92

Inc.

106

S. Bonaventura

Opuscula

Brixiae 1497

[illegible] 1497 [illegible]

Hain 3468 [illegible]

V.ª Liv... Caixa ... N.º ...

Opuſcula ⁊ tractatus q̃plurimi Sancti Bonauenture Cardinalis ordinis minorū.

1497

Oratio Octaviani de Martiniy in vitam eiusdem D. Bonav.re in fine

LIVRARIA DE XABREGAS DE S. F.

Da livr.a de S. Pº de X.os

[illegible]

BIBLIOTHECA NACIONAL DE LISBOA

Hec ſunt opuſcula: ⁊ Tractatꝰ Que in hoc volumine continentur

Breuiloquium
Itinerarius mentis in deum
Utiliſſima quedam epiſtola que eſt quaſi quedam regula ⁊ inſtitutio omniũ pie ⁊ ſpiritualiter in chriſto viuere volentiũ. ⁊ diſtinguitur in .xxv. memorialia.
Libellus de reductione artium ad theologiam.
Paruum bonum: vel regimen conſcientie: qđ vocatur fons vite
Centiloquium
Pharetra opus quidem vtiliſſimum
Tractatus de paupertate chriſti contra magiſtrum villhelmum
Tractatus de .v. feſtiuitatibus pueri ieſu.
Epiſtola ad dominam blancam reginam hiſpanie de regimine anime
Epiſtola ad magiſtrum innominatum eliminans errorem ꝯ regulã bti Franciſci
Epiſtola de eo qđ chriſtus ⁊ apoſtoli ⁊ diſcipuli eius inceſſerunt diſcalciati
Epiſtola in qua ſanctus Bonauentura miniſter generalis mandat vt fres ſui ordinis caueant a frequẽtia diſcurſuũ. ab importunitate queſtuũ. a ſumptuoſitate edificiorum: librorum: veſtiuz: ac ciborũ. a predicatione cõtra prelatos coraz laicis: ⁊ a litigioſa inuaſione ſepulturarum ⁊ teſtamentorum
Epiſtola ad miniſtros prouinciales ⁊ cuſtodes de reformandis fratribus ſui ordinis
Liber de tribus ternarijs peccatorum infamibus.
Tractatus de ſeptem gradibus contemplationis.
Uiginti paſſus de informatione ſpiritualis vite ac virtute ⁊ profectu religioſorum
Sermones de decem preceptis quos ſanctꝰ Bonauentura pariſius predicauit ad cleruz
Apologia pauperum aduerſus eundez calumniatorem
Expoſitio orationis dominice
Oratio in vitam ⁊ merita diui Bonauenture per inſignẽ iuris vtriuſqz doctorez diſertiſſimũ Octauianũ ð Martinis Sueſſanum ſacri palacij apoſtolici clarum aduocatum conſiſtorialem.

Incipit breuiloquiū Sancti Bonauēture Cardinalis ordinis minorū.

Flecto genua mea ad patrem dñi noſtri ieſu chriſti. ex quo omnis paternitas in celo ⁊ in terra nominatur. vt det vobis ſm diuitias glorie ſue virtutē corroborari ꝑ ſpūm eius in interiori hoīe. habitare xp̄m ꝑ fidem in cordibus veſtris. i charitate radicati ⁊ fundati. vt poſſitis comphendere cū oībus ſctīs. que ſit latitudo: longitudo: ſublimitas: ⁊ profundus. Scire etiā ſupeminetuē ſcīe charitatem xp̄i: vt impleami in oēm plenitudiné dei. Magnus doctor gentiū ⁊ predicator veritatis: diuino repletus ſpiritu: tanq̄ʒ vas electū ⁊ ſanctificatū: in hoc v̄bo aperit ſacre ſcripture: q̄ theologia dicit: ortum: ꝓgreſſum ⁊ ſtatum. Inſinuans ortū ſcripture attēdi ſm influentiā beatiſſime trinitatis. Progreſſum autem ſm exigentiā humane capacitatis. Statū vero ſiue fructum ſm ſuperabundantiā ſuppleniſſime felicitatis. Ortus nāqz nō eſt per humanā inueſtigatōem: ſed ꝑ diuinā reuelationem. que fluit a patre luminū: ex quo oīs paternitas in celo ⁊ in terra noīat. a quo per filiū eius ieſum chriſtū: manat i nos ſpūſanctus. ⁊ ꝑ ſpūm ſanctū diuidētem ⁊ diſtribuentem dona ſingulis ſicut vult: datur fides: ⁊ ꝑ fidem habitat chriſtus in cordibus noſtris. Hec eſt noticia ieſu chriſti: ex qua originalit̄ manat firmitas ⁊ intelligentia totius ſcripture ſacre. Vñ ⁊ impoſſibile eſt q̄ aliquis in ipſam ingrediat agnoſcendam: niſi prius xp̄i fidem habeat ſibi infuſam. tanq̄ʒ ipſius toti⁹ ſcripture lucernam ⁊ ianuā ⁊ etiā fundamentum. Eſt enim ipſa fides omni ſupnaturalium illuminationū q̄ʒdiu ꝑegrinamur a dño: et. fundamentū ſtabiliens. ⁊ lucerna dirigens. ⁊ ianua introducens. Scdm̄ cuius etiam menſuram neceſſe eſt menſurari ſapientiā nobis diuinitus datā. ne q̄s ſapiat plus q̄ʒ oportet ſapere: ſed ſapere ad ſobrietatē. ⁊ vnicuiqʒ ſicut deus diuiſit menſurā fidei. Mediāte igitur hac fide dat nobis noticia ſacre ſcripture: ſm influentiā beatiſſime trinitatis. iuxta q̄d expreſſe inſinuat apoſtolus i prima parte auctoritatis prius inducte. Progreſſus aūt ſacre ſcripture nō eſt coarctatus ad leges ratiocinationū: diffinitionū ⁊ diuiſionum: iuxta morē aliaꝝ ſcientiaꝝ. ⁊ nō eſt coarctatus ad partē vniuerſitatis. ſed potius cū ſm lumen ſupnaturale ꝓcedat ad dādam homini viatori noticiā rerum ſufficientē. ſm q̄ expedit ei ad ſalutem. partim per plana verba. ptim per myſtica: deſcribit totius vniuerſi ꝯtinentiam: quaſi in quadam ſūma. in quo attendit latitudo. deſcribit decurſum: in quo attendit longitudo. deſcribit excellentiā finaliter ſaluādoꝝ. in quo attenditur ſublimitas. deſcribit ⁊ miſeriā dāpnatoꝝ: in quo ꝓfunditas ꝯſiſtit. non ſolū ipſius vniuerſi. verū etiā diuini iudicij. Et ſic deſcribit totū vniuerſum quātuʒ expedit de ipſo habere noticiā ad ſalutē: ſm ipſius latitudinem: longitudinem: altitudineʒ ⁊ profunditatem. Ipſa etiā habet in ſuo progreſſu hec quattuor: ſm q̄ poſterius declarabitur. q: ſic exigebat conditio capacitatis humane: que magna ⁊ multa nata eſt magnifice ⁊ multipliciter cape. tanq̄ʒ ſpeculū q̄dda; nobiliſſimū. in quo nata eſt deſcribi: non ſolū naturaliter: verū etiam ſupnaturaliter: rerū vniuerſitas mundanaꝝ. vt ſic progreſſus ſacre ſcripture attendat ſm exigentiā capacitatis humane. Status vero ſiue fructus ſacre ſcripture nō eſt quicunqʒ. ſed plenitudo eterne felicitatis: Nam hec eſt ſcriptura in q̄ verba ſunt vite eterne. que ideo ſcripta ē: nō ſolum vt credamus: verū etiā vt vitam poſſideamus eternā. In qua quideʒ videbimus: amabimus. ⁊ vniuerſaliter omnia deſideria noſtra implebuntur. Quibus impletis vere tunc ſciemus ſupereminentē ſcientie charitatem. ⁊ ita impleti erimus in omnē plenitudinem dei. Ad quā quidem plenitudinem co-

natur nos diuina introducere ſcriptura. iuxta predicte ſententie apoſtolice veritatem. Hoc igitur fine: hac etiam intentione ſacra ſcriptura perſcrutanda eſt ⁊ docenda: ⁊ etiam audienda. ⁊ vt ad iſtū fructum ⁊ terminum recto perueniamus ꝓgreſſu: per viam recti itineris ſcripturarum inchoandū eſt ab exordio. hoc eſt vt cum mera fide ad prēm luminum accedamus: flectendo genua cordis noſtri. vt ipſe p filiū ſuū in ſpūſancto det nobis verā noticiā ieſu chriſti. ⁊ cū noticia amorē ipſius: vt ſic ipm cognoſcētes ⁊ amantes: et tanq̄ȝ in fide ſolidati: ⁊ in charitate radicati: poſſimus ipſius ſacre ſcripture noſſe latitudinē: longitudinē: altitudinē: ⁊ profunditatē. ⁊ per hanc noticiā peruenire ad pleniſſimā noticiā ⁊ excellentiſſimū amorem beatiſſime trinitatis: quo ſctōꝝ tendunt deſideria. i quo eſt ſtatus ⁊ ꝯplementū oīs veri ⁊ boni.

¶ De latitudine ſacre ſcripture.

h Huius ſacre ſcripture fine ꝯcupito ⁊ intento: ⁊ principio credito ſimul et inuocato videndus eſt ꝓgreſſus q̄ntum ad ipſius latitudinē: longitudinem: ſublimitatē ⁊ ꝓfunditatē: ſēm viam ⁊ ordiē apoſtolici documenti. Conſiſtit aūt ipſius latitudo in multitudine ſuaꝝ ptium. Lōgitudo vero in deſcriptione tpm ⁊ etatum. Altitudo i deſcriptione hierarchiaꝝ gradatim ordinataꝝ. Profunditas in multitudine myſticorū ſenſuū ⁊ intelligentiaꝝ. Si igitur velimus latitudinem ſacre ſcripture ſpeculari: pma frōte occurrit nobis ſacra ſcriptura ſecanda in duo teſtamenta. ſ. in vetus ⁊ nouum. Uetus autem occurrit cū multitudine libroꝝ. Habet enim libros legales: hyſtoriales: ſapientiales: ⁊ prophetales. ita q̄ primi ſunt. v. ſcdi .x. tertij. v. quarti ſunt ſex. ac per hoc in vniuerſo .xxvi. Nouum ſimiliter teſtamentum habet libros his corrn̄dentes: ſēm quadruplicem formam. Nam legalibus corrn̄dēt libri euangelici. hyſtorialibus actus apoſtolici. ſapiētialibꝰ epiſtole apoſtoloꝝ ⁊ maxīe pauli ꝓphetalibus corrn̄det liber apocalypſis. vt ſic mira ſit ꝯformitas inter vetus ⁊ nouum teſtamentū non ſolū in continentia ſenſuum. verūetiam in quadriformitate partiū. In cuius figuram ⁊ ꝯſignificatōem vidit ezechiel rotam quattuor facieꝝ: ⁊ rotā in medio rote. q: vetus eſt in nouo ⁊ econuerſo. Et in libris legalibus ⁊ euangelicis eſt facies leonis ꝓpter excellentiam auctoritatis. In hiſtorialibus eſt facies bouis ꝓpter exempla ꝟtutis. In ſapientialibus eſt facies hominis ꝓpter prudentiā ſagacē. In libris ꝓphetalibus eſt facies aquile ꝓpter intelligentiā perſpicacē. Recte aūt ſacra ſcriptura diuiditur in vetꝰ ⁊ nouū teſtamētum: ⁊ nō in theoricam ⁊ practicā. ſicut phīa. qr cūt ſacra ſcriptura fundet ꝓprie ſup cognitōem fidei. que virtus eſt et fundamētū moꝝ ⁊ iuſticie: ⁊ totius recte vite: nō poteſt in ea ſequeſtrari noticia reꝝ ſiue credēdoꝝ a noticia moꝝ. Secus aūt eſt de phīa. que nō tm̄ de veritate moꝝ: verūetiaȝ agit de vero: nuda ſpeculatōne conſiderato. Cū igitur ſcriptura ſacra ē noticia: monēs ad bonū: ⁊ reuocans a malo ⁊ hoc eſt per timorē ⁊ amorem. ideo diuiditur in duo teſtamenta. quoꝝ breuis differentia eſt timor ⁊ amor. Et q: q̄druplicitur poteſt quis moueri ad bonū ⁊ reuocari a malo. ſ. per precepta potentiſſime maieſtatis. vel per documenta ſapientiſſime ꝟitatis: vel per exempla ⁊ bn̄ficia innocentiſſime bonitatis. vel ex his oībus in vnū collectis. Ideo tam in nouo q̄ȝ in veteri teſtamēto ſunt quadriformiter traditi libri: continentes ſacram ſcripturā. ſēm corrn̄dentiam ad quattuor premiſſa. Nam libri legales monent per precepta maieſtatis oīpotentiſſime. Hiſtoriales per exempla bonitatꝭ innocētiſſime. Sapiētales p documēta veritatis ſapientiſſime. Prophetales monent ex oīm predictoꝝ aggregatione ſicut in eis manifeſtiſſime apparet. Cū ipſi ſunt q̄ſi termi-moratiui totius legalis ſapientie ⁊ doctrine. Eſt igitur ſcriptura ſacra ſimilis fluuio latiſ-

ſimo: qui ex ꝯcurſu aquaꝝ multaꝝ aggrega
tur: magis ac magis ſm̃ ꝙ lõgius decurrit.
Nam cũ primo in ſcriptura eſſent libri lega
les. poſtea ſuperuenit aqua ſapiẽtie hiſtoria‐
liũ libroꝝ. tertio ꝟo ſupaduenit doctrina ſa‐
piẽtiſſimi ſalomonis. poſt h̾ etiã doctria ſan
ctoꝝ ꝓphetaꝝ. Et tandẽ doctrina euangelica
reuelata ꝑ os carnis chriſti ꝓlata. ꝑ euange
liſtas ꝯſcripta. per ſanctos apoſtolos diuul
gata. Addita etiã documentis que ſpũſſan‐
ctus ſup eos veniẽs docuit nos ꝑ eos. vt ſic
oẽm veritatẽ ꝑ ſpm̃ſctm̃ iuxta diuinũ ꝓmiſ‐
ſum edocti: ois veritatis ſalutaris doctrinam
eccleſie chriſti darent. ꝛ ſacrã ſcripturã ꝯſum
mando veritatis noticiã dilatarent.

¶ De longitudine ſacre ſcripture.

Habet etiã hec ſcriptura ſacra longi
tudinẽ. que conſiſtit in deſcriptione
tam tempoꝝ ꝗ̃ etatũ: a principio. ſ.
mundi vſqꝫ ad diẽ iudicij. Deſcribit enim ꝑ
tria tempora mũdũ decurrere. ſ. ꝑ tꝑus legis
nature legis ſcripture ꝛ legis gr̃e ꝛ in his tri‐
bus tꝑibus ſeptem diſtinguit etates. Quaꝝ
prima ẽ ab adã vſqꝫ ad noe. ſcđa a noe vſqꝫ
ad abraã. tertia ab abraã vſqꝫ ad dauid. q̃rta
a dauid vſqꝫ ad trãſmigratõem babylonis.
quinta ad tranſmigratõe babylonis vſqꝫ ad
chriſtum. ſexta a chriſto vſqꝫ ad finẽ mundi.
ſeptima decurrit cũ ſexta. que incipit a quiete
chriſti in ſepulcro vſqꝫ ad reſurrectõem vni
uerſalem qñ incipiet reſurrectionis octaua.
Et ſic ſcriptura eſt longiſſima: q: in tractãdo
incipit a mundi ꝛ temporis exordio in princi
pio geneſ. ꝛ peruenit vſqꝫ ad finẽ mundi et
tpis. ſ. in fine apoc̃. Recte aũt vniuerſum tẽ‐
pus: qđ decurrit ſm̃ triplicem legẽ. ſ. inditã
interius datã exterius: ꝛ deſuper infuſam:
decurrit per ſeptem etates: ꝛ ꝯſummatur in
fine ſexte. vt ſic mundi decurſus rñdeat mũ
di exordio. ꝛ maioris mundi decurſus corre
ſpondeat decurſui vite minoris mundi ſcilicꝫ
hois: ꝓpter quẽ etiã factus eſt. Nam prima
etas mundi: in qua facta eſt ipſius mundi for‐
matio. caſus demonũ: ꝛ confirmatio angelo
rum: recte reſpondet prime diei. in qua facta
eſt lux: ꝛ diuiſa a tenebris. Scđa in qua per
arcam ꝛ diluuiũ ſaluati ſunt boni: ꝛ deleti
mali reſpondet ſcđe diei. in qua per firma‐
mentuꝫ facta eſt diſtinctio aquarum ab aqs.
Tertia in qua vocatus eſt abraã. ꝛ inchoata
ſynagoga. que fructificare ꝛ generare debe‐
bat ꝓlem ad dei cultũ: corrñdet diei tertie. in
qua ꝯparuit terra ꝛ protulit herbã virẽtẽ.
Quarta in qua viguit regnũ ꝛ ſacerdotium.
q: dauid rex ampliauit cultũ diuinũ: corrñdꝫ
quarte diei. in qua facta eſt formatio lumina
rium ꝛ ſtellarũ. Quinta: in qua tranſmigran
tes inter populos multos verſati ſunt ꝛ tri‐
bulati: corrñdet diei quinte. in qua facta ẽ for
matio piſciũ ex aquis. Sexta etas in qua na
tus eſt chriſtus in effigie hominis. qui vere eſt
imago dei corrñdet ſexte diei. in qua forma‐
tus eſt homo primus. Septima in qua ẽ qes
animaꝝ: nõ habens finem corrñdet ſeptime
diei. in qua requieuit deus ab omni ope qđ
patrarat. Et ſic diſtinguunt̃ he ſeptẽ etates
ꝓpter inſignia facta: que fuerũt in earꝫ exor
dijs. rõne quoꝝ correſpondent diebus for‐
mationis mundi. Vocatur aũt prima etas in
fantia. q: ſicut infantia tota obliuione delet̃.
ſic illa prima etas per diluuiũ eſt ꝯſumpta.
Scđa puericia. ſicut enim in puericia loqui
incipimus. ſic in ſcđa etate facta eſt diſtinctio
linguaꝝ. Tertia đ: adoleſcentia. q: ſicut vis
generatiua tũc incipit in actũ ſuũ exire. ſic tũc
vocatus eſt abraã ꝛ data eſt ei circunciſio. et
facta eſt ei promiſſio de ſemĩe. Quarta dici
tur iuuentus. q: ſicut in iuuentute floret hois
etas. ſic in quarta etate ſub regibus floruit ſy
nagoga. Quinta đ: ſenectꝰ. q: ſicut i ſenectu
te vires minuunt̃: ꝛ decidit pulcritudo. ſic et
in trãſmigratõe factũ eſt de iudeoꝝ ſacerdo
tio. Sexta etas đ: ſenium. q: ſicut illa eſt que
copulat̃ cũ morte: habens tñ magnã lucem
ſapiẽ. ſic ſexta etas mundi terminat̃ cũ die iu
dicij. ꝛ in ea viget ſapia per doctrinã chriſti.

Sic igit totus ille mūdus ordinatiſſimo de/
curſu: a ſcriptura ſacra deſcribit procedere a
principio vſqʒ ad finē: ad modū cuiuſdā pul
cherrimi carminis ordīati. vbi pōt qs ſpecu
lari ſm decurſum tpis varietatē τ multiplici
tatem: τ equitatē. ordinē: rectitudinem τ pul
critudinē multoꝝ diuinorum iudicioꝝ proce
dentiū a ſapīa dei gubernante mūdū. Unde
ſicut nullus poteſt videre pulcritudinē car/
minis: niſi aſpectus eius ferat ſup totū verſum
ſic nullus videt pulcritudinē ordinationis τ
regiminis vniuerſi: niſi eam totā ſpeculet. Et
qꝛ nullus homo tam longeuꝰ eſt ꝙ totā poſ/
ſit videre oculis carnis ſue. nec futura poteſt
per ſe preuidere: prouidit nobis ſpiritusſan/
ctus librum ſcripture ſacre. cuius longitudo
cōmetitur ſe decurſui regiminis vniuerſi.

¶ De ſublimitate ſacre ſcripture.

h Abet nihilominꝰ ſcriptura ſacra in
ſuo proceſſu ſublimitatē. q̄ conſiſtit
in deſcriptione hierarchiaꝝ grada/
tim ordinataꝝ. que ſunt hierarchia eccleſiaſti
ca: angelica: τ diuina. ſeu ſubceleſtis: celeſtis
τ ſuperceleſtis. Ita ꝙ primā deſcribit paten
ter. ſcdam aliquantulū magis occulte. τ ter/
tiam adhuc magis occulte. Et ex deſcriptiōe
eccleſiaſtice hierarchie eſt alta. Ex deſcriptio
ne angelice altior. Ex deſcriptione diuine al/
tiſſima. Ita vt poſſimus dicere illud prophe
te. Mirabilis facta eſt ſcīa tua ex me: cōfor/
tata ē τ non potero ad eam. Et hoc qdeʒ fa/
tis recte. Nam cū res habeant eē in materia:
habeant etiam eē in aīa per noticiā acquiſitā
habeāt etiam eē in ea per gratiā. habeāt etiā
eē in ea per gloriam: τ habeant etiam eſſe in
arte eterna. phia quidem agit de rebꝰ vt ſunt
in natura ſeu in aīa: ſm noticiam naturaliter
inſitam: vel etiam acquiſitā. Sed theologia tan
q̄ʒ ſcientia ſup fidē fundata: τ per ſpiritūſan/
ctum reuelata: agit τ de eis q̄ ſpectant ad gra
tiam τ gloriā τ etiam ad ſapientiam eternaʒ.
Unde ipſa ſubſternens ſibi phicam cognitio
nem: τ aſſumens de naturis reꝝ quantū ſibi
opus eſt ad fabricandū ſpeculū: per qđ fiat re
preſentatio diuinoꝝ: q̄ſi ſcalaʒ erigit. q̄ in ſuo
infimo tangit terram. τ in ſuo cacumine tan/
git celū. τ hoc totū per illū vnū hierarcham
ieſum chriſtū. qui non tm̄ ratione nature hu/
mane aſſumpte eſt hierarcha in eccleſiaſtica
hierarchia. verumetiam in angelica. τ eſt me
dia perſona in illa ſupceleſti hierarchia bea/
tiſſime trinitatiſ. ita ꝙ per ipſum a ſūmo capi/
te deo deſcendit vnctōis gratia. non ſolum in
barbā: verūetiaʒ in oram veſtimenti. qꝛ non
tm̄ in hieruſalem ſupernā: verūetiaʒ vſqʒ in
eccleſiam militantē. Eſt enim pulcritudo ma
gna in machina mūdana: ſʒ longe maior in ec
cleſia: pulcritudine ſanctoꝝ chariſmatū ador
nata. maxima aūt in hieruſalem ſupna: ſuper
maxima aūt ī illa trinitate ſūma τ beatiſſima
Ideo ipſa ſcriptura ſacra non tm̄ habet altiſ/
ſimam materiā per quā delectat τ per quaʒ
in altū leuat intelligentiam mentis. verūetiaʒ
ipſa eſt venuſtiſſima: τ miro quodāmodo in
tellectum noſtrū delectat. τ ſic magis ac ma/
gis delectando aſſuefacit ad diuinoꝝ ſpecta/
culorum contuitus τ anagogias.

¶ De profunditate ſacre ſcripture.

h Abet poſtremo ipſa ſacra ſcriptura
profunditatē: q̄ conſiſtit in multiplici
tate myſticaꝝ itelligētiaꝝ. Nā pter
litteralē ſenſuʒ hʒ in diuerſis locis exponi tri
pliciter. ſ. allegorice: moraliter τ anagogice.
Eſt aūt allegoria: qñ per vnū factū indicatur
aliud factū: ſm qđ credendū eſt. Tropologia
ſiue moralitas eſt: quando per id quod factū
eſt dat intelligi aliud qđ faciendū eſt. Anago
gia q̄ſi ſurſum ductio: eſt qñ dat intelligi il/
lud qđ deſiderandū eſt. ſ. eterna felicitas bea
toꝝ. ¶ Recte aūt hic triplex ſenſus dʒ eē in
ſacra ſcriptura pter intelligentiam litteraleʒ.
qꝛ ſic competit ipſiꝰ ſcripture ſubiecto: ipſius
auditori ſeu diſcipulo: ipſiꝰ origini. ipſiꝰ etiaʒ
fini. ¶ Subiecto inqʒ competit. qꝛ ipa eſt do
ctrina q̄ eſt de deo: de chriſto: de operibꝰ re/
paratōis. τ de credibili. Subiectū enim illius

quo ad ſubſtantiã deꝰ, quo ad veritatẽ chriſtus, quo ad operationẽ reparationis opꝰ, quo ad oĩa hec eſt ipſum credibile. Deus autẽ eſt trinus ⁊ vnꝰ. in eſſentia vnꝰ. in perſonis trinus. Ideo ſcriptura q̄ eſt de ipſo hꝫ in vnitate lr̃e triformitatẽ intelligentie. Chriſtus etiaꝫ cũ ſit vnũ verbũ oĩa per ipſum facta dicunt. ⁊ in ipſo relucent. ita ꝙ eiꝰ ſapĩa eſt multiformis ⁊ vna. Opera reparationis cũ ſint multa: oĩa ad chriſti oblationẽ p̄ncipaliter habẽt aſpectum. Credibile aũt vt credibile diuerſimode relucet: ſm̃ diuerſum ſtatũ credentiũ. Ideo propter conformitatẽ ad oĩa premiſſa ſacra ſcriptura in vna littera multiformẽ parit intelligentiam. ¶ Competit etiã hoc auditori. q: nullus conueniens eſt eius auditor: niſi humilis: mũdus: fidelis: ⁊ ſtudioſus. Ideo ſub cortice littere aperte occultat myſtica ⁊ profunda intelligentia: ad comprimendũ ſuperbiam: vt ipſius profunditate in humilitate littera latẽte: ⁊ ſuperbi comprimant: ⁊ immundi repellant. ⁊ fraudulenti declinent. ⁊ negligẽtes excitent ad intelligentiã myſteriorum. Et q: auditor doctrine iſtius non eſt vniꝰ generis ſed cuiuſlibet: oẽs enim ſaluandos oportet aliq̄ de doctrina hac ſcire: Ideo ipſa multiformẽ hꝫ intelligentiam: vt ſic omnẽ intellectum capiat: ⁊ omni intellectui condeſcendat. omnem intellectum ſuperexcedat. ⁊ omnem intellectũ ſibi diligenter intendentẽ: multitudine radioſitatꝫ ſue illuminet pariter ⁊ accẽdat. ¶ Competit etiã principio a quo eſt. q: eſt a deo: per chriſtũ ⁊ ſpiritũſanctũ loquentẽ per oĩa propheta⁊ ⁊ aliorum qui hanc doctrinã ſcripſerũt. Cũ aũt deus non tm̃ loquit per ṽba. verumetiam per facta. q: ipſiꝰ dicere facere eſt: ⁊ ipſiꝰ facere dicere: ⁊ oĩa creata tanq̄ꝫ dei effectꝰ ĩnuunt ſuam cãm. ideo in ſcriptura diuinitꝰ tradita non tm̃ debent ſignificare ṽba: verũetiam facta. Chriſtus etiã doctor: licet eſſet humilis in carne: altꝰ tm̃ erat in deitate. ideo decebat ipſum ⁊ eius doctrinam hr̃e humilitatẽ in ſermone, cũ profunditate ſententie. vt ſicut chriſtus fuit pãniculis inuolutus: ita ſapĩa dei in ſcriptura figuris q̄buſdam humilibꝰ inuolueret. Spũs etiam ſctũs diuerſimode illuſtrabat ⁊ reuelationes faciebat in cordibꝰ propheta⁊. ipſum etiã nullus latere poteſt intellectꝰ: qui miſſus erat omnẽ docere veritatẽ. ideo competebat eiꝰ doctrine vt in vno ſermone multiplices laterent intelligentie. ¶ Competit nihilominꝰ ipſi fini. q: ſcriptura data eſt vt per ipſam dirigat hõ in cognoſcendis ⁊ agendis. vt tandẽ perueniat ad optata. Et q: omnes creature ad hoc facte ſunt: vt ſeruiant homini tendenti ad ſupernam patriam: ideo ſcriptura aſſumit ipſaruꝫ creatura⁊ ſpecies diuerſas: vt ſic per ipſas doceat nos ſapientiam dirigentẽ nos ad eterna. Et q: homo non dirigit ad eterna: niſi cognitiua agnoſcat verũ credendũ. ⁊ operatiua faciat bonũ operandũ. ⁊ affectiua ſuſpiret ad deũ videndum ⁊ amandũ ⁊ perfruendũ hinc eſt ꝙ ſcriptura ſacra per ſpm̃ ſanctuꝫ data aſſumit librum creature. referendo in finẽ ſm̃ triplicem modũ intelligentie: vt ſic p tropologiam habeamus noticiã agendo⁊ moraliter. per allegoriã credendo⁊ veraciter. p anagogiam deſiderando⁊ delectabiliter. vt ſic purgati per virtuoſam operationẽ: illuminati per radioſam fidem: ⁊ perfecti per ardẽtiſſimam charitatem: perueniamus tandem ad brauium felicitatis eterne.

¶ De mõ procedendi ipſius ſacre ſcripture.

In tanta igit multiformitate ſapientie q̄ in ipſius ſacre ſcripture continet latitudine: longitudine: altitudine: ⁊ profundo vnꝰ eſt cõmunis modus procedendi auctenticꝰ: videlicet intra quẽ continet modus narratiuꝰ: preceptoriuꝰ: prohibitiuꝰ: exhortatiuꝰ: predictiuꝰ: cõminatoriuꝰ: promiſſiuꝰ: deprecatoriꝰ: ⁊ laudatiuꝰ. Et omnes hi modi ſub vno modo auctẽtico reponunt. ⁊ hoc q̄dẽ ſatis recte. Qr enĩ hec doctrina eſt: vt boni fiamus ⁊ ſaluemur. ⁊ hoc non fit per nudã conſiderationẽ: ſed potius per incli

nationem voluntatis. ideo ſcriptura diuina eo modo debuit tradi: quo modo magis poſſemus inclinari. Et q: magis mouet affectus ad exempla q̃3 ad argumenta. magis ad promiſſiones q̃3 ad rõcinatões: magis p deuotiones q̃3 per diffinitões. ideo ſcriptura iſta non debuit habere modũ diffinitiuũ: diuiſiuum & collectiuũ: ad probandũ paſſiones aliquas de ſubiecto ad modũ aliarũ ſciaꝝ. ſed oportuit q̃ haberet modos proprios ſm varias inclinatões aĩoꝝ diuerſimode aĩos inclinantes. vt ſi qs non mouet ad precepta & phibita. ſaltem moueat per exempla narrata. Si quis non per hec mouet: moueat per bñficia ſibi oſtẽſa. Si quis nec per hec mouet: moueat per monitiones ſagaces. per pmiſſiones veraces: per cõminatiões terribiles: vt ſic ſaltem excitet ad deuotionẽ & dei laudem. in qua percipiat gratiã: per quã dirigat circa opera virtuoſa. Quĩ igit hi modi narratiui non pñt fieri per viam certitudinis rationũ. q: particularia geſta probari non poſſunt. ideo ne ſcriptura iſta tanq̃3 dubia vacillaret: ac per hoc min⁹ moueret: loco certitudinis rõnis prouidit deus huic ſcripture certitudinẽ auctoritatꝭ: q̃ adeo magna eſt q̃ omnem perſpicuitatẽ humani ingenij ſupexcellit. Et q: non eſt certa auctoritas eius qui põt fallere & falli: nullus aũt ſit qui falli non poſſit & fallere neſciat niſi deus & ſpirituſſanct⁹. hinc eſt q̃ ad hoc q̃ ſcriptura ſacra modo ſibi debito eſſet pfecte auctentica: non per humanã inueſtigatonẽ eſt tradita: ſed per reuelationẽ diuinã. ideo nihil in ipſa contẽnendũ tanq̃3 inutile: nihil reſpuendũ tanq̃3 falſum: nihil repudiandũ tanq̃3 iniquũ: pro eo q̃ ſpirituſſanct⁹ eius auctor perfectiſſim⁹ nihil potuit dicere falſum. nihil ſupfluũ: nihil diminutum. & propterea celũ & terra tranſibunt: v̾ba ſcripture ſacre non preteribunt: qn impleantur. donec eni celum & terra tranſeat: iota vnũ aut vnus apex non preteribit a lege donec omnia fiant. ſaluatore teſtante. Qui ergo ſoluerit ea que ſcriptura docet. & docuerit ſic homines. hic minimus vocabit in regno celorum. qui autem fecerit & docuerit hic magnus vocabitur in regno celorum.

¶ De modo exponendi ſacram ſcripturaꝝ.

Quẽadmodũ aũt ſcriptura hec ſpecialem h3 modũ procedẽdi: ſic iuxta ſuũ procedendi modum ſpeciali ſuo modo debet intelligi & exponi. Cũ enim ipſa ſub vna lr̃a multiplicẽ tegat intelligẽtiã. expoſitor d3 abſcõdita pducẽ in lucem & illã eductã manifeſtare per aliã ſcripturã magis patentem. ſic ſi exponerẽ illud pſ̃. Apprehẽde arma & ſcutũ: & exurge in adiutoriũ mihi. & velim explicare q̃ ſint arma diuina: dicã q̃ eius veritas & bona volũtas. & q̃ ita ſit probat p ſcripturã apertã. Nam & ſcribit alibi. Scuto bone volũtatis tue coronaſti nos. Et iterum: Scuto circũdabit te veritas eius. Ad qd̃ nõ põt quis de facili ptingẽ. niſi p aſſuefactionẽ lectõis textũ & litterã biblie cõmendet memorie. alioquin in expoſitiõe ſcripturaꝝ nunq̃3 poterit eſſe potens. Vñ ſic qui dedignat prima addiſcẽ elementa ex quib⁹ dictio integratur: nunq̃3 põt cognoſcẽ nec dictionũ ſignificatum nec rectã legẽ conſtructionũ. ſic q litteram ſacre ſcripture ſpernit: ad ſpũales ei⁹ intelligentias nunq̃3 aſſurget. Attendat aũt expoſitor q̃ non vbiq3 requirenda eſt allegoria: nec oĩa ſunt myſtice exponenda. Propt̃ qd̃ notandũ eſt q̃ ſcriptura ſacra q̃tuor habet partes. Vna eſt in q̃ ſm litteram agit de mundanis naturis: & per illas ſignificat reparationem noſtrã. ſicut apparet in deſcriptione formationis mũdi. Alia eſt in qua agit de actibus & proceſſib⁹ illius populi iſraelitici: & p illos ſignificat reparationẽ generis humani. Tertia eſt in q̃ nudis v̾bis ſignificat & exprimit ea q̃ pertinẽt ad noſtram ſaluẽ q̃3tuz ad fidem vel mores. Quarta eſt in qua prenunciat noſtre ſalutꝭ myſteriũ partim v̾bis nudis partim enigmaticis & obſcuris. Et propterea ſcriptura in his locis varijs non eſt vniformi

ter exponenda. ¶ Debet aūt expoſitor dirigi in expoſitione ſacre ſcripture ſm̄ triplicem regulā: q̄ trahi pōt de verbis beati Auguſtini lib. de doctrina chriſtiana. Prima eſt hec. Ubicūq3 in hac ſcriptura prima verboꝝ ſignificatio ſignificat res creatōis: ſiue ſingula res actus humane conuerſatōis: ibidem res ſignificate per v̄ba primo ſignificant: deinde noſtre reparatōis myſteria. Ubi v̄o prima ſignificatio v̄boꝝ exprimit fidē ſiue charitatem. ibi nulla eſt allegoria q̄renda. Secunda regula eſt iſta. Ubi verba huius ſcripture ſignificant res creatōis aut conuerſatōis populi iſraelitici. ibi q̄rat ex alio ſcripture loco: quid q̄libet res ſignificet. ⁊ deinde ſignificationē ſuam eliciat per verba nude ſignificantia fidei veritatē. vel moꝝum etiā honeſtatē. vtpote ſi dicat. oues pariunt gemellos fetus oñdat ꝙ oues ſignificant ibi hoīes. ⁊ geminus fetus geminā charitatem. Tertia regula eſt iſta. Qñ aliqua ſcriptura h3 aliquē intellectū litteralem ⁊ ſpūalem: d3 diſcutē expoſitor: vtrū illa attributio conueniat hiſtorico: an ſpūali ſignificato. ſi forte vtriq3 nō poterit cōuenire. Si aūt vtriq3 competit: tūc litteraliter ⁊ ſpūaliter d3 affirmari. Si v̄o altero modo tm̄: tunc ſpūaliter ſolū d3 intelligi. ſicut ſabbatū legis eſſe ꝑpetuū. ſacerdotiū eternū: poſſeſſionem terre eternā. ⁊ pactum circūciſionis eē eternū. que oīa ad ſpūale ſignificatū referenda ſunt. ¶ Ad hoc aūt ꝙ per ſacraꝝ ſcripturarum ſiluā quis ſecure incidendo ⁊ exponēdo incedat: opus eſt vt pri⁹ nouerit ipſius ſacre ſcripture veritatē per v̄ba explicita. vic3 vt attendat quomodo ſcriptura deſcribat initium: progreſſum ⁊ conſūmationē duplicis corporis quaſi ex oppoſito ſe reſpicientium. bonoꝝ. ſ. qui hic ſe humiliāt vt exaltent ſempiternaliter ⁊ in futuro. ⁊ maloꝝ. ſ. qui hic ſe exaltant: ⁊ eternaliter deprimunt. Unde ipſa agit de toto vniuerſo. q̄ꝫtū ad ſummū ⁊ imū primum ⁊ vltimum. ⁊ quantū ad decurſū3 intermedium ſub forma cuiuſdam crucis intelligibilis: in qua deſcribi h3 ⁊ quodāmodo videri lumine mētis tota machina vniuerſi. ad quam quidē intelligendā oportet noſſe rerū principiū. ſ. deum ipſarum rerum creationē: lapſum: redemptionē per ſanguinē ieſu chriſti. reformationē per gratiā: curationē per ſacramenta: ⁊ tandē retributionē per penam ⁊ gloriam ſempiternā. ¶ Et q: hec doctrina tā in ſcriptis ſanctoꝝ q̄3 etiam doctoꝝ ſic diffuſe tradita eſt. vt ab accedentibus ad ſcripturam ſacrā audiendā nō poſſit per longa tpa videri nec audiri: propter qđ etia3 noui theologi frequēter ipſam ſcripturam ſacrā exhorrent tanq̄3 incertam ⁊ inordinatā: ⁊ tanq̄3 q̄ndam ſiluam opacā. Rogatus a ſocijs: vt de paupertaicula ſcientiole noſtre aliquid breue in ſumma dicerē de veritate theologie: eorumq3 precib⁹ deuict⁹ aſſenſi breuiloquium quoddā facere: in quo ſummatim non oīa: ſ3 aliqua magis opportuna ad tenendū: breuiter tangerent. addens ſimul cū hoc rationē aliquā ad intelligēndū ſm̄ ꝙ occurrebat ꝓ tpe. Quia v̄o theologia ſermo eſt de deo ⁊ de primo principio: vtpote q: ipſa tanq̄3 ſcientia ⁊ doctrina altiſſima: oīa reſoluit in deū tanq̄3 in principiū primū ⁊ ſummū. ideo in aſſignatione rōnū. in oībus q̄ in hoc toto opuſculo vel tractatulo continent. conatus ſū3 rationē ſumere a primo principio: vt ſic oñderē veritatem ſacre ſcripture eſſe a deo: ⁊ de deo: ⁊ ſm̄ deum: ⁊ propter deum. vt merito iſta ſciētia appareat vna eſſe ⁊ ordinata. ⁊ theologia non immerito nuncupata. Si quid igit imperfectum vel obſcurum: vel ſuperfluū vel minus rectum ibi fuerit: venia occupatiōi: ⁊ breuitati tpis: ⁊ paupercule ſcientie concedatur. Si quid vero rectu3: ſoli deo honor: ⁊ gloria referatur. Ut autem ſequentia clarius eluceſcant: titulos particulares capitulorum premittere curaui. ad faciliorem memoriam ⁊ lucidiorem contuitum dicendorum: que ſeptem partitionibus: ⁊ ſeptuagintaduobus capitulis diſtinguuntur.

p Rima pars de trinitate dei habet capitula.ix.⁊ ſunt hec.
i De illis ſeptem de quibus eſt theologia in ſumma.
ij Quid tenendū eſt de trinitate pſonarum ⁊ vnitate eſſentie.
iij De iſtius fidei intelligentia ſana.
iiij De iſtius fidei expreſſione catholica.
v De vnitate diuine nature in multiformitate apparitionum.
vi De vnitate diuine nature in multiplicitate appropriatorum.
vij De omnipotentia dei.
viij De dei pdeſtinatōe ſapia ⁊ preſcia.
ix De volūtate dei ⁊ prouidentia.
s Ecunda pars de creatura mūdi.hꝫ capitula.xij.
i De productione mundi totalis
ij De natura corpali quantū ad fieri.
iij De natura corpali quantū ad eſſe.
iiij De natura corporali quantū ad operari ⁊ influere.
v De modo deſcribendi predicta in ſacra ſcriptura.
vi De pductōe ſupnorum ſpirituū.
vij De apoſtaſia demonū.
viij De ↄfirmatōne bonoꝝ angelorum.
ix De pductōe hoīs quantū ad ſpiritū.
x De pductōe hoīs q̄ntum ad corpus.
xi De pductōe eius q̄ntū ad totū ↄiūctū
xij De complectione ⁊ ordinatiōe totius mundi conſummati.
t Ertia pars ꝺ corruptela peccati habens capitula.xi.
i De origine mali in cōmuni.
ij De primoꝝ parentū tentatione.
iij De eoꝝ transgreſſione.
iiij De eorūdem punitione.
v De originalis peccati corruptione.
vi De originalis peccati trāſfuſione.
vij De originalis peccati curatōne.
viij De origine peccatoꝝ actualiū.
ix De origine ⁊ diſtinctōe capitaliū.
x De origine ⁊ qualitate penalium.
xi De origine peccatorum finalium que ſunt peccata in ſpiritūſanctū.
q Uarta pars de incarnatione vbi. in qua ſunt decem capitula.
i De ratione qua decuit verbū dei incarnari.
ij De incarnatione quantum ad vnionem naturarum.
iij De incarnatione quantū ad modū.
iiij De incarnatione quantum ad plenitudinem temporum.
v De plenitudine gratie chriſti quantū ad chariſmata in affectu.
vi De plenitudine ſapientie chriſti in intellectu.
vij De pfectione meriti xp̄i in effectu.
viij De paſſione chriſti quantum ad ſtatū patientis.
ix De paſſione chriſti quantū ad modū patiendi.
x De paſſione chriſti quantum ad exitū paſſionis.
q Uinta pars de gratia ſpūſſancti habet.x.capitula.
i De gratia inquantum eſt donū diuinitus datum.
ij De gratia inquantum educit liberū arbitrium extra peccatū.
iij De gratia inquantum iuuat ad bonū meritorium.
iiij De ramificatiōe gratie in habitus virtutum.
v De ramificatione ipſius in habitus donorum.
vi De ramificatōe ipſius in habit⁹ beatitudinū:⁊ p ↄſeq̄ns fructuū⁊ ſenſuū
vij De exercitio grē reſpectu credēdoꝝ.
viij De exercitio grē reſpectu diligēdoꝝ.
ix De exercitio grē reſpectu agendorū preceptoꝝ ⁊ conſilioꝝ.
x De exercitio gratie reſpectu petendorum ⁊ orandoꝝ.

Sexta pars de medicina ſacramentali: cuius capitula ſunt. xiij.
s

i De ſacramentorum origine
ij De ſacramentorum variatione
iij De ſacramentorum numero & diſtinctione.
iiij De ſacramentorum inſtitutione.
v De ſacramentorum diſpenſatione.
vi De ſacramentorum iteratione.
vij De integritate baptiſmi
viij De integritate confirmationis.
ix De integritate eucharistie
x De integritate penitentie
xi De integritate vnctionis extreme
xij De integritate ordinis
xiij De integritate matrimonij

Septima pars de ſtatu finalis iudicij habens capitula ſeptem
s

i De iudicio in cõmuni
ij De antecedentibus ad iudicium: cuiuſmodi eſt pena purgatorij.
iij De antecedentibus ad iudiciuʒ cuiuſmodi ſunt ſuffragia eccleſiaſtica.
iiij De concomitantibus iudicium, ſicut eſt conflagratio ignium.
v De concomitantibus iudicium: ſicut eſt reſurrectio corporum.
vi De conſequentibus ad iudicium. ſ. de igne infernali
vij De conſequentibus ad iudicium. ſ. de gloria paradiſi.

¶ Incipit pars prima de trinitate dei.

Capitulum primum de illis ſepteʒ de quibus eſt theologia in ſumma.

i In principio intelligenduʒ eſt q̃ ſacra doctrina. ſ. theologia q̃ principaliter agit de primo principio. ſ. d deo trino & vno: de ſeptem agit in vniuerſo. ſ. de trinitate dei, de creatura mundi. de corruptela peccati. de incarnatiõe verbi. de gratia ſpiritusſancti. de medicina ſacramẽtali. de ſtatu finalis iudicij. ¶ Ratio aũt ad intelligentiam huius veritatis hec eſt. Quia cũ ſacra ſcriptura ſiue theologia ſit ſcientia dans ſufficientem noticiam de primo principio ſecundum ſtatum vie: ſm qd neceſſariũ eſt ad ſalutẽ: & deus non tm̃ ſit reruʒ principiũ & exemplar effectiuũ in creatione. ſed etiam refectiuũ in redemptiõe. & pfectiuũ in retributione. ideo nõ tm̃ agit de deo creatore: ſed etiam de creatore & creatura. Et qꝛ creatura rõnalis que eſt quodãmodo finis oiuʒ. non ſtetit: ſʒ ſuo caſu indiguit repari. iõ agit de corruptela peccati: medico: ſanitate: & medicina. & tandẽ de curatione pfecta: q̃ erit in glia: impijs proiectis in penã. Ideo qꝫ ipſa ſola eſt ſcientia pfecta. qm̃ incipit a primo qd eſt primũ principiũ. & peruenit ad vltimũ qd eſt pmiũ eternũ. Incipit a ſummo qd eſt deꝰ altiſſimus creator omniũ. & peruenit ad infimum qd eſt infernale ſuppliciũ. Ipſa etiã ſola eſt ſapientia pfecta. que incipit a cauſa ſumma vt eſt principiũ cauſatoꝝ. vbi terminatur cognitio philoſophica. & tranſit per eã vt eſt remediũ peccatoꝝ. & reducit in eaʒ. vt eſt premium meritoꝝ & finis deſiderioꝝ. Et in hac cognitione eſt ſapor perfectꝰ: vita & ſalus aiarum. Et ideo ad eam adiſcendã inflãmari dʒ deſideriũ omniũ chriſtianoꝝ. Ex his patet q̃ licet theologia ſit de tot & taʒ varijs. eſt tamẽ ſcia vna. cuiꝰ ſubiectũ vt a quo oia: eſt deus. vt per qd oia: chriſtus. vt ad qd oia: opus reparationis. vt circa qd oia: vnicum charita-

tis vinculum. quo celeſtia et terreſtria conne-ctunt̄. vt de quo omnia in libris canõicis cõ-prehẽſa. credibile vt credibile. vt de quo om-nia in libris expoſitorum. credibile vt intelli-gibile Sc̃dm Augu. in li. de vtilitate creden-di. Quod credimus debemus auctoritati. qđ intelligimus rationi.

Capitulum ij.

¶ Quid tenendum de trinitate perſonarum et vnitate eſſentie.

P rimo igit̄ de trinitate dei ſunt tria cõſiderãda. ſ. qualiter vnitas ſubſtan-tie et nature ſimul ſtet cũ pluralitate pſonarum. ſc̃do qualiter cũ pluralitate appariti-onum. tertio qualiter cũ pluralitate appropriatorum.

¶ De pluralitate ergo pſonarum in vnitate na-ture h̄ dicta fides eẽ tenendũ. ſ. q in vnitate nature ſunt tres perſone. ſ. pater et filius et ſpi-ritusſctũs. Quarum prima a nulla ẽ. ſc̃da ẽ a ſo-la prima p generationem. tertia vero eſt a pri-ma et ſc̃da p ſpirationẽ ſiue pceſſionẽ. ita q trinitas pſonarum non excludit ab eẽntia diuina ſummã vnitatẽ: ſimplicitatẽ: imẽſitatẽ: eterni-tatẽ: incõmutabilitatẽ: neceſſitatẽ et etiã primi-tatẽ. qnpotius includit ſummã fecunditatẽ: cha-ritatem. liberalitatem: equalitatẽ: germanitatẽ conformitatem: et inſeparabilitatem. que om-nia ſana fides intelligit eſſe in btã trinitate.

¶ Ratio aũt huius veritatis hec eſt. Quia ſi-des cũ ſit principiũ cultus dei: et fundamentum eius q̃ ſm pietatẽ eſt doctrine. dictat de deo eſſe ſentiendũ altiſſime et pijſſime. Non aũt ſentiret altiſſime ſi non crederet q deus poſſ; ſe ſũme cõmunicare. Non ſentiret pijſſime: ſi crederet q poſſet et nollet. Et ideo vt altiſſi-me et pijſſime ſentiat dicit deũ ſe ſumme cõ-municare. eternaliter habẽdo dilectum et cõ-dilectũ. ac p hoc deũ vnũ et trinũ. Huic autem fidei inquantũ dictat de deo pijſſime ſentien-dum eſſe: atteſtat̄ tota ſacra ſcriptura: que di-citur doctrina ſm pietatem. q: deum fatetur habere prolem. quam ſumme diligit. verbum ſibi coequale quod ab eterno genuit. in quo cuncta diſpoſuit. per quod cuncta produxit et gubernat. per quod etiam carnem actum p ſumma benignitate hominẽ redemit i precio-ſiſſimo eius ſanguine: redemptũq; cibauit. p quod etiam in fine mundi ſummã miſerico-diam impartiẽdo ab omni miſeria liberabit. vt per chriſtum omnes electi ſint filij ſummi patris. in quo erit omnis pietatis conſumma-tio. et dei ad nos: et econuerſo. Inquantum au-tem fides dictat de deo ſentiendum altiſſime non tantum atteſtatur ei ſacra ſcriptura: ve-rumetiam omnis creatura. iuxta quod dicit Auguſtinus. xv. de trinitate. c. iiij. Neq; enim diuinorum librorum tantũmodo auctoritas predicat eſſe deum: ſed omnis que nos circũ-ſtat creatura. ad quam nos etiam pertinemus vniuerſa ipſa rerum natura proclamat habe-re ſe preſtantiſſimum conditorem. qui nobis mentem rationemq; dedit. qua viuentia non viuentibus: ſenſu predita non ſentientibus. intelligentia non intelligentibus: immortalia mortalibus: potentia impotentibus: iuſta in-iuſtis. ſpecioſa deformibus: bona malis: incor-ruptibilia corruptibilibus. immutabilia mu-tabilibus: inuiſibilia viſibilibus: incorporalia corporalibus: beata miſeris: preferenda iudi-camus. ac per hoc quoniam rebus creatis cre-atorem ſine dubitatione preponimus: opor-tet vt eum et ſumme viuere: et cuncta ſentire atq; intelligere: et mori et corrumpi. mutariq; non poſſe: nec corpus eſſe ſed ſpiritum: om-nipotentiſſimum: iuſtiſſimum: ſpecioſiſſimũ: optimum: beatiſſimumq; fateamur. Ecce in his duodecim includuntur altiſſime nobilita-tes eſſentie diuine. Sed poſt vt ipſe oſtendit hec duodecim reducuntur ad tria. ſ. ad eter-nitatem: ſapientiam et beatitudinem. et hec tria ad vnum. ſ. ad ſapientiam. in qua inclu-duntur mens generans: verbum naſcens: et amor: vtrumq; nectens: in quibus fides di-ctat beatiſſimam conſiſtere trinitatem. Et quoniam ſumma ſapientia ponit trinitatem. ponit etiam nihilominus omnes primo habi-

tas nobiliſſimas cōditiones. videlicet vnitatē ſimplicitatem: ⁊ ceteras ſequētes: neceſſe eſt omnes ꝑdictas nobilitates diuini eſſe: ſimul ſtare cū beatiſſima trinitate.

Capitulū iij.

¶ De iſtius fidei intelligentia ſana.

a Iſtius aūt fidei intelligentiā ſanā docet doctrina ſacra ꝙ in diuinis ſunt due emanationes: tres hypoſtaſes. quattuor relationes: quinqꝫ notōes: ⁊ ex his tm̄ tres ꝓprietates pſonales. Rō autem ad ꝑdictoꝝ intelligentiā hec eſt. quia cū primū ⁊ ſummū ꝑncipiū hoc ipō ꝙ pmū ſit ſimpliciſſimū. hoc ipō ꝙ ſummū ſit pfectiſſimū. ideo pfectiſſime ſe cōmunicat. q2 perfectiſſimū: ⁊ indiuiſionē oīmodam ſeruat hoc ipſo ꝙ ſimpliciſſimum. ⁊ ideo ſalua vnitate nature ſunt ibi emanādi perfecti. Modi autem emanandi perfecti ſunt duo tantum. ſcꝫ per modū nature ⁊ per modū voluntatis. Primus eſt generatio. ſcōus ſpiratio ſiue ꝓceſſio. ⁊ ideo hi ſunt ibi. Et q2 duabus emanationibus ſubſtātificis neceſſe eſt emanare duas hypoſtaſes neceſſe eſt etiam ponere hypoſtaſim primo ꝓducentē ab alio non emanare: ne ſit in infinitū abire. ⁊ iō ſunt ibi tres hypoſtaſes. Et q2 cuilibet emanatiōi reſpondet duplex habitudo relatiua. ideo ſunt ibi quattuor relatōes. ſ. paternitas. filiatio: ſpiratio: ⁊ ꝓceſſio. Et q2 p has habitudines innoteſcunt nobis diuine hypoſtaſes. ⁊ preter hoc etiā hypoſtaſis illa in qua eſt prima rō principiandi innoteſcit nobis: q2 nō ꝓducit. nā hoc eſt nobilitatis in ipſa. iōqꝫ ſunt qnqꝫ notōes. ſ. quattuor relationes predicte cū innaſcibilitate. Et q2 quelibet perſonaꝝ vnam habet ꝓprietatē. p quā principaliter innoteſcit. iō tm̄ tres ſunt ꝓprietates perſonales q̄ his noībus exprimunt ꝓprie ⁊ principaliter. ſ. pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſctūs. Cū enim ꝓpriū ſit patris eſſe innaſcibilē ſiue ingenitū: eē principiū nō de principio: ⁊ eſſe prem. innaſcibilitas notificat ipm per modū negatōis. licet ex ↄſequēti p modū poſitiōis. q2 innaſcibilitas in patre ponit fontalē plenitudinē. principium nō de principio. per modū poſitōnis cū negatione: eſſe patrē per modū poſitiōnis ⁊ habitudinis: ꝓprie cōplete ⁊ determinate. Silr cū filius ſit imago. vbū ⁊ filius: imago noīat illā pſonā vt ſimilitudinem expreſſam. verbū vt ſimilitudinē expreſſiuam. filius vt ſimilitudinē hypoſtaticā. Rurſus imago vt ſimilitudinē conformē. verbū vt ſimilitudinē intellectualem. filius vt ſimilitudinem connaturalem. Per hunc modū cum proprium ſit ſpūſſancti eſſe donū: eſſe nexum ſeu charitatem amborū: eſſe etiā ſpm̄ſanctū. donum nominat ipſum vt datū voluntariū. charitas ſiue nexus vt datum volūtarium ⁊ precipuū. ſpūſſanctus vt datum voluntarium precipuum ⁊ hypoſtaticum. Hinc eſt ꝙ per hec tria nomina que ſunt: pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctꝰ: trium perſonaꝝ ꝓprietates perſonales inſinuantur. Hec igitur tenenda ſunt ad fidei trinitatis intelligentiam ſanam.

Capitulū iiij.

¶ De iſtius fidei expreſſione catholica.

a Iſtius etiā fidei expreſſionem catholicam tenendū eſt ſm̄ ſacrorum doctorum documenta: ꝙ in diuinis ſunt duo modi predicandi. ſcꝫ per modū ſubſtantie ⁊ relationis. tres modi ſupponendi. ſcꝫ eſſentie: pſone: notionis. quattuor modi ſignificandi ſubſtantiā. ſcilicet nomine eſſentie ſubſtantie: perſone ⁊ hypoſtaſis. quinqꝫ modi dicendi. ſ. quis: qui: que: qḋ ⁊ quid: ⁊ tres modi differēdi. ſ. ſm̄ differentē modū exiſtēdi. ſm̄ differentē modū ſe habēdi. ⁊ ſcꝫ differentem modū intelligendi. Rō aūt ad intelligentiā predictoꝝ hec eſt. quia cum primū principiū ſit perfectiſſimū: ſimul ⁊ ſimpliciſſimum: omnia que perfectionis ſunt de ipſo dicuntur proprie ⁊ vere. que autem imꝑfectionis ſunt aut non dicuntur. aut ſi dicuntur: ſm̄ aſſumptionē humane nature dicunt: vel tranſſumptiue. Cum igit decem ſint ꝑdica-

menta. ſcilicet ſubſtantia: quantitas: relatio: qualitas: actio: paſſio: vbi: quādo: ſitus ⁊ habere. quinqȝ vltima ſpectant proprie ad corporalia ſeu mutabilia. ideo non attribuuntur deo niſi tranſſumptiuo modo ⁊ figuratiuo. Alia vero quinqȝ precedentia deo attribuūtur. ſm id completionem dicunt. ita tamē ꝙ diuinam ſimplicitatē nō impediant. Omnia ergo hec predicta predicamenta ſunt idipſm quod eſt illud de quo predicantur. ⁊ ita per comparationē ad ſubiectum in quo ſunt omnia dicuntur tranſire in ſubſtantiam. relatōe tamen excepta. que cum duplicem habeat cōparationem. ſcilicet ad ſubiectum in quo: et ad terminum ad quem. primo modo tranſit ne faciat compoſitōem. ſed ſcōo modo manet vt faciat diſtinctionem. Et hinc eſt ꝙ ſubſtantia continet vnitatem: ⁊ relatio multiplicat trinitatem. ⁊ ideo manēt ibi hi tantū duo modi predicandi differentes. de quibus talis datur regula. Que dicuntur ſm ſubſtantiam de omnibus dicuntur ⁊ ſingulatim: ⁊ ſimul ⁊ ſingulariter. Que vero ſm relatōeȝ: aut non de omnibus dicuntur. aut ſi de pluribus pluraliter. vt relati. diſtincti: ſimiles: cq̄les: propter relatōem intrinſecam. Nomen autem trinitatis cōprehendit vtrūqȝ. Et quū plures poſſunt eſſe relationes in vna perſona. ſicut ſunt plures perſone in vna natura. ideo diſtinctio in notōe non infert diuerſificationem perſone: nec diſtinctio perſone pluríficatōem nature: ⁊ propterea non quicqd conuenit eſſentie conuenit notioni vel perſone: nec econuerſo. ⁊ hinc eſt ꝙ ſunt ibi tres modi ſupponendi. de quibus talis conſueuit dari regula. Suppoſita eſſentia non ſupponitur notio nec perſona. ⁊ ſuppoſita notione non ſupponitur eſſentia nec perſona. ⁊ ſuppoſita perſona non ſupponitur eſſentia nec notio. ſicut patet per exempla. Et quoniā vera diſtinctio eſt in ſuppoſitis ſubſtantie manente eſſentia vna. ideo neceſſe eſt ibi multipliciter ſignificari ſubſtantiā. ſ. vt cōmunicabilem ⁊ incōmunicabilem. Ut cōmunicabilem per modū abſtractionis per nomen eſſentie: ⁊ per modū concretionis per nomen ſubſtātie. Ut incōmunicabilē vero vel vt diſtinguibilem per nomen hypoſtaſis: vel vt diſtinctam per nomen perſone. Uel aliter ſcȝ. vel vt diſtinctam q̄litercunqȝ. ⁊ ſic hypoſtaſis. vel notabiliter ⁊ pfecte: ⁊ ſic perſona. Exempla horum quatuor ſunt in creatura. humanitas: homo: aliquis homo: petrus. Primū eſſentiā. ſcōm ſubſtantiam. tertium hypoſtaſim. quartū perſonā dicu. Et q: in perſona q̄ diſtinguitur nō ſolum eſt conſiderare eū qui diſtinguitur: ſed illud quo diſtinguitur. ⁊ hoc eſt proprietas ſiue notio. ideo neceſſe eſt ꝙ ī diuinis ſint quinqȝ modi dicēdi parit ⁊ querēdi. ſ. quis rōne perſone. qui rōne hypoſtaſis. q: dicit ſuppoſitū ſubſtantie indiſtincte. q̄ ratione notionis. quod ratione ſubſtātie. qd ſiue quo ratiōe eſſentie. Et quoniam omnes hi modi in vnitate eſſentie radicanṫ. q: quicquid eſt in deo eſt ipſe deus vnus ⁊ ſolus. ideo nō ponunt ibi differētiam nec ſm eſſentiam: nec ſm eſſe. ⁊ propterea ſunt ibi tantuȝ tres modi differendi. ſ. ſm modos eſſendi ſiue emanandi. ſicut differt perſona a pſona. ſm modos ſe habendi. ſicut differt perſona ⁊ eſſentia. quia vna perſona ad alteram refertur. ⁊ ideo diſtinguitur. eſſentia vero non refertur ad alteram: ⁊ ideo non diſtinguitur. ſm modos etiā intelligendi. ſicut differt vna proprietas ſubſtātialis ab altera: vt bonitas ⁊ ſapientia. Prima differentia eſt perfectiſſima ⁊ ſumma que poſſit reperiri in diuinis. Eſt enim in ſuppoſitis. ita ꝙ vnum non dicitur de altero. Scōa differētia eſt minor: quia eſt in attributis. licet enim vnum poſſit dici de altero. vt pſona de eſſentiā. aliquid tñ dicitur de vno qd non de altero. vt perſona diſtinguitur ⁊ refertur: eſſentia vero nō. Tertia vero differentia minima eſt. quia eſt in cōnotatis. licet enim vnū de altero dicaṫ ad inuicem. ⁊ idem poſſit dici de vtriſqȝ. nō tamē

dem cōnotatur vtrobiq;. nec ꝑ idem intelli gi datur vtrūq;. Ex primo modo differēdi colligitur pluralitas ꝑſonarū. ex ſcḋo modo plu ralitas ꝑdicationū ſubſtātialiū ⁊ relatiuaꝝ. ex tertio pluralitas ꝓprietatū eſſentialiū et notionū. ſiue ab eterno ſiue ex tpe. ſiue pro prie ſiue trāſumptiue. ſiue cōiter ſiue appro priate. Dictoꝝ exempla manifeſta ſūt. His intellectus claret ſatis. ⁊ quid ſentiendum. ⁊ qualiter loquendum ſit de ſumma trinitate. diuinarū perſonarum.

Capitulū v

❡ De vnitate diuine nature in multiformi tate apparitionum.

Secundo aūt de pluralitate appitio num docet diuina doctrina hoc eē tenendum. Cū deus ſit incircūſcri ptibilis: inuiſibilis ⁊ incōmutabil̄. nihilomi nus tñ habitat in ſanctis viris ſpecialiter ap paruit pr̄iarchis ⁊ ꝓphetis. deſcendit de ce lis miſit etiā filium ⁊ ſpiritūſanctū ad ſalutē humani generis. Et licet in deo ſint indiui ſa natura: virtus: ⁊ operatio trinitatis: miſ ſio tñ vel apparitio vnius perſone non eſt miſſio vel apparitio alterius. Licet etiā ſit ibi ſumma equalitas. ſolius tamē eſt patris mittere ⁊ non mitti. ſpūſſancti eſt tantū mo do mitti: reſpectu diuinarum perſonaꝝ. niſi forte dicatur mittere hominem aſſumptū. filij autem eſt mittere ⁊ mitti. ſicut ex ſcriptu ris poteſt colligi. ❡ Intelligentia autē ⁊ ra tio predictoꝝ hec eſt. Quia licet primū prin cipium ſit imenſum ⁊ incircūſcriptibile. ſit i corporeum ⁊ inuiſibile. ſit eternum ⁊ incom mutabile: principiū tamen eſt reꝝ ſpūalium ⁊ corporaliū: naturaliū ⁊ gratuitarū. ac per hoc reꝝ etiā mutabiliū: ſenſibiliū ⁊ circun ſcriptaꝝ. ꝑ quas licet ipſe ſit immutabilis: iſen ſibilis: incircūſcriptibilis. ſeipm̄ reddit ma nifeſtū ⁊ notū. Reddit aūt ſe manifeſtum ⁊ notum generaliter: per vniuerſitatē ſuoꝝ effectuū ab ipſo emanantiū. in quibus dicit eſſe per eſſentiam: potentiam ⁊ preſentiam. qd ſe extēdit ad omnia creata. Reddit etiā ſe ſpecialiter notum per aliquos effectus q in ipſum ſpecialiter ducunt: rōne quoꝝ dicit habitare. apparere: deſcendere: mitti ⁊ mit tere. Habitare nāq; dicit effectū ſpūalē cū acceptatione: ſicut eſt effectus gratie gratū facientis. que eſt deiformis ⁊ in deū reducit ⁊ deum facit nos habere: ⁊ haberi a nobis. ac per hoc ⁊ inhabitare in nobis. Et q: gra tie effectus cōmunis eſt oibus perſonis. iō vna perſona nō habitat ſine alia. imo ſimul tota trinitas. Apparere vero dicit effectum ſenſibilem: cū expreſſa ſignificatiōe: ſicut ſpi ritusſanctus apparuit i colūba. Et qm̄ ſicut perſone diuine diſtincte ſunt: ſic diſtincte ſi gnificari poſſunt: ⁊ ſignis ⁊ noib⁹. iō queli bet perſona pōt per ſe apparere. ⁊ appari tio pōt oibus competere: ſiue inſimul: ſiue cuilibet perſone per ſe. Unde ꝙ ſpūſſanct⁹ dicitur in linguis igneis ⁊ colūba apparuiſ ſe: hoc non eſt ꝓpter nouū vinculū vel effe ctum ſpecialem. ſed ꝓpter vnionem que eſt inter ſignū ⁊ ſignatū ſibi ſpecialiter ⁊ modo ⁊ origine deputatū. Deſcēdere aūt dicit vtrū libet effectuū predictoꝝ cū inchoatiōe. deus enim beatiſſimis angelis ſemp eſt preſens i celis. q: in eis ſemꝑ habitat ⁊ apparet. Pec catoribus aūt i terris eſt modo vt abſens. ⁊ quantū ad gratiā: ⁊ quantū ad noticiā. ideo cum incipit apparere vel inhabitare: de pre ſētus celis: ⁊ quaſi abſente nobis. ſit preſens terris. ⁊ ideo licet in ſe non mutetur. tamen dicitur deſcendere nobis. Mitti vero dicit effectus predictos cum eterna productione. Tunc enim pater mittit filiū: cum faciendo eum nobis preſentē per noticiam vel gratiā inſinuat ꝙ ab ipſo ꝓcedit. Et q: pater a nul lo ꝓcedit: ideo nuſq; dicitur mitti. Quia ve ro filius ⁊ ꝓducit ⁊ ꝓducitur. ideo mittit ⁊ mittitur. Quia vero ſpūſſanctus eternalit̄ producitur ſed non producit niſi ex tempo re. ideo ipſius eſt ꝓprie mitti ⁊ non mittere niſi reſpectu creature. Ex quo apparet ꝙ

he ſunt improprie ⁊ exponende: ſpūſſanctus mittit ſc. ſpūſſanctus mittit filiū: filius mittit ſeipſum: mitti intelligat̄ inquantū eſt de virgine natus. Patet etiā quare mittere ⁊ mitti nō competit oībus. q: licet dicat effectū in creatura: dicit tamē relatonē intrinſecam. ita q mittere dicit auctoritatē: mitti ſubauctoritatē rōne ꝓductionis eterne intrinſecus ipoꝛtate.

Capitulū vi.

¶ De vnitate diuine nature in multiplicitate appꝛopriatoꝝ.

Tertio vero de pluralitate appꝛopriatoꝝ hoc docet ſacra ſcr. plura eſſe tenendum. q licet oīa eſſentialia oībus pſonis equaliter ⁊ indifferenter cōueniant. tñ patri dicit̄ appꝛopꝛiari vnitas: filio veritas. ſpūſſancto bonitas. Et iuxta hāc ſumit̄ ſecunda appꝛopꝛiatio hilarij. ſ. eternitas in patre. ſpēs in imagine: ⁊ vſus in munere. Et iuxta hanc ſumitur tertia. ſ. in patre ratio pꝛincipiandi: in filio ratio exemplandi. in ſpūſancto ratio finiendi. Et iuxta hanc ſumitur. quarta. ſ. omnipotētia patri: omniſciētia filio. voluntas ſeu beniuolentia ſpūſancto. Hec autem dicuntur appꝛopꝛiari: nō q: fiant pꝛopꝛia. cum ſemper ſint communia: ſed quia ducunt ad intelligentiam ⁊ noticiā pꝛopꝛiorum. ſc. trium perſonaꝝ. ¶ Intelligentia autē ⁊ ratio pꝛedictoꝝ hec eſt. Quia. n. pꝛimū pꝛincipium eſt nobiliſſimū ⁊ perfectiſſimū. ideo conditiones entis nobiliſſime ⁊ generaliſſime in eo reperiūtur in ſummo. Hec autem ſunt vnū verum bonum: que nō contrahunt ens ſm ſuppoſita: ſed ſm rationem. Nam vnum nominat ens vt cōmune rale. ⁊ hoc habet per indiuiſionem ſui in ſe. verum ſm q cognoſcibile: ⁊ hoc habet per indiuiſionem ſui a pꝛopꝛia ſpecie. bonū ſm q cōmunicabile: ⁊ hoc habet per indiuiſionē ſui a pꝛopꝛia operatione. Et quia hec triplex indiuiſio ſe habet ſm ordinem quantū ad rationem intelligendi. ita q verum pꝛeſupponit vnum: ⁊ bonum pꝛeſupponit verū ⁊ vnum. hinc eſt q hec attribuuntur pꝛimo pꝛincipio in ſummo. q: perfecta ⁊ generalia ⁊ appꝛopꝛiantur tribus perſonis: quia ordinata. ⁊ ideo ſumme vnum patri qui eſt origo perſonaꝝ. ſumme verum filio qui eſt a patre vt verbum. ſumme bonū ſpūſancto qui eſt ab vtroqꝫ vt amoꝛ ⁊ donū. Et quia ſumme vnū: eſt ſumme pꝛimū. quia caret oī inceptione. ⁊ ſumme verum eſt ſūme equale ⁊ pulchrum. ⁊ ſumme bonum eſt ſumme vtile ⁊ pꝛoficuū. hinc oritur ſcōa appꝛopꝛiatio hilarij. que eſt eternitas in patre: quia nō habet pꝛincipium. ſed eſt oīno pꝛimum. ſpecies in imagine. i. in verbo: qꝛ ſumme pulchrum. vſus in munere. i. in ſpūſancto: quia ſumme pꝛoficuū ⁊ cōmunicatiuū. Qō per alia verba ſic inſinuat auguſtinus. In patre vnitas. in filio equalitas. in ſpūſancto vnitatis equalitatiſqꝫ concoꝛdia. Rurſus q: ſumme vnum ⁊ pꝛimū tenet rōnem pꝛincipiandi ⁊ originandi. q: ſumme pulchrum ⁊ ſpecioſum tenet rōnem expꝛimēdi ⁊ exemplandi. quia ſumme pꝛoficuū ⁊ bonum tenet rationem finiendi. q: bonum ⁊ finis idē. hinc oritur tertia ratio appꝛopꝛiandi efficientiam patri exemplaritatem filio finalitatem ſpūſancto. Rurſus quia a pꝛimo ⁊ ſummo pꝛincipio fluit omne poſſe. a pꝛimo ⁊ ſūmo exēplari fluit omne ſcire. ⁊ ad ſummū finē tendit oē velle. ideo neceſſe eſt pꝛimū eē omnipotentiſſimū: omniſapientiſſimū: ⁊ beniuolentiſſimū. Unitas autem pꝛima ⁊ ſumma rediens ſupꝛa ſeipſam reditione completa ⁊ perfecta eſt omnipotentiſſima. ſic ⁊ veritas ſapientiſſima: ⁊ bonitas beniuolentiſſima. ⁊ hec appꝛopꝛiantur: quia ordinem inſinuat. Uoluntas enim dat ꝑintelligere cognitionem: ⁊ voluntas ⁊ cognitio pꝛeſupponunt potentiam ⁊ virtutem. q: poſſe ſcire eſt aliquid poſſe. Ex his apparet que ſint appꝛopꝛiata: ⁊ quibus: ⁊ qua de cauſa. Hec tamē vltima. ſc. potentia ⁊ ſapientia ⁊ voluntas ſunt potiſſime illa. ex quibus in ſcripturis

laudat trinitas ſumma. et ideo de his aliqd dicendum eſt breuiter et ſummatim.

Capitulū vij.

De omnipotentia dei.

[S]itur de omnipotentia dei ſcḋm doctrinam ſacram hec tenenda ſunt. videlicet ꝙ deus eſt omnipotens. ita tñ ꝙ ei non attribuunt actus culpabiles. vtpote mentiri et male velle. nec actus penales: vt metuere et dolere. nec actus corporales ſiue materiales: vt dormire et ambulare: niſi forte tranſſumptiue. nec actus inconuenientes. vtpote facere maiorē ſe: vel aliū deū ſibi equalem. vel infinitum actu: et cōſimilia. qr vt dicit Anſ. qḋlibet inconueniens etiam minimū apud deū eſt impoſſibile. Licet autem hoc non poſſit: eſt tamen oīpotēs vere et ꝓprie et pfecte. Intelligentia autē et ratio pdictoꝝ hec eſt. qr primū principiū eſt potens potentia. que eſt potentia ſimpliciter: et ideo diſtributio addita ei: diſtribuit ꝓ his que poſſe eſt poſſe ſimpliciter. Hec aūt ſunt que egrediunt a potentia cōpleta et ordinata. Potentiam aūt completā dico que non poteſt deficere. nec poteſt ſuccumbere. nec poteſt indigere. Potentia aūt in peccādo deficit: in patiendo ſuccūbit: in corporalibus actionibus indigentiā includit. Diuina aūt potentia qr eſt potētia ſumma et pfectiſſima. ideo nec eſt de nihilo nec eſt ſub aliquo: nec eget aliquo alio. ac per hoc nec culpabilia. nec penalia: nec materialia pōt. et hoc qr oīpotens eſt potētia cōpleta. Potentiā autē ordinatā ɔtingit tripliciter dici. vel ſcḋm actū: vel ſcḋm aptitudinē ex pte creature. vel ſcḋm aptitudinē ex pte ſolius virtutis increate. Qḋ poſſibile eſt potētie primo mō dicte: eſt non tm̄ poſſibile ſed etiā actuale. Qḋ ſcḋo mō et non primo eſt poſſibile ſimpliciter: licet nō actuale. Qḋ aūt tertio mō: et non primo mō vel ſcḋo: eſt poſſibile deo ſed īpoſſibile creature. Qḋ aūt nullo pdictoꝝ modoꝝ eſt poſſibile. ſicut illud qḋ directe repugnat ordini ſcḋm rationes et cauſas primordiales et eternas: ſimpliciter eſt poſſibile. ſicut ꝙ deus facit aliqḋ actu infinitū: ꝙ ſimul faciat aliqd eſſe: et nullo mō eſſe: ꝙ faciat id qḋ fuit non fuiſſe et cetera talia. que poſſe eſt ɔ̄ ordinem et complementū diuine potentie. Ex his patet reſpectu quoꝝ eſt diuina potentia. patet etiā que debent dici ſimpliciter poſſibilia. et que ſimpliciter impoſſibilia. et ꝙ aliquorū impoſſibilitas ſimul ſtet cū vera oīpotētia.

Capitulū viij.

De dei ſapientia: predeſtinatione: et preſcientia.

[D]E ſapiētia vero dei hec tenenda ſūt ſcꝫ ꝙ ipſa diuina ſapiā limpidiſſime cognoſcit oīa bona et mala: preterita pñtia et futura: actualia et potentialia. ac ꝑ hoc incōprehenſibilia nobis et infinita. ita tñ ꝙ ipſa in ſe nullo mō diuerſificat. licet diuerſa noīa ſortiat. Inquantū enim eſt cognoſcitiua oīum poſſibiliū dicit ſcientia ſiue cognitio. Inquantū eſt cognoſcitiua oīum que in vniuerſo ſunt: dicit viſio. Inquantū eſt cognoſcitiua oīum que bene fiunt dicit approbatio. Inquantū eſt cognoſcitiua coꝝ q̄ futura ſunt dicitur preſciētia ſiue ꝓuiſio. Inquantū eſt cognoſcitiua coꝝ que ab ipſo deo fienda ſunt dicit diſpoſitio. Inquantū eſt cognoſcitiua coꝝ que premiāda ſunt dicit pdeſtinatio. Inquantū vero eſt cognoſcitiua coꝝ que dānāda ſunt dicit reprobatio. Et qr ipſa nō tm̄ eſt cognoſcitiua ſed eſt etiā rō cognoſcēdi oīa: ideo inquantū eſt rō cognoſcendi oīa cognita dicit lux. Inquantū rō cognoſcendi viſa et approbata dicit ſpeculū. Inquantum eſt rō cognoſcendi pūiſa et diſpoſita dr exemplar. Inquantū eſt rō cognoſcēdi pdeſtinata et reprobata: dr liber vite. Eſt igit liber vite: reſpectu reꝝ vt redeuntiū. Exēplar vt exeūtium. Speculum vt euntiū. Lux vero reſpectu omnium. Ad exemplar autem ſpectat idea: verbum: ars: et ratio. Idea ſcḋm actum preuidendi. Verbum ſcḋm actum proponen-

di: Ars ſm̄ actum ꝓſequendi. Rō ſm̄ actū ꝑficiendi: q: ſupaddit intẽtionẽ finis. Quia vero hec oĩa vnū ſunt in deo. ideo frequenter accipit̄ vnū ꝓ alio. Et licet diuina ſapĩa rōne diuerſitatis ſcitoꝝ ⁊ cōnotatoꝝ diuerſa ſortiat̄ vocabula: nō tñ diuerſificat̄ ſꝫ rationẽ intrinſecā. Cognoſcit enim ꝯtingentia infal'ibiliter: mutabilia imutabiliter. futura ꝑſentialiter: tꝑalia eternaliter. depẽdentia independenter. creata increate. alia a ſe in ſe ⁊ ꝑ ſe. ⁊ cū infallibiliter ꝯtingentia cognoſcat: ſimul ſtat libertas ⁊ vertibilitas voluntatis cū predeſtinatiõe ⁊ ꝑſciẽtia. ¶ Intelligentia aūt ⁊ ratio ꝑdictoꝝ hec eſt: qm̄ primu principiū hoc ipo ꝙ primū eſt ⁊ ſummū: cognitionẽ habet ſimul ſimpliciſſimā ⁊ ꝑfectiſſimā. Q: perfectiſſimā idō cognoſcit oĩa diſtinctiſſime ſub oĩbus ꝯditionibus quas res habent vel habere poſſunt ⁊ ꝓpterea futura ſcit eſſe futura: ⁊ ꝑſentia ꝑſentia. ⁊ bona ſcit approbanda: mala reprobāda. Hinc ē ꝙ diuerſa ſortit̄ vocabula ſm̄ ꝙ dictū eſt ſupra. Sed q: ſimul ſtat perfectio ſapiẽtie cū ſumma ſimplicitate: hinc ē ꝙ oĩa alia a ſe cognoſcit in ſe ⁊ per ſe. Ex quo ſequit̄ ſecūduꝫ: ꝙ creata cognoſcit increate. Ex quo ſequit̄ tertium ꝙ depẽdentia cognoſcit indepẽdenter. Ex quo orit̄ quartū ꝙ tꝑalia cognoſcit eternaliter. Ex quo ſequit̄ quintū ꝙ futura cognoſcit ꝑñtialr̄. Ex quo orit̄ ſextum: ꝙ mutabilia cognoſcit imutabiliter. Ex quo ſequit̄ ſeptimū ꝙ cõtingentia cognoſcit infallibiliter. ⁊ ita ꝯtingentia manẽtia ꝯtingentia ſunt diuine ſapĩe ꝓpter ſuã infallibilitatẽ in ꝯtingentibꝰ que ſubiacent nature: q̄ʒ libertati volūtatis humane. Vñ qui vult hoc veruꝫ intelligere qñō ſimul ſtet libertas volūtatis create cum infallibilitate ꝑdeſtinationis eterne. reſoluẽdo ab hoc vltimo ꝓcedat ꝑ illos ſepteꝫ gradus vſq̄ʒ ad primū: q̄ꝫ primū principiū ꝑfectiſſime cognoſcit oĩa per ſeipm̄. qꝫ eſt veꝝ certiſſimū. ex quo cetera predicta ratiocinādo infal'ibiliter concludunt̄. Sicut aūt diuine cognitionis certitudo ſimul ſtat cum contingentia reꝝ cognitaꝝ. q: ſimul eſt ſimpliciſſima ⁊ perfectiſſima diuina ſapĩa. ſic vnitas ſimul ſtat cum multiformitate rōnum ⁊ ideaꝝ ex eadem cauſa. Quia enim perfectiſſima eſt: ideo diſtinctiſſime ⁊ ꝑfectiſſime cognoſcit vniuerſa ⁊ ſingula. ⁊ illa oĩa diſtinctiſſime ⁊ ꝑfectiſſime repreſentat: ⁊ idō ſingu loꝝ dicit̄ habere rōnes ⁊ ideas tanq̄ʒ reruꝫ ſimilitudines perfectiſſime expreſſiuas. Q: vero ſimpliciſſima eſt: ideo omnes ſimilitudines ille ſunt vnū in ipſa. Vñ ſicut deꝰ vna virtute oĩa ꝓducit ex tꝑe: ſm̄ omnimodam reꝝ integritatẽ. ſic vna virtute oĩa exprimit ſempiternaliter. Et ſicut vna eſt in deo operatio actiua ſm̄ rẽ: dicunt̄ tñ plures rerum ꝓductiones rōne pluralitatis ꝓductoꝝ. ſic vna eſt veritas vnius actus intelligentie in deo: dicuntur tñ plures ſimilitudines idee ⁊ rōnes rōne pluralitatis ideatoꝝ vel exiſtentium: vel futuroꝝ vel poſſibiliū. He aūt rationes vel idee licet ſint vna veritas ⁊ lux ⁊ eſſentia: nō tñ dicuntur eſſe vna rō vel idea. Ratio enim vel idea dicit̄ vt ad alterū ſm̄ rationẽ intelligendi. noĩat enim ſimilitudinẽ cogniti: que realiter tenet ſe ex parte dei: licꝫ ſm̄ rōnem intelligendi dicere videat̄ aliqd ex parte ideati. Si aūt huius ſimile in creatura requirat̄: dicendū ꝙ hoc eſt iſtius exẽplaris ꝓpriū: q: ſicut dictū eſt ſimul eſt ſimplex ⁊ infinitū ⁊ perfectiſſimū quo ꝑintellecto cetera ꝯſequenter innoteſcunt. Quia. n. exemplar illud eſt ſimpliciſſimū ⁊ perfectiſſimū. ideo actus purus. Quia vero infinitū ⁊ imenſum: ideo extra omne genus. Et hinc eſt ꝙ exiſtens vnū: poteſt eſſe ſimilitudo expreſſiua multorum.

Capitulū ix

¶ De voluntate dei ⁊ prouidentia.

D E voluntate dei hec tenenda ſunt ꝙ ipſa ſic eſt recta vt nullo mō poſſit obliquari: ſic eſt efficax: vt nullo modo poſſit impediri. ſic eſt vna: vt tamen

multiformiter habeat ſignificari. Significatur enim diuina voluntas que eſt voluntas beneplaciti per voluntatē ſigni ſm quinq; differentias ſignoꝝ que ſunt preceptio: ꝓhibitio: conſiliū: impletio: ꝑmiſſio: ſm que diſponunt a voluntate beneplaciti quecunq; in vniuerſo fiunt. Eſt enim volūtas dei prima ⁊ ſumma cauſa oīuꝫ ſpecierū ⁊ motionum. Nihil enim fit viſibile aut intelligibile ī iſta totius creature ampliſſima quadā vniuerſaq; republica: quod nō de illa impiali aula ſummi imperatoris aut iubeat: aut ꝑmittatur ſm ineffabilē iuſticiā premioꝝ atq; penaꝝ retributionū ⁊ gratiaꝝ. Et q: iſta voluntas ratione regulata dicit̄ ꝓuidentia: hinc eſt ꝙ omnia que in vniuerſo fiunt: aguntur ⁊ regunt̄ diuina ꝓuidētia: que ꝑ omnia eſt irreprehenſibilis: que nihil precipit ꝓhibet vel conſulit niſi iuſte. nihil agit niſi bene: nihil ꝑmittit iniuſte. ¶ Intelligentia aūt ⁊ ratio ꝑdictoꝝ hec eſt. Primū principiū cū ſit ſumme nobile: ⁊ voluntatē habet ⁊ nobili modo habet. Cum igit̄ voluntas de ſe dicat illud ſm qꝺ in agentibus a propoſito attenditur regula rectitudinis ⁊ efficacia operationis: neceſſe eſt ꝙ voluntas in deo ſit rectiſſima ⁊ efficaciſſima. Ideo autem rectiſſima: quia idem eſt in deo voluntas ⁊ veritas. Ideo efficaciſſima: quia idem penitus in deo eſt voluntas ⁊ virtus ſiue poteſtas. Et q: non poteſt diuina voluntas carere veritate: ideo nō tantum eſt recta: verum etiam regula rectitudinis. Quia vero nullo modo poteſt carere virtute: ideo non tm̄ eſt efficax: verum etiā fons ⁊ origo totius efficacie: ita vt nihil ſine illa poſſit effici. nihil contra illam poſſit fieri. nihil etiaꝫ ſit a quo valeat impediri. Et q: rectiſſima eſt: nullus poteſt eſſe rectus niſi conformetur ei. Nullus autem poteſt ei conformari niſi volūtas illa innoteſcat ſibi. Oportuit ergo voluntatē diuinā vt regulā rectitudinis notificari nobis. Rectitudo aūt quedam eſt neceſſitatis: ⁊ hec eſt in faciēdo bonum neceſſarium: ⁊ declinando malum. Quedam autē eſt perfectionis. ⁊ hec eſt in ſuperogando vltra debitum. ⁊ ſm hoc inoteſcit nobis per triplex ſignum. ſcꝫ preceptionem prohibitionē ⁊ conſilium: quod quidē ſignificat diuinū beneplacitū acceptare tāq; iuſtum quod fit ſm diuinū preceptū: quod declinatur ſm diuinam ꝓhibitionem: ⁊ quod impletur ſm diuinū conſilium. Signa vero hec infallibilia ſigna ſunt diuine voluntatis: vt eſt regula rectitudinis. Rurſus q: efficaciſſima eſt: nullo modo poteſt aliquis aliqd efficere: niſi ipſa cooperante ⁊ coefficiente. nullus deficere vel peccare poteſt: niſi ipſa iuſte deſerēte. Et ſm hoc duo ſunt ſigna ei⁹ ſcꝫ impletio: quod eſt ſignum voluntatis vt efficientis. ⁊ permiſſio quod eſt ſignum voluntatis iuſte deſerentis. Iuſte autem deſerit: quia iuſtum eſt vt ſic adminiſtret res quas condidit: vt non infringat leges quas indidit: ⁊ ſic cooperetur rebus quas creauit: vt tamen eas agere proprios motus ſinat. ⁊ iō ſi liberum arbitriū ad vtrunq; vertibile de lege nature in malū dimittat cādere: hoc nō ꝑmittit niſi iuſte. Rurſus ⁊ ſi ꝑ gratiam preueniat ⁊ ſuſtentet nulli iniuriaꝫ facit: ideo nō agit iniuſte: nec omnino iuſte ſm exiſtentiā meritoꝝ: q: merita ad hoc non ſufficiūt. ſed gratis ⁊ miſericorditer ⁊ quodāmodo iuſte quantum eſt ex condecentia bonitatis ſue. Cum ergo diuina ⁊ reprobat operatur ſm iuſticiam. Quandoque vero predeſtinat ſm gratiam miſericordiam que non excludit iuſticiam. Cum ergo deus ſm ꝙ de maſſa perditionis erant debebant dampnari. ideo plures reprobant̄ q̄ eligantur. vt oſtendat̄ ꝙ ſaluatio eſt ſm grām ſpecialem: ſed dampnatio ſm iuſticiam comunem. Nullus ergo poteſt conqueri de diuina volūtate: quia omnia agit rectiſſime. imo in omnibus debemus gratias agere: ⁊ honorificare regimen diuine prouidentie. Si quis autem querat: quare magis vni peccatori gratiam largiatur q̄ alteri. hic

oportet ſilentium imponere humane loqua-
citati. ⁊ exclamare cum apoſtolo. O altitu-
do diuitiarum ſapientie ⁊ ſcientie dei: q̄ȝ in
comprehenſibilia ſunt iudicia eius: ⁊ inueſti
gabiles vie eius. Quis enim cognouit ſen-
ſum domini. aut quis eius conſiliarius fuit.
aut quis prior dedit illi ⁊ retribuetur ei.
Quoniā ex ipſo ⁊ per ipſum ⁊ in ipſo ſunt
omnia. ipſi gloria in ſecula ſeculoꝝ. Amen.

Finit prima pars.

¶ Incipit pars ſecunda de creatura mūdi.
Capitulum primum.

¶ De productione mundi totalis.

h Is ſummatī pre intellectis de
trinitate dei: dicenda ſūt ali
q̄ de creatura mūdi. Circa
quā hec tenēda ſunt i ſum
ma. videlicet q̄ vniuerſitas
machine mūdialis ꝓducta
eſt in eſſe ex tempore: ⁊ de nihilo: ab vno pri
mo principio ſolo ⁊ ſummo. cuius potentia
licet ſit immenſa: diſpoſuit tamen omnia in
certo pondere: numero ⁊ menſura. Hec ge
neraliter intelligenda ſunt circa rerum ꝓdu
ctionem: ex quibus ⁊ veritas colligitur ⁊ er
ror repudiatur. Per hoc enim q̄ dicitur ex
tempore excludit error ponentiū mundum
eſſe eternū. Per hoc q̄ dicit de nihilo ex-
cluditur error ponentiū eternitatē circa prin
cipium materiale. Per hoc q̄ dicit ab vno
principio excluditur error manicheoꝝ po-
nentiū pluralitatē principioꝝ. Per hoc q̄
dicitur ſolo ⁊ ſummo excluditur error ponē
tium deū produxiſſe inferiores creaturas ꝑ
miniſteriū intelligentiarū. Per hoc q̄ ad-
ditur in certo pondere: numero ⁊ menſura
oſtendit q̄ creatura eſt effect⁹ trinitatis cre
antis ſub triplici genere cauſalitatis. Efficiē
tis a quo eſt i creatura vnitas modus ⁊ mē
ſura. Exemplaris: a quo eſt in creatura veri
tas: ſpecies ⁊ numerus. Finalis: a quo eſt in
creatura bonitas: ordo ⁊ pondus. Que qui
dem reperiuntur in omnibus creaturis tanq̄ȝ
veſtigium creatoris: ſiue corporalibus: ſiue
ſpūalibus: ſiue ex vtriſq̄ cōpoſitis. ¶ Ra-
tio autem ad intelligentiam predictoꝝ hec
eſt. Quia ad hoc q̄ ſit ordo perfectus ⁊ ſta
tus in rebus: neceſſe eſt q̄ omnia reducant
ad vnum principium. qd̄ quidē ſit primum
vt det ceteris ſtatum. ⁊ perfectiſſimū vt det
ceteris complementū. Quoniā igitur ꝑmū
principium in quo eſt ſtatus non poteſt eſſe
niſi vnum ſolū. ſi mundū producit: cum non
poſſit ipſum producere de ſeipſo: neceſſe eſt
q̄ producat ipſum ex nihilo. Et quia produ
ctio ex nihilo ponit eſſe poſt non eſſe ex par
te ꝓducti: ⁊ immenſitatem in virtute producē
te ex parte principij cum hoc ſit ſolius dei ne
ceſſe eſt q̄ creatura mundi ſit ꝓducta ex tē-
pore: ab ipſa virtute immenſa agente per ſe ⁊
immediate. Rurſus quī principiū perfectiſſi
mū: a quo manat ꝑfectio vniuerſoꝝ neceſſe
eſt agere a ſe: ⁊ ſm̄ ſe ⁊ ꝓpter ſe. ⁊ q̄ nullo i
agendo indiget extra ſe neceſſe eſt q̄ habe-
at intentionē triplicis cauſe reſpectu cuiuſli-
bet creature. ſ. efficientis: exemplaris ⁊ fina
lis. Neceſſe eſt etiam omnē creaturam ſm̄
hanc triplicem habitudinē comparari ad cau-
ſam primā. Omnis enim creatura ꝯſtituit i
eſſe ab efficiente ⁊ ꝯformatur ad exemplare
⁊ ordinatur ad finem: ac per hoc eſt vna: ve
ra bona: modificata: ſpecioſa: ordinata: mēn
ſurata: diſcreta ⁊ ponderata. Et enim pon-
dus inclinatio ordinatiua. Et hec quidē ge-
neraliter dicta ſūt de omni creatura ſiue cor
porea ſiue incorporea: ſiue ex vtriſq̄ ꝯſtitu-
ta: ſicut eſt natura humana.

Capitulum ij.

¶ De natura corporali quantum ad fieri.

n Atura vero corporea nobis conſide-
randa eſt quantū ad fieri: ⁊ quantū
ad eſſe: ⁊ quantum ad operari. De
natura vero corporea quantum ad fieri hec

ſpecialiter tenenda ſunt. ſcʒ q̄ ſex diebus ſūt in eſſe producta. ita q̄ in principio ante oēm diem creauit deus celū ⁊ terrā. Prima vero die formata eſt lux. ſcd̄a firmamentū factum eſt in medio aquarū. tertia die ſeparate ſunt aque a terra. ⁊ congregate in locū vnū. quarta vero die celū ornatū eſt luminaribꝰ. quinta aer ⁊ aqua volatilibus ⁊ piſcibus. ſexta terra animalibus ⁊ hoībus. ſeptima vero die requieuit deus. non a labore nec ab opere: cum vſqʒ nunc operet: ſed a nouarū ſpecierū conditione. q: omnia fecerat. vel in ſimili: ſicut illa que ꝑpagant. vel in ſeminali rōne: ſicut illa que alijs modis introducuntur in eſſe. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictorū hec eſt. Quia enim res manat a primo principio ⁊ perfectiſſimo: tale autem eſt omnipotentiſſimū: ſapientiſſimū ⁊ beniuolentiſſimū. ideo oportuit q̄ ſic producerētur in eſſe: vt in ipſa productione repreſentaret triplicem ſui perfectionem ⁊ excellentiā. Et ideo triformis fuit operatio diuina ad mundanā machinam producendā. ſcʒ creatio que appropriate reſpondet omnipotentie. diſtinctio que reſpondet ſapientie. ornatus qui reſpondet bonitati largiſſime. Et quoniā creatio ē de nihilo. ideo fuit in principio ante omnem diem: tanqʒ omniū rerum ⁊ temporū fundamentū. Ruſus quia diſtinctio corporū mūdi attenditur ſm triplicem modum. ideo facta fuit per triduū. Eſt enim diſtinctio nature luminoſe a perſpicua ⁊ opaca. ⁊ hec facta eſt in prima die in diuiſione lucis a tenebris. Et eſt diſtinctio nature perſpicue a perſpicua. ⁊ hec facta eſt ſecunda die in diuiſione aquarū ab aquis. Et eſt diſtinctio nature perſpicue ab opaca. ⁊ hec facta eſt tertia die in diuiſione aquarū a terris. In his aūt implicite dat̄ intelligi diſtinctio celeſtiū ⁊ elementarium. ſm q̄ poſt declarabitur. Sic igitur diſtinctio fieri debuit per triduū. Et q̄ ornatꝰ correſpondet diſtinctioni: ideo ſimiliter tribus diebus debuit conſummari. Eſt enim ornatus nature luminoſe: ⁊ hic factus eſt quarta die in formatione ſtellarum ⁊ ſolis ⁊ lune. Et eſt ornatus nature perſpicue. ⁊ hic factus eſt quinta die in qua ex aquis facti ſunt piſces ⁊ aues ad ornatum aeris ⁊ aque. Et eſt ornatus nature opace ſcilicet terre: ⁊ hic factus eſt ſexto die. in quo facte ſunt beſtie: facta ſunt ⁊ reptilia. facta eſt etiam ad conſummationē omniū natura humana. Hec autē omnia licet potuerit deus facere in inſtanti. maluit tn̄ per ſucceſſionē temporū. tū ꝑpter diſtinctam ⁊ claram repreſentationē potentie: ſapientie ⁊ bonitatis. tum ꝑpter cōuenientem correſpondentiam dierū ſiue temporū ⁊ operationū. tum etiā vt ſicut in prima mundi conditione fieri debebāt ſeminaria operū fiendorū. ſic fierent ⁊ ꝑfigurationes temporū futurorū. Unde in illis ſeptē diebus quaſi ſeminaliter ꝑceſſit diſtinctio omniū temporū que explicant̄ per decurſum ſeptē etatum. Et hinc eſt q̄ ſex diebus operū additur ſeptimus quietis. qui dies non ſcribitur habere veſperam nō q: nō habuit dies illa noctē ſuccedentē: ſʒ ad prefigurandū animarū quietē. que nunqʒ habebit finē. Si aūt diceret alio mō. q̄ oīa eſſent ſimul facta. tūc dies illi ſeptem dies ad cōſiderationē angelicā referrent̄. Verūtn̄ primus modus dicendi ē magis ſcripture cōſonus ⁊ auctoritatibꝰ ſctōꝝ. ⁊ qui ꝑceſſerūt: ⁊ etiam qui ſecuti ſunt beatum Auguſtinum.

Capitulum iij.

¶ De natura corporali quantum ad eſſe.

De natura vero corporea quantū ad eſſe tenendū eſt. q̄ corporalis mūdi machina tota cōſiſtit in natura celeſti ⁊ elementari. ita q̄ celeſtis diſtinguitur in tres celos principales. ſcʒ empyreū. cryſtallinum ⁊ firmamentū. Infra firmamentum aūt q̄d eſt celū ſtellatū cōtinent̄ ſeptē orbes ſeptē planetarū. qui ſunt. ſaturnus: iupiter: mars: ſol: venus: mercurius: luna. Natura vero elemētaris in quattuor ſpheras diſtinguit̄. ſcʒ ignis: aeris: aque ⁊ terre. Et ſic procedendo a ſummo

cardine celi vsqȝ ad centrum terre decē concurrūt orbes celestes et quattuor ſphere elementares. ex quibus integrat᷑ et conſtituit᷑ tota machina mundi ſenſibilis: diſtincte: pfecte et ordinate. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictoꝝ hec eſt. Quia cū natura corporalis ad perfectionem ſui et expreſſionem ſapientie multiformis primi pncipij requirat multiformitatē formaꝝ. ſicut apparet in mineralibus plantis et animalibus. neceſſe fuit ponere aliquā corporalē ſimplicē. que multiformiter poſſet miſceri ad introductionē formarū multiformiū. et talis eſt natura ſubiecta contrarietati: et hec eſt elementaris. Neceſſe etiā fuit fieri naturā per quā haberēt hec cōtraria in mixto ꝯciliari. et talis eſt natura elōgata a ꝯtrarietate. cuiuſmōi eſt natura lucis et corporis ſupercelestis. Et qm̄ mixtio fieri non poteſt. niſi per contraria agentia et patientia. ideo neceſſe fuit duplicem cōtrarietatem fieri in elementis. ſ. quantum ad qualitates actiuas. que ſunt calidum et frigidum. et quātū ad paſſiuas: que ſunt humidū et ſiccum. Et q: qdlibet elementū agit et patitur. ideo qdlibet habet duas qualitates. vnam actiuā et aliā paſſiuam. ita tñ q vnam principalem et ꝓpriā. ac per hoc neceſſe eſt tñ quattuor eē elementa ſm̄ quattuor qualitates pdictas quadrupliciter cōbinatas. Natura autem celeſtis aut eſt vniformis et īmobilis: et hoc eſt empyreū. q: lux pura. aut mobilis et multiformis: et ſic eſt firmamentū. aut mobilis vniformis: et ſic celum mediū inter empyreū et ſtellatum: qd eſt celum cryſtallinum. Quartū mēbꝝ. ſ. q ſit multiforme et imobile nō pōt ſtare. q: multiformitas diſponit ad motus varietatem: nō ad vniformem quietem. Sunt igit᷑ tres celi quoꝝ primum per totū eſt luminoſum. ſ. empyreum. ſcdm per totum perſpicuū. ſ. cryſtallinū. tertiuꝫ ex vtroqȝ coniunctum. ſ. firmamentuꝫ. Cū igitur tres ſint celi incorruptibiles. et quattuor elementa variabilia. vt fiat debita cōnexio et concordia et correſpondentia: diſpoſuit deus ſeptem orbes planetaꝝ: qui ſua varietate motuū: et incorruptibilitate formaꝝ quaſi qddā vinculum eſſent. et iunctura inferioꝝ elementariū orbium et ſupioꝝ celeſtiū ad perficiendum et decorandū vniuerſum: qd ſm̄ numerales ꝓportiones ordinatum dicit᷑ et ꝯcerū denario celeſtiū orbium et quaternario elementoꝝ. reddentibus ipſum proportionaliter tam pulchꝝ: q̄ꝫ perfectum: et ordinatum. vt hoc modo ſuum repreſentent principium.

Capitulum iij.

¶ De natura corporali quantum ad operari et influere.

De natura corporali q̄ꝫtum ad operari hoc tenendū eſt. ſ. q celeſtia influunt in terreſtria et elementaria quantū ad diſtinctiuam ſignificationē tpm̄. ſ. dieꝝ menſium et annoꝝ. Sic enim dicit ſcriptura. q ſint in ſigna et tpa et dies et annos. Influūt etiā q̄ꝫtum ad effectiuā ꝓductionē rerū generabiliū et corruptibiliū. ſ. mineraliū: vegetabiliuꝫ: ſenſibiliū et corporū humanoꝝ. Sic tñ ſunt in ſigna tpm̄ et regiminē operationū vt non ſint certa ſigna futuroꝝ ꝯtingentium. nec influant ſuper liberū arbitrium per vim ꝯſtellationum. quā dixerunt aliqui phi eſſe fatum. ¶ Ratio aūt ad intelligentiam predictoꝝ hec eſt. Quia cū in corporibus celeſtibus propter ꝓximitatē ad primū principiuꝫ ſit lux: motus: calor et virtus. Lux ratione ſue forme et ſpeciei. Motus reſpectu ſuperioris influentis. Calor reſpectu inferioris nature ſuſcipientis. Virtus vero omnibus modis predictiſ. Cum ingꝫ ita ſit. celeſtia corpora per lumen et motū ſunt in diſtinctiones temporū. ſ. dieī ſm̄ lucem ſolis et motū firmamenti. menſis ſm̄ motū lune in circulo obliquo. anni ſm̄ motū ſolis in eodē circulo temporū vero ſm̄ variū planetarū motū: diſtantiā et ꝯcurſum. aſcenſum et deſcenſum. retrogradationē et ſtatum. ex quibus orit᷑ diuerſitas in temporibus. Per virtutē aūt et calor

rem influunt ad ꝓductiones coꝝ que ex ele-
mentis generantur: excitando: ꝓmouendo. con
ciliando. ita ꝙ ſcḿ ꝯciliationē cōtrarioꝝ ab
equalitate remotā influūt in mineralia. ſcḿ
ꝯciliationē ab equalitate minus longinquā
in vegetabilia. ſcḿ ꝯciliationē equalitati pro
ximantē in ſenſibilia. ſcḿ vero conciliationē
equalem in corpora humana. que diſpoſita ſūt
ad nobiliſſimā formā que eſt anima rōnalis
ad quā ordinatur ⁊ terminatur appetitus oīs na
ture ſenſibilis ⁊ corporalis: vt per eam que eſt
forma: ens: viuens: ſentiens ⁊ intelligēs. quaſi
ad modū circuli intelligibilis reducatur ad
ſuū principiū in quo perficiatur ⁊ beatifice-
tur. Et quō in illud tendit per liberū arbitriū
ideo quantū ad arbitrij libertatem precellit
oēm virtutem corporalem. ac per hoc cuncta
nata ſunt ſibi ſeruire. nihil autē ſibi dominari
habet niſi ſolus deus: nō fatū ſiue vis poſi-
tionis ſiderū. Et ꝓpterea indubitanter verū
eſt ꝙ ſummus finis oīum eoꝝ que ſunt: ⁊ oīa
corporalia facta ſunt ad humanū obſequiū: vt
ex illis oībus accendatur hō ad laudandum ⁊
amandū factorē vniuerſoꝝ. cuius ꝓuidētia
cuncta diſponuntur. Hec autē ſenſibilis cor-
poraliū machina: eſt tanquā quedam domus
a ſummo opifice homini fabricata: donec ad
domū veniat nō manufactā in celis. vt ſicut
anima modo rōne corporis: ⁊ ſtatus meriti
nunc eſt in terris. ſic aliquando corpus rōne
anime ⁊ ſtatus premij ſit in celis.

Capitulum v

¶ De modo deſcribendi predicta in ſacra
ſcriptura.

[E]x iam dictis colligitur ꝙ ſicut deus
res ordinate ꝯdidit quantū ad tēpus.
⁊ ordinate diſpoſuit quantū ad ſitū
ſic etiā ordinate gubernat quantū ad influen
tiā. ⁊ ſcriptura ordinate narrat quantum ad
doctrine ſufficientiā. licet nō ita explicite de
ſcribat diſtinctionē orbiū: nec celeſtium: nec
elementariū. ⁊ parꝝ aut nihil dicat de moti-
bus ⁊ virtutibus corpoꝝ ſuperiorū. ⁊ de mix-
tionibus elementoꝝ ⁊ elementatoꝝ. ⁊ quod
plus eſt nihil explicite narrat de conditione
ſuperioꝝ ſpirituū. maxime cū deſcribit iſtud
vniuerſum incepiſſe ꝓduci. ¶ Ratio autē
ad intelligentiā predictoꝝ hec eſt. Quia cū
primū principiū reddat ſe nobis cognoſcibi
le ⁊ per ſcripturā ⁊ per creaturā. ꝑ librum
creature ſe manifeſtat vt principiū effectiuū
per libꝝ ſcripture vt principiū reparatiuū. et
principiū reparatiuū nō poteſt cognoſci niſi
cognoſcatur ⁊ effectiuū. ideō ſacra ſcriptu-
ra licet principaliter agat de operibus repa
rationis debet nihilominus agere de ope-
re ꝯditionis. inquantū tñ ducit in cognitionē
primi principij efficientis ⁊ reficientis. Et ideō
ipſa eſt cognitio ſublimis ⁊ ſalutaris. Subli
mis quia de primo principio effectiuo. qđ eſt
deus creator. Salutaris. quia de primo princi-
pio reparatiuo. quod eſt chriſtus ſaluator ⁊ me
diator. ¶ Rurſus quia ſublimis eſt. vtpote que
agit de primo principio ⁊ ente ſummo: ideō
nō deſcēdit ad deſcribendas ſpēales entium
naturas: motus: virtutes ⁊ differentias. ſed
ſtat in quadā generalitate: in qua multiplicā
tur ſpēalia. deſcribendo ſcꝫ ꝯditionē mundi
quantū ad diſpoſitionē ⁊ influentiā. quo ad
naturā luminoſam. opacā: ⁊ ꝑuiā in genera
litate quadam. Et quō primū principiū de quo
agit habet in ſe ordinē nature in exiſtendo:
ordinē ſapiē in diſponēdo. ordinē bonitatis
in influendo. ita ꝙ ordo nature habet in ſe
ſimultatē ⁊ equalitatē. ordo ſapientie ꝯſide-
rat prioritatē ⁊ poſteritatē. ordo influentie ſu
perioritatē ⁊ inferioritatē. Ideo ad inſinuā-
dum ordinē nature: determinat ſcriptura iu
xta qđ deū operari decebat. ꝙ in principio
ante tēpis decurſum fuerit illa triplex natura
de nō eſſe in eſſe ꝓducta. cū dicit. In princi-
pio creauit deus celū ⁊ terrā: ⁊ ſpūs dei fe-
rebatur ſuper aquas. Ubi noīe celi inſinuatur na
tura luminoſa. noīe terre natura opaca. noīe
aque natura ꝑuia: ſiue ꝑſpicua: ſiue ꝯrietati
ſubiecta: ſiue ſupra ꝯrietatē eleuata. Ubi eti-

ant insinuat̃ trinitas eterna .ſ. pater in noīe
dei creantis. filius in noīe principij ſpūs ſan
ctus in noīe ſpūs dei. Et ſic intelligendū eſt
illud qḋ dicit̃. Qui viuit in eternū creauit
oīa ſimul. non ꝙ ea creauit in chaos oīmo-
de ↄfuſionis ſcḋ ꝙ fuerũt poete. cū ꝓdu-
xerit hanc triplicem naturā: ſummā in ſum-
mo. mediā in medio. ⁊ infimā in infimo. nec
etiā creauit in eſſe oīmode diſtinctionis: cū
celū eſſet ꝑfectum ⁊ terra incōpoſita. natura
vero media quaſi mediū tenens nondū eſt
ad ꝑfectam diſtinctionē deducta. Ad inſinu
andū aūt ordinē ſapiētie in diſponēdo deter-
minat ꝙ hec triplex natura nō ſimul fuit di
ſtincta ⁊ ornata: ſꝫ iuxta triplicis nature crea
te exigentiā: ꝑ triduū diſtincta. ⁊ ꝑ triduum
ↄſiīr ornata. vt ſicut deus in principio tripli
cem naturā ſimul creauit in primordio tꝑis.
ſic ſucceſſione tꝑis in triplici mēſura tꝑis ſcꝫ
triplicis diei: triplicē faceret diſtinctionē na
ture triplicis create. Et rurſus in alio triduo
triplicē ornatū triplicis nature diſtincte. Ad
inſinuandū vero ordinē bonitatis in influen
do determinat ꝙ hec triplex natura colloca
ta eſt in mundo ſcḋm ſub ⁊ ſupra. iuxta ſuā di
gnitatē ⁊ influētiam. Et quia luminoſum plu
rimū habet de ſpecie. ideo ſibi debet̃ circū-
ferentia. Quia vero opacū minimū hꝫ de
ſpecie. iō ſibi debetur cētrum. Sed qꝛ ꝑuia
tenet mediū. ideo mediū ſortita eſt ſitum. Et
qm̄ natura corpis ꝑuij ⁊ ꝑſpicui cōmunis ē
nature celeſti ⁊ elemētari. ⁊ rurſus lumino-
ſa vtriqꝫ conuenit. ideo recte dicit̃ firmamē
tum factū in medio aquaꝝ. non qꝛ aque ſup
celos ſint aque fluxibiles: frigide: graues et
corruptibiles. ſed qꝛ ſubtiles ⁊ incorruptibi
les ⁊ ꝑuie: ⁊ ſuper omnē contrarietatē ſub
limate. ac ꝑ hoc celeſtis nature. ⁊ in celeſtibꝰ
collocande. rōne nobilitatis forme collocan-
tur etiam rōne virtutis ⁊ influētie. Quia .n.
oīs actio corꝑalis in rebus inferioribus re-
gulā: originē ⁊ vigorē ſumit a natura celeſti.
cum due ſint qualitates actiue ſcꝫ calidum ⁊
frigidum. ⁊ aliqḋ ſit celum principaliter in-
fluens in calidum. ſicut celū ſidereū rōne lu-
minoſitatis. congruum fuit ꝙ aliqḋ influe-
ret ſuper frigidum: ⁊ ſic cryſtallinum. Et ſi-
cut celum ſidereum licet influat ad calorem:
non tamen eſt formaliter calidum. ſic etiam
celum qḋ dicitur aqueū ſiue cryſtallinū nō
eſt eſſentialiter frigidum. Unde ꝙ ſancti di-
cunt ꝙ aque ſunt ibi conſtitute ad reprimen
dum calorem ſuperioꝝ corporum: ⁊ cetera
ↄſimilia. non ſcḋm formalem predicationem.
ſed ſcḋm efficientiam ⁊ influentiā ſunt intelli-
genda. Competit ergo conditio creature ſcꝫ
ordinem predictum ⁊ ordini creatricis ſapiē
tie ⁊ diuine ſcripture q̄ eſt ſcientia ſublimis.
¶ Rurſus quia ipſa eſt ſcientia ſalutaris iō
non determinat de opere conditionis niſi ꝓ
pter opus reparationis. Et quoniā angeli ſic
conditi ſunt vt labentes nullatenus reparen
tur ſicut apparebit in ſequentibus. ideo tace
tur ſcḋm litteram exteriorem angeloꝝ lapſus
⁊ conditio. quia nō debebat ſubſequi repa-
ratio. Quia vero ſublimitatē ſacre ſcriptu
re non decebat proſus reticere de conditio
ne ſublimiſſime creature. ideo ſic ſacra ſcri-
ptura deſcribit reꝝ conditionē: iuxta qḋ exi
git ſcientia ſublimis ⁊ ſalutaris. vt tamē ſcḋm
ſpūalem intelligentiam tota conditio littera-
liter deſcripta ſpūaliter referatur ad deſcri-
bendam hierarchiam ⁊ angelicam ⁊ eccle-
ſiaſticam. Ideo ſcḋm ſpūalē intellectū deſcri
bitur in illis tribus naturis primo productis
hierarchia angelica noīe celi. ⁊ eccleſiaſtica
nomine terre. ⁊ gratia per quam irrigatur
vtraqꝫ noīe aque. ¶ Rurſus per ſeptena-
rium numeꝝ dieꝝ intelligit̃ ſeptiformis ec-
cleſie ſtatus ſcḋm decurſum ſeptem etatum.
Per eundem etiam ſeptenariū intelligitur
ſeptiformis conuerſio angelorum a creatu-
ra ad deum. Et ſic ex predictis apparet ſuffi
cientia ⁊ veritas ſcripture: ⁊ diuerſis opinio
nibus ſanctoꝝ .ſ. Aug. ⁊ alioꝝ qui ſibi non
ↄdicunt cū vere ſint ſi recte intelligātur.

Capitulū vi.

¶ De ꝓductione supernoꝝ spirituum.

C Onsequenter vero agendū est de natura spūali ⁊ incorpea. cuiusmōi est angelica. de qua ꝯsiderari oportet q̄ntum ad conditionē supioꝝ spirituum: quantū ad ruinā demonū: ⁊ quantū ad confirmationē bonoꝝ angeloꝝ. ¶ Sciendum est igit̄ q̄ angelis a primordio sue ꝯditionis quattuor sunt attributa. s. simplicitas essentie ꝑsonalis discretio ꝓpter rōnem insitam. memoria: intelligentia ⁊ voluntas ⁊ libertas arbitrij ad eligenda bona ⁊ respuenda mala. Hec aūt quattuor attributa principalia alia quattuor comitantur. s. virtuositas ī opādo officiositas in ministrando. ꝑspicacitas in cognoscendo ⁊ immutabilitas post electionē siue in bono siue in malo. ¶ Ratio aūt ad intelligentiam predictoꝝ hec est. Quia primū principiū hoc ipso q̄ primū: ideo de nihilo ꝓduxit. idō non solū prope nihil: sed etiam prope se non tantū substantiā a se longinquā. s. naturā corporeā ꝓducere debuit. verum etiā ꝓpinquam. ⁊ hec est substantia intellectualis ⁊ incorporea. que hoc ipso q̄ deo simillima est: simplicitatem habet nature: ⁊ discretionem ꝑsonalē. vt deo assimilet̄ ex pte substantie siue communis siue indiuidue. Habet etiā in mente imaginē trinitatis ꝑm memoriā: intelligentiā ⁊ voluntatem. Habet etiā voluntatis libertatē: vt assimilet̄ deo ex parte potentie siue naturalis siue electiue. vt sic potentia naturalis insignita sit dei imagine. electiua vero arbitrij libertate. Nequaquā enim perueniret merito: id ad premiū gloriosum: qd̄ facit quēq̄ beatū nisi haberet liberum voluntatis arbitriū. hoc aūt esse nō potest nisi in substantia rōnali. quā comitat̄ memoria: intelligentia ⁊ voluntas. Ubi aūt est ratio oportet q̄ sit rationalis nature substantia indiuidua. necesse est etiā q̄ sit substantia spiritualis ⁊ incorporea. ac per hoc simplex carens omni diuisione q̄ntitatiua. Talis aūt substantia hoc ipso q̄ simplex est virtuosa est in operando. hoc ipso q̄ virtuosa est ⁊ ꝑsonaliter discreta: competit ei distinctio officij in ministrando. hoc ipso q̄ simplex ⁊ virtuosa competit ei ꝑspicacitas in discernēdo. hoc ipso aūt q̄ perspicax ⁊ simplex est habens intellectū deiformē: ideo stabilitatē hz post electionē in electo: siue in bono siue in malo. Et he ꝯditiones ipsaꝫ generalē ꝯditionē supioꝝ spirituū generaliter ꝯcomitant̄.

Capitulū vij.

¶ De apostasia demonum.

D E apostasia vero demonū hoc ē tenendū. s. q̄ deus angelos oēs fecit bonos. tñ medios inter se summū bonū ⁊ commutabile bonū qd̄ est creatura. ita q̄ si conuerterent̄ ad amandū qd̄ est supra ascenderent ad statū gratie ⁊ glorie. Si vero ad bonū commutabile qd̄ est infra. hoc ipso ruerent in malū culpe ⁊ pene. q̄ non est decus peccati sine decore iusticie. Primus autem lucifer inter angelos. presumens de priuato bono: priuatam appetijt excellentiā. volens alijs superferri. ⁊ ideo cecidit cū ceteris consentientibus sibi. Cadens aūt fact⁹ est impenitens obstinatus ⁊ excecatus: ⁊ exclusus a dei contēplatione: ⁊ deordinatus in opatione toto nitens conamine ad subuertēdum hominem per tentationē multiplicem. ¶ Ratio aūt ad intelligētiam p̄dictoꝝ hec est. Quia cum primū principiū sit summe bonum nihil facit nisi qd̄ sit bonum quia a bono non ꝓcedit nisi bonum: qd̄ tñ fit ab ipso hoc ipso minus est eo: ⁊ ideo nō potest esse summū bonū. Fuit igit̄ angelus a deo ꝯditus: bonus quidē sed nō summus: ꝑficiēdus tñ si affectū tenderet in summū. Et q̄m ꝑ liberū arbitriū voluntatis poterat tēdere ī bonum summū. vel ꝯuerti ad bonū priuatum. lucifer sue pulchritudinis ⁊ latitudinis ꝯsideratione excitatus ad se diligēdū ⁊ suū priuatū bonū: ꝓsumpsit de altitudine habita: ⁊ ambiuit excellentiā ꝓpriam. non tamen obtentā.

ac per hoc preſumendo conſtituit ſe ſibi principium ſummum in ſeipſo gloriando ⁊ ambiendo: conſtituit ſe ſibi ſummū bonū in ſeipſo quieſcendo. Cum autem ipſe nec eſſet ſummum principiū: nec ſummū bonum: neceſſe fuit vt inordinato aſcenſu appetito: deſcenſu rueret pari ratione, ⁊ omnes in hoc conſentientes. Et quia non est dedecus peccati ſine decore iuſticie. ideo ſtatim cum cecidit in peccatum cum ceteris adherentibus ſibi: perdidit locū ſummum. ſcilicet celum empyreū: deſcendens ad imū. ſcilicet caliginoſum aerem vel infernum. ita quod lapſus in culpam fuit per liberū arbitriū: lapſus vero in penam per diuinum iudicium. Et quia immutabilitatem habuit poſt electionem. ideo ſtatim obſtinatus eſt in malo ⁊ per hoc excecatus a vero, ⁊ deordinatus eſt in operatione: ⁊ infirmatus in virtute. ideo voluntas eius impia. ⁊ actio auerſa a deo: conuerſa eſt ad hominis odium ⁊ inuidiam. ⁊ perſpicacitas rationis a vero lumine excecata: conuerſa eſt ad deceptiones per diuinationes ⁊ cautelas. ⁊ officioſitas in miniſtrando a vero miniſterio amota: conuerſa eſt ad temptamenta: ⁊ virtuoſitas immutata ⁊ coartata quantū permittitur: conuertitur ad miracula facienda per tranſmutationes repentinas quas facit circa corporeas creaturas. Et quia hec omnia ſunt deordinata per voluntatem deprauatam per ſuperbiā. ideo hec omnia conuertit ad fomentum ſue ſuperbie: querens ab hominibus coli ⁊ honorari ad modum dei. Hinc eſt quod omnia male agit que tamen iuſto iudicio deus permittit ad vindictam malefactorum. laudem vero bonorum. ſicut apparebit per finale iudicium.

Capitulum viij.

De confirmatione bonorum angelorum.

d. E confirmatione vero bonorū angelorū tenendū eſt quod ſicut angeli a deo auerſi ſtatim ſunt obſtinati per impenitentiā. ſic angeli ad deum conuerſi ſtatim fuerunt confirmati per gratiam ⁊ gloriam in voluntate. perfecte illuminati in ratione ſecundum cognitionem matutinam ⁊ veſpertinam. perfecte fortificati in virtute: ſiue motiua ſiue operatiua. perfecte ordinati in operatione. ſiue contemplatiua ſiue miniſtratiua. ⁊ hoc ſecundum triplicem hierarchiam. ſcilicet ſupremā: mediā ⁊ infimam. Ad ſupremā autem ſpectant throni: cherubin ⁊ ſeraphin. Ad mediā autem dominationes virtutes: poteſtates. Ad infimā vero principatus: archangeli: ⁊ angeli. ex quibus plurimi ſunt in miniſterium miſſi. ⁊ ad cuſtodiā hominum deputati. quibus miniſtrant purgando: illuminando ⁊ perficiendo ſecundum imperiū voluntatis dei. Ratio autem ad intelligentiā predictorum hec eſt. Quia cum angeli propter expreſſam ſimilitudinē ⁊ propinquitatē ad primū ⁊ ſummū principium habeant intellectū deiformem ⁊ mutabilitatem poſt conſenſum ex libertate arbitrij: omnia ſuperueniente gratia ad ſummū bonum conuerſi: cum totaliter in deum tenderent. per gloriam fuerunt confirmati pariter ⁊ perfecti. ideo quantū ad voluntatem fuerunt ſtabiles ⁊ felices. quantū ad rationem perſpicaces. ita vt non tantū cognoſcerent res in proprio genere: ſed etiam in ipſa arte eterna. ac per hoc non tantū haberent cognitionē veſpertinam. ſed etiā matutinā: vel etiam diurnā propter diuine lucis plenitudinē ⁊ omnimodā paritatē. reſpectu cuius omnis creatura merito poteſt dici tenebra. Quantū autem ad virtuoſitatem perfecte fortificati ſunt in imperando ſiue in exequendo: ſiue in contemplando: vel aſſumpto corpore vel etiam nō aſſumpto. Quantū vero ad operationem perfectiſſime ordinati vt iam non poſſint deordinari. nec aſcendendo ad contemplationem dei. nec deſcendendo ad miniſtrandum homini. quia cum deum facie ad faciem contemplentur: quocunque mittantur intra deum currunt. Aguntur enim ⁊ agunt ſecundum ordinem hierarchicum in eis initiatum per naturam: ⁊ conſummatum per gloriam: que ſtabiliendo liberi arbitrij vertibilitatem illuſtrauit

perſpicacitatē. ordinauit officioſitatem: ⁊ roborauit virtutē ſm quattuor attributa ſuperius nominata. Perſpicacitas aūt rationis in contemplādo aut principaliter reſpicit ad maieſtatē diuinā venerandā. aut ad veritatē intelligendā. aut ad bonitatē deſiderandā: ⁊ ſm hoc ſunt tres ordines in prima hierarchia. ſ. throni. ad quos ſpectat reuerētia. cherubin: ad quos ſapiētia: ⁊ ſeraphin ad quos ſpectat beniuolentia. Ad perfectam aūt virtuoſitatē ſpectat virtus imperatiua: virtus executiua. ⁊ virtus expeditiua. Prima ad dn̄ationes. ſcd̄a ad virtutes. tertia vero ad poteſtates ſpectat. quarū eſt arcere poteſtates ↄtrarias. Ad perfectam vero officioſitatem ſpectat regere: reuelare: ⁊ releuare. Primū eſt principatuū. ſcd̄m archangeloꝝ. tertium angeloꝝ. q: cuſtodiūt ne ſtantes cadant: ⁊ cadentes adiuuant vt reſurgāt. Et ſic patet q hec oīa ſunt in beatis angelis ſm plus ⁊ minus gradatim a ſuperioribus deſcendendo vſq₃ ad ima. Ordo autem denoīari debꝫ ab eo qd̄ excellentius accipit in munere.

Capitulū ix.

De productione hoīs quantū ad ſpm̄.

Post naturā vero corporeā ⁊ incorporeā: dicenda ſunt aliqua de natura ex vtriſq₃ cōpoſita. primo ex parte mentis. ſcd̄o ex parte carnis. tertio ex parte totius hoīs. De aīa igitur rōnali hec in ſūma tenenda ſunt ſm ſacram doctrinā. ſ. q ipſa eſt forma ens: viuens: intelligēs: ⁊ libertate vtens. Forma quidem ens: non a ſeipſa. nec de diuina natura. ſed a deo de nihilo per creationem in eſſe deducta. Forma aūt viuens non ex natura extrinſeca: ſed ſeipſa. nō vita mortali ſed vita perpetua. Forma vero intelligens: non tantum creatā. ſed etiam creatricem eſſentiam. ad cuius imaginē facta eſt per memoriā: intelligentiam ⁊ voluntatem: Forma libertate vtens. q: ſemper eſt libera a coactione. A miſeria vero ⁊ coactione liberā fuit in ſtatu innocentie. licet nō in ſtatu nature lapſe. Hec autem libertas a coactione: nihil aliud eſt q̄ꝫ facultas voluntatis ⁊ rationis. que ſunt potentie anime principales. Ratio autem ad intelligentiam predictoꝝ hec eſt. Quia cum primū principium ſit beatiſſimū ⁊ beniuolentiſſimū: ideo pro ſumma beniuolentia: beatitudinem ſuā cōmunicat creature. non tantum ſpirituali ⁊ proxime: ſed etiam corporali ⁊ longinque. Corpali tamen ⁊ longinque cōmunicat mediate. q: lex diuinitatis hec eſt vt infima per media reducant ad ſumma. Et ideo nō tantum ſpm̄ angelicum ⁊ ſeparatū fecit beatificabilem: ſed etiam ſpm̄ ↄiunctam ſcꝫ humanū. Eſt igit anima rōnalis forma beatificabilis. Et q: ad beatitudinis pmiū peruenire non eſt glorioſum niſi per meritū: nec mereri ↄtingit niſi in eo qd̄ voluntarie ⁊ libere fit. ideo anime rationali libertatem arbitrij dari oportuit per remotionē omnis coactionis. q: h eſt de natura voluntatis vt nullatenus poſſit cogi: licet per culpam miſera efficiat ⁊ ſerua peccati. Rurſus q: forma btificabilis eſt capax dei per memoriā: intelligentiā ⁊ voluntatē: ⁊ hoc eſt eſſe ad imaginem trinitatis ppter vnitatē in eſſentia ⁊ trinitatē in potentijs. ideo animā hoīs neceſſe fuit eē intelligentē deū ⁊ omnia: ac per hoc imagine dei inſignitā. Et q: nihil beatū poteſt beatitudinē amittere. nihil poterat eſſe beatificabile niſi eſſet incorruptibile ⁊ immortale. neceſſe igit fuit aīam rōnalem imortali vita de ſui natura eſſe viuentem. Poſtremo q: omne qd̄ ab alio beatificabile eſt ⁊ imortale eſt mutabile ſm bene eſſe: ⁊ incorruptibile ſm eſſe: ideo anima nec a ſe eſt nec de diuina natura. q: mutabilis. nec producta de aliquo nec p naturā generata. q: eſt imortalis ⁊ incorruptibilis. ⁊ ita hec forma nō pōt p generationē in eſſe introduci. q: om̄e naturaliter generabile eſt naturalr̄ corruptibile. Ex his apparet qualiter finis btitudinis neceſſitatē imponit pdictaꝝ ↄditionū ipſi aīe ad beati-

moueri ordinate. Quoniã aũt vt beatificabilis eſt ĩmortalis. ideo cũ vnit corpori mortali põt ab eo ſeparari. ac per hoc nõ tantũ forma eſt verũetiã hoc aliquid. ⁊ iõ non tñ vnit corpori vt pfectio: verũetiã vt motor. ⁊ ſic pficit p eſſentiã. qꝛ mouet pariter p potentiã. Et qm̃ ipſa non tñ dat eſſe. veruetiã viuere ⁊ ſentire ⁊ intelligere. ideo potentiã habet vegetatiuã ⁊ ſenſitiuã ⁊ intellectiuã. ita qꝛ p potentiã vegetatiuã generat. nutrit ⁊ augmentat. generat vt quid: nutrit vt quale: augmentat vt quantũ. Per ſenſitiuã vero apprehendit ſenſibilia. retinet apprehẽſa cõponit ⁊ diuidit retenta. Apprehendit quidẽ per ſenſitiuam exteriorẽ quinqꝫ partitã ſm correſpondentiam ad quinqꝫ mundi corpa principalia. retinet p memoriã: componit ⁊ diuidit per phãtaſiam. que eſt prima virtus collatiua. Per intellectiuã aũt diſcernit verũ. refugit malũ ⁊ appetit bonũ. Verũ quidem diſcernit p rõnalẽ: malũ repellit p iraſcibilẽ: bonũ appetit p ꝯcupiſcibilẽ. Rurſus qꝛ diſcretio eſt veri cognitio. fuga ⁊ appetitus eſt affectio. iõ tota aĩa diuidit in cognitiuã ⁊ affectiuam. Amplius qm̃ cognitio veri eſt duplex. vel veri vt veri. vel veri vt boni. ⁊ hoc vel eterni qđ eſt ſupra aĩam. vel tpalis qđ ẽ infra. hinc eſt qꝛ potẽtia cognitiua vtpote intellectus ⁊ rõ diuiduntur. ita qꝛ intellectus in ſpeculatiuũ ⁊ practicũ. rõ in ſupiorẽ portionem ⁊ inferiorẽ. que potius noĩant diuerſa officia qꝫ diuerſas potẽtias. Poſtremo qm̃ appetitus dupliciter põt ad aliqđ ferri. ſ. ſm naturalẽ inſtinctũ: vel ſm deliberationem ⁊ arbitriũ: hinc eſt qꝛ potẽtia affectiua diuidit in voluntatẽ naturalẽ ⁊ voluntatẽ electiuã: que pprie volũtas dicit. Et qm̃ talis electio indifferẽs eſt ad vtrãqꝫ partẽ. iõ eſt a libero arbitrio. Et qm̃ hec indifferentia ꝯſurgit ex deliberatione pambula ⁊ volũtate adiũcta. hinc eſt qꝛ liberũ arbitriũ eſt facultas rõnis ⁊ voluntatis. ita qꝛ ſicut dicit aug⁹. oẽs predictas rõnales potẽtias comprehendit. Ait enim. Cum de libero arbitrio loqmur: non de parte aĩe loquimur ſed certe de tota aĩa. Ex ꝯcurſu nãqꝫ illaꝝ potẽtiaꝝ rõnis ſupra ſeipſam redeuntis. ⁊ voluntatis ꝯcomitantis: conſurgit integritas libertatis. que eſt principium meriti vel demeriti: ſm electionem boni vel mali.

Capitulũ x.

¶ De pductione hoĩs quantũ ad corpus.

De corpe aũt humano in ſtatu prime ꝯditionis tenẽda ſunt hec ſm doctrinã fidei orthodoxe. videlicet qꝛ corpus pmi hoĩs ſic ꝯditũ fuit: ⁊ de limo terre formatum. vt tñ eſſet aĩe ſubiectum. ⁊ ſuo mõ pporcionabile. pporcionabile inquam quantũ ad ꝯplexionem equalẽ. quantũ ad organizationẽ pulcherrimã ⁊ multiformẽ: ⁊ quantũ ad ſtature rectitudinẽ. Subiectũ autem vt eſſet obtẽperãs ſine rebellione: eſſet etiã ppagãs ⁊ ppagabile ſine libidine. eſſet vegetabile ſine defectione. eſſet ⁊ imutabile ad oĩmodã incorruptionẽ. nõ interueniente morte. ⁊ ſm hoc datus eſt ſibi locus paradiſi terreſtris in habitationẽ trãquillã. Formata eſt mulier de latere viri in ꝯſortiũ ⁊ adiutoriũ ad ppagationẽ ĩmaculatã. Datum eſt lignũ vite ad vegetationẽ ꝯtinuam. ⁊ tandẽ ad ĩmutationẽ perfectã: p imortalitatẽ perpetua. ¶ Ratio aũt ad intelligentiam predictoꝝ hec eſt. Quia cũ primũ principium ſit in producẽdo potentiſſimũ ſapientiſſimũ ⁊ optimũ. ⁊ in oĩbus effectibus ſuis hoc aliquo mõ manifeſtet. potiſſime debuit hoc manifeſtare in vltimo effectu ⁊ nobiliſſimo cuiuſmodi eſt hõ: quẽ inter ceteras creaturas pduxit vltimo. vt in hoc potiſſime appareret ⁊ reluceret diuinoꝝ operꝝ ꝯſummatio. ¶ Vt igit in hoie manifeſtaret dei potentia. iõ fecit eũ ex naturis maxime diſtantib⁹: ꝯiunctis in vna pſonam ⁊ naturã. cuiuſmõi ſunt corpus ⁊ anima. quarũ vnũ eſt ſubſtantia corpea. alterũ vero ſcꝫ anima ſubſtãtia ſpiritualis ⁊ incorporea. que diſtant maxime in

genere ſubſtantie. ¶ Ut vero ibidē manifeſtaret dei ſapiētia: fecit tale corpus qđ ꝓportionem ſuo modo haberet ad aiam. Quō ergo corpus vniret aīe vt perficiēti ⁊ mouēti: ⁊ ad beatitudinē ſurſum tendēti. ideo vt conformaret aīe viuificanti: habuit cōplexionem equalē nō a pondere vel mole. ſed ab equalitate naturalis iuſticie. que diſponit ad nobiliſſimū modū vite. Ut aūt ꝯformaret mouēti per multiformitatē potentiarū: habuit multiformitatē organorū cum ſumma venuſtate ⁊ artificioſitate ⁊ ductibilitate: ſicut patet in facie ⁊ in manu. que eſt organum organorū. Ut aūt ꝯformaret anime ſurſum tendēti ad celum habuit rectitudinem ſtature: ⁊ ſurſum erectum caput. vt ſic corporalis rectitudo atteſtaret rectitudini mentali. ¶ Poſtremo vt in hoīe manifeſtaret dei bonitas ⁊ beniuolentia: ideo fecit hoiem abſqꝫ omni macula ⁊ culpa: ⁊ abſqꝫ omni pena ſiue miſeria. Cum enim primū principium ſimul ſit optimū ⁊ iuſtiſſimū. q: optimū non debuit facere hominē niſi bonū. ac ꝑ hoc innocentē et rectum. Quia vero iuſtiſſimū non debuit īfligere penā ei qui nullum omnino habebat peccatū. ac ꝑ hoc illi anime rationali tale corpus conſtituit. qđ ſibi eſſet ita obtemperans vt nulla eſſet in eo pugna rebellionis. nulla pronitas libidinis. nulla imminutio vigoris. nulla corruptio mortis. Ita etiā eſſet anime conforme: vt ſicut anima erat innocens: ⁊ tamen poterat cadere in culpam. ſic corpus eſſet impaſſibile ⁊ tamen poſſet cadere in penam. ⁊ ideo poterat non mori: ⁊ poterat mori. poterat habere ſufficientiā ⁊ poterat habere indigentiā. poterat obtemperare: ⁊ poterat habere rebellionem ⁊ pugnā. Et propterea in ſtatu illo corpus erat tale: vt ab eo fieret deciſio ſeminalis ad propagationē prolis. per amminiculū ſexus muliebris pariter ꝯprincipiantis. Fieret etiam humoris nutrimentalis conſumptio per actionem caloris. Fieret nihilominus reſtauratio per alimentum lignorum paradiſi. reſtaurato ſeu preſeruato per lignum vite humido radicali. qđ quidem lignum hanc virtutem habuit. quam vt dicit Aug. fuit non ſolum in cibum verūetiam in ſacramentum. Incorruptio igitur ⁊ immortalitas corporis adeo principaliter veniebat ab aīa. ſicut a continente ⁊ īfluente. a corporis bona ⁊ equali complexione: ſicut a diſponente ⁊ ſuſcipiente. a ligno autem vite ſicut a vegetante ⁊ amminiculante a regimine: vero diuine prouidentie ſicut interius conſeruante ⁊ exterius protegente.

Capitulū xi.

¶ De productione hominis quantum ad totum coniunctum.

Poſito autem homine in paradiſo collocato hec tenenda ſunt. vꝫ q: datus eſt ei duplex ſenſus. ſcꝫ interior ⁊ exterior. ſcꝫ mentis ⁊ carnis. Datus eſt ei duplex motus. ſcilicet imperatiuus in voluntate. ⁊ executiuus in corpore. Datum eſt ei duplex bonum vnum viſibile: ⁊ alterum inuiſibile. Datum eſt ei duplex preceptum. ſcilicet nature ⁊ diſcipline. Preceptū nature. Creſcite ⁊ multiplicamini. Preceptum diſcipline. De ligno ſcientie boni ⁊ mali ne comedas. Iuxta que datum eſt ſibi quadruplex adiutorium. ſcilicet ſcientie: conſcientie: ſynderesis ⁊ gratie. ex quibus ſufficienter habuit vt poſſet ſtare in bono ⁊ proficere. ⁊ a malo cauere ⁊ declinare. ¶ Ratio autem ad intelligentiam predictorū hec eſt. Quia primum principium fecit mundum iſtum ſenſibilem ad declarandum ſeipſum. videlicet vt homo per illum tanquā per ſpeculum et veſtigium reduceretur in deum artificem amandum ⁊ laudandum ⁊ ſm hoc duplex eſt liber. vnus. ſcilicet ſcriptus intus. qui eſt dei eterna ars ⁊ ſapientia. ⁊ alius ſcriptus foris. ſ. mundus ſenſibilis. Cum igitur eſſet vna creatura que ſenſum habebat intus ad cognitionē libri interioris: vt angelus: ⁊ alia q̄ totū ſenſū habebat foris: vt qđlibet animal

buturi: ad perfectionem vniuerſitatis de‑buit fieri creatura que hoc ſenſu duplici eēt pdita: ad cognitionem libri ſcripti intus ⁊ fo‑ris. i. ſapientie ⁊ ſui opis. Et q: in xp̄o ſimul ꝯcurrit eterna ſapientia ⁊ eius opus in vna perſona. ideo dicitur liber ſcriptus intus et foris ad reparationē generis humani. Et q: cuilibet ſenſui corrn̄det motus. ideo duplex eſt hoī datus motus. Unus ſm̄ inſtinctum rōnis in mente. alius ſm̄ inſtinctū ſenſualita‑tis in carne. Primi eſt imparē. ſcdi vero eſt obtemperare ſm̄ rectū ordinē. Qn̄ aūt fit econuerſo: tunc rectitudo ⁊ regimē aīe pre‑cipitatur de ſtatu ſuo. Et q: cuilibet motui ⁊ ſenſui rn̄det appetitus ad aliqđ bonū. iō du‑plex bonū preparatū eſt hoī. vnū ſc3 viſibile ⁊ alteꝝ inuiſibile. vnū tpale ⁊ aliud eternū. vnū carni ⁊ alteꝝ ſpiritui. Ex his aūt bonis deus vnū dedit. alteꝝ ꝓmiſit. vt vnū gratis poſſideret alteꝝ vero p meritū acquireret. Et q: fruſtra bonum daē niſi cuſtodiaē. fru‑ſtra ꝓmittiē niſi ad ipſum perueniatur. ideo duplex fuit preceptū hoī datū. ſ. vnū nature ad cuſtodiendū bonū datū. aliud diſcipline ad ꝓmerendū bonū ꝓmiſſū. qđ nullo mō poterat mereri melius q̄3 p merā obedien‑tiā. Obedientia aūt mera eſt qn̄ preceptum ex ſe ſolo obligat: nō ex aliqua cauſa alia. ⁊ tale dicitur preceptū diſcipline. q: per ipſu3 diſciē quanta ſit virtus obedientie q̄ ſuo me‑rito ducit ad celū. ſuo aūt demerito ꝓcipitat in infernū. Nō ergo datū eſt illud mandatū hoī ꝓpter indigentiā aliq̄3 quā deus habe‑ret de humano obſequio. ſed ad dandā viā merendi coronā p merā ⁊ voluntariā obe‑dientiā. Et qm̄ hō rōne nature deſectiue ex nihilo formate: nec p gloriā ꝯfirmate: pote‑rat cadere: benigniſſimus deus quadruplex ꝯtulit ei adiutoriū. ſ. duplex nature ⁊ duplex gratie. Duplicē enim indidit rectitudinē ipſi nature. vic3 vnā ad recte iudicandū: ⁊ hec eſt rectitudo ꝯſciētie. Aliā ad recte volēdū. ⁊ hec eſt rectitudo ſynderēſis. cuius eſt re‑mur murare ꝯtra malū ⁊ ſtimulare ad bo‑num. Duplicē etiā ſupaddidit perfectione3 grē. vnā gratie gratis date: que fuit ſcia illu‑minans intellectū ad cognoſcendū ſeipſum ⁊ deū ſuū ⁊ mundū iſtū: qui factus fuerat ꝓ‑pter ipm̄. Aliā vero gratie gratū facientis: que fuit charitas habilitans affectū: ad dili‑gendū deū ſup omnia: ⁊ ꝓximū ſicut ſeipm̄. Et ſic ante lapſum hō perfecta habuit natu‑ralia ſupueſtita nihilominus gratia diuina. Ex quo manifeſte colligiē q ſi cecidit non aliunde fuit niſi ex ſua culpa quia obedire contempſit.

Capitulū xij

¶ De complectione ⁊ ordine totius mun‑di conſummati.

Ex predictis colligi pōt q creatura mundi eſt quaſi quida3 liber i quo relucet repreſentaē ⁊ legiē trinitas fabricatrix ſm̄ triplicē gradū expreſſionis. ſ. p modū veſtigij reperiē in creaturis oībus. ratio imaginis ſolum in intellectualibus ſiue ſpiritibus rationalibus. ⁊ rō ſimilitudinis in ſolis deiformibus. ex quibus quaſi per quoſ‑dam ſcalares gradus natus eſt intellect⁹ hu‑manus gradatim aſcēdere in ſummū princi‑piū qđ eſt deus. ¶ Ratio aūt ad intelligen‑tiā predictoꝝ hec eſt. Quia cū omnes crea‑ture reſpectū habeant ⁊ dependentiā ad ſuū creatorē tripliciter poſſunt ꝯpari ad ipm̄ ſc3 aut ſicut ad principiū creatiuū. aut ſicut ad obiectū motiuū. aut ſicut ad donū inhabita‑tiuū. Primo mō ꝯpaē ad ipſum ois eius ef‑fectus. ſcđo modo oīs intellectus. tertio mō omnis ſpiritus iuſtus ⁊ deo acceptus. Ois enim effectus q̄ntūcunq3 paꝝ habens de eē habet deum ſicut principiū. Ois intellectus quantūcunq3 paꝝ habens de lumine: natus eſt: per cognitionem ⁊ amorē deum capere. Ois ſpūs iuſtus ⁊ ſanctus h3 donū ſpūſſan‑cti infuſum ſibi. Et qm̄ creatura habere non pōt deū ſicut principiū. quin ꝯfigureē ei ſm̄ vnitatē: veritatem: ⁊ bonitate3. nec deū ſicut

obiectum: quin eum capiat per memoriam: intelligentiam et voluntatē. nec deū ſicut donum infuſum: quin ꝯfiguretur ei p fidē: ſpem et charitatē: ſiue per triplicē dotē. Et prima ꝯformitas eſt longinqua. ſcd̄a ꝓpinqua. tertia ꝓxima. Hinc eſt q̄ prima dicit̄ veſtigiū trinitatis. ſcd̄a imago. tertia ſimilitudo. Eſt igit̄ ſpūs rōnalis medius inter primā et vltimā: ita q̄ primā habet inferius: ſecundā interius: tertiā ſuperius. Et iō in ſtatu innocentie cū imago nō erat viciata ſed deiformis p grām effecta: ſufficiebat liber creature in q̄ ſeipm̄ exerceret hō ad ꝯtuendū lumen diuīe ſapientie. vt ſic ſapiens eſſet cum vniuerſas res videret in ſe. videret in ꝓprio genere. videret in arte ſm̄ q̄ tripliciter habent eē res ſcʒ in materia vel in natura propria: in intelligentia creata. et in arte eterna. Scd̄m que tria dicit ſcriptura. dixit deus fiat: fecit et factum eſt ita. Propter quā etiam triplicē viſionem accepit homo triplicem oculū: ſicut dicit hugo de ſancto victore. ſcʒ carnis rōnis et ꝯtemplationis. Carnis quo videret mundum et ea que ſunt in mundo. Oculum rationis quo videret animū et ea que ſunt in animo. Oculum contemplationis quo videret deum et ea que ſunt in deo. Et ſic oculo carnis videret homo ea que ſunt extra ſe. oculo rationis ea que ſunt intra ſe. oculo cōtemplationis ea que ſunt ſupra ſe. Qui q̄dē oculus contemplationis actū ſuū non habet perfectum niſi per gloriam quā amittit per culpam. recuperat autem per grām et fidem et ſcripturaꝝ intelligentiā: quibus mens humana purgatur: illuminatur et perficitur ad celeſtia contemplāda. ad que lapſus homo peruenire nō poteſt: niſi prius defectus et tenebras proprias recognoſcat. qḋ non facit niſi ruinam humane nature diligenter conſideret et attendat.

Finit ſecunda pars.

¶ Incipit tertia pars ꝺ corruptela peccati. Capitulū primū.

¶ De origine mali in communi.

Pre determinatis igit̄ breuiter aliq̄bus de trinitate dei et creatura mundi. reſtat nūc aliqua breuiter tangere de corruptela peccati. De qua tenendū eſt in ſumma q̄ peccatū non eſt eſſentia aliqua: ſed defectus et corruptela. q̄ ſcʒ corrūpit̄ modus ſpēs: et ordo: in volūtate creata. Ac per hoc peccati corruptio eſt ꝯtraria ipſi bono. Nō m̄ hʒ eſſe niſi in bono. nec ortum trahit niſi a bono. Qḋ q̄dem bonū eſt liberū arbitriū volūtatis. Et ipm̄ nec eſt ſumme malū: cū poſſit velle bonū. nec ſūme bonum cū poſſit declinare in malū. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictoꝝ hec eſt. Quia primū principiū cū ſit ens a ſeipo: nō ab alio neceſſe eſt q̄ ſit ens ꝓpter ſeipm̄. ac per hoc ſumme bonū: nullū ꝓrſus habens defectū. Nō eſt igit̄ aliq̄d neceſſe pōt qḋ ſit primū et ſumme malū. q: principiū primū dicit ſummū ꝯplementū: et ſumme malū dicit defectū ꝑmaximū. Cū ergo primū principiū vt ſūme ens et ꝯpletū: nec in eſſendo: nec in operando deficere pōt. nec ſumme malū eſt: nec aliqḋ malū eſt. nec aliquo mōmalū principiare poteſt q: cū oīpotens eſt pōt bonū de nō eſſe in eſſe deducere. etiā ſine amminiculo alicuius materie. Quod et fecit cū creaturam finxit. cui dedit eſſe: viuere: intelligere et velle. Que quidē q: a ſūmo bono fuit ſm̄ triplicis cauſe habitudinē. oportuit q̄ haberet in ſua ſubſtātia et volūtate modū ſpeciē et ordinē. Nata ergo fuit agere opa ſua a deo ſm̄ deū et ꝓpter deū. et hoc ſm̄ modū: ſpēm et ordinē ſibi inſitū. Sed q: de nihilo fuit et defectiua. potuit deficere ab agēdo propter deū. vt ſ. aliq̄d faceret ꝓpter ſe. nō ꝓpt̄ deū. ac ꝑ hoc nec a deo. nec ſm̄ deū. et hoc ē peccatū. qḋ eſt modi: ſpēi et ordinis corruptiuū. Quod q: defectus eſt: nō hʒ cauſaʒ efficien

tenit. ſꝫ deficiéte vꝫ defectiuꝫ volūtatꝫ create. Qꝛ vo corruptio ē: ⁊ nō niſi boni: ⁊ oīs corruptio in re corruptibili eſt: iō nō niſi i bono eſt. ac per hoc cū voluntas libera corrūpit i ſeipſa modū ſpēm ⁊ ordinē: deficiendo a vero bono: peccatū oē inquantū hmōi ē a voluntate ſicut a prima origine. ⁊ eſt in voluntate ſicut in ꝓprio ſubiecto. qđ quidē facit voluntas q̄ſi ſua defectibilitate: mutabilitate et vertibilitate: ſpreto bono indeficiēte ⁊ incōmutabili inheret bono ꝯmutabili. Ex quib⁹ colligitur ꝙ peccatū nō eſt appetitio malaꝝ reꝝ: ſed deſertio melioꝝ. ⁊ ideo in appetitu voluntatis eſt modi: ſpeciei ⁊ ordinis corruptiuū. ac per hoc adeo voluntariū: ꝙ ſi non eſt voluntarium iam non eſt peccatuꝫ. His autem p̄intellectis: manifeſte cadit impietas manicheorum: ponentium ſummuꝫ malum omnium maloꝝ principium primum. Apparet etiam que ſit mali origo. ⁊ quid ſit mali ſubiectum.

Capitulū iij.

¶ De primoꝝ parentū tentatione.

Ad intelligendū autem qualiter corruptela peccati intrauit in mundū. cōſiderare oportet lapſum primi parentis. traductionē culpe originalis. ⁊ ortum ſiue radicē peccati actualis. Circa lapſuꝫ igitur primi parentꝫ hec tria nobis occurrunt ꝯſideranda. ſ. tētatio diabolica. culpa ꝯmiſſa ⁊ pena inflicta. Hec igit̄ de tentatione ſunt tenēda. vꝫ ꝙ cū dyabolus hoīem vidiſſet i ſtatu paradiſi in ſexu duplici. ſ. virili ⁊ muliebri. diabolus inuidens hoīi aſſumpta ſpecie ſerpentina aggreſſus eſt mulierē. primo querendo cur precepit vobis deus [illegible] ſcđo aſſerendo dicens nequaquā moriemini. tertio ꝓmittendo. eritis ſicut dij ſcientes bonū ⁊ malū. volens iſta tentatione deijcere mulierem infirmiorē ⁊ per illā poſtea ſupplantare ſexū virilē. qđ ⁊ fecit deo permittente. ¶ Rō autē ad intelligētiā p̄dictoꝝ hec eſt. Qꝛ ſicut primū principiū eſt potētiſſimū in operādo [illegible] ſic etiā ē rectiſſimū in gubernando. ⁊ iō ſic res quas ꝯdidit adminiſtrat vt eas agere ꝓprios motus ſinat. Quia igit̄ hō ſic factus erat vt p victoriā pugne ꝑueniret ad p̄miū glorie [illegible] tentationi ſuccūbere: debuit ſiñ hoīem ꝑmittere tentari ab eo qui ſciret poſſet ⁊ vellet. Quia ergo diabolus q̄ primo erat ſciēs ⁊ rectus. p ſupbiā cadēdo factus eſt verſutus ⁊ inuidus. iō p inuidiā tētare volebat: ⁊ p aſtutiam ſciebat. ⁊ ideo tētauit iuxta qđ potuit ⁊ deus ꝑmiſit. Qꝛ igit̄ in tentādo ſpēm ſerpentinā aſſūpſit: hoc diſpēſationis diuine fuit. vt nō ſolū dephendi eius verſutia poſſet verū etiā vt ex illa effigie verſutia diabolica in tētando cunctis filijs ade innoteſcere poſſet. Rurſus qꝛ tentauit de p̄cepto diſcipline ħ ſimiliter fuit diſpēſationis diuine: vt ſiue vinceret ſiue vinceretur cunctis innoteſceret meritū obedientie. ſiue demeritū inobedientie. Qꝛ aūt incepit a muliere hoc fuit ꝟſutie ſue: qꝛ facilius eſt deijcere minus fortē. Unde ⁊ verſutia hoſtis ex infirmiori parte aggredit̄ ciuitatē. Silr modus quo in tentatiōe ꝓceſſit maxime verſutie fuit. qꝛ experiendo: impellendo ⁊ alliciēdo ꝓceſſit. Experientiā enī ſumpſit in interrogatione. ipulit in aſſecuratione allexit aūt in ꝓmiſſione. Primo enim interrogauit de cauſa mandati: vt rōnem duceret in dubiū. Scđo aūt dubitatione habita: ne fortē moueretur aſſecurauit [illegible] ceret in p̄cipitiū. Tertio ꝓmiſit vt [illegible] in appetitū. ⁊ ſic his tribus [illegible] dis liberum arbitrij traheret ad ꝯſenſum [illegible] facultas eſt rōnis ⁊ voluntatis. [illegible] vires. ſ. rōnalē iraſcibilē ⁊ ꝯcupiſcibilē. reſpectu quarū [illegible] triplex appetibile. ſ. ſciētiā que eſt appetibilis rōnali p excellentiā ad modū dei que eſt appetibilis iraſcibili [illegible] per ſuauitatē ligni que eſt appetibilis concupiſcibili. ⁊ ſic tentauit omne qđ erat i homine [illegible] omne illud qđ poteſt [illegible] in tentationē induci. quod eſt triplex appetibile mūdi ſcilicet ſm concupiſcentiam carnis. concupi

ſcentiam oculorum ⁊ ſupbiam vite. ſm̄ que tria attenditur omnis tentatōnis origo ſiue a mūdo ſiue a carne: ſiue a diabolo.

Capitulū iij.

¶ De primorum parentum tranſgreſſione.

De culpa vero primoꝝ parentū ſunt hec tenenda. ſ. q̄ mulier aſſentiens tentationi diabolice appetijt ſciām ⁊ excellentiā ad modū dei appetijt nihilominus experiri ſuauitatē ligni vetiti. ⁊ tandē incidit in tranſgreſſionē mandati. Nec his cōtenta: offerendo fructum ligni vetiti induxit virū. qui nolēs ſuas delici cōtriſtare: mulierem nō corripuit ſed potius ɔſenſum ꝓbuit male ſuadenti. ⁊ oblatū pomū guſtādo effectus eſt tranſgreſſor diuini p̄cepti. ¶ Rō aūt ad intelligentiā ꝓdictoꝝ hec eſt. Quia cū a primo principio: vt ꝓdictum fuit: datus eſſet hoi duplex ſenſus ⁊ appetitus reſpectu duplicis libri. ⁊ reſpectu duplicis boni. vt ſ3 libertatē arbitrij hō poſſet ad vtrūq3 ɔuerti. mulier audita ſuggeſtione ſerpentis exterioris nō recurrit ad librū interiorē. qui legibilem ſe ꝓbet recto iudicio rōnis. ſed potius ſenſum ſuū circa exteriorē libꝝ tenuit. ⁊ circa exterius bonū negociari cepit. Et q2 ſenſus eius nō acceſſit vſq3 ad veꝝ infallibile: appetitus eius ɔuerti cepit ad bonum ɔmutabile. Appetijt igit̄ quod diabolus ꝓmiſit: ⁊ ideo ɔſenſit vt faceret qd̄ ſuggeſſit. Appetēdo igit̄ excellentē ſciām erecta eſt in ſuperbiā. ⁊ erecta in ſupbiā hoc ipſo illecta eſt ad gulā. ac per hoc tertio ꝓſtrata ē p inobedientiā. Primū fuit in mente. ſcd̄m in ſenſualitate. tertium in ope. ⁊ ſicut tentatio ab inferiori incipiens puenit vſq3 ad ſummū. q2 ab auditu p appetitū puenit ad ɔſenſum. ſic ecōuerſo deordinatio a ſupiori incipiēs puenit vſq3 ad intimū. ⁊ fecit vnū peccatū ɔſūmatū qd̄ i humana natura eſt oīs peccati initium ⁊ origo maloꝝ. Nā mulier illecta illexit virum q ſimiliter ad libꝝ exteriorē ɔuerſus ⁊ ab bonū ɔmutabile: nimis appreciando mulieris ɔſortium ⁊ ſue ſocietatis ſolacium. nec mulierem voluit corripere: nec ꝓprias delicias cōtriſtare. Et qm̄ debuit eam corripere ⁊ non corripuit. idcirco imputatur ei peccatū mulieris. Quia vero noluit ſuas delicias contriſtare: eā ſe repellendo mulierē: incipit nimiū diligere ſeipm̄: ac per hoc recedēs a diuina amicitia: incidit in gulā ⁊ inobedientiā. Fuit ergo tranſgreſſio p̄cepti vtriuſq3 cōmunis. licet ex alia ⁊ alia cauſa. q2 nō vir ſed mulier fuit ſeducta. In vtroq3 tñ. ſ3 viro ⁊ muliere fuit deordinatio a ſummo vſq3 ad imum. q2 primo in mente fuit ſiue in ratione. deinde i ſenſualitate. ⁊ poſtremo in opere. Ideo eni3 vterq3 proſtratus fuit per inobedientiā. ⁊ intellectus per gulā. quia vterq3 erectus fuit in ſuperbiā. Mulier quidē appetēdo ⁊ ambiendo: quod nondum acceperat. vir autē nimis amando ⁊ appreciando qd̄ iam habebat. Unde mulier manducādo credidit ſublimari. adam vero exiſtimans ſe aliquid magnum ⁊ deo carum. minus grauiter credidit ſe puniendum. Nondum enim expertus fuerat rigorem diuine iuſticie ⁊ ſeueritatis. Et ſic vterq3 dum inordinate erexit ſe ſupra ſe: cecidit miſerabiliter infra ſe. a ſtatu. ſcilicet innocentie ⁊ gratie ad ſtatum culpe et miſerie.

Capitulū iiij.

¶ De primorum parentum punitione.

De pena vero primorum parentum hoc eſt tenendum. videlicet q̄ vir ⁊ mulier ſtatim poſt culpam ſenſerunt penam rebellionis ⁊ erubeſcentie in carne. ⁊ ideo ad cooperiēdum verenda fecerunt ſibi perizomata. Poſtea vero diuino iudicio vir incurrit penam laboris ⁊ anguſtie. penam famis ⁊ indigentie. penā mortis ⁊ reſolutionis in cinerem. Iuxta qd̄ dicit in ſcriptura. Maledicta terra in opere tuo ⁊c. Mulieri vero duplicata eſt pena. quia inflicta eſt ei penalitas multiplicium erūnaꝝ in conceptu. pena doloris in partu. pena ſubiectionis ad virum in coniugio.

ac per hoc ſm̄ ꝙ apparet ſatis grauiter pu
nitum fuit peccatum illud. ſ. ligni vetiti eius
licet fuerit faciliter perpetratū. ¶ Ratio au
tem ad intelligentiā p̄dictoꝝ hec eſt. Quia
cum primū principiū ſit ꝓuidētiſſimū in gu
bernando: ⁊ rectiſſimū in preſidendo: nihil
ꝑ ſuo inordinatū dimittit i vniuerſo. ⁊ quia
culpa recte ordinatur in pena: ↄuenientius eniꝫ
iniuſtus dolet in ſupplicio q̄ꝫ letatus eſt i de
licto. cū ſit mel⁹ eſt dolere damnū ſalutis q̄ꝫ
letari in dāno equitatis: ideo ſtatim in p̄mis
parētibus dedecus peccati ſubſecutū eſt de
cus iudicij. vt quod inordinatū fuit cadēdo
ab ordine nature caderet ſtatim in ordinē iu
ſticie. Hic enim duplex ordo ſic cuncta ↄple
ctitur. vt quod ab vno ceciderit. ſtatim in al
teram differentiam relabatur. Quoniā ergo
vterq; parens ſuꝑbiendo in mente ⁊ guſtā
do in carne inobediens fuit ſuo ſupiori. iuſto
dei iudicio factū eſt: vt ſibi fieret inobediēs
ſuū inferius. ⁊ maxime quantū ad ptes illas
ſm̄ quas eſt ↄiunctio vtriuſq; ſexus. q̄ ſunt
mēbra virtuti generatiue deſeruientia. Et q:
hoc inerat eis nō ex natura. ſed ex ꝓpria cul
pa. iō erubeſcebant ⁊ cooperiebāt ſe. Rurſus
q: vir ſpreto ſummo delectabili q̄ſiuit in car
ne delectari. ideo iuſto dei iudicio inflictus ē
ei labor ⁊ defectus famis ⁊ ſitis. Poſtremo
q: ꝓpter bonū carnis ſeparari elegit a bono
mentis: iō iuſto dei iudicio aīa inuita ſepatur
a carne p mortē ⁊ incinerationē. ac per hoc
ſicut deus dederat homini ſm̄ ordinē natu
re corpus ſubiectū aīe ꝓpagabile ſine libi
dine. vegetabile ſine defectione. imutabile ſi
ne morte interueniente. ſic homine peccante
ſm̄ ordinē iuſticie factum eſt vt ſubtraheret
cetera p̄dicta ⁊ infligeret oppoſita. vt ſic cul
pa nō remaneret impunita ⁊ inordinata. qđ
nequaq̄ꝫ pati debet diuina ꝓuidētia. Et quia
peccatū a muliere exordiū ſumpſit. ideo pe
na eius debuit duplicari. Quia igitur in men
te ſuperbiens fuit ſubiectionē incurrit. Quia
lignū ad veſcendū ſuaue vidit ⁊ appetijt do
lorem incurrit. Poſtremo q: fregit iugum
obedientie incurrit vinculū ⁊ pondus mul
tiplicis erūne. ⁊ ſic patet quanto ordine diui
ne ꝓuidētie inflicte ſunt viro pene multipli
ces. ⁊ duplicate in muliere vt ſic dedecus
peccati non eſſet ſine decore iuſticie. tanta ē
enim beatitudo iuſticie vt nemo ab ea niſi
ad miſeriam poſſit abſcedere.

Capitulū v.

¶ De originalis peccati corruptione.

Poſt lapſum primi parentis dicen
da ſunt aliqua de traductione pec
cati originalis. Circa qđ primo cō
ſiderandus eſt modus corruptionis. ſecūdo
modus traductionis. tertio modus curatio
nis. Modus aūt quo genus humanū p ori
ginale peccatū corrumpitur hic eſt. Nam qui
libet per concubitū generatus naſcitur natura
filius ire. q: priuatus rectitudine originalis
iuſticie. ꝓpter cuius abſentiam incurrimus
q̄ꝫtum ad animā quadruplicē penā. ſcilicet
infirmitatē: ignorantiā: maliciā ⁊ concupiſcē
tiam. que quattuor inflicte ſunt propter ori
ginale peccatum. quas ſane penas ſpiritua
les comitatur in corpore multiplex penali
tas: multiplex defectus. multiplex labor: mul
tiplex morb⁹: ⁊ multiplex dolor. Ad quas q;
penas ſubſequitur pena mortis ⁊ incineratio
nis. pena carentie viſionis dei: ⁊ amiſſionis
glorie celeſtis: non ſolū in adultis verumetiā
in paruulis nō baptizatis. qui quidē paruuli
pena mitiſſima inter ceteros puniuntur. quia
ſolam penā damni habēt ſine pena ſenſus.
¶ Ratio autem intelligentiā predictorum
hec eſt. Quia cum primū principium omnia
agat a ſe ⁊ ſm̄ ſe: ⁊ propter ſe: neceſſe eſt eē
optimum ⁊ rectiſſimū. ac per hoc piiſſimum
⁊ iuſtiſſimū: ⁊ inde eſt q̄ vniuerſe vie eius
miſericordia ⁊ veritas ſiue iudiciū. Si enim
deus a principio hominē in tantis miſerijs
ↄdidiſſet: nec pietas eſſet nec iuſticia q̄ tātū
opus ſuū opprimeret miſeria: nulla precede
te culpa. Similiter ſi tantis miſerijs nos re
pleret vel repleri permitteret ſine culpa: nec
pie nec iuſte gubernaret nos diuina proui

dentia. Si ergo certiſſimum eſt primum pn-
cipium ꝛ in producendo ꝛ in prouidendo re-
ctiſſimū ꝛ clementiſſimuꝫ eſſe: neceſſe eſt ꝙ
genus humanū taliter fecerit vt a principio
nulla eſſet in eo culpa nec miſeria. Neceſſe
eſt etiam ꝙ taliter amminiſtret: vt non pmit-
tat in nobis eſſe miſeriā: niſi propter aliquā
culpam ꝑambulaꝫ. Quū igitur certiſſimum
eſt ꝙ a noſtra origine multiplicē ꝯtrahimus
miſeriā pene: certuꝫ eſt ꝙ omnes naſcimur
natura filij ire ac per hoc priuati rectitudine
originalis iuſticie. quā priuationem vocam⁹
originalem culpam. Et q: omnis culpa dicit
receſſum a bono incōmutabili: ꝛ acceſſum
ad bonum cōmutabile. ꝛ recedere a bono i-
cōmutabili eſt recedere a ſumma virtute et
bonitate. accedere aūt ad bonuꝫ cōmutabile
eſt plus debito in illud per amorem tendere
hinc eſt ꝙ perdens originalem iuſticiam in-
currit infirmitatē: ignorantiam malitiaꝫ ꝛ
ꝯcupiſcentiam. Rurſus q: deſerens bonuꝫ
incōmutabile ꝓpter bonū cōmutabile: effici-
tur indignus vtroqꝫ. hinc eſt ꝙ ratione ca-
rentie originalis iuſticie perdit anima quietē
[illegible] in corpore: ꝛ per multipliceꝫ corruptio-
nem ꝛ merores tandem ſeparatur a viſione
lucis eterne: ammittendo felicitatē glorie tā in
anima qꝫ in corpore. Poſtremo q: carentia
huius iuſticie in naſcentibus nō eſt ꝑ moduꝫ
voluntatis proprie: nec per actualeꝫ delecta-
tionē. hinc eſt ꝙ originali peccato poſt hanc
vitā nō debetur pena ſenſus in gehenna: ꝑ
eo ꝙ nō ſupra ꝯdignū ſed citra punit diuina
iuſticia: quā ſemper comitatur ſupabundās
miſericordia. Hoc credendū eſt ſenſiſſe btm̄
Auguſtinū licet verba ipſius exterius ꝓpter
deteſtationē errorꝭ pelagianorꝫ: qui aliq̄leꝫ
felicitatē eis ꝯcedebant: aliud ſentire videan-
tur. vt eniꝫ melius eos reduceret ad mediū
abundantius declinauit ad extremū.

Capitulū. vi.

¶ De originalis peccati tranſfuſione.

Modus aūt traductionis culpe origi-
nalis hic eſt. Quia licet aīa nō ſit ex
traduce: originalis tñ culpa ab aīa ade trāſit
ad animas poſterorꝫ mediante carne ꝑ ꝯcu-
piſcentiā generata. ita ꝙ ſicut ab anima pec-
cante infecta fuit caro ade ꝛ ꝓna effecta ad
libidinē. ſic caro per libidinē ſeminata: ꝛ ſe-
cum trahens infectionem vicioſam: inficit ꝛ
viciat aiam. que quidē infectio vicioſa i aīa
nō tñ eſt pena ſed etiā culpa. ꝛ ſic pſona cor-
rūpit naturā: ꝛ natura corrupta corrūpit p-
ſonam: ſalua in oibus diuina iuſticia: cū nul-
lo modo pōt imputari īfectio anime: licet eā
creādo infundat: ꝛ infundendo viciat cū car-
ne infecta. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā pre-
dictorꝫ hec eſt. Quia cū primū principiū fe-
cerit hoīeꝫ ad imaginē ſuā propter ſuiſpius
expſſionem. ſic cū ꝯdidit ex parte corpis vt
oēs hoīes ꝓpagarent a primo hoīe tanquā
ab vno radicali principio. ſic ex pte anime vt
ꝓpter expreſſaꝫ ſimilitudinē tam in eſſendo
ꝛ durando qꝫ intelligendo ꝛ amando: īme-
diate emanarent oēs ſpūs rōnales ab ipſo
deo: tanqꝫ a primo principio ꝛ immediato.
Et quoniā ſpiritus tanqꝫ excellentior magis
accedit ad primū principiū: ſic cōdidit deus
hominem vt ſpiritus [illegible] cor-
pus [illegible] ſpiritui creato: quādiu ille ſub-
eſſet ſpiritui increato. ꝛ ecōtra: ſi ſpiritus nō
obediret deo iuſto dei iudicio corpus ſuuꝫ in-
ciperet ſibi rebellare. Quod ꝛ factū eſt cum
adam peccauit. Sicut igit̄ ſi Adam ſtetiſſet:
corpus ſuū ſpiritui obediens eſſet: ꝛ tale ad
poſteros trāſmitteret: ꝛ deus illi aīaꝫ infun-
deret: ita ꝙ vnita corpi imortali ꝛ ſibi obe-
dienti haberet ordinē iuſticie ꝛ in vnitatem
oīs pene. ſic ergo [illegible] caro
facta eſt rebellis ſpiritui: oportet ꝙ talem ad
poſteros trāſmittat. ꝛ ꝙ deus ſcꝫ inſtitutionē
primariā animā infundat. anima vero cum
vnit̄ carni rebelli īcurrit defectū ordinis na-
turalis iuſticie: quo debebat omnibus infe-
rioribus imperare. Et q: aīa carni vnita eſt
oportet ꝙ ipſam trahat ꝛ trahatur ab ipſa.
ꝛ quia ipſam nō poteſt trahere tanqꝫ rebel-
lent: neceſſe eſt vt ab ipſa trahatur ꝛ incur-

rat morbum concupiſcentie. ⁊ ſic incurrit ſimul carentiam debite iuſticie ⁊ morbum cõcupiſcẽtie. ex quibus duobus tanq̃ʒ ex auerſione ⁊ ↄuerſione dicit̃ integrari ſm Auguſtinum ⁊ Anſelmũ peccatuʒ originale. Quũ igitur ordinatiſſimũ fuit ꝙ natura humana ita conderetur: ⁊ ꝙ condita ſic propagaret̃: ⁊ ꝙ peccans ita puniretur ſicut predictũ eſt prius. ita ꝙ in conditione ſeruat̃ ordo ſapientie. in propagatione ordo nature. in punitione ordo iuſticie: patet ꝙ nõ eſt contra diuinã iuſticiam ſi ad poſteros tranſmittitur culpa. Rurſus q: culpa originalis peccati ĩ animã transfundi non poſſet niſi pena rebellionis in carne precederet. ⁊ pena nõ eſſet niſi culpa preceſſiſſet. nec culpa preceſſit a voluntate ordinata ſed inordina. ac per hoc nõ a voluntate diuina ſed a voluntate humana. patet ꝙ originalis culpe tranſfuſio eſt a peccato primi hoĩs. nõ a deo: nõ a natura cõdita: ſed a vitio perpetrato. Et ſic verũ eſt qḋ dicit Aug⁹. ꝙ peccatũ originale non tranſmittit ad poſteros ꝑpagatio ſed liquido.

Capitulũ. vij.

De originalis peccati curatione.

Poſtremo diligẽter attende ꝙ modus curationis culpe originalis eſt ille. ſ. ꝙ ſic curat̃ culpa originalis ꝙ remanet pena tpalis: ſicut patet in puulis baptizatis. Sic curat̃ quantũ ad reatũ pene eterne ꝙ remanet quantũ ad actũ ⁊ motum concupiſcentie. Sic curat̃ in parente ꝙ nihilominus ab eo qui curatus eſt per baptiſmũ tranſmittit̃ in ꝓlem originale peccatum. Sic tollit̃ originalis peccati macula ꝙ remanet ſequela: cuʒ qua oportet pugnare q̃ʒdiu viuimus in hac vita. q: in nullo penitus extinguit̃ concupiſcẽtia per grãm ↄmunẽ. qḋ dico ꝓpter virginẽ beatiſſimam mariã: in qua in ↄceptione filij dei extincta fuit per gratiã ſingularẽ. Ratio autem ad intelligentiaʒ predictorum hec eſt. Quia ſicut infectio deriuatur in omnes a principio creato: a quo fit ꝑpagatio corporuʒ: ⁊ hoc a parte inferiori: ſcilicet carnis. ſic curatio fieri habet a principio increato: a quo fit infuſio animarum: ⁊ hoc a parte ſuperiori. ſcilicet mentis. Quũ igitur ex parte mentis diſtinctio eſt in hominibus ita ꝙ ſm illam vnus non propagatur ab altero: ſed imediate exit a deo: gratia curatiua mẽti noſtre a deo infuſa reſpicit vnũquẽq3 inquantũ tenet rationem perſone ſingularis ⁊ indiuidue. non inquantũ tenet rationẽ productiui ſm vtutẽ nature. Quũ igitur originale peccatum eſt morbus inficiens perſonam pariter ⁊ naturam: perſonam in voluntate: naturam in carne: ideo ſic curat̃ macula originalis in mente ꝙ remanet infectio ⁊ ſequela in carne. Et quia homo generat non ſm ꝙ curatus eſt in mente: ſed ſcḋm ꝙ corruptus in carne: non ſm ꝙ ſpiritualis ſed ſm ꝙ carnalis. hinc eſt ꝙ q̃ʒuis ſic baptizatus ſit ab originali mundatus in ſe tranſmittit tamen in prolem originale. Rurſus quia reatus pene eterne reſpicit deformitatem mentis ⁊ perſone. actus autem reſpicit inclinationeʒ carnis ⁊ nature: ideo trãſit originale per baptiſmũ quantum ad reatum: ⁊ remanet quantum ad actum. Poſtremo q: afflictio temporalis ↄditioneʒ reſpicit ex parte carnis: cum caro remaneat ſemper ſubiecta cuidam infectioni: remanere debet ſemper ſubiecta penalitati. ⁊ iõ ſicut penalitas ⁊ corruptio per gratiaʒ non aufertur a carne: ſic ſequela illa ſiue concupiſcentia ⁊ languor mẽbrorum ſimul ſtare poteſt cum gratia curatiua. ⁊ ideo q̃ʒuis paulatim minuatur: quia tamen radix non tollitur: nunq̃ʒ oĩno aufertur in viatore: niſi in beata virgine per gratiam ſingularem. Quia enim virgo concepit euʒ qui erat expiatio omnis culpe ideo data fuit ſibi gratia ſingularis. qua extincta fuit in ea radicitus oĩs concupiſcentia ad concipiẽduʒ dei filium abſq3 omnis peccati labe ⁊ corruptela. Decẽs decens erat: vt ea puritate qua maior ſub deo nequit intelligi virgo illa niteret. cui deus pater vnicum filium quem de corde ſuo genuit ſibi equalem tanq̃ʒ ſeipſum

diligebat:ita dare disponebat vt naturaliter esset vn⁹ idē qȝ cōmunis dei patris ⁊ virgīs filius:⁊ quā ipse filius specialiter facere sibi matrem eligebat. ⁊ de qua spūssanctus volebat ⁊ operaturus erat vt conciperetur ⁊ nasceretur ille de quo ipse procedebat.

Capitulū. viij.

¶ De origine peccatorum actualium.

Postq̄ȝ aūt dictū est de traductione peccati originalis:dicenda sunt aliqua de origine peccati actualis. De ortu igit̄ peccati actualis hec tenenda sunt in summa:videlicet q̄ peccatū actuale originē trahit a libera voluntate vniuscuiusqȝ:p̄ suggestionē: delectationē: ꝯsensum:⁊ opatione. Juxta qd̄ dicit scriptura Jaco.i. Unusq̄sqȝ temptatur a ꝯcupiscentia sua abstractus ⁊ illectus. Deinde ꝯcupiscentia cum conceperit peccatū parit. peccatū vero cū ꝯsumatū fuerit generat mortē. Si autem suggestio ⁊ delectatio sistant citra ꝯsensum:est veniale peccatum. Si vero consequat ꝯsensus et opus in his que diuina lege ꝓhibita sunt:peccatū est mortale ꝯsummatum. Qd̄ si medio modo fit:vt ꝯsensus sine opere sit. aut q: vult ī op⁹ ꝓcedere sed nō pōt. tunc voluntas p̄o facto reputat̄. nec minus culpabilis est q̄ȝ si in ipso facto deꝑhenderet̄. aut q: nō vult in opus ꝓcedere:sed vult interius voluptari in delectatione. ⁊ tunc mādučat mulier sed nō vir. Et licet nō sit peccatum plene ꝯsummatū:est tamen inter mortalia cōputandum. q: muliere manducante totus homo dānari meret̄. qd̄ maxime intelligi habet ī peccatis carnalib⁹.

¶ Ratio aūt ad intelligentiā p̄dictoꝝ hec est. Cū peccatū dicat recessum voluntatis a p̄mo principio. inquantū ipsa voluntas nata est agi ab ipso ⁊ s̄m ipsum ⁊ ꝓpter ipsuȝ. oē peccatū est inordinatio motio siue voluntatis. circa quā nata sunt esse virtus ⁊ vitium: peccatū igit̄ actuale est actualis inordinatio voluntatis. Jnordinatio aūt ista aut est tanta q̄ ordinem iusticie exterminat:⁊ hoc modo dicitur mortale peccatuȝ. q: natū est auferre vitam:separando ipsam a deo:per quē viuificatur anima iusta. Aut est tā modica q̄ ordinem illū nō perimit:sed tantū in aliquo perturbat:⁊ tunc dicit̄ veniale peccatum. q: de ipso adipisci possumus cito veniā: p̄ eo q̄ gratia non tollitur per ipsum:nec inimicitia diuina incurritur. Est aūt ordo iusticie vt bonum incōmutabile p̄feratur cōmutabili. vt bonū honestū p̄feraē vtili:⁊ voluntas dei p̄feraē voluntati nostre:vt iudiciū rationis recte p̄sit sensualitati humane. Et q̄m lex dei istum ordinē p̄cipit ⁊ vetat oppositum:q̄n bonum ꝯmutabile p̄fert̄ eterno. ⁊ bonū vtile p̄fert̄ honesto. ⁊ voluntas nostra p̄fert̄ diuine voluntati. ⁊ sensualis appetit⁹ p̄fert̄ rōni recte:tunc cōmittit̄ mortale peccatum. De quo dicit Ambro. q̄ est p̄uaricatio legis diuine. ⁊ celestiū inobedientia p̄ceptoꝝ vel mandatoꝝ. Hoc autem cōmittitur:siue obmittat̄ qd̄ lex diuina p̄cipit siue fiat id qd̄ ꝓhibet. Et sic triplex genus peccati oritur. scilicet mortale. ⁊ veniale. Quando vero bonum cōmutabile plus debito diligit̄ sed non p̄fert̄ incōmutabili. ⁊ vtilitas nō p̄fectur honestati:⁊ voluntas nostra plus debito amat̄. ita tn̄ q̄ nō p̄fert̄ diuine. ⁊ caro ꝯcupiscit:nō tamen p̄fert̄ iudicio rationis recte. tunc nō est mortale sed veniale. q: licet hoc sit p̄ter legem. nō tn̄ directe est contra legē. Sensualis aūt appetitus rōni recte nō p̄fert̄ nisi q̄n ei ratio consentit. ⁊ ideo peccatū mortale citra ꝯsensum nō ꝯmitt̄ŕ si tamen sensualitas inordinate moueat̄. cum illa inordinatio ad malū inclinet. licet ratio non ꝯsentiat:peccatū est aliqd̄. q: aliquo modo ledit ordinē iusticie. Et q: in statu innocentie nō mouebat̄ sensualitas nisi s̄m rationis motum. ideo stante hoīe nō poterat ibi esse veniale peccatū. Nunc autē q: rōni repugnat sensualitas:velimus nolimus:oīō necesse habemus ꝯmittere aliqd̄ veniale peccatum p̄ p̄imos motus. qui ⁊ si p̄ticulariter ⁊ sigillatim possint declinari. oēs tamen nullo modo possunt caueri. q̄ sic sunt peccata q̄ sunt

etiam pene peccati. ⁊ ideo merito dicuntur
venialia. q: hoc ipſo digna ſunt venia. Ve-
rum q: ratio his cõſentire non compellitur.
ſi poſt cõſenſum delectationis conſentiat in
opus tunc eſt plenus cõſenſus. ac per hoc
peccatũ conſummatũ. q: peruenit vſqꝫ ad ve
rum idest vſqꝫ ad partem ſupremã rationis:
ex qua pendet plenitudo cõſenſus. Quia ve
ro non ſolum in opus verũetiam in delecta
tionem eſt cõſenſus. in quo inferior portio ſe
quitur ſenſualitatẽ. ideo ſi in delectatione ſen
ſuali ratio ſenſualitati ſuccũbat: ⁊ mulier ſer-
pẽti obedit: ac per hoc fit ſubuerſio recti or
dinis: ⁊ ita ſubuerſio iuſticie: ⁊ propter hoc
cõmittitur mortale peccatum: licet min⁹ gra
ue. qđ non ſolum imputatur mulieri. verum
etiam viro: a quo mulier compeſci debuit ⁊
cohiberi ne optemperaret ſerpẽti. Et ſic pa
tet ꝙ in perpetratione oĩs peccati actualis
fit aliqualis imitatio primi peccati ſm expla
nationem doctoris precipui auguſtini. xi. de
ciuitate dei.

Capitulum ix.

De origine ⁊ diſtinctione capitalium pec
catorum.

C onſequenter deſcendenduꝫ eſt ad
ortuꝫ peccatorum in ſpeciali. inter q̃
quedam ſunt capitalia. quedam pe
nalia. quedaꝫ finalia ſiue irremiſſibilia. qua-
ſi prima media ⁊ poſtrema. Circa ortum ve
ro peccatoꝝ capitalium hoc eſt in ſumma te
nendum. videlicet ꝙ peccatorum actualium
vnum eſt initiuꝫ: duplex radix: triplex fomẽ
tum. ſeptiforme caput ſiue capitale peccati.
Unum inquaꝫ eſt capitale initium. ſ. ſuper-
bia: iuxta qđ dicit ſcriptura. Initiuꝫ oĩs pec
cati ſuperbia. Duplex radix. ſ. timor male hu
milians: ⁊ amor male accẽdens. Triplex fo
mentum ſm tria que ſunt in mundo. ſ. cõcu-
piſcentia carnis: concupiſcentia oculoꝝ: ⁊ ſu
perbia vite. Septiforme vero caput. ſ. ſuper
bia: inuidia. ira. acidia. auaricia. gula: ⁊ luxu-
ria. Inter que quinqꝫ p̃cedentia ſunt pecca-
ta ſpũalia. duo vero vltima ſunt carnalia.

Ratio aũt ad intelligentiã horuꝫ hec eſt.
Quia cum petm̃ mortale ſit actualis a p̃mo
principio receſſus. receſſus aũt a primo prin
cipio non poteſt eſſe niſi per ꝯtemptũ ipſius
vel in ſeipſo vel in ſuo precepto. Contẽptus
aũt primi principij cũ ſit ſuperbia. neceſſe eſt
ꝙ oĩs mortalis peccati culpa ſiue offenſa ini
tiuꝫ ſumat a ſuperbia. Quia vero nullus cõ
tẽnit primuꝫ ⁊ ſummũ principium vel eius
preceptũ per ſe: niſi per hoc ꝙ aliqd aliud
ab ipſo vel vult acquirere vel timet perdere
hinc eſt ꝙ neceſſe eſt omne peccatũ actuale
originem trahere a duplici radice. ſ. timore ⁊
amore. qui radices ſunt malorũ licet nõ eque
prime. Nam oĩs timor ortum habet ab amo
re. nullus eniꝫ timet aliquid perdere niſi q:
amat illud habere. ⁊ ideo per ea habet foue
ri timor per q̃ fouetur ⁊ amor. Amor aũt inor-
dinat⁹ eſt reſpectu cõmutabilis boni. Et qm̃
illud eſt triplex. ſ. interius excellentia. exteri⁹
pecunia. inferius carnalis laſciua. hinc eſt ꝙ
neceſſe eſt eſſe tria petõꝝ actualium radica
lia fomenta. que ſuperius ſunt pretacta. ad q̃
dum aĩa inordinate fertur: oĩa peccata actua
lia oriuntur. Et q: hoc fit ſm ſeptiformẽ modũ
ideo ſeptem ſunt peccata capitalia. ex quibus
generatur vniuerſitas viciorum. Voluntas eni
noſtra aut deordinatur q: appetit qđ nõ eſt ap
petendum. aut q: refugit qđ non eſt refugiẽ
dum. Sed q: appetit qđ non eſt appetendũ:
vtpote bonũ vt nũc. ſiue cõmutabile ſiue ap
parens bonũ. aut eſt interius: ⁊ ſic eſt priua-
ta excellentia. quã amat ſuperbia. aut exteri⁹
⁊ ſic ſufficientia. quã amat auaricia. aut infe
rius ⁊ ſic aut delectabile q: ad cõſeruationẽ
indiuidui. ⁊ ſic alimentũ qđ eſt delectabile ſꝫ
guſtũ: ⁊ appetitur a gula. aut q: ad cõſeruatio
nem ſpeciei. ⁊ ſic coitus qui eſt delectabilis
ſm tactum: ⁊ appetitur a luxuria. Si aũt vo-
luntas deordinatur q: refugit qđ non eſt refu-
giendum: hoc põt eſſe tripliciter ſm triplicẽ
modum refugiendi. Aut eni refugit ſm per
uerſum inſtinctũ ipſius rõnalis: ⁊ ſic eſt inui-
dia. Aut ſm inſtinctum iraſcibilis: ⁊ ſic ira.

Aut ſm̄ inſtinctum concupiſcibilis: ⁊ ſic eſt
acedia. Unde q: quattuor ſunt principalia ap
petibilia: ⁊ tres vires ſm̄ quarū inſtinctum
eſt fuga. ideo tm̄ ſeptem ſunt capitalia pecca
ta. Rurſus q: ſenſus appetibilis eſt cum de
lectatione. ſenſus autem rei fugiende eſt cuꝫ
dolore. hinc eſt ꝙ quattuor habent coniun-
ctam leticiam: tria vero alia habent adiun-
ctam triſticiam ⁊ penam. Oia tn̄ dicunt̄ ca-
pitalia: q: deordinationes ſunt principales. ⁊
multarum aliaꝝ deordinationum ſunt prin-
cipia: ſuo modo influentia. Unde licet que-
dam ex his principaliter fugam reſpiciant.
habent tn̄ ⁊ ipſa delectabilia ſua. Nam inui
dia vult priuatum bonum poſſidere ſine ſo-
cio: ⁊ ita integraliter. Ira ſine cōtrario ⁊ ita
iperturbabiliter. Accidia ſine labore aliquo
⁊ ita infatigabiliter. Et quia hec non de faci
li obtinent̄. ideo magnum exercitum vicio-
rum ſecum trahunt. ad hm̄oi que appetunt
exequenda. vel ad ea que reſpiciunt declinā
da. reſpectu quoꝝ dicunt̄ capitalia peccata
quaſi capita ex quibus manāt alia q̄ꝫ plurima.

Capitulum x.

De origine ⁊ q̄litate penaliū peccatoꝝ.

d E peccatis penalibus hoc tenēduꝫ
eſt ꝙ licet malum culpe ⁊ maluꝫ pe
ne ſint diuerſe maloꝝ differentie. q̄
dam tn̄ ſic ſunt peccata ꝙ etiā ſunt pene pec
cati. Speciali nāqꝫ mō peccata ⁊ pene pec-
cati dicuntur illa que habent adiunctum do
lorem ⁊ meſticiam: ſicut acidia: inuidia ⁊ con
ſimilia. Maxime ſpecialiter dicuntur illa: que
habent adiunctam vel meram deprauatio-
nem nature vel ignominiam. ſicut ſunt illa p
pter que dicitur peccator in reprobum ſen-
ſum tradi. Generaliter autem peccata que
ſunt inter primam apoſtaſiam ⁊ vltimam ge
henne penam: ⁊ peccata poſſunt dici ⁊ pe-
ne peccati. iuxta qḋ dicit Gre. Crimina cri-
minibus vindicari Licet autem idem dica-
tur peccatum ⁊ pena peccati. tenendū tn̄ eſt
ꝙ oīs pena inquantū pena iuſta eſt ⁊ a deo.
Nulla vero culpa iuſta eſt nec a deo ſed tm̄
a libere voluntatis arbitrio. Pena vō que-
mere eſt pena a deo eſt inflicta. Que vō eſt
culpa vel inclinans ad culpam eſt contracta
vel acta. Ratio aūt ad intelligentiam pre
dictorum hec eſt. Quia cū malum dicat re-
ceſſum a primo principio per hoc ꝙ nocet
bono: non auteꝫ nocet bono niſi aliquid adi-
mendo de bono. bonum aūt conſiſtit in mo
do: ſpecie ⁊ ordine: nullum eſt malum qḋ nō
ſit modi: ſpeciei ⁊ ordinis corruptiuum. Or
do autem duplex eſt. ſcꝫ ordo nature ⁊ ordo
iuſticie. Ordo autem nature eſt in bono na
turali. Ordo iuſticie ī bono morali. Et q: bo
num naturale in omni natura. bonum mora
le in voluntate habet conſiſtere. ideo ordo
nature eſt in omni natura. ordo autem iuſti-
cie in voluntate electiua habet conſiſtere. Et
q: voluntas eſt īſtrumentum ſeipſum mo-
uens. natura vero non. hinc eſt ꝙ ordo iuſti
cie eſt ordo non tantū factus: ſed etiam facti-
uus. ordo aūt nature eſt ordo factus. Cū er
go malum poteſt priuare ordinem iuſticie ⁊
ordinem nature. hinc eſt ꝙ duplex eſt malū.
ſcꝫ culpe ⁊ pene. Rurſus. q: ordo iuſticie ē
ordo voluntarius. hinc eſt ꝙ malum culpe eſt
affectio voluntaria. malum auteꝫ pene eſt af
fectio inuoluntaria. Poſtremo q: ordo iu-
ſticie q̄ ineſt volūtati eſt ordo factiuus. ideo
malū culpe quod eſt eius priuatio eſt malum
quod facimus: ⁊ malum pene eſt malū quod
patimur. Et q: non eſt paſſio niſi naturali-
ter p̄cedat actio. nec eſt actio ad quam nō ſe
quatur aliqua paſſio. hinc eſt ꝙ nulla eſt pe
na ſine precedente merito culpe. nulla eſt eti-
am clp̄a quin comitet̄ aliqua pena. Et quo
niaꝫ quod facimus a nobis eſt. quod nos ve
ro patimur poteſt eſſe a nobis ⁊ ab alijs. vt
pote a cauſa ſuperiori vel inferiori. ideo licet
omnis culpa ſit a nobis. non tamē omnis pe
na eſt a nobis. immo quedam eſt a nobis acta.
quedam inflicta: quedam contracta. Et q: eū
qui facit qḋ non debet iuſtum eſt pati quod
debet. ideo omnis pena inquātū pena iuſta
eſt: ⁊ a diuina prouidentia: q: eſt ad culpam

ordinata: ⁊ ipſius culpe ordinatiua. Quia vero paſſio illa poteſt eſſe per ademptionem boni naturalis. vel boni moralis cum naturali: hinc eſt ꝙ quedam pena eſt mere pena quedam vero eſt pena ⁊ culpa. Quia boni moralis quod eſt iuſticia non adimitur niſi ꝑ iniuſticiam que eſt culpa. Prima igitur pena eſt a deo: ⁊ ſꝫ ꝙ pena: ⁊ ſm id quod eſt. a deo inq̄ȝ: non inſtituente ſed vindicante. Secunda vero cum ſit culpa: ſm id quod culpa eſt: a deo non eſt. niſi ſolum quantum ad ordinem: ipſa vero vel eſt acta ſi ſequatur ad actuale. vel eſt contracta ſi ſequatur ad originale. Si igitur proprie accipiatur malum. ſꝫ ꝙ eſt priuatio boni naturalis: ⁊ affectio innocentie: ⁊ malum qd patimur. ſic non concidit cum malo culpe in idem. licet ſit annexum eidem. Si vo accipiatur large: vt dicat malū qd patimur. ſiue a nobis. ſiue aliūde. ſiue in natura. ſiue in volūtate. ſic cōcidunt in idem: ſed non ad idem: vel ſm idem. q: quod eſt in ſe culpa: dicitur reſpectu precedentis culpe pena. vel culpa ratione actionis: pena dicitur eſſe ratione paſſionis. Et ſic patet quomodo: pro quanto ⁊ quare aliquid ſimul dicatur eſſe peccatum ⁊ pena peccati.

Capitulum xi.

De origine peccatorū finalium que ſunt peccata in ſpiritumſanctum.

De peccatis autem finalibus ſiue irremiſſibilibus cuiuſmodi ſunt peccata in ſpiritumſanctum hoc eſt tenendum. ꝙ licet omne peccatū generaliter ſit contra deum trinum ⁊ vnum appropriate tamen dicitur aliquod peccatū eſſe in patrem. aliquod in filium: aliquod in ſpiritum ſanctum. Hoc autem peccatum in ſpiritum ſanctum irremiſſibile dicitur in hoc ſeculo ⁊ in futuro non quia in hoc ſeculo non poſſit dimitti. ſed q: raro dimittitur aut vix in hoc ſeculo quantum ad culpam. modicum autē ⁊ quaſi nihil fiet remiſſio ſibi in futuro quātum ad penam. Huius autem peccati ſex ſūt differentie. ſ. inuidia fraterne gratie: impugnatio veritatis agnite. deſperatio: preſumptio: obſtinatio mentis. ⁊ impenitentia finalis. Ratio autem ad intelligentiam predictorum hec eſt. Quia cum peccatum dicat receſſum a primo principio trino ⁊ vno. cū ne peccatum imaginem trinitatis deformat ⁊ ipſam animam fedat quantum ad triplicē potentiam. ſ. iraſcibilem: rationalem ⁊ concupiſcibilem: ⁊ a libero arbitrio procedit q̄ gerit in ſe inſigne trinitatis. ſ. patris ratione facultatis. filij ratione rationis. ſpiritusſancti ratione voluntatis. Licet autem hec tria cōcurrant ſimul ad omnem culpam: quelibꝫ tamen harum per ſuum defectum poteſt eſſe ratio deordinandi alias. Defectus autē circa facultatem eſt impotentia. circa rationem eſt ignorantia. circa voluntatem eſt malicia. Et hinc eſt ꝙ cum quedā ſint peccata ex impotentia. quedam ex ignorantia: quedam ex malicia. ⁊ potentia attribuitur patri. ſapientia filio: ⁊ voluntas ſpiritniſancto: ꝙ quedā dicuntur eſſe in patrem. quedam in filium. quedam in ſpiritumſanctum. Et quoniā nihil magis eſt in voluntate q̄ȝ ipſa voluntas. ⁊ voluntas ipſa eſt origo peccati. nullū peccatū eſt adeo voluntarium ⁊ mere: ſicut eſt illud quod prouenit ex corruptione exiſtente in voluntate. Cum enim dupliciter dicatur inuoluntarium. ſ. per violentiam ⁊ per ignorantiam. primum per defectum potentie. ſecundum per defectum ſcientie. quando voluntas ſola corruptiōe ſua: licet poſſit reſiſtere: ⁊ ſciat hoc malum eſſe: aliquid eligit: tūc dicitur peccare ex certa malicia. ⁊ tale peccatum mere procedit ex improbitate voluntatis liberi arbitrij: ⁊ directe impugnat gratiā ſpiritusſancti per quam fit remiſſio peccati. Et q: mere ꝓcedit ex libertate arbitrij. ideo non habet colorē excuſationis. ⁊ propterea modicum ⁊ quaſi nihil debet ei qui punitur de pena relaxari. Quia vero directe impugnat gratiam ſpiritusſancti per quam fit remiſſio peccati. ideo dicit irremiſſibile. nō q: nullo modo poſſit remitti: ſed q: quātum eſt

 22

de ſe directe eſt impugnatiuum medicamen
ti ꝛ remedij per quod fieri habet remiſſio
peccati. Et quoniã peccati remiſſio fit a deo
per gratiam penitentialem intra eccleſiaſti-
cam vnitatem ideo differentie huius pecca
ti accipiuntur ſm quod directe impugnant il
la tria. Aut enim impugnant ipſam gratiam
penitentialē in ſe. Aut in comparatione ad
deum a quo datur. Aut in comparatione ad
eccleſiam in qua ſuſcipitur. Si in compara-
tione ad vnitatem eccleſie. ſic ꝙ vnitas eccle
ſie conſiſtit in fide ꝛ charitate. ſiue in gratia
ꝛ veritate. ſic eſt duplex peccatum. ſ. inuidia
fraterne gratie: ꝛ impugnatio veritatis agni
te. Si in comparatione ad deum dantem. ꝙ
vniuerſe vie eius quantum ad iuſtificationē
maxime ſunt miſericordia ꝛ veritas. ſic ē du
plex peccatum. vnum quod impugnat miſe
ricordiam. ꝛ hoc eſt deſperatio. aliud quod
impugnat iuſticiam. ꝛ hoc eſt impunitatis p̄-
ſumptio. Si vero impugnat ipſam gratiam
penitentialem in ſe vel ſm ſe. ſic eſt duplex.
ꝙ gratia penitentialis facit reſilire a pecca-
tis commiſſis: ꝛ precauere a committendis. Cō
tra primum eſt obſtinatio mentis. contra ſe-
cundum eſt impenitentia finalis. ſm ꝙ fina-
lis impenitentia dicitur propoſitum non pe-
nitendi. ſic enim eſt ſpecies peccati in ſpiritū
ſanctum. Secundum autem ꝙ finalis impe-
nitentia dicit continuationem peccati vſqꝫ in
finem. ſic eſt ſequela omnium mortalium que
in hac vita non remittuntur: ꝛ maxime om-
nium ſpecierum peccati in ſpiritumſanctum.
Et ſic omne peccatum initium ſumit a ſuper
bia. ꝛ conſummationem ſiue finem habet in
finali impenitentia. in quam qui peruenerit
corruit in gehennam. a qua quidem impeni
tentia finali nullus peccās mortaliter poteſt
liberari. niſi interueniat gr̄a mediatoris chri
ſti. ꝛ ideo incarnationem ipſius deſiderabat
vniuerſitas ſaluandorum. cui eſt honor ꝛ glo
ria in ſecula ſeculorum Amen.

Finit tertia pars.

¶ Incipit quarta pars de incarnatiōe v̄bi.

Capitulum primum.

¶ De rōe qua decuit verbū dei īcarnari.

Poſtquā predicta ſunt aliq̄
de trinitate dei: de creatu-
ra mundi: ꝛ corruptela pec
cati. reſtat nunc aliqua bre
uiter dicere de incarnatio
ne verbi. per quod quidē
v̄bū incarnatū facta eſt ſalus ꝛ reparatio gen̄e
ris humani. nō ꝙ aliter deꝰ hūanū genꝰ ſal
uare vl liberare nō potuerit. ſꝫ ꝙ nullus aliꝰ
modus ita ꝯgruꝰ ꝛ ꝯueniēs erat ipſi repato
ri ꝛ repabili ꝛ reparationi. ¶ Rō aūt ad itel-
ligētiā predictoꝝ hec ē. Qꝛ cū primū ꝑncipi
um effectiuū reꝝ non poterat nec decuit eē
niſi deū. ꝛ nō minꝰ ſit reꝝ ꝯditas reparare qꝫ
in eſſe ꝑducere. ſicut nō minꝰ eſt bn̄ eſſe qꝫ
ſimpliciter eſſe decentiſſimū fuit reꝝ princi-
piū reparatiuū eſſe deū ſūmū vt ſicut oia crea
uerat deus p v̄bū increatū. ſic oia repararet
p verbū incarnatū. Qm̄ ergo deꝰ oia fecit
potēter ꝛ ſapiēter ꝛ optime ſiue beniuolen
ter. decuit vt ſic repararet reparāda ꝙ ſuā po
tentiā ꝛ ſapiaꝫ ꝛ beniuolētiā oñderet. Quid
aūt potētꝰ qꝫ ꝯiūgere extrema ſūme diſtā-
tia in vnā pſonā. Quid ſapiētꝰ ꝛ ꝯgruētius
qꝫ ꝙ ad pfectionē totius vniuerſi fieret ꝯiū
ctio primi ꝛ vltimi. v̄bi. ſ. dei. qd̄ eſt oium pn
cipiū: ꝛ hūane nature q̄ fuit vltima oium crea
turarū. Quid beniuolentiꝰ qꝫ ꝙ dn̄s ꝑpter
ſerui ſalutē accipiat formā ſerui. imo hoc tā-
te benignitatis eſt vt nihil clemētiꝰ. nihil ami
cabilius: nihil benigniꝰ cogitari poſſit. Con
ueniētiſſimꝰ ergo erat hic modus deo repa
tori ꝑpter cōmendandā diuinā potentiā: ſa-
piētiā ꝛ beniuolētiam. ¶ Rurſus ꝙ hō ca
dens in culpā auerterat ſe ꝛ receſſerat a prin
cipio potētiſſimo: ſapiētiſſimo ꝛ beniuolēti-
ſſimo. idō corruerat in īfirmitatē: ignorātiā
ꝛ malignitatē. ac p hoc de ſpūali effectꝰ car-
nalis aialis ꝛ ſenſualis. ꝛ ideo inepꝰ erat ad
diuinā virtutē imitandam: ad lucē ꝯgnoſcen
dā: ad bonitatē diligēdam. Ad h igit ꝙ hō

ab iſto ſtatu repararetur congruentiſſimum
fuit vt ei condeſcenderet primū principium
reddendo ſe illi noſcibile: amabile ꝛ imitabi
le. Et qꝛ homo carnalis: aīalis ꝛ ſenſualis nō
nouerat nec amabat: nec ſequebat̃ niſi ſibi
ꝓporcionabilia ꝛ ꝯſimilia. ideo ad eripien-
dum hoīem de hoc ſtatu. verbū caro factū
eſt vt ab hoīe qui caro erat ꝛ cognoſci poſſꝫ
ꝛ amari ꝛ imitari. ac per hoc ꝛ homo deum
cognoſcens ꝛ amās ꝛ imitans remediaret̃
a morbo peccati. ¶ Poſtremo qꝛ homo ꝑ
fecte repari nō poterat: niſi recuparet mētis
innocentiā: dei amiciciā: ꝛ ſuam excellentiā
qua ſoli deo ſuberat. ꝛ hoc non potuit fieri
niſi per deū in forma ſerui. ideo ꝯgruuꝫ fuit
verbū incarnari. Excellentiā nāqꝫ recupare
nō poterat: niſi repator eſſꝫ deus. qꝛ ſi mera
creatura: tunc hō eſſet ſubiectus mere crea-
ture: ꝛ ſic non recuparet ſtatū prioris excellē
tie. Amiciciā quoqꝫ dei recuperare nō pote
rat niſi ꝑ mediatorē ꝯuenientē qui manum
poſſet ponere in vtrumqꝫ: ꝛ vtriqꝫ parti cō
formis eſſet ꝛ vtriqꝫ amicus. ꝛ ideo ſicut ſi-
milis deo per diuinitatē. ſic ſimilis hoī ꝑ hu
manitatē. Innocentiā vero mētis recupare
nō poterat niſi dimiſſa culpa. quā dimittere
nō decebat diuinā iuſticiā niſi per ſatiſfactio
nem ꝯdignaꝫ. ꝛ qꝛ ſatiſfacere nō poterat niſi
deus pro toto humano genere. nec debebat
niſi homo qui peccauerat. iō ꝯgruentiſſimū
fuit humanū genus repari ꝑ deū hoīem na
tum de genere ade. Qm̄ ergo excellentia re
cuperari nō poterat niſi ꝑ repatorē excellen
tiſſimū. nec amicitia reformari poterat niſi ꝑ
mediatorē amicabiliſſimū. nec inocētia rea-
qri poterat niſi ꝑ ſatiſfactorē ſufficiētiſſimū.
excellētiſſimus aūt repator nō eſt niſi ſit deꝰ
amicabiliſſimus mediator nō eſt niſi ſit ho-
mo. ſufficientiſſimus ſatiſfactor nō eſt niſi ſit
deus pariter ꝛ hō. ꝯgruiſſima fuit noſtre repa
rationi incarnatio verbi. vt ſicut genus hu-
manū in eſſe exierat ꝑ verbū increatū. ꝛ in
culpā ceciderat ꝑ verbū inſpiratū. ſic a cul-
pa reſurgeret ꝑ verbū incarnatū.

Capitulū. ij.

¶ De incarnatione verbi quantū ad vnio
nem naturarum.

Circa ipſum igit̃ verbū incarnatuꝫ
c tria nobis ꝯſideranda occurrunt. ſ.
vnio naturaꝝ. plenitudo charisma
tum: ꝛ ꝑpeſſio paſſionū ꝑ redimēdū genꝰ
humanū. Circa naturaꝝ vnionē hꝫ tria ꝯſi-
derāda ſunt ad intelligendū incarnatōis my
ſterium. ſ. opꝰ modus ꝛ tps. De ope aūt incar
natiōis hec tenēda ſunt ſm fidē chriſtianā. ſ.
qꝫ incarnatio eſt opatio trinitatis. ꝑ quā fit aſ
ſumptio carnis a diuinitate. ꝛ vnio diuinita
tis cū carne. ita qꝫ aſſūptio nō tm̄ eſt carnis
ſenſibilis. ſed etiā ſpūs rōnalis. ſm potentiā
vegetandi: ſentiendi ꝛ intelligendi. ita etiam
qꝫ vnio nō ſit in vnitate nature: ſed pſone. nō
humane ſed diuine. nō aſſumpte ſed aſſumē
tis. nō pſone cuiuſlibet ſed pſone ſolius xp̄i.
in qua tanta fit vnio vt quicqd dicit̃ de filio
dei dicat̃ de filio hoīs. ꝛ ecōuerſo. his tamē
exceptis in qbus exprimit̃ vnio vel claudit̃
negatio. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predi
ctoꝝ hec eſt. Quia incarnationis opus non
ſolū eſt a pmo principio inqꝫtū eſt effectiuū i
ꝑducēdo. verūetiā inqꝫtuꝫ repatiuū reme-
diādo. ſatiſfaciēdo ꝛ recōciliādo. Qm̄ ergo
incarnatio inquātū dicit aliquē effectū eſt a p
mo principio qd oia facit rōne ſūme vnitatis.
ꝛ ſubſtātia virtus ꝛ opatio vnita eſt ꝛ indi-
uiſa oīmode in tribus pſonis. hinc eſt qꝫ ne-
ceſſe ē incarnationis opationē a tota trinita
tate manare. Quia vo eſt a primo principio
inquantū eſt repatiuū remediādo: ꝛ totū ge
nus humanū lapſum fuerat ꝛ viciatū: nō ſo-
lū rōne anime verūetiā ꝛ carnis. hinc eſt qꝫ
neceſſe fuit qꝫ totū aſſumeret̃ vt totū cura-
ret̃. Et qm̄ nobis magis nota eſt pars car-
nis: ꝛ magis a deo diſtat. vt expſſior fiat no-
minatio: ꝛ maior exp̄mat̃ humiliatio: ꝛ pro
fundior explicet̃ dignatio. hinc eſt qꝫ opus
iſtud nō inanimatio ſꝫ incarnatio nominat̃.
¶ Rurſus qꝛ cū ſit a pmo principio inquā
tum eſt repatiuum ſatiſfaciendo. ꝛ ſatiſfactio

non fit niſi ab eo qui debet ⁊ poteſt. ⁊ nõ de
bet niſi homo: nec poteſt niſi deus: oportuit ꝙ
in ſatiſfactione ſimul eſſet ꝯcurſus vtriuſqꝫ
nature. diuine. ſcꝫ ⁊ humane. Et quia impoſſi-
bile eſt ꝙ diuina natura cõcurrat cum alia.
ſicut pars ad conſtitutionẽ tertij: nec ꝙ ipſa
tranſeat in aliã naturam. nec alia natura trã
ſeat in ipſam: ꝓpter ſimplicitatem ⁊ imuta-
bilitatẽ ipſius perfectiſſimã. hinc eſt ꝙ dei-
tas ⁊ humanitas nõ vniuntur in vnitate na
ture nec accidentis. vniunt igitur in vnitate
perſone ⁊ hypoſtaſis. Et quoniam diuina natura
in nullo ſuppoſito poteſt ſubſiſtere preterquã
in propria hypoſtaſi. ideo vnio illa nõ poteſt
eſſe in hypoſtaſi ſeu perſona hominis ſꝫ dei
ac per hoc per illã vnionẽ primũ principiũ
in vna ſuarũ hypoſtaſum fecit ſeipſũ ſuppo
ſitum humane nature. ⁊ ita vna tñ eſt ibi ꝑ
ſonalitas ⁊ vnitas perſonalis: ex parte. ſ. aſ-
ſumentis. ¶ Poſtremo. quia eſt a primo prin-
cipio vt eſt reparatiuũ reconciliando. ⁊ re-
concilians eſt mediator. mediatio aũt ꝓprie
ꝯuenit dei filio. ideo ⁊ incarnatio. Media-
toris nãqꝫ eſt neceſſe mediũ inter hominem
⁊ deum. ad reducendum hominem ad di-
uinam cognitionem: ad diuinam ꝯformita-
tem: ⁊ ad diuinã filiationem. Nullũ autem
decet magis eſſe mediũ quã perſonã que pro
ducit ⁊ producit: que eſt media triũ ꝑſona-
rum. Nullũqꝫ magis decet reducere hoĩeꝫ
ad diuinã cognitionẽ quã verbũ. quo ſe pater
declarat. qđ eſt vnibile carni ſicut ⁊ verbũ
voci. Nullũqꝫ magis decet reducere ad di-
uinã ꝯformitatẽ quã cũ qui eſt imago patris.
Nullũqꝫ magis decet ad filiationem adopti
uam reducere quã filiũ naturalẽ: ac per hoc
nulli magis decet fieri filiũ hoĩs quã ipſum
filiũ dei. Quoniam igitur idẽ omnino eſt filius hoĩs ⁊
dei rõne incarnationis: ⁊ quecũqꝫ vni ⁊ eidẽ
ſunt eadẽ inter ſe ſunt eadẽ. hinc eſt ꝙ neceſ
ſario fit communicatio idiomatũ. niſi ſit voca
bulũ in quo aliqua repugnantia includatur ſic
ſunt illa in quibus includitur reſpectus vnionis
vnibilis nature ad alterã. ſicut vnio incarna-

naturaliter ⁊ actualiter vel negatio alicuius.
cuius oppoſitũ alteri ꝯpetit. ſicut incipere eſſe
creari ⁊ ꝯſimilia. in quibus inſtãtia fert con
tra regulã ꝓbabitã ꝓpter cauſam ꝓdictã.

Capitulũ iij.

¶ De incarnatione quantũ ad modum.

DE modo incarnationis hoc tenendũ ẽ
ꝙ angelo nunciãte virgini myſteriũ
incarnationis ꝑficiendum in ipſa.
virgo credidit: appetijt: ⁊ ꝯſenſit. ſpũſſanctus
in eam ſupuenit ad ſanctificandũ ⁊ fecũdan
dum. cuius virtute virgo ꝯcepit dei filium.
quẽ virgo pepit. ⁊ poſt partũ virgo ꝑman-
ſit. Concepit aũt nõ ſolũ carnẽ verũ etiã car
nem animatã: ⁊ verbo vnitã: nulli peccato
obnoxiã. ſed oĩno ſanctã ⁊ imaculatã. rõne
cuius mater dei dicit: ⁊ eſt dulciſſima virgo
maria. ¶ Ratio aũt ad intelligentiam ꝓdi
ctorũ hec eſt. Quia incarnatio eſt opus ma
nans a primo principio inquantũ eſt repara
tiuũ modo ꝯgruentiſſimo. mõ cõmuniſſimo
⁊ mõ ꝯpleciſſimo. Decet enim eius ſapiam
opari ꝯgrue. decet eius largitatem opari cõ
muniter. ⁊ virtutẽ opari ꝑfecte. ¶ Quoniam er
go incarnatio eſt a primo principio reparante
mõ ꝯgruẽtiſſimo: ⁊ ꝯgruus modus ẽ ꝙ me
dicina ex oppoſito rñdeat morbo: ⁊ reparatio
lapſui. ⁊ remediũ nocumento. Cũ ergo ge-
nus humanũ lapſum fuerit per diabolicam
ſuggeſtionẽ. ⁊ per ꝯſenſũ mulieris decepte
⁊ ꝑ generationẽ ꝯcupiſcentialẽ tranſfundẽ-
tem originalẽ in ꝓlẽ. oportuit ꝙ econtrario hic
eſſet angelus bonus ſuadens bonũ. ⁊ virgo
credẽs ⁊ ꝯſentiens in bonũ ſuaſum: ⁊ coopera
ns ſpũiſſancti ſanctificanti ⁊ fecundãti ad cõ
cipiendũ immaculatũ: vt ſic contraria ꝯtrarijs cura
rentur. Et per hoc ſicut mulier ꝑ diabolum
decepta ⁊ per ꝯcupiſcibilitatẽ cognita ⁊
corrupta tranſfudit in omnes culpã ⁊ mortẽ
⁊ mortẽ; ſic mulier per angelũ erudita ⁊ ꝑ
ſpiritũ ſanctũ ſanctificata ⁊ fecundata. abſqꝫ oĩ
corruptione ex mente ꝙ corpore. prolẽ gene
raret. que omnibus ad ipſum venientibus da
ret gratiam ſanctificationem ⁊ vitam. Rurſus quia

incarnatio eſt a primo principio reparante modo cõmuniſſimo. nam per verbū incarnatū reparatur lapſus hoīm ⁊ angelorum: vt pote celeſtiū ⁊ terreſtriū: ⁊ hoīm lapſus reparatur ſm̄ vtrūq; ſexum. vt medicamētum ſit cõmune oībus: decentiſſimū fuit ꝙ ad incarnationis myſteriū fieret ↄcurſus angeli mulieris ⁊ viri. Angeli vt denūciantis: mulieris virginis vt concipientis. viri vero vt ↄcepte prolis. vt ſic angelus gabriel eſſet nūcius patris eterni. virgo immaculata eſſet tēplum ſpūſſancti: proles concepta eſſet ipſa perſona verbi. Ac per hoc in communi reparatione oīum cõmunis fieret ↄcurſus triū de triplici hierarchia. ſ. diuina angelica ⁊ humana. ad inſinuandū nō ſolū trinitatē dei. verū etiā generalitatē beneficij: ⁊ liberalitatē reparatoris ſummi. Et quõ liberalitas ſpūiſancto appropriatur ⁊ ſanctificatio virginis i qua pacta fuit verbi conceptio. hinc eſt ꝙ licet opus illud ſit a tota trinitate. per appropriationem tm̄ dicitur virgo concepiſſe de ſpūſancto. ¶ Poſtremo quõ eſt a primo principio reparante modo cõpletiſſimo. hinc eſt ꝙ in cõceptione cõpletio debita fuit in prole: fuit i cõceptu: fuit ⁊ in virtute ↄcipiente. Et quia cõpletio debita debuit eſſe in prole. hinc eſt ꝙ in inſtanti ↄceptionis nō tm̄ fuit ſeminis deciſio: verūetiā ↄſolidatio: ↄfiguratio: viuificatio per animā. ⁊ deificatio per deitatē vnitam. vt ſic virgo dei filium vere conciperet. per vnionem carnis ad deitatē. mediāte ſpiritu rõnali. per quē tanq̄ per mediū ↄgruētie caro erat idonea ad vnionē. Quia vero completio debita debuit eſſe in conceptu. cū ex quattuor modis tres modi producendi hominē preceſſiſſent. primus nec de viro nec de muliere ſicut in adam. ſecūdus de viro ſine muliere. ſicut in eua. tertius de muliere ⁊ viro. ſicut in oībus ↄcupiſcibiliter natis. decuit ad complementū vniuerſi: quartū modū introduci. qui ſcʒ eſſet de muliere ſine ſemine viri ſi per virtutē ſummi opatoris. Quia vero completio debita debuit eſſe in virtute. hinc eſt ꝙ in cõceptione filij dei ſimul ↄcurriſſe virtus innata: virtus infuſa: ⁊ virtus increata. Virtus innata materiā preparauit. virtus infuſa purificando ſegregauit. virtus increata ſubito perfecit. qḋ nō poterat a virtute creata niſi ſucceſſiue fieri. Et ſic beatiſſima virgo maria mater fuit cõpletiſſimo modo: ipſum dei filiū concipiendo abſq; viro fecundante ſpūſancto. Et quia in mente virginis amor ſpūſſancti ſingulariter ardebat. ideo in carne eius virtus ſpūſſancti miracula faciebat. gratia. ſcʒ partim excitante: ⁊ partim adiuuante: ⁊ partim eleuante naturā. iuxta quod cõceptus ille mirabilis erigebat.

Capitulū iiij.

¶ De incarnatione quantū ad plenitudinē temporum.

De tempore vero incarnationis hoc tenendū eſt. ꝙ licet deus in principio potuerit incarnari. noluit tamē niſi in fine ſeculoꝝ precedente lege nature ⁊ lege figure: poſt patriarchas ⁊ prophetas. qb᷒ ⁊ per quos fuit incarnatio repromiſſa. poſt quos incarnari dignatus eſt tanq̄ in fine tēpoꝝ ⁊ plenitudine. iuxta qḋ dicit apoſtolus. At vbi venit plenitudo tp̄is miſit deus filiū ſuum factum ex muliere: factum ſub lege: vt eos qui ſub lege erant redimeret. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictoꝝ hec eſt. Quia incarnatio eſt opus primi principij reparātis iuxta quod decet ⁊ ↄuenit ſm̄ libertatē arbitrij. ſm̄ ſublimitatē remedij: ⁊ ſm̄ integritatem vniuerſi. Nā ſapientiſſimus artifex in agendo omnia hec attendit. ¶ Quõ ergo libertas arbitrij hoc requirit vt ad nihil trahatur inuita. ſic debuit deus genus humanū reparare vt ſalutem inueniret qui vellet querere ſaluatorē. qui vero nollet querere ſaluatorē. nec ſalutē per ↄſequens inueniret. Nullus aūt querit medicū niſi recognoſcat morbū. nullus querit doctorē niſi recognoſcat ſe ignorantē. nullus querit adiutorē niſi recognoſcat ſe impotentē. Quia igitur homo in principio ſui lapſus adhuc ſuper biebat de

ſcientia ⁊ virtute: ideo p̄miſit deus tēpus legis nature in quo ↄuinceretur de ignorātia. Et poſt cognitā ignorātiā ſed permanēte ſuperbia de virtute qua dicebat. nō deeſt qui impleat ſed deeſt qui iubeat: addidit legem p̄ceptis moralibus erudientē: ⁊ ceremonialibus aggrauantē. vt habita ſcientia ⁊ cognita impotentia cōfugeret homo ad diuinā gratiā poſt ſibi datā. que data eſt nobis in aduentu chriſti. ideo poſt legē nature ⁊ ſcripture ſubſequi debuit icarnatio verbi. ¶ Rurſus quoniā ſublimitas remedij requirit vt credat̄ fide firmiſſima: ⁊ amet̄ charitate ardentiſſima: tanq̄ꝫ myſteriū ſecretiſſimū ⁊ ſaluberrimū: ideo ↄgruentiſſimū fuit vt ante chriſti aduentū p̄cirent multa teſtimonia ꝓphetarū. tam explicita in verbis: q̄ꝫ implicita in figuris. vt multis ⁊ firmis teſtimonijs q̄ꝺ erat ſecretū fieret certum ⁊ indubitabile ad credendū. P̄cirent etiā multiplicia p̄miſſa: ⁊ ardentiſſima deſideria. vt p̄miſſū beneficiū expectaret̄: expectatū differretur. dilatum amplius deſideraret̄: ⁊ diu deſideratum feruentius amaret̄: ⁊ gratioſius ſuſciperetur ⁊ ſuſceptum ſollicitius ſeruaretur. ¶ Poſtremo q̄m integritas ⁊ p̄fectio vniuerſi requirit vt vniuerſa ſint ordinata q̄ꝫtū ad loca ⁊ quantū ad tpa. ⁊ hoc opus ſcilicet incarnationis erat p̄fectiſſimū inter omnia opa diuina. ⁊ p̄ceſſus debet eſſe ab imperfecto ad perfectū ⁊ nō ↄconuerſo. hinc eſt ꝙ opus illud debuit fieri in fine temporuꝫ. vt ſicut primus homo qui erat totius mūdi ſenſibilis ornamentū. vltimo fuerat conditus. ſ. ſexto die ad totius mundi completionē. ſic ſecundus hō: totius mundi repati cōplemētū. in quo primū principiū coniungit̄ cū vltimo ſcꝫ deus cū limo. fieret in fine tempoꝝ. hoc eſt in ſexta etate. que eſt etas apta ad exercitiū ſapientie: ⁊ ad eneruationē ↄcupiſcentie. ⁊ ad tranſitum a ſtatu turbinis ad quietem. omnia competunt ſexte etati decurſus mundi propter incarnationem filij dei. Quoniaꝫ ergo aduentus chriſti fuit in tempore legis gratie. ⁊ in exhibitione miſericordie repromiſſe: ⁊ in p̄ncipio etatis ſexte. ⁊ hec omnia dicunt plenitudinem. quia lex gratie implet legem ſcripture: ⁊ ſolutio p̄miſſi implet p̄miſſionem: ⁊ ſexta etas rōne perfectionis ſenarij ſonat in plenitudinē. hinc eſt ꝙ in aduentu filij dei dicitur eſſe plenitudo tempoꝝ. non propter hoc ꝙ in eius aduentu tēpus finiatur: ſed quia temporalia myſteria implectantur. Sicut autem chriſtus non debuit venire in principio temporis. quia aduētus eius nimis fuiſſet feſtinus. ſic nec debuit differre vſqꝫ in finem vltimū. q: tunc nimiū eſſet tardus. Decebat enim ſaluatoreꝫ inter tempus morbi ⁊ tempus iudicij introducere tempus remedij. Decebat mediatorem quedam ſuoꝝ membrorum p̄cedere. quedam ſequi. Decebat doctorē perfectū tūc ſe oſtendere cum eſſet opportunitas currendi ad brauium. ⁊ hoc eſt in fine temporum ⁊ citra terminum. ⁊ in approximatione ad finale iudicium. vt per timorem iudicij ſtimulati ⁊ per ſpem premij attracti. ⁊ per perfectionem exempli animati. vigoroſe ⁊ perfecte ſequamur ducem de virtute in virtutem. vſquequo perueniamus ad brauium felicitatis eterne.

Capitulū v.

¶ De plenitudine gratie chriſti quantū ad chariſmata in affectu.

Poſtq̄ꝫ innotuit nobis verbū incarnatum quantum ad vnionem naturaꝝ. conſiderandū eſt quantum ad plenitudinem chariſmatū ſp̄ualium. Circa que primo conſideranda eſt plenitudo gratie in affectu. deinde plenitudo ſapientie in itellectu: ⁊ poſtremo plenitudo meriti i opere ⁊ effectu. ¶ De plenitudine igitur gratie in affectu in chriſto hoc tenendum eſt. ꝙ in chriſto a ſui cōceptione fuit plenitudo omnis gratie quantū ad gratiaꝫ ſingularis perſone. quantum ad gratiam capitis. ⁊ quantum ad gratiam vnionis. Ita ꝙ per gratiaꝫ ſingularis perſone habuit omnis culpe im-

munitatē: ⁊ quantū ad actu[m] ⁊ quantuȝ ad
poſſe: quia nec peccauit: nec peccatū potuit
habere. Per grām vnionis dignus eſt non
tm̄ felicitate glorie verū etiam adoratione la
trie. que eſt cultus reuerētie ſoli deo debite.
Per gratiā vero capitis influit motū ⁊ ſen
ſum in vniuerſos qui ad eū accedunt: vel ꝑ
fidem rectam. vel ꝑ fidei ſacramēta: ſiue ad
uentū eius ꝓceſſerint ſiue fuerint ſubſecuti.
Nam ⁊ qui ꝓibant. ⁊ qui ſequebant̄ clama
bant. oſanna filio dauid. ¶ Ratio aūt ad i
telligentiā predictoꝝ hec eſt. Quia repatio
eſt operatio ꝓmi principij. ita ꝙ ab ipſo ma
nat ſm̄ libertatē: ⁊ ad ipſum reducit ſm̄ cō
formitatē. ideo oportet ꝙ fiat per gratiaȝ et
deiformitatē. Gratia enim ⁊ manat a deo li
beraliter: ⁊ reddit hoīem deiformē. Qm̄ er
go repatiuū principiū per gratiā reparat. ⁊
omnis reō plenius ⁊ perfectius eſt i ſuo fon
te ⁊ origine q̄ȝ alibi. neceſſe eſt ꝙ in princi
pio noſtro reparatiuo: ſcȝ chriſto dn̄o fuerit
omnis gratie plenitudo. Et qm̄ repatiuū ꝓn
cipiū in repando non tm̄ tenet rōnem princi
pij: verūetiā medij ⁊ extremi. extremi q̄deȝ
in ſatiſfaciendo: medij in reconciliādo. ⁊ ꝓn
cipij inſuper influendo. ideo neceſſe eſt ꝙ i
chriſto fuerit plenitudo gratie ratione extre
mi ſatiſfacientis. medij recōciliantis ⁊ princi
pij ſuperinfluentis. Quoniā igit̄ extremum
ad ſatiſfaciēdū idoneum neceſſe eſt eſſe deo
placens. ac per hoc omni peccato perfecte
immune. ⁊ hoc non poteſt eſſe niſi per do
num diuine gratie in aliquo homine: neceſ
ſe fuit ponere in chriſto gratiam ipſum ſan
ctificantē ⁊ ꝯfirmantē. quā vocamus grām
ſingularis perſone. Rurſus qm̄ mediū ad
recōciliandū ꝯueniens nō eſt niſi habeat in
ſe vtrāq̄ȝ naturam. ſuperiorē ⁊ inferiorem
ſcȝ adorabilē ⁊ adorantē. ⁊ hoc nullo modo
fieri poteſt niſi ꝑ ſummē dignatiuam ⁊ gra
tuitam vnionē. ideo neceſſe eſt in chriſto po
nere gratiam ſup omnē grām. ⁊ oīmoda re
uerentia venerandā. quam vocamus grām
vnionis. ratione cuius chriſtus homo eſt ſu
per omnia benedictus deus. ⁊ ideo cultu la
trie venerādus. ¶ Poſtremo qꝛ principiū
ad influendum efficax nō eſt niſi habeat in
ſe plenitudinē fontalē ⁊ originalem. que non
tm̄ eſt plenitudo ſufficientie. ſed etiam ſupa
bundantie. ideo neceſſe eſt verbum incar
natum eſſe plenum grē ⁊ veritatis. ita ꝙ de
plenitudine eius accipere valeant vniuerſi
iuſti ſicut vniuerſa mēbra a capite recipiunt
influentiā motus ⁊ ſenſus. Et ꝓpter hoc vo
catur hec grā: gratia capitis. ꝓ eo ꝙ ſicut ca
put habet in ſe ſenſuū plenitudinē: ⁊ ceteris
mēbris eſt ꝯforme: ceteriſq̄ȝ preſidet. ac cete
ris beneficiū preſtat influentie que ipſi capi
ti connectunt̄. ſic chriſtus habens in ſe gratiam
ſuperabundantē: ⁊ nobis ꝯſimilis in natura
pre ceteris ſanctus ⁊ iuſtus: ceteris qui ad ip
ſum accedūt preſtat beneficiū grē ⁊ ſpiritus
per que fit ſenſus ⁊ motus in ſpūalibus. Et
quoniā ad ipſum accedere eſt ꝑ fideȝ vel ꝑ
fidei ſacramentū. ⁊ fides chriſti eadem eſt in
preteritis: ꝓſentibus ⁊ futuris. ideo ratio in
fluendi in chriſto ponit̄ reſpectu omniū: tā
preteritoꝝ q̄ȝ preſentium q̄ȝ etiā futuroꝝ in
chriſtū credētium: ⁊ in chriſto renatoꝝ. qui
per fidē copulant̄ chriſto: ⁊ ꝑ gratiā influen
tem ſunt mēbra chriſti ⁊ tēpla ſpiritusſancti
ac ꝑ hoc filij dei patris connexi ad inuicē ꝑ
indiſſolubile vinculum charitatis. Quod ſi
cut diſtantia locoꝝ nō diuidit̄. ſic nec diutur
nitate tēpoꝝ ſeparatur: ac ꝑ hoc oēs iuſti vbi
cunq̄ȝ ſunt: ⁊ qn̄cunq̄ȝ fuerint: vnum efficiūt
corpus chriſti myſticum: ſenſum ⁊ motuȝ ſu
ſcipiēdo ab vno capite influēte: ſm̄ fontaleȝ
radicalē ⁊ originalē plenitudinē omnis grā
tie in chriſto habitantē ſicut in fonte.

Capitulū vi.

¶ De plenitudine ſapie xp̄i in intellectu.

DE plenitudine vero ſapiētie chriſti
in intellectu hoc tenēdum eſt. ꝙ in
verbo incarnato: chriſto ſcȝ dn̄o no
ſtro fuit omnis ſapiētie plenitudo. nō ſolum
q̄ȝtum ad cognita. verūetiaȝ quo ad cogno
ſcendi modos ⁊ differētias. In chriſto nāq̄ȝ

fuit cognitio ſempiterna alia ex parte deitatis
cognitio ſenſibilis ex pte ſenſualitatis ⁊ car-
nis. cognitio ſcientialis ex parte mentis ⁊ ſpi
ritus. Et hec fuit triplex. quedam ſcilicet p
naturam: quedam per gratiam. ⁊ quedam p
gloriam. Unde ſapientiã habuit: ⁊ vt deus.
⁊ vt homo: ⁊ vt comprehenſor: ⁊ vt viator.
⁊ vt illuminatus per gratiam. ⁊ vt recte for
matus per naturã. Et ita in vniuerſo fuerũt
in chriſto quinqȝ modi cognoſcẽdi. Primũ
eſt ſm diuinam naturã: ⁊ hoc modo cogno
uit omnia actualia ⁊ potentialia: finita ⁊ infi
nita: cognitione actuali ⁊ comprehenſiua.
Scḋs eſt per gloriã. ⁊ hoc modo cognouit
oĩa actualia ⁊ finita cognitione actuali ⁊ cõ
prehenſiua infinita vero cognitiõe habitua
li vel exceſſiua. Tertius per gratiam. ⁊ hoc
modo cognouit omnia ſpectantia ad huma
ni generis redemptionẽ. Quartus eſt ſȝ na
turam integrã. cuiuſmodi fuit in adam. ⁊ hoc
modo cognouit omnia que ſpectant ad vni
uerſi conſtitutionẽ. Quintus eſt ſm ſenſibi-
lem experientiã. ⁊ hoc modo cognouit oĩa
que veniunt ad organa ſenſuũ: ſm quẽ mo-
dum dicitur: q didicit ex his que paſſus eſt
obedientiam. ¶ Ratio aũt ad intelligentiã
predictorũ hec eſt. Quia ſicut reparatiui prin
cipij eſt nos reparare per liberaliſſimã gra
tiam. ſic etiã per prudentiſſimã ſapientiam.
Quod enim ſm ordinẽ ſapientie conditum
fuerat nõ poteſt abſqȝ luce ⁊ ordine ſapiẽtie
reparari. ⁊ ideo ſicut chriſtus debuit eſſe i-
munis ab omni culpa. ſic elongatus debuit
eſſe ab omni ignorantia. ac per hoc totaliter
repletus ſuperne ſapientie luce ⁊ circumful
gentia. Quapropter cognitionẽ perfectam
habuit ſm vtraqȝ naturã et potentiam co-
gnoſcitiuam: ⁊ ſm omniũ rerũ exiſtentiam.
Quia ergo res habent eſſe in eterna arte.
⁊ in humana mente: ⁊ in pprio genere. ne-
ceſſe fuit chriſtum habere hanc triformẽ re
rum cognitionem. Quia vero res dupliciẽ
poteſt cognoſci in arte. ſcȝ vel ab ipſo artifi-
ce: vel ab alio ↄtemplante artẽ. ſimiliter ha

bet dupliciẽ cognoſci in mente: etiam preter
acquiſitionem. que chriſto nõ competit pro-
pter imperfectionẽ. ſcȝ vel ſm habitũ inna-
tum. vel ſm habitũ infuſum. hinc eſt q ne-
ceſſariũ fuit ad perfectam ſapientie plenitu
dinem quinqȝ modos pdictos reperiri in chri
ſto deo ⁊ homine vt in arte eterna cognoſce
ret res ⁊ p naturã deitatis. ⁊ per gloriam cõ
prehenſionis. in mente aũt ſua per habitum
naturalem ⁊ innatũ: ſicut cognouerũt adam
⁊ eua: ⁊ angeli. ⁊ per habitũ gratuitũ ⁊ infu
ſum. ſicut ſancti dei per ſpũſanctũ illumina-
ti. in proprio vero genere cognoſceret via
ſenſus ⁊ memorie ⁊ experiẽtie. que in nobis
facit rem incognitã cognoſci. in chriſto vero
rem cognitam ſm vnum modũ: cognoſci fe
cit ſm alium modũ. Quoniã aũt diuia ſub-
ſtantia: virtus ⁊ operatio eſt imenſa. hinc ẽ
q ſm primũ modũ qui eſt p naturã deitatis
infinita actualiter cõprehendit. quodã enim
ineffabili mõ ſumme infinito. oĩs infinitas ẽ
finita. Quia vero creature qȝtumcunqȝ ſubli
mate finita ẽ ſubſtãtia virtus ⁊ opatio. ita tñ
q mens humana nõ qeſcit niſi in bono infi-
nito. nec tñ illud pprie cõprehẽdit. q: infini-
tũ nõ ↄprehẽdit a finito: accepta ↄprehẽſiõe
pprie. hinc eſt q qȝtum ad ſcḋm modũ co-
gnoſcẽdi: aĩa chriſti p gloriã ↄprehẽſionis ca
pit quantũcunqȝ põt cape natura finita: per
bonũ infinitũ brificata cui eſt ſũme vnita. ac
p hoc ad finita ſe extẽdit actualiter cõprehẽ
dẽdo. ad infinita vo habitualiter. vel etiã ex
cedẽdo. nõ enim põt aĩa xpi eqri vbo nec ĩ
ſcientia. nec in aliq alio. Rurſus q grã ma-
xime reſpicit opus repationis. hinc ẽ q ſm
tertiũ modũ cognoſcẽdi. p grãm pfectiſſimã
cognouit xps oĩa q ſpectãt ad repationẽ no
ſtrã. lõge excellẽtius ⁊ melius qȝ aliqs pro-
pheta, vel etiã angelorũ. Amplius q: natu
ra hoĩs bñ inſtituta nata erat oĩbus creatu-
ris pferri ⁊ ipſas noſſe tanqȝ eas q debeant
ſibi ſuire: ſic patuit in pmi hoĩs ↄditiõe. hic
eſt q qȝtũ ad qrtũ modũ cognoſcẽdi cogno
uit xps omnia que ſpectant ad mundanam

machinã ꝯstruendam. longe excellentius q̃ʒ adam. Postremo q: sensus nõ est perceptiuus reꝝ nisi ad obiecti presentiã. hinc est ꝙ ßm cognitionem sensitiuaʒ non simul cognoscebat omnia. sed modo hec modo illa. iuxta ꝙ oportunũ erat ad reparationem humani generis faciendam.

Capitulũ. vij.

¶ De plenitudine meriti christi in effectu.

De plenitudine aũt meriti christi hoc tenendum est ꝙ in christo dño fuit omnis meriti pfectio ⁊ plenitudo. Primo quãtũ ad eũ qui merebat: q: nõ tñ fuit hõ: verũetiã deus. Scđo quantũ ad tps in quo merebat. q: ab instanti ꝯceptiõis sue vsq; ad horã mortis sue. Tertio quantũ ad id p qđ merebat. q: p perfectissimã habuit charitatem ⁊ pfectissimũ exercitiũ virtutis in orando: in agendo: ⁊ in patiendo. Quarto quantũ ad eũ cui merebat: q: nõ tñ sibi: verũetiam nobis. immo oĩbus iustis. Quinto quantũ ad illud qđ merebat nobis. q: non tñ gloriã verũetiã grãm ⁊ veniã. ⁊ non tñ gloriam spũs. sed etiã stolam carnis: ⁊ apertionem ianue celestis. Sexto quantũ ad id qđ merebat sibi. q: licet nõ mereretur sibi glorificationem mentis quã iam habebat: merebatur tñ glorificationẽ corpis ⁊ accelleratio nem resurrectionis: ⁊ clarificationẽ sui nois ⁊ dignitatẽ iudiciarie potestatis. Septimo quantũ ad modũ quo merebatur. Cũ enim tripliciter dicat aliquis mereri. vel de indebito faciendo debitũ. vel de debito faciendo magis debitũ. vel de debito vno modo faciendo debitũ alio modo. Oĩbus his modis meruit nobis. tertio tñ modo meruit sibi. faciente hoc plenitudine gratie spũssancti. p quã christus simul erat btũs ⁊ in statu merendi. ita ꝙ sup eius meritũ oĩa merita nostra habent fundari. ¶ Rõ aũt ad intelligentiã predictoꝝ hec est. Quia cum in principio reparatiuo. christo scʒ dño nr̃o necessaria fuerit plenitudo gratie ⁊ sapientie: que sunt nobis origo recte ⁊ sancte viuendi. necesse est ꝙ in christo fuerit plenitudo ⁊ perfectio oĩs meriti ßm omnẽ modũ plenitudinis. Quia enim in christo fuit plenitudo grẽ virtutis p quam erat deo cara ab instanti conceptionis habens gloriam apprehensionis ⁊ morem liberi arbitrij. hinc est ꝙ necessario fuit in christo pfectio meriti. ⁊ quantũ ad excellentissimã dignitatẽ merentis. ⁊ quantũ ad celerrimã oportunitatẽ tpis. Rursus q: fuit in eo plenitudo gratie singularis persone: p quã habuit firmã charitatẽ. ⁊ oẽs virtutes pfectas quantũ ad habitus ⁊ exercitia. necesse fuit ꝙ in eo esset plenitudo meriti quantũ ad id p quod ꝯtingit mereri cuiusmõi est radix charitatis ⁊ actus multiplicis virtutis. Amplius q: fuit in eo plenitudo gratie capitis. per quã plenissimã habuit influentiaʒ in membra sua. hinc est ꝙ plenitudinẽ habuit meriti. non tñ respectu sui: sed etiam respectu nostri. quibus sicut omnia spũalia q̃ habemus influit rõne deitatis. sic meruit rõne assumpte humanitatis. siue sint bona status psentis: siue eterne felicitatis. Postremo q: tantoꝝ charismatũ plenitudo necessario ponebat in christo summã ⁊ pfectã felicitatẽ ßm sui partem superiorẽ. licet dispẽsatiue ppter nos esset in statu vie. hinc est ꝙ perfectionẽ habuit meriti quantũ ad id qđ meruit sibi: q: nõ gloriã ⁊ beatitudinẽ anime ꝯcreatã. q̃ naturaliter in ipso omne meritũ antecibat. ß solum illa cũ quibus status vie stare nõ poterat. sicut stolã carnis cũ glorificatione sic excellentissime dignitatis. hinc est ꝙ pfectionẽ habuit meriti quantũ ad modum merendi. Quia enim in ipso ab instanti ꝯceptiõis fuit perfectissima plenitudo statim oĩa meruit q̃ potuit mereri respectu sui. ac p hoc de debito vno modo facere potuit debitũ alio modo. de indebito aũt debitũ vel de debito magis debitũ facere nõ potuit sibi. q: nullo modo potuit in sanctitate proficere: cũ a principio esset sanctissimus. fecit tamen hoc nobis qui merito ipsius iustificamur per gratiam ⁊ proficimus in iusticia. ⁊ per eternam glo/

riam coronamur. Ac per hoc in merito chri
ſti radicata ſunt omnia merita noſtra ſiue ſa
tiſfactoria pene. ſiue meritoria vite eterne.
quia nec ab offenſa ſummi boni digni ſum⁹
abſolui. nec immenſitatem eterni premij que
deus eſt digni ſumus lucrari. niſi per meri-
tum hominis dei: cui dicere poſſumus et de
bemus. Omnia opera noſtra operatus es
in nobis domine. Ipſe inquam eſt dominus
cui ꝓpheta dixit. Dixi dño: deus meus es
tu qm̃ bonoꝝ meorũ non egeo.

Capitulũ. viij.

¶ De paſſione chriſti quantum ad ſtatum patientis.

P Oſtq̃ꝫ circa verbũ incarnatum cõ
ſiderata eſt vnio naturarũ: ꝯſidera
ta eſt nihilominus plenitudo chariſ
matum. deinde conſideranda eſt tollerantia
paſſionum. Circa quã conſiderandus ẽ ſta
tus patientis: et modus patiẽdi. et exitus paſ
ſionis. De ſtatu vero patientis hec tenenda
ſunt. ſcilicet ꝙ chriſtus aſſumpſit non tantuꝫ
humanã naturã ſed etiam defectus circa na
turam. Aſſumpſit enim penalitates corpora
les: vt famẽ ſitim et laſſitudinẽ. Aſſumpſit
et ſpũales: vt triſticiam gemitũ et timorem.
Nec tñ omnes corpales aſſumpſit. ſicut ſunt
defectus egritudinũ corpaliuꝫ multiformiũ.
Nec oẽs ſpũales. ſicut ſunt ignorantia. et re-
belliones carnis ad ſpm̃. Nec qualitercũqꝫ.
ꝙ ſic neceſſitatẽ patiendi ſuſcepit: vt tamẽ ni
[illegible]
[illegible] ſm voluntateꝫ rõnis. licet paſſio
fuerit ꝯ voluntatem ſenſualitatis et carnis ſi
cut exprimit oratio ſaluatoris que dicit. Nõ
ſicut ego volo ſed ſicut tu vis. ¶ Ratio aũt
ad intelligentiã predictoꝝ hec eſt. Quia cũ
principiuꝫ reparatiuũ in recõciliando: neceſ-
ſario habeat mediatoris officiũ. ideo neceſ-
ſe eſt ꝙ habeat cõuenientiã cũ vtroqꝫ extre
moꝝ nõ ſolum quantũ ad naturã veruetiaꝫ
quantũ ad ea que ſunt circa naturam. Quñ
ergo deus eſt iuſtus et beatus. impaſſibilis et
imortalis. hõ vero lapſus eſt petõr et miſer.
paſſibilis et mortalis. neceſſe fuit mediatorẽ
dei et hoĩum: vt poſſet hoĩem reducere ad
deũ cũ deo cõicare i iuſticia et btitudine: cuꝫ
hoĩe ꝟo in paſſibilitate et mortalitate. vt ſic
habẽdo mortalitatẽ trãſeuntẽ et beatitudinẽ
pmanentẽ: hoĩem reduceret de preſenti mi-
ſeria ad vitã btãm. Sicut ecõtra angel⁹ ma
lus habẽdo imortalitatẽ cũ miſeria et iniuſti
cia fuit mediator: faciẽs cadere in culpã et mi
ſeriã: p ſuggeſtionẽ ſuã. Quñ ergo xp̃s me-
diator debuit hr̃e innocẽtiã et btitudinẽ frui
tionis: cũ mortalitate et paſſibilitate. hinc eſt
ꝙ ſimul debuit eſſe viator et ꝯprehẽſor. De
omni enim ſtatu aliqd habuit i ſe. ſm ꝙ dr̃
aſſumpſiſſe de ſtatu inocẽtie peccati imuni-
tatẽ. de ſtatu nature lapſe mortalitatẽ. d̃ ſtatu
ꝟo glorie btitudinẽ fruitionis pfecte. Rur-
ſus qm̃ pẽnalitates vicioſe ſicut ſunt illa q̃tuor
ꝓpter pctm̃ originale inflicta. ſ. ignorãtia. in-
firmitas: malicia: et ꝯcupiſcẽtia ſtare non poſ
ſunt cũ perfectiſſima inocẽtia. hinc ẽ ꝙ has
nec aſſumere debuit nec aſſumpſit. Qz ꝟo
pene que ſunt exercitatiue ꝟtutis pfecte: et te
ſtificatiue hũanitatis vere nõ ſimulate: potiſ-
ſime ille ſunt que reſpiciunt nr̃am naturã in
cõmuni. ſicut fames et ſitis in abſentia alimẽ
ti. triſticia et timor in pñtia nocumẽti. hinc
eſt ꝙ illas debuit aſſumere et aſſũpſit. Po-
ſtremo ꝙ nullus innocẽs deꝫ inuitus aliquaꝫ
penã ſuſtinere. ꝙ hoc eſſet ꝯ ordinẽ diuine iu
ſticie. null⁹ etiã mortalis vult mori et pati ſm
[illegible]
hinc eſt ꝙ chriſtus debuit habere hmõi pe-
nalitates. ſic tñ vt nihil poſſet pati inuite ſm
rationẽ. nõ ſolum ꝓpter beatitudinẽ et deita
tem oĩpotentẽ ſibi vnitam per quã poterat
repellere omnia. ſed etiã ꝓpter pfectiſſimaꝫ
innocẽtiã. qua ſm ordineꝫ naturalis iuſticie
nihil pmittit pati inuite. ſic etiam pateretur
vt etiã hoc eſſet ꝯtra naturalẽ inclinatiõeꝫ et
appetitũ nature: qui eſt in ſenſualitate et car-
ne. Et hinc eſt ꝙ chriſtus orans ſm rõnem:
voluntatẽ carnis exprimebat: que paſſioneꝫ
refugiebat. cum dicebat. tranſeat a me calix

iſte voluntatē rōalis volūtati patris ɔformabat. ⁊ appetitū carnis ꝑponebat: cū dicebat nō mea voluntas ſed tua fiat. Et ſic vna voluntas non erat alteri contraria. quia ſm voluntatem diuinā quod iuſtum erat voluit. ſm voluntatem rationis iuſticie conſenſit. ſed ſm voluntatem carnis penam recuſauit. ſed tñ iuſticiam non accuſauit. Et ſic vnaqueqꝫ volūtas qḋ ſuū erat opabat᷑: ⁊ qḋ ad ſe ptinebat ſequebat᷑. voluntas. ſ. diuina iuſticiam. voluntas rōnalis obedientiam. voluntas carnis naturā. Ac per hoc nō erat i chriſto colluctatio ⁊ pugna. ſed pacata ordinatio ⁊ tranquillitas ordinata.

Capitulū. ix.

¶ De paſſione chriſti quantum ad modū patiendi.

De modo aūt patiendi hoc tenendū eſt: ꝙ chriſtus paſſus eſt paſſiōe generaliſſima. paſſione acerbiſſima. paſſione ignominioſiſſima. paſſione interēptoria. ſed viuificatiua. Paſſione inquā generaliſſima quantum ad naturam humanā. non ſolum ſm omnia membra corporis principalia. verūetiā ſm omnem anime potentiam. licet nihil pati poſſet ſm diuinam naturam. Paſſus eſt etiā paſſione acerbiſſima. qꝛ nō ſolū dolēdo vt patiens per vulnera ſed etiā ɔdolendo vt ɔpatiēs ꝑpter nr̄a delicta. Paſſus eſt etiā paſſione ignominioſa: ⁊ ꝑpter patibulū crucis: que erat ſuppliciū peſſimorū. ⁊ ꝑpter ɔſortiū iniquorū. videlicꝫ latronū: cū quibus fuit deputatus. Paſſus eſt ēt paſſiōe interēptoria. p ſeparationē aīe a corpe. ſalua tñ vnione vtriuſqꝫ cū deitate. Anathema eniꝫ eſt qui dicit dei filiū naturam quā ſemel aſſumpſit aliqñ reliqſſe. Rō aūt ad intelligentiā ꝑdictorū hec eſt. Qꝛ reparatiuū ꝑncipiū ſicut ordinate ꝑduxit ſic ⁊ ordinate repare debuit genus humanum. Sic igitur repare oꝫ. vt ſalua ſit libertas arbitrij ſaluus ſit nihilominus honor dei. ſaluus ſit etiā ordo regiminis vniuerſi. ¶ Quia ergo repare debuit ſalua libertate arbitrij: reparauit dando exēplū efficaciſſimū. Exēplū aūt illud efficaciſſimū eſt qḋ inuitat ⁊ informat hominē ad culmē virtutū. Nihil aūt magis informat hoīem ad virtutē: qꝫ exemplū tolerādi mortē ꝑpter iuſticiā ⁊ obediētiā diuinā: mortē inqꝫ nō quācunqꝫ ſed penaliſſimam. Nihil vero magis incitat qꝫ tanta benignitas. qua p nobis altiſſimus dei filius: abſqꝫ noſtris meritis: imo cū multis nr̄is demeritis poſuit aīam ſuā. q̄ benignitas tāto maior oñdit: q̄ꝫto p nobis grauiora ⁊ abiectiora pati voluit deus. Qui enim ꝑprio filio ſuo non pepcit ſed p nobis oībus tradidit illū. quō nō etiā cū illo oīa nobis donauit. Ex quo inuitamur ad ipſū amādū: ⁊ amatū imitandū. ¶ Rurſus. quia repare debuit ſaluo honore dei: ideo reparauit offerendo obſequium ſatiſfactiuū. Eſt aūt ſatiſfacere honorem deo debitum rependere. Honor autem deo ſubtractus p ſuperbiā ⁊ inobedientiā: reſpectu rei ad quā homo aſtringit᷑: nullo modo meliꝰ reſtituitur qꝫ per humiliationē ⁊ obediētiā ad eā rē ad quā nullatenus tenebat᷑. Qm̄ ergo xp̄s ieſus inqꝫtū deus: eqlis erat pri i forma dei. inquantū hō innocens nullatenꝰ erat debitor mortis. qū ſemetipm exinaniuit ⁊ factus eſt obediens vſqꝫ ad mortē: exoluit deo que nō rapuit: p obſequium ſatiſfactionis perfecte. ⁊ obtulit ſacrificium ſuauitatis ſumme. p perfecta dei placatiōe. ¶ Poſtremo ꝙ repare debuit ſaluo ordine regiminis vniuerſi. ideo per remediū conuenientiſſimū reparauit. Conuenientiſſimū autem eſt vt ɔtraria ɔtrarijs curētur. Quia ergo homo volens eſſe ſapiens vt deꝰ: peccauit in ligno vetito: volēs delectari. ita ꝙ inclinatꝰ eſt ad libidinē: erectus in preſumptionē. ac ꝑ hoc totū genus humanū infectū eſt: ⁊ perdidit immortalitatē: ⁊ incurrit debitū mortem. hīc eſt ꝙ ad hoc ꝙ hō repararetur conuenienti remedio deus factus hō voluit humiliari ⁊ in ligno pati. ⁊ ɔtra vniuerſalem infectionē pati paſſione generaliſſima. ɔ libidinē paſſiōe acerbiſſima. ɔ preſumptionē paſſione igno

miniosiſſima, q̄ mortem debitā et indebitam pati voluit mortem nō naturalē ſed voluntariā. Quia ergo generalitas corruptionis in nobis infecerat nō ſolū corpus et etiam ſpiritū, omnē corporis partem et omnē aīe potentiā: hinc eſt q̄ xp̄s paſſus eſt in oī corporis parte et in oī potentia aīe, et in ſuperiori portione rōnis q̄ fruebatur in deo de beatifica viſione, ꝓpter vnionē ſui ad ſuperiores et ſimul patiebatur vt natura, et ꝓpter cōuerſionē ad inferiores, q̄ ipſe erat viator et cōprehenſor ſimul. Rurſus q̄ libido vehementer infecerat in nobis aīam et carnem et quātum ad carnalia et quantū ad ſpūalia pcta: hinc eſt q̄ xp̄s et acerbiſſimā paſſionē paſſus eſt ſcḋm carnem et amariſſimā cōpaſſionē in aīa. Et q̄ in carne erat maxima equalitas cōplexionis et perfecta viuacitas ſenſuū, in aīa vero ſumma charitas ad deū et ſumma pietas ad proximū: hinc eſt q̄ vtrobiq̄ dolor fuit intenſiſſimus. Amplius q̄ tumor ſuperbie aliquos extollit interius ex preſumptione, alios exterius ex oſtentande et ... ideo ad remediandū oēm ſupbiā xp̄s paſſus eſt vtrūq̄ genus ignominie, et in ſe patiēte et in comitatu quē habuit in paſſione. Poſtremo q̄ hec oīa nō attingebāt diuinā naturā impaſſibilē ſed ſolū humanā: hinc eſt q̄ in morte chriſti ſic facta eſt diuiſio aīe a carne, vt tn̄ ſalua eſſet vnitas pſone et vnio tā carnis q̄ aīe cū deitate. Et q̄ vnio aīe cum corpe facit hoīem et facit viuum, hinc eſt q̄ chriſtus nō fuit hō in illo triduo, licet anima et caro eſſent vnite cum verbo. Unde quia mors in humana natura non potuit mortē inducere in perſonam que ſemper fuit viua, ideo mortua eſt mors in vita, et p̄ chriſti mortem abſorpta eſt mors in victoria: et deuictus princeps mortis: ac per hoc homo a morte: et cauſa mortis: per meritum mortis chriſti tanq̄ per remedium efficaciſſimū liberatꝰ.

Capitulum x.

De paſſiōe xp̄i q̄tū ad exitū paſſionis.

De exitu aūt paſſiōis chriſti et fructu hec indubitanter tenēda ſunt, q̄ aīa chriſti poſt paſſionem deſcendit ad infernum ſiue ad limbum. ad liberationem non omnium ſed eorū q̄ inter membra xp̄i deceſſerant per fidē viuā vel p̄ fidei ſacramēta. Poſt hec tertia die reſurrexit a mortuis, reſumendo corpꝰ qḋ primo viuificauerat. ſ; nō tale quale primo fuerat, q̄ prꝰ fuerat paſſibile et mortale, poſtea aūt reſurrexit impaſſibile et immortale victurus perpetuo. Deinde poſt quadraginta dies aſcēdit ad celos, vbi ſuper omnē creaturā exaltatꝰ ſedet ad dexterā dei patris. Qḋ dicitur intelligit̄ nō q̄tū ad ſitū qui nō cōpetit deo p̄prie, q̄tum ad excellentiā honoris, q̄ reſidet in potioribꝰ bonis paternis. Poſt decem interiectis decem diebus miſit in apl'os promiſſum ſpūſanctum per quem congregata eſt eccleſia generaliter ordinata ſcḋm diuerſas diſtributiones officiorum et gratiarum. Ratio aūt ad intelligentiam predictorū hec eſt. Quia ſicut chriſtus tanq̄ verbū increatū perfectiſſime oīa formauit, ſic tanq̄ verbū incarnatum oīa perfectiſſime reformare debuit. Decet enī perfectiſſimū principiū opus nō dimittere citra perfectū. Debuit ḡ reparatoriū principiū redēptionis humane remediū pducere ad pfectū. Ad hoc aūt q̄ eſſet perfectiſſimū: oportuit q̄ eēt ſufficientiſſimū et efficaciſſimū. Quia ſufficientiſſimum, idō ſe extendit ad celeſtia: terreſtria: et infernalia. Quia ergo per xp̄m ſunt infernalia compertata: terreſtria remediata, celeſtia reintegrata, ita q̄ primū hoc fecit p̄ veniā: ſcḋm p̄ gratiā, et tertiū per gliā, idō poſt paſſionem aīa deſcēdit ad inferos ad liberādū in inferno detentos, deinde reſurrexit a mortuis ad viuificandū in pctīs mortuos, aſcendit ad celos reducendo captiuitatē: ad reintegrandū hieruſalem celeſtē, miſit ſpūſctm̄ ad edificandū hieruſalē terreſtrē. Que oīa neceſſario cōſequunt̄ et exigunt̄ ad ſufficientiam reparationis humane. Rurſus q̄ remediū illud fuit efficaciſſimū: tā in eos qui xp̄i aduentum preceſſerūt: q̄ in eos qui ſequūtur q̄ tn̄ ad ipſū chriſtū acceſſerūt et accedūt et eius mēbra fuerūt et ſunt, tales aūt ſunt qui

adhererent ei per fidē: ſpem ꝛ charitatē. ideo remediū illud habere debuit efficaciā. p̄mo in eos qui in chriſtū crediderunt. credendo ſperauerūt: ꝛ ſperādo amauerūt. ac p̄ hoc ſtatim debuit ad inferos deſcēdere: ad ipſorū liberationē. Unde apta ianua celi p̄ chriſti paſſionē q̄ ſatiſfaciēdo amouerat romphea mutādo ſententiā diuinā: eripuit de inferno oīa mēbra ſua. Debuit etiam habere efficaciā p̄cipua in eos q̄ chriſti aduētū ſequuntur: vt attrahēdo ad fidē: ſpem ꝛ charitatē: tandē ad gloriā p̄duceret celeſtē. ¶ Ut igit̄ edificaret ad fidē qua credimus xp̄m verū hoiem ꝛ verū deū. qua etiā credimus eum voluiſſe nos redimere p̄ mortē: ꝛ ad vitam nos reducere poſſe p̄ reſurrectionē. iō voluit reſurgere ad vitam imortalē. interiecto tñ ſpatio ipſis debito. s. xxxvi. horaꝝ. in quo oñdit q̄ vere mortuus fuit. nec magis accelerare debuit. ne ſi citius reſurgeret: crederet̄ q̄ nō vere mortuus fuiſſet: ſed ſe mortuū finxiſſet: nec amplius differre: ne ſi ꝑ iaceret i morte crederet̄ ipotēs ꝛ q̄ nullos poſſet ad vitā reuocare. ideoq̄ʒ reſurrexit tertia die. Amplius vt erigeret ad ſpē ad celeſtē aſcēdit gloriā quā ſperamus. Sed q̄ ſpes nō orit̄ niſi ex fide imortalitatꝭ future. iō non ſtatim aſcendit. ſed ſpacio. xl. dieꝝ interiecto: in quo p̄ multa ſigna ꝛ argumēta verā oſtenderet reſurrectionē. p̄ quā animus ſolidaretur in fide. ꝛ ſubleuaret̄ ad ſperandā gloriā celeſtē. ¶ Poſtremo vt inflāmaret ad charitatē miſit ignē ſpūſſancti in die penthecoſtes. Et q̄ [illegible] igne repleti [illegible] [illegible] deſiderio. ideo non ſtatim poſt aſcēſionē miſit. ſed decē dierū ſpacio interiecto: in quo diſcipuli ieiunātes: orantes ꝛ gementes diſpoſuerunt ſe ad ſpūſſancti ſuſceptionem. Ac per hoc ſicut debitā ſeruauit horam in patiēdo. ſic in reſurgendo: ſic in aſcendendo in celū. ſic in mittendo ſpiritūſſanctū. ꝛ propter fundationem trium virtutum predictarū: ꝛ propter multa myſteria que in his tꝑibus implicantur. Et quoniā ſpūſſanctus qui charitas eſt: ꝛ per charitatē habetur: eſt omnium origo chariſmatum. ideo cū deſcendit ſpūſſanctus effuſa eſt plenitudo chariſmatū ad corpus chriſti myſticū [illegible]. Et q̄ diuerſa membra debēt eſſe in corpore perfecto: ꝛ diuerſoꝝ mēbroꝝ diuerſa officia ꝛ exercitia: ꝛ diuerſoꝝ officioꝝ diuerſa chariſmata. hic eſt q̄ vni datur per ſpiritū ſermo ſapientie. alij ſermo ſcientie. alij fides. alij gratia ſanitatū. alij operatio virtutū. alij ꝓphetia. alij diſcretio ſpirituū. alij genera linguarum. alij interpretatio ſermonum. que omnia operat̄ vnus atq̄ʒ idem ſpūs: diuidens ſingulis prout vult ſm̄ ſuā liberaliſſimā prouidentiam: ꝛ ꝓuidentiſſimam largitatem.

Finit quarta pars.

¶ Incipit quinta pars de gratia ſpūſſancti Capitulū. p̄mū.

¶ De gratia inquantum eſt donum diuinitus datum.

Poſt tractatum de incarnatione verbi q̄ eſt origo ꝛ fons omnis doni gratuiti. dicenda ſunt aliq̄ de grā ſpūſſancti. que nobis quadrupliciter ꝯſideranda occurrit. Primo inquantum eſt donū diuinitus datum. ſcđo in ꝯpatione ad liberū arbitriū. tertio in ꝯpatione ad habitus virtutū. quarto in ꝯpatione ad exercitia meritorū. De gratia igit̄ inquātū eſt donum diuinitus datū hec tenēda ſunt. ſ. q̄ ipa eſt donū quoda deo imediate donat̄ ꝛ infunditur. Etenim cū ipa ꝛ in ipſa dat̄ ſpūſſctūs qui eſt donū increatū optimū ꝛ pfectum. q̄d deſcendit a patre luminū p̄ verbū incarnatū ſm̄ q̄d iohes in apocalip. vidit fluuiū ſplēdidū ad modū cryſtalli ꝓcedere de ſede dei ꝛ agni. Ipa nihilominus eſt donum p̄ quod anima efficit̄ ſponſa xp̄i. filia patris eterni.

et templũ spũssancti. qđ nullo modo fit nisi
ex dignatiua ꝯdescensione: et condescensiua
dignatione maiestatis eterne per donũ grē
sue. Ipsa deniqȝ est donũ qđ aiam purgat il
luminat et perficit: viuificat. reformat: et sta
bilit. eleuat: assimilat: et deo iungit. ac per hoc
acceptabilem facit. ꝓpter qđ donũ huiusmo
di gratia gratũ faciēs recte dicitur et debuit
appellari. ¶ Ratio aũt ad intelligentiā pre
dictorum hec est. Quia cum primum princi
pium ꝓductiuũ pro sua summa beniuolētia
fecit spiritum rōnalem capacē beatitudinis
eterne. et reparatiuũ principiũ capacitatē il
lam infirmatā per peccatũ reparauit ad salu
tem. et beatitudo eterna consistit in habendo
summũ bonũ: et hoc est deus: et bonũ excel
lens improportionabilr̄ omnē humani ob
sequij dignitatem. nullus oīno ad illud sum
mũ bonum dignus est peruenire. cũ sit oio
supra omnes limites nature: nisi a deo conde
scendente sibi eleuetur ipse supra se. Deus
aũt non condescendit per sui essentiā incom
mutabilē. sed per suā influentiā ab ipso ma
nantē. nec spūs eleuat̄ supra se per situ loca
lem sed per habitũ deiformē. Necesse ē igit̄
spūi rōnali vt dignus fiat eterne beatitudīs:
ꝙ particeps fiat influentie deiformis. hec au
tem influentia deiformis. quia est a deo et hȝ
deum: et propter deum. ideo reddit imaginē
nostre mentis conformē beatissime trinitati.
non tm̄ sm̄ ordinem originis. verũetiāȝ sm̄
rectitudinem electionis: et sm̄ quietudinem
fruitionis. Et qm̄ qui hoc habet immediate
ad deum reducit̄ sicut imediate ei ꝯformat̄.
ideo donũ illud imediate donat̄ a deo tāqȝ
a principio influxiuo. vt sicut imediate, ema
nat a deo dei imago. sic imediate emanat ab
ipso dei similitudo: que est diuine imaginis
perfectio deiformis. et ideo dicitur imago re
creationis. ¶ Rursus qm̄ qui fruitur deo
deũ habet. ideo cũ gratia que sua deiformi
tate disponit ad dei fruitionē dat̄ donum in
creatũ qđ est spūssanctus. qđ qui habet: hȝ
deũ. Et qm̄ nullus deũ hȝ. quin ab eo spēa
lius habeat: nullus habet et habet̄ a deo qn
ipm̄ ꝓcipue et incōpabiliter diligat et diligat̄
ab eo. sicut sponsa a sponso. nullus sic diligit̄
quin ad eternam btitudinis hereditatē ado
ptetur pro filio. hinc est ꝙ gratia: gratum fa
ciens facit aīam templũ dei: sponsam christi.
et filiam patris eterni. Et qȝ hoc nō ꝑt eē ni
si ex summa dignatione et ꝯdescensione dei
ideo illud non pōt esse p habitũ aliquē natu
raliter insertũ. sed solũ ꝑ donũ diuinitus gra
tis infusum. qđ expsse apparet: si quis ꝑde
ret qȝtũ est esse dei tēplũ: dei filiũ: deo nihi
lominus indissolubiliter et q̄si mrīmonialit̄
p amoris et gratie vinculũ copulatũ. ¶ Po
stremo qȝ mēs nr̄a nō efficit̄ ꝯformis btīssi
me trinitati sm̄ rectitudinē electōis: nisi p vi
gorē virtutȝ: splēdorē veritatȝ: et feruorē cha
ritatȝ. et vigor virtutis aīaȝ purgat: stabilit et
eleuat: splendor veritatis aiam illuminat: re
format et deo assimilat. feruor charitatis aī
mā perficit: viuificat et deo ꝯiungit. et ex his
omnibus homo deo placens et acceptus exī
stit. hinc est ꝙ illa influentia deiformis dici
tur habere omnes decē actus ꝓdictos. ita tñ
ꝙ denominat̄ ab vltimo sicut a ꝯpletissimo.
Dicit̄ enim gratia gratũ faciens: qȝ habētē
facit deo gratũ. cum nō solũ gratis det̄ a deo
verũetiā fit sm̄ deũ: et ꝓpter deũ: cum ad hoc
sit vt ꝑpetuũ opus manās a deo reuertat̄ in
deũ in quo ad modũ circuli intelligibilis ꝯsi
stit oīm spirituũ rōnaliũ ꝯplementum.

Capitulũ. ij.

¶ De gratia inquantum educit liberum ar
bitrium extra peccatum.

Secundo de spūssancti gratia occur
rit nobis ꝯsiderandũ in comparatiōe
ad liberũ arbitrium: et hoc sm̄ dupli
cem modũ. Primo. s. inquantũ ipsa est adiuto
rium ad meritũ. secundo vero inquantuȝ est
remedium contra peccatum. ¶ De gratia
ergo dei inquantum est adiutoriuȝ ad merē
dum hec tenenda sunt: ꝙ cum gratia dica
tur generaliter: specialiter et proprie. Gene
raliter dicit̄ adiutorium diuinum creature cũ

beraliter ⁊ gratis impenſum. ⁊ indifferēter
ad quēcunq₃ actum. ⁊ ſine huiuſmodi adiu/
torio gratie: nec poſſumus aliquid efficere:
nec durare in eſſe. Specialiter vero dicitur
gratia adiutoriū diuinitus datū. vt quis pre/
paret ſe ad ſuſcipiendum ſpūſſancti donum.
quo perueniat ad meriti ſtatū. ⁊ talis dicitur
gratia gratis data. ⁊ ſine hac nullus ſufficiē/
ter facit quod in ſe eſt vt ſe preparet ad ſalu/
tem. Proprie vero gratia dicit̄ adiutorium
datū diuinitus ad merendū. quod quidē di/
citur donum gratie gratū facientis. ſine quo
nullus poteſt mereri: nec in bono proficere:
nec ad eternam peruenire ſalutem. Ipſa eniꝫ
tanq̄₃ radix merēdi omnia merita antecedit
ꝓpter quod dictū eſt ꝙ preuenit voluntateꝫ
vt velit. ſubſequitur autem ne fruſtra velit.
Unde nullus ipſam mereri pōt merito cōdi
gni. ſed ipſa meret̄ augeri a deo in via: vt au
cta mereat̄ ⁊ ꝑfici in patria ⁊ gloria ſempi/
terna. ab ipſo deo: cuius eſt gratiā infunde/
re: augere ⁊ perficere ſm̄ cooꝑationem vo/
luntatis noſtre: ⁊ ſm̄ ꝓpoſitū ſiue beneplaci
tū predeſtinatiōis eterne. ¶ Ratio aūt ad
intelligentiaꝫ predictorū hec eſt. Quia cū pri
mū principiuꝫ ſua omnipotenti virtute ⁊ be
nigniſſima largitate creaturam omnē de ni
hilo produxit ad eſſe. ac per hoc creatura de
ſe non habeat eſſe: totum autem eſſe habeat
aliunde: ſic facta fuit: vt ipſa pro ſua defecti/
bilitate ſemper ſuo principio indigeret. ⁊ pri
mū principium pro ſua benignitate influere
non ceſſaret. Cum ergo ſpiritus rationalis
hoc ipſo ꝙ de nihilo eſt. ſit in ſe defectiuus.
hoc ipſo ꝙ natura limitata ⁊ egena ſit in ſe re
curuus: amans proprium bonum. hoc ipſo
ꝙ totus a deo: ſit totaliter deo obnoxius: et
quia defectiuus eſt: de ſe tendit in non eſſe.
quia recuruus per ſe non aſſurgit ad recti/
tudinem perfecte iuſticie. quia deo totaliter
obnoxius: ⁊ deus bonis eius non indiget: ni
hil poteſt facere de ſe ⁊ propria virtute. pro
pter qđ deum ſibi conſtituat debitorē: et ma
xime mercedis eterne que deus eſt: niſi per
diuinam condeſcenſioneꝫ. hinc eſt ꝙ ad hoc
ꝙ ſaluetur in eſſe: cum ſit defectiuus indiget
ſemper adiutorio diuine preſentie: manute/
nentie: ⁊ influentie. per quam manuteneat̄ ī
eſſe: que q̄₃uis ſit vniuerſalis in creaturis
omnes. nominatur tamen nomine gratie. ꝙ
non ex debito procedit: ſed ex liberalitate boni
tatis diuine. Hinc eſt etiam ꝙ ad hoc vt ſe ꝓ
paret ad donum ſuperne gratie: cum ſit re/
curuus indiget dono alterius gratie gratis
date. maxime poſt naturam lapſam. ꝑ quam
habilis efficiatur ad bona moralia. que ſunt
bona ex circunſtantia. que nullo modo poſ/
ſunt dici bona niſi procedant ex intentiōe re
cta. videlicet ꝙ nō propter nos ſed propter
ſummum bonum fiant. ad quod non aſſur/
git ſpiritus noſter recuruus: niſi preueniatur
a deo per aliquam gratiam gratis datam.
Hinc nihilo minus ē ꝙ ad hoc ꝙ faciat bo
na opera meritoria mercedis eterne cum to
taliter ſit deo obnoxius: ⁊ debitor ſui totius:
indiget dono gratie gratum facientis. per
quā deus ſibi condeſcendat: prius acceptās
ſuam imaginem ⁊ voluntatem q̄₃ operatio
nem ex ipſo manantem. quia cum cauſa no/
bilior ſit ſuo effectu: nullus poteſt ſe facere
meliorem. nec facere opus deo placens niſi
prius placeat ipſe. vt deus prius ipſum reſpi
ciat: q̄₃ ad munera eius. et ideo omnis radix
merendi fundatur in gratia gratum facien/
te. cuius eſt facere hominem deo dignum. ꝓ
pter quod nullus poteſt eam mereri merito
condigni. ſed ſolum merito cōgrui. Ipſa aūt
habita meretur ſuipſius augmentum in ſta
tu vie. per bonum eius vſum merito condi/
gni. Nam cum ſolus deus ſit ipſius gratie
fontale principiū influendi. ipſe ſolus eſt pri
cipium augmentandi per modum infundē/
tis: ⁊ gratia per modū meriti ⁊ dignitatis. ⁊
liberū arbitriū ꝑ modū cooꝑātis ⁊ merētis
ꝓ eo ꝙ liberū arbitriū cooperat̄ grē: ⁊ qđ ē
grē ſuū facit. ⁊ ideo non tm̄ liberū arbitriū ꝑ
grām meretur gratie augmentū in ſtatu vie
merito digni. verūetiam cōplementū in ſta/

tu patrie merito condigni. tū propter ſubli-
mitatē doni ſpūſſancti in merito cooperan-
tis. tum ppter veracitatem dei pmittentis.
tum ppter vertibilitatem liberi arbitrij con
ſentientis. ⁊ finaliter perſeuerantis. tū ppter
difficultatē ſtatus merendi. tum propter di-
gnitatem chriſti noſtri capitis interuenientis.
quod debet glorificari cū ſuis mēbris. tū etiā
ppter liberalitatē dei retribuentis: quē non
decet parua reddere. ppter obſequiū ſibi fi
deliter obſeruantis. tum ppter nobilitatē ope
ris qđ ex charitate procedit. qđ tm̄ pōderat
in conſpectu iudicis quantū amor ex quo p-
cedit. qui deum incōpabiliter preponit oib⁹
creaturis. ⁊ ideo non ſufficienter ⁊ cōpeten
ter pōt niſi in deo ⁊ ſummo bono remune-
rari. ex quibus omnibus tanq̄ ex ſeptē ra
tionibus gloriā eternam merito non tantum
congrui. ſed etiam cōdigni mereri facit gra
tia ſpūſſancti.

Capitulū. iij.

¶ De grā inq̄tū iuuat ad bonū meritoriū

De grā vero inquantū eſt remediuꝫ
ꝯtra peccatū hec tenenda ſunt. ſcili
cet q liberū arbitrium. licet ſit ſub
deo potentiſſimū: pōt tñ p ſe in peccatū cor
ruere. ſꝫ nullatenus poteſt reſurgere ſine ad
iutorio diuine grē. q dicit grā gratū faciēs.
Illa aūt grā licet ſit ſufficiēs remediū ꝯ pec
catū. nō tñ infundit adulto: niſi aſſit liberi ar
bitrij ꝯſenſus. Ex quo colligit q ad iuſtifica
tionem impij quattuor ꝯcurrūt. ſ. infuſio gra
tie. expulſio culpe: ꝯtritio: ⁊ motus liberi ar
bitrij. Expellit ergo culpa a dei dono: nō a
libero arbitrio: non tñ ſine libero arbitrio.
Nam gratie gratis dantis eſt liberū arbitriū
reuocare a malo ⁊ excitare ad bonū. ⁊ li-
beri arbitrij eſt ꝯſentire vel diſſentire. ⁊ con
ſentientis eſt gratiam ſuſcipere. ⁊ ſuſcipientis
cooperari ad opus vt tandē perueniat ad ſalutē.
¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictorū hec
eſt. q cū primū principiū eo ipſo q primus
[illegible]
[illegible]
aus legis diuine. ⁊ offenſa inobedientie [illegible]

dator. nihil habet ſibi rebelle iniurioſum ⁊
offenſiuū niſi peccm̄. qđ ꝯtēnendo dei prece
ptum ⁊ auertendo nos a bono incōmutabili
offendit deū: deformat liberum arbitrium.
perimit donum gratuitum. ⁊ obligat ad ſup
plicium eternū. Cū igitur deformatio ima
ginis ⁊ peremptio gratie ſit quaſi ad nihila
tio ineſſe moris ⁊ vite gratuite: cum offenſa
dei ſit tm̄ ponderanda quantus eſt ipſe. cum
reatus pene eterne rationem teneat infiniti:
impoſſibile eſt q homo reſurgat a culpa ni
ſi recreetur in vita gratuita: niſi remittatur
offenſa ⁊ pena relaxetur eterna. Solus igi-
tur qui fuit principium creatiuū eſt ⁊ princi-
piū recreatiuū ⁊ reparatiuū verbum. ſcꝫ pa
tris eternum: quod eſt ieſus chriſtus media-
tor dei ⁊ hoīuꝫ. qđ q: omnia de nihilo creat
ideo creat ſeipſo ſolo ſine aliquo iter medio.
Quia vero recreat deformatū per vitium
culpe. reformando per habitū gratie ⁊ iuſti
cie obligatū ad penam: abſoluendo per ſa-
tiſfactionē ꝯdignā. hinc eſt q nos repat ſuſti
nendo p nobis penā in natura aſſumpta. et
infundendo grām reformatiuā. que qm̄ con
tinuat nos ſue origini: facit nos mēbra chri-
ſti. ac per hoc aiam peccatricem que fuerat
inimica dei. pſtibulū dyaboli. ⁊ ſerua pecca
ti: facit ſponſam chriſti: templum ſpūſſancti:
⁊ filiam patris eterni: quod totum fit p gra-
tuitam ⁊ ꝯdeſcenſiuam infuſionē doni gra
tuiti. ¶ Rurſus qm̄ deus ſic reformat: q le
ges nature inditas nō infirmat. ideo ſic hāc
gratiā tribuit libero arbitrio vt tm̄ ipſiꝫ nō
cogat. ſed eius conſenſus liber maneat. ⁊ iō
ad hoc q culpa expellat nō ſolum neceſſe ē
q gratia introducat. verumetiam q liberū ar
bitriū in adultis [illegible] in paruulis
ſufficit fides eccleſie ⁊ meritū chriſti ⁊ cum
ſit impoſſibile [illegible] neceſſe eſt inſuper q ꝯforme
met ſe expulſioni culpe per deteſtationē om
nium peccatorum quā vocamus contritionem.
Eſt etiā neceſſe q ꝯformet ſe introductioni
grē per ꝯplacentiā ⁊ acceptationem doni grā
ti. quā vocamus motum liberi arbitrij. Et

ſic neceſſe eſt iſta quattuor concurrere ad iuſtificationē impij. ¶ Poſtremo quia ꝑdiſpoſitio ad formā cōpletiuā dꝫ eſſe ei conformis ad hoc q liberū arbitriū ſe diſponat ad gratiam gratū faciētē: indiget adminiculo gratie gratis date. ⁊ quia gratie eſt liberū arbitriū nō cogere: ſed preuenire: ⁊ ſimul vtriuſqꝫ ē in actū prodire. hinc eſt q in nr̄a iuſtificatione ↄcurrit actus liberi arbitrij ⁊ gratie. cōſone quidem ⁊ ordinate. ita q gratie gratꝫ date eſt excitare liberū arbitriuꝫ. liberi arbitrij aūt eſt hmōi excitationi cōſentire vel diſſentire: ⁊ ↄſentiendꝫ eſt ad gratiam gratū faciētē ſe preparare. quia hoc eſt facere qd̄ in ſe eſt. ⁊ ſic diſpoſito gratia gratū faciēs hꝫ infundi. cui liberū arbitriū pōt coopari ſi vult: ⁊ tūc meret̄. vel cōtrariari per pctm̄: ⁊ tūc demeretur. Si ergo cooperetur ei vſqꝫ in finē: meret̄ peruenire ad eternam ſalutē. Uerū eſt igitur quod dicit Aug. q q creauit te ſine te nō iuſtificabit te ſine te. Uerū eſt etiā q non eſt volentis: neqꝫ currentis: ſed dei miſerentis. Uerū eſt etiam q nullus pōt ſupbire de meritis. quia nihil in nobis deus preter ſua dona coronat. Reſeruauit enim ſibi de[9] munera gratie liberaliter largiēda: vt diſcat hō nō eſſe ingratus. nec in ſe quaſi nō acceperit: ſꝫ in dn̄o gloriari. Uerū eſt etiā q licet liberū arbitriū per ſe legē īplere nō poſſit. nec gratiam in ſe efficere. inexcuſabile tn̄ eſt ſi non facit qd̄ poteſt. quia gratia gratꝫ data ſp eſt p̄ſto ad cōmonēdū onꝫ: cui[9] āminiculo facere pōt qd̄ in ſe eſt: quo facto habet gr̄aꝫ gratū faciētem. qua obtenta diuinā impleat legē: ⁊ faciat voluntatē. qua facta tandem ad btīudinem perueniat ſempiternā: propter opa meritoria: q̄ totaliter ſunt a gratia: totaliter etiā a libero arbitrio. licet principalius a gratia. quia vt dicit Augu. gratia cooperat̄ ad liberum arbitriū ſicut ſeſſor ad equū. qui quidē ſeſſor liberū arbitrium dirigit: deducit ⁊ perducit ad portum eterne felicitatis. exercēdo nos in operibus perfecte virtutis: ſm donū ipſius gratie ſeptiformis.

Capitulum iiij.

¶ De ramificatiōe gr̄e in habitu ↄ̄tutum.

Tertio reſtat agere de gr̄a in cōparatione ad habit[9] virtutuꝫ. circa quam cōſideranda ſunt tria. Primū eſt q̄liter gratia vna ramificat̄ in habitus ↄ̄tutū. ſcd̄m qualiter ramificat̄ in habit[9] donorū. tertium q̄liter ramificat̄ in habit[9] beatitudinum. ¶ De ramificatione igit̄ gratie in habitus virtutū hec tenēda ſunt: q cum vna ſit gratia gratificans animā. ſeptē tn̄ ſūt virtutes gratuite quib[9] regit̄ vita humana tres quidem theologice. ſ. fides ſpes ⁊ charitas: ⁊ quattuor cardinales. ſ. prudentia ↄ̄ temꝑantia: fortitudo: ⁊ iuſticia. que vno modo eſt virt[9] cōmunis ⁊ generalis. alio modo ſpēalis ⁊ ꝓpria. He aūt ſeptem virtutes licet ſint diſtincte: ⁊ ꝓprias excellentias habentes: ſunt tn̄ cōnexe: ⁊ equales ad inuicem in eodē. ⁊ licꝫ ſint gratuite per gr̄aꝫ informate. poſſunt tn̄ fieri informes per culpam. ſola charitate excepta. ⁊ iterū informari per pnīam: adueniēte gr̄a: que eſt habituū virtualiū origo: finis ⁊ forma. ¶ Ratio aūt ad intelligentiā predictorum hec eſt. Quia ſicut principiū ꝓductiuum ſua ſumma perfectione in dādo vitā naturę: non tn̄ dat viuere q̄ntū ad actū primū. verūetiā q̄ntū ad actum ſcd̄m qui eſt operari. ſic neceſſe eſt q principiū repatiuū vitā tribuat ſpiritui in eſſe gratuito. ⁊ q̄tū ad eē: ⁊ quantū ad operari. Et qm̄ vni[9] viuentꝫ ſm vnam vitā primaꝫ: mēbrorꝫ multe ſunt operationes vitales: ad illius vite pfectā manifeſtationem: cū actus diuerſificent̄ ꝑ obiecta. ⁊ diuerſitas actuū requirat diuerſitatem ſiue diſtinctionem habituuꝫ. hinc eſt q licet vna ſit gr̄a viuificans: ramificari tn̄ neceſſario habet in varios habitus propter varias operationes. Et qm̄ quedam ſunt opa morālia prima. ſicut credere. quedam media ſicut intelligere credita. quedam vero poſtrema. ſicut videre intellecta. ⁊ in primis aīa rectificatur. in ſecundis expeditur. in tertijs perficit̄. iō gratia gratum faciens ramificat̄ in habit[9] virtu

tium: quorum eſt aiam rectificare. in habitus do-
norum. quorum eſt aiam expedire. et in habitus
beatitudinum. quorum eſt aiam perficere. Nam ver-
rum quia rectitudo aie perfecta requirit quod ip
ſa rectificetur ſcdm duplicem faciem. ſ. ſuperiorem et in
feriorem: et reſpectu finis. et reſpectu eorum
que ſunt ad finem. ideo neceſſe eſt aiam quantum
ad ſuperiorem faciem in qua conſiſtit imago tri
nitatis eterne rectificari per tres theologi-
cas virtutes. vt ſicut imago creationis conſi-
ſtit in trinitate potentiarum cum vnitate eſſen
tie. ſic imago recreationis conſiſtit in trinitate
habituum cum vnitate gratie. per quos anima fertur
recte in ſummam trinitatem: ſcdm tria appropria
ta tribus perſonis. ita quod fides dirigit in ſum
me verum credendo et aſſentiendo. ſpes in ſum
me arduum innitando et expectando. charitas
in ſumme bonum deſiderando et diligendo.
Neceſſe eſt etiā quantum ad inferiorem faciem ani
mam rectificari per quattuor cardinales virtutes.
Nam prudentia rectificat rationalem. fortitu-
do iraſcibilem: temperantia concupiſcibilem. iuſticia
vero rectificat omnes has vires in comparatio-
ne ad alterum. Et quia illud alterum determina-
te pōt eſſe proximus: pōt etiā idē hō cōpari ad
ſeipſum vt ad alterum. poteſt etiā eſſe ipſe deus
hinc eſt quod iuſticia circuit et dicitur oēs vires
Dicitur etiā non tm̄ virtus cardinalis. verum
etiā generalis comprehēdens totius aie rectitudi
nem. cū ipſa dicatur rectitudo voluntatis. Vñ
ipſa nō tm̄ cōprehendit virtutes ordinantes
ad proximū: ſicut eſt equitas: liberalitas. verū
etiā ad ſeipſum. ſicut eſt pnīa et innocentia.
necnō ad deum: ſicut eſt latria: pietas et obe
dientia. Poſtremo quia ois rectitudo virtutū
ſcdm eē gratuitum manat a gr̄a tanquam ab ori-
gine et radice. et ſcdm eſſe meritorium cōparatur
ad charitatem: ſicut ad originē formā et finē
hinc eſt quod cetere virtutes gratuite quantum ad habi
tus ſunt concrete: et quo ad actus meritorios
ſunt equales. Hinc eſt etiā quod ceteri habitus
virtutum poſſunt eſſe informes: ſola chari-
tate excepta que eſt virtutū forma. Cū enim ha-
beantur ſine gratia et charitate: in quibus conſiſtit
vita virtutum: tūc ſunt informes. Cum autem
ſuperinfunditur gratia: fiunt formate et decore
et deo acceptabiles ſunt. Sicut et colores abſ
que luce ſunt inuiſibiles. ſuperueniente autem
lumine fiunt lucidi: pulchri et aſpectui com-
placentes. Vñ quēadmodū ex luce et colori
bus fit vnum in rōne motiui. et vna lux ſuf-
ficit ad multos colores illuminandos. ſic ex
gratia et habitibus informibus cū formantur
fit vnū ſcdm rōnem meritorij et gratuiti. et vna
nihilominus gr̄a ſufficit ad informationem et
gratificationem habituum diuerſorum.

Capitulum v.

¶ De ramificatione gr̄e in habitus donorū.

DE ramificatione aūt gr̄e in habitus
donorum hec tenenda ſunt. quod licet pluri
ma ſint dona gr̄e gratis date. et ge-
neraliter oēs habitus diuinitus dati. dona dei
non abſurde dici poſſunt. ſpecialiter tamen et
appropriate. vij. ſunt dona ſpiritusſancti que
enumerat et noiat Iſaias loquens de flore:
qui proceſſit de radice ieſſe idest chriſto. de quo
dicit quod requieſcet ſup eū ſpūs dñi. ſpiritus ſa-
pientie et intellectus. ſpūs conſilij et fortitudi
nis. ſpiritus ſcientie et pietatis: et replebit eū
ſpiritus timoris dñi. In hac aūt enumeratio
ne deſcendendo procedit a ſummo: et cōbinā
do: vt ſimul oñdatur donorum diſtinctio: conne
xio: origo et ordo. ¶ Ratio autem ad intelli
gentiā predictorum hec eſt. Quia eīt principiū
reparatiuū per ſummā liberalitatē non tm̄ dat
grām ad rectificādum contra obliquitates vi
ciorū per habitus virtutū: verū etiā ad expe-
diendū contra impedimēta ſpūalia p habi-
tus donorum. ideo plurificari debent dona gra
tuita ſcdm quod neceſſarium eſt ad expeditionis
ſufficientiam. Quia igitur aīa nr̄a indiget ſepti
formiter expediri. hinc eſt quod ex ſeptiformi cā
neceſſe eſt ſpiritusſancti dona eſſe ſeptifor-
mia. Indiget namqꝫ expediri contra viciorum
obliquitates: quātū ad vires naturales. quo
ad ſuperadditas virtutes. in patiēdo. in agē
do. in cōtēplādo: et vtroqꝫ modo. ¶ Primo
igitur propter viciorū obliquitates expeditiſſi-

me repellendas ſeptē ſunt dona ſpiritusſan cti. vtpote timor ꝯ ſuperbiā. pietas ꝯ inuidiā ſcientia cōtra irā. que q̄ſi eſt q̄dā inſania. for titudo ꝯ accidiā q̄ mentē reddit ad bona i ualidam: cōſiliū ꝯ auariciā. intellect⁹ ꝯ gulā; ⁊ ſapientia ꝯtra luxuriam. ¶ Scḋo propter expediendas vires naturales debent ſeptē dona ſpūſſancti eſſe. Nam iraſcibilis indi get expediri ad bona. tam in ꝓſpis q̄ȝ in ad uerſis. in ꝓſperis expedit̄ p timorē. i aduer ſis p fortitudinē. Cōcupiſcibilis aūt indiget expediri quātū ad affectionem reſpectu ꝓxi mi. ⁊ hoc fit p pietatē. ⁊ q̄ȝtū ad affectū re ſpectu dei: ⁊ hoc fit p guſtū ſapie. Rōnalis vero indiget expediri in veritatis ſpeculatio ne: electione ⁊ execucione. per donū aūt itel lect⁹ expedit̄ ad verū ſpeculandū. p donum cōſilij ad verū eligēdū. p donū ſciētie ad ele ctū exequendū. p donū eni ſciētie recte con uerſamur in medio natiōis praue ⁊ ꝑuerſe. ¶ Tertio ꝓpter expediēda ſeptē v̄tutū offi cia ſeptem debēt eſſe ſpūſſancti dona. Nam timor expedit ad ꝯtinentiā. timor .n. carnes cō figit. pietas ad veram iuſticiam. ſcia ad pru dentiam. fortitudo ad fortitudinē ſeu patien tiam. conſilium ad ſpem. intellectus ad fidē. ſapientia ad charitatem. Vñ ſicut charitas ē mater ⁊ conſummatio omniū virtutū. ſic ſa pientia omniū donorū. ita vt vere dicat ſapi ens. venerunt mihi oīa bona pariter cū illa. ⁊ innumerabilis honeſtas per manus illius ¶ Quarto propter expeditionē in patiēdo conformiter ad chriſtū ſeptē ſunt habit⁹ do norum. Chriſtū aūt ad patiēdū mouit pater na voluntas. humana neceſſitas: ⁊ v̄tutiſ ſtre nuitas. Paterna q̄dē voluntas mouit vt co gnita p intellectū. vt amata per ſapiam: vt in reuerentia habita per timorē. Mouit etiā ſtra neceſſitas. ad quam cognoſcēdā neceſſa ria eſt ſcia. ad quā miſerandā ſupaddit̄ pie tas. Mouit nihilominus v̄tutis ſtrenuitas: vt prouida in eligendo p ꝯſiliū. vt vigoroſa i ꝑferendo p fortitudinē. Et ſic dona debent eſſe ſeptē. ¶ Quinto ꝓpter expeditionē in agēdo ſeptē dona dant̄ a ſpūſancto. Nā ad actionē expediēdā neceſſe habem⁹ expedi ri ad declinandū a malo. qḋ fit per timorē. Neceſſe etiam habem⁹ expediri ad ꝓficiē dum in bono duplici. vel neceſſitatiſ vl' ſup erogationis. Circa primū expedimur p ſciā ⁊ pietatē. ita q̄ vnū eſt dirigens ⁊ aliō exe q̄ns. Circa ſcḋ expedimur p ꝯſiliū dirigēs ⁊ per fortitudinē exequētē. Neceſſe etiā ha bem⁹ q̄ſcere in optimo. ⁊ hoc q̄ȝtū ad intel lectū veri. ⁊ quātū ad effectū boni. primum fit per donū intellectus. ſcḋm p donū ſapie in quo eſt q̄es. ¶ Sexto ad expeditionē i cō templando dona ſpūſſcti i ſeptenario nūero ſunt. Nam ad vitā hierarchiā ⁊ ꝯtēplatiuā neceſſarium eſt animā purgari: illuminari ⁊ perfici. Purgari aūt oportet a cōcupiſcētia: a malicia. ab ignorantia. ab infirmitate ſeu i potentia. primū facit timor. ſcḋm pietas. ter tium ſcia. q̄rtū fortitudo. Illuminari aūt indi gemus in operib⁹ reparōis ⁊ p̄mariē cōditio nis. primū dat cōſiliū. ſcḋm intellect⁹. Per fici aūt habem⁹ per acceſſum ad ſummū qḋ cōſiſtit in vnoꝛ ⁊ hoc p donū ſapientie. Et ſic archanū ꝯtemplatiōis a lato ꝯſummat̄ q̄ſi i cubico. ¶ Septimo ad expeditionē in actio ne ⁊ ꝯtemplatione ſeptē debēt eſſe dona ſpi ritusſancti. Nam ꝯtēplatiua ꝓpter ꝯuerſio nē ad trinitatē tria debet h̄re dona expediē tia. ſ. quātū ad reuerētiā maieſtatiſ timorem. q̄ȝtum ad intelligentiā v̄itatiſ. intellectū. q̄ȝtū v̄o ad ſapientiā ſiue guſtum bonitatiſ ſapiā. Actiua v̄o q̄ verſat̄ in agendis ⁊ ſuſtinēdis debet h̄re q̄tuor. ſ. pietatem ad agendum. ⁊ fortitudinem ad ſuſtinendum. ⁊ directiua ho rum duoꝝ. ſ. ſcientiam ⁊ cōſilium. Vñ q2 ad expeditionē neceſſaria ē directio. ideo fit do norū cōbinatio. ⁊ plurima ſunt dona ad itel lectū ſpectantia. q2 lux cognitionis vehemē ter expedit ad dirigendos pedes in viā re ctam ⁊ pacis.

Capitulum .vi.

¶ De ramificatione gratie in habitus bea titudinū. ⁊ per ꝯſequens fructuū ⁊ ſenſuū.

De ramificatione aūt grē in habitus btitudinū hec tenenda ſunt. ſ. q̄ ſeptem ſunt beatitudines. q̄s ſaluator enumerat in ſermōe de mōte. ſ. pauptas ſpiritus. mititas. luctꝰ: eſuries iuſticie: miſericordia. mundicia cordis: ⁊ pax. Ad has vero btitudines propter ſui perfectionem ⁊ plenitudinē: duodecim. fructꝰ ſpūs: ⁊ qnq3 ſpūales ſenſus cōſequunt᷑. q̄ nō dicūt nouos habitus: ſed ſtatꝰ delectationum: ⁊ viſus ſpūalium ſpeculationū: quibꝰ replent᷑ ⁊ cōſolant᷑ ſpūs virorū iuſtorum. ¶ Rō aūt ad itelligētiā p̄dictoꝝ hec eſt. Quia cū reparatiuū principiū ſit perfectiſſimū: ⁊ perfectiſſime reparatiuum ⁊ reformatiuū p donū gratuitū. iō gratie donū ab ipſo manans liberalit̄ ⁊ abunde ramificari debet vſq3 ad habitꝰ pfectionū. qui cū fini appꝛoximēt: recto vocabulo nūcupant᷑ ex nōie btitudinū. quarū ſufficientia numerꝰ ⁊ ordo colligit᷑ ex integritate pfectionis. ⁊ ex modis perfectionū. ⁊ ex diſpoſitionibꝰ ad perfectionē. Primo igit᷑ ad integritate perfectionis reqrit᷑ neceſſario pfectꝰ receſſus a malo. perfectꝰ pceſſus in bono: ⁊ perfectꝰ ſtatꝰ in optimo. Quia aūt malū aut procedit ex tumore ſuperbie: aut ex rancore malicie. aut ex languore cōcupiſcentie. iō ad perfecte elongādū ab hoc triplici genē mali tres ſunt neceſſarie btitudines. ſ. paupertas ſpūs elongans a malo tumoris. mititas elongans a malo rancoris. ⁊ luctꝰ elongans a malo libidinis ⁊ languoris concupiſcentie. Quia vo perfectꝰ proceſſus in bono attēdit᷑ ſ3 diuinam imitationem: ⁊ vniuerſe vie dñi miſericordia ⁊ veritas. hinc eſt q̄ duplex ē beatitudo ſ3 has duas vias. ſ. eſuries ſiue zelus iuſticie: ⁊ affectꝰ miſericordie. Quia autem ſtatus in optimo eſt vel per limpidā cognitionem. vel per trāquillā affectionem. hinc eſt q̄ ſunt due vltime beatitudines. ſ. mundicia cordis ad deū videndum: ⁊ pax mētis ad pfecte fruendū. ¶ Secūdo etiam ſi modi pfectionū attendant᷑: debent eſſe ſeptem habitus beatitudinū. Nam eſt pfectio religionis pꝛelationis: ⁊ interne ſanctitudinis. Ad perfectionem aūt religiōis neceſſario requirit᷑ abdicatio boni priuati. acceptatio boni fraterni. ⁊ appetitus boni eterni. Primum fit p paupertatem ſpiritꝰ. ſecundū per mititatē affectus. tertiū per amaritudinem luctus. Ad perfectionem vero p̄latiōis duo neceſſario requiruntur. ſ. zelus iuſticie: ⁊ affectꝰ miſericordie. miſericordia enim ⁊ veritas cuſtodiunt regem. Scdm̄ hec duo diſponi debet regimen pꝛelationis in eccleſia militāte. Ad pfectionem aūt interne ſanctitudinis neceſſario reqrit᷑ puritas ꝯſcientie: ⁊ trāquillitas totius anime per pacē dei omnē humanum ſenſum exuperantem. ¶ Tertio ſi attendātur diſpoſitiones preambule: ſeptē debēt eſſe beatitudines. Timor enim facit recedere a malo ⁊ a mali occaſione. ⁊ q̄ radix maloꝝ omnium eſt cupiditas. ideo timor diſpōit ad ſpiritus paupertatē. in qua ſimul iungit᷑ humilitas cū paupertate. vt ſic elongetur vir perfectus a fonte oīs culpe. ſ. a ſuperbia ⁊ cupiditate. Et hinc eſt q̄ paupertas ſpūs eſt fundamentū totꝰ perfectionis euangelice. Unde primo opoꝛtet hoc fundamētū ſternere qui vult ad culmen perfectiōis pueniꝛe. ſm̄ illḋ Math. xix. Si vis pfectus eſſe vade ⁊ vende omnia que habes. Ecce perfecta paupertas: que nihil ſibi proſſus retinet. ⁊ ſequere me: ecce humilitas. que facit q̄ homo abnegando ſeipſum tollat crucē ſuā ⁊ ſeq̄tur xp̄m qui eſt totꝰ pfectiōis principaliſſimū fundamentū. Diſponit ergo timor ad ſpiritꝰ paupertatem. Pietas aūt ad mititatem. Ita q̄ q̄ pie ad aliquem afficit᷑: nec illū irritat: nec ab illo irritatur. Sciētia vero diſponit ad luctū. qm̄ per ſcientiam cognoſcimus nos a ſtatu beatitudinis relegatos in hanc vallem miſerie ⁊ lachrymarum. Fortitudo autem diſponit ad eſuriem iuſticie. qui enim fortis eſt tam audacter ſe tenet cū iuſticia: vt malit a vita corporali q̄3 a iuſticia ſeparari. Conſilium vero diſponit ad miſericordiam. Nihil enim deꝰ magis cōſulit in ſcriptura q̄3 facere miſericordi

am. quod ſuper omnia reputat holocauſta. Intellectus aūt diſponit ad cordis mundiciam. nam ſpeculatio veritatis mundat cor noſtrum ab omnib⁹ fantaſijs. Sapientia vero diſponit ad pacem. Nam ſapientia iūgit nos ſummo vero ⁊ bono: in quo eſt finis ⁊ tranquillitas totius noſtri rationalis appetitus. Qua pace adepta neceſſario ſequit̃ ſupabūdans delectatio ſpiritualis: que in duodenario fructuū ſpiritus continet̃: ad inſinuandā ſuperabundantiam delectationuʒ. Eſt enim duodenarius numer⁹ abundans. in quo inſinuatur ſpiritualium chariſmatum exuberantia. quibus fruitur ⁊ delectat̃ anima ſancta. ⁊ tunc eſt homo ad contemplationem idone⁹. ⁊ ad aſpectus ⁊ amplex⁹ ſponſi ⁊ ſponſe. qui fieri hūt ꝑm ſenſus ſpūales. quib⁹ videt̃ chriſti ſponſi ſumma pulchritudo ſub ratiōe ſplēdoris. auditur ſumma armonia ſub ratione verbi: guſtatur ſumma dulcedo ſub ratione ſapientie comprehendentis vtrūqʒ. verbum ſcʒ ⁊ ſplendorem. odorat̃ ſumma fragrantia ſub ratione verbi inſpirati in corde. aſtringit̃ ſumma ſuauitas ſub ratione verbi incarnati inter nos habitantis corporaliter: ⁊ reddentis ſe nobis palpabile: oſculabile: amplexabile: per ardentiſſimam charitatē: que menteʒ nr̃am per extaſim ⁊ raptum trāſire facit ex hoc mundo ad patrē. ¶ Ex dictis igit̃ manifeſte colligit̃ ꝙ habitus virtutum ad exercitium principaliter diſponunt actiue. Habitus vero donorum ad actū cōtēplatiue. Habitus aūt beatitudinū ad perfectionē vtriuſqʒ. Fructus vero ſpiritus qui ſunt charitas: gaudiū: pax: patientia: longanimitas: bonitas: benignitas: manſuetudo: fides: modeſtia continentia: caſtitas: dicunt delectationes cōſequentes opera perfecta. Senſus vero ſpirituales dicunt perceptiones mētales circa veritatem cōtemplādā. que quidē ↄtēplatio fuit in ꝓphetis per reuelationē quantū ad triplicem viſionem. ſ. corꝑalē: imaginatiuam ⁊ intellectualem. In alijs vero iuſtis reperit̃ per ſpeculationē. que incipit a ſenſu ⁊ peruenit vſqʒ ad imaginationem. ⁊ de imaginatione ad rationem. de rōne ad intellectū. de intellectu ad intelligentiam. de intelligentia vero ad ſapientiam ſiue noticiam exceſſiuam. que incipit hic in via: ſed cōſummat̃ in gloria ſempiterna. Ex his gradibus cōſiſtit ſcala iacob: cui⁹ cacumen attingit celum. ⁊ thronus ſalomonis: in quo reſidet rex ſapientiſſimus: ⁊ vere pacificus ⁊ amoroſus: vt ſponſus ſpecioſiſſimus ⁊ deſiderabilis totus: in queʒ deſiderant angeli proſpicere: ⁊ ad quē ſuſpirat deſiderium ſanctaꝝ animaruʒ: ſicut ceruus deſiderat ad fontes aquarum. quo quidem deſiderio feruētiſſimo ad modū ignis ſpiritus noſter non ſolum efficitur agilis ad aſcenſum. verūetiam quadā ignorātia ducta ſupra ſeipſum rapit̃ in caliginē ⁊ exceſſum. vt non ſolū cū ſponſa dicat. in odore vnguentorū tuorum currem⁹. ſed etiaʒ cum ꝓpheta pſallat. ⁊ nox illuminatio mea i delicijs meis quam nocturnam ⁊ delicioſam illuminationem nemo nouit niſi qui probat. nemo autē probat niſi per grām diuinit⁹ datam. que quidem nemini dat̃ niſi ei qui ſe exercet ad illam. ideo deīcepꝰ cōſiderāda ſunt exercitia meritoꝝ.

Capitulum vij.

¶ De exercitio grē reſpectu credendorum.

q Uarto igit̃ reſtat conſiderare grãʒ quātum ad exercitia meritoꝝ. Circa quod ↄſideranda ſunt q̄tuor. Primo de exercitatiōe grē in credendis: cuiuſmodi ſunt articuli fidei. ſcdo in diligendis. cuiuſmodi ſunt illa que ſpectant ad ordinem diligendi. tertio in exequendis: cuiuſmodi ſunt precepta legis diuine. q̄rto in poſtulādis. cuiuſmodi ſunt petitiōes orōnis dñice. ¶ De credendis aūt hec tenenda ſunt. ꝙ licet ꝑ fidem aſtringamur credere plurima que ſunt ſupra rationē: ⁊ generaliter oīa q̄ ↄtinent̃ ⁊ aſſerunt̃ in canōe ſacre ſcripture. ſpecialiter tñ ⁊ ꝓpꝛie articuli fidei dicunt̃ illi q̄ ↄtinent̃ in ſerie ſymboli apoſtolici. qui quidē vno mō ſunt duodecim. ſi habeat̃ reſpectus ad eos qui ſymbolū ediderūt. alio mō q̄tuordecim

ſi cōſideremus q̄ radicaliter ſunt credenda:
t inq̄ꝫ oīuꝫ credendoꝝ fundamenta. ¶ Rō
autem ad intelligētiā p̄dictoꝝ hec eſt. Quia
cum primū principiū in ſeipſo ſit ſumme ve
rum ⁊ bonū. in opere vero ſuo ſit ſumme iu
ſtū ⁊ miſericors. ⁊ ſumme vō debeat̄ firma
aſſenſio. ſumme bono feruens dilectio. ſum
me iuſto vniuerſalis ſubiectio. ſumme miſe
ricordi fiducialis inuocatio. ⁊ gratia ſit ordi-
natiua mentis noſtre ad primi principij cul-
turam debitā. hinc eſt q̄ ipſa dirigit ⁊ regu
lat ad debita ⁊ meritoria exercitia: in creden
dis: amandis: exequendis ⁊ poſtulandis. ſ₃
q̄ requirit ſumma veritas: bonitas: iuſticia
⁊ miſericordia in trinitate beata. Quū igitur
veritati eſt credendum: ⁊ maiori veritati ma
gis eſt credendum. ⁊ ſumme veritati per cō
ſequens ſumme eſt credendū. ⁊ veritas pri-
mi principij in infinitū maior eſt omni veri-
tate creata. ⁊ luminoſior oī lumine intellect⁹
noſtri. hinc eſt q̄ ad hoc q̄ intellect⁹ noſter
ſit recte ordinatus in credēdis: neceſſe eſt q̄
plus credat ſumme veritati q̄ꝫ ſibi. ⁊ q̄ ſe re
digat in obſequium chriſti. ac per hoc q̄ nō
ſolum credat que ſunt ſ̄m rationē. veruetiaꝫ
que ſunt ſupra rationem ⁊ cōtra ſenſiū expe
rientiam. quod ſi recuſat non exhibꝫ ſumme
veritati debitā reuerentiā. dum iudiciū indu
ſtrie proprie p̄fert dictamini lucis eterne. qđ
eſſe non poteſt abſq̄ꝫ tumore ſuperbie ⁊ ela
tionis improbande. ¶ Rurſus q̄ veritas
ſupra ratione: ſiue p̄ter rationē eſt v̄itas non
viſa nec apparens. ſed magis occulta ⁊ ad
credendum difficilima. ideo ad hoc q̄ fir-
miť credat̄: neceſſaria eſt illuſtratio veritatꝫ
animū eleuans. neceſſaria eſt etiā teſtificatio
auctoritatis animum firmans. primum fit p̄
fidem infuſam. ſcōm per ſcripturam auten-
ticam. quorū vtrūq̄ꝫ eſt a veritate ſumma p̄
ieſum chriſtū qui eſt ſplendor ⁊ verbū: ⁊ per
ſpiritūſanctū qui veritatem oſtēdit ⁊ dicit. ⁊
nihilominus credere facit. Hinc eſt q̄ aucto
ritas prebet fulcimentum fidei. ⁊ fides aſſen
tit auctoritati. Et quia auctoritas principali-
ter reſidet in ſacra ſcriptura: que per ſpiritū
ſanctum eſt condita tota. ad dirigendam fi-
dem catholicā. hinc eſt q̄ vera fides a ſcri-
ptura non diſſonat. ſ₃ ei aſſentit aſſenſiōe nō
ficta. ¶ Poſtremo q̄ veritas ad quā cre-
dendam artamur p̄ fidē. ⁊ de qua ſacra ſcri
ptura agit principaliter. nō eſt veritas q̄cun-
q̄ꝫ: ſed veritas diuina. vel vt eſt in natura p̄
pria: vel vt eſt in natura aſſumpta. Nam in
huius veritatis cognitione cōſiſtit ⁊ premiū
patrie ⁊ meritū vie. hinc eſt q̄ articuli fidei
qui ſunt fidei fundamenta: aut ſpectant ad di
uinitatem. aut ad humanitatem. Et quū diui
nitas habet conſiderari in tribus pſonis. ſ. in
patre generante. filio genito: ⁊ ſpirituſancto
p̄cedente. ⁊ quadriformi operatiōe. ſ. creati
one in eſſe nature. recreatiōe in eſſe grē. re-
ſuſcitatiōe in reparatiōe vite: ⁊ glificatiōe ī col
latiōe glorie. hinc eſt q̄ articuli ſpectātes ad
deitatem ſunt ſeptē. Siliť q̄ hūanitas chriſti
habet conſiderari vt concepta de ſpirituſan
cto: vt nata de virgine. vt patiens in cruce.
vt deſcendens ad infernum. vt reſurgens a
morte. vt aſcendens in celum. vt veniens ad
finale iudicium. hinc eſt q̄ ſeptē ſunt articu-
li ſpectantes ad humanitatem. ⁊ ſic ſunt in
vniuerſo quatuordecim ad moduꝫ ſeptem
ſtellarum: ⁊ ſeptem candelabroꝝ aureoꝝ: in
quorum medio fili⁹ hoīs ambulabat. Quū
ergo vnus eſt chriſtus in natura diuina ⁊ hu
mana. ⁊ vna tantū eſt veritas ſumma. que ē
ratio credendi: vna: prima: ſumma ⁊ ſola. q̄
non mutatur per tpa. hinc eſt q̄ de omnib⁹
predictis articulis vna tantū eſt. fides ⁊ ea-
dem. non mutata tam in preſentib⁹ q̄ꝫ in pre
teritis: q̄ꝫ in futuris. licet magis clara ſit ⁊
explicita in eis qui chriſtum ſequunť q̄ꝫ in
eis qui preceſſerūt ei⁹ aduentū. ſicut nouum
teſtamentum clari⁹ eſt q̄ꝫ vet⁹ in qb⁹ p̄dicti
articuli continenť. ¶ Et q̄ ſpiriſſctūs hos
articulos fidei in ſcripturarum profunditate
contentos: in vnū cōpegit p̄ duodecim apo-
ſtolos tanq̄ꝫ per teſtes firmiſſimos. hinc eſt
q̄ predicti articuli in vnū ſymbolū apl̄orum

collecti fuerunt. Et ideo ſm apoſtolos com
ponētes duodecim articuli dicit poſiti. q
quilibet aplus in edificationem fidei poſuit
vnum articulum quaſi lapidē vnū viuū: quod
ſpiritusſctūs recte pfigurauit in duodecim vi
ris q duodecim lapides de iordanis alueo
extraxerunt ad altare dñicum conſtruendū.

Capitulum viij.

De exercitio grē reſpectu diligendorum.

E diligendis aūt hec tenenda ſunt.
D q licet oīa opera diuina ſint valde
bona. quattuor tñ proprie ſūt ex cha
ritate diligenda. ſ. deus eternus. quod nos ſu
mus. proximus noſter: et corpus noſtrū. In
quorum dilectione ſeruandus eſt ordo et mo
dus: vt deus diligat primo et ſuper omnia. et
propter ſe. ſecūdo qd nos ſumus ſub deo et
pro deo. tertio proximus noſter ſicut et nos.
quarto corpus noſtrum infra nos et infra pri
mum: tanq̄ bonū minus pcipuū. Ad h au
tem exequendum daf vnus charitatis habi
tus: et duplex mandatum. in quo pendet vni
uerſitas legis et prophetarum. non ſolū quātū
ad vetus teſtamentum: verum etiam quātū ad
nouū. Ratio aūt ad intelligentiam pdicto
rum hec eſt. Quia primū principiū hocipſo
q primum eſt ſummū. et hocipſo q ſummū
eſt ſumme bonū. hocipſo q ſumme bonum
eſt ſumme beatū et ſumme beatificatiuū: et h
ipſo q ſumme btificatiuū eſt ipo ſumme fru
endum. et hocipſo q eſt eo ſumme fruendū
ſumme eſt ei inherendū p amorē. et in eo qe
ſcendū tanq̄ in fine. Qm̄ ergo amor rectus
et ordinatus qui charitas appellat: principa
liter fertur in illud bonum quo fruitur: et in
quo qeſcit. et hocipſū eſt ratio diligendi: hīc
eſt q illud pcipue diligit tanq̄ btificatiuū.
et cetera per ɔſequēs: que p illud idonea ſūt
beatificari. Qm̄ igif nobiliū ad beatitudinē
natus eſt proximus peruenire: nataū eſt eti
am peruenire et corpus noſtrum tanq̄ bea
tificabile cū ſpiritu. hinc eſt q quattuor tm̄ ex
charitate diligenda eſſe dicunf. ſ. deus et p
ximus. ſpūs noſter et corpus noſtrum. Rur
ſus qm̄ deus eſt ſupra nos tanq̄ bonum ſu
premum. ſpiritus noſter intra nos tanq̄ bonū
intrinſecum. et proximus noſter iuxta nos tā
q̄ bonū cognatum. corpus vero noſtrum in
fra nos tanq̄ bonum ſubiectum. hinc eſt q
hic debet ſeruari ordo in diligēdo: vt primo
deus diligaf ſuper omnia et propter ſeipſū.
ſcdo ſpūs noſter ſub deo ſupra omne bonū
caducum. tertio proximus noſter iuxta nos ad
conſimile bonū. quarto corpus noſtrum infra
nos ſicut bonū infimū. et in eodē gradu con
tineri debet corpus proximi. q: vtrūqz tenet
rationem inferioris boni reſpectu ſpūs nři.
Poſtremo q: amor eſt pondus mētis et
origo omnis affectionis mentalis. qui defa
cili reflectitur in ſe: et difficulter tendit in p
ximum: et difficilius eleuaf in deū. hinc eſt q
licet quattuor ſint diligenda ex charitate. du
plex tñ datur mandatum. vnū quod dirigit
in deum. aliud qd dirigit in pximū. Et quia
omnia precepta vel ad deū referunf tanq̄ i
finem. vel ad proximum. tanq̄ in illud qd eſt
ad finem. hinc eſt q in his duobus mandatis
claudif collectio mandatorum: et compreheſio
omniū ſcripturarū. et charitas ipſa eſt radix
forma et finis virtutum. que iungit omnes
cum vltimo fine: et ligat oīa ad inuicem ſimul
et ordinate. ac per hoc ipſa eſt pōdus inclina
tionis ordinate: et vinculū colligationis per
fecte. ordinem qdem ſeruās reſpectu diligē
dorū diuerſorū quantum ad affectū pariter et
effectum. vnitatem autem habens in habitu
quantum ad vnum finem et vnum principale
dilectū. qd eſt ratio diligēdi reſpectu omniū
aliorū dilectorum que p amoris vinculum nata
ſunt colligari in vnum chriſtum: quantum ad
caput et corpus quod vnitatem cōtinet in ſe
ſaluandorum que vnitas nunc inchoatur in
via: ſed conſummatur in eterna gloria. iuxta
q dñs orat: vt ſint vnum ſicut et nos vnum
ſumus. et ego in eis et tu in me. vt ſint cōſum
mati in vnum. qua vnitate conſummata per
vinculum charitatis erit deus omnia in om
nibus: eternitate certa et pace pfecta. erit qz

omnia per amorem cõmunia cõmunione ordinata ⁊ ordinatione cõnexa: ⁊ cõnexione indiſſolubiliter alligata.

Capitulũ. ix.

❡ De exercitio gratie reſpectu agendorum preceptorum ⁊ conſiliorum.

De preceptis aũt legis diuine hoc tenendũ eſt: qꝫ in lege moſayca ſunt precepta iudicialia: figuralia ⁊ moralia. vtpote decẽ precepta decalogi: in duabus tabulis ꝯſcripta digito dei. Lex aũt euãgelica iudicialia temperat auferẽdo: figuralia euacuat adimplendo: moralia ꝯſummat adijciendo. Adijcit autẽ documenta inſtruentia. ꝓmiſſa excitantia: ⁊ conſilia perficientia. cuiuſmodi ſunt ꝯſilium pauptatis. conſilium obedientie: ⁊ ꝯſilium caſtitatis. ad que implẽda inuitat dñs noſter ieſus chriſtus eũ qui vult eſſe perfectus. ❡ Ratio aũt ad intelligentiã predictoꝝ hec eſt. Quia primum principiũ ſicut eſt ſumme bonũ in ſeipſo. ſic ẽ ſumme iuſtum in opere ſuo. ⁊ in vniuerſi regimine diſponendo. Qm̃ ergo ſumme iuſti eſt zelare iuſticiã: non tm̃ in ſe verũetiam in altero. iuſticia autem ꝯſiſtit in ꝯformando ſe regulis iuris. hinc eſt qꝫ diuine iuſticie eſt regulas iuſticie homini imprimere ⁊ exprimere: non tm̃ dictando per modũ veritatis erudientis: ſed etiam precipiendo ⁊ obligando per modũ volũtatis imperantis. Et qm̃ gratia facit voluntatem noſtram voluntati diuine conformẽ. ipſius eſt diſponere nos ad obtemperandũ ⁊ ſubiacendũ illis regulis iuſticie ſm dictamẽ legis diuinitꝰ date. ❡ Rurſus qm̃ diuinis imperijs dupliciter obtemperare ꝯtingit. videlicet ex timore pene vel ex amore iuſticie. ⁊ primũ eſt imperfectorum. ſecundũ aũt perfectoꝝ. ideo duplicẽ deꝰ homini ꝯtulit legem. vnam timoris: ⁊ alteram amoris. vnam in ſeruitutem generantẽ: ⁊ alteram in adoptionẽ filiorum dei transferentem. Ac per hoc qꝛ timentibus ⁊ imperfectis competit vt terreanꝫ per iudicia. ⁊ manuducantur per ſigna. ⁊ dirigantur nihilominus per precepta. hinc eſt qꝫ lex moſayca que eſt lex timoris, ꝯtinet iudicialia ⁊ figuralia ⁊ moralia. Perfectis aũt ⁊ amantibus competit aperta inſtructio documentorum. larga promiſſio premiorum. ⁊ alta perfectio conſiliorum. hinc eſt qꝫ lex euangelica continet iſta tria. Et ideo dicitur lex moſayca differre ab euãgelica. qꝛ illa figure: hec veritatis. illa lex pene. hec gratie. illa litteralis ⁊ iſta ſpũalis: illa occidens: ⁊ iſta viuificans. illa timoris ⁊ iſta amoris. illa ſuitutis: ⁊ iſta libertatis. illa oneris ⁊ iſta facilitatis. ❡ Poſtremo qm̃ regule ſpectantes ad iuſticie neceſſitatem continenꝫ in diuinis preceptis: ⁊ iuſticie ẽ ius ſuũ vnicuiqꝫ reddere: neceſſe eſt qꝫ pcepta moralia quedam ſint que ordinent nos ad deũ. quedam ad proximũ ſm duplex charitatis preceptum. qđ ſpũſſanctus voluit inſinuare per duaꝝ myſterium tabularũ. ⁊ ideo digito dei ſcripte dicuntur. Et qꝛ deus eſt trinus. pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus. cui competit ſũma maieſtas adoranda: veritas profitenda: ⁊ charitas acceptanda: ſm vim iraſcibilẽ rationalẽ ⁊ ꝯcupiſcibilẽ. per actũ operis: oris ⁊ cordis: ideo triplex eſt mandatũ prime tabule: correſpõdens tribus ꝑmiſſis. ſ. adorationis ſubiectiue. iurationis veridice. ⁊ ſabbatizationis ſacrate. Quia vero proximus eſt imago trinitatis. ⁊ ei inquantũ ꝑfert imaginẽ pris debeꝫ pietas. inquantũ imaginẽ filij debetur veracitas: inquantũ imaginem ſpiritusſancti debeꝫ benignitas. hinc ẽ qꝫ ſeptẽ ſunt mãdata que ad ſcđam tabulam ſpectãt. Nam penes pietatẽ ſunt duo. vnũ qđ pietatẽ mãdat. ſ. de patre honorãdo. alteꝝ qđ impietatẽ vetat. ſ. de nõ occidẽdo. Penes veracitatẽ vero q̇ principaliter ꝯſiſtit in ṽbo accipiꝫ vnũ. ſ. de falſo teſtimonio nõ ferẽdo. Penes benignitatẽ vero cui opponiꝫ cupiditas ⁊ ꝯcupiſcẽtia. quaꝝ vtraqꝫ põt eſſe in opere vel in corde accipiunꝫ q̃tuor. ſ. nõ mechaberis. nõ ꝯcupiſces vxorẽ. nõ furtũ facies: ⁊ nõ ꝯcupiſces rem alienã. Et habẽt hec ordinari ſm maiora vel minora nocumenta. p que

infringi poteſt iuſticia. Et ſic regule ſpectan
tes ad iuſticie neceſſitatem debent contineri
in decem preceptis. ¶ Qm̄ autem iuſticia
ad perfectionem puenit: dū perfecte ſe elon
gat a malo. τ quantum ad culpā τ quantum
ad cauſam. τ omne malū ozit ex triplici radi
ce. ſcʒ ↄcupiſcentie carnis: τ ↄcupiſcētie ocu
loꝝ. τ ſupbie vite. hinc eſt ꝙ tria ſunt conſi
lia euangelica pfecte nos elongantia a tripli
ci radice p̄dicta. Que ideo ſunt ↄſilia. quia
vt perfecte faciant recedere a malo: nō ſoluʒ
ſeparant ab illicitis. verūetiam a licitis τ con
ceſſis: que poſſunt eſſe occaſio mali. ac p̄ h̄
non ſolum iuſticiam continent ſufficientem.
verūetiam ſuperabundantē. ſm̄ ꝙ compe
tit perfectioni euangelice legis: τ exercitatio
ni gratie perficientis.

Capitulum x.

¶ De exercitio gratie reſpectu petendoꝝ
τ orandorum.

De petitionibus aūt orationis dn̄ice
hoc tenendū eſt. ꝙ licet deus ſit li
beratiſſimus: τ pmptioz ad dandū
q̄ꝫ nos ad accipiendū. tn̄ a nobis vult orari
vt occaſionem habeat largiendi dona gra
tie ſpūſſancti. Uult autem orari non ſolum
oratione mentali: que eſt aſcenſus intellectus
in deum. verūetiā vocali que eſt petitio de
centiū a deo: nō ſoluʒ per noſipſos: verūetiā
per ſanctos: tanq̄ꝫ per coadiutores nobis di
uinitus datos: vt quod minus digni ſumus
impetrare per nos: impetrare valeamus p
ſanctos. Et quia quid oremus ſm̄ ꝙ opoꝛtet
neſcimus: ne vagaremur incerti: formam no
bis tribuit dn̄s τ deus noſter chꝛiſtus in ora
tione quā compoſuit. in qua ſub ſeptenario
petitionum numero: vniuerſitas comphēdi
tur petendorū. ¶ Ratio aūt ad intelligen
tiam p̄dictoꝝ hec eſt. Quia pzimū pncipiū
ſicut eſt ſumme verū τ bonum in ſeipſo. ſic
miſericors τ iuſtum in opere ſuo. Et q: miſe
ricordiſſimū eſt: ideo libentiſſime condeſcen
dit humane miſerie per infuſionem grē ſue.
Quia vero ſimul cum hoc iuſtū eſt. ideo do
num perfectū non dat niſi deſiderāti. nō dat
gratiam niſi regratianti. nō impendit miſeri
cordiam niſi miſeriā cognoſcenti. vt ſalua ſit
libertas arbitrij. τ non vileſcat nobilitas do
ni: τ integer perſeueret cultus honoris diui
ni. Quoniā ergo orantis eſt affectare ſubſi
[illegible] τ gratias age
re [illegible] gratis [illegible]
oratio diſponit ad ſuſceptionem [illegible]
chariſmatū: τ deus orari vult ad hoc vt mu
nera largiatur. ¶ Rurſus q: ad hoc ꝙ deſi
derium efficaciter ſurſuʒ tendat ad impetrā
dum dona diuina. neceſſe eſt ꝙ affectio no
ſtra ſit feruida: τ cogitatio in vnum collecta.
τ expectatio noſtra ſit certa τ firma. τ quia
coꝛ noſtrum frequenter eſt tepidum. frequē
ter diſperſum: frequēter etiam pauidum p
pter peccati remoꝛſum. nec audens per ſeipſū
cōparere ante dei ↄſpectum. hinc eſt ꝙ dn̄s
voluit nos nō tm̄ orare mentaliter. verūetiā
vocaliter ad noſtri affectus excitationē per
verba. τ ad recollectionē cogitationū p ſen
ſum verborum. Uoluit etiā nos orare p ſan
ctos: τ ſanctos p nobis: ad dandā fiduciam
pauidis. vt qđ non audent vel nō poſſunt i
petrare per ſe. per idoneos impetratores
obtineant. ac per hoc in orantibus humilitas
conſeruetur. in ſanctis intercedētibus digni
tas declaretur. in omnibus etiā chꝛiſti mem
bris charitas τ vnitas oſtendatur. qua que i
feriora ſunt ad ſuperiora fiducialiter recur
rant. τ ſuperiora inferioribus liberaliter con
deſcendant. ¶ Poſtremo q: deus iuſtus et
miſericors exaudire nō debet niſi in his que
ſpectant ad ſuū honorē: τ ad noſtrā ſalutē.
hmōi aūt ſunt que ſpectant ad p̄miū patrie:
τ ad viaticū vie. τ prima ſunt tria: τ ſequen
tia quattuoꝛ. hinc eſt ꝙ petitiones dominice
orationis que docent quid petere vtiliter de
beamus ſunt ſeptem. Que cum ſpectāt ad
diuinum honorē: τ p̄miū patrie ſunt tria.
ſcʒ intelligentia veritatis. reuerentia maieſta
tis: τ concordia voluntatis. Siue per alia v̄
ba. Uel eſt viſio ſummi veri: qđ non vide

tur nisi a mundis et a sanctis. et hec petit cum dicitur. Sanctificetur nomen tuum. idest tui nois noticia pfectis sanctis et mundis donetur. Uel est tertio summi ardui. que reges facit: et per quā regnū habet. et hec petit cum dicit. Adueniat regnū tuū. Uel est fruitio summi boni que nō datur nisi his qui volūtates suas habent diuine volūtati pformes: et hec petit cum dicit. Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Que aūt spectant ad transitum vie: aut respiciunt collationem boni pferentis. aut amotionem mali nocentis. Collatio aūt boni pferentis petit in pane quotidiano siue supsubstantiali. in quo petit quicqd necessarium est ad pseruationē vite psentis. siue sm spiritū siue sm corpus. Amotio autē mali nocentis petit in tribus petitionibus vltimis. qr omne malū aut tenet rōnem preteriti aut futuri aut psentis. Uel aliter. aut tenet rōnē mali culpe: aut pugne aut pene. Primū petitur amoueri in dimissione debitorū sm in victoria tentationū. tertiū et vltimū in liberatione ab oppressione malorum. Et sic septē in vniuerso sunt petitiones: in quibus vniuersaliter petitur quicquid petendum est. Et hoc quidem satis recte: vt septenarius petitionum: respondeat septenario diuinorum charismatum et donorum gratie septiformis. Propter qd notandū est q septiformē septenarium proponit nobis sacra scriptura considerandū. scz viciorum capitaliū. sacramentorum: virtutū. donorū. beatitudinum. petitionum: et dotum gloriosarum. trium. scz spūalium: et quattuor corporaliū: vt inferius apparebit. Proponit ergo septenariū vitiorum tanqz primū: a quo debemus recedere. septenarium sacramentorum secundum: per quē debemus incedere. septenariū dotū vltimū quē debemus appetere. septenariū petitionū penultimū quo debemus petere. septenariū aūt virtutū donorū et beatitudinū triplicem intermedium. per quē debemus transire. vt sic septies in die laudantes nomē dni et orantes impetremus grām septiformē virtutum: donorū: et beatitudinū. qua vincamus septiformē pugnā vitiorum capitaliū: et perueniamus ad septiformē coronā dotū gloriosarum. adiuuante nihilominus septiformi medicina sacramentorum: diuinitus ad reparationem humani generis statutorum.

Finit quinta pars.

Incipit sexta ps de medicina sacramtali Capitulū primū.

De sacramentali origine.

Postqz actum est de trinitate dei. de creatura mūdi. de corruptela peccati. de incarnatione verbi. et de grā spūssancti. iā nūc sexto agēdum est de medicina sacramentali. Circa quā psiderāda sunt septē. Agendū est. n. de sacramētorum origine. variatiōe. distinctiōe. institutiōe. dispensatiōe. iteratiōe: et vniuscuiusqz integritate. De origine igit sacramētorum h tenēdū est q sacramenta sunt signa sensibilia: diuinitus instituta: tanqz medicamēta: in qbus sub tegumēto rerum sensibiliū diuina virtus secretius opat. ita q ipa ex silitudine naturali repsentant. ex institutiōe significāt. ex sctificatiōe pserunt aliquā spūalem grām: p quā aīa curat ab infirmitatibus vitiorum. et ad h pncipaliter ordinant tanqz ad finē vltimum. valēt tñ ad humiliationē: eruditōem et excitationē sicut ad finē q est sub fine. Ratio aūt ad intelligentiā pdictorum hec est. Quia principiū reparatiui qd est xps crucifixus: verbū. scz incarnatū. qd sapientissime dispensat omnia q diuinū: et clementissime curat q diuinitus incarnatū. sic debet reparare. sanare et saluare humanū genus egrotū sm q pcipit ipsi egrotāti: egritudini: et occasioni egrotādi: et ipsius egritudinis curationi. Ipse aūt medicus est verbum incarnatū deus. s. inuisibilis in natura visibili. Homo egrotans est nō tantū spiri-

tuis: nec tm̄ caro: ſed ſpūs in carne mortali.
Morbus autem eſt originalis culpa: que p̄ ignorantiam inficit mentē: ⁊ per ↄcupiſcentiam inficit carnem. Origo autem huius culpe licet principaliter fuerit ex ↄſenſu rationis: occaſionē tamen ſumpſit a ſenſibus carnis. Ad hoc ergo ꝙ medicina correſpōdēs eſſet omnibus ſupradictis: oportuit ꝙ nō tm̄ eſſꝫ ſpūalis. verūetiam aliquid haberet de ſenſibilibus ſignis. vt ſicut hec ſenſibilia fuerunt anime occaſio labendi. ita eſſent ei occaſio reſurgendi. Quīa igiť ſigna ſenſibilia ꝗ̄ʒtum eſt de ſe non habent efficacē ordinationē ad grām. licet habeant longinquā repreſentationem de ſui natura. hinc eſt ꝙ oportuit ꝙ ab auctore gratie inſtituerētur ad ſignificādū: ⁊ benedicerentur ad ſanctificandum. vt ſic eſſent ex naturali ſimilitudie repſentātia. ex adiuncta inſtitutione ſignificantia. ex ſupraddita benedictione ſanctificantia ⁊ ad gratiaꝫ preparantia: per quam curraretur ⁊ ſanaretur anima noſtra. ¶ Rurſus quoniam gratia curatiua non datur elatis: incredulis ⁊ faſtidioſis: ideo optuit hec ſigna ſenſibilia diuinitus dari. que non ſolū ſanctificarent ⁊ gratiam cōferrent: ac per hoc ſanarēt. verūetiā ſignificatione erudirēt: ⁊ ſuſceptione humiliarent. ⁊ diuerſificatione exercitarent. vt ſic per exercitationē excluſa accidia a ↄcupiſcibili. per eruditionē excluſa ignorātia a rationali. per humiliationem excluſa ſuperbia ab iraſcibili. tota anima curabilis fieret a gratia ſpūſſancti. que reformat nos ſꝫ has tres potentias ad imaginem trinitatis ecreati.

¶ Poſtremo quī per huiuſmodi ſigna ſenſibilia diuinitus inſtituta grã ſpūſſancti ſuſcipitur. ⁊ in eis ab accedentibus inuenitur. hinc eſt ꝙ huiuſ ſacramenta dicunť grẽ vaſa ⁊ cauſe. nō quia grã in eis ſubſtantialiter ↄtineatur: vel cauſaliter efficiať. cum in ſola aīa habeat collocari. ⁊ a ſolo deo habeat infundi. ſed quia in illis ⁊ p illa grãm curationis a ſummo medico xpo ex diuino decreto oportet hauriri. licet deus nō alligauerit ſuã grãm ſacramētis. ¶ Ex pmiſſis igiť apparet nō ſolum qs ſit ſacramētoꝝ ortus. verūetiā qs vſus ⁊ qs fructus. ¶ Nā ortꝰ coꝝ eſt xp̄s diuꝰ. ¶ Uſus aūt eſt actꝰ exercitatiuꝰ. eruditiuꝰ ⁊ humiliatiuus. ¶ Fructus aūt eſt hoīm cura ⁊ ſalus. ¶ Patet etiā que ſit cauſa efficiens ſacramētoꝝ. q: diuina īſtitutio. ¶ Que materialis: q: ſigni ſenſibilis repreſentatio. ¶ Que formalis: q: gratuita ſanctificatio. ¶ Que finalis q: hoīm medicinalis curatio. ¶ Et q: denoīatio fit a forma ⁊ a fine: hinc ē ꝙ dicunť ſacramēta q̄ſi medicamēta ſanctificātia. ¶ Per hec. n. aīa a feditate vitioꝝ reducit ad ſctificatōem pfectā. ¶ Et iō licet ſint corpalia ⁊ ſenſibilia: ſunt tñ medicinalia. ⁊ ob h̄ venerāda tanq̄ʒ ſctā. q: ſacra ſignificāt myſteria: ad ſacra pparant charīſmata. a ſacratiſſimo deo data. ſacra inſtitutiōe ⁊ benedictione diuinitꝰ ↄſecrata. ad cultum ſacratiſſimū dei in ſacra eccleſia ↄſtituta. ita vt merito dici debeant ſacramenta.

Capitulum. ij.

¶ De ſacramentorum variatione.

D E variatione autē ſacramētoꝝ ſciendum eſt. ꝙ ſacramenta ab initio ad curationem hoīs ſunt inſtituta. ⁊ ſemp cū morbo hoīs cucurrerūt: ⁊ vſqꝫ i finē ſeculi pdurabūt: ſed alia fuerit in lege nature: alia ſub lege ſcripta: alia ſub lege grãe. Et ī his oībus illa que poſteriora ſunt: ſignificatione ſunt euidētiora. ⁊ effectu grẽ digniora. In lege autem nature fuerunt oblationes ſacrificia ⁊ decimationes. In lege autem ſcripta introducta eſt circūciſio ⁊ adiuncta ē expiatio ⁊ ſuperaddita eſt oblationū [illegible] multiformitas. In lege autem noua ſtatuta ſunt ſacramenta numero pauciora. virtute potiora. efficaciora. ⁊ preeminentia dignitatis in quibus eſt impletio figure ⁊ euacuatio ſacramentorum omnium precedentium. ¶ Ratio aūt ad intelligentiam predictorum hec eſt. q: [illegible] ⁊ origo ſacramentorum [illegible]

ſapientiſſimū. eo ꝙ clementiſſimū eſt non ꝑ
miſit ꝙ curreret morbus pctī ſine remedio
ſacramenti. eo vero ꝙ ſapientiſſimū ē. ideo
iuxta dictamen ſue immutabilis ſapiētie cun-
cta ordinatiſſime gubernantis: diuerſa adhi
buit medicamenta ⁊ varia ſcḋm mutationem
variam tempoꝝ diuerſoꝝ. Quī ergo ab ini
tio percurrente tpe: ⁊ aduentu ſaluatoris ma
gis ac magis appropinquante. ſemꝑ magis
ac magis effect⁹ ſaluti creuit: ⁊ cognitio veri
tatis: cōgruū fuit ⁊ ipſa ſigna ſalutis per ſuc-
ceſſionem tēpoꝝ. alia poſt alia variari. vt ef
fectus gratie diuine in ſalutem creſceret. ſi-
mulq₃ ⁊ ipſa ſignificatio in ipſis ſignis viſi-
bilibus euidētior appareret. Et ideo primuꝫ
per oblatōes. poſtea per circūciſionē. ad vl
timū per baptiſmalē ablutionē: expiationis
⁊ iuſtificationis ſacramentū formaliter inſti-
tutum eſt. q: eiuſdē mūdatōis forma ⁊ ſimilitu
do in oblatione quidem occulte inuenitur. in
circūciſione vero euidentius exprimitur. per
baptiſmum aūt manifeſti⁹ declaratur. Et hinc
eſt ꝙ illa ṗmi tpis ſacramēta: ſicut dicit Hu
go: fuerunt ſicut veritatis vmbra. medij tpis
ſicut figura ſeu imago. poſtremi. ſ. gratie ſi-
cut corpus. quia intra ſe veritatem ⁊ gratiā
curatricem continent quā ꝑſentant. ⁊ preſen
tialiter cōferūt qḋ promittunt. ❡ Rurſus qm̄
preſentia veritatꝫ ⁊ grē. q̄ in lege gratie exhi
betur rōne ſue excellētie ⁊ multiformitatis in
ope ⁊ vtute: ꝑ vnū ſignuꝫ exprimi nō pote-
rat vt decebat. hinc ē ꝙ in oī tpe ⁊ lege plā
fuerūt ſacra data. ad illā vitatē ⁊ graꝫ expri-
mendā. ſed ṗcipue in tpe legis figure: cui⁹ eſt
figurare: multa ſigna ⁊ varia preceſſerunt: q̄
ſua varietate chriſti grām multipliciter exp
merent: ⁊ excellenti⁹ cōmēdarent: ⁊ multi-
pliciter cōmēdando nutrirēt puulos. exerce
rent imperfectos. ⁊ duros onerando frāge-
rent: ⁊ ad iugum gratie domarēt. ⁊ quodā-
modo emollirēt. ❡ Poſtremo qm̄ ſupueni
ente veritate ceſſat vmbra: ⁊ figura ꝓnūciās
ſortitur finē intentū. quo habito ceſſare debꝫ
eius vſus ⁊ act⁹. hinc eſt ꝙ grā ſupueniente

vetera ſacramenta ⁊ ſigna impleta ſunt pari
ter ⁊ ſublata. q: ſigna erant prenoſtica futuro
rum ⁊ quaſi prenunciātia de lōginquo: ⁊ no
ua nihilominus inſtituta tanq̄ꝫ demonſtrati-
ua preſentis gratie. ⁊ rememoratiua quodā
modo paſſionis dn̄ice. que fons eſt ⁊ origo
gratie curatiue. ſiue in nobis ſiue in his qui
preceſſerunt chriſti aduentum. ſed in his qui
preceſſerūt tanq̄ꝫ preciū ꝓmiſſuꝫ. in his qui
ſequunt̄ tanq̄ꝫ preciū perſolutū. Et qm̄ non
debet̄ grā promiſſioni ꝑcij niſi rōne pſoluti
onis ⁊ abūdātior debet̄ pſoluto ꝑcio q̄ꝫ pro
miſſo. hinc eſt ꝙ paſſio chriſti imediati⁹ ſcti-
ficat ſacramenta temporis legis noue. ⁊ ple
nior grā in eis redundat. Propter qḋ illa ꝑ
parauerunt ⁊ ꝑduxerūt ad hec ſicut via ad
terminum. ſicut ſignū ad ſignatum. ſicut figu
ra ad veritatem. ⁊ ſicut imperfectum redu-
cit ⁊ preparat ad perfectum.

Capitulum iij.

❡ De ſacramētoꝝ numero ⁊ diſtinctione.

De diſtinctione aūt ⁊ numero ſacro-
rum noue legis hoc tenendū eſt: ꝙ
ipſa ſunt ſeptē ſcḋm correſpondētiam
ad grām ſeptiformē. q̄ per ſeptenarium tpis
nos reducit ad principiū. quietē. ⁊ circulum
eternitatis. ſicut ad octauam reſurrectionis
vniuerſalis. ❡ Hoꝝ aūt ſacramētoꝝ ianua
eſt baptiſmus. deīde ꝯfirmatio: euchariſtia:
penitentia: vnctio extrema: ordo ⁊ matrimoni
um. qḋ licet vltimo collocet̄ propter morbuꝫ
cōcupiſcentie annexū. ipſum tn̄ fuit ante oīa
introductū in ꝑadiſo. etiā ante pctm̄. ❡ Rō
aūt ad intelligentiā predictoꝝ hec eſt. Quia
ꝓncipiū noſtrū repatiuū ⁊ curatiuū noſtroꝝ
morboꝝ chriſtus dn̄s verbum incarnatū: cū
ſit dei virtus ⁊ ſapiā ⁊ miſericordia nr̄a: ſic
potenter: ſic ſapiēter: ſic clemēter: ſic decent̄
ſua debet inſtituere ſacrā in lege grē: vt nihil
prorſus deſit curationi nr̄e quātū cōpetit ſta
tui vite pn̄tis. ❡ Ad pfectā aūt curationem
egritudinis cōcurrūt hec tria. ſ. expulſio egri
tudinis. introductio ſanitatis: ⁊ conſeruatio
introducte ſalutis. ❡ Primū igit̄ qm̄ ad p-

fectam curationē pfecta ⁊ vniuerſalis egritu morbi expulſio: ⁊ morbus eſt ſeptiformis: triplex culpabilis. ſ. culpa originalis: mortalis: ⁊ venialis. ⁊ quadruplex penalis. ſ. ignorātia malicia: infirmitas: ⁊ ↄcupiſcentia. ⁊ non ſanat oculum qđ ſanat calcaneū. ſicut dicit hieronẏ. hinc eſt q̄ oportuit adhiberi ↄ̄ hec ſeptenariū medicamētoꝝ: ad hunc ſeptiformē morbū plenius expellendum. ſ. ↄ̄ originalem baptiſmū. ↄ̄ mortalē penitētiā. ↄ̄ venialē vnctionem extremā. ↄ̄tra ignorantiā ordinē. ↄ̄tra maliciā eucharistiā. ↄ̄ infirmitatē ↄ̄firmationē. ⁊ ↄ̄ concupiſcentiā matrimoniū qđ eam tempat ⁊ excuſat. ℭ Rurſus q: pfecta curatio nō poteſt eſſe ſine reſtitutione integre ſanitatis: ⁊ ſanitas aie integra ↄ̄ſiſtit in vſu ſeptē virtutū. triū ſcꝫ theologicaꝝ. ⁊ quatuor cardinaliū. hinc eſt q̄ ad haꝝ viium tanū reſtituēdū inſtitui oportuit ſeptiforme ſacramētum. Nam baptiſmus ſanādo diſponit ad fidem. ↄ̄firmatio ad ſpem. eucharistia ad charitatē. pnia ad iuſticiā. vnctio extrema ad perſeuerantiā. que eſt fortitudinis ↄ̄plementū ⁊ ſūma. ordo ad prudentiā. matrimoniū ad ↄ̄ſuantiā ↄ̄ſeruandā. quā maxime pſequitur infirmitas carnis. ſed honeſtas remediat nuptiarū. ℭ Poſtremo qm̄ perfecta curatio eſſe nō poteſt ſine ↄ̄ſeruatōe ſalutis introducte. ⁊ ſalus introducta ↄ̄ſeruari nō pōt in cōflictu certaminis niſi in acie eccleſie. q̄ eſt terribilis vt caſtroꝝ acies ordinata. ⁊ hoc qđ ꝫ fit p ſeptiformis grē armaturā. hinc eſt q̄ neceſſe eſt ſeptē eſſe ſacrā. Nā vt hec acies ſit pfecte ⁊ ↄ̄tinue cōmunita: cū ↄ̄ſtet ex pribus corruptibilibus indiget ſacramētis munientibus: releuātibus ⁊ renouātib⁹. munētib⁹. pugnantes. releuantibus cadētes: ⁊ renouātibus morientes. ℭ Sacrm̄ aūt muniēs: aut munit ingredientes. ⁊ ſic eſt: baptiſmus. aut ſtātes: ⁊ ſic eſt ↄ̄firmatio. aut exeuntes. ⁊ ſic eſt extrema vnctio. ℭ Sacrm̄ aūt releuans aut releuat a caſu veniali. ⁊ ſic eſt eucharistia aut a mortali. ⁊ ſic eſt pnīa. ℭ Sacrm̄ aūt renouās aut renouat, in eſſe ſpūali. ⁊ ſic ē ordo cuius eſt adminiſtrare ſacramēta. aut in eſſe naturali. ⁊ ſic eſt matrimoniuꝫ. qđ q: renouat multitudinē in eſſe nature qđ eſt oīm fundamentū. iō primo fuit añ oīa inſtitutū. licet ꝓpter morbū ↄcupiſcētie annexū. ℭ Et q: minime eſt ſctificatiuū: q̄uis ſignificatōe ſit ſacramentū magnū. inter medicamēta ſpūalia vltīo collocat: ⁊ locū ſortit extremū. ℭ Cū q: baptiſmus eſt ingredientiū: ↄ̄firmatio pugnantiū. eucharistia vires reſumentiū. pnīa reſurgentiū. extrema vnctio exeuntiū. ordo nouos milites introducētiū. matrimoniū nouos milites ꝑparantiū. patet ex his ſufficientia ⁊ ordo medicamētoꝝ. ſacralū ⁊ armoꝝ.

Capitulum. iiij.

ℭ De ſacramentorum inſtitutione.

De inſtitutione aūt ſacramentoꝝ hoc tenendum eſt. q̄ ſeptem ſacramenta legis gratie chriſtus inſtituit tāq̄ꝫ noui teſtamenti mediator: ⁊ precipuus lator legis. in qua vocauit ad promiſſa eterna dedit precepta dirigentia. ⁊ inſtituit ſacramēta ſanctificantia. ℭ Inſtituit vero ea in verbis ⁊ elementis: ad euidentiam ſignificationis: ⁊ efficaciam ſanctificatōis ita q̄ ſemꝑ habēt ſignificantiā veritatis: ſed nō ſemper efficaciam curatōis. nō propter defectum a parte ſui: ſed parte ſuſcipientis. ℭ Inſtituit autem predicta ſacramenta diuerſimode. ℭ Quedam. ſcꝫ ex eis confirmando: approbando ⁊ ↄ̄ſummando. vt matrimoniū ⁊ penitentiaꝫ. Quedā aūt inſinuando ⁊ initiando: vt ↄ̄firmationē ⁊ vnctionē extremā. ℭ Quedā vero initiando ⁊ ↄ̄ſummando ⁊ in ſemetipo ſuſcipiendo: vt ſacramentū baptiſmi. eucharistie ⁊ ordinis. Hec enim tria ⁊ plene inſtituit: ⁊ etiam primus ſuſcepit. ℭ Rō aūt ad intelligentiā pdictoꝝ hec eſt. Quia principiū reparatiuū noſtrū eſt chriſtus crucifixus: vbū ſcꝫ incarnatū. quod q: verbum eſt patri coequale ⁊ ↄ̄ſubſtātiale: eſt verbū ſumme potētie ſumme veritatis: ⁊ ſumme bonitatis. ac per hoc ⁊ ſumme auctoritatis. ⁊ ideo ipſius ē ꝓprie nouū teſtamentū introducere. ipſius eſt

etiam: τ are legē integrā τ ſufficientē ſm exigentiam ſumme virtutis: τ veritatis ac bonitatis ſue. Rōne igit̄ ſumme bonitatis pmiſſa ppoſuit beatificantia. rōne aūt ſumme veritatis pcepta dedit dirigētia. rōne vero ſūme virtutis ſacramēta ſtatuit adminiculātia vt ſic per ſacramenta virtus reparet̄ ad implenda precepta dirigentia. τ p precepta directiua pueniret̄ ad promiſſa eterna. faciēte hoc verbo eterno. xpo ſcʒ dño in lege euangelica. in q̄ titum eſt v a vitas τ vita. ¶ Rurſus q̄m repatiuū principiū nō ſolū eſt verbū inquantū verbū: ſed etiā inquantū incarnatū. q̄d hoc ipſo q̄ incarnatū oībus ſe offert quantū ad noticiā veritatis: τ oībus digne accedentibus ſe exhibet ad grām curationis. hinc eſt q̄ tanq̄ plenū gratie τ veritatis ad maiorē euidentiā ſignificandi. τ efficaciam ſanctificandi ſacramenta inſtituit in elemētis ſimul τ verbis. vt dū elementa oculis: τ verba auribus ſe offerent. qui ſunt duo ſenſus maxime cognoſcitiui: euidentiā darent ſignificationis expſſe. deinde etiā verba ſanctificarent elemēta. vt plenior fieret efficacia curatiōis humane. que q̄m nulli dat̄ repugnāti τ impugnāti fontē gratie interius i corde. ideo ſic inſtituta ſunt vt ſignificarent ſemp τ vniuerſaliter. non aūt ſanctificarent niſi accedentes digne abſq̄ omni fictōe. ¶ Poſtremo. q̄m etſi verbū incarnatū ſit fons gratie ſacramētalis: aliqua tñ gratia ſacramentalis fuit ante incarnationē. aliqua vero non niſi poſt ſpūſancti miſſionē. quedam aūt medio mō ſe habent. hinc eſt q̄ oportuit ſacramenta inſtitui diuerſimode. Nā ante incarnationē neceſſaria fuit ppunctio penitētialis: τ generatio matrimonialis. ideo hec duo ſacramenta nō de nouo inſtituit: ſed iā a ſe inſtituta: τ naturali dictamini q̄dāmodo impreſſa cōſummauit τ confirmauit in lege euangelica. dum penitentiā predicauit: τ nuptijs īterfuit: τ legem coniugij approbauit: ſm q̄ colligitur ex diuerſis euangelij locis. Ante vero ſpūſancti miſſionē. nec fuit plena ſpiritus ſancti donatio ad ꝯfirmationem: τ nominis chriſti publicā ꝯfeſſionē. nec vnctio mentis plenaria ad euolationē. ideo hec duo ſacramenta ſcʒ ꝯfirmationem τ extremā vnctionem chriſtus ſolum initiauit τ inſinuauit. cōfirmationē: manū puulis imponēdo: τ predicendo diſcipulos baptizādos ſpūſancto. vnctionem vero extremā diſcipulos ad curandum mittendo. qui infirmos vngebant oleo ſicut dicit̄ in marco. ¶ Medio aūt tpe τ ſuit regeneratio: τ eccleſie ordinatio: τ ſpūalis cibatio. ideo chriſtus hec tria ſacramenta. ſ. baptiſmi: euchariſtie τ ordinis: τ complete τ clare inſtituit. Primo baptiſmū ſuſcipiendo deinde formā dando: τ ceteris publicando. Ordinem vero dando primo poteſtatem ligandi τ ſoluendi peccata humani generis. τ poteſtatē ꝯficiendi ſacramentū altaris. Euchariſtiā vero pparando ſe grano frumēti. τ ꝯficiendo τ dando imminente paſſiōe ſacramentū corporis τ ſanguinis ſui. Et iō hec tria ſacramenta per chriſtū diſtincte τ integre debuerunt inſtitui: τ in lege veteri multipliciter figurari. tanq̄ ſacramenta ſubſtantialia noui teſtamenti: τ propria legiſlatoris verbi ſcilicet incarnati.

Capitulū. v.

¶ De ſacramentorum diſpenſatione.

d E diſpenſatione vero ſacramentoꝝ hoc tenendū eſt. q̄ poteſtas diſpenſationis ſacramentoꝝ regularit̄ ſpectat ad ſolū genus humanū. ¶ In oībus autem ſacramentis diſpenſandis. neceſſaria eſt in diſpenſante intentio. ¶ In aliquibus etiā neceſſario cum intentōe reqritur ordo ſacerdotalis vel pontificalis. Pōtificalis inq̄ neceſſarius eſt diſpenſatiōi ꝯfirmatōis τ ordinis. Sacerdotalis vero diſpēſatiōi euchariſtie: pniē τ vnctōis extreme. Baptiſmꝰ aūt τ mrimonium: licet ad ſacerdotes ſpectent poſſunt tñ preter ordinem ſacerdotalē diſpēſari de facto: maxime in articulo neceſſitatis. His aūt exiſtentibus ſacra diſpēſari poſſunt a bonis τ malis. a fidelibus τ hereticis. intra

eccleſiam ꝛ extra. ſed intra ſm veritatē ꝛ ad
vtilitatē. extra vero nō ad vtilitatem. licet di
ſpenſent ſm veritatē. ¶ Rō aūt ad intelli-
gentiā ꝑdictoꝝ hec eſt. Quia reparatiuū ꝑnci
piū noſtꝝ: verbū. ſ. incarnatū inquantū deuſ
ꝛ hō ſacra inſtituit ad ſalutē hoīm. ordinauit
ſicut ꝛ ꝯgruū fuit vt hoībus diſpēſarētur p
miniſteriū hoīm propter ſeruandam confor-
mitatem diſpenſatoris ad ſaluatorē chriſtum
ꝛ ad ipm hoiem ſaluandū. Quīa ergo ſalua-
tor chriſtus hūmanum genus ſaluauit ſm ꝙ
exigebat equitas iuris: dignitas ordinis ſe-
curitas ſalutis. operatus eſt enim ſalutē noſtrā
modo recto: ordinato ꝛ certo. hinc eſt ꝙ ſm
hoꝝ trium exigentiā ſacra cōmiſit homini-
bus diſpenſanda. Primo igiť q: rectitudo
iuris exigit: vt opera hoīs ſm ꝙ homis non
fiant ꝑcipitanter: ꝛ opa hoīs vt miniſtri xpi
aliquo modo referanť ad chriſtum. ꝛ opera
hoīs vt miniſtri ſalutis aliquo modo referā
tur ad ſalutem vel in generali vel in ſpēali. ꝛ
diſpenſatio ſacramētoꝝ eſt opus hoīs: vt ra
tionalis: vt miniſtri xpi. ꝛ vt miniſtri ſalutis.
hinc eſt ꝙ neceſſe eſt ꝙ fiat ex intentiōe. qua
quis intendat facere qḋ chriſtus inſtituit ad
humanā ſalutem. vel ſaltē facere qḋ facit ec-
cleſia. in quo clauditur in generali intētio ꝑ-
dicta. q: ipſa eccleſia ſicut ſacra a chriſto acce
pit: ſic ad fideliū ſalutem diſpenſat. ¶ Rur
ſus q: ordo dignitatis exigit: vt maiora maio
ribus: minora minoribus: ꝛ media medijs
cōmittantur. ꝛ quedā ſunt ſacra que ꝑcipue
reſpiciūt excellentiā virtutis ſiue dignitatꝭ vt
ſacrm confirmationis ꝛ ordinis. quedā q̄ re
ſpiciunt indigentiā neceſſitatis. vt baptiſmꝰ ꝛ
mrimoniū. quoꝝ vnum generat: alterū rege
nerat ad exiſtentiam debitam. quedā aūt me
dia: vt eucariſtia: pnia: ꝛ vnctio extrema.
hinc eſt ꝙ prima tanq̄ſ ſuprema nō poſſunt
diſpenſari niſi ab epis ꝛ pontificibus q̄ſtum
eſt de iure ꝯmuni: alia vero tanq̄ſ infima di
ſpenſari poſſunt a quibuſcūqꝫ ordinibus et
perſonis inferioribus. maxime i articulo ne
ceſſitatis. qḋ dico ratiōe baptiſmi. media vo
a ſolis ſacerdotibus: qui inter epos ꝛ inferio
res perſonas ſunt quaſi in medio conſtituti.
¶ Poſtremo quia ſecuritas ſalutis exigit:
vt res ſic fiat vt in dubium nō cadat. ꝛ nullꝰ
eſt qui certus ſit de bonitate ꝛ credulitate di
ſpenſatoris. ꝛ idem ipſe non eſt certus de ſe
vtrum odio vel amore dignus ſit. ideo ſi ſa-
cramenta diſpenſari ſolum poſſent a bonis:
nullus eſſet certus de ſuſceptione ſacramēti.
ꝛ ſic oporteret ſemꝑ iterari. ꝛ ſic malitia vni
us preiudicaret aliene ſaluti. Nulla etiā eſſꝫ
ſtabilitas in gradibꝰ hierarchie eccleſie niſi
tantis. que maxime conſiſtit in ſacramentis
diſpenſandis. ꝛ ideo congruū fuit vt ſacra-
mētoꝝ diſpenſatio cōmitteretur hominibus nō
rōne ſanctitatis q̄ variať ſm voluntatē. ſed
rōne auctoritatis q̄ ſemꝑ manet quantū ē de
ſe. ac per hoc oportuit ꝙ ſe extenderet ad bo
nos ꝛ ad malos. ad eos qui ſunt intra: ꝛ ad
eos q̄ ſunt extra eccleſiā. ¶ Verū q: extra
vnitatē fidei ꝛ charitatis q̄ facit nos filios
eccleſie ꝛ mēbra: nullꝰ pōt ſaluari. iō ſi ſacra
extra recipianť: nō ad ſalutē recipiunť: q̄uis
vera ſint ſcra. ſed vtilia poſſunt fieri ſi qs re
deat ad ſctām matrem eccleſiā. vnicam chriſti
ſponſam: cuius filios nīſi xpo ſponſus repu-
tat dignos hereditate eterna. ¶ Unde augꝰ
ꝯ donatiſtas. Eccleſia paradiſo comparata i
dicat nobis poſſe quidē baptiſmū eius ho-
mines etiā foris accipe. ſed ſalutem beatitu-
dinis extra eā neminē vel ꝑcipere vel tene-
re. Nā ꝛ flumina de fonte paradiſi ſicut ſcri
ptura teſtatur etiā foras largiter manauerūt.
nominatim quippe ꝯmemoranť: ꝛ ꝑ q̄s ter-
ras fluant: ꝛ ꝙ extra paradiſum ꝯſtitute ſint
oībus notū eſt. nec tamē in meſopotamia vl'
in egipto: quo illa flumina puenit: eſt felici-
tas vite que in paradiſo ꝯmemorať. ita fit vt
cum paradiſi aqua ſit extra paradiſum: bea-
titudo tñ nō ſit niſi intra paradiſum. ¶ Sic
ergo baptiſmus pōt eſſe extra eccleſiā. mu
nus aūt beate vite non niſi intra eccleſiā re-
peritur que ſupra petrā etiā fundata eſt. que
ligandi ꝛ ſoluendi claues accepit. ¶ Decet

vna que tenet ⁊ poſſidet oēs ſponſi ſui ⁊ dñi poteſtatē. ꝑ quā ꝯiugalē poteſtatē etiã de ancillis parere filios pōt. qui ſi nō ſupbiant in ſortem hereditatis vocabunť. ſi vero ſupbiant extra remanebunt. ¶ Magis ergo qꝛ ꝓ eccleſie honore atqꝫ vnitate pugnam⁹. nō tribuamus hereticis quicqd apud eos eiuſmodi cognoſcimus. ſed eos arguētes doceãmus qđ extra vnitatē habēt non valere ad ſalutem: niſi ad eandē venerint vnitatē.

Capitulū. vi.

¶ De ſacramentorum iteratione.

De iteratione aūt ſacramentoꝝ hͦ tenendū eſt. qꝫ licet cōmune ſit oībus ſacramentis non iterari ſup eandeꝫ pſonam ⁊ materiã ⁊ ex eadem cauſa. ne fiat cōtumelia ſacramento. ſpēaliter tñ tria ſūt ſacramenta que non ſunt aliquatenus iterãda ſcꝫ baptiſm⁹: ꝯfirmatio: ⁊ ordo. In his nãqꝫ tribus imprimiť triplex caracter. interior: q non deleť. inter quos caracter baptiſmalis retinet fundamentū: nec alij poſſunt imprimi niſi ille pͥmitus imprimať. Unꝰ ſi quis ordinať nō baptizatus nihil ꝓſus efficitur. ſed eſt totū de nouo faciendū. qꝛ non intelligitur iteratū qđ ꝯſtat non fuiſſe factū. ¶ Rō aūt ad intelligentiã pmiſſoꝝ hec eſt. Quia pͥncipiū noſtrū repatiuū: verbū ſcꝫ incarnatū: licet ratione ſue ſumme virtutis ⁊ ſapientie ⁊ bonitatis nihil agat inefficaciter: nihil icpte. nihil infructuoſe. potiſſime tamen hoc obſeruare debet in nobiliſſimis operibus ſuis. cuiuſmodi ſunt illa per que reparetur genus humanū. Quã ergo ſacramenta ſunt de genere hmōi opeꝝ diuinoꝝ. hinc eſt qꝫ cōtumelia qđāmodo fit eis qñ ſup eandem materiã ⁊ perſonã ⁊ ex eadem cauſa iterantur. qꝛ ex hoc oſtendiť qꝫ prius diſpenſata fuerūt inefficacia: inepta ⁊ infructuoſa. contra id qđ exigebat ipſius repatiui principij virtus ⁊ ſapientia ⁊ bonitas ſumma. que ſemp aſſiſtit ad operandū in illis ⁊ ꝑ illa ſacramẽta. ¶ Rurſus qñ inter hec ſacra repatiua in quib⁹ eſt generaliter efficacia diuine virtutis ad reparationem humani generis qdam ſunt que tñ introducta ſunt ꝓpter remedia morboꝝ. quedam etiã nō ſolū ad hoc: ſed ad ſtatuendum: diſcernendū: ⁊ ordinandū in eccleſia hierarchicos gradus: ⁊ morbi poſſunt variari: expelli ⁊ iterū introduci. gradus aūt eccleſie debent eſſe firmi: ſolidi ⁊ incōcuſſi. hinc ē qꝫ ſacramẽta que reſpiciūt morbos iterabiles: habent effectus trãſeūtes. ac ꝑ hoc ⁊ iterabiles rōne noue cauſe. ſacra vero illa que reſpiciunt gradus hierarchicos. ⁊ ſtatus fidei dterminatos: neceſſe eſt qꝫ pͥter effectus remediãtes: aliquos effectus tribuãt pmanētes ad graduū ⁊ ſtatuū eccleſie diſtinctionē fixã ⁊ ſtabilē. Et qñ hͦ nō pͭ fieri ꝑ data naturalia. vel dona gratuita gratū facientia. neceſſe eſt qꝫ fiat ꝑ aliqua ſigna: ſubſtãtie incorruptibili. ſ. anime incorruptibili: a principio incorruptibili. ſꝫm ꝯformitatē ad incorruptibiliť ĩdelebiliter et gratis impreſſa. que caracteres appellanť. qui qñ nunqꝫ deleňť. iō nec iterari poſſunt. nec illa ſacra in quib⁹ hmōi caracteres imprimunť. ¶ Poſtremo qñ triplex eſt ſtatus fidei ſꝫm quē habet fieri diſtinctio in pplo chriſtiano ĩ acie eccleſiaſtice hierarchie. ſ. ſtatus fidei genite: roborate: ⁊ multiplicate. Scđm primū fit diſtinctio fidelium ab incredulis. ꝑ ſcđm fit diſtinctio fortiū ab infirmis ⁊ debilibus. ſꝫm tertiū fit diſtinctio clericoꝝ a laicis. hinc eſt qꝫ illa ſacramenta q̄ reſpiciūt triplicē fidei ſtatū predictū characteres imprimūt. ꝑ quos indelebiliť impſſos ſemp diſtinguūt. ac ꝑ hoc nunqꝫ iterari pñt. Quã ergo baptiſm⁹ reſpicit ſtatū fidei genite in quo pplus dei diſtinguiť ab incredulis vt iſrahelite ab egiptijs. ⁊ ꝯfirmatio reſpicit ſtatum fidei roborate. in quo diſtinguitur populus fortis ab infirmis. ſicut pugiles ab his qui ad pugnã nō ſunt idonei. ⁊ ordo reſpicit ſtatū fidei multiplicate: in quo diſtinguiť clerus a laicis. ſicut leuite ab alijs tribubus. hic eſt qꝫ in his tribus ſacramentis characteres imprimunť. Quia vero diſtinctio ppli a nō pplo: pͥma ē ⁊ radicalis. hic ē qꝫ chara

cter baptiſmalis eſt fundamentũ oĩuꝫ alioꝝ characterũ. ⁊ ideo illo nõ ſubſtrato nihil poterit ſuperedificari. ac per hoc oportet de nouo fieri. ſi aũt ille ſubſternaf alij impmi põt. nec vnq̃ȝ vlterius iterãdi ſunt. nec ſacra tria ꝑdicta que hos imprimũt ex cauſa aliqua iteranf. ⁊ grauis de facto iterãtib⁹ debet pena imponi. propter diuini contumeliam ſacramenti. licet alia q̃tuor ex cauſis diuerſis poſſint ſine ſui contumelia iterari.

Capitulum vij.

¶ De integritate baptiſmi.

Iam nunc ſeptimo loco reſtat videre de integritate vniuſcuiuſq; ſacramenti: que cum ſint in numero ſepformi: primo dicendũ eſt de baptiſmi integritate. qđ eſt ianua oĩuꝫ alioꝝ ſacramentorum ¶ De integritate igif ſacri baptiſmi hoc tenenduꝫ ẽ. q̃ ad hoc q̃ aliq̃s baptizef vere ⁊ plene: regrif expreſſio forme vocalis a dño inſtitute: que eſt hec. Ego te baptizo in noie patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti amen: abſq; omiſſione vocabuli: ⁊ ſine interpoſitione vocabuli. abſq; ꝑpoſteratiõe ordinis ſupradicti. ⁊ ſine cõmutatiõe nois ꝑlati. Regrif etiam merſio vel ablutio p elemẽtũ aq̃ in toto corpore vel ſaltẽ in digniori pte. ita q̃ expreſſio ⁊ merſio fiat ab vno ⁊ eodẽ: ⁊ in eodẽ tpe. q̃bus ↄcurrentib⁹ ſi nõ ſit fictio in baptizãdo datur ei gr̃a regeneratiõis: rectificaſ ⁊ purificaſ ab omni culpa. Qđ vt efficacius fiat catheciſmus ⁊ exorciſmus tanq̃ȝ ꝑparatorij ꝑmittuntur tam in paruulis q̃ȝ in adultis. ita tñ q̃ in adultis requirif fides propria. in paruulis ſufficit fides aliena. ¶ Rõ autem ad intelligentiam predictoꝝ hec eſt. Quia cũ principiũ noſtrũ reparatiuũ: verbũ. ſ. incarnatũ tanq̃ȝ pfectiſſimũ ⁊ ſufficiẽtiſſimũ principiũ reparare habeat gen⁹ humanum p medicamẽta ſacramentoꝝ. ita q̃ nihil ſit in eis ſuperfluum: nihil inordinatũ. nihil etiã diminutuꝫ. ita diſponere debuit q̃ ſacramentũ baptiſmi ⁊ alia integrarenf ſm q̃ exigebat ſua virt⁹. noſtra ſalus: ⁊ etiã noſter morb⁹. Qm̃ g̃ virtus nos repans: eſt virtus totius trinitatis quã ſancta mater eccl'ia credit in animo: confitef in verbo. ⁊ profitef in ſigno: ſub triũ perſonaruꝫ diſtinctiõe ⁊ ꝓprietate: ordine ⁊ origine naturali. eſt etiam virt⁹ paſſiõis xp̄i qui mortuus ⁊ ſepult⁹ fuit. ⁊ die tertia reſurrexit. hinc eſt q̃ ad hoꝝ expſſiones in ſacro qđ primũ oĩuꝫ ſacramẽtoꝝ ẽ. ⁊ in q̃ p̃mo ⁊ principaliter hec virt⁹ opaf: debuit fieri expſſio trinitatis diſticta ꝓpria ⁊ ordinata noiatione: q̃tũ eſt de forma cõmuni. licet in tpe primitiue eccleſie potuerit fieri in noĩe chriſti. in quo intellectus claudif tot⁹ trinitatis. Debuit etiã fieri ꝓpria ⁊ ordinata noiatio vbi baptizãdi: cũ trina merſione: ad expreſſioneꝫ mortis chriſti ⁊ ſepulture: ⁊ reſurrectionis poſt triduũ facte: q̃ȝtũ eſt de congruitate. Et q̃ ſil' opaf vtraq; virtus. ⁊ in vno chriſto ſaluatore: vtrũq; hoꝝ debet fieri ab vno ⁊ eodem ſimul ⁊ eodẽ tpe: ꝓpter ſignandã vnitatem in ſacro. ⁊ ſignificãdã vnitatẽ in nr̃o mediatore. ¶ Rurſus qm̃ ſalus noſtra requirebat inchoari per regenerationẽ ſeu renouationẽ in eſſe gr̃e cõferentis ſpũale eſſe: abſtergendo immundiciã: effugando tenebras. ⁊ refrigerando ↄcupiſcẽtiã. que vniuerſaliter labefactat omnẽ hoieꝫ deſcendentẽ ſeminaliter ab adam. hinc eſt q̃ ſacramentum primum qđ eſt regeneratiuũ: debuit fieri in elemento qđ haberet conformitatẽ ex naturali repreſentatione ad triplicẽ effectũ ꝑdictum gr̃e inchoantis nr̃am ſalutẽ. Qm̃ ergo aqua ſua puritate mundat. ſua ꝑſpicuitate luminis eſt delatiua. ſua frigiditate refrigerat. ⁊ maxime cõmunis eſt omnibus inter oĩa liq̃da. hinc eſt q̃ ſacramentuꝫ regeneratõis nr̃e pfici debuit in elemento aq̃ indifferẽter. q̃ oĩs aqua omni aq̃ eſt eadẽ ſpecie. ⁊ etiã ne aliq̃s ꝓpt defectum elementi piculuꝫ ſalutis incurrere poſſet. ¶ Poſtremo qm̃ morbus noſter cõtra quẽ principaliter eſt baptiſm⁹: eſt originale peccatuꝫ: qđ animã priuat vita gr̃e: ⁊ oĩuꝫ virtutum rectitudine habilitante: ⁊ pronũ q̃dammodo reddit ad omne gen⁹ culpe: ⁊ tra

ducitur aliūde. et paruulū facit ↄcupiscibilē et adultū actu cōcupiscentem: redigit etiā in diabolicā seruitutem: et in ptātem principis tenebrarū. Hic est q ad hoc q p illud sacramētū per ↄriū sufficiens adhibeat remedij medicamentū: cōgruit in eo dari grām regenerantem ↄ priuationē vite gratuite. grām rectificantē in septiformi ↄtute ↄ priuationē ↄtutis habilitatiue. grām purificantem ab omni culpa ↄ pronitatē ad oēm deordinationem viciosam. Et qm̄ originale pctm̄ trahit aliunde et paruulū facit concupiscibilem: et adultum actu cōcupiscentē. necessaria est adulto fides ppria et penitentia. sed puulo sufficit aliena. q̄ sꝫ est in vniuersali ecclesia. Quia vero baptismus debet eruere a seruitute diaboli. et de ptāte principis tenebrarū: tam paruulos q̄ adultos. hinc est q vtriq exorcizari debent ad expulsionem ptātis ↄrie. vtriq etiā cathezizari. adulti vt expulsa caligine erroris informentur ad fidem. paruuli vero vt sciant patrini quid eos debeāt edocere. ne p humano defectu impediatur baptismatis sacramentum. quo minus habeat ↄtutem suā.

Capitulum viij.

De integritate confirmationis.

De sacramento confirmationis [illegible] [illegible] est q ad ipsius integritatē requiritur forma vocalis. que sm̄ maiorem magis cōmunem hec est. Signo te signo crucis. cōfirmo te chrismate salutis in nomine patris et filij et spiritussancti amē. Requirit etiā chrisma. qd ↄficitur ex oleo oliuarū et balsamo. de quo cū per manus epi signū crucis fronti imprimitur sub pdicta forma ↄborū: cōfirmationis suscipitur sacramentū. p qd cōfirmatur hō vt pugil ad nomen christi audacter et publice cōfitendū. Rō aūt ad intelligentiā predictorum hec est. Quia reparatiuū principiū nostrū: verbum. s. incarnatū sicut eternaliter cōceptū est in corde prīs et temporaliter in carne sensibiliter apparuit hoī. sic neminem repat nisi ipsum et corde credendo cōcipiat. et credituū exteri9 cōfitēdo depromat cōfessione debita: cuiusmodi est confessio veridica. veritate plena. que non tm̄ est veritas speculatiua: verumetiam practica. Hec autē est in qua nō tm̄ est adeq̄tio intellectus sermonis et rei. verūetiam in q̄ tot9 homo veritati cōformatur: sm̄ intelligentiā rōnis. sm̄ cōplacentiam voluntatis. et sm̄ adherentiam virtutis. vt sit ex toto corde: tota aīa: et tota mente. sit ex corde puro: conscientia bona. et fide non ficta. et talis est confessio integra: placida et intrepida. vt sit integra ratione eius de quo est. placida ratione ei9 coram quo fit. intrepida rōne eius a quo fieri hꝫ illa confessio. Quoniā g̃ ad hoc hō pusillanimis non est idone9 nisi p manū supne gratie cōfirmetur. ideo ad hoc sacramētū ↄfirmatōis fuit diuinitus institutum: tanq̄ immediate sequens baptismum. Quia vo finis imponit necessitatem his que sunt ad finē. ideo integrari debet hoc sacramentū sm̄ exigentiam cōfessiōis predicte: et suarū ↄditionū: trium videlicet predictarū. Primo g̃ qm̄ cōfessio hec debet esse integra. et integritas ↄfessiōis nō est nisi quis ↄfiteatur christū verū hoiem pro hoibus crucifixū: eundēq verū dei filiū incarnatū in vnitate psone et [illegible] [illegible] coequalem [illegible] q in forma vocali non [illegible] [illegible] signi crucis. et nominis beatissime trinitatis. Amplius q: cōfessio debet eē placida rōne eius coram quo fit. et fieri hꝫ coram deo et hominibus. et deo nō pōt placere nisi assit lumen intelligentie et nitor ↄscie. nec proximis nisi assit odor bone fame et vite honeste. ideo ad horū designationem in elemēto exteriori cōmisceatur oleū oliuarū. qd est nitidū: et balsamum qd est odoriferū. vt p hoc significetur q cōfessio ad quā hoc sacrm̄ ordinat et dispōit cōiunctū oꝫ habere nitorē cōscientie et intelligentie: cū suaui odore tam vite q̄ fame: ne contrarietas aliqua sit inter linguā et ↄsciam. vel inter linguā et famā propter quā tal' confessio nō acceptetur ab hominibus: nec approbet a christo. Postremo qm̄ talis cōfes-

ſis debet eſſe intrepida: vt nec pudore nec ti
more dimittat quis dicere veritatem: ⁊ tpe p
ſecutionis chriſti ignominioſam mortem chri
ſti in cruce confiteri publice formidat quis ⁊
erubeſcit: precipue horrens incidere in conſi
milem penam ⁊ ignominiã paſſionis: ⁊ hu
iuſmodi timor ⁊ pudor potiſſime apparet in
facie. ⁊ maxime in fronte. ideo ad omnẽ ve
recundiam ⁊ formidinẽ propulſandã: ⁊ ma
nus poteſtatiua imponitur que ↄfirmet: ⁊ crux
fronti imprimitur vt non erubeſcat eam publi
ce cõfiteri. nec formidet pro cõfeſſiõe nominis
chriſti: ſi opus fuerit quãtãcunqꝫ penam vel
ignominiam ſuſtinere. tanq̃ꝫ verus pugil vn
ctus ad prelium: ⁊ tanq̃ꝫ ſtrenuꝰ miles ferẽs
in fronte regis ſui ſignum: ⁊ crucis clꝰ triũ
phale vexillum. cũ quo paratꝰ ſit penetrare
hoſtium cuneos ſecurus. Nõ enĩ poteſt cru
cis gloria libere predicari: ſi crucis pena ⁊
ignominia formidetur. iuxta qḋ ſanctus dice
bat andreas. Ego ſi crucem expaueſcerem:
gloriam crucis minime predicarem.

Capitulum ix.

¶ De integritate eucharistie.

D e ſacramento eucharistie hoc tenẽ
dum eſt: ꝙ in hoc ſacramẽto verũ
chriſti corpus ⁊ verus ſanguis: non
tm̃ ſignificatur: verũetiam veraciter ↄtinetur
ſub duplici ſpecie. panis. ſ. ⁊ vini. tanq̃ꝫ ſub
vno ⁊ non ſub duplici ſacramento. hoc autẽ
eſt poſt conſecrationem ſacerdotalẽ: que fit
in prolatiõe vocalis forme a dño inſtitute ſu
per panem. ſ. hoc eſt corpus meũ. ſup vinum
vero. h̓ eſt calix ſanguinis mei. quibꝰ ꝯbis
cũ intentiõe cõficiẽdi a ſacerdote ꝓlatis: trãſ
ſubſtantiatur vtrũqꝫ elementum ſm ſubſtanti
am in corpus ⁊ ſanguinem ieſu chriſti. rema
nentibus ſpeciebus ſenſibilibus. in quarum
vtraqꝫ continetur totaliter: non circũſcriptibili
ter nec localiter. ſed ſacramentaliter totꝰ chri
ſtus. In quibus etiã proponitur nobis vt ci
bus. quem qui digne accipit non ſolũ ſacra
mentaliter: verũetiam per fidẽ ⁊ charitatem
ſpũaliter manducando: corpori chriſti myſti
co magis incorporatur: ⁊ in ſeipſo reficitur ⁊
purgatur. qui vero indigne accedit: iudicium
ſibi manducat ⁊ bibit: non diiudicãs ſctiſſi
mum corpus chriſti. ¶ Ratio aũt ad intel
ligentiã predictorum hec eſt. Quia principiũ
noſtrum reparatiuum: verbum. ſ. incarnatum
⁊ ſufficientiſſimum eſt in virtute: ⁊ ſapiẽtiſſi
mum eſt in ſenſu. ideo ſic nobis cõtulit ſacra
ſm ꝙ exigit ſapientia ⁊ ſufficiẽtia ſua. ¶ Et
quia ſufficientiſſimus eſt: ideo largiendo me
dicamenta morborum ⁊ chariſmata gratiaꝝ
non tm̃ inſtituit ſacrm̃ qḋ nos in eſſe gratie
generaret: vt baptiſmus: ⁊ genitos augmen
taret ⁊ roboraret: vt confirmatio. verumetiã
quod genitos ⁊ augmentatos enutriret: vt ſa
cramentum eucharistie. propter quod hec
tria ſacramẽta omnibus dantur qui accedũt
ad fidem. Quĩ ergo nutrimentum noſtrum
quantum ad eſſe gratuitũ attenditur in vnoq
qꝫ fidelium p cõſeruationẽ deuotiõis ad de
um: dilectiõis ad ꝓximum. ⁊ delectatiõis in
tra ſeipſum. ⁊ deuotio ad deũ exercetur p ſacri
ficij oblationem. dilectio ad ꝓximũ p vnius
ſacramenti cõmunionem: ⁊ delectatio intra
ſeipſum per viatici refectionẽ. hinc eſt ꝙ pn
cipium noſtrũ reparatiuũ iſtud ſacrm̃ euchari
ſtie dedit in ſacrificium oblatiõis. ⁊ ſacramẽ
tum cõmuniõis: ⁊ viaticũ refectiõis. ¶ Qꝛ
vero principiũ noſtrũ reparatiuũ nõ tm̃ ẽ ſuf
ficientiſſimum. verũetiã ſapiẽtiſſimum. cuiꝰ
eſt oĩa agere ordinate. ideo ſic dedit ⁊ diſpo
ſuit nobis ſacrificium ſacrm̃ ⁊ viaticum ex
hibere. ſm ꝙ cõpetit tpe gratie reuelate. ſta
tui vie: ⁊ capacitati nr̃e. ¶ Primo igitur qꝛ
tpus gratie reuelate requirit ꝙ iam non offe
ratur oblatio qualiſcũqꝫ. ſꝫ pura: placida: ⁊ ple
naria. ⁊ nulla alia oblatio ẽ talis niſi illa que
in cruce fuit oblata. ſ. chriſti corpꝰ ⁊ ſanguis
hinc eſt ꝙ neceſſario oportet i hoc ſacramẽ
to: non tm̃ figuratiue: verumetiam veraciter
corpus chriſti tanq̃ꝫ oblationẽ huic tpi debi
tam ↄtineri. ¶ Similr ꝙ tpi gratie ↄſonat ꝙ
ſacramentũ cõmuniõis ⁊ dilectiõis: nõ tm̃ ſit
cõmunionẽ ⁊ dilectionem ſignificans. verũ

etiam ad illã inflãmãdũ. vt efficiat qđ figurat
⁊ qđ maxime nos inflãmat ad dilectionem
mutuam: ⁊ maxime vnit membra: ⁊ eſt vnitas
capitis. a quo ꝑ vim amoris diffuſiuam: vni
tiuã ⁊ transformatiuã: manat in nos dilectio
mutua. hinc eſt ꝙ in hoc ſacramento conti-
netur verũ chriſti corpus ⁊ caro imaculata.
vt ſe nobis diffunderet: ⁊ nos inuicem vni-
ret: ⁊ in ſe transformaret ꝑ ardẽtiſſimã cha-
ritatẽ. per quã ſe nobis dedit. ſe ꝓ nobis ob
tulit: ⁊ ſe nobis reddidit. ⁊ nobiſcum exiſtit
vſqȝ ad finẽ mũdi. ¶ Per hunc etiã modũ
refectio cõpetens ſtatui grẽ: eſt refectio ſpi-
ritualis: cõmunis ⁊ ſalutaris. Refectio au-
tem ſpũs eſt verbũ vite. ac ꝑ hoc refectio ſpi
ritualis ipſius ſpũs in carne eſt verbum incar
natum. ſeu caro verbi. que cib⁹ eſt cõmunis
⁊ ſalutaris. quia licet ſit vna: omnes tñ ſaluã
tur per ipſã. Quia ergo non eſt dare alium
cibum ſpũalem cõmunẽ ⁊ ſalutiferũ: niſi ipſũ
verum corpus chriſti. hinc eſt ꝙ neceſſe ẽ ip
ſum in hoc ſacramento veraciter eſſe cõten-
tum: exigẽte hoc pfectiõe ſacrificij placatiui:
ſacramenti vnitiui: ⁊ viatici refectiui. que de
bent eſſe in tpe noui teſtamenti. ⁊ grẽ reuela
te: ⁊ veritatis chriſti. ¶ Rurſus quia ſtatui
vie non competit chriſtum apte videre pro-
pter velamen enigmatis: ⁊ propter meritũ
fidei. nec conuenit chriſti carnẽ dentibus at
tractare. ⁊ propter horrorẽ cruditatis. ⁊ pro
pter imortalitatem ipſius corporis. ideo neceſ-
ſe fuit corp⁹ ⁊ ſanguinem chriſti tradi vela-
tum ſacratiſſimis ſymbolis: ⁊ ſimilitudinib⁹
cõgruis ⁊ expſſis. Et qm̃ nihil magis ido-
neum eſt ad refectionẽ qȝ cibus panis: ⁊ po
tus vini. nihil eſt etiam magis idoneũ ad ſi-
gnificationem vnitatis corporis chriſti veri ⁊
myſtici: qȝ panis factus de mundiſſimis gra
nis: ⁊ vinum expreſſũ de puriſſimis acinis
in vnum collectis. ideo ſub his ſpẽbus ma-
gis qȝ ſub alijs debuit hoc ſacrm̃ exhiberi.
Et qꝛ chriſtus ſub illis ſpeciebꝰ eſſe debebat.
non ꝑ mutationem factã in ipſo: ſꝫ potius
in eis. ideo ad prolationẽ duplicis verbi pre

dicti. in qua īſinuaꝛ exñtia chriſti ſub ſpẽbus
illis fit cõuerſio ſubſtãtie vtriuſqȝ in corpus
⁊ ſanguinẽ: remanentibus ſolis accidentib⁹
tanqȝ ſignis ipſius corporis cõtentiuis ⁊ etiam
expſſiuis. ¶ Quia vero corp⁹ chriſti beatũ
⁊ glioſum non põt diuidi in ptes ſuas. nec ſe
parari ab aĩa. neqȝ a diuinitate ſumma. ideo
ſub vtraqȝ ſpecie eſt vnus chriſtus ⁊ totus ⁊
indiuiſus. ſ. corpus ⁊ aĩa: ⁊ deus. ac per hoc
vtrobiqȝ eſt vnum ⁊ ſimpliciſſimum ſacra-
mentum. continens totum chriſtũ. ¶ Et qm̃
qlibet pars ſpeciei ſignificat corp⁹ xpi. hic ẽ
ꝙ totum ſic eſt in tota ſpecie. ꝙ in qualibet
eius parte. ſiue ſit integra: ſiue diuiſa. ac per
hoc non eſt ibi vt circũſcriptum. vt occupãs
locum. vel habens ſitũ. ut ꝑceptibile per ali-
quem ſenſum corporeum ⁊ humanũ. ſed oẽs
latens ſenſum vt fides habeat locum ⁊ me-
ritum. Propter quod etiã vt nõ dephẽdaꝛ
accidentia illa habent oẽm operationẽ quã
etiam habebãt prius. licet ſint pter ſubiectũ
qȝdiu cõtinent intra ſe chriſti corp⁹: quod q
dem eſt qȝdiu durant in ſuis proprietatibus
naturalibus. ⁊ ſunt idonee ad cibãdum. Po
ſtremo qm̃ capacitas nr̃a ad chriſtum effica
citer ſuſcipiendũ non eſt in carne: ſed in ſpũ.
nõ in vẽtre: ſed in mẽte. ⁊ meus chriſtũ non
attingit niſi per cognitionẽ ⁊ amorẽ. ꝑ fidem
⁊ charitatẽ. ita ꝙ fides illuminat ad recogi-
tationem vel recordationem. ⁊ charitas inflã
mat ad deuotionẽ. ideo ad hoc ꝙ aliqs di-
gne accedat. oportet ꝙ ſpũaliter cõmedat:
vt ſic chriſtũ ꝑ recordationẽ fidei maſticet: ⁊
per deuotionẽ amoris ſuſcipiat. per que non
in ſe trãſformet chriſtũ. ſed ipſe poti⁹ traijcia
tur in eius myſticũ corpus. Propter quod
manifeſte colligiꝛ: ꝙ qui tepide: indeuote: ⁊
inconſiderate accedit. iudicium ſibi mandu-
cat ⁊ bibit. qꝛ tanto ſacramento ꝯtumeliam
facit. Et ideo conſilium eſt his. qui ſe ſentiũt
minus mundos mente vel carne: vel etiam
indeuotos. vt differant quouſqȝ parati ad
eum veri agni: mundi: deuoti: ⁊ circũſpecti
accedant. Propter quod etiã hoc ſacramẽ

ritus preceptū eſt celebrari cū ſolēnitate pre-
cipua tam quātū ad locū q̄ȝ ad tempus.
ꝛ quantū ad verba ꝛ orationes. ꝛ quantum
ad veſtimenta in celebratione miſſarū. vt tā
ipſi ſacerdotes conficientes: q̄ȝ etiam ſuſci-
pientes percipiant gratie donum: per quam
purgentur: illuminent̄: perficiant̄: reficiant̄: ꝛ
viuificentur: ꝛ in ipſum chriſtum per exceſſi-
uum amorē ardentiſſime transferantur.

Capitulum x.

¶ De integritate penitentie.

De ſacramento penitentie hoc tenen-
dum eſt. ꝙ ipſa eſt ſc̄da tabula poſt
naufragium. ad quā naufragans ꝑ
mortale pctm̄ recurrere poteſt: q̄ȝdiu eſt in
ſtatu p̄ntis vite: quandocūqȝ ꝛ quotiēſcūqȝ
diuinā clementiā voluerit implorare. Ipſi⁹
aūt partes integrales ſunt cōtritio in animo.
confeſſio in v̄bo: ꝛ ſatiſfactio in facto. ex qui-
bus tunc pnīa integrat̄: cū pctō: oēȝ mortalē
culpam perpetratā: ꝛ facto deſerit: ꝛ v̄bo ac-
cuſat: ꝛ animo deteſtat̄. ꝓponēs nunq̄ȝ ite-
rare peccatum. His aūt debito mō cōcurrē-
tibus cum abſolutione facta ab eo in quo eſt
ordo: clauis: ꝛ iuriſdictio. abſoluitur homo a
peccato: ꝛ remitt̄ eccleſie. ꝛ reconciliat̄ chri-
ſto: mediante claue ſacerdotali. ꝑ cui⁹ etiam
iudicium nō tm̄ fieri habet abſolutio: verum
etiam excōmunicatio ꝛ relaxatio. que proprie
habet fieri ab epō tanq̄ȝ ab eccleſie ſponſo.
¶ Ratio autem ad intelligentiam p̄dictorū
hec eſt. Quia principiū noſtrum reparatiuū
verbum. ſ. incarnatum: eo ipſo ꝙ verbuȝ eſt
fons veritatis ꝛ ſapientie. eo ipſo ꝙ incarna-
natum: fons eſt pietatis ꝛ indulgentie. ideo
reparare debet genus humanum per medica-
menta ſacramentorū. ꝛ p̄cipue ꝯtra morbuȝ
precipuū. qui. ſ. eſt mortale peccatū. iuxta ꝙ
decet pontificem piū. medicū peritū: ꝛ iudi-
cem equum. vt ſic in curatione noſtra appa-
reat verbi incarnati ſumma clemētia: ꝛ ſum-
ma prudentia: ꝛ ſumma iuſticia. ¶ Primuȝ
igit̄: qm̄ in curatione nr̄a a mortali culpa per
penitentiaȝ: apparere debet ipſi⁹ chriſti pon-
tificis piiſſimi ſumma clementia. ꝛ ſumme
clementie pontificē decebat ſupereminere omnia pec-
cata humana qualiacūqȝ ꝛ quantacūqȝ ſint
ꝛ quotienſcunqȝ fuerint perpetrata. hinc eſt
ꝙ peccantes ſuſcipe ad veniā eſt ipſius pon-
tificis clementiſſimi. nō ſolū ſemel nec bis. ſȝ
quotienſcunqȝ ſuppliciter implorauerit cle-
mentiam dei. Et q: diuina clemētia tūc vere
ꝛ ſuppliciter imploratur qn̄ imploratur per penitentie ſa-
cramentum. ꝛ ad hoc pōt homo ſe conuer-
tere: q̄ȝdiu eſt in ſtatu p̄ntis vite. q: conuerti-
bilis eſt in bonum ꝛ in malū: hinc eſt ꝙ quā-
tumcūqȝ: ꝛ q̄ncūqȝ: ꝛ quotieſcunqȝ peccator
peccauerit. ad ſacramentum penitētie poteſt
habere refugium. per quod ſibi fiat remiſ-
ſio peccatorū. ¶ Rurſus quia in curatione
noſtra debet apparere ꝛ manifeſtari ipſius
chriſti medici peritiſſimi ſumma prudentia.
ꝛ prudētia medici eſt in adhibēdo remedia
cōtraria. per que non tm̄ morb⁹ auferat̄. vel
etiam p̄ſcindat̄ cauſa: ꝛ cū peccet̄ in deū
delectatione: cōſenſu. ꝛ ꝑpetratiōe. ſ. in corde
ore: ꝛ opere. hinc eſt ꝙ prudentiſſimus me-
dicus inſtituit: vt ꝯtra deordinationem pec-
catoris ſm̄ triplicem vim. ſ. affectiuam. iuter-
pretatiuam ꝛ operatiuaȝ. que fit per delecta-
tionis cōplacentiā occultaȝ: eſſet reformatio
penitentis ſm̄ triplicem vim p̄dictā. ꝑ dolo-
ris penitentiam cōceptā: in corde ꝑ cōpūctio-
nem expreſſam: in ore ꝑ cōfeſſionē. cōſumma-
tam: in opere ꝑ ſatiſfactioneȝ. Et quia omnia
pctā mortalia ab vno deo auertūt. ꝛ vni gra-
tie opponuntur: ꝛ vnā principalem hoīs re-
ctitudinem peruertūt. hīc eſt ꝙ ad hoc ꝙ pe-
nitentie medicamentū ſit ſufficienter ex ſuis
partib⁹ integratū: neceſſe eſt ꝙ penitētia ha-
beat de omnib⁹ peccatis: ꝛ quātū ad p̄teri-
tum ꝑ diſplicētiā de ꝑpetratis. ꝛ quātū ad p̄-
ſens per ceſſationē de ꝑpetrādis. ꝛ quātum
ad futurū ꝑ ꝓpoſituȝ nunq̄ȝ recidiuādi. vel
in idē vel in aliud genus peccati. vt ſic tota-
ter recedēdo a culpa ꝑ penitētiā: diuina gra-
ſuſcipiat̄: per quam obtineat̄ venia omnium
pctōrum. ¶ Poſtremo qm̄ in curatione no

-ſtra manifeſtari debet ipſius chriſti iudicis recta iuſticia. ⁊ ipſius in ꝓpria perſona non eſt iudicare ante iudiciũ vltimũ ⁊ finale. ideo ad particularia iudicia ante finez iudices debuit cõſtituere. ⁊ quia iudices iſti inter deum offenſum: ⁊ hoĩem offendentez ſunt quaſi intermedij. vt proximi chriſto: prepoſiti ppl'o. dño autem illi precipue ſunt proximi ⁊ familiares rõne offi cij: qui ſunt eius ꝑcipue miniſterio cõſecrati. ſ. ſacerdotes. ideo oĩb⁹ in ſacerdotali ordine conſtitutis: ⁊ ſolis: daẜ ptãs duplicis clauis. ſ. clauis ſcientie ad diſcernendũ ⁊ clauis que eſt poteſtas ligandi ⁊ ſoluendi ad diiudicandum. ⁊ abſolutionis beneficiuz impendendum. Quia vero propter ꝯfuſionem vitandam nõ q̈libet cuilibet eſt ꝑlatus in eccleſia militante. cũ ipſa eccl'iaſtica hierarchia debeat eſſe ſꝫm poteſtatẽ iudiciariaz ordinata. ideo hec ptãs ligandi ⁊ ſoluendi conceſſa eſt primo: vni primo ⁊ ſummo ſacerdoti. cui collata eſt tãq̃z ſummo capiti poteſtas vniuerſalis. ⁊ deinde ſꝫm particulares eccleſias diuiditur in partes. ita ꝙ primo in epos deinde in preſbiteros deſcendit a capite vno Ideo licet vnuſquiſqꝫ ſacerdos habeat ordinem ⁊ clauem. ad eos tamen vſus clauis tãtum ſe extendit: qui ſibi ordinarie ſunt ſubiecti. niſi ſibi ab eo qui habet iuriſdictionez ordinariã cõmittaẜ. Cum vero illa iuriſdictio ſit principaliter in capite ſummo: ⁊ deinde in epiſcopo. ⁊ poſtremo ĩ ſacerdote curato. poteſt quidem a quolibet eorum cõmitti alteri. ſufficienter qdem ab infimo. magis a medio ⁊ maxime a ſupremo. Et q: in pontifice ſummo: ⁊ etiam in epis eſt hmõi iuriſdictio. non tñ ad iudicandum inter deuꝫ ⁊ hoĩem in occulto. verumetiã ad iudicandum inter hominem ⁊ hoĩem in aperto: tanq̃z in illis quib⁹ cõmiſſum eſt eccleſie regimen ⁊ cuſtodia. ſicut ſponſo cõmittiẜ ſponſa. hinc eſt ꝙ gladium habent prelati: quo poſſunt percutere ad iuris defenſionem in excõicatione. ⁊ ptãtem largiendi de theſauris meritoꝝ eccl'ie. quos habent repoſitos ⁊ cõmendatos tam a capite q̃z a membris. ⁊ hoc in relaxatione: vt ſic tanq̃z veri dei iudices ligandi ⁊ ſoluendi integram poſſideant ptãtem. per quam impenitentes feriant. ⁊ conpeſcant rebelles. ⁊ nihilominus abſoluant ⁊ reconciliẽt deo ⁊ ſancte matri eccleſie veraciter penitentes.

Capitulum xi.

¶ De integritate vnctionis extreme.

De ſacramento extreme vnctiõis hoc in ſumma tenẽdũ ẽ. ꝙ ipſa eſt ſacr̃m exeuntiũ ex hac vita. preparans ⁊ diſponens ad ſanitatem pfectam. Valet etiã ad delenda venialia. ⁊ ad recuperandã ſanitatem preſentẽ ſi infirmo expediat. Ad hui⁹ autẽ ſacramenti integritatez requiriẜ oleum ſimplex: ſed cõſecratum. vocalis expꝛſſio orationum. inunctio infirmi in ſeptẽ partib⁹ determinatis. ſ. in oculis: auribus: naribus: labijs: manibus. pedib⁹: ⁊ lumbis. Nec debꝫ illud ſacramentum dari niſi adultis: ⁊ poſtulantibus: ĩminente periculo mortis. ⁊ hoc ꝑ manũ ⁊ miniſteriũ ſacerdotis. Ex quo colligiẜ ꝙ inter hoc ſacramentuꝫ ⁊ ꝯfirmationẽ eſt differentia ſeptiformis. ſ. in efficacia: ĩ materia. in forma. in ſuſcipiente: in dante in loco ⁊ in tpe. ¶ Ratio autem ad intelligentiam predictorum hec eſt. Quia principiũ noſtrũ reparatiuũ: verbum. ſ. incarnatum nos reparat inquantum mediator dei ⁊ hominuꝫ: homo chriſtus ieſus. ⁊ inquantum ieſus habet ſaluare. inquantum autem chriſtus vnct⁹ habet vnctionis gratiam in alios deriuare. hĩc eſt ꝙ ipſius eſt in ſacramentis ſuis: vnctionẽ membris ſuis tribuere ſalutarem. Quoniaꝫ autem anima ad hoc ꝙ pfecte ſanẽẜ: indiget triplici genere ſanitatis. ſ. ad ſtrenuitatẽ actionis: ad ſuauitatem contemplationis: ⁊ ad felicitatem comprehenſiõis. ⁊ prima eſt intrantium in aciem eccl'ie. ſecũda eſt ꝑſidentiũ in eadem: quorum eſt alios erudire. ⁊ tertia eſt exeuntium de eadeꝫ per mortẽ. hĩc eſt ꝙ nõ ſolum vnctionem ſacramentalẽ inſtituit dñs in cõfirmatione. verũetiam mediã in ordine pontificali: ⁊ extremam imminente periculo

mortis. Cum ergo finis imponit neceſſitatē his que ſunt ad finem: hinc eſt ꝙ ſm exigentiam huius finis debet hoc ſacramentū operari. debet etiam integrari: ſuſcipi ⁊ diſpenſari. ¶ Primum igit̄ q: hui⁹ ſacramenti operatio debet regulari a fine: ⁊ finis eſt: q: introductum eſt ad ſalutem felicitatis perpetue facilius ⁊ expeditius cōſequendā. ⁊ hoc fit per deuotionem ſurſum leuantē ⁊ p exoneratio[illegible] [illegible] que deorſum deprimūt. hinc eſt ꝙ ſacramentū iſtō efficaciam habet ⁊ ad deuotionem excitādā ⁊ ad venialia dimittenda: ⁊ ad peccatorum ſcoriam facilius abolendam. Et quia plurib⁹ infirmis expedit adhuc viuere ad ſuorum cumulum meritorum. hinc eſt ꝙ ſacr̄m iſtud ⁊ animā vigorando in bono: ⁊ exonerando a malo. frequenter etiam alleuiat a morbo. Et hinc eſt quod dicit beatus Jacob⁹. ꝙ oratio fidei ſaluabit infirmū: ⁊ ſi in peccatis fuerit dimittentur. ¶ Rurſus q: huius ſacramēti inſtitutio debet eſſe ſm exigentiam finis. ⁊ hic eſt acquiſitio ſpiritualis ſalutis per remiſſionem culpar̄. ⁊ hec ſalus reſpicit ſanitatem ⁊ mundiciā cōſcientie interioris. ſm quas iudicat ille iudex celeſtis. hinc eſt ꝙ in iſto ſacramento debet eſſe oleū ſimplex ⁊ ꝯſecratum. quia ſanctitatē ⁊ nitorē deſignat in habitaculo cōſcientie. Quia vero ſuper iſtā ſalutem mortalis hō nō habet ptātem. hinc eſt ꝙ oratio ⁊ forma vocalis exprimit̄ p verbū deprecatiuū: ad impetrandū grē donum. Et quoniā anima īfirmitates ſpūales ꝯtrahit in corpore ſm quattuor virtutes ipſi⁹ corporis regitiuas. ſ. ſenſitiuā: interpretatiuam: generatiuam: ⁊ progreſſiuā. hinc eſt ꝙ membra his virtutibus deſeruientia ſunt iungenda. Cū igit̄ quinqꝫ ſunt mēbra deſeruiētia qnqꝫ ſenſibus. ſ. oculi viſui. aures auditui. nares olfactui: manus tactui. ⁊ os guſtui. ⁊ etiam alij virtuti. ſ. interpretatiue. ⁊ pedes deſeruiunt progreſſiui. ⁊ lumbi generationi. q: genitalia indignum ⁊ pudendum eſt cōrrectari ⁊ etiam nominari. hinc eſt ꝙ inunctio debet fieri in ſeptem locis predictis: vt ſic diſponat̄ hō per hoc ſacramentū ad plenitudinē ſanitatis per deleccionem oīs venialis pcti. ¶ Poſtremo q: iſtius ſacramēti ſuſceptio a fine depēdet. ⁊ finis eſt velocior tranſitus ad celum: p depoſitionem oīuꝫ venialiū: ⁊ cōuerſionem mentis ad deum. ideo nō debet dari niſi adultis. qui venialiter peccant. nec aliqb⁹ niſi petentibus qui deuotiōe ſurſuꝫ eriguntur. nec [illegible] niſi in periculo cōſtitutis ⁊ quaſi in tranſitu ad aliū ſtatū. Et q: hoc ſacramentū eſt periclitantiū. ⁊ tamen habet materiam ſacram. ſ. oleum cōſecratū. hinc eſt ꝙ ꝓpter periculum euitandū cōmuniter cōmiſſū debet ſacerdotib⁹: ⁊ ꝓpter cōſecrationem olei nō eſt niſi a cōſecratis manib⁹ cōtrectanduꝫ. Ex variatione igit̄ finis in confirmatiōe: ⁊ vnctiōe extrema: orit̄ diuerſitas in efficacia: in materia: ⁊ in forma. in loco ⁊ in tpe: in ſuſcipiente ⁊ in diſpenſante. In efficacia: q: illud ſacramentum diſponit ad melius agonizandum. hoc ad celerius euolandum. In materia q: illud in oleo permixto balſamo: hoc vero in oleo puro. In forma: q: illud in īdicatiua. hoc vero in deprecatiua. In loco: q: illud in frōte: hoc vero in multiplici parte. In tpe: quia illud in ſanitate. hoc vero in egritudine. In ſuſcipiente: quia illud non ſolum adultis verum etiam paruulis. hoc vero tm̄ adult̄. In dante: quia illud ab epīs. hoc aūt a ſacerdotibus qbuſcunqꝫ. Et hec omnis diuerſitas a fine procedit. quia ſicut claruit diuerſitas in finibus proximis diuerſitatem introducit in his que ad fines illos habent finaliter ordinari.

Capitulum xij.

¶ De integritate ordinis.

De ſacramento ordinis hec inſummā tenenda ſunt. ꝙ ordo eſt ſignaculum quoddam quo ſpūalis poteſtas traditur ordinato. Licet aūt ordo ſit vnum de ſeptem ſacramentis: ſeptiformis tn̄ eſt eius gradus. Primus eſt in hoſtiarijs. ſecundus in lectoribus. terti⁹ in exorciſtis. quartus in acolitis. quintus in ſubdiaconib⁹. ſext⁹

in diaconibus. septimus in sacerdotib9. His
aūt quasi per modum cuiusdam preparato-
rij supponitur clericalis tonsura: et etiam psal-
mistatus. per modū aūt complementi super
ponitur episcopatus: patriarchatus: et etiam
papatus. a quibus manant ordines. et dispen
sari debent sub debitis signis. tam ex parte vi
sus: q̄z ex parte auditus: solēnitate debita ni-
hilominus obseruata: quantum ad tempus
locum: officium et personā. ¶ Ratio autē
ad intelligentiā predictorū hec est. Quia prin
cipium nostre reparationis verbū incarnatum
[illegible] sacramentorum medica
menta ad salutem hominum instituit ordinate: di
screte: et potestatiue. sm exigentiam sue boni
tatis: sapientie et virtutis. hinc est q ipsa me
dicamenta sacramentorū cōmisit hominibus
dispensanda non quibuscumque sed eo modo
quo exigebat ordo: discretio et potestas. Opor-
tuit ergo aliquas personas ad huiusmodi offi-
cium exequēdū distingui et segregari. quibus
ordinario iure potestas huiusmodi cōmitte-
retur. Et quia huiusmodi discretio non debuit fieri
nisi per signa sacra. cuiusmodi sunt sacramē-
ta. hinc est q debuit esse aliqđ sacramentū
quod esset sacrum signaculum: ordinatiuum
distinctiuum: et potestatiuum: ad sacramenta
cetera dispensanda: modo distinctiuo: pote-
statiuo: et ordinatiuo. Et ideo ordo diffinitur
signaculum qđdam in quo spiritualis pote-
stas traditur ordinato. ita q simul in eius no
tificatione clauduntur tria predicta. ex quib9
colligi possunt in summa que ad integritatē
ordinis exiguntur. ¶ Primum igitur quia or
do est signaculum distinctiuum et sequestrati
uum ab omni populo. vt quis totaliter diuino
sit cultui mancipatus. ideo ordines precedit
distinctio quedam in tonsura et corona. per
quam intelligitur appetituum tpaliū reseca-
tio: et mentis eleuatio ad eterna: vt totus om
datur clericus deputatus esse ad diuinum cul
tum. et ideo dicit in susceptione corone. Dñs
pars hereditatis mee. Et qualis debet esse
instructus in diuinis laudibus: que maxime
consistunt in psalmis. ideo psalmistatus tanq̄
preambulans ceteros ordines antecedit. quē
tamen largo modo ysidorus inter ordines nu
merauit. ¶ Scdo vero: quia ordo est signacu
lum ordinatiuū. et in seipso etiam est ordina-
tum. et ordo consistit in graduum disparitate
et distinctione completa: hz q exigit septifor
mis gratia. ad cuius dispensationē sacramē
tum ordinis principaliter ordinatur. hinc est q
septem sunt ordines gradatim ordinati vsqz
ad sacerdotium. in quo status est ordinum. qr
ibi [illegible] est consecrare sacramentū corporis chri
sti in quo est plenitudo omnium gratiarum.
vnde alij sex sunt tanqz subministrantes. et q-
si gradus quidam: per quos ad thronū ascē
dit salomonis. Qui et sex sunt propter nume-
ri perfectionē. quia senarius est primus nume
rus perfectus. et propter hoc q sic exigit ple-
nus et sufficientia officij ministrandi. Nam oz
aliquos ministrare quasi a remotiori. aliquos
a propinquiori. et aliquos a proximo: vt nihil
desit ministerio ordinato. Et quia quodlibz ho
rum ministeriorum geminatur sm actum pur
gandi et illuminādi. hinc est q sex sunt ordi-
nes ministeriales. et septimus omnium pfe-
ctissimus: in quo altaris conficitur sacramen-
tum. qui consummatur in ordine vno tanq̄ in
termino vltimo et completo. ¶ Postremo
quia ordo est signaculū potestatiuum: non tm̄
respectu aliorum sacramentorum dispensandorū
verumetiam respectu sui. et potestas super po
testatem est potestas excellens. ideo sibinde
tm̄ cōpetit potestas simplex. cuiusmodi est in
ordine simplici. verūetiam eminentia ptatis
cuiusmodi est in his quorum est ordines ordi
nare et dispensare. Et quia excellentia quan
to magis descendit: tanto magis dilatatur. et
quanto magis ascendit: tāto magis vnitur. hinc
est q plures sunt episcopi. pauciores archi-
epi. paucissimi patriarche. et vnus pater pa-
trū: q papa merito appellatur: tanq̄ vnus pri
mus et summ9 pater spūalis omnium patrum.
immo omnium fideliū. et hierarcha precipu9.
sponsus vnicus: caput indiuisum. pontifex

ſummus. chriſti vicarius. fons ⁊ origo ⁊ re-
gula cunctorum principatuū eccleſiaſticorum.
a quo tanq̄ȝ a ſummo deriuatur ordinata po
teſtas. vſqȝ ad infima eccleſie membra. Hȝ ꝙ
exigit precellens dignitas in eccleſiaſtica hie
rarchia. Et quia hec dignitas precipue ma-
net in ordine. ideo hoc ſacramentū nō debet
diſpenſari niſi cū magna diſcretione ⁊ ſolē-
nitate. ac per hoc non a quolibet: nec cuilibȝ.
nec in quolibet loco: nec quolibet tpe. ſed ꝑ-
ſonis literatis: honeſtis: ⁊ a cunctis irregu-
laritatibus alienis. ieiuno ſtomacho. loco ſa-
cro. tempore miſſe: ⁊ temporibus ab eccleſia
ſtico iure ſtatutis. debēt hmōi ordines diſpē
ſari. ⁊ hoc ab epis: quibus propter ſui emi-
nentiam reſeruat diſpenſatio ordinum. con-
firmatio per impoſitionem manuum. conſe
cratio monialium ⁊ abbatū. ⁊ dedicatio ec
cleſiarum. que propter ſui celebritatem non
debent diſpenſari niſi ab his qui habent ꝑ-
eminentiam poteſtatis.

Capitulum xiij.

¶ De integritate matrimonij.

De ſacramento matrimonij hec in ſū
ma tenenda ſunt: ꝙ matrimoniū eſt
coniunctio legitima maris ⁊ femine
indiuiduam vite conſuetudinem retinens.
Hec autem coniunctio non ſolum fuit poſt
peccatum. verumetiam ante peccatum. ſed
prius inſtitutum fuit ſacramentum coniugij
in officium. nunc autem non ſolum in officiū
verumetiam in remedium contra libidinis
morbū. Prius ſignificabat cōiunctionē dei
⁊ anime. nunc aūt preter hoc ſignificat ꝯiun
ctionem chriſti ⁊ eccleſie: ⁊ duarum natura-
rum in vnitate perſone. Introducitur autem
hec coniunctio in eſſe: per liberū conſenſū
animorum ex parte vtriuſqȝ perſone: exteri⁹
expreſſum in aliquo ſigno ſenſibili. conſum-
mari autem habet in copula carnali. Nam
per verba de futuro dicitur matrimonium
initiari. per verba de preſenti ratificari. ſed
per carnalem copulam habet conſummari.
Huius autem ſacramenti tria ſunt bona. ſ. fi

des: proles ⁊ ſacramentum. ⁊ duodecim im
pedimenta que impediunt contrahendum. ⁊
dirimunt iam contractum: que in his verſi-
bus continentur. Error: conditio: votum: co
gnatio: crimen. Cultus diſparitas: vis: ordo
ligamen: honeſtas. Si ſis affinis: ſi forte co-
ire nequibis. Hec ſocianda vetant connubia
iuncta retractant. ¶ Ratio aūt ad intelligē
tiam predictorum hec eſt. Quia principium
noſtrum repatiuum. verbum. ſ. incarnatum
eo ipſo ꝙ verbū dei: eſt fons ſapientie in ex
celſis. eo ipſo ꝙ incarnatū eſt clementie fons
in terris. ⁊ ideo eo ipſo ꝙ verbum increatū:
eſt humani generis formatiuum ex ſumma
ſapientia. eo ipſo ꝙ incarnatum: eſt ipſius re
formatiuum ex ſumma clementia. ideo enim
humanum genus reparat per clementiam.
quia prius reparabile fecit ex ſapientia: que
pro ſuo ſummo ordine exigebat ꝙ gen⁹ hu-
manum faceret. potens ſtare. potens labi. po
tens etiam reparari. ſicut in precedētib⁹ oſtē
ſum fuit. Qm̄ ergo verbum dei in ſua ſapiē
tia hominem fecit ſicut ⁊ congruum fuit: po
tentem ſtare: cadere ⁊ ſurgere. hinc eſt, ꝙ ge
nus humanum eo modo propagandum or-
dinauit ꝙ ex ipſo modo propagādi haberet
qđ manuduceret ipſum ad ſtandum. habe-
ret etiam qđ manuduceret ad remedium. ſi-
cut etiam in propagatione illa eſt aliquid per
peccatū. ſ. libido: qđ traducit morbum. Et ꝗ
ſtatus hominis erat ex coniunctione ipſius
anime ad deum: per amorem vnitiuum: mo
do caſtiſſimo ſingulari ⁊ indiuiduo: remedi
um veniebat ex coniunctione diuine nature
⁊ humane in vnitatem hypoſtaſis ⁊ perſo-
ne. vnitatem inq̄ȝ diuina gratia introductā:
vt ſingularem ⁊ indiuiduam. Hinc eſt ꝙ de
us ab initio inſtituit: vt propagatio fieret per
coniunctionem maris ⁊ femine: indiuiduam
⁊ ſingularem: que ſignificaret ante peccatū
coniunctionem dei ⁊ anime. ſeu dei ⁊ ſubce-
leſtis hierarchie. poſt peccatū vero coniunctio
nem chriſti ⁊ humane nature. ſeu chriſti ⁊ ec
cleſie. ⁊ ideo vtrobiqȝ eſt ſacramentū. ſ. ante

ꝛ poſt. licet alio ꝛ alio modo: q̄ʒtū ad ſignifi
cationem ꝛ vſum. ¶ Cum enim eſſet ſacrm̄ an
te ſtatū ſupuenientis morbi. Modo q̄ ſupuenit
per peccatū potius habet p̄ matrimoniū ex
cuſari. q̄ʒ ipſuʒ valeat viciare. q: non morbꝰ
medicamentum corrūpit: ſed medicamentū
habʒ curare morbū. Ex quo manifeſte appa
ret quid ſit mrīmoniū: ꝛ qualiter diuinitꝰ ſit
introductuʒ in eſſe. ¶ Rurſus: q: q̄libʒ p̄di
ctarum ſpūaliū vnionū in ſacramēto matri
monij ſignificatarꝫ eſt vnio vnius ſic agentis
ꝛ influentis. alterius ſicut patientis ꝛ ſuſcipi
entis: ꝛ hoc faciēte amoris vinculo q̄ ex me
ra voluntate procedit. hinc eſt q̄ mrīmoniū
debet eſſe ꝯiunctio duplicis pſone: differen
tis ſm̄ rationem agētis ꝛ patiētis. ſ. virilis ſe
xus ꝛ muliebris. ꝛ hȝ ex mero ꝯſenſu volūta
tis. Et q: volūtas exteriꝰ nō apparet: niſi p̄ ſi
gna ipſam exprimētia. hinc eſt q̄ neceſſe ē vt
conſenſus mutuꝰ exteriꝰ exprimat. Quia ve
ro ꝯſenſus vt ḋ futuro nō eſt ꝓprie ꝯſenſus:
ſed ipſius ꝓmiſſio. cōſenſus v̄o an̄ cōmixtio
nem nō facit plenariā vnionē. q: nōdū ſunt
vna caro. hinc eſt q̄ per v̄ba de futuro dicit
mrīmoniū eſſe initiatū. de p̄nti ratū vel con
firmatum. ſȝ in carnali copula ꝯſūmatum. q:
tūc ſunt vna caro: ꝛ vnum corpꝰ fiūt. ac p̄ hȝ
plene ſignificat vnionē illā: q̄ eſt inter nos ꝛ
chriſtū. tūc enim plene traducit corpꝰ viriꝰ
in corpus alteriꝰ ſm̄ ſui cōparis ptātē ad p
creandū ꝓlē. Et iō ipſius mrīmonij ſunt tria
bona. ſ. ſacrm̄ ꝓpter vinculum inſolubile. fi
des ꝓpter debiti ſolutionē. ꝓles v̄o ſicut ef
fectꝰ ꝯſequens ad vtrūqȝ. ¶ Poſtremo q: di
cta cōiunctio mrīmōialis dʒ eſſe ex libero cō
ſenſu: p̄cedēs ad copulationē pſonarū diſtā
tiū: in vnā mrīmonij legē. ꝛ hȝ pōt. xij. modis
impediri. hinc eſt q̄. xij. ſunt ipedimenta ma
trimonij. Q̄ v̄o patet ſic. Ad matrimonialem
nāqȝ cōſenſum requirit libertas in ꝯſenſu. ꝛ
libertas in conſentiēte. ꝛ idoneitas ad coniū
ctionem. Sed libertas in ꝯſenſu tollitur per
duo: ſm̄ duas partes inuolūtarij. ſ. per igno
rantiam. ꝛ per violentiā. Et ſic ſunt duo im
pedimenta. ſ. error: ꝛ violentia. Libertas aūt
in conſentiente tollitur p̄ hoc q̄ quis eſt alli
gatꝰ alteri. ꝛ hoc vel deo vel homini. Si deo
hoc eſt vel per verbum expreſſum: vel per ali
quid qḋ habet votū annexum. Primū eſt i
voto. ſcḋm in ordine. Si aūt homini hoc du
pliciter. aut per ligamē exiſtens. aut p̄ ligamē
precedens. Primū eſt in ligamine quo quis li
gatus eſt vxori. ſcḋm eſt in crimie. q̄n medꝰ
vel medꝛa machinatꝰ eſt in morte ꝯiugis. vl̄
ipſo viuente fidem de ꝯhendo dedit. Et ſic
ſunt quattuor impedimenta. ſ. votū. ordo. li
gamen ꝛ crimen. Idoneitas aūt ad vnionē ē
eſt diſtantia perſonarum cōueniens: q̄ tollit
per nimiā ꝓximitatē: vel p̄ nimiā elongatio
nem. Nimia aūt ꝓximitas venit ſiue p̄ gene
rationē ſiue p̄ aliqd ſimile generationi. vt eſt
cognatio legalis aut ſpūalis. aut venit per cō
mixtionē ſexuum. aut per ꝯtractionē ſponſa
lium. Et ſic ſunt tria impedimenta. ſ. cogna
tio: affinitas: ꝛ publice iuſticie hōeſtas. Ni
mia aūt diſtantia aut attenditur quātum ad
ea que ſunt nature: vt cum nō poſſunt cōmi
ſceri carnaliter. aut quātū ad ea q̄ ſunt fortu
ne: q̄ nō ſunt in nr̄a ptāte. vt patet cū ē vnus
ſeruus: ꝛ alter liber. aut quātum ad ea q̄ ſūt
religionis chriſtiane. vt cū vnꝰ ē baptiʒatus.
alter vero minime. Et ſic ſūt tria impedimē
ta. ſ. impotentia coeundi error conditionis. ꝛ
diſparitas religionis. ac per hoc ſunt in vni
uerſo duodecim ipedimēta: q̄ ſpūſctō dictā
te introducta ſunt in eccl̄ia dei. Cui. ſ. eccl̄ie
cū oīa ſacra ſint cōmiſſa. potiſſime cōiugij
ſacrm̄ cōmiſſum eſt regulandū ꝓpter varie
tates q̄ circa hoc ſacrm̄ icidē p̄nt. ꝛ pp̄ mor
bū annexū q̄ eſt maxime infectiuus: ꝛ minue
tenēs modū. ꝛ ideo ipſius eccl̄ie eſt gradus
cognationū limitare. ſicut ꝓpe expedire vi
det. ꝛ pſonas legitimas vl̄ illegitimas iudica
re: ꝛ diuortia facere. Sed tamē q̄ dʒ nec pōt
mrīmonium qḋ legitime itroductū ē ānullare.
q: quos deus ꝯiūxit nō pōt hō q̄ʒcūqȝ
ſit magne potentie ſeparare. cum ipſius dei
iudicio iudicandi remaneant vniuerſi.

¶ Incipit ſeptĩa pars de ſtatu finalis iudicij. Capitulum primuꝫ.

¶ De iudicio in communi.

P Oſtquam aliqua breuiter dicta ſunt de trinitate dei. de creatura mundi. de corruptela peccati. de incarnatione verbi. de grã ſpũſſancti. ⁊ de medicina ſacrãli. reſtat nunc ſeptimo ⁊ vltimo aliq̃ breuiter tangere de ſtatu finalis iudicij. De quo in ſũma tenendũ eſt: ꝙ ſine dubio iudiciũ vniuerſoꝝ futurum eſt. in quo de⁹ pr̃ per dñm noſtruꝫ ieſum chriſtũ iudicabit viuos ⁊ mortuos. bonos ⁊ malos. reddendo vnicuiqꝫ ſcḋm exigẽtiam meritoꝝ. In hoc aũt iudicio fiet apud libroꝝ. ſ. ꝯſcientiaꝝ. qbus merita ⁊ demerita vniuerſoꝝ ſibiipſis ⁊ ceteris inoteſcẽt. faciẽte hoc virtute illi⁹ libri vite: v̄bi. ſ. incarnati. qui in forma diuinitatis nõ videbiť niſi a bonis. in forma v̄o humanitatis: in qua ⁊ ſentẽtiã ꝓmulgabit: videbiť taꝫ a bonis q̃ꝫ a malis. licet terribilis in eadẽ forma appareat reprobis. ⁊ blãdus iuſtis. ¶ Rõ aũt ad intelligentiã predictoꝝ hec eſt. Quia primũ principiũ cũ hocipſo ꝙ primũ ſit a ſeipſo: ſcḋm ſeipſum. ⁊ pp̄ ſeipſuꝫ. hocipſo ipſuꝫ eſt efficiẽs forma ⁊ finis. vniuerſa ꝓducẽs: regẽs ⁊ pficiẽs. ita ꝙ ſicut producit ſcḋm altitudinẽ ſumme virtutis. ſic etiã regit ſcḋm rectitudinẽ veritatis. ⁊ cõſummat ſcḋm plenitudineꝫ bonitatis. Qm̃ ergo altitudo ſumme v̄tutis reqrebat vt non tm̃ eſſet productio creature ad veſtigium. verũetiã ad imaginem: nõ ſolũ creature irrationalis: verũetiã rõnalis. non ſolum creature que moueť ſcḋm impetũ naturalẽ. verũetiam ſcḋm libertatẽ voluntatis. ⁊ creatura que eſt ad imaginẽ q: capax eſt dei: ẽ btificabilis. creatura rõnalis eſt diſciplinabil'. creatura habẽs libertatem volũtatis eſt ſcḋm legẽ iuſticie ordinabilis ⁊ deordinabilis. hic eſt ꝙ rectitudo v̄itatis legẽ homini iponere debuit: in qua ad btitudinẽ inuitaret: ⁊ ad veritatem erudiret. ⁊ ad iuſticiam obligaret. ita tñ ꝙ libertatẽ volũtatis nõ cogeret: qn pro ſuo libito volũtatꝫ iuſticiã relinquere poſſet ⁊ ſequi. cũ ſic res quas ꝯdidit admiſtrat. vt eas agere ꝓprios motus ſinat. Et q: plenitudo bonitatꝫ in cõſũmãdo opať ſcḋm ꝙ exigit altitudo virtutꝫ: ⁊ rectitudo veritatꝫ. hinc eſt ꝙ cõſũmatio btitudinis nõ dať a bonitate ſumma niſi his q ſeruauerũt iuſticiã a rectitudie v̄itatꝫ ipoſitã: q ſuſceperũt diſciplinã: ⁊ amauerũt illã ſumã ⁊ ꝑpetuã felicitatẽ pluſq̃ꝫ bona trãſitoria. Et qm̃ qdã ſꝫ agũt. qdã aũt oppoſitũ: ꝓ ſuaꝝ varietate volũtatũ. q̃ interius occultanť ⁊ i ſtatu vie ſcḋm ſuũ arbitrium cucurrũt. hinc eſt ꝙ ad manifeſtationẽ altitudis v̄tutis rectitudis veritatis. ⁊ plenitudinis bonitatis: neceſſe eſt vniuerſale iudicium ſequi. in quo fiant iuſte retributiones premiorũ: aperte declarationes meritorũ: ⁊ irreuocabiles lationes ſententiarum. vt in iuſtis retributionibus ſtipendiorum ſumme bonitatis appareat plenitudo. in apertis declarationib⁹ meritorum: veritatis appareat rectitudo. et in irreuocabilibus latiõib⁹ ſententiaꝝ ſũme v̄tutis ⁊ poteſtatis appareat altitudo. ¶ Primum igiť qm̃ iuſta retributio reſpicit culpã cui debetur pena: vel iuſticiã cui debeť glia: ⁊ vniuerſi filij ade habent hãc vel illaꝫ. hinc eſt ꝙ neceſſe eſt iudicio retributionis oẽs iudicari. vt iuſti glificentur ⁊ impij ꝯdemnentur. ¶ Rurſus q: aperta declaratio meritorum reqrit ꝙ ſimul appareat qd agendũ eſt ⁊ quid actũ eſt. vel omiſſum a libertate volũtatis humane ſcḋm varietatẽ circũſtantiarum hinc eſt ꝙ ⁊ libri conſciẽtiaꝝ apientur vt appareant merita. ⁊ liber vite vt appareat ipſa iuſticia: ſcḋm quam approbãda vel reprobanda ſunt merita illa. Et qm̃ ille liber vite: eſt liber in quo ſcripta ſunt oĩa ſimul ⁊ lucidiſſime: ⁊ in cõſcientijs ſcribunť veraciter. ideo et ꝯcurſu aptõis horꝫ libroꝝ fiet aperta declaratio omnium meritorum. ita ꝙ occulta cordis cuiuſlibet ⁊ ſibi ⁊ ceteris innoteſcant. Tũc ut vult augu. liber ille eſt vis qua fiet vt ad memoriã cuiuſlibet cuncta mirabiliter reuo

centur. vt lucide appareat equitas diuinoꝝ iudicioꝝ in apertiſſimo lumine veritatis. Poſtremo q: irreuocabilis latio ſententiarum debet fieri ab eo qui poſſit audiri ⁊ videri ⁊ a quo nō poſſit appellari. ⁊ videri ab vniuerſis nō poteſt ſumma lux: quam tenebroſi oculi videre nō poſſunt: p eo ꝙ facie ad faciē videri non poteſt ſine deiformitate mentis: ⁊ iocunditate cordis: neceſſe eſt ꝙ iudex appareat in effigie creature. Q: vero pura creatura auctoritatē nō habet ſummā a qua appellari non poſſit. hinc eſt ꝙ neceſſe eſt ꝙ iudex noſter: ⁊ deus ſit: vt iudicet p auctoritatē ſummā. ⁊ homo ſit: vt videatur ⁊ diſceptet cum peccatoribus in effigie hūana. Et q: vna vox diſceptatōis terret culpabiles: ⁊ aſſecurat innocētes. hinc eſt ꝙ vna eius effigies iuſtos letificabit: ⁊ ecōtrario impios deterrebit. Capitulū. ij.

¶ De antecedentibus ad iudiciū cuiuſmodi eſt pena purgatoria.

d

Einde in ſpēali circa ſtatū finalis iudicij ꝯſideranda ſunt quedā ſicut p̄ambula. quedā ſicut ꝯcomitantia. ⁊ quedā ſicut ꝯſequētia. Preambula aūt ſunt duo. ſ. pena purgatorij: ⁊ ſuffragia eccleſiaſtica. ¶ Primo igitur de pena purgatorij hoc tenendum eſt ꝙ ignis purgatorius eſt ignis corporalis. quo tū̄ ſpūs iuſtoꝝ qui in hac vita nō impleuerūt pniām ⁊ ſatiſfactionē cōdignam affligunt. ſui plus ⁊ minus. ſm ꝙ plꝰ vel minus de cremabili ſecū ex hac vita traxerūt. affligunt aūt minus grauiter q̄ꝫ i iferno: ⁊ grauius q̄ꝫ in hoc mūdo. nō tū̄ ita grauiter qn ſp̄ ſperēt ⁊ ſciāt ſe in inferno nō eſſe licet forte ꝓpter immanitatem afflictiōis hoc aliquādo nō aduertāt. Hac aūt afflictiōe ab igne corporali inflicta purgant ſpūs a reatibꝰ ⁊ fomitibꝰ ⁊ ad gratiā diſponūt̄. quo ſufficienter expurgatis immediate euolāt ⁊ introducūtur in gloriā paradiſi. ¶ Rō aūt ad intelligentiā p̄dictoꝝ hec eſt. Quia cū primū principiū ſit in ſe ipſo optimū ⁊ perfectiſſimū. ⁊ eo ipſo ꝙ optimū ſit ſumme amatiuū boni: ⁊ ſumme deteſtatiuū mali. ſicut ſūma bonitas non patitur ꝙ bonum maneat irremuneratum: ſic etiam nō debet pati ꝙ malū remaneat impunitū. Q: ſi ergo viri iuſti aliqñ decedūt: qui in hac vita nō totaliter penitentiā impleuerūt. cū meritū vite eterne in eis ñ poſſit remanere irremuneratū: ⁊ vitium culpe non poſſit remanere īpunitū. ne perturbet̄ pulchritudo ordinis vniuerſi: neceſſe ē ꝙ ipſi finaliter p̄mient̄. neceſſe ē etiā ꝙ ijdē tp̄aliter puniant̄ ſm ſuaꝝ culpaꝝ exigentiā ⁊ reatū. Et q: culpa cōmiſſa ⁊ offenſiua fuit maieſtatis diuine: ⁊ dāuificatiua eccle: ⁊ deformatiua imaginis diuine nicuti nr̄e impſſe. maxime ſi fuit culpa mortalis: ⁊ venialis. etiā diſponit ad hoc. ⁊ de offenſa reqrit̄ punitio: de damno vero agēda eſt ſatiſfactio. ⁊ de deformatione reqrenda eſt expurgatio: hinc eſt ꝙ neceſſe eſt ꝙ pena illa ſit iuſte punitiua. digne ſatiſfactoria: ⁊ ſufficiēter expurgatiua. Primū igit̄ qm̄ pena iſta dꝫ eē iuſte punitiua. ⁊ ſpūs q ꝯtēpto bono eterno ⁊ ſūmo ſe ſubiecit īfimo: iuſte dꝫ inferiori ſubijci. vt ab eis ſuſcipiat penā ex quoꝝ occaſiōe ꝑpetrauit culpā. ⁊ rōne quoꝝ ⁊ deū ꝯtēpſit. ⁊ ſeipſpm vilē fecit. hinc ē ꝙ ordo diuine iuſticie exigit: vt ſpūs ab igne materiali hēat puniri. vt ſicut ſm ordinē nature aīa vnitur corpori: vt influat vitā ipſi corpi. ſic vniat̄ igni materiali ſm ordinē iuſticie vt punibile punienti. a quo ſuſcipiat penam. Et q: viri iuſti qui ſunt in gratia nō ſunt digni niſi pena trāſitoria. ⁊ tanto maiori digni ſunt pena quāto maiora cōmiſerunt peccata. ⁊ minorē egerūt penitētiā. hinc eſt ꝙ ab igne materiali puniantur tp̄aliter. quidam tū̄ diutius. quidā vero breuius. quidam acerbius. quidā leuius ſm ꝙ reatus exigit ⁊ offenſa. Neceſſe etiam eſt vt dicit egregius doctor auguſtinus ꝙ tamdiu vrat dolor quamdiu hēbat amor. Tanto enim difficilius quis purgat̄ quāto medullitus eius interiꝰ amor inheſerat terrenis. ¶ Denique q: pena illa debet eſſe ſatiſfactoria. ⁊ ſatiſfactio reſpicit libertatem

voluntatis. ⁊ ſtatum vie potiſſime: cum ibi iam nō ſit ſtatus merēdi: ⁊ pene ille minime te neant rationem voluntarij: neceſſe eſt ꝙ illud qđ deficit ex parte libertatis in voluntate ſuſti nente ſuppleatur in acerbitate ex parte pene. Quia vero gratiam habent qui purgantur quam quidem vltra perdere nō poſſunt. hinc eſt ꝙ nec a triſticia penitus abſorberi. nec in deſpe rationē incidere: nec in blaſphemiā poſſunt nec volunt aliqtenus ꝓſilire. ac per hoc ſꝫ gra uiter puniantur: longe tñ aliter ⁊ minus ꝙ̃ in inferno. ⁊ ſtatū etiam illū indubitanter ſciūt alium eſſe ꝙ̃ iſtū in quo ſunt illi qui in iſer no irremediabiliter cruciantur. ¶ Poſtremo q: pena illa debet eſſe expurgatoria: ⁊ purga tio illa eſt ſpūalis: neceſſe eſt vel ꝙ ignis ille ſpūalem habeat virtutem diuinitus ſibi da tam. vel vt magis credo ipſa virtus grē inte rius habitantis adiuta a pena extrinſeca: ip ſam aīam iam pro offenſis punitā: ⁊ a reatu um onere alleuiatam purget purgatiōe ſuffi cientia. vt iam nulla remaneat diſſilitudo ad gl'iam. Et qm̄ tales ſpiritus diſpoſiti ſunt in ſummo: ad deiformitatem gl'ie ſuſcipiendam in ſe: cum ianua ſit aperta. ⁊ purgatio ꝯſum mata: neceſſe eſt illos ſpūs euolare: in qbus eſt charitatis ignis ſurſum leuans: ⁊ nihil re tardans ex parte impunitatis anime vel re atus. Nec enim decet diuinam miſericordiā ſeu iuſticiam: vt amplius differat gl'iam. cuꝫ inueniat receptaculum idoneuꝫ: ⁊ magna ſit pena in dilatione premioꝝ. nec amplius puni ri debeat ſpiritus iam purgatus.

Capitulum. iij.

¶ De antecedentibus ad iudiciuꝫ: cuiuſmo di ſunt ſuffragia eccleſiaſtica.

[d]E ſuffragijs autē eccleſiaſticis hoc te nendum eſt. ꝙ ſuffragia eccleſie ꝓ ſunt mortuis. ſuffragia dico que ꝓ mortuis eccleſia facit. ſicut ſunt ſacrificia ieiu nia: elemoſine ⁊ alie orationes: ⁊ pene volū tarie aſſumptē pro eorum culpis celerius ⁊ facilius expiandis. Proſunt autem mortuis: nō quibuſcūqꝫ: ſed mediocriter bonis: vt po te illis qui ſunt in purgatorio. Nō valde ma lis. ſ. illis qui ſunt in inferno. nec valde bonis ſꝫ his qui ſunt in celo. quin potius e conuer ſo eorum merita ⁊ orationes ſuffragantur ec cleſie militanti. cuius mēbris multa bñficia im petrant beati. Proſunt autē ſm magis ⁊ mi nus: vel pro diuerſitate meritoꝝ in mortuis. vel pro charitate viuorum: que magis ſollici tantur pro aliquibus ꝙ̃ ꝓ alijs. ⁊ hoc vel ad pe narū mitigationē. vel celeriorē liberationem ſm ꝙ ſupne ꝓuidentie diſpenſatio melius eis viderit expedire. ¶ Rō autē ad intelligētiaꝫ predictorū hec eſt. Quia primū principiū cuꝫ ſit optimū. ac per hoc ſumme ſeueritatis con tra malū. debet pariter ſumme ſuauitatis eſſe ad bonum. ⁊ ideo cū ratiōe ſeueritatis iuſti cie: iuſti in quibus eſt reatus culpe: debeant poſt hanc vitam in purgatorio tormentari. debent etiam ratione ſuauitatis miſericordie releuari. ⁊ habere auxilium ⁊ iuuamen. ma xime quia in miſeria ſunt ꝯſtituti. ⁊ ſuis ope ribus ⁊ meritis non poſſunt amplius ſe iu uare. Diſponere igitur debuit regimen diui ne prouidentie ſuffragia eis conferri ab eis qui poſſunt. ſalua tñ rectitudine iuſticie. a q̄ nec debꝫ nec poteſt dulcedo miſericordie diſ ſentire. nec aliquatenus ſeparari. Quoniam igitur rectitudo iuſticie exigit conſeruationē honoris diuini: regiminis vniuerſi. ⁊ qualita tis meriti humani. ideo superni ⁊ primi prin cipij prouidentia ſumma diſpoſuit hec ſuffra gia valere defunctis ſm dulcedinem miſeri cordie: ⁊ rectitudinem iuſticie: ſeruantis ho noris diuini dignitatem: vniuerſi regimen. ⁊ humani meriti qualitatem. ¶ Primo igitur quoniam in huiuſmodi ſuffragijs ſeruari de bet iuſticia: que diuini precipue eſt conſerua tiua honoris. ⁊ honor diuinus nihilominus exigit opera ſatiſfactoria ⁊ penalia ſibi per ſolui pro culpis. hinc eſt ꝙ per illa opera ha bent ſuffragia fieri per que potiſſime fit ſa tiſfactio. ⁊ honor recompenſatur deo. Quo niam igitur huiuſmōi ſunt tres partes ſatiſfactionis: ieiunium: oratio ⁊ elemoſyna: ⁊ altaris ſacrifi

ciū. in quo maxime reddit honor debit⁹: ꝓpter placentiā illius qui in ſacrificio illo offertur. hinc eſt q̄ ſuffragia eccle̅ ꝯſiſtūt i huiuſmodi opibus ſatiſfactorijs. ⁊ maxime in miſſis celebrandis: ſm q̄ Grego. in q̄rto dyalogoꝝ inſinuat aliquos ꝓpter miſſaꝝ bn̄ficia de penis magnis celerrime liberatos. ac per hoc pompa exequiaꝝ ⁊ accuratio funerio ⁊ hm̄oi non debent inter ſuffragia eccleſie computari. Propter qđ ⁊ ſctūs aug. dicit in libro de cura pro mortuis agenda. q̄ curatio funeris. ꝯditio ſepulture: ⁊ pōpa exeqaꝝ magis ſunt ſolacia viuorū q̄ȝ ſubſidia mortuoꝝ. ¶ Amplius q: debet ibi ſeruari iuſticia ꝯſeruatiua ordinis ⁊ regiminis vniuerſi. ⁊ hec exigit vt in ꝯtinuatione influentiaruȝ ſalutem ordo ⁊ ſymbolum inter ea. in qb⁹ ⁊ in que influentie ille manāt. ac p̄ hoc inferi⁹ non debeat influere in illud qđ eſt ſupra. neq̄ȝ in id qđ eſt per oīmodam diſtantiā elongatum: hinc eſt q̄ ſuffragia eccleſie non poſſunt valere his q̄ ſunt in inferno. q: ſūt a corpore chriſti myſtico penitus ſeparati. vñ nulla ſpūalis influentia capitis ad eos peruenit nec eis prodeſt. ſicut nec influentia capitis ꝓdeſt membris a corpe amputatis. Hinc eſt etiam q̄ non ꝓſunt beatis. q: ſunt oīno ſupiores ſm ſtatum: ⁊ iam in termino exiſtētes non poſſunt ad altiora ꝯſcendere. ſed magis ecōuerſo ipſi ꝓſunt nobis ⁊ eoꝝ orationes. nam ⁊ hoc meruerunt in carne. iō diſpoſuit ordo diuinus vt etiā ipſis ſctis dei orones offerātur vt ⁊ ipſi ſuffragent̄ nobis ad diuina bn̄ficia impetranda. Nō ꝓſunt ergo eis eccliaſtica ſuffragia. ſed magis nobis ꝓſunt ſua. Reſtat igit̄ q̄ ꝓſunt ſolis iuſtis qui ſunt in penis purgatorijs. Nam ipſi rōne pene ⁊ impotētie ſeiuuandi ſunt viuis inferiores. ratiōe vero iuſticie ceteris membris eccleſie ſunt coniuncti. ita vt merito eis eccleſie ſancte merita poſſint propter ſymbolum ⁊ ordineȝ ſuffragari. ¶ Poſtremo q̄m debet in his ſeruari iuſticia que penſat exigentiam meritorū. hic eſt q̄ ſuffragia illa que cōiter fiunt pro defūctis. licet omnibus bonis valeant pro modulo ſuo. his tñ amplius valent qui magis meruerunt vt ſibi valerent ⁊ prodeſſent: dum erant in ſtatu vie. Illa vero que ſpecialiter fiunt pro aliquib⁹. q: intētio facientis eſt recta ⁊ ſm deum ꝓcedit. ⁊ eccl'iaſtica iſtitutio abſq̄ȝ dubio non eſt caſſa. ideo plus valēt illis ꝓ quib⁹ determinate fiūt. licet etiā alijs aliquo mō cōicentur. Nec tñ poſſunt ita alijs ſubuenire ſicut illi pro quib⁹ perſonaliter. p eo q̄ licet ſm ſpūalia: in diuina iuſticia pro maiori culpa maiorē exigit emēdā. ⁊ ꝓ pluribus culpis plures emēdas. Vñ exemplū de lumine qđ eq̄liter illuminat ad vnā menſam ſedētes nō placet. q: hm̄oi ſuffragia poti⁹ aſſimilari habent precijs redemptiuis: q̄ȝ hm̄oi influentijs diffuſiuis. Quantum aūt cuilibet determinate valeant. ille certitudinaliter diffinire habet cuius eſt in reatibus ⁊ penis ⁊ ſuffragijs attendere pondus numerum ⁊ mēſurā.

Capitulum iiij.

¶ De concomitantibus iudicium ſicut eſt conflagratio ignium.

Einde aliqđ dicendum eſt de concomitantibus iudiciū. que ſunt duo. ſ. conflagratio ignium mundanoruȝ. ⁊ reſurrectio corpoꝝ. ¶ De conflagratiōe igitur hoc tenendū eſt: q̄ ignis ꝓcedet faciē iudicis: quo terre facies exuret̄. ita q̄ figura huius mūdi mundanoꝝ igniū ꝯflagratiōe peribit. ſicut factū eſt aq̄rū inundatiōe tpe diluuij. Dicit̄ aūt tranſire figura hui⁹ mundi non eq̄tū ad deſtructionē totalē huius mundi ſenſibilis. ſed q: per actionem illius ignis oīa elementaria inflāmātis conſumentur vegetabilia: ⁊ aīalia purgabuntur. ⁊ innouabūtur elementa. maxime aer ⁊ terra. purgabūtur iuſti: ⁊ adurentur reprobi. quibus factis ceſſabit etiam motus celi. vt ſic cōpleto nūero electoꝝ fiat quodāmodo īnouatio ⁊ ꝯſumatio corpoꝝ mundanoꝝ. ¶ Rō aūt ad intelligentiam p̄dictoꝝ hec eſt. Quia principium rerum vniuerſale cū ſit ſapiētiſſimū: ⁊ ſic i oībus q̄ agit attendit ordinem ſapie. potiſſime

tum in his debet attendere que ſpectant ad cō
ſummationem. vt ſic nō diſcordet primum a
medio: nec mediū a poſtremo. ſed in cūctis
cōgruētiſſime ordinatū appeat illi⁹ primi pn
cipij ſapiētia ordinans: ⁊ bonitas ⁊ altitudo.
Qm̄ g deus ſm ſapiam ſuā ordinatiſſimā
cunctū mūdū iſtū ſenſibilē ⁊ maiorē fecit, p
pter mundū minorē. ſ. hoiem q inter deū ⁊
res iſtas īferiores in medio collocat⁹ ē. hīc ē
q vt oīa ſibijnuicē cōgruāt: ⁊ hītatio cū ha
bitatore habeat armoniā. homine bene inſti
tuto: debuit mūdus iſte in bono ⁊ quieto ſta
tu inſtitui. homine labente debuit etiam mū
dus iſte deteriorari. homine perturbato de
buit perturbari. homine expurgato debuit
expurgari. homine īnouato debuit innouari
⁊ homine cōſummato debuit quietari. ¶ Pri
mo ergo qm̄ mundus ille pturbari debꝫ ho
mine perturbato. ſicut ſtetit cū ſtāte: ⁊ quodā
modo cecidit cū labente. ⁊ in futuro iudicio
propter ſeueritatem iudicis oſtendēdam ne
ceſſe eſt oīū corda terreri. ⁊ peccatorꝫ maxi
me: qui vniuerſorꝫ dn̄m contēpſerunt. vt ſic
oīs creatura diuinū accipiat zelū. ⁊ ꝯformet
auctori: ⁊ cōformet etiā habitatori: neceſſe eſt
totius orbis cardines horribiliſſime com
moueri. Et q: nihil intenſius ⁊ veloci⁹ ⁊ hor
ribilius in agendo ꝯmouet alia elementa qꝫ
ignis hincinde ex omni parte concurrens.
hinc eſt q neceſſe eſt q ipſius iudicis faciē
ignis precedat. non ex vna parte tantum. ſed
ex omni parte mūdi. vt ſit ibi ꝯcurſus ignis
elementaris ⁊ terreſtris. ignis purgatorij ⁊
etiam infernalis. vt per infernalē reprobi ad
urantur. p purgatoriū iuſti purgent̄. p terre
ſtrem hec terrena ſcentia cōſument̄. p elemē
tarem elementa ſubtilient̄: ⁊ ad innouatiōis
faciem diſponant̄. ⁊ ſimul cū h̄ cetera ꝯtur
bent̄. vt nō ſolum homines ⁊ demōes. verū
etiā angeli vidētes terreant̄. ¶ Rurſus qm̄
mundus iſte purgari debet cū homīe expur
gato. ⁊ hō in ſtatu finalis tpis indiget purga
ri a ſcoria auaricie ⁊ malicie. ſicut in primo tē
pore a fece luxurie. indiget etiam purgari ⁊
velociter ⁊ intime ⁊ perfecte. hinc eſt q ſi
cut mūdus prius deletus eſt: ⁊ quodāmodo
purgatus p elementū aque. qđ eſt frigidum
contra ardorē ⁊ fetorē luxurie. ſic finalis mū
dus per ignē propter refrigeriū charitatis: ⁊
frigus malicie ⁊ auaricie q regnabunt in fine
quaſi in ipſius mundi ſenectute. que q: ma
xime ſunt adherentie: neceſſe eſt q purgās
ſit actionis intime: violente ⁊ accelerate. qđ
non cōtingit reperiri in elemēto alio qꝫ in igne.
⁊ ideo ſicut factum eſt aquarum inunda
tione diluuiū: ſic p actionē ignis hui⁹ mūdi
ſenſibilis facies exuret̄. ¶ Ampli⁹ qm̄ mun
dus ille innouari debet cum homine inno
uato. nec innouari poteſt aliquid in nouam
formam niſi pdat vetuſtā: ⁊ quodāmodo di
ſponatur diſpoſitione noua ſuperinducta. hic
eſt q cum ignis maxime habeat virtutē ex
pulſiuam forme extranee: habeat etiam vim
ſubtiliatiuam: ⁊ celeſti nature cognatā. ideo
per ipſum debet fieri purgatio ſimul ⁊ inno
uatio. ita q cum geminam habeat efficaciā
quantum ad aliquam iudicis aduentum pre
cedit. quantum autem ad reliquam habet ſe
qui. Et cum innouatio ſit ad nouitatem que
amplius non redit ad vetuſtatē. ac per hoc
ad nouitatem incorruptibilem: quā dare nō
eſt in potentia alicuius creature. hinc eſt q
licet in illa purgatione ⁊ innouatione ignis
aliquid agat per naturalem virtutem: vt in
flāmare: purgare: rarefacere: ⁊ ſubtiliare. ta
men neceſſe eſt q cum illa virtute naturali
ſit virtus operans ſupra naturam. cuius im
perio fiet conflagrationis initium: ⁊ cuius eti
am virtute fiet nihilominus complementū.
¶ Poſtremo quoniam mundus ille debet
conſummari homine conſummato. ⁊ tunc ē
homo conſummatus quando in gloria com
pletus erit numerus electorum. ad quem q
dem ſtatum omnia tendunt ſicut ad finē vl
timum ⁊ completum. neceſſe eſt facta com
pletione illius numeri: terminari ⁊ quietari
motus nature celeſtis. neceſſe eſt etiam ter
minari tranſmutationes elementares: neceſſ

se est etiam per consequens terminari generationem que est in animalibus ⁊ in plantis. Cum enim omnia ista ordinentur ad formã nobilissimam. que quidem est anima rationalis. posito statu in animalibus: necesse est ⁊ statum ⁊ complementũ poni in ceteris precedentibus. Et ideo corpora celestia habita quiete ⁊ luminis plenitudine dicuntur remunerari. Elementa vero que amplius non habent vim multiplicandi per transmutationẽ mutuam dicuntur interire: non quantum ad substantiam: sed quantum ad actionem ⁊ passionem mutuam. ⁊ hoc maxime quantum ad qualitates actiuas. Vegetabilia vero ⁊ sensibilia quia non habent potestatem ⁊ vitam perpetuam. ⁊ durationem sempiternam: q̃lis competit statui illius nobilitatis: necesse ẽ in propria natura consumi. ita tamen ꝙ saluentur in principijs. ⁊ quodammodo in simili. videlicet in homine qui similitudinem habet cum omni genere creature. ⁊ ideo ipsius innouatione ⁊ glorificatione possũt dici omnia innouari ⁊ quodãmõ premiari.

Capitulum v. xi.

¶ De concomitantibus iudicium: sicut est resurrectio corporum.

De resurrectione aũt corporum hoc tenendũ est: ꝙ omniũ corpora hominum in generali resurrectione resurgent: nulla in eis existente distantia quantum ad ordinationem tpis. sed magis q̃tum ad ordinationẽ dignitatis. Nam mali surgent cũ suis deformitatibus ⁊ penalitatibus: miserijs ⁊ defectibus. quos habuerant in statu vie. In bonis autem natura seruabitur: ⁊ vicia detrahentur. ⁊ omnes resurgent integro corpore: ⁊ plena etate: ⁊ debita mensura membrorum. vt sic omnes sancti occurrant in virum perfectum. in mensurã etatis plenitudis christi. Surgent aũt tã in bonis q̃ȝ in malis corpa eadem numero q̃ prius. ⁊ ex eisdẽ pribus constituta. salua totius veritate nature. nõ solum quãtũ ad mẽbra principalia ⁊ humiditatem radicalẽ: verũetiaȝ saluis capillis ⁊ ceteris membris q̃ faciunt ad decentiã corpis ita ꝙ in quascũqȝ auras vl' sinus nature puluis humani corporis cedat. ad eam aiaȝ redibit que ipsũ primitus vt viueret ⁊ cresceret animauit. ¶ Ratio aũt ad intelligẽtiã pdictorũ hec ẽ. Quia pmũ pncipiũ eo ipso ꝙ pmũ ⁊ summũ est vniuersalissimũ ⁊ sufficientissimũ. ac per hoc pncipiũ est nãrũ: grarũ ⁊ premiorum. principiũ etiã potẽtissimũ: clemẽtissimũ ⁊ iustissimum. ⁊ licet fm quandã appropriationem sit potẽtissimũ in ꝯstitutõe naturarũ: ⁊ clementissimũ in collatiõe grãrũ. ⁊ iustissimũ in retributiõe stipendiorũ. nõ singillatim singula sunt in singulis. q: summa potentia: clemẽtia ⁊ iusticia: nullatenus possũt ab inuicem separari. ⁊ ideo in ope retributionis necesse est ꝙ ipsa fiat fm ꝙ exigit rectitudo iusticie. ⁊ reformatio grẽ: ⁊ completio nature. Quia ergo iusticia necessario reqrit vt hõ q meruit vel demeruit. nõ in aia soluz: nec in corpore solũ. sed in aia sil' ⁊ corpe puniatur vel pmief in vtroqȝ. reformatio autẽ grẽ etiam reqrit vt totũ corpus assilef christo capiti: cuius corpus mortuũ necessarium fuit resurgere. cum vnitũ esset insepabiliter deitati. completio vero nature reqrit: vt hõ cõstet simul ex corpe ⁊ aia tanq̃ȝ ex materia ⁊ forma: q mutuũ habent appetitum: ⁊ inclinationem mutuam. necesse est resurrectionẽ esse futurã: exigẽte hoc ꝯstitutõe nature: infusione grẽ: ⁊ retributione iusticie fm q̃s tota vniuersitas habet regi. Et ideo ex his tribus omnia clamant hominẽ resuscitandũ: vt ois tollaf excusatio illis qui ꝯ hanc veritatẽ fidei obsurdescunt. ⁊ merito ꝯ tales vniuersus pugnet orbis terrarum. ¶ Primo igit quĩ resurrectio debet esse fm exigentiã ordinis diuine iusticie. ⁊ diuina iusticia reddit vnicuiqȝ qđ suũ est pro loco ⁊ tpe. ⁊ omnis aia corpori semel ⁊ ad punctũ tpis vnita: vel habet in eo culpam vel grãm. necesse est ꝙ oẽs resurgãt. Et q: distinctus dȝ eẽ status retributionis a statu vie. ⁊ resurrectio spectat ad statum retributionis. vt non ꝯfundaf ordo vni-

uersi. ⁊ vt fides habeat meritū. q credit qđ nō videt. ⁊ vt certius ⁊ clarius appareat eq̄tas diuine iusticie: ⁊ vt simul fiat consummatio ⁊ retributio finalis in angelis ⁊ hoībus requirit hoc diuina iusticia: vt oēs resurgāt simul quantū est de lege cōmuni. Quod dico ꝓpter christū ⁊ eius btīssimā matrē gloriosam virginē mariā. Quia vero malis debet̄ pena ⁊ miseria. ⁊ bonis gloria. ideo etsi siml' resurgant in tpe. valde tñ dissimiles erūt i ꝯditione. Nam q: malis resurrectio nō est ad vitā sed ad supplicium. necesse est ꝙ ipsi cū infirmitatibus ⁊ deformitatib⁹ ⁊ defectib' suscitent. ¶ Rursus q: resurrectio dꝫ esse ꝑꝫ exigentiā ꝯsummatōis grē. ⁊ perfecta grā facit nos ꝯformes christo capiti nr̄o. in quo null⁹ fuit defectus mēbrorū. sed ꝑfecta etas: ⁊ statura debita. ⁊ effigies formosa. oportunū est ꝙ boni suscitentur in optimis ꝯditionib⁹. ac per hoc necesse est ꝙ in eis vicia detrahant̄ ⁊ natura seruetur. Oportunū etiā est vt si aliqđ mēbrū deerat suppleat̄. si aliqua erat superfluitas auferat̄. si aliqua mēbrorū deordinatio corrigat̄. si paruulus erat ad quantitatē etatis christi quā habebat in resurrectione licet non in mole: diuina virtute deducatur. si decrepitus ad candē etatē reducatur. si gigas: si quantus ad mēsurā ꝯgruam limitet̄. vt sic omnes integri ⁊ ꝑfecti occurrāt i virū ꝑfectū. in mēsurā etatis plenitudinis christi. ¶ Postremo q: resurrectio debet esse ꝑm exigentiā perfectionis nature. ⁊ natura spiritus rōnalis exigit ꝙ viuificet corpus ꝓpriū q: ꝓprius actus in ꝓpria materia habet fieri: necesse est ꝙ idē corpus numero resurgat. alioqn nō esset resurrectio vera. Requirit etiā natura aīe rōnalis ⁊ imortalis: ꝙ sicut habet esse ꝑpetuū. sic corpus habeat cū perpetuo influxu vitā. ac p hoc corp⁹ qđ aīe vnitur ex ipsa vnione ordinationē hꝫ ad incorruptionē ꝑpetuā. [illegible]

riam. alia vero. s. caro ꝑm materiā ⁊ partes que sunt de bene esse corporis: habeāt ordinationem de ꝯgruo. ⁊ ideo prime partes sunt ordinate ad resurrectionē ꝑm ordinē necessitatis. alie vero oēs ꝑm ordinem ꝯgruitatis. Quē quidē ordinē q: deus impressit nature ⁊ natura nō pōt ꝑficere. q: nō pt mortuū suscitare. ⁊ ipsa diuina ꝓuidētia nihil debuit facere frustra. necesse est ꝙ ipsius v̄tute reparet̄ corp⁹ idē numero. ⁊ imortale: ⁊ ex oīb⁹ ptibus cōstitutū: ⁊ salua tota v̄itate humane nature. Cū aūt hec natura nō habeat in potestate: sꝫ solū in appetitu. q: nec idē corp⁹ numero destructū reparare pt. cū nō possit in totā rei substātiā: nec corp⁹ imortale possit efficere. cū oē p naturā generabile sit corruptibile: nec dispsa colligere pt. necesse ē ꝙ resurrectio nō seminalib⁹ nec nālibus cāis. sꝫ primordialib⁹ attribuat̄. vt fiat ꝑm cursū mirabilē ⁊ supnaturalē. ⁊ ꝑm diuine iperiū voluntatis.

Capitulū. vi.

¶ De consequentibus ad iudiciū. scꝫ de igne infernali.

Onsequēter de ꝯsequētibus ad iudiciū est dicendū. que sunt duo. s. pena infernalis ⁊ gloria celestis. ¶ De pena igit̄ infernali hꝫ tenēdū est. ꝙ pena infernalis est i loco corꝑali deorsum. i quo eternaliter affligent̄ oēs reprobi tā hoīes q̄ spiritus mali. Affligent̄ aūt eodē igne corꝑali q concremabit ⁊ affliget spūs ⁊ etiā corꝑa. nec tñ corꝑa illa ꝯsumet: sed sp affliget. alios plus alios min⁹ ꝑm exigentiā meritorū. Cōmēsurata afflictioni ignis ꝯiuncta erit afflictio ꝑm defectus. coniūcta erit pena vermis: ⁊ carētia visionis dei. ita ꝙ in his penis erit varietas: ⁊ cū varietate acerbitas: ⁊ cū acerbitate in[illegible]

tare. nec ſuā iuſticiā impugnare. ſic neceſſa rio ſua rectitudine exigente oportet ꝙ peccm̄ puniatur ſm̄ q̄ꝫtitatē culpe iudicio maxīe qui legē miſericordie ꝯtēnentes. ꝑ impenitētiam īpegerūt in ſeueritatē iuſticie. Cū ergo ſe ueritatis iuſticie eſt ꝯſiderare culpā. nō ſolū quantū ad radicē. verūetiā q̄ꝫtum ad circum ſtātias aggrauātes. ꝯgruiſſimū eſt vt iudex iuſtus penas debitas ab ipſis exigat vſqꝫ ad vltimū quadrantē. vt ſic nō remaneat defor mitas peccati ſine decore iuſticie. ⁊ ſicut mani feſta eſt ptās in creādo. ⁊ ſapiā in gubernan do. ⁊ clemētia in reparando. ſic manifeſtef ſū ma iuſticia in puniēdo. Cū ergo diuina iu ſticia peccātem impiū dꝫ punire ſm̄ exigētiā culpe. ⁊ culpa mortal' ad quā ſuccedit finalis impenitētia: ipſa habet rōnem deordinatio nis ppetue. deordinatōis libidinoſe. deordi nationis multimode necesse eſt ꝙ ipſa puni at penam eternitate: acerbitate: ⁊ multiformi tate. ¶ Ratio igit deordinatōis ppetue pe na debet eſſe ppetua. q: peccm̄ qd qs cōmit tit: ⁊ de quo nunq̄ꝫ penitet: ppetuo in aīo du rat. ⁊ a vita ppetua. deo ſepat. ⁊ a volunta te pcedit: q in peccō vellet ppetuo delectari. Et licet delectatio illa tranſitoria ſit momenta nea. q: tamē deordinatio tenet rōnem ppeni tatis. pena deordinationi rn̄dens debet hr̄e carētiā finis. vt ſicut hō in ſuo ppetuo finē nō appoſuit a peccō recedēdo: ſic deus in ſuo perpetuo nō deſiſtat a puniēdo. ⁊ ſicut hō ꝯ infinitū peccauit. ſic penā habeat infinitam. Et q: nō poteſt habere penā infinitā intenſi ue: habeat ſaltē duratione. Et ſicut voluntas eiꝰ poſt mortē ſp malo adderet ſine ſuſceptio ne puic. ſic deus ſp affligat ſine mutatione ſnie. regrēte hꝫ perpetuitate deordinatōis in ipſis damnatis. ¶ Rurſus qm̄ deordinatōis libidinoſe pena dꝫ eſſe afflictiua. q: delecta tio punif per triſticiā ꝯriā. ⁊ ſpūs rōnalis in peccādo ꝯuertit ſe ad bonū ppriū ⁊ vt nūc ꝓpriate libidinoſe amandū. ⁊ ex hoc ꝯtē nit diuinū imperiū ⁊ dominū. hinc eſt ꝙ ad hoc q: illa delectatio improba perfecte puni atur. in qua ſimul eſt delectatio cū contēptu. neceſſe eſt ꝙ ad punitionem illiꝰ ꝯtēptus et delectatōis: peccōr ſiue ſit hō ſiue ſpūs precipitef in locū infimū: ⁊ maxime a ſtatu glorie longinquū. hoc eſt in pfundiſſimū infernū. Neceſſe eſt etiā ꝙ ibi exponat affligendꝰ i fime nature. ac ꝑ hꝫ nō a ſubſtātia ſpūali pa tiaf ſed a corpali ⁊ infima. hꝫ eſt a fecibus cor poꝝ mundanoꝝ. vt i fecibꝰ deſignaf: ⁊ igne ⁊ ſulphure ꝯremetur. Et qm̄ ſpūs q ꝑ na turā preponif corpi. ⁊ in corpus hꝫ influere: ⁊ ipſum mouere: dignitatē nature per culpā peruertit. ⁊ ſe ſubiecit quodāmodo vilitati et nihilitati peccati. hinc eſt ꝙ ſm̄ ordinē iuſti cie debet ordinari vt tā peccōr ſpūs q̄ꝫ homo igni corpeo alligef. nō vt in illū influat vitā. ſed vt diuino decreto ſuſcipiat penam. Cum enim rei quā horret ꝑ timorē diuinitus imiſ ſum: ⁊ quā ſentit per viam naturalis ſenſus: ſit inſeparabiliter alligatus: neceſſe eſt ꝙ acrit tormentef. Et q: ille ignis nō agit niſi per di ſpoſitionē peccati ⁊ reatus. ⁊ macule: ex impro bitate libidinis pcedētis: ⁊ hec nō eſt equali ter in oībus. hinc eſt ꝙ ab eodē igne alij cre mantur plꝰ: alij vo minus. ſic ab eodē igne alit vrit palca: ⁊ aliter ꝯburif lignū. Cū au tē illa peccti diſtinctio ⁊ reatus: ſm̄ quā actio ignis moderaf: eſt i eodē vniformis ⁊ nūq̄ꝫ creſcat: nec decreſcat: nec mutaf. hinc ē ꝙ di uino impio ordināte: ignis ille ſic agit: ꝙ ſp vrit ⁊ nō ꝯſumit. ſp affligit ⁊ nō interimit. q: nō agit ad ſue forme multiplicationē. ſed ad paciētis in corpe perturbationē. ſiue ipſius ſpūs in ſeipo: vñ nō fit noua adēptio: ſꝫ adē ptē paciētis ꝯtinuatio. vt ſic in eadē pena nec acerbitas eternitatē: nec eternitas tollat acer bitatē. ¶ Poſtremo: qm̄ deordiatōis multi mode: pena dꝫ eſſe multimoda: ⁊ in oī pec cato actuali mortali: ⁊ deordinata eſt auerſio a ſumma luce ⁊ bonitate: ⁊ inordinata ꝯuer ſio ad bonū ꝯmutabile: ⁊ deordinatio vo luntatis ꝯ dictamē rōnis recte. hinc ē ꝙ deo actualiter peccātes qui erūt dānati punienf pena triplici. ppter auerſionē carētia viſio

nis dei. ꝓpter ꝯuerſioné pena incédij mate-
rialis. ꝓpter pugnã volũtatꝭ ⁊ rónis pena v̓
mis. vt ſic ex hac multiplicitate penaꝝ aſfli-
cti: ⁊ varie: ⁊ acerbe: ⁊ eternalit̓ crucient̄: et
tormentoꝝ fum⁹ aſcédat in ſecl'a ſeculorum.
Amen. Capitulũ. vij.

¶ De ꝯſequétibus ad iudiciũ. ſ. glĩa paɼadiſi.

D E gloria aũt celeſti h̄ in ſũma tenen
dũ eſt. ꝙ in ipſa eſt ꝑmiũ ſubſtãtiale
ꝯſubſtãtiale: ⁊ accidentale. ¶ Pre
miũ inqꝫ ſubſtãtiale ꝯſiſtit in viſione: fruitio
ne: ⁊ tentione vni⁹ ſũmi boni. ſ. dei. quẽ bti
videbũt facie ad faciẽ. h̄ eſt nude ⁊ ſine vela
mine: quo fruent̄ auide ⁊ delectebilit̄: quez
etiã tenebũt ſempiternaliter. vt ſic v̓ificet̄ il-
lud bernardi. ꝙ deus futurus eſt róni pleni
tudo lucis. volũtati multitudo pacis: ⁊ méo-
rie ꝯtinuatio eternitatis. Premiũ v̓o cõſub
ſtantiale ꝯſiſtit in gloria corpis. q̄ ſcd̓a ſtola
dicit̄. qua reſũpta pfectius aĩa beata tédit in
ſummũ celũ. ¶ Et hec ſtola ꝯſiſtit in q̄dru-
plici dote corpis. ſ. in dote claritatꝭ ſubtilitatꝭ:
agilitatis: ⁊ impaſſibilitatis. q̄ erunt h̄ꝫ plus
⁊ minus in diuerſis: ſm̄ maioritaté ⁊ mino-
ritaté primo habite charitatis. Premiũ auté
accidentale cõſiſtit in quodã decore ſpeciali
ſupadiecto. qui qdé aureola nũcupat̄: ⁊ ſm̄
doctoꝝ ſniam debet̄ triplici generi operũ. ſ.
martyrio: predicationi: ⁊ ꝯtinentie v̓ginali.
Et in oĩbus p̄dictis ſuabit̄ gradus ⁊ diſtin-
ctio: ſm̄ exigẽtiã meritoꝝ. ¶ Ratio aũt ad
intelligentiã p̄dictoꝝ hec eſt. Qꝛ p̄mũ prin-
cipiũ hoc ipſo ꝙ primũ: h̄ꝫ ſummã vnitatem.
veritaté ⁊ bonitaté: ⁊ hoc ipſo i eo etiã ẽ po
nere ſũmã potẽtiã: ſapiam: clemẽtiã ⁊ iuſti-
ciã. Qm̃ aũt hec iuiſibilia dei manifeſtari ò
cet p opa: ió deus mũdũ iſtũ ſenſibilé princi
piãs ſic ꝓduxit: ſic gubernat. ſic repat: ſic re
munerat ⁊ ꝯſũmat: ꝙ in ꝓductóe manifeſte
tur ſumma potẽtia. in gubernatóe ſumma ſa
pientia. in repatione ſumma clemẽtia: ⁊ i re
muneratióe iuſticia ꝯſummata. ¶ Ut ergo
manifeſtaret̄ potẽtia ad ſuĩ ipſius laudem ⁊
gloriaꝫ ⁊ honorem. oĩa ꝓduxit de nihilo: fa-
ciens aliquid ꝓpe nihil. ſ. materiã corpalem
⁊ aliquid ꝓpe ſe. ſ. ſubſtantiã ſpũalem. ⁊ ſi-
mul hec iungẽs in vno hoie in vnitaté natu
re ⁊ pſone. ſ. rónalem aĩam ⁊ materiã corpo
ralem. Ut manifeſtaret̄ ſapientia ipſe quidé
ꝓuidẽtiſſime oĩa gubernat ⁊ ordinat. Nã
ipſe ſupremũ hois regit p ſeipm̄. mentẽ. ſcꝫ
quã illuſtrat. ⁊ infimũ. ſ. corpus p liberꝝ arbi
trium volũtatis. vt ſic corp⁹ ⁊ corpalia quo
ad regimẽ ſubiaceãt ſpũi. ſpũs vero deo.
¶ Ut manifeſtaret̄ clemẽtia lapſuꝫ hoiẽ re
parauit: aſſumẽdo hois naturã. ſuſcipiendo
penalitates. ⁊ tandẽ pferendo penam. vt ſic
ſumma miſericordia miſero miſericordẽ fa-
ceret eſſe conformẽ. ad releuationẽ miſerie
non ſolum in dignitate nature condite: verũ
etiã in defectibus nature in miſeria ꝯſtitute.
Ut tandẽ manifeſtet̄ iuſticia: retribuet vni-
cuiqꝫ ſm̄ exigentiam meritoꝝ: non ſolũ ma
lis penam. veruetiã iuſtis gloriã ſepiternã.
¶ Sic enim exigit retributio equa: ⁊ repa-
tio gratuita: ⁊ gubernatio ordinata: ⁊ ꝓdu-
ctio v̓tuoſa. Nã oĩm hoꝝ ꝯſũmatio ẽ i fine.
¶ Primũ igit̄ qm̃ oĩm iuſtoꝝ ꝑmiatio fie-
ri debet ſm̄ ꝙ exigit retributio iuſta. ⁊ etiã
ꝓductio v̓tuoſa. ⁊ ꝓductio dei fecit rónalẽ
ſpm̃ ꝓpe deum: capacẽ dei. capacem. ſcꝫ ſm̄
vim indite imaginis ipſius beatiſſime trinita-
tis. cui in iuſtis totus hois ſpũs ſm̄ integri-
taté imaginis deſeruiuit. hinc eſt ꝙ nullo mi
nus deo põt rónalis ſpũs ꝑmiari. nec impleri.
nec eius capacitas terminari. idõ i ꝑmiũ daf ei
deiformitas glorie. p quã deo eſſe eius ꝯfor-
mis: ⁊ róe ipm videat clare. ⁊ volũtate dili
gat plene: ⁊ memoria retineat in eternũ. vt
ſic aĩa tota viuat. tota dotet̄ in trib⁹ aie viri
b⁹: tota deo ꝯfiguret̄: tota illi vniat̄: tota i il-
lo requieſcat. in ipſo ſicut in oĩ bono inueniẽ
pacẽ: lucẽ ⁊ ſufficientiã ſempiternã. p quã i
ſtatu oĩum bonoꝝ ꝯgregatoẽ perfecto cõſti
tuta: ⁊ eterna vita viuẽs: dicat̄ btã ⁊ etiam
glorioſa. ¶ Rurſus qm̃ retributio illa debꝫ
fieri ſm̄ ꝙ exigit: nõ ſolũ retributio iuſta: et
ꝓductio virtuoſa: veruetiã gubernatio or-

dinata. ⁊ deus in pductōe corp⁹ aīe alliga-
uit: ⁊ naturali ⁊ mutuo appetitu inuicem co
pulauit. ad gubernationem vo ſubiecit: ⁊ in
ſtatu merīti fecit: vt ſpūs cōdeſcenderet ⁊ in
tenderet corpori gubernādo pp̄ter exercitiū
in merēdo. nec naturalis apperit⁹ patitur q̄
aīa ſit plene bt̄a: niſi reſtituat̄ ei corp⁹. ad qḋ
reſumendū h̄z inclinatiōē naturaliter inſer
tam. nec regiminis ordo ſuſtinet q̄ reſtituat̄
corpus ſpūi bt̄ō. niſi p oīa illi ɔforme ⁊ ſubie
ctū quātū pōt corp⁹ ſpūi cōformari. Quū
ergo ſpūs eſt viſiōe lucis eterne clarificat⁹.
idō dz in ei⁹ corpe claritas lucis pmaxīe reſul
tare. Quia vo dilectiōe ill⁹ ſummi ſpūs eſt
ſūme ſpūalis effect⁹. ideo i corpe h̄re dz cor
reſpōdētē ſubtilitatē ⁊ ſpūalitatē. Qa tēṗo
ne eternitatis fact⁹ ē oīno impaſſibilis. idō in
corpe ei⁹ dz eē ipaſſibilitas oīmoda tam
intra q̄z extra. Quia vero ex his oībus ſpūs
promptiſſim⁹ eſt ad tēdendū in deū. idō in cor
pore gl'oſo debet ſūma agilitas repiri. Quū
igit̄ per has q̄ttuor pp̄ietates ſit corp⁹ ſpūi
conforme ⁊ etiā ſubiectū. hinc eſt q̄ in his q̄t
tuor precipue dotari dicit̄: rōne quoꝝ idonei
tatē h̄z ſeq̄ ſpūm: ⁊ locari in regiōe celeſti: q̄ ē
regio btōꝝ. In iſtis eni pp̄ietatibus celeſti
bus corpib⁹ aſſimulat̄. p q̄s q̄ſi gradatim di
ſtat corp⁹ celeſte a q̄ttuor elemētis: ⁊ ſic dos
corpoꝝ q̄druplicitas: ⁊ corpus in ſe pfectum
reddit ⁊ cōforme habitatiōi celeſti ⁊ ſpūi be
ato. per quē a ſummo capite deo vſq̄z in orā
veſtimenti. ſ. corpis: plenitudo dulcedinis ⁊
btitudinis ebrietas redūdat: ⁊ q̄ttū eſt poſſi
bile deriuatur. ¶ Poſtremo quū illa pmia
tio debet fieri ſ̄m q̄ exigit retributio iuſta: ⁊
productio vtuoſa. ⁊ gubernatio ordinata: ⁊
etiam repatio gl'oſa. ⁊ in diuerſis chriſti mē
bris diuerſa ſunt chariſmata graꝝ: non ſo-
lum q̄ttū ad interiora dona: verūetiā q̄ttū
ad exercitia exteriora. nō ſolū quo ad hab t⁹
verūetiā quo ad ſtat⁹. nō ſolū quo ad pfecti
onē charitatꝫ in mēte. verū etiā quo ad pfecti
onis decorē ⁊ pulcritudinē i ope corpali. hīc
q̄ aliq̄b⁹ mēbris nō ſolū ſtola aīe cū tri-
bus ei⁹ dotib⁹: ⁊ ſtola corpis cū q̄ttuor. verū
etiā excellentia q̄dā decoris ⁊ gaudij debet̄
pp̄ter excellētiā pfectiōis ⁊ decoris habitꝰ i
corpe vtuoſo. Quū igit̄ triplex ē gen⁹ opis
pcellentis: pfectū: ⁊ pulcrū: ⁊ ſpūali formoſita
te formoſum: ſ̄m triplicē vim aīe. ſ. rationa-
lem predicatio veritatꝫ pducēs alios ad ſalu
tem: ſ̄m cōcupiſcibilē perfecta declinatio cō
cupiſcētiaꝝ per integritatē ppetuā cōtinētie
vginalis. ſ̄m iraſcibilē ppeſſio mortis ad ho
norem chriſti. hinc eſt q̄ his trib⁹ generibus
iuſtoꝝ. ſ. predicatorib⁹: virgib⁹: ⁊ martyrib⁹.
debetur illa excellētia pmij accidentalis: qḋ
aureola nuncupatur. qḋ ad decorē facit: nō
ſolū aīe: verūetiā corpis. q: nō redditur vo-
luntati tm̄ ſed opi extrinſeco: ſubſternēs ſibi
meritū ⁊ premiū charitatis: qḋ ɔſiſtit in ſepti
formi dote: triplici aīe: ⁊ quadruplici corpis
in quib⁹ claudit̄ cōſūmatio itegritas ⁊ plenī
tudo oīū bonoꝝ ſpectantium ad gl'e cōple-
mentū ¶ Qualia aūt ⁊ quanta ſint illa: non
verba mea: ſed bt̄i anſelmi ponant̄. Ait enī
in fine pſolis. ¶ Excita te nūc aīa mea: ⁊ eri
ge totū intellectū tuū: ⁊ cogita quātū potes.
Si eni ſingula bona delectabilia ſunt: cogita
intente q̄z delectabile ſit illud bonum. q̄le ⁊
q̄ztum ſit illud bonū qḋ cōtinet iocunditatē
oīū bonoꝝ. nō q̄lez in cōcreatis reb⁹ ſum⁹
experti. ſed tāto differēter q̄zto differt crea-
tor a creatura. Si eni bona ē vita creata: q̄z
bona ē vita creatrix. Si iocūda ē ſal⁹ facta:
q̄z iocunda ē ſalus q̄ fecit omnem ſalutē. Si
amabilis eſt ſapiā in cognitiōe reꝝ cōditaꝝ
q̄z amabilis eſt ſapiētia q̄ oīa cōdidit ex nihi
lo. Deniq̄z ſi multe ⁊ magne delectationes
ſunt in rebus delectabilib⁹. q̄lis ⁊ quāta ē de
lectatio in illo q̄ fecit ipſa delectabilia. O q̄
h̄ bono fruetur: q̄d illi erit: ⁊ quid illi nō erit
Certe quicquid volet erit: ⁊ qḋ nolet eē nō
erit. Ibi quippe erūt bona corpis ⁊ aīe: qua
lia nec ocul⁹ vidit. nec auris audiuit. nec cor
hoīs cogitauit. Cur ergo per multa vagaris
homuncio: q̄rendo bona aīe tue ⁊ corporis
tui. ama vnū bonū i quo ſunt omnia bona: ⁊

sufficit. desidera simplex bonū qđ est omne
bonū ⁊ satis est. Quid enī amas caro mea.
quid desideras aīa mea. Ibi est qcqd ama-
tis. quicqd desideratis. Si delectat pulchritu
do: fulgebūt iusti sicut sol. Si velocitas: aut
fortitudo: aut libertas corporis cui. vt nihil
obsistere possit. erunt similes angelis dei. q:
seminatur corpus animale: ⁊ resurget corp⁹
ſpirituale. poteſtate vtiqʒ nō natura. Si lon
ga ⁊ salubris vita. ibi erit sana eternitas ⁊ eter
na sanitas. q: iusti in perpetuū viuēt: ⁊ salus
iustoꝝ a dño. Si satietas: satiabunť cum ap-
paruerit gloria dei. Si ebrietas: inebriabunť
ab vbertate domus dei. Si melodia: ibi an-
geloꝝ chori concinunt sine fine deū laudātes.
Si quelibet non inmunda sed munda volu-
ptas: torrēte voluptatis tue potabis eos de⁹
Si sapientia: ipsa dei sapiētia ostendet eis se
ipsam. Si amicitia: diligēt deū plusqȝ seipsos
⁊ inuicem tanqȝ seipsos. ⁊ deus illos plusqȝ
illi seipsos. q: illi illū: ⁊ se inuicem per illum. ⁊
ille se ⁊ illos per seipsū. Si concordia: oībus il
lis erit vna volūtas. q: nulla illis erit nisi dei
voluntas. Si potestas: oīpotentes erunt sue
volūtatis vt deus sue. Nā sicut poterit deus
qđ volet p seipsū. ita poterūt illi p illū qđ vo
lent. q: sicut illi nō aliud volēt qȝ qđ ille. ita il
le volet quicqd illi volēt. ⁊ qđ ille volet non
poterit non esse. Si honor ⁊ diuitie. de⁹ suos
seruos bonos ⁊ fideles supra multa constituet.
imo filij dei ⁊ dij vocabūtur ⁊ erunt: ⁊ vbi
erit filius dei: ibi erunt ⁊ illi. heredes quidē
dei. coheredes aūt christi. Si vera securitas.
certe ita certi erunt nunqȝ ⁊ nullatenus ista:
vel potius istud bonū sibi defuturū. sicut cer
ti erunt se nō sua sponte illud amissuros: nec
dilectorē deum illud dilectoribus suis inuitis
ablaturū. nec aliquid deo potentius inuitos
deum ⁊ illos separaturū. Gaudium vero quale
aut quantū est vbi tale ac tantū bonum est.
Cor humanū: cor indigens: cor expertū erū
nas. imo obrutū erūnis. qȝtum gauderes si
his oībus abūdares. Interroga intima tua:
si capere possint gaudiū suū de tanta btitudie sua.

Sed certe si quis alius quē oīno sicut teipsū
diligeres: eandē btitudinē haberet: duplica
retur gaudium tuū. q: non minus gauderes
p eo qȝ pro teipso. Si vero duo vel tres vel
multo plures idipsm haberent tantūdem p
singulis qȝtum p teipso gauderes. si singulos
sicut teipsm amares. Ergo in illa pfecta cha
ritate ⁊ innumerabiliū angeloꝝ ⁊ hoīm btō-
rum. vbi nullus minus aliū qȝ seipsm diligit:
nō aliter gaudebit quisqʒ p singulis alijs qȝ
p seipso. Si ergo cor hoīs de tanto suo bo-
no vix capiet suū gaudiū. quō capax erit tot
⁊ tantoꝝ gaudioꝝ. Et vtiqʒ quia quantum
quisqʒ diligit aliquem. tm̄ de bono eius gau
det: sicut in illa perfecta felicitate vnusquisqʒ
plus amabit sine cōparatione deum qȝ se ⁊
omnes alios secum. ita gaudebit plus absqʒ
estimatione de felicitate dei qȝ de sua ⁊ om-
nium aliorum secum. Sed si deū sic diligent toto
corde tota mente tota anima: vt tamen totum
cor tota mens: tota anima non sufficiat digni-
ti dilectionis. profecto sic gaudebūt toto cor
de: tota mente: tota anima. vt tamen totum
cor: tota mens: tota aīa non sufficiat plenitu
dini gaudij. Nōdū ergo dñe dixi aut cogno
ui: quantū gaudebunt illi beati tui. vtiqʒ tm̄
gaudebunt quantum amabūt. tm̄ amabunt
quantū cognoscent te. Quantum cognoscēt
te ⁊ quantum amabunt te. certe nec oculus
vidit: nec auris audiuit. nec in cor hominis
ascendit in hac vita quantū te cognoscent et
amabunt in illa vita. Oro deus cognoscam
te. amem te. vt gaudeam de te. ⁊ si non pos
sum ad plenum in hac vita: vel proficiam in
dies: vsqʒ dū veniat illud ad plenū. proficiat
hic in me noticia tui: ⁊ ibi fiat plena: crescat
hic amor tuus: ⁊ ibi fiat plenus. vt hic gau-
dium meū sit in spe magnū: ⁊ ibi sit in re ple
num. Dñe per filium tuum iubes: imo consu
lis petere: ⁊ promittis accipere vt gaudium nostrum
plenū sit. Deus verax peto accipiā: vt gau-
diū meū plenū sit. Peto dñe qđ p admira-
bilem consiliariū nrm̄ consulis. accipiā qđ promit
tis p veritatē tuam. gaudiū meū plenum sit.

meditetur interim inde mens mea. loquatur inde lingua mea. amet illud cor meū. ſermocinetur os meū. eſuriat illud anima mea. ſitiat caro mea. deſideret tota ſubſtantia mea donec intrem in gaudium dn̄i mei: qui eſt trinus ⁊ vnus deus: benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

¶ Finit breuiloquiū ſancti Bonauenture doctoris ſeraphici ⁊ ordinis minorum.

Prologus bonauenture in itinerarium mentis in deum.

In principio primū principium a quo cuncte illuminationes deſcendūt tanq̄ a patre luminum a quo eſt omne datū optimū. ⁊ omne donū perfectū: patrē. ſ. eternū inuoco: per filium eius dn̄m noſtrū ieſum chriſtū. vt interceſſione ſanctiſſime virginis marie genetricis eiuſdē dei ⁊ dn̄i noſtri ieſu chriſti. ⁊ beati franciſci ducis ⁊ patris nr̄i: det illuminatos oculos mentis noſtre ad dirigendos pedes noſtros in viā pacis illius: que exuperat oēm ſenſum: quā pacē euangelizauit ⁊ dedit dn̄s noſter ieſus xp̄s. cuius p̄dicatiōis repetitor fuit pater noſter ſanctus franciſcus: in oī ſua p̄dicatione pacē in principio ⁊ fine annuncians in omni ſalutatiōe pacē optans: in oī cōtemplatione ad extaticā pacē ſuſpirās: tanq̄ ciuis illius hieruſalē: de qua dicit ille vir pacis. qui cum his qui oderunt pacem erat pacificus. Rogate que ad pacē ſunt hieruſalē. Sciebat enim q̄ thronus ſalomōis nō erat niſi in pace. cū ſcriptū ſit. In pace factus eſt locus eius: ⁊ habitatio eius in ſyon. Cum igit̄ exēplo beatiſſimi patris noſtri franciſci hanc pacem anhelo ſpiritu quererē ego peccator. qui loco illius patris btiſſimi poſt eius tranſitu ſeptimus in generali fratrū miniſterio: p oīa indignus ſuccedo. ꝯtigit vt nutu diuino: āno poſt ipſius beati pr̄is tranſitū. xxxiij. ad montem aluerne tanq̄ ad locū q̄etū: amore querēdi pacē ſpūs declinarē. ibiq̄ exiſtens dū mēte tractarē aliq̄s mētales aſcēſiōes in deū. inter alia occurrit illud miraculū: quod in p̄dicto loco contigit ipi beato frāciſco. de viſiōe videlicet ſeraph alati inſtar crucifixi. In cuius ꝯſideratiōe ſtatim viſum eſt michi q̄ viſio illa p̄tenderet ipius patris noſtri ſuſpenſionem in ꝯtēplando. ⁊ viā p quā puenit ad eā. Nam p ſenas alas illas recte intelligi poſſunt ſex illuminationū ſuſpēſiōes. quibus aīa quaſi quibuſdā gradibus ⁊ itineribus diſponitur vt tranſeat ad pacē: p extaticos exceſſus ſapiē chriſtiane. Via aūt nō eſt niſi p ardētiſſimū amorē crucifixi. qui adeo paulū ad tertiū celū raptū trāſformauit i xp̄m. vt diceret. Chriſto confixus ſum cruci. viuo ego iam nō ego viuit autē in me chriſtus. Qui etiam adeo mentem franciſci abſorbuit. q̄ mens i carne patuit. dum ſacratiſſima paſſiōis ſtigmata in corpore ſuo ante mortem per bienniū deportauit. Effigies igitur ſex alarū ſeraphicarū. inſinuat ſex illuminatiōes ſcalares: que a creaturis incipiunt: ⁊ perducunt vſq̄ ad deum ad quē nemo intrat recte niſi per crucifixum. Nam qui non intrat per oſtium in ouile: ſed aſcendit aliunde: ille fur eſt ⁊ latro. Si quis vero per hoc oſtiū introierit: ingredietur ⁊ egredietur ⁊ paſcua inueniet. Propter q̄d dicit Johannes in Apocalypſi. Beati qui lauant veſtimenta ſua in ſanguine agni: vt ſit poteſtas eorū in ligno vite. ⁊ per portas ingrediant̄ ciuitatē quaſi diceret. Q̄ p contemplationē ingredi nō pōt hieruſalē ſupnam niſi p ſanguinem agni intret tanq̄ p portā. Non enim diſpoſitus ē aliquo modo ad cōtēplationes diuinas: que ad mentales ducunt exceſſus: niſi cū daniele ſit vir deſideriorū. Deſideria autē in nobis inflāmantur dupliciter. ſcilicet p clamorem orationis. que rugire facit a gemitu cordis. ⁊ p fulgorem ſpeculationis: qua mens ad radios lucis directiſſime ⁊ intenſiſſime ſe cōuertit. Igitur ad gemitum orationis per chri

ſtum crucifixum: per cuius ſanguinem pur‑gamur a ſordib⁹ viciorum: primū quidem le‑ctorem inuito: ne forte credat φ ſibi ſufficiat lectio ſine vnctione. ſpeculatio ſine deuotio‑ne. inueſtigatio ſine ammiratione. circumſpe‑ctio ſine exultatione. induſtria ſine pietate. ſci‑entia ſine charitate. intelligentia ſine humili‑tate. ſtudium abſqȝ diuina gratia. ſpeculum abſqȝ ſapientia diuinitus inſpirata. Preuē‑tis igitur diuina gratia humilibus ⁊ piis: cō‑punctis ⁊ deuotis: vnctis oleo diuine leticie: ⁊ amatoribus diuine ſapientie: ⁊ eius deſide‑rio inflammatis. vacare volentibus ad deū magnificādū amādū: ⁊ etiā degustādū. ſpe‑culationes ſubiectas propono: inſinuans φ parum aut nihil eſt ſpeculum exterius pro‑poſitum. niſi ſpeculum mentis noſtre terſum fuerit ⁊ politum. Exerce igitur te homo dei prius ad ſtimulum conſcientie remordentē: antequam oculos eleues ad radios ſapientie in eius ſpeculo relucentes. ne forte ex ipſa ſpe‑culatione radiorum in grauiorem incidas fo‑ueam tenebrarum. ¶ Placuit autem diſtin‑guere tractatum in ſeptem capitula: premit‑tendo titulos ad faciliorem intelligentiam di‑cendorum. Rogo igitur φ magis penſetur intentio ſcribentis φ̄ opus. magis dictorum ſenſus φ̄ ſermo incultus. magis veritas φ̄ ſermonum venuſtas. magis exercitatio affe‑ctus φ̄ eruditio itellectus. Quod vt fiat. nō eſt harum ſpeculationum progreſſus perfun‑ctorie tranſcurrendus: ſed moroſiſſime rumi‑nandus.

Finit prologus.

Incipiunt capitula.

P Rimū capitulū de gradibus aſcēſi‑onis in deū: ⁊ de ſpeculatiōe ipſius per veſtigia ei⁹ in vniuerſo. ¶ Se‑cundum de ſpeculatione dei in veſtigijs ſuis in hoc ſenſibili mundo. ¶ Tertiū de ſpecu‑latione dei per ſuam imaginē naturalib⁹ po‑tentijs inſignitā. ¶ Quartum de ſpeculatio‑ne dei in ſua imagine donis gratuitis refor‑mata. ¶ Quintum de ſpeculatione diuine vnitatis p ei⁹ nomen primarium: quod eſt eē. ¶ Sextum de ſpeculatione beatiſſime trini‑tatis in eius nomine: qđ eſt bonum. ¶ Se‑ptimū de exceſſu mentali ⁊ myſtico: in quo requies datur intellectui affectu totaliter in deum per exceſſum tranſeunte.

¶ Incipit ſpeculatio pauperis in deſerto

¶ Primum capitulum de gradibus aſcen‑ſionis in deum. ⁊ de ſpeculatione ipſius per veſtigia eius in vniuerſo.

b Eatus vir: cuius eſt auxili‑um abs te: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit. in val‑le lachrymarum in loco quē poſuit. Cum beatitudo ni‑hil aliđ ſit φ̄ ſūmi bōi frui‑tio. ⁊ ſummū bonum ſit ſupra nos: nullus po‑teſt effici beatus: niſi ſupra ſeipſum aſcendat non aſcenſu corporali: ſed aſcēſu cordiali. Sȝ ſupra nos leuari non poſſumus niſi per vir‑tutem ſuperiorem nos eleuantē. Quantūcū‑qȝ eni grad⁹ iteriores diſponant: nihil fit ni‑ſi diuinum auxiliū comitet. Diuinū autem auxilium comitat eos: qui petūt ex corde hu‑militer ⁊ deuote. ⁊ hoc eſt ad ipſum ſuſpira‑re in hac lachrymarū valle. quod fit per fer‑uentem orationem. Oratio igit̄ mater ⁊ ori‑go eſt ſurſum actionis in deum. Ideo Dio‑nyſius in libro de myſtica theologia volens nos inſtruere ad exceſſus mētales p̄ premit‑tit orationem. Oremus igit̄ ⁊ dicam⁹ ad do‑minum deū noſtrū. Deduc me dñe i via tua ⁊ ingrediar in veritate tua. Letet̄ cor meum vt timeat nomen tuū. In hac oratione orādo illuminamur ad cognoſcendū diuine aſcen‑ſionis gradus. Cum eni ſm ſtatū cōditionis noſtre: ipſa rerū vniuerſitas ſit ſcala ad aſcē‑dendum in deū: ⁊ in rebus quedā ſunt veſti‑gium. quedā imago. quedam corporalia: quedā ſpūalia. quedam tpalia: quedam euiterna: ⁊ per hoc quedā extra nos: quedā intra nos. ad hoc φ perueniamus ad primū principiū conſiderandum: φ eſt ſpiritualiſſimū ⁊ eter‑

num. ⁊ ſup̄a nos: oportet nos tranſire per veſtigium quod eſt corꝑale ⁊ tēporale ⁊ extra nos. ⁊ hoc eſt deduci in via dei. Oportet etiam nos intrare ad mentē noſtrā que ē imago dei euiterna ⁊ ſpūalis ⁊ intra nos et hoc eſt ingredi in veritatē dei. Oportet etiā nos tranſcendere ad eternū ſpiritualiſſimū ⁊ ſup̄a nos: aſpiciendo ad p̄mū p̄incipiū ⁊ hoc eſt letari in dei noticia ⁊ reuerētia maieſtatis. Hec eſt igitur via trium dierū in ſolitudine. Hec eſt triplex illuminatio vnius diei. ⁊ prima eſt ſicut veſpera. ſecunda ſicut mane. tertia ſicut meridies. Hec reſpicit triplicem rerū exiſtentiā. ſcȝ in materia. in intelligentia. ⁊ in arte diuina. ſm̄ quā dictum eſt. fiat: fecit. ⁊ factum eſt. Hec etiam reſpicit triplicem ſubſtantiā in chriſto: qui eſt ſcala noſtra. ſcilicet corporalem: ſpiritualem: ⁊ diuinam. Scđm hunc triplicē p̄greſſum: mēs noſtra tres habet aſpectus p̄ncipales. Un⁹ eſt ad corporalia exteriora. ſm̄ quem vocatur animalitas ſeu ſenſualitas. Aliud intra ſe ⁊ in ſe. ſm̄ quem dicitur ſpiritus. Tertius ē ſup̄a ſe. ſm̄ quem dicitur mens. Ex quibus omnibus diſponere ſe debet ad ꝯdeſcendēdum in deum: vt ipſum diligat ex tota mente: et toto corde ⁊ ex tota anima: in quo conſiſtit perfecta legis obſeruatio: ⁊ ſimul cum hoc ſapientia chriſtiana. Quoniam autem quilibet p̄dictorum modorum geminatur: ſm̄ ꝙ contingit conſiderare deum vt alpha ⁊ o. ſeu inquantum contingit videre deū in vnoquoqȝ p̄dictorū modorū. vt per ſpeculum: ⁊ vt in ſpeculo. ſeu q: vnaqueqȝ iſtarū conſiderationū habet ꝯmiſceri alteri ſibi cōiuncte: ⁊ habet ꝯſiderari ī ſua puritate. Hic eſt ꝙ neceſſe eſt hos tres gradus p̄ncipales aſcēdere ad ſenariū. vt ſicut deus ſex diebus perfecit vniuerſum mundū: ⁊ in ſeptīo requieuit. ſic minor mūdus ſex gradibus illuminationū ſibi ſuccedentiū: ad quietem cōtemplationis ordinatiſſime perducatur. In cuius rei figura: ſex gradibus aſcēdebat ad thronum ſalomonis. Seraphin: que vidit Iſaias: ſenas alas habebāt. Poſt ſex dies vocauit deus moyſen de medio caliginis. Et chriſtus poſt ſex dies: vt dicit̄ in Mattheo duxit diſcipulos in montē: ⁊ transfiguratus eſt ante eos. ¶ Iuxta igitur ſex gradus aſcēſionis in deū: ſex ſunt gradus potētiarū aīe. per quos aſcēdimus ab imis ad ſūma. ab exterioribus ad intima. a tp̄alibus ad eterna. ſcȝ ſenſus: imaginatio: rō: intellectus: intelligentia: ⁊ apex mentis ſeu ſynderesis ſcintilla. Hos gradus habemus in nobis plantatos per naturā. deformatos p̄ culpā. reformatos p̄ grām. purgandos per iuſticiam: exercendos per ſcientiam. perficiēdos p̄ ſapientiā. Scđm enim p̄mā nature inſtitutionē creatus fuit hō habilis ad ꝯtēplationis quietem. ⁊ ideo poſuit eum deus in padiſo deliciarū. Sed auertens ſe a vero lumine ad ꝯmutabile bonū: incuruatus eſt ip̄e p̄ culpā p̄opriā ⁊ totū genus ſuū per originale pctīn: qđ dupliciter infecit humanā naturā. ſcȝ ignorātia mentē: ⁊ concupiſcentia carnem. ita ꝙ excecatus hō ⁊ incuruatus in tenebris ſedet: ⁊ celi lumen non videt. niſi ſibi ſuccurrat gratia cū iuſticia contra cōcupiſcentiā. ⁊ ſcientia cū ſapientia contra ignorantiā. qđ totū fit per ieſum chriſtum: qui factus eſt nobis a deo ſapientia ⁊ iuſticia: ⁊ ſantificatio ⁊ redemptio. Qui cum ſit dei virtus ⁊ ſapientia. ſit verbū incarnatum plenū gratie ⁊ veritatis: gratiā ⁊ veritatem fecit. gratiam ſcȝ charitatis infudit. que cum ſit de corde puro ⁊ conſcientia bona: ⁊ fide non ficta: totam animam rectificat. ſm̄ triplicem ipſius aſpectū ſup̄adictū. Scientiam veritatis edocuit ſm̄ triplicem modū theologie. ſcȝ ſymbolice: ꝓp̄rie: ⁊ myſtice: vt per ſymbolicam recte vtamur ſenſibilibus. per propriam recte intelligibilibus. per myſticam rapiamur ad ſupermentales exceſſus. Quicunqȝ ergo vult in deum aſcēdere: neceſſe eſt vt vitata culpa deformante naturam: naturales potentias ſup̄adictas exerceat: ad gratiam reformantem ⁊ hoc p̄ orationem. ad iuſticiam purificantem: ⁊ hoc

iſ conuerſatione ad ſcientiam illuminantem: et hoc in meditatione ad ſapientiam perficientem: et hoc in contemplatione. Sicut igitur ad ſapientiā nemo venit niſi per gratiam: iuſticiam et ſcientiam. ſic ad contemplationē nemo venit niſi per meditationem perſpicuā. conuerſationē ſanctam: et oratiōem deuotam. Sicut igitur gratia fundamentū eſt rectitudinis voluntatis: et illuſtrationis perſpicue rationis. ſic primo orandū eſt nobis. deinde ſancte viuendū. tertio ſpectaculis veritatis intēdendū. et intendēdo gradatim aſcendendū: quouſq; veniat ad montē excelſum: vbi videatur deus deorum in ſyon. ¶ Quoniam igitur prius eſt aſcendere q̄ deſcendere in ſcala iacob. primū gradū aſcenſionis collocemus in imo: ponēdo totum iſtum mundum ſenſibilem nobis tanq̄ ſpeculum. per quod trāſeamus ad deum opificem ſummum. vt ſimus veri hebrei tranſeuntes de egypto ad terrā patribus repromiſſam. ſimus et chriſtiani cū chriſto trāſeuntes ex hoc mūdo ad patrem ſimus et ſapientie amatores. que vocat et dicit. Tranſite ad me omnes qui concupiſcitis me. et a generationibus meis adimplemini. A magnitudine enim ſpeciei et creature: cognoſcibiliter poterit hor̄ creator videri. Relucet autē creatoris ſumma potentia: ſapientia et beniuolentia in rebus creatis: ſm q̄ h̄ tripliciter nūciat ſenſus carnis ſenſui interiori. ¶ Senſus. n. carnis aut deſeruit intellectui rōnabiliter inueſtigāti. aut fideliter credenti. aut intellectualiter contemplanti. Contemplans conſiderat rerum exiſtentiam actualem: credens rerū decurſum habitualem. ratiocinans rerum precellentiam potentialem. ¶ Primo modo aſpectus contemplantis res in ſeipſis conſiderās: videt in eis pondus: numerū et menſuram. Pondus q̄ ad ſitum vbi inclinātur. numerum quo diſtinguuntur. et menſuram qua limitant. Ac per hoc videt in eis modum. ſpeciem: et ordinē: necnō ſubſtantiam: virtutem: et operationē: ex quibus conſurgere poteſt ſicut ex veſti-

gio ad intelligendum potentiam ſapientiam et bonitatem creatoris immenſam. ¶ Secundo modo aſpectus fidelis conſiderans hunc mundum: attendit originem: decurſum: et terminum. Nam fide credimus aptata eſſe ſecula verbo vite. ¶ Fide credimus triū ſecului tempora. ſ. nature: ſcripture: et gratie ſibi ſuccedere: et ordinatiſſime decurriſſe. Fide credimus mundum per finale iudicium terminandum fore. ¶ In primo potentiam. in ſecundo prouidentiam. in tertio iuſticiam ſummi principij aduertentes. Tertio modo aſpectus ratiocinantis inueſtigans videt quedam tantum eſſe: quedā autem tantum eſſe et viuere: quedam vero eſſe viuere et diſcernere. Et prima quidem eſſe minora. ſcda media. tertia meliora. ¶ Videt iterum quedā tm̄ eſſe corpalia: quedam partim corporalia partim ſpūalia. ex quo aduertit aliqua eſſe mere ſpūalia: tanq̄ vtriſq; meliora et digniora. Videt nihilominus quedā eſſe mutabilia et corruptibilia: vt terreſtria. quedam mutabilia et incorruptibilia: vt celeſtia. ex q̄ aduertit quedam eſſe inmutabilia et incorruptibilia. vt ſuperceleſtia. ¶ Ex his ergo viſibilibus conſurgit ad conſiderandū dei potentiam: ſapiam et bonitatē: vt entem viuētem et intelligentem: mere ſpūalem et incorruptibilem et intranſmutabilem. Hec aūt ꝯſideratio dilatat̃ ſm ſeptiformē conditionē creatura. que eſt diuine potentie: ſapientie et bonitatis teſtimoniū ſeptiforme. ¶ Si conſideretur cunctar̄ rerum origo: magnitudo: multitudo: pulcritudo: plenitudo: operatio: et ordo. Origo nāq; rerū ſm creationem: diſtinctionem: et ornatū quantū ad opera ſex dierū diuinā predicat potentiā: cuncta de nihilo producentem. ſapientiā: cuncta lucide diſtinguentem. et bonitatē cuncta largiter adornātem. ¶ Magnitudo aūt rerū ſm molē longitudinis: latitudinis et profunditatis: ſm excellentiam virtutis longe lateq; et profunde ſe extendētis. ſicut patet in diffuſione lucis ſm efficaciam operatōis intime: continue et diffuſe

eut patet in operatione ignis manifeſte indi
cat immenſitatē potentie: ſapientie ⁊ bonita-
tis trini dei. qui in cunctis creaturis per po-
tentiam: preſentiā ⁊ eſſentiaꝫ incircumſcript⁹
exiſtit. Multitudo vero rerū ſm diuerſita-
tem generalem: ſpecialē ⁊ indiuidualem: in
ſubſtantia: in forma ſeu figura ⁊ efficacia: vl
tra omnē humanā eſtimationem. manifeſte
triū predictaꝝ conditionū in deo: immenſi-
tatem inſinuat ⁊ oſtendit. ¶ Pulcritudo aūt
rerum ſm varietatē luminū: figurarū ⁊ co-
lorum. in corporibus ſimplicibus: mixtis: et
etiā complexionatis: ſicut in corpibus celeſti
bus ⁊ mineralibus: ſicut lapidibus ⁊ metal-
lis: plantis ⁊ animalibus: tria predicta euidē
ter proclamat. Plenitudo autem rerū ſm
q̄ materia eſt plena formis: ſm rationes ſē-
minales. forma eſt plena virtute: ſm actiuaꝫ
potentiam. virtus eſt plena effectibus ſꝫ ef-
ficientiā. idipſuꝫ manifeſte declarat. ¶ Ope
ratio multiplex. ſm q̄ eſt naturalis. ſm q̄ ē
artificialis. ſm q̄ eſt moralis. ſua multiplicíſ-
ſima varietate oñdit immenſitatē illius vtu-
tis: artis ⁊ bonitatis. que quidē eſt omnibus
cauſa eſſendi: rō intelligendi: ⁊ ordo viuēdi.
Ordo aūt ſm rationem durationis: ſituationis
⁊ influentie. ſ. per prius ⁊ poſterius: ſuperius
⁊ inferius: nobili⁹ ⁊ ignobili⁹. in libro crea-
ture inſinuat manifeſte primi principii pri-
matē: ſublimitatē ⁊ dignitatē quantū ad infini
tatē potentie. ¶ Ordo vero diuinaꝝ legū: p
ceptoꝝ ⁊ iudicioꝝ: in libro ſcripture immē-
ſitatē ſapientie. Ordo aūt diuinoꝝ ſacramen
toꝝ: beneficioꝝ ⁊ retributionum in corpore
eccleſie immēſitatē bonitatis. ita q̄ ipſe ordo
nos in primū ⁊ ſummū potentiſſimum ⁊ ſa
pientiſſimū ⁊ optimuꝫ euidentiſſime manu
ducit. ¶ Qui igitur tantis rerū creaturaꝝ
ſplendoribus non illuſtratur cecus eſt. q̄ tan
tis clamoribus nō euigilat ſurdus eſt qui ex
omnibus his effectibus deū nō laudat mu-
tus eſt. q̄ ex tantis indicijs primū principiuꝫ
nō aduertit ſtultus eſt. Api ergo oculos. au-
res ſpūales admoue. labia tua ſolue: ⁊ cor tu
um appone: vt in oībus creaturis deū tuum
videas. audias. laudes. diligas: ⁊ colas. ma-
gnifices ⁊ honores. ne forte ꝯtra te vniuer-
ſus orbis terrarū conſurgat. Nam ob hoc
pugnabit orbis terrarum ꝯtra inſenſatos: et
econtra ſenſatis erit materia glorie. qui ſm
prophetaꝫ poſſunt dicere. Delectaſti me do
mine in factura tua: ⁊ in operibus manuum
tuaꝝ exultabo. q̄ꝫ magnificata ſūt opera tua
domine. omnia in ſapientia feciſti. impleta ē
terra poſſeſſione tua.

¶ De ſpeculatione dei in veſtigijs ſuis in
hoc ſenſibili mūdo.

Capitulū. ij. ⁊ gradus ſecūdus.

s Ed quoniam circa ſpeculū ſenſi
bilium nō ſolū ꝯtingit ꝯtemplari deū
p ipſa tanq̄ꝫ p veſtigia: verūetiā
in ipſis inquantū eſt i eis p eſſen
tiā potentiā ⁊ preſentiam. Et hoc conſidera
re eſt altius q̄ꝫ precedens. ideo huiuſmodi
conſideratio ſecundū tenet locum: tanq̄ꝫ ſe-
cundus ꝯtemplationis gradus. quo debem⁹
manuduci ad contemplandū deum in cun-
ctis creaturis: que ad mentē noſtrā intrant p
corporales ſenſus. ¶ Notandū igitur q̄ iſte
mundus ſenſibilis: qui dicit macrocoſmus:
intrat ad animam noſtrā. que dicitur micro
coſmus. ideſt minor mūd⁹ per portas quīqꝫ
ſenſuum: ſm ipſoꝝ ſenſibilium apprehenſio
nē: oblectationē ⁊ diiudicationē. ¶ Quod
patet ſic. Nam in eo quedam ſunt generan-
tia. quedam generata. quedam regentia hec
⁊ illa. Generantia ſunt corpa ſimplicia. ſcili-
cet corpa celeſtia: ⁊ quattuor elementa. Naꝫ
ex elementis p virtutē lucis recōciliātis con
trarietatē elementoꝝ in mixtis: habent ge-
nerari ⁊ produci quecūqꝫ generantur ⁊ pdu
cuntur p operationem virtutis naturalis.
¶ Generata vero ſunt corpa ex elemētis ꝯpo
ſita. ſicut mineralia: vegetabilia: ſenſibilia: et
corpa humana. Regētia hec ⁊ illa ſunt ſub
ſtantie ſpūales. ſiue omnino ꝯiuncte. vt ſunt
anime brutales. ſiue coniuncte ſeparabiliter
vt ſunt anime rationales. ſiue omnino ſe-

paratē:vt ſunt ſpiritus celeſtes:quos ph̄i in
telligentias.nos angelos appellamus. Qui
bus ſm ph̄os cōpetit mouere corpa celeſtia.
& per hoc eis attribuitur adminiſtratio vni
uerſi:ſuſcipiendo a prima cauſa ſcꝫ deo vir-
tutis influentiam:quā refundunt ſm opus
gubernationis:qḋ reſpicit reꝝ conſiſtentiaꝫ
naturalē. Scḋm aūt theologos attribuit̄ eiſ
dem regimen vniuerſi ſm imperiū ſummi
dei:quantum ad opera repationis.ſm q̄ di
cunt̄ adminiſtratorij ſpūs.miſſi ꝓpter eos q
hereditatē capiūt ſalutis. Homo igit̄ qui di
citur minor mūdus habꝫ qnqꝫ ſenſus quaſi
quinqꝫ portas:p quas intrat cognitio oim̄ q̄
ſunt in mūdo ſenſibili in aīam ipſius. Nā p
viſum intrant corpa ſublimia ⁊ luminoſa: ⁊
cetera colorata.p tactum vero corpa ſolida ⁊
terreſtria.per tres vero ſenſus intmedios i
trant intermedia.vt per guſtū aquea.per au
ditum aerea.per odoratū vaporabilia.q̄ ali
quid habent de natura humida. aliquid de
aerea.aliquid de ignea ſeu calida.ſicut patet
in fumo ex aromatibus reſoluto. Intrāt igi
tur per has portas tā corpa ſimplicia q̄ꝫ etiā
cōpoſita ex his mixta. Quia vero ſenſu pci
pimus nō ſolum hec ſenſibilia particularia.
que ſunt lux:ſonus:odor:ſapor:⁊ quattuor p̄
marie qualitates quas apprehendit tactus.
verūetiam ſenſibilia cōmunia.que ſunt:nu-
merus:magnitudo:figura:quies ⁊ motus.⁊
omne qḋ mouetur ab alio mouetur.⁊ q̇daꝫ
ſeipſis mouent̄ ⁊ quieſcunt.vt ſunt animalia
dum per hoc quinqꝫ ſenſus motus corpoꝝ
apprehendimus:manuducimur ad cognitōꝫ
motoꝝ ſpiritualiū:tanq̄ꝫ per effectū in co-
gnitionem cauſaꝝ. ❡ Intrat igitur quantuꝫ
ad tria reꝝ genera in aīam humanā p app-
henſionē totus mundus iſte ſenſibilis. Hec
aūt ſenſibilia exteriora ſunt.que primo ingre
diuntur in animā per portas quinqꝫ ſenſuū.
Intrant inq̄ꝫ nō per ſubſtātias ſuas ſed p ſi
militudines ſuas:primo generatas in medio
⁊ de medio in organo exteriori.⁊ de organo
exteriori in interiori.⁊ de hoc in potentiam
apprehenſiuam. Et ſic generatio ſpeciei in
medio.⁊ de medio in organo.⁊ ꝯuerſio po-
tentie apphenſiue ſup illā:facit apprehēſiōeꝫ
omniū eorum que exterius aīa apprehēdit.
Ad hāc apprehēſionē ſi ſit rei ꝯueniētia ſeq
tur oblectatio. Delectat̄ aūt ſenſus in obie-
cto per ſimilitudinē abſtractā pceptor vel ra
tione ſpecioſitatis:ſicut in viſu.vel rōne ſua-
uitatis.ſicut in odoratu ⁊ auditu.vel ratiōe
ſalubritatis:ſicut in guſtu ⁊ tactu appropria
te loquendo. Omnis aūt delectatio eſt ratio
ne ꝓportionalitatis. Sed qm̄ ſpēs tenet rō-
nem forme:virtutis ⁊ operatiōis:ſm q̄ ha
bet reſpectum ad principiū a quo manat.ad
mediū ad qḋ tranſit.ad terminū in queꝫ a-
git. ideo ꝓportionalitas aut attenditur in ſi
militudine ſm q̄ tenet rōnem ſpeciei ſeu for
me:⁊ ſic dicit̄ ſpecioſitas. quia pulcritudo
nihil aliud eſt q̄ꝫ equalitas numeroſa.ſeu q̄-
dam partiū ſitus cū coloris ſuauitate. Aut at
tenditur ꝓportionalitas inquantū tenet ra-
tionem potentie ſeu virtutis.⁊ ſic dicitur ſua
uitas.cū virtus agens non improportionali
ter excedit recipientē.quia ſenſus triſtatur i
extremis:⁊ in medijs delectatur. Aut atten-
ditur ꝓportionalitas inquantū tenet rōnem
efficacie ⁊ impreſſionis.que tunc eſt propor
tionalis quando agens imprimendo replet i
digentiam patientis.⁊ hoc eſt ſaluare ⁊ nu-
trire ipſum.qḋ maxime apparet in guſtu et
tactu. Et ſic apparet quō per oblectationem
delectabilia exteriora:ſm triplicē rationē de
lectandi:per ſimilitudinem intrant in aīam.
❡ Poſt hanc apprehēſionē ⁊ delectationē
fit diiudicatio.qua nō ſolum diiudicat̄ vtrū
hoc ſit album vel nigrū.quia hoc ſolū ptinet
ad ſenſum exteriorem.non ſolum vtrum ſit
ſalubre vel nociuū.quia hoc ptinet ad ſenſuꝫ
interiorem.verūetiam quia diiudicatur ⁊ ra
tio reddit̄ quare hoc delectat. Et ī hoc actu
inquiritur de ratione delectationis:que i ſen
ſu percipitur ab obiecto. Hoc eſt autem cuꝫ
querit̄ ratio pulchri ſuauis ⁊ ſalubris:⁊ inue
nitur.quia hec eſt ꝓportio equalitatis. Nō

autem equalitatis eſt eadē in magnis ⁊ par
uis:nec extendit dimēſionibus:nec ſuccedit
ſeu tranſit cū tranſeūtibus.nec motib⁹ altera
tur. Abſtrahit igit a loco:tempore ⁊ motu.
ac ꝑ hoc eſt incōmutabilis:incircūſcriptibil:
interminabilis:⁊ oīno ſpūalis. Dijudicatio
igitur eſt actio.que ſpēm ſenſibilem ſenſibi-
liter per ſenſus acceptā:introire facit:depu
rando ⁊ abſtrahēdo in potentiā intellectiuā
Et ſic totus iſte mūdus introire habet in ani
mā humanā per portas quinqꝫ ſenſuū:ſm
tres operationes ꝑdictas. Hec aūt oīa ſunt ve
ſtigia:in quibus ſpeculari poſſumus deum
noſtrū. Nam cū ſpecies apphenſa ſit ſimi
litudo in medio genita.⁊ deinde ipſi organo
impreſſa:⁊ per illam impſſionē in ſuū prin-
cipiū.ſcilicet in obiectū cognoſcendū dedu-
cat.manifeſte inſinuat ꝙ illa lux eterna gene
rat ex ſe ſimilitudinē ſeu ſplēdorem coequa
lem:cōſubſtātialem:⁊ coeternalē. Et ꝙ ille
qui eſt imago ⁊ ſimilitudo inuiſibilis dei:et
ſplendor glorie:⁊ figura ſubſtantie eius:qui
vbiqꝫ eſt per primā ſui generationē.ſicut ob
iectum in toto medio ſuā generat ſimilitudi-
nem.per gratiā vnionis vnitur:ſicut ſpecies
corpali organo:indiuiduo rōnalis nature.vt
per illā vnionē nos reduceret ad patrem:ſi
cut ad fontale principiū ⁊ obiectū. Si ergo
omnia cognoſcibilia habent ſui ſpeciem ge-
nerare:manifeſte proclamant ꝙ in illis tāqꝫ
in ſpeculis videri poteſt eterna generatio ver
bi imaginis ⁊ filij.a deo patre eternaliter
emanantis. Scdm hūc modū ſpecies dele-
ctans vt ſpecioſa:ſuauis:⁊ ſalubris inſinuat:
ꝙ in illa prima ſpecie eſt prima ſpecioſitas:
ſuauitas ⁊ ſalubritas.in qua eſt ſumma pro-
portionalitas ⁊ equalitas ad generantem.in
qua eſt virtus:nō per phantaſma ſed ꝑ veri
tatem apphēſionis illabens.in qua eſt im-
preſſio ſaluans:⁊ ſufficiens.⁊ omnē appre-
hendētis indigentiā expellens. Si ergo dele
ctatio eſt coniunctio cōuenientis cū conueniē-
te.⁊ ſolius dei ſimilitudo tenet rationē ſumme
ſpecioſi:ſuauis.⁊ ſalubris:⁊ vnitur ſm veri
tatem ⁊ ſm intimitatē ⁊ ſm plenitudinem
replentē oēm capacitatem:manifeſte videri
poteſt ꝙ in ſolo deo eſt fontalis ⁊ vera dele
ctatio:⁊ ꝙ ad ipſam ex omnibus delectatio-
nibus manuducimur requirendam. Excellē
tiori aūt modo ⁊ immediatiori dijudicatio du-
cit nos in eternam veritatem:certius ſpecu-
landam. Si enim dijudicatio habet fieri ꝑ
rationem abſtrahentē a loco:tempore ⁊ mu
tabilitate.ac per hoc a dimēſione:ſucceſſio-
ne ⁊ tranſmutatione.per rationē immutabilē
⁊ incircūſcriptibilē:⁊ īterminabilē.nihil au-
tem eſt omnino immutabile:incircunſcriptibi
le:⁊ interminabile.niſi quod eſt eternuꝫ.om
ne autem qđ eſt eternum eſt deus vel ī deo.
Si ergo omnia quecunqꝫ certius dijudica-
mus:per huiuſmodi rationē dijudicamus.
patet ꝙ ipſe eſt ratio omniū rerū:⁊ regula ī
fallibilis.⁊ lux veritatis:in qua cuncta relu-
cent infallibiliter:indelebiliter:indubitanter:
irrefragabiliter:indijudicabiliter:incommu
tabiliter:incoartabiliter:interminabiliter:in
diuiſibiliter:⁊ intellectualiter. Et ideo leges
ille per quas iudicamus certitudinaliter.de
omnibus ſenſibilibus in noſtram conſidera
tionem venientibus:cum ſint infallibiles ⁊ ī
dubitabiles intellectui apprehendētis:ſint in
delebiles a memoria recolentis:tanqꝫ ſemp
preſentes.ſint irrefragabiles:⁊ indijudicabi
les intellectui iudicantis.quia:vt dicit aug⁹:
nullus de eis iudicat:ſed per illas. neceſſe ē
eas eſſe incommutabiles ⁊ incorruptibiles
tanqꝫ neceſſarias.incoartabiles tanqꝫ incir
cunſcriptas.interminabiles tanqꝫ eternas.
ac per hoc indiuiſibiles tanqꝫ intellectuales
⁊ incorporeas.non factas ſed increatas:eter
naliter exiſtentes in arte eterna.a qua ⁊ per
quam ⁊ ſm quam formantur ſpecioſa om-
nia vel formoſa.⁊ ideo nec certitudinaliter
iudicari poſſunt.niſi per illam que non tan-
tum fuit forma cuncta producens.verumetiā
cuncta conſeruans ⁊ diſtinguens. tanqꝫ ens ī
omnibus formam tenens:⁊ regula dirigēs.
⁊ per quam dijudicat mens noſtra cuncta q̄

per ſenſus intrant in ipſam. Hec autem ſpeculatio dilatatur ſm ꝯſideratioñ ſeptẽ differentiarũ numerorũ quibus quaſi ſeptem gradibus conſcendit in deũ. ſm ꝙ oſtendit Aug⁹ in libro de vera religione. ⁊ in ſexto muſice. vbi aſſignat differentias numerorũ gradatim conſcendentiũ: ab his ſenſibilib⁹ vſq3 ad opificem omniũ. vt in omnibus videatur deus. Dicit enim numeros eſſe i corporibus: ⁊ maxime in ſonis: ⁊ vocib⁹: ⁊ hos vocat ſonantes. Numeros ab his abſtractos: ⁊ in ſenſibus noſtris receptos: ⁊ hos vocat occurſores. Numeros ab anima procedentes in corpus. ſicut patet in geſticulationibus ⁊ ſaltationibus. ⁊ hos vocat progreſſores. Numeros in delectationibus ſenſuũ ex conuerſione intentionis ſuper ſpeciẽ receptam. ⁊ hos vocat ſenſuales. Numeros in memoria retentos: ⁊ hos vocat memoriales. Numeros etiam per quos de his omnib⁹ iudicamus. ⁊ hos vocat iudiciales. qui vt dictum eſt neceſſario ſunt ſupra mentẽ tanq̃ infallibiles ⁊ indiiudicabiles. Ab his autẽ imprimuntur mentibus noſtris numeri artificiales. quos tamen inter illos gradus nõ enumerat Auguſtinus. quia connexi ſunt iudicialibus. ⁊ ab his manant numeri progreſſores. ex quibus creantur numeroſe forme artificiatorũ. vt a ſummis per media ordinatus fiat deſcenſus ad infima. Ad hos etiam gradatim aſcendamus a numeris ſonãtib⁹. mediantibus occurſoribus ſenſualib⁹ ⁊ memorialibus. Cum ergo omnia ſint pulcra ⁊ quodãmodo delectabilia. ⁊ pulcritudo ⁊ delectatio nõ ſint abſq3 ꝓportione. ⁊ ꝓportio primo ſit in numeris. neceſſe eſt omnia eſſe numeroſa. ac per hoc numerus eſt precipuũ in animo conditoris exemplar: ⁊ in rebus ꝓcipuũ veſtigiũ ducens in ſapientiã. Qđ cũ ſit omnibus euidentiſſimũ ⁊ deo ꝓpinquiſſimũ. ꝓpinquiſſime quaſi p ſeptẽ differẽtias ducit in deũ. ⁊ facit eum cognoſci in cunctis corporalibus ⁊ ſenſibilibus. dũq3 numeroſa apprehendimus: in numeroſis proportionibus delectamur. ⁊ p numeroſarũ ꝓportionum leges irrefragabiliter iudicamus. Ex his duobus gradibus primis: quibus manuducimur ad ſpeculandũ deũ in veſtigiis: quaſi ad modũ duarũ alarũ deſcendentium circa pedes colligere poſſumus: ꝙ omnes creature iſtius ſenſibilis mundi: animũ ꝯtemplantis ⁊ ſapientis ducũt in deũ eternum: p eo ꝙ illius primi principii: potẽtiſſimi: ſapiẽtiſſimi: ⁊ optimi: illius eterne originis: lucis ⁊ plenitudinis. illius inquã artis efficientis: exemplantis ⁊ ordinãtis. ſunt vmbre reſonãtie ⁊ picture. ſunt veſtigia: ſimulacra ⁊ ſpectacula: nobis ad contuendũ deum propoſita: ⁊ ſigna diuinitus data. Que inquã ſunt ſicut exemplaria vel potius exempla. propoſita mentibus adhuc rudibus ⁊ ſenſibilib⁹. vt per ſenſibilia que vident tranſferant ad intelligibilia que nõ vident. tanq̃ per ſigna ad ſignata. Significant autem huiuſmodi creature: huius mundi ſenſibilis inuiſibilia dei partim. quia deus eſt omnis creature origo: exemplar ⁊ finis ⁊ omnis effectus eſt ſignum cauſe: ⁊ exemplatum exemplaris. et via finis ad quem ducit. partim ex propria repreſentatõe. partim ex ꝓphetica prefiguratione. partim ex angelica operatiõe. partim ex ſupadditã inſtitutõe. Omnis enim creatura ex natura eſt illius eterne ſapiẽtie quedã effigies ⁊ ſimilitudo. ſed ſpẽaliter illa que in libro ſcripture per ſpiritũ ꝓphetie aſſumpta eſt ad ſpiritualiũ prefigurationẽ. Speciali⁹ autem ille creature: in quarum effigie deus angelico miniſterio voluit apparere. Specialiſſime vero ea: quam voluit ad ſignandum inſtituere: que tenet non ſolũ rationem ſigni ſm nomen cõmune. verũetiã ſacramẽti. Ex quibus omnibus colligitur: ꝙ inuiſibilia dei a creatura mundi per ea que facta ſunt intellecta cõſpiciuntur. ita ꝙ qui nolunt iſta aduertere: ⁊ deũ in his omnibus cognoſcere: benedicere ⁊ amare inexcuſabiles ſunt dũ nolunt tranſferri de tenebris in admirabile lumen dei. Deo autem gratias p ieſum

chriſtuꝫ dominū noſtrū: qui nos de tenebris tranſtulit in admirabile lumen ſuū. duꝫ per hec lumina exterius data: ad ſpeculum mentis noſtre. in quo relucent diuina: diſponimur ad reintrandū.

¶ De ſpeculatōe dei per ſuā imaginē: naturalibus potentijs inſignitā.

Capitulū. iij. ⁊ gradus tertius.

Q Uoniā aūt duo gradus ꝓdicti: ducendo nos in deū per veſtigia ſua: per que in cunctis creaturis relucet: manuduxerunt nos vſqꝫ ad hoc: vt ad nos reintraremus. in mentem ſcilicet noſtrā. in qua diuina relucet imagō. Hinc eſt ꝙ iā tertio loco ad noſmetipſos intrantes: ⁊ quaſi atriū forinſecus relinquentes. in ſanctis ſcilicet anterio: i parte tabernaculi: conari debemus per ſpeculum videre deū: vbi ad modū candelabri relucet lux veritatis in facie noſtre mentis. in qua. ſcilicet reſplendet imago beatiſſime trinitatis. Intra igitur ad te: ⁊ vide quō mens tua amat feruentiſſime ſemetipſam. nec ſe poſſet amare niſi ſe noſceret. nec ſe noſceret niſi ſui meminiſſet. quia nihil capimus per intelligētiaꝫ quod nō ſit p:eſens apud noſtrā memoriaꝫ. Et ex hoc aduertis aīam tuā triplicēꝫ habere potentiam: nō oculo carnis: ſed oculo rationis. Cōſidera igitur harū triū potētiaruꝫ operatōes ⁊ habitudines. ⁊ videre poteris deū per te tanq̄ꝫ per imaginē. quod eſt videre per ſpeculum ⁊ in enigmate. ¶ Operatio aūt memorie eſt retētio ⁊ rep:eſentatio: nō ſolū p:eſentiū ⁊ co:po:aliū ⁊ tēpo:aliū. verū etiā ſuccedentiū: ſimpliciū ⁊ ſempiternaliū. Retinet nāqꝫ memoria p:eterita per reco:dationē. p:eſentia per ſuſceptionē: futura per p:euiſionē. Retinet etiā ſimplicia. ſicut principia quantitatū continuarū ⁊ diſcretarū vt punctū inſtans ⁊ vnitatē: ſine quibus impoſſibile eſt meminiſſe aut cogitare ea que p:incipiantur per hec. Retinet nihilomin⁹ ſcientiaꝝ p:incipia ⁊ dignitates. vt ſempiternalia ⁊ ſempiternaliter. quia nunq̄ꝫ pōt ſic obliuiſci eo:ū dūmodo ratione vtat: quin ea audita app:obet. ⁊ eis aſſentiat: nō tanq̄ꝫ de nouo percipiat: ſed tanq̄ꝫ ſibi innata ⁊ familiaria recogneſcat. Sicut patet: ſi ꝓponatur alicui: de quolibet affirmatio vel negatio vel omne totū eſt maius ſua parte. vel quecunqꝫ alia dignitas: cui nō eſt contradicere ex admittitur ratione. Ex p:ima igitur retentione actuali omniū tempo:aliū: p:eteritorum ſcilicet p:eſentiū ⁊ futuroꝝ. habꝫ effigiē eternitatis. cuius p:eſens indiuiſibile: ad oia tempo:a ſe extendit. Ex ſcđa apparet ꝙ ipſa non ſolū habet ab exterio:i formari ꝑ phātaſmata. verūetiam a ſuperio:i ſuſcipiendo ⁊ in ſe habendo ſimplices fo:mas: que nō poſſunt introire per po:tas ſenſuū ⁊ ſenſibiliū phantaſias. Ex tertia habetur: ꝙ ipſa habet lucem incōmutabilē ſibi p:eſentē: in qua meminit: īuariabiliū veritatū. Et ſic per operationes memo:ie apparet ꝙ ipſa anima ē imago dei ⁊ ſimilitudo: adeo ſibi p:eſens ⁊ eū habens p:eſentē ꝙ eū actu capit. ⁊ per potentiā capax eius eſt: ⁊ particeps eſſe pōt. ¶ Operatio aūt virtutis intellectiue eſt ī perceptiōe intellectus terminoꝝ: p:opoſitionū: ⁊ illationuꝫ. Capit autem intellectus termino:ū ſignificata. cum comp:ehendit quid eſt vnumquodqꝫ ꝑ diffinitionē. Sed diffinitio habet fieri per ſuperio:a. ⁊ illa per ſupio:a diffiniri habent: vſqꝫquo veniatur ad ſuperna et generaliſſima. quibus igno:atis nō poſſunt intelligi diffinitiue infério:a. Niſi igitur cognoſcatur quid eſt ens per ſe. nō poteſt plene ſciri diffinitio alicuius ſpecialis ſubſtantie. Nec ens ꝑ ſe cognoſci poteſt: niſi cognoſcatur cum ſuis conditiōibus. que ſunt vnū: verū: bonū. Ens aūt cū poſſit cogitari vt diminutū. ⁊ vt completum. vt imperfectum ⁊ vt ꝑfectum. vt ens in potentia: ⁊ vt ens ī actu. vt ens ſm quid: ⁊ vt ens ſimpliciter. vt ens in parte: ⁊ vt ens totaliter. vt ens tranſiens: ⁊ vt ens manēs. vt ens per aliud: ⁊ vt ens per ſe. vt ens ꝑmixtū non enti: ⁊ vt ens

purum. vt ens dependens: ⁊ vt ens absolu-
tum. vt ens posterius: ⁊ vt ens prius. vt ens
mutabile: ⁊ vt ens immutabile. vt ens simplex
⁊ vt ens compositum. cum priuationes ⁊ de
fectus nullatenus possint cognosci nisi per
positiones: non venit intellect⁹ noster vt ple
ne resoluens intellectum alicuius entiu3 crea
torum: nisi iuuetur ab intellectu entis purissi
mi: actualissimi: completissimi: ⁊ absoluti. qd
est simpliciter ⁊ eternum ens: in quo sunt ra
tiones omnium in sua puritate. Quomodo
autem sciret intellect⁹ hoc esse ens defectiuū
⁊ incompletum. si nullā haberet cognitionē
entis absq3 omni defectu. Et sic de alijs cdi
tionibus plibatis. Intellectu3 aūt propositio
num: tūc intellect⁹ noster dicit veraciter cō-
prehendere: cum certitudinaliter scit illas ve
ras esse. ⁊ hoc scire est scire. qm̄ non potest
falli in illa comprehensione. Scit enī q̄ veri
tas illa nō potest aliter se habere. Scit igitur
veritatem illā esse incōmutabilē. S3 cū ipsa
mens nostra sit cōmutabilis: illam sic incom
mutabiliter relucentem non potest videre: ni
si per aliquā aliam lucē omnino incōmutabi
liter radiantem. quā3 impossibile est esse cre
aturam mutabilē. Scit igit in illa luce que il
luminat omnem hominē venientem in hunc
mundum. que est lux vera ⁊ verbum in prin
cipio apud deum. Intellectū aute3 illationis
tunc veraciter percipit noster intellectus: qn̄
videt q̄ conclusio necessario sequitur ex pre
missis. quod nō solū videt in terminis neces
sarijs. verumetiā in contingentibus: vt si hō
currit homo mouet. Hanc autem necessari
am habitudinem pcipit non solū in reb⁹ en-
tibus: verumetiā in non entibus. Sicut eni3
homine existēte sequitur. si homo currit: ho
mo mouetur. sic etiam non existente. Hui⁹
igitur illationis necessitas nō venit ab existē
tia rei in materia. q2 ē contingens. nec ab exi
stentia rei in anima. quia tūc esset fictio si nō
esset in re. Venit igitur ab exemplaritate in
arte eterna: sm̄ quam res habent aptitudinē
⁊ habitudinem ad inuicem ad illius eterne
artis representationem. Ois igitur vt dicit
Augustin⁹ in libro de vera religione: vere
ratiocinantis lumen accendit ab illa verita-
te: ⁊ ad ipsam nitit puenire. Ex quo manife
ste apparet. q̄ coniunctus sit intellect⁹ noster
ipsi eterne veritati. dum nisi per illā docentē
nihil verum potest certitudinaliter cape. Vi
dere igit per te potes veritatē: que te docet:
si te cōcupiscentie ⁊ phantasmata non impe-
diant. ⁊ se tanq̄3 nubes inter te. ⁊ veritatis ra
dium non interponant. ¶ Operatio autem
virtutis electiue attenditur in consilio: iudi-
cio ⁊ desiderio. Consilium autem est in inq
rendo quid sit melius: hoc an illud. Sed me
lius non dicit nisi per accessum ad optimum.
Accessus autem est sm̄ maiorem assimilatio
nem. Nullus igit scit vtrum hoc sit illo meli
us. nisi sciat illud optimo magis assimilari.
Nullus autem scit aliquid alij magis assimi
lari: nisi illud cognoscat. Non enim scio hūc
similem esse petro: nisi sciam vel cognoscam
petrum. Omni igitur consilianti necessario
est impressa noticia summi boni. Judicium
autem certum de cōsiliabilib⁹: est p aliquam
legem. Nullus autem certitudinaliter iudi-
cat per legem. nisi certus sit q̄ illa lex recta
sit. ⁊ q̄ ipsam iudicare non debet. Sed mēs
nostra iudicat de seipsa. Cum igit nō possit
iudicare de lege per quam iudicat. lex illa su
perior est mente nostra. ⁊ per hāc iudicat h3
quod sibi impressa est. Nihil autem est supe
rius mente humana: nisi solus ille qui fecit
eam. Igitur in iudicando deliberatiua no-
stra pertingit ad diuinas leges: si plena reso
lutione dissoluat. Desiderium aūt principa-
ter est ipsius quod maxiē ipsu3 mouet. Ma
xime autem mouet quod maxime amatur.
Maxime autem amat: esse beatu3. Beatū
autem esse non habet: nisi per optimū ⁊ finē
vltimum. Nihil autem appetit humanū desi
derium nisi summū bonum. vel quod est ad
illud. vel quod habet aliquā effigiem illius.
Tanta est vis summi boni: vt nihil nisi per il
lius desideriū a creatura possit amari. Nec

tunc fallitur ⁊ errat. cū effigiem ⁊ ſimulacrū
pro veritate acceptat. ¶ Uide ergo quomo
do anima deo ē propinqua. ⁊ quomodo me
moria in eternitatem: intelligentia in verita
tem. electiua potentia ducit in bonitatē ſum
mam ſm operationes ſuas. Scđm autē ha
rum potentiarum ordinem: originē ⁊ habi
tudinē ducit in ipſam beatiſſimā trinitatem.
Nam ex memoria oritur intelligentia. vt ipſi
us proles. quia tunc intelligim⁹ cū ſimilitu
do que eſt in memoria reſultat in acie intelle
ctus. que nihil aliud eſt ꝗ̃ verbum. Ex me
moria ⁊ intelligentia ſpiratur amor. tanꝗ̃ ne
xus amborum. Hec tria. ſ. mens generans:
verbum ⁊ amor: ſunt in anima: quo ad me
moriam: intelligentiā ⁊ voluntatem. que ſunt
conſubſtantiales: coequales ⁊ coeue: ſe inui
cem circūincedentes. Si igitur deus perfe
ctus eſt ſpiritus: habet memoriam: intelligen
tiam ⁊ voluntatem. habet ⁊ verbū genitū. ⁊
amorem ſpiratū. qui neceſſario diſtinguunt.
cum vnus ab altero producat. nō eſſentiali
ter. nō accidētaliter. ergo pſonaliter. Dū igi
tur mens ſeipſam cōſiderat p ſe tanꝗ̃ p ſpe
culū: cōſurgit ad ſpeculandā trinitatē beatā
patris: verbi ⁊ amoris. trium perſonaꝝ coe
ternarū: coequaliū ⁊ conſubſtantialiū. ita ꝙ
quilibet triū in quolibet eſt aliorū. vnus tamē
non eſt alius: ſed ipſi tres ſunt vnus deus.
¶ Ad hanc ſpeculationem quā hab; anima
de ſuo principio trino ⁊ vno: per trinitatē ſu
arum potentiarum: per quas eſt imago dei.
iuuat per lumina ſcientiaꝝ que ipſa; pficiūt
⁊ informant: ⁊ trinitatem beatiſſimam tripli
citer repreſentant. Nam oīs phīa aut eſt na
turalis: aut rationalis: aut moralis. Prima
agit de cauſa eſſendi. ⁊ ideo ducit in poten
tiam patris. ſcđa de rōne intelligendi. ⁊ iō du
cit in ſapientiā verbi. tertia de ordine viuen
di. ⁊ ideo ducit in bonitatē ſpūſſancti. Rur
ſus prima diuidit in metaphyſicā: mathe
maticam ⁊ phyſicā. Et prima eſt de reꝝ eſſen
tijs. ſcđa de numeris ⁊ figuris. tertia de na
turis: virtutibus: ⁊ opationibus diffuſiuis.
Et ideo prima in primū principiū patrē. ſecū
da in ei⁹ imaginem filiū. tertia ducit in ſpiri
tusſancti donum. Scđa diuidit in grammā
ticam. que facit potentes ad exprimendum.
logicam: que facit perſpicaces ad arguendū
rhetoricā: que facit habiles ad perſuadendū
ſiue monendū. Et hec ſimiliter inſinuat my
ſterium beatiſſime trinitatis. Tertia diuidi
tur in monaſticam. iconomicam: ⁊ polyticā.
Et prima inſinuat primi principij innaſcibili
tatem. ſcđa filij familiaritatem. tertia ſpiritus
ſancti liberalitatem. Omnes autē iſte ſciētie
habent regulas certas ⁊ infallibiles: tanꝗ̃
lumina ⁊ radios deſcendentes a lege eterna
in mentem noſtrā. Et ideo mens noſtra tan
tis ſplendoribus irradiata ⁊ ſuperfuſa: niſi
ſit ceca: manuduci poteſt per ſeipſam ad con
templandam illā lucem eternā. Huius autē
lucis irradiatio ⁊ conſideratio ſapiētes ſuſpē
dit in admirationē. ⁊ econtra inſipiētes qui
non credunt vt intelligant: ducit in perturba
tionem. vt impleatur illud propheticū. Illu
minans tu mirabiliter a montibus eternis:
turbati ſunt omnes inſipientes corde.

¶ De ſpeculatione dei in ſua imagine donis gratuitis reformata.

Capitulum iiij. ⁊ gradus quart⁹.

ſ Ed quoniam non ſolum per nos
tranſeundo: verūetiam in nobis
contingit contemplari primū prin
cipium. ⁊ hoc maius eſt ꝗ̃ pre
cedens. ideo hic modus conſiderandi quar
tū obtinet contēplationis gradum. Mirū
autē videtur: cū oſtenſum ſit ꝙ deus ita pro
pinquus ſit mentibus noſtris: ꝙ tam pauco
rum eſt in ſeipſis primū principium ſpecula
ri. Sed ratio eſt in promptu. quia mens huma
na ſollicitudinibus diſtracta non intrat ad ſe
per memoriā: phantaſmatib⁹ obnubilata nō
redit ad ſe per intelligentiam: concupiſcen
tijs illecta: nequaꝗ̃ reuertitur ad ſeipſam p
deſiderium ſuauitatis interne ⁊ letitie ſpiri

tualis. Ideo totaliter in his ſenſibilibus ia-
cens: non poteſt ad ſe tanq̃ ad dei imaginem
reintrare. Et quoniam vbi quis ceciderit: ne
ceſſe habet ibidem recumbere. niſi apponat
quis ⁊ adijciat vt reſurgat. non potuit ani-
ma noſtra perfecte ab his ſenſibilibus rele-
uari ad contuitum ſui: ⁊ eterne veritatis in
ſeipſa. niſi veritas aſſumpta forma humana
in chriſto: fieret ſibi ſcala reparans priorem
ſcalam: que fracta fuerat in adam. Unde q̃n
tumcunq̃ ſit illuminatus quis lumine natu-
re ⁊ ſcientie acquiſite: non poteſt intrare in ſe
vt in ſeipſo delectetur in domino: niſi mediã
te chriſto: qui dicit. Ego ſum oſtium. per me
ſi quis introierit ſaluabitur: ⁊ ingredietur ⁊
egredietur: ⁊ paſcua inueniet. Ad hoc autem
oſtiũ non appropinquamus niſi in ipſum cre
damus: ſperemus ⁊ amemus. Neceſſe ẽ igi
tur ſi reintrare volumus ad fruitionem veri
tatis: tanq̃ ad paradiſum: q̃ ingrediamur ꝑ
fidem: ſpem ⁊ charitatem mediatoris dei ⁊
hominũ ieſu chriſti. qui eſt tanq̃ lignum vite
in medio ꝑadiſi. Superueſtiẽda eſt igit̃ ima
go mentis noſtre tribus virtutibꝰ theologi-
cis: quibus anima purificatur: illuminat̃ ⁊ ꝑ
ficitur. ⁊ ſic imago reformat̃: reficit̃: ⁊ ꝯfor-
mis ſuperne hieruſalem efficit̃. ⁊ pars eccle
ſie militantis: que eſt ꝓles ſm̃ ap̃lm hieruſa
lem celeſtis. Ait enim. Illa que ſurſum eſt hie
ruſalẽ libera eſt: que eſt mater nr̃a. Aĩa igit̃
credens: ſperans ⁊ amans ieſum chriſtũ: qui
eſt verbum patris incarnatũ: increatum: ⁊ in
ſpiratũ. ſ. via: veritas: ⁊ vita. dum per fidem
credit in chriſtum: tanq̃ in verbũ increatũ:
quod eſt verbũ ⁊ ſplendor patris: recuperat
ſpiritualem auditũ ⁊ viſum. auditũ ad ſuſci-
piendũ chriſti ſermones. viſum ad conſide-
randũ ipſius lucis ſplendores. Dum aũt ſpe
ſuſpirat ad ſuſcipiendum verbũ inſpiratum.
per deſiderium ⁊ affectũ recuꝑat ſpiritualẽ
olfactũ. Dũ charitate cõplectit̃ verbũ incar
natum. vt ſuſcipiens ab ipſo delectationem. ⁊
vt tranſiens in illud per extaticũ amorẽ. re-
cuperat guſtũ ⁊ tactũ. Quibus ſenſibus re-
cuperatis: dum ſponſum ſuũ videt ⁊ audit:
odorat̃ ⁊ guſtat ⁊ amplexat̃. decãtare poteſt
tanq̃ ſponſa cantici canticorum. q̃d factum
fuit ad exercitium cõtemplationis ſm̃ hunc
quartũ gradũ. quẽ nemo capit niſi qui acci-
pit. quia magis eſt in experientia affectuali:
q̃ in conſideratione rationali. In hoc nam-
q̃ gradu recuperatis ſenſibus interioribus
ad videndũ ſumme pulcrũ. ad audiẽdũ ſum
me armoniacũ. ad odorandũ ſumme odori-
ferum. ad deguſtandũ ſumme ſuaue. ad ap-
prehendendũ ſumme delectabile. diſponitur
aĩa ad mentales exceſſus. ſ. per deuotionem:
ammirationẽ: exultationem: ſm̃ illas tres ex
clamationes que fiunt in canticis canticorũ.
Quarũ prima fit per ſuperabũdantiã deuo
tionis. per quam fit anima ſicut virgula fumi
ex aromatibus mirrhe ⁊ thuris. Scd̃a per
excellentiã admirationis: ꝑ quam fit aĩa ſi-
cut aurora: luna ⁊ ſol. ſm̃ proceſſum illumi-
nationũ ſuſpendentium animã ad ammiran
dũ ſponſum cõſideratũ. Tertia per ſupabũ-
dantiã exultationis. per quam fit aĩa ſuauiſſi
me delectationis delicijs affluens: innixa to
taliter ſuper dilectũ ſuum. Quibus adeptis
efficit̃ ſpũs noſter hierarchicus ad cõſcen-
dendũ ſurſum: ſm̃ conformitatem ad illã hie
ruſalem ſupernam: in quã nemo intrat: niſi
prius per gr̃am ipſa in cor deſcẽdat. ſicut vi-
dit Iohãnes in apocalypſi ſua. Tunc aũt in
cor deſcẽdit: q̃n ꝑ reformationẽ imaginis: per
virtutes theologicas: ⁊ per oblectatiões ſpi
ritualiũ ſenſuũ: ⁊ ſuſpenſiones exceſſuum: ef
ficit̃ ſpiritus noſter hierarchicus. ſ. purgatꝰ:
illuminatus: ⁊ perfectus. Sic etiam gradibꝰ
nouem ordinum inſignitur: dum ordinate in
eo interius diſponitur nunciatio: dictatio: du
ctio: ordinatio. roboratio: imperatio: ſuſceptio
reuelatio: vnitio: que gradatim correſpon-
dent nouem ordinibus angelorum. ita q̃ triũ
primo dictorum gradus reſpiciunt in mente
humana naturam. tres ſequentes induſtriã:
⁊ tres poſtremi gratiam. Quibus habitis
anima intrando in ſeipſam: intrat in ſuꝑernã

hieruſalem. vbi ordines angelorum conſide
rans: videt in eis deum: qui habitans in eis
omnes eorum operatur operationes. Unde
dicit Bernardus ad eugenium. Deus deus in
ſeraphin amat vt charitas. in cherubin no-
uit vt veritas. in thronis ſedet vt equitas. in
dñationibus dominatur vt maieſtas. in prin
cipatibus regit vt principium. in poteſtatib⁹
tuetur vt ſalus. in virtutibus operatur vt vir
tus. in archangelis reuelat vt lux. in angelis
aſſiſtit vt pietas. Ex quibus omnibus vide-
tur deus oĩa in oĩbus: per contemplationez
ipſius: in mentibus in quib⁹ habitat per do-
na affluentiſſime charitatis. Ad huius auté
ſpeculationis gradũ: ſpẽaliter & precipue ad
miniculatur conſideratio ſacre ſcripture di-
uinitus immiſſe. ſicut phĩa ad precedenté. Sa-
cra enĩ ſcriptura principaliter eſt de operib⁹
reparationis. Unde & ipſa precipue agit de
fide: ſpe & charitate: per quas virtutes ha-
bet anima reformari. & ſpecialiſſime de cha-
ritate. De qua dicit apoſtolus: ꝙ eſt finis p̃
cepti: ſm̃ ꝙ eſt de corde puro: & cóſcientia bo
na. & fide non ficta. Ipſa eſt plenitudo legis
vt dicit idem. Et ſaluator noſter aſſerit totaz
legem: prophetaſqꝫ pendere in duob⁹ prece
ptis eiuſdem. ſ. in dilectione dei & proximi. q̃
duo innuunt in vno ſponſo eccleſie ieſu chri
ſto. qui ſimul eſt proximus & deus. ſimul fra
ter & dominus. ſimul etiam rex & amicus. ſi-
mul verbum increatum & incarnatum. for-
mator noſter & reformator. alpha & o. Qui
etiam ſummus hierarcha eſt: purgans illu-
minans & perficiens ſponſam. ſ. totam eccle
ſiam. & quamlibet animam ſanctaz. De hoc
igitur hierarcha & eccleſiaſtica hierarchia é
tota ſacra ſcriptura. per quam docemur pur
gari: illuminari & perfici. & hoc ſm̃ triplicez
legem in ea traditam. ſ. nature: ſcripture: &
gratie. Uel potius ſm̃ triplicem partem ei⁹
principalem. ſ. legem moyſaicam purgantez
reuelationem propheticam illuſtrantem. &
eruditionem euangelicam perficientez. Uel
potiſſimum ſm̃ triplicem eius intelligentiaz
ſpiritualem. ſcilicet tropologicam: que pur-
gat ad honeſtatem vite. allegoricam: que illu
minat ad claritatem intelligentie. anagogi-
cam: que perficit per exceſſus mentales & ſa
pientie perceptiones ſuauiſſimas. Sm̃ tres
virtutes predictas theologicas: & ſenſus ſpi
rituales reformatos. & exceſſus tres ſupra di
ctos: & actus mentis hierarchicos: quib⁹ ad
interiora regreditur mens noſtra: vt ibidem
ſpeculetur deum in ſplendoribus ſanctorum
& in eiſdem tanqꝫ in cubilibus dormiat in pa
ce & requieſcat. ſponſo adiurante ꝙ non ex-
citetur donec de eius voluntate procedat.
Ex his autem duobus gradibus medijs per
quos ingredimur ad contemplandum de-
um intra nos: tanqꝫ in ſpeculis imaginum
creatarum. & hoc quaſi ad modum alarum
expanſarum ad volandum: que tenebant
medium locum: intelligere poſſumus ꝙ in
diuina manuducimur per ipſius anime ra-
tionalis potentias: naturaliter inſitas: quan-
tum ad earum operationes: habitudines: &
habitus ſcientiales: ſm̃ ꝙ apparet ex tertio
gradu. Manuducimur etiaz per ipſius ani
me potentias reformatas. & hoc gratuitis
virtutibus: ſenſibus ſpiritualibus: & menta-
libus exceſſibus: ſicut patet ex quarto. Ma
nuducimur nihilominus per hierarchicas
operationes. ſcilicet purgationis: illumina-
tionis & perfectionis mentium humanarum
per hierarchicas reuelationes ſacraruz ſcri-
pturarum nobis per angelos datarum. Sm̃
illud apoſtoli. ꝙ lex data eſt per angelos in
manu mediatoris. Et tandem manuduci-
mur per hierarchias & hierarchicos ordi-
nes. qui in mente noſtra diſponi habent in-
ſtar ſuperne hieruſalem. Quib⁹ omnib⁹ lu-
minib⁹ intellectualib⁹ mens nr̃a repleta a di
uina ſapientia: tanqꝫ domus dei inhabitatur.
effecta dei filia: ſponſa & amica. effecta chri-
ſti capitis membrum: ſoror & coheres. effe-
cta nihilomin⁹ ſpũſſancti téplũ. fundatũ p̃ fi-
dem. eleuatũ per ſpem. & deo dedicatũ p̃ mé
tis & corporis ſanctitaté. Quod totum facit

ſinceriſſima charitas chriſti. que diffunditur in cordibus noſtris per ſpūſanctum q datus eſt nobis. ſine quo ſpiritu ſcire non poſſumus ſecreta dei. Sicut enim que ſunt hois nemo ſcire pōt niſi ſpūs hois q eſt i illo. ita ⁊ que ſunt dei nemo ſcit niſi ſpūs dei. In charitate igitur radicemur ⁊ fundemur: vt poſſimus comprehendere cū omnibus ſanctis. que ſit longitudo eternitatis: que latitudo liberalitatis. que ſublimitas maieſtatis: ⁊ qd̄ profundum ſapientie iudicantis.

¶ De ſpeculatione diuine vnitatis per eius nomen primarium quod eſt eſſe.

Capitulū. v. ⁊ gradus qntus.

Q Voniam autem contingit contēplari deū: nō ſolum extra nos. ⁊ intra nos: verūetiā ſupra nos. Extra nos p veſtigiū. intra nos p imaginem: ⁊ ſupra nos per lumē: qd̄ eſt ſignatum ſupra mentem nr̄am. qd̄ eſt lumen veritatis eterne. cū ipſa mens noſtra imediate ab ipſa veritate formet. Qui exercitati ſunt in p̄mo modo intrauerūt iā in atriū ante tabernaculum. qui vero in ſcd̄o intrauerūt in ſctā. q āt in tertio intrant cū ſūmo pontifice in ſctāſanctorum. vbi ſupra arcā ſunt cherubin glie: obūbrantia ꝓpiciatoriū: per que intelligimus duos modos ſeu gradus contēplandi dei inuiſibilia ⁊ eterna. quorum vnus verſat circa dei eſſentialia. alius vero circa ꝓpria perſonarum. Primus modus primo ⁊ principaliter defigit aſpectū in ipm̄ eſſe. dicēs. q qui eſt: ē primū nomen dei. Scd̄s modus defigit aſpectū in ipm̄ bonū. dicēs. hoc eſſe primū nomen dei. Primū ſpectat potiſſime ad vetus teſtamētū: qd̄ maxime p̄dicat diuine eēntie vnitatē. Vn̄ dictū eſt moyſi. Ego ſum qui ſum. Secundū ad nouū qd̄ determinat pſonarum pluralitatē: baptizādo in noīe pr̄is ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti. Ideo magiſter noſter chriſtus volens adoleſcētē qui ſeruauerat legē ad euāgelicā leuare pfectionē. nomē bonitatis deo p̄ncipaliter ⁊ p̄ciſe attribuit. Nemo inquit bonus niſi ſolus deus. Damaſcenus igiť ſequens moyſen dicit. q q eſt: eſt primū nomē dei. Dionyſius ſequens xp̄m dicit. q bonū eſt primum nomē dei. Volēs igiť contēplari dei inuiſibilia quo ad eſſentie vnitatē p̄mo defigat aſpectū in ipm̄ eſſe. ⁊ videat ipm̄ eſſe adeo in ſe certiſſimū: q nō p̄t cogitari nō eſſe. q: ipſum eſt puriſſimum: nō occurrit niſi in plena fuga nō eſſe. ſicut ⁊ nihil in plena fuga eſſe. Sic igiť oīno nihil: nihil hꝫ de eē: nec de eius cōditionibus. ſic ecōtra ipm̄ eſſe nihil hꝫ de nō eſſe. nec actu: nec potentia. nec ſm̄ veritatē rei: nec ſm̄ eſtimationē nr̄am. Cū aūt nō eſſe p̄uatio ſit eſſendi: nō cadit in intellectū niſi p eē. eſſe aūt nō cadit p aliud. q: oē qd̄ intelligiť. aut intelligiť vt nō ens. aut vt ens in potētia. aut vt ens in actu. Si igiť nō ens non pōt intelligi niſi p ens: ⁊ ens. in potētia non niſi p ens in actu: ⁊ eſſe noīat ipm̄ purum actū entis. eē igiť eſt qd̄ primo cadit in intellectu. ⁊ illud eē eſt qd̄ eſt purus actus. Sꝫ hoc nō eſt eē particulare: qd̄ eſt eſſe artatū. q: pmixtū eſt cū potentia. nec eſſe analogū. q: minime hꝫ de actu: eo q minime eſt. Reſtat igiť q illud eſſe eſt eſſe diuinū. Mira igiť eſt cecitas intellectus: q nō conſiderat illud qd̄ prius videt. ⁊ ſine quo nihil p̄t cognoſcere. Sed ſicut oculus intētus i varias colorū differentias: lucē p quā videt cetera: nō videt. ⁊ ſi videt nō tn̄ aduertit. ſic oculus mētis nr̄e intentus in iſta entia particularia ⁊ vniuerſalia. ipm̄ eſſe extra oē genus licet primo occurrat menti: ⁊ p ipm̄ alia: tn̄ nō aduertit. Vn̄ veriſſime apparet q ſicut oculus veſpertilionis ſe habet ad lucē. ita ſe hꝫ oculus mentis noſter ad manifeſtiſſima nature. Quia aſſuefactus ad tenebras entium ⁊ phantaſmata ſenſibilium. cū ipam lucē ſummi eſſe intuetur. videť ſibi nihil videre. nō intelligens q ipſa caligo ſumma ē mentis noſtre illuminatio. ſicut quando videt oculus puram lucem: videtur ſibi nihil videre. Vnde igitur ipm̄ puriſſimū eſſe ſi potes: ⁊ occurret tibi q ipſum nō poteſt cogitari vt ab alio acceptum. ac per hoc neceſſario cogitatur vt omnimode primum. quod nec de nihi-

lo: nec ab alio pōt esse. Quid enim est per se
si ipsū esse nō est p se. nec a se. Occurret eti
am tibi vt carens omnino nō esse. ac p hoc vt
nunq̄ incipiens: nunq̄ desinēs. sed eternuz
Occurret etiaz tibi vt nullo mō in se habēs
nisi quod est ipsuz esse. ac per hoc vt cū nul-
lo compositū: sed simplicissimum. Occurret
etiam vt nihil habēs possibilitatis. quia om
ne possibile aliquo modo hz aliquid de non
esse. ac per hoc vt summe actualissimuz. Oc
curret vt nihil habens defectibilitatis. ac per
hoc vt perfectissimū. Occurret postremo vt
nihil habens diuersificationis. ac p hoc vt
summe vnū. Esse igitur quod est esse puruz
τ esse simpliciter: τ esse absolutū: est esse pri
marium: eternum: simplicissimū: actualissi-
muz: perfectissimū: τ summe vnū. Et sūt hec
ita certa: q non potest ab intelligente ipsum
esse: cogitari hoz oppositum. τ vnū hoz ne
cessario infert aliud. Nam q: simpliciter est
esse: ideo simpliciter primum. q: simpliciter
primū. ideo non est ab alio factum: nec a seip
so potuit. ergo eternum. Item q: primum τ
eternum: ideo nō est ex alijs. ergo simplicissimū
Item q: primum eternum τ simplicissimum.
ideo nihil est in eo possibilitatis cum actu p
mixtum: τ ideo actualissimum. Quia primuz
eternū simplicissimū actualissimum: ideo p
fectissimuz. Tali omnino nihil deficit. nec ali
qua potest fieri additio. Quia primum: eter
num: simplicissimum: actualissimum: perfe-
ctissimū: ideo summe vnū. Nā cui p omni-
modā supabundantiam dicit: dicit respectu
omniū. Quod etiam simpliciter per supabū
dantiā dicitur: impossibile est vt conueniat nisi
vni soli. Unde si deus noiat esse primariuz:
eternum: simplicissimum: actualissimū: perfe
ctissimum: impossibile est ipsum cogitari nō
esse. nec esse nisi vnum solū. Audi igit israel.
deus tuus: deus vn⁹ est. Si hec vides in pu
ra mentis simplicitate: aliqualiter perfunde
ris eterne lucis illustratione. Sed habes vn
de subleueris in admirationem. Nam ipsuz
esse est primum τ nouissimū: τ eternū τ pre
sentissimum. est simplicissimū τ maximum.
est actualissimum τ inmutabilissimū. est pfe-
ctissimum τ immēsuz. est sūme vnū τ tamē
omnimodum. Si hec pura mente miraris
maiore luce perfunderis: dum vlteri⁹ vides
quia ideo est nouissimū quia primuz. Quia
enim est primū: omnia opatur ppter seipsū.
τ ideo necesse est q sit finis vltimus: initiuz
τ consummatio: alpha τ o. Ideo est presen-
tissimum quia eternū. Quia enim eternum
non fluit ab alio. nec deficit a seipso. nec de-
currit ab vno in aliud. ergo nec habet preteri
tum nec futurū: sed esse presens tm̄. Ideo ma-
ximū: q: simplicissimū. Quia enim simplicis
simū in essentia: ideo maximum in virtute.
quia virtus quanto plus est vnita: tāto plus
est infinita. Ideo inmutabilissimum: q: actua-
lissimum. Quia enim actualissimū est: ideo
est actus purus. Et quod tale est: nihil nou
acquirit. nihil habituz perdit. ac per hoc nō
potest mutari. Ideo immensum: q: perfectis-
simū. Quia enī perfectissimū: ideo nihil pōt
cogitari vltra ipsum meli⁹: nobili⁹: nec digni
us. ac per hoc nihil mai⁹. τ omne tale est im
mensum. Ideo oīmodū q: summe vnū. Qd
enim summe vnū. ideo est oīs multitudinis
vniuersale principiū. Ac per hoc. ipsum est
vniuersalis oīuz causa efficiēs: exemplans: τ
terminās: sicut causa essendi: rō intelligēdi: τ
ordo viuēdi. Est igit oīmodū: non sicut oīuz
essentia. sed sicut cūctaz essentiaz superexcel-
lentissima τ vniuersalissima τ sufficientissi-
ma causa. Cui⁹ virtus q: sūme vnita in essen-
tia: ideo summe infinitissima τ multiplicissi-
ma in efficacia. ¶ Rursus reuertētes dica
mus. q: igit esse purissimum τ absolutū. qd
est simpliciter esse: est primariū τ nouissimū
ideo est omnium origo τ finis cōsummans.
Quia eternum τ presentissimū. ideo oēs du
rationes ambit τ intrat. q̄si simul existēs eaz
centrū τ circūferētia. Quia simplicissimū τ
τ maximū. ideo totū intra oia: τ totum extra
oia. ac per hoc est sphera intelligibilis: cuius
centrum est vbiqz: τ circūferētia nusq̄z. Qz

actualiſſimum ꝛ immutabiliſſimū. ideo ſtabilē manens moueri dat vniuerſa. Quia pfectiſſimū ꝛ imēſum: iō eſt intra oia: nō incluſum: extra omnia non excluſum. ſupra omnia nō elatum. infra omnia non proſtratum. Quia vero eſt ſumme vnum ꝛ omnimodum: ideo eſt omnia in omnibus: q̄uis omnia ſint multa ꝛ ipſum non ſit niſi vnum. ꝛ hoc quia per ſimpliciſſimam vnitatē: ꝛ ſereniſſimam veritatem. ſinceriſſimam bonitatē. eſt in eo omnis virtuoſitas. omnis exemplaritas: ꝛ oīs cōmunicabilitas. ac per hoc ex ipſo: ꝛ p ipſū ꝛ in ipſo ſunt oia. Et hoc q: omnipotens: omniſciens: ꝛ omnimode bonum. quod perfectē videre eſt eſſe beatum. ſicut dictū eſt moyſi. Ego oſtendam tibi omne bonum.

¶ De ſpeculatione beatiſſime trinitatis in eius nomine quod eſt bonum.

Capitulum vi. ꝛ gradus ſextus.

Poſt conſiderationem eſſentialiū eleuandus eſt oculus intelligentie ad contuitionem beatiſſime trinitatis. vt alter cherub iuxta alterum ſtatuatur. Sicut autē viſionis eſſentialium ipſum eſſe eſt principium radicale. ꝛ nomen per quod cetera innoteſcunt. ſic contemplationis emanationū ipſū bonū eſt pncipaliſſimum fundamentū. Vide igitur ꝛ attende: quoniam optimum qd ſimpliciter eſt: quo nihil melius cogitari poteſt. ꝛ hoc tale ſic eſt: q non poteſt cogitari non eſſe. q: omnino melius eſt eſſe q̄ʒ non eſſe. ſic eſt q nō poteſt recte cogitari: quin cogitetur trinū ꝛ vnum. Nam bonū dicit diffuſiuū ſui. Summum igit bonum ſumme diffuſiuum eſt ſui. Summa autē diffuſio non poteſt eſſe niſi ſit actualis ꝛ intrinſeca: ſubſtantialis ꝛ hypoſtatica. naturalis ꝛ voluntaria. liberalis ꝛ neceſſaria. indeficiens ꝛ perfecta. Niſi igit in ſummo bono eternaliter eſſet productio actualis ꝛ conſubſtantialis: ꝛ hypoſtaticalis eque nobilis. ſicut eſt producens per modum generationis ꝛ ſpirationis. ita q ſit eternalis principij eternaliter comprincipiantis. ita q eēt dilectus ꝛ condilectus. genitus. ſ. ꝛ ſpiratus. hoc eſt pater ꝛ filius ꝛ ſpirituſſanctus. nequaq̄ʒ eſſet ſummum bonum. q: non ſumme ſe diffunderet. Nam diffuſio ex tempore in creatura: non eſt niſi centralis vel punctalis reſpectu immenſitatis bonitatis eterne. Unde ꝛ non poteſt aliqua diffuſio cogitari maior illa. ea videlicet in qua diffundēs cōmunicat alteri totam ſubſtantiam ꝛ naturam. Non igitur ſummum bonū eſſet: ſi re vel intellectu illa carere poſſet. Si igitur potes mentis oculo contueri puritatem bonitatis. que eſt actus purus principij charitatiue diligentis amore gratuito ꝛ debito: ꝛ ex vtroq̄ʒ permixto. que eſt diffuſio pleniſſima per modum nature ꝛ voluntatis: que eſt diffuſio per modum verbi in quo omnia dicuntur. ꝛ per modum doni in quo cetera dona donantur. potes videre per ſummā boni cōmunicabilitatem neceſſe eſſe trinitatē patris ꝛ filij ꝛ ſpirituſſancti. In quib⁹ neceſſe eſt, ppter ſummā bonitatem eſſe ſummā cōmunicabilitatem. ꝛ ex ſumma cōmunicabilitate ſummam cōſubſtantialitatē. ꝛ ex ſumma ꝯſubſtantialitate ſummā cōfigurabilitatē. ꝛ ex his ſummā coequalitatē. ac per hoc ſummā coeternitatem. atq̄ʒ ex oibus predictis ſummā cointimitatem: qua vnus eſt in altero neceſſario per ſummā circumīceſſionē. ꝛ vnus opatur cum alio per oimodā indiuiſionē ſubſtātie ꝛ virtutis. ꝛ operationis ipſius beatiſſime trinitatis: Sed cū hec contemplaris: vide ne te exiſtimes comprehendere incomprehenſibilem. habes enī adhuc in his ſex conditionibus conſiderare: quod vehemēter in ſtuporem admirationis inducit oculum mentis noſtre. Naʒ ibi eſt ſumma cōmunicabilitas cū perſonarū proprietate. ſumma cōſubſtantialitas cū hypoſtaſium pluralitate. ſumma configurabilitas cū diſcreta perſonalitate. ſumma coequalitas cum ordine. ſumma coeternitas cum emanatione. ſumma cointimitas cum emiſſione. Quis ad tantorū mirabiliū aſpectum nō cōſurgat in admirationem. Sʒ hec

omnia certissime intelligimus esse in beatissi-
ma trinitate: si levamus oculos ad superexcel-
lentissimam bonitatem. Si enim ibi est sum-
ma cōmunicatio: ⁊ vera diffusio: vera ē ibi
origo ⁊ vera distinctio. Et q: totum cōmuni
catur: non pars: idem ipsum datur quod ha
betur: ⁊ totum. Igitur emanans ⁊ producens
⁊ distinguuntur proprietatibus: ⁊ sunt essentia
liter unum. Quia igitur distinguuntur ꝓprieta-
tibus: ideo habent personarū ꝓprietates: ⁊
hypostasum pluralitatem. ⁊ originis emana
tionem: ⁊ ordinem non posterioritatis ſʒ ori-
ginis. ⁊ emissionem nō localis mutationis:
sed gratuite inspirationis. p rationem auctori
tatis producentis: quā habet mittens respe-
ctu missi. Quia vero sunt unum substantiali
ter: ideo oportet q̄ sit unitas in essentia: ⁊ for
ma ⁊ dignitate: ⁊ eternitate: ⁊ existentia ⁊ in
circumscriptibilitate. Dum ergo hec per se sin
gillatim consideras: habes unde veritatem
contempleris. Dum hec adinvicem confers:
habes unde in admirationem altissimā sus-
penderis. Et ideo ut mens tua per admira-
tionem in admirabilem ascendat contempla
tionem: hec simul sunt consideranda. Nam
⁊ cherubin hoc designant: que se mutuo aspi
ciebant. Nec hoc vacat a mysterio q̄ respi
ciebant se versis vultibus in propiciatoriū.
ut verificetur illud quod dicit dn̄s in Joha
ne. Hec est vita eterna ut cognoscant te solū
verum deum: ⁊ quem misisti iesum christū.
Nam admirari debemus non solum condi
tiones dei essentiales ⁊ personales in se. ve-
rum etiam per cōparationē ad supmirabilē
unionē dei ⁊ hominis in unitate psone chri-
sti. Si enim cherub es essentialia dei contē-
plando. ⁊ miraris q: simul est divinum esse
primum ⁊ novissimū. eternū ⁊ presentissimū
simplicissimum ⁊ maximum: seu incircūscri
ptum totū ubiq3 ⁊ nusq̄3 cōprehensum. actu
alissimū ⁊ nunq̄3 motum. perfectissimū ⁊ ni-
hil habens superfluū nec diminutū. ⁊ tn̄ im-
mensum ⁊ sine termino infinitū. summe unū
⁊ tamen omnimodum. ut oia in se habēs: ut
omnis virtus: ut omnis veritas. ut omne bo
num. Respice ad propiciatorium ⁊ mirare
q̄ in ipso principiū primū iunctū est cum po
stremo. deus cum homine sexto die forma-
to. eternum iunctū est cum homine tēporali
in plenitudine temporū: de virgine nato. sim
plicissimum cū summe composito. actualissi
mum cū summe passo ⁊ mortuo. pfectissimū
⁊ immensum cū modico. summe unū ⁊ om
nimodum cū individuo composito: ⁊ a cete
ris distincto. homine. s. iesu christo. Si autem
alter cherub es personarum propria contē-
plando. ⁊ miraris cōmunicabilitatem eē cū
proprietate. ⁊ consubstantialitatem cū plura
litate. configurabilitatē cū personalitate. coe
qualitatem cū ordine. eternitatē cū producti-
one. cointimitatē cū emissione. q: filius mis-
sus est a patre. ⁊ spūssanctus ab utroq3. qui
tn̄ semper est cū eis. ⁊ nunq̄3 recedit ab eis.
Respice in propiciatorium ⁊ mirare: quia in
christo stat personalis unio cū trinitate sub-
stantiarum ⁊ naturarū dualitate. stat omnimo-
da consensio cū pluralitate voluntatum. stat
dei ⁊ hominis cōpredicatio cū pluralitate p
prietatum. stat coadoratio cū pluralitate no
bilitatum. stat coexaltatio super omnia cum
pluralitate dignitatum. stat cōdominatio cū
pluralitate potestatum. In hac autem ↄside-
ratione est pfectio illuminationis mentis. dū
quasi in sexta die videt hominem factum ad
imaginē dei. Si enim imago est similitudo ex
pressiva. dum mens nostra contemplatur in
christo filio dei: qui est imago dei invisibilis
per naturam. humanitatē nostrā tā mirabi-
liter exaltatam: tam ineffabiliter unitā. vidē
do simul in unū primū ⁊ ultimum. summū
⁊ imum. circumferentiā ⁊ centrum. alpha ⁊ o.
causatum ⁊ causam. creatorem ⁊ creaturā. li
brum. s. scriptum intus ⁊ extra. iam pervenit
ad quandam rem perfectā: ut cū deo ad pfe
ctionem suarū illuminationū in sexto gradu
quasi in sexta die perveniat: nec aliquid iam
amplius restet nisi dies requiei. in qua p mē
tis excessum requiescat humane mentis pspi-

cacitas ab omni opere quod patrarat.

¶ De exceſſu mentali ⁊ myſtico. in quo requies datur intellectui: affectu totaliter in deum per exceſſum tranſeunte.

Capitulum vij.

His igitur ſex cōſiderationibus excurſis: tanq̄ ſex gradibus throni veri ſalomonis. quibus peruenitur ad pacem vbi verus pacificus in mente pacifica tanq̄ in interiori hieroſolima requieſcit. tanq̄ etiam ſex alis cherub: quibus mens veri contemplatiui plena illuſtratione ſuperne ſapientie: valeat ſurſum agi. tanq̄ etiam ſex diebus primis in quibus mens exercitari habet vt tandem perueniat ad ſabbatiſmum quietis. Poſtq̄ mens noſtra contuita eſt deum extra ſe per veſtigia ⁊ in veſtigijs. intra ſe per imaginem ⁊ in imagine. ſupra ſe per diuine lucis ſimilitudinem ſuper nos relucentē. ⁊ in ipſa luce: ſm̄ q̄ poſſibile eſt ſm̄ ſtatum vie ⁊ exercitium mentis noſtre. cū tandem in ſexto gradu ad hoc peruenerit vt ſpeculet in principio primo ⁊ ſummo: ⁊ mediatore dei ⁊ hominum ieſu chriſto. ea quorum ſimilia in creaturis nullatenus reperiri poſſunt. ⁊ que omnem perſpicacitatem humani intellectus excedunt. reſtat vt hec ſpeculando tranſcendat ⁊ tranſeat. non ſolum mundum iſtum ſenſibilem. verumetiam ſemetipſam. in quo trāſitu chriſtus eſt via ⁊ oſtium. chriſtus eſt ſcala ⁊ vehiculū: tanq̄ propiciatoriū ſup arcā dei collocatū. ⁊ ſacramentum a ſeculis abſcōditum. Ad quod propiciatorium qui aſpicit plena conuerſione vultus aſpiciendo ad eū in cruce ſuſpenſum: per fidem: ſpem ⁊ charitatem: deuotionem: ammirationē: exultationem: appreciationē: laudē ⁊ iubilationē. paſcha hoc eſt tranſitum cum eo facit: vt per virgam crucis tranſeat mare rubrum: ab egypto intrans deſertum. vbi guſtet manna abſconditum. ⁊ cum chriſto requieſcat in tumulo quaſi exterius mortuus. ſentiens tn̄ quantum poſſibile eſt ſm̄ ſtatum vie quod in cruce dictum eſt latroni coherenti chriſto. Hodie mecū eris in paradiſo. Quod etiā oſtēſum eſt beato franciſco: cum in exceſſu contemplationis. in monte excelſo: vbi hec que ſcripta ſunt mente tractaui: apparuit ſeraph ſex alarum in cruce confixus: vt ibidem a ſocio eius: qui tunc cum eo fuit: ego ⁊ plures alij audiuimus. vbi in deum tranſijt per contemplationis exceſſum: ⁊ poſitus eſt in exēplum perfecte contemplationis: ſicut prius fuerat actionis: tanq̄ alter iacob mutatus in iſrael: vt omnes viros vere ſpirituales deus per eum inuitaret ad huiuſmōi tranſitum ⁊ mentis exceſſum: magis exemplo q̄ verbo. In hoc autem tranſitu: ſi ſit perfectus: oportet q̄ relinquantur omnes intellectuales operationes: ⁊ apex affectus totus transferatur ⁊ tranſformetur in deum. Hoc autem eſt myſticū ⁊ ſecretiſſimum. quod nemo nouit niſi qui accipit. nec accipit niſi qui deſiderat. nec deſiderat niſi quem ignis ſpiritusſancti medullitus inflāmat. quem chriſtus miſit in terram. Et ideo dicit apl'us hanc myſticam ſapientiam eſſe per ſpiritumſanctum reuelatam. Quoniam igitur ad hoc nihil poteſt natura modicum poteſt induſtria parum eſt dandū inquiſitioni. ⁊ multū vnctioni. parū dandum eſt lingue: ⁊ plurimum interne leticie. parum dandum eſt verbo ⁊ ſcripto: ⁊ totū dei dono. ſ. ſpirituiſancto. parum aut nihil dandum eſt creature: ⁊ totum creatrici eſſentie: patri ⁊ filio ⁊ ſpirituiſancto. dicendo cum Dionyſio ad deū trinitatē. Trinitas ſupereſſentialis. ⁊ ſuperdeus: ⁊ ſuperoptime chriſtianorum inſpector theoſophie. dirige nos in myſticorum eloquiorū ſuperincognitum ⁊ ſuperlucentē: ⁊ ſupſublimiſſimum verticem. vbi noua ⁊ abſoluta ⁊ inconuerſibilia ⁊ incōmutabilia theologie myſteria. ſm̄ ſuperlucentem abſconditum occulte docentis ſilentij caliginem: in obſcuriſſimo: quod eſt ſupermanifeſtiſſimum: ſuperſplendentem ⁊ in qua omne relucet: ⁊ inuiſibilium ſuperbeatorum ſplendoribus ſuperimplentem inuiſibiles intellectus. Hoc ad deum. Ad amī

cum autem cui hec ſcribuntur dicatur cum eodem. Tu autem o amice circa myſticas viſiones corroborato itinere: ⁊ ſenſus deſere: ⁊ intellectuales operationes: ⁊ ſenſibilia ⁊ inuiſibilia: ⁊ omne non ens ⁊ ens. ⁊ ad vnitatem vt poſſibile eſt inſcius reſtituere ipſius qui eſt ſuper omnem eſſentiã ⁊ ſcientiam. etenim teipſo ⁊ omnibus immenſurabili ⁊ abſoluto pure mentis exceſſu: ad ſupeſſentialẽ diuinarũ tenebrarũ radiũ: omnia deſerens: ⁊ ab omnibus abſolutus aſcẽdes. Si autem queris: quomodo hec fiant. interroga gratiam: nõ doctrinã. deſiderium: non intellectum. gemitum orationis: non ſtudiũ lectionis. ſponſum: nõ magiſtrum. deum nõ hominem. caliginem: non claritatem. non lucem: ſed ignem totaliter inflãmantẽ: ⁊ in deũ exceſſiuis vnctionibus: ⁊ ardentiſſimis affectionibus transferentẽ. Qui quidem ignis deus eſt: ⁊ huius caminus eſt in hieruſalẽ. ⁊ chriſtus homo hunc accendit in feruore ſue ardentiſſime paſſionis. quem ſolus ille vere percipit: qui dicit. Suſpendiũ elegit anima mea. ⁊ mortẽ oſſa mea. Quam mortem qui diligit videre poteſt deũ. quia indubitanter verum eſt. Non videbit me homo ⁊ viuet. Moriamur ergo: ⁊ ingrediamur in caliginem. imponamus ſilentium ſollicitudinibus concupiſcentijs: ⁊ fantaſmatibus. tranſeamus cum chriſto crucifixo ex hoc mundo ad patrem. vt oſtenſo nobis patre dicamus cũ philippo. ſufficit nobis. Audiamus cũ paulo. Sufficit tibi gratia mea. Exultemus cum dauid dicentes. Defecit caro mea ⁊ cor meum: deus cordis mei. ⁊ pars mea deus in eternum. Benedictus dominus in eternũ: ⁊ dicat omnis populus: fiat fiat.

Finit Itinerarius mentis in deum. beati Bonauenture.

Incipit vtiliſſima quedam epiſtola eximij ⁊ deuoti doctoris bonauenture. que eſt quaſi quedam regula ⁊ inſtitutio omniũ pie ⁊ ſpiritualiter in chriſto viuere volentium: ⁊ diſtinguitur in. xxv. memorialia. vt inferius patebit.

Prologus.

i In chriſto ſuo dilecto. F. Bonauentura de balneo regio: cõfrater eius in domino. Qualicunqʒ homĩne veteri iam exuto: chriſto viuere ⁊ mori mundo. Quoniã dilecte mi frater in domino adhuc me in preſentia tibi poſito: mihi inſtantiſſime ſupplicaſti: vt te in poſterũ aliquibus litteris exhortationis viſitarem. Noui frater ꝙ hec dicens ardẽtes prunas congereris ſuper caput meũ. verũtñ affectuoſe inſtando: duricie mee ſuperbiam. ſupplici humilitate viciſti. intantũ vt ipſe iam ꝓmitterem quod optabas: q̃uis magis dignum foret hec me a te quidẽ ſuſcipere: q̃ʒ me tibi huiuſmodi deſtinare. Quia tamẽ inſtantia tue deuotionis me compellit ſtultum fieri in parte iſta. ſicut potero qualitercunqʒ experiar quod hortaris. Non tamẽ tibi alia ſpecialia ſcribens: niſi ea que rudia ⁊ ſimplicia mihi ipſi colligere proponebam. ex quibus iam plurima bene noſti. Sed interim alloquens dilectionem tuam chariſſime: cum nullus ſicut experientia certa docet perfecte deo ſeruire poſſit: niſi diſſoluere omnino ſe procuret a mundo. oportet ſi ſequi volumus dominũ ſaluatorẽ: voci nos prophetice obedire. vt ſcilicet peccatorũ colligationibus diſſolutis: diſſoluamus faſciculos deprimẽtes. quatenus a terrenis actibus diſſoluti: ſequamur liberis greſſibus redemptorẽ. quia iuxta apli teſtimonium. nemo militãs deo debet ſe negocijs ſecularibꝰ implicare. Nũq̃ʒ ergo de aliqua re creata: niſi inquantum noſtrum excitet diuini amoris ⁊ dilectionis affectum: cor noſtrum eſſe ſollicitum permitta:

nuus. quia multiplex rerum labentiū varie/
tas plus debito ruminata: non ſolum aīum
diſtrahendo: pacate mentis gratam interrū
pit quietem. verūetiam in animo gignendo
phantaſias: turbulēte quaſſationis moleſtia:
importune impellit eandem. ſed potius affe
ctionis omniū terrenorum ſarcina oneroſa
depoſita: abſq; retardationis grauedine cur
ramus ad illum qui nos ſalubriter inuitat. in
quo eſt aiaꝝ opulēta refectio: ⁊ pax ſumma
que exuperat omnem ſenſuȝ. Venite ad me
inquit oēs qui laboratꝭ ⁊ onerati eſtis: ⁊ ego
reficiam vos. O dn̄e quo indigeo. quare vo
cas. quid tibi cōmune nobiſcū. O vere pieta
tis vox. Venite ad me inquit. ⁊ ego reficiā
vos. O dei noſtri dignatio admirabilis. O
charitas ineffabilis. Quis enim aliqñ fecit
talia. quis vnq̄ȝ audiuit. quiſue cōſpexit ſi/
milia. Ecce inuitat inimicos. hortat reos. al
licit ingratos. Venite inquit ad me oēs. Et
diſcite a me. Tollite iugū meū ſuper vos: et
inuenietis requiē aīabus veſtris. O verba
dulcia. vba deifica. ⁊ penetrabiliora oī gla/
dio ancipiti. intima ꝓcordioꝝ euiſceratia. ni
miaq; repleta dulcedine vſq; ad diuiſionem
anime pungētia. Expgiſcere nūc o aīa chri/
ſtiana ad tante benignitatis amorē. dulcedis
tante ſaporem. ⁊ ad tante ſuauitatis odorem.
Certe qui iſta nō ſentit infirmus eſt. aliena/
tus eſt. iam ꝓximat morti. Inardeſce queſo
o anima mea. pingueſce amore. dulceſce ſa
pore. nemo te ꝓhibeat intrare: tenere: guſta
re. Quid amplius querimus. quid vltra ex
pectamus. quid deſideramꝰ in hac vita. Ha
bemus in chriſto oīa bona. Sed heu o inſa/
nia nr̄a mirabilis. O infirmitas miſerabil.
O veſania deteſtabilis. Nam vocamur ad
requiē: ⁊ ſequimur laborē. Inuitamur ad ſo/
latiū: ⁊ querimus dolorē. Promittit gaudi
um: ⁊ appetimus merorē. Mirabilis pror/
ſus infirmitas. miſeraq; peruerſitas. Iam
oēs inſenſibiles facti ſumus. ⁊ quaſi deterio
res ſimulacris. habentes oculos ⁊ non vidē
tes. aures ⁊ non audientes. rationem ⁊ non
diſcernentes. amaꝝ dulce ⁊ dulce amarum
ponentes. O deus: vnde nobis tante pūerſi
tatis correptio. vnde nobis tante offenſiōis
ſatiſfactio. Certe nihil tale inuenit in nobis:
niſi tuo munere tribuat. Tu enim ſolus po
tes nos corrigere. tu ſolus pro noſtris delictꝭ
ſatiſfacere. qui ſolus noſti figmentū noſtrū.
ſalus ⁊ redēptio noſtra. q̄ ſolū illis hec facis:
qui ſe miſeros ꝯſpicientes in imis: a te ſolum
releuari confidunt. Leuemus ergo ad deū
mētis nr̄e oculos in directo: ⁊ videamꝰ vbi
nūc ꝓſtrati ſumus. Q̄m quis ꝓpriū ſuū caſuȝ
ignorat. ſurgere minus curat. Cognoſcētes
vero clamemus in fortitudine ad deū de ꝓ
fundis: vt nobis adiutricē porrigat miſeri/
cordie ſue manū: q̄ abbreuiari nunq̄ȝ pote/
rit ad ſaluandū. Non queſo confidentiā amit
tamus: magnā remunerationē habētē. Ade
amus thronū grē eius cū fiducia. fructū no/
ſtre fidei reportantes. ſalutē. ſ. aīaꝝ nr̄arum.
Nulla nobis inſit cunctatio. Iam enim vita
nos vocat. ſalus expectat. tribulatio cōpellit
intrare. Quid ergo facimus. quid pigrita/
mus. quid moras ꝯtrahimus. Feſtinemꝰ in
gredi in illā requiem iocūditatis eterne: vbi
ſunt magna ⁊ inſcrutabilia. quoꝝ nō eſt nu/
merus. Aſcendat queſo hieruſalē cor nr̄m.
ſuſpiremus ad patriā noſtram. tendamꝰ ſur
ſum ad mrēm nr̄am. Introeamus in poten
tiam dn̄i. ⁊ intueamur noſtꝝ regem in ea re
gnantem. ⁊ liqueſcant in miſerationibus eiꝰ
corda nr̄a. Agamus illi grās toto corde. qui
defectū nr̄e ingratitudis nō ꝯſiderās: ſue nō
abſtulit a nobis miſericordie pietatē. deſide
riū nobis tribuēs ipſius viaȝ currere man/
datoꝝ. quā ſine deſiderio nullus currere pt.
quod quidē munus nō eſt vilipendendū. ſed
grē reputandū. cū hoc ꝓphetaꝝ ille eximiꝰ
ſe aſſerat ꝯcupiſſe qui ait. Cōcupiuit anima
mea deſiderare iuſtificationes tuas in omni
tpe. Sed q̄ hocipſum deſiderium aliqñ nimia
tepiditate nr̄e incurie ⁊ negligentie laſſeſcit.
cogitaui quedā incitatiōis huius memorialia
annotare. in quibus fugienda pateāt ⁊ ſeqn

da. que quidē cū affectu affectuoſe ſpeculantes. pſtino vigore reſumpto: tā diu infatigabiliter virtutibus ⁊ gratijs in charitate diuina creſcamus. quoadusqꝫ perfectū veniat ꝺſideriū collīū eternoꝝ. Ponant aūt memorialiū pdictoꝝ primo quedā generalia. poſtmodū ſpecialibus ſubſequentibus.

Memorialia generalia.

Sunt ergo hec quedā virtutes ꝓbate in iuuenibus ⁊ ſcale ſalutis. p q̄s ſine dubio ad pfectōem virtutꝫ et culmē glorie poſſunt aſcēdere: fideliter exercitati p eas. videlicet ſancta verecūdia i cunctis rebus ⁊ actibus ſuis. tarditas loquendi. pmptitudo obediēdi. frequētatio orōnis. fugere ociū ⁊ diſſolutōes. pure frequenter cōfiteri. libenter ſeruire. et infructuoſum ꝓſortium deuitare. Hec nanqꝫ ſunt margarite fulgentes: que poſſeſſorem ſuū deo ⁊ angelis faciunt gratioſum. Dum autē ei placuerit q te ſegregauit ex vtero mrīs tue: vocauitqꝫ p gratiam ſuā. vt in te reuelet imaginē filij ſui. de miſerabili ſeruitute egyptiaca trāſferens te ī libertatē filioꝝ dei. iamqꝫ in viā noui hois incepis pedē ponere. que iter timorē ⁊ amorē humilitatis eſt ſemita ꝯſtituta: tunc p eandem hūilitatis viā ad eminētiora ꝯſcendēs. poteris te in altioribus exercere: ex quibus certa memorialia ſubſcribunt.

De ꝯcupiſcentijs mortificandis.

Primū.

Oportet ergo ante oīa te cupiētē veſtigia ſeq ſaluatoris. vt ſpem tuā totam firā in dn̄o habeas. de oīb⁹ huius mūdi ꝯſolationibus penitus deſperans.

De vicijs extirpandis.

Secūdū eſt: vt ab oībus vicijs ⁊ cōcupiſcētijs malis: inq̄ſtū ſuſtinet humana ꝯditio: teipm ſtudeas penit⁹ emūdare. vt fermēto veteri totius malicie ⁊ neqtie expurgato: ſibules ī nouitate vite poſt xp̄m. q: niſi prius hmōi catenas iniqtatꝫ confregeris. aīa tua in tenebris aggregata: ad celeſtia non poterit eleuari.

De colligationibus reſecandis.

Tertiū eſt: vt a teipſo diſſoluas oēm colligationē extriſecā. vt ſana ⁊ pura mente poſſis deo colligari.

De tribulatōib⁹ cū patiētia tolerādis

Quartū ē: vt amore altiſſimi. ⁊ ſpōſi tui chriſti oēs mūdi huius pſecutiones equanimiter feras. imo ſi poſſibile eſt ꝓ voto ſuſcipiēs: ſolū in xp̄i paſſiōibus delecteris: renuēſqꝫ oēm tpalē leticiam. in ipſis tribulatōibus hilareſcas. oēs reputans tibi eſſe ad purgatōem peccaminum: ⁊ lucrum aīe tue preparatas.

Ut de nulla re conqueraris.

Quintū: vt cū creatorē tuū ⁊ oīm te ſentias offendiſſe. rationē tibi fieri nō poſcas ab aliqua creatura.

De paupertate ſuꝑpſiua.

Sextū: vt habeas deſpectui temetipſꝫ cupiēs ab oīb⁹ deſpici. zelanſqꝫ ſacratiſſimā pauptatē in oīb⁹ q̄ ad te ſpectāt. Auſpitatē: vilitatē: ⁊ parcitatē habeas q̄ſtum potes. nō tn̄ in alijs reqras. ſꝫ potius letus ⁊ gaudēs de oī ꝯſolatōe fraterna: eis ſicut oportet obſeqndo ⁊ miſtrando aſſiſtas. oīs ꝯſolatōis eos reputās eſſe dignos. niſi qd̄ abſiſtita tibi in aliquo pateret diuīa offēſa: q oī excuſatōe careret. de q̄ ꝯpatiendo ⁊ timēdo ex intimo corde doleas q̄ſtū potes:

De honoribus fugiendis.

Septimū eſt: vt omni tpe in timore ſtans blādicias huius ſeculi: honores: glorias vel fauores: aurasqꝫ vaneglie q̄ſi mortiferas peſtes oīno. fugias toto poſſe. ſtanſqꝫ ꝯtinuo in teipſo. oī bona habeas te ſuſpectū, q: ſi ſuꝑpſius victoriā fueris aſſecutus: nullus hoſtis interius vel exterius tibi nocebit:

De humilitate vera.

Octauū ē: vt amore illi⁹ q cū ſit dn̄s oīm celeſtiū: terreſtriū ⁊ infernorū: ꝓ nobis aſſūpſit viliſſimā ſui formā. in ea ſubijciēs ſe voluntarie hoīm prauis: humiliādo teipū: oēm hoīem: reputes tuū.

dominum: ⁊ te veriſſime reputes ſeruũ omnium. ⁊ ĩ omnibus circa homines te reputes ſicut ſeruum. Sic enim tranquillitatem ⁊ pacem cum omnibus perpetuã obtinẽs: ſcandalum penitus ignorabis.

De pace anime ⁊ quõ habetur.

9 Nonũ: vt nihil corũ tangas: que te ſpũali vtilitate nõ tangunt. hoc eſt. de nulla re cures vel implices te in aliquo exterius vel interius quoquo modo vbi non inuenis anime tue lucrum. nec ĩ huiuſmodi te ab aliquo implicari pmittas.

De cuſtodia ſenſuum.

Decimũ: vt viſui atq; omnibus corporis ſenſibus omnimodã cuſtodiam ponas. ita vt nihil prorſus velis
10 videre vel audire aut tangere: niſi vtilia aĩe tue. Linguã etiã diligẽtiſſime reſtringas: vt nihil loquaris niſi interrogatus. vel neceſſitate vel vtilitate euidenti coactus. ⁊ tunc cũ reuerentia animi ⁊ timoris dulcedine breuiter ⁊ liberiſſe ſi potes ſemper deuitans plixitatem verborumq; occaſiones iuxta poſſe precidendo.

De ſolitudine ⁊ vigilijs.

Undecimũ: vt gratam ſanctãq; ſolitudinẽ deſiderãs: omni tpe operationẽ vigiliaꝝ habeas pciosam. in ipſis ſp offerẽs deo oĩones tuas cũ attentõe vboꝝ: deuotõis feruore: ⁊ hũilitate pſunda.

De diuino officio.

Duodecimũ: vt cũ debes diuinũ officium celebrare ita factus in teipſo quietus obliuiſcaris omniũ terrenorum: quatenus fixa mente celeſtibus inſiſtens myſterijs: cũ tanta illud deuotiõe: reuerentia: gaudio: ac timore pſoluas: q̃ſi int᷑ angeloꝝ agmĩa pſtitutus diuino pſpectui laudes pſnaliter offeras cũ eiſdem.

Ut ſup omnia habeas in deuotione virginem glorioſam.

Tertiũdecimũ: vt glorioſam reginã dñi noſtri matrẽ bñdictã in ſummo habeas omni tpe venerationis affectu. ⁊ in cunctis ad eã neceſſitatibus: periculis ⁊ pſſuris tanq̃ ad refugium tutiſſimũ te cõuertas. ipſius tutele pſidiũ flagitãdo. eãq; in tuam ſuſcipiẽs aduocatã: deuotiſſime ac ſecure tuã ei cauſam pmittas. q: mater eſt miſericordie. quotidie ſtudẽs ei ſpẽalem ⁊ ſingularem reuerentiã exhibere. Et vt tua deuotio ſit ei accepta ⁊ reuerẽtia grata: ipſius puritatem ⁊ mundiciam omni virtute: mente ⁊ corpore: illibate in teipſo ſeruando: toto conatu nitaris: humilitate ⁊ mãſuetudine eius veſtigia imitari.

Quõ fugienda ſunt pſortia mulieꝝ.

14 Quartũdecimũ: vt vbicũq; mulieres ⁊ ṽgines ⁊ iuuenes quaſcũq; pter neceſſitatẽ vel manifeſte vtilitatẽ cãs deuites. Et vnũ vbicũq; fueris elige tibi patrẽ virũ quidẽ ſanctũ. diſcretũ ⁊ piũ. doctũ potius experientia opis q̃ ſublimitate ſermonis. qui te verbis ⁊ exẽplis efficacibus ⁊ pbatis ad diuinũ amorẽ inſtruat ⁊ inflãmet. ad quẽ in cunctis neceſſitatibus tuis poſſis habere recurſum ⁊ ſpũale ſolamen.

De fuga accidie ⁊ triſticie.

15 Quintũdecimũ: vt omnẽ frigiditatẽ accidie ⁊ triſticie: in qua latet vis cõfuſiõis: que ducit ad mortẽ. a teipſo ſũmo ſtudio depellẽs. interius exteriuſq; ſerenus ſp ⁊ trãqllus exiſtas: nulli vllo mõ cõtradicas vel reſiſtas in aliquo. ſed potius oĩmodo: p oĩa oĩbus acqeſcens: dũmodo diuine laudi vel ſalui aĩe nõ obſiſtat.

Ut de oĩbus habeas bonũ exẽplũ.

16 Sextũdecimũ: vt oẽs affectões tuas ac volũtates pformes diuine volũtati. Omnia te edificẽt: neq; te dedificet aliqd in hoc mũdo: puritatis ⁊ innocentie gr̃a diuini tibi muneris elargite. nec alioꝝ plus debito defectib⁹ pturbatus. iniqtati addẽdo iniquitatẽ: alienis ſordibus polluaris. ne dũ cupis alios de pelago liberare deterius ipſe corruas in pfundũ. Pͥ oĩa igit͛ omnia quibus nõ potes ſine detrimẽto prodeſſe operiens charitate benigna: illi ſumme

ſapientie derelinquas: q nouit bona de mal'
eligere quibuſcūq3. ſicq3 in bonis opib9 pa
riter atq3 malis ſpūalem dño concedēte po
teris reperire profectum.

17 ¶ De cuſtodia cordis.

Eptimūdecimū: vt cor tuū ſeruans
o omni cuſtodia: ſoliſq3 ſpūalibus ex
ercitijs deditū: nulle ibi rex viſibi
liū imprimanī ɔcupiſcētie: vt creaturis oīb9
alienū libere poſſit vacare oīum creatori.

¶ De charitate ad proximos.

18 Ctauūdecimū: vt imaginē ac ſilitu
o dinem maieſtatis diuine ɔſiderās
in cūctis hoībus. ita eos diligas in
time charitatis affectu: oīmq3 ⁊ maxīe infir
mox ⁊ quorūcūq3 indigentiū curā geras.
dūmodo circa ſpūalia tibi nō fiat nociua di
ſtractio ſicut bona mater diligit atq3 curat
vnicū filium predilectum.

¶ De oratōibus cum opibus ſanctis.

19 Onūdecimū: vt ɔtinue mētē tuam
n ita habeas ordinatā cū deo: q om
ne opus tuū atq3 exercitiū tā mētis
q̄3 corporis ſit oratio. oiaq3 ſeruitia: ⁊ maxime
humiliora cū tanto facias charitatꝫ feruore:
acſi ea chriſto corpaliter exhiberes. Qd cer
te debes ⁊ potes veraciter cogitare: qm̄ ipſe
dixit in euangelio. Quod vni ex minimis
meis feciſtis: mihi feciſtis.

20 ¶ De obedientia ſancta.

Iceſimū: vt honorē ⁊ reuerētiā oī
v bus tā debitā q̄3 deuotā ſctiſſime
obediētie normā: nō ſolū magnis.
verūetiā minimis: quaſi pupillā ſtudeas ſp
ſeruare illeſam. obediēs quidē nō ſolū maio
ribus. vt plalatis. verūetiā minoribus oīb9: te
ſubijciēs quibuſcūq3. abnegādo teipſ3. p chri
ſto. In bonis ⁊ indifferētibus ſp alterius ſtu
deas facere volūtatē. in nullo prebens te ali
cui onerosum: ſed potius in charitate chriſti.
diligens vniuerſos: teipm omnibus oibus
gratū reddēs. Affabilitates: amicitias ⁊ fa
miliaritates fugias ſingulares. Sūmope ca
ueas ne vnq3 verbo vel facto vel geſtu: ali-
cuius rancoris: odij: clamoris: iniurie: turba
tionis: murmurationis: detractionis: ſcāda-
li: ⁊ adulatōis: ⁊ quorūcunq3 ſilium: aliq rōe
vel mō p te vel aliū cauſa vel occaſio fias.

¶ De conſolationes ⁊ tribulationes oc
culte teneas.

Iceſimūprimū: vt virtutes vel gra
v tias ſpūales: quas in te vel p te di- 21
uina miſericordia opari dignat: tri
bulationes ⁊ ſplia virtutiſq3 ppoſitū vel ſi-
milia. ab oibus abſcondere ſtudeas q̄3tum
potes his tn̄ exceptis que pprio ſacerdoti i
propria debent accuſatione detegi: niſi forte
alicui tuo ſpeciali ⁊ probato amico ea ſpūa-
lis vtilitatis gratia reuelares. cuius ɔſilium
vel doctrinam in huiuſmodi credas tibi poſ
ſe valere. Solicitus ſemp ſis furari tempus
vbiq3: vt poſſis ſolite orationi ⁊ meditationi
ſancte vacare: vt ſedendo ſolitarius: eleuat9
ſis deſiderio ad ſuperna.

¶ De deū ſp ⁊ vbiq3 habeas ī memoria

Iceſimūſecundū: vt ſolutus ab oi-
v bus creaturis: tāto mentis conatu
deſiderijſq3 feruore: circa tuū crea- 22
torē intendas: vt quaſi oium inferiox oblit9
quicqd agas: ⁊ vbicūq3 ſteteris. ⁊ qbuſcūq3
negocijs implicieris. die ac nocte ⁊ oi momē
to ⁊ hora: deum ſemp habeas in memoria.
credens ⁊ cogitans te eſſe veriſſime corā eo.
⁊ ipm cogitans vndiq3 te aſpicere. Hec aūt
cogita cum magna reuerentia ac timore pa
riter ⁊ amore. ⁊ cum magna diſcretōe. nunc
ante pedes immenſe maieſtatis eius proſtra
tus: corde amariſſimo pctōrum veniā poſtu
lando. nunc ſacratiſſime paſſiōis filij dei gla
dio compaſſionis. dorā eius cruce vulnera-
tus cū cordis lacrymoſis ⁊ flebilis apparēdo.
nunc totius vite illius decurſum: obliquitati
tue velut rectitudinis lineam preponendo.
nunc inenarrabilia ⁊ innumera dei beneficia
mente ptractans: grārum actionibus inſiſtē
do: nunc ſtimulis ipſius amoris ardentiſſi-
me punctus: ipm in creaturis oibus intuen-
do. nunc potentiā: nunc ſapientiam. nūc bo-

nitatem & clementiã eius attendẽs:cũ deuotiſſime in cunctis operibus ſuis collaudãdo nũc deſiderio patrie celeſtis attractus:ad ipſum gemebũdis ſuſpirijs anhelando. nunc circa nos viſcera ineſtimabilis charitatis ei⁹ aſpiciens.letabunda quadã exceſſiua admiratione:corde & animo in ipſo deficiẽdo:nũc te precipitẽ.nunc te fugientẽ.nunc te ruentẽ:nunc deum te timentem:ſubleuantẽ:retinentem & attrahentẽ.nunc deum te ingratũ per omnia concernentẽ conſiderãs.ineffabilib⁹ diuine miſericordie viſceribus tibi patefactis.nimio in eo charitatis ardore te conferens:totum te fletibus reſoluendo.nunc do occultiſſima:pfundiſſima & ſumme archana:nimiũq; ſtupenda iudicia iuſticie eius diligẽter attendens.eum in oĩbus fidelis & pſtãs:cum ſummo amore ingenti quoq; timore ac tremore:diſcretus:ſupplex & humilis venerando. pre omnibus autem continuam et viuam memoriam ipſius ſacratiſſime paſſionis in animo & corde tuo ferens.

¶ De ſolicita cuſtodia ſuiipſius.

Viceſimũtertiũ:vt ſup cuſtodia tua vigilans omni tpe:ab antiq hoſtis fraudibus:qui ſepe ſe in angelũ lucis trãſfigurãs oĩ tpe & in oĩ via homini laqueum tendit & retia. vt animas nr̃as valeat captiuare.ſolicitudine te cautiſſima tuearis. venãtiũ laqueos fugiẽs ſicut paſſer.tãteq; puritatis humilitate ſancta in oculis tuis fias:vt ne ſubtiliſſima eius retia te valeant continere.a quibus ſane tunc poteris liberari illeſus.cũ effectus fueris iſrael:ſiue mẽtalibus oculis videns deum.q: non dormitabit neq; dormiet eius cuſtos.

¶ De pura confeſſione peccatorum.

Viceſimũ quartũ:vt tenens indefeſſum inſtituti ſancti rigorẽ.ſacris ardoribus celeſtiũ deſideriorũ ſuccenſus.mentis & corporis mũdicie pulchritudinẽ.innocẽtie puritatẽ.ↄſcientieq; teneritudinem ↄſeruãs:cura diligẽtiſſima caueas:ne vnq; tepẽdo in aliquo reſipiſcas. Ad qđ q dem diligẽtius & purius ↄſeruãdũ:quotidiana diſcuſſione ſepties in die examines vitã tuam.ſp ante vel imediate poſt quãlibet horam canonicã. conſiderans & diſcutiẽs attentiſſime:qͥliter de hora in horã ambulaueris digne corã deo ſine macula i iuſticie ſemita. Et q: nemo eſt qui ſic diſciplinã & iuſticiam obſeruet.vt nihil penitus negligat vel omittat.ideo neceſſariũ eſt vt ad penitẽtie lauacrum recurrẽs cũ dolore & gemitu ſepiſſime tue accuſationi inſiſtas. In qua qdẽ accuſatione ſeu ↄfeſſiõe:integre:veraciter & pure ſine omni velamine excuſatõis vel occultationis ſeu palliatõis:p ordinẽ oẽs tuos retexendo defectus:ſacerdoti ꝓprio tanq̃ deo debes intimare:narrãdo primo omiſſiones quas in his que ſunt ad deũ feciſti.& maxie in oratione quantũ ad duplicẽ eius partem. mentalẽ.ſ.& vocalẽ.deinde defectus in obſeruatione iuſticie quo ad ꝓximũ.poſt ↄmiſſiones quas egiſti et mala cuſtodia ſenſuum.& ſenſibus adiacentiũ:affectionũ & cogitationũ. Hanc aũt ↄfeſſionẽ ſemꝑ debet ↄtritio & ſatiſfactio comitari.vt doleas videlicet de oĩbus offenſis:nõ ſolũ de magnis:ſed etiã de modicis:& dolendo caueas iterare culpã ſemper ſtudens cauſas & occaſiones peccati preſcindere:quantũcunq; per amorẽ videantur tibi coniuncte.q: tũc iuxta ſaluatoris ſententiam:eruendus eſt oculus ſcandalizans.i. occaſiones peccati vitande.que quidẽ apparent nobis delectabiles nimiũ.etiã ſi multũ nobis diſpliceãt ꝑ effectus. Unde fortiſſimũ eſt in hac pugna bellũ. Et ideo oportet ſm dei preceptũ eſſe cecum:ſurdũ & mutũ:& inſenſibilem ad omnia in quibus nõ inuenit anima lucrũ. Ut aũt diuine ꝓ ꝑceptionis eiuſq; diſcipline celeſtis obſeruantiam:in ſupradictis & ceteris alijs ſollicitius intendas:ac feruentius accẽdaris.ſtudeas hec quinq; ſemel ad minus inter diem & nocte:affectuoſe:moroſe:omni tempore ſincera mente tractare. q; ſcilicet ſit breuis vita noſtra. q; lubrica via.q; mors incerta.que pena iuſtis

que ſupplicia parant iniuſtis. vt nō ſit ſeruitium ſine timore: nec gaudiū ſine tremore.

Quales eſſe debemus in noſtra reputatione: q̄ʒuis perfecti.

Jceſimuſquintū ⁊ vltimū. vt cū diuina grā largiēte omnia bn̄ feceris: te ſeruū inutilē ⁊ pctōrem recognoſcens: omni beneficio dei reputes te idignū. ſemꝑ robuſtiſſimā fidē tenens. repletus charitate diuina. fiducia magna: ſperās ab ipſo miſericordiſſimo patre: miſericordie tibi viſcera aperiri. vt dū in foſſam ꝓfunde humilitatis: infirmiſſima ieceris fidei fundamēta erexeriſqʒ luciſſimos parietes cōtinue ac feruide charitatis: decoratos omnium virtutū picturis: tecumqʒ deſiderate ſpei beatiſſime poſueris gloriosiſſim. tandem omnibus ordinate diſpoſitis: ſūmus ille celeſtis inhabitator: dulciſqʒ hoſpes fideliū animarū. cui deliciē ſunt eſſe cū filijs hominū: tā diu tecum digneꝶ inhabitare per gratiam in pñti ſeculo vel exilio: quouſqʒ poſt terminū vite huius: in celeſtis btitudinis patria glorioſa ſtola ꝑpetue immortalitatis indutus: claritatem vultus eius cum oibus ſanctis cernere merearis in iubilo. vbi erit ſumma felicitas ⁊ eterna beatitudo. finis ⁊ complemētum oim deſiderioꝝ noſtrorum.

Concluſio epiſtole huius.

Oc verūtamen adhuc ſcias chariſſime frater indubitāter: ꝙ niſi ꝑfecte abnegaueris temetipm. ſeq nō poteris veſtigia ſaluatoris. ⁊ ſine ſollicitudi e ꝯtinua ⁊ labore: eius gratiā adipiſci negbiꝶ. Et niſi aſſidue ꝓpulſaueris portas eius: ingredi nō poteris ad pacem mēſtis. Et niſi te inſtanter in timore dei tenueris: cito dom⁹ tua corruet in profundum. Et ſi fideliter ⁊ conſtanter te tenueris: ⁊ exercitatus fueris in ꝓdictis. ſpero in miſericordia ſaluatoris: ꝙ te gratia ſua dignum faciet in preſenti. ſeculqʒ potieris gloria in futuro. qđ ipſe tibi concedat qui eſt trinus ⁊ vnus in ſecula ſeculorū benedictus Amen.

Ec aūt chariſſime nō ideo tibi ſcripſi q: te crederē talib⁹ indigere. ſed q: ante collegerā ꝓ meipſo. cernēſqʒ mee incōſtantie ꝓnitatē: ſeu conſtantie paruitatem: cogitaui ea tibi tanq̄ʒ coadiutori fideli cōmunicare. vt qđ mea puſillanimitate negligentiaqʒ temporis omittiꝶ. tua magnanimitate ſeruoriſqʒ ſollicitudine reſtaureꝶ. maxime cum te concordem quaſi oibus votis meis in huiuſmodi ſimplicioribus plurimū delectari cognoſcam. Quapropter chariſſime i chriſto hec ea rogo charitate ſuſcipias. qua illa tibi me ſcio affectione miſiſſe. vt videlicet his omnibus ſupradictis: quoꝝ qdē diſciplina nō videtur eſſe gaudij ſed meroris. ita per celeſtiū ſtudioꝝ exercitia ſtudeas te mancipare: vt pacatiſſimū iuſticie fructū afferant in futuro. ⁊ expectationis eius dulcis memoria etiam in preſenti aīa tua guſtu deuotionis adipe ⁊ pinguedine repleatꝶ: in chriſto ieſu domino noſtro. cui me aridus ⁊ verboſum: potius q̄ʒ deuotū: deuotis tuis orationibus cōmendabis. Cui eſt honor et gloria: decus ⁊ imperiū: per infinita ſecula ſeculorum Amen.

Finit epiſtola ſancti Bonauenture. que eſt quaſi regula omnium pie ⁊ ſpūaliter in chriſto viuere volentiū.

Venerabilis doctoris deuoti Bonauenture. libellus de reductione artium ad theologiam incipit.

Mne datum optimuʒ: et omne donū ꝑfectū deſurſum eſt deſcēdens a patre luminū. ſcribiꝶ. Jac. i. c. Jn hoc v̄bo tangiꝶ origo ois illuminationis. ⁊ ſimul cum hoc inſinuatur multiplicis luminis ab illa fontali luce liberalis emanatio. Licet auteʒ omnis illuminatio interna ſit cognitione. poſſumus tamen rōnabiliter diſtinguere vt

dicamus q̄ eſt lumen exterius.ſ.lumen artis mechanice lumen inferius.ſ.lumen cognitionis ſenſitiue lumen interius.ſ. lumen cognitionis philoſophice lumē ſuperius.ſ. lumen gratie ⁊ ſacre ſcripture. Primum illuminat reſpectu forme artificialis. ſcd'm reſpectu forme naturalis. tertium reſpectu veritatis intellectualis quartum ⁊ vltimum reſpectu veritatis ſalutaris. ¶ Primū ergo lumen qd' illuminat ad figuras artificiales: q̄ q̄ſi exterius ſunt. ⁊ propter ſupplendā corporis indigētiā reperte. dicit lumen artis mechanice. que q̄ quodāmodo ſeruilis ē: ⁊ degenerat a cognitione philoſophie: recte ideo pōt dici exteri⁹ Et illud ſeptuplicat ſm ſeptem artes mechanicas: quas aſſignat Hugo de ſctō victo. in didaſcolicon. q̄ ſunt. ſ. lanificium. armatura. agricultura venatio nauigatio. theatrica medicina. Quarum ſufficientia ſic accipitur. Quā ois ars mechanica: aut eſt ad ſolatium ſiue ſit ad excludendam triſticiā: ſiue indigētiā: aut eſt ad cōmodū. ſiue illud prodeſt aut delectat. ſm illud Oratij. aut prodeſſe volūt aut delectare poete. Et iterū. Omne tulit p̄cti i qui miſcuit vtile dulci. Si eſt ad ſolatium ⁊ delectationem. ſic eſt theatrica. que eſt ars ludorū: oēm modū ludēdi cōtinens. ſiue ſit in cantibus: ſiue in organis. ſiue in figmentis. ſiue in geſticulatiōib⁹ corpis. Si vo ordinatur ad cōmodū ſiue ꝓfectū ſm exteriorē hoīem. hoc poteſt eē: aut quātū ad opimētū. aut q̄ʒtum ad alimētū. aut q̄ʒtum ad vtriuſqʒ adminiculum. Si quātū ad operimētū: aut illd' eſt de materia molli ⁊ leui. ſic eſt lanificium. aut eſt de materia dura ⁊ forti. ⁊ ſic eſt armatura ſiue ars fabrilis. que continet oēm armaturā fabricatā: ſiue ex ferro: ſiue ex quocūqʒ metallo. ſiue ex lapide: ſiue ex ligno. Si vero iuuat quantum ad alimētū. hoc pōt eſſe dupliciter. q̄ cibamur vegetabilibus ⁊ ſenſibilib⁹ Si quantum ad vegetabilia: ſic eſt agricultura. Si quantum ad ſenſibilia. ſic eſt venatio. Uel aliter. q̄ iuuare quātum ad cibum pōt eſſe dupliciter. Aut quātum ad ciborū geniturā ⁊ multiplicationē: ⁊ ſic eſt agricultura aut quātū ad ciborum multiplicatorū ꝑparationem. ⁊ ſic eſt venatio. q̄ cōtinet omnes gen⁹ preparandi cibos ⁊ pot⁹ ⁊ ſapores. qd' pertinet ad piſtores: cocos ⁊ caupones. Denoiatur aūt ab vnius parte ſolū ꝓpter quādā excellentiā ⁊ cōparabilitatē. Si aūt ad vtrūqʒ adminiculum. hoc eſt dupliciter. aut defectu ſupplendo. ⁊ ſic eſt nauigatio: ſub qua ↄtinetur omnis mercatio. ſiue pertinentiū ad operimētū. ſiue ad alimentū. aut remouēdo impedimentum aut nocumentū. ⁊ ſic ē medicina: ſiue que cōſiſtit in ↄfectione electuariorū: ſiue potionum: ſiue vnguentorum: ſiue curatione vulnerū: ſiue deciſiōe mēbrorū: ſicut chyrurgia. theatrica aūt eſt vnica. Et ſic patet ſufficientia. ¶ Scd'm lumē qd' illuminat nos ad formas naturales apprehēdēdas eſt lumē cognitionis ſenſitiue. qd' recte dicitur inferius. q̄ cognitio ſenſitiua ab inferiori incipit. ⁊ fit beneficio lucis corporalis. Et hoc quintuplatur ſm quinqʒ ſenſus. Quorum ſufficientiā ſumit Auguſtinus ſm naturam luminis elementorum: in q̄rto ſup Geneſi. hoc mō. Quia lumen ſiue lux faciens ad diſtinctionē rerum corporearū. aut eſt in ſue proprietatis eminētia: ⁊ quadam puritate. ⁊ ſic eſt ſenſus viſus: Aut cōmiſcetur aeri. ⁊ ſic eſt auditus. aut vapori: ⁊ ſic eſt odoratus. aut humori. ⁊ ſic ē guſtus. aut terree groſſiciei. ⁊ ſic eſt tact⁹. Spiritus enim ſenſibilis naturam luminis habet ⁊ in neruis viget. quorum natura eſt clara ⁊ peruia. ⁊ in iſtis quinqʒ ſenſibus multiplicat ſm maiorem ⁊ minorē depurationē. Itaqʒ cū quinqʒ ſint corpa mundi ſimplicia. ſ. q̄tuor elementa: ⁊ quinta eſſentia: vt hō omnes formas corporeas poſſet percipere. quinqʒ ſenſus habet illis correſpondentes. q̄ nulla fit apprehēſio niſi per aliquā ſimilitudinē ⁊ cōuenientiā organi ⁊ obiecti: pro eo q̄ ſenſus natura determinata eſt. Et ⁊ alius modus ſufficientiam ſenſuū ſumendi. ſed hūc approbat auguſtinus. ⁊ rationabilis videtur. q̄ ad hanc ſufficientiam ſimul ↄcurrūt correſpon

dētia ex pte organi: medij: ⁊ obiecti. ¶ Ter-
tium lumen qđ illuminat ad veritates intelli
gibiles perſcrutandas eſt lumen cognitionis
philoſophice. quod ideo interius dicitur. q̄:
interiores cauſas ⁊ latentes requirit. ⁊ hoc ꝑ
principia diſciplinarum ⁊ veritatis naturalis
que homini naturaliter ſunt inſerta. Et hoc
triplicatur: in rationalem: naturalem ⁊ mo-
ralem. Et ſufficientia poteſt ſumi ſic. Eſt eñ
veritas ſermonum: veritas rerum: ⁊ veri-
tas morum. ¶ Rationalis veritatē ſermo
nū cōſiderat: naturalis veritatē rerū. moral'
v̄itatē morū. ¶ Vel aliter. ſicut in ſūmo deo
eſt conſiderare rōnem cauſe efficiētis: forma
lis ⁊ exemplaris. q̄: eſt cauſa ſubſiſtendi: ra-
tio intelligendi: ⁊ ordo viuendi. ſic in ipſa illu
minatione phīe: quīa aut illuminat ad cogno-
ſcendas cauſas eſſendi. ⁊ ſic eſt phyſica. aut
rōnes intelligendi: ⁊ ſic eſt logica. aut ordinē
viuendi. ⁊ ſic eſt moralis. ¶ Tertio mō ſic:
q̄: lumen cognitiōis philoſophice illuminat
ipſam intelligentiam. hoc aūt pōt eē triplici-
ter. Aut inquantum regit motiuam: ⁊ ſic eſt
moralis: aut inquantū regit ſeipſam. ⁊ ſic eſt
naturalis: aut inquantum regit interpretati-
uam. ⁊ ſic eſt ſermocinalis. vt ſic illuminetur
hō ad veritatem vite: ad v̄itatē ſcientie. ⁊ ad
veritatem doctrine. ¶ Et quī tripliciter pōt
aliquis per ſermonē quē habet apud ſe inter
pretari. vt. ſ. vel notum faciat mentis ſue cōce
ptum: vel vt amplius moueat ad credendū.
vel vt moueat ad amorem vel odiū. ideo ſer
mocinalis ſiue rationalis phīa triplicat. ſ. in
grāmaticam: logicā ⁊ rhetoricā. Quaꝝ pri-
ma eſt ad exprimendū. ſecūda ad docendū.
tertia ad mouendum. Prima reſpicit rōnē
vt apprehenſiuam. ſecunda vt iudicatiuam.
tertia vt motiuam. ¶ Et quia ratio apprehē
dit per ſermonē cōgruū. iudicat per veꝝ. mo
uet per ſermonē ornatū. hic eſt q̄ hec triplex
ſcientia has tres paſſiones circa ſermonem
cōſiderat. ¶ Rurſus quī itellect⁹ noſter di
rigi habet in iudicando ſꝫ rōnes formales.
⁊ he tripliciter poſſunt conſiderari: vel cum

paratione ad materiā. ⁊ ſic dicunt̄ rōnes for
males: vel in compatiōe ad aīam. ⁊ ſic dicū-
tur intellectuales: vel in comparatiōe ad di-
uinam ſapientiam. ⁊ ſic dicunt̄ ideales. ideo
naturalis phīa triplicatur. ſ. in phyſicaꝫ pro
prie dictā: in mathematicā. ⁊ in metaphyſi-
cam. Ita q̄ phyſica conſideratio eſt circa re
rum generationem ⁊ corruptionem ſm̄ v̄tu
tes naturales ⁊ rōnes ſeminales. Mathe-
matica eſt circa conſiderationem formaꝝ ab
ſtrahibiliū: ſm̄ rōnes intelligibiles. Meta-
phyſica circa cognitionem omniū entiū q̄ re
ducit ad vnū primi principiū: a quo exierūt
ſm̄ rōnes ideales. ſiue ad deū inquātū prin-
cipiū: finis ⁊ exemplar. Licet inter metaphy-
ſicos de hmōi rōnibus idealibus nōnulla fu
erit controuerſia. Poſtremo q̄: regimen vir
tutis motiue tripliciter habet attendi. ſ. reſpe
ctu vite proprie: reſpectu familie: ⁊ reſpectu
multitudinis ſubiecte. ideo moralis philoſo-
phia triplicatur. ſ. in monaſticam: iconomy-
cam: ⁊ polyticam. que diſtinguuntur ſm̄ tri
plicem modum predictū. ſicut apparet ex ip
ſis noīb⁹. ¶ Quartū lumen, qđ illuminat ad
veritatem ſalutarē eſt lumen ſacre ſcripture
qđ ideo dicit̄ ſuperius. q̄: ad ſuperiora ducit
manifeſtando ea que ſunt ſupra rōnē. Et eti
am q̄: non per inuentionem: ſed p inſpiratio
nem a prē luminū deſcēdit. Qđ licet vnū ſit
ſm̄ intellectū l̄ralem. eſt tñ triplex ſm̄ ſenſū
myſticū ⁊ ſpūalem. In oībus enim ſacre ſcri
pture libris preter l̄ralem ſenſum quem exte
rius v̄ba ſonant. concipit̄ triplex ſenſus ſpūa
lis. ſ. allegoricus. quo docetur quid creden-
dum de diuinitate ⁊ hūanitate ſit. Moralis
quo docetur quō viuendū ſit. Et anagogic⁹
quo docetur qualiter eſt deo adherendum.
Unde tota ſacra ſcriptura hec tria docet. ſ.
chriſti eternam generationem ⁊ incarnatio-
nem. viuendi ordinem: ⁊ dei ⁊ aīe vnionem.
Primū reſpicit fidē. ſecundū mores. tertiū
finem vtriuſq;. Circa primū inſudare deb;
ſtudium doctorū: circa ſecundū ſtudiū predi
catorum: circa tertiū ſtudiū contēplatiuorū.

¶ Primum maxime docet auguſtinꝰ. ¶ Se cundū maxie docet gregoriꝰ. ¶ Tertiū vo docet dionyſius. Anſelmꝰ ſequit̄ auguſtinū. Bernardus ſequit̄ gregorium. Richardus ſequit̄ dionyſiū. Quia anſelmꝰ in ratiocina tione. Bernardus in p̄dicatiōe. Richardus in contēplatione. Hugo vero omnia hec. i. omnes tres ſequitur. Ex predictis colligit̄ q̄ licet ex primaria diuiſiōe q̄druplex ſit lumē deſurſum deſcendens. ſunt tn̄ ſex eius diffe rentie. ſ. lumen ſacre ſcripture. lumen cogni tionis ſenſitiue. lumē artis mechanice. lumē philoſophie rationalis. lumē phīloſophie na turalis. ⁊ lumen phīe moralis. Et ideo ſex il luminationes ſunt in vita iſta. ⁊ habēt veſpe ram. q: omnis hec ſcientia deſtruetur. Et iō ſuccedit eis ſeptima dies requietiōis. que ve ſperam non habet. ſ. illuminatio glorie. Un de valde aperte poſſūt reduci ſex iſte illumi nationes ad ſenariū formationū ſiue illumi nationum: in quibus factus eſt mūdus: vt co gnitio ſacre ſcripture prime formatiōi. ſ. for mationi lucis reſpōdeat. ⁊ ſic deinceps p̄ or dinem. Et ſicut omnes ille ab vna luce habe bant originem. ſic omnes iſte cognitiones ad cognitionem ſacre ſcripture ordinant̄. in ea clauduntur: ⁊ in illa perficiunt̄. ⁊ mediante illa ad eternam illuminationē ordinant̄. Unde omnis noſtra cognitio: i cognitiōe ſacre ſcri pture debet habere ſtatum. ⁊ maxime q̄ntū ad intellectum anagogie. p̄ quem illuminatio noſtra refertur in deum vnde habuit ortum. Et ideo ibi completꝰ eſt circulus. cōpletꝰ eſt ſenarius: ⁊ propter hoc ſtatus. ¶ Videamus ergo qualiter alie illuminatiōes cognitionū reduci habent ad lumen ſacre ſcripture. Et primo videamus de illuminatione cognitio nis ſenſitiue. que tota verſatur circa cogni tionem ſenſibiliū: vbi tria eſt cōſiderare. vi3 cognoſcendi medium: cognoſcēdi exercitiū. cognoſcendi oblectamentum. Si cōſideremꝰ medium cognoſcendi intuebimur ibi Verbū eternaliter generatum: ⁊ ex tpe incarnatum. Nullum enī ſenſibile mouet potētiā niſi me diante ſilitudine: que egreditur ab obiecto: ſicut proles a parente. ⁊ hoc generaliter: realit̄ ⁊ exēplariter eſt neceſſe eē in omni ſenſu. Il la aūt ſimilitudo non facit cōpletionē in actu ſentiendi. niſi vniatur cum organo ⁊ virtute. Et cum vnitur noua fit perceptio. ⁊ per illā perceptionem fit reductio mediāte illa ſilitu dine in obiectum. Et licet non ſp̄ illa obiectū ſentiat̄. ſemper tn̄ quantū eſt de ſe gignit ſili tudinem cum eſt in ſua cōpletiōe. Per hūc etiam modū itelligo: q̄ a ſumma mēte q̄ co gnoſcibilis eſt in interioribus ſenſibꝰ mētis noſtre eternaliter emanauit ſilitudo: imago ⁊ proles. ⁊ ille poſtmodum quando venit ple nitudo tpis vnitus eſt menti ⁊ carni. i. homi ni quē formauerat. qui nunq̄3 fuerat prius. ⁊ per illū omnes mentes noſtre reducunt̄ i de um. que illā ſilitudinē pr̄is per fidem in cor de ſuſcipiunt. ¶ Si vero cōſideremꝰ ſenſuū exercitium: intuebimur ibi ordinem viuendi vnuſquiſq3 enim ſenſus ſe exercet circa pro prium obiectū: refugit ſibi nociuū: ⁊ nō vſur pat alienū. ¶ Per hunc modū tunc ſenſus cordis ordinate viuit: dum ſeipſū3 exercet ad id ad qđ eſt: ↄtra negligentiam: dū refugit ſi bi nociuū: contra concupiſcentiā: ⁊ dum non vſurpat ſibi alienu3: contra ſuperbiam. Dis enim inordinatio: aut venit ex negligētia: aut ex concupiſcentia: aut ex ſuperbia. Ille enim ordinate viuit: qui viuit prudenter: tpāter: ⁊ obtpanter. vt refugiat negligentiā in ope rabilibus. concupiſcentiā in appetibilibꝰ. ſup biā in excellētibꝰ ſiue ſublimibꝰ. ¶ Si autē conſideremus oblectamētū. intuebimur dei ⁊ anime vnionem. Omnis enim ſenſus ſuū3 ſenſibile cōueniens q̄rit cū deſiderio. inuenit cum gaudio. repetit ſine faſtidio. Quia non ſatiatur oculus viſu. nec auris auditu implet̄. Per hunc etiam modū ſenſus cordis noſtri ſiue pulchrum: ſiue cōſonū: ſiue odoriferū: ſiue dulce. ſiue mulcebre: debet deſideranter q̄re re. gaudenter inuenire. inceſſanter repetere. Ecce quō in cognitione ſenſitiua cōtinet̄ oc culte diuina ſapiētia. Et q̄3 mira eſt ↄtempla

tis quinqz sensuū spiritualium sm̄ cōformita tem ad sensus corporales. ¶ Per hunc mo dum est reperire in illuminatione artis me chanice. cuius tota intentio versatur circa artifi cialium pductionem. In qua ista tria possu mus intueri. s. vbi generationem et incarna tionem. viuēdi ordinē: et dei et aīe federatio nem. Et hoc si cōsideremus. s. egressū: effectū fructum. Vel sic. Artem operandi: q̄litatem effecti artificij: et vtilitatē fructus eliciti. Si cōsideremus egressum videbimus q effectus artificialis exit ab artifice mediante similitu dine existente in mente. p quā artifex excogi tat anteqz producat. et inde pducit sicut di sposuit. Producit aūt artifex exterius opus assimilatū exemplari interiori catenus qua tenus pōt melius. Et si talem effectū posset p ducere q ipsum amaret et cognosceret vtiqz faceret. Et si effectus ille cognosceret suum opificem: hoc esset mediante silitudine sm̄ quā ab artifice processit. Et si haberet ob te nebratos oculos cognitionis: vt non posset supra se eleuari. necesse esset ad hoc vt ad co gnitionem sui opificis deduceretur q similitu do per quam productus esset effectus cōde scenderet vsqz ad illā naturā que ab eo pos set capi et cognosci. Per hunc modū intelli ge q a summo opifice nulla creatura proces sit nisi per verbū eternū. in quo oīa dispo suit. et per quod omnia pduxit. non solū creatu ras habentes rationem vestigij. sed etiā ima ginis: vt eidem assimilari possint per cogni tionē et amorē. Et qm̄ per peccatum rōnalis creatura oculum cōtemplationis obnubilatū habuit: decentissimum fuit vt eternū et inui sibile fieret visibile: et assumeret carnem vt nos ad patrē reduceret. Et hoc est quod di citur Johānis. xiiij. c. Nemo venit ad patrē nisi per me. Et Math. xi. ca. Patrem ne mo nouit nisi filius. et cui voluerit filius reue lare. Et ideo dicitur verbum caro factum. Considerantes igitur illuminationem artis mechanice quantum ad operis egressum in tuebimur ibi verbū generatū et incarnatū. i. diuinitatem et humanitatē. et totius fidei inte gritatem. Si vero consideremus effectum: intuebimur viuendi ordinem. Omnis enim artifex intendit producere opus pulcrū et vti le et stabile. et tunc est charum et acceptabile opus cum habet istas tres conditiones. Iu xta hec tria necesse est reperiri tria in ordine viuendi. s. scire: velle et īpermutabiliter ope rari siue perseueranter. Scientia reddit opus pulcrū. voluntas reddit vtile. pseuerātia red dit stabile. Primū est in rōnali. secundum in concupiscibili. tertium in irascibili. Si consi deremus fructū inueniemus dei et aīe vnio nem. Omnis enim artifex qui aliquod opus facit: aut facit vt per illud laudetur. aut vt p illud aliquid sibi operetur vel lucretur. aut vt in illo delectetur: sm̄ tria que sunt in appeti bilibus. s. bonum honestū: cōferens: et delecta bile. Propter hec tria fecit deus animā rati onalem. vt ipsa eū laudaret. et vt ipsa illi ser uiret. et vt ipsa in eo delectaretur et quiesceret. Et hoc est per charitatē. in qua qui manet in deo manet et deus in eo. ita q est ibi quedā mirabilis vnio: et in vnione mirabilis dele ctatio. Quī sm̄ q prouerb. viij. ca. dr̄ deli cie mee esse cum filijs hoīum. Ecce quō illu minatio artis mechanice: via est ad illumina tionem sacre scripture. et nihil est in ea qd̄ nō predicet veram sapientiā. Et ideo sacra scri ptura frequēter talibus similitudinibus vti tur satis recte. ¶ Iuxta hunc etiam modum est reperire in illuminatione rōnalis philoso phie. cuius principalis intentio versatur circa sermonem. In quo est tria considerare: sm̄ triplicem ipsius sermonis considerationē. s. respectu proferentis. ratiōe platiōis. et respe ctu audientis: siue ratione finis. Si sermonē cōsideremus in respectu ad loquentē. sic vi debimus quō omnis sermo significat mentis conceptum. et ille cōceptus interior est vbū mentis. et eius proles: que nota est etiā ipsi cō cipienti. Sed ad hoc q fiat nota audienti in duit formam vocis: et verbum intelligibile mediante illo indumento fit sensibile: et au

dicitur exterius. ⁊ ſuſcipitur in aure cordis au-
dientis. ⁊ tamen nõ recedit a mente ꝓferen
tis. ¶ Juxta hũc modũ videmus in verbo
eterno: ꝙ pater eternaliter ipm̃ concepit ge
nerando. ſm illud Prouer. viij. Nondum
erant abyſſi: ⁊ ego iam ↄcepta eram. Sꝫ ad
hoc ꝙ homini ſenſibili fieret cognoſcibile: i
duit formam carnis. ⁊ verbũ caro factũ eſt:
⁊ habitauit in nobis. ⁊ tamen remanſit in ſi
nu patris. ¶ Si vero ↄſideremus ſmonez
rõne ſui. ſic intuebimur in eo viuẽdi ordinẽ.
Ad complementũ enim ſermonis neceſſa-
rio iſta tria ↄcurrũt. ſ. congruitas: veritas et
ornatus. Et iuxta hec tria omnis actio noſtra
debet habere modum: ſpeciẽ: ⁊ ordinez. vt
ſit modificata per modeſtiã in exteriori ope
re. ſpecioſa per mundiciã in affectione. ordi
nata ⁊ ornata per rectitudinem in intentiõe.
Tunc enim recte ⁊ ordinate viuitur: cum ẽ in
tentio recta: affectio munda. ⁊ operatio mõ
deſta. ¶ Si vero conſideremus ſermonem
ratione finis. ſic eſt ad exprimendũ. ad erudi
endũ: ⁊ ad mouendũ. Sed nunq̃ꝫ exprimit ali
quis niſi mediante ſpecie. nunq̃ꝫ docet niſi
mediãte lumine arguente. nunq̃ꝫ modũ niſi
mediante virtute. Et ſic conſtat ꝙ hoc nõ ſit
niſi per ſpeciẽ ⁊ lumen ⁊ virtutẽ intrinſecã:
intrinſecus animeꝫ vnitam. Et ideo concludit
Auguſtinus. ꝙ ille ſolus eſt verus doctor q
poteſt ſpẽm imprimere: ⁊ lumen infundere:
⁊ virtutẽ dare cordi audientis. Et hinc eſt ꝙ
cathedram habet in celo: qui intus corda do
cet. Sicut ergo nihil cognoſcitur per ſermo
nem perfecte niſi mediante virtute: luminee
⁊ ſpecie vnitis anime: ſic ad hoc ꝙ aĩa eru-
diatur ad dei cognitionẽ per ipſius internã
locutionẽ: neceſſe eſt ꝙ vniatur ei qui eſt ſplẽ
dor glorie. ⁊ figura ſubſtantie eius. portans
omnia verbo virtutis ſue. Ex quo patet q̃ꝫ
mira eſt hec ↄtemplatio: per quã Auguſtin⁹
in multis libris manuducit ad diuinam ſapi
entiam. ¶ Secũm etiam hunc modum eſt re
perire in illuminatõe naturalis philoſophie:
cuius principalis intentio verſatur circa ra-
tiones formales in materia: in anima. ⁊ in di
uina ſapientia. Quas tripliciter ↄtingit con
ſiderare. ſ. ſm habitudinem ꝓportionis. ſm
effectũ cauſalitatis. ⁊ ſm medium vnionis.
Et ſm hec tria eſt reperire tria premiſſa.
¶ Si conſideremus eas ſm habitudinẽ ꝓ
portionis: videbimus in eis verbũ eternũ.
⁊ verbũ incarnatũ. Rationes intellectuales
⁊ abſtracte quaſi medie ſunt inter ſeminales
⁊ ideales. Sed rationes ſeminales non poſ-
ſunt eſſe in materia: quin ſit in ea generatio
⁊ ꝓductio forme. Similiter vero in anima
non ſunt rationes intellectuales: quin ſit ge-
neratio verbi in mente. ergo nec ideales in
deo quin ſit ꝓductio verbi a patre ſm rectã
ꝓportionẽ. hoc enim eſt dignitatis. cũ cõue
nit creature: multo fortius inferri poteſt de
creatore. ꝓpter qđ dixit Auguſtinus. ꝙ fili⁹
dei eſt ars patris. Rurſus appetitus q eſt i
materia: ordinatur ad rões intellectuales: vt
nullo modo perfecta ſit generatio: niſi ani-
ma rõnalis vniatur materie corꝑali. Per con
ſimilẽ igitur rõnem poteſt argui. ꝙ ſumma ꝑ
fectio ⁊ nobiliſſima in vniuerſo eſſe non po
teſt: niſi natura in qua ſunt rões ſeminales.
⁊ natura in qua ſunt rões intellectuales. et
natura in qua ſunt rationes ideales: ſil' con-
currant in vnitatẽ ꝑſone. quod factũ eſt in fi
lij dei incarnatione. Predicat igitur tota natu
ralis philoſophia: per habitudinẽ proportio
nis dei verbũ natum ⁊ incarnatũ. vt idez ſit
alpha ⁊ o. natum ſcilicet in principio ⁊ ante
tempora. incarnatũ vero in fine ſeculorum.
¶ Si vero cõſideremus rões iſtas ſm ef-
fectũ cauſalitatis. ꝓpẽdimus ordinẽ viuẽdi.
Quũ generatio nõ põt fieri in materia gene
rabili ⁊ corruptibili ſm rões ſeminales: ni
ſi beneficio luminis corꝑm ſupcceleſtium q
elongantur a generatione ⁊ corruptiõe. ſcilicet
a ſole: luna ⁊ ſtellis. Per hunc etiam modũ
anima nõ poteſt opera vite facere: niſi ſuſci
piat a ſole. id eſt a chriſto gratuiti luminis be
neficium. ⁊ niſi conſequatur ipſius lune.
id eſt virginis marie matris chriſti patroci-

nium. ⁊ niſi imitetur aliorū ſanctorū exempla.
ex quorū concurſu cōgregetur in ipſo opus vnū
atqꝫ perfectū. vnde ordo viuendi pendet in
his tribus. Si autem conſideremus iſtas ra
tiones ſm vnionis mediū. intelligemus per
quem modū fiat vnio anime ad deū. Nam
natura corporalis anime non pōt vniri niſi
mediante humore. mediante ſpū. ⁊ mediāte
calore. que tria diſponunt carnē vt vitam ſu
ſcipiat ab anima. Scdm hoc etiam intelligi-
tur: ꝙ deus nō pſtat vitā anime: nec ei etiam
vnitur: niſi ſit humida per gemitū compun
ctionis ⁊ pietatis. ⁊ niſi ſit ſpiritualis per cō
temptum omnis terrenitatis. ⁊ niſi ſit calida
per deſideriū ipſius dilecti ⁊ patrie celeſtis.
Ecce qualiter in philoſophia naturali latet ſa
pientia dei. ¶ Penes modos predictos eſt
reperire in illuminatione philoſophie mora
lis lumen ſacre ſcripture. Quoniam intentio
moralis philoſophie principaliter verſatur
circa rectitudinem. verſatur enim circa iuſti
ciam generalem. que vt dicit Anſelmus eſt
rectitudo voluntatis. Rectum autem habet
tripliciter notificari. ⁊ ſm hoc tria premiſſa
relucent in conſideratione rectitudinis. Uno
modo dicitur rectum: cuius mediū non exit
ab extremis. Si ergo in deo eſt ſumma recti
tudo: ⁊ ſm ſe: ⁊ inquantum eſt principium: ⁊
inquantū eſt finis omniū: neceſſe eſt in deo
ponē mediam perſonam ſm ſe: vt vna ſit tā
tum producens. alia tm̄ producta. media ve
ro producens ⁊ producta. Neceſſe eſt etiam
ponē mediū in egreſſu ⁊ regreſſu rerū. ſꝫ me
diū in egreſſu neceſſe eſt ꝙ plus teneat ſe a
parte producentis. medium vero in regreſ-
ſu plus a parte redeuntis. Sicut ergo res exie
runt a deo per verbum domini. ſic ad com-
pletum reditum neceſſe eſt mediatorem dei
⁊ hominum: non tantum deum eſſe: ſed etiā
hominē: vt homines reducat ad deū. Alio
modo dicitur rectum: quod dirigenti ſe con
formatur. Et ſm hoc in conſideratione recti
tudinis: conſpicitur ordo viuendi. Ille enim
recte viuit: qui dirigitur ſm regulas iuris di
uini. Et hoc eſt quando voluntas hominis aſ
ſentit preceptis neceſſarijs: monitis ſalutife-
ris: conſilijs perfectis. vt probet homo que
ſit voluntas dei bona: ⁊ beneplacens: ⁊ per
fectā. Et tunc rectus ordo viuendi dicitur: in
quo nulla obliquitas poteſt reperiri. Tertio
modo dicitur rectum: cuius ſummitas eſt ſur
ſum erecta. ſicut homo habet ſtaturam rectā
Et ſm hoc in conſideratiōe rectitudinis ma
nifeſtatur dei ⁊ anime vnio. Cum enim deus
ſit ſurſum: neceſſe eſt ꝙ apex ipſius mentis ſur
ſum erigatur. Hoc autem eſt cum rationalis
aſſentit prime veritati propter ſe ⁊ ſuper om
nia. cū iraſcibilis innititur ſumme largitati. ⁊
cum concupiſcibilis adheret bonitati. tunc q
hoc modo adheret: vnus ſpiritus eſt cū deo
Et ſic patet quomodo multiformis ſapia dei
q lucide traditur i ſacra ſcripture: occultatur i
omni cognitione: ⁊ in omni natura. Patet
etiam quomō omnes cognitiones famulan-
tur theologie. Et ideo ipſa aſſumit exempla
⁊ vtitur vocabulis pertinentibus ad omne
genus cognitionis. Patet etiā ꝙꝫ ampla ſit
via illuminatiua. ⁊ quomodo i omni re que
ſentitur ſiue que cognoſcitur: interius lateat
ipſe deus. Et hic eſt fructus omnium ſcien-
tiarum: vt in omnibus edificetur fides. hono
rificetur deus. componantur mores. hauriā
tur conſolationes: que ſunt in vnione ſpon-
ſi ⁊ ſponſe. que quidem fit per charitatē. ad
quam terminatur tota intentio ſacre ſcriptu
re. ⁊ per conſequens omnis illuminatio de-
ſurſum deſcendens. ⁊ ſine qua omnis cogni
tio vana eſt. quia nunꝙꝫ peruenitur ad filiū
niſi per ſpiritumſanctum. qui docet nos om
nem veritatem. qui eſt benedictus in ſecula
ſeculorum amen.

Finit libellus ſancti Bonauentu
re de reductiōe artiū ad theologiā

¶ Incipit paruum bonū. vel regimen conſcientie ſancti Bonauenture: quod vocatur fons vite.

Ecce deſcripſi eam tibi tripliciter. Prouerb. xxij. Cū omnis ſcientia debeat gerere trinitatis inſigne. precipue illa ſcia que i ſacra ſcriptura docet: oꝫ in ſe repreſentare veſtigiū trinitatꝭ. Propter h̄ ſapiēs eā tibi tripliciẗ deſcripſiſſe dicit: pp triplicē ipſiꝰ itellectū ſpūalem. moralem. ſ. allegoricū et anagogicū. Hic autē triplex itellectus: reſpondet triplici actui hierarchico. ſ. purgationi. illuminationi: et perfectioni. Purgatio autem ad pacem ducit. Illuminatio ad veritatē Perfectio ad charitatem. Quibus perfecte adeptis: anima beatificatur. et ſm hoc qꝫ circa hec verſatur: ſuſcipit meriti incrementum. In horū igiẗ triū cognitiōe dependet ſcia totius theologie: et meritum vite eterne Sciendum ergo eſt: qꝫ triplex eſt modus exercendi ſe circa hanc triplicem viam. ſ.

Legendo — Lectio eſt diffuſior.
Meditādo — Meditatio ē breuior.
Orando — Orō ē ꝯpēdioſior.

¶ Lectio enim huius triplicis vie: totā continet ſacrā ſcripturam. immo fere omnē ſanam doctrinam. ſicut oſtenſum eſt ſupra.

¶ Quidam alius liber habet ſic. Sciendū igitur qꝫ triplex eſt modus exercendi ſe circa hanc triplicem viam. ſ. meditando: orando et contemplando.

Primo meditationis formaꝫ breuiter libeat intueri. ¶ Sciendū ergo qꝫ tria ſunt in nobis: ſm quorum vſuꝫ in hac triplici via exercemur. ſcilicet

Stimulus conſcientie
Radius intelligentie
Igniculus ſapientie.

Si ergo vis purgari: verte te ad conſcientie ſtimulum. Si illuminari: ad intelligentie radium. Si perfici: ad ſapientie igniculum. ſm conſilium beati Dionyſij ad titum. vbi eum hortatur dicēs. Verte te inquit ad radiū etc. Ad ſtimulum conſcientie debet homo exercere ſeipſum. hoc modo meditando in via purgatiua. ſ. vt

Primo ſeipſum exaſperet
Secundo exacuat.
Tertio dirigat

Nam
Exaſperandus eſt recordatione peccati
Exacuēdus circūſpectione ſui
Rectificandus conſideratione boni.

¶ Peccati autem recordatio debet eſſe in hunc modum. Vt arguat ſe animus.

De
Multiplici negligētia.
Multiplici concupiſcentia.
Multiplici nequicia.

Fere enim omnia peccata et mala noſtra: ſiue contracta: ſiue acta: reduci poſſunt ad hec tria.

¶ Circa negligentiam autem attende: qꝫ primo debet recogitare homo: ſi in ſe fuerit negligentia. ſcilicet

Cordis cuſtodiendi.
Temporis expendendi.
Finis intendendi.

Hec enim tria ſunt ab omnibus ſumma cum diligentia obſeruanda. ſ.

Vt cor bene cuſtodiatur.
Vt tempus vtiliter expendatur.
Vt finis debitus in oi ope pfigat

¶ Scdo debet hō cogitare ſi negligens fuerit In oratiōe. in lectiōe. et in boni opis executione. In his tribus debet vnuſquiſqꝫ diligēter ac ſollicite ſe exercere et excolere. vt poſſit fructum bonū dare in tpe ſuo. eo qꝫ vnum horum ſine altero nequaqꝫ ſufficit.

¶ Tertio debet cogitare ſollicite ſi negligēs fuerit Ad penitendum. Ad reſiſtendū. Ad proficiendum. Debet enim vnuſquiſqꝫ cum ſumma diligentia deflere culpam cōmiſſam. Repellere tentationem diabolicam. Profi

cere de vna virtute in aliam. vt ſic poſſit ꝑ-
venire ad terram promiſſam.

¶ Circa concupiſcentiam autem debet co-
gitare homo ſi in eo viuat. ſ.

Concupiſcentia voluptatis
Concupiſcentia curioſitatis.
Concupiſcentia vanitatis. Que

ſunt radices totius mali.

¶ Primo igitur recogitanda eſt concupiſcē-
tia voluptatis. que tūc in homine viuit ſi fue-
rit in eo ſcilicet

	Dulcium.	
Appetitus	Mollium.	
	Carnalium	Hoc eſt
	Cibaria ſaporoſa.	
Si hō querat	Veſtimenta delicioſa.	
	Oblectamenta luxurioſa.	

Que omnia. non ſolū reprehēſibile eſt ap-
petere cū ꝯſenſu ſ; etiā vt hō reſpuere ꝑmo
motus. ¶ Scdo recogitanda eſt ꝯcupiſcen-
tia curioſitatis ſi viuat vel vixerit in homie.
Hoc autem deprehenditur

	Scire occulta
Cū ergo appetit	Videre pulcra.
	Habere chara.

In omnibus his eſt viciū auaricie ⁊ curio-
ſitatis. Multum reprehenſibile eſt h' ī hoīe

¶ Tertio recogitanda eſt concupiſcentia va-
nitatis. q̄ tunc viuit in homine ſi: in eo fuerit.

	Fauoris.
Appetit⁹	Laudis
	Honoris

Que omnia vana ſunt: ⁊ hominem vanum
reddunt. ⁊ ita fugienda ſunt: ſicut cōcupiſcen-
tia mulierum. Et de omni tali debet ꝯſcien-
tia arguere cor humanū.

¶ Circa nequiciam autem debet cogitare
hō ſi in ſe vigeat vel aliqū viguerit. ſ.

Iracundia
Inuidia
Acidia. Que faciūt hoīe; nequā

¶ Primo cogitanda eſt iracundie nequitia
que conſiſtit

Aio		Corde		Affcū	
In	Sigͦ	vl'in	Facie	vl'i	Affatu
	Verbo		Clamore		Effcū.

¶ Secundo recogitanda eſt nequicia in-
uidie

	Proſperitate tabeſcit
Que in aliena	Aduerſitate hilareſcit
	Mēdicitate refrigeſcit

¶ Tertio recogitanda eſt nequitia acidie. ex
qua oriuntur: ſcilicet

Suſpitiones male.
Cogitationes blaſpheme.
Detractiones maligne.

Omnis enī talis nequitia admodū deteſtan-
da eſt. Ex hac triſaria recordatione tripli-
cata: debet exaſperari ſtimulus conſcientie.
⁊ amaricari anima: vt poſſit homo conſequi
ſalutem.

V Iſo qualiter exaſperari debeat ſti-
mulus conſcientie in recordatione
peccati. videndum eſt qualiter ſit ex-
acuendus ſtimulus in circūſpectione ſui.

Tria autem debet homo circa ſe circūſpice-
re. ſcilicet

Diem mortis imminentem
Sanguinem chriſti recentem.
Faciem iudicis preſentē.

In his tribus acuitur ſtimulus conſcientie
contra omne malum.

Primo nāq; acuit dū ꝯſiderat hō diē mortis

	Indeterminabilis.
Quia eſt	Ineuitabilis
	Irreuocabilis

Quem ſi diligenter inſpiciat: diligentiſſime
laborabit: vt dum tempus habet purgetur.

	Negligentia
Ab omni	Concupiſcentia
	Nequicia.

Quis enim moraretur in culpa: qui non eſt
certus de die craſtina.

Scdo acuitur dū conſiderat homo ſangui-
nem chriſti effuſum

	Humano corde exeūdo
Pro	Eodem abluendo
	Ipſo mollificādo. Vl' eſfu

ſum pro hūana imundicia mundificanda. p humana morte viuificanda. ⁊ pro humana ariditate fecundanda. Quis enim tam hebes vt permittat in ſe regnare culpam negligentie: concupiſcentie: vel nequicie: qui cogitat ſe perfuſum illo precioſo ſanguine.

¶ Tertio acuit̄ dū ꝯſiderat hō faciē iudicis

Que eſt
- Infallibilis
- Inflexibilis
- Infugibilis.

Nullus enī pōt aliquo mō fallere ei⁹ ſapiaꝫ Flectere iuſticiā. Effugere vindictā. Quia ergo nullū bonū irremuneratū. nullū maluꝫ impunitū. quis non acuet̄ ex hac ꝯſideratione contra omne malum.

Poſt hec videnduꝫ eſt quō ſtimulus cōſciētie ſit rectificādus in ꝯſideratione boni. Tria autē ſunt bona meditanda: in quorum acquiſitione rectificatur ſtimulus conſcientie. ſ.

- Strēnuitas contra negligentiam.
- Seueritas contra ꝯcupiſcentiā.
- Benignitas contra nequiciam:

His enim trib⁹ habitꝭ: fit ꝯſcia bona: mūda ⁊ recta. Et hō eſt qō dicit̄ Mich. vi. Indicabo tibi hō qd ſit bonū: ⁊ quid dn̄s requirat a te. Utiqꝫ facere iudiciū: ⁊ diligere miſericordiam. ⁊ ſollicitū ambulare cū deo tuo. In quibus verbis tāgunt̄ illa tria p̄dicta. Siliť ⁊ dn̄s hec eadem tāgit in luca di. Sint lumbi vr̄i p̄cincti. ¶ Primo igit̄ inchoādū ē a ſtrēnuitate: q̄ viā p̄bet alijs. Licet aūt eā ſic deſcribere. Strēnuitas eſt qdā vigor animi excutiēs oēm negligentiā: ⁊ diſponēs aiam ad faciendum negligentiā: ⁊ diſponēs aiam ad faciendum bona opera. ſ.

- Uigilanter.
- Confidenter
- Eleganter

Hec eſt q̄ viā prebet ad oīa bona ſequētia. ¶ Scd̄o ſeqt̄ ſeueritas. q̄ ē qdam vigor animi reſtringens oēm ꝯcupiſcentiā. ⁊ habilitans animam. ac feruentem reddens eam ad amorem ſcilicet:

- Aſperitatis.
- Paupertatis
- Uilitatis

¶ Tertio ſequitur benignitas. que eſt quidam dulcor animi: excludens omnem nequitiam: ⁊ habilitans animam

Ad
- Beniuolentiam.
- Tolerantiam.
- Internam leticiam.

¶ Et hic ē termin⁹ purgationis ſm̄ viā meditatiōis. Nā oīs ꝯſcia munda leta ē ⁊ iocūda. Qui igit̄ vult purgari: vtat ſe mō predicto ad ſtimulū cōſcie. In predicta tn̄ exercitatione a quolibet p̄miſſorū pōt inchoari nr̄a meditatio. Trāſeundū eſt etiā ab vno ī aliū. ⁊ tādiu imorandū: quouſqꝫ trāqllitas ⁊ ſerenitas acquirat̄ ⁊ pcipiat̄. ex q̄ orit̄ ſpūalis iocūditas. Qua adepta prompt⁹ eſt anim⁹ vt ſurſuꝫ tendat. ¶ Incipit ḡ via iſta a ſtimulo cōſcie: ⁊ terminat̄ ī affectū ſpūal' leticie. exercetur in dolore: ⁊ ꝯſummatur in amore.

¶ De via illuminatiua.

Secūdo loco poſt viā purgatiuā ſequit̄ illumiatiua. In q̄ ſe dꝫ hō exercere ad radiū intelligētie: h ordine. Nam radius intelligentie.

Eſt
- Primo ꝓtēdēd⁹ ad mala dimiſſa
- Secundo dilatandus ad beneficia commiſſa
- Tertio reflectēdus ad p̄mia pmiſſa

¶ Protenditur autem radius intelligentie ad mala dimiſſa: dum ſollicite penſantur mala que dominus idulſit. que tot ſunt quot ſūt peccata que cōmiſimus: ⁊ tam magna quantis eramus malis aſtricti. ⁊ quantis bonis priuati. Et hec meditatio ſatis patet ex precedenti. Nec hoc ſolum attendendum eſt quanta mala commiſimus. ſed etiam conſiderandum eſt in quanta mala incidiſſemus ſi dominus permiſiſſet. Et cum hec diligenter penſantur. per radium intelligentie tenebre noſtre illuminantur. Et talis illuminatio coniuncta debet eſſe gratitudini affectionis. alioquin nō eſt illuminatio celeſtis . ad cuius

ſplendorem videmus ſequi calorem. Unde
gratie hic agende ſunt pro dimiſſione malo
rum cõmiſſorum: vel poſſibiliũ cõmitti.

Infirmitate.
Neceſſitate.
Voluntatis peruerſitate.

¶ Secundo videndum eſt qualiter iſte ra-
dius intelligentie dilatetur in conſideratione
beneficiorum cõmiſſorum. que quidem ſunt in tri-
plici genere. Quedam enim.

ſpectãt ad
Complementũ nature
Adiutoriũ gratie
Donũ ſupabundãtie

¶ Ad cõplementũ nature ſpectat qđ dedit
deus ex parte corporis. ſcilicet
Membrorũ integritatẽ.
Complexionis ſanitatẽ.
Sexus nobilitatẽ.

Ex pte ſen-
ſus dedit
Viſum perſpicuũ
Auditum acutum
Sermonẽ diſcretũ

Ex parte
aĩe dedit
Ingeniũ clarum
Judiciũ rectum
Animũ bonum

¶ Ad adiutoriũ autem gratie ſpectat primo
ꝙ dedit gratiã baptiſmalem.

Qua
Deletur culpa
Reſtituit innocentia.
Confertur iuſticia

Et per hoc dignũ facit vita eterna.
¶ Scđo ꝙ dedit gratiã penitentialem

Quantũ ad
Animi voluntatem
Tpis opportunitatẽ.
Religiõis ſublimitatẽ.

¶ Tertio ꝙ dedit grãꝫ ſacerdotalẽ. p quã fecẽ
Diſpenſatores doctrine.
Diſpenſatores indulgentie.
Diſpenſatores euchariſtie.

In quibus omnibus ſm plus ⁊ minus di-
ſpenſantur verba vite.
¶ Ad donũ autem ſupabundantie ſpectat
ꝙ primo dedit totũ mundũ. ſcilicet
Inferiora ad obſequium.
Paria ad meritum
Superiora ad patrocinium

¶ Secundo dedit filium ſuum.

Et hoc
In fratrẽ ⁊ amicum
In noſtrũ precium
In cibũ quotidianum.

Primũ in incarnatione.
Secundũ in paſſione.
Tertiũ in altaris conſecratõe.

¶ Tertio dedit ſpiritũſanctum.

Et hoc
In ſignaculũ acceptatõis
In priuilegiũ adoptiõis
In anulũ deſponſatõis

Et per hoc fecit animã chriſtianam.

Vere
Suam amicam
Suam filiam
Suam ſponſam.

¶ Hec omnia ſunt mira ⁊ ineffabilia: ⁊ in
eorum meditatione ad modũ ſponſe anima
debet eſſe deo grata.

¶ Tertio circa viam illuminatiuam viden
dum eſt: qualiter iſte radius intelligentie p
meditationem eſt reflectendus. vt ad fontem
totius boni reuertatur. recogitando premia
promiſſa. Conſiderandum eſt ergo ſollicite
⁊ frequenter penſandum: ꝙ deus qui non
mentitur: credentibus diligentibus ſe pro-
miſit veraciter.

Amotionẽ omniũ malorum.
Aſſociationem omniũ ſanctorum.
Impletõeꝫ oĩm deſideriorum i ſeipo
qui origo eſt ⁊ finis oĩm bonorum. Qui ẽ tan
tum bonum ꝙ

Excedit
Omnem petitionem
Oẽꝫ deſiderij dilatatõeꝫ
Omnem eſtimationem.

Et nos tanto bono dignos reputat: ſi diligi-
mus ⁊ appetimus eũ ſuper oĩa: ⁊ ꝓpter ſe.
Et ideo cũ omni deſiderio ⁊ affectu ac beni
uolentia debemus in ipſum tendere.

¶ De via vnitiua ⁊ perfectiua.

P
Oſtremo ſequit qualiter nos exer
cere debemus ad igniculũ ſapiẽtie.
Hoc aũt faciendũ eſt ꝫ ordine. Qz
iſte igniculus ſapiẽ ſollicite ac diligenter.

Eſt
Primo congregandus
Secundo inflãmandus
Tertio ſubleuandus

¶ Congregatꝰ aũt per reductõem affectõis ab omni amore creature. A cuius amore reuocari debet affectio. Quia amoꝛ creature ñ pꝛoficit. ⁊ ſi pficit nõ reficit. ⁊ ſi reficit nõ ſufficit. Ideo omnis amoꝛ talis ab affectu deb; omnino elongari. ¶ Secundo inflãmãdus eſt igniculus iſte. ⁊ hoc ex conuerſione affectionis ſuper amoꝛẽ ſponſi. Et hoc quidem fit: vel comparando ipſum amoꝛẽ ad ſeipm. vel ad affectum ſupernoꝝ ciuium. vel ad ipſum ſponſum. Tunc autem hoc fit quãdo attendit ꝙ per hunc amoꝛem poteſt in nobis ſuppleri omnis indigentia: ⁊ ꝙ per amoꝛe; eſt in beatis omnis boni abundantia. ⁊ ꝙ p amoꝛem habetur ipſius ſummi deſiderabilis pꝛeſentia. Hec enim ſunt que affectum inflãmant. ¶ Tertio ſubleuãdus eſt igniculus iſte: ⁊ hoc ſupꝛa omne ſenſibile: imaginabile: ⁊ intelligibile. hoc oꝛdine vt homo immediate de ipſo quem perfecte optat diligere. ¶ Pꝛio meditãdo diſcat ꝙ ille quẽ diligit.

Nõ eſt
Viſibilis
Audibilis
Odoꝛabilis
Guſtabilis
Tangibilis
Senſibilis.
Immo totꝰ deſiderabil'.

¶ Scdo cogitet ꝙ ille quẽ diligẽdo qrit.

Nõ eſt
Terminabilis
Figurabilis
Numerabilis
Circũſcriptibil'
Cõmutabilis
Imaginabilis.
Sꝫ totꝰ deſiderabil'.

¶ Tertio cogitet ꝙ ille quem diligit.

Nõ eſt
Demonſtrabilis
Diffinibilis
Opinabilis
Eſtimabilis
Inueſtigabilis
Intelligibilis
Sꝫ totꝰ deſiderabilis

¶ Ex his aũt liquide patet: qualiter ad ſapientiam ſacre ſcripture pueniri poteſt. meditando ſcilicet.

Circa viã
Purgatiuã
Illuminatiuã
Perfectiuã

Et nõ ſolũ ſacre ſcripture continentia. imo omnis meditatio noſtra debet verſari circa iſta. Nã omnis meditatio ſapientis: aut eſt circa opera humana. cogitando ſcꝫ quid hõ fecerit. ⁊ qd debeat facere. ⁊ que ſit ratio mouens. Aut circa opera diuina: cogitando ſcilicet quãta deus homini cõmiſerit ꝙ omnia fecit pꝑter hoiem. quanta dimiſerit: ⁊ quanta repꝛomiſerit. ⁊ in hoc claudũtꝰ opa creationis. reparationis ⁊ gloꝛificatõis. Aut circa vtroꝛūq; pꝛincipia. que. ſ. ſunt deus ⁊ anima. qualiter hec adinuicẽ ſint copulanda. Et in hoc debet ſtare omnis meditatio noſtra. ꝙ ẽ finis oĩs cognitionis ⁊ operatõis. ⁊ eſt ſapientia vera in qua eſt cognitio p verã experientia;. ¶ In huiuſmodi aũt meditatõe tota aĩa noſtra debet eſſe intenta ſm vires ſuas. ſcilicet ſm rationem ⁊ ſyndereſim. pſcientiã ⁊ voluntatẽ. Nam in hmõi meditatõe. Rõ perquirendo affert ppoſitionem. Syndereſis ſententiando pfert diffinitionẽ. Cõſciẽtia teſtificando infert pcluſionẽ. Volũtas pꝛeligendo defert ſolutõem. Verbi gratia. Si quis velit meditari circa viã purgatiuam: debet ratio querere quid debeat fieri de homine. qui templum dei violauit. Syndereſis rñdet. ꝙ aut debet diſpergi: aut lamentis penitẽtie purgari. Conſcientia aſſumit. Tu es ille. ergo vel opoꝛtet te dãnari: aut ſtimulis penitentie affligi. Deinde voluntas pꝛeligit. ſ. ꝙ recuſat dãnationem eternã: ⁊ aſſumit voluntarie penitentie lamenta. ¶ Iuxta hunc modum in vijs alijs incedendũ eſt.

¶ Sequitꝰ de oratione quõ per eã veniatꝰ ad ſapientiam ſacre ſcripture.

p Oſtq; diximus qualiter ad ſapientiã verã puenitꝰ legendo ⁊ meditando. videndũ eſt nũc qͣliter ad ipſam

puenit̃ oratio. Sciendū aūt eſt q̃ circa oratōne ſunt tres gradus ſiue ptes ipam pficiētes.

Quoꝝ
Primus eſt deploratio miſerie.
Scd's imploratio miſericordie.
Tertius exhibitio latrie.

Latrie aūt cultū deo exhibere nō poſſum⁹: niſi ab eo gratiam cōſequamur. Miſericordiam vero dei ad dandā gratiam nō poſſumus inflectere: niſi per deploratōem ⁊ expoſitōem nr̃e miſerie ⁊ indigentie. Nam oīs pfecta orō debet hr̃e iſtas tres ptes. Nō eniꝫ ſufficit vna ſine altera. nec pducit ad metā pfectā. ⁊ ideo hec tria ſunt ſemꝑ iungenda.

¶ Deploratio aūt miſerie circa quācunqꝫ miſeriā fit ſiue ꝓ perpetratione culpe. ſiue ꝓ amiſſione gratie. ſiue ꝓ dilatione glorie. hec tria debet habere. ſ. dolorē: pudorē: ⁊ timorem. Dolorē ꝓpter damnū ſiue incōmodū. Pudorē ꝓpter opprobriū ſiue inhoneſtū. Timorem ꝓpter periculū ſiue reatum. Ex memoria enim preteritoꝝ oritur dolor: dum recordat̃. Quid omiſit. q̃ precepta iuſticie. Quid cōmiſit: q̃ ꝓhibita culpe. Quid amiſit. q̃ gratuita vite. ¶ Ex intelligentia pn̄tiū oritur pudor: dū attendit. Ubi ſit. q̃ lōge in imo que fuerat ꝓpe in ſummo. Qual' ſit. q̃ feda. in luto q̃ fuerat pulcra imago. Que ſit. q̃ ancilla que fuerat libera. ¶ Ex ꝓuidētia futuroꝝ orit̃ timor. dū precogitat. Quo tendat. q̃ ad inferos ꝓperat greſſus ei⁹. Quid occurrat. q̃ iudiciū ineuitabile: iuſtū tamen. Quid aſſequat̃. q̃ ſtipendiū mortis eterne.

¶ Imploratio aūt miſericordie circa quamcunqꝫ grãm impetrandā debet eſſe. Cū aſſluentia deſiderij: qđ habemus a ſpū ſancto. q̃ poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilib⁹. Cum fiducia ſpei: quā habemus a chriſto. q̃ mortuus eſt pro nobis oībus. Cū diligentia implorandi ſubſidij: qđ querimus a ſctīs omnibus. Qñ enim hec tria occurrūt tunc implorat̃ efficaciter diuina miſericordia.

Aſſluētiam deſiderij habem⁹ a ſpū ſctō.

Quia
Per ipm ſumus a patre i filio pdeſtinati eternaliter.
Per ipm renati in baptiſmo ſpiritualiter.
Per ipm congregati in eccleſia vnanimiter.

¶ Cōfidentiam ſpei hēmus a chriſto dn̄o.

Qui p nobis
Obtulit ſe in cruce in terra.
Offert a matre ecclia i ſacramento altaris i ſui memoriā.
Apparet vultui patris in celo in gloria.

Diligentiā implorandi ſubſidij a ſanctorum conſortio habemus.

Ab angeloꝝ miniſtrantiū patrocinijs
A btōꝝ triūphantiū ſuffragijs.
A iuſtoꝝ militantiū meritis.

¶ Exhibitio aūt latrie: ex quacunqꝫ gratia deus colatur: debet habere tria.

Primo enim ob grãm impetrandā debet cor noſtrū incuruari ad dei reuerentiam ⁊ adorationem.
Secundo debet dilatari ad beniuolentiā ⁊ gratiarum actionem.
Tertio debet eleuari ad complacentiam ⁊ mutuā allocutionem.

Que eſt ſponſi ⁊ ſponſe. quam docet ſpūſſanctus in canticis. In qua ſi recto ordine fiat. mira eſt exultatio ⁊ iubilatio. ita vt dicat̃ homo in exceſſum. ⁊ faciat animam dicere. Bonū eſt nos hic eſſe. Et hic debet oratio nr̃a terminari. Nec ante debet hō deſiſtere: donec ingrediat̃ in locum tabernaculi admirabilis: vſqꝫ ad domū dei. vbi in voce exultationis eſt ſonus epulantis. ¶ Ut autē incuruerís ad reuerentiā: admirare immenſitatē diuinā: ⁊ intuere modicitatē tuā. ¶ Ut dilateris ad beniuolentiā attende benignitatē diuinā: ⁊ vide indignitatē tuā. ¶ Ut eleueris ad complacentiam: recogita charitatem diuinam: ⁊ conſidera tepiditatem tuā: vt ex huius collatione peruenias in exceſſum mentis.

¶ Sciendum autem q̃ reuerentiam debemus exhibere deo tripliciter. Primo tanq̄ patri.

A quo. Formati
Reformati
Educati.
Eruti de oꝛe inimici.
Scđo tanq̃ꝫ dño a quo Redépti ď carcere ĩferni.
Conducti in vineam dñi
ꝓ ꝑmĩuere paradiſi.

¶ Tertio debemꝰ exhibere deo reuerentiam tanq̃ꝫ iudici.

Coꝛã quo Accuſati. Accuſat eniꝫ damoꝛ conſcientie.
Conuicti. Cõuincit.n.euidentia vite.
Cõfeſſi. Cõfitet.n.aſpectꝰ diuine ſapíe vñ ꝯ nos de iure debeat ſñia ꝓferri. Et pma q̃dé reueréntia dꝫ eſſe magna. ſcđa maioꝛ. tertia maxĩa.

Vñ Pꝛima eſt ad modũ inclinationis.
Scđa ad modũ genuflexionis.
Tertia ad modum pꝛoſtrationis.

In Pꝛima nos ſubijcimus
Secunda nos deijcimus
Tertia nos abijcimus.

In Pꝛima reputamus nos paruos.
Secunda minimos
Tertia vero nullos.

¶ Beniuolentiã aũt debemus filij mõ deo tripl'r exhibere.ſ.magnã: maioꝛẽ. maximã.
Magnã ꝯſideratõe infirmitatꝫ nr̃e.
Maioꝛem ꝯſideratione magnitudinis gratie ſue.
Maximã conſideratione immenſitatis miſericoꝛdie ſue.

Ad Magnam pro cõmiſſis.
Maioꝛem pꝛo dimiſſis.
Maximã pꝛo pꝛomiſſis.

Ad Magnã ꝓ cõplementis nature.
Maioꝛẽ pro indumentis gratie.
Maximã ꝓ donis ſuperogantie.

In Pꝛima coꝛ extenditur.
Scđa aperit. Cant'.v. Aperi mihi ſoꝛoꝛ mea.
Tertia effundit. Treñ.ij. Effunde ſicut aquã coꝛ tuũ ante ꝯſpectũ dñi.

¶ Complacentiã aũt triplici modo debemus deo exhibere toto coꝛde.
Pꝛimo vt ſic coaptet ꝯplacẽtia nr̃a ad deũ. vt vnicuiqꝫ placeat ꝙ ſolus deus placeat ſibi.
Scđo vt ei hoc placeat: ꝙ ipſe placeat ſoli deo.
Tertio vt ei hoc placeat ꝙ in hac cõplacentia ceteri cõmunicent.

Pꝛima eſt magna.
Secunda maioꝛ.
Tertia maxima.

In Pꝛima eſt amoꝛ gratuitus.
Secunda eſt amoꝛ debitus.
Tertia ẽ amoꝛ ex vtroqꝫ ꝑmixtꝰ.

In Pꝛima crucifigitur mũdus hoĩ.
Scđa crucifigitur homo mũdo.
Tertia crucifigit homo ꝓ mũdo.

vt pꝛo oĩbus velit hõ moꝛi: vt ⁊ ipſi placeant deo. Et hic eſt gradus ⁊ ſtatus ꝑfecte charitatis. añ cuius aſſecutõem nemo dꝫ ſe eſtimare ꝑfectũ. Tũc aũt hãc ꝑfectionẽ hõ aſſeqt̃ qñ coꝛ ſuũ inuenit nõ ſolũ volũtariũ. ſed etiã auidiſſimũ ad moꝛiẽdũ ꝓ ſalute pximoꝛum. ſm ꝙ aplŝ dicebat. ij. Choꝛĩ.xij. Libentiſſime impendar: ⁊ ſupimpendar egoipſe ꝓ aĩabus vr̃is. ¶ Ad hanc ꝑfectã dilectionẽ pximi nõ ꝑuenit: niſi pꝛius ꝑueniat ad perfectã dilectionem dei. ꝓpter quẽ diligit pximus. q̃ nõ ẽ diligendꝰ niſi ꝓpter deũ. Et ꝓpterea ad intelligendã ꝑfectõem in dilectõe dei. ſciẽdum eſt ꝙ ſex ſunt gradus qbꝰ paulatim et oꝛdinate ꝓcedit: vt ad ꝑfectõem ꝑueniat.

Quoꝝ Pꝛimus eſt ſuauitas.
Secundus auiditas.
Tertius ſaturitas.
Quartus ebrietas.
Quintus ſecuritas.
Sextus trãquillitas.

¶ Pꝛimus itaqꝫ gradus ẽ ſuauitas: vt hõ adiſcat guſtare q̃ꝫ ſuauis eſt dñs. Et hoc q̃dẽ fit vacãdo ⁊ ſabbatiꝫãdo ei ꝑ ſctã ſs meditatõẽs. ſm q̃d dicit in ꝑs. Reliqe cogitatõis diẽ feſtũ agẽt tibi. Qđ q̃dem fit qñ mẽ

ditatõẽs circa amorẽ dei: ſuauitatem pariũt in corde. ¶ Scḋs gradus eſt auiditas. qñ. ſ. anima aſſueſieri cepcrit circa illã ſuauitatẽ. ⁊ naſcitur in ea tanta eſuries. vt nihil poſſit eam reficere: niſi cũ quẽ amat poſſederit pfecte. Qḋ q: nõ põt in pſenti attingere: q: adhuc longe eſt: ↄtinue excedit ⁊ egredit̃ extra p amorẽ extaticũ. clamans ⁊ dicens illud beati Job. vij. Suſpendiũ elegit anima mea. ⁊ mortẽ oſſa mea. Et illud p̃s. Queadmodũ deſiderat ceruꝰ ad fontes aquaꝝ. ita deſiderat aĩa mea ad te deus. ¶ Tertius gradꝰ eſt ſaturitas. que orit̃ ex ipſa auiditate. Qui enim vehementiſſime deũ deſiderat: ⁊ ſurſũ fert̃. iam omne qḋ deorſum videt: vertit̃ ei ĩ faſtidiũ. Unde quaſi ſaturatus nõ põt refectionẽ inuenire in aliquo citra ipm dilectuꝫ. Et ſicut ſaturatus ſi cibũ ſumat: incurrit potius abominationẽ q̃ꝫ refectionẽ. ſic in hoc gdu charitas facit circa oẽ creatũ. Prouer. xxvij. Aĩa ſaturata calcabit fauũ. ¶ Quartus gradus eſt ebrietas. que orit̃ ex ſaturitate. Ebrietas aũt in h̃ ↄſiſtit: q̄ ꝗs tãto amore diligat deũ: vt iã nõ ſolũ faſtidiat ſolaciũ terrenũ: ſed etiã delectet̃ ⁊ q̃rat tormentũ p ſolacio: ⁊ amore eius quẽ diligit delectet̃ in penis: opprobrijs: ⁊ flagellis: cũ apoſtolo. ij. Chori. xij. Unũ ſicut ebrius ſeipm denudat ſine pudore. ⁊ ſuſtinet plagas ſine dolore. ſic in iſto intelligendum eſt. Unũ Act. v. Ibant apli gaudentes a ↄſpectu concilij: qm̃ digni habiti ſunt p noĩe ieſu ↄtumeliã pati. Quintus gradus eſt ſecuritas. que oritur ex ebrietate. Ex hoc enim q̄ aĩa ſentit ſe mĩ amare. deũ q̄ libenter ſuſtinet ꝑpter ipm omne damnũ ⁊ omne opprobriũ: iã foras mittit̃ timor. ⁊ tantũ ↄcipit anima ſpem de adiutorio dei. vtꝰ nullo mõ exiſtimet ſe poſſe ſepari ab eo. In hoc gradu erat apl̃s cum dicebat. Quis nos ſepabit a charitate chriſti ⁊c̃. Certꝰ ſum enim. q: neqꝫ mors neqꝫ vita ⁊c̃. poterit nos ſeparare a charitate dei: que eſt in chriſto ieſu dño noſtro. Ro. viij. ¶ Sextus gradus eſt vera ⁊ plena tranquillitas. p quã eſt tanta pax ⁊ requies in anima. vt quodãmodo ſit in ſilentio ⁊ ſomno: ⁊ velut in arca noe collocata: vt nullo mõ pturbet̃. Quis enim põt inquietare mentẽ quã nullus cupiditatꝭ ſtimulus inquietat. nullus timoris aculeꝰ agitat. In iſta mente pax eſt: ⁊ ſtatus vltimus: ⁊ quies: ⁊ ibi requieſcit verus ſalomõ. qm̃ in pace factus eſt locus eius. Et ideo valde ↄuenienter iſti gradus ſignificant̃ per illos ſex gradus: quibus aſcẽdebat̃ ad thronũ ſalomonis. iij. Regũ. x. ⁊. ij. pal̃. ix. Et ꝑpter h̃ dicit̃ Cantico. iij. Aſcenſum purpureũ media charitate conſtrauit. Quia impoſſibile eſt ad iſtam tranquillitatẽ pertingere: niſi per charitateꝫ. Hec aũt acquiſita: facillimũ eſt homini facere omne qḋ eſt perfectionis. ſiue agere: ſiue pati. ſiue viuere ſiue mori. ¶ Studendũ eſt igitur ad perfectũ charitatis. cũ ꝑfectus eiꝰ indicat perfectõem oĩs boni ⁊ ↄplementũ. ¶ Ut igit̃ ſint ad manũ predicte differentie nota q̄ qui ad hanc pfectõem vult ꝑficere: debet per meditationẽ ſtimulũ conſcientie.

Primo: Exaſperare. / Exacuere. / Rectificare.

Et ſic ad radium intelligentie tranſire.

Ipm: Protendendo. / Dilatando / Reflectendo

Et ſic ad igniculũ ſapientie tranſirẽ.

Ipm: Congregando / Inflãmando / Subleuando

Et ſic per oratõem primo debet deplorare miſeriam ſuam.

Cũ: Dolore ꝑpter damnum. / Pudore ꝑpter opprobrium. / Timore ꝑpter periculũ.

Scḋo dꝫ implorare diuinã miſericordiam.

Cũ: Uehemẽtia deſiderij p ſpũ ſcm̃. / Fiducia ſpei p chriſtũ crucifixũ. / Aſſiſtentia patrocinij per ſanctorum ſuffragium.

Tertio debet exhibere latriã: exhibendo.

	Reuerentiā
Deo	Beniuolentiā
	Complacentiā

¶ Ut primo ex parte dei procedat admiratio diuina: quaſi maior propoſitio. Scḋo ex parte noſtra ſequatur ꝯſideratio quaſi aſſumptio. Tertio fiat latrie plena exhibitio: quaſi ꝯcluſio. ¶ Qui aūt ſic excitauerit ſe ꝯtinue ⁊ intente. proficiet in charitate ſm̄ ſex gradꝰ ꝑdictos: quibus ꝑuenitur ad ꝑfectionē tranquillitatis: vbi eſt multitudo pacis. ⁊ quaſi quedam finis quietis noſtre: quam dn̄s reliquit aplis. Unde nota ꝙ apoſtolus in q̄libet ſalutatione optabat grām ⁊ pacem. grām tanq̄ꝫ primordialē. pacem ſicut complementū. Ad thimotheū autem interponit miſericordiam que eſt vtriuſqꝫ principiū.

¶ Nota ꝙ in miſſa cogitandū eſt de negligentiis circa corpus chriſti.

¶ Nota de ſacramento ꝙ dn̄s ꝓpter nos ſemp totus ibi eſt: ⁊ nos raro vel nunq̄ꝫ ibi toti ſumus ꝓpter eum.

Item ꝙ ibi eſt preciū redēptionis noſtre: et non liberamur. ⁊ hoc ſtat per nos. Item ꝙ ibi vere eſt deus ⁊ non videmus eū. ad quē videndū creati ſumus. Item ꝙ ibi eſt paratus ad liberandū nos: q̄ꝫ nos a miſeria liberari. Item ꝙ ipſe ad ſalutē noſtram inſtituit h̄ ſacramentū: ⁊ tam ſtudioſe. Nos vo tepidi: imo toti frigidi h̄ ꝯſecramus. Itē ꝙ ipſe ibi eſt cū angelorū frequētia. nos cū magna cordis irreuerentia. Itē ꝙ ipſe ibi ardens eſt ꝓ noſtra dilectione. nos ibi remiſſi in grārum actiōe. Item ꝙ ipſe ibi eſt cibus angelorū ad nr̄am refectiōem. ⁊ nos nō guſtamus eum ꝓpter nr̄am corruptiōem. Itē ꝙ q̄cquid diſpergimus per culpā: ipſe ibi ꝯgregat per grāz. nec tn̄ grati ſumus. Itē ꝙ ipe ſe ibi offert ꝑciū redemptiōis nr̄e ſine tedio. nec tn̄ liberamur omnino. ¶ Uis ergo ſcire q̄ ⁊ q̄nta ⁊ quibus debeas. Primo xp̄o omnē vitam tuā ponere. q̄r ipe ſuā poſuit ꝓ te. ⁊ cruciatus diros ſuſtinuit: ne tu ꝑpetuos ſuſtineres. Sed ꝯfer preuia ois vite filiorū adā. ⁊ dies ſeculi. ⁊ labores oīm hoīm qui fuerunt: ſunt ⁊ erunt. nihil erunt ad compatōem illiꝰ corporis: qḋ ſpectabile ⁊ etiā ſtupendū eſt virtutibus ſupnis. in ꝯceptu de ſpū ſancto. in ortu de virgine. in vite innocentia. in doctrine affluentia. in coruſcatōibus miraculorū. in reuelatōibus ſacramētorū. Sicut igit̄ exaltant̄ celi a terra. ſic exaltata eſt vita illiꝰ a vita hominū. que tn̄ poſita eſt pro vita noſtra. Sicut enim nihil ad aliquid nullam habet cōparationem. ita vita noſtra ad vite illius ꝓportionem. Cum illa nulla dignior ſit. noſtra nulla miſerior poteſt eſſe. Cum ergo eidē deuouero: quid queſo ſum. Nōne ſicut ſtella ad ſolem: gutta ad fluuiū. lapis ad montē. Sed non huic ſoli debitor ſum. cui nihil retribuere poſſum. Exigunt a me preterita peccata mea futuram vitā meā: vt faciā dignos fructus penitentie: ⁊ recogitē oēs annos meos in amaritudine anime mee. Sed ad hoc q̄s idoneus. Peccaui ſup numerū arene maris ⁊ mul. ſunt pec. mea. ⁊ nō ſum dignus aſpicere celū ⁊c̄. Qḋ igit̄ ſine numero eſt quomodo numerabo. Quō ſufficiā: cum cogar reddere debitū vſqꝫ ad nouiſſimū quadrātem. Sed ⁊ delicta quis intelligit. Quantū penite. i. q̄ꝫtūlibet me affligā ⁊ macerē: ꝓpt̄ nomen tuū non ꝓpter pnie meritū ꝓpiciaberis dn̄e pctō meo. aīt inſtus. multū eſt enī. Cum igitur q̄cquid vis. quicquid ſapis. q̄cquid habes. q̄cqd potes. huic vni rei dedicaueris. nūqd aliqd eſt: vel in aliqḋ ꝯputandū eſt. Sed ⁊ tertiū debitorē oſtendā tibi. q nō minus acriter q̄ꝫ veraciter ſibi vendicat vitā tuā. Puto enī ꝙ poſſidere deſideras gloriā illā. quā nec oculus vidit: nec auris audiuit ⁊c̄. regnū oīum ſeculorū. viuere in eternū: in perpetuas eternitates. Credo ꝙ velis equalis eſſe angelis dei: ⁊ in plateis ſuperne hieruſalē melos angelorū audire. ⁊ videre quicqd eſt illud videlicet q̄ deus erit oīa in oībus. Nōne ad h̄ totū te: ⁊ quantūcūqꝫ vndiqꝫ trahere poteris: dare oportebit. Et cum oia impleueris: nō tn̄ credas ꝯdignas

eſſe paſſiones huius tpis vel corpis ad futu rá gloriá que reuelabit in nobis. Quid di ceo. ⁊ ſi quartú debitoré adduxero in mediú. qui ſibi iure primatus tres ſupiores excede re velit. Ecce in ianuis eſt qui fecit celú ⁊ ter ram. Creator tuus: tu creatura. Tu. ſuus: ille dñs. Ille figulus: tu figmentú. Totú ḡ qḋ es illi debes: a quo totum habes. Illi precipue dño: qui ⁊ fecit te ⁊ bñ fecit tibi. q ⁊ tibi mi ſtrat ſider curſus. aeris téperié. iocúditatẽ terre. fructuú vbertaté. huic reuera totis me dullis. totis viſceribus ſeruiendú eſt: ne for te indignatóis oculo te reſpiciat: ac deſpiciat ⁊ conterat te in eternú. Expone igiť mihi: cui hoꝝ q̄tuor ꝓponis reddere qḋ debes. cum vnuſquiſq3 tam interius q̄3 exterius ex debito ſit. vt te ſingulariter poſſideat.

Eia dñe: vim patior: rñde pro me. q: horum quattuor qlibet de iure me tenere pót ⁊ ſuf focare. In manus tuas cómédo ſpm̄ meú. tu pſolue oibus. tu ab oibus me libera. q: tu es deus ⁊ nó hó. ⁊ qḋ apud hoies impoſſibile eſt. poſſibile eſt tibi dñe deus noſter.

¶ Sequitur de contéplatione. quó p eá per ueniendú ſit ad ſapiam ſacre ſcripture.

Poſtq̄3 aút diximus qualiter ad ſa pientiá nos exercere debeamus p meditationé ⁊ orónem. núc breuiť tangamus q̄liter ɔtempládo ad verá ſapiam puenif. Per ɔtéplatóem náq3 tranſit mens nr̄a ad ſupnam hieruſalé. Ad cuius inſtar ec cleſia eſt formata. ſm illud Exo. xxv. Inſpice ⁊ fac ſm exéplar qḋ tibi móſtratú é i móte. Neceſſe eſt enim eccleſiá militáté ɔforma ri triúphanti: ⁊ merita pmijs. ⁊ viatores be atis ſm q̄ poſſibile eſt. In gloria aút triplex eſt dos: in qua ɔſiſtit perfectio pmij. ſcilicet.

Súme pacis tenno
Summe veritatis viſio
Súme charitatis fruitio.

Et ſm hoc diſtinguiť triplex ordo in ſupma hierarchia celeſti. ſ. thronoꝝ. cherubin ⁊ ſe raphin. Neceſſe eſt igitur vt qui vult ad il lam beatitudinem per merita puenire. iſtoꝝ triuni ſimilitudiné ſm q̄ poſſibile eſt in via ſibi comparet. ſcilicet.

Habeat
Soporem pacis.
Splendoré veritatis
Dulcoré charitatis.

In his enim tribus requieſcit deus: ⁊ habi tat tanq̄3 in ſolio proprio. Neceſſe eſt igitur vnúquodq3 triú pdictoꝝ p tres gradus aſcé dendi diſtinguere ſm triplicé viam. ſcilicet.

Purgatiuá: q ɔſiſtit in expulſióe pctī
Illuminatiuá. q ɔſiſtit in imitatóe xpi.
Unitiuá: q ɔſiſtit i ſuſceptóe ſpūſſcī.

Ita q̄ quelibet via habet gradus ſuos. per quos aſcenditur ab imo: ⁊ tenditur vſq3 ad ſummum.

Gradus aút perueniendi ad ſopo rem pacis ſunt iſti ſeptem.

¶ Prío occurrit pudor in recorda tóe flagicij. Et hoc quantú ad q̄ttuor. ſcilicet.

Magnitudinem.
Multitudinem.
Turpitudinem.
Ingratitudinem.

¶ Scḋo occurrit timor in circúſpectione iu dicij. ⁊ hoc quadruplicis. ſcilicet.

Diſſipationis operis.
Excecationis rationis.
Obdurationis voluntatis.
Condemnationis finalis.

¶ Tertio occurrit dolor in eſtimatione dá ni: ⁊ hoc ſm quattuor. ſcilicet.

Quátú ad amiſſioné diuie amicicie.
Quantú ad pditóem innocentie.
Quantú ad vulnerationé nature.
Quantú ad diſſipationé vite pterite.

¶ Quarto occurrit clamor in imploratóne ſubſidij quadruplicis. ſcilicet.

Dei patris.
Filij redemptoris.
Uirginis matris.
Eccleſie triumphátis.

¶ Quinto occurrit rigor in extinctione fo mitis ſiue incentiui q̄druplicis. ſcilicet.

Ariditatis que eſt deſidia.

Peruerſitatis: que eſt malicia
Voluptatis: que eſt concupiſcentia.
Vanitatis: que eſt ſuperbia.

¶ Sexto occurrit ardor in appetitu martyrij: ⁊ propter quattuor. ſ.

Propter pfectionem
Remiſſionis offenſe
Purgationis macule
Satiſfactionis pene.
Sanctificatõis ↄcupiſcẽtie
aliâs exactõis ↄcupiſcẽtie.

¶ Septimo loco occurrit ſopor in obumbratione chriſti: vbi eſt ſtatus ⁊ requies: qñ homo ſentit ſe protegi ſub vmbra alarũ diuinarum. vt non vrat ardore concupiſcentie: nec timore pene. Ad qđ non poteſt perueniri: niſi p appetitũ martyrij. nec ad appetitũ martyrij: niſi extinxerit incẽtiuũ. nec ad extinctionem incẽtiui niſi implorauerit ſubſidiũ. nec ad implorationẽ ſubſidij: niſi deploret damnum. nec ad deplorationẽ dãni: niſi timeat iudicium. nec ad timorẽ iudicij: niſi recordetur ⁊ erubeſcat flagiciũ. Qui ergo vult hre pacis ſoporẽ: procedat ſcḋm ordinem pdictum.

8 Radius aũt pueniẽdi ad ſplẽdorẽ veritatis: ad quẽ peruenit imitatione chriſti. ſunt iſti ſeptem. ſ.

Aſſenſus rationis.
Affectus compaſſionis.
Aſpectus admirationis
Exceſſus deuotionis
Amictus aſſimilationis.
Amplexus crucis.
Intuitus veritatis.

In quibus hoc ordine progrediendum eſt.

¶ Primo conſidera: quis eſt qui patitur: ⁊ ei ſubdere per rationis aſſenſum: vt credas firmiſſime ipſum veraciter

Eſſe
Dei filium
Omnium rerũ principiũ
Saluatorem hominum.
Retributorẽ meritorũ omniũ

¶ Scḋo ↄſidera qualis eſt qui patit᷑. ⁊ ei cõfigurare per compaſſionis affectum. ſ.

Vt compatiaris ei tanquam
Innocentiſſimo
Mitiſſimo
Nobiliſſimo
Amantiſſimo

¶ Tertio conſidera quantus eſt qui patit᷑: ⁊ ad ipſum egredere per admirationis aſpectum. ⁊ attende ꝙ ipſe eſt

Immẽſus
Poteſtate.
Specioſitate
Felicitate
Eternitate.

Igit᷑ admirare immenſam
Poteſtatem adnihilari.
Specioſitatem decolorari
Felicitatem tormentari.
Eternitatem mori.

¶ Quarto cõſidera qua ꝺ cauſa patitur. ⁊ teipſum obliuiſcere per deuotionis exceſſũ. Quia patitur ſcilicet

Pro
Tua redemptione
Tua illuminatione
Tua ſanctificatione.
Tua glorificatione.

¶ Quinto conſidera: quali forma patitur ⁊ ipſum induere per aſſimilationis amictũ. Paſſus eſt enim ſicut verus agnus

Libentiſſime: reſpectu proximi.
Seueriſſime reſpectu ſui.
Obedientiſſime: reſpectu patris.
Prudentiſſime: reſpectu aduerſarij.

Stude igitur ad habendum habitum ſꝫ effigiem imitationis chriſti. ſcilicet

Benignitatis
Seueritatis.
Humilitatis.
Perſpicacitatis

¶ Sexto conſidera quanta ſint que patitur. ⁊ crucem amplectere per paſſionis deſiderium. vt ſicut chriſtus paſſus eſt

Vincula: vt impotens omnipotentia.
Conuicia: vt vilis bonitas.
Ludibria: vt ſtulta ſapientia
Supplicia: vt iniqua iuſticia.

Sic ⁊ tu deſidera paſſionem crucis. hoc eſt paſſionem

Iniurijs in rebus.

Contumelijs in verbis
Plenam Ludibrijs in signis
Supplicijs in tormentis

¶ Septimo conſidera quid ex hoc conſeq̄tur q̄ patitur. ⁊ veritatis radiū intuere p̄ cōtemplatōis oculū. Quī ex hoc q̄ agnus paſſus eſt: ſeptē ſignacula libri apta ſūt. Apoca. v. Liber iſte eſt vniuerſalis reꝝ noticia. in q̄ ſeptem erant clauſa homini. que q̄dē ſunt p̄ paſſionis chriſti efficaciā reſerata. ſ. Deus admirabilis. Spūs intelligibilis. Mundus ſenſibilis. Paradiſus deſiderabilis. Infernus horribilis. Virtus laudabilis. Reatus culpabilis.

¶ Primo enim deus admirabilis manifeſtatus eſt nobis per crucem eſſe ſūme ⁊ inſcrutabilis ſapiē ſūme ⁊ irrep̄hēſibilis iuſticie. ſūme ⁊ inenarrabilis miſericordie. Sūma enim ſua ſapīa decepit diabolū. Sūma ſua iuſticia queſiuit redemptōis p̄ciū. Summa ſua miſericordia p̄ nobis tradidit filiū ſuū. Que ſi diligenter conſiderentur. deum nobis clariſſime manifeſtant.

¶ Scōo ſpūs intelligibil' nobis manifeſtatus eſt p̄ crucē: ſm̄ differentiā triplicē. ſcilicet.

Sit benignitatiſ: q̄ʒtū ad angelos
Quāte Sit dignitatiſ: q̄ʒtū ad homines.
Sit crudelitatis: quantum ad demones. Nam

Angeli permiſerūt crucifigi dn̄m ſuū
Dei filius crucifix⁹ eſt pp̄ gen⁹ hūanū
Et h̄ ad crudelē ſuggeſtiōem demonū.

Tertio mūdus ſenſibil' nobis maīfeſtatus eſt p̄ crucē. qm̄ ē loc⁹ tenebraꝝ plen⁹. i q̄

Cecitas: qm̄ lucē vera ⁊ ſummam non cognouit.
Regnat Sterilitas: qm̄ ieſum chriſtum tanq̄ʒ infructuoſum deſpexit.
Impietas: qm̄ deum ⁊ dn̄m ſuum ⁊ amicum ⁊ innocentē dānatū ⁊ interfecit.

¶ Quarto padiſus deſiderabil' nobis manifeſtatus eſt per crucem. in quo eſt.

Faſtigium totius glorie.
Spectaculum omnis leticie.
Promptuarium omnis opulentie.

Unde de⁹ p̄pter illaʒ habitationē nobis reſtituendam: factus eſt pro nobis homo. ſciʒ.

Vilis
Miſer
Pauper

In quo celſitudo abiectionē induit. iuſticia reatum ſubijt. opulentia egeſtatem ſuſcepit. Nā altiſſimus imperator accepit ſeruituteʒ abiectā vt ſublimaremur in gl'ia. Iuſtiſſim⁹ iudex ſubijt reatum penaliſſimum: vt iuſtificaremur a culpa. Opulentiſſimus dn̄s ſuſcepit egeſtatem extremam. vt locupletaremur in copia.

¶ Quinto infernus horribilis manifeſtatus eſt nobis per crucem. locus vtiq̄ʒ plenus

Egeſtate ⁊ penuria
Omni Vilitate ⁊ ignominia.
Calamitate ⁊ miſeria

Unde ſi neceſſe fuit hec chriſtum pati propter peccati delectionem. multo fortius oportet hec pati dampnatos: propter iuſtam meritorum ſuorum retributionem.

¶ Sexto manifeſtata eſt nobis per crucem virtus laudabilis. quantum ſcilicet

Precioſa
Sit Specioſa.
Fructuoſa.

Vere Precioſa. q̄ʒ potius voluit xp̄s vitam corporalem perdere: q̄ʒ virtuti contraire.
Specioſa: quia in ipſis contumelijs relucebat.
Fructuoſa: q̄ʒ vnus actus perfecte virtutis infernum ſpoliauit: celum aperuit: perdita reſtaurauit.

¶ Septimo manifeſtatus eſt nobis per crucem reatus culpabilis: quantum ſit deteſtabilis: cum ad ſui remiſſionem indigeat

Magno precio
Tam Grandi piaculo.
Difficili medicamento.

¶ Ecce igitur habes quomodo in cruce oīa

maniſeſtantur ſi bene ad hec ſeptem reducā tur. Omnia enim ad hec ſeptem reducūtur Unde ipſa crux vere beata

Eſt
Clauis.
Porta.
Via.
Splendor veritatis

Quā qui deuote ſibi tollit: et ſequitur chriſtum iuxta modum prefiguratum: non ambulat in tenebris: ſed habebit lumen vite.

§ Gradus autem perueniendi ad dulcorem charitatis: ſunt iſti ſeptem. ſ.
Vigilantia ſollicitans
Confidentia confortans.
Concupiſcentia inflammans
Excedentia eleuans.
Complacentia quietans
Leticia delectans.
Adherentia conglutinans.

In quibus hoc ordine pgredi debeo: quis ad perfectionē charitatis et amoris ſponſalem ptingē. ¶ Primo ergo neceſſe ē: vt vigilātia te ſollicitet: pp ſpōſi ꝓpinquitudinē. adeo vt poſſis dicere illō ps. Deus deus meus ad te de luce vigilo. Et illud ſponſe Canti. v. Ego dormio et cor meum vigilat. Et illud yſa. xxvi. Anima mea deſiderauit te in nocte. ſed et ſpū meo in precordijs meis: de mane vigilabo ad te. ¶ Secundo vt ꝯfidentia te confortet: pp ſpōſi certitudinem: adeo vt vere poſſis dicere. In dño confido. Et illud In te dñe ſperaui. Et illud Job. xiij. c. Etiam ſi occiderit me in ipſo ſperabo. ¶ Tertio vt concupiā te inflāmet pp ſponſi dulcedinē: adeo vt poſſis dicere. Sicut ceruus deſiderat ad fon. aquarū: ita deſi. aīa mea ad te deus. Et illud Canti. viij. Fortis eſt vt mors dilectio. Et illud. Quia amore langueo. ¶ Quarto vt excedentia te eleuet: propter ſponſi celſitudinem: adeo vt poſſis dicere cū ps. Quā dilecta tab. t. dñe v. Et illud Canti. i. Trahe me poſt te et c. Et illō Job. vij. Suſpendium elegit aīa mea. ¶ Quinto vt cōplacentia te quietet: pp ſpōſi pulcritudinem: adeo vt poſſis dicere illud ſponſe. Canti. ij. Dilectus meus mihi: et ego illi. Et illō Cāti. v. Dilectus meus cādidus et rubicūdus: electus ex milibus. ¶ Sexto vt leticia te delectet ꝓpter ſpōſi plenitudinē: adeo vt poſſis dicere. Scdm multitudinem dolorū meorum in corde meo. c. t. l. a. m. Et illud. Quā magna multitudo dul. t. dñe. Et illud. ij. Chorin. vij. Repletus ſum conſolatione: ſuperabundo gaudio et c. ¶ Septimo vt adherētia te conglutinet: pp amoris ſpōſi fortitudinē: adeo vt poſſis dicē illud ps. Mihi aūt adherere deo bonū eſt. Et illud pauli. Quis nos ſeparabit a charitate chriſti. ¶ In his .n. gradibus ordo eſt neceſſarius ē anvltimū. nec ad illū perueniī niſi p gradus intermedios: et mutuo ſe pariunt. Et in primo viget ꝯſideratio. in ceteris vero ſequentibus dñat affectio. Vigilantia .n. ꝯſiderat qꝫ honeſtū: qꝫ ꝯferēs: qꝫ delectabile ſit diligere deū. Et ex hoc quaſi nata ꝯſidētia parit ꝯcupiſcētiā: et illa excedētiā. quouſqꝫ pducaī ad copulā: et oſculū: et āplexū dilecti et amātiſſimi.

¶ Gradus pertinētes ad purgationem ſic diſtinguuntur.

Oſſunt aūt dicti gdus aliī diſtigui. et quaſi in idem redeūt: vt primo diſtinguantur gradus purgationū ſic

p. ꝓpter
Flagitium erubeſce.
Iudicium contremiſce.
Damnum ingemiſce.
Remediū implora ſubſidium
Aduerſariū extingue īcēdiū.
Brauiū anhela ad martyriū
Vmbraculū approxima ad xpm

¶ Gradus pertinentes ad illuminationem ſic diſtinguuntur Nota.

Quis patiī: et credens captiuare.
Qualis q patiī: et ꝯdolēs amaricare.
Quātus qui patiī: et ſtupēs admirare.
Qua de cauſa patiī: et ꝯſiderans ꝑarc.
Quali forma patiī: et ſequēs aſſiſtare.
Quāta q patiī. et ardens amplectare.
Quid ad hoc conſequitur qꝫ patitur. et intelligens contemplare.
Gradus vie vnitiue ſic diſtinguuntur.

Vigilantia ſollicitet: propter ſpōſi ꝓm ptitudinem -tudines
Cōfidentia corrobo:et: ꝑ eius certi-
Cōcupia inflāmet: ꝑ eius dulcedinē
Te Excedentia eleuet: propter eius celſitu dinem -titudinem.
Complacētia alliciat: propter eius pul
Leticia inebriet: propter amoris eius plenitudinem. -titudinem
Adherētia cōglutinet: ꝑpter eius for-
Ut dicat ſp̄ deuota aīa in corde ⁊ in ore ſuo

Te quero
In te ſpero.
Te deſidero
Ad dn̄m In te conſurgo
Te accepto.
In te exulto
Tibi finaliter adhereo

¶ Nō ergo gradus [illegible] aliter di-
ſtingui ſ3 triplicē [illegible] triplici dile-
ctione conſonā. Nam cuilibet pro[illegible]
lenti: neceſſaria ſunt tria. ſ.

Amaritudo
Gratitudo
Similitudo

Et hoc poſt lapſum. Si enī homo nō peccaſſet: duo ſufficerent. ſ. gratitudo ⁊ ſilitudo. Gratitudo videlicet ꝑ gratiam. ſilitudo vero ꝑ iuſticiam. Sed nūc etiā neceſſaria eſt amaritudo ꝑ medicinam. Petā. n. per delectationem ꝑpetrata: nō pñt purgari aliquo mō aut dele ri: niſi eōrio per afflictionē ⁊ amaritudinem

In ipſa autem amaritudine debet
Ponderatio malorū cōmiſſorū propter proprias nequicias.
Eſſe Perpeſſio doloꝝ: ꝑ xp̄i āguſtias
Poſtulatio remediorum: propter proximi miſerias.

In gratitudine autem ſimili modo debet.
Admiratio beneficioꝝ: ꝑ crea tionē de nihilo -onē de pctō
Eſſe Accumulatio meritoꝝ: ꝑ reparati-
Actio grāꝝ ꝑ ereptōeȝ ð īferno.
Creatio ad imaginem
Fuit enī Redēptio p ꝓpriū ſanguinē.
Ereptio vſq3 ad celi altitudinē3

In ſilitudine etiā pari modo debet eē
Aſpectus vitatis eleuatus ad ſupiora.
Affect⁹ charitatꝭ dilatat⁹ ad exteriora.
Act⁹ virilitatꝭ ordinatus ad interiora.
Eleuatio ad ſuperiora debet diligenter fieri per aſpectum veritatis. ⁊ hoc
Contemplationem dei: intelligentia.
p Circūſpectionem vniuerſoꝝ: ſciā
Captiuationē iudicioꝝ: fide formata
Item dilatatio ſeu extēſio circa exteriora debet fieri diligenter ꝑ affectū charitatꝭ. ⁊ hoc
Appetitū deliciaꝝ celeſtiū: ſapientia.
p Amplexum rationabilium: amicitia
Contemptum voluptatum carnaliu3 modeſtia.
Item ordinatio ſiue exercitatio circa interiora d3 fieri diligenter per actum virilitatꝭ. ⁊ h
Aggreſſum difficilium: ſtrenuitate.
p Actum laudabilium: magnanimitate
Amplexum humilium: humilitate
Purgatio autem in amaritudine
Contritio reſpectu ſui: d3 eſſe dolo roſa per triſticias: propter mala ꝑmē tia ſeipſum: chriſtum ⁊ proximum.
Compaſſio reſpectu chriſti: d3 eſſe ti moroſa per reuerentiam: ꝑ iudicia
In q̄ eſt latentia: ⁊ rn̄ vera licet incerta. ſicut tempus dies ⁊ hora.
Cōmiſeratio reſpectu ꝓximi: d3 eſſe clamoroſa per confidentiam: ꝑpter ꝓcinia ſp̄ parata per deu3: per chriſtum: ⁊ per ſuffragia ſanctoꝝ
Illuminatio in ſimilitudine in qua eſt aſpectus veritatis prime. qui debet
Erectus ad incōprehenſibilia
Eſſe Extentus ad intelligibilia
Exinanitus ad credibilia.
In qua etiam eſt affectus charitatꝭ. qui deb3
Erectus ad deum
Eſſe Extentus ad proximum
Exinanitus ad mundum
In qua etiam eſt actus virilitatis: qui debet
Erectus ad commendabilia.

Eſſe Extentus ad cōmunicabilia.
Exinanitꝰ ad cōtemptibilia.
Equit̄ pfectio in gratitudine. in q̄ ē
ſ Uigilantia exurgēs ad cāticū: ꝓpt̄ bn̄ficioꝝ vtilitatem. Leticia exultās ad iubilum propter donoꝝ precioſitatē. Beniuolentia accendens ad amplexum: ꝓpter dantis liberalitatem. ¶ Nota q̄ aſpectꝰ veritatis debet eſſe erectus ad incomprehenſibilia. ⁊ hec ſunt myſteria ſumme trinitatis: ad que erigimur cōtemplando ea: ⁊ hoc dupliciter. Uel per poſitionē: vl' per ablationē Primū ponit auguſtinus. ſcđm dionyſius. ¶ Per poſitionē p̄mo itelligitꝰ in diuinis eſſe q̄daꝫ vt cōmunia. q̄daꝫ vt ꝓpria. q̄dā vt appropriata. Que ſi ſint media inter hec ⁊ illa. ¶ Intellige ḡ ⁊ cōtēplare ſi potes circa deū cōmunia. ⁊ vide qm̄ deꝰ ē Eſſentia pria Natura pfecta. Uita btā. Que neceſſariam habēt ꝯſeq̄ntiā. ¶ Iterū itēde ⁊ vide ſi potes: qm̄ deus eſt Eternitas p̄ns. Simplicitas replens. Stabilitas mouens. Que ſimiliter cōſequentiā habent ⁊ cōnexionē mutuā. ¶ Poſtremo attēde ⁊ vide qm̄ deꝰ ē Lux inacceſſibilis. Mēs inuariabil'. Pax icomprehēſibil'. Que nō tm̄ eſſentie vnitatē: ſꝫ etiam icludūt pfectiſſimā trinitatē. ¶ Lux quidem tanq̄ꝫ parēs generat ſplēdorē. lux aūt ⁊ ſplēdor: ꝓducūt calorē. ita q̄ calor ꝓcedit ad vtroqꝫ: licet non p modū p̄ris. Si ḡ deꝰ vere lux eſt inacceſſibil': vbi ſplēdor ⁊ calor eſt ſubſtantia. ibi hypoſtaſis vere in deo ē p̄r ⁊ filius ⁊ ſp̄ūſſctūs. Que ſunt ꝓpria diuinarū pſonaꝝ. ¶ Mēs etiā tanq̄ꝫ p̄ncipiū ꝯcipit ⁊ ꝓducit a ſe v̄bū: a quo emanat amoris donum. Et h' in omni mēte pfecta ē reperire. Si ergo deꝰ eſt mēs inuariabil'. planū ē in deo eſſe p̄ncipiū p̄mū: verbū eternū: ⁊ donū pfectum. que ſunt propria diuinaꝝ perſonarū. ¶ Pax etiā includit nexū plurimorū. Perfecte aūt necti non p̄nt niſi ſic eos. Sic eos autē eſſe non poſſunt: niſi ambo a tertio: vel vnꝰ ab altero. Sed in diuinis non p̄nt ambo eē a tertio eodem mō. Neceſſe eſt ergo q̄ ſi in diuinis ē vera pax: q̄ ibi ſit prima origo: ⁊ imago: ⁊ vtriuſqꝫ cōnexio. ¶ Deinde in diuinis ſunt appropriata ſ̄m triplicē differētiā ¶ Prima appropriata ſūt Unitas Ueritas Bonitas. Attribuit̄ vnitas patri: q: origo. Ueritas filio: q: imago. Bonitas ſpiritui ſancto: q: connexio. ¶ Scđa appropriata ſunt: ptās: ſapiā: volūtas. Attribuit̄ ptās patri: q: eſt principium. Sapientia filio: q: eſt v̄bum. Uoluntas ſp̄ūiſctō: q: eſt donum. ¶ Tertia appropriata ſunt: altitudo: pulcritudo: dulcēdo. Attribuit̄ altitudo p̄ri. ꝓpter vnitatem ⁊ ptātem. Nihil enim aliud eſt altitudo q̄ꝫ ſingularis ⁊ vnica ptās. Pulcritudo filio: propter veritatem ⁊ ſapiam. Nā ſapientia multitudinem ideaꝝ: v̄itas aūt eq̄litatē includit Pulcritudo aūt nihil aliud eſt q̄ꝫ eq̄litas numeroſa. Dulcedo ſp̄ūiſctō: ꝓpter bonitatem ⁊ voluntatē. Ubi eni ſūma bonitas eſt iūcta cum volūtate: ibi eſt ſumma charitas ⁊ ſūma dulcedo. ¶ Eſt igitur in deo Altitudo terribilis. ⁊ hic eſt ſtatus erectionis. Pulcritudo mirabilis. ⁊ hic eſt ſtatus contemplationis. Dulcedo deſiderabilis: ⁊ hic ē ſtatꝰ glificatiōis. ¶ Hec eſt igit̄ erectio p viā affirmationis. Sꝫ alia eſt eminētior: p viā negationis. Quā vt dicit diony. Affirmationes incōpacte ſunt. Negatiōes v̄o licet minꝰ videantur dicere. plus tm̄ dicūt. Et hic modus erectiōis eſt p abnegationē triū. ita q̄ in negatōibꝰ ill' ſit ordo. incipiēdo ab iferioribꝰ vſq; ad ſupiora. Eſt etiaꝫ ſupeminēti poſitiōis incluſio. Ut cū dicit̄. deꝰ nō eſt q̄d ſenſibile: ſꝫ ſupſenſibile nec imaginabile ſꝫ ſupimaginabile. nec itelligibile: ſꝫ ſupintelligibile. nec exiſtens hoc vl' hoc. ſꝫ ſup omne ens. Et tūc v̄itatis aſpectus fert̄ in mētis caliginē: ⁊ altius eleuat̄: ⁊ pfundius egredit̄: ꝓ eo q̄ excedit ſe ⁊ oē creatū. Et hic eſt nobiliſſimꝰ eleuatiōis modus. Si tm̄ ad hoc q̄ ſit pfectꝰ: exigit aliū. ſicut pfectio illuminatiōnē: ⁊ ſicut negatio affirmationē. ¶ Hic aūt modus aſcēdēdi tāto ē vigoroſior: q̄ꝫto vis aſcēdēs ē itimior. tāto fructuoſior: q̄ꝫto affectio proximior. Et iō vtile vi

de eſt in illa exerceri. ¶ Ut ergo in hac ele-uatióe ꝟitatis aſpect⁹ ſe valeat exercere: no-ta ꝙ in prima hierarchia veritas eſt Aduo-cáda p gemitū ⁊ orónem. ⁊ hoc eſt angeloꝝ Audiéda p ſtudiū ⁊ deuotionē: ⁊ hoc eſt ar-changelorum. Annūcianda p exemplū ⁊ pre-dicationē: ⁊ hoc eſt principatuū. ¶ In ſecun-da hierarchia veritas eſt Adeūda p refugiū ⁊ cōmiſſionē. ⁊ hoc eſt poteſtatuū. Appre-hendenda p zelū ⁊ emulationē. ⁊ h̄ ē ꝟtutū. Aſſocianda per ſui cōtēptū ⁊ mortificationē ⁊ hoc eſt dn̄ationū. ¶ In tertia hierarchia veritas eſt Adoranda per ſacrificiū ⁊ laudē ⁊ hoc eſt thronorū. Admiranda p exceſſum ⁊ contemplationem: ⁊ hoc eſt cherubin. Am-plexanda per oſculum ⁊ dilectionem, ⁊ hoc eſt ſeraphin.

¶ Nota diligenter predicta: quoniam in il-lis eſt fons vite.

¶ Finit paruum bonum: vel regimen con-ſcientie ſcti Bonauē. qḋ vocat̄ fons vite.

¶ Incipit Centiloquiū ſcti Bonauenture.

E

Ece deſcripſi eam tibi tri-pliciter in cognitionibus ⁊ ſcia. vt oñderem tibi firmi-tatem ⁊ eloq̄a ꝟitatꝫ rńdē ex his illis q miſerūt te, p-uerb. xxij. Informans ſapi-ens in his ꝟbis eū q intēdit ad pdicationis officiū promoueri. quattuor innuit ſtudioſo di-ſcipulo vidēda. ſ. in quo ē ſtudēdū. q: in triná traditione: cū dicit. Ecce deſcripſi eā. ſ. doctri-nā ſacrā tripliciter. q: ad diſcretionē boni ⁊ mali i formaui rōnalē. ad reiectionē mali a[ni]ma ire iraſcibilē. ad dilectionē boni excitaui ꝯcu-piſcibilē. Itē tripl'r doctrina ſacri canōis eſt deſcripta, q: p̄ter l'ralē ſenſuꝫ trib⁹ modis tra-dit exponēda. ſ. moral'r ſiue tropologice. alle-gorice. ⁊ anagogice. Tropologia ſiue mora-litas eſt. qñ p illḋ qḋ factū eſt dat̄ īelligi qḋ faciendū ē. Allegoria ē. qñ p illḋ qḋ factū ē intelligit̄ illud qḋ credendū ē. Anagogia eſt quaſi ſurſuꝫ ductio. qñ p vnū factū itelligēdū eſt illḋ qḋ deſiderádū ē. ſ. eterna felicitas btō-rū. ¶ Scđo de q̄ ē ꝯferendū. q: d' audita le-ctōe. cū addit. i cogitatōib⁹ ⁊ ſcia. i. vt cogites q̄ audiſti. ⁊ itellectū freq̄nt̄ cogas circa rumi-natōeꝫ: vt ſcias vbi audita ⁊ ruminata cōpre-hēdas p cognitionē. ¶ Tertio qd ꝓponēdū in pdicatiōe. q: pcepta moralia q̄ ſub lege na-ture: ſcripture ⁊ grē firma ⁊ imobilia ꝑmā-ſerūt: ⁊ euāgelia pcipue q̄ ex ore altiſſimi ꝓ-dierūt: eū dic̄. vt oñderē tibi firmitatē ⁊ elo-qa ꝟitatꝫ. ¶ Quarto p qḋ rń ſdū i terro-gatōe. q: p eo q ſūt ex lectōe cognita. i rōe col-lecta: ⁊ pdicatōe ꝓceptata: ſubiūgit. rńdere ex his: examiatorib⁹ illis q miſerunt. i. miſſi ſūt quō examinēt te. ¶ In ámiminiculuꝫ itaqꝫ puuloꝝ: rudis rogat⁹ a rudib⁹: rudē tractatū rudib⁹ cōpilaui. i q̄ rudiū ruditas circa gene-ralia theologie ſaltē rudit̄ poterit erudiri: ⁊ ex lacte iſácie ad cibū ſolidū ꝑuia dei grā cuꝫ ſenſus iduſtria ꝑpari, Collegi aūt hec ex di-ctꝭ ꝓboꝝ: q̄ hīc inde decerpēs i vni⁹ opuſcu-li āguſtiā coartaui. Qḋ cū ⁊ cētū recipiat ſe-ctōes: cētiloquiū poterit appellari. Cui⁹ ꝯti-nētia vt facili⁹ pateat requirēti: ꝑmittunt̄ cētū tituli ſectōnū. q̄ ex q̄ttuor ptib⁹ diſtiguuntur, In vniuerſo. n. agit̄ de q̄ttuor i p̄ńti opuſcu-lo. ſ. de malo ſub rōne culpe p̄. De malo ſub rōne pene ſcđo. De bono ſub rōne grē ter-tio. De bono ſub ratione gl'e quarto.

Pars prima habet. xxxiij. ſectōes.

P

Prima ē de malo culpe i generali
Secunda de tentatione.
Tertia de diffinitione peccati,
Quarta de peccato originali.
Quinta de peccato actuali.
Sexta de peccato veniali ⁊ mortali,
Septima de ignorantia.
Octaua de omiſſione ⁊ negligentia
Nona de cōmiſſione ⁊ acceptione
Decima de errore: prauo iudicio ⁊ plonariſ
Undecima de peccato conſenſus: de peccato contra conſcientiam: ⁊ de perplexitate.
Duodecima de mendacio: piurio ⁊ ꝯtētiōe,

Tredecima de adulatione. maledicto ⁊ detractione.
Decimaquarta de peccato operis.
Decimaquinta de ſeptem vicijs capitalib⁹ in generali.
Decimaſexta de differentia iter capitale vitium ⁊ initium peccati ⁊ radicem maloꝝ.
Decimaſeptima de ſuperbia.
Decimaoctaua de inanigloria.
Decimanona de inuidia.
Viceſima de ira.
Viceſimaprima de acidia.
Viceſimaſecunda de auaricia
Viceſimatertia de gula.
Viceſimaquarta de luxuria.
Viceſimaquinta de peccato ex infirmitate ⁊ ignorantia ⁊ induſtria.
Viceſimaſexta de idolatria ⁊ hereſi.
Viceſimaſeptima de interdicto ⁊ duab⁹ ſpeciebus excōmunicationis.
Viceſimaoctaua de duabus regulis generalibus circa excōmunicationem.
Viceſimanona de diuinatione
Triceſima ꝺ hypocriſi ſymōia ⁊ ſacrilegio
Triceſimaprima de rapina furto vſura ⁊ homicidio ⁊ ſcandalo.
Triceſimaſcḋa de peccatis luxurie ⁊ gule.
Triceſimatertia de paſſionibus ſiue proprietatibus peccatorum.

Secunda pars ſeptem recipit ſectiones.
Prima de vulneratiōe nālium
Secunda de ſpoliatiōe gratuitoꝝ.
Tertia de penis corporalibus.
Quarta de locis penalibus.
Quinta de apertione librorum.
Sexta de igne conflagrationis.
Septima de cruciatibus inferorum.

Tertia pars habet.xvij.ſectiones.
Prima de eo qḋ eſt frui ⁊ vti.
Secunda qḋ de deo trino ⁊ vno credendum eſt ⁊ intelligendum ⁊ exprimendum.
Tertia qualiter deus trinus ⁊ vnus manifeſtat ſe in effectibus creature.
Quarta de appropriatis patris.
Quinta de appropriatis filij.
Sexta de appropriatis ſpiritusſancti.
Septima de quattuor ſimul creatis ⁊ de menſuris durabilium.
Octaua de veritate exprimenda cum excluſione erroris circa productionem mundi.
Nona de triplici differentia creature.
Decima de productiōe machine mundialis
Vndecima de cōſiſtentia machine corpalis.
Duodecima de ſufficiētia celoꝝ [illegible]ne ſui.
Tredecia de q̄ttuor attributis āgel' cū ꝯditio
Decimaq̄rta ꝺ preuaricatiōe ſpirituū malignoꝝ
Deciaq̄nta de ꝯfirmatiōe ſpirituū bonorum
Decimaſexta de diffinitionibus angeli ordinis ⁊ hierarchie
Deciaſeptima ꝺ triplici diuiſiōe hierarchie
Deciaoctaua ꝺ cuſtodia hoīs per angelos.
Decimanona de diffinitionibus anime.
Viceſima de diuiſione potentiarum anime ſm magiſtros in quinq3 membra
Viceſimaprima de diuiſione potentiarum ſm naturales in tria membra.
Viceſimaſecunda de diuiſione potentiarū ſm theologos ⁊ naturales
Viceſimatertia de diuiſione potentiarū ſm auguſtinum
Viceſimaquarta de quo eſt anima
Viceſimaq̄nta de ꝯditiōe humani corporis.
Viceſimaſexta de toto homine ex corpore ⁊ anima conſtituto
Viceſimaſeptima ꝺ vniōe naturarū in xp̄o.
Viceſimaoctaua de perfectiōe grāe i xp̄o.
Viceſimanona de plenitudine ſapiē i eodē.
Triceſima de plenitudine ſui meriti.
Triceſimaprima de tolerātia ſue paſſionis.
Triceſimaſecunda de ſacra ſcriptura quantum ad duo teſtamenta
Triceſimatertia de preceptis decalogi
Triceſimaquarta de preceptorum ſumma.
Triceſimaquinta de gratia in ſe conſiderata quantum ad diffinitionem ⁊ diuiſiones ⁊ operationem.

Triceſimaſexta de gr͂a in comparatione ad habit⁹ gratuitos: vt ſunt v̇tutes in generali.
Triceſimaſeptima de fide.
Triceſimaoctaua de continētia ſymboli quā tum ad articulos.
Triceſimanona de ſpe.
Quadrageſima de charitate.
Quadrageſimaprima de prudentia
Quadrageſimaſecunda de temperantia.
Quadrageſimatertia de fortitudine.
Quadrageſimaquarta de iuſticia.
Quadrageſimaquinta de donis ſpūſſancti
Quadrageſimaſexta de beatitudinib⁹ ⁊ vita actiua cum operib⁹ miſericordie. ⁊ de vita contemplatiua cū oratione. ⁊ de duodecim fructibus: ⁊ quinqꝫ ſenſibus.
Quadrageſimaſeptima de ſacr̄is i generali
Quadrageſimaoctaua de baptiſmo.
Quadrageſimanona de confirmatione.
Quinquageſima de eucbariſtia.
Quinquageſimaprima de penitentia.
Quinq̄geſimaſecunda de vnctiōe extrema.
Quinquageſimatertia de ordine.
Quinquageſimaquarta de matrimonio
Quinquageſimaquinta de impedimentis matrimonij in generali.
Quinq̄geſimaſexta de ipedimēto affinitatis ⁊ cognatōis in ſpēali. ⁊ p̄ ō affinitate.
Quinquageſimaſeptia de cognatōe triplici.

Uarta pars tribus ſectionibus eſt contenta.
Prima de triplici differētia p̄mij.
Secunda de expedientia ad premium
Tertia de ſufficientia gaudij.

Incipit prima pars que h̄ꝫ.xxviij.ſectōes

De malo culpe i generali. Sectio.p̄ma

Malum conſiderare occurrit quantum ad diffinitionem. Quod diffinies Auguſtinus ait. Malū eſt priuatio modi ſpeciei: ⁊ ordinis. Ad cuius intelligentiā eſt notādū ꝙ creatura q̄libet q̄ntacūqꝫ modica cōparari habet ad deū ſ̄m triplex gen⁹ cauſe. ſ. efficientis: formalis ⁊ finalis. ⁊ ſic habet modū: ſpēꝫ ⁊ ordinē. Creatura v̇o rōnalis nō ſolū h̄ꝫ modū: ſpēm ⁊ ordinem: put eſt natura quedam ſicut cetere creature. verūetiam prout eſt volūtate libera. Uolūtas autēꝫ noſtra qū habet modū: ſpeciem ⁊ ordinem: tunc eſt bona. Tunc autēꝫ habet hec tria qū in operando continuat̄ virtuti diuine: vt p̄ncipio mouenti. cōformatur ei: vt regule dirigenti. vnit̄ ei vt fini quietanti. In p̄mo ē modus. in ſcd̄o eſt ſpēs. in tertio ordo attendit̄: ſ̄m triplex genus cauſe. Quācūqꝫ vero quis peccat mortaliter: diſcontinuat̄ neceſſario a deo tanq̄ꝫ a principio mouente. q: deus nunq̄ꝫ mouet ad peccm̄. Diſcordat a deo tanq̄ꝫ a regula dirigente. Elongatur ⁊ deordinatur a deo tanq̄ꝫ a fine quietante. ponens creaturā finem ſui. Et ſic malū culpe priuat ⁊ corrumpit hec tria inſeparabiliter ⁊ eq̄liter. non tñ totaliter in rōnali creatura: inquātum eſt agēs volūtarie ⁊ libē vltra alias creaturas. Malum vero pene corrumpit hec tria predicta: prout cum alijs creaturis conuenit in natura. Item conſiderat̄ malū quantuꝫ ad diſtinctionē. Diſtinguit̄ enim malū p triplicēꝫ differentiam. ſ. in malū culpe ſiue trāſgreſſionis. malū pugne ſiue tētatōis. malū pene ſiue punitionis. Malū culpe idem eſt qd̄ iniuſticia generalis ſiue abſentia debite honeſtatis vel paſſio voluntaria. Malum pene eſt abſentia debite delectationis cū ſenſu ſui ꝯtrij. ſiue paſſio inuoluntaria. Malum pugne tenet medium inter iſta. nam diabolo eſt culpa in inſtigādo. iuſto ē pena in reluctādo. Quātum ad ſubdiuiſionem. Subdiuidit̄. n. malū culpe ſ̄m ſe: ⁊ per ſe. qd̄ nullo modo poteſt bn̄ fieri: vt odire deū. ⁊ blaſphemare deū. In malum iꝫ ſe ſine in genere. vt occidē. qd̄ pōt bn̄ fieri. ppter iuſticiā. In malū ex circūſtantia. vt dare elemoſinā propter vanāgloriam. Itē ꝯſiderat̄ quantū ad introductionē. Et ſic malū origīatur a bono. i. a voluntate ⁊ libero arbitrio non efficiente. ſed deficiēte

subsistit nisi in bono nō enim est essentia aliqua vel natura sed corruptio boni q non pōt esse nisi in bono qd corrumpit .i. in libera voluntate. Contrarium bono. Ad qd intelligendum notandum q malū corrumpit ꝛ perimit iusticiam idest rectitudinē voluntatis. Tria enim circa rectitudinem anime attenduntur. scilicet potentia rectificabilis: hanc non corrumpit. habitus rectificans: hunc perimit simpliciter ꝛ corrumpit scilicet gratiam ꝛ virtutes habitus mediante hanc diminuit qm minus redditur homo habilis ad bonum per peccatū. nō tñ tollit eam. Nō enim opponit malū illi habilitati rōne nature cuius est. sed rōne grē ꝛ virtutis siue finis ad que est.

¶ De tentatione. Sectio ij.

Malū tentatōis sine pugne notificatur p diffinitōem Hugōis de sancto victore. Tentare est callide experiri. ꝛ quasi quibusdā blandis conatibus pbare. Aug. Omnis tentatio ꝓbatio ē. Cassiodorus. Tēptatio diaboli ē assimilatio apparētis boni ad fallendū. Sic etiā aliter diffinitur. Tentatio est pulsatio ex intentōe vel ꝓposito ad declarandum bonum hois siue malū. ¶ Multiplicatur p diuisionē: Potest enim tentatio ꝯsiderari quantū ad motiuū. ꝛ sic diuidit tentatio in eā que est ab hoste a carne: ꝛ a mūdo. Juxta illud. Mūdus: caro: demonia: diuersa. mouent ꝓlia. Item in eā que est tētatio: alia ab hoste alia a carne: prima generaliter. scda spēaliter. ¶ Diuidit etiā quantū ad instrumentū: ꝛ sic generaliter est illa diuisio gregorij. Est quedam tentatio per vicia. quedā p flagella. Spēalit ꝛ sic est illa sup psalmos: Omnē escam abominata est aīa eoꝝ. Multiplex est tentatio. quarū est error siue nescientia vie veritatis. Secunda: difficultas vincendaꝝ concupiscentiarū. Tertia tedium boni. Quarta: tempestas seculi. ¶ Quantū ad effectum: ꝛ sic generaliter est illa .i. Cho. x. Tentatio vos nō apprehēdat nisi hūana. Tentatio alia diabolica: alia humana. Diabolica malū habet cuius terminus in peccato. Humana nō habet peccatum eius q vel sine est peccati venialis. vel nulla est sine culpa. Specialiter ꝛ sic est illa de doctrina christiana. Diabolus tentat aut terrendo carnē: aut vulnerando animā aut expoliando gratia. ¶ Quātum ad gradum: ꝛ sic generaliter est illa ratio sua exterior alia interior. Spēaliter ꝛ sic est illa Grego. Tentatio quatuor modis pficit. suggestione. delectatione ꝛ consensu. ¶ Quantū ad tentandi modū. ꝛ sic est illa generaliter ꝛ implicite sup psalmos. Quia habitat in adiutorio. Quedā tētatio est leuis ꝛ occulta. quedā grauis ꝛ occulta. quedā leuis ꝛ manifesta. quedā grauis ꝛ manifesta. Generaliter ꝛ explicite. sic est illa Berū. p septem membra. Prima est ipportuna: q primaciter insistit. Scda est dubia: que animū dubietatis nebula inuoluit. Tertia est subita: que indicium rationis preuenit. Quarta occulta que deliberationis ordinem pterfugit. Quinta ē violentia. que vires nras transcendit. Sexta fraudulenta: q animū seducit. Septima perplexa. que varijs vicijs impedit. Si specialiter ꝛ implicite: sic est illa august. Diabolus tentat vt leo. tentat vt draco. Si specialiter ꝛ explicite: sic est illa grego. super Job. Diabolus opprimendo rapit. insidiando circūuenit minando terret. suadendo blanditur. desperando frangit. pmittendo decipit. ¶ Diuersificat aūt per intentionē. Nā tentat deus vt erudiat. diabolus vt decipiat. mundus vt alliciat. homo vt cognoscat. caro vt inficiat.

¶ De diffininitione peccati. Sectio iij.

Viso de malo culpe in generali: ꝛ de malo pugne qd impellit ad culpā: descendendū est ad pctm̄ in spēali. Circa qd tria considerare debemus .s. modum diuisiuū. modum diffinitiuū. modum punitiuū. Pōt autem peccatū cōsiderari formaliter. put dicit priuationē. ꝛ materialiter. p ut substernit sibi aliquam actionē. ¶ Habet ergo formales diffinitōes: put dicit priuationem p hūc modū. Nā aut dicit recessum a

bono:⁊ ſic trib⁹ diffinitōib⁹ q̄ſi idez circūlo quētib⁹ diffinit. Prima in libro de ciui. dei hec eſt. Peccatum eſt abſentia boni vbi de bet eſſe. Scōa in libro de chriſtiana religiōe Peccatū eſt appetitio nō naturarum mala rum:ſed deſertio melioꝝ. Tertia in libro de natura boni. Peccatū eſt corruptio ſpeciei: modi:⁊ ordinis. ¶ Aut dicit receſſum a na ture rectitudine.⁊ ſic triplex diffinitio idem circūloquens inuenitur. Prima eſt Dama ſceni. Peccatū eſt ab eo qđ eſt ſm naturā in id quod eſt preter naturam cōuerſio. Se cunda eſt anſelmi. Peccatū eſt carentia de bite iuſticie. Tertia eſt Auguſtini. Peccatū eſt defectus quidam a luce veritatis. naturā non perimens.ſed obſcurans. ¶ Aut dicit receſſum ab omnis boni complemento ⁊ ꝑ fectione.⁊ ſic tripliciter diffinit. Prio ab au guſtino in libro de libero arbitrio. Pecca tum eſt auerſio a bono incōmutabili. Secū do ab eodem in libro. de chriſtiana religiōe. Peccatū eſt carere bonis incōmutabilib⁹ q bus fruendū eſt. Tertio etiā ab eodē. Pec catū eſt tenebra intellectus. ¶ Habet quoqz peccatū materiales diffinitōes:ꝓut ſubſter nit ſibi actū.⁊ ſm hoc poteſt tripliciter cōpa rari. Aut ad deū quē offendit. Et ſic triplici ter diffinit. Prio ab auguſtino ꝯ manicheos. Peccatū eſt in ꝓceptis veritatis:vel in ipſa veritate errare. Scōo ab ambro.in li. de pa radiſo. Peccatū eſt ꝑuaricatio legis diuine: ⁊ celeſtiū inobediētia mādatoꝝ vel ꝓcepto rū. Tertio ab auguſtino. Peccatū eſt dictuz vel factū vel ꝯcupitū ꝯ legē dei. ¶ Aut ad virtutē quā excludit. Et ſic triplex dat diffi nitio de peccō. Prima ē Baſilij. Peccatuz ē diſpoſitio aīe:ꝯrie ſe habēs ad virtutē. Se cunda Augu.in libro de duab⁹ aīab⁹. Pec catū eſt volūtas retinēdi vel aſſequendi qđ iuſticia vetat. Tertia eſt Augu.in li. de vera religiōe. Peccatū eſt appetere q̄ xp̄s ꝯtēpſit: vel ꝯtēnere que xp̄s appetiit. ¶ Aut ad bo nū qđ pretendit. Et ſic tripli diffinit. Prio ab Aug.i li. de ci.dei. Peccatū eſt male vti bo no. Scōo ab eodē in li. de trinitate. Pecca tum eſt vti fruendis:⁊ frui vtendis. Silr in libro.lxxxiij. queſtionū. Tertio in libro de li bero arbitrio. Peccatū eſt ſpreto bono incom mutabili: rebus cōmutabilibus adherere. Due aūt inueniunt diffinitōes peccati. Una ē hec. Peccatum eſt actus incidēs ex defectu boni. Scōa eſt hec. Peccatū eſt demeritum pene eterne.

¶ De peccato originali. Sectio iiij.

Viſo de peccati diffinitōe:ſequit vi dere de diuiſiōe. Diuidit aūt peccatū in origiale ⁊ actuale. veniale ⁊ mor tale. delictū ⁊ cōmiſſum. Et he diuiſiōes ſu munt penes cauſam formalē. Itē in peccatū cordis:oris:⁊ opis. Itē in peccatū ſuperbie ſiue inanis glorie. inuidie:ire:acidie:auaricie: gule:luxurie. In ꝯcupiſcentiaz carnis. in cō cupiſcentiam oculoꝝ. ⁊ ſupbiā vite. In pec catū cogitationis:delectatōis:conſenſus. ope ris:⁊ ꝯſuetudis. Et he ſumunt penes cauſaz materialē. Itē peccatū aliud ex infirmitate: aliud ex ignorantia. aliud ex certa malicia ꝑ petrat. Itē peccatū aliud ex timore male hu miliante. aliud ex amore male accendente. Et he ſumunt penes conditiones peccantis. Item peccatū aliud in deū:aliud in ſe:aliud in ꝓximū. Et hec ſumunt penes circunſtan tias eius in quē peccatur. Primā diuiſiōez ꝓſequamur. Prio q̄ztum ad peccatū origi nale. Circa qđ ſunt quattuor attendēda. dif finitio:corruptio:curatio:⁊ noiatio. ¶ Dif finit aūt peccatū originale ab Anſel. ſic. Pec catū originale eſt carentia ſiue nuditas debi te iuſticie ꝑ inobedientiā ade facta. quā comi tatur carentia viſionis dei. Iſta diffinitio eſt formalis indicās huius peccati eſſentiā:cām ⁊ penā. Itē aliter diffinit ſic. Peccatū origi nale eſt viciū ex qualitate ſeminis in humana natura natū. Iſta eſt materialis:oñdens ori ginalis peccati effectū ⁊ originē. Itē diffinit tertio ab auguſtino ſic. Peccatum originale eſt concupiſcentia vel concupiſcibilitas que paruulū facit ꝯcupiſcibilē:adultum ꝯcupi

ſcentem. ¶ Corrumpiť aút gen⁹ humanú p originale peccatú: q: licet aïa nó ſit ex traduce originalis tñ culpa tráſit ab aïa ade ad animas poſteroꝝ: mediante carne infecta: tanq̃ꝫ p ꝯcupiſcentiá generata: ⁊ p libidinē ſeminata: que infectioné ſecū trahens: aïam ſibi vnitá inficit ⁊ vitiat. nó tñ pena: ſꝫ ⁊ culpa. Et ſic hó p ꝯcubitú generatiõ: naſciť natura filius ire. q: priuatus eſt rectitudine diuine iuſticie. ꝑpter cuius abſentiam incurrit q̃ꝫtú ad aïam infirmitaté: ignorátiá maliciá ⁊ ꝯcupiſcétiá. q̃ꝫtú vero ad corpus penalitates. laborē: dolorē: defectus: morbos multiplices. ⁊ ꝑter hec paená mortꝭ ⁊ incinerationis: pená carétie viſióis dei ⁊ amiſſióis glie celeſtis. tá in puulis q̃ꝫ in adultis. ¶ Curať aút originale peccatú p baptiſmū ſic quantú ad culpam: q tñ remanet quantú ad temporalem pená. Sic curať q̃ꝫtum ad reatú pene eterne: q remanet q̃ꝫtum ad actú ⁊ motum ꝯcupiſcentie. Sic curať in paréte q niꝭhilominus a curato parente tranſmittiť i generatam ꝓlem. Sic tolliť originalis culpe macula: q remanet ſequela. cú qua oportet nos pugnare: q̃ꝫdiu viuimus in hac vita.

¶ Nominať autem originale diuerſis vocabulis: tam ex parte culpe: q̃ꝫ ex parte pene. Comparatú enim ad aïam diciť infirmitas. q: reddit aïam impotenté reſiſtere motib⁹. Diciť feditas. q: ſm carnē anima róne corporis coinquinať. Diciť ꝓnitas. ꝑpter inclinationem appetitus ad malú. Diciť corruptio: q: ducit ad nihilum ſcꝫ ad peccatú. Dicitur vitiú: q: diminuit naturales virtutes. Dicitur languor nature propter diminutionem boni naturalis ⁊ delectabilis. ¶ Comparatum vero ad corpus dicitur lex carnis: q: eſt pena a lege iuſticie naturaliter inflicta. Diciť lex mébroꝝ: q: preſtat aptitudiné ad faciendú opera mala. Diciť tyrannus: propter dñationem quaſi violentá in ꝯcupiſcentijs. Diciť fomes: q: eſt cauſa materialis conſeruandi peccatú in carne. Ambroſius diffiniens fomité dicit ſic. Fomes eſt morbidus quidá affectus. qui cómouet ad illicitú deſideriú q̃ꝫtuꝫ ad actú generatiue ⁊ nutritiue. ¶ Comparatú ad actus delectabiles illicitos diciť ꝯcupiſcétia vł ꝯcupiſcibilitas. Differunt tñ. q: concupiſcibilitas dicit potentiá: concupiſcentia vero actum. Dicitur etiam libido: q: ſequitur quicquid libet. ſ. voluptuoſas delectationes in ſenſu. Comparatú vero ad pená ad quá obligat. diciť pctm̃ originale. quia eſt carentia vel nuditas debite ⁊ originalis iuſticie.

¶ De peccato actuali Sectio v.

s Equitur videre de peccato actuali. Circa qđ quattuor videamus. ſcilicet diffinitioné eſſentialé. originalitatem: differentiá materialé: ⁊ maioritatem. ¶ Diffinitur aút pctm̃ actuale ſic. Peccatum actuale eſt carétia debite iuſticie: facta p inobedientiam proprie volútatis. vel auerſio ab incómutabili bono: ⁊ ad boný cómutabile ꝯuerſio. ¶ Trahit aút pctm̃ actuale originem a libera voluntate vniuſcuiuſqꝫ p ſuggeſtionem: delectationé. ꝯſenſum ⁊ operatióem. Si aút ſuggeſtio ⁊ delectatio ſiſtunt citra ꝯſenſum: pctm̃ eſt veniale. ſi autem ſequatur ꝯſenſus ⁊ opus in his q̃ diuina lege prohibentur: pctm̃ eſt mortale cóſummatum. Si autem medio modo fiat: vt ſit ꝯſenſus ſine opere. hoc pót eſſe dupliciter. Quia aut hó vult in opus ꝓcedere: ſed nó pót. ⁊ tunc voluntas ꝓ facto reputať. nec minus culpabilis eſt q̃ꝫ ſi in ipſo facto deꝑhéderet. Aut nó vult in opus ꝓcedere: ſed vult interi⁹ voluptari in delectatióe. ⁊ tunc licet nó ſit pctm̃ plenarie ꝯſumatú. eſt tñ inter mortalia reputandú. qđ maxime de peccatis carnalib⁹ habet intelligi. ¶ Differentie materiales actualis peccati ſunt due. ſ. pctm̃ angeli ⁊ hoïs. Peccatú angeli inchoatú eſt in preſumptióe ſtatim enim vt vidit ſuá pulchritudiné ꝑſumpſit. ⁊ cóſummatú eſt in ambitione. q: preſumens de ſe appetijt qđ erat ſupra ſe. atqꝫ cóſummatú eſt in inuidie ⁊ odij auerſione. a: e quo nó potuit ꝫ obtinere qđ appetijt: ...

odio in inuidia cōtrarie. Et ſic in peccato luciferi ſuperbia preſumptiōis fuit prima generatione: ſuperbia ambitiōis fuit prima conſūmatione. Peccatū vero hoīs fuit inobediētia. ad quā precipitauit diabolus hoīem per triplex appetibile naturale. ſ. p bonū glorioſum. copioſum et delicioſum. Temptauit enim de excellentia: ſufficientia: experientia: ſine d trulentia. Diabolus enim p mulierē volēs deijcere hoīem: pmiſit mulieri dignitatē excellentiā dicens. Eritis ſicut dij. Deinde ſubiunxit cognitiōis abundantiā dicēs. Scientes bonum et malū. Tertio pretendit ſuauitatis experientiā. cū oſtendit ei lignū pulcrū viſu: et ad veſcendum ſuaue. Unde peccatū mulieris inchoatum fuit in ſuperbia progreſſum habuit in auaricia. qꝛ nō in rebus ſolū: ſꝫ etiā in ſcientia inuenitur auaricia. Conſūmatum fuit in gula. Et ſic deordinatū fuit quantū ad iraſcibilem appetendo alta. quātum ad rōnalem appetēdo ſcire oculta. quantū ad ꝯcupiſcibilē volendo guſtare ſuauia. ¶ Peccatū maius vnū altero dicit duodecim modis.

Primo cauſalitate. et ſic peccatū diaboli dicit maius eſſe. qꝛ eius inuidia mors intrauit in orbem terrarum. Scđo generalitate. et ſic peccatū primi parētis fuit maius. qꝛ ſe p totū genus humanū diffudit. Tertio enormitate. et ſic peccatū iude fuit maximū. qꝛ tradidit dnm ſaluatorē. Quarto ingratitudine. et ſic eius peccatū dicit eſſe maius: qui plura gratiarū dona percepit. Quinto piculoſitate: et ſic peccatū ignorātie dicit eſſe grauius: qꝛ periculoſius. Sexto inſeparabilitate. et ſic peccatū cupiditatis dicit eſſe maius. qꝛ cū cetera vicia cum hoīe ꝯſeneſcāt: ſola auaricia iuueneſcit. Septio importunitate. et ſic ſupbia dicit eſſe maximū petm̄. qꝛ etiā ex bonis opibꝰ generat. Octauo pnitate: et ſic luxuria dicit eſſe grauius. ad quā hoīes pniꝰ inclinant. Nono maioris grē impugnatōe. et ſic petm̄ in ſpm̄ ſctm̄ dicit eſſe grauiꝰ. Decimo rōne maioris offenſe. et ſic petm̄ idolatrie dicit eē maius. Undecimo rōne maioris facilitatꝫ reſiſtendi: et ſic petm̄ ade fuit grauiſſimū. Duodecimo rōne maioris iprobitatꝫ et libidinis: et ſic petm̄ cuiuſlibꝫ generis pt fieri maiꝰ alio.

¶ De pctō veniali et mortali Sectio vi.

o Equit̄ videre de diuiſiōe peccati in veniale et mortale. Ad cuius euidētiā tria ſunt breuiter attendenda. ſcꝫ ordo diuine iuſticie: qui imponit. peccatum veniale: qđ ꝯtrahit. et petm̄ mortale quod incurritur. Ordo aūt diuine iuſticie ad quē nos minus hoīem obligauit eſt. vt bonū incommutabile preferat bono ꝯmutabili. vt bonū honeſtū preferat bono vtili. et voluntas dei preferat voluntati nr̄e. et iudiciū rōnis recte preferat et preſit ſenſualitati humane. Peccatū vero actuale eſt inordinatio actualis voluntatis. Iſta aūt inordinatio ſi eſt tā modica qꝫ ordinē iſtū ñ exterminat: quāuis in aliquo pturbet: tūc petm̄ eſt veniale. Quod habemꝰ pertractare breuiter quantū ad diffinitionē: diſtinctionem: et curatōem. Diffinitur autē ſic. Peccatū veniale eſt libido ſiue amor voluptatis in creatura citra deū. Diſtinguitur autem veniale tripliciter. Nam qđdā eſt veniale ex ſurreptōe. et ideo veniale eſt: qꝛ non poteſt vitari tunc. et qꝛ pueniret preter rōnem ſemp eſt veniale. Qđdā eſt veniale ex cogitatōe ſine cōſenſu. et ideo veniale: qꝛ nō plene conſentit: vt in cogitatione et delectatōne de muliere citra conſenſum in delectationem: et ideo veniale fit mortale p complacentiā et cōſenſum. Qđdā eſt veniale cū delectatione et conſenſu. et ideo veniale eſt: qꝛ nō eſt deordinatio ꝯ preceptū. vt ebrietas et mendacium iocoſum. et iſtud cū ſit veniale. pter delectationem que eſt citra deū. tm̄ poteſt fieri mortale. pter nimiā libidinē et contēptū. Nō tm̄ intelligendū eſt qꝫ aliqđ veniale p eſſentiam fiat mortale. ſed qꝛ de veniali fit tranſitus ad mortale. p complacentiā et cōſenſum. ſiue p libidinē et contemptū. Curat aūt peccatum veniale p actus in qbus eſt aliqua humiliatio et deuotio. q qdē actus grā informati repugnant veniali. et ſic ad actū curationis et de

actionis venialis gratiam gratis facientem coad iuuare et vegetare. Huiuſmodi remedia his verſibus continent. Confiteor: tundo. reſpergor: conteror: oro. Signor: edo: dono. per que venialia pono. Unctio: pena leuis: compaſſio que fit egenis. Hec enim remedia ſunt. Generalis confeſſio. peccatoris tunſio. aque benedicte aſperſio. cordis contritio. dominica oratio. ſignatio ab epiſcopo. eucariſtie ſumptio. offenſe condonatio. extrema vnctio. leuis penitentia. compaſſio fraterna. ¶ Si aut est tanta deordinatio voluntatis: quod ordinem exterminat ſupradictum: tunc mortale est peccatum. quod pot conſiderari quantum ad diffinitionem: punitionem: et remiſſionem. Diffinitur aut ab Ambroſio ſic. Peccatum mortale est priuatio legis diuine: et celeſtium inobedientia mandatorum vel preceptorum. Pena peccati mortalis est eterna damnatio. Dicit enim mortale quia per ipſum vita gratie perdit in preſenti: et vita glorie in futuro. Et ſic contrahitur mors culpe. et infligit mors gehenne. Juſte aut propter mortale in quo quis finaliter perſeuerat: ſempiternaliter cruciat. Unde ſecundum Grego. quia peccator peccat in ſuo eterno: eternaliter est cruciandus. Secundum auguſtinum vero quia peccat contra bonum eternum et infinitum. eternaliter punitur. Curat autem ſiue remittit mortale peccatum per ſeptiforme remedium. ſcilicet per baptiſmum: elemoſynam: martyrium: conuerſionem proximorum. dimiſſionem iniurie: fletum penitentie: et per dignam eucariſtie ſumptionem. Attende tamen quod baptiſmus et penitentia non ſolum valent contra penam peccati. verumetiam contra culpam. cetera vero valent contra penam tantum. Unde verſus. Sunt ſeptem delere quibus mortalia poſſis. Fons: elemoſyna: martyrium: conuerſio fratrum. Inde peccanti dimittere: flere reatum. Sanguinis et carnis chriſti perceptio digna.

¶ De ignorantia.

Sectio vij.

Sequitur videre de diuiſione peccati in delictum et commiſſum. Preuaricatio preceptorum est delictum. hoc est tranſgreſſio preceptorum affirmatiuorum. Preuaricatio prohibitorum est commiſſum. id est preceptorum negatiuorum. Differentie delicti ſunt ignorantia: omiſſio: negligentia. Delictum dicit quaſi derelictum. id est boni deſertio. Bonum est duplex. ſcilicet ſciendum: cuius deſertio dicitur ignorantia. et faciendum ad quod duo requiruntur. ſcilicet quod fiat bonus actus. cuius deſertio dicit omiſſio. et quod bene fiat. id est cum debitis circumſtantijs. quarum deſertio dicit negligentia. Circa ignorantiam quadruplex diuiſio est attendenda. Prima est hec. Ignorantia: alia negationis: alia priuationis alia diſpoſitionis. Ignorantia negationis est in paruulis. que non est culpa neque pena: vſque ad prefinitum tempus. Ignorantia priuationis est in adultis: qui tempore determinato ignorant que poſſent ſcire. vel obliti ſunt que aliquando didicerunt. Ignorantia diſpoſitionis est qua quis opinatur contraria fidei. que potest erronea dici: et est in hereticis. Prima excuſat a toto ſecunda a parte non a toto. tertia accuſat a toto: quia peruerſam ſequitur voluntatem. ¶ Secunda diuiſio est hec. Ignorantia alia facti. alia iuris. Juris: aut iuris naturalis. et hec non excuſat: cum ſit ſcriptum in corde hominis. vel iuris diuini. vt legis prophetarum: euangelij: et doctrine apoſtolice. et iſta accuſat ſicut de magno et mortali delicto prelatos. maxime epiſcopos et metropolitanos: qui tenent de fide et ſpe reddere rationem. Accuſat autem ſicut de veniali clericos ſimplices et illiteratos: qui cum potuiſſent diſcere noluerunt. Laicos vero in nullo accuſat. quia ad ipſos non pertinet dummodo non contemnant. Si est iuris poſitiui. vt legum et decretorum: ſolos iudices accuſat. Si est ignorantia iuris continentis morales conſtitutiones eccleſiaſticas: ad diſcernenda peccata: accuſat ſacerdotes et confeſſores. Si vero est ignorantia facti: aut indifferentis. ſic ſufficienter excuſat. aut neceſſarij ad ſalutem. et ſic: aut non potest vitari ſicut in amente: qui a natiuitate caruit iudicio rationis: et hec excuſat. Aut pot vitari: ſicut iudeis et paganis. qui potuerunt ſcire chri-

ſtum paſſum fuiſſe ꝓ ſalute hoim: ꝛ hec nō excuſat. ¶ Tertia diuiſio ignorantie eſt. q: alia eſt ſimplex. vt qñ aliqs neſcit que tenet̃ ſcire. facit tamē aliquid. ſed non plene: vt illa ſciat. hec excuſat a tanto ſed non a toto. Alia eſt craſſa ſiue ſupina. vt qñ quis negligit ſcire que tenetur. ꝛ tamen nō eſt determinatuꝫ ei ꝙ teneatur ſcire illa. hec minus excuſat. nō excuſat a toto ſed a tanto. Alia eſt affectata ſiue affectiua. vt qñ aliquis negligit ſcire q̄ teneatur ſcire: cuꝫ ei ſit determinatū ꝙ teneatur ſcire illa. hec accuſat potius q̄ʒ excuſat. ¶ Quarta diuiſio eſt. Ignorantia: alia vincibilis. alia inuincibilis. Vincibilis alia poteſt remoueri cum magna difficultate: vt in valde hebetibus. hec excuſat a tanto: non a toto. ſi eſt de neceſſarijs ad ſalutē. Alia pōt remoueri cū facilitate. vt in ingenioſis. hec nō excuſat. Inuincibilis: alia eſt inuincibilis per naturā: vt in pueros: qui nō vtit̃ ratione. ꝛ in decrepito qui nō diſcernit. ꝛ in eo qui naſcitur amens. hec excuſat a toto. Alia eſt inuincibilis per culpā. vt in eo qui per culpā effic̃ furioſus. ꝛ ſm quoſdā nō excuſat a toto.

¶ De omiſſione ꝛ negligentia.

Sectio viij.

Viſo de ignorātia que eſt deſertio debite ſcientie. ſequit̃ videre de omiſſione ꝛ negligētia: q̄ dicūt deſertioēꝫ rei debite faciende. ¶ Omiſſio eſt deſertio actus debiti ī tpe determinato. Et dicit̃ act⁹ debitus quē tenemur facere. Circa omiſſionem aūt habemus videre q̄tuor: actus debitos. Tentionē. Diſtinctionem. Deſcriptionem. Abſolutōem. Dicit̃ aūt omiſſio derelicto actus: non circūſtantie. actus principalis: nō annexi. precepti affirmatiui: nō negatiui. Eſt aūt triplex tentio quā omittere non debemus. Quedā eſt rōne diuine obligationis ꝛ hec eſt duplex. vna ad agendū: vt in ꝑceptis affirmatiuis. vt honora patrem tuū. Alia ad non agendū. vt in preceptis negatiuis ſiue ꝓhibitionibus. vt nō occides. Prima obligat ſemper: ſed non ad ſemper: niſi ꝓ loco ꝛ tpe. Secūda obligat ſemꝑ ꝛ ad ſp. Quedā eſt rōne ſpontanee ꝯſenſionis. vt in cōtractibus: votis: iuramētis: ꝓmiſſis: ꝛ obligatione quā facit ꝯſcientia. Quedā ratiōe culpabilis offenſionis. Nam ꝓpter culpam mortalē obligat̃ homo ſiue tenet̃ ad penam eternalē. ꝓpter venialē vero ad penā tꝑalē. Deſcribit̃ aūt tentio ſic. Tentio eſt alieni ꝑcepti vel ꝓhibitōis: vel ꝓprij aſſenſus: vel culpe ad agendū vel nō agendū: vel patiēdū obligatio. Ad agendū q̄ʒtum ad precepta affirmatiua. ad nō agendū quantū ad ꝑcepta negatiua ꝛ ꝓhibitōes. ad patiendū quantuꝫ ad culpā. Triplex eſt aūt abſolutio predicte triplicis tentionis: ſcꝫ impoſſibilitas: diſpenſatio: ꝛ penitentia. ¶ Negligentia eſt debite circumſtantie derelicto in bono opere faciendo. Circa quā breuiter ſunt videnda tria. ſcꝫ eius originatio: denoīatio. cōcomitatio. Orit̃ur autem negligentia ex torpore. Unde dicit Grego. Duo ſunt in bonis operib⁹ timēda. deſidia ſcꝫ ꝛ fraus. Deſidiam facit minor amor dei. Fraudem maior amor ſui. Itēꝫ deſidia per torporem naſcitur. Fraus per ꝑuatam dilectionem. Fraus iſta ſic notificatur. Fraudē in opere dei perpetrat. q ſe inordinate diligēs: ad remunerationis tranſitorie bona feſtinat. Tripliciter aūt fraus iſta cōmittitur. aut cum cordis humani gratia. aut fauoris aura. aut cum quelibet res exterior deſideratur. Ut enim bonū opus bene fiat: reqrinir bonus finis. quē qui omittit: fraudat̃. Reqruntur ꝛ alie circūſtantie: vt loc⁹: tēp⁹ modus. q̄s q omittit: vtiqꝫ negligit. Noiat̃ autē duplici vocabulo. ſcilicet negligentia ꝛ deſidia. q ſi large accipiantur cōmunia ſunt ad q̄mcunqꝫ omiſſionem: tā actus debiti q̄ʒ circunſtantie. Sī vo accipiant̃ ſtricte. ꝓ omiſſione circūſtantie: tūc deſidia magis reſpicit cōmunē ſignificatōem. Deſidia dr̃: quaſi diſtentia. Negligētia vo magis reſpicit ſignificatōem ꝓpriam. ſ. omiſſionē circūſtātie debite: q̄ſi nō diligētia. q diligētia circūſtātias diligenter ꝓſequitur. Sunt aūt comites ne-

gligētie torpor τ pigricia. que q̄uuis ſint idē tamen pigricia dicit̄ eo q̄ pigeat difficultas laboris. Torpor vero aſpicit appetitū quie- tis. Triplex eſt aūt torpor ſiue pigricia. ſcilicꝫ infirmitatis naturalis. ſicut in phlegmaticis. τ eſt pena τ nō culpa. Et eſt torpor infirmi- tatis acquiſite ex culpa precedente: vt inebri oſis τ guloſis: τ talis nō excuſat ſiu quoſdā Et eſt torpor libidinoſus. τ dicitur torpor ca ptatus. τ ille torpor eſt voluntas recuſans fa cere bonum difficile: eo q̄ difficile. Et talis torpor ſiue pigricia cū ſit peccatū reprehen- ditur in ſcripturis.

¶ De cōmiſſione Sectio ix.

Equitur de cōmiſſo videre. De q̄ eſt breuiter videndū τ adiungendū q̄ eſt trāſgreſſio legis diuine ꝓhi bentis q̄ntum ad precepta negatiua. Poteſt aūt aliqd cōmitti ꝯtra naturā. Et hͦ dupliciť. ſcilicet ꝯtra naturā cōmunē hoibus τ brutis. vt q̄ maſculus ꝓ femina ſit. Et hoc eſt pec- catū ſodomiticū. Aut ꝯtra naturam particu larem: vt in natura angelica aut humana. τ hoc eſt naturale iudicatoriū dictans malum eſſe fugiendū: τ bonū faciendū. Iſta natura dictat q̄ debemus deo obedire. deū colere τ diligere. Dictat etiā q̄ ꝓximo debemꝰ fa cere: qđ nobis volumus fieri ab eodem. Et qđ nobis nolumus fieri: alij nō debemus ir rogare. Sic largo modo omne pctm̄ qđ cō mittiť eſt ꝯtra naturā. Poteſt etiā aliqd con tra legē ꝯmitti. Et hͦ dupliciter variať: nam lex ꝓhibet aliqđ q̄ntum ad omne tp̄s. τ hoc eſt ꝓhibitū q̄ eſt malū. τ ſic ſunt ꝓhibitōes decalogi. Prohibet etiā aliqd nō ſimpliciť: ſed ad tp̄us. τ ſic ſunt ꝓhibitōes cerimonia- lium. τ hoc eſt malū: q̄ ꝓhibitū. Cōmitti pt etiam aliquid contra ꝯſuetudinē. τ hoc ē qđ ꝯmittiť contra mores. Propter aūt loquen do mos nō ſcriptus dicit̄ ꝯſuetudo. mos ve ro ſcriptus conſtitutio noiať. Nota tm̄ q̄ fa cere contra ꝯſuetudinem ꝯſeruatiuā hone- ſti eſt pctm̄. facere ꝯ̄ conſuetudinē deſtructi- uam honeſti ſanctū eſt. facere ꝯtra conſuetu dinem indifferentē malū nō eſt. Honeſtum aūt eſt qđ ſua vi nos trahit: τ ſua dignitate nos allicit. Item nota q̄ lex reſpicit honeſtū conſuetudo ſiue conſtitutio reſpicit vtile: qđ eſt conſeruatiuū honeſti.

¶ De errore: prauo iudicio: τ perſonarum acceptione. Sectio x.

Equiť de diuiſione peccati: in pec- catū cordis: oris: τ operis. Et pmo aliqd de peccato cordis breuiť vide amus. τ primo de eius diffinitione: poſtea d̄ differentijs. Pctm̄ cordis ſic diffiniť. Pec catū cordis eſt tranſgreſſio legis diuine ꝑ in ordinatōem intrinſeci motus mentis. Diffe rentie aūt eius ſunt pctm̄ cogitatōis: delecta tionis: τ ꝯſenſus. De pctō delectatōis viſūꝫ eſt ſupra: eū de pctō actuali ageret̄. Ad pec- catū cogitatōis ꝑtinet error: prauū iudiciū: τ acceptio pſonarꝫ. Ad pctm̄ ꝯſenſus reduciť peccatū conſcientie. Quantū ad pctm̄ cogi- tationis primo videndū eſt de ipſa. deinde d̄ pravo iudicio. post de de pſonarꝫ accepti- one. Cogitationum alia ſpeculatiua pertinet alia vero eſt pctm̄. alia practica ſiue affectiua. Prima eſt in ꝯſpectu mentis. τ eſt inuolunta- ria: quantū eſt de ſe. Scđa in aſpectu cū affe ctu. τ eſt voluntaria. τ ideo pt̄ eſſe peccatūꝫ. Error qdam eſt infirmantis: q̄lis eſt in febri citantibus. qbus dulcia videnť amara. Qui dam eſt īfirmitatis naturalis originalis: quo corrūpitur rō in iudicijs: τ frequenter deui- at. Iſte error: q̄ nō eſt voluntariꝰ: nō eſt pec catū: ſed pena peccati. Quidā ē error: ꝓuer ſe volūtatis: eius eſt habere falſa ꝓ veris. Talis aūt error: aut eſt ꝯ̄ fidē vel bonos mo res. τ ille ſp̄ eſt pctm̄. Si nō eſt ꝯ̄ fidem vel bonos mores: tunc aut accidit in his q̄ ſunt ſupra iudiciū humanū. vt iudicare de inten- tionibus cordiū. τ ſic ſemp eſt pctm̄. q̄ tunc vſurpať qđ ſolius dei eſt. Aut accidit in his que ſubſunt iudicio humano. vt errare in lo cis naturalibus τ mathematicis: τ tunc nō ē peccatū. Prauū iudiciū recipit diffinitionē τ diſtinctionem. Diffinitur aūt ſic. Prauū

iudiciū eſt ex errore ꝓueniēs temeraria ſententia: vel ſuſpitio mali de occultis aliorum. Error eſt habere ignota ꝓ notis. Sententia eſt in aſſerendo vel diffiniendo ꝙ ita ē. Suſpitio eſt in opinādo cū dubitatōe temeraria etiā ſententiādo que ad ipm̄ nō ptinet. ¶ Diſtinguitur autē humanū iudiciū ſm̄ hūc modū. Iudiciū aliud eſt certitudinis: aliud temeritatis. aliud ſuſpitionis. Primū .ſ. iudicium certitudinis nō eſt petm̄. q: de manifeſtis licite iudicamus. Scdm̄ iudiciū temeritatis ē triplex. videlicet diffinitōis: arguitōis: aſſertionis. Diffinitionis cū qs de futuris male iudicat. Nā de alicuius correctione deſpare ꝗ cū tanꝗ̄ abiectū repꝛehendere: q nūc appa ret malus: cū neſciamus qualis futurus ſit. temerariū iudiciū eſt. Arguitōis: cū qs iudicat de his que ad eum nō ptinent. Ro.xiiij. Tu qs es: qui alienū ſeruū iudicas. Aſſertōnis cū qs iudicat de occultis. Gloſa ſup pdictū locū. De quibus incertū eſt quo aīo fiāt ſine piculo nemo iudicat. Aug⁹. vel Beda: ſuper illud Math. vij. Nolite iudicare: dicit hoc loco nihil aliud nobis pcipi niſi vt ea facta q dubiū eſt quo aīo fiant: in meliorem partem interptemur. Primū eſt pernicioſum. ſcdm̄ pſumptuoſum. tertiū ſuperſtitioſum. Tertiū iudiciū .ſ. ſuſpitionis eſt triplex. ſcꝫ ſuſpitōis violente. qn̄ oīa ſigna apparent mali. nulla vel pauca boni. Temerarie: qn̄ multa boni: pauca mali. Leuis: qn̄ multa mali: pauca boni. Primo modo non eſt petm̄. ſcdo veniale graue. tertio veniale paruum. Nota ꝙ iudicium certitudinis nec veniale ē nec mortale. Iudicium temeritatis menſuratur iuxta illud Math. vij. In quo iudicio iudicaueritis: iudicabimini. Glo. Si quem iudicaueris temerarie dānatione veniali: venialiter condemnaberis. ſi dānatōe mortali. mortaliter cōdemnaberis. Et hoc intellige ſine preiudicio. Iudiciū ſuſpitionis ꝙ̄diu manet in ſuſpitione: non eſt mortale. niſi veniat in aſſertionis iudiciū. ¶ Circa perſonarum acceptiōem attendēdum eſt diffinitionē ꝗ differentiā triplicē. Diffinit̃ autē ſic. Perſonarū acceptio eſt iniuſticia qua pfert̃ pſona perſone ꝓpter cauſam indebitā. Differentie acceptōis pſonaꝝ ſunt tres. Una cōmittitur in honoris exhibitione. De qua Jac. ij. Fratres mei: nolite habere fidē ieſu chriſti i pſonaꝝ acceptōe. Alia eſt i iudicij executōe. De qua Deut. xvi. Non accipies perſonā in iudicio. Alia in promotione ad dignitates. Que ꝓhibetur .i. Regū. xvi. in electōe Dauid: cui non pretulit dn̄s fratres ſuos ꝓpter vultus pulchritudinem ſeu propter altitudinem ſtature.

¶ De peccato ꝯſenſus: ꝗ de petō contra cōſcientiā: ꝗ de pplexitate Sectio xi.

Equit̃ videre de petō cōſenſus. vbi primo videndum eſt de ipſo ꝯſenſu qđ eſt. Scdo de petō ꝯ̄ ꝯſcientiam. Tertio de differentijs pplexitatis. Conſenſus diffinit̃ ſic. Cōſenſus eſt nutus voluntatis ſpontaneus. vł motus animi liber ſui. Et cū nihil ita ſit in poteſtate nr̄a ſicut cōſentire vel diſſentire. hinc eſt ꝙ ꝯſūmatur ibi omne peccatū. Initiat̃ enim in cogitatōe: creſcit in delectatōe. perficit̃ vero in ꝯſenſu. Ad intelligendū quō peccat̃ qn̄ agit̃ ꝯ̄ ꝯſcientiā: multiplicitas ꝯſciētie attendenda eſt. Conſciētia enim vno modo dicit̃ ſuperior pars rationis. quam greci ſyndereſim vocant. ꝗ apud nos ſcintilla ꝯſcientie poteſt dici. Hec diffinitur a Baſilio ſic. Conſciētia eſt naturale iudicatoriū faciendi vel nō faciēdi. Differūt tn̄ ſm̄ rōnem ſynderesis ꝗ ꝯſciētia. Nā ſynderesis iudicat faciendū .i. dignū fieri. Conſcientia vero iudicat faciēdū .i. debitū fieri. Alio mō dicit̃ ꝯſcīa habitus naturalis dictādi bonum vel malū. ꝗ ſic diffinit̃ a damaſceno. Cōſciētia eſt lex intellectus noſtri naturalis oppoſita peccato. Et ſm̄ hoc ꝯſciētia nunꝗ̄ errat. Tertio dicit̃ ꝯſcientia opinio habita de agēdis: vel nō agendis. id eſt debitis fieri vel nō fieri formata. De qua .i. Cho. viij. Quidā cum conſciētia vſq̄ nunc idoli: quaſi idoloticū manducant. Ro. xiiij. Omne qđ non eſt

ex fide peccatum eſt.glo.i.omne qđ eſt contra conſcientiam. Iſto tertio modo conſcientia eſt habitus acquiſitus frequenter erroneus:in iudicando eſſe faciendum qđ non eſt faciendum:⁊ econuerſo. Poteſt autem dictare cõſcientia tertio modo dicta aliquid ſꝫ legem dei:preter legem dei:contra legẽ dei. Et eſt hic ſermo de dictamine conſciẽtie per modum precepti .ſiue prohibitionis.nõ per modum conſilij vel perſuaſiõis. Primo mõ conſcientia ligat ſimpliciter ⁊ vniuerſaliter. q: legi dei concordat q̃ ꝯſcientia dicit eſſe ligatum. Secũdo modo cõſcientia ligat q̃zdiu manet. vnde tenet homo vel eam deponere vel quod dictat opere adimplere . vtputa ſi dictat conſcientia ꝙ leuare feſtucã de terra ẽ neceſſarium ad ſalutẽ. Tertio mõ cõſcientia non ligat ad faciendum vł nõ faciẽdũ: ſꝫ potius ad ſe deponendum.q: cũ talis conſcientia ſit erronea:⁊ error ille repugnet legi diuine neceſſario q̃zdiu durat ponit hominem extra ſtatũ ſalutis. vtpote ſi dicat leccatrix alicui:morιar ſi non cognoſcas me. ⁊ ille incipiat habere ꝯſcientiã de mortali ſi non cognouerit leccatricem.non eſt in ſtatu ſalutis ipſa conſcientia ꝑdurãte. q: ſi non cognoſcit eam peccat mortaliter contẽnendo deum.cum dictat conſcientia hoc dño diſplicere. ſi cognoſcit eam facit contra preceptum dñi. ¶ Perplexitas naſcitur ex errore conſcientie. Eſt autem triplex perplexitas. Prima eſt intelligẽtie verborũ ſacre ſcripture . que videnť ſibi repugnare. Scđa eſt intelligentie faciendoꝝ De qua Ro.viij. Quid oremꝰ neſcimꝰ ⁊c. Tertia eſt ineuitabilitas peccandi . Pria diſſoluitur per diſtinctionem ⁊ conſideratione cauſaꝝ dicendi vtrunqꝫ. Scđa diſſoluitur ꝑ inſpirationem ſpũſſancti.que eſt vnctio docens de oibus ꝑmeritũ orõnis. Iaco.i. Si quis idiget ſapiã poſtulet a deo ⁊c. Et.ij.paral.xx. Cum ignoremus quid agere debeamus.hoc ſolum habemus reſidui:vt oculos noſtros dirigamus ad te. Tertia diſſoluitur per depoſitionem erronee conſcientie.

¶ De mendacio:periurio:⁊ contentione:
Sectio xij.

S Equitur videre de pctõ oris: quod pluribus differentijs variať. Peccata eni oris ſunt.mendaciũ in quo veritas deſtruiť.periuriũ:in quo veritas cõtemniť.contentio in quo veritas impugnať. Eſt eni contentio veritatis impugnatio cum cõfidentia clamoris. Hec tria precipue ſunt ꝯ veritatem. Iſta contra bonitatẽ ſunt.ſcurrilitas:que eſt ꝯ honeſtatem. Vaniloquiũ ſiue multiloquium:quod eſt ꝯtra vtilitatem. Adulatio:que eſt ꝯtra rectitudineꝫ in laude aliena: Iactantia:que eſt ꝯtra rectitudinẽ in laude ꝓpria. Blaſphemia:que eſt ꝯ rectitudinem in vituperiũ dei. Maledictum:qđ ẽ cõtra rectitudinẽ in vituperium ꝓximi. quãtum ad penam. Contumelia que eſt cõtra rectitudinem in vituperium proximi q̃tuꝫ ad culpam apertam q improperať. Detractio:q̃ eſt contra rectitudinẽ in vituperiũ ꝓximi q̃tum ad occultã culpã. ¶ De mendacio ẽ videre q̃tũ ad diffinitionem ⁊ diuiſionẽ. Diffinitur autẽ ab Auguſtino ſic. Mendaciũ eſt falſa ſignatio vocis cũ intentiõe fallendi. Et nota ꝙ cũ mentiri ſit contra menteꝫ iree põt homo mẽtiri dicẽdo falſitatẽ ex certa ſcientia. Itẽ põt hõ mentiri dicendo veritateꝫ q: q̃uis ſit verum qđ loquiť tñ aliđ ſentit i conſcientia. Itẽ põt hõ dicere falſam nõ mẽtiendo nec peccando.vt qñ falliť : adhibita tñ debita diligentia. ¶ Diuidiť autem mendacium diuiſione trimẽbri.ſ. in mendacium officioſum.pnicioſum:iocoſum. Officioſum eſt qđ iuuat. Pernicioſum qđ nocet. Iocoſum qđ delectat. Diuiditur aũt diuiſiõe octimembri ſic. Octo ſunt genera mendacioꝝ. Primum qđ fit in doctrina religionis. vt dicere chriſtum non eſſe de virgine maria natum. Scđꝫ qđ nulli prodeſt ⁊ alicui obeſt vt mendacium detractionis.⁊ ſi qđ eſt teſtis falſus in cauſa criminali. Tertiũ quod alicui obeſt vt ꝓſit alij. vt aliqs ſit teſtis falſus in cauſa pecuniaria. Quartũ qđ fit ſola mẽtiẽdi libi

dine. Quintū qđ fit cupiditate placendi aut delectādi ſuaui eloq̄o: vt mēdaciū adulatōis. Sextū quo q̄s mentit̄ .p ɔſeruanda pecunia alicui⁹. Septimū quo q̄s mentit̄ .p ɔſeruanda vita alteri⁹. Octauū quo q̄s mentit̄ pro cōſeruāda caſtitate alteri⁹. Nullo hoꝝ mendacioꝝ eſt mētiendū. Dat aūt talē regulam Augu. q̄ q̄ āto aliqđ mendaciū magis accedit ad primū: tanto mai⁹ eſt pctm̄: ⁊ quanto magis recedit a primo mēdacio: tāto minus eſt pctm̄. ¶ Poſt mēdaciū q̄ xitas deſtruitur: ſequit̄ piuriū quo veritas ɔtēnitur. Sed q: piuriū eſt violatio iuramenti: prius videndum eſt de iuramento q̄ ātum ad eſſentiam. ⁊ ſic iurare eſt inuocare deū in teſtē ſue locutionis. Quātū ad licentiā: ⁊ ſic iurare licet propter pacē ⁊ iuſticiā conſeruandā: vl' amicitiam cōfirmandā. Propter veritatē aſtruēdam. ⁊ ſic paulus frequenter iurabat. Propter calumniā vitandam: ſicut iurant actor ⁊ reus. Propter fidelitatem ſeruādā. ſic iurāt principes regi. Quātū ad formā. ⁊ ſic ē forma conceſſa. vt iurare per deū. ⁊ hec variat̄. Nam in veteri teſtamēto dicebat̄. viuit dominus. i. per deū viuum. In eccl̄ia primitiua dicebatur. teſtis eſt mihi deus. i. teſtem deū inuoco. Modo vero dicitur .p deum. Et eſt forma non ɔceſſa. vt iurare per idola. Quātum ad comites. ⁊ ſic dicitur q̄ iuramentuꝫ tres debet comites habere. ſ. veritatem. que debet eſſe in conſcientia. vt nouerit ita eſſe. Iudicium: vt diſcrete iuret ⁊ cū deliberatōe. Iuſticiam: vt qđ iuratur ſit licitum ⁊ honeſtū. Quantū ad differentias que ſunt due. ſ. iuramentum aſſertoriuꝫ. vt qū iuratur: vel de p̄nti: vel de preterito ita eſſe vel fuiſſe. Promiſſoriū. vt cū iurat aliquis de futuro aliqd ſe facturum. Modo videri pōt periurij diffinitio: que eſt talis. Periurium eſt mendacium iuramento firmatum. Poteſt etiaꝫ videri diſtinctio: que eſt hec. Periurium dicitur falſa iuratio. Itē peruerſa iuratio: quod ſit qū eſt illicitum qđ iuratur. Tertio dicitur tranſgreſſio iuramenti.

¶ De adulatione: maledicto: ⁊ detractione Sectio xiij.

Equitur videre de adulatione: maledicto: ⁊ detractiōe. que ɔ rectitudinem laudis ⁊ vituperij cōmittitur. Adulatio aūt diffinitur ſic. Adulatio eſt ſermo laudis alicui exhibitus intentione placēdi. Diſtinguitur aūt ſic. Eſt enim q̄daꝫ adulatio que bonum non habitū attribuit. q̄daꝫ q̄ habituꝫ extollit. dicendo maius eſſe q̄ꝫ ſit. Quedam eſt q̄ malū nutrit laudando malū ⁊ dicendo eſſe bonū ⁊ licitū. ps. Laudatur peccōr in deſiderijs aīe ſue: ⁊ iniquus bn̄dicitur. Quedam eſt qua hō homini vult placē non .p deum: laude nō vera. Gal. i. Si adhuc hoībus placerē. i. placere vellem: nō .p deum: chriſti ſeruus non eſſem. ¶ Maledictum q̄druplicit̄ variat̄. Eſt eni maledictū ſurreptionis. de quo dicit Aug. Si enim cū omni facilitate ⁊ temeritate maledixerimus ad minima pertinet peccata. Laſciuie eſt cuꝫ alicui non eſt animo maledicimus. de quo dicit Hiero. Qui negligit otio maledicti reſecare conſuetudinem: etſi non corde maledicat: in maledicto tamen labiis [illegible] mentum incurrit. Eſt ⁊ maledictum odij qđ ex malo corde procedit zelo vindicte. Quartum eſt maledictū iuſticie: qđ ex charitate .p cedit. ſ. cum alicui amico noſtro maledicim⁹ ad eius correctionē. De his duobus vltimis dicit Grego. Scriptura ſacra duobus modis maledictum cōmemorat. aliud qđ approbat: aliud qđ condemnat. Aliter cum ɔfertur amore iuſticie: aliter amore vindicte. ¶ Detractio ſic diffinitur. Detractio eſt aliene fame denigratio. Cōmittitur autem ſex modis ſcꝫ cū bonum negamus qđ nouim⁹ eſſe ſcim: vel cū tacem⁹ ne fiat alijs manifeſtū. vel cum peruertimus dicēdo illud mala intētiōe eſſe factum. Itē malū occultū reuelando in caſu non conceſſo: vel augmentando dicēdo maius eſſe q̄ꝫ ſit: vel adinueniēdo mēdaciter malum quod factū non fuit. Tenetur aūt detractor ad reſtitutionem bone fame quam ab-

ſtulit. Malus enim bonum aufert detractor: q̄z raptor. ⁊ non dimittitur peccatum niſi reſtituatur ablatum.

¶ De peccato operis. Sectio xiiij.

De peccato operis breuiter eſt videndum quantū ad diffinitionem ⁊ diſtinctionem ab offenſa voluntatis ⁊ ſuperadditionē ad maliciā voluntatꝭ. Eſt aūt peccatum operis trāſgreſſio legis diuine: per ordinationē extrinſeci motus mentꝭ. Ad peccatum operis reducit̄ peccatū cōſuetudinis. Peccamus enī cogitatione: delectatiōe: conſenſu: verbo: opere ⁊ conſuetudine. Peccatum aūt operis cōparari habet ad peccatum voluntatis interioris prout ſunt coniuncta. ⁊ ſic ſunt vnum peccatū: pro eo q̄ eſt ibi vnus contemptus ⁊ vna auerſio. Unū inq̄z ſunt loquendo formaliter: cum ſit ibi vna deordinatio preuia. Loquendo tamen materialiter plura ſunt peccata. q: plura ſunt deordinata. ſcʒ voluntas interior: ⁊ actus exterior. Si autem hec duo adinuicē comparent̄ tanq̄ʒ diſiuncta. ita q̄ vnus peccet voluntate tm̄. alius voluntate ⁊ opere: tunc diuerſa ſunt peccā non ſolum materialiter: ſʒ etiā formalit̄. Superaddit vero malicia operis ſuper maliciam voluntatis qn̄ volūtas mala nō vult in opus procedere: q: tunc nō eſt omnino pleꝰ ↄſenſus. Nam ſi actus operis ſubſequat̄ cōſenſum: auerſio ⁊ cōuerſio ↄſūmant̄. Si autē voluntas mala vult in opꝰ malū ꝓcedere: ſʒ nō poteſt: tunc diſtinguendū eſt. Nam vnū peccatum maius altero tripliciter iudicat̄. ſ. aut rōne maioris contemptus dei. ⁊ ſic opus non addit ad iniquitatem volūtatis. Aut ratione maioris delectationis ⁊ libidinis. ⁊ ſic opus aggrauat. maxime quātū ad genus carnalis peccati quo peccat quis in ſeipſo. Aut ratione maioris damnificatiōis. ⁊ ſic opus addit ad malam voluntatē. maxime q̄ʒtum ad genus peccati quo quis peccat in proximū. Quantūcunq̄ʒ enī velit quis fornicari. nō tm̄ delectat̄ in voluntate q̄ʒtū in ope. Et quantūcunq̄ʒ velit quis occidere: non tantum nocet volendo quantum actualiter occidendo.

¶ De ſeptē vicijs capitalibus in generali. Sectio xv.

Sequitur videre de diuiſiōe peccati in ſeptem vicia capitalia. q̄ ſunt. Superbia: inuidia: ira: acidia: auaricia: gula: luxuria. De quibꝰ primo videndū eſt in generali. deinde de ſingulis i ſpēali. In generali tria ſunt in vicijs capitalibus attendenda. ſ. diuerſa nominatio. cōnexiua ordinatio. ſufficiēs aſſignatio. A btō Grego. ⁊ alijs doctoribus ſic nominantur. Superbia: inuidia: ira: acidia: auaricia: gula: luxuria. Ab Iſidoro ſic. Caſtrimargia: fornicatio: philargiria: triſticia: acidia: cenodoxia: ſuperbia. Item ſuperbiā quidem ⁊ cenodoxiā ſiue vanā gloriam diſtinxit Iſido. Sed Grego. coniunxit. q: idem ſunt in re. differentes nīſi ratiōe. Superbia enī dicit̄: qn̄ aliquis ſibi magnus apparet intra animum. Vanaglia eſt qn̄ aliqꝰ nititur magnus apparere per laudē in facie aliorum. Silr̄ Iſido. diſtinxit acidiā ⁊ triſticiam: ſed Gre. cōiunxit: q: idem ſunt in re. ſʒ differunt rōne. Idē enī motus eſt in acidia ⁊ triſticia. differens rōne terminoꝝ. Nā ſm auerſionem ⁊ receſſum ab arduo graui dicitur triſticia. ſm v̄o acceſſum ⁊ ↄuerſionē ad leue dicit̄ acidia: vt q: iſti ē graue ſurgere ad matutinas: triſtis auertit ſe. Quia vero leue eſt ei quieſcere: acidioſus conuertit ſe. ¶ Ordinantur aūt vicia capitalia ſm cōnexionē: qua fit vt vnum ex altero ꝓcreat̄. Nā ſupbꝰ non vult ſubeſſe maioribꝰ. vult preferri eq̄libus. vult ↄculcare minores. Et ſi nō poteſt inuidet maioribus: q: principant̄. equibꝰ: q: ꝓſperant̄. minoribꝰ: q: exaltant̄. Et cū ſic nihil proficiat: concipit irā ↄ facili ad maiores. mediocres: ⁊ minores. Deinde decidit in acidiam: quia mentis tranquillitas perturbatur Et tunc cum interiorem cōſolationē amiſerit ad exteriorē per auariciā ſe cōuertit. ⁊ ſic factus opulentus: imoderate per ingluuiē facit ventrem. Et poſtremo ad luxuriam reſoluit carnem in ſūmo rōnis ꝯtice vſq̄ʒ ad car-

nia infernū depꝛauantur. Sicq3 q2 quatuoꝛ ſunt ſpūalia duo vero vicia ſunt carnalia. ¶ Accipitur aūt ſufficientia ſeptem capitaliū viciorū penes ꝓnitatem ad apparēs bonū. Hec aūt pꝛonitas ſi eſt reſpectu boni qḋ reſpicit ſpiritum ſiue ſpūalia eſſe quadruplex ſꝫ quatuoꝛ conditiones boni ad qḋ appetitus hominis inclinatur. Appetit enī quis bonum ſub rōne dignitatis. ⁊ ſic eſt ſupbia. Aut ſub ratione ꝓpꝛietatis. ⁊ ſic eſt inuidia. Aut ſub ratione ſecuritatis. ⁊ ſic eſt ira. Aut ſub rōne quietis ⁊ tranquillitatis: ⁊ ſic eſt acidia. Si vero ſit pꝛonitas reſpectu boni qḋ reſpicit carnem ſiue ſpūm in carne. ſic poteſt eſſe tripliciter. Nam ſpūs carnalis appetit bonum ſub ratione ſufficientie: ⁊ ſic eſt auaricia. aut ſub ratione demulcentis. ⁊ ſic eſt luxuria. aut ſub ratione reficientis. ⁊ ſic eſt gula. Ex hoc patet numerus ⁊ ſufficiētia vicioꝝ capitalium.

¶ De differentia inter capitale vicium: initium peccati: ⁊ radicem maloꝛum.

Sectio xvi.

Attendēda eſt differētia inter capitale vicium: peccati initiū: ⁊ radicē maloꝝ. Capitale vicium dicitur. q2 ſicut caput eſt membꝛoꝝ pꝛincipale ⁊ cōpletum ⁊ alioꝝ membꝛoꝝ pꝛincipiū quātū ad motū ⁊ ſenſum. ſic viciū quod dicitur capitale nominat penitꝰ completum: a quo alia vicia oriuntur. ¶ Initiū vero nominat ꝓpꝛie illud in q̄ actus inchoatur. Radix autē illud a quo nutrimentū trahitur ⁊ fomentū. Unde cū peccatum nutrimentum trahat ex parte appetibilis: ⁊ dicat receſſum a deo. hinc eſt q2 initium peccati attēditur ex pte auerſiōis. radix vero ex parte cōuerſionis. Et ſic auerſio ē ratione cōtemptus. cōuerſio vero eſt rōne cupiditatis ⁊ libidinis. Et ideo ſuperbia dicitur initium omnis peccati. cupiditas radix omnium maloꝝ. Dicitur aūt initiū peccati tripliciter ſiue nominatur. aut pꝛout dicit receſſum liberi arbitrij a lege maieſtatis. ⁊ ſic ſupbia ſiue contemptus dei dicitur initium peccati. q2 q[illegible] tranſgreditur creatoꝛis: a ſuperbia in cipiū ⁊ contemptus. Aut a lege veritatis. ⁊ ſic error dicitur initium peccati. q2 ſicut dicit Auguſtinus. Omnis malus ignorans. Et vere ab ignorantia incipit ⁊ error: q2 eterna deſerit ꝓ terrenis. Aut a lege bonitatis. ⁊ ſic inſipientia dicitur initium peccati. Unde Chꝛiſoſtomus ſuper illud pſ. A facie inſipientie mee: dicit. q2 omnis peccati initium inſipientia eſt Inſipientia enī eſt cōtraria ſapientie. in qua diuina bonitas pꝛegustatur. Merito ergo ab inſipiditate dicitur inchoare: qui potiꝰ in malicia peccati q̄ʒ in ſuauitate dei eligit delectari. ¶ Radix etiam peccati ſiue mali que circa peccatum dicit libidinis ꝓnitatem: tripliciter poteſt ſumi. ſ. generaliſſime. cū dicitur: cupiditas ſiue libido eſt radix omnium maloꝛum. Generaliter: vt cū dicitur. duplex eſt radix maloꝛum. ſ. amoꝛ male accēdens ⁊ timoꝛ male humilians ſiue deijciens. Amoꝛ eſt reſpectu boni. timoꝛ reſpectu mali. Minus generaliter: vt cum dicitur q2 triplex eſt radix peccati. ſ. concupiſcentia carnis: concupiſcentia oculoꝛum: ⁊ ſuperbia vite. Et ſic patet ex pꝛedictis quomodo accipiatur viciū capitale. Patet etiā q2 initiū dicitur aliqñ de ſupbia. aliqñ de erroꝛe. aliqñ de inſipiētia. Patet nihilominus q2 aliqñ dicitur vna radix: aliquando due. aliquando tres.

¶ De ſuperbia. Sectio xvij.

Iam de ſingulis viciis capitalibus eſt videndum. Et pꝛimo de ſupbia. Circa quam tria ſunt attendēda. ſ. diffinitio: differentia: ⁊ gradus. Supbia diffinitur ſic a bernardo. Supbia eſt ꝓpꝛie excellentie appetitus. Sic ab Auguſtino libꝛo de innocentia. Supbia eſt amoꝛ ꝓpꝛie excellentie. Item ab eodē in libꝛo de ciuitate dei. Superbia eſt peruerſe celſitudinis appetitus. ¶ Superbia ſm Gregoꝛiū habet quatuoꝛ differentias. Pꝛima eſt qñ homo attribuit ſibi bonum quod habet. Secunda eſt qñ etſi nō ſibi. tñ ſuis meritis. Tertia eſt quando iactat ſe habere qḋ non habet. Quarta eſt quando ſe exiſtimat alijs pꝛeualere. Unde verſus

a ſe: pro meritis: falſo: plus omnibus iſtat.
Secūdū Anſelmū libro de ſimilitudinibus: quat-
tuor ſunt exaltationis ſpecies. Quedam eſt
exaltatio in opinione. quedā in voluntate. q
dam in ſermone. quedam in ope. Exaltatio
in opinione eſt cum quis reputat ſe dignum
epatu vel aliqua dignitate: tñ nollet eā habe
re. Exaltatio in voluntate eſt cum quis vellet
habere epiſcopatū: tñ non reputat ſe dignum
vel eum opinat. Exaltatio in ſermone eſt qñ
nec ſe dignū reputat: nec vellet habere: tñ lo
quitur ampulloſe de aliqua ſcientia vt ma-
gis appareat. Exaltatio in opere eſt quando
aliquis nec ſe dignū reputat. nec vellet habe
re: nec loquitur magna: tñ exaltatur in ope.
vt quando vocat ad ꝯſilia: et hmōi. ¶ Gra
dus ſupbie ſcdm Bernardū ſunt duodecim.
ſcꝫ curioſitas: leuitas mentis. inepta leticia.
iactancia. ſingularitas. arrogantia. preſum-
ptio. defenſio peccatoꝝ. ſimulata confeſſio.
rebellio. libertas peccandi: cōſuetudo. His
quaſi quibuſdā paſſibus ſupbus diligenter
ad finem quē intēdit peruenit. Curioſitas ē
quando ſupbus diligenter inquirit rumores
ſcꝫ quid de ipo dicatur. Leuitas mentis eſt
qñ leuiter aliquis mutat de delectatione ex
verbis laudis in triſticiā ꝓpter verba vitu
perij. Inepta leticia eſt qñ letat ex defectib9
et criminibus alioꝝ. Iactantia eſt qñ narrat
ea que habet vt laudet. Singularitas eſt qñ
preter conſuetudinē aliqua ſingulariter ope
ratur: vt ſolus appareat et laudet. Arrogan
tia eſt qñ iactat ſe habere qđ nō habet. Pre
ſumptio eſt qñ ingerit ſe ad faciendū quod
ad eum nō pertinet. Defenſio peccati eſt qñ
peccatū ſuū et errorē defendit et excuſat qđ
manifeſte vel apte. Simulata ꝯfeſſio eſt qñ
peccatū ſuū excuſat occulte. Rebellio qñ diſ
ſidet. ſcꝫ ſupioribus: paribus: et inferioribus.
Supioribus obuiat. inferiores opprimit. pa
res moleſtat et perturbat. tunc libertas pec-
candi ſuccedit. q: nec deū timens: nec hoies
reuerens peccat libere. conſuetus ad mala.
in ꝓfundū decidēs peccatoꝝ.

¶ De inanigloria Sectio xviij.

Equitur videre de inanigloria: q idē
eſt qđ ſuperbia ſcdm rem: ab eadem
differēs rōne. Circa quā breuiter vi
denda ſunt quattuor. ſ. diffinitio: oppoſitio: dif-
ferētie et filie. Inanisgloria ſic diffinit. Ina-
nisgloria eſt amor laudis ꝓprie ꝓpter excel
lentiam apparentē. ¶ Inanisgloria ad hu-
militatem habet oppoſitionē. Humilitas autem quat
tuor habet actus. et ſic habet quattuor oppo
ſitiones. Primus actus eſt velle ſubijci. et ſic
opponit ſupbie large ſumpte. Secūdus eſt de
ſe parua ſentire. Unde Aug9 dicit. Humi-
litas eſt ſenſus ꝓprie paruitatis. et ſic oppo-
nitur tumori vel elationi. Tertius eſt velle
ſubeſſe omnibus: ſcilicet ſupioribus: parib9
et inferioribus. et ſic opponit ſuperbie ſtri-
cte ſumpte. que eſt amor ꝓprie excellentie.
Quartus eſt de ſe velle parua dici. et ſic op
ponit inanigloriæ. ¶ Habet inanisgloria du
as differentias formales. ſcꝫ appetitū fauo-
ris. et appetitū laudis. Fauor eſt excellentia
alicuius in corde. laus in ore. Tres autem ha
bet differentias materiales que ponuntur.
Hiere. ix. Non glorietur ſapiens in ſapientia
ſua. nec fortis in fortitudine ſua. nec diues in
diuitijs ſuis. ſed in hoc glorietur qui gloria-
tur ſcire et noſſe me dicit dominus. Cū glo-
ria ſit beatiſſime trinitatis ꝓpria: nō eſt glo-
riandū in ſapiētia que attribuit filio. nec in
fortitudine: q attribuit patri. nec in diuitijs
tam tpalibus q̃ꝫ ſpūalibus: que attribuunt
ſpūiſancto. ¶ Inanisglorie ſcdm btūm Gre-
gorium ſeptē ſunt filie. ſcꝫ inobedientia: iactan
tia hypocriſis. incontinētia. pertinacia. diſcor-
dia. nouitatū preſumptio. Inobedientia eſt
voluntas fugiens minorationem poteſtatis.
nolens ſubiacere ſupioribus in debitis. Ia-
ctantia eſt voluntas ꝓpter apparentem po-
teſtatē propriam ſe oſtentans. Hypocriſis ē
voluntas per ſpeciem ſanctitatis ſe ſimulās
fallaciter in aperto. et viliter agens in occul
to ſiue intentione ſiue opere. Incontinentia
eſt voluntas per cōformationem ſui ab his

qui mali ſunt laudari appetens. Pertinacia eſt voluntas fugiens minorationem probitatis: dicta vel facta ſua irreuocabiliter defendens. Diſcordia eſt voluntas fugiens minorationem ſapientie. ab his que ab alijs dicutur diſſentiens. Nouitatum preſumptio eſt voluntas excedens qualitatem ſui ordinis: propter apparentem nouitatē ſciētie vel ſapientie oſtētari cupiēs. yſidorus vero diſtinguens inter ſuperbiam et inanē gl'am ppter differentiā rationis: dicit q de ſupbia oriunt contemptus: inuidia: inobedientia: blaſphemia: murmuratio: dtractio: et plura alia. De inanigloria vero ſm eundem oriuntur contentiones: hereſes: iactantia: et preſumptio nouitatum.

¶ De inuidia Sectio xix.

ſ Equitur videre de inuidia quantū ad quinqz. ſ. quantum ad diuerſam nominationem. diuerſam diffinitionem. oppoſitionē. differētias: et filias. Inuidia dicit aliqñ nomine ire. Gen. iiij. quare iraſceris. glo. id eſt liuore torqueris. Aliquādo nomine odij. Gene. xxxvij. oderant eum fratres. i. inuidebant. Aliquando noīe emulationis. i. Regū. ij. Affligebat eam emula eius. Tamen emulatio quattuor habet ſignificatiões hoc verſiculo comprehēſas. Emulor: inflatur amat inuidet ac imitat. Aliquando noīe pprio. Et ſic Damaſce. dicit q q̄ttuor ſunt ſpecies triſticie. ſ. acidia que eſt triſticia aggrauans. Achos que eſt triſticia vocem auferens. Miſericordia que eſt triſticia de alieno malo. Inuidia que eſt triſticia de alieno bono. Diffinitur autē ſic inuidia ab auguſtino. Inuidia eſt odium felicitatis aliene. A remigio ſic Inuidia ē dolor de alieno bono. A damaſceno. Inuidia eſt triſticia de alienis bonis. A pho. Inuidia eſt triſticia in apparenti felicitate alicuius inimicorum. Itē aliter. Inuidia eſt diſſenſio ab alieno bono extimato diminuere propriū. ¶ Differentie inuidie materialiter aſſignate ſm Auguſtinum ſunt tres. ſ. inuidere ſuperioribus: paribus et minoribus: ſiue inferioribus. Inuidet enim homo ſuperioribus: q: eis non equatur. Paribus. q: in melius pſperant. Inferioribus ne ei equant. ¶ Opponit autē timor dñi ſuperbie rōne humilitatis quā generat. et pietas inuidie ratiōe charitatis ex qua generat. Prima enim et potiſſima filia charitatis eſt pietas. que ad omnia valet. ¶ Filie inuidie ſm btm gregoriū ſunt quinqz. ſ. odium. ſuſurratio: detractio. exultatio in aduerſis pximi. afflictio in pſperis ipſius. Odiū eſt voluntas affectans proximo malum: vt careat contriſtante bono. Suſurratio eſt voluntas loquendi ſeminās diſcordias īter fratres: vt perſequat primū ppter ipſi' bonū contriſtans. Detractio eſt voluntas famam proximorū per verba denigrās: vt deſtruat ī aliorum opiniōe contriſtās bonū. Exultatio in aduerſis proximorum eſt voluntas pecurata in proximi aduerſitate delectans. Afflictio in bonis proximi eſt voluntas procurās malum ſuo deſiderio: per euentum proſperitatis contrarie defraudata.

¶ De ira Sectio xx.

ſ Equitur videre de ira quantum ad quattuor: ſ. quantum ad diffinitionem: oppoſitionem: differentias et filias. Diffinit autem ira a Caſſiodoro ſic. Ira eſt animi motus cōcitatus: ad penam puocans inferendam. A rabano. Ira eſt ois malus motus ad nocendum. Ab auguſtino Ira eſt triſt'cia ex impotentia vleiſcendi. A damaſceno. Ira eſt feruor eius qui circa cor eſt ſanguinis. ex euaporatione fellis vel returbatione fiens. Item ab eodem ſic. Ira eſt id quod eſt audax mentis vindex ꝯcupiſcentia. Item ab eodem. Ira eſt deſiderium repunitionis. A philoſopho. Ira eſt appetitus contrarij doloris propter apparentē exanimationem. et appetitus inferendi dolorem ſibi aduerſanti propter illatam iniuriam apparentem. que quodammodo exanimat: per ħ q debito ordine hominem quantum ad iudicium anime priuat. ¶ Habet autē ira op

poſitionem ad manſuetudinem ratione ſui initij. quia manſuetus etiam nunq̄ȝ vult incipere iraſci. Ad iram per zelum ratione materie. Sunt enim circa eandem materiam. ſ. circa perſonam ira per vicium ⁊ ira per zelū quam vtraqȝ vult puniri. Sed ira per viciuȝ vult q̄ perſona puniatur vt ſic ſacietur vindicta perſone. Ira vero per zelū appetit puniſionem pſone vt deſtruat viciū in pſona. Breuiter ira per zelum vult punitionē pſone cum debitis circūſtantijs. Ira per viciuȝ cum indebitis. Ad patientiam vero habet ira oppoſitionem rōne finis. q̄ patientia extinguit iram ne ꝓcedat. Nā qui patiens ē iras mitigat ſuſcitatas. ¶ Species ſiue differentie ire ſunt tres ſm Damaſce. ſ. fel: mania: cotus. Fel ſiue fellea paſſio dicitur ſubit⁹ animi motus impatiens leſionis. Et accidit ex parte corporis ex cōmotione fellis. ⁊ ex parte aīe ex corruptiōe vis iraſcibilis: ⁊ hic mouetur fel ad vīdictā vt expellat triſticia. De qua dicit Augu. Ira eſt cōmotio paſſionis illate. Hec ira cito tranſit. Mania dicit manens ira ⁊ memorie tradita. Cot⁹ eſt ira obſeruans tempus ad vindictam. ¶ Filie ire ſm beatum Gregorium ſunt ſex. ſ. Rixa: timor mentis: contumelia: clamor: indignatio: blaſphemia. Rixa eſt audax vindicandi voluntas in iniuriā facti procedens. Timor mētis eſt voluntas vindicandi. fugiens aduerſantem propter eſtimatas inimicitias. Contumelia eſt voluntas vindicans per exprobrationem malorum. Clamor eſt voluntas ſe vindicans in exaltando vocem per vituperium ad aliorū aures perueniens. Indignatio eſt voluntas ſe vindicans per ſignū moleſtie exterius declaratū. Blaſphemia eſt voluntas ſe vindicans per opprobrium deo vl' ſanctis illatum. ¶ Secūdum yſidorum ſunt tres filie ire. ſ. homicidium: clamor: indignatio. Que ſic diſtinguuntur. Nam vindicta infertur homicidio per manum. clamore per os. indignatione per ſignum.

¶ De acidia Sectio xxi.

Sequitur videre de acidia q̄ȝtuȝ ad tria. ſ. quantum ad diffinitiones. oppoſitionem ⁊ filias. Diffinitur autē ſic ab Auguſtino. Acidia eſt tedium interni boni. A Richardo. Acidia eſt torpor animi bonum inchoare negligentis. A Damaſceno. Acidia eſt triſticia aggrauans. A magiſtris. Acidia eſt diffidentia de proprijs viribus ⁊ auxilio dei: implendi ardua ſiue mandata. ¶ Opponitur autem acidia inquantū eſt diffidentia implēdi precepta: virtuti ſpei: cuius eſt confidere. Inquantum eſt tedium interni boni ex quo generatur puſillanimitas: opponitur virtuti fortitudinis. Inquantum vero quod eſt facile reputat difficile: opponitur virtuti charitatis. que omnia etiam difficilia facit facilia reputari. Quantum vero ad ſuam eſſentiam que eſt triſticia: opponitur gaudio ſpiritus. ¶ Acidia ſm beatum Gregorium habet ſex filias. que ſunt videlicet: malicia: rancor: puſillanimitas: deſperatio: torpor: vagatio mentis circa illicita. Malicia eſt voluntas grauedinis impatiens: machinans malum illius quem eſtimat inferentem. Rancor eſt voluntas ex impotentia repellēde grauedinis amaricata. amaritudinem intus clauſam per ſignum exterius manifeſtās. Puſillanimitas eſt voluntas immoderate metuens grauedinem in aggreſſu agendorum: ſiue de proprijs viribus immoderate diffidens. Deſperatio eſt volūtas grauedinē reprimens de adiutorio ad perficiēda agēda diffidens: ſiue de remuneratione diuina pro ſuſtinentia grauedinis que eſt in implendis preceptis diffidens. Torpor eſt volūtas grauedinis impatiens: tepida vel pigra ad expletionem agendorum inchoatorum. Vagatio mentis circa illicita eſt voluntas interno gaudio deſtituta. in rebus exterioribus illicitis quietem vel conſolationem querens. Secundū yſidorū alie ſunt filie triſticie: alie acidie. Ipſe enim triſticiā vocat voluntatem inquantum a graui debito ſe auertit. Acidiam vero vocat voluntatem inquantū ſe ad quie

ſeui indebitam conuertit. Dicit ergo. De triſticia exeunt rancor: puſillanimitas: amaritudo: deſperatio. De acidia ſm ipſum oriunt ocioſitas: ſomnolentia: importunitas: inquietudo mentis. corporis inſtabilitas: verboſitas: curioſitas.

De auaricia. Sectio xxij.

Sequitur videre de auaricia quantum ad quinqz. ſ. quantum ad diffinitiones comparationé: oppoſitioné: dñias ⁊ filias. Aug. ſuper geneſim ad lrã diffinit ſic auariciam. Auaricia eſt appetitus non ſolum pecunie. ſed etiã altitudinis ⁊ ſcientie. Idem in libro de ciuitate dei. Auaricia é libido habendi pecuniam. Idez alibi. Auaricia eſt immoderata habendi cupiditas. Ité tullius diffinit eam ſic. Auaricia eſt amor ĩmoderatus habendi. Comparatur autem auaricia idolatrie. Unde ſepe dicit idolorum ſeruitus in ſcriptura. Hoc autem dicit: q: cultor dei ad deum tripliciter comparat. ſ. diligendo: honorando: ⁊ in ipſo ꝯfidendo. que tria in auaro reſpectu pecunie inueniunt ⁊ reperiunt. propter qđ auaricia non immerito dicit ſeruitus idolorum. Duplex eſt etiaz act⁹ auaricie. ſ. diligere pecuniam: ⁊ retinere ſiue nó dare. Ratione primi actus auaricia opponitur charitati. que bonũ diligit incómutabile. Ratione vero ſecũdi actus opponit largitati ſiue liberalitati. que dat danda: ⁊ retinet retinenda. Duplex quidam eſt actus largitatis ſcilicet dare danda: ⁊ retinere retinéda. Cuius duplex eſt extremitas vicioſa. ſ. prodigalitas: que dat non danda. ⁊ auaricia: que retinet non retinenda. Largitas ſiue parcitas qđ idem eſt: eſt virtus. tamen ratione actuũ differens erit medietas. Si autem attendatur oppoſitio ſm actum dandi. Prodigalitas eſt ſuperfluitas que dat non danda: Auaricia eſt diminutio que nihil dat. Largitas é medietas. Si vero ordinatur ſm actum retinendi. Auaricia eſt ſuperfluitas que retinet retinenda ⁊ non retinenda. Prodigalitas é diminutio que nihil retinet. Parcitas vero eſt medietas. Differentie auaricie ſũt quinqz. ſ. beneficij ſubtractio: furtum: rapina: vſura: ſymonia. Subtractio beneficij eſt auaricia retinens beneficium qđ tenet dare pauperibus in tempore neceſſitatis. vt diues indigenti. Furtum eſt auaricia retinens rem alienam inuito dño. Rapina eſt auaricia per vim occupans rem alienam. Uſura eſt auaricia acquirens per mutuũ aliquid preter ſortem. Symonia eſt auaricia ſtudioſe appetens vendere vel emere ſpũalia vel ſpũali annexum. Filie auaricie ſm Gregorium ſunt ſeptem. ſ. proditio: fraus: fallacia: piuriũ: ingetudo mentis. violentia: obiurgatio mẽtis contra miſericordiam. Proditio eſt voluntas per deceptionem domeſticorum acquirendis inhians. Fraus eſt voluntas proſectum proximi decipiens propter terrenum emolimentum. Fallacia eſt voluntas per verba decipiens proximum cauſa lucrandi. Periuriũ eſt voluntas violans ſacramentũ ⁊ iuramentũ. Ingetudo mentis eſt volũtas cogitare nó ceſſans qualiter poſſit diuitias congregare. Violentia eſt voluntas per vim aliorum bona rapiens. Obiurgatio mentis contra miſericordiam eſt volũtas ꝯcitata aduerſus poſtulatões indigentiũ: et nimio ardore pecunie retinende. Secũm yſidorum octo ſunt filie auaricie. ſcz mendacium. fraus: furtuz: turpis lucri appetitus: falſa teſtimonia: violentia: inhumanitas: ⁊ rapacitas.

De gula. Sectio xxiij.

Sequitur videre de gula quantũ ad quatuor. ſ. quantum ad diffinitionem: oppoſitioné: differentias ⁊ filias. Diffinitur autem gula quantũ ad exceſſum in cibo ſic. Gula eſt immoderatus amor edendi Quantum vero ad exceſſuz in potu dicitur ebrietas. quam diffinit. Seneca ſic. Nihil aliud diffinio ebrietatem: qз inſaniã voluntariam. Quantum vero ad exceſſum cibi ⁊ potus ſic poteſt diffiniri. Gula eſt ĩmoderatus amor alimẽti. Ité ſic. Gula eſt immoderat⁹ amor delectatõis cius q̃ eſt circa vel ſm gu

ſtum. ¶ Secūdū hoc gula pōt ſumi ſtricte p imoderantia in cibo. Et ſic opponit ei parſimonia. Uel large pōt accipi pro imoderantia in cibo ⁊ potu pariter. Et ſic opponitur ei ſobrietas: que modum ſeruat in vtroq3.

¶ Differentie ſiue conditiões gule ſm yſidorū ſunt quattuor. ſ. q̄d: quantum: qn̄: ⁊ quō. Quid ad ipſam rem ptinet. Quādo ſi aū legitimū tempus appetat: Quantū ad imoderantiam refertur. Quomodo ſi nimis ardēter appetat. Secūdū beatum Gregoriū ſunt quinq3 differentie hoc verſu cōprehenſe. Preprope: laute: nimis: ardenter: ſtudioſe. Prepropere pertinet ad ſumptionē cibi ante tempus. laute pertinet ad cibi ſubſtantiā. cum. ſ. ex ſe precioſus ⁊ delicatus eſt. nimis: ad cibi quantitatem. ardenter: attenditur ex parte affectiue. ſtudioſe ex parte cognitiue. Duas iſtas vltimas differentias ſm beatū gregorium ſub illa que eſt quarto modo apprehendit. ¶ Quinq3 ſunt filie gule ſm gregorium. ſ. inepta leticia. ſcurrilitas: imūdicia: multiloquium: hebetudo mentis vel ſenſus circa intelligentiam. Inepta leticia eſt voluntas per exteriores luſus excitans libidinē in guſtu. ⁊ ex ipſa poſtmodum excitata. Scurrilitas eſt voluntas per verba carnalia libidinem guſtus cōmouens: ⁊ ex ipſa poſtmodum cōmota. Immundicia eſt voluntas per nimiam cibi ſumptionem: libidinem in guſtu continuare deſiderans. Multiloquium eſt voluntas per multiplicationem verborum: intendens in guſtu conſeruare libidinem. Hebetudo mentis eſt voluntas libidinis cōſeruande proprie carnis abſorpta: intelligere ſpiritualia faſtidiens. Secūdū yſidorum due ſunt filie gule. ſ. comeſatio ⁊ ebrietas. quarū vna in cibo attenditur: alia in potu.

¶ De luxuria Sectio xxiiij.

Sequitur videre de luxuria quātum ad diffinitionem: oppoſitionem: temptationem: differentias ⁊ filias. Diffinit ſic. Luxuria eſt libidinoſe voluptatis appetitus. Itē ſic. Luxuria eſt cōcupiſcentia nimia experiende voluptatis. Itē ſic. Luxuria eſt inordinatus appetitus illius delectationis q̄ eſt in coitu. ¶ Opponit aūt luxuria continentie. Cuius triplex eſt differentia. Eſt enī cōtinentia coniugalis. vidualis ⁊ virginalis. ¶ Quintuplex aūt temptatio eſt luxurie. q̄ in hoc verſu continet. Uiſus ⁊ alloquium: cōtactus: ⁊ oſcula: factum. Hoc quippe ordine temptatio luxurie cōſummat. Primo enī inchoat in viſu exteriori: ſiue interiori: vt in cogitatione: Deinde venit ad alloquiū. poſtea tranſit ad contactum. deinde prorumpitur ad oſculum. poſtea cōſummatur factum. ¶ Differentie luxurie ſunt ſex. ſ. fornicatio: adulterium. ſtuprū: ſacrilegium: inceſtus: peccatum ꝯ naturā. Fornicatio eſt luxuria qua ſolutus cognoſcit ſolutā naturali vſu. Et intelligitur ⁊ ſolutus ⁊ ſoluta a vinculo coniugij: conſanguinitatis: affinitatis: ordinis: ⁊ religionis: vel voti continentie. Adulteriū eſt luxuria qua cōiugalis thorus violat. Stuprum eſt luxuria qua virginalis incorruptio violatur ſeu defloratur. Sacrilegium hic appellatur ſacre perſone leſio per viciū luxurie. Et melius luxuria ſacrilega diceret. Hec eſt luxuria qua votum continētie violat: ⁊ hoc in ſe. vel qn̄ in ſacris ordinibus conſtitutus vel religioſus aliquis fornicat cum aliqua ſoluta. vel ſoluta aliqua cū religioſo vel ſacerdote. Inceſtus eſt coitus contra cōſanguinitatē affinitatem: vel compaternitatem cōmiſſus. Peccatum ꝯ naturam eſt luxuria qua naturalis vſus coeundi maris ⁊ femine diſſipatur. ¶ Filie luxurie ſm gregorium ſunt octo ſc3 cecitas mentis. inconſideratio. inconſtantia. precipitatio. amor ſui: odium dei: affectus preſentis ſeculi. horror ſiue deſperatio futuri ſeculi. Cecitas mentis eſt voluntas faſtidiēs ⁊ deſpiciens ſuperiora ⁊ ſpiritualia. Inconſideratio eſt voluntas precuidere renuens agēda inferiora. Inconſtantia eſt voluntas libidine carnis confracta: ſtatum ſuū tenere nō valens. Precipitatio eſt voluntas ad aggredi quelibet impetuoſe. Amor ſui eſt volun-

tas affectione carnis imbuta.sibi propter se sup omnia adherens. Odiũ dei est voluntas deũ tanq̄ impedimentũ ppter volũtatẽ carnalis vel voluptatis detestans. Affectus presentis seculi est voluntas presens seculũ semp manere desiderans. ppter fruitionem voluptatis carnis. Desperatio siue horror futuri seculi est voluntas voluptate psenti cecata:de eterna iocunditate desperans. Scḋz ysidorũ quattuor sunt filie fornicationis.sc3 turpiloquia:scurrilia.ludicra:stultiloqa. Sapientie in sermone opponuntur stultiloquia. Bonitati in sermone opponuntur alia tria. Nam cũ triplex sit bonitas.sc3 vtilitas:delectatio licita:ꝛ honestas.sermoni vtili opponuntur ludicra.sermoni delectabili licito opponuntur scurrilia.sermoni honesto opponuntur turpiloquia.

¶ De peccato ex infirmitate:ꝛ ignorantia:ꝛ industria. Sectio xxv.

S Equitur videre de diuisiõe peccati trimébri:que est. Peccm̃ aliud ex infirmitate.aliud ex ignorantia: aliud ex certa malicia siue industria ppetrat. Qđ alijs verbis dicit in euangelio. Est peccatũ in patrem.peccatũ in filiũ.peccatũ in spiritũ sanctum. In patrem cui attribuitur potentia peccare dicit:quãdo quis peccat ex infirmitate. In filium cui attribuit sapientia q peccat ex ignorantia. In spũsctm̃ cui attribuit bonitas:qui peccat ex industria siue ex certa malicia. Primo videndũ est de peccato ex infirmitate.qđ est auersio volũtatẽ male humilitate vel male accense ab infirma creatura a deo oĩpotente. Due sunt dñtie huius peti effectiue.timor male humilians:ꝛ amor male accẽdens. Triplr aũt distinguit amor. sc3 amor gratuitus:libidinosus:ꝛ naturalis. Gratuitus hꝫ finẽ principalẽ sũmũ bonũ.s. incõmutabilẽ deũ. Libidinosus hꝫ finẽ voluptatẽ siue delectatiõẽ in creatura. Naturalis hꝫ finẽ necessitatẽ siue vtilitatẽ ppriã. Primus est laudabilis:qꝛ virtus. secundus vituperabilis:quia peccatũ.tertius nec laudabilis nec vituperabilis.qꝛ naturalis est. Silr distinguitur triplex timor.sc3 naturalis:gratuitus:libidinosus. Naturalis est passio.i.pmus motus.ꝛ i testimoniũ humanitatis vere fuit in domino iesu christo. Gratuit9 multiplicatur in seruilẽ.initialẽ ꝛ finalẽ:de quibus alibi dicet.s. in libro de donis. Libidinosus diuiditur in humanũ.quo quis eligit peccare ne ledatur in corpe.ꝛ mundanum: quo quis eligit peccare ne ledatur in possessione. Timore libidinoso homo male humiliatur. Timore gratuito bene. Timore naturali nec laudabiliter nec vituperabiliter. Item amore libidinoso hõ male accendit. Amore gratuito bene. Amore naturali indifferent.

¶ Peccatũ ex ignorantia est auersio voluntatis ignorantis ꝛ ppetrantis qđ malũ ẽ ab omniscienti deo. Nota tñ qꝛ aliud est peccatum ex ignorantia.aliud peccatũ ignorantie. Peccatũ ignorantie est omissio debite scientie. Peccatũ ex ignorantia est peccatũ qđ cõmittit ignorans. Est ignorantia iuris:ꝛ ignorantia facti. Ignorantia facti duplex:aut adhibita debita diligentia:ꝛ hec excusat a toto aut non adhibita debita diligentia.ꝛ hec excusat a tanto ꝛ non a toto. Ignorantia iuris quedã est vincibilis.que est culpa.hec autẽ aut est vero consensu:vt ignorantia affectata. Et ista sic ex vna parte excusat:ꝛ alia magis aggrauat. Aut est ex negligentia ꝛ ignauia.sicut ignorãtia crassa ꝛ supina.ꝛ ista etsi aliquo modo excusat.non tamen sic excusat: quin eterno igne ardeat:sicut dicit Aug9. Sic ꝛ ignorantia iuris inuincibilis põt esse duplex. Aut enĩ ẽ introducta per pambulã culpam.aut preter omnem culpã. Si preter oẽm culpã:aut simpliciter priuat cognitiõem iuris.sicut in infantibus ꝛ furiosis.qui oĩno carent vsu rationis.ꝛ hec excusat a toto. Vnde dicit Bern.qꝛ paruulis insanib9 ꝛ dormientibus nihil imputatur qđ faciunt. Aut non tollit oino vsum rõnis:sed semiplenũ. ꝛ tunc non excusat a toto sed a tanto.sicut in his que nõ plene sunt furiosi.sed habẽt aliq̃

modo aliqua interualla lucida.⁊ in pueris: qui ſunt aliquo modo capaces p̄cepti.licet nõ plene. Si aũt ignorantia eſt introducta ꝑ p̄ambulã culpã.ſicut inebrio ⁊ furioſo: quoꝝ vterq; p̄cipitauit ſe in hoc ꝑ culpã ſuam.ſic nõ excuſat a toto.Sed vt dicit phs. Ebrius habet duplices maledictões.vnam ꝓ culpa p̄cedenti.aliã ꝓ culpa ſequenti.Non tñ proprie loquendo eſt dicendũ ꝙ ebrius aliquid ꝑpetrans nouã culpã cõmittat ſed ex conſequenti culpa aggrauat͛ prima.vt videtur magis peritis. q̃uis aliqui dixerũt ꝙ p̄ter culpam primã in ebrietate cõſiſtam: ſecundo cõmittat nouã. ¶ Peccatũ ex induſtria ſiue in ſpm̃ ſctũ: eſt auerſio voluntatis maliſgnantis a ſumme clementie deo. Cuius ſunt ſex differentie.ſ.deſperatio: preſumptio.impugnatio veritatis agnite. inuidentia fraterne gratie: obſtinatio mentis.finalis impenitentia. Quaꝝ ſufficientia accipit͛ ſic. Iſtud peccatũ impugnat gr̃am penitentialẽ.ꝑ quã fit remiſſio peccati a deo intra eccleſiaſticaꝫ vnitatem. Poteſt ergo impugnare pñiam in ſe.⁊ ſic ſunt due ſpecies.q: penitẽtia facit reſilire a cõmiſſis. contra quod eſt obſtinatio mentis.facit etiam precauere a cõmittendis. contra quod eſt finalis impenitentia.ideſt ꝓpoſitum nunq̃ꝫ finaliter penitendi.Si autẽ impugnat gr̃am penitentialem in cõparatõe ad deum a quo datur ſic eſt duplex ſpecies. Nam vniuerſe vie domini miſericordia et veritas ſiue iuſticia. Miſericordiam impugnat deſpatio. iuſticiã impugnat p̄ſumptio. Si autem impugnat gratiam penitentialem in comparatione ad vnitatem eccleſie in qua recipitur.ſic eſt duplex peccatũ. Nam vnitas eccleſie maxime ↄſiſtit in duobus.ſ. in fide ſiue in veritate. cõtra quã eſt impugnatio veritatis agnite. Et in gratia ſiue charitate. contra quã eſt inuidentia fraterne gratie.

¶ De idolatria ⁊ hereſi. Sectio xxvi.

Equitur videre de diuiſione peccati que eſt. Peccatũ aliud in deum: aliud in proximũ.aliud in ſeipſum. Peccatũ in deũ dicit͛ impietas. Peccatum in proximũ iniquitas. Peccatum in ſeipm̃ impuritas. Primo videndũ eſt de peccatis quibus inhonoratur diuine maieſtatis omnipotentia ſuperſtitiõe colendi. que ſunt idolatria. ritus iudaicus. ritus ſaracenicus. apoſtaſia. ſciſma: hereſis. Idolatria eſt falſa ⁊ ſuperſtitioſa proteſtatio maieſtatis diuine in idolo. Idolatrie due ſunt ſpecies. Vna eſt in rebus naturalibus.alia eſt in rebus artificialibus.ſicut oſtenditur. Sapientie.xiij. Committitur autem tripliciter.ſ.proteſtatõe cordis: vt credere de creatura ꝙ ſit omnipotens: qḋ ẽ ꝓprium creatoris. Cõfeſſione oris.vt eſt nõ ſolum credere: ſed etiã verbis exprimere: Exhibitione operis.vt fit in reuerẽtia ⁊ in ſacrificijs. Triplex eſt apoſtaſia.ſ.perfidie.cum quis recedit a fide.vt iulianus apoſtata. Inobedientie.cũ quis recedit a preceptis eccleſie.et ſic initiũ ſupbie hois ẽ apoſtatare a deo Irregularitatis: cũ quis recedit a religione clauſtrali vel clericali. Apoſtaſia ſic poẽt deſcribi. Apoſtaſia eſt temerari⁹ a ſtatu fidei vel obedientie vel religionis receſſus. Sciſma eſt illicita diſſenſio coꝝ inter quos vnitas eẽ debet. vel illicit⁹ ab vnitate diſſenſus. Omnis hereſis eſt ſciſma: ſed non conuertitur. Hereſis eſt receſſus a fidei veritate. Itẽ differt ſciſma ⁊ hereſis. Nam hereſis addit ſupra ſ[illegible] ꝑuerſum dogma. Sciſma in fine [illegible] aliquã hereſim. Poſt receſſum enim ab vnitate eccleſie ſequitur inobedientia in mãdatis eccle. In fine vero ſequit͛ aſſertio ꝙ nõ eſt obediẽdum eccleſie. Hereſis idem eſt qḋ diuiſio.⁊ ſic dicit͛ hereſis ꝓpriiſſime receſſus a fide. ꝓprie falſa interpretatio ſcripturaꝝ.min⁹ ꝓprie excõmunicatio. Sedꝫ hoc hereticus dicit͛ multipliciter. Vno modo ſm̃ Augu. hereticus eſt qui alicuius temporalis lucri: ⁊ maxime glorie principatuſq; ſui gr̃a: falſas: opiniões de fide ac nouas gignit aut ſequitur. Gignit vt hereſiarche: ſabellius ⁊ arrius: ſequitur vt ſabelliani ⁊ arriani decepti per tales. Sedm̃ Hieronymũ p̄t hereticus appellari [illegible]

eccleſia nō deceſſerit: qui aliter intelligit ſcripturā q̄ꝫ ſenſus ſpūſſancti expoſtulat. Tertio dicitur hereticus quicūqꝫ a ſacramentis eccl'ie vel ꝯmunione fideliū eſt diuiſus: vt excōmunicat⁹ ſeu ſubūerſoꝛ eccl'ie: ſeu ſubꝛiſoꝛ ſcꝛoꝝ. vn̄ ſymoniacus hereric⁹ reputat̄.

¶ De interdicto: ⁊ duabus ſpecieb⁹ excōmunicatōis. Sectio xxvij.

Equit̄ de hereſi q̄ eſt excōmunicatio diffuſius videre in ſpeciali. Et ꝓ[?] rio de interdicto qđ eſt excōicationis initiū. Ad qđ notandū q̄ noīe cēſure eccleſiaſtice intelliginir ſententia interdicti. excōmunicatōis ⁊ ſuſpenſionis. Pꝛopꝛie autē excōicatur perſona a cōmunione ſacramētoꝛū ⁊ fideliū ſepara. Suſpendit̄ etiā perſona qn̄qꝫ ab officio: qn̄qꝫ a bn̄ficio. quādoqꝫ ab vtroqꝫ. Interdicit̄ locus: vtputa ciuitas: villa vel caſtrū. In generali interdicto dn̄t iſta ꝯferri ab eccleſia. Baptiſm⁹ paruuloꝝ: moriētib⁹ pn̄ia. pegrinis crucē accipiētib⁹ ob reuerentiam crucifixi nō eſt penitentia denegāda. Poteſt ep̄us baptizatos paruulos cōfirmare ſemel in menſe. vel ſeptimana. populū interdictū cauſa pꝛedicationis ad eccleſiā ꝯuocare. Item moꝛientib⁹ ſi digne peniteāt poteſt eucbariſtia miniſtrari. Clerici decedētes ſine pulſatōe campanaꝝ ceſſantibus ſolēnitatib⁹ cū ſilētio in cemiterio ſepeliri pn̄t: ſi bene ſeruauerūt interdictū. In ꝯuentualibus eccleſijs bini vel tres ſimul hoꝛas canonicas pn̄t legere: nō cantare: ianuis clauſis ⁊ interdictis excluſis. Et hoc ita demiſſe: q̄ exterius nō poſſint audiri. Ex quo colligit̄ q̄ interdicti: ⁊ multō foꝛtius excōicati: non debent hoꝛas extra eccleſiam auſcultare. Pleriſqꝫ tamen religioſis indultū eſt: vt ianuis clauſis: ⁊ interdictis excluſis: poſſint ſimul celebꝛare diuina. qđ hodie ad ep̄os extenditur. niſi ſpecialiter eis pꝛohibeat̄. ¶ Excōmunicatio vero eſt animaduerſione gladij ſpūalis eccleſie a cōmunione ſacramentoꝛū ⁊ fideliū ſepatio. Excōmunicatōis due ſunt ſpecies. Una que dicitur maioꝛ: excludens a ſacramentis ⁊ legitimis actibus fideliū: hoc verſiculo cōpꝛehenſis. Os: oꝛare: vale: cōmunio menſa negat̄. Alia que dicit̄ minoꝛ ſeꝑarans a ſacramentis. Itē excōicatio quedā infligit̄ a iure. Et hec eſt ꝯſeruatiua. Quia licet videatur eſſe ad libertatē eccleſie ꝯſeruandā. pꝛincipalit⁹ tn̄ eſt ad culpā pꝛecauendā. Quedā infligit̄ a iudice. Et hec eſt curatiua. Nā licet videat̄ eſſe ꝓpter emendā ſaciendā: pꝛincipalius tn̄ eſt ꝓpter ꝯtumaciā confringendā. Pena ſuſtinētis excōmunicationē eſt multiplex: que in hoc verſu ꝯtinet̄.

Gratia ſubtrahit̄ magis ac magis obice rupto. De vicio cadit in viciū: ſuffragia pdit. Eccleſie: ſathane vexandus tradit̄ ille. Quē ligat ex ꝓpꝛijs anathematis vltio culpis.

¶ Circūſtantia vero pꝛeſeruans perſonaꝫ participantē cū excōmunicato ne excōicationis vinculo inuoluat̄ eſt multiplex. vt his verſibus continet̄. Utile: lex humile. res ignorata: neceſſe. Hec anathema qdem faciunt ne poſſit obeſſe. Utilitas cōmunicantis vt quando petit qđ ſibi debet̄. excōmunicati vt quando ſecū tractat de coꝛrectione. Lex matrimonij que ligat virū ⁊ vxoꝛē. Humile vt filij non emancipati. ſerui: ancille: ruſtici: mācipijs ⁊ alijs obnoxijs aſtricti. Res ignorata vt qn̄ neſcit̄ eſſe excōmunicatus cū quo participatur. Neceſſe: vt peregrini ⁊ paupe res: ac ceteri viatoꝛes.

¶ De duabus regulis generalib⁹ circa excōmunicatōem. Sectio xxviij.

Irca excōmunicatōem nota duas regulas generales. Pꝛima eſt hec. Quicunqꝫ in clericū vel in ꝑſonaꝫ eccleſiaſticā manus iniecit temere violentas excōmunicatus eſt. Hoc fallit in. xiiij. caſib⁹. Pꝛimus eſt in apoſtata pcuſſo qui clericus ignoꝛatur. Secundus eſt in apoſtata animo non ſe non coꝛrigente. Tertius eſt in eo qui gerit pꝛocurationem ⁊ adminiſtratōem ſecularium perſonaꝝ. Quart⁹ eſt in eo qui ex ioco inijcit manus in clericū. Quint⁹ in magiſtro qui cauſa diſcipline verberat clericū. Sext⁹

in eo qui vim ſibi illatã a clerico vi repellit. Septimus in eo qui clericum deprehendit cũ vxore matre vel ſorore aut filia ɔmiſceri. Octauus in eo qui auctoritate ſue plationis vel de mandato prelati manus iniicit in clericũ. Nonus in ſenioribus eccleſie. Decimus i dominio. Undecimus in patribusfamilias. Duodecimus in ꝓpinquijs. Tredecimus in eo qui manus in clericum iniecit depoſitũ ꝛ curie traditũ. Quartuſdecimus cũ clericus transfert ſe ad vitã clericatui ꝓſus ɔtrariaȝ. vt qñ fit miles: vel contrahit bigamiam.

Scd̃a regula eſt hec. Quicũqȝ eſt excõmunicatus ꝓpter manus iniectas in clericũ violentas. ꝓ abſolutione ad ſedẽ apoſtolicã eſt mittendus. Hoc aũt fallit in .xv. caſib⁹. Primus eſt quando percuſſor eſt in mortis articulo conſtitutus. Scd̃s caſus eſt in eo qui iuſtam excuſationem habet. vt inimicitias capitales. Tertius eſt in hoſtiario: qui neceſſitate officij ſui aliquẽ clericũ nõ enormiter ꝑcuſſerit. Quartus in infirmis. Quintus in paupere. Sextus in ſenectute depſſo. Septimus in clauſtrali: qui enormẽ non intulit leſionem. Octauus in muliere. Nonus in eis qui ſui iuris non ſunt. Decimus in his qui ſunt magne potentie ꝛ nimiũ odicari. ita vt laborem in eundo ad curiam nõ poſſunt ſuſtinere. Undecimus in his qui nõ grauez leſionem: ſed leuẽ vel modicã iniuriam intulerunt clericis. Duodecimus in impubere ſiue ante pubertatẽ ſiue poſt poſtulet ſe abſolui. Tertiuſdecimus in ſeruo de cuius abſentia dño nimiũ grauaret. vel cũ ipſe dño verberaret clericũ vt materiam habeat cũ dñi. Quartuſdecimus de monialib⁹. Quintuſdecimus in oibus cõmuniter viuẽtibus.

De diuinatõe Sectio xxix.

Sequit videre de peccatis qbus inhonorat diuine ſapiẽtie altitudo ſuperſtitõe ſciendi. que ſunt ſortilegiũ ꝛ diuinatio. Ad cuius mali noticiam ẽ videndum quid ſit diuinatio. que ſunt eius ſpecies. vtrũ oĩs diuinatio ſit ꝓhibita. Diuinatio ſic deſcribitur. Diuinatio eſt ſupſtitioſa inueſtigatio preſcientie futurorum. Cuius qnqȝ ſunt ſpẽs. ſ. mantia. maleficiũ. ſortilegiũ. augurium. preſtigiũ. Mantia dicta eſt a mante que ĩ ea preualuit. Et hec habet qnqȝ ſpecies. ſ. necromantiã que eſt diuinatio facta in cadaueribus mortuorum. a necrõ qđ eſt mortuũ: ꝛ mantia diuinatio. Geomantiã que eſt diuinatio facta in terra. a ge qđ eſt terra: vt in circulo. Hydromantiã que eſt diuinatio facta in aqua. ab hydros qđ eſt aqua. vt in aqua pluuiali. Aeromantiã que eſt diuinatio facta in aere. vt in ɔtẽplatiuis circulis. Pyromantiã que eſt diuinatio facta ĩ igne: a pyr qđ eſt ignis. Iſte ſunt ſpẽs mantie. Maleficium eſt peritia ꝑ quã mulieres faciũt aliquas ligaturas in dampnũ vel in ɔmodũ alicuius. vt de criſta galli. ꝛ de rana. ꝛ de imagine cũ eis. Sortilegiũ eſt rõ diuinandi per ſortes. Uſus huius diuinationis fuit in veteri teſtamento. Sorte etiam vſi ſunt apli ante ſpũſſancti plenitudinẽ. Auguriũ eſt ratio diuinandi per garritus auium vel geſtus. vt ꝑ volatũ. Preſtigiũ eſt per qđ diabolicis illuſionibus oculi hoium ꝑſtringunt ne poſſint cernere qđ verũ eſt. ſed phantaſtica figmenta. vt faciunt incantatores. Preter hos modos ſunt alij multi ꝛ plures. qui quotidie ꝑ diabolum adinueniunt. Et etiã diuinatio facta in varia inſpectione pſalterij ꝛ euãgelij. Eſt ꝛ diuinatio que futura predicit in fatis ꝛ ɔſtellationibus. dicta matheſis media ꝓducta. Eſt ꝛ diuinatio facta ꝑ auram vel aſtrorum inſpectõem: dies ꝛ horas cuſtodiens in agendis: ꝛ dicitur aruſpiciũ. Eſt que exta vel inteſtina pecudũ inſpicit. Eſt que in ario idolorum a demonib⁹ reſponſa accipit. Dicitur aũt ariolus diuinator in ario. Eſt que ſomnia obſeruat. Cõiecturator dicit obſeruator in ſomnijs. Augur in garritu auium. Maleficus imolans demonibus pueros: vel ſaliẽ luſtrans. magus alio noĩe dict⁹. Incantator eſt ꝑſtigioſus falles oculos in[illegible]tium. Phito eſt ventriloquus ꝑ ſpũ[illegible]

gnum loquens. a phitōe vel phitio. i. apolli-
ne dictus. Diuinus. i. auruspex. i. inspector astro℞. Auspex qui volatus auium aspicit. augur qui voces audit auium. Extispex qui exta. i. intestina pecudū inspicit. Astrologus qui in astris augurat. Genetaliacus qui mores hoīum predicere conatur: ſm signa sub quibus homines nascuntur. Hic vulgo mathematicus vocatur: cuius supstitio ꝯstellatō dicitur a latinis. Horoscopus qui per horas natiuitatē hoīm speculat diuerso ⁊ dissimili fato. Sortilegus est qui sub noīe ficte religionis diuinatōis scientiā ꝓfitet. vel ex inspectione aliqua℞ scriptura℞ ꝑdicit futura. Saliator qui dū quecūqz pars mēbro℞ ei salierit: exinde aliqd ꝓspe℞ vel triste significari predicit. Est autē omnis diuinatio deceptio ⁊ illusio diabolica. ideo maledicta a deo: et ab ecclesia interdicta. Nec potest ea ex voluntario cōmercio qu. sēz vti sine peccato.
Aut enim est ibi peccatū infidelitatis: dū aliquid diuinū diabolo attribuitur qd̄ dei est. Aut ē peccatū idolatrie. vtpote in oblationibus ⁊ sacrificijs. Aut est peccatū inobedientie. q: fit ꝯtra ꝓhibitionē dei ⁊ ecclesie. Talis aūt ꝓhibitio est sancta. q: talis peccat in seipsum dum discrimini se cōmittit. Peccat in maiestatē diuinā: dum recurrit ad diabolum: quasi nō sit omnipotens: omnisciēs: benignus deus christiano℞. Peccat ī ecclesiā: cū cōmerciū habeat cū illo qui oīno ꝑcisus est ab ecclesia. ⁊ eidem aduersat.

¶ De hypocrisi: symonia: ⁊ sacrilegio.

Sectio xx.

Equit videre de peccatis quibus
s vilipendit sanctitas bonitatis diuine puersitate vtendi. qd̄ fit tripliciter. s. apparētis sanctitatis simulatōe: vt ī hypocrisi. abusione doni gratuiti: vt in symonia. violatione loci sacri: vt in sacrilegio.
¶ Primo de hypocrisi sunt vidende notificationes ⁊ differentie. Hypocrisis sic diffinit a Rabano. Hypocrita est qui vult videri qd̄ nō est. s. bonus. q̄si alterius ꝑsone representator. Item aliter diffinit. Hypocrita est qui vult videri bonus cū nō sit. Itē aliter. Hypocrisis est vicium clausum simulatōne virtutis palliatū. Potest etiā hoc modo diffiniri. Hypocrisis est vicium quo quis vult videri bonus inordinate. Species hypocrisis ſm Richardū sunt quattuor. sz affectatio dignitatis. affectatio libertatis: affectatio auctoritatis. affectatio potestatis. Secūdum Grego. pardus in daniele habēs quattuor alas est hypocrita habens quattuor spēs. Prima est iactantia de bono manifesto. Secunda simulatio de bono occulto. Tertia excusatio de malo manifesto.. Quarta dissimulatio de malo occulto. ¶ Symonia ē studiosa voluntas emendi vel vendendi aliqd̄ spūale: vel spūali annexum. Hec autem contrahitur tripliciter ſm Gre. s. munere a manu: qd̄ est pecunia. Munere ab obsequio: quod est seruitus indebita impensa. Munere a lingua: quod ē fauor. Tres aūt sunt differentie materiales symonie. Prima est qn̄ vēdit spūale: sicut sūt ecclesie sacramēta. Secunda est qn̄ vendit annexū spūali. vt est prebenda que ratione ꝯsanguinitatis siue precū vel fauoris dat: ⁊ obtinetur idigne. Tertia est qn̄ vendit spūale: ⁊ annexū spirituali. vt est predicatio. ¶ Sacrilegiū est sacre rei violatio: vel eiusdē vsurpatio. quasi sacrilediū. Cōmittit aūt sacrilegiū aliqn̄ ratione ꝑsone vt cum religiosus vel clericus verberatur. Aliqn̄ rōne loci. vt qn̄ ecclesie vel cimiterij immunitas violat. Quādoqz rōne rei: vt qn̄ res sacra vel sacro vsui deputata vsurpat. Circa quod est distinguendū: q: sacrilegiū ꝯmittit aut auferendo sacrū de sacro. aut sacrum de nō sacro. aut nō sacrū de sacro.

¶ De rapina: furto: vsura: homicidio: ⁊ scandalo. Sectio xxi.

Equit videre de peccatis que com
s mittuntur in ꝓximū. quo℞ tria sunt genera. Quibusdā enim ledit ꝓximus in possessione: que sunt rapina: furtū: vsura. Rapina est manifesta ⁊ violēta alie.

ne rei contrectatio. Furtū eſt occulta ⁊ ignorante dño ⁊ inuito aliene rei contrectatio. Vſura eſt ſub ſpecie negociationis dño ſciēte aliene rei contrectatio. ¶ Quibuſdā etiā ledit̄ in perſona. vt in homicidio. ⁊ in bello. Eſt autē homicidiū hominis occiſio ab homine facta. Duplex eſt aūt homicidiū. ſcilic; ſpirituale ⁊ corpale. Spūale eſt quo qs occiditur ſpūaliter. quod fit duobus modis. ſcilicet odiendo. Nā qui odit fratrē ſuū homicida eſt. Et detrahendo. Lingua enim detractoris eſt gladius acutus. Corpale vero homicidiū eſt quo quis corpaliter occidit̄. qḋ etiam fit duobus modis. ſ. lingua ⁊ ope. Lingua tripliciter. ſ. pcipiendo: conſulēdo: ⁊ nō defendēdo. Opere quadruplicitur. ſ. iuſticia caſu. neceſſitate: ⁊ voluntate ¶ Quibuſdā vero leditur in mēte ꝓximus: vt ſunt ſcādala. Eſt aūt ſcandalum dictū vel factū minus rectū prebens alijs occaſionē ruine. Scandalō grece latine obex. Sicut ad obicem in via poſitum ledit̄ pes euntis. ſic dictū vel factum minus rectum eſt obex infirmis in via morū. Scādalū aliqñ dicit̄ obex. ſ. dictū vel factum minus rectum. Aliqñ dicit̄ actio ſiue impactio illius qui ſcandalizat. Aliquādo dicitur caſus ⁊ ruina illius qui ſcandalizatur. Vnde verſus. Scandalū equiuocat obex impactio caſus. Eſt aūt duplex differentia ſcandali. Eſt enī ſcandalū actiuū ⁊ paſſiuū. Actiuū quo quis alij dat occaſionem ruine ſpūalis. Paſſiuū eſt ipſa ruina facta ad obicem mali exempli alterius. vt cum fornicat̄ quis exemplo alterius. ¶ Ad ſciendū aūt q̄ ſunt ꝓpter ſcandalum omittenda: due regule ſūt notande. Vna eſt bernardi. alia hieronymi. Regula bernardi eſt hec. Peccamus ex infirmitate: vel ignorantia. ex certa etiā īterdū malicia. cauendū eſt ne quid faciamus qḋ ſit in ſcandalū alicuius. De talibus dicit dominus petro. Ne aūt ſcādalizemus eos ⁊c̄. In tertio vero caſu cū ſcandalū procedit ex certa malicia. nō ꝓpterea eſt omittendū opꝰ vl ab opere deſiſtēdū. Vnde dicit dñs Mat. xv. de phariſeis ſcandalizatis ex malicia. Sinite eos: ceci ſūt ⁊c̄. Regula hieronymi eſt talis. Omne qḋ poteſt fieri vel non fieri. ſalua triplici veritate omittendum eſt ꝓpter ſcandalū. Non eſt autem omittenda veritas vite: doctrine: iuſticie: ꝓpter ſcandalū euitandum. Veritas vite pertinet ad omnes: comprehendens precepta: ꝓhibita: ⁊ cōſilia. Veritas doctrine pertinet ad ꝑdicatores ⁊ magiſtros. Veritas iuſticie pertinet ad ꝑlatos comprehendens duas partes iuſticie. ſ. ſeueritatem in puniendo malos ⁊ reos. ⁊ liberalitatem in ſuſtinēdo iuſtos.

¶ De pctīs luxurie ⁊ gule. Sectio xxxij.

Sequitur videre de peccatis quibꝰ peccat quis in ſeipm̄. que ſunt duo. ſc; peccatū luxurie deordinās generatiuā. ⁊ peccatū gule deordinās nutritiuā. Peccata que accidūt ex deordinatōe generatiue ſunt iſta. ſc; pollutio nocturna. luxuria ī ꝓpria vxore. fornicatio ſimplex. meretriciū. raptus. adulteriū. inceſtus. vicium ꝯtra naturam. Peccata ex deordinatiōe nutritiue dupliciter cōmittuntur. manducando ⁊ ſic dicitur guloſitas. ⁊ bibendo: ⁊ ſic dicitur ebrietas. Quod fit quinq; differentijs vt ſupradictum eſt: hoc verſu comꝑhenſis. Preꝑpropere: laute: nimis: ardenter: ſtudioſe. Suppoſito ꝙ coitus ꝯiugalis poſſit eſſe peccatū videndū eſt ꝑ diſtinctōem: quis coitus cōiugalis eſt peccatū: ⁊ quis non. ⁊ quis venialis ⁊ quis mortalis. Nota ergo ꝙ coitus ꝯiugalis alius ē licitus. alius eſt fragilis. alius eſt impetuoſus. Licitus eſt triplex. Quidā fit cauſa prolis generande ad cultū diuinum: ⁊ hic eſt de eoſebie virtutis. que dicit̄ pietas. Quidam cauſa reddēdi debitū. ⁊ hic eſt iuſticie. Quidam cauſa fornicationis vitande. ⁊ hic eſt cautele. De q̄ aplūs. i. Chor. vij. Vnuſquiſq; habeat ſuā vxorem propter fornicationē. vitandam ſupple. Fragilis ex fragilitate prouueniens: cū quis in vxore querit coniugalem delectationem. non cauſa ꝓlis habende: nec debiti reddendi. nec fornicatio[illegible]

tande. ſed cauſa delectationis in piuge. Et di ſtinguitur: aut illa delectatio amatur citra deū. ⁊ tunc culpa eſt venialis. Uel amatur pluſq̄ȝ deus. vel eque vt deus. ⁊ tunc peccatum eſt mortale. Impetuoſus eſt qui ex libidine ſola prouenieus metas honeſtatis ⁊ rōnis exce dit. Et ideo mortalis eſt quinqȝ modis. Primo qn̄ fit propter ſatiandā libidinem p blan dicias meretricias. Secūdo qn̄ fit preter na turalem modū. Tertio quando fit in tempo re phibito. Quarto cum fit in loco prohibi to. Quinto cum accedit vir ad pregnantem mulierē vicinā partui. aut in fluxu menſtruo laborantē. Simplex fornicatio eſt luxuria q̄ ſolutus cum ſoluta naturali vſu femine cō miſcetur. ita q̄ ſolutus excludit vinculū ma trimonij: conſanguinitatis: affinitatis: ordi nis: voti: religionis: ⁊ hoc cum muliere ſolu ta que vnius vel paucorum libidini ſe expo nit. Meretricium eſt pmertiū nefarium cū muliere que multorum paret libidini. Nam meretrix ppter dicta eſt mulier que multoꝝ libidini ſe exponit. Adulterium eſt alterius thori violatio. Inceſtus eſt lubricum carnis contra cōſanguinitatē: affinitatē: votū cōmiſ ſum. de quibus ſupradictū eſt.

¶ De paſſionibus ſiue proprietatibus pec catorum. Sectio xxxiij.

a D clariorē expeditionē predictorū poſtremo videndū eſt de paſſioni bus ſiue ppꝛietatibus peccatorum. Sciendū eſt ergo q̄ ad peccatū quedā ſunt antecedentia: quedam circūſtantia: ⁊ quedā ſubſequentia. Antecedentia q̄dā ſunt ex par te auerſionis: quedā ex parte conuerſionis. Ex parte auerſionis a deo ſunt: cōtemptus: omiſſio: ingratitudo: inobedientia: ⁊ preua ricatio. Ex parte conuerſionis ad creaturaȝ ſunt libido: concupiſcentia: delectatio. cōſen ſus in peccatum: ⁊ praua intentio. Subſeq̄n tia ſunt macula ⁊ reatus. Circumſtantia ſunt illa que circunſtantias nominamus. Auer ſionem a deo comitātur contēptus: omiſſio: ingratitudo: inobedientia: ⁊ p̄uaricatio. Nā volūtas ad deū cōuerſa ⁊ deo cōformis: vult qđ deus vult ⁊ nō vult qđ deus nō vult. ⁊ ħ debet fieri. Tū q: voluntas dei ſupior ē ſim pliciter. volūtas rōnalis creature inferior. et ideo tenetur ſequi ſupiorē. quod ſi non facit dicitur contēnere. Tū q: dignū eſt facere qc quid deus vult fieri. ⁊ ideo cū auertimur di cimur omittere. Tū q: iuſtū eſt ppter acce pta beneficia obſequiū impendere. Uñ cuȝ auertimur a deo dicimur ingrati. Tū q: ipe eſt dñs ⁊ nos ſerui. ideo tenemur facere qc quid nouimus ipſum velle. qđ cum non fa cimus dicimur inobedientes ⁊ preuaricato res. ſed inobedientes q: auertimur a volun tate dei: preuaricatores q: tranſgredimur le gem eius. Et nota q̄ in voluntate auertente ſe a deo contēptus: omiſſio: ingratitudo: ino bedientia: ⁊ preuaricatio idem ſunt ſm̄ rem differunt aūt ſm̄ rationem. Nam contem ptus reſpicit dei potentiā. omiſſio ſapiētiaȝ. ingratitudo bñficiū. inobedientia preceptū: preuaricatio legem. Et ſic ſm̄ iſta receſſus ē in frequenti auerſiōe a deo. Elongatio vero eſt inobduratiōem. ¶ Conuerſionē aūt vo luntatis ad creaturā comitat libido: que eſt improbitas voluntatis: bonum creatū ꝑdi gens: ⁊ deſerens increatum. Quā ſequitur cōcupiſcentia: que eſt primus motus ex fomi te ꝑueniens in ſenſualitatē: tendens ad dele ctationē illicitā. Tunc ſequitur delectatio cū inferior pars rōnis condelectat. Tertio eſt conſenſus: cū ſupior pars rōnis nō contradi cit ſed aſſentit. Iſte triplex ſtatus deſignatus eſt in prima tentatione per ſerpentem mulie rem ⁊ virū. Deinde reſtat operis cōſumma tio: vel adhuc eſt praua intentio. Nam intē tio eſt ad opus. Et ſic ex parte conuerſionis actuale peccatū antecedit libido: concupiſcē tia: delectatio: conſenſus in peccatū: ⁊ praua intentio. ¶ Circunſtantie vero dicūtur que peccatum circunſtant. que nos circunſtanti as appellamus. Eſt autem circunſtantia pro prietas pſone vel negocij ex ſe pertinens ad laudē vel vituperium: vel diminuendo: vel

augendo: vel in aliud genus peccati trahen do. Proprietas perſone eſt. vt quia pulcer ē homo: ſapiens: bonus: ⁊ cetera hmōi. Et talis ꝓprietas reſpōdet ad queſtionē factā per quis. Proprietas negocij eſt que ꝑtinet ad opus: ⁊ eſt genus opis. vt q: fecit hoc. vbi fecit. quare fecit. quo tpe fec. ⁊ quō fecit. Que in hoc verſiculo ꝯtinent. Quis quid vbi q bus [illegible] cur quō quādo. Que poſſunt i [illegible] differentias [illegible] verſus com prehēdas. Aggrauat ordo locus ꝑſona ſcien tia tēpus. Etas conditio numerus mora copia cauſa. Et modus in culpa ſtat⁹ altus lucta puſilla. Ex his aūt quinqꝫ reſpiciūt pſonā ſcꝫ ſciētia: etas: cōditio: ordo ⁊ ſtat⁹. Treo reſpiciunt crimen. ſ. copia. cauſa: lucta puſilla. Due ſunt adiacentes. ſ. locus ⁊ tempus.

¶ Ad peccatum vero ſequētia ſunt macula ⁊ reatus. Anima eni ī cū ad creaturā ꝯuertit ſm Auguſt. obtenebraf: peiorat: ⁊ deſtruit. Jſta autem obtenebratio: peioratio: ⁊ deſtru ctio idē ſunt quod deformitas imaginis dei ſiue diminutio naturalis boni: ſiue macula. q: ex contactu ſpirituali inferiorum qui eſt ꝑ amorem inordinatum: ſordidatur imago dei in nobis ⁊ polluitur. Reatus vero ſequitur peccatum ratione auerſionis. q: tantum bonum eſt deus: ſicut dicit Augu. vt nulli bene ſit qui ab eo recedit. Sicut ergo ex conuerſione ad creaturam eſt macula. ſic ex auerſione a deo eſt reatus. qui eſt obligatio ad penā Peccatum quippe tranſit actu: ſed remanet reatu. peccatū. ſ. actuale.

¶ Jncipit ſecunda pars. que recipit ſeptem ſectiones.

¶ De vulneratione naturaliū. Sectio p

P Oſtquā viſum eſt de malo prout tenet rationē culpe: videndum eſt de malo inquantū tenet rōnē pene. Eſt ergo notādum ꝙ malum ſiue pctm̄ punit pena multiplici in pn̄ti: ⁊ etiā i futuro. Jn pn̄ti aūt punit quantū ad aiā ⁊ q̄tū ad corp⁹. Quantum ad aiam punit in vulneratione naturalium: ⁊ expoliatōe gratuitorum. Vulnera quibus vulnerata eſt aia ꝓpter pctm̄ ſunt quattuor ſm Bedā. Dicit eni ꝙ q̄ttuor ſunt nobis inflicta propter pctm̄ ade. ſ. infirmitas: ignorantia: malicia: ⁊ concupiſcētia ex his cō tracta ⁊ cōflata. Quorū ſufficiētia ſic accipit Aia ſicut dicit Aug. eſt media inter deum ⁊ creaturas. De⁹ aūt ē omnipotens [illegible] ſumme bon⁹: eſſentia indiuiſus. Potētia attribuit patri. ſapientia filio. bonitas ſpūiſctō Jndiuiſio ad prīs ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti ꝑtinet vnitatem. Auertens ergo ſe a deo aia: ⁊ ad creaturas trāſiens ꝑ amorē: deſerēdo potentiam q̄ poteſt quicqd poteſt: incurrit infirmitatem. Deſerēdo ſapiētiā qua ſcit qcquid ſcit: incurrit ignorantiā. Deſerendo bonitatem q̄ valet quicqd valet incurrit maliciā. Deſerēdo ſubſtantiam indiuiſam incurrit concupiſcentiam. qua hō diuidit in ſeipſo ⁊ a ſeipſo. intantū vt volūtas ſenſualitatis voluntati nō ſubiaceat rōnis. Non enim qd̄ volumus h̄ facimus bonū. cū caro aduerſus ſpm̄ concupiſcat. Eſt aūt infirmitas ex deſertione omnipotentie. impotentia reſiſtendi malis: vel difficultas in agendis bonis. Jgnorantia ex deſertiōe ſumme ſapie eſt hebetudo ad cognoſcendum ea que ſunt neceſſaria ad ſalutem. Malicia ex deſertione ſumme bonitatis eſt pronitas vel inclinatio ad malum. Concupiſcentia ex deſertione indiuiſe ſubſtātie eſt corruptio diuidens appetitus: vt appetitus ſenſualitatis ab appetitu ratōis diſſentiat. Peccauit ſiquidem per rationalē primus parēs. ſcientiā indebitā appetendo. ⁊ iō in ratiōali potentia eſt punit⁹ per ignorātiā. Peccauit in cōcupiſcibili appetēdo cibū vetitū. ⁊ iō in cōcupiſcibili eſt punitus per caſum in maliciam que dicit ꝓnitas ad malū. Peccauit in iraſcibili appetēdo indebitā ptātem. ⁊ iō in iraſcibili eſt punitus cadendo in infirmitatē. Ex tribus aūt predictis concupiſcētia [illegible]

ſtata. Hec autem quadruplex pena vulnerans animam per originale peccatum ad poſteros eſt tranſmiſſa.

¶ De ſpoliatione gratuitoꝝ. Sectio .ij.

[S]equitur videre de ſpoliatōe gratuitorum: qua punit̄ aīa ꝑpter pctm̄. Eſt aūt ſpoliatio gratuitoꝝ ſubtractio gratie gratum facientis: mortificatio meriti precedentis. fruſtratio ſanguinis redēptionis. iniuria angeli promonentis: inimicitia domini preſidētis. deformatio diuine imaginis honoratio demonis. ſeruitus peccati. reatus eterni ſupplicij. debilitatio liberi arbitrij. elōgatio ſuperni beneficij: ⁊ prouocatio omnis creature dei in vltionem inimicorum creatoris ſui. Et q: teſte auguſtino: nunq̄ȝ eſt dedecus culpe ſine decore iuſticie. nec eſt culpa cōmiſſa ſine pena permixta. ideo nota ꝙ quedam ſunt ſic peccata ꝙ etiam ſunt pena peccati. Speciali modo ſunt illa peccata ⁊ pena peccati: que habent adiunctam meſticiam ⁊ dolorem. ſicut ſunt inuidia: ira: gula ⁊ acidia. Minus ſpecialiter dicunt̄ illa peccata ⁊ pena peccati: que habent adiunctam meraȝ depꝛauationem nature vel ignominiam. ſicut ſunt illa peccata propter que dicitur hō tradi in reprobum ſenſuȝ. Generaliter vō peccata ⁊ pena peccati dici poſſūt oīa pctā que ſunt inter primā apoſtaſiā: ⁊ vltimā gehenne penam. Dicit enim beatus Greg. ꝙ crimina criminib⁹ vindicant̄. Et peccatum qḋ per penitentiam nō diluit̄: mox ſuo pondere ad aliud trahit. Licet aūt idem dicat̄ pctm̄ ⁊ pena peccati: nota tamen ꝙ oīs pena inquātum pena iuſta eſt: a deo eſt. Nulla autē culpa iuſta eſt nec a deo eſt: ſed tantum a libere volūtatis arbitrio. Pena vō que mere pena eſt a deo eſt inflicta. q̄ vō culpa eſt vel ad culpā inclinans eſt contracta vel acta. Et ſic collige breuiter ꝙ triplex eſt pena. ſ. acta: inflicta ⁊ cōtracta. Acta eſt que ſequit̄ ad peccatum actuale. Nā q culpā mortalē cōmittit penā dāni facit ſibi: q: gratiā dei pdit. Pena inflicta eſt quā de⁹ nō ſtatuēdo: ſȝ iudicādo vel vindicādo pctōri infligit. Pena contracta eſt que ſequitur ad peccatū originale:

¶ De penis corporalibus. Sectio .iij.

[S]equitur videre de penis quantum ad corpus quas hoīes propter peccata patiunt̄. Patiunt̄ aūt hoīes ꝑpter culpā penas naturales. de qb⁹ dicit beatus Greg. ꝙ ſeptē ſunt ſagitte naturā hoīuȝ moleſtantes. ſ. frigus: calor: fames: ſitis: labor: morbus: ⁊ mors. He ſunt pene naturales ⁊ generales: que a primis parētibus ad poſteros ſunt tranſmiſſe: ⁊ in ipſis ꝓgenitoribus inchoate. Naȝ primi parentes ſtatī poſt culpaȝ ſenſerunt penā rebelliōis ⁊ erubeſcētie in carne. ⁊ poſt diuino iudicio vir incurrit penam laboris ⁊ anguſtie. penam famis ⁊ indigentie. penaȝ mortis ⁊ incineratiōis. Mulieri autem duplicata ē pena. q: īflicta eſt ei penalitas multiplicium erumnarū ī cōceptu. pena doloris in partu. pena ſubiectionis ad virū in cōuictu. Patiunt̄ etiā penas perſonales cōplures. Plurimi enī filiorum adam patiunt̄ in membris diminutionē. quidam ſuperfluitatē. quidā intrinſecā corruptionem. quidā extrinſecā deformitatē. quidaȝ ſunt paralitici. quidā epilentici. ⁊ alij ſunt diuerſis infirmitatibus ⁊ egritudinibus ⁊ ſpecialibus morbis oppreſſi. alij lepꝛoſi. alij a demonibus obſeſſi. Patiunt̄ quoqȝ penas tēporales. Nā teſte oroſio: ab adā vſqȝ ad nos ſunt ſecula tranſacta: nūc bellis grauia. nunc morbis corrupta. nunc fame triſtia. nunc terrarum motibus terribilia. nunc inundationibus aquarū inſolita. nunc eruptiōib⁹ ignium metuenda. nūc ictib⁹ fulminū: plagiſqȝ grandinuȝ ſeua. nūc paricidijs flagicijſqȝ miſera.

¶ De locis penalibus. Sectio .iiij.

[S]equitur videre de pena qua punit̄ quis poſt hanc vitam. Ad cuius rei noticiam ſunt q̄tuor attendenda. ſ. diſtinctio locorum. apertio librorum. cōflagratio ignium mundanorum. ⁊ triplicatio cruciatuū inflictorum. Triplex autēȝ locus eſt ſiue receptaculum poſt hanc vitā ad pctā homi-

nam puniendorum triplex genus peccati. Eſt
enim locus purgatorij: et hic debetur peccato
veniali. Eſt limbus: et hic debetur pctō origi
nali. Eſt infernus. et hic debetur pctō morta
li. Et creduntur eſſe ſub terra gradatim poſi
ta iſta loca. que aliter diſtingui poſſunt ſʒ dif
ferentiam quadrimembrem. Penalis enim
locus dicitur alicui deputatus: aut ſm penam
damni. et ſic eſt limbus. aut ſʒ penā ſenſus. et
ſic eſt infernus. Utrūqʒ autem membrorum
in duo diuidit. Nā qui pena dāni puniunt:
aut ſimpliciter et eternaliter puniunt. et hi ſūt
in inferiori parte loci illius qui dicitur limbus.
aut puniunt non eternaliter ſed ad tempus.
et hi erant in ſuperiori parte eiuſdem loci qui
dicebatur abrahe ſinus. Similiter qui pena ſen
ſus puniuntur aut ſimpliciter et eternaliter pu
niuntur. et iſti ſunt in inferno proprie dicto.
Aut ad tempus puniuntur: et iſti ſunt in pur-
gatorio. Determinatur autem locus purga-
torius ſm legem communem. et ſic credendum
eſt eſſe inferius non ſuperius: ſicut creditur de
limbo. Determinatur etiam ſm diſpoſitionem
diuinam. et ſic diuerſis diuerſa conceſſa ſunt
loca. vel propter eorū celeriorem liberationē
vt poſſint alijs ſuam indigentiam reuelare.
vel propter noſtram inſtructionem: vt cogi-
temus poſt hanc vitam q̄ʒ magnū reſtare pec
cantibus cruciatū. vel propter alicuius ſancti im-
petrationem. ſicut legitur ſanctus patricius cuidā
in quodam loco purgationem a deo īpetraſ
ſe. Locus vero infernalis abſqʒ dubio ē ſub
terra deorſum. in quo omnes reprobi eterna
liter affligentur. tam docio q̄ʒ ſpiritus mali ſub
eodē igne materiali: q ſemper affliget dam-
natos: nec cōſumet: ſm exigētiā meritorū ex
cruciās oēs ſenſus. Nec ſolus ignis repro-
bos inflāmabit. ſed et cetera elementa ꝯfuſa
et permixta in reprobos conuertentur. ita q erit
ibi ignis ardens. aq̄ congelans. aer ingetus
et perturbatus: et terre fetor. Unde Grego.
In inferno erit frigus importabile. ignis in-
extinguibilis: fetor intolerabilis.

¶ De apertione librorum. Sectio. v.

Equitur videre de apertione librorū
ideſt cōſcientiarū que fiet in iudicio.
De qua apertione tenēdū eſt q in
iudicio ſingulis aderit vis diuina: qua fiet vt
omnia merita vel demerita ſibiipſis et alijs
innoteſcant. Sibiipſis autem innoteſcent p̄-
pria: vt in prōptu habeant ſinguli cogitatio
nes accuſantes vel etiam defendentes. Re
ducentur etiam ad memoriam ſingulorū cogi
tationes: affectiones: opiniones: et intentōes
ad oſtenſionē diuine iuſticie ſm ſtatū illum.
et ad oſtenſionem diuine miſericordie ſʒ ſta-
tum tranſactū vel preteritū. Ad oſtenſionē
diuine iuſticie in retribuēdo ſingulis ad me
moriam reducentur bona vel mala in quibus
finaliter permanſerūt. q: illa ſola digna ſunt
retributione eterna. Ad oſtenſionem diuine
miſericordie de preterito rememorabimur ma-
la bonorū a quibus ſunt miſericorditer libera-
ti. et bona malorū que eis dns miſericorditer
operatus eſt. Non ſolū autem ſibiipſis. ve-
rum etiam ſingulis ſingulorum ſingula inno-
teſcent geſta: et cogitata bona et mala. et ex
tunc nota erunt et aperta omnibus. Et hoc ad
certam liberationem meritorū. que fiet in oīm
actuū bonorū et malorū recognitione: ita vt
ſinguli de ſingulis meritis aliorum valeant
iudicare. Oſtenſio quippe malorum in bonis
erit ad manifeſtationem diuine miſericordie
prius ſibi facte. Oſtenſio bonorū in eiſdem
erit ad manifeſtationem iuſticie: qua digne a
deo premiantur. Oſtenſio autē bonorū in ma-
lis erit ad manifeſtationem diuine miſericor
die in hoc ſeculo ſibi facte. Oſtēſio vero ma
lorum in eis erit ad manifeſtationem iuſticie
qua digne a dño cōdemnantur. Aperietur ni-
hilominus alius liber. qui eſt liber vite: ver-
bum ſ. incarnatum. cuius virtute omnia iſta fi
ent. qui in forma deitatis non videbitur niſi
a bonis. In forma humanitatis in qua ſentē
tiam promulgabit videbitur tam a malis q̄ʒ
a bonis: licet in eadem forma appareat terri
bilis reprobis. blandus iuſtis.

¶ De igne conflagrationis. Sectio. vi.

De igne cōflagrationis iam modo est agendū. De hoc breuiter est tenendū q̄ ignis p̄cedet faciem iudicis q̄ terre facies exuret. ita q̄ figura huius mūdi igniū conflagratione pibit. sicut factū est aq̄rum inundatione diluuiū. Sicut enim prius mundus delet⁹ est per aquā que est frigida ⁊ purgatiua contra ardorē ⁊ fetorē luxurie. qua illud seculū infitiebat. sic finalis mundus per ignē qui calidus est ⁊ cōsumptiuus finiri debet: cōtra teporem charitatis ⁊ algorem siue frigus auaricie. que maxime regnabit in seculi senectute. Et q: tūc hominis iniq̄tas punie necesse erit terreri corda omniū peccatorū. qui vniuersoꝝ dn̄m contempserūt. Et quia habitaculū debet cōformari suo habitatori: tūc totus mūdus pturbabitur homine perturbato. sicut stetit cū ipso stante ⁊ quodāmodo cecidit cū labente. Quia etiam tūc iudicis seueritas ostendit: diuinū zelū accipiet oīs creatura: vt sic conformet auctori. ⁊ ideo necesse erit totius orbis cardines cōmoueri. Et q: nihil est intensius: veloci⁹: ⁊ horribili⁹ in agendo ⁊ cōmouēdo cetera elementa q̄z ignis ex omni parte concurrens. hinc est q̄ ipsius iudicis faciē precedet ignis non ex vna parte tm̄: sed ex omni parte mūdi: ita q̄ ibi erit concursus ignis elemētaris: terrestris: purgatorij ⁊ infernalis. ⁊ tunc per infernalem reprobi adurent. per purgatorium iusti purgabunt. per terrestrē terrenascentia consumētur: vtpote vegetabilia ⁊ animalia: per elementarem omnia subtiliabuntur. ⁊ ad innouationis faciem disponentur. ⁊ etiam cum hoc non solum homines: sed etiam demones turbabunt: ⁊ tandem homines reprobi ⁊ spiritus mali cū infernali igne in baratrum intrudentur.

¶ De cruciatib⁹ inferoꝝ. Sectio. vij.

Sequit videre iam septimo de tribulatione cruciatuū inferoꝝ. Ad cui⁹ rei noticiam est tenendū q̄ oēs actualiter peccantes ⁊ in petis finaliter perdurātes pena triplici apud inferos punientur. sc̄z q̄ multimoda deordinatio est in mortali ⁊ actuali peccato. In omni quippe mortali peccato est deordinata auersio a summa luce ⁊ bonitate. ⁊ huic debetur carentia visionis dei. Est etiam deordinata conuersio ad bonum commutabile. ⁊ huic debetur pena materialis incendij. Est etiam tertio deordinatio voluntatis libere contra dictamen recte rationis. ⁊ huic debet vermis intrinsecus. Punie etiam pena eterna s̄m q̄ deordinatio in mortali peccato est perpetua. Peccatum enim qd̄ quis cōmittit: ⁊ de quo nunq̄ penitet: perpetuo in aīa pdurat. ⁊ a vita perpetua. s. deo perpetuo separat: ⁊ a volūtate procedit que vellet in petō perpetuo delectari. Et licet illa delectatio transiens sit momētanea deordinatio: tm̄ tenet ratione perpetuitatis. ideo pena deordinationi respondēs debet habere carentiā finis: vt sicut homo in suo perpetuo non apposuit finem a peccato recedēdo. sic de⁹ in suo perpetuo nō desistat a puniendo. ⁊ sicut contra infinitū peccauit. sic penam habeat infinitam. Et q: infinitam penam non potest habere intensiue: saltem infinitam penā habeat duratiōe. Et sicut voluntas post mortem malo adheret sine susceptione penitentie. sic deus sp̄ affligat sine sententie mutatione. Punie nihilominus pena acerba: s̄m q̄ deordinatio in peccato fuit libidinosa. Delectatio enim libidinosa puniri debet per penam afflictiuam. Et q: peccatores delectabiliter creature adheserunt: ⁊ creatorem contumaciter contempserūt: ideo precipitabunt in locū infimū: ⁊ maxime a statu glorie longinquū. s. in profundissimum infernum: vbi exponentur affligendi infime nature. s. fecibus corporū mundanoꝝ: igne fumoso ⁊ sulphureo concremādi. in illo igne inseparabiliter alligandi. ⁊ ab eodem s̄m exigentiam meriti eternaliter cruciandi. nunq̄ tamen substantialiter consumendi. Et sic patet q̄ in penis damnatorum erit varietas: ⁊ cum varietate eternitas: ⁊ cum eternitate acerbitas.

¶ Incipit tertia pars q̄ habet.lviij.ſectiões.

¶ De eo qđ eſt frui ꝛ vti. Sectio i.

Dicto de malo culpe qđ eſt fugiendū: ꝛ de malo pene qđ eſt pertimeſcēdum. videndū eſt de bono: ꝛ hoc dupliciter. Pꝛio ſub rōne meriti in viatoꝛib⁹. Scđo ſub rōne pmij in compꝛehenſoꝛibus. Ad meritū viatoꝛum ſpectat cognoſcere ꝛ diſcernere triplex bonum.ſcꝫ bonum increatū.quod eſt deus. creatū qđ ē mundus.ꝯiugatū quod eſt chꝛiſtus. De⁹ eſt creatoꝛ.mundus creatura.chꝛiſtus creatoꝛ ꝛ creatura. Deo eſt fruendū: mundo eſt vtendum.chꝛiſti dei felicitate eſt fruendū. chꝛiſti hominis confoꝛmitate eſt vtendum. Sunt ergo res quibus eſt fruendū vt increate.ſūt quibus eſt vtendum vt pꝛocreate. ſunt que fruuntur ꝛ vtuntur: vt angeli ꝛ homines. Res quib⁹ eſt fruendū faciunt nos beatos. res quibus eſt vtendū ad beatitudinē adiuuant viatoꝛes. Res que fruuntur ꝛ vtūtur habent chꝛiſtū deū ꝛ hoīem vt ꝯtempleut delectabiliter eius diuinitatē: ꝛ imitent exēplariter eius humanitatē. Deitas chꝛiſti maxime beatificat angelos ꝛ ſanctos etiā cōpꝛehenſoꝛes.humanitas vero eius maxime letificat ꝛ edificat homines adhuc viatoꝛes. Eſt autem frui alicui rei amoꝛe inherere pꝛopt ſeipſam. Vti vero eſt id qđ in vſum venerit referre ad obtinendū illud quo fruendū ē. Item fruimur cognitis in quibus ipſis voluntas delectata conquieſcit. Vtimur vero eis q̄ ad illud referimus quo fruendū ē. Itē aliter accipit hec duo Aug⁹ dicens. Vti eſt aſſumere aliquid in facultatem voluntatis: Frui eſt vti cū gaudio non adhuc ſpei: ſed iā rei. Videndū eſt ergo per ordinem de his tribus. Et pꝛimo de deo trino ꝛ vno. Scđo de mundo ex creatura triplici cōſtituto. Tertio de chꝛiſto ꝛ triplici eius beneficio.ſ. doctrina ſiue ſcriptura ſacra: gratia virtutū: et medicina ſacramentali.

¶ Quid de deo trino ꝛ vno credendū eſt: ꝛ intelligēdū ꝛ expꝛimēdū. Sectio ij.

De deo trino ꝛ vno ſm fidē rectam habemus credere: intelligere ꝛ expꝛimere. Credere de pluralitate pſonaꝝ in vnitate nature. h̄ eſt ꝙ in diuinis ē vna natura ꝛ tres pſone.ſ.pater ꝛ fili⁹ ꝛ ſpiritusſanctus. quaꝝ pma a nulla eſt. ſcđa a pma ſola eſt per eternā generatōem.tertia a pma ꝛ ſcđa eſt per cōmunē ſpiratōem.ita ꝙ perſonaꝝ trinitas nō pꝛeiudicat vnitati.nec eſſentie vnitas pꝛeiudicat trinitati. Habem⁹ quoqꝫ intelligere ꝙ in diuinis ſunt due emanationes. Vna per modū nature: q̄ generatur filius. Alia per modū volūtatis q̄ ſpirat ꝛ pꝛocedit ſpūſſanctus. Tres hypoſtaſes. vna patris: vna filij: vna ſpūſſancti. Quattuoꝛ relatōes.ſcꝫ paternitas: filiatio: ſpiratio: ꝛ pꝛoceſſio. Quinqꝫ notōes: ſcilicet quattuoꝛ pꝛedicte relatōes.ꝛ innaſcibilitas eſt quinta.ita ꝙ innaſcibilitas pꝛiuatiue: ꝛ paternitas poſitiue ſunt due patris notōes. Filiatio eſt notio filij.ſpiratio actiua eſt cōmunis notio patris ꝛ filij.pꝛoceſſio eſt notio pſpūſſancti. Tres ſunt etiam ꝓpꝛietates perſonales que his vocabulis expꝛimunt.ſ.pater ꝛ filius et ſpūſſanctus. Habemus tertio myſterium diuinitatis beate expꝛimere ſm duos modos pꝛedicandi.ſ.per modū ſubſtantie: ꝛ per modum relatōis. Omnia enim pdicamenta dicta de deo tranſeunt in ſubſtantiā excepta relatione. que ratione ſubiecti in quo eſt tranſit in ſubſtantiā ne faciat cōpoſitōem. Rōne vero termini ad quē eſt manet vt faciat diſtinctōem ſm tres modos ſupponendi. ſcilicet ſm modū ſubſtātie: notōis ꝛ pſone. de quibus datur talis regula. Q; ſuppoſita eſſentia nō ſupponit notio vel perſona. ꝛ ſuppoſita notione nō ſupponit pſona vel eſſentia. ꝛ ſuppoſita pſona nō ſupponit notio vel eſſentia: ſm quattuoꝛ modos ſignificandi ſubſtantiam.ſ.nomine eſſentie: ſubſtantie: hypoſtaſis ꝛ perſone. Hoꝝ quattuoꝛ exempla in creaturis ſunt. humanitas que eſſentiam.

homo qui ſubſtantiā. aliquis hō q̄ ſignificat hypoſtaſim ſiue ſuppoſitum. petrus q̄ dicit perſonam: ſm quinqꝫ modos dicendi ſiue q̄rendi. ſ. per quis: qui: q̄: quod ⁊ quid. Quis ratione ſubſtantie. qui rōne hypoſtaſis. q̄ ratione notionis. quod rōne ſubſtātie. quid ratione eſſentie. Scdm tres modos differendi ſcꝫ ſm differentem modū exiſtendi ſiue emanandi. ſicut differt perſona a perſona. Scdm modū differendi ſcꝫ habendi ſicut differt perſona ⁊ eſſentia. q: perſona vna refert ad aliā ſed eſſentia non refertur. Scdm modū intelligendi ſicut differt vna proprietas ſubſtantialis ab alia: vt bonitas ⁊ ſapientia.

¶ Qualiter deus trinus ⁊ vnus manifeſtat ſe in effectibus creature.

Sectio iij.

De deo trino ⁊ vno ſm fidem catholicam eſt tenendum. q̄ licet ſit incōmutabilis: inſenſibilis: incircumſcriptibilis. reddit tñ ſe per creaturas diuerſas. ideſt per effectus multiplices manifeſtū. ita q̄ in creaturis oībus dicit deus eſſe q̄ntum ad naturam: ⁊ hoc tripliciter. ſ. per eſſentiā: pſentiā: ⁊ potentiā. ita q̄ extra immenſitatē diuine eſſentie nihil manet. ꝓpter limpiditatē diuine preſentie nihil latet. cōtra infinitatem diuine potentie nihil valet. ⁊ ſic eſſe competit beatiſſime trinitati. Dicit habitare in iuſtis quantū ad grām que eſt effect⁹ btiſſime trinitatis: ad deū reducens: ⁊ faciens nos habere deū: ⁊ deū haberi a nobis. ac per hoc deus trinitas in nobis dicit habitare. Dicitur ſedere in beatis q̄ntum ad gliam. rōne cuius deus trinus in beatoꝝ mentib⁹ q̄eſcit. in q̄rū ꝑatiua ſedet vt equitas. in cognitiua lucet vt veritas. in affectiua ardet vt charitas. Dicitur apparere ſenſibiliter cum expreſſa ſignificatione. ſicut ſpūſſanctus in ſpecie columbe apparuit ſuper chriſtum. ⁊ in linguis igneis ſuper apl'os. Et q: perſone diſtincte ſunt: diſtinctis poſſunt ſignari ſignis. ita q̄ tres ſimul perſone: ſicut abraam in tribus angelis dicit apparuiſſe trinitas perſonaꝝ. poſſunt etiam due apparere. ⁊ quelibꝫ ſingillatim dicitur deſcendere de celis. ⁊ hoc cū effect⁹ tā ſpūalis q̄ꝫ ſenſibilis inchoatōe. qui q̄uis in ſe immutabilis perſeueret. tñ de abſente dicit fieri nobis preſens: qñ in nobis incipit habitare per donum gratuitū: qđ non videmus ſicut accidebat freq̄nter in eccl'ia primitiua. Dicit mittere ſiue mitti cum eterna ꝓductione. Pater ſiquidem mittit filiū qñ inſinuat q̄ procedit ab ipſo ꝑ eternā generationē. pater ⁊ filius mittunt ſpūſſctm: cū inſinuant q̄ procedit ab ambobus ꝑ cōmunē ſpirationē. Pater non mittit: q: a nullo ꝓcedit. Spūſſanctus nōn mittit perſonā: ſed mittit. q: nō ꝓducit: ſed ꝓducitur. Fili⁹ vo mittitur ⁊ mittit: q: ꝓducitur ⁊ ꝓducit. Dicitur incarnari ꝑ cōmertiū diuine nature ⁊ humane i pſone vnione: que vnio facta eſt tantum in perſona filij. quam tamen eſt tota trinitas operata.

¶ De appropriatis patris. Sectio .iiij.

De deo trino ⁊ vno ſm fidem catholicam eſt tenendū. q̄ licet oīa eſſentialia trib⁹ pſonis equaliter ⁊ indifferēter cōueniant. tñ patri dicitur appropriari vnitas: eternitas: rō principiādi: ⁊ oipotētia. Hec aūt quattuor dicuntur appropriari patri: non q: ſint ꝓpria: cū omnibus pſonis ſint cōmunia. ſed q: ducūt in cognitionem ꝑſone patris: que eſt origo perſonaꝝ in trinitate: non habens principiū ſed principians a q̄ etiam fluit omne poſſe. Eſt aūt dei potentia completa non poſſe deficere. cū nō ſit de nihilo: non potens ſuccūbere: cū nō ſit de aliquo. non potēs indigere: cū nunq̄ꝫ caret aliquo bono. Potētia vero hoīs in peccando deficit. in patiēdo ſuccūbit. in corꝑalib⁹ actōibus indigentiam inducit. Eſt igitur de⁹ omnipotens: ita tñ q̄ ei nō attribuūtur act⁹ culpabiles: vt poſſe mentiri ⁊ malū facere. nec act⁹ penales: vt poſſe mentire ⁊ dolere. nec actus materiales ſiue corꝑales: vt poſſe currere ⁊ ambulare. Eſt etiam dei potentia ordinata: ita q̄ ei non attribuuntur actus incōuenientes. vt poſſe facere maiorē ſe. vel ali-

um deum equalem ſibi. vel creaturam infi- nitam actu. Quia ſicut dicit Anſelmus. q̄d li bet incōuenientis etiam minimum eſt impoſ ſibile apud deum.

¶ De appropriatio filij. Sectio. v.

Filio appropriatur veritas: ſpecies: ratio exemplandi. et omnis ſcientia. Hec aūt quattuor dicunt̄ appropri ari filio. nō q̄ ſiāt ꝓpria: cū trib⁹ pſonis ſint cōmunia. ſed q̄ ducunt in cognitionē filij p ſone que eſt a patre. vt verbum q̄d eſt patri equale. et ideo ſūme pulcrū: in quo oīa p̄miſa et diſpoſita exemplant̄: a quo tanq̄ primo et ſummo exemplari fluit omne ſcire. Cogno ſcit autem dei ſapiā limpide oīa bona et ma la: preterita: preſentia et futura: actualia et poſ ſibilia incomprehenſibilia a nobis et infinita. Ita tñ q̄ in ſe nullo modo diuerſificatur. licꝫ diuerſa vocabula ſortiatur. Nam inquantū ipſa ſapientia dei eſt cognoſcitiua omniū poſ ſibilium dicitur ſcia ſiue cognitio. Inquātū eſt cognoſcitiua oīū q̄ fiūt in vniuerſo dici tur viſio. Inquantum eſt cognoſcitiua oīū que bñ fiunt dr̄ approbatio. Inquantum eſt cognoſcitiua eorum que futura ſunt dr̄ p̄ ſciencia ſiue preuiſio. Inquantum eſt cogno ſcitiua eorum que ab ipſo deo fienda ſunt dr̄ diſpoſitio. Inquantum eoꝝ q̄ p̄mianda ſunt dr̄ predeſtinatio. Inquantum eoꝝ q̄ dānan da ſunt dr̄ reprobatio. Poſſunt autē ad tria reduci vocabula iſta ſeptem. ſ. ad noticiā ſim plicis cognitionis. qua cognoſcit deus bona et mala que ſunt: fuerūt: et futura ſunt. et que poſſunt eſſe: et nunq̄ erunt. Ad noticiā vi ſionis qua cognoſcit deus oīa bona et mala que ſunt: fuerunt et futura ſunt. Ad noticiam approbationis qua cognoſcit deus que ſunt: fuerunt: et futura ſunt tantum bona.

¶ De appropriatio ſpiritusſancti.

Sectio vi.

Spirituiſcō appropriatur bonitas: vſus: ratio finiendi: et voluntas: ſiue beniuolentia. Hec aūt quattuor ap propriant̄ ſpūiſancto: nō q̄ ſiant ꝓpria: cum tribus perſonis ſint cōmunia. ſed q̄ ducūt in cognitionē perſone ſpūſſancti: que eſt a pře et filio: vt amor et donum ſumme proficuū et cōmunicatiui. omnis iſti deſiderij finitiuū. ad q̄d bonū tanq̄ ad finē ſummū tēdit om ne velle rationabiliter ordinatū et inclinatū. Eſt aūt volūtas dei ſic recta q̄ nullo mō po teſt obliquari. Sic efficax q̄ nullo modo po teſt retardari. Sic vnica q̄ tamen quinq̄ ſi gnis habet ſignificari. que hoc verſiculo cō tinentur. Imperat et prohibet: permittit con ſulit implet. Dicitur autem voluntas dei ra tione regulata prouidētia: qua omnia que in vniuerſo ſiunt irreprehenſibiliter gubernan tur. cum nihil p̄cipiat: prohibeat: et cōſulat ni ſi recte. nihil agat niſi bene. nihil permittat fieri niſi iuſte. Cum autem voluntas dei ſit rectiſſima: nullus poteſt eſſe rectus niſi con formetur ei. et nemo poteſt ei conformari ni ſi ſibi ſignis aliquib⁹ innoteſcat tanq̄ regu la rectitudinis proſequende. Eſt autem du plex rectitudo. quedam neceſſitatis: que con ſiſtit in faciendo bonum ad quod eſt p̄ceptū et in declinando malum: propter quod eſt prohi bitio. Quedā eſt perfectionis in ſupererogan do vitā [illegible] ad quod eſt conſiliū. Eſt etiam volūtas dei efficaciſſima: ita q̄ nullus poteſt aliquid efficere niſi ipſa coefficiente. et ſic eſt impletio in ſignum voluntatis efficien tis: Item nullus poteſt deficere vel peccare niſi ipſa iuſte et merito deſerente: et ſic eſt per miſſio vt ſignū voluntatis diuine iuſticie de ſerentis.

¶ De quattuor ſimul creatis: et de menſuris durabilium. Sectio vij.

Poſtq̄ vidimus de bono increato q̄d eſt deus: videndū eſt d̄ bono cre ato quod eſt mūdus. ¶ Circa pro ductionem autem mūdialis machine habe mus primo explicare creature ſummitatem. Et ſic dicit Beda: q̄ quattuor fuerunt pri mo creata. que dicuntur eſſe coeua vel fuiſſe ſcilicet natura angelica: celum empyreū. ma teria quattuor elementorum: et temp⁹. Quo

rum ſufficientia ſic accipitur. Primo debuerunt creari aliqua prima in quolibet genere creature .ſ. reſpectu creaturarum ſpiritualiū ⁊ corporalium actiuarum: ⁊ corporaliū paſſiuarum: ⁊ etiam reſpectu menſurarū. Reſpectu creaturarum ſpiritualiū: primo creata eſt natura angelica. reſpectu creaturarum corporalium actiuarum eſt primo creatū celum empyreum. de quo dicit Damaſce. q̄ eſt continentia omnium corporalium ⁊ ſpiritualium creaturarū. Reſpectu creaturarū corporaliū paſſiuarū primo creata eſt materia quattuor elementorum. Reſpectu menſurarum primo creatū eſt tempus. quod generaliter accipitur pro menſura cuiuſlibet durationis habentis initium: ſiue finē habeat ſiue non. Ad cuius rei noticiā ſciendū: q̄ tres ſunt menſurabiliū ſiue durabilium menſure principales .ſ. eternitas: euiternitas: ⁊ tempus proprie dictū. Eternitas eſt diuinarū perſonarum duratio. que non habet principiū neq̄ finem. De qua dicit Boecius q̄ eſt interminabilis vite tota ſimul ⁊ perfecta poſſeſſio. Euiternitas eſt menſura eorum que habent principium ſed non finē. ſicut ſunt angelicani me: celeſtis natura: ⁊ materia quattuor elementorum. Hec menſura aliquando dicitur euum: aliquā eternitas creata. Sed q: eternitas proprie dr̄ de diuinis: euum vero aliquādo pro tpe inuenitur. ideo ex his duobus euiternitas nominatur. Tempus autē proprie dictum eſt menſura eorum que habent principium atq̄ finē. ſicut ſunt generabilia atq̄ corruptibilia. que ſm motum primi mobilis variantur vſq̄ ad completionem numeri quattuor elementorum. Quarta vero differentia non poteſt eſſe que careat principio habens finem.

¶ De veritate exprimenda cum excluſione erroris circa productionem mundi.

Sectio viij.

Secundo habemus errorē extinguere: ⁊ exprimere veritatē. Propter quod tenendū eſt q̄ vniuerſitas machine mundialis eſt producta in eſſe ex tēpore. in quo excludit̄ error ponentium mundū eternum. Ex nihilo in quo excluditur error ponentium eternitatē circa materiale principium. Ab vno principio: in quo excluditur error manicheorum ponentiū pluralitatē principiorum. Solo ⁊ ſummo: in quo excluditur error ponentiū deum produxiſſe inferiores creaturas p miniſteriū intelligētiarū. In certo pondere numero ⁊ menſura: in quo oſtēditur q̄ creatura eſt effectus trinitatis creantis ſub triplici genere cauſalitatis .ſ. efficientis: rōne cuius eſt in creatura vnitas: modus ⁊ menſura. exemplaris: ratione cuius eſt i creatura veritas: ſpecies ⁊ numerus. finalis: ratione cuius in creatura eſt bonitas: ordo: ⁊ pondus. Omnis quippe creatura ꝯſtituit̄ in eſſe ab efficiente. formatur ad exēplar. ordinatur ad finē. ac per hoc eſt vna: vera ⁊ bona: modificata ſpecioſa. ⁊ ordinata. menſurata: diſcreta ⁊ ponderata. Alijs etiam vocabulis predictus ternarius nominat̄ ab Auguſtino in libro de aia ⁊ ſpiritu. Dicit̄ eſſentia ſpecies ⁊ vſus. A dionyſio. armonia: ſpecies ⁊ cōmenſuratio. Item ab eodem. ſubſtātia: virtus ⁊ operatio. Ex vna ergo pte cadunt vnitas: modus: eſſentia: ſubſtantia: menſura: ⁊ cōmenſuratio. Ex vna veritas: numerus: ſpecies: virtus: ⁊ armonia. Ex vna bonitas. ordo: vſus: pondus: ⁊ operatio. De primo autem ternario nota: q̄ vnum noiat ens cōmutabile cōnumerabile: ⁊ hoc propter indiuiſionem ſui in ſe. verū nominat ens cognoſcibile: ⁊ hoc habet p indiuiſionē ſui a ꝓpria ſpecie. bonū nominat ens cōmunicabile. ⁊ hoc habet per indiuiſionē ſui a propria opatōe.

¶ De triplici differentia creature.

Sectio ix.

Tertio circa productionē mūdi habemus attendere creature triformitatem. Produxit enim deus trinus ⁊ vnus differentiā triplicē creature. Nā ꝑduxit creaturā pure corporalē. vt eſt mūdialis machina. creaturam pure ſpūalē: vt eſt na-

tura angelica. creaturam ex vtraqꝫ compoſitam: vt eſt natura hūana. Sic enī decuit deū producere varia ⁊ diuerſa: vt multiplicitas creature faceret ad perfectionē vniuerſi. q̇ conſiſtit in amplitudine ambitus: in ſufficiētia ordinis: ⁊ influentia bonitatis. ex quibus etiā diuina potentia: ſapientia: ⁊ bonitas innoteſcit. Decuit nanqꝫ deum ſic res ꝑducere vt eſſent ad manifeſtationē ſue potentie. que quidem apparuit in ꝑductione creaturarū ſūme diſtātiū ⁊ earūdem ꝯiunctiōe: vt patet in natura humana: in q̄ corporeū ⁊ incorporeū vniunt̄. Itē decuit deū ſic res producere: vt eſſent in manifeſtationē ſue ſapiētie. que maxime ex perfectione ordinis declaratur. q quidem ordo neceſſario tria reqrit. ſcꝫ infimum: mediū ⁊ ſupremū. Infimū fuit natura corporalis. ſupremuꝫ natura ſpūalis. mediuꝫ natura compoſita ex vtraqꝫ. Itē decuit deum ſic res producere vt eſſent in manifeſtationē ſue bonitatis ⁊ beniuolētie. que maxime conſiſtit in diffuſiōe ⁊ cōmunicatione in alterum. Si ergo diuina bonitas communicauit actum nobiliſſimū: qui eſt viuere ⁊ intelligere: vt non tm̄ daret alijs potentiam viuendi ⁊ intelligendi. ſed etiam potentiam ſe cōmunicandi alijs. quod factum eſt in homine: in quo ſpiritualis vita ⁊ intellectiua ꝑficit corporalem.

¶ De productione machine mundialis.

Sectio x.

d E his tribus differentijs videnduꝫ eſt per ordinem. Et primo de natura pure corporali. cuiuſmodi eſt machina mundialis: que ſex diebus fuit in eſſe producta. ita qꝫ i principio ante oēm diē creauit deus celū ⁊ terrā. Prima vō die formata eſt lux. ſecunda factum eſt firmamentum in medio aquaꝝ. tertia die ſeparate ſunt aque a terra: ⁊ congregate in vnum locum. quarta die ornatū ē celū luminarib⁹. q̄nta die aer ⁊ aqua ornati ſunt piſcibus ⁊ auib⁹. ſexta die ornata eſt terra aīalibus ⁊ hoīb⁹. ſeptīa die requieuit deus a nouarū ſpecierū ꝑductiōe. quā oīa fecerat. vel in ſimili: ſicut illa que ꝓpagant̄. vel in rōne ſeminali: ſicut illa q̇ aliquo modo introducuntur in eſſe. Et ſic colligitur ex predictis qꝫ triplex fuit operatio diuina in mundi machina producēda. ſ. creatio: diſtinctio: ⁊ adornatio. Prima operatio appropriatur patri. ſecunda filio. tertia ſpirituiſancto. Creatio fuit ex nihilo: ideo fuit in principio ante omnem diem tanq̄ꝫ rerum omniū ⁊ temporum fundamentū. Diſtinctio vero corporum mundanoꝝ fuit modo triplici. iō per triduum fuit facta. ita qꝫ prima die fuit facta diſtinctio nature luminoſe a perſpicua ⁊ opaca: cum lux a tenebris eſt diſtincta. Secunda die eſt facta diſtinctio nature perſpicue a perſpicua: cum aque inferiores a ſuperiorib⁹ ſūt diuiſe. Tertia die facta eſt diſtinctio nature ꝑſpicue ab opaca. cum diuiſe ſunt aque a terra. Ornatus aūt qui diſtinctioni corporuꝫ correſpondet eſt etiam in triduo conſūmatus. Ita qꝫ ornatus nature luminoſe eſt fact⁹. q̄rta die: in formatione ſtellarum ⁊ ſolis ⁊ lune. Ornatus nature ꝑſpicue factus eſt. q̄nta die in qua facti ſunt piſces ⁊ aues in aque ⁊ aerio ornamentum. Sexta die eſt factus ornatus nature opace quādo facte ſunt beſtie de terra. facta ſunt reptilia. facta eſt humana natura ad conſūmationem omniū predictoꝝ.

¶ De conſiſtentia machine corporalis.

Sectio xi

c Onſiſtit autē tota natura corporea maxime in duobus. ſ. in natura elementari ⁊ celeſti. Celeſtis diſtinguitur in tres celos principales. ſ. empyreum: cryſtallinum ⁊ firmamentum. In firmamēto autem qđ eſt celum continentur ſeptē orbes ſeptem planetarum. qui ſunt: ſaturnus: iuppiter: mars: ſol: venus: mercurius: ⁊ luna. Natura vero elementaris diſtinguit̄ in q̄tuor ſpheras. ſ. ignis: aeris: aque ⁊ terre. Et ſic procedēdo a ſummo celi cardine vſqꝫ ad centrum terre occurrunt nobis decē orbes celeſtes: ⁊ q̄tuor ſphere elemētares. ex qb⁹ tota mundi ſenſibilis machina integrat̄. ita

q celeſtia influunt in terreſtria ⁊ elementaria quantum ad diſtinctiuã ſignificationem temporũ: dierũ: menſiũ: ⁊ annorum: dicente ſcriptura. Sint in ſigna ⁊ tempora dies ⁊ annos. Influunt etiam quantũ ad effectiuã productionem rerũ generabiliũ ⁊ corruptibilium ⁊ corporum humanorum. Sic tamẽ ſunt in ſigna temporũ: rerũ ⁊ operationum: per lucem: calorem: motũ ⁊ virtutẽ. vt non ſint certa ſigna contingentiũ futurorum. nec influant ſuper liberũ arbitriũ per vim conſtellationũ quã dixerũt aliqui fatum eſſe. Et ſic colligitur ex predictis q deus ordinate creo condidit quantũ ad tempus. ordinate diſpoſuit quantum ad ſitum: ordinate gubernat quantum ad influentiam. In ſcriptura ſacra ordinate narrat quantum ad doctrine ſacre ſufficientiam: que in principio ſui inſinuat naturam luminoſam nomine celi: naturam opacam nomine terre: naturam perſpicuã nomine aque. Inſinuat ⁊ beatiſſimam trinitatem: patrem in nomine dei creantis. filiũ in nomine principij. ſpiritũſanctum in nomine ſpiritus dei. Inſinuat etiam nobis appropriata trium perſonarum. ſcilicet omnipotẽtiam patris in producendo: omniſcientiam filij in diſtinguendo: beniuolentiam ſpũſſancti in influendo.

¶ De ſufficientia celorum.

Sectio xij.

De natura celeſti ſpẽaliter eſt videndum. Celum quidẽ ſm cõmunem acceptiõem nominat naturam perſpicuam contentiuam. Scõm vero ppriam acceptionem nominat naturam pſpicuã contentiuã nulli contrarietati ſubiectam. Secundum primam acceptiõem: ſeptem celi a Rabano diſtinguũtur. ſcilicet celum aereũ: ethereum. olimpũ: igneũ: ſydereũ: aqueum: empyreum. Quorum ſufficientia ſic ſumitur. Celi enim natura perſpicua ⁊ contentiua: aut eſt datiua luminis: aut receptiua. Si eſt datiua: aut eſt vniformis non mota. ⁊ ſic eſt celum empyreum. aut eſt multiformis ⁊ mota. ⁊ ſic eſt ſydereum. aut eſt vniformis ⁊ mota: ⁊ ſic eſt cryſtallinum. quarta differentia non habetur: ſcilicet multiformis ⁊ non mota. Si autem natura perſpicua eſt luminis receptiua: aut eſt receptiua ſeparabiliter: aut inſeparabiliter. Si inſeparabiliter: aut ſm ſupioris ſuperficiei circulum: ⁊ ſic eſt olympum: quod monti appropinquat olympo. Si vero ſeparabiliter: aut ſm ſuperiorẽ partem. ⁊ ſic eſt ethereum. aut ſm inferiorem: ⁊ ſic eſt aereũ. Si aũt dicat celum natura perſpicua contentiua nulli contraria. ſic a quibuſdam octo orbes diſtinguũtur. ſ. ſeptem planetarũ cum octaua ſphera. A quibuſdam amplius eruditis nonẽ. Ab alijs vero vlteriꝰ illuſtratis decẽ. Horũ aũt ſufficientia ſic poteſt accipi. Diſtinctio enim celorũ: aut eſt p primam diuerſitatem formarũ. aut eſt per diſpoſitiones motuũ ⁊ luminariũ contentorum. Si per diuerſitatẽ formarũ. ſic diſtinguũtur tres celi. Aut enim in celo viget natura perfecte luminoſitatis. ⁊ ſic eſt habile ad ſtatum glorie ⁊ quietum: ſic eſt empyreũ. aut viget in eo natura perfecte perſpicuitatis ⁊ effectiue frigiditatis. ⁊ ſic eſt aqueũ ſiue cryſtallinum. qđ facit ad pſeruationẽ rerum corruptibiliũ: ideo eſt habile ad motũ. aut viget in eo natura pfecte perſpicuitatis ſimul ⁊ luminoſitatis et effectiue caliditatis. ⁊ ſic eſt ſydereũ: qđ facit ad tranſmutationẽ inferiorum. ideo eſt multiforme habile ad motũ. Si vero celi penes contenta luminaria diſtinguuntur. ſic eſt orbiũ diſtinctio attendẽda. Aut enim orbis cõtinet ſyderum multitudinẽ: ⁊ ſic eſt celum ſydereum ſiue ſtellatũ. Aut continet vnitates. ⁊ ſic ſeptem planete ſeptẽ orbibus ſunt diſticti. quibus regitur vniuerſitas temporum dierum ſeptenario diſpenſata.

¶ De quattuor attributis angelis cum conditione ſui.

Sectio xiij.

De natura pure ſpũali cuiuſmodi eſt angelica: ſex per ordinẽ ſunt videnda. ſcilicet conditio angelorum omniũ. preuaricatio malignorum demonum confirmatio

beatorum ſpirituū. diſtinctio aliquorū nominū ꝯminiū: nō omniū. diuiſio hierarchiarū diuerſorū ſtatuū. cuſtoditio cōmiſſorū hominum. ¶ De conditōe ſuꝑiorū ſpirituū eſt tenendū: ꝙ angelis a primordio ſue conditōis ſunt quattuor attributa. ſcʒ ſimplicitas eſſentie. diſtinctio perſonalis propter rationē naturaliter inſitam. memoria: intelligētia ⁊ voluntas. ⁊ libertas arbitrij ad eligendum bonum: ⁊ reſpuendum malū. Hec autem quattuor principalia attributa alia quattuor comitantur. ſcilicet virtuoſitas in operando: officioſitas in miniſtrando, perſpicacitas in cognoſcendo: ⁊ immutabilitas in eligendo. Immutabilitas in quā poſt electionem ſiue ī bono ſiue in malo. Subſtantia quippe ſpiritualis ⁊ incorporea ſimplex ⁊ omni carens diuiſione quantitatis: cuiuſmodi eſt natura angelica: hoc ipſo ꝙ eſt ſimplex eſt virtuoſa ī operando. hoc ipſo ꝙ eſt virtuoſa ⁊ perſonaliter diſcreta competit ei diſtinctio officij in miniſtrando. hoc ipſo ꝙ eſt ſimplex ⁊ virtuoſa cōpetit ei perſpicacitas in diſcernendo. hoc ipſo ꝙ eſt perſpicax ⁊ ſimplex ⁊ habens intellectum deiformē habet poſt electionem ſtabilitatem in electo ſiue bonum fuerit ſiue malum. ¶ Sufficientia horum quattuor ſic accipitur. Angelus poteſt conſiderari quadrupliciter. ſcʒ in ſe: ⁊ ſic eſt eſſentie ſimplicitas. ad alterum angelum: ⁊ ſic eſt diſtinctio ꝑſonalis. ad deum: ⁊ ſic eſt memoria intelligentia ⁊ voluntas: in quibus conſiſtit ratio imaginis ad ea que eius regimini ſunt ſubiecta. ⁊ ſic eſt libertas liberi arbitrij.

¶ De ꝑuaricatōe ſpirituū malignorū.

Sectio xiiij.

De preuaricatione damnatorū ſpirituū eſt tenendum: ꝙ lucifer primus inter angelos: ꝑſiſtentis de bono ꝑuato: appetijt primatū excellentiā: volēs alijs ſuperferri. ideo cū oībus adherentibus ſibi ꝑdidit locū ſummū. ſ. celū empyreum: deſcēdens in locū imū. ſ. caliginoſum aerē vel infernū. Cecidit autē in culpā per liberū arbitriū. lapſus eſt in penā ꝑ diuinū iudicium. Cadēs aūt factus eſt immutabilis poſt ruinā. Ideo ſtatim fuit obſtinatus in malo: excecatus a vero: deordinatus in operatione: infirmatus in virtute. Voluntas diaboli obſtinata habꝫ deformitatē in qua eſt priuatio nature. variatio. deciſio ſiue minoratio ratione prime macule: a cuius adheſione nullatenus ſeparatur. Habet ꝑuitatē in qua eſt continuatio. quātum ad actū peccādi. tū interueniat variatio quantū ad genus peccati. Ratio vero in diabolo eſt excecata. Predicit aliquā futura: quod dicit Aug⁹ fieri quattuor modis. ſcilicet ſenſus vel ingenij acrimonia: longa tēporum experientia. doloſa cautela: q̄ proponit aliqui facere que predicit. aliena doctrina cū ab angelis aliquid didicit iuſto dei iudicio ꝑmittente. Myſterialis diaboli operatio eſt hominibus interdicta. tum ꝓpter periculū infidelitatis ne attribuatur diabolo qđ eſt dei. tū ꝓpter peccatum idolatrie. quia deſiderat diabolus aliquid ſibi immolari. tū propter peccatum inobedientie. quia voluntariū cōmerciū cum diabolo preciſe tam a deo q̄ʒ ab eccleſia ꝓhibetur. Virtus diaboli peccati merito coartata. quādo permittitur vertitur ad miracula facienda ꝓpter tranſmutatiōes repentinas circa corpora creaturas. Poſſunt diſcerni diaboli miracula a miraculis dei veris quattuor modis. ſcilicet ex parte principalis agentis. Nam in miraculis dei operatur virtus potentie infinite. in miraculis diaboli virtus creature. Ex parte miniſtri: q: miracula dei fiunt per publicā iuſticiam. ſcilicet ꝑ fidem iuſtificantem que publice predicatur. vel ſigna publice iuſticie: vt in peccatoribus qui per fidem aliquā ſunt miracula operati. Miracula diaboli fiunt per priuatos cōtractus ⁊ arcana quedam q: ſic inuentores artis magice cum demonibus pepigerunt. Ex parte finis: quia miracula dei fiunt ad hominum vtilitatem ⁊ dei gloriam. Miracula demonū ⁊ magorū ad deceptionem ⁊ frau
Ex parte facti: quia miracula dei ſunt cre

ſentia. vt ſuſcitare mortuos: illuminare cecos ⁊ ſimilia. Miracula diaboli ſunt vilia: vt facere muſcas: bufones ⁊ ſerpentes.

¶ De ↄfirmatione ſpirituū bonoꝝ.

Sectio xv.

Equitur videre de ↄfirmatione ſpirituū beatoꝝ. de quibus tenendum eſt ꝙ alijs apoſtatātibus: ipſi immobiliter dn̄o adheſerunt. ita ꝙ alijs per maliciam irreuocabiliter obſtinatis: ipſi ſunt per gratiā ⁊ gloriam in voluntate perfecte confirmati. Simul enim tēpore nō natura gratiam ⁊ gloriam ↄuerſionis ⁊ adheſionis ad deum merito perceperūt. ratione cuius fuerunt quantū ad voluntatē ſtabiles ⁊ felices. In ratione ſunt pfecte illuminati ſm̄ cognitionem matutinam ⁊ veſpertinam. Lux ꝙppe diuina angelū illuminans ad cognitionē dei angelum facit lucē. Cognitio autem dei in ſe dicitur dies. quia pure eſt lux tanꝗ̄ cognitio ⁊ ratio cognoſcendi. Lux autem angelica diuinitus illuſtrata habet cognoſcere creaturam. que reſpectu dei tenebra reputatur. ideo eius cognitio dicitur veſpertina. prout cognoſcitur in ſeipſa. dicitur matutina, put ex illa cognitione ↄſurgit mens angelica in laudem dei. cognitionem illam referens ad cognitionem quam habet in verbo ⁊ virtute. In virtute ſunt perfecte fortificati. ſiue in operando: ſiue in exequendo. ⁊ hoc ſiue aſſumpto corpore: ſiue etiam nō aſſumpto corpore. In operatione ſunt perfecte ordinati ſiue ↄtemplatiua ſiue adminiſtratiua. Duplex ē enim vis angelica. contemplatiua qua contemplant deum: ⁊ negociatiua ſiue adminiſtratiua: qua negociant circa ſalutem hominū. Nō poſſunt aūt deordinari aſcendendo ad contemplationē dei. nec deſcendendo in adminiſtrando homini. qꝛ quocūqꝫ mittunt ſemp currūt ⁊ militāt intra deū.

¶ De diffinitionib⁹ angeli: ordinis ⁊ hierarchie. Sectio xvi.

Equit videre de diffinitionibus triū vocabuloꝝ que faciunt ad noticiā angelorum: que ſunt angelus: ordo: hierarchia. Ex multis nempe angelis ordo conſurgit. Ex pluribus ordinibus ſaltem tribus cōſtituitur angelica hierarchia. Angelus diffinitur a Damaſceno ſic. Angelus eſt ſubſtantia intellectualis ſemper mobilis. arbitrio libera: incorporea: deo miniſtrans: ſm̄ gratiā non naturam: imortalitatem ſuſcipiens. Ordo ſic diffinitur a Gregorio. Eſt multitudo celeſtium ſpirituū qui inter ſe in aliquo munere gratie ſimilantur. ſicut ⁊ in naturalium datorum munere conueniunt. Triplex autē inuenitur diffinitio hierarchie: ſꝫ ꝙ triplex eſt differentia hierarchie. ſcilicet diuina: angelica ⁊ eccleſiaſtica. Diuina ſic diffinitur a Dionyſio. Hierarchia eſt diuina pulcritudo vt ſimplex: vt optima: vt ↄſūmatiua. Angelica ſic diffinitur ab eodem. Hierarchia ē ordo diuinus: ſcientia ⁊ actio: deiformis quātum poſſibile eſt ſimilans. ⁊ ad inditas ei diuinitus illuminationes: proportionaliter in dei ſimilitudinem aſcendens. Eccleſiaſtica magiſtraliter ſic diffinitur. Hierarchia eſt rerum ſacrarum ⁊ rationabilium ordinata poteſtas: debitum in ſubditis obtinens principatum. Hec autem diffinitio poteſt etiam conuenire angelice hierarchie. Al damaſ. diffinitur angelus quantū ad ſubſtātiā: cū dicit Angelus eſt ſubſtātia incorpea. Quātū ad virtutē: cū dicit intellectualis ſemp mobilis. arbitrio libera. Ubi tangit triplex virtus angelica. ſ. cognitiua: cū dicit intellectualis. operatiua: cū dicit ſemp mobilis. q: infatigabiliter operat: imperatiua: cū dicit arbitrio libera. Operatio tangit cū dr̄. deo ſuiens. Duratio cū dicit: gratia nō natura imortalitatē ſuſcipiens. Ordo notificat quantū ad fundamentū: cum dicit. ordo eſt celeſtium ſpūum multitudo. ⁊ quantum ad complementū: cū dicit. qui inter ſe in aliquo munere grē ſimilant. ⁊ quantū ad diſpoſitōem: que inter hec mediū tenet locum. cum dicit. ſicut in naturalium donoꝝ participatione ↄueniūt. Diffinitio angelice hierarchie notificat ipſam

egredientem a deo per modú imaginis: cuꝫ dicit.hierarchia eſt ordo diuinꝰ ſcia ⁊ actio. vt ordo ideſt ordinata poteſtas reſpondeat patri.ſcientia filio actio ſpūiſancto:ſm memoriá:intelligétiam:⁊ voluntaté. Secundo deſcribitur vt egrediens per modū ſimilitudinis.cú dicitur:deiſorme quantú poſſibile eſt ſimilans:quantū ad habitū.⁊ ad inditas ei diuinitus illuminatōes: ꝓportionabiliter in dei ſimilitudiné aſcendēs quantū ad actum. In diffinitione hierarchie in ea ⁊ ostenditur eē vnitas in trinitate:cú dicitur:diuina pulchritudo. Pulchritudo enim ex pluralitate ⁊ eq̄litate conſtat. Et aūt oſtendatur ꝙ pluralitas nō preiudicat vnitati:dicitur vt ſimpla.ꝙ vnitas pluralitati:dicitur vt optima.ꝙ vnitas ſpectat ad perfectioné pluralitatis ⁊ econuerſo:ſubiungitur vt cōſummatiua.

¶ De triplici diuiſione hierarchie.

Sectio xvij.

s Equitur videre de tribus diuiſiōibus hierarchie. Prima hec é. Hierarchia p̄:alia ſupceleſtis .i. diuina. alia celeſtis.i.angelica.alia ſubceleſtis.i.eccleſiaſtica vel humana. Omiſſa eccleſiaſtica et diuina:ſubdiuiditur diuiſione ſecúda angelica hierarchia:i ſupremá:mediá:⁊ infimā. ſiue per alia vocabula:in epiphaniā:hyperphaniam:⁊ hypophaniā. Epiphania eſt in caleſcentis actōis incendio altioris intellectus faſtigio iudicijq̄ꝫ libera reſultatio diſtributa. Hyperphania é diuina illuminatio ſui participes interſcalari reuerentia inſigniēs: vſuꝫ edocens dn̄andi:arcenſq̄ꝫ contrarium. Hypophania eſt diuinū participiū legibus nature occurrens:arcana reſerans pro capacitate diſcreta. Tertia diuiſio eſt hec. In ſuprema hierarchia que dicitur epiphania ſunt ſeraphin.cherubin:⁊ throni. In media ſiue hyperphania ſunt dn̄ationes virtutes:⁊ poteſtates. In infima ſiue hypophania ſunt principatus:angeli ⁊ archangeli. ¶ Agūtur q̄dem ⁊ aguntur angeli ſm ordiné hierarchicū in eis initiatū p naturā:conſummatū p gloriam.que in eis ſtabiliuit liberi arbitrij vertibilitaté.illuſtrauit perſpicacitaté.roborauit virtuoſitaté.⁊ ordinauit officioſitaté. Perſpicacitas rationis in contéplando:aut reſpicit bonitaté deſiderādam.ſic ſunt ſeraphin. aut veritatem intelligendā: ſic ſunt cherubi. aut maieſtatem venerandā:ſic ſunt throni. Ad thronos ſpectat reuerentia.ad cherubin ſapientia.ad ſeraphin beniuolentia. Ad perfectam virtuoſitatem ſpectat virtus imperatiua que eſt in dn̄ationibus.virtus executiua: que eſt in virtutibus.virtus expeditiua:que eſt in poteſtatibus:quarū eſt arcere ꝯtrarias poteſtates. Ad perfectam officioſitatem ſpectat regere:quod faciunt principatus.dirigere:qđ faciunt archangeli.reuelare qđ faciūt angeli.

¶ De cuſtodia hominum per angelos.

Sectio xviij.

i Am ſexto ⁊ vltimo circa naturam angelicam:de cuſtodia hoīum ſuo regimini cōmiſſoꝝ eſt videndum. Ad cuius noticiam eſt notādū:ꝙ angeli habent ab hominibus defectū quadruplicem reuelare.ſcilicet p̄ronitatem ad malum: difficultatem ad bonū. longinquitatem a domino ⁊ tepiditaté a mente. Ad que quattuor deſignanda.quattuor nomina angelorum ⁊ nō plura ſunt in ſcriptura hominibus reuelata. ſcilicet Raphael:qui interpretatur medicina dei ſiue ſanans dominus. hic eſt miſſus curare thobiam a cecitate oculorum.⁊ ſarā ab improperio de occiſiōe virorum. Et hoc contra duo que ex originali contraximus: que ſunt ignorantia rerum agendarum.⁊ cōcupiſcentia noxiarum.per que duo reddimur ad malum labiles. Item Gabriel:qui interpretatur fortitudo dei.qua fortificamur ⁊ conſortamur ad obſeruantiam preceptorū dei:⁊ ad impletionem conſiliorum. In ſignū primi:miſſus eſt annunciare ortum precurſoris de coniugatis. In ſignuꝫ ſecundi:miſſus eſt annunciare ortum ſaluatoris de virgine. Per iohannis exemplum reddimur fortes

ad expugnandu malū. per chriſti beneficiū ⁊ exemplum reddimur diſpoſiti ⁊ faciles ad bonum. Item michael qui interpretatur quis vt deus: qui dicitur aīas in celo dño pñtare. ꝓpter quas de manu diaboli eruendas cōmiſit ꝑlium cū dracone. Huius duas ſolēnitates ſolēniter celebramus. ſ. apparitionis et dedicationis. In ſignum ꝙ ipſe pro nobis ē dum viuimus in hoc ſeculo: ⁊ dū educimur de exilio. Item Uriel qui interpretaṫ lucens deo ſiue apparens deo: vel ignis dei aut incendium dei. que duplex interpretatio īnuit ꝙ per eius miniſteriū illuſtramur in veritate: ⁊ inflammamur in charitate. Mittuntur enim angeli ad illuminandum noſtrū intellectum ⁊ inflāmandū noſtꝝ affectū. etſi nō effectiue: ſaltē diſpoſitiue. De hoc nōie vriel legitur in tertio Eſdre. ꝙ miſſus eſt iſte angelus ad conſolatōem populi dei qui ab alienigenis ꝑmebaṫ. Habent etiā angeli circa hoīem actū triplicem frequentare. ſ. purgare: illuminare: ꝑficere: Primus actus ordinatur ad amotōem impedimētoꝝ. ſcōs act⁹ ad cognitōem veroꝝ. tertius ad dilectionē bonoꝝ. ¶ Habent tertio in hoībus effectū duplicē ꝑcurare. Unū ſcꝫ reſpectu boni: vel ꝯſeruandi: vel acquirendi: vel augmētādi. Aliū reſpectu mali: vel deſerendi: vel vitandi: vel minuendi. ¶ Habent nihilominus omnes ꝓpter miſteriū humani generis militare. Quidā enim mittuntur ad nos miſſiōe exteriori. quidam mittuntur ad angelos propter nos miſſione interiori. ſicut illa ſuperna agmina que ꝑeminent. que vſum exterioris officij nunq̄ȝ habent. tamen ad nos vel propter nos mittuntur. ſm ꝙ dicit apoſtolus ꝙ omnes ſunt adminiſtratorij ſpūs in miniſterium miſſi propter eos qui hereditatem capiunt ſalutis. ¶ Habēt quoqꝫ angeli ad cuſtodiā hoīum deputari ab infuſione aīe vſqꝫ ad egreſſionem de corpe conatū diaboli cōtra hoīem refrenare. Unde dicit btūs Hieronyꝫ. Magna eſt dignitas animaꝝ: vt vnaqueqꝫ habeat ab ortu natiuitatis ſue in cuſtodiam angelum delegatū. Et beatus Gregorius dicit ꝙ vnuſquiſqꝫ habet vnū bonū angelū ſibi ad cuſtodiam: ⁊ vnū malū ad exercitium deputatum.

¶ De diffinitōib⁹ aīe. Sectio xix.

(r)Eſtat videre de tertia differentia creature: que compoſita eſt ex ſpirituali ⁊ corpali. cuiuſmodi ē humana. Et primo quantū ad aīam. ſcōo quantū ad corpus. tertio quantū ad coniunctū. De anima humana duo ſunt principaliter videnda ſcilicet diffinitio: ⁊ potētiaꝝ diuiſio. Anima ſeptem diffinitionibus diffiniṫ. Prima ē in libro de motu cordis. Aīa eſt ſubſtātia incorporea intellectualis illuminationū que ſunt a prima ⁊ vltima relatione pceptiua. Secūda eſt Remigij. Anima eſt ſubſtantia incorporea regens corpus. Tertia eſt Ariſtotelis in libro de anima. Aīa eſt actus primus corporis organici phyſici potentia vitā habentis. Quarta eſt Auguſtini. Aīa eſt ſimilitudo omniū. Quinta eſt ſimiliter Auguſ. Aīa eſt ſubſtantia quedā rōnis particeps regendo corpi accōmodata. Sexta ſumiṫ ex Geneſi. Anima eſt deiformis ſpiraculū vite. Septima eſt Senece. Aīa eſt ſpūs intellectualis in ſe ⁊ in corpore ad beatitudinem ordinatus. ¶ Per primā diffinitionē notificaṫ aīa rationalis: ꝓut eſt ſpūs. p ſcōam ⁊ tertiā ꝓut eſt anima. Copulaṫ enim aīa ⁊ vniṫ corpori vt motor mobili: ⁊ ſic eſt ſcōa. ⁊ vt pfectio pfectibili. ⁊ ſic eſt tertia. Per alias xo quatuor: que ſequunṫ diffiniṫ vt anima ⁊ ſpūs. ita ꝙ quarta eſt per compatōem ad creaturas generaliter. quinta p compatōem ad corpus qḋ perficit. ſexta p compatōem ad deū tanq̄ȝ ad ſuā cauſam efficientē. ſeptima per cōparationem ad deū vt finē vltimū. citra quē nō poteſt rōnalis quietari.

¶ De diuiſiōne potentiarū aīe ſm nigros. in quinqꝫ mēbra. Sectio xx.

(ſ)Equitur videre diuiſionē potētiarū anime. Ad quaꝝ noticiā habendam quadruplex eſt diuiſio percur

rēda. Una diuiſio ſm magiſtros ē in q̄nq3 mēbra. ſ. in ſenſualitatē: ſenſum: imaginationem: rōnem: ꝛ intellectū. Senſualitas ſ3 magiſtros eſt illa potentia que ſenſificat corpus: ꝛ mouet ꝛ appetit ea que ſunt delectabilia corporis: ꝛ refugit nociua. Senſus eſt illa vis anime qua hō cognoſcit res corporales preſentes. Imaginatio eſt illa vis anime que intuetur res corpales abſentes. Ratio eſt illa vis anime qua aīa inter bonū ꝛ malū. inter verū ꝛ falſum diſcernit infra ſe. Intellectus: ē illa vis anime qua aīa apprehendit res immateriales ꝛ intelligibiles vt aīam angelū ꝛ deū. ¶ Iſtorum quinq3 mēbrorū ſufficientia ſic poteſt ſumi. Anima eſt quaſi duo ſicut dicit Aug⁹. Eſt anima ꝛ ſpūs. Anima: inquātū corpus perficit ꝛ viuificat. ſpūs inquantum ſine corpore conſideratur: ꝛ ſepata pdurat. Scdm vero ꝙ eſt aīa comparatꝰ ad corpus ꝛ corpus ad aīam. ꝛ ſic congruit aīa corpori ꝛ aptatꝰ ei vt influat ei vitā ꝛ ſenſum. Et hec potentia anime dicitur ſenſualitas. Cōgruit etiā corpus anime ꝛ aptatꝰ ei vt p corpus pficiatꝰ quantū ad vitā inferiorē. Et hec potentia dicitꝰ ſenſus. Senſus aūt eſt duplex. ſcilicet interior: qui dicitꝰ imaginatio: ꝛ exterior: qui cōmuniter dicitꝰ ſenſus: vt viſus qui fit p oculum. ꝛ auditus per aurem: ꝛ ſic de alijs. Ipſa vero aīa inquantū ſpūs: dicitur duplicem hre aſpectū. Unū reſpectu inferiorū: ꝛ vnū reſpectu ſuperiorū. ſ3 qd dicit Aug. ꝙ aīa duas habet partes. ſ. vnam ad ſuperiora reſpicientē ꝛ aliam ad inferiora. Inferiorē magiſtri appellant rōnem. ſuperiorē vero intellectū.

¶ De diuiſione potentiarū ſm naturales ī tria mēbra. Sectio .xxi.

Secunda vero diuiſio ſm naturales eſt in tria mēbra. Scdm eni3 ꝙ aīa cōparatur ad actus: tres ſunt anime potentie ad actū triplicē ordinate. Tres quidem ſunt actus aīe primi. ſ. vegetare: ſentire: ꝛ ratiocinari. Et ſm hoc diſtinguntꝰ triplex anime potētia. ſ. vegetabilis: ſenſibilis: ꝛ rationalis. Nota tñ ꝙ vegetabilis eſt anima ī plantis. Senſibilis eſt aīa in brutis. Rōnalis eſt anima in hoib⁹. In hoīe aūt nō ſunt tres aīe: ſed tres potētie ſunt vicende in vna aīa. Uegetabilis appetit eſſe. ſenſibilis bene eē: rōnalis optime eſſe. Uegetabilis ſubdiuiditꝰ in generatiuā ꝛ nutritiuā. Generatiua eſt ad conſeruationem eſſe vniuerſalis. ſcilicet ſpeciei. Nutritiua eſt ad pſeruationem eſſe ſingularis. ſ. indiuidui. Nutritiue duplex ē act⁹ ſcilicet nutrire: ꝛ iſte actus ſemp eſt neceſſarius. augmentare: ꝛ iſte ſolū eſt neceſſarius vſq3 ad rei cōplectōem. Unde nutriuntꝰ ſemper aīalia nō aūt ſemp augmētantꝰ. Uis ſenſibilis diuiditur in apprehēſiuā ꝛ motiuam. Apprehēſiua diuiditꝰ in ſenſum particularē ꝛ ſenſum cōmunē. ſiue in ſenſum exteriorem ꝛ interiorem. Senſus particularis ſiue exterior: diuitur in quinq3 ſenſus. ſ3 viſum auditum: guſtum: odoratum ꝛ tactum. ¶ Circa iſtos quinq3 ſenſus tria neceſſario requiruntur. ſ. bonitas organi: diſpoſitio medij: ꝛ preſentia obiecti. Organum viſus ſunt pupille oculorum organū odoratus ſunt nares. organum auditus ſunt aures. organum guſtus lingua ꝛ palatum: organū tactus ſunt nerui totius corporis. Iſta organa deſcendunt ab anteriori parte cerebri. In qua quidē eſt neru⁹ qui dicitꝰ obticus. ꝛ deſcendit ad pupillas: et ramificatur in duas partes. Alius deſcendit ad nares: alius ad aures: quidā alius ad linguam ꝛ palatū: quidam multiplicite ramificatus eſt organū tactus in toto corpore. Obiecta vero ſenſuū ſunt hec. Obiectū viſus eſt color ꝛ eius differētie. Obiectū odoratus eſt odor ꝛ eius differentie. Obiectum guſtus eſt ſapor ꝛ eius differentie. Obiectū auditus eſt ſonus ꝛ eius differētie. Obiectū tactus ſunt elemētales qualitates: vt calidū: humidū: frigidum: ſiccū. rarū ꝛ denſum. leue ꝛ graue: aſperum ꝛ lene. Media ſenſuū ſunt hec. aer ꝛ aqua. ꝛ qdlibet corp⁹ diaphanum ꝛ tranſparens illuminatū eſt medium ī viſu. Aer exterior ꝛ interior eſt medium in auditu. Auris enim concaua in concauita‑

te habet aerem intrinſecum ſibi ꝯnaturalem.
Uapor per aerē delatus eſt mediū in odora
tu. Res enim odorifera quaſi fumū ſenſibi
lem euaporat. et quo immutat aer deferens
odoratū odoratū. Humor ſaliualis eſt medi
um in guſtu. Caro eſt medium in tactu. ¶ In
terior ſenſus diuiditur in tres partes ſm tres
partes cerebri. que ſunt: anterior in qua eſt
imaginatio. media in qua eſt eſtimatiua: po
ſtrema in qua eſt memoria. Imaginatio ali
quando dicit ſenſus ꝯmunis: aliqñ imagina
tio. aliquando phantaſia. Senſus cōmunis
dicit inquantū ſibi concurrūt ſenſus particu
lares quinqꝫ tanqꝫ linee ad centꝝ. ibiqꝫ ligā
tur. Imaginatio dicitur inquantū repreſen
tat formas primo receptas a particularibus
ſenſibus: qñuis abſentes. Phantaſia inquā
tum pōt ꝯponere formas nouas ſm ſilitudi
nes corꝝ que ꝑcepit ꝑ ſenſus ꝑticulares. Eſti
matiua eſt illa vis ſm quā dicimus ſagacita
tem vel prudentiā in brutis. vt in vulpe ſiue
in aliqꝫ: in apprehēdis delectatōibus ⁊ refugi
endis nociuis. Memoria eſt vis illa que cō
ſeruat ſiue retinet formas ſenſibiliū ſpērum.
¶ Uis ſenſibilis motiua eſt motiuū ſm mo
tum mouēs vniuerſaliter mēbra corporis. vt
caput brachia ⁊ armos. Motiua pedum di
citur greſſibilis: q: ſm eam mouetur animal
motu ꝓgreſſiuo. ¶ Uis rōnalis diuiditur ī
intellectum ſpeculatiuū: qui exercet in ꝯtem
platōe veri. ⁊ practicū qui in operatōe boni.
Scōm hāc duplicē radicē intellectuū dicun
tur vita actiua ⁊ ꝯtēplatiua.

¶ De diuiſiōe potentiaꝝ ſm theologos et naturales. Sectio xxij.

Ertia diuiſio ſm theologos ⁊ natu
1 rales eſt hec. Potentiaꝝ corpora
lis. i. corporis regitiua. alia ſpiritua
lis. Corporis regitiua diſtinguitur ī animalē
vitalē ⁊ naturalē. Scōm has vires aīa regit
corpus. Uis animalis ſm medicos eſt in ce
rebro. vitalis in corde: naturalis in epate.
Uis animalis diuidit in cognitiuā ⁊ moti
uam. De cognitiua dictū eſt ſupra. Motiua
diuiditur in iraſcibilē ⁊ ꝯcupiſcibilē. Mot9
enim animalis aut ē a malo nociuo: ⁊ dicitur
motus fuge qui eſt ab iraſcibili. Aut. eſt ad
bonū delectabile: ⁊ talis motus eſt a ꝯcupi
ſcibili. ¶ Uis vitalis. eſt vis motiua aeris ī
corpe animalis ꝑ arterias vnde eſt pulſus.
Tanti enim caloris eſt cor: qꝫ niſi refrigera
retur aere atracto per inſpiratione ⁊ emiſ
ſo ꝑ reſpiratōem animal moreret. Hec ea
dē vis eſt motiua ad vocē formandā: eo mō
quo formatur vox irrationalis: vt vox auiū ⁊
aialiū. ¶ Uis naturalis ꝯprehēdit nutriti
uā ⁊ generatiuā. Sed nutritiua eſt ad ꝯſerua
tionē nature ſingularis. generatiua eſt ad cō
ſeruatōem nature vniuerſalis. Nutritiue ꝓ
tūti alie quattuor deſeruiūt. ſ. appetitiua q̄ ap
petit nutrimentū. digeſtiua que ſepat conue
niens ⁊ nō ꝯueniens in alimēto. retentiua q̄
tranſmittit ad ſingulas partes corpis. qđ cō
ueniens eſt in nutrimento: vt facta deperdi
tio reſtauret. expulſiua que expellit qđ ī nu
trimento fuit inconueniens ⁊ nociuū. ¶ Spi
ritualis aūt. i. ſpūs regitiua: diuiditur aliquā
do ſm naturā intellectiuā ⁊ affectiuam. Ali
quando ſm officia: vt cū diuidit rō in ſupio
rem ⁊ inferiorē. Aliqñ ſm ſtatus: vt cū diui
dit in intellectum ſpeculatiuū ⁊ practicum.
Speculatiuus intellectus extēſiōe fit practi
cus dū coniūgit voluntati ⁊ operi. Aliqñ ſm
aſpectus: vt cū diuidit cognitiua in rōnem q̄
aſpicit ad inferius. ⁊ intellectū qui aſpicit ad
par. ⁊ intelligentiā que aſpicit ad ſuperius.
Aliqñ ſm actus: vt cū fit diuiſio ī inuentiuā
⁊ dijudicatiuam. Inuenire enim ⁊ iudicare
ſunt actus potentie cognitiue adinuicem ordi
nati. Aliqñ ſm differētias: vt cū diuidit in
tellectus in agentem ⁊ poſſibilē. Nā prima
differētia intellectus vtit aīa ad abſtrahen
dū. ſcđa vero ad recipiendū. Aliqñ ſm di
uerſos modos mouēdi: ⁊ ſic eſt diuiſio vo
luntatis ſiue appetitus in naturalē ⁊ delibe
ratiuā. Prima eſt diuiſio principalis in intel
lectum ⁊ affectū. ſiue cognitiuā ⁊ affectiuam
ſiue in rōnem ⁊ voluntatē. Voluntas dicit

potentia: ⁊ ſic diffinit ab Anſel. Voluntas eſt inſtrumentū per ſeipſum mouens. Dr̄ actus ſiue mot⁹ potentie. ⁊ ſic diffinit ab Augu. in lib. lxxxiij. queſtionum. Voluntas eſt animi mot⁹ cogente nullo ad aliqd admittendum vel non admittēdū: vel nō adipiſcendum vl' adipiſcendū. Dr̄ etiam volitū. vt cum dicit aliqs. hec eſt mea voluntas. Sex ſunt actus ad voluntatē liberā pertinētes ſʒ Damaſ. ſcʒ conſiliū. iudiciū. ſententia: electio: operatio: ⁊ vſus. Liberū arbitriū vult: ecce voluntas. Inquirit ⁊ ſcrutat: ecce conſiliū. iudicat: ecce iudicium. diſponit: ecce ſententia. eligit: ecce electio. que eſt duobus placentib⁹ alterum p̄optare. impetū facit: ecce opatio. agit: ecce vſus. ¶ Ratio aūt habet quqʒ actus. duos p quos dirigit in finē veri: quop vn⁹ p̄cedit cognoſcere: ⁊ dicitur ratiocinatio: q̄ ſic ab Auguſtino diffinitur. Ratiocinatio ē rationis inqſitio. Huic ratiocinatōi eſt inſitum ingeniū: qd̄ diffinit ab Auguſt. Ingeniū eſt illa vis aie ſiue intentio: qua ſe ext endit aīa ⁊ exercet ad incognitorum cognitionem. Ali⁹ actus eſt ipſum cognoſcere: qd̄ eſt aſpect⁹ veri. Et ſm hoc diffinit ratio ab Auguſt. Rō eſt animi aſpect⁹ quop ſeipſuʒ vep intuetur. Habet etiā ratio tres act⁹ p quos dirigit in finē boni. Prim⁹ eſt boni ⁊ mali diſcretio: ſiue boni ⁊ melioris. Scd̄s eſt diſcretione facta boni ſiue melioris electio. Tertius eſt dilectio. De his tribus dicit Augu. Ratio eſt anime aſpectus: quo bonum ⁊ malum diſcernit. virtutes eligit: deum diligit.

¶ De diuiſione potentiarum ſm Auguſtinum. Sectio xviij.

Quarta diuiſio potentiarum ponit ab Auguſtino in li. d̄ ſpū ⁊ aīa. que facit ad maiorem euidentiā p̄dictorum. Diſtinguit autem vires aīe in rōnalem cōcupiſcibilem ⁊ iraſcibilē. Per rōnalē eſt aīa habilis ad cognoſcendum aliqd infra ſe: ſupra ſe: in ſe: ⁊ iuxta ſe. Cognoſcit ſiquidem deum ſupra ſe: in ſe: ⁊ iuxta ſe. Cognoſcit itidem deum ſupra ſeſe in ſe: angelum iuxta ſe: ⁊ quicqd celi cōtinet ambitu infra ſe. De rōnalitate oīs ſenſus anime naſcitur. de concupiſcibilitate oīs affectus. Affectus q̄drip̄tit⁹ eſſe dinoſcit: dum de eo quod amam⁹ iā gaudemus: vel gaudendū ſperam⁹. vel cum de eo qd̄ odimus iam dolemus: vel dolēdū metuimus. Unde de concupiſcibilitate gaudiū ⁊ ſpes: de iraſcibilitate dolor ⁊ metus oriuntur. Qui quidem q̄tuor affectus aie omniū ſunt viciorū atqʒ virtutū q̄ſi quedam principia ⁊ cōmunis materia. Affectus q̄dē omni operi nomē imponit. ¶ Notandū vō q ſenſus aīe virtutes app̄henſiue vocant ſiue cognitiue q̄ a rationabilitate oriunt. Quinqʒ aūt ſunt progreſſus ad ſapientiā. ſenſus: imaginatio: ratio: intellectus: intelligentia. Senſus eſt ea vis aīe que rerū corporearū corporeas recipit formas: ſed p̄ntes. Imaginatio eſt ea vis aie que rerum corporeap corporeas recipit formas ſed abſentes. Sēſus nanqʒ formas accipit in materia: imaginatio extra materiam. Et ea vis exterius formata ſenſus dr̄: ⁊ eadem vſqʒ ad intimum traducta vocatur imaginatio que de ſenſu oritur. Rō ē ea vis anime que rerū corporeap formas: naturas: differentias: p̄prīa ⁊ accidentia oīa percipit incorporea ſed nō extra corpora niſi rōne exiſtentia. Abſtrahit enī in corpib⁹ q̄ fundantur a corporalib⁹ non actiōe ſed ꝯſideratiōe. Intellectus eſt ea vis aie que inuiſibilia percipit: vt angelos: demones: aīas. ⁊ omnem ſpiritū creatuʒ. Intelligentia eſt ea vis anime que imediate ſupponit deo. Cernit quidem ipſum ſūmū vep ⁊ v̄e imutabile. Sic ergo aīa ſenſu pcipit corpa. imaginatōe corporū ſimilitudines. rōne corporum naturas. intellectu ſpiritū creatum. intelligentia ſpūm increatum. Ad imaginationē que dr̄ ſenſus communis ⁊ etiam phātaſia ptinēt ea q̄ vidēt in ſomnis dormientes. de quibus dicit Augu. q omniū que ſibi videntur videre dormientes quinqʒ ſunt genera. ſ. oraculū: viſio: ſomnium: inſomniū. phantaſma. Oraculū eſt cū in ſomnis parens vel aliqua grauis pſona:

ſeu ſacerdos. vel etiam deus aliquid euenturum aperte vel non euenturū: faciendū vel vitandū denunciat. Viſio eſt cū id quis videt qd eodem modo quo apparuerat eueniet. Somniū eſt figuris tectū. ⁊ ſine interptatione intelligi nō pōt. Inſomniū eſt qñ id qd vigilantem fatigauerat ſe ingerit dormienti. ſicut eſt cibi cura vel potus: vel aliqua ſtudia vel artes: vel infirmitates. Iuxta infirmitates enim diuerſi diuerſa accipiunt ſomnia. Alii enim vident ſanguinei. Alii colerici. Alii melancolici. Alii flegmatici. Iſti enim vident rubra ⁊ varia. illi nigra ⁊ alba. Phantaſma eſt qñ vix dormire ceperit qs ⁊ vigilare ſe exiſtimat. ⁊ videtur aſpicere irruentes in ſe vel paſſim vagantes formas diſcrepantes ⁊ varias. letas ⁊ turbulentas. In hoc genere eſt ephialtes: quem opinantur vulgares inuadere dormientes ⁊ opprimere quieſcentes. qd non eſt niſi fumoſitas conſcēdēs ad cerebrū a ſtomacho vel a corde: vim cōprimens animalem.

¶ De quo eſt anima. Sectio xxiiij.

Poteſt colligi ex p̄dictis qꝫ aīa eſt ens viuens: intelligēs: ac libertate vtēs. Forma quidem eſt ens non a ſeipſa nec de diuina natura. ſed a deo per creationem de nihilo in eſſe deducta. Forma autē viuens eſt non ex natura extrinſeca: ſed ex ſe ipſa. non vita mortali ſꝫ ꝑpetua. Forma vero intelligens. non tm̄ creata: ſed etiā creatricem eſſentiam: ad cuius imaginē ⁊ ſilitudinē facta eſt. Imago aūt nominat cōformitatem in quantitate. ſimilitudo vero conuenientiam in qualitate. Imago nanqꝫ dicit quādam configurationem. ⁊ illa importat figurā. que eſt quantitas in qualitate. ⁊ qualitas in quantitate. Silitudo vero dr̄ rerum differentium eadem qualitas. Ex hac primaria differentia triplex modus diſtinguendi inter imaginē ⁊ ſilitudinem aſſignatur ſm Hugo. Imago reſpicit figuram: ſilitudo naturam. Alius eſt modus diſtinguendi: qꝫ imago eſt in natura lib. ſilitudo in gratuitis. Tertius modus ſm Aug. eſt qꝫ imago eſt in potentia cognoſcendi. ſilitudo in potētia diligendi. Hec vltima eſt ꝑ appropriationē, ꝓ eo qꝫ in imagine que eſt ꝑ creationē due ſunt potentie ex parte cognitiue. ſ. memoria ⁊ itelligētia. ⁊ vna ex pte affectiue. ſ. volūtas. E cōtrario autē in ſimilitudine que eſt ꝑ recreationē ſiue iuſtificationem: due ſunt virtutes ex parte affectiue. ſ. ſpes ⁊ charitas. ⁊ vna ex parte cognitiue. ſ. fides. Et ꝓpterea ponit imago in potētia cognitiua. ſilitudo in potētia affectiua. Diffinitur aūt imago ab hylario i libro de ſynodis ſic. Imago eſt ei rei ad quam imaginamur ſpecies in differentijs. Eſt etiā anima forma libertate vtens: qꝫ ſꝑ eſt libera a coactione. Hec autem libertas a coactione nihil aliud eſt qꝫ facultas ratōis ⁊ volūtatis que ſūt potētie anime ꝑncipales. Hec aūt libertas cō ſurgit ex deliberatiōe ꝑambula ⁊ voluntate adiūcta. ⁊ cōiter liberū arbitriū appellatur. De quo libero arbitrio videndum eſt quātū ad diuerſam diffinitionē. ⁊ qꝫtū ad variā denominationē. Liberū arbitriū a pho ſic diffinit. Liberū arbitriū eſt a volūtate iudicium. A bernardo ſic in libro de libero arbitrio. Liberū arbitriū eſt cōſenſus ob volūtatis inamiſſibilem libertatē: ⁊ rōnis indeclinabile iudiciū. Ab auguſtino ſic. Liberū arbitrium eſt facultas rōnis ⁊ volūtatis: qua bonū eligit gratia aſſiſtente. vel malū eadē deſiſtēte. Ab anſelmo in libro de libero arbitrio ſic Liberum arbitrium eſt poteſtas ſeruādi rectitudinem ꝓpter ſeipſam. Poteſt enī liberū arbitriū conſiderari quantū ad actum: ⁊ ſic diffinit a Bernardo. Quantū ad actū ⁊ obiectū. ⁊ ſic ab anſelmo. Quantum ad actum ⁊ obiectum ⁊ finē vltimū: ⁊ ſic ab Auguſtino. Denominat autē iſta potētia a mgr̄o ſententiarꝫ libertas a coactione ſiue neceſſitate a culpa ⁊ a miſeria. A bernardo vō libertas arbitrij conſilij ⁊ cōplaciti. A mgr̄o ſententiarꝫ priuatiue. a Bern. poſitiue. Conſiderari enim poteſt libertas iſta quātū ad cē: ⁊ ſic dicitur a magiſtro libertas a coactione

priuatiue a Bernar. libertas arbitrij positiue. Item quantum ad bene esse. ad quod requiritur duplex bonum. s. bonum rectificās siue ordinans. et bonum delectans siue quietans. Et excluditur duplex malum. s. malum deformans et mali affligens. Respectu mali deformantis dicitur a magistro libertas a culpa: priuatiue. Respectu boni rectificantis dicitur a Bernardo libertas consilij: positiue. Respectu mali affligentis dicitur a magistro libertas a miseria: priuatiue. Respectu boni quietantis dicitur a Bernardo libertas complaciti positiue.

¶ De conditione humani corporis.

Sectio xxv.

Sequitur videre de natura composita hoc est humana natura quantum ad corpus. Fuit enim corpus primi hominis de limo terre conditum et formatum. anime subiectum: et proportionabile suo mō. Proportionabile inquam fuit quantum ad equalem complexionē: et quantū ad pulcerrimam et multiformē organizationem: et quantum ad stature rectitudinem. Quāuis enim corpus et anima multum distent. tū infimus spiritus et supremum corporis sunt vnibilia miro modo. Spiritus enim animalis siue rōnalis habet potentiam viuificandi: potentiam vegetādi. et potentiam sentiendi. Corpus vero habet complexionis equalitatem. organorū multiformitatem. et spirituū subtilitatē. sm triplicē differentiam. Habet namque spiritum vitalē. spiritum naturalem: et spiritum animalem. Comparando igitur complexionis equalitatē ad potentiam viuificatiuam per mediū siue vinculū spirit⁹ vitalis optim⁹ est nexus. Similiter comparando nō solum cōplexionē eq̄lem. verumetiā organizationis perfectionem ad potentiam vegetatiuā et sensitiuam mediāte spū naturali et aiali. optima est proportio et mirabilis nexus. Unde sicut terra et ignis quibus multum distent. duplici tū medio connectūtur. vno qd magis cōmunicat cū igne alio quod magis cōmunicat cum terra. sic est in proposito intelligendum. Rursus quoniam anima tanquam ad beatitudinem ordinata et habilis tendit sursum: corpus habet stature rectitudinem et caput sursum erectum. vt sic rectitudini spiritus attestet. Fuit etiam corpus anime subijcibile et subiectum. ita q esset obtemperans sine rebellione: vegetabile sine defectione. propagabile sine libidine. Unde datus est sibi paradisi terrestris locus in tranquillam habitationem. datum est ei lignum vite ad continuam vegetationem. formata ē ei mulier de latere viri in consortium et adiutorium. ad immaculatam propagationem. Et quia homo ex homine: sicut est in ceteris: seminaliter propagat. de ratione seminali ē aliquid adiungendum. Ad qd notandum est q causa et causalis ratio cōmunis est ad principium extrinsecum et intrinsecum. quantū ē de vi nominis. Semen vero et ratio seminalis respicit principium intrinsecum. Possunt tñ distingui: vt causa et ratio causalis accipiatur quantum ad principium increatum. semen et ratio seminalis quantum ad principium creatum. Differunt tamen causa et ratio causal quia causa dicit principium productiuum. ratio vero causalis dicit regulam dirigentem illud principium in operatione sua. Similit' etiam differūt semen et rō seminalis. Regula autem agentis increati est forma exemplaris vel idealis. Regula agentis creati est forma naturalis. Et ita rationes causales sūt forme ideales vel exemplares. Rationes vero seminales sunt forme naturales. Et sm hoc patet q rationes causales et primordiales sūt idē re: differentes solum ratione. Primordiales dicunt per priuationem prioris. causales p positionem posterioris. Et primordiales respiciunt deum et primum principium. causales respiciunt deū et vltimum finē q est causa causarum. Similiter naturales rōnes et seminales idem sunt re: sed differūt rōe. quia semen dicit vt ex quo natura vt a quo. Rō seminalis attendit inquantū dicit potentiam nature vt ex aliquo aliquid fiat. Uel seminalis ratio

reſpicit inclinationem ⁊ virtutē intrinſecam: que mouet ⁊ operatur ad effectus productionem. Naturalis vero ratio concernit producentis ad productum aſſimilationē. ⁊ modi agendi aſſuetudinem.

¶ De toto homine ex corpore ⁊ anima conſtituto. Sectio xxvi.

Iam tertio eſt videndū de toto homine ex aīa ⁊ corpore ꝯſtituto. De quo doctrinaliter eſt tenendū ꝙ homini datus eſt duplex ſenſus.ſ.interior ſiue mentis.⁊ exterior ſiue carnis. Datus eſt ei duplex motus.ſ.imperans in voluntate.⁊ exequens in corpore. Datum eſt ei duplex bonum.vnum viſibile.alterum inuiſibile. Datum eſt ei duplex preceptū.ſ.nature ⁊ diſcipline. Preceptum nature. Creſcite ⁊ multiplicamini. Preceptum diſcipline. De ligno ſcientie boni ⁊ mali ne comedas. Datum eſt ei quadruplex adiutoriū.ſ.ſcientie ⁊ conſcientie: ſynderesis ⁊ gratie. Et ſic poteſt colligi ex predictis ꝙ creatura mundi eſt quaſi quidā liber in quo relucet: repreſentatur ⁊ legitur trinitas fabricatrix ſm̄ triplicem modum expreſſionis.ſ.per modum veſtigij:per modū imaginis:⁊ per modum ſimilitudinis. Ita ꝙ ratio veſtigij inuenitur in creaturis omnib9. ratio imaginis in ſolis intellectualib9 ſiue rationalibus.ratio ſimilitudinis in ſolis deiformibus. Omnis enim creatura deum habēs vt principium configurat̄ ei per vnitatē: veritatem ⁊ bonitatē. ⁊ hoc eſt veſtigium hn̄s deū vt obiectū.ipſum capit per memoriā: intelligentiam: ⁊ voluntatē.hec eſt imago habens deū vt donū infuſum. configurat̄ ei ꝑ fidem ſpem ⁊ charitatem.ſiue ꝑ viſionē: tentionem ⁊ perfectā dilectionem.in hoc eſt ſimilitudo. Et quia imago ē expſſa ſilitudo: ⁊ hec in creatura rationali ſm̄ gradum triplicē inuenit̄.ampliato nomine poteſt diſtingui triplex imago in creatura rationali qua repſentatur expreſſe trinitas fabricatrix. Eſt enim imago creatiōis que conſiſtit in tribus potentijs ⁊ in vnitate ſubſtantie.ita ꝙ memoria repreſentat patrem.intelligentia filium.⁊ voluntas ſpiritumſanctū. Subſtantia vero anime cum ſit vna:repreſentat diuine eſſentie vnitatem. Eſt etiam imago recreationis. que conſiſtit in tribus virtutibus theologicis:⁊ vnitate gratie gratum facientis.ita ꝙ fides repreſentat filium:ſpes patrem.⁊ charitas ſpiritūſanctum. Unitas vero gratie gratum facientis repreſentat eſſentie vnitatē. Eſt ⁊ imago glorificatiōis.que conſiſtit in tribus dotibus glorioſis ⁊ vnitate glorie.ita ꝙ aperta viſio repreſentat filium.ſecura tentio repreſentat patrem.perfecta dilectio ſpiritumſanctū. Unitas vero glorie repreſentat vnitatē eſſentie. Prima imago eſt animarū a deo exeuntium per creationē.ſecūda eſt ad deū redeuntium per iuſtificationē.tertia eſt ad deū ꝑuenientiū per glorificationem. Prima dr̄ proprie imago nature:⁊ eſt angelorum omniū.⁊ omnium rationabiliū animarum. Secunda dr̄ ſimilitudo gratie.⁊ eſt angelorum conuerſorum ⁊ animarum iuſtarum.non autē demonum nec hominum peccatorum. Tertia dr̄ deiformitas glorie:⁊ eſt angelorum ſanctorū ⁊ beatarum animarum. Hec autem tria operatur tribus vicibus per ſingulos hominum beatorum benignitas ſaluatoris.

¶ De vnione naturarum in chriſto. Sectio xxvij.

Poſtq̄ vidimus de bono increato quod eſt deus.⁊ de bono creato qđ eſt mundus.videndū eſt aliquid de bono ex vtroq̄ coniugato.quod eſt chriſtus De quo breuiter tria ſunt videnda.ſ.naturarum ſociatio.gratiarum exuberatio.⁊ penarum toleratio. Quantum ad naturarū vnionem in chriſto tenere debemus: ꝙ in fine ſeculorum quādo venit plenitudo tp̄is poſt legem nature ⁊ ſcripture: poſt patriarchas ⁊ prophetas: quibus ⁊ per quos fuit incarnatio repromiſſa.dignatus eſt filius dei incarnari propter homines redimendos:⁊ tūc angelo nunciāte virgini marie incarnationis myſterium ꝑficiendū in ipſa.virgo credidit

aperuit ⁊ conſenſit: ⁊ deſcendit ſpūſſanctus ſuper eā ad ſanctificandū ⁊ fecundandū. cuius virtute virgo concepit dei filiū. quē virgo peperit: ⁊ poſt partū virgo permanſit. Concepit non ſolū carnē: verūetiā carnem animatā ⁊ v̄bo vnitā: ⁊ nulli peccato obnoxiam. ſed omnino ſctām ⁊ immaculatā. rōne cuius dicit̄ mater dei: ⁊ virgo maria. Hanc autem incarnationem fuit tota trinitas operata. Per quā quidem incarnationem facta eſt aſſumptiō carnis a diuinitate: ⁊ vnio diuinitatis cum carne viuifica ſpiritu rationali ſm̄ potentiā vegetandi: ſentiendi: ⁊ intelligēdi. In hac aūt incarnatione nō eſt facta vnio in vnitate nature: ſed perſone. nō humane ſꝫ diuine. nō aſſumpte ſed aſſumentis. nō perſone cuiuſlibet: ſed pſone ſolius verbi. Hec vero vnio tanta fuit vt faceret deum hominē ⁊ hominē deū. Ita ꝙ quicquid dicit̄ de filio dei per naturā: dicit̄ de filio hoīs per grām. ⁊ econtra: exceptis hiis in quibus exprimitur vnio ⁊ includit̄ negatio. Non enim pōt dici ꝙ humana natura diuinā naturā aſſumpſerit vel ſibi vnierit. ſed ꝙ aſſumpta fuerit et vnita. Similiter nō poteſt dici ꝙ filius dei īceperit eſſe. Hoc enim negatur de aſſumēte ſed vere dicitur de aſſumpto.

¶ De perfectione gratiarū in chriſto.

Sectio xxviij.

ſ Equitur videre de perfectione gratiarꝫ que fuerūt in dn̄o ieſu chriſto. de quibus tenendū eſt. ꝙ in chriſto a ſui conceptione fuit plenitudo oīs gratie. ⁊ quantū ad grām ſingularis pſone: ⁊ quantū ad gratiā capitis. ⁊ quantū ad grām vniōis. ita ꝙ per grām ſingularis perſone habuit omnis peccati immunitatē. ⁊ quantū ad actū: ⁊ quantū ad poſſe. q: nec peccauit: nec peccare potuit. Quantum ad grām vnionis dignus eſt non ſolum felicitate glorie: verūetiā adoratione latrie. que eſt cultus reuerētie ſoli deo debitus. Per grāꝫ vero capitis influit motū ⁊ ſenſum in vniuerſos qui ad eum accedunt per fidem rectam vel per fidei ſacramenta. ſiue aduentū eius preceſſerint ſiue ſuerint ſubſecuti. Chriſto enim conſiderato in ſe inquantū eſt ſingulare ſiue indiuiduū: cōpetit gratia ipſum ſanctificans ⁊ confirmās. quā vocamus gratiam ſingularis perſone. In comparatione ad verbū vnitū competit ei gratia vnionis. ratione cuius habuit ſuperiorē naturā ⁊ inferiorē: diuinam ⁊ humanam: adorabilē ⁊ adorantē. In comparatiōe vero ad corpus myſticū competit ei gratia capitis: hac ratione: quia ſicut caput habet in ſe ſenſuum plenitudinē: ⁊ ceteris mēbris eſt cōformē: ceteris mēbris preſidet. ceteris preſtat beneficiū influentie: que ipſi capiti connectuntur. Sic chriſtus habens in ſe gratie ſuperhabundantiā nobis conſimilis in natura. pre ceteris ſanctis ⁊ ſanctus ⁊ iuſtus: ceteris qui ad ipſum accedūt preſtat beneficium gratie ⁊ ſpiritus. per quē fit ſenſus ⁊ motus in ſpiritualibus. ſenſus inqꝫ cognitiōis ⁊ veritatis. motus dilectionis ⁊ charitatis.

¶ De plenitudine ſapientie in chriſto.

Sectio xxix.

v Idimus de plenitudine grē quam habuit chriſtus in affectu. videamꝰ ſubſequenter de plenitudine ſapiētie quam habuit in intellectu. Et ſic tenendum eſt ꝙ in verbo incarnato fuit omnis ſapientie plenitudo: nō ſolū ad cognita. verūetiā quantū ad modos ⁊ differentias cognoſcendi. Fuit nanqꝫ in chriſto cognitio ſempiternalis ex parte diuinitatis. cognitio ſenſibilis ex parte ſenſualitatis ⁊ carnis. cognitio ſcientialis ex parte mētis ⁊ ſpūs. Et hec fuit triplex: quedam per naturā. quedam p gratiam. quedam p gloriā. Unde ſapientiā habuit vt deus ⁊ hō: vt comprehēſor ⁊ viator: vt perfecte illuminatus per grām: ⁊ vt recte formatus per naturā. Et ita in vniuerſo fuerunt in chriſto quinqꝫ modi ſciendi ſiue cognoſcendi. Primus ſm̄ diuinā naturā. ⁊ ſꝫ hoc cognouit omnia actualia ⁊ poſſibilia: finita ⁊ infinita. cognitione actuali ⁊ comprehenſiua. Secundus per gloriam: ⁊ hoc mō

cognouit oīa actualia ꝛ finita cognitōe actuali.infinita vero cognitione habituali. Tertius per gratiam: ꝛ hoc modo cognouit omnia ſpectantia ad humani generis redēptionem longe excellentius ꝛ melius q̄ȝ aliquis prophetarum ꝛ angelorum. Quartus ƀȝ naturam integram.cuiuſmodi fuit in adaȝ. ꝛ hoc modo cognouit que ſpectant ad mundanaȝ machinam cōſtruendā: excellenti⁹ ꝛ melius q̄ȝ ipſe adam. Quintus ƀm ſenſibilē expientiam. ꝛ hoc modo cognouit oīa que veniūt ad organa ſenſuū.ƀm quē modū dr̄ ꝙ didicit ex his que paſſus eſt obedientiam. Debuit ɋdem in chriſto eſſe quintuplex iſte modus. Nam res habent eſſe in eterna arte: in humana mēte. ꝛ in ꝓprio genere. In arte cognouit res ꝑ naturā diuinitatis: ꝛ ꝑ gliaȝ cōprehēſiōis. In mente ꝑ habitū naturalē ſiue innatū: ſicut cognouerūt angeli. per habituȝ gratuitū ꝛ infuſum: ſicut cognouerunt ſancti dei per ſpiritūſctm̄ illuminati. In ꝓprio genere cognouit via ſenſus memorie ꝛ expientie. que in nobis facit rem icognitam cognoſci. in chriſto autem rem cognitam ƀm vnuȝ modum fecit per modum alium eſſe notaȝ.

¶ De plenitudine meriti chriſti.

Sectio xxx.

Sequit̄ videre de plenitudine meriti: quam chriſtus habuit in opere ꝛ effectu. Et ſic eſt tenendum ꝙ i chriſto dn̄o fuit omnis meriti perfectio ꝛ plenitudo. Primo quantū ad eū q merebatur. q: non tm̄ erat hō: verūetiam deus. Scdo q̄ntū ad temp⁹ in quo merebatur. q: ab iſtanti cōceptiōis vſqȝ ad horā mortis. Tertio quātum ad id quo merebatur: ꝑꝑ pfectiſſimum habitum charitatis: ꝛ perfectiſſimū exercitium virtutis: in agendo: orādo ꝛ patiendo. Quarto q̄tum ad eū cui merebat̄. q: non tm̄ ſibi ſed etiā nobis: imo oib⁹ iuſtis. Quinto quantū ad id qḋ merebatur nobis. q: nō tm̄ gliam. verūetiā grāȝ ꝛ veniā. Nō tm̄ gloriam ſpūs: verūetiam ſtolā carnis: ꝛ aptionem ianue celeſtis. Sexto quantū ad id qḋ merebatur ſibi: q: licet nō mereretur glificationem mētis quā iam habebat. merebatur tn̄ accelerationem reſurrectiōis: ꝛ glificationeȝ ſui nois. ꝛ dignitatem iudiciarie ptātis. Septimo quātū ad modū quo merebatur. Cū eni dicatur tripliciter quis mereri. ſ. vl' de idebito facere debitum. vel de debito facere magis debitū. vel de debito vno modo facere debitū alio mō. Quibus his modis meruit nobis. Tertio tm̄modo meruit ſibi faciente ad hoc plenitudineȝ ſpūſſancti. per quaȝ chriſtus ſimul erat beatus ꝛ in ſtatu merendi: ita ꝙ ſupra eius meritum: omnia noſtra merita habent fundari. Cum in chriſto ſiquideȝ fuerit plenitudo gratie in affectu. ꝛ plenitudo ſapientie in intellectu. neceſſe fuit ꝙ in ipſo eēt plenitudo ꝛ perfectio meriti ƀm omneȝ modum plenitudinis.

¶ De tolerantia paſſionis domini noſtri ieſu chriſti.

Sectio xxxi.

Sequitur videre de tolerantia paſſionis circa dn̄m ſaluatorē. Sciendū eſt ꝙ chriſtus aſſumpſit non tm̄ naturā humanā. ƀȝ etiā defect⁹ circa naturā humanā. Aſſumpſit eni penalitates corporales. vt famē: ſitim: ꝛ laſſitudinē. Aſſumpſit ꝛ ſpūales. vt triſticiā: gemitum: timorē ꝛ doloreȝ. Nec tm̄ oēs corporales aſſumpſit. ſicē ſunt defectus egritudinū multiformiū. Nec oēs ſpirituales: ſicut ſunt ignorantia: ꝛ rebellio carnis ad ſpūm: ꝛ econtra. Nec eas qualitercūqȝ aſſumpſit. q: ſic neceſſitatē patiēdi aſſumpſit vt nihil pati poſſet inuite: nec ƀm diuinitatis volūtatē: nec ƀm volūtatē rōnis. ƀȝ paſſio fuerit contra voluntatē ſenſualitatis ꝛ carnis. ¶ In natura paſſibili ſic aſſumpta paſſus eſt paſſiōe generaliſſima quātū ad naturam humanā. q: nō ſolū ƀm oīa membra corporis pncipalia. verūetiā ƀm oēm aie potentiam. licet nihil pati poſſet ƀm naturam diuinam. ¶ Paſſus eſt paſſione acerbiſſima. tū ꝑpter cōplexionis eqlitatē. tū ꝑpter ſenſuuȝ viuacitatem. tū ꝑpter ſuſpēdij cōtinuitatem. tum q: doluit ꝑpter vulnera vt patiens. tuȝ

q; voluit propter nr̄a delicta vt compatiens. ¶ Paſſus eſt paſſione ignominioſiſſima: ꝓpter patibulum crucis: q̄d erat ſupplicium latronū ⁊ peſſimorū. ⁊ propter conſortiū iniquorū latronū. ſ. cū q̄b⁹ reputat⁹ ē. ¶ Paſſus eſt tandē paſſiōe interemptoria ꝑ ſeparatōeȝ aīe a corpe. ſalua tn̄ vniōe vtriuſq; cū diuinitate Anathema enī eſt qui dicit filiū dei naturā; quā ſemel aſſūpſit: reliquiſſe. Peracto autem myſterio paſſiōis: deſcendit aīa chriſti ad liberatōeȝ eoꝝ qui inter mēbra ſua deceſſerāt ꝑ fideȝ rectā: vel ꝑ fidei ſacramēta. tertia die rediens ab inferis. corpus q̄d prius viuificauerat: factuȝ imortale ⁊ impaſſibile reaſſumpſit: poſt quadraginta dies celos aſcendit. ⁊ interiecto decem diebus ſpiritūſcm̄ miſit.

¶ De ſacra ſcriptura quantum ad duo teſtamenta. Sectio xxiij.

Equitur videre de triplici beneficio chriſti. Et primo de doctrina ſacra. ratione cuius dicit̄ plenus veritatis ad homines deſcendiſſe. Doctrinam ergo ſacram ſiue ſcripturam diuinam habemus conſiderare quantum ad diuerſitatem teſtamentorum. quantum ad generalitatem contentorum: ⁊ quantuȝ ad ſpecialitatē p̄ceptorum. Et ſic ſcriptura ſacra in duo diuiditur teſtamenta. vetus. ſ. ⁊ nouum. Vetus habet multitudinem librorū. Habet enī libros legales quinq;. ſ. Geneſim. Exodū. Leuiticuȝ Numeri. Deuteronomium. Habet hiſtoriales decem: qui ſunt. Joſue. Judicum. Libri. Regum q̄ttuor. libri Paralipomenon duo libri. Eſdre tres. libri Thobie. Judith. Heſter. Job. ⁊ libri Machabeorum duo. Sapientiales ſunt quinq;. Parabole. Eccleſiaſtes. Cantica. liber Sapientie: ⁊ Eccleſiaſticus. Prophetales ſunt ſex. ſ. Yſaias. Hieremias. Ezechiel. Daniel. liber Pſalmorum. ⁊ libri. xij. prophetarum: qui ſunt. Oſee. Johel. Amos. Abdias. Jonas. Micheas. Naum. Abacuch. Sophonias. Agge⁹. Zacharias. Malachias. ¶ Nouum teſtamentum habet etiam libros multos. ſ. euangelia quattuor: primum ſm̄ Mattheum. ſecundum ſꝫ Marcum. tertium ſm̄ Lucam. quartum ſꝫ Johannem. Habet actus apoſtolorum. Habet epl'as pauli quattuordecim. ad Romanos vnam. ad Chorinthios duas. ad Galathas vnam. ad Epheſeos vnam. ad Philipenſes vnam. ad Coloſſenſes vnā. ad Teſſalonicenſes duas. ad Titum vnā. ad Philemonem vnaȝ. ad Thimotheū duas. ad Hebreos vnam. Et ſeptem canonicas. ſ. vnam Jacobi. duas Petri. tres Johannis. vnam Jude. Habet etiam librū Apocalipſis. Nouum teſtamentū: ⁊ maxime quattuor euangelia quattuor qualitatibus ſm̄ Hieronimum contexunt̄. que ſunt p̄cepta: mādata: teſtimonia: ⁊ exēpla. Precepta ſunt ad declinandū a malis. mandata ad faciendū bona. teſtimonia ad credendum. vera exēpla ad imitāduȝ ⁊ explendum honeſta. Timor incutit̄ preceptis. fides roboratur teſtimonijs. ſpes erigitur exemplis. charitas cōſummat̄ mandatis ¶ Aſſignat̄ autem differētia inter legē moyſaycam ⁊ euangelicā in hūc modū. q; lex moyſi dr̄ lex figure. lex pene lex litteralis. lex occidens: lex timoris. lex ſeruitutis. lex oneris. Lex autem euangelica dicitur lex veritatis. Lex gratie. lex ſpiritualis. lex viuificans. lex amoris. lex libertatis. lex facilitatis. In lege quippe euangelica quattuor conditiones nobiliſſime ſunt adiecte. ſ. documenta inſtruentia: promiſſa incitantia. ſacramenta adiuuantia. ⁊ conſilia perficientia. que ſunt conſilium paupertatis altiſſime: caſtitatis mundiſſime: ⁊ obedientie ſiue humilitatis ſubiectiſſime. ¶ Agitur enim de ſeptem in vniuerſo in ſacra ſcriptura tam noui q̄ȝ veteris teſtamenti. ſ. de trinitate dei de creatura mundi. de corruptela peccati. de incarnatiōe verbi. de gratia ſpiritusſancti. de medicina ſacramentali. de ſtatu finalis iudicij. ¶ Sunt ſpecialiter in ſcriptura quattuor genera preceptorum. ſ. quedam cerimonialia. vt non arabis in boue ⁊ aſino. quedam ſacramētalia: vt de vitula rufa ⁊ alijs ſacrificijs ⁊ de circumciſiōe. quedā

iudicialia:vt oculū ꝓ oculo:dentē ꝓ dente.q̄dam moralia.vt decem precepta decalogi.

¶ De preceptis decalogi.

Sectio xxxij.

Precepta decalogi ſūt ſpecialiter declaranda.que dicuntur moralia. q2 cum fide ſunt ad ſalutem hoīz neceſſaria. In fide enī ꝛ morib⁹ eſt ſalus hoīz conſtituta. Fuerunt autem conſcripta digito dei in duabus tabulis lapideis:in ſignum gemine charitatis.diuine.ſ.ꝛ humane. De quibus breuiter duo ſunt videnda.ſ.ordinatio.ꝛ numeri ſine ſufficientie aſſignatio. Ordinantur aūt a ioſepho hiſtoriographo ſm ordinē rei geſte quinqz in prima tabula:ꝛ quinqz in ſcda. Scdm eundem ordinē ab Auguſtino tria in prima tabula:ꝛ ſeptem in ſcda. Origenes conſiderans materiam coꝝ que ordinātur:diſtinguit primuz in duo.ſ. Nō habebis deos alienos coram me:ꝛ Nō facies tibi ſculptile. In quoꝝ primo ꝓhibet adoratio ſtatue nihil hñtis ſilē in naturis. ſcdo ꝓhibet adoratio ſtatue hñtis ſilitudinē cū aliq̄ creatura. Duo vo vltima ſcde tabule nō diſtinguit.reputans ea eſſe vnū.ſ. Nō ↄcupiſces vxorem ꝓximi tui:ꝛ Nō deſiderabis rē ei⁹. Aug. vero ↄſiderans finē ad quē ꝑcepta decalogi ordinant:primū nō diſtiguit.q2 vtrobiqz ꝑz intentionē idolatria ꝓhibet. Et ſic ponit tantū tria in prima tabula. Preceptū vo de ↄcupiſcentia vxoris ꝛ poſſeſſionis aliene diſtinguit in duo.q2 alio fine cōcupiſcit vxor ad vſum voluptatis.alio fine concupiſcit poſſeſſio ad vſum cupiditatis:ꝛ ſic ſeptem ponit in ſcda. Auguſtinū ergo ſequentes:q2 tria ponit i prima tabula ꝛ ſeptē in ſcda:ſufficientiā numeri aſſignem⁹. In prima tabula tria fuerunt precepta ordinantia ad deū.quoꝝ ſufficientia pōt ſumi penes ſubiectū.quod eſt triplex in nobis.ſ.potentia iraſcibilis:que ordinatur per preceptum de proteſtatiōe veritatis. potentia concupiſcibilis que ordinat per ꝑceptū de ſabbatizatione mentis.potētia rationalis que ordinat per preceptū de ordinatiōe maieſtatis. ¶ Poteſt etiam ſumi penes obiectū quod eſt triplex in diuinis.ſ.ſumma maieſtas reuerenda.reſpectu cui⁹ eſt primū.ſumma veritas profitenda:reſpectu cui⁹ eſt ſecūdum.ſumma bonitas diligenda. reſpectu cuius eſt tertium. ¶ Poteſt ſumi nihilominus penes actum intermediū.qui eſt triplex ſcz actus operis qui exercet in primo mandato per actualē adorationem.actus oris q̄ exercet in ſecundo per ſermocinalem prolationem.actus cordis qui exercetur in tertio per affectualem dilectionez. Non pōt hō ſabbatum.i.quietem mentis celebrare:qui per quietem continuā nō ſtudet omne peccatū mortale declinare. ¶ In ſecunda tabula ſeptem fuerunt ꝑcepta ad ꝓximū ordinantia. Quorum ſufficientia ſic accipit. Ad ꝓximum habemus dupliciter ordinari.ſ.per beneficentiam.ꝛ ſic eſt primum.ſ. Honora patrē ꝛ matrem tuā.per innocentiaz:ꝛ ſic poſſumus nocere proximo tripliciter.actu opis.actu oris. ꝛ actu cordis. Actu operis tribus modis.ſ. in propria perſona.ꝛ ſic dicit. Non occides. In perſona coniūcta.ꝛ ſic dicit. Nō mechaberis. In poſſeſſione ſua:ꝛ ſic dicit. Nō ſurabêris. In actu oris poſſumus nocere proximo falſum teſtificando.ꝛ ſic dicit. Non loqueris falſum teſtimoniuz ↄ proximū tuum. In actu cordis poſſumus nocere ei dupliciter.ſ.affectu carnalitatis. ꝛ ſic dicitur. Nō concupiſces vxorem proximi tui. ꝛ affectu cupiditatis.ꝛ ſic dr. Non deſiderabis rem ei⁹. Decem ꝑcepta per ordinē his verſibus cōtinent. Sperne deos:fugito piuria:ſabbata ſua. Sit tibi prīs honor:ſit tibi matris amor. Nō ſis occiſor:mechus:fur:teſtis iniquus. Viciniqz thorum:reſqz caueto ſuas.

¶ De preceptorum ſumma.

Sectio xxxiiij.

Ad maiorē noticiam ꝑceptoꝝ eſt attendendum q̄ eſt ꝑceptū nature:diſcipline:ꝛ ſcripture. Preceptuz nature eſt duplex.innatum ꝛ datuz. Innatum eſt duplex.quoddam reſpectu dei.quoddam

respectu primi. Respectu dei est. Ad Deu teronomij. vi. videlicet. Diliges dominum deum tuum ex to to corde tuo et ex tota anima tua et ex tota forti tudine tua. Respectu primi est duplex. vnū per beneficentiam. Matth. vij. Quecunqꝫ vultis vt faciant vobis homines: ⁊ vos ea dem facite illis. Aliud est de inocentia. Tho bie. iiij. Quod ab alio oderis tibi fieri vide ne alteri aliquando tu facias. Tertiū est du plex preceptum. Unum ad conseruationem indiuidui. Gene. ij. Ex omni ligno paradisi comede. Aliud est ad conseruationem spe ciei. Geñ. i. Crescite ⁊ multiplicamini. ¶ Pre ceptum discipline est duplex. Quoddā ad probationem obedientie. Gene. ij. De ligno scientie boni ⁊ mali ne comedas. Quoddā ad probationem fidei. Gene. xxij. Tolle filiū tuū vnigenitū quem diligis ysaac. ⁊ offeres eum mihi. ¶ Precepta scripture sunt in qt tuor generibus comprehensa sicut supradi ctū est. Quedam sunt cerimonialia: quedā sacramentalia. quedam iudicialia ⁊ moralia. Hec quattuor genera preceptorū fuerūt in veteri testamento tanto multiplicato nume ro: vt quasi non essent plures dies in anno nec ossa in homine qꝫ precepta data dei po pulo. Lex autem euangelica superueniens tā qꝫ abbreuians ⁊ consummans: cerimonialia ⁊ sacramentalia euacuauit adimplendo. iudi cialia temperauit auferendo. moralia consum mauit consilia salutifera adijciēdo. ¶ Pos sunt aūt omnia precepta que legimus in scri ptura reduci ad tres differentias siue mem bra. vt dicamus: qꝫ preceptum aliud executi onis: sicut est illō qō implere tenemur ex do mini volūtate. Aliud probationis. sicut fuit preceptū abrahe: vt imolaret filiū. in quo re quirebat deus non opus: sed promptitudinē voluntatis. Aliud instructiōis. sicut qñqꝫ cu rabat dñs aliquos: ⁊ mandabat curatis ne eū in populo diuulgarēt. Nō enim obliga bat dñs curatos vt tacerēt: sed instruebāt vt de magnis operibus laudes non capterent. ¶ De gratia in se considerata quo ad diffi nitionem diuisionem ⁊ operationem.

Sectio xxv.

Sequitur videre de secundo benefi cio iesu christi: qō est gratia. ratione cuius plenus gratia dicit aduenisse. Est autem considerare gratiam in se: ⁊ in cō paratione ad habitus virtuales. In se habꝫ considerari gratia quantum ad diuersitatem diffinitionis: diuisionis: nominationis ⁊ ope rationis. Diffinit aūt gratia multipliciter: sm qꝫ multipliciter comparatur. Comparatur autem ad suū principium. ⁊ sic diffinitur ab Isidoro. Gratia est diuine misericordie do num. per qō bone volūtatis est extitus. Ad suū subiectum: ⁊ sic est illa super ps. vt exhila ret faciem in oleo. Gratia est quidam nitor anime ad conciliandū sanctū amorem. Ad su um oppositū: ⁊ sic est que dat in glo. sup ps. Gratia est iustificatio ⁊ recisio peccatorum. Ad suū effectū. ⁊ sic est illa Chryso. Gratia est sanitas mētis: dilectio cordis. Potest qn to comparari ad suū premium. ⁊ sic est illa. Gratia est similitudo glorie. Secūdum has om nes comparationis assignat diffinitio magi stralis. que talis est. Gratia est forma a deo data: gratis sine meritis gratū faciens haben tem: ⁊ opus eius bonū reddens. Inuenitur ⁊ alia notificatio que competit gratie gratis date. Gratia est manifestatio spiritus ad vti litatem spūs. sumpta ex. i. Chorin. xij. ¶ Di uiditur etiam gratia multipliciter: sꝫ qꝫ mul tipliciter comparatur. Comparata enim ad suū principiū a quo est: diuidit in gratiā pre destinationis: vocationis: iustificatiōis: ⁊ ma gnificationis. Primo enī deus gratiam pre parat. secundo affert. tertio confert. Quar to complet. Comparata ad suū subiectum in quo est: diuidit in gratiam cognitionis: volū tatis ⁊ perfectionis: sm triplicem potentiā scꝫ intellectiuam. affectiuam ⁊ operatiuam. Et sumitur a Bern. in libro de libero arbitrio. Comparata ad oppositum contra qō est: di uiditur in gratiam protectionis: liberationis ⁊ saluatiōis. contra quadruplex malū. s. pu

gue ſiue temptationis: miſerie ſiue perſecutionis. culpe ſiue infectionis. et ſequele ſiue dãnationis. A primo protegit. a ſcdo liberat. a tertio extrahit. a quarto ſaluat. Et ſumit de pſalmo [illegible]. Protegit dominus [illegible] [illegible] [illegible] et liberabit [illegible] [illegible]. Cõparata ad effectũ ad quẽ ẽ, diuiditur in grãm preuenientẽ et ſubſequentẽ: ſiue operantẽ et coopantes. que ſunt due differentie grẽ ſm effectus quos habet in voluntate. Dicit. enim gratia preueniẽs: qꝛ nõ eſt a libero arbitrio: ſed infundit ab ipſo deo. ſubſequens vero dicit vel coopans inquãtũ adiuuat liberũ arbitrium reſpectu boni opis eliciendi. ¶ Exprimit aũt grã diuerſis vocabulis ſm diuerſas intentões noiantium. Dicitur enim gratia gratis data: et gratia gratũ faciens. dicit grã operans et cooperans. ſiue grã preueniẽs: et gratia ſubſequẽs. Accipit enim grã largiſſime: et ſic cõprehendit dona naturalia et dona gratuita. Accipit minꝰ cõmuniter: et ſic comprehẽdit grãm gratis datam: et grãm gratũ facientẽ. Et ſic dicit beatus Berñ. qꝛ quedã gratia ſeminat cogitatũ. et hec eſt gratia preueniens. Quedã pficit bonum: et hec eſt grã ſubſequens. Dicit enim ĩ libro de libero arbitrio. qꝛ deus operatur in nobis cogitare velle et pficere. Primum ſine nobis. ſcdm [illegible] tertiũ per nos. Et nota qꝛ gratia gratis data cõmuniter a theologis [illegible] gratia que bonis et malis poteſt eſſe cõmunis. et [illegible] in homine [illegible] [illegible] largitoris. Gratia vero gratum faciens [illegible] [illegible] qui ſunt [illegible] charitatis. [illegible] in vno homine [illegible] [illegible] virtus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad quem [illegible] [illegible]. Nam [illegible] [illegible] acceptũ deo reddit. opus a libero arbitrio egrediens meritoriũ facit ad vnum ſummũ bonũ perduci. Accipitur tertio gratia ſtricte: et ſic comprehendit gratiã gratum facientem et gloriam. et tunc gratia preueniẽs eſt ipſa gratia. gratia ſubſequens eſt gloria. Et ſm hoc dicit Auguſtinus in libro de gratia et natura. Gratia preuenit vt pie viuamꝰ. ſubſequitur vt cũ illa viuamus. Accipit etiã magis [illegible] ſic nominat [illegible] gratiã gratum faciẽtem: et ſic preueniens dicit effectũ contra malũ. ſubſequens ad bonum vel ad bonum tantũ. Ita qꝛ preueniens dicit ſm qꝛ informat. ſubſequens ſm qꝛ mouet vel mouet. Eſt duplex effectus gratie. vnus i ingreſſu. alius in profectu. Et ſic exponit Auguſtinus in libro de natura et gratia. Hec aũtem gratia cũ ſit vna: tamen multa in anima operatur. Ipſa enim animã efficit ſponſam chriſti. filiam patris eterni: et templũ ſpiritusſancti. Ipſam animã purgat: illuminat perficit: viuificat: reformat: et ſtabilit: eleuat: aſſimilat. deo coniungit: ac per hoc acceptabilem deo facit. propter quod tale donũ gratia gratum faciẽs non immerito debuit appellari.

¶ De gratia in cõparatõe ad habitus gratuitos: vt ſunt virtutes in generali.

Sectio xxxvi.

Sequit videre de gratia in comparatione ad habitus virtuales in quo ramificat. qui ſunt in triplici differentia. Sunt enim habitus virtutũ donorũ et beatitudinũ. Prima ſunt ad primos [illegible] anime. Secũda ad medios. tertij ad perfectos. Sunt enim quedã opera [illegible] [illegible] ſicut credere. quedam media. ſicut [illegible] [illegible] intelligere. quedam poſtrema ſicut [illegible] videre. Iſtorum primi ſunt reſpectu incipientiũ. ſecundi reſpectu proficientiũ. tertij reſpectu perfectorũ. Item primi ſunt ad potentias anime rectificandas. ſecundi ad expediendas. tertij ad perficiendas. Primo de virtutibꝰ aliquid videamus [illegible]. De quibus in generali [illegible] ſimpliciter [illegible] diffinitio: diuiſio et connexio. ¶ Multiplex virtutis diffinitio inuenitur. Nam virtus accipitur cõmuniter: proprie: et magis proprie. Cõmuniter accepta virtus comprehendit virtutem moralem et naturalem. Et ſm hoc cõ.

parata ad actum diffinitur a pħo de celo et mundo ſic. Virtus eſt vltimum potentie de re. Comparata ad actum ⁊ finem vltimum diffinitur ab eodem in ſeptimo ethicoꝝ ſic. Virtus eſt diſpoſitio pfecti ad optimū. Accepta vero pprie comprehēdit moralem tm̄. ad politicā ⁊ gratuita ſic extendens. ⁊ ſm̄ hoc comparata ad actum diffinit̄ a pħo in ethicis ſic. Virtus ē habitus qui perficit habentem: ⁊ opus eius bonū reddit. Comparata ad principiū directiuū diffinit̄ ab codē ibidem ſic. Virtus eſt habitus voluntarius in mente conſiſtens: recta ratione determinatus: put ſapiens determinauit. Scḋm ħ diffinitur a tullio. Virtus eſt habitus mētis bn̄ compoſite. Item ab Auguſtino in li. de q̄nti tate anime. Virtus eſt qualitas anime ſeu vite rōni vndiq̄ꝫ ꝯſentiens. Accepta magis ꝓ p̄ie compꝛehēdit virtutē gratuitā. Et ſm̄ ħ compata ad finem diffinitur ab Auguſtino in ſoliloquijs. Virtus eſt habitus rōne recta ad ſuū finem perueniēs. Compata ad ſuum ſubiectū qḋ informat diffinit̄ ab eodē in libꝛo de ciui. dei. Virtus eſt bona voluntas. Ad actū ꝓpꝛium ſiue complementū diffinit̄ in libꝛo de moribus eccleſie. Virtus eſt ordo amoꝛis ſiue amoꝛ ordinatus. Cōparata ad ſuū pꝛincipiū effectiuū diffinit̄ ab Auguſtino ſic. Virtus eſt bona qualitas mentꝭ qua recte viuit̄. qua nemo male vtit̄. quā deus i nobis ſine nobis operatur. ¶ Sunt autem ſeptem virtutes quibus vita regitur chꝛiſtiana. tres theologice. ſ. fides: ſpes: ⁊ charitas. quattuoꝛ cardinales. ſ. pꝛudentia: iuſticia: tēperantia ⁊ foꝛtitudo. Quaꝝ ſufficientia ſic accipitur. Duplex eſt facies anime. ſ. ſupioꝛ. que eſt reſpectu finis: ⁊ inferioꝛ que ē reſpectu eoꝝ que ſunt ad finem. Superioꝛ habet rectificari per theologicas: ⁊ quantū ad triplex obiectū qḋ eſt in diuinis: ⁊ quantū ad triplex ſubiectū qḋ eſt in nobis. In diuinis eſt ſumma veritas in quā non [illegible] fides i credendo ⁊ aſſentiendo. Summa maieſtas ſiue largitas in quā erigit ſpes in laudando ⁊ ex pectando. ſūma bonitas cū qua vnit charitas in cōplectendo ⁊ diligendo. Triplex etiā ſubiectū in nobis eſt. ſ. potentia rōnalis que ordinatur ſiue rectificat̄ per fidem. iraſcibil̄ que per ſpem. ꝯcupiſcibilis que ꝑ charitatē. Inferioꝛ vo facies anime habet rectificari per quattuoꝛ cardinales. Nam pꝛudētia rectificat rōnalem. foꝛtitudo iraſcibilem. tpantia ꝯcupiſcibilē. iuſticia rectificat oēs vires ſiue virtutes in compatione ad alterū. In cōparatione inq̄ꝫ ad ꝓximū rectificans oēs vires dicitur iuſticia cardinalis. In cōpatōe vero ad ꝓximū ad ipm̄ ⁊ ad deū: nō ſolum cardinalis dicit̄ ſed generalis. generalis iuſticia totius aīe rectitudinē compꝛehēdēs. Poteſt ⁊ aliter ſufficientia cardinaliū aſſignari ꝑſubiecta. Nā rōnalis rectificari habet reſpectu ſui. ⁊ ſic indiget pꝛudētia. reſpectu ꝓximi. ⁊ ſic idiget iuſticia. Iraſcibilis hꝫ rectificari ꝯ aduerſa. ⁊ ſic indiget foꝛtitudie. ꝯcupiſcibilis ꝯtra ꝓſpera. ⁊ ſic indiget tēperantia. ¶ Habēt aūt virtutes eſſe gratuitum a gratia tanq̄ꝫ ab oꝛigine ⁊ radice. ⁊ eē meritoꝛiū a charitate tanq̄ꝫ a motoꝛe: foꝛma ⁊ fine. Et ideo omnes virtutes quo ad habitus ſunt cōnexe. quo ad habitus meritoꝛios ſunt equales.

¶ De fide. Sectio xxvij.

Sequitur videre de ſingulis virtutibus in ſpeciali. ⁊ pꝛimo de fide. Et pꝛimo quantū ad eius eſſentiam. ſecundo quantum ad ſymboli continentiam. In ſe poſſumus conſiderare fidem quantū ad diffinitionē: equiuocatōem: actus diuerſificationem: ⁊ effectus impetrationem. Diffinit̄ aūt fides multipliciter. Quantū ad genus ꝓpꝛiū diffinit̄ ab Augu. Fides eſt virtus qua creduntur ea que nō videntur. Quantum ad finem vltimū ab Apoſtolo. Fides eſt ſubſtantia rerum ſperandaꝝ argumentum nō apparentiū. A Damaſceno. Fides eſt eoꝝ que ſperant̄ hypoſtaſis. rex que nō videntur redargutio. Quantū ad obiectū ⁊ pꝛemium meritum ab Auguſt. Fides eſt illuminatio mē[illegible]

tis ad ſumam veritaté. Quantú ad actú proprium a Damaſceno. Fides eſt nó inquiſit⁹ conſenſus. In ordine ad ſubiectú a Dionyſio. Fides eſt vnicú credentiú fundamentuȝ eos collocans veritati. In comparatione ad alios habitus ⁊ modú aſſerendi ab Hugone ſic. Fides eſt voluntaria quedá certitudo de rebus abſentibus ſupra opinioné ⁊ infra ſcientiá conſtituta. ⁋ Accipit aút nomen fidei decé modis. Aliqñ enim accipit ꝓ ſponſione. i. ad Thi. v. Primá fidé irritá fecerút. Aliqñ ꝓ fidelitate. Hiere. vij. Perijt fides ⁊ ſanct⁹ de terra. Aliqñ ꝓ ſciétia. Ro. xiiij. Omne qḋ nó eſt ex fide peccatú eſt. Aliqñ ꝓ ſacraméto fidei. Vñ dicit Aug⁹. Paruulos habere fidé nó eſt aliud q̃ȝ fidei habere ſacramentú. Aliqñ ꝓ acceptióe concluſionis per rónem ꝓbate. Et ſic dicit Boetius. Argumétú eſt ratio rei dubie faciens fidé. Aliqñ ꝓ cognitióe comprehéſionis. Ro. i. Iuſticia dei reuelabit ex fide in fidem. glo. in fidé ſpeciei: que fides dicit. q: fidentiſſima ⁊ certiſſima eſt. Aliqñ pro habitu fidei informis. Iaco. ij. Fides ſine operibus mortua eſt. Aliqñ pro habitu fidei formate. Ro. i. Iuſtus ex fide viuit. Aliqñ ꝓ actu fidei. Et ſic dicit Aug⁹. Fides eſt credere qḋ non vides. Aliqñ pro obiecto fidei. Unde dicitur í ſymbolo. Hec eſt fides catholica. ⁋ Diuerſificatur autem actus fidei qui eſt credere per credere deú: credere deo: credere in deum. Credere deú ⁊ credere deo poſſunt eé act⁹ informis fidei ⁊ formate. Poſſunt autem ad eundé actú ſm ordiné pertinere. Ná credere deú reſpicit diuiná veritaté vt obiectum. credere deo vt motiuú: credere in deum vt finem vltimú. Iſtú vltimú actum multiplicat vel exponit Anſel. ſic. Credere in deum eſt credendo cú amare: credendo in eú ire: credendo ei adherere: ⁊ credendo ei⁹ mébris incorporari. Ad hoc enim ꝙ fides perfecte tendat in deú: requirit adiumẽto charitatis: q̃ ordinat ad amoré dei: ⁊ ſic eſt prima differétia ad operatióem boni: ⁊ ſic eſt ſecunda ad perpeſſionem mali: ⁊ ſic eſt tertia. ad dilectionem proximi. ⁊ ſic eſt quarta. ⁋ Fidei attribuitur operatio miraculoꝝ. Ipſa eſt enim prima virt⁹ que ſupra ſe eleuat intellectú: captiuás eú in obſequiú dñi nři ieſu xpi. ⁊ ió meret de congruo apud deú opus arduú impetrare. ad qḋ ſe nó extédit poſſibilitas admirátis. Et hoc eſt quod tangit in diffinitione miraculi. Miraculú eſt opus arduú ⁊ inſolitú ſupra ſpem ⁊ facultatem admirátis ꝯſiſtens.

⁋ De ꝯtinétia ſymboli quantú ad articlos.
Sectio xxxviij.

Equit de ꝯtinentia ſymboli. circa quod tria ſunt breuiter attendenda. ſcȝ differétia ſymboloꝝ: ſufficientia credendoꝝ. ⁊ eſſentia articuloꝝ. Tria ſunt ſymbola fidei chriſtiane. ſ. ſymbolú apoſtolorum. ſymbolú nyceni concilij. qḋ. cccxviij. epi condiderunt. ⁊ ſymbolú athanaſij. Cauſa principalis ꝯditónis primi fuit certa fidei traditio. Cauſa ſcdi fuit veritatis tradite certa probatio vel propalatio. Cauſa tertij fuit erroꝝ pullulantiú exterminatio. Primú dicitur maius: non numeroſitate contentoꝝ. ſȝ maioritate conditoꝝ vel auctoꝝ. Et dicitur ſubmiſſa voce: q: fuit conditú tpe veritatis nondú ꝓpalate vel ꝓbate: vel q: eſt ad ꝓprie ꝯſcientie ſecuritaté. Dicit etiá in diei principio ⁊ fine. ſ. in prima ⁊ í ꝯpletorio: ꝓpter duplicé ꝯfeſſioné fidei neceſſariá. ſ. in principio eccleſie ⁊ in fine. vel in principio regeneratóis baptiſmalis: ⁊ vltimo defunctionis corporalis. In teſtimoniú ꝯuerſatóis triúphalis. Vel í proſperis ⁊ aduerſis: vel in agendo ⁊ patiendo. vel ꝙ fides eſt ſcutú ꝯ tentationes diurnas: ⁊ contra tentationes nocturnas. Scóm q: editú eſt ꝓpter veritaté traditaȝ ꝓpalandam: in diebus dñicis ⁊ feſtis ſolénib⁹ ꝓpter maioré ꝯuentú populi alta voce cantatur. ⁊ hoc poſt euágeliú: q: eſt eius breuis collectio. ⁊ ante cómunioné. q: eſt ad ipſaȝ digna ꝑparatio. Tertiú dicit nocte finita prima diei hora. q: fuit editú tpe veritatis ꝯcuſſe ꝑ hereticos preualentis finaliter contra eos.

¶ Sufficiẽtia articuloꝝ in ſymbolo apoſtolico contẽtoꝝ poteſt dupliciter aſſignari. ſcilicet ex parte cauſe efficientis. ſ. apoſtoloꝝ: q̄ ad condendũ ſymbolũ ſinguli ſingulas particulas poſuerũt. Petrus dicit. Credo ĩ deũ patrem omnipotentẽ creatorem celi ⁊ terre. Andreas ſubiunxit. Et in ieſum chriſtum filium eius vnicũ dñm noſtrũ. Deinde iohẽs. Qui conceptus eſt de ſpũſancto: natus ex maria virgine. Deinde Jacobus maior. paſſus ſub pontio pilato: crucifixus mortuus ⁊ ſepultus. Deinde Thomas. Deſcendit ad inferna. tertia die reſurrexit a mortuis. Deinde Jacobus minor. Aſcendit ad celos: ſedet ad dextram dei patris omnipotentis. Deinde Philippus. Jnde venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos. Deinde Bartholome⁹. Credo in ſpũſanctum. Deinde Mathe⁹. ſanctam eccleſiam catholicam. Et eſt ſenſus. Credo in ſpũſanctum ſanctificantem vniuerſalem eccleſiam. Deinde Symon chananeus. ſanctoꝝ cõmunionem. remiſſionẽ peccatoꝝ. Et eſt ſenſus q̄ remiſſio peccatoꝝ fit in cõmunione viuoꝝ vel ſacramentoꝝ. Deinde Judas thadeus. carnis reſurrectionem. Et eſt ſenſus. credo q̄ deus reſuſcitabit carnem. Deinde Mathias. vitã eternã amẽ.

¶ Poteſt etiã ſufficientia aſſignari ex parte cauſe materialis. ſ. ipſoꝝ articuloꝝ. Omnes articuli ſunt de deo: vel ſm naturã in qua cõſiſtit. vel ſm naturã quã aſſumpſit. Et ſic quidam articuli ſpectant ad diuinitatem. q̄dam ad humanitatem. Qui ad diuinitatem: aut reſpiciunt diuinã naturam in ſe: ⁊ ſic eſt primus de ſingularitate: cũ dicit. Credo in deũ ⁊ nõ in deos. Aut reſpiciunt diuine eſſentie tres perſonas. ⁊ ſic reſpectu patris eſt. credo in patrem omnipotentẽ. Reſpectu filij ẽ. credo in ieſum chriſtũ filiũ eius vnicũ dominum noſtrũ. Reſpectu ſpũſancti eſt. Credo ĩ ſpiritũſanctũ. Aut reſpiciũt diuine eſſentie operationes: quaꝝ vna eſt in collatione nature. ⁊ hec eſt creatio habẽs ſuũ articulũ. Credo in creatorem celi ⁊ terre. Alia eſt in collatione gratie: ⁊ hec eſt ſanctificatio habẽs ſuũ articulũ. Sanctã eccleſiã catholicã ſanctoꝝ cõmunionem. remiſſionẽ peccatoꝝ. Et ẽ ſm ſus. Credo q̄ remiſſio pctõꝝ fiat in eccleſia chatolica. vbi eſt cõmunio ſanctoꝝ maſculine. vel ſanctoꝝ neutraliter. i. ſacramentorum. Alia eſt in collatione glorie: ⁊ hec eſt glorioſa reſuſcitatio habens ſuũ articulum. Carnis reſurrectionem: ⁊ vitam eternã amẽ. Septẽ ſunt ergo articuli reſpectu diuinitatis accepti. Accipiuntur etiam ſeptem reſpectu humanitatis chriſti. iuxta ſeptem actus principales: quos ad reparationẽ noſtrã dominus deus ordinauit. Primus fuit incarnari. habẽs ſuũ articulũ. qui conceptus eſt de ſpũſancto. Secundus fuit naſci. habẽs ſuũ articulũ. Nat⁹ ex maria virgine. Tertius fuit preciũ ꝓ nobis ſoluere: habens ſuũ articulum. Paſſus ſub põtio pilato crucifix⁹ mortu⁹ ⁊ ſepultus. Quartus fuit inferos viſitare: habens ſuũ articulũ. Deſcendit ad inferna. Quint⁹ fuit infernũ ſpoliare: habens ſuũ articulũ. tertia die reſurrexit a mortuis. Sextus fuit celeſtia tranſcendere: habens ſuũ articulũ. Aſcendit ad celos: ſedet ad dexteram dei patris omnipotentis. Septimus erit venire ad iudiciũ: habens ſuũ articulũ. Jnde venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos. Et ſic ſunt ſeptem articuli reſpectu humanitatis chriſti. Diffinitur aũt a Richardo articulus ſic. Articulus eſt indiuiſibilis veritas de deo artans nos ad credendũ. Ab Jſido. vero ſic. Articulus eſt perceptio veritatis diuine tendens in ipſam. Prima diffinitio non tñ conuenit articulo formato: ſed etiã informi.

¶ De ſpe. Sectio xxxix.

S Equit videre de ſpe. Circa quam poſſum⁹ conſiderare quattuor. ſcilicet diffinitõem. equocationem. act⁹ excellentiã: ⁊ cũ fide differẽtiã. Spes in q̄tũ eſt nomẽ affectõis diffinitur a philoſopho. Spes eſt ſuſpitio futuri boni. Jnquantũ eſt nomen virtutis tribus diffinitionib⁹ notificat. Prima eſt hec. Spes eſt virt⁹ qua ſpi-

ritualia ⁊ eterna bona ſperant .i. cum fiducia expectant. Iſta ſpiritualia bona poſſunt intelligi: venia peccatoꝝ. gratia meritoꝝ. ⁊ gloria premioꝝ. vt dicat quedã ſpes venie: quedã gratie. quedã glorie. Scðã hec eſt. Spes eſt certa expectatio future beatitudinis: veniens ex dei grã ⁊ meritis precedẽtibꝰ. Tertia eſt Auguſtini hec. Spes eſt virtus q̃ qs ſe ad illð quod credit puẽturꝝ pſumit. ¶ Accipit aũt multiformiter nomẽ ſpei. Aliqñ .n. nominat affectõem: ſm ꝙ dicit Boetius.

Gaudia pelle: pelle timorẽ: ſpemqꝫ fugato
Nec dolor adſit. Aliqñ noiat habitũ virtutiſ: ⁊ tunc ſpes non habet ortũ ex meritis. ſed ex ea merita oriunt. Aliqñ noiat virtutis actuꝫ: ⁊ tũc ſpes oritur ex intuitu meritoꝝ. Nemo enim recte ſe ſperat ad beatitudinẽ perueturꝝ niſi qui deo ſeruit vel ſeruire proponit. Aliqñ nominat virtutis ſtatũ. ⁊ tunc ſpes ex meritis cõcomitantibus habet ortũ. iuxta illud Ro. v. Probatio operat ſpem .i. certitudinem: ſm gloſam. ad quã certitudinẽ per bona opera. ⁊ maxime p aduerſoꝝ tolerantiam puenit. Aliqñ noiat virtutis terminuꝫ ſiue obiectũ .i. rẽ ſperatã .ſ. beatitudinẽ ſempiternã. Et tunc ſpes ex gratia ⁊ meritis pcedentibus habet ortũ. Et ſic ſpes virtus ſm pmã acceptõem ſui precedit merita ſꝫ vltimã ſequitur. ſm duas intermedias ſequitur ⁊ pcedit. ¶ Habet aũt ſpes excellentiã in actu ſuo. Nam habens potentiã iraſcibilem pro ſubiecto: virtutũ habitus preſupponit. qbus ſupeminet vt regina. Habet enim iraſcibilis deteſtari mala culpe: tolerare mala pene. aggredi terribilia. erigi ad ardua. Ad deteſtationem culpe aliene requirit iram per zelũ. Ad deteſtatõem culpe ꝓprie reqrit pñiam. Ad perpeſſionẽ maloꝝ pene reqrit patientiam. Ad aggreſſionẽ terribiliũ habet fortitudinẽ: ⁊ tunc ad expectatõem eterne beatitudinis p ſpem erigit a dño liberaliter repromiſſe. ¶ Aſſignat aũt inter fidẽ ⁊ ſpem differentia per hunc modũ. Nã fides eſt bonarum rerũ ⁊ maloꝝ. Spes eſt tm̃ bonarum. Eſt etiã fides reꝝ preteritaꝝ: preſentiũ ⁊ futuraꝝ. Spes tñ futuraꝝ. Itẽ fides eſt rerũ propriarum ⁊ alienarum. Spes eſt ſolũmodo propriarum.

¶ De charitate. Sectio xl.

Sequitur videre de charitate. Circa quã debeo conſiderare diffinitionem: diſtinctõem: pfectõem: diligibilium ſufficientiã: ⁊ ordinis exigẽtiã. ¶ Charitas tripliciter diffinit. Nã cõparata ad obiectũ diffinit in ſententijs a mgrõ. Charitas eſt dilectio qua diligit deus ꝓpter ſe: ⁊ proximus ꝓpter deũ. Comparata ad actũ ꝓprium qui eſt viuere ⁊ adherere: diffinit ab auguſtino ſic. Charitas eſt rectiſſima animi affectio coniungẽs nos deo. Vel. Charitas eſt virtus qua deum videmꝰ eo qð frui deſideramus. Vel. Charitas eſt vita copulans amantẽ cum amato. Cõparata ad habitũ ſibi iniunctũ diffinitur ab apoſtolo .i. Thimõ .i. Charitas eſt finis precepti: de corde puro ⁊ ↄſcientia bona: ⁊ fide nõ ficta. ¶ Diſtinguit enim inter amorẽ: dilectõem ⁊ charitatem. Nam amor competit rationalibus ⁊ irrationalibus creaturis. Dilectio vero ⁊ charitas niſi rõnalibus dicit conuenire. Itẽ inter dilectionem ⁊ charitatẽ differentia inuenit. Nã dilectio quaſi de diuerſis electio: rõnabilibꝰ cõuenit ſiue iuſtis ſiue iniuſtis. Charitas vero ſolum eſt iuſtoꝝ. ¶ Eſt autem in charitate pre ceteris virtutibꝰ perfectio ⁊ dignitas ſpecialis. Nam cum ſit forma virtutum non poteſt eſſe informis: triplici rõne. Vna ex pte obiecti. Idem enim habet p obiecto ⁊ p fine. Inſepabilis enim eſt a fine: rõne cuiꝰ eſt perfectio: quantũ ad meritũ in virtute. Alia ex parte ſubiecti. Ipſa enim eſt regula rectificans voluntatẽ. qua rectificata tota aĩa recte viuit. Tertia eſt ex parte cauſe. habet eniꝫ ſimilitudinem cũ ſpũſancto: a quo eſt. qui etiã charitas dicit ſiue amor: a quo inſepabilis ẽ ⁊ ideo eſſe informis omnino non poteſt.
¶ Quattuor autem ſunt ex charitate diligẽda ſm Auguſ. Vnũ qð eſt ſupra nos .ſ. deuſ

Alterũ qđ nos ſumus. Tertiũ qđ iuxta nos ſcʒ ꝓximus. Quartũ qđ infra nos eſt.ſ.humanũ corpus. Horũ quattuor ſufficientia ſic accipit. Ex charitate diligere eſt ſummũ bonum optare dilecto. Qui ergo ex charitate diligit: aut optat ſummũ bonũ ipſi deo: ꝛ ſic eſt primũ mēbrũ. aut ſibi ipſi. ꝛ ſic eſt ſecũdũ membrũ. aut ſibi ſimili: ꝛ ſic eſt tertiũ. aut ſibi inherenti: ꝛ ſic eſt quartũ. Eſt autē deus diligendus primo ſup omnia ꝓpter ſe. nos ſecundo ꝓ deo ꝛ ſub deo: ꝓximus noſter tertio ſicut nos ꝛ ex quo nos.q: affectu ꝛ effectu. ad qđ nos.q: ad grām in preſenti ꝛ ad gloriā in futuro. in quo nos.q: in bono: propter qđ nos.q: ꝓpter deũ. Quarto corpus noſtrũ infra nos ꝛ ꝓximũ tanqʒ bonũ minꝰ precipuũ. Ad hec autē exequenda dat nobis virtus charitatis habitꝰ. ꝛ duplex mādatũ: in quo pēdet vniuerſitas noui ꝛ veteris teſtamēti. Aſſignat autē Ambroſiꝰ ꝑter ſuꝑdictũ aliũ ordinē diligēdi. vt primo deũ. ſcđo noſmetipſos. tertio parētes. deinde filios ꝛ fratres: poſtea domeſticos. deniꝗ inimicos diligamꝰ.

¶ De prudentia. Sectio xli.

s Equitur videre de virtutibus cardinalibus: ꝛ primo de prudentia. Circa quā tria ſunt breuiter vidēda.ſcʒ diffinitio. ſpecierũ collectio: ꝛ actuũ variatio. ¶ Prudentia diffinit ſiue deſcribit ab Auguſtino in libro de moribus eccleſie. Prudētia eſt amor ea quibꝰ adiuuat in deũ ab his quibus impedit ſagaciter diſcernēs. A gregorio ſic. Prudētia eſt cognitio vitandarũ rerũ ꝛ appetendarũ. A Tullio in rhetoricis ſic. Prudentia eſt rerũ bonarum ꝛ malarũ ꝛ vtrarũqʒ ſcientia. Ab eodem de officijs. Prudentia eſt cognitio imitandarũ fugiendarũqʒ ſcientia rerũ. Ab eodem in libro de requie mentis ſic. Prudētia eſt rerũ bonarũ ꝛ malarũ cum alterius dilectōe ꝛ reliquarum deteſtatōe ſcientia. ¶ Partes ſiue ſpecies prudentie ſcđm Tulliũ in rhetoricis ſunt tres.ſ. memoria: intelligentia: ꝛ prouidentia. Memoria eſt ꝑ quā animus aſpicit ea q̄ fuerũt. Intelligentia eſt ꝑ quā perſpicit ea que ſunt. Prouidentia eſt per quā futurũ aliqđ videt anteqʒ factũ ſit. Seneca videtur decorare tullio in his tribus dicēs. Si prudens es animus tuus tribus tpibus diſpenſetur. Prudentia ordina: futura ꝓuide: ꝛ preterita recordare. Scđm dogma philoſophorũ prudentia diuidit in quattuor ſpecies.ſ. ꝓuidentiā. circũſpectōem: cautionē: ꝛ docilitatem. Prouidentia eſt preſens notio futurorũ per tractatus euentũ. Circũſpectio eſt contrariorũ viciorũ cautela. Cautio eſt diſcernere a virtutibus vicia: virtutũ ſpecie preferentia. Docilitas eſt prudētia erudiendi iperitos. ¶ Secundũ Auguſtinũ in libro de ſpũ ꝛ aīa. habʒ prudentia plures actus. Nā prudentia ſcit qđ debeat facere. prudentia eſt ſcire qđ poſſit. prudentia eſt in eligendis. prudētia eſt nihil penitendũ appetere: ꝛ nihil preter iuſtũ velle facere. Scđm Macrobiũ. prudentia eſt mundũ iſtum ꝛ oīa que in mūdo ſunt diuinorũ contemplatōe deſpicere. ꝛ oēm animi cogitatōem in ſola diuina dirigere. Prudentia eſt ad rōnis normam que cogitat queqʒ agit vniuerſa dirigere: ꝛ nihil preter rectũ velle facere. humaniſqʒ actibus tanqʒ rōnis arbitrio ꝓuidere. Prudētie inſunt rō: intellectꝰ: circũſpectio: prouidentia: docilitas: agnitio. Item prudentia in homine iam purgato eſt diuina nō quaſi in electione preferre: ſed ſola noſſe. Officiũ etiā prudentie eſt ex preteritis ꝛ preſentibus futura per pendere. Vñ dicit Boetius in libro de conſolatōe phie. Nō qđ ante oculos eſt ſiũ ſufficit intueri. rerũ exitus prudentia metit. Circũſpectōis officium eſt per diligentē conſideratōem inter cōtraria vicia mediũ tenere.

¶ De temperantia. Sectio xlij.

s Equitur videre de temperantia quātum ad tria.ſ. quantũ ad diffinitionem. ſpecierũ aſſignatōem. ꝛ actuũ variationem. Temperantia deſcribitur a Tullio in prima rhetorica. Temperantia eſt rōnis in libidines atqʒ in alios nō rectos impetus animi firma

⁊ moderata dominatio. Item ab eodem in libro de officijs. Tēpantia eſt dominiū rōnis in libidinem: ⁊ in motus alios importunos. Ab Auguſtino in libro de moribus eccleſie. Temperantia eſt amor deo ſeſe integrum incorruptūq; conſeruans. A Macrobio. Tēperantia eſt nihil appetere penitendum: in nullo legem moderationis excedere ſub iugo rationis cupiditatem domare. Ab Auguſt. in libro de libero arbitrio. Temperantia eſt affectio coercens ⁊ cohibens appetitū ab his rebus que turpiter appetuntur.

¶ Partes tēpantie ſm Tullii in prima rhetorica ſunt tres: ſcʒ continentia. clementia: ⁊ modeſtia. Continentia eſt per quā cupiditas conſilij gubernatione regitur. Clementia eſt virtus per quā animꝰ in odium alicuius temere concitatus benignitate retinet̄. Hec ſm Tulliū. Scdm Senecā vero. Clementia eſt temperātia animi in poteſtate vlciſcendi. vel ſuperioris lenitas aduerſus inferiorē in penis conſtituendis. Modeſtia ſm Tulliū eſt per quā pudor honeſtatis puram ⁊ ſtabilem cōparat auctoritatē. Auctoritas i hac deſcriptione ſtabilis appellat̄ grauitas perſeuerans. Scdm dogma philoſophorū: partes temperantie ſunt que ſedis motibus dn̄antur. que ſunt: modeſtia: verecundia: abſtinentia: caſtitas: honeſtas: moderantia: parcitas: ſobrietas: pudicicia. Modeſtia ē que facit cultum ⁊ motum ⁊ omnē noſtram occupationem vltra defectum ⁊ citra exceſſuʒ ſiſtere. Verecundia eſt in geſtu ⁊ verbo honeſtatem ſeruare. Abſtinentia ⁊ honeſtas: moderantia ⁊ parcitas ⁊ ſobrietas cōuiuij cohibent nutrimenta. Abſtinentia eſt ſtatutum terminū prandendi non preuenire. Honeſtas eſt nec lautiores cibos q̄rere: nec in apparatu operam dare. Moderantia eſt nimium ciborum appetitū rationis imperio reuocare. Parcitas eſt menſurā refectionis non excedere. Sobrietas eſt exceſſum in potu cohibere. Huius officium eſt arcere mala ebrietatis. Caſtitas eſt abſtinentia ab omni coitu illicito. que eſt triplex. ſcilicet coniugalis: vidualis: virginalis. Virginitas eſt ſm Auguſtinum in carne corruptibili perpetue incorruptionis meditatio. Pudicicia eſt moderamine rationis petulantiā domare. ¶ Actus temperantie ſm Auguſtinū ſunt contra proſpera nō preſumere qd nō poſſit exerceri in verecundis. terrenas cupiditates non niſi reprimere: ſed penitus obliuiſci. Scdm Macrobium: temperantia eſt oīa relinquere inq̄ʒtū natura patit̄ que corporis vſus req̄rit.

¶ De fortitudine. Sectio. xliij.

Sequit̄ videre de fortitudine quantum ad diffinitionem: ſpecierū aſſignatōem: ⁊ actuū variationem. Fortitudo ſic deſcribitur a Tullio in prima rhetorica. Fortitudo eſt cōſiderata periculorū ſuſceptio: ⁊ laborum pͦpeſſio. Item ab eodem in ſcda rhetorica. Fortitudo eſt magnarū reruʒ appetitio ⁊ humilium contemptio: ⁊ cum ratione vtilitatis laborū pͦpeſſio. Item ab eodē. Fortitudo eſt rōnalis aggreſſio terribilium cū conſtanti eorū pͦpeſſione. Scdm Ariſtotelem. Fortitudo eſt virtus difficilimorum in paſſionibus operatiua gratia boni. Augꝰ de moribus eccleſie. Fortitudo eſt amor facile omnia tolerans pͦpter id quod amatur. Fortitudo etiam aliter deſcribitur. Fortitudo eſt firmitas animi contra moleſtias ſeculi. Et ſumitur de Math. xv. Erant quatuor milia ⁊c. ¶ Partes fortitudinis ſiue ſpecies ſm Tullium ſunt quatuor. ſcilicet magnificentia: fidentia: patientia: ⁊ perſeuerantia. Macrobius ſeptē ponit partes fortitudinis. ſ. magnanimitatem: fiduciā: ſecuritatem: magnificentiam: cōſtantiā: patiētiā: firmitatē. Scdm dogma aliquorū. Fortitudo eſt virtus reſtringēs impetus aduerſitatū. Huiꝰ ptes ſunt q̄ ei q̄ʒ hec efficiunt: q̄ ſunt: magnanimitas: fiducia: ſecuritas. magnificētia: cōſtantia: patiētia. fidētia: ⁊ pſeuerātia. Magnanimitas ē difficiliū ſpōtanea ⁊ rōnalis aggreſſio. Fiducia eſt certa ſpes animi pducendi ad finē rē inchoatam. Securitas eſt habitus ſm quē immi-

nentes incōmoditates: ⁊ rei inchoate affines non formidantur. Magnificentia ſm tullium eſt rerum magnarū ⁊ excelſarum cum animi ampla quadā ⁊ ſplendidiſſima ppoſitione cogitatio atqz adminiſtratio. Scdm macrobiū. magnificentia eſt difficilium ⁊ preclarorum cōſummatio. Conſtātia eſt ſtabilitas animi firma: ⁊ in propoſito perſeverās. Patientia eſt virtus contumeliarum ⁊ oīs adverſitatis equanimiter mala portans. Item aliter Patientia eſt equanimis malorum illatorum tolerantia. Grego. Vera patientia eſt aliena mala equanimiter perpeti. ⁊ contra eum qui mala irrogat nullo animi dolore moveri. Itē aliter diffinitur. Patientia eſt omnium paſſionum moleſtarum aliunde illatarū victoriosa perpeſſio. Fidentia eſt virtus p quā magnis ⁊ honeſtis in rebus multū ipſe animus ſe in fiducia collocavit. Perſeverantia ſm Tullium eſt ratione bene cōſiderata ſtabilis ⁊ perpetua permāſio. Magiſtraliter ſic deſcribit. Perſeverantia eſt permanētia in bono diuturna ſive finalis. Nota q conſtantia eſt permanentia in propoſito. Perſeverantia eſt permanentia in bono: ſive continuatio boni. Conſtantia cavet levem tranſitū a propoſito in propoſitū. Perſeverantia vero diſcontinuationem vel imperfectionem reſpectu debiti finis. ¶ Scdm Auguſtinū: actus fortitudinis eſt contra adverſa facere quod poſſit: cōſtans in tolerandis nihil niſi turpia timere: ⁊ quicquid agimus vel cogitam⁹ ad rationis normam dirigere.

¶ De iuſticia. Sectio xliiij.

Sequitur videre de iuſticia quantum ad diffinitionem: ſpecierum aſſignationem: ⁊ actionum progreſſionem. ¶ Iuſticia diffinit ſic a Tullio in. i. rhetorica. Iuſticia eſt habitus animi cōmuni utilitate ſervata: ſuam unicuiqz tribuens dignitatem. Macrobius. Iuſticia eſt unicuiqz ſervare quod ſuū eſt Aug. in libro de libero arbitrio. Iuſticiam quid dicam eſſe: niſi virtutem, qua ſua cuiqz tribuunt. Sup Matth. v. Beati qui eſuriunt ⁊ ſitiūt iuſticiā. Iuſticia eſt ſua cuiqz tribuere ſibi proximo ⁊ deo Seneca. Quid eſt iuſticia niſi nature tacita conventio in adiutorium multorum inventa. Idem. Iuſticia divina lex eſt ⁊ vinculum ſocietatis humāe. Iſido. Iuſticia eſt ordo ⁊ equitas qua homo cum unaquaqz re bene ordinat. Anſelmus. Iuſticia eſt rectitudo voluntatis propter ſe ſervata. pter ſe rectitudinē ſcz. Item aliter diffinit ſic. Iuſticia eſt virtus conſervatrix humane ſocietatis: ⁊ vite communitatis. Aug. de moribus eccleſie. Iuſticia eſt amor ſoli amato ſerviens: ⁊ propterea recte dominans ceteris que homini ſubiecta ſunt. A magiſtris ſic. Iuſticia eſt cōſtās ⁊ perpetua voluntas ius ſuum unicuiqz tribuens. ¶ Iuſticia ſm quoſdam dividit in ſeveritatem ⁊ liberalitatē. Severitas eſt vir⁹ debito ſupplicio coercens iniurias. Liberalitas eſt virtus beneficiorum erogatrix. que pro affectu benignitas: pro effectu beneficentia nominatur. Et conſiſtit hec virtus tota in tribuendo. Benignitatem vero dividūt in ſeptem partes. ſ. religionem: pietatem: innocētiam: amicitiam: reverentiam: cōcordiā: miſericordiam. Alij dividunt in īnocentiā: amicitiā: cōcordiam: pietatem: religionē: affectum: ⁊ humanitatem. Scdm Tulliū in. i. rhetorica. Ad iuſticiam pertinet religio: pietas: gratia: vindicatio: obſervantia: ⁊ veritas: addo pronunc diſciplinam ⁊ obedientiaz. Religio eſt virtus que ſuperioris cuiuſdā nature quā divinam vocant curā cerimoniamqz affert. Hec grece dicitur latria: que ſic deſcribitur Latria eſt cultus deo debitus ⁊ exhibitus. Vel. Latria eſt voluntas impendendi deo cultum debitū. Impendit autem cult⁹ debitus deo. corde p fidem: ſpem ⁊ charitatē. ore per adorationē: laudationem: benedictionē: ⁊ gratiarū actionē. ope p oblationē: purificationem: ⁊ geniculationē. Huius primū officium eſt perpetrati ſceleris penitere. Scdm eſt: temporaliū mutabilitatē parvipendere. Tertium: vitā noſtrā ex toto deo cōmittere.

Quartum veritatē ſeruare. Nota tñ ꝙ dulia aliqñ idem eſt qḋ latria. Stricte tamen ⁊ ꝓprie accipit̄ ꝓ reuerētia ſanctis ſiue ꝑſonis ſublimib⁹ exhibenda. que ſic deſcribit̄. Dulia eſt ſeruitus vel cultus creature debitus ⁊ exhibitus. Et videt̄ idē eſſe cū reuerētia poſita in prima diuiſione iuſticie. que ſic deſcribit̄. Reuerentia eſt virt⁹ ꝑſonis grauibus vel aliqua ꝑlatione ſublimatis debite honorificationis cultū exhibens. Deo autē debet̄ latria. ſanctis dulia. beate virgini marie hyperdulia. Pietas eſt virt⁹ per quā ſanguine coniunctis: patrieqꝫ beniuolis officiū ⁊ diligens tribuit̄ cultus. Gratia eſt virtus in qua amicitiarum ⁊ beneficiorum alteri⁹ memoria ⁊ remunerandi voluntas continetur. Vindicatio eſt virtus per quam vis aut iniuria. ⁊ omnino omne qḋ obfuturū eſt deſendendo aut vlciſcendo ꝓpulſatur. Obſeruātia eſt virtus per quam homines in aliq̄ dignitate cultu quodam ⁊ honore dignantur. Veritas eſt virtus per quā immutata ea q̄ ſunt: aut que ante fuerunt: aut futura ſunt dicuntur. Innocentia eſt puritas animi iniurie omnem illationem abhorrens. Hac virtute dij placantur. Amicitia eſt voluntas bona erga aliquem cauſa illi⁹ qui diligitur: cū ei⁹ pari intentione a quo diligitur. Huius primū officiū eſt idem velle ⁊ idem nolle ⁊ alterum ſecreto admonē ⁊ palam laudare. Concordia eſt virtus conciues ⁊ cōpatriotas in eodem iure ⁊ cohabitatione ſpōtanee vinciēs. Miſericordia eſt virtus per quam animus ſuper calamitate afflictorum mouetur. Hec virtus nihil humanū a ſe alienū putat. aliorꝫ damna vel cōmoda ſua eſtimat. Diſciplina ſm Ciprianum eſt morum ordinata correctio: ⁊ maiorum ꝑcedentiū patrꝫ regularis obſeruatio. Scḋm Hugonem de ſctō victore. Diſciplina eſt conuerſatio bona ⁊ honeſta. cui parum eſt nō malū facere: ſed ſtudet in his que bene agit per cuncta irreprehenſibilis apparere. Idem. Diſciplina eſt omniū membrorum motus ordinat⁹: ⁊ diſpoſitio decens in omni habitu ⁊ actione. Bernar. Diſciplina ceruicem ſubmittit: deponit ſupercilia. vultum componit. ligat oculos. cachinnos cohibet. moderatur linguam. gulam frenat. iram ſedat. format inceſſum. Obedientia ſic deſcribitur. Obedientia eſt voluntas faciendi preceptum vel mandatum ſuperiorū. Itē ſic. Obedientia eſt obtēperatio ſm regulam ſacre ſcripture maioribus quibuſcunqꝫ debita. Vel ſic. Obedientia eſt ſpontaneū ⁊ rationabile ꝓprie voluntatꝭ ſacrificiū. Vel ſic. Obedientia eſt pio ſtudio ꝓprie volūtatis abnegatio. Auguſtin⁹. Citius exaudit̄ vna obedientis oratio: q̄ꝫ decem milia cōtemptoris. Equitas eſt amor equalitatis in his in quibus debet eſſe equalitas. ¶ De iuſticia dicitur Proſper. Iuſticia eſt quedā animi nobilitas ſuam cuiqꝫ tribuens dignitatem: ſuperioribus reuerentiam: paribus concordiā: inferioribus diſciplinā: deo obedientiā. ſibi ipſi ſanctimoniam: inimico patientiā: ⁊ miſero compaſſionem. ¶ Scḋm Auguſtinum Actus iuſticie eſt ſcire quid debeat reddere: non velle pluſq̄ꝫ poſſit diſtribuere. omnem animi cogitationem ad ſolum deū dirigere ⁊ erigere. cūqꝫ tanq̄ꝫ nihil aliud ſit ſola mētis acie intueri. Secundū alios autem eſt etiam actus iuſticie ad vnam conſentire viam vniuſcuiuſqꝫ virtutis obſequiū ſeruare. vnicuiqꝫ quod ſuum eſt reddere. Item cum ſuperna ⁊ diuina mente ſociari. vt ſeruet cum ea perpetuum fedus imitando.

¶ De ſeptem donis ſpiritusſancti.

Sectio xlv.

Septem ſunt dona ſpūſſancti. q̄ enumerat Iſaias. xi. ſ. donum ſapientie ⁊ intellectus: donum cōſilij ⁊ fortitudinis. donum ſcientie ⁊ pietatis: ⁊ donum timoris dni. Habemus autem videre de donis diuinis que ſpirituiſſancto attribuuntur tria. ſ. ſpecialem ſufficientiam: ſingularē cōſiſtentiā: ⁊ generalem differentiam. ¶ Specialis ſufficientia habituū ꝑdictorū ſic accipitur. Dona ſpūſſancti ſpecialiter ſūt. vl' q̄ꝫ

cipaliter ad expiendas potentias anime in agendo. Habemus autem expediri q̃ztu ad declinationem mali. ⁊ sic eſt donum timoris. Item quantū ad operationē boni. ⁊ hoc dupliciter. Nam aut eſt bonum neceſſitatis ad quod expedimur per donum pietatis. cuius regimen directiuū eſt donum ſciētie. Aut eſt bonum ſupererogatōis. ad quod expedimur per donū fortitudinis. cuius regimen eſt donum conſilij. ¶ Ad maiorem hoꝝ donoꝝ euidentiam attendenda eſt cōſiſtentia actuū ſingulorum. Nota ergo primo ꝙ ſapientia cōmuniter accepta dicit cognitionem generalem rerum diuinaꝝ ⁊ humanarū ſm Auguſtinum ⁊ phm: qui dicit ꝙ ſapiens eſt qui omnia nouit. Minus communiter dicit cognitionem rerū eternarū.i. Chorin.xij. Alij datur ſermo ſapientie. ideſt cognitio eternorum. Proprie dicit cognitionem qua colitur deus fidei ſpe ⁊ charitate. Job.xv. Pietas ipſa eſt ſapientia. Magis proprie nominat cognitionem dei experimentalē: ⁊ ſic ē vnū de ſeptem donis ſpūſancti. cuius actus conſiſtit in deguſtando ſuauitatem dei. Qui quidem actus partim eſt cognitiu⁹. partim affectiuus. ita ꝙ in cognitione incohat: ⁊ in affectione conſummat. Item habem⁹ qeſcere in optimo per intelligentiā virtutis: ⁊ ſic eſt donum intellectus. ⁊ per affectionem bonitatis. ⁊ ſic eſt donum ſapientie. ¶ Scientia etiam dicitur tribus modis. Quedā enī eſt ſcientia conſiſtēs in intellectu pure ſpeculatiuo: fundata ſuper principia ratiōis. vt eſt ſcientia acquiſita ſiue humana philoſophia. Quedam eſt conſiſtens in intellectu inclinato ab affectu: fundata ſuper principia iuris naturalis: ordinans ad rectam ⁊ honeſtā vitam: vt eſt ſcientia prudentie virtutis. Quedam eſt conſiſtens in intellectu inclinato a fide. ⁊ inclinante ad operationem bonā. fundata ſuper principia fidei: habens ortum a donis ſpiritualis gratie: vt eſt donum ſcientie. cuius actus p̄cipu⁹ eſt dirigere in agendis: ſm exigentiam regule fidei ⁊ imitationē chriſti. ¶ De dono intellectus tenē ꝙ eius actus conſiſtit in contemplatione non ſolum creatricis eſſentie. ſꝫ etiam in contemplatione ſpiritualis creature. Habet quidem cognitio de deo ſub ratione veri tripliciter. ſcꝫ ſimplicem aſſenſum. ⁊ ſic eſt fides faciēs aſſentire. per rationis adminiculū: ⁊ ſic eſt intellectus donum: cui⁹ eſt credita per rationē intelligere. per ſimpliceē contuitū: ⁊ ſic ē mūdicia cordis: cuius eſt videre deum. Etenim ad intelligendum credita nō adiuuat homo per rationes ſumptas a conditoribus. ¶ De dono conſilij tene: ꝙ conſiliū aliqū dicit actum conſiliandi. aliqū dicit illud ad qđ terminat ille actus. aliquādo dicit habitū qui expedit ⁊ dirigit animā ad eligendum proſequenda: ⁊ vitandū fugienda. Habitus autem dirigēs ſi ſit reſpectu eligibilium que ſunt neceſſitatis eſt prudentie: que dirigit ad talia: licet minus excellenter q̃ꝫ ſcientia que eſt donum. Si autem eligibilia ſint arduitatis ⁊ difficultatis: eſt donum conſilij. Poteſt quippe hō dirigi in electione. vel ſm regulam iuris naturalis: ⁊ ſic eſt prudentia. vel ſm regulā iuris diuini: ⁊ ſic eſt donum conſilij. cui⁹ eſt dirigere in electionem proſequendoꝝ ⁊ fugāꝫ vitandoꝝ. ¶ De dono fortitudinis eſt tenē dum ꝙ eius actus conſiſtit in ſuſtinētia paſſionum: ⁊ aggreſſione arduoꝝ. Aggredi autem ardua ſiue ꝑpeti paſſiones poteſt homo dupliciter. vel propter iuſticie ⁊ honeſtatis conſeruationem. ⁊ ſic reſpicit virtutē fortitudinis. vel propter chriſti perfectam imitationem. ⁊ ſic reſpicit donum fortitudinis. Primum eſt de dictamine iuris naturalis. Secūdum de dictamine iuris diuini. Actus ergo doni fortitudinis attendiſ penes promptam ⁊ expeditam tolerātiam paſſionū. ¶ De dono pietatis tene ꝙ pietas attenditur erga deum: ⁊ eſt idem qđ latria. erga parentes: ⁊ eſt pars iuſticie ſm regulam iuris naturalis: ⁊ ſm obligationem neceſſitatis. Attenditur etiam erga proximum dei imagine inſignitū: ⁊ ſic eſt ſpiritusſancti donum. Sed nota ꝙ mi-

ſericordie virtꝰ attendit in ꝓximo ꝯformitatem in natura: ⁊ neceſſitatẽ in miſeria: pꝛeuio dictamine iuris naturalis ſm regulam pꝛudentie. Pietas vero attendit in pꝛoximo diuinam imaginẽ pꝛeuio dictamine iuris diuini ſm regulam doni ſcientie. Ex dono ergo pietatis eſt homo beniuolus cuilibet creature: dei imagine inſignite. Talis autem beniuolentia pꝛo loco ⁊ tempoꝛe exit aliquando in compaſſionis affectum: aliquando in operis beneficium. Actus ergo pietatis pꝛecipuus eſt facere hominem beniuolum reſpectu cuiuſlibet pꝛoximi inquãtum gerit imaginez creatoꝛis. ¶ De dono timoꝛis tene ꝙ eius actus generalis eſt reſilire ab arduo. Et poteſt diffiniri communiter omnis timoꝛ ſic. Timoꝛ eſt reſilitio ab aliquo arduo vel excellẽte: Si autem illud arduum eſt in genere boni: tunc eſt reſilitio cum reuerentia. Si autẽ in genere mali tunc eſt reſilitio cum fuga. Damaſcenus dicit timoꝛem eſſe expectatoꝛẽ futuri mali. Auguſtinus diffiniens timoꝛem dicit. Timoꝛ eſt fuga animi ne amittat id qꝺ habet. Timoꝛis donum tria intuetur. ſ. penã vt eam fugiat: ⁊ ſic eſt timoꝛ ſeruilis. Offenſam vt eam caueat: ⁊ ſic eſt timoꝛ initialis qui vnum habet oculum ad penam: ⁊ vnum ad offenſam. Maieſtatem ſummam: vt ei reuerenter ſubiaceat: ⁊ ſic eſt timoꝛ filialis. cui duplex reſpectus eſt vnus in refugiendo offenſam ne ſeparetur a deo. Alius eſt pꝛincipalioꝛ in reuerendo deum: ⁊ iſte ꝑmanet ĩ beatis. ¶ Diſtinguunt̃ autem ſex timoꝛis differentie ſm ꝙ a triplici pꝛincipio habet oꝛtum. Habet enim oꝛtum a natura. ⁊ ſic eſt timoꝛ naturalis. a libidine ſiue concupiſcentia. ⁊ hoc vel ex nimio amoꝛe ſui. ⁊ ſic eſt timoꝛ humanus. vel ex nimio amoꝛe ſuoꝛum. ⁊ ſic eſt timoꝛ mundanus. A gratia: ⁊ hoc vel a gratia gratis data. ⁊ ſic ẽ timoꝛ ſeruilis. vel a gratia gratum faciente ſm incohata. ⁊ ſic eſt timoꝛ initialis. aut a gratia perfecta: ⁊ ſic eſt timoꝛ filialis. ⁊ iſte dicitur amicabilis vł amicalis: quia timet voluntatum diſſenſionem. Caſtus: quia timet ſponſi complexus ſeparationem. Filialis: q: timet patris indignationẽ. Sanctus: q: timet in omnibus inquinationẽ. ¶ De ſpiritusſancti donis nota differentiã generalem. Nam quoddam donum eſt a ſpiritusſancto: ⁊ nunq̃z cum ſpiritusſancto: ſic eſt timoꝛ ſeruilis: in quo viget voluntas peccandi ſi impunitas ſperaretur. Quoddam a ſpiritusſancto: ⁊ nunq̃z ſine ſpiritusſancto: ⁊ ſic ẽ donum charitatis: ⁊ gratie gratum facientis. Quoddam eſt a ſpiritusſancto: ⁊ poteſt eſſe cum ſpiritusſancto. ⁊ ſine ſpiritusſancto: vt eſt donum ſcientie ⁊ donum pꝛophetie. ⁊ cetere gratie gratis date.

¶ De beatitudinibus: ⁊ vita actiua: cũ operibus miſericoꝛdie: ⁊ de vita contemplatiua cum oꝛatione: ⁊ de duodecim fructibꝰ ⁊ quinq̃z ſenſibus. Sectio xlvi.

Septem ſunt beatitudines quas enumerat ſaluatoꝛ in ſermone in monte. ſ. paupertas ſpiritus. mititas. luctus. eſuries iuſticie. affectꝰ miſericoꝛdie. mũdicia coꝛdis: ⁊ pax. Circa beatitudines habemus videre numerum: ſufficientiam: vite duplicis excellentiam: vſus duplicis conſequẽtiam. ¶ Sunt autem beatitudines numero ſeptem. quarum ratio ⁊ ſufficientia ſic accipitur. Beatitudines ſunt ad potentias anime perficiendas. Ad itegrã autẽ perfectionẽ tria pꝛecipua requiruntur. ſ. perfectus receſſus a malo. perfectus pꝛofectꝰ in bono. ⁊ perfectꝰ ſtatus in optimo. Malum autẽ pꝛocedit aut a timoꝛe ſuperbie: a quo elongamur ꝑ paupertatem ſpiritus: aut ex rancoꝛe malicie: a quo elongamur per mititatez. aut ex languoꝛe ꝯcupiſcẽtie. a quo elongamur per luctũ. Perfectus autẽ pꝛofectus vel ꝓceſſus in bono eſt ſm imitationem diuinam. Uniuerſe autem vie dñi ſunt miſericoꝛdia ⁊ veritas: que pꝛo iuſticia ponit̃. Deum iuſtũ per eſuriez iuſticie imitamur. deo miſericoꝛdi per affectum miſericoꝛdie confoꝛmamur. Perfectus ſtatꝰ in optimo eſt per limpidam cognitionẽ ĩ veroꝛ ⁊ ſic eſt mundicia coꝛdis ad videndum

deum.⁊ per tranquillã affectionẽ in bono:⁊ ſic eſt pax mentis ad fruendũ deo. ¶ Habitus virtutum diſponunt ad exercitium vite actiue. Habitus donoꝝ ad ocium vite contemplatiue. Habitus beatitudinũ ad perfectionem faciunt vtriuſqꝫ. De his duab⁹ vitis ſignatis per Lyã ⁊ Rachel. per Petrũ ⁊ Johannẽ. per Martham ⁊ Mariã dicit Beda. Actiua panẽ corporalẽ eſurienti vl' panem doctrine ignoranti porrigit. errantẽ corrigit ſuperbum ad humilitatem reuocat. que ſingulis expediunt diſpenſat. Contemplatiua charitatem dei ⁊ proximi retinet. ſed ab exteriori operatione quieſcit. ſoli conditoris deſiderio inheret. ⁊ calcatis omnibus curis ad videndum faciẽ creatoris inardeſcit. ⁊ deſiderat miſceri ſupernis ciuibus de eterna domini in corruptione gaudentibus. Eſt autem triplex proprietas in vtraqꝫ: ſm quas mutuo ſe excedunt. Prima proprietas actiue eſt diligentia vtilitatis ⁊ neceſſitatis publice reſpectu rõnalis. Secunda eſt charitas erga proximum cũ compaſſione reſpectu concupiſcibilis. Tertia eſt fecunditas bonorum operum in agendo cũ perfectione patientie reſpectu iraſcibilis. In his contemplatiua exceditur ab actiua. Prima proprietas contẽplatiue eſt contuitus pulcritudinis ſũme maieſtatis cum delectatione reſpectu rational'. Secunda eſt quies cum ſecuritate reſpectu iraſcibilis. Tertia eſt mundicia cordis cum bonitate reſpectu concupiſcibilis. In his cõtemplatiua excedit actiuam. Ad actiuam ꝑtinent opera miſericordie. tam corporalia qꝫ ⁊ ſpiritualia. Corporalia ſunt ſeptem hoc ꝟſiculo comprehenſa. Unde verſus. Viſito: poto: cibo: redimo: tego: colligo: cõdo. Quorum ſufficientia ſic accipit᷑. Homo eſt ſubſtantia animata. per hoc tangitur vegetabilis: que indiget reſtauratione calidi ⁊ ſicci. et hoc per cibum. ⁊ frigidi ⁊ humidi: ⁊ hoc ꝑ potum. ſenſibilis ⁊ huic eſt neceſſarium duplex operimentũ propter exteriora nociua. remotum: ⁊ hoc eſt hoſpitium: propinquũ: ⁊ hoc eſt veſtimentũ. rationalis: ⁊ hic eſt ſubſtantia libera nata habere libertatem a carcere vel ab infirmitate. ⁊ ſic eſt contra intruſionem in carcere vel in lecto viſitatio. ⁊ a ſeruitute: ⁊ contra hanc eſt redemptio. mortalis: ⁊ ſic in eſte mori: ꝓpter quã ſiue poſtquam indiget ſepultura. Spiritualia quoqꝫ ſunt ſeptem hoc verſiculo comprehenſa. Inſtrue: conſule: caſtiga: ſolare: remitte: fer ora. Quoꝝ ſufficientia ſic accipitur. Defect⁹ ſpiritualis in proximo ſi non pot eſt releuari niſi per deum: tunc adhibenda eſt oratio. Si poteſt releuari per hominem: ⁊ eſt cognitiue vt ignorantia cognoſcendoꝝ: tunc eſt inſtructio. Si eſt ignorantia agendoꝝ: tunc eſt conſilium. Si vero eſt affectiue: aut eſt culpa cõmiſſa in te: ⁊ ſic eſt remiſſio. aut in alios: ⁊ ſic eſt correctio. Si eſt pena: aut eſt releuandus verbo: ⁊ ſic eſt conſolatio. aut facto: ⁊ ſic eſt ſupportatio. Ad contemplatiuam pertinet oratio. Unde de contemplatiua videndum eſt quantum ad diffinitionem. gradum diſtinctionem: ⁊ contentam ſub ea orationem. Contemplatio ſic diffinitur. Contemplatio eſt verus certuſqꝫ intuitus de quacunqꝫ re. A Richardo ſic. Contemplatio eſt libera mentis perſpicacia in ſapientie ſpectacula cũ admiratione ſuſpenſa. Uel ſic. Contemplatio eſt perſpicax ⁊ liber animi intuitus in res perſpiciendas vſquequaqꝫ diffuſus. Bernardus ponit ſex gradus contemplationis: qui ſunt vacatio: intuitio: admiratio: dilectio: delectatio: anhelatio. Auguſtinus de quantitate anime ponit ſeptem gradus ſiue actus. Primus dicitur animatio: ſecundus ſenſus. tertius ars. quartus virtus. quintus tranquillitas. ſextus ingreſſio. ſeptimus contemplatio. De oratione videndum eſt quantum ad diffinitionẽ in generali. ⁊ quantum ad aſſignationem petitionum orationis dominice in ſpeciali. Oratio ſic deſcribit᷑ ab Auguſtino. Oratio eſt pius mentis affect⁹: in deũ directus. A Johanne damaſceno ſic. Oratio eſt aſcenſus intellectus in deũ. Idem

Oratio eſt expreſſio deſiderij directi in deū propter bonū adipiſcendum vel malum remouendū: formata per verbū interius et exterius. Et magiſtraliter ſic. Oratio eſt oſtenſio voluntatis noſtre ei a quo impetrare ſperamus id qđ deſideramus. Grego. Veraciter orare eſt in compunctione amaros gemitus et non compoſita verba reſonare. Jam deſcendendum eſt ad orationem quā dominus compoſuit. in qua ſub ſeptenario petitionum comprehendit vniuerſitas petendorū et quantum ad ea que ſpectant ad premium patrie: et quantum ad ea que ſpectant ad meritum vie. Que ſpectant ad premium patrie ſunt intelligentia veritatis ſiue aperta viſio veri. que petit ibi. ſanctificetur nomen tuum ideſt noticia tui nois perſonis ſanctis et mūdis donet. Reuerentia maieſtatis ſiue ſecura tentio ſummi ardui que reges facit et per quam habetur regnū: que petit ibi. adueniat regnum tuū. Concordia volūtatis ſiue perfecta fruitio ſummi boni: que petitur ibi. fiat volūtas tua ſicut in celo et in terra. Que ſpectant ad meritū ſiue tranſitum vie: aut reſpiciunt collationem boni: aut amotionem mali. Collatio boni petit in pane quotidiano ſiue ſuperſtantiali: in quo petit quicquid neceſſarium eſt ad conſeruationem vite preſentis: tā ſm ſpiritum q̄ ſm corpus. Amotio mali petitur in tribus ſequentibꝰ. Eſt autem malum triplex. Quoddam tenet ratione preteriti. qđdam [illegible] quoddam futuri. Siue quoddam eſt malum culpe ſiue tranſgreſſionis. quoddam eſt malum pugne ſiue tentationis. quoddam eſt malum pene ſiue tribulationis. Primum petit amoueri in dimiſſione debitorū. ſecundū in victoria tentationum. tertium in liberatione ab oppreſſione aduerſorū. Per ſectionem beatitudinū ꝯſequit duplex vſus ſcꝫ quinqꝫ ſenſuū ſpiritualium: et duodecim fructus ſpiritus. Senſus ſpiritales ſunt viſus: auditus: guſtus: odoratus: et tactus. Viſu videtur ſponſi chriſti ſumma pulcritudo ſub ratione ſplendoris. Auditu auditur chriſti ſumma armonia ſub ratione verbi. Guſtu guſtatur chriſti ſumma dulcedo ſub ratione ſapientie comprehendentis verbū et ſplēdorem. Odoratu odorat chriſti ſumma fragrantia ſub ratione verbi inſpirati in corde. Tactu aſtringitur et palpatur chriſti ſumma ſuauitas ſub ratione verbi incarnati inter homines habitantis. Fructus vero ſpiritꝰ ſunt charitas: gaudiū: pax: patientia. longanimitas: bonitas: benignitas: fides: manſuetudo: modeſtia: continentia: caſtitas. Non ſunt autem ſenſus neqꝫ fructus per ſe habitus: ſed fructus dicūt affectuales delectationes circa bonitatem ſponſi deguſtandā. Senſus autē dicūt intellectuales perceptiones circa veritatem ſponſi ꝯtemplandā. Que cōtēplatio fuit in prophetis per reuelationē quantū ad triplicem viſionem. ſ. corporalē: imaginariā ſiue ſpiritualem. et intellectualē. In alijs vero iuſtis reperitur per ſpeculationem. q̄ incipit a ſenſu et peruenit ad imaginationem. de imaginatione ad rationem. de ratione ad intellectum. de intellectu ad intelligentiam. de intelligentia ad ſapientiam ſiue noticiam exceſſiuam. et ſic aſſiſtit verꝰ ſalomoni.

☙ De ſacramentis in generali.

Sectio xlvij.

Jam videndū eſt de tertio bñficio ieſu chriſti qđ eſt ſacramentalis medicina. De ſacramentis ergo pꝰmo videamus in generali. poſtea de ſingulis in ſpeciali. In generali habemus videre de ſacramentorum inſtitutione: differentia: [illegible] ſufficientia: [illegible] ☙ Inſtitutio ſacramentorum deuini decuit et nobis expediens fuit. Decuit quidem diuinā miſericordiā nobis prouidere remedia: non ſolū que faciunt ad remiſſionem culpe: ſed etiam pene. Decuit diuinā iuſticiam que a nobis exigit aliquā humiliationē quam exhibemꝰ per ſignorū ſenſibiliū obſeruationes. Decuit diuinam ſapientiā: que in ſenſibilibus decreuit remedia inuenire. ex quibus cōtingit naturam hominis interire. Nobis expediens

ſuit. Quoniam enī eramus ceci quo ad rationalē: ideo data ſunt ſacramenta ſenſibilia ad eruditionē. quoniā eramus elati quo ad iraſcibilem: ideo data ſunt ſacramenta corporalia ad humiliationem. quoniā eramus ꝓni ad malum quo ad concupiſcibilē: ideo data ſunt ſacramenta plura ad exercitationem. Sacramentum ſic diffinit in ſententiis. Sacramentum eſt inuiſibilis gratie viſibilis forma. cuius ſimilitudinem gerit ⁊ cauſa exiſtit. Hugo de ſancto victo. ſic diffinit. Sacramentum eſt materiale elementum ſubiectū oculis: ſimilitudine repreſentans: inſtitutione ſignificans: ſignificatione gratiam cōferens.

¶ Ordinant autem ſacramenta ſic. Baptiſmus: confirmatio: euchariſtia: penitentia: extrema vnctio: ordo: ⁊ matrimonium. Quinqʒ prima reſpiciunt perſonā. Ordo ⁊ matrimoniū eccleſiā. Ordo patet ſic. Naʒ baptiſmus eſt ad vulnerum curationem. Cōfirmatio ad curationis habite conſeruationē. Euchariſtia ad habite ⁊ conſeruate ꝓmotionē. Penitentia ad curatōis perdite reparationē. Extrema vnctio ad venialiū expiationē quo ad culpā ⁊ pene debite partem remittēdam. Ordo eſt reſpectu perſonaꝝ generātiū ſpiritaliter. Matrimoniū eſt generantiū corporaliter. Et vtraqʒ generatio eſt eccleſie neceſſaria nē deficiat in grā ⁊ natura. ¶ Quattuor autem ſunt ſacramēta que poſſunt iterari vl' potius frequentari. ſ. euchariſtia: penitentia. extrema vnctio ⁊ matrimoniū. Baptiſmus aūt ⁊ cōfirmatio ⁊ ordo non iterant q: in eis tres characteres indelibiles imprimunt: quibus ſm̄ diuerſos ſtatus fidei hoīes ab hominibꝰ diſtinguunt. Nā ſm̄ ſtatū fidei genite eſt character baptiſmalis ſm̄ q̄ fideles ab infidelibꝰ diſtinguunt. Scōm ſtatū fidei roborate eſt character cōfirmatōis diſtinctiuus fortiū ab infirmis. Scōm ſtatū fidei iam multiplicate eſt character ordinis: quo clerici a laicis diſtinguunt. ¶ Sufficientia ſacramentoꝝ ſic accipit. Sacramenta ſunt medicamenta ꝯ morbū. Morbꝰ aūt eſt duplex. ſ. morbus culpe ⁊ morbus pene. Morbꝰ culpe eſt duplex. ſ. originalis culpe. contra quaʒ eſt baptiſmus. ⁊ actualis culpe: que etiaʒ geminat. Nam quedaʒ eſt culpa actualis mortalis: contra quam eſt penitētia. quedā actualis venialis: contra quam eſt extrema vnctio. Morbus pene eſt quadruplex. ſ. ignorantia contra quam eſt ordo. malicia: contra quam eſt euchariſtia. infirmitas: contra quaʒ eſt cōfirmatio: concupiſcentia: contra quaʒ eſt matrimonium. Sacramenta ſunt etiam adiumenta. quia ſunt in adiutorium ſeptem virtutum. In adiutorium fidei eſt baptiſmus. In adiutorium ſpei eſt extrema vnctio. In adiutorium charitatis euchariſtia. In auxiliū prudentie ordo. In auxilium temperantie matrimonium. In auxilium fortitudinis confirmatio. In auxilium iuſticie penitentia. Sūt quoqʒ ſacramenta armamenta eccleſie militantis: que Cantici. iiij. dicitur terribilis vt caſtrorum acies ordinata. Eſt quidem terribilis: q: fortis ⁊ munita per ſacramentum confirmationis. acies q: coniuncta ⁊ vnita per ſacramentum euchariſtie. ordinata per ordinem. Ex hac acie quidam ſubtrahuntur per mortem. ad hos reſtaurandos eſt matrimonium. quidā proſternunt per culpaʒ. ad hos releuandos eſt penitentia. Hanc aciē quidaʒ ingrediunt vt prelient: ⁊ hoc per baptiſmū. quidā egrediunt vt coronentur: ⁊ hoc per extremam vnctionē. ¶ Dicit autē vnuʒ ſacramentū aliud precellere quinqʒ modis. ſ. propter ſignificationem. ſic matrimoniū precellit: quia ſignificat vnionē naturarum in chriſto. propter continentiā: ⁊ ſic excedit euchariſtia. propter efficaciam: ⁊ ſic excedit baptiſmus. propter dignitatē diſpenſatiuam: ⁊ ſic confirmatio: que a ſolis pontificibꝰ diſpenſatur. propter maiorē dignitatem ⁊ nobiliorē gradum in quo ponit. ⁊ ſic dicit ordo maior. Unde verſus. Maior in effectu baptiſmꝰ: corpus in eſſe Coniugiū ſigno. maior chriſma miniſtro Nobiliore gradu precellere dicitur ordo.

De baptiſmo. Sectio .xlviij.

NUnc de ſacramentis ſingulis eſt videndum. Et primo de baptiſmo quantum ad diffinitionem. ſignificationẽ forme expreſſionem: effectus collationem: nominis diſtinctionem. et operis completionẽ.

Baptiſmus ſecundum quod eſt nomen elementi ſignificantis et ſanctificantis virtute verbi: diffinitur ab Hugone ſic. Baptiſmus eſt aqua diluendis criminibus ſanctificata. Secundum vero quod eſt actus vel vſus elementi: diffinitur a magiſtro in ſententijs. Baptiſmus eſt intinctio corporis exterior: facta ſub forma verborum preſcripta. Secundum autem quod accipitur pro ſacramento et re ſacramenti: vt eſt character: diffinitur a Damaſceno. Baptiſmus eſt vite ſpiritualis principium. ſigillum et cuſtodia et illuminatio mentis. Et tangitur hic quadruplex conditio characteris quia enim preparat ad gratiam dei: dicitur vite ſpiritualis principium. quia [illegible] domini: dicitur ſigillum. et quia indebiliter perſeuerat: dicitur cuſtodia. quia ſpiritualiter diſponit ad fidem: dicitur illuminatio mentis. Secundum quod accipitur pro ſacramento diffinitur a Dionyſio. Baptiſmus eſt regenerationis ſacramentum: ſecundum quod prius ſubſiſtit in anima: animales ſpiritualiter formans motus: ad operationem diuinorum eloquiorum et actionum: et celeſtis quietis anagogẽ iter faciens. In hac diffinitione tangitur res ſacramenti que eſt gratia viuificans animam cum dicitur ſecundum quod prius ſubſiſtit in anima. Tangitur habilitatio potentiarum per virtutem: primo quantum ad actiuã: cum dicitur. formans animales motus. Secundo quo ad contemplatiuam cum dicitur: et celeſtis quietis anagogem.

Quantum ad ſignificationem nota: quod in baptiſmo ſicut in ceteris ſacramentis eſt aliquid quod eſt tantum ſacramentum: ſiue ſignũ ſignificans: vt elementum viſibile: aliquid eſt res tantũ ſignificata: vt gratia curans. Aliud quod eſt ſacramentum et res ſignata: vt character.

Forma quando puer immergitur exprimenda eſt hec. Ego baptizo te in nomine patris et filij et ſpiritusſancti amen. Hec forma debet exprimi ſine omiſſione vocali. ſine intermiſſione vocabuli. ſine prepoſteratione ordinis ſupradicti. et ſine commutatione nominis prenominati.

Effectus autem qui recipitur in baptiſmo ab homine humiliter accedente: eſt characteris impreſſio: gratie infuſio: et innocentie reſtitutio. celi apertio. Gratia igitur infunditur regenerans: et ratificans: et purificans ab omni culpa originali et actuali: tam mortali atque veniali. abſoluẽs nihilominus a pena eternali: et ab omni pena ſatiſfactoria temporali. Diſtinguitur autem triplex baptiſmus. ſ. flaminis: fluminis et ſanguinis. In baptiſmo flaminis qui eſt per penitentiam et ſpiritusſancti gratiam purificamur a culpa. in baptiſmo fluminis purificamur a culpa: et a ſatiſfactoria pena. In baptiſmo ſanguinis purificamur ab omni miſeria. Non ſunt autem baptiſmus flaminis et ſanguinis ſacramenta. cum in eis deficiant que conueniunt ſacramento. ſ. repreſentatio ex ſimilitudine. ſignificatio ex inſtitutione: et ſanctificatio ex verbi prolatione.

Quantum ad integritatem ſacramenti ſufficiũt verbum et elementum. Quantum ad ſolemnitatem premittuntur tanquam preparatoria catheciſmus et exorciſmus in paruulis et adultis. ita tamen quod in adultis requiritur fides propria: in paruulis ſufficit aliena. Quantum ad vtilitatem requiritur baptizantis recta intentio. et quantum ad vtilitatem baptizati fictionis depoſitio.

De confirmatione. Sectio xlix.

SEquitur videre de confirmatione quantum ad formã. quantũ ad materiã. quantũ ad diſpenſationem. quantũ ad gratie collationem: et quantum ad ſignificationem.

Forma in confirmatione ſeruanda eſt hec. Signo te ſigno crucis: et confirmo te criſmate ſalutis. In nomine patris et filij et ſpiritusſancti amen. In hac forma exprimitur duplex actus. quia in hoc ſacramento datur gratia ad robur fidei: quantum ad

confirmationem in corde. ⁊ quantum ad liberam confeſſionem in ore. Unus actus reſpicit liberā crucifixi confeſſionem quaſi ſemꝑ ferendā in fronte. alter reſpicit firmā ſtabilitatem in corde. ¶ Materia in hoc ſacramēto eſt chriſma confectum ex oleo oliuarum ⁊ balſamo. Oleum propter nitorem ſignificat fidem interiorem ex bona conſcientia. balſamum propter odorem ſignificat dignā ⁊ laudabilem confeſſionē in euidentia. ⁊ hoc ſm̄ correſpondentiā ad duplicem actum in forma expreſſum. ¶ Iſtud autem ſacramentū a ſolis epiſcopis diſpenſat᷑: qꝛ ſi alij pſumūt nihil faciunt. Quia enī tam in ɔfirmatiōe q̄z in ordine datur gratie plenitudo: propter hoc hec duo ſacramēta per eos ſolūmodo diſpēſantur qui gerunt auctoritatis plenitudinem.

¶ Gratia que confertur in confirmatiōe eſt gratia gratum faciens. Gratia autē gratū faciens dr̄ dupliciter. aut gratum faciēs de nō grato. ⁊ talis eſt gratia baptiſmalis ⁊ penitētialis: aut eſt magis gratum faciens de iā grato. ⁊ talis gratia dat᷑ in confirmatione. q̄ gratiam prius receptam ampliat ⁊ confirmat.

¶ In iſto ſacramento aliud eſt quod eſt tm̄ ſignum: vt eſt forma audibilis ⁊ materia viſibilis. aliud eſt quod eſt tantum res: vt ē gratia corroborans ⁊ confirmās. aliud eſt quod eſt res ⁊ ſignum. vt eſt character.

¶ De eucharistia. Sectio .l.

SEquitur videre de eucharistia. ⁊ hꝫ quantum ad integritatem: ſignificationem: repreſentationem: manducationem: ⁊ operationem. ¶ De integritate ⁊ neceſſitate huius ſacramenti ſunt quattuor. ſ. ordo ſacerdotalis. intentio conſecrandi: materia debita: ⁊ forma verborū preſcripta. Materia huius ſacramenti eſt panis ď frumento: ⁊ vinum de vite. Ille enim cibus inter omnes cibos ⁊ inter omnes potus eſt cōuenientior: cōmunior: efficacior: ⁊ ſanior. Ip̄ dn̄s ſe comparauit grano frumenti: ⁊ ligno. vitis. Et ideo in his duabus ſpeciebus conſec̄ ⁊ ɔficiēdū ɔſtituit. ad inuēdū qꝛ corp⁹ ſuū ſub hoc ſacramento contentū vt cibus: nō eſt cibus qualiſcūqꝫ: ſed cibus conueniens. cibus cōmunis: cibus efficax: cib⁹ ſanus. Uino miſcetur aqua: que ſignificat populū. ⁊ per coniunctionem ſui cum vino ſignificat membrorum cū capite vnitatē. Per vinū autem ſignificat᷑ vnio membrorū adinuicem. Forma ſuper panem eſt hec. Hoc eſt enim corp⁹ meum. Super vinū vero eſt hec. Hic eſt calix ſanguinis mei. Huius autem forme propoſitio eſt ſingularis. Eſt enī verbū operatiuum non operatione ſucceſſiua: ſed inſtantanea: ⁊ operatiuū nō alicui⁹ rei noue: vel non exiſtētis: ſed terminus eius eſt quod eius actu completū ⁊ non mutatū. ⁊ ad id terminatū vt eſt alterius ſignum: idest corporis chriſti myſtici: ⁊ hoc totū fit virtute verbi increati. adiuncto miniſtro circa materiam nihil agente. Quia g̃ hic ſermo ē ɔuerſiu⁹ ⁊ opatiu⁹ operatur circa ſubſtantiā panis. ideo pronomen demonſtrat ſubſtantiā panis ſub accidentibus que aſpici poſſunt oculis: ⁊ tangit᷑ id qđ cōuertit᷑ per ſubiectū ſicut in id in quod conuertitur per predicatum. Quia vero terminus operationis eſt ens actu non innouatū. debet ibi poni verbum eſſendi: non fiendi. Quia vero ſubito fit conuerſio. itā qꝛ ſimul eſt fieri ⁊ factū eſſe. ideo preſens verbū inſtātaneū non futurū ibi ponit᷑: eſt. ſ. ⁊ nō erit. Quia ꝟo operatio terminat᷑ ad corpus verum vt eſt ſignū corporis myſtici. in quo eſt diuerſitas operationū. dicit᷑ corpus ⁊ nō caro. qꝛ corpus eſt eterogeniū ⁊ non homogenium. caro vero homogenia. Quia ꝟo hec operatio fit virtute verbi increati adiuncta ⁊ vt coniuncta dr̄ meū non in perſona ſacerdotis: ſed chriſti verbi. ſ. incarnati. Qm̄ autē miniſter nihil operat᷑ circa materiam nec immutat. ideo nihil plus eſt de forma. Unde ſi miniſter nec tangat nec frangat dūmō conſecrare intendat ⁊ ꝟba dicat: confectum eſt.

¶ Quantū ad ſignificationē tene qꝛ in hoc ſacramēto eſt aliud tm̄ ſignū: vt ſpecies viſibilis panis ⁊ vini. Aliud tantū res. vt corp⁹

chriſti myſticum aliud res ⁊ ſignū: vt corp⁹ chriſti verū: quod eſt res ſignata per panem ex diuerſis granis confectū. ⁊ ſanguis ꝑ vinum ex diuerſis racemis expreſſum. ⁊ eſt ſignū corporis myſtici. Quia enim corpus pꝑeo habet eterogeneas diuerſas operationes in eccleſia ſignificat. ¶ In hoc ſacramento fit repreſentatio dn̄ice paſſionis. Unde fiūt ſignationes ſeptē vicibus ꝓpter paſſionē dn̄i tri[illegible] Prima vice fiunt tres ꝓpter trinam chriſti traditionē. ſ. a deo: iuda: ⁊ iudeis. In ſecunda vice fiunt quinqȝ propter qnqȝ perſonas que in traditione fuerunt. que fuerunt pſona traditi: pſona tradentis iude. pſone ementiū: que fuerūt tres. ſ. pontifices: ſcribe ⁊ phariſei. In tertia vice due ꝓpter duplicē ɔuerſionē duplicis elementi. ſcȝ panis ⁊ vini. In quarta vice fiunt qnqȝ ꝓpter quinqȝ plagas. In quinta vice fiunt due propter vincula quibus fuit ligatū corpus. ⁊ propter flagella quibus vſqȝ ad ſanguinē fuit flagellatū. In ſexta vice fiunt tres ꝓpter crucifixionem factam linguis iudeoꝝ: qn̄ ter clamauerunt. Crucifige. In ſeptima vice fiūt tres cruces de corpore ſuper calicē propter tres cruciatus. ſ. ꝓpaſſionis. paſſiōis. ⁊ compaſſionis: ⁊ due altere ꝓpter aquam ⁊ ſanguinē qui de chriſti latere profluxerūt. ¶ Duo autem ſunt modi manducandi illud ſacramentum. ſ. ſacramentalis ⁊ ſpūalis. quoꝝ diſtinctio oritur a triplici principio. Primo a diſpoſitione ſumentiū. Quidam enim accedūt male diſpoſiti: ⁊ hi manducant ſacramentaliter. Quidam bene: ⁊ hi ſpūaliter ⁊ ſacramētaliter. Secundo a modo ſumendi. Quidaȝ enim ſumunt ore carnis: ⁊ hi ſacramentaliter. Quidam ore cordis: ⁊ hi ſpiritualiter. Unde duplex os duplex manducatio. Tertio a duplici re huius ſacramenti. Due quippe ſunt eſſentie huius ſacramenti. ſcilicet corpus chriſti verum. ⁊ gratia in corpore myſtico: faciens vnionem. quaꝝ vna ſine altera ſumi poteſt. Manducare autem ſacramentaliter eſt manducare ſacramentum vt ſacramentū. Ad quod quattuor requiruntur. cibi exiſtentia eius ad cibatum naturalis conuenientia. vt ſcȝ ſumatur ab homine non a iumēte intentionis: ⁊ illius intentionis regulatio per fidem. Spūalis manducatio habet duo. ſcilicet ſuo modo maſticationem que ɔſiſtit in recogitatione cibi: ſcȝ carnis chriſti pro nobis expoſite in preciū redemptiōis: ⁊ cibum refectionis. Habet etiā incorporatōem que conſurgit ex tali recogitatōe. dū recogitans ardore afficitur charitatis: ⁊ ei de quo recogitat iungitur: ⁊ ſic incorpat: ⁊ dū incorpatur reficit: ⁊ magis aſſimilatur. ¶ Spiritualis autem operatio ſiue efficacia huius ſacramenti eſt vnire nō de nouo: ſed iam vnitos per grām magis vnire. Digne enim accedentem reddit feruentis: ē: vt carbo ignitus: ⁊ fortis: ē: vt bonus cibus. Et vt iſtam efficaciā habeat in ſumente. Primo oportet ipm̄ ſumentem cibum iſtū ab alijs diſcernere per fidē. Secundo hoſpitiū preparare pſm̄ ꝓbatōem. Tertio in hoſpitiū paratū recipe cū honore ⁊ deuotione. Et talis dicitur digne accedere.

¶ Nota de hoſtie fractōe ⁊ ſuo. Hoſtia diuiditur in partes: tincta beatos. Plene ſicca notat viuos: ſeruata ſepultos. Fractio ē paſſio. partes fracte tres iuſtorum differentie. Quidā regnant in celo. hi per tinctā. Quidam ſecuri expectant in ſepulcris. hi per eā que anrigtus ſuabat. Quidā pugnāt ī mūdo. hi ꝑ ſiccam ptē hoſtie figurant. fractio host

¶ De penitētia. Sectio li.

Sequit de penitentia videre q̄ȝtum ad diuerſam diſtitutōem: diuerſam noīatōem: integratōem: iuſtificationem: ⁊ ſignificatōem. ¶ Pnia q̄ȝtuȝ ad actum principalē ſic diffinit. Pnia eſt prima ꝑtus primos vetere hoiem. Ambro. Pnia eſt dolor ⁊ amaritudo aie ꝓ peccatis q̄ q̄ſqȝ cōmiſit. Aug⁹. Pnia eſt quedā dolētis vindicta: ſemꝑ puniens ī ſe quod dolet ɔmiſiſſe. ¶ Item diffinit quantū ad actum annexū. ſic ab Ambroſ. Penitentia eſt pterita mala plāgere: ⁊ plāgenda iterū nō ɔmittere. Gre

go. Penitentia eſt ante acta mala deflere: ⁊
flenda nō cōmittere. ¶ Item ſic. Penitētia
eſt virtus vel gratia qua cōmiſſa mala cum
emendatōis ꝓpoſito plangimus ⁊ odimus.
⁊ plangenda vlterius cōmittere nolumus.
Diffinit etiā quantū ad effectū Damaſ. ſic.
Penitentia eſt ab eo qđ eſt preter naturā in
id qđ eſt ſm naturā conuerſio. ¶ Item ſup
Mat. iij. Pniam agite. Pnia eſt correctio
male mētis Aug⁹ in lib. o.v. reſponſionū.
Pnia eſt quedā res optima ⁊ pfectiores d
fectus reuocans ad pfectū. ¶ Penitētia di
uerſis vocabulis nōiat ſm q diuerſa cō
tra peccati maculā operat. Expellit enī pec
cati actualis maculā: que aīam deformat. po
tentiam ad malū inclinat ſiue debabilitat: na
turam vulnerat: actu libere voluntatis com
mittitur: cum delectatōe ⁊ libidine ppetrat.
¶ Delere antē culpā vt deformantē: eſt grē
reformantis. vt debabilitantē eſt virtutis ha
bilitantis. vt vulnerantē eſt ſacramenti curā
tis. vt actu voluntatis cōmiſſam per actum
ſimiliter voluntatis. vt cū delectatione ⁊ libi
dine perpetratā cum paſſione contraria. Jdō
penitentia recte dicit gratia: virtus ſacramē
tū: actus ⁊ paſſio. ¶ Partes penitentie ite
grantes ſiue integrales ſunt: cordis ɔtritio:
oris cōfeſſio: ⁊ operis ſatiſfactio. Cordis cō
tritio eſt dolor voluntarie pro peccatis aſſum
ptus. Oris confeſſio debito modo facta de
bet habere. xvi. conditiones. his verſib⁹ cō
prehenſas. Sit ſimplex humilis: ɔfeſſio pu
ra fidelis. Sitq; frequens nuda diſcreta li
bens verecunda. Integra ſecreta lachryma
bilis accelerata. Fortis ⁊ accuſans: ⁊ ſit pare
re parata. In quattuor caſib⁹ ſm magiſtros
eſt confeſſio iteranda. Duo ſunt ex parte ſa
cerdotis. quorum primus eſt ꝓpter enormi
tatem ſceleris. ob quā eſt confitens ad ſupe
riorē remittendus: ab eo ſi voluerit iterum
audiendus. Scđs eſt ꝓpter ignorantiam ſa
cerdotis. q: tunc eſt querendus peritus ſciens
ſoluere ⁊ ligare. cui ſunt iterū peccata detegē
da. Duo vero ſunt ex parte confitentis.

Quorū primus eſt ꝓpter maliciā fictionis.
vt ſi acceſſit cū voluntate peccandi. vel aliqd
peccatum ſcienter in conſcientia reſeruauit.
Secundus eſt propter contemptū ſatiſfactio
nis. vt qñ ſatiſfacere negligit ⁊ contemnit.
In duobus vltimis caſibus ſi vadit ad aliū
ſacerdotē vel eundē interiectu temporis iā
oblitū: debet homo mala ſua iterum cōfite
ri. Et ſic ex parte ſacerdotis eſt duplex defe
ctus: ſcilicet quia nō poteſt abſoluere: vel q
neſcit. Ex parte etiā confitentis eſt duplex de
fectus. ſcilicet quia contemnit ſacerdotis ab
ſolutionem: aut ligationem. Sunt alij duo ca
ſus de quibus eſt controuerſia inter docto
res. vnus eſt de peccati alicuius obliuione.
alius de recidiuatione. Sed poteſt dici q in
his duobus caſibus iterum oīa peccata con
fiteri ſit conſilium nō preceptū. Quinq; au
tem ſunt caſus in quibus eſt cōfitens ad epi
ſcopum mittēdus. vel ſuper eo epiſcopus cō
ſulendus. Primus eſt de penitentia ſolēni q
ab ipſo debet imponi: ⁊ per eū penitens re
conciliari. Secundus eſt de excōmunicatio
quos non poteſt ſacerdos aliquando abſol
uere. Tertius eſt cum inuenerit ſacerdotem
in irregularitate contracta: ꝓpter quā debet
ad epiſcopum mittere confitentē. qui ſi pōt
eū abſoluat: vel cū litteris ſuis ad papā mit
tat. Quartus eſt de incendiarijs. Quintus
eſt ſi ſit conſuetudo in aliquo epiſcopatu q
certa crimina ad epm̄ mittant: vt homicidiū
⁊ ſacrilegium. ⁊ iſte caſus nō eſt generalis.
Satiſfacere vt dicit Auguſtinus: eſt peccato
rum cauſas excludere: ⁊ eorū ſuggeſtionibus
aditum nō indulgere. Anſelmus vero dicit.
Satiſfacere eſt debitū deo reddere. Partes
autem ſatiſfactionis tres cōmuniter aſſignā
tur. ſcilicet ieiunium: elemoſyna: ⁊ oratio. Je
iunium eſt contra carnis concupiſcentiam.
Elemoſyna contra cupiditatem oculorum.
Oratio eſt contra ſupbiā vite. Jtē ieiunium
ordinat nos ad noſipos. Elemoſyna ad pri
mos. Oratio vero ad deum. Item per ora
tionē recōciliamur deo. cui ſm Auguſtinū

per ieiuniū ⁊ elemoſynā facimus dnas alas. ¶ Quattuor autem ad iuſtificationē impij requiruntur. duo ex parte dei. ſc3 gratie infuſio: ⁊ culpe expulſio. Et duo ex parte impij. ſcilicet motus liberi arbitrij conſonans gratie aduenienti. ⁊ cordis contritio concordās gratie culpam expellenti. Hec autem quattuor precedit attritio. ſ. ad iuſtificationem ꝑparatio. que eſt motus fidei ⁊ doloris: q̄ʒuis lōgo tempore ſemiplenus. Tanguntur autem hec quattuor ſupradicta in illo verſu pſal. Cōmouiſti terram ⁊ conturbaſti eam. ſana contritiones eius quia ꝯmota eſt. Gr̄a quippe adueniens in aīam cōmouet rationē3 ſm q̄ eſt poteſtas vel potentia liberi arbitrij. et conturbat voluntatem per contritionem. et poſtmodum ſanat per peccati expulſionem. ⁊ hoꝝ reddit duplex ratio. ſ. ꝯmotio rōnis. ⁊ conturbatio mentis que ꝓceſſit. vñ ſubditur. q2 cōmota eſt. Unde ꝯmotio dicit a con qḋ eſt ſimul. q2 tunc omnes vires ſup ſe pungunt ⁊ mouent ad bonum. ¶ In ſacramento penitentie eſt aliqḋ qḋ eſt tm̄ ſignū: vt exterior pnīa ſm inſtitutionem eccleſie. in qua eſt ſacerdotis abſolutio tanq̄ʒ formale. ⁊ confitentis humiliatio ſiue quantū ad actum cōtritionis: ſiue quantū ad verbū accuſationis ſiue quantum ad penā ſatiſfactionis tanq̄ʒ materiale. Aliud quod eſt tm̄ res. vt peccati remiſſio perfecta. Aliud quod eſt res ⁊ ſignum. vt penitudo interior.

¶ De vnctōe extrema. Sectio lij.

Equitur de vnctōe extrema. Circa quam ſeptē breuit ſunt videnda. ſc3 que materia. que forma: q̄s diſpenſator. q̄s ſuſceptor: que efficacia. q̄ ad confirmationē differentia. ⁊ que ſignificationis cōuenientia. ¶ Materia huius ſacramēti eſt oleū ſimplex ſed ꝯſecratum ab epo. Forma vero eſt vocalis expreſſio orōnum in ordinarijs ꝯtentaꝝ. ¶ Huius ſacramenti diſpēſatio ſacerdotibus cōpetit ex officio: ⁊ hoc cōfirmat auctoritas ⁊ ratio. Auctoritas. Jacobi vlti. Qui infirmātur inducat p̄byteros. Ratio etiam hoc ꝯfirmat: q2 cū materia huius ſacramēti ſit oleū ab epo ꝯſecratū: conſecratis debet manibus contrectari. Et ſic cū ſit medicina ꝑiclitantiū: nō ad ſolos epos ptinet. Oleum autem ꝯſecratū: non ad aliquos laicos ſe extendit. ¶ Debent aūt illud ſacramentū ſuſcipe ſoli infirmi: rōne vtentes. qui ſcilicet potuerūt peccare venialiter vel etiā peccauerūt. ⁊ hoc in mortis articulo exiſtentes. Et ſic patet q̄ nec infantibus nec naturaliter ſtultis debet extrema vnctio diſpenſari. nec intrantibus iuſtū bellū. q2 ſacramenta eccleſie non ſequuntur fortunam: ſed reſpiciūt naturam. nec. etiā per ſententiā condēnatis. q2 tales quantūcunq3 dānati in eccleſie facie ſunt infames. Nec mediocriter infirmātibꝰ. q2 adhuc poſſunt venialia iterare. ¶ Eſt autem hm̄oi ſacramentū tā finaliter q̄ʒ efficaciter contra venialia ordinatū. ⁊ quantū ad remiſſionē culpe: ⁊ quantū ad dimiſſionem patris pene. Ualet etiā conſequenter ad recuperandā corꝑis ſanitatem: ſi expediat infirmanti. Et q2 venialia efficaciter tunc curant quando ſic delent. q2 nō amplius iterantur. tunc debet adhiberi iſta medicina qn̄ deſperat de infirmantis vita. Si tn̄ ꝯtingat eum reſtitui ſanitati: poteſt ⁊ debet ꝑpter venialia iterata medicina venialiū iterari. Et quia venialia peccata ꝑ organa ſenſuū maxime cōtrahunt: ideo ꝑ eis tribus potētijs ſeruiētes inungunt. Eſt enim triplex potentia ſm quā anima regit corpus: ⁊ etiā ꝯtrahūt iuſtū mores. ſ. ſenſitiua: generatiua: ⁊ progreſſiua. Sēſitiue deſeruiūt os: oculi: nares: aures: ⁊ manus. generatiue lumbi. progreſſiue pedes. Et ſm hoc eſt infirmus in ſeptē corꝑis partibus inungendus. ſ. in labijs: in oculis. ī manibus: in auribus: in naribus: in lūbis. ⁊ i pedibus. ¶ Ex predictis colligitur q̄ inter hʼ ſacramentum ⁊ ſacramentū ꝯfirmatōnis eſt differentia ſeptiformis. ſ. in efficacia. in materia: in forma: in ſuſcipiente: in dāte. in loco: ⁊ in tpe. Nota tn̄ q̄ vnctio que fit in criſmate dicit vnctio principalis quadruplici ratiōe

ſcilicet rõne loci: q: fit in fronte. rõne miniſtri: q: ab epo. rõne elemẽti. q: de oleo mixto cũ balſamo. rõne effectus ꝓpter abundantiam grẽ: q: ibi dat̃ paclytus in magna abũdãtia. Iuxta h̃ nota ꝙ chriſmate iungunt̃ baptizati in v̾tice: ꝯfirmãdi in fronte. põtifices in capite. reges vt dicit̃ in ſcapul̃. ¶ In ſacro extreme vnctõis ſm exigẽtiã ſacramentalis ſignificatõis eſt aliqd qd̃ eſt tm̃ ſignũ: vt exterior vnctio. Aliud quod eſt tm̃ res: vt venialis morbi curatio. Aliud qd̃ eſt res et ſignum vt ipſa deuotõis excitatio in aĩa. que non eſt aliud niſi quedã ſpiritalis vnctio.

¶ De ordine. Lectio liij.

O Equit̃ videre de ſacro ordis q̃ntũ ad ꝑparatõem ꝯſignatõis. q̃ntum ad ordinis diffinitõem. quantũ ad characteris impſſionẽ. q̃ntum ad debitã diſpenſatõem. quantũ ad rectã ſuſceptõez. q̃ntũ ad ſignificatõem: et quantũ ad ſtatus ꝯſũmatõem. ¶ Qui ſunt ad ordines eccleſiaſticos aſſumẽdi: primo aſſignant̃ ſignaculo diuino diſtinctiuo et inſtructiuo. Nã tondent̃ in capite qd̃ eſt mẽbꝝ p̃ ceteris nobile. et q: tõſura tã ſuperius q̃z inferius facta formã habet corone que eſt ſignũ dignitatis regie: innuit̃ ꝙ qui taliter ab alijs diſtinguunt̃ ad officiuz nobile. ſ. ad regale ſacerdotiũ aſſumuntur. Non tm̃ autem tale ſignũ eſt ſignũ diſtinctionis: ſed etiam inſtructionis. In tali enim tõſura eſt ſupfluitatis amotio. in quo inſtruunt̃ [illegible] terrenoꝝ. Eſt etiã [illegible] capitis denudatio. in quo inſtruuntur quid amandum: q: felicitas ſupnorum. Eſt figure orbicularis impreſſio. in quo inſtruuntur quid ꝯſeruandum eſt. q: figura orbicularis eſt ſimpliciſſima: capaciſſima et pulcerrima: ad innuendum ꝙ talit̃ coronati debent ſimplificari in intentõe. amplificari in dilectione: pulcrificari in caſtificatione. ¶ Ordo ſic diffinitur. Ordo eſt ſignaculum in quo ſpiritalis ptãs tradit̃ ordinato. Cũ enim ſeptẽ ſunt ordines. ſ. ordo ianitoꝝ. lectorum: exorciſtaꝝ: acholytorũ: ſubdiaconorum. diaconoꝝ et ſacerdotũ. In ordine ſacerdotali dat̃ poteſtas conficiẽdi corpus xp̃i verũ: et abſoluendi corpus chriſti myſticum. et hic ordo tanq̃z nobiliſſimus debet habere alios ſibi adminiſtrãtes: reſpectu duplicis poteſtatis. In conficiẽdo corpus chriſti veꝝ ſibi ſeruiunt ſubdiaconi et diaconi. Ita ꝙ poteſtas et officium ſubdiaconi eſt in accipiẽdo hoſtias a plebe. Ptãs et officiũ diaconi eſt eaſdem a ſubdiacono ſuſceptas ſacerdoti offerre. In abſoluendo aũt corpus chriſti myſticum quattuor minores ſubſeruiunt ſacerdoti. Ita ꝙ poteſtas et officiũ ianitorũ eſt ad locũ ſacrũ admittere. Lectoꝝ eſt documentum prebere. Exorciſtaꝝ eſt auxiliũ preſtare. Acholytoꝝ eſt exempla mõſtrare. Hoc officio ſeptiformi dñs vſus fuit. Fuit nanq̃z hoſtiarius qñ facto flagello eiecit negociantes de templo. Fuit lector qñ legit in ſynagoga aſſumpto libro. Lu. iiij. Fuit exorciſta quando ſaliua ſua tetigit linguam ſurdi et muti. Matth. vij. Oſtendit ſe acholytũ quando Iohã. viij. dicit̃. Ego ſum lux mundi. Fuit ſubdiaconus quãdo lauit pedes diſcipuloꝝ. et linteo ſe precinxit. Iohã. xiij. Fuit diacon⁹ qñ poſt cenã corpus et ſanguinẽ ſuum diſcipulis diſpenſauit. Fuit ſacerdos dum ſeipm̃ in ara crucis obtulit idem ſacerdos et hoſtia. Et etiam quando in cena panem in corpus et viuũ in ſanguinem ꝯmutauit. ¶ Character cum ſignaculũ [illegible] imprimitur i quolibet ordine: nõ idem ſed diuerſus. ordine ꝯgruus: nõ neceſſario. cũ vnus poſſit recipi q̃z uis indebite alio pretermiſſo: ita ꝙ cũ premiſſum fuerit gradatim ad ordinem ſacerdotis in quo eſt ſtatus: q̃uis ſeptem ſint gradus. vnus eſt tm̃ ordinis ſacramentũ. ſicut vnã dicimus epl̃am: q̃uis habeat multas partes. In quolibet autem ordine character imprimitur in eo ſigno quo maiorẽ habet ſilitudinem ad ſignatum. et in quo principalis ptãs quam ordo reſpicit ſignificatur tradi ordinato. ad quã ſignificandũ duo concurrunt exte

ſius.ſcʒ traditio alicuius inſtrumenti:⁊ expſ
ſio vocalis verbi:vt in ſigno viſibili ſimul
⁊ audibili ſignificetur dari.⁊ hec duo ſunt
eſſentialia ⁊ intrinſeca ordinis ſacramento.
¶ Debet aũt diſpenſari hoc ſacramentum
cum magna diſcretõne ⁊ ſolẽnitate.ac ꝑ hoc
non a quolibet.nec cuilibet:nec in quolibet
loco.nec quolibet tempore.ſed ſub debitis ſi
gnis:tam ex parte viſus q̃ʒ ex parte audi⁹.
vt dictũ eſt ſolẽnitate nihilominus obſerua
ta quantũ ad tẽpus ⁊ locũ:officiũ ⁊ ꝑſonaʒ.
¶ Requiritur aũt multiplex conditio.vt di
gne ⁊ debite ſuſcipiat̃ ordinis ſacramentuʒ.
ſcilicet ex parte originis:vt nõ ſit filius ſacer
dotis vel ſpurius:vel etiã ſolẽniter penitẽs.
A corporis parte:vt nõ ſit corꝑe viciatus:de
moniacus.epilenticus.A parte actionis:vt
nõ ſit homicida:vel aliter enormis peccator
A parte conditõis:vt nõ ſit ſeruus.A parte
conuerſatõis:vt non ſit curialis.A parte cõ
iugationis:vt non ſit bigamus.A parte ſex⁹
vt non ſit mulier que nõ poteſt ordinari nec
de iure nec de facto.A parte ſenſus:vt non
ſit infantulus:in quo nondum viget iudiciũ
rõnis.¶ In hoc ſacramento eſt aliud quod
eſt tantum ſignum:vt exterior operatio i tra
ditione alicuius inſtrumenti.⁊ expreſſione v
bi.Aliud quod eſt tantum res:vt ſpiritualis
poteſtatis collatio.Aliud q̃d eſt res ⁊ ſignũ.
vt interior characteris impreſſio.Collige ex
predictis ꝙ ſeptem ſunt ordines ⁊ non plu
res.quattuor ſunt minores qui dicuntur non
ſacri.quia poſt eorum ſuſceptionem poteſt
clericus cõiugari.Tres maiores.ſcilicet ſub
diaconatus:diaconatus:⁊ preſbyteratus.in
quo eſt ſtatus ordinum.hi dicũtur ſacri:quia
poſt eorum ſuſceptionem non licet ordinatis
carnali operi deſeruire:cum ſint totaliter di
uino cultui dedicati.Et ſic patet ꝙ pſalmiſta
tus non eſt ordo:ſed officium annexum ordi
ni.Nec epiſcopatus eſt ordo ſed dignitatis
nomen ⁊ officij.Colligas in vnum nomina
tam ordinum q̃ʒ officiorum:⁊ dignitatũ:vt
deuenias ad vnum hierarchiam eccleſiaſti
ce hierarchie.⁊ ſic procede.pſalmiſta:hoſti
arius:lector:exorciſta:acholytus:ſubdiaco
nus:diaconus:preſbyter.archipreſbyter:
epiſcopus:archiepiſcopus:patriarcha.pon
tifex ſummus.

¶ De matrimonio. Sectio liiij.

Sequitur videre de ſacramento mri
monij quantũ ad diffinitionẽ.q̃tuʒ
ad inſtitutionem.quantũ ad cõtra
ctionem.quantũ ad diuiſionem.quantuʒ ad
ſignificationem.quantũ ad bonũ ꝓueniens.
⁊ quantũ ad impedimentũ ꝓhibens.¶ Ma
trimoniũ diffinit̃ ſic.Matrimoniũ eſt viri
mulieriſqʒ coniunctio maritalis inter legiti
mas perſonas:indiuiduã vite conſuetudinẽ
retinens.Eſt aũt inſtitutũ matrimoniũ a deo
in officium.in remedium:⁊ in ſacramentum
vel ſignũ.In officium inquã ꝓcreande pro
lis etiã in ſtatu nature inſtitute.In remediuʒ
contra impulſum libidinis in ſtatu nature la
pſe.In ſacramentum ſiue ſignũ inſolubilis
coniunctionis naturarũ in chriſto.diuine ſcʒ
⁊ humane.¶ Circa cõtractionem matrimo
nij nota ꝙ per ſponſalia de futuro initiatur.
ꝑ mutuũ conſenſum inter legitimas ꝑſonas
per verba de preſenti expſſum ratificatur.ꝑ
carnalem copulã ſubſequentẽ cõſummatur.
Circa ſponſalia nota ꝙ ante ſeptẽniũ cõtra
cta de iure non valent.poſt ſeptenniũ vero
tenent.Et hec quattuor modis contrahunt̃.
ſcʒ ſimplici ꝓmiſſione.fidei datõne.ſiue iu
ramenti interpoſitione.datis arris ſponſali
cis ⁊ anuli ſubarratione.Sic aũt contracta
octo modis ſoluuntur.Primus eſt voto ſo
lẽni ſuperueniente.vt ſi alter ſponſorum intret
religionem.Scd̃us eſt ſuperueniẽte matrimo
nio.vt ſi cũ alia cõtrahat de preſenti.Tertius
eſt ſupueniẽte affinitate.vt ſi cognoſcat aliam
cõſanguineã ſponſe ſue.⁊ hoc poſſit fama vel
facto ꝓbari.Quartus eſt incurrabili infir
mitate ſupreniẽte.puta lepre:vel mutilatõne
alicuius mẽbri.Quintus eſt altero ſe abſen
tante.vt cũ vadit in regionẽ longinquã ſine
licentia alterius.Sextus eſt alter o fornicãte.

Septimus eſt vtroqꝫ volente.ſcilicet cũ ambo conſentiũt:ꝛ mutuo ſe abſoluũt. Octauꝰ eſt minore petente.vt qñ contracta ſunt ſponſalia inter duos.quoꝝ vnus eſt in etate debita.alter non. Duobus primis modis ſoluũƚ ſponſalia ipſo facto. Conſequentibus vero ꝑ iudiciũ eccleſie. Duplex eſt aũt effectꝰ ſpõſaliũ contractoꝝ. Unus eſt obligatio ꝓpter ꝓmiſſionẽ. vñ tales cõpellendi ſunt ad mrimoniũ contrahendũ niſi timeaƚ vxoricidiũ. vel interueniat aliqs caſuũ predictoꝝ. Alius effectus eſt publice honeſtatis iuſticia.que ẽ ꝙ nullus conſanguineoꝝ ſponſi poteſt ꝯhere cũ ſponſa.vel econuerſo. ¶ Coniũcti matrimonialiter ꝑ eccleſiã tripliciƚ ſepãtur. aut ſimpliciter quantũ ad vinculũ.cũ oſtenditur ꝓpter impedimentũ legitimũ nõ fuiſſe cõiugium inter eos.aut ſepanƚ ad tempus ad penitentiã faciendã.vt qñ ꝯtra interdictũ eccleſie ꝯtraxerũt.aut ſepanƚ ſimpliciter quantuꝫ ad thorũ in penã: ꝓpter aliqḋ crimẽ ꝯ ſubſtãtiã matrimonij ꝑpetratũ.vt qñ alter coniugum fornicaƚ: tũc ſi petat innocens cum probatione adulterij: abſoluiƚ ꝑ eccleſiam a mutua cohabitatione vxoris ꝛ debiti redditõe. Sunt aũt ſeptem caſus in quibus põt adultera excipere contra petentẽ diuorciũ. Primus eſt ſi fornicari ꝯuinciƚ. Scḋs eſt ſi eam ꝓſtituat. Tertius cũ credebat virũ in bello eſſe defunctũ ꝛ nupſit alteri. Quartus ſi cognita eſt ab altero latẽter quẽ credebat eſſe virũ ſuũ. Quintus eſt ſi fuit vi oppſſa. Sextus eſt qñ poſt adulteriũ recõciliauit eam ſibi: ꝛ petijt debitũ. Septimus eſt rarior caſus. vt ſi infidelis repudiauit vxorẽ: ꝛ illa nubet alteri. ſi veniat ad fidem debet eam recipere non obſtãte ꝙ fuit fornicata. ¶ Jn matrimonio ratificato eſt aliqḋ qḋ eſt tm̃ ſignũ. vt conſenſus exterior ꝑ verba.aut nutus expreſſus. Aliud qḋ eſt tm̃ res. vt vnio dei et anime.per gratiã.que tñ eſt ſepabilis ꝑ peccati mortalis tranſgreſſionẽ.ſicut illud matrimoniũ eſt ſepabile ꝑ ingreſſum in religionem. Aliud qḋ eſt res ꝛ ſignum.vt conſenſus interior animoꝝ. Jn matrimonio ꝯſummato eſt tm̃ ſignũ conſenſus exterior. tm̃ res vnio naturarum inſepabilis in chriſto. res ꝛ ſignum ꝯſenſus mutuus animoꝝ. ¶ Tria ſunt bona ꝯiugij.ſ.bonũ fidei. bonũ ꝓlis. bonum ſacramenti. Fides eſt ꝙ ſuam cognoſcat ꝛ nõ aliã: ꝛ hoc eſt bonũ moris cadens in genere honeſti. Bonũ ꝓlis cadit in genere ꝯferentis.ꝯfert enim ꝓles ad ſpeciei ꝯſeruatõem: ꝛ ad numeri ꝑfectõem. Bonũ ſacramenti cadit in genere delectabilis. Tanta eſt enim ibi vnio: vt ꝓpter vxorẽ relinquat hõ patrem ꝛ matrẽ. Et ſic patet ꝙ tria ſunt in electione ſm phm.ſ.honeſtũ: conferẽs ꝛ delectabile. Jn hoc triplici genere ſunt bona coniugij diſtributa. ꝛ ſunt hec bona numero tria.q: ad hoc ꝙ matrimoniũ ſit completum tria potiſſime requiruntur.ſ.inſtitutio: vſus ꝛ fructꝰ. Ratione inſtitutionis eſt bonũ ſacramẽti.ratione vſus debiti eſt bonũ fidei. rõne fructꝰ ꝯferentis eſt bonũ prolis.

¶ De impedimẽtis matrimonij ĩ generali. Sectio lv.

c Jrca impedimenta matrimonij: q frequenter occurrunt: eſt ſpecialiƚ inſiſtendũ. De quibus eſt tenendũ: ꝙ quedã ſunt que impediũt ex ꝯgruitate.ſicut eccleſie interdictũ: ꝛ feriarũ tempus. Et iſta dicuntur impedire contrahendũ: ſed nõ dirimere iam ꝯtractũ. Quedã impediũt de neceſſitate.q: nõ ſtãt cum eis matrimonij ſacramentũ. Unde ſic impediũt matrimoniuꝫ contrahendũ: ꝙ etiam dirimunt iam cõtractum. Hec autem ſunt numero.xij. que verſibus iſtis continenƚ. Error conditio: votum cognatio: crimen. Cultus diſparitas: vis: ordo: ligamen: honeſtas. Si ſis affinis: ſi forte coire nequibis. Hec ſocianda vetant cõnubia: iuncta retractant. Tria ſunt ex parte cauſe efficientis: que eſt ꝯſenſus: ad quem concurrit ratio ꝛ voluntas. Contra actũ rõnis eſt error: contra actũ voluntatis eſt vis ſiue violentia. Contra actũ vtriuſqꝫ eſt conditio ſeruitutis: que impedit partim ꝓpter defectũ

libertatis.partim ꝓpter errorē.Tria ex par
te cauſe materialis.Nā matrimoniū eſt con
iunctio volūtarie introducta inter perſonas
antea nō coniunctas.Unde coniuncti in ꝓxi
mitate ad matrimoniū ſunt inepti.Coniun-
guntur aūt quidam coſanguinitate:quidam
affinitate:quidā publice iuſticie honeſtate.q̄
ꝯtrahit ex ſpōſalibus p verba de preſenti.
Et ſic ſunt tria impedimenta.ſcilicet cogna-
tio.affinitas:⁊ honeſtas.Tria ſunt ex parte
cauſe formalis.q: matrimoniū eſt vinculum
in quo eſt mutua poteſtas viri ⁊ vxoris.Hec
autem poteſtas impeditur quando alter tra-
dit poteſtatem corporis ſui alij:adhuc viuen
te proprio.⁊ ſic eſt ligamen.aut q: dedicauit
ſe deo:⁊ ſic eſt ordo.aut q: mancipauit ſe dō
⁊ prelato:⁊ ſic eſt votū.Tria aūt vltima ſunt
ex parte cauſe finalis.Nam matrimonium
eſt ad procreandam ꝓlem ad cultū dei.vel
ſaltem in remedium tempeſtatis.Contra ra
tionem generandi vel remedij eſt impotētia
coeundi.Contra cultū dei qui eſt in fide:eſt
cultus diſparitas.Contra cultū dei qui eſt in
moribus:eſt criminis enormitas.¶ Circa
impedimentū qđ ꝓuenit ex errore attenden
dum eſt:q: error poteſt eſſe circa perſonam:
⁊ circa ꝓprietates ꝑſone.Error circa ꝑſonā
conſenſum tollit ⁊ matrimonium impedit.vt
ſi credit conſentire in mariā de qua cogitat
ſenſu interiori:conſentit in margaretā que of
fertur ſenſui exteriori.Si autem ſit error cir
ca ꝓprietates perſone:nō propter hoc matri
moniū impeditur.vt ſi credat accipe diuitē ⁊
nobilē:quā poſtea deprehēdit ignobilem et
pauperē.De ꝓprietatibus aūt perſone exci
pitur cōditio ſeruitutis:que impedit matrimo
niū contrahendū:⁊ dirimit iam ꝯtractū.Cir
ca quod nota q: triplex poteſt eſſe error con
ditionis.ſ.paris:vt cū ſeruus credit accipere
liberā ⁊ accipit ancillā:talis error non impe
dit.Aut cōditionis melioris.vt cum.ſ.credit
accipere ancillā ⁊ accipit liberam.nec iſte er
ror impedit.Aut conditionis deterioris.vt
cum credit accipe liberā cum ſit liber:⁊ acci
pit ancillam.talis impedit ꝯtrahendū:⁊ di-
rimit iam ꝯtractū.niſi velit in eam libere cō
ſentire.¶ Circa votū nota diffinitionē Hu
gonis.Votū eſt teſtificatio promiſſionis ſa-
cte ſpontanee:que deo ⁊ de his que deo ꝑ-
tinent fieri debet.Item aliter diffinitur.Vo
tum eſt melioris boni ꝯceptio:cū deliberatō
ne firmata.Eſt aūt duplex votū.ſ.ſimplex ⁊
ſolēne.Simplex ē in quo nō eſt in prelatum
tranſlata poteſtas.impedit ꝯtrahendū ſꝫ nō
dirimit iam ꝯtractū.Solēne votū eſt qđ ſo-
lēnizatur ordinis ſacri ſuſceptione.ꝓfeſſionis
emiſſione.habitus ꝓfeſſoꝝ aſſumptiōe:cum
alijs que oſtendunt hoiem ꝓfeſſum:impedit
ꝯtrahendū ⁊ dirimit iam ꝯtractum.Circa crimen
nota q: in ſeptē generibus criminū denegatur
ꝯnubiū.Primū eſt adulterium cū occiſiōe
mulieris ſeu vxoris.ſ.fidei datione de ducē
da vxore adultera ꝓpria defuncta.vel cū cō
tractione de facto.Scđm eſt inceſtus.Ter-
tiū eſt raptus ſponſe alterius.Quartū eſt de
eo qui inſidias matrimonio filiū ſuū d̄ ſacro
fonte leuauit.Quintū eſt de eo qui occidit
preſbiterū.Sextū ē de eo q̄ occidit ꝓpriā vxo
rem ſiue perſequendo culpā adulterij.ſiue
ꝑſequendo ꝑſonam rōne odij.Septimum ē
ſolēniter penitēs.In omnibus iſtis diſpenſa
tur preterq̄ in primo quod reſpicit determi
natā ꝑſonam.Nam adulterium cum vxori-
cidio vel cū fidei datione:vel ꝯtractione de fa-
cto reſpectu illius ꝑſone impedit contrahen
dū ⁊ dirimit iam ꝯtractum.¶ Item impotētia
naturalis coeundi ſi eſt tēporalis non impedit.
Si eſt perpetua impedit ⁊ dirimit ſi precedit
matrimoniū.Si autē ſequatur matrimoniū nō di
rimit.Sic etiā de ſectis dicitur.¶ Ordo ſacer
triplex impedit ꝯtrahendum ⁊ dirimit iam cō-
tractū.Minores ordines neutro mō ſi vo-
luerit ordinatus eccleſie deſeruire.¶ De cul
tus diſparitate nota q: infidelis dicitur aliquis q:
caret fide:nō tm̄ fidei ſacramento:vt hereti-
ca baptizata:talis diſparitas impedit ꝯtrahen-
dum:⁊ nō dirimit iam ꝯtractū.Aut eſt infi-
delis carens fidei ſacramēto.⁊ talis diſparitas

impedit ⁊ dirimit.etiam ſi mulier ſit fidelis: q: caret baptiſmo qui eſt ianua ſacramentorum. ¶ Circa vim ſiue violentiam tene ꝙ coactio poteſt fieri vi ſiue metu. Uis eſt maioris rei impetus qui repelli nõ poteſt. vt cũ quis capitur: trahit: ligat. talis vis impedit ⁊ dirimit. Metus eſt inſtantis periculi trepidatio. Metus autem eſt duplex.ſ.leuis ⁊ iuſtus. Leuis eſt qui non cadit in ɔſtantez virum. vt qñ parua eſt ɔminatio: vel p hoiem parua potenté. Coactio per hunc modũ ſiue metus nõ dirimit nec impedit. Iuſt⁹ metus eſt qui poteſt cadere in conſtanté virum. vt qñ veriſimile eſt ꝙ malũ inferet qui minatur. ⁊ talis coactio tollit ɔſenſum: ⁊ ꝯm iura impedit matrimoniũ ⁊ dirimit iá ɔtractum. ¶ Circa ligamé nota ꝙ quantũcũqz fiat diuortiũ inter coniuges ꝓpter crimé adulterij quantũ ad thoꝝ ⁊ cohabitatõnem: manent perſone ſic ſepate immobiles cũ alijs.cũ inter eos q̃zdiu vixerint ambo: permaneat indiſſolubile vinculũ ⁊ ligamé. ¶ Circa honeſtatem publice iuſticie nota: ꝙ qui ɔtrahit ſponſalia cum aliqua poſt ſeptennium: ⁊ decedit ante conſummatum matrimoniũ: ex tali honeſtate retrahuntur ɔſanguinei ſponſi defuncti a contractione matrimonij cum relicta. et hec honeſtas impedit ɔtrahendum ⁊ dirimit iam contractum.

¶ De impedimentis affinitatis ⁊ cognationis in ſpeciali. ⁊ primo de affinitate.

Sectio lvi.

De duobus impedimentis q̃ reſtant ſpecialiter eſt videndũ.ſ.de affinitate ⁊ cognatõe. Et primo de affinitate. Circa quã primo eſt notanda triplex differentia. Secundo notanda eſt triplex notula. ¶ Differt ergo primo inter eſſe affinem et ɔſanguineũ. Cõſanguinitas enim venit carnis ꝓpagatione. Affinitas aũt ex carnali cõmixtione. preſuppoſita ɔſanguinitate q̃ diffinitur ſic. Affinitas eſt ꝓximitas pſonarũ ex carnali copula ꝓueniens omni carens pentela: quantũ eſt de ſe: ſupple. Unde ſi quis cognoſcit mulieré efficit affinis oibus conſanguineis mulieris: ⁊ econtra. Scõo differt inter affinitatem: genus ⁊ gradus. Nã genus attendit ꝯm plurificatõem cõmixtionis carnis. Gradus vero ex parte ſanguinis ⁊ propagationis. Propter qḋ dicebat antiquitus. Mutat nupta genus: ſed generata gradũ. Erant enim quoddã tria genera affinitatis. Primum erat ex conſanguinitate ⁊ prima carnis cõmixtione. Uerbi gratia. ſi frater tuus contraxit cũ maria: illa erat tibi affinis in primo genere. Scõm erat ex affinitate ⁊ ſecunda carnis ɔmixtione. vt ſi maria mortuo fratre tuo ɔtraxit cum martino: ipſe erat tibi affinis in ſecundo genere. Tertiũ erat ex ſecunda affinitate ⁊ tertia carnis cõmixtiõe. vt ſi martinus defuncta maria cõtraxit cũ guillota. ipſa guillota erat tibi affinis in tertio genere. Et ſic nupta mutabat genus. generata vero ſiue propagata mutabat gradum. Nã ſi maria mortuo fratre tuo ex martino filiaz generaſſet. illa filia fuiſſet tibi affinis in ſcõo gradu quaſi neptis: ⁊ non in ſcõo genere.

Hodie vero ceſſant illa tria genera: preter primum. ⁊ filia generata ex cognata tua ex alio viro nihil dicetur tibi attinere. Et ſic tertio differt vtrũ mulier affinis generet ex conſanguineo vel extraneo. Nam ſi generet ex ɔſanguineo ꝓles genita attinet tibi gradu cõſanguinitatis. Si vero ex extraneo: attinet tibi proles genita gradu affinitatis: vt dictum eſt ꝯm iura antiqua. Scõm vero iura moderna nihil tibi attinet proles illa. His viſis tres notule ſunt ponende. Quarum prima eſt ꝙ in primo genere affinitatis nõ licet cõtrahere vſqz ad quartum gradũ incluſiue. ſicut ⁊ de conſanguinitate dicitur. Si autem quartũ gradum velis agnoſcere: recurre ad perſonã mediante qua affinitas eſt ɔtracta: ⁊ quoto gradu diſtat ab illa: tanto gradu diſtat a pſona cui é affinis: vt ſi ɔiſti cũ muliere factus es affinis ɔſanguineis mulieris. et quoto gradu aliqs eſt ɔſanguineus mulieri tue: toto gradu eſt tibi affinis. ⁊ ſi attinet ſibi

in quarto gradu ꝯſanguinitatis: attinet tibi in quarto gradu affinitatis. Et ſicut nō licet vxori tue ꝯtrahere cū talibus: ita nec tibi. Scd'a eſt ꝙ ex quo affinitas eſt ꝯtracta: mortua perſona mediāte qua eſt ꝯtracta nihilominus manet. q: ſicut vinculū ꝯſanguinitatis eſt ꝑpetuum ſic etiā affinitatis. Tertia eſt ꝙ affinitas nō ſolū contrahit per coitum coniugalē: ſed etiā p fornicatoriū.

¶ De cognatōe triplici. Sectio lvij.

Equitur videre de cognatione q̄ diſtinguitur triplex. ſ. carnalis: ſpūalis ⁊ legalis. De ſingulis videndū eſt ꝑ ordinem. Et primo de carnali. Circa quā primo ponenda eſt triplex diffinitio. Ergo videndum eſt qd ſit ꝯſanguinitas: ⁊ quō diffinitur. Scd'o adiungenda eſt triplex notula.

¶ Primo ꝯſanguinitas eſt vinculū ꝑſonarū ab eodem ſtipite deſcendentiū carnali ꝓpagatōe contractū. Scd'o videndū eſt qd ſit linea. Linea eſt ordinata collectio ꝑſonarū cōſanguinitate coniunctarū ab eodē ſtipite deſcendentiū diuerſos gradus continēs. Et q: ordo pōt attendi quantū ad id qd' eſt ſup̄. vl ad id qd' eſt infra. vel ad id qd' eſt iuxta. tres linee aſſignant. Quedā aſcendentiū. in qua ſunt gradus iſti. pr̄ ⁊ mater: auus ⁊ auia. proauus ⁊ ꝓauia. abauus ⁊ abauia. atauꝰ. ⁊ atauia. Quedā eſt deſcēdētiū: in q̄ ſunt filius ⁊ filia. nepos ⁊ neptis: ꝓnepos ⁊ ꝓneptis. abnepos ⁊ abneptis. atnepos ⁊ atneptis. Quedā ē trāſuerſaliū. i. q̄ ſūt duo frēs. filij duorū fratrū. nepotes duorū fratrū. Tertio vidēdū eſt qd ſit gradus. Gradus eſt habitudo ꝑſonarū diſtantiū q̄ cognoſcit quota generis differentia due ꝑſone differūt ſeu diſtāt int' ſe.

¶ Nūc ponende ſunt tres notule. Quarū prima eſt ꝙ nō licet ꝯhere cū aliqua ꝯſanguinea vſq3 ad quartū gradū incluſiue. Scd'a ē ꝙ toto gradu ꝑſone deſcendētes a ſtipite diſtant a ſeinuicē q̄to diſtant a ſtipite. Tertia ē ꝙ qn̄ ꝑſone inequaliter diſtāt a ſtipite. vtpote vna in ſcd'o gradu. alia in q̄rto: ꝙ linea cōſanguinitatis ⁊ gradus computari debet ſm differētiā ꝑſone magis remote. ¶ Circa cognitionem ſpūalem ꝑmo videndū eſt qd ſit. Eſt aūt cognatio ſpūalis ꝓpinquitas ſiue ꝓximitas ꝓueniēs ex ſacramentali donatione. vel ad id tentione. Scd'o vidende ſunt eius differentie q̄ ſunt tres. Cōpaternitas que ē inter prēm ſpūalem ⁊ prēm carnalē. Pximitas q̄ eſt int' prēm q ſuſcepit ⁊ eū q ſuſcipit ſiue ſit maſculus ſiue femina. Fraternitas q̄ eſt inter filiū ſpūalē ⁊ filiū carnalē vniuerſalit' ⁊ ꝑciſe. nō enim ſe extendit niſi ad eū q ſuſcipit. Tertio videndū eſt quot modis ꝯhit ꝙ duplicit'. ſ. indirecte: vt cū alter ꝯiugum ſit cōpater alicuius ꝑ actū ꝯiugis. Directe vt cū aliq's ſit cōpater alicuius ꝑ actū ꝓpriū: vt qn̄do ipe ꝑſonalit' de fonte ſuſcipit filiū alicuius. Scd'm iſtū duplicē modū intellige iſtos verſus. Que mihi vel cuius mea natum de fonte leuauit. Hec mea cōmater fieri mea negt vxor. Si qua mee natū nō ex me fonte leuauit. Hanc poſt functā meā nō inde vetabor habere. Contrahit aūt hec cognatio ꝑ cathecismū: baptiſmū: ⁊ confirmationē. Sȝ per cathecismum adeo exiliter vt vix impediat matrimoniū contrahendū. nō autem dirimit iam contractū. Per baptiſmū vero et ꝯfirmationem contracta cognatio ſpūal' ſm triplicē differētiam ſup̄adictā impedit ꝯhendū ⁊ dirimit iam contractū. ¶ Scd'o videndū eſt breuiter de cognatōe legali. que ſic deſcribit. Cognatio legalis eſt ꝓximitas ꝓueniēs ex adoptōe. Triplex aūt orit' cognatio ꝑ adoptōem. Una eſt quaſi deſcendentiū: que attendit inter adoptantē: ⁊ filiā vel neptē adoptatā. ⁊ inter ipſos nō pōt ꝯhi matrimoniū. Alia eſt quaſi a latere: que attendit inter filium naturalē ⁊ filiā adoptiuam. ⁊ iſti q̄ȝdiu ſunt in poteſtate patris non poſſunt matrimonio coniungi. emancipati vero poſſunt matrimonio copulari. Alia eſt quaſi affinitas quedam. que attenditur inter adoptatū ⁊ vxorem adoptantis. vel inter adoptātem ⁊ vxorem adoptati. Inter iſtas non poteſt matrimonium celebrari. ¶ Nota ꝙ carna

nalis cognatio ſumitur penes legem natura lem. ſpiritualis penes diuinam. legalis penes legem humanam. Prima reſpicit bonū nature. Secunda bonum gratie. Tertia bonum fortune. Prima corpus. ſecunda animam. tertia coniunctum.

¶ Incipit quarta pars que tribus ſectionibus eſt contenta.

¶ De triplici differētia p̄mij. Sectio primo.

Poſtquam viſum eſt de bono inquantū tenet rationē meriti. videndū eſt iam vltimo de bono inquātum tenet rōnem p̄mij. Circa qđ. breuiter ſunt tria vidēda. ſ. triplicis p̄mij differētia: vie expediētia: ⁊ gaudij ſufficientia. ¶ Quantū ad primū tenendum eſt ꝙ triplex p̄miū legit̄ in ſcriptura. ſ. p̄miū qđ dicit̄ aureola. ⁊ p̄miū qđ dr̄ fruct⁹ ⁊ p̄miū qđ dicit̄ aurea. ¶ Aurea ē merces incorruptibilis: ⁊ eterna veritate ⁊ bonitate. Comparat̄ autem talis merces auree ꝓpter tria. Aurea enī eſt corona de auro. Corona aūt debet̄ filio regis. In q̄ etiā quatum eſt in ſe non eſt reperire principiū neqꝫ finem. Et materia de q̄ eſt. ſ. aurū eſt īter cetera metalla maxime icorruptibile. Premio ergo qđ dicit̄ aurea p̄miant̄ qui trāſeūt ad regni hereditatē: ad dei eternitatē: ad ſui ſoliditatem ſiue incorruptibilitatem. Hoc aūt premium debet̄ cuilibet v̄tuti: ⁊ p̄cipue reddit̄ charitati ⁊ alijs virtutib⁹ grā charitatis. Nā ſi finalis charitas amittat̄: illud premiū nulli datur. Et q: ē eſt bonū mercatū de quo ꝑcipitur iſta merces: dicit̄ aūt nunc aurea: nūc p̄miuꝫ ſubſtantiale: nunc bonū eſſentiale. ¶ Aureola v̄o eſt gl'ia incorruptionis ſm̄ ꝓfectū triū viriumaīe vl' in carne opantiū. Tres qppe naturales potentie. ſ. rōnalis: iraſcibilis: concupiſcibilis in actus p̄fectiſſimos egrediūtur reſpectu carnis tribus v̄tutib⁹ informate. ſ. prudentia: tp̄antia ⁊ fortitudine. Tēperantia habet ſuū p̄fectiſſimū actū ⁊ difficillimū qui eſt ſp ſeruare carnē ſuā integrā abſqꝫ oī ꝯtagione veneree actiōis. qđ faciūt v̄gines. rōne cui⁹ debet̄ eis aureola v̄ginum. Fortitudo hꝫ ſuū actū difficillimū: quē in carne trāſfigit ⁊ exercet mediante carne. vt eſt ſuſtinere mortē ꝓ iuſticia ⁊ veritate. qđ faciūt martyres. rōne cui⁹ debet̄ eis aureola martyrū: Prudentia quoqꝫ habet actū ſuū difficillimū: quē trāſfigit ⁊ exercet ī carne q̄ aggīuat aīaꝫ. ⁊ hic eſt docere alios in fide ⁊ morib⁹. qđ faciūt doctores. rōe cui⁹ debet̄ eis aureola p̄dicatoꝝ. Aureola igit̄ v̄ginū eſt gl'ia de incorruptione carnis atteſtāte incorruptione mentis. Aureola martyrū eſt gl'ia de iuicta ſuſtinētia mortis vſqꝫ quo aliqs perſeuerauerit vſqꝫ ad mortē ꝓ fide ⁊ iuſticia patiēter. Aureola p̄dicatoꝝ eſt gl'ia de incorruptiōe doctrine ad alterū ꝓlate v̄bo ⁊ mente ⁊ exēplo. De hac aureola predicatoꝝ dicit̄. i. Theſ. ij. Que eſt mea ſpes aut gaudiū: aut corona glorationis nōne vos ante deū. In ſignū huius triplicis aureole debite tribus generib⁹ ſaluandoꝝ premiunt̄ in aliqb⁹ eccleſijs antiphōis bt̄e marie verſiculi in ſignū aureole virginū. Antiphonis beati pauli apl'i pro predicatoribus. Antiphonis beati laurentij martyris ꝓ martyribus. Et nota ꝙ pro q̄tuor dat̄ maximis q̄ dat hō iuſtus deo: ab eo recipit q̄tuor dona maxima. Nā pro bona voluntate informata charitate recipit aureaꝫ: Pro bona doctrina fidei ⁊ moꝝ: recipiunt p̄dicatores aureolā. Pro ſuſtinentia moꝛ̄tis recipiūt martyres ſuam. Pro incorruptione carnis virgines habent ſuam aureolā. ¶ Premiū qđ dicit̄ fructus attendit̄ ſm̄ v̄tū predicatoꝝ ſcꝫ ſm̄ cōtinentiam virginalē. Et diuerſificatur fructus ſm̄ ꝙ diuerſificat̄ cōtinentia. Eſt enī continentia ꝯiugalis abſtinēs ſe ab oī coitu illicito: non tñ ab omni coitu. Huic reſpōdet fructus tricesim⁹: in quo eſt denarius q̄ eterna ſignificat: ⁊ ternarius triū bonoꝝ ꝯiugij. ſ. prolis: fidei: ⁊ ſacramenti: q̄ ad denariū referunt̄. Eſt ꝯtinentia vidualis abſtinēs ſe ab omni coitu in carne corrupta reſpectu te

poris ⁊ perſone a poſteriori tm̄. cui reſpõdet
fruct⁹ ſexageſim⁹. In quo eſt denari⁹ eterna
ſignificãs. ⁊ ſenari⁹ operū. in quib⁹ propter
denarium eternoꝝ debent vidue exerceri ſꝫ
apl'm. i. Thim̄. v. Quoꝝ operū primum eſt
reddere parentibus vicē. Scōm eſt inſtare ob
ſecrationibus ⁊ orōnib⁹. Tertiū ē filios edu
care. Quartum pauperes hoſpitio recipere
Quintū ſctōꝝ pedes lauare. Sextū tribula
tionem patientibus ſubminiſtrare. Eſt tertio
cōtinētia ꝟginalis abſtinēs ſe in carne incor
rupta reſpectu cuiuſlibet tempoꝛis ⁊ pſone
ab omni coitu. cui rñdet fruct⁹ centeſim⁹: q
cōſtat ex denario in ſe ducto. Iſte quidē cōpe
tit virginibus: q in terra manentes angelicā
ducūt vitā. ⁊ tm̄ interi⁹ ſibi vacāt. ꝑpter eter
num bonū: qḋ eſt denariū in ſe ducere. Ca
ſtitas ꝯiugalis bn̄ excolit terrā ſuā. vidualis
melius. ꝟginalis optīe. Et nota q cū ꝟgitas
ſit in carne corruptibili: perpetue icorruptio
nis meditatio: virginitas tria dicit. Primuꝫ
eſt abſtinentia ab omni coitu illicito. Secun
dum eſt abſtinētia ab omni coitu licito. Ter
tium eſt integritas mentis ⁊ carnis. Quan
tum ad primū dicit habitū ꝟtutis. huic debe
tur aurea. Quantū ad ſcōm dicit ꝟtutis ſta
tum. huic debet fruct⁹ centeſim⁹. Quātū ad
tertiū dicit decorē: huic debet aureola. Fru
ctus autem in virginib⁹ determinat an̄ ſe au
reolā. Aureola ꝟo preſupponit aureā. Vo
luntati eni continēdi propter deū debet au
rea. ſed cū addit in carne incorrupta: ſupad
dit ei aureola. q: ſic eſt ꝯtinētia in ſuo ſūmo.
Vlterius cū addit: reſpectu cuiuſlibet tpis
⁊ perſone. debetur ei fructus centeſimus.

¶ De expedientia ad premiū. Sectio. ij.

Sequitur videre de his q aiam ex
pediunt ad glie ſupplementū. Re
tardat enim aīa exuta ꝗ̄zuis grā fi
nali informata dupliciter: ne totaliter ferat
in deū. ſ. propter cremabile qḋ ſecū traxit. ⁊
propter corpus ſuū ſociū qḋ dimiſit. Contra
primū expedit per eccl'ie orōnes ⁊ ſuffragia
viatorū. Cōtra ſcōm expedit p cōſummatio
nem iuſticie: ſiue per remunerationē corpo
rū reſumptoꝝ. Primo ꝗ̄ videam⁹ q̄liter aīa
bus in purgatorio retardatꝭ valeāt ſuffragia
viatorū. Et poſt de reſurrectione mortuorū.
¶ Proſunt aūt eccleſie ſuffragia defunctis
non quibuſcunqꝫ ſed mediocriter bonis. vt
pote illis q ſunt in purgatorio nō valde ma
lis: vt illis qui ſunt in inferno. nec valde bo
nis: vt illis qui ſunt in paradiſo. ſed potius coꝝ
orōnes ⁊ merita militanti eccl'ie ſuffragant.
q nobis adhuc miſeris multa p eos benefi
cia impetrant. Proſunt autē ſuffragia ſic im
penſa ſꝫm magis ⁊ minus. vel pro diuerſita
te meritorum in mortuis: vel pro ſollicitudīe
charitatis in viuis. Proſunt inqꝫ ad penaꝝ
mitigationem: vel ad celeriorem liberationē
prout diuina prouidentia voluerit diſpenſa
re. Suffragia aūt que valent precipue in re
medium defunctorū. his verſibus ꝯtinentur
Miſſa frequēs: crebꝛeſqꝫ preces. ieiunia ſa
cra. Proſunt defunctis: ꝓdeſt elemoſyna ſan
cta. ¶ Cū autē per diuina munera ⁊ ꝓpria
merita. necnon ⁊ aliena ſuffragia aīe ad glo
riam trāſierint angeloꝝ. adhuc tn̄ ſꝫ ſctōs ꝓ
pter naturalem inclinationem ad corp⁹ a cō
templatione plena ⁊ fruitiōe pfecta retardā
tur. Vnde videndū eſt de reſurrectiōe. de q
ſꝫm fidē catholicam eſt tenendū q oīa corpa
oīuꝫ hoīuꝫ reſurgēt in generali iudicio: non
exiſtente in eis diſtātia ꝗ̄ztū ad ordinē tpis:
ſed potius ꝗ̄ztū ad ordinē dignitatis. Mali
enim non in melius mutabunt. ſed in bonis
natura ſeruabit: ⁊ vicia atqꝫ defectus detra
hent. Oēs quippe reſurgēt in itegro corpe.
plena etate: ⁊ debita menſura mēbroꝝ. in eiſ
dem corpibus numero: ⁊ eiſdē ptib⁹ cōſtitu
tis: ſalua totius veritate nature. nō ſolū ꝗ̄ztū
ad membra ꝑncipalia ⁊ humiditatē radica
lem: verūetiā ſaluis capillis ⁊ mēbris cete
ris q ad corpis decentiā ptinebunt. Ita q in
quaſcunqꝫ auras puluis humani corpis diſp
ſus fuerit. ad eandem redibit aīam q hoīem
prius vt viueret ⁊ creſceret aīauit. Et q: ele
cti debent eſſe conformes primogenito mor

ctoꝝ. i. dño nr̄o iesu xp̄o. in quo nullus fuit oino defectus necesse erit vt si aliqd̄ mem- broꝝ deerat suppleaẜ. ⁊ si aliqua supfluitas inerat auferaẜ. si aliqua mēbroꝝ inordinatio corrigaẜ. Si paruus erat ad quantitatē etatis christi quā habebat paruulus in rōne q̄tuis nō in mole virtute diuina deducaẜ. Si decre pitus: ad candē etatē deueniet. Si gygas ad eandem. si manus deficiens: ad mensurā cō- gruam limiteẜ. vt sic omnes sancti integri ⁊ pfecti occurrant in viꝝ pfectū in mensuram etatis plenitudinis xp̄i. Erunt aūt in corpib⁹ electoꝝ quattuor ɔditōes nobilissime q̄ do- tes dicunẜ: in qbus cetera bona includūtur. Que qdē dotes sunt claritas: agilitas: ipassi bilitas ⁊ subtilitas. q̄ sic corpus pficiūt q̄ or dinant ad aie actōem. que duplex est. s. cogni tio ⁊ dilectio. Claritas h₃ ordinē ad ɔgnitio nem. alie tres dotes ad dilectionē. Consistit aūt dilectio: que est delectatio magna: in ɔiū ctione ɔuenientis cū ɔuenienti. Est itaq₃ agi litas vt ɔiungaẜ aia deo. ipassibilitas vt nō retrahatur. subtilitas vt nihil interponaẜ int diligens ⁊ dilectū. Pōt aūt sumi sufficientia haꝝ dotiū penes causam materialē sic. Cor pus humanū quattuor habet defectus: ex q̄t tuor elementis ex qbus cōponiẜ ⁊ subsistit. Ab aquis passibilitatē que est elementum fluidū. Contra hūc defectū habet ipassibili- tatē. A terra habet opacitatē ɔ quā h₃ cla ritatē. Ab igne q̄ ɔsumit h₃ mutabilitatē ɔ quā alimonijs reddit ponderosum. contra quem defectū habebit agilitatē. Ab aere qui cedit cuilibet impellenti habet infirmitatē. ɔ quā habet subtilitatē siue penetrabilitatē: p quā corpori glorioso erit peruiū omne duꝝ.

De sufficiētia gaudij. Sectio iij.

i Am ad gaudij sufficientiā est tertio siue vltimo transeundū. Circa quā breuiter est attendendū q̄ gaudiū sufficiēs perficiẜ ⁊ ɔpleẜ in tribus dotibus aīe. que sunt apta visio summi veri. certa ten tio summi ardui. pfecta dilectio sūmi boni. In primo pficiẜ rōnalis. in scd̄o irascibilis. i. tertio ɔcupiscibilis. Primū est p̄miū fidei. scd̄m premiū spei. tertiū premiū charitatis. Sunt aūt quidā ternarij in supiori facie aīe: qbus ab imo sui vsq₃ ad summū dei ɔuenit ⁊ quiescit. Sunt tria subiecta. s. tres potentie naturales: rōnalis: irascibilis ⁊ ɔcupiscibilis que tanq̄ fundamēta bonis spūalibus sub- stituunẜ. Sunt tres habitus virtutū theologi caꝝ. s. fidei: spei: ⁊ charitatis. que a deo gr̄is ad informationē triū viriū pdictaꝝ infundū tur. ⁊ qbus ipse potētie diriguntur. Sūt tres actus qui a pdictis potentijs mediātibus tri bus habitib⁹ supradictis. s. tribus virtutibus theologicis eliciūtur. s. credere assentiēdo sū me veritati ppter se sup oia. Sperare intenden do sūme largitati ppter se ⁊ sup oia. Dilige re ɔplectēdo sūmā bonitatē ppter se ⁊ sup omnia. Sunt tria obiecta ad que tres actus egredientes a tribus potētijs v̄tute triū ha bituū terminanẜ. Ista aūt obiecta sunt v̄itas increata: maiestas increata: ⁊ bonitas. Ita q̄ summū verū est obiectum fidei. summū ar- duū est obiectū spei. summū bonū est obie- ctum charitatis. Verum in q̄tū sub ratiōe ve ri. arduū sub rōne ardui: bonum sub ratione boni. Et respiciunt hec omnia statū ⁊ meri- tum viatoꝝ. Sunt etiā tria premia. s. cognitio siue intelligentia veritatis infallibilis. posses sio siue prementia dignitatis immutabilis. dilectio siue ɔplacentia bonitatis infatigabilis. Et sic ipsi collecti ex predictis quia gloria celesti erit premiū substantiale: ɔsubstantiale: ⁊ acci- dentale. Substantiale ⁊ ex pte aīe consistit in dei visione aperta. dei tentione secura. dei dile- ctione perfecta. ⁊ hec est prima stola. Cōsub stantiale ex parte corporis consistit in clarita te: ipassibilitate: agilitate: ⁊ subtilitate. ⁊ hec est scd̄a stola. Accidentale consistit in tribus aureolis: que non sunt oīm saluandoꝝ.

Finit Centiloquiū sancti Bo- nauenture.

¶ Pharetra ſancti Bonauenture cardinalis ordinis fratrum minorum.

In conuerſionis mee primordiis: cum ob mentis recreationem auctoritates ſanctorum legerem. et legendo varias corruptiones perciperem. placuit mihi vt ad ipſum fontem originalium recurrerem: et ob maiorem certitudinem ipſemet aliqua perciperem. que poſtmodum vt ſciui ordinaui. vt que ad meditationem: predicationem: diſputationem ibidem eſſent vtilia leuius reperirentur. Hoc autem ſciat lector: quod repperi aliquando diuerſos doctores vnum dixiſſe. aliquando eundem doctorem idem in diuerſis libris. ¶ Diſtinxi autem opuſculum iſtud per quattuor libros. vt dicatur liber primus de perſonarum varietate. Secundus de principalium viciorum et virtutum multiplicitate. Tertius de periculoſis. Quartus de gratioſis. In vnoquoque libro poſui quinquaginta capitula. quia talis numerus iubilei eſt figuratiuus. ¶ Opuſculum autem iſtud pharetram appellaui. quia ſicut in pharetra iacula reponuntur: quibus hoſtis hoſtem ferit vulnerat et deiicit: ſic et hic varie auctoritates ſanctorum quaſi ſagitte continentur quibus hoſtes antiqui deiiciuntur. ¶ Sciendum quoque quod doctoris idem nomen apponendo vbi intelligendum eſt in priori libro antea poſitum ſcias. ¶ Originalia iſta ſub ſcripta ipſe excepi.

¶ De beato Gregorio.

Moralia
Super Ezechielem
Regiſtrum. id eſt epiſtolas
Omelias
Paſtorale.
Dialogum
Cantica

¶ De beato Ambroſio.

De virginitate li. iij.
De viduitate li. i.
De officiis li. i.
De patriarchis.
De exceſſu fratris.
De fide reſurrectionis.
De hexameron.
De figura ſeculi.
De obitu Theodoſij.
Apologiam de dauid.
Paſtorale.
Sermones
Epiſtolas
Super Lucam.
Super beati immaculati.

¶ De Johe chryſoſtomo

Super mattheum bis.
Super Johannem.
De compunctione.
De militia ſpirituali.
De militia chriſtiana.
De eo quod non leditur homo niſi a ſeipſo.
Sermones.
Epiſtolam.

¶ De Iſidoro

Etymologias.
Synonima
De ſummo bono
De ortu et obitu antiquorum
De nouo teſtamento

¶ De Cypriano

De xij. abuſiuis.

¶ De Auguſtino.

De ciuitate dei. xxij. li.
De trinitate. lib. xv.
De doctrina chriſtiana. li. iiij.
De vita chriſtiana. i.
De diſciplina chriſtiana
De agone chriſtiano. i.
De confeſſionibus. xiij.
De gratia noui teſtamenti.
De moribus eccleſie. i.
De vera religione. i.
De conſenſu quattuor euangeliſtarum. li. iiij.
De incarnatione verbi. i.
De eſſentia diuinitatis
De magiſtro. i.
De ordine diſcipline. i.
De opere monachorum. i.
De ſingularitate clericorum. i.

De.lxxxiij.queſtionibus.i.
De ſex queſtionibus contra paganos.
De queſtionibus noui ⁊ veteris teſtaměti.i.
De quinqȝ reſponſionibus.i.
De eccleſiaſticis dogmatibus.i.
De decem cordis.i.
De paſtoribus.i.
De ouibus.i.
De cathezizandis rudibus.i.
De mirabilibus ſacre ſcripture.i.
De moribus manicheorum.i.
De diuinatione demonum
De ſoliloquijs.ij.
De meditationibus.i.
De virginitate.i.
De viduitate.i.
De bono coniugali.i.
De coniugijs adulterinis.ij.
De quantitate anime.i.
De duabus animabus.ij.
De natura boni.i.
De natura ⁊ gratia.i.
De correctione ⁊ gratia.i.
De gratia ⁊ libero arbitrio.i.
De libero arbitrio.iij.
De ſpiritu ⁊ littera.i.
De vita bona.i.
De perfectione iuſticie.i.
De predeſtinatione diuina.i.
De fide ad petrum.i.
Ad oroſium.i.
Ad boniſacium.i.
De penitentia.i.
De patientia.i.
De perſeuerantia.i.
Regulam.
Enchiridion.
De cura pro mortuis.i.
De ſymbolo.iiij.
De ieiunio ſabbati.i.
De vtilitate credendi.i.
De laude charitatis.i.
De vnico baptiſmo.i.
De baptiſmo paruulorum.iij.
De ſermone dñi in monte.ij.
De ſententia iacobi ad hieronimum.
De conflictu viciorum
Super geneſim ad litteram.li.xij.
Super geneſim contra manicheos.li.ix.
Epiſtolas
Sermones
De mendacio.i.
Contra mendacium.
Contra Julianum.vij.
Contra adamantium.i.
Contra quinqȝ hereſes.i.
Contra donatiſtas.
Contra epiſtolam fundamenti.i.
Contra aduerſarios legis ⁊ prophetaꝝ.ij.

¶ De Hieronymo

Super Iſaiam.
Super.xij.prophetas.
Epiſtolas.
Omelias

¶ De beato Bernardo.

Super cantica.
Super miſſus eſt.
Super qui habitat
Super ecce nos.
De conſideratione.
De preceptorum diſpenſatione.
De libero arbitrio.
De diligendo deum.
De amore dei.
De duodecim gradibus.
Epiſtolas.
Apologiam.
Meditationes.
Sermones.
Flores.

¶ De Anſelmo

De ſimilitudinibus
Meditationes.

¶ De Caſſiodoro.

De anima.

¶ De Seneca.

Epiſtolas.
De copia verborum.

De clementia.
De liberalitate.
De ſpiritu ⁊ anima. Et aliqua de alijs libris ⁊ gloſis.

¶ Capitula primi libri.

De deo i.
De chriſto ij.
De euchariſtia iij.
De cruce iiij.
De beata maria v.
De angelis vi.
De homine vij.
De muliere viij.
De chriſtianis bonis. ix.
De chriſtianis malis x.
De prelatis bonis xi.
De prelatis malis xij.
De ſubditis. xiij.
De predicatoribus bonis. xiiij.
De predicatoribus malis. xv.
De vſurpantib⁹ predicationē xvi.
De negligētibus pdicationez xvij.
De auditoribus verbi dei xviij.
De epiſcopis. xix.
De ſacerdotibus bonis xx.
De ſacerdotibus malis xxi.
De clericis xxij.
De beneficiatis xxiij.
De ambitioſis. xxiiij.
De ſtudentibus. xxv.
De aduocatis xxvi.
De religioſis bonis xxvij.
De religioſis malis. xxviij.
De nouitijs xxix.
De iuuenibus. xxx.
De monachis bonis xxxi.
De monachis malis xxxij.
De incipientibus. xxxiij.
De proficientibus xxxiiij.
De perfectis xxxv.
De tribus ſtatibus pcedētib⁹ xxxvi.
De monialibus xxxvij.
De virginibus. xxxviij.
De viduis xxxix.
de coniugatis. xl.
de tribus ſtatibus predictis. xli.
de pauperibus xlij.
de diuitibus xliij.
de potentibus xliiij.
de iudicibus xlv.
de nobilibus xlvi.
de militibus xlvij.
de negociatoribus. xlviij.
de feneratoribus xlix.
de demonibus

¶ Incipit liber primus de perſonarum varietate.

De deo
Capitulum primum.

Gregorius. in moralibus. Deus ipſe manet in tra oīa. ipſe ē extra oīa. ipſe ſupra oīa. ipe īfra oīa. ⁊ ſuperior eſt per potētiā: ⁊ inferior per ſuſtētationē: ⁊ exterior p magnitudinē. ⁊ interior per ſubtilitatem. ¶ Idem. Deus hoc eſt quod habet: eternitatem quippe habet: ⁊ ipſe eſt eternitas. lucem habet: ⁊ lux ſua ipſe eſt. ¶ Idem. Omnipotens deus etſi plerumqʒ mutat ſententiam: conſilium numqʒ. ¶ Idem. Omnipotens deus quid nobis profuturum eſſe valeat ſciēs diſſimulat exaudire dolentium vocem: vt augeat vtilitatem: vt vita per penam purget: ⁊ qȝ tranquillitas q̄ hic inueniri non valet alibi q̄rat. ¶ Idem. Oīa humana: q̄ iuſta: q̄ pulcra ſūt dei iuſticie ⁊ pulcritudini comparata: nec iuſta nec pulcra ſunt: ſed nec omnino ſunt. ¶ Idē. Conditor nr̄ mira diſpenſatiōe cōſilij: ⁊ culpas nr̄as reſpicit: ⁊ viuendi tpa impendit. vt longiora vite tpalis ſpacia: aut conuerſo fiāt adiutorium muneris: aut non conuerſo augmentum damnatiōis. ¶ Idem in omc. Ubiqʒ nobis occurrit ſuperna medicina. q: de⁹ ⁊ dedit homini precepta ne peccet. ⁊ tn̄ peccanti dedit remedia ne deſperet. ¶ Idē ſup Eze. Omnipotēs de⁹ q ſibimetipſi diſſilis

non eſt: ea virtute videt oīa qua audit omnia
ꝛ ea ꝟtute iudicat oīa q̄ creauit oīa. ℭ Au-
guſtin⁹ in ep̄la. Deus vbiqꝫ p̄ſens eſt. ꝛ vbi
qꝫ tot⁹ preſens. nec tñ vbiqꝫ habitans: ſed in
templo ſuo. Capit̄ aūt habitāo ab alijs plus
ab alijs minus. ℭ Idē. De⁹ tot⁹ oculus eſt
tot⁹ manus: tot⁹ pes eſt. Tot⁹ oculus eſt: q:
oīa videt. tot⁹ eſt manus: q: oīa operatur. to
tus pes q: vbiqꝫ eſt. ℭ Idem. Non tm̄ mō
in h̄ nos adiuuat de⁹ vt ſciam⁹ qd agēdū ſit
verūetiam vt amādo agam⁹ qḋ diſcēdo iam
ſcimus. ℭ Idē dicit ſcīm hieronimum dixiſ
ſe. Uidere deum ſicut eſt in natura ſua ocu-
lus hoīs non pōt. nec ſolū hō: ſed nec angeli
nec throni: nec ptātes: nec dñationes. ſed nec
omne qḋ nominat̄. ℭ Idē de confeſſionib⁹
Penitet te deus ꝛ nō doles. iraſceris ꝛ trā-
quillus es. opa mutas: nec mutas conſilium.
ℭ Idem. O q̄ꝫ excelſus es dñe: ſꝫ humiles
corde ſunt domus tue. tu enim erigis eliſos:
ꝛ nō cadūt quoꝝ celſitudo tu es. ℭ Idē. Uo
lunt ꝛ potēt a deo de⁹ ipſe eſt. ℭ Idēꝫ ſuper
geneſim ꝯ manicheos. Deū dicimus tante
bonitatis eſſe. tante iuſticie: tanteqꝫ incorru-
ptiōis: vt neqꝫ peccet: neqꝫ alicui noceat qui
peccare noluerit. nec ipſi aliqs qui peccare
voluerit. ℭ Idē in ſolilo. Conſtāter deo cre
de. eiqꝫ te totū cōmitte quantū potes. Noli
velle eſſe q̄ſi ꝓprius: ꝛ in tua ptāte: ſed eius
clementiſſimi ꝛ vtiliſſimi dñi te ſeruū eſſe ꝓ
fitere. ita enim te ad ſe ſubleuare non deſinet:
nihilqꝫ tibi euenire permittet. niſi qḋ tibi ꝓ
ſit. etiam ſi neſcias. ℭ Idē de ꝯiugijs adul-
terinis. Abſit vt catholic⁹ quiſq̄ꝫ dixerit. q̄ñ
ſuadet ſpūſſanctus nō deū ſuadere: cū ꝛ ipſe
deus ſit ꝛ inſeparabilia ſint opera trinitatis.
ℭ Idem de ci. dei. Patientia dei ad penitē
tiam inuitat malos. ſicut flagellum dei ad pa
tientiam erudit bonos. ℭ Ambro. ſuper lu-
cam. Nihil preſcriptū: nihil circūſcriptum. ni
hil emenſum. nihil dimenſum trinitas habet
non loco claudit̄ nec opinione cōprehendit̄.
non eſtimatiōe cōcludit̄: non etate variatur.
ℭ Iſido. de ſum. bo. Ille qui nos malos to
lerat: nō dubiū eſt qn ꝯuerſio clement̄ igno
ſcat. ℭ Idem. Cū de deo nec ſcḋm q̄ntitatem
nec ſcḋm q̄litatem: nec ſcḋm ſitum: nec ſcḋm habi
tum: aut motū aliqḋ digne dicat̄. ineſt tñ ei ꝛ
quodammodo latitudo charitatis: q̄ nos ꝛ ab
errore colligit ꝛ continet in ꝟitate. Ineſt ei ꝛ
longitudo q̄ longanimiter nos malos portat
donec emendatos patrie future reſtituat. In
eſt ei altitudo per quam oēm ſenſum ſue ſci
entie imenſitate excuperat. Ineſt ei ꝛ profun
dum quo dānandos inferi⁹ iuxta equitatem
diſponens preordinat. Iohan. Chryſo. ſuper
Mat. Deus inuit⁹ cōpellit̄ ꝛ cū magno do
lore peccatores dānare. Non eni ſic dolet q:
ꝛ ipſe ab eis offendit̄. ſed q: q̄ſi violenter co
gitur perdere aliqueꝫ qui omnes cupit ſalua
re. ℭ Idē. Deus gaudet: nō de ſuo lucro: ſꝫ
de ſalute nr̄a. triſtat̄: non de ſua iniuria: ſꝫ de
noſtra pditōe. ℭ Bern̄. in li. de ꝯſide. De⁹
amat vt charitas. nouit vt veritas. ſedet vt
eqtas. dñat̄ vt maieſtas. regit vt principium
tuet̄ vt ſalus. opat̄ vt virtus. reuelat vt lux.
afficit vt pietas. ℭ Idē. Deus nō ptib⁹ con
ſtat vt corpus. nō affectibus diſtat vt aīa. nō
formis ſubſtat vt materia. nō mutat̄ vt om-
ne qḋ factū eſt. ℭ Idē ſup q habitat. Uigi-
lat ſuper nos indefeſſus ꝛ peruigil ille ſingu
laris clementie oculus. non dormit neqꝫ dor
mitat qui cuſtodit iſrael. Et id quidem neceſ
ſe eſt. quia etiam non dormit neqꝫ dormitat q
impugnat iſrael. ℭ Idem in ſer. iiij. Quattu
or filie magne miſericordie dei ſunt. immiſſio
amaritudinis: ſubtractio oportunitatis: vir-
tus reſiſtendi: ꝛ ſanitas affectus. ℭ Auctor
de ſpū ꝛ anima. Nemo de dei pietate diffi-
dat: q̄ñ maior eſt eius mīa q̄ꝫ nr̄a miſeria. ꝛ
quiſquis ad eū toto corde clamauerit exau-
diet illum: q: miſericors eſt. Tardi⁹ ſiqdem ei
videt̄ eſſe petēti veniā dare: q̄ꝫ ipſi petēti ve
niam accipe. Sic eni feſtinat deus abſoluere
tormenta cōpaſſiōis ſue: q̄ſi plus cruciet eūꝫ
compaſſio miſeri: q̄ꝫ ipſum miſerum paſſio
ſui. Glo. Iob. v. De⁹ nr̄ miſericors pat⁹ eſt
vt ſaluet p clemētiā q̄s ſaluare n̄ pōt p iuſticiā.

De chriſto
Capitulum ij.

g Rego. in mora. Annunciante angelo ⁊ adueniente ſpūſancto: mox v̄bum in vtero: ⁊ mox intra vterū verbum caro: ⁊ manente incōmutabili eſſentia verbi que ei eſt cum prē ⁊ cū ſpūſancto coeterna: aſſumpſit intra virginea viſcera matris: vt i paſſibilis pati: ⁊ imortalis mori. ⁊ etern⁹ ante ſecula tpalis: poſſit eſſe in fine ſeculorum. vt ꝑ ineffabile ſacramentū cōceptu ſancto: ⁊ partu inuiolabili ſm veritatem vtriuſq; nature eadem virgo ⁊ ancilla domini eſſet et mater. ¶ Idem. Ad hoc dominus apparuit in carne: vt humanā vitā admonendo: exēpla prebendo accenderet: moriendo redimeret. reſurgendo repararet. ¶ Idē. In altitudie ſua diuinitas a nobis vtpote paruulis apprehendi nō potuit. ſed ſtrauit ſe hoibus ꝑ humanitatē: ⁊ quaſi in iacentē aſcendimus. ſurrexit ⁊ leuati ſumus. ¶ Idem. Qui nos exiſtere fecit ex nihilo: etiā ſine ſua morte reuocare nos potuit a diabolica paſſione. Sed vt quanta eſſet virtus compaſſionis oſtenderet: fieri ꝓ nobis dignatus eſt qd̄ nos eē voluit: vt in ſemetipſo tpaliter mortē ſuſciperet. quā a nobis in perpetuū fugaret. ¶ Idem. Mos medicine eſt vt aliquādo ſimilia ſimilibus: aliqñ contraria contrarijs curet. Nā ſepe calida calidis: ⁊ frigida frigidis. ſepe etiā calida frigidis: ⁊ frigida calidis ſanare conſueuit. Veniens ergo ad nos deſuꝑ medicus nr̄ ⁊ tantis nos inueniēs languoribus oppſſos. quedam nobis ſilē: ⁊ quedam nobis contrarium appoſuit. ad hoīes quippe hō venit. ſed ad peccatores iuſtus. ¶ Idem. Is qui ꝓpter nos minor angelus ſibi extitit: equales nos angel' virtute ſue minoratōis fecit. xp̄s ⁊ moriendo docuit mortē nō metui. reſurgēdo docuit de vita confidi. aſcendēdo de celeſtis patrie hereditate gl'iari. ¶ Idem ſuꝑ Ezech. Vt humanū genus a ſuo languore ſanaret. tunc magna apparuit potentia medici cum languor creuit egroti. ¶ Idem in regiſtro. Ad hoc vnigenitus dei filius formā infirmitatis noſtre ſuſcepit ad hoc inuiſibilis nō ſolū viſibilis ſed etiā deſpectus apparuit. ad h' contumeliaꝝ ludibria: illuſionū ꝓbra: paſſionū tormenta tolerauit: vt ſuperbum nō eſſe hominē doceret humilis deus. ¶ Idē. Deſcēdens ad inferos chriſtus: ſolos illos ꝑ ſuam grām liberauit qui eū ⁊ venturꝰ eſſe crediderunt: ⁊ p̄cepta eius viuendo tenuerunt. ¶ Idem in omelia. Deus qui in vtero v̄ginis incarnatus: in mundū ſine peccato venerat. nihil contradictionis in ſemetipſo tolerabat. ¶ Iohēs Chry. in ſer. Chriſtus viator factus eſt vt te ſine labore faceret. Ex muliere natus eſt vt preuaricationem eue deleret. homo appellatus eſt vt te deū vocaret. fili⁹ hominis dictus eſt vt te in filium adoptaret dei. ¶ Idem. O miſericordia chriſti. o iude dementia. Ille cum. xxx. denarijs paciſcebatur vt venderet: ⁊ chriſtus ei ſanguinē quem vendidit offerebat. ¶ Idem. Nō ſub tecto ſed ſub celo chriſtus immolabatur: vt vniuerſus aer in excelſo immolate omīs odore a tetro mundaretur. Sed ⁊ terra ſimile beneficium ſentiebat decurſi de latere ſanguinis ſtillatione mundata. Ambro. de virginitate. Omnia chriſtus eſt nobis. ſi vulnus curare deſideras: medicus eſt: ſi febribus eſtuas fons eſt. ſi grauaris iniquitate iuſticia eſt. ſi auxilio indiges virtus eſt. ſi mortē times vita eſt. ſi celū deſideras via eſt. ſi tenebras fugis lux eſt. ſi cibum queris alimentum ē. Guſtate igitur ⁊ videte qm̄ dominus ſuauis eſt. ¶ Idem ſuꝑ Lu. Me illius infantie chriſti vagientis abluunt fletus ille lachryme mea delicta lauerunt. Plus igi' dn̄e ieſu debeo iniurijs tuis quibus redēptus ſum: q̄ʒ operibus tuis quibus creatus ſum. nō pdeſſet naſci: niſi redimi ꝓfuiſſet. ¶ Idē. Nō ſolum fidē firmat. ſed ⁊ deuotōem auget q' xp̄s vulnera ſuſcepta pro nobis celo inferre voluit: abolere noluit: vt deo patri nr̄e p̄cia libertatis oſtenderet. Auguſtinus in meditatōib⁹. Quid eſt ieſus niſi ſaluator. ergo ꝓpter te-

metipsum esto mihi iesus. noli domine: noli sic attendere malum meum: vt obliuiscaris bonum tuum. o bone dñe si ego admisi vnde me dampnare potes: tu nõ amisisti vnde saluare soles. ¶ Idem de vera religione. Nullum peccatum cõmitti potest: nisi cum appetuntur ea que christus contempsit. aut fugiuntur q̃ ille sustinuit. tota itaqȝ vita eius in terris p hominem quem suscipere dignatus est disciplina morũ fuit. ¶ Idem contra iulianum. Caro christi mortalitatẽ de mortalitate materni corporis traxit. quia mortale corpus eius inuenit. contagium vero peccati originalis nõ cõtraxit. q: concũbentis concupiscentiam non inuenit. ¶ Idem Christus in carne quidẽ ⁊ de carne nõ tñ carnaliter sed spũaliter natus est. natus ẽ enim de spũsancto: ⁊ virgine maria. de spũsancto: vt non esset in illo caro peccati. ex virgine aũt maria vt esset in eo similitudo carnis peccati. ¶ Idem contra qnqȝ heresis. Fusus est sanguis medici ⁊ factum est medicamentũ frenetici. ¶ Idem in li. suo de pastoribus. Ab oĩbus tentatõib⁹ te eruet dominus: si ab illo nõ recesserit cor tuũ. Nã ad cõformandũ cor tuũ venit ille pati. venit ille mori. venit sputis illini. venit spinis coronari. venit opprobria sufferre. venit postremo ligno cõfigi. omnia hec ille pro te. tu nihil pro illo: sed pro te. ¶ Idem de cathezi. ru. Omnia bona terrena cõtẽpsit hõ factus dñs iesus: vt cõtemnẽda monstraret: ⁊ oĩa terrena mala sustinuit que sustinenda p̃cepit vt neqȝ in illis q̃reret felicitas: neqȝ in istis infelicitas timeret. ¶ Idem de p̃destinatiõe diuina. Venit filius dei q̃rere qõ perierat. sanare qõ egrotabat. erigere qõ iacebat. potestatẽ habẽs dimittere peccata: qõ nõ debebat donare: qõ ei debebat ignoscere. ¶ Idem de ordine disciplinc. Q, hoc nostri generis corpus tantus ꝑpter nos deus assumere atqȝ agere dignatus est: quanto videt vilius: tãto est clementia plenius. ⁊ a quadã ingeniosorũ supbia longe lateqȝ remotius. ¶ Idẽ i ep̃la Ipsa virtus ꝑ inuiolata mr̃is virginea viscera: mẽbra infantis eduxit. que postea ꝑ ostia clausa membra iuuenis introduxit. ¶ Idem de verbis domini. Multos filios dei fecit vnicus filius dei. emit sibi fratres sanguine suo. probauit reprobatus. redemit vendit⁹. honorificauit iniuriatus. viuificauit occisus. Dubitas q̃ dabit tibi bona sua qui non dedignatus est suscipere mala tua. ¶ Idem in sermo. Expalmatur qui est vera palma victorie. spinis coronat qui spinas peccatorum venit cõstringere. ligat qui soluit cõpeditos. ligno suspenditur qui erigit elisos: aceto potatur fons vite disciplina cedit magister aliorum salus vulnerat. vita morit. occidit ad tẽpus vitã mors. vt in ꝑpetua vita occideret mors. Isido. de sum. bo. Christ⁹ sicut peccatum qõ pena dignum est non admisit. ita penam peccati nostri suscepit: vt per indebitam penam suã debitam aboleret culpã nostram. vt per hoc amitteret dyabolus quos reos tenebat. dũ vnũ iterfecerat q̃ nihil peccati admiserat. Rabanus in libro de laude crucis. Passio christi celũ sustentat: mũdum regit: tartarũ ꝑdit. in ea cõfirmant angeli. redimuntur populi. conterunt inimici. stabiliuntur subsistentia: animant viuentia cõseruãtur sentiẽtia. illustrant intelligentia. Inde timor ductus a pena fideles liberat: tristicia salubris penitentes a peccatis mundat concupiscentia boni virtutum fructus germinat. gaudiũ vite. spe cõfidentes letificat. Bernardus super can. In carne christus ⁊ ꝑ carnem potenter ac patẽter operatus est mira. locutus salubria: passus indigna. ꝑ que euidenter ostendit q: ipse sit q̃ potẽter: sed inuisibiliter oĩa cõdidisset. sapienter regeret: benigne ꝓtegeret. ¶ Idem. Frustra huius seculi sapientes de quattuor virtutibus cardinalib⁹ tam multa disputauerunt. quas m̃ apprehendere oĩno nequierunt. cũ illũ nescierunt q̃ factus a deo est nobis sapiẽtia: docens prudentiã: ⁊ iusticia o dicta donãs: ⁊ sctificans in exemplũ tpantie continẽter viuẽs: ⁊ redẽptio in exemplum patientie fortiter moriens.

¶ Idem. Vtrūqꝫ es mihi dn̄e ieſu: ⁊ ſpeculum patiendi: ⁊ pꝛemiū patientis: vtrūqꝫ foꝛtiter ꝓuocat ac vehemēter accendit. ¶ Idē. An ignoꝛas q꜄ benignitas dei ad penitentiā te adducit. ad hoc ſiqdem diu ſuſpendit ſententiā vltiōis a ꝯtēnente: vt qn̄qꝫ exhibeat remiſſionis grām in penitēte. ¶ Idē. Chꝛiſtꝰ in carnis aſſumptōne condeſcendit mihi. in culpe vitatione ꝯſuluit ſibi in moꝛtis ſuſceptione ſatiſfecit patri. amicus dulcis. conſiliarius pꝛudēs. adiutoꝛ foꝛtis. huic ſecurus me credo. qui ſaluare me velit nouerit atqꝫ poſſit. ¶ Idem Ieſus mel eſt in oꝛe. melos ī aure. iubilus in coꝛde. ¶ Idem. Eſt inter oleū ⁊ nomen ieſus ſimilitudo in quibuſdam qualitatibus olei. qḋ licet: qḋ paſcit. qḋ vngit. ſouet ignem. nutrit carnem. lenit doloꝛem: lux: cibus: medicina. Vide idem de hoc nomine ieſu. lucet pꝛedicatū. paſcit recogitatū. lenit ⁊ vngit inuocatū. ¶ Idem. Ego omnino fidenter qḋ ex me mihi deeſt vſurpo mihi ex viſceribus dn̄i. qm̄ miſericoꝛdia affluunt nec deſunt foꝛamina p̄ que effluat. foderunt manꝰ eius ⁊ pedes. latuſqꝫ lancea perfoꝛauerūt. ⁊ per has rimas licet mihi ſugere mel de petra. oleūqꝫ de ſaxo duriſſimo. ¶ Idē. Ego fratres ab ineunte meā conuerſiōe: pꝛo aceruo meritoꝝ que mihi deeſſe ſciebam: mihi faſciculum hūc colligare: ⁊ inter vbera mea collocare curaui. collectum ex oībus anxietatibus ⁊ amaritudinibus domini mei. pꝛimū ſcilicet infantiliū illataꝝ neceſſitatū. deinde laboꝝum quos pertulit in pꝛedicādo. fatigationū in diſcurrendo. vigiliarū in oꝛando. temptationū in ieiunando. lachꝛymaꝝ in ꝯpatiendo. inſidiaꝝ in colloquendo. poſtremo periculoꝝ in falſis fratribus: ꝯuicioꝝ: ſputoꝝ. colaphoꝝ: ſubſannationū: expꝛobꝛationum: clauoꝝ: hoꝛūqꝫ ſimiliū. Idem. Petra refugium herinacijs. ⁊ reuera refugium. Vbi eſt tuta firmaqꝫ requies infirmis niſi in vulneribus chꝛiſti ſaluatoꝛis. Tanto illic ſecurioꝛ habito: quanto ille potentioꝛ ad ſaluandū fremit mundus: pꝛemit coꝛpus: inſidiatur dyabolus. non cado: fundatus ēnim ſum ſupꝛa petram. Idem. Apud dn̄m miſericoꝛdia ⁊ copioſa apud eū redemptio. pꝛſus copioſa: q꜄ nō gutta ſanguinꝭ: ſed vnda largiꝭ per quīqꝫ partes coꝛpꝛis emanauit. Quid tibi debuit facere ⁊ non fecit. illuminauit cecū ſoluit mutū. reduxit erroneum. reconciliauit reū. Idē. Omnino ꝓpter manſuetudinem que in te pꝛedicat: currimus poſt te domine ieſu: audientes q꜄ nō ſpernas paupem. peccatoꝛē nō hoꝛreas. Idem. Vult benignus dux deuoti militis vultū ⁊ oculos ī ſua ſuſtolli vulnera: vt illius ex hoc aīum erigat ⁊ exemplo ſui reddat ad tollerandū foꝛtioꝛē. eniuero non ſentiet ſua: dum illius vulnera intuebit. Idē in floꝛibus. Sitio inquit dn̄s: dn̄e qd ſitis ergo ne te plus cruciat ſitis q̄ꝫ crux: de cruce ſiles: ⁊ de ſiti clamas. Sitio: quid. vram fidē. veſtrā ſalutē: vr̄m gaudium. plus animaꝝ veſtraꝝ q̄ꝫ coꝛpoꝛis mei cruciatus me tenet. Idem. Quid tibi reſpondeā dn̄e: q̄d loquar. aut quid retribuā. feciſti mihi de coꝛpe tuo ſpeculū anime mee.

Idem in ſermo. Exinaniuit chꝛiſtꝰ ſemetipſm foꝛmā ſerui accipiēs: filius erat ⁊ factus eſt tanq̄ꝫ ſeruus. nec ſolū foꝛmā ſerui accepit vt ſubeſſet. ſed etiā mali ſerui vt vapularet. ⁊ ſerui peccati: vt penā ſolueret cum culpam non haberet. Idem. In paſſione domini tria ſpēaliter conuenit intueri: opus: modū: cauſam. Nam in ope quidē patientia. ī modo humilitas. in cauſa charitas cōmendat.

Idem. Quā dulciter dn̄e ieſu cū hoibus conuerſatus es. q̄ꝫ abundanter multa ⁊ magna bona hoibus largiri dignatus es. q̄ꝫ foꝛtiter tam indigna: q̄ꝫ aſpera ꝓ hoibꝰ paſſus es. ita vt liceat ſugere mel de petra: oleumqꝫ de ſaxo duriſſimo. duro ad vba: durioꝛi ad verba. duriſſimo ad hoꝛrenda crucis ſupplicia. Idem. Vide nunc opera domini que poſuit ꝓdigia ſuper terrā. flagellis ceſus. ſpinis coꝛonatus: clauis confoſſus. affixus patibulo oppꝛobꝛijs ſaturatus. oīum tm̄ doloꝝ immemoꝛ ait pater ignoſce illis. Idem.

Videas deus hoīes oīno carnales effectos tantum eis dulcedis in carne exhibuit: vt duriſſimi cordis ſit quiſqȝ cū toto affectu non diligit. ¶ Idem. An trepidas ad chriſtū accedere. frater tuus eſt ⁊ caro tua per oīa temptatus abſqȝ pctō vt miſericors fieret. ¶ Idē. Quis cogitare ſuffecerit qualiter dūs puenit nos. venerit ad nos. ſubuenerit nobis. ſingularis illa maieſtas voluit mori vt viueremus. ſeruire vt regnaremus. exulare vt repatriaremus. ⁊ vſqȝ ad ſeruiliſſima opa inclinata eſt: vt conſtitueret nos ſuper oīa opa ſua. Anſel. in libro Cur deus hō. Quattuor modis poteſt deus facere hoīem. aut de viro ⁊ femina: ſicut aſſiduꝰ demōſtrat vſus. aut nec de viro nec de femina: ſicut creauit adam. aut de viro ſine femina: ſicut fecē euā. aut de femina ſine viro: qđ nondum fecit. Ut igit̄ hunc quoqȝ modū probet ſue ſubiacere poteſtati: ⁊ hoc ad ipſum opus dilatum eſſe. nil ꝯuenientius q̄ȝ vt de femina ſine viro aſſumeret humanitatē. Utrū autē de virgine aut de nō virgine dignius hoc fiat: non eſt opus diſputare: ſed ſine omni dubitatiōe aſſerendum eſt: quia de virgine naſci deum oportebat. Bern. in aduentu domini. Si pſonam aduenientis intueor: non capio excellentiam maieſtatis. Si attendam ad quos venerit dignitatem: magnitudinis expaueſco. Et ſequitur. Uenit vniuerſitatis creator et dominus ad hoīes. venit medicus ad egrotos. redemptor ad venditos. ad errātes via. ad mortuos vita. venit non pdere ſed ſaluare. ſoluere nō ligare. ¶ Idē. Priuſq̄ȝ appareret dei humanitas: latebat eiꝰ benignitas. apparuit enim eius potentia in reȝ creatiōe. apparebat autē ſapientia in earȝ gubernatione. ſed benignitas miſericordie maxime apparuit in humanitate. ad Titū. ij. Apparuit gratia dei ſaluatoris. ¶ Nota. Quantumcunqȝ te deiceeris humilior chriſto nō eris. eſto q pedibus incedas. fuſca tunica veſtiaris. paupibus equeris. cellas paupeȝ dignāter introeas. ſis cecorum oculus: pes claudorum. manus debilium. aquā ipſe cōportes. ligna ꝯſcindas. focum extrahas. vbi vinculum: vbi ſputum: vbi alape: vbi flagellū: vbi patibulum: vbi mors.

¶ De eucharistia. Capitulum iij.

Grego. i mora. Singulariter ad abſolutōem noſtrā oblata cum lachrymis ⁊ benignitate mentis ſacri altaris hoſtia ſuffragatur. q: is qui in ſe ſurgēs a mortuis iam non morit̄: adhuc p hāc i ſuo myſterio p nobis iteȝ immolat̄. ¶ Idēȝ in dyalogo. Quis fidelium habere dubiū poſſit in ipſa imolationis hora ad ſacerdotis vocem celos aperiri: in illo ieſu chriſti myſterio angeloȝ choros adeſſe. ſummis ima ſociari. terrena celeſtibus iungi. vnū quoddaȝ ex viſibilibus atqȝ inuiſibilibus fieri. Sȝ neceſſe eſt cū hec agimus noſmetipſos deo i cordis contritōe mactemus. ¶ Idem infra capitulo de muliere. Nota duo. Idem etiā capitulo de coniugatis. Si qs ſua · Iohānes Chryſo. ſup Ioh. Ubicunqȝ viderint ſanguinem dñicuȝ fugiūt quidē demones: ꝯcurrunt aūt angeli. hic ſanguis effuſus oēm orbem terraȝ lauit. ¶ Idem in ſer. Indigna ⁊ fucata mente myſterioȝ celebrantibus ſe erecte a dyabolo pparant̄ inſidie. q magis ac magis a ſe mutant̄: q nō equo aīo cōmunicare feſtinant. ¶ Idē. Sicut corporalis cibus cū ventrē inuenerit aduerſꝭ humoribus occupatū amplius ledit: magis nocet: nullū preſtat auxiliū. ita ⁊ ſpūalis cibus ſi aliquē reperit malignitate pollutū: magis eū perdit: nō ſua natura ſed accipientis vicio. Hieronymus in epl'a. Utinam omni tpe ieiunare poſſemus. qđ in actibus apl'oȝ diebus pentecoſtes: ⁊ die dñico aplm paulū: ⁊ cū eo credētes feciſſe legimus. euchariſtiā quoqȝ abſqȝ ꝯdēnatōe nr̄i ⁊ pungēte ꝯſciaꝫ p poſſemus accipe. Augꝰ de eccleſiaſticis dogmatibꝰ. Quotidie euchariſtie ꝯmuniōeȝ accipe nec laudo nec vitupo: oībus tñ dñicis diebꝰ ꝯmunicandum hortor: ſi tamen mens in af-

fectu peccandi non ſit. Idē de ci. dei. Corporis ⁊ ſanguinis chriſti ſacrificium ſucceſſit oībus illis ſacrificijs veteris teſtamenti que immolabantur in vmbra futuri. Et poſt. pro illis omnibus ſacrificijs ⁊ oblationibus corpus chriſti offertur ⁊ pticipātibus miſtrat.

Bern. in legēda ſancti malachie. Euchariſtie plane ſacramentū potēs eſt peccata cōſumere: debellare obuias ptātes. inferre. celis reuertentes de terra.

De cruce.
Capitulum iiij.

Grego. ſup Eze. Redemptor nr̄ ad paſſionē ductus: lignum ſibi crucis ipſe portauit: ⁊ ſic in ſacrificio p nobis ex humanitate eſt mortuꝰ: vt tn̄ immortalis maneret ex diuinitate. Ambro. ſup bti immaculati. Crux eſt opprobriū pfido. fideli aūt gloria. redēptio: reſurrectio eſt: qr p nobis paſſus eſt dn̄s illo nos redemit ſanguie: illa ad padiſum reſurrectione vocauit. Johānes Chryſ. in ſer. Crux nobis totius beatitudinis cauſa eſt. hec nos a cecitate liberauit erroris: hec ē tenebris reddidit luci. hec debellatis inimicis quieti perpetue nos ſociauit. hec alienatos deo ꝯiūxit. hec nos pegrinos exiſtentes celorum ciues oſtendit. Idem. Crux ſpes chriſtianorꝫ. crux reſurrectio mortuorꝫ. crux cecorꝫ dux. crux deſperatorꝫ vita. crux claudorum baculus. crux cōſolatio pauperꝫ. Idem. Crux adoleſcentium pedagogus. crux ſuſtentatio inopum. crux ſpes deſperatorꝫ. crux nauigantium gubernator. crux periclitantiū portus. crux obſeſſorꝫ murus. Idem. Crux inſenſatorum ſapientia. crux libertas ſeruorꝫ. crux imperitorꝫ phia. crux lex impiorꝫ. crux prophetarū [illegible]. crux annunciatio aplorꝫ. crux martyrꝫ gloriatio. crux monachorꝫ abſtinentia. crux virginū caſtitas. crux gaudiuꝫ ſacerdotum. crux eccleſie fundamentū. Auguſtinus in ſer. Crux finita eſt in pena: ſed infinita ſp manet in gloria. a locis ſuppliciorꝫ fecit tranſitū ad frontes impatorꝫ. Qui tm̄ honorem dedit penis ſuis: quid ſeruat fidelibꝰ ſuis. Iſid. de ſum. bo. Quocūqꝫ o mens pcellis mūdi inuolueris lignū ꝯſcende crucis: vt a mari. i. a tempeſtate huius ſeculi libereris. Bern. in floribus. In crucē pendet oīs fructus vite: qr ipſa eſt arbor vite q̄ eſt in medio padiſi. ipſa eſt longitudo ⁊ latitudo: ſublimitas ⁊ pfundū. Ipſa bonos colligit ⁊ remunerat: ipſa malos diſpgit ⁊ condēnat. ipſa eſt meſtorꝫ conſolatio: eſurientium refectio: perfectorꝫ gloriatio. Rabanꝰ de laude crucis. In cruce inſinuat a morte redēptio: demōſtrat ſancta morꝫ ꝯuerſatio: intimat oīum victorū pfectio: pmittit ad eternā vitam ingreſſio. eterne beatitudinis ſperat adeptio: ⁊ vere felicitatis acquiſitio. Idē. In te crux ſancta angeli gaudia ſua accumulata ꝯſpiciunt: in te hoīes iura ſalutis ſue cognoſcūt. In te inferi iuſtam retributionē fraudis ſue pcipiūt. oībus es equa. oībus bona omnibus iuſta preterita renouas: preſentia illuſtras: futura premonſtras: perdita regris. queſita inuenis: inuenta cuſtodis. Idem. Tu ſancta crux pctōrꝫ es remiſſio: pietatiſ exhabitio: meritorꝫ augmentatio: infirmorꝫ remediū: laborantiū auxiliū: ⁊ laſſorꝫ refrigeriū. ſanorꝫ incolumitas. quietorꝫ ſerenitas. infortunatorꝫ felicitas. Idē. Tu ſancta crux cura egrotos medicans: tu gaudium meſtos conſolans: tu ſanitas meſtos letificans. tu ſtatus credentium recte. tu firmitas operantiuꝫ bene: tu beatitudo perſeuerantiū rite: ſanctaꝫ pia: bona: iuſta. Caſſiod. ſuper pſalteriū. Crux ē humiliū inuicta tuitio. ſupborꝫ abiectio: victoria chriſti: perditio dyaboli: infernorꝫ deſtructio: celeſtiū reformatio: mors infidelium: vita iuſtorꝫ.

De beata Maria.
Capitulū v.

Grego. in regiſ. Dn̄s vnigenitus dei exiſtens ante ſecula ex marie vtero natus eſt homo: inueſtigabili miraculo facta eſt ⁊ ancilla hoīs per diuinitatem ⁊ mater ſibi per carnē. Idē in moralibꝰ

loquens de verbo illo Lu.i. virtus altiſſimi
obumbrabit tibi. Quia vmbra nō aliter ex-
primitur niſi per lumen et corpus: virtus altiſ
ſimi obūbrauit marie: qꝛ in eius vtero lux in
corporea corpus ſumpſit: ex qua videlicet ob-
umbratione omne in ſe refrigeriū mētis ac-
cepit. ¶ Idem. Chriſtus nō operante coitu ſꝫ
ſpūſancto ſuperueniente conceptus eſt: natus
aūt materna viſcera et fecunda exhibuit: et i
corrupta ſeruauit. Ambro. de virginibus.
Talis fuit maria vt eius vnius vita: oīm di
ſciplina ſit. ¶ Idē. Quicunqꝫ ſibi marie ex
optat premiū eius imitetur exēplū. ¶ Idē
Uidit maria reſurrectōem dñi: et prima vi-
dit et credidit. vidit et maria magdalena: qꝫ
uis adhuc iſta nutaret. ¶ Idē. Uirgo erat
maria nō ſolū corpe: ſed et mente: que nullo
doli ambitu ſincerū adulteraret affectum.
corde humilis. verbis grauis. aīo prudens.
loquendi parcior: legendi ſtudioſior: nō in i
certo diuitiarum ſed in prece pauperum ſpem po
nens: intenta opi. verecūda ſmone. ¶ Idē.
Quū leſit maria vultu parentes. qū diſſenſit
a propinquis. qū faſtidiuit humilē. qū deri-
ſit debilem. qū vitauit inopē. eos ſolū ſolita
erat cetus virorum inuiſere quos miſericor
dia nō erubeſceret: nō preteriret verecūdia.
¶ Idē. Nihil toruū in oculis marie. nihil i
verbis procax. nihil in actu verecundum. non
geſtus fractior. nō inceſſus laſciuior: nō vox
petulantior. vt ipſa corporis ſpecies ſimula-
crum fuerit mentis figura probitatis. Au
guſtinus contra.v. hereſes. Sicut in manſio
marie nō eſt corrupta virginitas: ſic in ea nō
eſt maculata mundicia. ¶ Idem. Unde ſo
deo in maria que nec concipiendo libidinem:
nec pariendo paſſa eſt dolorē. vñ ſicdicit in
domo ad quā nullus habitator acceſſit. ſolus
ad eā fabricator eius et dñs venit. ¶ Idem.
Eua inobediendo meruit penam. maria obe-
diendo conſecuta eſt gratiā. illa guſtando pro-
hibitū maledicta: hec credendo angelo benedi-
cta. ¶ Idem de virginitate. Beatior maria
percipiendo fidē chriſti qꝫ concipiendo carnem

chriſti. ¶ Idem. Materna propinquitas ni-
hil marie profuiſſet: niſi felicius chriſtū corde
qꝫ carne geſtaſſet. Ipſa quoqꝫ virginitas id
gratior et acceptior. qꝛ nō eam conceptus xpūs
viro violaturo quā conſeruaret ipſe preripuit. ſꝫ
priuſqꝫ conciperet iam deo dicatā de qua na
ſceretur elegit. ¶ Idē. Quō inquit fiet iſtō qm̄
virum nō cognoſco. Quod profecto nō diceret niſi
deo virginē ſe ante vouiſſet. Sed qꝛ hoc iſrae
litarum mores adhuc recuſabant: deſponſata
eſt viro iuſto: non violenter ablaturo: ſꝫ po-
tius contra violentos cuſtodituro qđ illa iam vo
uerat. ¶ Idem in ſer. Uera ratione cenſeo
confitendū mariā in chriſto et apud chriſtū eē.
In chriſto: qꝛ in ipſo viuimus mouemur et
ſumus. Apud chriſtū: glorioſe ad eternitatis
gaudia aſſumptam: benignitate chriſti hono
ratius ſuſceptam ceteris: atqꝫ ad cōmunem
vilitatem nō eſſe adductā poſt mortē: putre-
dinis videlicet vermis et pulueris. Bea
tus bartholomeus vt habetur in legenda.
Hec prima inter feminas hoc conſtituit in
corde ſuo vt diceret deo. Domine offero ti
bi virginitatē meā: cum hoc a nullo homine
nec verbo didiciſſet: nec exemplo ad imitatio
nem inuitata fuiſſet. Hiero. in ſer. Sicut i
compatōe dei nemo bonus: ita etiā in cōpa-
ratione matris dñi nulla feminarum inuenitur
perfecta: quātuis virtutibus eximia comprobatur
¶ Idē. Totā repleuerat ſpūſſancti gratia.
totā incanduerat diuinus amor: ita vt in ea
nihil eſſet qđ humanitus violaret affectū.
ſed ardor continuus et electus perfuſi amoris.
¶ Idē. Quicquid in maria geſtū eſt totum
puritas et ſimplicitas: totū veritas et gratia
totū miſericordia et iuſticia q̄ de celo proſpexit.
¶ Idem. Maria qꝫ mente paſſa eſt
plus qꝫ martyr fuit. Nimirum quā eius dilectio
amplius fecit qꝫ mortem chriſti ſuā
fecit. ¶ Idem. Sicut ſpiritus dei omnis virtus
angelorum conſtat beatam et glorioſam virginem
intactā ſuperuenit ſpūſſanctus et deum in ea
ita vniuerſaliter nouauit: ita gratius in eius vtero
crederent ampliora generaliter virtutū [illegible]

gia. ⁊ percepiſſe grãm ab angelis. ¶ Idẽ3.
Si in domo pr̃is manſiones multe ſunt. cre
dimus ſplẽdidiorẽ domũ matri filiũ ꝯſtituiſſe
q3 olim edificauit ſibi domũ ſubnixam colũ
nis ſeptem. Ioh. Chryſ. ſuper Math.
O ineſtimabilis laus marie. magis credebat
ioſeph caſtitati eius q3 vtero ei9. ⁊ plus cre
didit gratie q3 nature. Conceptiõem manife
ſtam videbat ⁊ fornicationem ſuſpicari non
poterat poſſibilius eſſe credebat mulierem
ſine viro poſſe ꝯcipere: q3 mariã poſſe pec
care. ¶ Idẽ. Comeſſatrix aut vinolenta nũ
q3 maria fuit. nõ leuis: nõ occiſa: non canta
trix: nõ turpiũ verboꝝ amatrix: ſicut ſolent
plerieq3 puelle: que libenter talia aut loquũ
tur aut audiunt. nõ ſuper virũ oculos ſuos
extulit: aut infixit aſpectũ. Iſido. de no. te.
Maria que interpretatur dñ̃a ſiue illumina
trix clara ſtirpe dauid. virga ieſſe. ortus con
cluſus: fons ſignatus. mater domini. templũ
dei viui. ſacrarium ſpũſſancti. Beda in
omc. Iure angelico aſpectu ſimul ⁊ affatu
meruit perfrui: que angelicam vitã ſtuduit
imitari. ¶ Idem. Decebat vt ſicut p ſupbiã
eue mors intrauit. ita per humilitatẽ marie
panderet̃ introitus vite. Ioh. Damaſ. in
li. ſuo. Maria in domo dei plantata ⁊ impĩ
guata ſpũſſancto: vt oliua fructifera omnis
virtutis habitaculũ facta eſt: ab omni vite
huius vicio ⁊ carnali deſiderio mente deſi-
ſtens. ⁊ ita virgineam animã obſeruans cum
corpore q dicebat eam deũ in ſinu ſuo ſuſci
pe. Bern̄ ſuper cantica. Sagita electa eſt
amor chriſti. que marie aĩam nõ modo con-
fixit: ſed etiam totaliter ptranſiuit: vt nullam
in pectore virginali particulã vacuã amore
reliquerat: ſe toto corde: tota anima: tota vir
tute diligeret: ⁊ eſſet gratia plena. ¶ Idẽ ſu
per miſſus. In periculis: in anguſtijs: in re-
bus dubijs: mariã cogita: mariã inuoca: nõ
recedat ab ore: nõ recedat a corde: ⁊ vt impe
tres orationis ſuffragiũ nõ deſeras ꝯuerſa-
tionis exemplũ. Ipſm enim ſequens nõ deui
as. ipſam rogãs nõ deſperas. ipſam cogitans
nõ errras. ipſa te tenẽte nõ corruis. ipſa ꝓte-
gente nõ metuis. ipſa duce nõ fatigaris. ipſa ꝓ
picia ſecurus ad grãm ꝑuenis. Idẽ. Que
moyſi monſtratũ eſt in rubo ⁊ igne. aaron ĩ
virga ⁊ flore. gedeon in vellere ⁊ rore. hoc
apte ſalomõ preuidit in forti muliere ⁊ eius
precio. aptius ꝓſciuit hieremias de femina ⁊
viro. aptiſſime yſaias declarauit de ỽgine
⁊ deo: ⁊ gabriel tandẽ exhibuit ipſam virgi-
nẽ ſalutãdo. Idẽ. Ipſa conteret caput tuũ
⁊c̃. Gene. iij. Cui hec victoria ſeruata ẽ niſi
marie. ipſa ꝓculdubio caput contriuit vene
natũ. que omnimodã maligni ſpũs ſuggeſti
onẽ: tam de carnis illecebra q3 de mentis ſu
perbia deduxit ad nihilũ. Idem. Audi fi
lia ⁊ vide ⁊c̃. Inclinauit maria aurem ſuã3
videlicet ad obedientiã: ⁊ cor ſuum ad diſci-
plinam. ⁊ oblita eſt populũ ſuũ ⁊ domũ pa-
tris ſui. q: nec populũ augere ꝓlis ſucceſſio
ne: nec domui patris ſui relinquere curauit
heredem. ſed quicq̃d honoris in populo. q̃c
q̃d de paterna domo rex terrenaꝝ habere
potuiſſet: oĩa arbitrata eſt q̃ſi ſtercora vt xp̃3
lucrifaceret. Idẽ. Ipſa eſt nobilis illa ſtel
la ex iacob orta cui9 radius vniuerſum orbẽ
illuminat. cuius ſplẽdor in ſupernis ꝑfulget:
⁊ inferos penetrat. terrã etiã perluſtrans ⁊
calefaciens magis mentes q3 corpora: fouet
mentes ⁊ excoquit vicia. Idẽ in epiſtola.
Fuit ꝓculdubio mater dñi ante ſancta q3 na
ta. nec fallit̃ omnino ſancta eccleſia ſanctũ re
putans ipſm natiuitatis diẽ. Idẽ. Decuit
reginam virginũ ſingularis priuilegio ſancti
tatis abſq3 omni peccato ducere vitam. que
dum peccati mortiſq3 pareret peremptorẽ: mu
nimus vite ⁊ iuſticie omnibus obtineret.
Idem. Si ante conceptũ ſuũ ſanctificari
minime potuit. q̃m non erat: ſed nec in ipſo
ꝯceptu ꝓpter peccatũ qḋ inerat: reſtat q p9
ꝯceptũ in vtero iam exiſtens ſanctificatiõem
accepiſſe credat̃. Idẽ in ſer. Sileat miſe-
ricordiam tuam o beata virgo ſiquis inuo-
catam eam ĩ neceſſitatibus ſuis ſibi meminẽ
rit defuiſſe. Nos quidem ſeruuli tui ceteris

in virtutibus congaudemus tibi. ſed in hac potius nobiſipſis. Laudam⁹. n. virginitatē tuam et humilitatem miramur. ſ; miſericordia miſeris ſapit dulcius. q: miſericordiā complectimur charius: recordamur ſepius: et crebrius invocamus. Hec eſt enim illa que totius mundi reparationē obtinuit: et ſalutē omnibus impetravit. ¶ Idem. Quis miſericordie tue o bñdicta: longitudinē: latitudinem: ſublimitatem et profunduz queat inveſtigare: Nam longitudo eius vſq; in noviſſimū diē invocantib⁹ eam ſubvenit vniverſis. Latitudo eius replet orbē terrarū: vt tua quoq; miſericordia plena ſit omnis terra. Sic et ſublimitas eius civitatis ſuperne invenit reſtaurationem. Et profundū eius ſedentib⁹ in tenebris et in vmbra mortis obtinuit redemptionem. Idem. Maria oībus omnia facta ē ſapientibus et inſipientib⁹ copioſiſſima charitate debitricem ſe fecit. omnib⁹ miſericordie ſinū aperuit: vt de plenitudine illius accipiant vniverſi. captiu⁹ redemptionem. eger curationem: triſtis ꝯſolationem. pctōr veniā. iuſtus grām: angelus leticiā. deniq; tota trinitas gliam. filij pſona carnis humane ſubſtantiam. Idem. Fuit btā virgo fortis in ppoſito: temperans in ſilentio. prudens in interrogatione. iuſta in cōfeſſiōe. Idem. In te ſola beata virgo rex ille dives et predives exinanit. et excelſus humiliatur. et immenſus abbreviat: et ab angelis minorat. verus deniq; deus et dei fili⁹ incarnat. Sed quo fructu Nempe vt oēs eius paupertate locupletemur. eius humilitate ſublevemur. eius minoratione magnificemur. eius incarnatione adherentes deo: incipiamus vn⁹ eſſe ſpūs cu; eo. Idē. Mariam ſalutās angelus: nō ſolum plenā gratia. ſed etiā adhuc ſuperventurum in eā aſſerit ſpūſanctum. Ad quid niſi vt adveniente iam ſpiritu plena ſibi: eodē ſuperveniēte: nobis quoq; ſupplena et ſupeffluens fieret. Idem. Advocatā premiſit pegrinatio noſtra. que tanq; iudicis mater: et mater miſericordie ſuppliciter et efficaciter ſalutis noſtre negocia pertractabit. Idem Filioli maria peccatorū ſcala. maria mea maxima fiducia eſt. hec tota rō ſpei mee. Quid enim: Poteſt ne filius aut repellere te: aut ſuſtinere repulſam non audire aut non audiri filius. Neutrum plane. Inveniſti ait angelus gratiam: et ſola: eſt: gratia qua egemus. Idem. Non in ſola marie taciturnitate cōmendat eius humilitas: ſed evidentius reſonat in ſermone. Audierat: quod ex te naſcetur ſanctum: vocabit filius dei. et nihil aliud q; ancillam ei⁹ ſe eſſe fatet. Anſelmus de cōceptu virginali. Decebat eni vt illi⁹ hois cōceptio de matre puriſſima fieret: vt ea puritate qua maior ſub deo nequit intelligi virgo illa niteret: cui deus pater vnicum filium quem de corde ſuo equalē ſibi genuit: et tanq; ſeipſum diligebat ita dare diſponebat. Idem in libro orationum. Sicut o beatiſſima oīs a te averſus et a te deſpectus neceſſe eſt vt intereat. ita ad te omnis converſus et a te reſpectus: impoſſibile eſt vt pereat. Idē O femina mirabiliter ſingularis et ſingulariter mirabilis: per quam elementa renovantur. inferna remediantur: homines ſalvant et angeli reintegrantur. O femina plena et ſuperplena gratia: de cuius plenitudinis exundantia: reſperſa ſic revireſcit omnis creatura. O virgo benedicta per cuius benedictionem benedicitur omnis creatura: non ſolum creatura a creatore: ſed etiam creator a creatura. Idem circa ſoliloqui. Loquar dñā beneficijs tuis plenum eſſe mundum: inferna penetrant. celos ſuperant. per plenitudinem enim gratie tue et que in inferno erant ſe letantur liberata. et que ſupra celum ſunt ſe gaudent reſtaurata.

¶ De angelis.

Capitulum vi.

[G] Grego. in moral. Niſi angeli quedam nobis interna nunciātes ad tēpus ex aere corpora ſumerēt: exterioribus pfecto noſtris obtutib⁹ non appare-

rent. nec cibos cū abraam caperent: niſi pro pter nos ſolidum aliquid ex celeſti alimento geſtarent. Idem. Diuinitatis celſitudinē q̄ſ nos ſublevate videant: nec virtutes tn̄ angelice comprehendunt. Idem. Certa angelorum miniſteria diſpenſandis quibuſq3 gētibus ſunt prelata. Idē. In hoc eſt nūc natura angelica a noſtre nature conditiōe diſiūcta: q2 nos ꝛ loco circūſcribimur: ꝛ cecitatis ignorantia coartamur. angelorum vero ſpiritus loco quidem circūſcripti ſunt: ſed tamē eorum ſciētie longe ſup nos incōparabiliter dilatanſ. interius quippe exteriuſq3 ſciendo diſtenti ſunt. q2 ipſum fontē ſciētie ꝯtemplantur. Idem in omel. In hominibus omne iudiciū per angelos exhibetur. Aug. d. ci. dei: Sancti angeli quoꝝ ſocietati ꝛ congregationi in hac pegrinatiōe laborioſiſſima ſuſpiramus: ſicut habent permanendi eternitatem. ita cognoſcendi facilitatem ꝛ requieſcēdi felicitatem. Ioh. Chryſo. in ſer. Factū eſt vt moreretſ mendicus: ꝛ deportaretur ab angelis in ſinum abrae. Tante pene pauperis ſic repente delitijs cōmutanſ: vt portaretur ab angelis ꝛ induceretſ in paradiſum. ne ſaltem ambulans pauper lazarus laboraret: portaſ poſt tantos labores. q2 pri9 defecerat: ꝛ portatur ab angel. non. n. ſuffecerat ad portandū paupi vnus angelus: ꝛ ꝓpterea plures veniunt vt choꝝ leticie faciant. Idem ſuper epl'am ad heb. c. intellige quantus honor nobis exiſtit vt ad nos ſicut ad amicos miniſtros angelos ſuos deſtinet deus. q̄ſ enim multum interſit iter angelos ꝛ homines: propinquos tn̄ nobis eos fecit deus. q2 noſtre ſaluti ſtudent: propter nos diſcurrunt: nobis ſuo funguntſ officio. Iſido. de ſum. bo. Ineſt angelis mutabilitas in natura. ſed facit eos i[mmutabiles] contemplatio domini ſempiterna. Idē. Inter angelos diſtantia poteſtatum eſt. ꝛ pro gradituum dignitate miniſteria eiſdē ſunt diſtributa. alijſq3 alij preſeruntur tam culmine poteſtatis q3 ſcientia veritatis. Hieronymus infra in caplo de homine. Magna digratas. Bern. ſuper cantica. Gaudent angeli in conuerſione ꝛ penitētia peccatoꝝ: ſalutem hoīū ſitiētes: lachrymeq3 penitentium vinum eoꝝ. Idē. Non ambigo qn angeli gratanter in palatio colligant: quē tā gratanter in ſterquilinio viſitant. Deniq3 letati ſunt in conuerſione peccatoꝝ: ꝛ in aſſumptione ꝑnitoꝝ non agnoſcent. Idē in epl'a. O ſi quis haberet oculos aptos: quos orando propheta puero reuelauit: videret ꝓcul dubio quemadmodū ꝑueniūt principes cōiuncti pſallentib9 in medio iuuēcularum tympaniſtriarū. videret inq3 qua cura: quo ve tripudio interſunt cantantib9. aſſunt orātib9. inſunt meditantib9. ſupſunt quieſcētib9: ordināntibus ꝛ procurantib9 pſunt. Idē ſup qui habitat. Quid ſub tantis cuſtodibus timeamus: nec. n. ſuperari nec ſeduci: minus autē ſeducere poſſunt. qui cuſtodiūt nos in oīb9 vijs noſtris. fideles enim ſunt: prudētes ſunt potētes ſunt. Glo. prouerb. xxv. Quotidie angeli de terra longinqua. i. de ſupna patria deſcēdentes: in mundo iuſtos: vel inter tentationes ſpe celeſtium roborant. vel finito certamine ad palmam retributionis inducūt Glo. nume. xxv. Adeſt vnicuiq3 noſtrum angelus bonus qui regat: moueat. q ꝓ actibus noſtris corrigendis: ꝛ miſerationib9 noſtris expoſcēdis quotidie videat faciem dei.

¶ De diſtinctione. ix. ordinū Gre. in omel. Hi q minima nunciant angeli. q vero ſupma annunciant archangeli vocanſ. hinc eſt q2 ad mariā virginē nō quilibet angelus ſ3 gabriel archangelus mittiſ. Virtutes vocantur hi nimirum ſpūs per quos ſigna ꝛ miracula frequenter fiunt. Poteſtates vocantur hi q hec potentius in ſuo ordine pceperūt: vt eorum ditioni virtutes aduerſe ſubiecte ſint. quorum poteſtate refrenantur ne corda hominū tm̄ tentare preualeant quantū volunt. Principat9 quoq3 vocanſ qui ꝛ ipſis quoq3 bonis angelorū ſpiritibus pſunt: qui ſubiectis alijs dum quecūq3 ſunt agēda diſponunt: eis ad explenda diuina myſteria principantur. Do

minationes vocantur qui etiã poteſtates prin-
cipatuum diſſimilitudine alta tranſcendunt.
Ea ergo angelorum agmina: que mira poten-
tia preminent: pro eo quod eis cetera ad obediẽ-
dum ſubiecta ſunt: dominationes vocantur.
Throni quoque illa agmina ſunt vocata: qui-
bus ad exercendum iudiciũ ſemper deus omnipo-
tens preſidet. Et ſublimiora illa agmina ideo
cherubin vocata ſunt. quia tanto perfectiori ſcien-
tia plena ſunt: quanto claritatem dei vicinius
contemplantur. vt ſecundum creature modum eo ple-
nius omnia ſciant: quo viſioni conditoris ſui
per meritum dignitatis appropinquant. Se-
raphin autem ardentes vel incendentes vo-
cantur. que quia ſic deo coniuncta ſunt: vt in-
ter hec et deũ nulli alij ſpiritus medij interſint
tanto magis ardent: quanto hunc vicinius vi-
dent. ¶ Idem in eadem omel. Diſtincte cõ-
uerſationes ſingulorũ hominũ diſtinctis or-
dinibus congruunt: et in eorũ ſortẽ vel ordinem
per cõuerſationis ſimilitudinẽ deputantur. Nam
ſunt pleriqꝫ qui parua capiunt. ſed tñ hec ea-
dem parua pie annunciare fratribus nõ deſi-
ſtunt. Iſti itaqꝫ in angelorum numerum currũt.
Et ſunt nõnulli qui diuine largitatis munere
refecti: ſecretorum celeſtium ſumma non ſo-
lum capere preualent ſed etiam alijs nũciare. quo
ergo iſti niſi in archangelorum numerum depu-
tantur? Et ſunt alij qui faciũt mira ſigna. valen-
ter operantur. quo ergo iſti niſi ad ſuperna-
rum virtutũ ſortẽ et numerũ congruũt. Et ſunt
nõnulli qui etiam de obſeſſis corporibus ma-
lignos ſpiritus fugant. eoſqꝫ virtute orationis et
vi accepte poteſtatis eijciunt. quo itaqꝫ iſti pro
meritum ſuũ niſi inter poteſtatum celeſtium
numerũ ſortem ſortiuntur. Et ſunt nõnulli qui
acceptis virtutibus etiam electorum bonorum me-
rita tranſcendũt. cũqꝫ et bonis melioꝛes ſunt
electis quoqꝫ fratribus principantur. quo er-
go iſti ſortẽ ſuam niſi inter principatuũ nume-
rum acceperunt. Et ſunt nõnulli qui ſic in ſe-
metipſis cũctis vicijs omnibuſqꝫ deſiderijs
illecebris dñantur. vt ipſo iure mundicie: dij
inter homines vocentur. Quo ergo iſti niſi in-
ter numerum dominationũ currunt? Et ſunt
nõnulli qui dũ ſibimetipſis vigilanti cura do-
minantur: dum ſe ſollicita intentione diſcutiunt
diuino timori ſemper inherentes. hoc in mu-
nere virtutis accipiunt: vt iudicare et regere
alios poſſint: quorum profecto mentibus di-
uina cõtemplatio preſto eſt in his velut in thro-
no ſuo dñs preſidens: aliorum facta examinat:
et cuncta mirabiliter de ſua ſede diſpenſat.
Quid ergo iſti niſi throni ſui conditoris ſunt?
Quia vero cherubin plenitudo ſcientie di-
citur. et Paulo dicẽte dicimus: quia plenitudo
legis eſt charitas. omnes qui dei ac proximi
charitate ceteris amplius pleni ſunt: merito-
rum ſuorum ſortem inter cherubin numeros
perceperunt. Et ſunt nõnulli qui ſuperne cõtem-
plationis amore accenſi in ſolo conditoris ſui
deſiderio anhelant. nil iã in hoc mũdo cupi-
unt. ſolo eternitatis amore paſcuntur. terrena quo-
que abijciũt. cũcta tꝑalia mẽte trãſcẽdũt: amant
et ardent. atqꝫ in ipſo ſuo amore requieſcũt. amã-
do ardent. loquẽdo et alios accẽdunt: et quos
verbo tangunt: ardere protinus in dei amore faci-
unt. Quid ergo iſtos: niſi ſeraphin dixerim.
quorum cor in ignem conuerſum lucet et vrit.

¶ De homine.

Capitulum vij.

Grego. in omelia. Curemus fratres
charifſimi ne qua nos immundicia
polluat. qui in eterna preſentia et dei
ciues et angelis equales ſumus. vendicemus
moribus dignitatem noſtram. ¶ Idem in
mora. Ad hoc in paradiſo homo poſitus fuerat
vt ſi ſe ad conditoris ſui obedientiam vincul
charitatis aſtringeret: ad celeſtẽ patriam an-
gelorum quãqꝫ ſine carnis morte tranſiret. ſic
nanqꝫ immortalis eſt conditus: vt ſi non pec-
caret etiam mori non potuiſſet. atqꝫ ex meri-
to liberi arbitrij beatitudinem illius regionis
attingeret: in qua vel peccare vel mori non
potuiſſet. ¶ Idem. Homo ab humo appel-
latus eſt. et quomodo valet eſſe ſine macula
qui ſponte ſua ad infirmitatem cõcidit factus
de terra. ¶ Idem. Non ſe deſperet huma-

na fragilitas. vnigeniti ſanguinē cōſideret. ⁊ in p̄cio ſuo conſpiciat q̄ꝫ magna eſt: que tāti valet. ¶ Aug. de adulterinis ꝯiug. Indignantur viri ſi audiant adulteros viros pendere ſiles adulteris feminis penas: cū tanto grauius eos puniri oportuit: quanto magis ad eos pertinet ⁊ virtute vincere: ⁊ exēplo regere feminas chriſtianas. ¶ Idem de trinitate. Iuſticiam ſibi dare non pōt hō: quā ꝑditam non habet. hanc. n. cum homo conderetur accepit: ⁊ peccando vtiq̄ꝫ perdidit.

¶ Idē de libero arbitrio. Ex quo incipit hō p̄cepti eſſe capax: ex illo icipit poſſe peccare Duobus aūt modis peccat anteq̄ꝫ fiat ſapiens. ſi aut non ſe accōmodet ad accipiendū p̄ceptum: aut cum acceperit non obſeruet.

¶ Idē de ci. dei. Infantia quidē hois non a [illegible] hanc lucē. qd maloꝝ ingreſſa ſit neſciens ꝓphetat quodāmodo.

¶ Idem. Puer a ploratu incipit nec ridere poteſt. ꝓpha calamitatis. lachryme ſunt teſtes miſeric. non adhuc loquitur ⁊ iam ꝓphetat. Erubeſcant cantatrices ibi non flere vbi infans qui non eſt [illegible] eſſe flendum. ¶ Idē ſup Gen. contra manicheos. Omniū animaliū corpa ſiue que in aqs ſiue q̄ in terra viuūt inclinata ſunt ad terraꝫ ⁊ nō ſunt erecta ſicut hois corpus. quo ſignat̄ etiam animū noſtrū in ſupna ſua. id eſt in eterna ſpūalia erectū eſſe deberi. ¶ Glo. Hiero. Matth. xviij. Magna dignitas animarū vt vnaqueq̄ꝫ habeat ab ortu natiuitat̄ in cuſtodiā ſui angelū delegatū. ¶ Iohannes Chryſo. ſuper Matth. In hoc ſum⁹ imago dei: vt quod bonū ei videt̄ ⁊ apud nos ſit bonū: ⁊ quod ei malū videt̄ ⁊ apd nos ſit malū. ¶ Idē in ſer. cōparat⁹ eſt ait ꝓpheta hō iumentis inſipientib⁹: ⁊ ſilis factus eſt eis. Peius eſt cōparari q̄ꝫ naſci. Naliter nō habere rōnē tolerabile eſt. verū rōe decoratum irrōnali creature cōparari volūtatis eſt crimē nō nature. ¶ Bern. in medita. Tria in mente mea inuenio: ꝑ que deū recolo: aſpicio: concupiſco. Sunt autē hec tria. memoria: intelligētia: volūtas. ¶ Idem de conſidera. Hō natus ad laborē: non ad honorem. homo natus de muliere: ⁊ ob hoc cū reatu. breui viuens tpe: ideoq̄ꝫ cum metu. repletur multis miſerijs: ⁊ propterea cum fletu. ⁊ vere multis: q: corpis ⁊ aie ſimul. ¶ Ideꝫ. Attēde qd fuiſti ante ortū. ⁊ quid es ab ortu vſq̄ꝫ ad occaſum. ac qd eris poſt hanc vitam. De primo viſus. Forma: fauor populi: feruor iuuenilis: opeſq̄ꝫ. Subripuere tibi noſſe quid ſit hō. Poſt hoiem v̄mis. poſt vermē fetor: ⁊ horror. Sic in non hominem vertitur ois hō. ¶ Idē. Ad imaginē ⁊ ſilitudinē dei factus eſt hō. In imagine arbitrij libertatem: virtutem habēs in ſilitudine: ⁊ ſimilitudo quidem periit. verūtamē in imagine pertranſit hō. Imago ſiquidem in gehēna ipa vri poterit: non exuri. ¶ Idē. Quotquot degim⁹ in regione vmbre mortis: in infirmitate corporis: in loco tentationis. ſi diligēter aduertimus triplici hic incōmodo miſerabiliter laboramus. Nam ⁊ faciles ſumus ad ſeducendum. ⁊ debiles ad operandū: ⁊ fragiles ad reſiſtendum. ¶ Unde idē Bern. Si diſcernere volumus inter bonum ⁊ malū decipimur. Si tentamus facere bonum: deficim⁹. ſi conamur reſiſtere malo: deijcimur ⁊ ſuperamur. nec mirū. q: vt dicit̄ Iob. xli. Non eſt poteſtas ſup terram q̄ poſſit ei comparari. ſ. aduerſarij noſtri. Boetius infra in caplō de ignorantia. Humane nature. ¶ Auctor de ſpiritu ⁊ anima. Anima eſt rationalis: concupiſcibilis: iraſcibilis. per rationabilitatem habilis eſt illuminari ad aliquid cognoſcēdum infra ſe: ſupra ſe: in ſe: iuxta ſe. Cognoſcit ſiqdem deū ſupra ſe: ſe in ſe: angelum iuxta ſe: quicqd celi continet̄ ambitu infra ſe. ꝑ concupiſcibilitatem ⁊ iraſcibilitatē habilis eſt affici ad aliquid appetendum vel fugiendum: amandum vel odiendum. ⁊ ideo de rationabilitate omnis ſenſus anime oritur. ⁊ de alijs omnis affectus.

¶ De muliere.

Capitulum viij.

Gregorius in regiſ. Si hora eadem qua genuerat actura gr̃as mulier intret eccleſiã: nullo peccati pondere grauat̃. voluptas enim carnis nõ dolor: i culpa eſt. in carnis aũt ꝯmixtione voluptas eſt. Nã in ꝓlis ꝓlatõe gemitꝰ. ¶ Idẽ. Menſtrua ꝯfluendo mulieribꝰ nõ aliq̃ culpa ẽ. vʒ q: naturalit̃ accidit. ¶ Idẽ. Si in menſtrua ꝯſuetudine ad ſacramentũ dñici corporis ⁊ ſanguinis accedere mulieres nõ p̃ſumũt. de ſua recta ꝯſideratõe laudande ſunt. Quũ vo ꝑcipiendo ex religioſe vite ꝯſuetudĩe eiuſdeʒ myſterij amore rapiuntur: reprimende nõ ſunt. ¶ Idẽ. In ſyna monte dñs ad populũ loquuturꝰ: priꝰ eundẽ populũ abſtinere a mulieribus ꝑcepit. ⁊ ſic illic vbi dñs ꝑ creaturã ſubditã hoĩbꝰ loq̃bat̃ tãta ꝓuiſiõe eſt mũdicia corporis reqſita: vt q verba dei ꝑciperẽt mulieribus mixti nõ eſſent. quãto magis mulieres q̃ corpꝰ dñi oĩpotẽtis accipiũt: cuſtodire in ſe mundiciã carnis debẽt: ne ipa ineſtimabilis myſterij magnitudine grauent̃. ¶ Auguſtinus de ci. dei. Q, femina ade ex eius latere facta eſt. etiã hinc ſatis ſignificatũ eſt q̃ʒ ſacra mariti ⁊ vxoris debeat eſſe ꝯiunctio. ¶ Idem de patiẽtia. Nõ dyabolus vxorẽ iob: cũ etiã filios abſtuliſſet tanq̃ʒ nocẽdi imperitus reliq̃rat. q̃ quantũ eſſet neceſſaria tẽtatori iã in eua didicerat. ſed modo alterum adã quẽ ꝑ mulierẽ caperet nõ inuenerat. cautior fuit iob in doloribus q̃ʒ adã in nemoribus. Idẽ de decẽ cordis. Illa eſt caſta et ſancta femina ⁊ vere chriſtiana que doleʒ fornicantẽ virũ: ⁊ nõ dolet ꝓpter carnẽ: ſed dolet ꝓpter charitatẽ. Idẽ de vbis dñi. Nõ dolendũ eſt multi viri vincunt̃ a feminis. ſeruant femine caſtitatẽ quã viri ſuare nolunt.

Ambro. de vgi. Saltat ſed adultere filia: q̃ vo pudica q̃ caſta eſt: filias ſuas religioneʒ doceat non ſaltationem. Ioh. Chry. ſuper Math. xix. in origi. Quid eſt mulier niſi amicicie inimica. ineffugabilis pena. notoriũ malũ. naturalis tẽtatio. deſiderabilis calamitas. domeſticũ periculũ. mali natura, boni colore depicta. ergo ſi dimittere illã peccatũ eſt: tenere aũt viro tormentũ eſt. neceſſe eſt vt aut dimittentes adulteriũ faciamus: aut tenẽtes quotidianas pugnas ⁊ amaritudines habeamus. Idẽ. Sexꝰ muliebris incautꝰ ⁊ mollis eſt. Incautꝰ qdem q: non omnia q̃ videt aut audit cũ ſapiẽtia ⁊ rõne ꝯſiderat. Mollis aũt: q: facile flectit̃: vel de malo ad bonũ vel de bono ad malũ. Idẽ in ſer. Quid ẽ ſpecioſa mulier. ſepulchꝝ dealbatũ: niſi fuerit caſta: ſobria ⁊ pudica. pulcritudo autem eſt ſine his virtutibꝰ ꝑcipitiũ patens. venenũ inſipientibꝰ ꝓpoſitũ. Idẽ ſup Iohan. Nihil fortiꝰ muliere religioſa ⁊ prudẽte ad deliniendũ virũ ⁊ informandũ eiꝰ animũ ad q̃ocunq̃ʒ voluerit. Hiero. in ep̃la ad oceanũ. Ianua dyaboli: via iniq̃tatis. ſcorpionis ꝑcuſſio. nociuũq̃ʒ genꝰ feminaꝝ eſt: cũ ꝓximat ſtipula incendit ignẽ flãmigero igne ꝑcutit. femina ꝯſciam pariter habitantis exurit: fundamentaq̃ʒ mentiũ. Sene. in prouer. Malo in ꝯſilio vincũt femine viros. Secundus phs. Mulier eſt hois ꝯfuſio inſaturabilis beſtia: ſollicitudo ꝯtinua: indeſinens pugna: quotidianũ damnũ: caſtitatis impedimentũ: domꝰ tẽpeſtatis. adulterij vas. viri ⁊ ꝯtinẽtie naufragiũ: precipuũ preciũ. animal peſſimũ: pondus grauiſſimũ: aſpis inſatiabilis: humanũ mancipiũ.

¶ De chriſtianis bonis.

Capitulum ix.

Grego. in mora. Ecce veritas damat: niſi qs renũciauerit oibꝰ que poſſidet nõ põt meꝰ eſſe diſcipulꝰ. Perfectꝰ igit̃ chriſtianꝰ quõ debet res terrenas [illegible] poſſidere. Itaq̃ cũ res [illegible] [illegible] onere leuigati ſumꝰ. Idẽ in regiſ. Chriſtianũ decet vt nobilẽ plꝰ benignũ q̃ʒ rigidũ: plꝰ miſericordẽ eſſe q̃ʒ diſtrictũ. ⁊ lucrũ de dãno alterius non expectare. ſed recepti precij ſit forte ꝯtentꝰ: q̃tenus qc q̃d ceſſit pauperi omnipotẽti deus multiplicata ſicut promiſit reſtituit.

quere j. xj. ma folia. tali ſigno [illegible]

ne cõpoſet. Aug. de verbis dñi. Cum dei/ diuino opere bñ viuere ac ſeruare bonis operib⁹ mundiſqꝫ ꝯtinere ſtatim in ipſa no uitate operis ſuoꝝ patẽ reſplendẽtes ꝑfecte ter ſingulos chriſtianos. Si autem perſeue rauerit ꝛ nos ſuperauerit ꝑſeuerãdo ꝛ nõ de fecerit a bonis operib⁹ in ſempiternũ [illegible] quod aũ ꝓbabat. ii. ¶ Idẽ de vita chri ſtiana. Hoc eſt ſacrificiũ qđ deus ſup oĩa bo nus q̃rit ꝛ diligit: vt ꝑ iuſticie nr̃e opera no/ men ſuũ vbiqꝫ laudet: ꝛ deus verus eẽ ſuo rum ſuoꝝ actu ꝛ opꝭ cõꝓbet. ¶ Idẽ. Nõ ſolũ h̃ a chriſtiano q̃rit vt malo careat: ſꝫ vt bonũ exerceat. ¶ Iſi. de cty. Nõ ſe glorief chriſtianũ qui nomen hꝫ ꝛ facta non hꝫ. vbi aũt nomen ſecutũ fuerit opus: certiſſime ille eſt chriſtianus qui ſe factis chriſtianũ oſtẽdit: ambulãs ſicut ꝛ ille ambulauit a q̃ ꝛ nomen traxit. ¶ Ambro. in epl̃a. Oĩs qui xp̃m reci pit ſapiẽs eſt. q aũt ſapiens eſt etiã liber eſt. oĩs igit chriſtianus ꝛ liber ꝛ ſapiens. ¶ Jo hãnes chryſ. in epl̃a. Unũ tm̃mõ xp̄ianus iu dicat malũ. ſolũqꝫ formidat dñi celeſtis offen ſam. ¶ Berñ. in epi. Quid ꝓdeſt xp̃m ſeq niſi ꝯtingat ꝛ ꝯſequi. iõ paulus dicebat. ſic cur rite vt comꝓhẽdatꝭ. ibi tu chriſtiane fige tui curſus ꝓfectuſqꝫ metã: vbi xp̄s poſuit ſu/ am factus eſt inquit obediẽs vſqꝫ ad mortẽ. ¶ Glo. bede Jaco. i. Ne indignemini ſi ma li in mundo florẽt: ſi vos patimini. q: non eſt chriſtiane dignitatꝭ in tp̄alibus exaltari: ſꝫ po tius deprimi. mali nihil habẽt in celo: vos ni hil in mundo: ſed ſpe illius boni ad qđ tendi tis: quicquid in via ꝯtingat gaudere debetis ¶ Glo. ecci. iiij. Manſuetudo hoĩeꝫ ſper nit: humilitas ſe omnibus ſubijcit. decet autẽ chriſtianum equalibus ꝛ inferioribus affabi lem eſſe ꝛ mitem: ſenioribus humilem.

¶ De chriſtianis malis.

Capitulum. x.

Regorius in mora. Multos peſte
g ꝓprie ꝑuitatis obſeſſos: ſub xp̄ano
noĩe ipſa tranqllitas eccl̃iaſtice pa/ cis abſcõdit. quos tñ ſi leuis perſecutiõis au ra pulſauerit intuor contra a rege vel a ꝑſecu toribus. ¶ Idem in epi. Si vere autem chriſtia nus es [illegible] dei iudicium ꝙ vocaris hoĩs amator. ¶ Hiero. infra in capitulo De ſtulti loquio. De turpiloquio. Non ſtagito. ¶ Aug. de ci. dei. Qui non de futuro ſeculo cogi tat nec ꝓpterea chriſtianus eſt vt id qđ in fi ne deus ꝓmiſit accipiat. nõdũ chriſtianus eſt ¶ Idẽ de vita chriſtiana. Chriſti ille non fa mulus ſed ſubſannator: ꝛ irriſor: ẽ: q eius ſe ſeruũ dicit: cui ſeruire diſſimulat. ¶ Idem. Nõ i h̃ nobis nomẽ tm̃ q chriſtiãi dicimur blandiamur. ſed ꝓpter h̃ etiã nos iudicãdos credamus: ſi nomẽ nobis fruſtra vẽdicem⁹ alienũ. ¶ Iſi. de ſum. bo. Chriſtianus malus ſm euãgelij doctrinam nõ viuit. ꝛ ipſaꝫ fidẽ quã verbo colit adorta temtatõe facile per/ dit. ¶ Berñ. ſup cañ. Inteſtina ꝛ inſanabi/ lis eſt plaga eccleſie. ꝛ iõ in pace amaritudo eius amariſſima. ſed in q̃ pace. pax ẽ ꝛ nõ eſt pax a paganis. pax ab hereticis: ſꝫ nõ profe/ cto a filijs. Uox plãgẽtis eccl̃ie etiam tempo re iſto. Filios enutriui ꝛ exaltaui. ipſi autem ſpreuerunt me. ſpreuerũt ꝛ maculauerũt me. ¶ Idem in ſer. Nũc fruſtra clamat xp̄s de leuitate oneris ſui. ſiue eã iugum ſuum ſua/ ue ꝑdicat. qđ quidẽ ꝛ ab ipſis q chriſtiano cẽ ſentur noĩe onus diaboli ꝛ iugũ carnis atqꝫ ſeculi huius delectabilꝭ reputat. ¶ Idem. Sicut ipſi chriſtum perſequuntur qui ab eo vſqꝫ chriſtiani dicuntur: amici tui deus ꝛ ꝓ ximi aduerſum te appropinquauerunt ꝛ ſte terũt: coniuraſſe videtur ꝯ te vniuerſitas po puli chriſtiani a minimo vſqꝫ ad maximum.

¶ De prelatis bonis.

Capitulum xi.

Rego. in mora. Pia paſtoꝝ mẽos
g q: non ꝓpriã gl̃am ſꝫ auctoris q̃rit.
ab oĩbus vult adiuuari. ¶ Idem. Nolenti mihi atqꝫ renitenti cũ graue eẽ alta ris myſteriũ: etiã põdus eſt cure paſtoral' in iunctũ. ¶ Idem in oral'. Petri vicẽ ꝛ ligã/ do ꝛ ſoluẽdo obtinẽt: qui locũ ſcti regiminis fide ꝛ moribus tenẽt. ¶ Idẽ in paſto. Re/

ctoꝛ ſp cogitatiõe ſit mũdus: q̃tenus hũc nul la inmũdicia polluat: qui hoc ſuſcipit officiuꝫ vt in alienis quoqꝫ coꝛdibꝰ pollutõis macu las tergat. Iſa.lij. Mũdamini ⁊c̃. ¶ Ideꝫ. Sit rectoꝛ actõe p̃cipuꝰ: vt vite viã ſubditis [illegible] ⁊ grex q̃ paſtoris vocẽ mo reſqꝫ ſequitur [illegible] p̃ vba gra dit. Leui. viij. Iſa.xl. Sup monte excelſum. glo. ¶ Idẽ. Sit rectoꝛ diſcretꝰ in ſilẽtio: vtil' in vbo. ne aut tacẽda pſerat: aut pferẽda re ticeſcat. Nã ſicut icauta locutio i erroꝛem p trahit: ita indiſcretũ ſilentiũ hos qui erudiri poterãt in erroꝛe derelĩqui. De pꝛimo nũe ri.xx. Vas qd̃ nõ. De ſcd̃o Iſa.lvi. Canes muti. ¶ Idẽ. Sit rectoꝛ ſingulis cõpaſſione ꝓximus: pꝛe cũctis ↄtẽplatiõe ſuſpẽſus. vt ⁊ per pietatis viſcera in ſe infirmitatẽ ceteroꝝ tranſferat: ⁊ per ſpeculatõis altitudinẽ ſemet ipſũ quoqꝫ iuiſibilia appetẽdo trãſcẽdat. Ge neſis. xxviij. de angelis aſcendentibus ⁊ deſcẽ dentibus. ¶ Ideꝫ. Sit rectoꝛ bñ agentibus per hũilitatẽ ſocius. ↄtra delinquẽtiũ vicia p ʒelũ iuſticie erectus. vt ⁊ bonis in nullo ſe p ferat: ⁊ cũ pꝛauoꝝ culpa exigit ptãtẽ ſui pꝛio ratus agnoſcat. Hebꝛe.ix. di. q tria erant in arca. ſ. manna dulcedinis: virga diſcipline: ⁊ tabule ſcientie legiſ. ¶ Idem. Tales ſeſe qui pꝛeſunt exhibeant: qbus vt coꝝ ſubiecti oc culta queqꝫ ſua pꝛodere non erubeſcant. vt cũ tẽtationũ fluctus parui tolerant: ad paſto ris ſui mentẽ q̃ſi ad ſinũ matris recurrant. Nota glo. Grego. in re. vij. d. ¶ Idẽ in glo. Exo.xxviij. Debet rectoꝛ ſubtili examine bo na malaqꝫ diſcernere. ⁊ que vel quibus q̃n ⁊ qualiter cõgruant ſtudioſe cogitare. nil pꝛo pꝛiũ q̃rere ſed ſua cõmoda [illegible] bona [illegible] ¶ Idem glo. cant. v. Qui ad ſolli citudinẽ regendaꝝ aiaꝝ ſe accingit: reſtat vt quibus eterna pꝛedicat: ad ꝓuidẽda quoqꝫ eis tp̃aliũ neceſſitatuꝫ ſubſidia inuigilet. ¶ Ideꝫ in omne. Cauſe penſande ſunt. ⁊ tũc ligãdi at [illegible]

paſtoꝛis ſui a abſoluat. tunc enim vera eſt abſo lutio pꝛeſidentis: cũ interni arbitriũ ſequitur iudicio. ¶ Idem in regis. Pꝛelatoꝛum boni tas ſubiectoꝛum ſalubꝛis eſt regula. ¶ Ideꝫ. Sic nos fidelibus ſubditis tenere diſciplinã debemus: ſicut boni patres carnalibus filiis ſolent [illegible] ⁊ in ipſos quos [illegible] re heredes querunt. ¶ Aug. de paſto. Glo rient paſtoꝛes: ſed qui gloꝛiatur in dño glo rietur. hoc eſt chꝛiſtũ in ſubditis paſcere. hoc eſt in chꝛiſto paſcere. hoc eſt pꝛopter chꝛiſtuꝫ ⁊ pꝛopter ſubditos ſibi non parcere. ¶ Idẽ. De bonis ouibus ſunt boni paſtoꝛes. ¶ Idẽ. Habemus duo quedam. vnum q chꝛiſtiani ſumus. alterum q pꝛepoſiti ſumus. illud q chꝛiſtiani ſumus pꝛopter nos eſt. q pꝛepoſiti ſumus pꝛopter alios eſt. in eo q chꝛiſtiani ſu mus attenditur vtilitas noſtra. in eo q pꝛe poſiti ſumus: non niſi aliena. ¶ Ambꝛo. i pa ſto. Quod ſumus pꝛofeſſione: actione poti us q̃ȝ nomine demonſtremus: vt nomen cõ gruat actioni: actio reſpondeat nomini: ne ſit nomen inane ⁊ crimẽ immane. ne ſit honoꝛ ſublimis. ⁊ vita pꝛocliuis. ne ſit deifica pꝛo feſſio: ⁊ illicita actio. ne ſit religioſus amictus ⁊ irreligioſus pꝛofectus. ne ſit gradus excel ſus: ⁊ defoꝛmis exceſſus. ne habeatur in ec cleſia cathedra ſublimioꝛ: ⁊ conſcientia ſacer dotis reperiatur humilioꝛ: ne locutioneꝫ ſimu lemus columbinam. ⁊ mentem habeamꝰ ca ninam: ne pꝛofeſſionem monſtremus ouinã ⁊ ferocitatem habeamus lupinam. ¶ Ideꝫ de offi. Decet omnes cenſura frugalitatis cõ tinentie auctoꝛitas. ⁊ maxime eum qui hono re pꝛeſtat [illegible] qui pꝛeci liberis. ¶ Idem. Quẽ poteſt eum iudicare conſilio ſuperioꝛem: quem videas inferioꝛẽ moꝛibus: ipſe me debet eſſe cui me committe re paro. Ioh. Chꝛyſ. ſuper Mat. Vis ap parere ſanctus: circa tuã vitam eſto auſterus circa alioꝝ benignus [illegible] ta mundicia ⁊ gratia faciens. ¶ Idem

Si erramus modicā penitentiā imponētes. nōne melius eſt ꝓpter misericordiā dare rōnem: q̄ȝ ꝓpter crudelitatē ſuccūbere penitentem. Iſido. in ſyno. Talem te redde ſubditis vt magis ameris q̄ȝ timearis. reuerentia enī ex amore procedit: odium vero timor efficit. Bern. in epl'a. Nec preceps eris in ſententia: nec vehemens in vindicta. non in corrigēdis remiſſior. non in parcendis ſeuerior. non puſillanimis in expectandis: non ſuperfluus in victu. non notabilis in veſtitu. nō citus ad promittendū. non tardus ad reddendū. non prodigus dator. non tenax ad largiendum.

¶ Idē. Non vos felices: qr preeſtis ⁊ nō ꝓdeſtis: immo ſi non prodeſtis vos infelices putate. vt autem ſecure p̄eſſe poſſitis: ſubeſſe ⁊ vos ſi cui debetis non indigemini. indignatio quippe ſubiectionis: prelationis reddit indignum. ¶ Idem. Si rebus raritas p̄cium facit: nil in eccleſia dei precioſius: nil optabilius eſt bono vtiliq; paſtore. nēpe rara auis eſt iſta. In alto non altum ſapere: ſed humilibus conſentire: nihil deo charius: nil rarius apud homines. ¶ Idem. Sciant boni fideleſq; prepoſiti languentium ſibi creditā curā animarū: non pomp[illegible] [illegible] vitiat ⁊ contumelias perpetientes: medicos ſe ⁊ non dn̄os agnoſcentes: parāt confeſtim aduerſus freneſim [illegible]: non vindictā ſ; medicinam. ¶ Idē infra in caplo de fama. Validos ⁊ [illegible] [illegible]miſſores: nō cadentes cum eis ad deteriora. ¶ Idē. Nil me prelat' ꝓhibeat eorum q̄ ꝓmiſi. nec plus exigat q̄ȝ ꝓmiſi. vota mea nō augeat ſine mea voluntate: nec minuat ſine certa neceſſitate. ¶ Idē de cōſide. Preſis vt prouideas: vt cōſulas: vt procures: vt ſerues. preſis vt ꝓſis. ꝓſis vt fidelis ſeruus ⁊ prudens. quē cōſtituit dn̄s ſuper familiā ſuam. ad quid vt des illis eſcam in tpe. hoc eſt vt diſpenſes non imperes. ¶ Idē. Si te agnoſcis ſapientibus ⁊ inſipientibus nō dn̄atorē: ſed debitorem. curandum ſummopere tibi ⁊ tota vigilantia cōſiderandū. quō ⁊ qui nō ſapiūt ſapiāt: ⁊ qui deſipuere reſipiſcant. ¶ Idē in. ij. parte epl'arum. Paſcere tripliciter debemus: exēplo conuerſatōis. verbo p̄dicationis: fructu orationis. ⁊ paſcere ad mandatū chriſti: vt nemo ſibi ſumat honorē. ſ; qui vocat' fuerit a deo tanq̄ȝ aaron. ¶ Idē in ſer. Quotiens prelatus pro vno ex minimis dei ſpūale ſtudium intermiſit. totiens ꝓ eo ſpūaliter aiam ſuam poſuit. ¶ Itē multa infra de temperantia: de dignitate bona: de zelo: de ſolicitudine. de correptione: de equitate.

¶ De prelatis malis.

Capitulum xij.

g Grego. in mora. Vnuſquiſq; ſuperbus rector: totiens ad culpā apoſtaſie dilabit. quotiēs p̄eſſe hoib' delectat: honoris ſui ſingularitate letat. ¶ Idē infra in caplo de ſtultiloquio. De cōminatione. Sepe qui in poteſtate ſunt. ¶ Idem. Cū [illegible] bitu filiorum cuſtodiam deſerit: ⁊ tpalia queq; defendere etiam iurgiis q̄rit. ¶ Idem in regiſ. Ita ſibi regentium merita conneciunt ⁊ plebium. vt ſepe ex culpa p̄ſidentium deteri[illegible] nec metuunt. ducatum aiarum impudenter aſſumunt: quib' via ois ductoris eſt ignota. ⁊ quo vel ipſi gradiant ignari ſunt. ¶ Idē de quodam abbate malo. Qui tot diſcipulos per ſuam negligentiam ad infernum duxit: reliquis nunq̄ȝ p̄poni debuit. Aug. in epiſtola. Omnis qui male viuit i cōſpectu eorum quibus p̄poſitus eſt: quantum

ſui ipſo eſt omnes occidit. ¶ Idem de ci. dei. Illo pacis ordine quo alij alijs ſubiecti ſunt. ſicut prodeſt humilitas ſeruientibus. ita nocet ſuperbia dominantibus. ¶ Idem de paſtori. Sunt paſtores qui paſtorum audire nomina volunt. paſtorum officium implere nolunt. ¶ Idem. Quiſquis ita prepoſitus eſt vt in eo quod prepoſitus eſt gaudeat: ⁊ honorem ſuum querat: ⁊ commoda ſua ſola reſpiciat: ſe paſcit non oues. ¶ Idem. Parum eſt malis paſtoribus quod oues languentes ⁊ infirmas ⁊ errantes ⁊ perditas non curant. ſed etiam ipſas fortes ⁊ pingues necant quantum in ipſis eſt. ⁊ ſi ille viuunt: de miſericordia dei viuunt. tamen quantum ad paſtores malos attinet: occidunt. quomodo inquis occidunt: male viuendo: malum exemplum prebendo. ¶ Bern. de conſidera. Monſtruoſa res eſt gradus ſummus: ⁊ animus infimus. ſtatus ſupremus: ⁊ greſſus minimus. ſedes prima: ⁊ vita ima. lingua magniloqua: ⁊ manus ocioſa. ſermo multus. ⁊ fructus nullus. vultus grauis: ⁊ actus leuis. ingens autoritas: ⁊ nutans ſtabilitas. ¶ Idem. Simia in tecto: rex fatuus in ſolio ſuo ſedens. ¶ Idem in epiſtola. Si inſtar mei qui ouis ſum paſtor meus ⁊ ipſe curuus graditur: vultum gerens deorſum: ⁊ terram ſemper reſpiciens: ventri ſolum mente ieiunus: pabula terrena queritans. in quo diſcernimur: ve ſi venerit lupus non erit qui preuideat. qui occurrat: qui eripiat. ¶ Idem ſuper cantica. Innumeros cernes ſimpliciter ac ſine querela inter fratres conuerſari. quos ſi fratribus preeſſe feceris: non ſolum inutiliter: ſed ⁊ inſipienter ⁊ nequiter agere videbis. ¶ Idem. Non eſt hoc tempore ornare ſponſam ſed ſpoliare. non eſt cuſtodire ſed perdere. non eſt defendere ſed exponere. non eſt inſtruere ſed proſtituere. non eſt paſcere gregem ſed mactare ⁊ deuorare. dicente de prelatis domino. Qui deuorant plebem meam vt cibum panis. ¶ Idem. Quomodo in paſcua diuinorum educet eloquiorum greges dominicos paſtor idiota ſed ⁊ ſi doctus quidem fuerit: non ſit autem bonus. verendum: ne non tam nutriat doctrina quam vita ſterili noceat. ¶ Idem. Omnes que ſua ſunt querunt: non que ieſu chriſti. miniſtri chriſti ſunt ⁊ ſeruiunt antichriſto. honorati incedunt de bonis domini: qui domino honorem non deferunt. inde is quem quotidie vides meretricius nitor: hiſtrionicus habitus: regius apparatus in cibis ⁊ potibus. ¶ Idem. Miror audaciam plurimorum quos non videmus de ſuis vineis colligere niſi ſpinas ⁊ tribulos: vineis tamen dominicis etiam ſe ingerere non vereri. fures ſunt ⁊ latrones: non cuſtodes neque cultores in illis. ¶ Idem. De eis dico qui animas regere ſuſceperunt: quod ſine miſerabili gemitu dicendum non eſt: chriſti opprobria: ſputa: flagella: clauos: lanceam: crucem: ⁊ mortem: hec omnia in fornace auaricie conflant ⁊ profligant in acquiſitione turpis queſtus. ¶ Idem. Animarum nec caſus reputatur nec ſalus. non ſunt profecto matres. qui cum ſint de crucifixi patrimonio nimium incraſſati: impinguati: dilatati: non compatiuntur ſuper contritione ioſeph. ¶ Idem. Parum eſt nobis: infra in capitulo de obliuione. ¶ Idem. Quem dabis mihi de numero prepoſitorum qui non plus inuigilet ſubditorum vacuandis marſupijs quam vicijs extirpandis: vbi eſt qui orando flectat iram dei. qui predicet annum placabilem deo. leuiora loquimur: grauiora grauius manet iudicium. ¶ Idem in ſer. Utinam noſtri quicunque videntur hodie pharisei. forte enim aliqui ſunt. etiam ſi non facerent ſaltem dicerent quod oportet. vtinam qui ſine ſumptu euangelium ponere nolunt: ponerent vel pro ſumptu. vtinam vel euangelizarent vt manducarent. ¶ Idem de contemptu. O terribilis deus in conſilijs ſuper filios hominum. fruſtra incipient miſeri prelati dicere montibus. Cadite ſuper nos. ⁊ collibus cooperite nos. venient ante tribunal chriſti: audient populorum querela grauis: accuſatio dura: quorum vixere ſtipendijs: nec diluere peccata. quibus facti ſunt duces ceci: mediatores fraudulenti. ¶ Idem in capitulo de ignorantia. Quando excuſare poterit. ¶ Glo. Math. xxiij.

Quã rarius eſt domino ſerviens: oves chriſti nõ ad lucrũ: ſed amore xp̃i paſcẽs. Multa infra libro. iij. in capitulo de bono: et de zelo: de doctrina: de correptione: de remiſſione: de acceptione perſone.

¶ De ſubditis.
Capitulum xiij.

Gregorius in mora. Cũ ſubiectorũ corda ſupbia inſtigat. hoc ſũmopere agere nitit̃: vt ſua acta ꝯſiderare funditus negligant: et ſp̃ tacitis cogitationib⁹ rectoris ſui iudices fiant. ¶ Idẽ. Dũ ſalua fide res agitur: virtutis eſt meritũ ſi ꝗcquid ſuperior precipit humiliter tolerat̃. debet tñ humiliter ſuggeri: ſi forte valeat quod diſplicet emendari. ¶ Idem in regiſ. Servorum dei humilitas in afflictionis tpe debet apparere. qui vero ſe contra prepoſitos ſuos erigunt: profecto oſtendunt q: ſerui dei eſſe ꝯtẽnunt. ¶ Idẽ. Qui paterne adhortatõis verba libenti animo ſuſcepit: et i ſinu cordis amplectitur. emendatorẽ ſe viciorũ fore proculdubio profitetur. ¶ Idẽ in omel. Utrũ iuſte aut iniuſte obliget paſtor: paſtoris tamen ſententia gregi timenda eſt: ne is qui ſubeſt: et tñ iniuſte forſitan ligat̃: ipam obligationis ſue ſententiam ex alia culpa mereat̃. ¶ Idem Paſtor vel abſoluere indiſcrete timeat vel ligare. is autem qui ſub manu paſtoris eſt: ligari timeat iuſte vel iniuſte: nec paſtoris ſui iudicium temere reprehendat. ne etſi iniuſte ligatus eſt: ex ipſa tumide reprehenſionis ſuperbia culpa que non erat fiat. ¶ Idem infra in capitulo. De diſciplina. Tanto apud dominũ. ¶ Iſido. ꝺ ſumi. bo. Melior eſt ſubiecta ſeruitus q̃ʒ elata libertas. ¶ Idem in ſyno. Poriori gradui ꝯpetentẽ reuerentiaʒ tribue: et iuxta dignitatẽ vnicuiqʒ redde honorem. Hiero. in capitulo. De obediẽtia Seruias fratribus. Aug⁹ de natura boni. Iniuſtũ non eſt vt improbis accipiẽtibus nocendi poteſtatem et patientia bonoꝝ pbetur. et maloꝝ iniquitas puniat̃. ¶ Idẽ de ci. dei. Iuſtis quicquid maloꝝ ab iniquis dñis irrogat̃ nõ eſt pena criminis: ſed examẽ virtutis. proinde bonus etiam ſi ſeruiat liber ẽ. malus autem etiam ſi regnet ſeruus eſt. nec vnius hoĩs: ſed quod eſt grauius: tot dominorũ quot vicioꝝ. Johes Chryſo. ſuper Math. Propter bonos ſacerdotes etiam malos honorate: ne propter malos etiã bonos contẽnatis. Bern. ſuper cãtica. Parum eſt eſſe ſubiectum deo: niſi ſis et oĩ creature propter deum: ſiue abbati tanq̃ʒ precellenti. ſiue prioribus tanq̃ʒ ab eo conſtitutis. Ego plus dico. ſubdere paribus: ſubdere et minorib⁹. ſic enim decet nos inquit dñs omnem implere iuſticiã. Glo. canti. ij. Si ſubditi aliquid peccant ꝓpter qḋ doctores a gete ſurgere cogantur. non tantũ penam peccati illius incurrunt: ſed etiam puniuntur pro inquietudine doctoꝝ. ¶ Idẽ: Qui doctores celeſtibus intentos inquietare p̃ſumit: etiam virtutes quas credebat ſe habere perdit.

¶ De predicatoribus bonis.
Capitulum xiiij.

Grego. in moral. A bonis predicatoribus nõ cauſa victus predicatio ipendit̃: ſed cauſa predicatiõis vict⁹ accipitur. et quotiens predicantibus neceſſaria ab audientibus ꝯferuntur: nõ ſolũ de rerũ munere: ſed de ꝯferentiũ gaudẽt mercede. ¶ Idẽ. Ille apud deũ magis in amore eius eſt: qui ad eius amorẽ plurimos trahit. ¶ Idem. Humani generis redẽptor p diẽ miracula in vrbibus exhibebat: et ad orõnis ſtudiũ in nocte pnoctabat: vt perfectis videlicet predicatorib⁹ innuat quatenus nec actiuam vitam amore ſpeculatõis funditus deſerant: nec ꝯtẽplationis gaudia opatõnis nimietate penit⁹ contẽnant. ſed quieti ꝯtẽplantes forbeant: qḋ occupati erga proximos loquentes refundant. Hiero. in origi. ſuper yſaiam. Ille eſt doctor eccleſiaſticus: q lachrimas nõ riſum mouet: qui corrupit peccatores: q nullũ beatũ: nullũ dicit eẽ felicẽ. Auguſtinus de doctrina chriſtiana. Qui dicendo nititur ꝑſuadere qḋ bonũ eſt: nihil boꝝ

q;

rtium ſpernendo. Ut ſcȝ doceat: vt delectet: vt flectat: or et atqȝ agat. vt intelligenter: libēter obedienter audiat. ¶ Idem. Habet vt obedienter audiatur quantacunqȝ grāditate dictionis maius pondus vita docentis. Nam qui ſapienter ⁊ eloquenter dicit: viuit autem nequiter: erudit quidē multos diſcendi ſtudioſos: q̄zuis anime ſue ſit inutilis. Ambro. de virgi. Debet is qui docet ſupra eum qui docetur excellere. Iſido. de ſum. bo. Prius debet iuſtus predicator bene agere: vt conſequēter poſſit bene docere. ſicut enim in numiſmate metallū ⁊ figura ⁊ pondus ꝑquiritur: ita i omni doctore eccleſiaſtico quē ſequatur: quid doceat: quomodo viuat inquirendum eſt. Per qualitatem igitur metalli doctrina. per figuram ſollicitudo patrum. ꝑ pondus humilitas deſignatur. qui ergo ab his tribus diſcrepauerit: non metallum ſed terra erit. Bernar. ſuper canti. Eſt funiculus triplex qui difficile rumpit ad extrahendas aīas de carcere diaboli. ⁊ trahēdas poſt te ad celeſtia regna: ſi recte ſentias: ſi digne ꝓloquaris: ſi viuendo ꝯformes. Seneca in epiſtola. Eligamus nō eos qui vba magna celeritate precipitant: ſed eos qui vita docēt: qui cū dixerint quid faciendū ſit ꝓbant hoc ipm faciendo qḋ docent: qui docet quid vitandū ſit nec vnq̄z in eo qḋ fugiēdū dixerūt deprehenduntur. Eū elige doctorē quē magis admireris cum videris q̄z cū audieris. Multa libro. iiij. de doctrina. de coniunctione vite ⁊ doctrine.

¶ De predicatoribus malis.
Capitulum xv.

Grego. in moral. Mens ꝯcupiſcētijs exterioribus occupata: diuini amoris igne non calet: ⁊ idcirco ad supernū deſideriū inflāmare auditores ſuos nequeunt verba: que frigido corpore ꝓferūtur. ¶ Idē. Qui mandata dei in memoria retinet ſed nequaq̄z factis in doctrine ſue verbis ſententias quib⁹ dānet tenet. ¶ Idē ſuper Ezech. Turpe eſt nimis ibi nos negligendo cadere: vn̄ predicādo conati ſum⁹ alios leuare. ¶ Idē. Non facile predicatio ꝑdicatoris accipit: ſi leuis in moribus eſſe videat. ⁊ nulla erit maturitatis oſtenſio ſi contra aduerſa non affuerit operis fortitudo. ¶ Idē in capitulo de cōſciētia mala. Scriptura ſacra. ¶ Idē in regiſ. Nimis iniquū eſt ſi hi qui predicatores humilitatis facti ſūt de vani nominis elatione gloriant: cū v crux predicator dicat. mihi aūt abſit gloriari ⁊c. ¶ Idem. Qd̄ ꝑ linguā ꝑdicamus: ꝑ exempla deſtruimus: dū iniqua docemus opibus ⁊ ſola voce ea que ſunt iuſta ꝑtendim⁹. oſſa ieiunijs atterimus ⁊ mente turgemus. corp⁹ deſpectis veſtibus tegimus. ⁊ elatōe cordis purpurā ſuperamus. iacemus in cinere ⁊ excelſa ſuſpicimus. doctores humilitatis: duces ſupbie. ouina facie lupinos dentes abſcondimus. Hiero. in epiſtola. Delicatus ē magiſter q pleno vētre de ieiunijs diſputat. accuſare auariciā ⁊ latro pōt. ſacerdotis chriſti os cū mēte ꝯcordet. ¶ Idē. Nec ruſtic⁹ nec ſimplex frater ideo ſe ſanctū putet ſi nihil nouerit: nec peritus ⁊ eloquens lingua exiſtimet ſanctitatem. Multoqȝ melius eſt ex duob⁹ imperfectis ruſticitatem habere ſanctam: q̄z eloquentiā peccatricē. ¶ Idē in origi. ſuper micheam. An nō ꝯfuſionis ⁊ ignominie eſt ieſum crucifixū magiſtrum pauperem atqȝ eſurientē farſis predicare corpibus: ⁊ ieiuniorum doctrinā rubēte bucca tumentiqȝ ore ꝓferre. ſi in aploꝝ loco ⁊ ordine ſumus nō ſolū ſermonē eoꝝ imitemur: ſed ⁊ ꝯuerſationē quoqȝ ⁊ abſtinentiā. ¶ Idem. Regida vita. Infra de adulatione. Iſi. de ſum. bo. Ad maioris culpe cumulū pertinet ſcire quē q̄z qḋ ſequi oporteat: ⁊ ſequi nolle qḋ ſciat. ¶ Idē. Qui nō viuit ſicut docet: ipſam quā predicat veritatem contemptibilem facit. Iohā. Chryſo. ſup Matth. Non poterit excuſari doctor: cuius verba aliḋ ſonant aliud facta demonſtrēt. ¶ Idē de ꝯpunctōe cordis. Docere ⁊ nō facere nō ſolū nihil lucri: ſed etiā damni plurimū confert. grandis

enim ꝯdēnatio eſt ꝓponenti quidē ſermonē ſuū: vitam vero ſuam atqꝫ opam negligenti.

Aug⁹ in epiſtola. Exaudi teipm duriſſime: immaniſſime: ſurdiſſime doctor: qd nihi lingua aurea ⁊ cor ferreū. ¶ Idem de diuinatione demonū. In hoībus etiā vite bone pcepta videmus pariter a iuſtis puerſiſqꝫ doceri. Nec obeſſe aliqd: imo ⁊ ꝓdeſſe ad maiorē noticiā ſanāqꝫ veritatis. cū de illa etiā hi quicquid nouerint dicūt. qui ⁊ peruerſis moribus ꝯtradicūt. Bern. in ſermone Beati inquit pacifici: qm filij dei vocabunt. ꝯſiderate diligēter nō pacidicos: ſꝫ pacificos ꝯmēdari. ſunt enim qui dicūt ⁊ nō faciunt. ſane queadmodū nō auditores legis iuſti ſunt: ſed factores. ſic nō annūciatores pacis ſed actores beatificant. Seneca in epiſtola. Hoc turpiſſimū eſt qd nobis obijci ſolet: verba nos fari: nō opera tractare.

¶ De predicationem vſurpantibus.
Capitulum xvi.

Regorius in paſtora. Sunt nōnul-
g li qui ſolerti cura ſpiritalia pcepta perſcrutant. ſed que intelligēdo penetrant: viuendo conculcant: repente docēt que nō opere ſed meditatione didicerunt: ⁊ quod verbis predicant moribus impugnāt. ¶ Idē. Redemptor noſter cum in celis ſit conditor omniū: ⁊ oſtenſione ſue potentie ſit doctor angelorꝫ: ante tricēnale tempus magiſter fieri noluit hominū: vt videlicet precipitatis ⁊ vſurpantibus viam ſaluberrimi timoris infunderet: cum ipſe etiā qui labi nō poſſet perfecte vite gratiam non niſi in perfecta etate predicaret. ¶ Idē ſuper Ezech. Cum prima ſunt adoleſcentie vel iuuentutis noſtre tempora nobis adhuc a predicatione ceſſandū eſt. vt vomer lingue noſtre ꝓſcindere nō audeat terrā cordis alieni. cum non habeat duriciē ⁊ aciē incidendi. ¶ Idē. Adhuc nobis in infirmitatis ꝯfuſione iacētib⁹: preberi nō debet auctoritas pdicatōis. ſed cū iam in bono ope ſurgimus: cū iam recti ſtare cepimus: dignū eſt vt ad lucrandū alios cū predicatōe mitti debeamus. ¶ Idem in mor. Infirma etas etiam cū recte ſentit: ad pdicandū nō debet incaute ꝓſilire. ¶ Idem. Qui mundū deſerunt ad exteriora officia puehi nō debent: niſi p humilitatē diutius in eiuſdem mundi contemptu ſolident. Iſi. de ſum. bo. Quadrimoda eſt dicendi rō: q aut bene ſentiendo qd bene ꝓfert. aut nihil ſentiendo nihil dicit. aut parꝫ ſentiendo loqcitas ſola oſtentat: aut optime ſentiēdo non eleganter ꝓfert qd intelligit. Bern. ſup cantica. Canales hodie multos habemus in eccleſia conchas vero ꝑpaucas. tante. n. charitatis ſunt per quos nobis fluenta. celeſtia manant: vt ante effundere qꝫ infundi velint loqui qꝫ audire. paratiores docere qd nō didicerūt: ⁊ alijs pēeſſe geſtientes qui ſeipſos regere neſciūt. ¶ Idē. Publice pdicare nec monachos ꝯuenit: nec nouicio expedit. nec nmiſſo licet. ¶ Idem. Nō tuū eſt ſpargis et perdis. ſi priuſqꝫ infundaris tu totus ſemiplenus feſtines effundere: ꝯtra legē arās i pmogenito bouis: ⁊ ouis primogenitum tondens. Nimirꝫ vita abſqꝫ ſalute quam alteri das te fraudas: cū ſana vacuus intentōe glorie inanis vento inflaris. ¶ Ierom. Multi puritate neglecta ante loq qꝫ audire conati ſunt: ⁊ aut grauiter errauerunt neſcientes de quibus loquerent: neqꝫ de quibus affirmarent. aut turpiter viluerūt dum q alios docērēt ſeipſos prius nō docuiſſent. ¶ Iē in epipola. Docere nec indoctis eſt in ꝑmptu: nec monachis i auſu: nec peccāti i affectu. Glo. Eccl. v. ſup illud. Si eſt tibi intellect⁹ ⁊c. Sicut peccat q ſcit ⁊ nō vult docere primū ſuū ſic qui neſcit ⁊ vult magiſter eſſe.

¶ De negligentibus predicationem.
Capitulum xvij.

Rego. in paſto. Quos reatu aſtrin-
g gant aſpiciāt: qui dū peccantib⁹ fratribus vbū predicatōis ſubtrahūt: morientibus aiabus vite remedia abſcōdūt. ¶ Idem in capitulo de conſenſu proximorꝫ Mala. Idē Exo. xxxij. Si qs eſt domini

ſtringatur mihi. Gre. in paſto. Si ille dei
dicit q ad ſerienda vicia zelo diuini amoris
excitat: pfecto ſe dei eſſe denegat q inquan
tũ ſufficit increpare vitam carnalium recu
ſat. Bern. ſup cantica. Rez pfecto proxi
mi retinens: ſi plenus virtutibus cũ ſis: flo
riſqꝫ nihilominus donis ſcientie ⁊ eloquẽtie
adornatus: metu forte aut ſegnicie: aut min⁹
diſcreta humilitate vbũ bonũ qd poſſet p
deſſe multis: inutili imo ⁊ dãnabili ligas ſi
lentio: certe maledictus q frumenta abſcon
dit in populo.

¶ De auditoribus verbi dei.
Capitulum xviij.

Grego. in mora. Verba ſapientie q
reprobi audiunt: electi nõ ſolum au
diunt. ſed etiã deguſtãt: vt eis in cor
de ſapiãt: qd reprobos nõ mentibus ſed ſo
lũmodo auribus ſonat. ¶ Idẽ. Plerumqꝫ
diſcipuli incaſſum bona audiũt: cũ ex magi
ſtri vita mala ⁊ exẽplo deſtrunt. ¶ Idem i
capitulo. De ꝯſcia mala. q ſequitur preceptis.
¶ Idem ſup Ezech. Quidã dei verbũ au
dientes nõ audiũt: qꝛ aurem ad ſacrum elo
quium ponũt. ſed cor a mũdi deſiderijs non
euellũt. ¶ Idem. Gloria predicatoris eſt p
fectus auditoris. ¶ Idem in omel. Cibus
mentis eſt ſermo dei. ⁊ quaſi acceptus cibus
ſtomacho languẽte reijcit. qꝛ auditus ſermo
in ventre memorie non tenet. ſed qſqs ali
menta pcepta nõ retinet: huius profecto vi
ta deſperat. Per vocẽ auditus nõ inſtru
imur: qꝛ mens interius per ſpm nõ inungit.
¶ Idem ſuper. Ezech. Tutius vitas audit
qꝫ predicat. qꝛ cũ audit cordis humilitas
cuſtodit. cũ autem predicat vir non ſurripit
cuiqꝫ hominũ quantulamqꝫ iactantia ī q
vtiqꝫ pedes affectionis vel intentionis ali
quantulũ inquinantur. ¶ Idem in regiſtro.
Utilis eſt ſemper docti viri allocutio. quia
aut diſcit audiens qd neſcire ſe nouerat. aut
cognoſcit quod eſt amplius id qd ſe ⁊ neſci
uiſſe neſciebat. Aug⁹ de vita beata. Si
vos inuitos ⁊ faſtidiẽtes alere conabor: fru
ſtra operam inſumam. ¶ Idem de verbis
domini. In doctore inhoneſta eſt cauſa non
facere quod precipit obſeruare. in diſcente
vero audire velle qd nolũ implere. ¶ Idẽ
de doctrina chriſtiana. Fit vt homines eum
non obedienter audiant: q ſeipm nõ audit. ⁊
dei verbũ qd eis predicat ſimul cũ ipſo pdi
catore cõtemnant. ¶ Idẽ in epiſtola. Ego cũ
amatores ſeculi huius intueor: neſcio qñ poſ
ſit eſſe ad eoꝝ aĩos ſanandos oportuna pre
dicatio. qñ enim res huius mũdi velut pro
ſperas habent: faſtu ſuo reſpuũt ſalubres mo
nitiones. ⁊ quaſi anilẽ reputant cantilenam.
qñ aũt in aduerſis angunt: magis conan
tur euadere vnde ad preſens angunt: qꝫ ca
pere vnde curent. ¶ Idẽ in ſer. Nõ min⁹
reus erit q verbũ dei negligẽter audit: qꝫ ille
qui negligentia ſua corp⁹ xpi in terrã cadere
permiſerit. Bern. in ſer. Benigne audiẽ
dum eſt: deuote ſuſcipiendũ: ſolicite ꝯſeruan
dũ: quicquid ad oĩaꝝ ſalutẽ pertinet: ⁊ nõ ſi
cut verbũ hoĩum: ſed ſicut vere eſt dei ver
bum. ſiue ſit illud ꝯſolatoriũ: ſiue cõminato
riũ: ſiue etiã increpatoriũ: audiatur. Glo.
he. apo. i. Illi ſoli beati ſunt qui audiũt ⁊ mẽ
te recondunt. vt opere cõpleant. ⁊ ope im
pleant vt vitã eternam poſſideant.

¶ De epiſcopis.
Capitulum xix.

Grego. in regiſ. Epiſcopus cũ loco
mutet mentẽ. nõ ſibi credat ſolã le
ctionem ⁊ orõem ſufficere: vt remo
tus ab alijs ſtudeat ſedere: ⁊ de manu nihil
fructificare: ſed largam manũ habeat: neceſ
ſitatem patientibus occurrat: alienã inopiã
ſuam credat. q ſi hoc non habet vacuũ epi
ſcopi nomen tenet. ¶ Idẽ. Tota mente fra
ternitas veſtra ſe exhibere ſtudeat in ꝓſpe
ris humilem: ⁊ in aduerſis ſi qñ adueniunt
cũ iuſticia erectam: amicã bonis: ꝯtrariã per
uerſis: nullius vnqꝫ faciẽ p veritate loquen
tem ꝑmens: miſericordie opibus iuxta poſſi
bilitatẽ ſubſtantie inſiſtens. ⁊ eiſdẽ inſiſtere
etiam ſupra poſſe cupiens: infirmis compa

tiens: beniuolentibus congaudens: aliena dāna ꝓpria deputans. de alienis gaudijs tanq̃ de ꝓprijs exultans: in corrigendis vicijs ſeuiens: in fouendis virtutibus auditorum animum demulcens: in ira iudicium ſine ira tenens. in tranquillitate autem ſeueritatis ſue ſententiam non deſerens. ¶ Idem. Valde periculoſum eſt anime temere cuiq̃ manum imponere. ¶ Idem in paſtora. Tantum debet actionem populi actio tranſcendere preſulis: quantum diſtare ſolet a grege vita paſtoris. oportet nanq̃ vt meretri ſeſe ſollicite ſtudeat: quanta tenende rectitudinis neceſſitate conſtringatur: ſub cuius eſtimatione populus grex vocatur. Iſidorus de ſum. bo. Deſinat locum docendi ſuſcipere qui neſcit docere. ignorantia quippe preſulum: vite non congruit ſubiectorum. ¶ Idem. Agnoſcat epiſcopus ſeruum ſe eſſe plebis: non dominum. ¶ Idem de offi. Epo dum conſecratur baculus datur: vt eius inditio ſubditam plebem vel regat vel corrigat: vel infirmitates infirmorum ſuſtineat. Auguſtinus ad Oroſium. Sciat ſe non eſſe epiſcopum qui preeſſe deſiderat: non prodeſſe. ¶ Idem de ciui. dei. Epiſcopus nomen eſt operis nō honoris. Scopus enim grece: latine ſuperintendere poſſumus dicere: vt intelligat non ſe eſſe epiſcopum qui preeſſe dilexerit: non prodeſſe. ¶ Idem in ſer. Non eſt epiſcopi ſeruare aurū: et reuocare a ſe mendicantis manū. Ambro. in paſto. Quantū pre ceteris gradus epiſcopalis altior eſt: tanto ſi per negligentiam dilabatur ruina grauior eſt. Hiero. in origi. ſuper ſophoniam. Qui epiſcopatum, inquit deſiderat: bonum opus deſiderat. videte quid dixerit: opus: non dignitatē. ſi autem ſolum aſpexerit dignitatem cito corruet. Bernar. in epiſto. In omnibus exemplo apoſtoli honorificabitis miniſterium veſtrum. miniſteriū inq̃: non dominiū. ipm quidem honorificabitis non vos. nam qui querit que ſua ſunt: ſe cupit honorari nō miniſterium. Honorificabitis autem non cultu veſtium: non faſtu equorum: non amplis edificijs: ſed moribus ornatis: ſtudijs ſpiritualibus: ac bonis operibus. ¶ Idem. In omnibus actibus ſuis vel dictis nihil ſuum querat epiſcopus. ſed tantum aut dei honorem. aut ſalutem proximorū: aut vtrūq̃. ¶ Idem de conſidera. Domū epiſcopi decet ſanctitudo: decet modeſtia: decet honeſtas: et morum diſciplina.

¶ De ſacerdotibus bonis. Capitulum xx.

g Regorius in regi. Officij ſacerdotalis eſt vt viduis: ac maritali regimine deſolatis impartiri ſolatia debeant: vt vnde in hoc mundo humano adiutorio priuantur: ſacerdotali tuitione poſſint remedia reperire. ¶ Idem. Redemptor noſter ad ſacerdotis officium non querit aurum: ſed animas. ¶ Idem. Lux gregis eſt flamma paſtoris. decet enim dominicum ſacerdotem moribus et vita clareſcere: q̃tenus in eo tanq̃ in vite ſue ſpeculo plebs commiſſa poſſit et eligere qd ſequatur: et videre qd corrigat. ¶ Idem. Eſt in illuſione nocturna valde neceſſaria diſcretio qua ſubtiliter penſari debeat ex qua re menti acciderit dormientis. Aliquando enim ex crapula. aliquando ex nature ſuperfluitate vel infirmitate: aliquando ex precedenti cogitatione contingit. Et quidem cum ex nature ſuperfluitate vel infirmitate euenerit: omnimodo hec illuſio non eſt timenda: quia hanc animus pertuliſſe magis dolendus eſt q̃ feciſſe. Cum vero vltra modum appetitus gule in ſumendis alimentis rapitur. atq̃ idcirco humorum receptacula grauantur. habet exinde animus aliquem reatum: nō tamē vſq̃ ad prohibitionem percipiendi ſancti miſterij vel miſſarū ſolēnia celebrandi: cū fortaſſe aut dies feſtus exigit: aut exhibere miniſterium: pro eo q ſacerdos alius in loco deeſt: ipſa neceſſitas compellit. Nam ſi aſſunt alij qui implere miniſterium valeant: illuſio per crapulam facta a perceptione ſacri myſterij

pꝛohibere non debet: ſed ab inmolatione ſa-
cri myſterij vt arbitroꝛ: ſubtrahere ſe humi-
liter debet. ſi tamen doꝛmientis mentem tur
pi imagine non concuſſerit. ꝛ infra. Si vero
ex turpi cogitatione vigilantis oꝛitur illuſio
doꝛmienti patet omnino ſuus reatus. videt
enim a quadrice inquinatio illa pꝛoceſſerit.
q̄ꝛ qꝺ cogitauit ſciens: hoc pertulit neſciens.
Sed penſandū eſt ipſa cogitatio vtrū ſugge
ſtione tm̄: an delectatione. vel qꝺ maius eſt
peccati ꝯſenſu acciderit. Aug⁹ de peniten
tia. Sacerdos cui oīs ꝓfitetur peccatoꝛ: ante
quē ſtatuitur oīs languoꝛ: in nullo illoꝝ ſit iu
dicandus: qꝺ ipſe in alijs iudicare eſt pꝛom
ptus. Iudicans enim aliū qui eſt ab alijs iu-
dicandus ꝯdemnat ſeipm̄. ¶ Idem de ſin-
gularitate clericoꝝ. Contemplamini quid ſit
populo ſancto pꝛeeſſe. ꝛ ꝯſiderate quale ſit
diuinis ſacramentis [illegible] altaris eni pla
cere debent qui altaris viuūt. ꝛ talis conue-
nit cura ſinceritatis ſacramentis qualia ſunt
ſacramenta ipſa quibus exhibent officia ſer
uitutis: ne ꝯtra dominū offendant ipſi quem
tractant: aut contra populum incipiat impe-
dire qꝺ pꝛedicant. Ambꝛo. ſup Lu. Re
ligionis inſignia arma ſunt ſacerdotij. ¶ Idē
in epiſtola. Sobꝛiā a turbis grauitatem ac
ſerioſam vitam ꝛ ſingulare pondus conuer
ſationis: dignitas ſibi vendicat ſacerdotalis.
Quomodo enim poteſt in exemplum obſ-
uari a populo: qui nihil habet diſcretum a
populo: nihil diſpar in moꝛibus a multitudi
ne. Quid enim in te miretur ſi omnia tua fa
cta bona inſemetipſo recognoſcat exiſtere: ſi
nil in te aſpiciat qꝺ vltra ſe inueniat: ſi ea q̄
in ſe erubeſcit in te quem reuerendum arbi
tratur oſtendat. ¶ Idem de offi. Sacerdo
tis eſt nulli nocere: pꝛodeſſe velle omnibus:
poſſe autem ſolius dei eſt. Iſiꝺ. de ſum.
bo. Sacerdotis pꝛedicatio operibus confir
manda eſt. ita vt qꝺ docet verbo inſtruat et
exemplo. Glo. ambꝛo. i. Thi. v. Non fa-
cile accuſanda eſt perſona tam alti oꝛdinis
cum ſit vite chꝛiſti.

¶ De ſacerdotibus malis.

Capitulum .xxi.

Grego. in omel. Cui rei ſimiles di
g xerim ſacerdotes malos niſi aq̄ ba
ptiſmatis: que peccata baptizatoꝝ
diluens illos ad regnum celeſte mittit: ꝛ ipſa
in cloacas deſcendit. ¶ Idem in paſtoꝛa. Si
homo apud hominem de quo minime pꝛe-
ſumit fieri interceſſoꝛ erubeſcit: qua mente
apud dn̄m interceſſoꝛis locum pꝛo populo
arripit qui familiarē ſe eius gratie eſſe per
vite meritū neſcit: aut ab eo quomodo alijs
veniam poſtulat: qui vtrum ſibi ſit placatus
ignoꝛat. ¶ Idem in regiſ. Durum eſt ꝛ pꝛo
culdubio a ſacerdotis officio alienum: perſo
nam poſitam ſub neceſſitate negligere ꝛ ſtu
dio congregandi indecenter inhiare pecu-
nijs. ¶ Idem. Cauſa ſunt ruine populi ſa-
cerdotes mali. quis enim ſe pꝛo populi pec-
catis interceſſoꝛ obiiciat ſi ſacerdos [illegible]
[illegible] ¶ Idem.
In contumeliam ſacerdotum eſt de diuinis
culabus admoneri. qꝺ enim ipſi debent exi
gere turpiter exiguntur. Ambꝛo. in ſer.
Mendacium eſt ſacerdotem vel clericū ſe
pꝛofiteri: ꝛ contraria huic oꝛdini operari.
¶ Idem ſuper Lu. Nihil in ſacerdote tam
periculoſum apud deum. tam turpe apud
homines: q̄ꝫ qꝺ ſentiat non libere denūcia-
re. Ioh. Chꝛyſ. ſuper Math. Uere ma
gna confuſio eſt ſacerdotū ꝛ omniū clerico-
rum quando laici inueniūtur fideliores eo-
ꝛ iuſtioꝛes eo. quō autem nō ſit ꝯfuſio eſſe illoꝝ
inferioꝛes laicis: quos etiā equales eſſe cōfu
ſio eſt. Iſiꝺ. de ſum. bo. Sacerdotes po-
pulorū iniquitate damnant: ſi eos aut igno
rantes non erudiant: aut peccantes non ar-
guant. ¶ Idē. Multi ſacerdotes metu po
teſtatis veritatem occultāt ꝛ a bono ope vel
iuſticie pꝛedicatōne: rei alicuius foꝛmidine aut
poteſtatis terrene auertunt. ſed eo pꝛoh doloꝛ
inde metuūt. q: vel amoꝛe rerū ſecularium im
plicantur. vel q: aliquo facinoꝛis ope cōfun
duntur. Hiero. in epiſtola. Uinolentos ſa-

cerdotes ⁊ apoſtolus damnat: ⁊ vetus lex ꝓhibet. qui enim altario ſeruiūt vinū ⁊ ſiceraꝫ nō bibāt. Sicera hebreo ſmõe oīs potio nūcupatꝰ que inebriare poteſt. ¶ Idē. Peccatori homis ſi ceciderit rogabit ꝓ eo ſacerdos ꝓ ſacerdotis lapſu quis rogaturus eſt. ¶ Idē in originali ſuper Malach. Ad ſacerdotis pertinet diſciplinam interrogatū reſpondere de lege: qui ſi non doceat ⁊ reſpondeat: ⁊ reſiſtentes nō conuincat: fruſtra iactat ſacerdotis dignitatem: cuius opera non exhibet.

Bern. in epiſtola. Cernitur in nōnullis ſacerdotibus veſtium cultus plurimus. virtutum aut nullus aut exiguus. ¶ Idē in ſer. Egreſſa eſt iniquitas a ſenioribus iudicibus tuis domine: qui videntꝰ regere populū tuū. non eſt iam dicere vt populus ſic ſacerdos. q: nec ſic populus vt ſacerdos. heu heu domine deus. q: ipſi ſunt in perſecutione tua p̄mi: qui videntur in eccleſia tua primatū diligere: regere principatum. ¶ Idem de ꝯtemptu. In multis multipliciter regnat fornicatio: qui puritatis auctori impuro corde ⁊ corpore miniſtrantes nō verentꝰ ſtare ante angelum dei qui ſecet medios ⁊ diſperdat: ſed oī no audent agni immaculati ſacras contingere carnes: ⁊ intingere ⁊ ſanguine ſaluatoris manus nephariis quibus paulo ante ꝓhdolor meretrices attrectarunt. ſic ⁊ altaria circuire: ſic ⁊ eccleſias frequentare: pſalmos decantare: cū eiuſmodi laus ſit execrabilis: ⁊ oratio fiat in peccatum.

¶ De clericis.

Capitulum xxij.

g Rego. in omē. Clericus admonendus eſt: quatenus ſic viuat vt exemplū vite ſecularibus p̄beat. ¶ Idē in regiſ. Nec vnq̄ȝ hi qui ordinati ſunt pareant: ꝓuideri debet quales ordinentꝰ. vt prius aſpiciatur ſi vita eoꝝ continens in annis plurimis ſuit. ſi ſtudiū lectōis. ſi elemoſyne amorem habuerint. ¶ Idē. Procul dubio deus offenditur ſi ad ſacros ordines quiſq̄ȝ nō ex merito ſed ex fauore quod abſit aut venalitate ꝓuehitꝰ. ¶ Ideȝ. Qui poſt acceptū ſacrum ordinem lapſus in peccatum carnis fuerit ſacro ordine ita careat: vt ad altaris miniſteriū vlterius non accedat. Iſido. in li. etymo. Cleros grece: ſors vel hereditas dicitur ꝓpterea ergo dicti ſunt clerici: q: de ſorte ſunt domini. vel quia domini partem habent.

Hiero. in epiſtola. Clerici vita chriſti debet ornari eccleſia. ¶ Idem. Negociatorē clericū: ⁊ ex inope diuitem factum: ex ignobili glorioſum: quaſi quandam peſtem fuge. ¶ Idem procuratores atq̄ȝ diſpēſatores domorū: alienarum: atq̄ȝ villarum quomodo poſſunt eſſe clerici. qui proprias iubentꝰ contemnere facultates. ¶ Idem. Ita age ⁊ viue in monaſterio vt clericus eſſe merearis. vt adoleſcentiam tuam nulla ſordē cōmacules. vt ad altare chriſti quaſi virgo de thalamo procedas. ⁊ habeas deforis bonum teſtimonium. Femineq̄ȝ nomen tuū nouerint: vultum neſciant. Ambro. in epiſtola. Tu quicūq̄ȝ in clero es domini portio eris ⁊ poſſeſſio eius: noli recedere de domini tui poſſeſſione. vt dicas domino. poſſediſti renes meos: ſuſcepiſti me de vtero matris mee: et ille tibi quaſi bono ſeruo dicat. tranſi ⁊ recūbe. Auguſtinus de ſingularitate cleri. Cū chriſtus agnus innocens: immo ipſa celeſtis innocentia quod eſt verius: totum ſe contempſerit pro eccleſia. vt eam ſine macula vel vlla ruga redderet illibatam. qualis eſt ille clericus cui ad hoc ſponſa chriſti cōmittitur: vt pro vnius femine amore culpari totaȝ eccleſiam patiatur. Ioh. Chryſ. ſup Mat. Laici delinquentes facile emendantur: clerici autem ſi ſemel euaſerint inemendabiles ſunt. Bern. ſ. de contemptu. Ve ve in domo dei horrendum videmus. Quid. Idolatras miniſtrantes. Mentior: ſi non idolorū ſeruitus auaricia eſt. Si nō quibuſdam etiā venter ſuus: factus eſt deus ſuus. Quod enim quiſq̄ȝ pre ceteris colit: id ſibi deum conſtituiſſe perhibetur. ¶ Idem. Res pauperū nō pauperibus dare par ſacrilegio crī

meri eſſe dinoſcitur. Sane patrimonia pauperum facultates ſunt eccleſiarum: ⁊ ſacrilega eis cupiditate ſurripitur quicquid ſibi miniſtri ⁊ diſpenſatores non vtiqz domini vel poſſeſſores vltra victum accipiunt ⁊ veſtitum. Idem in ſermo. Dilatata videtur eccleſia ⁊ ipſe clericalis ſacratiſſimus ordo: ſuper numerum multiplicatus eſt. verum ⁊ ſi multiplicaſti gentem domine non magnificaſti leticiam: dum nihil minus appareat deceſſiſſe meriti q̃z numeri acceſſiſſe. ¶ Multa infra li. iij. in capitulo de familiaritate.

¶ De beneficiatis.

Capitulum xxiij.

Grego. in regis. Sicut eccleſia proprias res amittere non debet. ita eam rapacitatis ardore alienas inuadere non oportet. ¶ Idem. Laudabile ſtudium ⁊ conueniens eſt clerico ⁊ religioſo terrenis gratiam deo pacem preferre compendiis. ⁊ ex rebus tranſitoriis manſura ſemper charitatis lucra mercari. ¶ Idem loquens de illo verbo iohannis. vi. Amen amen dico vobis: queritis me non quia vidiſtis ſigna: ſed quia ex panibus meis manducaſtis ⁊ ſaturati eſtis. Per eorum perſonam dominus illos intra ſanctam eccleſiam deteſtatur qui per ſacros ordines ad dominum propinquantes: non in eiſdem ordinibus virtutum merita: ſed ſubſidia vite preſentis exquirunt. nec cogitant quod bene viuendo imitari debeant: ſed q̃ concupiſcendo compendia ſectant. Aug. i epl'a. Si priuatim que nobis ſufficiant poſſidemus: non ſunt illa noſtra ſed pauperum: quorum procurationem quodammodo gerimus: non proprietatem nobis vſurpatione damnabili vendicamus. Augu. de verbis domini. Clericus ſi non contentus ſtipendiis ſuerit que de altario domino iubente conſeruit: ſed exercet mercimonia: interceſſiones vendit. munera libenter amplectitur. hic negociator magis poteſt videri q̃z clericus. Bern. ſuper cantica. Timeant clerici: timeant miniſtri eccleſiarum dei: qui in terris ſanctorum quas poſſident tam iniqua gerunt. vt ſtipendiis que ſufficere debeant: minime contenti: ſuperflua quibus egeni ſuſtentandi forent impie ſacrilegeqz ſibi retinent: ⁊ in vſus ſue ſuperbie atqz luxurie victum pauperum conſumere non verentur. duplici profecto iniquitate peccantes: eo quod ⁊ aliena diripiunt: ⁊ ſacris in ſuis vanitatibus ⁊ turpitudinibus abutuntur. Idem in epiſtola. Honores ⁊ dignitates eccleſiaſticas non ignoro deberi his qui eas digne ⁊ ſecundum deum adminiſtrare ⁊ velint ⁊ poſſint. ⁊ infra. Nec cuiq̃z vel adulto plures in pluribus eccleſiis habere licet. niſi diſpenſatorie quidem ob magnam vel eccleſie neceſſitatem: vel perſone vtilitatem.

Idem. Quicquid preter neceſſarium victum ac ſimplicem veſtitum de altario retines: tuum non eſt: rapina eſt: ſacrilegium eſt. Idem. Concedit tibi vt ſi bene deſeruis de altario viuas. non autem vt de altario luxurieris. vt de altario ſuperbias. vt inde compares tibi frena aurea: ſellas depictas. calcaria deaurata: varia griſeaqz pellicea. Idem de contemptu. Ve ve tibi clerice. mors in olla: mors in ollis carnium. mors in deliciis eſt. non modo quia ſecus introitum delectationis poſita eſſe cognoſcitur. ſed ob id maxime: quia populi peccata conſtat eſſe que comedis. ac ſi propria tibi minus ſufficere viderentur. ſollicitus eſto tanq̃z redditurus rationem. dignos pro eis gemitus fundere: dignos agere penitentie fructus. ¶ Idem. Quando poterit neceſſariis eſſe contentus qui eo animo introiuit: vt ſtipendia clerici in vſus voluptatis: curioſitatis ⁊ vanitatis congreget: ſeruet ⁊ expendat. triplex eſt ergo funiculus qui difficile rumpitur: hominem miſerum in perniciem trahens qui impure intrat: indigne miniſtrat: ⁊ ipſo fructu abutitur temporali. Idem. Non ordinauit deus his qui euangelio ſeruiunt de euangelio querere delicias: vel ornatum. ſed viuere: vt ait paulus: ex eo vt videlicet ſint contenti alimenta corporis. non gule irritamenta vel incentiua libidinis habere. ⁊ quibus tegamur non quibus ornemur accipere. ¶ Idem. De altario inquit apl's viuat: non ſuperbiat: non luxurietur: deniqz non diteſ.

non contra ſancti cuiuſq; plane dignam omni acceptione ſententiam ex clericatu ditior fiat. non ſibi de bonis eccleſie ampla palacia fabricet: mutans quadrata rotundis: nec loculos inde congreget: nec in vanitate aut ſuperfluitate diſpergat. non extollat de facultatibus eccleſie conſanguineos aut nepotes: ne [illegible] [illegible].

De ambicioſis.

Capitulum xxiiij.

g Gregorius in regis. Sicut is qui invitatus renuit: queſitus refugit: ſacris eſt altaribus admouendus. ſic [illegible] procul dubio repellendus. Idem. [illegible] nobis eſt e dicere pudet: q ſacerdotio [illegible] arripiant qui [illegible] non videntur. Idem. [illegible] ad ordines accedendum eſt. Nam caſuz appetit qui ad ſumma loci faſtigia poſtpoſitis gradibus per abrupta aſcenſum querit. Idem in paſto. Nulla ars doceri preſumitur niſi prius intenta meditatione diſcatur. ab imperitis ergo paſtorale magiſterium qua temeritate ſuſcipitur: quando ars artium eſt regimen animarum. Idem. Oſee. viij. Ipſi regnauerunt & non ex me: principes extiterunt: & non cognoui. Gregorius in paſtora. Ex ſe namq; & non ex arbitrio ſummi rectoris regnant hi qui nullis fulti virtutibus nequaq; diuinitus vocati: ſed ſua cupiditate accenſi culmen regiminis rapiunt potius q̃ aſſequuntur. Idem. Sacrum officium non ſolum non diligit omnino: ſed neſcit: qui ad culmen regiminis anhelans in occulta meditatione cogitationis ceterorum ſubiectione paſcitur: laude propria letatur. ad honorem cor eleuat: rerum affluentium abundantia exultat. Idem. Neſcit laudem cum ſuppetit ſugere: qui ad hanc didicit cum deeſſet anhelare. Idem. Quod dicere pudet. ſupra in capitulo de prelatis malis. Iſido. de ſum. bo. Qui regimen ſacerdotum contendit appetere: ante ſe diſcutiat ſi vita honori ſit congrua. q ſi non diſcrepat humiliter ad id ad quod vocatur accedat. reatum quippe culpa geminat ſi quis cum culpa ad ſacerdotale culmen aſpirat. Idem. Qui ad hoc cõuerſionem ſanctitatis pretendit: vt alijs quandoq; preeſſe poſſit. iſte nõ diſcipulus chriſti: ſz [illegible] [illegible] [illegible]. Auguſtinus de ci. dei. Locus ſuperior ſine quo regi populus nõ poteſt etiã ſi teneatur & adminiſtretur vt decet: tamen indecenter appetitur. Idem de trinitate. Homines diabo[illegible] [illegible]. Ambro. ſuper Lu. [illegible] querit. Si creator omnium ſeculi gloriã ſub eunde pauperatis virtute contempſit. cur cũ faſtidias ad quod nat⁹ es: appetas quod indebitum eſt. cur ea que ad vſum tibi diuturna eſſe non poſſunt. ad ſupplicium diuturna depoſcas. Caue inſidias: caue fraudes. Idem. Ordinatio mundi a deo: opa mũdi a diabolo. ita etiam a deo poteſtatum ordinatio: a nullo ambitio poteſtatis. Idem Sepe quos vicia nulla delectant. quos nulla potuit mouere luxuria: nulla auaricia ſubuertere: facit ambitio criminoſos. habet enĩ forenſem gratiam: domeſticum zelum: & vt dominetur alijs prius ſeruit. Bern. de conſideratione. O ambitio ambientium crux: quo modo omnes torquens omnibus places: nil acerbius cruciat: nil moleſtius inquietat: nil tamen apud miſeros mortales celebrius negocijs eius. An non limina apoſtolorum plus ambitio q̃ deuotio terit. Idem ſup Miſſus. Quotiens hominibus preeſſe deſidero: totiens deũ meũ preire contendo: & tunc vere non ſapio ea que dei ſunt. Idem. Vide as homines pecunioſos ad honores quoſq; eccleſiaſticos peruolare: moxq; applaudere ſibi ſanctitatem: veſtium dumtaxat mutatio-

ne: non mentium. ⁊ dignos ſe eſtimare digni
tate ad quam ambiendo peruenerunt. quod
qꝫ: ſi audeo dicere: adepti ſunt nimis attri-
buere meritis. ¶ Idem ſuper cant. O vti-
nam prelati tam vigiles reperirentur ad cu-
ram: qꝫ alacres currunt ad cathedrã. ¶ Idẽ
Non probe ſatis preeſſe affectas quibus p
deſſe non curas. ⁊ quorum non zelas ſalutē:
ſubiectionem nimis ambitioſe vendicas ti-
bi. ¶ Idem in ep̃la. Ambitio mater hypo-
criſis: latebras amat: ⁊ tenebras querit lucis
impatiens. Ambitio ſpurcum viciū in imo
iacet: videt tamen omne ſublime. ſed videri
ipſa refugit. nec mirum optato nanqꝫ neceſ-
ſe eſt careat niſi caueat arbitros. ¶ Idem.
Curritur in clero paſſim ab omni etate ⁊ or
dine. a doctis pariter ⁊ indoctis ad eccleſiaſti
cas curas tanqꝫ ſine curis quiſqꝫ victurus ſit
cum ad curas peruenerit. ¶ Idem ſuper.
Qui habitat. Radix iniquitatis ambitio: ſub
tile malum. ſecretum virus. peſtis occulta:
doli artifex: mater hypocriſis: liuoris parēs
viciorum origo: criminis fomes: virtutū eru
go: tinea ſanctitatis: excecatrix cordium. ex re
medijs morbos creans. generans ex medici
na languorem. ¶ Idē. Omnes que ſua ſūt
querunt: non que ieſu chriſti. ipſa quoqꝫ eccle
ſiaſtice dignitatis officia in turpem queſtum:
⁊ tenebrarum negocia tranſiere. nec in his
animarum ſalus: ſed luxus queritur diuitia-
rum. propter hoc tondentur. propter hoc fre
quentant eccleſias. miſſas celebrãt pſalmos
decantant: pro epiſcopatibus ⁊ archidiaco-
natibus hodie decertatur: vt eccleſiarū red
ditus in ſuperfluitatis ⁊ vanitatis vſus diſſi
pentur. ¶ Idem de contemptu. Alius vndi
qꝫ circuit ſedulus explorator: blanditur: obſe
quitur: ſimulat ⁊ diſſimulat: miſeraqꝫ ſibi ſuf
fragia mendicare non erubeſcit. manibus ⁊
pedibus repens ſi quomodo tandem ſe in-
gerere queat in patrimonium crucifixi: ⁊ bo
na domini que ſola ex omnibus inueniuntur
expoſita. nimirum peregre profectus eſt. ſed
in pleniſſimo die vt ſua diſtricte repetat redi
turus. ¶ Idem. Vniuerſos in ordinibus ec
cleſiaſticis ceteriſqꝫ ad ſanctuarium pertinē-
tibus honorem querentes proprium: aut a-
maritias: ſeu corporis voluptatem. poſtremo q̄
ſua ſunt: non que ieſu chriſti: manifeſte pro-
bus ⁊ indubitanter non ea que deus eſt chari
tas ſed aliena a deo ⁊ omnium radix malo-
rum cupiditas introducit. ¶ Idem. Poten
tes potenter tormenta patientur. Aſcendat
ſuperbia tua ſemper: ſequere regem tuum.
omne ſublime videant oculi tui. feſtina mul-
tiplicare prebendas: inde ad archidiacona-
tum euola: deinde aſpira ad epiſcopatū. nec
ibi quidem requiem habiturus. quoniam ſic
itur ad aſtra. ¶ Idem in ſermo. O peruer-
ſitas: o abuſio filiorum adam. qui cum aſcen
dere difficillimum ſit: deſcendere autem fa-
cillimum: ipſi ⁊ leuiter aſcendunt: ⁊ deſcen-
dunt difficilius. parati ad honores: ad celſi-
tudines graduum eccleſiaſticorum. ipſis eti-
am angelicis humeris formidandos. ¶ Idē.
Curritur paſſim ad ſacros ordines: ⁊ reue-
renda quoqꝫ ipſis ſpiritibus angelicis my-
ſteria homines apprehendunt ſine reueren
tia: ſine conſideratione. neqꝫ enim ſignum re
gni celeſtis occupare: aut illius timent impe-
rij geſtare coronam. in quibus auaricia re-
gnat: ambitio imperat. ſedet iniquitas. luxu-
ria dominatur. ſuperbia principatur.

¶ De ſtudentibus.

Capitulum xxv.

g Rego. in mora. Idcirco nonnunqꝫ
ſtudioſus tarditate intelligentie pre-
mitur: vt eo maiora premia retribu
tionis inueniat quo magis in ſtudio inuen-
tionis elaborat. ¶ Idem. A feruore mentis
vel inter ſpiritales inimicos: vel inter carna-
les quoſqꝫ proximos ipſi aliquo modo vi-
uendi vſu veteraſcimus. ⁊ aſſumpte nouita-
tis ſpeciem fuſcamus. a qua tamen vetuſta-
te quotidie ſi ſtudia circumſpectionis inuigi-
lent orando: legendo: bene viuendo renoua
mur. ¶ Idem ſuper Ezech. Qui idcirco in

ſacro eloquio ea que dignitatis ſunt contemplantur: vt per hoc quod intelligit occupari ad queſtiones poſſit: quia non dulcedine queſite veritatis ſanari appetit: ſed doctus videri. Iſte nimirum intellectus ſui pennas deſuper non extendit. ¶ Idem. In verbis ſacri eloquij iſte debet ſtudij noſtri ordo ſeruari. vt hec ideo cognoſcamus quatenus de iniquitate noſtra compuncti ⁊ cognoſcentes mala que fecimus ipſa vitemus ne alia faciamus. ⁊ cum iam ex magno vſu lachrymarum de peccatorum remiſſione ceperit eſſe fiducia: per verba dei que intelligimus ad vitã quoqꝫ ⁊ alios trahamus. ¶ Idem in paſto. Valde inter humana verba cor noſtrũ defluit. cum quia indubitanter conſtet quod exterius occupationum tumultibus impulſum a ſemetipſo corruat: ſtudere inceſſabiliter debet vt per eruditionis ſtudium reſurgat. ¶ Idem in regiſ. Dum his quibus edificamur innitimur: locum ſine dubio deceptionis excludimus.

Ieronymus in origi. ſuper mich. Non eſtimes in eo te placere deo ſi ſermones. id eſt ſcripturas illius legas. tunc enim ſcripture proſunt legenti: ſi quod legitur opere cõpleatur. ¶ Iſido. de ſum. bo. Lector ſtrennuus potius ad implendum que legit quam ad ſciendum erit promptiſſimus. minus enim pena eſt neſcire quod appetas: quam ea que noueris non implere. ¶ Idem in ſyno. Diſce quod neſcis: ne doctor inutilis inueniaris. antea eſto auditor: poſtea doctor. ¶ Idem. In diſputatione tolle certamen: tolle pertinaciam vincendi defenſionem. cede cito veritati: non contradicas iuſticie. ¶ Idem. Diſputare ſtude: non ſuperare. plus dilige audire quam dicere. plus auſcultare quam loqui. Auguſtinus in ſermone. Multos reperimus negligentiſſimos iuſticie: ⁊ auidiſſimos ſapientie. hos docet ſcriptura diuina peruenire non poſſe ad id quod appetunt niſi ſeruando quod negligunt. fili inquit concupiſcens ſapientiam conſerua iuſticiam. ⁊ dominus prebebit illã tibi. Auguſtinus de ci. dei. Philoſophie eſt finis boni. nulla eſt igitur cauſa philoſophãdi niſi finis boni. quamobrem que nullum boni finem ſectatur nulla philoſophie ſecta dicenda eſt. ¶ Idem de trini. Nec pigebit me ſicubi heſito querere. nec pudebit me ſicubi erro diſcere. ¶ Idem. Quiſquis hec legit vbi pariter certus eſt: pergat mecum. vbi pariter heſitat querat mecum. vbi errorem ſuũ cognoſcit redeat ad me. vbi meum cognoſcit reuocet me. ⁊ poſt. ⁊ hoc placitum primum atqꝫ tutum coram domino deo noſtro cum omnibus gratum. quia ea que ſcribo legunt: ⁊ in omnibus ſcriptis meis maxime in his vbi queritur vnitas trinitatis patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti. quia nec pericoloſius alicubi erratur: nec laborioſius aliquid queritur: nec fructuoſius aliquid inuenitur. ¶ Idem de opere mona. Que eſt iſta peruerſitas lectioni obtemperare nolle: dum vult ei vacare: ⁊ dum id quod bonum eſt diutius legatur: ideo facere nolle quod legitur. Bernardus ſuper cantica. Scias quo ordine: quo ſtudio: quo fine queqꝫ noſſe oporteat. Quo ordine: vt id prius addiſcas quod eſt maturius ad ſalutem. Quo ſtudio: vt id ardentius quod eſt vehementius ad amorem. Quo fine: vt non ad inanem gloriam: aut propter curioſitatem aut aliquid ſimile: ſed tantum ad tuam ⁊ proximi edificationem ⁊ ad dei gloriam. ¶ Idẽ Sunt qui ſcire volunt eo fine tantum vt ſciant. ⁊ turpis curioſitas eſt. ⁊ ſunt qui ſcire volunt vt ſciantur ipſi: ⁊ turpis vanitas eſt. ⁊ ſunt item qui ſcire volunt vt ſcientiam ſuam alijs vendant. verbi cauſa: pro pecunia ⁊ honoribus: ⁊ turpis queſtus eſt. ſed ſunt quoqꝫ qui ſcire volunt vt alios edificent: ⁊ charitas eſt. ⁊ item qui ſcire volunt vt edificentur: ⁊ prudentia eſt. ¶ Idem in epiſtol. Falleris fili falleris ſi te putas inuenire apud mundi magiſtros ſcientiam. quam ſoli chriſti diſcipuli id eſt mundi contemptores dei munere aſſequuntur. non enim hanc lectio docet:

ſed vnctio.non littera ſed ſpiritus.non erudi
tio ſed exercitatio in mandatis dei. ¶ Idem
Non recte proditur ad ſcientie limẽ: niſi iu-
ſticie germen precedat ad animam ex quo
formetur granum vite: ⁊ non palea vaneglo
rie. ¶ Idem in ſer. Peſſimus mons inflãs
ſcientia.in quem tamen vſqȝ hodie tanta vi-
deas concupiſcentia plurimos repere filioꝝ
adam: acſi non nouerint quantũ pater illoꝝ
illius montis aſcenſu deſcenderit: immo q̃ȝ
grauiter ceciderit.quantũ tota deiecta ſit et
conquaſſata poſteritas. Sene.in epiſtola.
Tã diu diſcendum eſt quẽadmodum viuas
q̃ȝ diu viuas.

¶ De aduocatis.

Capitulum xxvi.

Grego.ſuper Eze. Iuſtus aduoca-
tus iniuſtas cauſas nullo modo ac-
cipit.nec verba dare pro iniuſticia
conſentit. ¶ Idem ſuper illud Iob.xxx. mo
ra. De conuallibus iſta rapientes: cum ſingu-
la reppiſſent.ad ea cum clamore currebant.
In valle repertis ſingulis cum clamore oc-
currere.eſt laborãs cauſaꝝ occaſionibus etiã
pro parua ſtipe litigare. Auguſtinus de ỽ
bis domini. Vſqȝ adeo cupiditatis inoleuit
malũ vt iam ex conſuetudine vendantur le-
ges: corrumpantur iura.ſententia ipſa vena
lis ſit.⁊ nulla iam cauſa poſſit eſſe ſine cauſa
Bern.de conſideratõe. Quotidie perſtre-
pant in palacio leges: ſed iuſtiniani: non do-
mini. ¶ Idẽ. Certe lex domini immaculata
conuertens animas.he autẽ non tam leges
q̃ȝ lites ſunt ⁊ cauillationes ſubuertentes iu
diciũ. ¶ Idẽ. Miror quẽadmodũ religio-
ſe aures tue audire ſuſtinẽt huiuſmodi diſpu
tationes aduocatoꝝ ⁊ pugnas verboꝝ: que
magis ad ſubuerſionem q̃ȝ ad inuentionem
proficiunt veritatis. Corrige prauum morẽ:
⁊ precide linguas vaniloquas: ⁊ labia dolo-
ſa claude. ¶ Idem. Aduocati ſunt qui do-
cuerũt linguas ſuas loqui mendaciũ. diſerti
aduerſus iuſticiam. eruditi pro falſitate. ſapiẽ
tes ſunt vt faciant malum: eloquentes vt im
pugnent verum. ¶ Idem. Iniqua omnis
appellatio ad quam iuſticie inopia non coe-
git.appellare non vt graues.ſed ſi graueris
licet. ¶ Idem. Qui nõ grauatus appellat
liquet: quia aut grauare intẽdit: aut tempus
redimere.

¶ De religioſis bonis.

Capitulum xxvii.

Grego.in regi. Expedit paruo i cõ
modo a ſtrepitu cauſarum ſeruos
dei quietos exiſtere: vt ⁊ vtilitates
collecte per negligentiã nõ pereant.⁊ ſeruo
rum dei mentes ad opus diuinum liberio-
res exiſtãt. ¶ Idem. Sicut veraciter aduer
ſus religioſos dicta crimina digna ſunt vltõe
plectenda.ita ab illatis nihilominus ſunt ab
ſoluendi quando nullus eos culpe reatus
aſtringit. Auguſtinus in regula. Non de
bent velle omnes q̃ paucos vident ampli⁹
non quia honorantur: ſed quia tolerant acci
pere.ne contingat deteſtanda peruerſitas vt
in monaſterio vbi quantũ poſſunt fiunt di-
uites laborioſi.fiant paupes delicati. ¶ Idẽ
de moribus eccleſiaſticis. Quis non illos
miretur ⁊ predicet: qui contemptis atqȝ de-
ſertis mundi huius illecebris: in cõmunem
vitam ſanctiſſimam ⁊ caſtiſſimam congre-
gati ſimul etatem agunt: viuentes in oratio-
nibus: lectionibus: in diſputationibus: nulla
ſuperbia tumidi. nulla peruicacia turbulenti.
nulla inuidentia liuidi.ſed modeſti: verecun
di: placati. concordiſſimam vitam ⁊ intentiſ-
ſimam: in deum gratiſſimum munus ipſi of
ferũt.a q̃ iſta poſſe facere meruerũt. Iſi.
in li. ethimo. Religioſus ait Cicero: a relego
eſt appellatus. q̃ retractat ⁊ tanq̃ȝ relegit ea
que ad cultum diuinũ ptinent. ¶ Idem de
ſum. bono. Sancti viri funditus ſeculo renũ
ciantes ita huic mundo moriũtur: vt ſoli deo
viuere delectentur. quantoqȝ ab huius ſe-
culi cõuerſatione ſe ſubtrahunt: tanto interne
mentis acie preſentiã dei ⁊ angelice ſocieta-
tis frequentiã contemplant. Bern. ſuper
canti. Omnis in vobis qui cerorũ infirmi-

tates tam corporum q̄ȝ animoꝝ nō ſoluȝ pa
tiēter ſupportat: ſed inſup. ſ. ⁊ ſi valȝ: iuuat ob
ſequijs. confortat alloquijs: informat conſi
lijs. ⁊ ſi hoc forſitan non poteſt propter diſci
plinam: ſollicitis ſaltem orationibus ſolacia
ri non ceſſat infirmos. omnis inq̄ȝ qui talia
operat̄ in vobis: bonum omnino inter fra
tres ſpargit odorem. ¶ Idē. Optimū in mo
ribus dixerim. qui in nullo prorſus aut reſi
ſtat prioribus: aut inuideat paribus: aut ſub
iectis vel deſit in cura: vel in ſuperbia preſit.
prelatis obediens: ſocijs congruens: ſubditis
vtiliter condeſcendens. ¶ Idem in epiſtola.
Conuerſare ſimpliciter inter fratres. deo de
uotus: magiſtro ſubditus: ſenioribus obedi
ens: iunioribus obtemperans: angelis pla
cens: verbo vtilis: humilis corde: manſuetus
ad omnes. ¶ Idem in ſer. Tu qui in congre
gatione es bene viuis ſi viuis ordinabiliter:
ſocialiter: ⁊ humiliter. ordinabiliter tibi: ſocia
liter proximo: humiliter deo. ¶ Idem. Cer
tum triumphati mundi teſtimoniuȝ eſt: ſi cor
pus caſtigas ⁊ ſubijcias ſeruituti: ne pernicio
ſa libertate ſeruiat voluptati. ſi fletu prebeas
oculos magis q̄ȝ curioſitati. ſi deniqȝ ſpiri
tuali affectione flagrans nulli dederis animū
vanitati. ¶ Idem. Quoniam ſpectaculum
facti ſumus ⁊ angelis ⁊ hominibus: ſemine
mus hominibus exemplum bonū per apta
opera bona: ſeminemus angelis gaudium p
occulta ſuſpiria ſancta. ¶ Idē. In congrega
tiones poſitus voluntates aliorum tuis volū
tatibus anteponas. vt non ſolū ſine querela:
ſed etiam cū gratia maneas inter fratres. por
tans omnes: orans pro omnibus: vt ⁊ de te
quoqȝ dicatur. hic eſt fratrū amator. ¶ Idē
Parum timet diabolus ieiunantes: vigilan
tes: continentes. quia tam de iſtis q̄ȝ de illis
multos traxit in laqueum ruine. ſed concor
des ⁊ vnanimiter viuentes in domo dn̄i: cō
iuncti deo ⁊ ſibi p vinculū charitatis. hi dolo
rem. hi timorē: hi liuorem diabolo ingerūt.

¶ De religioſis malis.

Capitulum xxviij.

Reg. i mora. Ex actōe. ſecularium cō
g ſundit̄ actio religioſoꝝ. dū illi etiaȝ
pmittēdo nō ſuāt q̄ i pceptꝭ audiūt
⁊ iſti viuēdo ea cuſtodiūt: i qb⁹ neq̄ q̄ȝ legali
bus mādatꝭ aſtringunt̄. ¶ Idē. Sepe nōnul
li puitatꝭ apte vias deſeri. ſctitatꝭ hitū ſumūt.
moxqȝ vt pma limia bn̄ viuēdi ꝯgruerint:
obliti. qd fuerit: affligi iā p pniaȝ de ppetratꝭ
neqtijs nolūt. laudari aūt de ichoata iuſticia
appetūt. ⁊ ſe ſſe ceteris melioribus cōcupiſcūt.
q̄s plerūqȝ dū iuxta votū pn̄o pſpitas ſeqt̄.
mlt̄o q̄ȝ pri⁹ fuerāt de ſctitatꝭ hitu peiores fi
unt. ¶ Idē. Praui hoies cultū religiōis aſ
ſumūt: ⁊ bonoꝝ vitā ſub deſpectꝭ veſtib⁹ ini
qs morib⁹ pmūt. ¶ Idē ſup Eze. Sepe q̄ſ
dā vidēt⁹ ad vocē pdicatōis q̄ſi ex ꝯuerſio
ne cōpūctos habitū non aiuȝ mutaſſe: ita vt
religioſaȝ veſtē ſumerēt. ſȝ aīa acta vicia non
calcarēt. ¶ Aug. in caplo de ira. Melior ē.
¶ Idē de ope mona. Qui verā oñdit cor
poris ifirmitatē hūane tractād⁹ ē: q aūt ſalſā
ptēdit ⁊ ꝯuinci nō pōt deo dimittendus eſt.
¶ Idē. Utinā iſti q vacare volūt māib⁹ oi
no vacarēt ⁊ liguis. neqȝ. n. tā multos ad imi
tationē iuitarēt ſi eis nō tm̄ exēpla pigra: ſed
etiā muta ppōerēt. ¶ Idē in epla. Ex q̄ deo
ſeruire cepi: quō difficile ſuȝ exp̄t⁹ meliores
q̄ȝ q in moaſterijs pfecerūt. ita nō ſuȝ exptus
peiores q̄ȝ q in moaſterijs ceciderūt. ¶ Iſi.
de ſum. bo. Atrocit̄ in diſcuſſiōe diuini iudi
cij arguēdi ſūt: q q̄ȝ pfeſſiōe ſpopōderūt: ope
iplē ꝯtēpſerūt. ¶ Bern. ſup miſſus. Illa q̄
ſeculū deſuim⁹ hūilitatē deſerētes: dū poſt h
cogimur itepta denuo ſectari ſtudia ſeclariū:
cācos efficimur reuertētes ad vomitū. ¶ Idē
Uideo: qō magis doleo: poſt ſpretā ſecli pō
pā nōnullos i ſchola hūilitatꝭ ſupbiā magis
addiſcē. ac ſub alis mitꝭ hūiliſqȝ mgri gui⁹ i
ſoleſcē. ⁊ ipatiētes fieri in clauſtro ampli⁹: q̄ȝ
fuiſſēt i ſeclo. Qōqȝ magis puerſū ē: plerī
qȝ i domo dei nō patiunt̄ hri ꝯtēpti. qui i
ſua domo nō niſi ꝯtēptibiles eē potuerūt. vt
q: veȝ vbi a plurib⁹ honores appetunt̄. i. in
ſeculo: ipſi loci hr̄e nō potuerūt nec merue

rũt. ſaltē ibi honorabiles videāt vbi ab hoi
b⁹ honores ɔtēnũtur. ¶ Idē i apolo. Quid
facit ſupbia ſub pānis hũilitatis tue dñe ieſu.
nũqd nō hȝ q̃ ſe palliet hũana malicia: niſi vñ
īuoluta ē ſaluatoris iſātia. ¶ Idē i epl'a. Iũ-
gāt ſe aīs q iūcti ſūt iſtitutis. iuicē ſe foueāt: in
uicē ſe defēdāt: iuicē onera ſua portēt. Ait. n.
ſapiēs. Frat' adiuuās frēs ābo ɔſolabuntur.
Qȝ ſi alterutꝝ qd abſit ſe corroſerint ⁊ mo-
morderit. nōne ſil' ābo deſolabunt. ¶ Idē.
Qui debitorē ⁊ ꝓcurēz carnis ſe ɔſtituit: vt
magis vētrē ſterilē paſcē q̃z aīe ſtudeat bñ
facē. nullũ religiōis iugũ q̃ztũlibȝ leue q̃ztũli
bet ſuaue videat: ei īolerabile ē. vñ ɔtigit vt
neqȝ hic vbi ſine murmure eē nō pōt. neqȝ in
futuro: vbi penā murmuratōis tolerare ne-
ceſſe ē: pacē iueniat. vbi aūt nō ē pax ibi nec
de⁹: q: i pace fctūs ē loc⁹ ei⁹. ¶ Idē i ſer. In
oīb⁹ ferē religioſis ɔgregatōib⁹ ſane iueni-
re ē hoies puſillaies ⁊ remiſſos. deficientes
ſub onē. virga ⁊ calcarib⁹ idigētes: q̃rũ remiſ
ſa leticia: puſillanimis triſticia ē. quoꝝ breuis
⁊ rara ɔpūctio. aīal' cogitatio: ⁊ tepida ɔuer
ſatio ē. quoꝝ obediētia ſine deuotōe. ſmo ſi
ne circūſpectōe. orō ſine cordis itētiōe. lectio
ſine edificatōe. ¶ Idē. Sūt iter nos tria ge-
nera hoīuȝ: ipaqȝ la[?] icōgrua ⁊ ordini ⁊ hoi
q hāc viā i greſſus ē. Sūt. n. q bñ icepērūt ſȝ
defecerūt cito. ⁊ ſūt q nūq̃z icepērūt ſȝ in ſua
mollicie ꝑmāſerūt. ⁊ ſūt q captant ſpū leuita
tis: tardi ad audiēdū: veloces ad loqndū: pa
tiſſimi rurſū enūerare qd faciūt. Sȝ qd faci
unt tñ. ¶ Idē. Mag ē ɔfuſio ⁊ mag valde
q ardēti⁹ ſecl'ares ꝑniciosa deſiderāt q̃z nos
vtilia. citi⁹ illi ad mortē ꝑperāt q̃z nos ad vi
tā. ¶ Idē. De eo q bini hȝ religiōis ⁊ nō vi
tā ꝓpba iqt. Comederūt alieni robur ei⁹ ⁊
ipe neſciuit. Exteriorē qppe ſupficiē itūēs re
ligioſus mal⁹ ſalua ſibi oīa ſuſpicat. nō ſenti
ens v̄mē occltū q oīa iteriora corrodit. ma-
net tōſura: veſtis nec dū mutata ē. ieiunioꝝ re
gula cuſtodit: ſtatutis pſallit horis. ſȝ cor eoꝝ
lōge ē a me dic dñs. Idē i epl'a. Mlto fa
cili⁹ repies multos ſeclāres ɔuerti ſimplr ad
bonū q̃z vnūquēpiā de religioſis ꝓficē de
bono i meli⁹. Rariſſima. n. auis i terris ē q̇
de gđu quē i religiōe ſel' attigerat modicū vl
parūper aſcēdit. ¶ De nouitijs. Ca. xix.

Reg. i regis. Oib⁹ cuiuſlibȝ ſtatis
g aut officij onerosa ē nouitas. Idē
Quiſqs diuia iſpiratōe ɔpūct⁹ reli
ctis ſecularib⁹ actōib⁹ ad deū ɔuerti feſtiat: ita
cū charitate ſuſcipiēdus ē. ⁊ blādis ꝑ oia cō
ſolatōib⁹ refouēd⁹. vt i ea quā elegit deo ad
iuuāte delectet modis oīb⁹ ɔuerſatōe ɔſiſtē.
Idē ſup Eze. Nullus q̇ ad bonū ꝓpoſitū
ɔuerſus adhuc i mētis teneritudie eē ɔſpicit:
deſpiciat: q: frumētū ab herba icipit vt grnū
fiat. Iſi. de ſum. bo. Primordia ɔuerſoꝝ blan
dis refouēda ſūt modis: ne ſi ab aſpitate icī
piāt: exterriti ad priores lapſus recurrāt. q̇. n.
ɔuerſū ſine lenitate erudit: exaſparē poti⁹ q̃z
corrigē nouit. Bern. de amore dei. Feruo
rē nouitioꝝ nō decēt ille mirificus deo i ſcipos
diſcretōes: ⁊ diſtrictionū diſpēſatōes: faciles
qȝ idulgētie ſuo iudicio tribuēde. nō tñ recu
ſande ſūt alieno iudicio. Idē. A nouitio iu
ſeipȝ rigida dȝ eē cēſura ⁊ diſtricta ſeueritas
ad regētē aūt vl' ɔſulētē ſpectat pīna vl' ſrna
charitas ⁊ pietas: ſi alteꝝ hoꝝ deſit vl' i deſi
de ⁊ tepido nō ſpero curſus pſeuerātiā. vl' in
ꝑcipiti timeo ruinā. Idē. Aialē diſcretuꝝ
nouitiū prudētē: icipiētē ſapiētē: in cella diu
poſſe ɔſiſtē: in ɔgregatōe poſſe durare ipoſ
ſibile ē. Idē. Docēdus eſt nouiti⁹ ſic hēre
corp⁹ ſuū ſic egrū cōmēdatū. cui etiā nilenti
volēti iuſlia negāda ſūt. vtilia vo etiā nolen
ti igerēda. ſie de corpe ſuo agere ſic de non
ſuo. ſȝ ei⁹ in quo pcio magno empti ſum⁹: vt
glorificem⁹ eū i corpe nro. Idē ſup. Qui
habitat. Obſecro vos nouelle plātatōes dei
vos q̇ nōdū exercitatos hētis ſenſus ad diſcre
tionē boni ⁊ mali. nolite ſeq cordis vri iudi-
ciū. nolite abūdare in ſenſu vro ne vos tanq̃z
rudes adhuc verſutus ille venator decipiat.
Idē ſup cātica. Placēt fateor in nouitijs
q̃ztū ad ea q̇ i facie ſūt negligentia: vtiqȝ is qui
ſoris apparet corpoꝝ cult⁹ ⁊ veſtiū minor cu

ra. sermo rarior: vult⁹ hilarior: aspect⁹ verecūdior. icessus maturior. Idē in ser. Ante dia timor nouissis necessari⁹ ē. quo nimiruʒ pctā ꝑterita possint delere: cauere futura. Timor. n. dñi vt ait scriptura expellit pctm̄: siue qđ admissuʒ est: siue qđ tentat intrare. expellit hoc penitēdo: illud resistendo.

¶ De iuuenibus. Capłm .xxx.

Grego. in regis. Esto sollicit⁹ vt pueri ad sacros ordies nullaten⁹ admittant. ne tāto piculosi⁹ cadāt q̄to citius alta ɔscēdere festināt. Idem in mora. Immēsa sup̄bia iuuenū ē a seniore sibi reuerētiā exigē: ⁊ silēciū īperare meliori. Idē in pasto. Iuuenes plerūqʒ seueritas admonitiōis ad ꝑfectū dirigit. senes ꝟo ad meliora opa de pctis blāda cōponit. Idē sup̄ i capitulo. De vsurpātib⁹ pdicatōeʒ. Iob. c. xy. de cōpūctōe. Nō canicies laudabilis: neqʒ iuuēt⁹ culpabil' existit. mlti q̄ppe ⁊ in iuuētute pbiā demōstrarūt: ⁊ in senectute lapsi sūt. Canicies sapie: nō capilli cādidi cōmendantur.

Cyprian⁹ de. xij. abusiōib⁹. Sic in senib⁹ sobrietas ⁊ moꝝ pfectio reqrit. ita in adolescētib⁹ ⁊ iuuenib⁹ obsequiū ⁊ subiectio ⁊ obediētia rite debet. Ambro. de offi. Pulcra xi⁹ adolescētū verecūdia ⁊ suauis gra. q nō solū i factis. sʒ etiā i ipis spectat sermonibus.

Idē. Ut i senib⁹ g̃uitas: i iuuenib⁹ alacritas. ita i adolescētib⁹ ꝟecūdia velut q̄dā dote ɔmēdat. Idē de ṽgitate. Etiā cū fides tua tuta sit: iuuēt⁹ m̄ suspecta ē. Bern. sup can. Quid amabilius ꝟecūdo adolescēte. q̄ʒ pulcra hec ⁊ q̄ʒ splēdida gēma moꝝ i vita ⁊ vultu adolescētis. q̄ʒ vere ⁊ minime dubia bone nūcia spei. bone idolis idex. Idē de ɔsideratiōe. Uerbosulū adolescētē ⁊ studētē eloquētie: cū sapiē sit inanis: nō aliud q̄ʒ iusticie hostē reputes. ⁊ p hmōi falsis frīb⁹ dicit ille magi disciplīne. Man⁹ nemini cito iposueris.

Idē de amore dei. Sapiētes latēt ⁊ delitescūt. pueri regnāt ⁊ principant. ⁊ fiunt pn̄cipes q mane comedūt: ⁊ veterre illi. Idē infra li. iij. iu capł'o de leticia mala. Eia letare

Ansel. de silītu. In iuuene tria notant qbus ad pbitatem venturus ꝑnoscit. hec aūt sunt taciturnitas. corpis ɔtinētia ⁊ verecundia.

¶ De monachis bonis. Ca. xxxi.

Grego. in regis. ad quēdā abbateʒ. Hui⁹ te pcepti serie cōmonem⁹: vt neqʒ mulieres in mōasterio tuo deinceps q̄libet occasiōe pmittas ascēdē: neqʒ monachos tuos sibi ɔmatres facē. Idē in ome. Monach⁹ reuerētiā sui habit⁹ i actu: in locutōe: in cogitatōe: sp circūspiciat. ⁊ ea q̄ mūdi sunt pfecte deserat. ⁊ qđ ońdit humanis oculis habitu: h̄ añ dei oculos moribus ꝑtēdat. Isi. de sum. bo. Sūma monachi ꝟtus hūilitas. sūmū viciū ei⁹ supbia. Idē Tūc aūt se quisqʒ monachū iudicet qn̄ se minimū oiuʒ existimauerit. etiā si opa maioꝝ ꝟtutū gesserit. Iob eo c. xy. de cōpūctione. Monach⁹ nō solū ꝓpterea dr̄ monach⁹ q: vxorē nō hʒ. sed q: religiōi dei ⁊ seruitio ipsius mācipatus est. ⁊ cura illi est quēadmodū deo: nō seculo placeat. ⁊ qui magis eligit castitatē: q̄ deo chara ē ⁊ spūssancti habitatio.

Hiero. in epł'a. Humilitatē vestiū tuimēti aio nō appetas. seculariū ⁊ maxime potēnū ɔsortia deuita. quid tibi necesse est ea videre sepius: quoꝝ contēptu monachus eē cepisti. Idē. Monach⁹ nō docentis sed plāgentis hʒ officiū. qui vel se vel mundū lugeat. ⁊ domini sui semꝑ pauidus prestolet aduētum: qui sciens imbecillitatē suam ⁊ vas fragile quod portat: timet offendere ne ipingat ⁊ corruat atqʒ frāgat. Uñ ⁊ mulierū maxime iuuēculariū vitat aspectū ⁊ intm̄ castigator sui est: vt etiā que tuta sunt pertimescat.

Bern. de pcep. ⁊ dispensa. Lego in regula hec. Consideratio penes abbatē sit ⁊ hoc vel illud esse in ꝓuidētia vel arbitrio seu dispositiōe abbatis. vt aūt ꝑ sua volūtate aliqđ mutet de regula: me ibi legisse nō recolo. qn īmo inq̄t oēs magistraʒ regulā seq̄nt. nec ab ea temē deuiet a quoq̄ʒ. ergo nec etiā ab ipo abbate. omnes inquit magistrā sequant regulā. nemo igit suā volūtatē. Idē. Super

fratrum trāſgreſſiones: non ſup patrū traditiones conſtituitur qui abbas eligit: mandatorū cultor: vltor viciorum. ¶ Idē in epiſtola. Ordo noſter abiectio eſt: humilitas: volūtaria paupertas: obedientia: pax: gaudiū in ſpiritu ſancto. Ordo noſter eſt eſſe ſub magiſtro: ſub abbate: ſub regula: ſub diſciplina. Ordo noſter eſt ſtudere ſilentio: exerceri vigilijs: ieiunijs: ac orationibus: opere manuū. ⁊ ſuper omnia excellentiorem viam tenē q̄ eſt charitas. porro in omnib⁹ his proficere de die in diem: ⁊ in ipſis pſeuerare vſq₃ ad vltimum diē. ¶ Idem. Quoſcūq₃ de tuis inueneris triſtes: puſillanimes: murmuroſos. ipſorum te patrē: ipſorum te noueris eſſe abbatē conſolando: exhortando: increpando. tūc. n. agis opus tuū. ⁊ portas onus tuū. ⁊ portando ſanas quos ſanādo portas. Si quis h̄o ita ſanus eſt vt magis iuuet q̄₃ iuuet a fratribus te non patrē ſed fratrē: comitē non abbatem eſſe cognoſcas. ¶ Bñdict⁹ in regula. Magno opere d₃ ſollicitudinē gerere abbas: ⁊ omni ſagacitate ⁊ induſtria curare: ne aliquam de ouib⁹ ſibi creditam pdat. nouerit enim infirmarum ſe curam ſuſcepiſſe animarū. non ſup ſanas tyrānidē. ¶ Idē. Abbas non cōturbet gregē ſibi cōmiſſum. nec quaſi libera vtens poteſtate iniuſte diſponat aliqd. ſed cogitet ſemp q̄: de omnibus iudicijs ⁊ opibus ſuis redditurus eſt deo rationem. ¶ Idem. Oportet abbatē eſſe doctum lege diuina vt ſciat vnde proferat noua ⁊ vetera. caſtum: ſobrium: miſericordem: vt ſuperaltet miſericordia iudiciū. vt ipſe idem a dño conſequatur. odiat quoq₃ vicia: diligat fratres. ¶ Idem. Abbas in ipſis imperijs ſuis ſit prouidus ⁊ conſiderat⁹: ſiue ſm deum ſiue ſm ſeculū ſit. Opa que iniungit diſcernat ⁊ tpet. cogitet diſcretionē ſancti patriarche Jacob dicentis. Si greges meos plus in ambulando fecero laborare: morientur cuncti vna die.

¶ De monachis malis.
Capitulum. xxvij.

g Grego. in dyalogo. Monach⁹ qui in terra poſſeſſionē querit: monachus non eſt. ¶ Idem in regiſtro. Si peculiaritas a monachis habet: neq₃ concordia: neq₃ charitas in congregatōe eadem poterit pmanere. ¶ Idē. Quid eſt habitus monachi niſi deſpectus mundi: quomodo ergo mundū deſpiciunt qui in monachali habitu poſiti aurū querūt. ¶ Idē. Monachorum quidē ſpecies tenet. multa vero ſub ſanctitatis habitu ſecularia agunt. ¶ Idē. Monachi mihi terrene mēris eſſe omnino apparuerūt: qui nimis terrenum hominē abbatē habere queſierūt. ¶ Iſido. in ethymol. Monachus greca etymologia vocat: eo q̄ ſingularis ſit. Monos enim grece ſingularis dicit. Ergo ſi ſolitarius vel ſingularis interpretat vocabulū monachi: quid facit in turba qui ſolus eſſe debet. ¶ Idē de ſum. bo. Multi monachorū amore parentū: non ſolum terrenis curis: ſed etiam forenſib⁹ iurgijs inuoluunt: ⁊ pro ſuorū temporali ſalute amicorū ſuas animas perdūt. ¶ Idē. Maxime per cenodoxiam ſubijcit ſibi diabolus mōachū. vt quē p ſeculi amorē retinē nō potuit: ab hūilitatis culmie ſubtrahat. ⁊ p ſupbie tumorē ſubditū faciat. ¶ Johes Chry. d cōpunctione. Eos qui vident ſuſtuliſſe crucem ſuam ⁊ ſequi chriſtū: per latam ⁊ ſpacioſam viam velle incedere: nōne tibi prodigioſum videt. ¶ Idem. Denuq₃ monachi cum de monaſterijs requrunt: ⁊ de locis habitationū percunctant: ante oīa requirūt ſi requies ſit in loco. ſi abundent omnia. ¶ Idē in caplo de propinquitate. Dico tibi monache. ¶ Hieronym⁹ in epla. Monachū quem ſenſeris tibi aut ſemper aut crebro de nummis loquentem excepta elemoſyna que indifferēter omnib⁹ pater. inſtitorē habeto potius q̄₃ monachum. ¶ Bern. in epla. Labor ⁊ latebre: ⁊ voluntaria paupertas: hec monachorū inſignia hec vitam ſolent nobilitare monaſticam. veſtri autem oculi omne ſublime vident. veſtri pedes omne forum circueunt. veſtre lingue

in omnibus audiunt ꝯsilijs. vestre man⁹ oẽ diripiunt patrimoniũ. ¶ Idem sup Canti. Quale est hoc vt in omnibus fluuijs: agris ortis: cellarijs ⁊c. vix repiri possit ꝙ comedas vel bibas. memẽto te queso monachũ esse: nõ medicũ. nec de ꝯplexiõe iudicandũ: sed de ꝓfessiõe. Parce obsecro primũ qdez gnei tue: parce deinde labori ministrantiũ tibi. parce grauamini domus parce ꝯsciẽtie: conscientie dico etsi nõ tue parce saltẽ ꝯscientie alterius. ¶ Idẽ in apolo. Miror: vñ inter monachos tanta intẽperantia in cibis ⁊ potionibus. in vestimentis ⁊ lectisternijs: equitaturis ⁊ ꝯstruendis edificijs inolescere potuit quatenus vbi hec studiosius ⁊ voluptuosius atqȝ effusius fuerint. ibi ordo melius obseruari dicatur ⁊ maior putet religio. ¶ Idẽ. Ecce inter monachos parcitas putatur auaricia: sobrietas austeritas: silentiũ tristicia reputatur. Econtra remissio discretio dicit. effusio liberalitas. loqcitas affabilitas. cachinnatio iocunditas: mollicies vestimentorũ ⁊ equorũ fastus honestas. lectorũ superfluus cultus mundicia. ¶ Idem. Jam de aque potu quid dicam: quando nec vllo quidẽ pacto vinũ aquatũ admittit: omnes nimirũ ex quo monachi sumus infirmos stomachos habemus. ⁊ tã necessariũ apostoli de vino vtẽdo ꝯsiliũ nõ negligimus. modico tñ qḋ ille premisit nescio cur pretermisso. ¶ Idẽ. Queritur ad induendũ: nõ qḋ vtilius sed qḋ subtilius inuenit. nõ qḋ repellat frigus: sed qḋ superbie cõpetat. nõ deniqȝ iuxta regulam qḋ vilius compari põt. sed qḋ venustius imo vanius poterit ostentari. Heu me miserum: qualẽcunqȝ monachũ: cur adhuc viuo. tedet animã videre ad hoc deuenisse ordinẽ nr̃m sanctum. ¶ Idem. Habitus noster: quod ⁊ dolens dico: qui humilitatis solebat esse insigne a monachis nr̃i tpis in signũ gestat supbie. vix iã in nr̃is ꝓuincijs inuenit quo vestiri dignemur: miles ⁊ monachus ex eodẽ pãno partiunt sibi clamidẽ ⁊ cucullã. Quiuis de seculo q̃tũlibet honoratus: etiã si rex: etiã si imperator ille fuerit. nõ tñ nostra horrebit indumenta: si sibi suo mõ preparata fuerint ⁊ aptata. ¶ Idẽ sup missus. Ornari non armari appetunt milites christi. qui dum se preparare ad preliũ ⁊ ꝯ aereas ptãtes ptendere pauptatis insigne debuerãt. qḋ vtiqȝ aduersarij multũ formidãt. in mollicie vestimentorum: pacis potius q̃ȝ belli preferentes indiciũ: vltro se suis hostibus sine sanguine tradũt inermes. ¶ Idẽ in. c. de curiositate. li. iij. De monach⁹ q̃ sui. Itẽ in li. ij. i. c. de supbia. ¶ Idẽ i ser. Nihil turpi⁹ q̃ȝ monach⁹ p vrbes ⁊ castella discurrẽs: nisi cũ h̃ charitas cogat que opit multitudinẽ pctõꝝ Anß. de similitu. Nec cuiq̃ȝ ꝓdest habitũ monachi exteriorẽ habere si nõ studuerit ⁊ interiorẽ retinere.

¶ De incipientibus. Capitulum xxxiij.

g Grego. in pasto. Qui bona inchoata nõ ꝯsummãt dũ proposita nõ pficiunt: etiã que fuerũt cepta ꝯuellũt. ¶ Idem. Nec malos bona imperfecta adiuuant: nec bonos mala incõsũmata ꝯdẽnãt. ¶ Idẽ. Uia dei ⁊ inchoãtibus angusta est: ⁊ pfecte iam viuentib⁹ lata. ⁊ dura sunt que ꝯ ꝯsuetudinẽ spiritaliter aio ꝓponimus. ⁊ tñ onus dei leue est pos̃tq̃ȝ h̃ ferre cepetimus. ¶ Idem in moral. Cõuersoꝝ inuia bonis moribus malisqȝ pmixta sunt. q̃ ⁊ noua vita iam p intentõem agit: ⁊ vetus adhuc ex vsu retinet. Isid. de sum. bo. Qui ex deteriore iã melior esse cepit: caueat ð acceptis extolli v̄tutibus: ne grauius p vanã gloriã corruat q̃ȝ prius p lapsum vicioꝝ iacebat. ¶ Idem Ualet interdũ ꝯuersio p animi salute mutatio loci plimũ. n. dũ mutat loc⁹: mutat ⁊ mẽtis affectus Aug⁹ sup gen. Nulla abstinẽtia fit a voluntate carnali q̃ nõ habeat in exordio dolorẽ: donec i meliorẽ ptẽ ꝯsuetudo flectat. Cassiodo. sup psalteriũ. Initiũ pfect⁹ est carnalia vicia relinquere: ⁊ dño supplicare. Bern. in ser. Solet inter p̃mordia cõuersiõis acri⁹ insurgere tẽtatio praue ꝯsuetudis. ⁊ vix pñt extingui iacula ignita diaboli.

¶ De proficientibus.
Capitulum xxxiiij.

Grego.in mora. Dipotens deus in
g teriora diſcernens: ipis ſpiritualib⁹.
pucenibus modū ponit: vt ex h hō
qd̄ apprehēdere conat̄ ⁊ nō valet: in illis ſe
non eleuet q̄ iam valet. ¶ Idē. Ad deū q̄ſi
tot greſſibus mens accedit: quot bonis mo
ribus pficit. ¶ Idē. Nōnulli qui etate creſ
ſcunt ab innocentia decreſcūt. electis vo cuꝫ
foris etas corporis: intus ſi dici liceat creſcit
etas virtutis. ¶ Idē. Si laſſaſcere ab incho
atis bonis nolumus: valde neceſſe eſt vt in
choari nos quotidie credamus. ¶ Idem.
Sancti viri quo altius apud deū virtutū di
gnitate pficiūt: eo ſubtili⁹ indignos ſe eē de
prehendūt. q: dū proximi lucis fiunt: quicqd
eos in ſeipſis latebat inueniūt. ¶ Idē ſuper
Eze. Quāto plus pficimus in cognitōe: tāto
nobis indignamur amplius de puerſo ope.
¶ Idē. Plerūqꝫ q plus in ꝯtēplatōe rapit̄
ꝯtingit vt ampli⁹ in tentatōe fatiget̄. ſicut q
buſdā bene pficiētibus ꝯtingere ſepe ſolet:
quoꝝ mentē dū aut cōpunctio afficit: aut cō
templatio ſup ſemetipſam rapit: ſtatim etiam
tētatio ſequit̄. ne de his ad que rapta ē extol
lat̄. ¶ Idē in regiſ. Intantū pficis quantuꝫ
tibi nō ſtudueris derogādo fratribus arro
gare. Hiero. i epiſtola. Oblitus poſterio
rum ſp priora ſectaberis: nequaq̄ ꝯſiderās
qd alij mali faciāt: ſed qd boni tu facere de
beas. nec peccantiū ducaris multitudine: ſed
ſanctoꝝ exempla potius imiteris. ¶ Idem.
Creſcat in te cū annis gr̄a. creſcat cū etate iu
ſticia. ⁊ fides tua eo pfectior videat̄ quo ſe
nior eſt. Aug⁹ de verbis apli. Semp tibi
diſpliceat qd̄ eis: ſi vis puenire ad id qd̄ nō
dum es. Nā vbi tibi placuiſti: ibi remanſiſti
ſi aūt dixiſti. ſufficit: piſti. ¶ Idē. Semp ad
de: ſemper ambula ſp pfice: noli in via deſi
cere: noli retroire: noli deuiare. remanet enim
qui nō pficit. retro redit q ad ea reuoluit̄ vñ
iam receſſerat. deuiat q apoſtatat. ¶ Idē d
predeſti. Cur nō inqt cyprian⁹ pperamus ⁊
currimus: vt patriā nr̄am videre: vt parentes
noſtros ſalutare poſſimus. magnus illic nos
charoꝝ numer⁹ expectat parentū: fratꝝ: fi
lioꝝ freqns ⁊ copioſa nos turba deſiderat.
iam de ſua incolumitate ſecura: adhuc d nr̄a
ſalute ſollicita. ¶ Idē in .c. de orōne accepta.
Qui didicerūt. Bern. in epl̄a. Aut aſcen
das neceſſe eſt. aut deſcēdas. ſi attētas ſtare
ruas neceſſe ē. ¶ Idē i .c. de ſecūdia li. iiij.
Nolo repēte. ¶ Idē i ſer. Ita nimiꝝ diuia
ſolet pietas ꝯſeruāde hūilitatꝭ gr̄a ordinare:
vt q̄to plus qſqꝫ pficit: eo minus ſe reputet
pfeciſſe. Nā ⁊ vſqꝫ ad extremū ſpūalis ex
ercitij gradū: ſi qs nr̄i pficit aliqd ei de p̄mi
gradus impfectōe relinqt̄: vt adhuc vix ſibi
illū adeptus videat̄. ¶ Idē. Ubi ſane in ſpi
rituali pfeceris exercitio: erit nō nūq̄ rapi
a tuo ſpū in diuinū. vt icipias gaudere d bo
nis diuī: q ppria aū mala lugebas. ¶ Idem
Minime optet greſſum ſiſtere: ⁊ reſpicere
retro multo minus expedit. ſꝫ currēdū nobiſ
⁊ pperādum: ne forte egreſſus vt gigas ad
currēdā viā ſuā a nobis ſe xp̄s elōget. ſꝫ po
tius puidētes eū in ꝯſpectu nr̄o ſp: ⁊ in eius
odore tracti facilius eiuſqꝫ curram⁹. Au
ctor d ſpū ⁊ anima. Aia p odiū. Infra li. iiij.
in .c. de deſiderio.

¶ De perfectis.
Capitulum xxxv.

Grego. in mora. Magna ē pfectio
g ſue ipfectōis cognitio. ¶ Idē. Tāto
qſqꝫ pfect⁹ eſt q̄to pfecte ſentit do
lores alienos. ¶ Idē. Ualde pfectoꝝ eſt ſic
de oſtēſo ope auctoris gloriā qrere: vt d ob
lata laude priuata neſciāt exultatōe gaudere.
¶ Idē. Pfect⁹ qſqꝫ cū in ſeipſo vicia vice
rit: ſtatim mēte etiā ꝯ vulnera paſſiōis accin
git. ¶ Idē. Ille vo pfect⁹ eſt q ad impfectio
nē pximi impatiēs nō eſt. Nā q alienā imp
fectōem ferre nō valēs pximū deſerit: ipſe
ſibi teſtis ē q pfecte nōdū pfecit. ¶ Idem.
Perfecta vita mortis ē meditatio. ¶ Idem
Qui pfecte deo placere deſiderāt: ſibi de ſe
nihil relinquāt. Aug⁹ de ſpū ⁊ lr̄a. Quātū

mihi videt̄ in ea q̄ pficiēda eſt iuſticia: multū in hac vita ille pfecit: q̄ q̄z lōge ſit a pfectiōe iuſticie pficiēdo cognouit. ¶ Idē. Hoc pfectoꝝ eſt. Infra in li. iiij. i. c. de etate. ¶ Idē Null⁹ pfect⁹. Infra li. iiij. de ſufficiētia. Iſi. de ſum. bo. Sicut falſitas crimē a pficiētib⁹ pmeſcit. ita ocioſa v̄ba a pfectis viris ſollicite vitant̄. ¶ Idē. Peccata q̄ incipiētibus leuia ſunt: perfectis viris grauia reputantur.

Bern. in ep̄la. Nemo pfectus q̄ pfectior eſſe nō appetit. ¶ Idē. Proficiēdi ſtudium ⁊ iugis conat⁹ ad pfectōem pfectio reputat̄. Q̄ ſi ſtudere pfectior eſſe pfecti eſt. nolle pficere deficere eſt. ¶ Idē. In pposito perfectionis apparere impfectū: neutꝫ ē. ¶ Idē Habes de iuſto q̄ lex dei in corde ipſius: et nō in codice. nec pfectōis is gradus: pfectus carere ⁊ neceſſarijs patus eſt. ¶ Idē ſuper canti. Perfect⁹ ois reputabit̄ i cui⁹ aīa tria hec ꝯgruēter atq̄z oportune ꝯcurrere videbunt̄. vt. ſ. nouerit gemere p ſe: ⁊ exultare in deo: ⁊ pximoꝝ vtilitatib⁹ potēs ſit ſubuenire. placēs deo. cautus ſibi: vtilis pximis.

¶ De tribus predictis ſtatibus. Capitulum xxvi.

G Grego. in moral. Tres ſunt modi ꝯuerſoꝝ. ſ. inchoatio: medietas atq̄z pfectio. In inchoatōne aūt ſunt blādimenta dulcedinis. in medio quoq̄z tpe ſunt certamina tentatōis. ad extremū v̄o pfectio victorioſe pulchritudinis. ¶ Idē ſuper Eze. Alia ſunt virtutis exordia. aliud perfectus: aliud perfectio. Iſi de ſum. bo. Tripartitus deſcribit̄ eſſe vniuſcuiuſq̄z ꝯuerſi pfect⁹. ſcꝫ primus corrigēdi a malo. ſcōs faciēdi boni. terti⁹ ꝯſequēdi boni opis pmiū. Bern. in epiſtola. Incipientiū ſtatus dici poteſt animalis: pficientiū rōnalis: pfectoꝝ ſpiritualis. ¶ Idem ſuper canti. Sunt hi tres animaꝝ affectus ſiue pfect⁹ expertis dūtaxat ſatis noti ⁊ manifeſti. ſcꝫ cū aut de actibus malis indulgentiā. aut de bonis agendis grām. aut ipſius etiā indultoris ⁊ benefactoris ſui preſentiam eo q̄dem modo quo in corpore fragili poſſibile eſt: obtinent intueri. Idem. Inuenit pfecto apud deum ⁊ verecūda ꝯfeſſio quo ſe humiliando deijciat: ⁊ ppterea deuotio vbi ſe innouando reficiat. ⁊ iocunda ꝯtemplatio vbi ſe excedēdo quieſcat. Idē in ſer. Alij vacent ſancte contemplationi. alij dediti ſint fraterne adminiſtrationi. alij in amaritudine anime ſue recolant annos ſuos: tanq̄z vulnerati dormientes in ſepulcris. Idem. Sic plane ſic opus eſt: vt maria pie ⁊ ſublimiter ſentiat de deo ſuo. martha miſericorditer et benigne de proximo. lazarus miſerere ⁊ humiliter de ſeipſo.

¶ De monialibus. Capitulum xxvij.

G Grego. in regiſ. Iuuenculas abbatiſſas vehementiſſime prohibemus. Ambro. de virgi. Aiūt pleriq̄z maturioris etatis virgines eſſe velandas: neq̄z ego abnuo ſacerdotales cautiones eſſe debere vt non temere velemur. Spectet plane ſpectet etatem ſacerdos. ſed fidei vel pudoris. ſpectet maturitatem verecundie: examinū grauitatis caniciē: moꝝ ſenectam. pudicicie annos. animos charitatis. Aug⁹ d̄ bo. ꝯiugali. Nō nos in virginibus pdicamus q̄ virgines ſunt: ſed q̄ deo dicate pia continētia virgines. Nam qd̄ non temere forſitan dixerim: felicior mihi videtur nupta mulier q̄z virgo nuptura. Idem in li. de virginitate. Nulla carnis fecunditas ſancte v̄ginitati comparari poteſt. neq̄z enim ⁊ ipſa q: v̄ginitas eſt: ſed q: deo dicata eſt honoratur.

Idem. In vita eterna eſt quedā egregia gloria. nō omnibus in eternū victuris. ſꝫ quibuſdā ibi tribuēda. cui ꝯſequēde parꝫ eſt liberꝫ eſſe a peccatis. niſi ſup hoc aliq̄d ipſi liberatori voueatur. qd̄ nō ſit criminis nō vouiſſe: ſed vouiſſe ac crediſſe ſit laudis ⁊ honoris. Idem. Pergite ſancti pueri dei ⁊ puelle: mares ac femine: celibes ⁊ innupte pergite perſeueranter in finem: ⁊ laudate dominum dulcius quem cogitatis vberius ſperate felicius: cui ſeruitis inſtantius. amate

ardentius: cui placetis attentius. lumbis accin-
ctis ⁊ lucernis ardentibus expectate domi-
nū qn̄ veniat a nuptijs. ¶ Idē ꝺ eccle. dog.
Sacrate deo virginitati nuptias coequari.
aut pro amore castigādi corpis abstinentibus
a vino vel carnibus nihil accrescere meriti
credere: non hoc christiani sed iouiniani est
Hiero. in epistola. Agnosce virgo statū tuū:
agnosce locū: agnosce ꝓpositū. Christi spon
sa diceris. vide nē quid indignum ei cui de-
sponsata diceris admittas. cito rescribet re-
pudiū: si in te viderit vel vnum adulterium.
¶ Idē. Caue ne cui vel concupiscendi oc-
casionem tribuas. q: sponsus tuus deus ze-
lans est. criminosior. est enim christi adultera
q̄ꝫ mariti. ¶ Idē Romana ecclesia apasto
lico sine dubio: cuius sedem obtinet: spiritu
animata iam sinceram statuit sententiam vt vir
vel penitentie dignā iudicaret que sanctifica
tum deo corpus libidinosa coinquinatōe vio
lasset. Anastasius in sermone. Nihil pro-
dest corpus velare ⁊ mentē vicioꝝ sordibus
maculare. Quid enim ꝓdest nigris vestibus
indui: ⁊ a detractōe linguam non cohibere.
¶ Idē. In monasterio posite nō ocio tor-
pescant. nō detractionibus. nō obscenis confa-
bulationibus incumbant. sed aut psalmo-
rū modulatōibus: aut manuū opatōibus insi
stant. aut certe diuinis lectōibus aurē accom
modent. ¶ Idem. Minores natu eas que
ꝓuecte sunt etatis obsequijs sanctitatis vene
rent. ꝓuecte quoqꝫ annis iuniores dictis et
exemplis ad bene viuendum informēt. No
biles genere nequaq̄ꝫ ignobilibus se prefe-
rant. scientes q: psonaꝝ acceptor nō est deus.
¶ Idē. Vita abbatisse velut pēnatum ani-
mal ad altū sp̄ per desideriū euolet. p verba
resonet. luceat p exemplū. ¶ Idē. Tales ab
batisse regendaꝝ animaꝝ curā suscipere de
bent: que subditis vbis ⁊ exemplis ducatū
prebeant sancte religionis. ¶ Idē. Omnis
actio abbatisse sp̄ sit propter deū: ⁊ de deo: ⁊
cogitatio in deū: ⁊ exceptis vicijs qbus non
ꝯpassio sed rectitudo debet: oībus eā cupio
esse cōpassibilē omnibus grad. ¶ Cesarius
in sermo. Religiosas quaspiā nō oportet [illegible]
decet nō expedit parentū suoꝝ multis obli-
gatōibus implicari: aut quorūlibet extraneo
rum puiciosa familiaritate ꝯstringi. ¶ Idē.
Pomposa indumēta que nō vtilitati sed va
nitati seruiūt fastidite atqꝫ contēnite virgines
christi sponse. multe enim qd̄ in moribus di-
ligunt: hoc ⁊ in vestibꝰ ⁊ in opibus suis ostē
dunt. Ciprianus in ser. Nō computari iā
poteris inter puellas ⁊ virgines christi: que
sic viuis ⁊ vadis vt possis ab hoibus ada-
mari. Bern. in epistola. Et quid hactenꝰ
monacha ⁊ sanctimonialis vocata es. q̄ sub
sanctitatis noībus non. tamen sancte conuer
sata es. cur velū in capite mentiebat reueren
tiam: ⁊ sub velo petulans oculus exhibebat
impudentiā. caput siquidē gerebas velatū:
sed clarum sub signo verecundie sermo reso
nabat inuerecundus. ¶ Idē. Risus immode
ratior: incessus lasciuior. vestitus ornatior. vt
implate magis q̄ꝫ velate ꝯgruerent.

¶ De virginibus.

Capitulum xxviij.

G Rego. sup Eze. Candida vita est
carnis incorruptio ⁊ flos virginita
tis. ¶ Idem in mora. Carnis vir-
ginitas nequaq̄ꝫ iussa est sed tantūmodo lau
data. Nā si illa iubereꝭ nimiꝝ iam ꝯiugium
in culpā vertereꝭ. ⁊ tū multi virtute ꝟginita
tis pollent: vt videlicet plus impendant obse
quio q̄ꝫ acceperant in precepto. Aug. de
virgi. Profecto habebūt magnum aliquid
virgines preter ceteros in illa cōmuni sancto
rum imortalitate. qū habent aliqd iam non
carnis in carne. ¶ Idē. Nō querit in vobis
amator vester pulcrā carnē: sed pulchrā mē
tem: ⁊ pulchros mores quibꝰ frenatis ⁊ car
nem. ¶ Idē. Toto vobis figaꝭ in corde qui
pro nobis fixus est in cruce. totum ipse teneat
in animo vestro. quicqd voluissetis occupa
ri cōnubio ¶ Idē virgines sunt: ⁊ sequuntur
agnum quocunqꝫ ierit. Quo ire putamus
hunc agnū. Certe quo nemo cū seq vel au-

deat vel valeat niſi vos. Quo putamus eū ire in quo feſtinas ⁊ geſtias. ibi credo gramina ſunt gaudia. nō gaudia huius ſeculi vana inſanie ⁊ mendacio. nec gaudia qualia in ipo regno dei ceteris nō virginibus: ſed a ceterorum omniū ſorte diſtincta. Idē. Gaudia virginū chriſti ſunt de chriſto: in chriſto: cum chriſto. poſt chriſtum: per chriſtū: ꝓpter chriſtum. Gaudia ꝓpria virginū chriſti non ſunt eadē non virginum q̄uis chriſti. Nam ſunt alijs alia: ſed nullis talia. Idē. Sequimini agnū ⁊ tenendo perſeueranter qd vouiſtis ardenter facite qd poteſtis ne virginitatis bonuz a vobis pereat cui facere nihil poteſtis vt redeat. Idem. Gaudeat magis puella nobilis genere: ſed nobilior ſanctitate: q ſit per diuinum conſortiū precipuam in celis conſecutura ſublimitatē: q̄ ſi eſſet per humanum ꝯnubiū ꝓlem in terra ꝓpagatura ſublimē. Idem infra li. iiij. in. c. de meditatōe. Virginalis integritas. Idē. In ꝯuerſione virtutum. ſ. continentie ⁊ caſtitatis: ibidē inſpicite vulnera. Idē. Illis virginibus in quibus eſt quidā placendi appetitus aut elegantiori veſtitu q̄ tante ꝓfeſſiōis neceſſitas poſtulat. aut capitis ligamento notabili ſiue tumidis vmbonibus capillorū: ſiue tegminib⁹ ita teneris vt reticula ſubterpoſita appareāt. his non de humilitate: ſed de caſtitate ipa vł integritate pudicicie danda precepta ſunt. Idem. Bonū eſt tibi o anima virginalis vt ſic q̄ virgo corꝑe ſic omnino ſeruans in corde qḋ renata conſeruās in carne qḋ nata concipias cum timore domini vt parturias ſpiritū ſalutis. Idem. Ille vnius ſancte virginis partus omniū ſanctarum virginuz eſt decus: ⁊ ipſe virgineo cū maria virgine matres chriſti ſunt ſi patris eius voluntatem faciunt. Idem. Quis neſciat obedientē mulierem inobedienti virgini preponendam. Idē. Virginitatis bonuz quantū magnuz video: tanto ei ne pareat furē ſuperbiam pertimeſco. Hiero. in epiſtola. Non proderit ceterorū ſanctificatio membrorū: ſi vnū ꝑeat

vel in vno corruptio. Idē. An tibi de virginitatis per [illegible]. [illegible] adam ⁊ euam virginitatis [illegible] integritatem corꝑis ꝓfuiſſe peccantibus. Idē. Cum vniuerſos artus tuos mundaueris ab omni ſorde peccati: ⁊ toto fueris ſanctificata corpore: tunc tibi caſtitatem intelligas ꝓfuturam. ⁊ cū omni fiducia palmam virginitatis excepta. Idē. Sit in te noua grauitas: honeſtas admirabilis: ſtupenda verecūdia: mira patientia: virginalis inceſſus: ⁊ vere pudicitie habitus. ſermo ſemper moderatus ⁊ ſuo tpe ꝓferatur. Idē. Virginitas diffini[illegible] [illegible] nihil proficit carnē habere virginē ſi mente quis nupſerit. Idē. Audenter loquar: cū oīa poſſit deus: ſuſcitare nō poteſt virginē poſt ruinā valet quidē liberare de pena: ſed nō vult coronare corruptam. Cyprianus in epiſto. Si chriſtum continētia ſequitur: ⁊ regno dei virginitas deſtinatur: quid eſt virginib⁹ chriſti cum terreno cultu ⁊ cū ornamētis: quibus dum hominibus placere geſtiunt deū offendunt. Iſido. de ſum. bo. Omne peccatū per penitentiā recipit vulnerū ſanitatem. virginitas autem ſi labitur nullatenus reparatur. Idē. Virgo carne non mente nullū premiū hz in repromiſſione. Ambro. de viduitate. Attende tibi virgo vt ⁊ tu inſiſtas orationi: ⁊ vultus tuus aſſidua palleſcat obſecratione. ſz añ omnē orationem prepara animū: vt non tu videaris tentare deū cū deprecaris. vt id qḋ oras mores tui loquantur. fides adiuuet: opera ꝯmendent. Idē. Nec liberiorē leticiaz in virginibus decet eſſe: que ſi nō habēt qḋ defleant: fleant tñ ſeculū. fleant lapſus peccātium. etenim qui aliorū lapſus fleuerit ſuos cauebit. fleant q a gaudijs paradiſi lōgius euagantur. fleant q: neſciunt an ad illa debeant peruenire. fleant poſtremo vel ipſa contemplatione vt hic flentes illic accipiant ꝯſolationem. Idē. Cuſtodi virgo vias tuas. vt nō delinquas i lingua tua. etenim lingua loqui plerūq3 crimen eſt virgini. Idez. In

gredif o virgo moris per oſtiū tuū ſi falſum loquaris. ſi turpiter: ſi procacier. poſtremo ſi vbi nō oportet loquaris. clauſe ſint ergo fores labiorū tuorū ⁊ obſeratū maneat vocis veſtibulū. Idē. Virgo que chriſtū requirit nō debet eſſe vulgaris. non debet eſſe in foro: nō in plateis. voce querula: greſſu lubrica facilis auditu. vilis aſpectu. Idē. Qui non nubunt ⁊ vxores non ducunt ſicut angeli in terris ſunt. vt tribulationem carnis non ſentiant. ſeruitutem ignorent. ⁊ mundane negociationis alleuientur contagio: diuinis tota mente intendāt: vt tanq̄ exuti corpis in firmitate nō que hois ſunt ſedque dei cogitent. Idē. Virginitas adoleſcentiā decet: iuuentutem ornat: ſenectutē amplificat. omniq; eius habet iuſticie ſue canos. maturitatē grauitatis. velamen pudoris: qui deuotionē nō impediat: religionem augeat. Idem de virginitate. Quid eſt virginalis caſtitas: niſi expers contagionis integritas. Idem. Nec mirū o virgines ſi pro vobis angeli militāt: quia angelorum moribus militatis. Meretur eorum preſidiū caſtitas virginalis: quorū meretur ⁊ vitā ⁊ mores. Idem. Rachel extorto oſculo fleuit ⁊ gemuit. nec flere deſiſſet niſi proximum cognouiſſet. Idem. Cōſiderate q virgines pre apoſtolis reſurrectionem domini videre meruerunt. Idem. Claudat ora virginis pudor: debilitatē corporis excludat religio: inſtituat conſuetudo boni operis exercitium. Maturā igitur virginem mihi prius grauitas morū nunciet pudore obtutis: greſſu ſobrio: vultu modeſto: et prenuncia integritatis antecedant ſigna virtutis. Bern. ſuper Miſſus. Solent virgines que vere virgines ſunt ſemper ad omnem viri affatum pauere: ⁊ nunq̄ eſſe ſecure: et vt caueant timenda etiā tuta pertimeſcere: ſcientes ſe in vaſis fictilibus theſaurū portare precioſiſſimū: ⁊ nimis arduū eſſe viuere īter homines vt angelū: ⁊ in terris more celeſtiū conuerſari. In dyalogo ſanctorū Baſilij ⁊ Iobis. Virgo que arripuit prophetiam: celeſtēq; conuerſationē angelorū repſentare in terris ſpopondit: atq; in hac carne incorporee nature aggreſſa eſt implere virtutem neq; ſuperfluos egreſſus: neq; vaniloquia vſurpare pmittitur. maliloquij vero ⁊ adulationis etiam noīa ignorare debet. Gre. iij. re. vi. Altior profeſſio virtutis altior ē debet tenere viā viuendi. Qui enim abrenunciato coniugio virginitatē voto conſecrant: oportet vt mores virginitati condignos oſtēdāt. abſtineant ab ocioſis verbis. ira: rixa: detractione: habitu ſuperfluo: ⁊ oculo impudico: cōmeſſationibus: potationibus: atq; huiuſmōi. vigilijs ⁊ ſanctis orōnibus: lectionibus: elemoſynis ⁊ huiuſmodi vacent.

¶ De viduis.

Capitulum xxix.

g Rego. in regiſtro. Quanto vidue bene viuentes virorū ſunt ſolacio deſtitute: tanto eius enixius eccleſiaſtica eſt impēdenda tuitio. Idē in. c. de ſacerdotibus bonis. Officij ſacerdotalis Aug. in epiſtola. Quāuis ad oīa mēbra xpi. hoc eſt ad oēs qui in eū crediūt: ⁊ eius corpi myſtico ſociant: ſicut docuit orare pertineat: ſpēaliter tñ diligētior cura orōnis in ſcriptura cius viduis inuenif iniuncta. Idē de viduitate. Si nondū vouiſſes deo continentiā vidualem: exhortaremur pfecto vt voueres. quia vero iam vouiſti: exhortamur vt perſeueres Idem. Agite curſum veſtrū o vidue: ⁊ perſeueranter currite vt comprehēdatis. ⁊ exemplo vite exhortatōiſq; ſermone rapite in eūdem curſum veſtrum quoſcūq; potueritis. Idem de vita chriſtiana. Tria eſſe viduarum genera nō ignorare te credo. Unū quod perfectiſſimū eſt: celeſtiq; premio deſtinatū. qd ritu illius de euangelio vidue: deo orōnibus ⁊ ieiunijs die noctuq; deſeruit. Aliud viro qd filiorū curā habet ⁊ domus: non tā dignum: nec tñ peccatis obnoxiū. Tertiū autē genus eſt in epulis ⁊ delicijs. qd eterne morti ſeruatur. Idē de virginitate. Multas viduarū reuocat a nubendo: non amor: pudi-

ri ꝓpoſiti. ſed aperti dedecoris timor venies ⁊ ipſe de ſuperbia: qua formidat magis hominibus diſplicere q̄ deo. Hiero. i epla. Vidua que marito placere deſinit. ⁊ iuxta apoſtolum vere vidua eſt: nihil habet neceſſariū niſi pſeuerantiā. Meminit priſtine voluptatis: ſcit quid amiſerit quo delectata ſit.

Ambro. de virginitate. Propemodū nō inferioris virtutis eſt a cōiugio abſtinere qd aliquādo delectauerit: q̄ cōiugij penitus delectamenta neſcire. Idem. Virginitas in eo facilior eſt q̄ caruis incentiua non nouit. ⁊ viduitas in eo ſollicitior q̄ p̄teritas aīo recolit voluptates. Idē de viduitate. Eſto vidua temperans ⁊ caſta. Tempera te p̄mū a vino: vt poſſis caſta eſſe ab adultero nec te ille tentabit ſi te vina nō tentent. Nam ſi iudith vidua vinū bibiſſet: cū adultero vtiq̄ dormiſſet. Idē de offi. Quid tam decorū q̄ vt vidua defuncto cōiugi fidem ſeruet. qd etiam hoc vtilius quo regnum celeſte acquiritur. Sunt enim qui ſe caſtrauerunt ꝓpter regnum celorū. Idem de fide reſurrectionis. Mulier ſatis pie virum luget: que ſeruat pudorē: nō deſerit fidem. Sic enim bene defunctis officia pēdunt: vt viuant in mentibus: ⁊ in affectibus perſeuerēt.

¶ De coniugatis.

Capitulum xl.

Grego. in mora. Tunc ſolū cōiuges in admixtione ſine culpa ſunt. cum non ꝓ explēda libidine: ſed ꝓ ſuſcipiēda prole miſcentur. Idem in paſtora. Neceſſe eſt vt coniuges crebris oratiōibus deleant: qd pulchre copule ſpeciē admixtis voluptatibus fedant. Idem. Admonendi ſunt cōiuges: vt ea in quibus ſibi aliqñ diſplicēt. ⁊ patientes inuicē tolerēt. ⁊ exhortantes ſe inuicem ſaluent. Idem in regiſ. Vir cum ꝓpria vxore dormiens niſi lotus aqua eccleſiā intrare non debet. ſed neq̄ lotus intrare ſtatim debet: ⁊ infra. Nec hoc dicētes: culpam putamus eſſe cōiugiū. ſed q̄ etiā ipſa licita admixtio cōiugū ſine voluptate carnis eſſe non poteſt: a ſacri loci ingreſſu abſtinendū eſt. q̄ voluptas ipſa ſine culpa eſſe nullatenus pōt

Idē. Si quis ſua coniuge nō cupidine voluptatis: ſed ſolū procreandorū liberorū gr̄a vtitur: ille ꝑfecto ſiue de ingreſſu eccleſie ſiue de ſumendo dn̄ici corporis ſanguiniſq̄ myſterio: ſuo eſt relinquendus iudicio. q̄ a nobis ꝓhiberi nō debet accipere qui igne poſitus neſcit ardere. Idē. Cum boni cōiuges aut meritū augere deſiderant: aut anteacte vite culpas deflere: vt ſe ad cōtinentiā aſtringant: ⁊ meliorē vitam appetant: licet. ſi vero continentiā quā vir appetit vxor non ſequatur. aut quam vxor appetit vir recuſat. diuidi coniugium nō licet. q̄ ſcriptū eſt. Quod deus cōiunxit: homo non ſeparat. Et iterū. Mulier ſui corporis poteſtatē nō habet ſed vir. ſimiliter autem ⁊ vir ſui corporis poteſtatē nō habet: ſed mulier. i. ad Corin. vij. Aug⁹ de bono cōiug. Concubitus neceſſarius cauſa generandi inculpabilis. ⁊ ſolus ille nuptialis. Ille autē qui vltra neceſſitatē iſtam ꝓgreditur. iam nō rationi ſed libidini obſequitur. Et hunc tamē nō exigere: ſed reddere coniugi. ne fornicando damnabiliter peccet: ad perſonam cōiugalē ꝑtinet. Si aūt ambo tali concupiſcibili ſubiugantur: rem faciunt non plane nuptiarū. Idem. Cū ille naturalis vſus qui prolabitur vltra pacta nuptialia: idest vltra ꝓpagādi neceſſitatē: venialis ſit i vxore: in meretrice dānabilis: ille qui eſt contra naturā execrabilis fit in meretrice: ſed execrabilior fit in vxore. Idem. Bone ſunt nuptie in quibus tanto meliores ſunt cōiugati: quanto caſtiores ac fideliores. deū timēt maxime ſi filios quos carnaliter deſiderāt: ſpūaliter nutriant. Idē in epla. Mulierē cōiugatā nō licet dicere facio qd volo d̄ meo: cū ⁊ ipſa non ſit ſua: ſed capitis ſui idest viri.

Idē ſup Gene. ad litam. Quod bonum habent nuptie peccatū nunq̄ eſſe poteſt. Hoc aūt tripartitū eſt. ſ. fides: ꝓles. ſacramentū. In fide attenditur ne p̄ter vinculum cōiugale cū altera vel cū altero cōcubatur. In prole vt

amanter ſuſcipiatur: benigne nutriatur: et religioſe
educetur. In ſacramento: vt coniugiū non ſe-
paretur: et dimiſſus aut dimiſſa nec cauſa pro-
lis alteri coniūgatur. Idē ꝯ iulianū. Intem-
perans in coniugio: quid aliud niſi quidam
adulter vxoris eſt. Omnis enim vehemens
amator proprie vxoris adulter eſt. Idem.
Sicut adulteriū non poteſt eſſe ſine bono na
ture: nec ideo eſt bonum. ita connubiū non
poteſt eſſe ſine malo concupiſcentie: nec ideo
malū eſt. Idē. Coniuges bene vtētes ma
lo concupiſcentie: anteponuntur virginibꝰ ma
le vtentibꝰ bono continentie. Idē de vi-
duitate. Nuptiarū bonū ſemꝑ eſt bonū: ſꝫ in
populo dei fuit aliqñ legis obſequium. nunc
eſt infirmitatis remediū. Idem. Sicut ma
nente in ſe ſacramento regenerationis: excō
municatus quoqꝫ reus criminis cuiuſcūqꝫ no
illo ſacramento caret: etiam ſi nunqꝫ recon-
cilietur deo: ita manente in ſe vinculo federis
coniugalis: ſi vxor dimittitur ob cauſam forni
cationis: nec carebit illo vinculo federis: etiā
ſi nunqꝫ reconcilietur viro: carebit autem ſi
mortuus fuerit vir eius. Idem. Indignā-
tur viri. Supra in. c. de homine. Ioh. chry
ſoſto. ſuper Matth. Abſtine te a mēſtruata
abſtine te a pregnante: erubeſce te facere qđ
animalia non faciunt. Et infra. Qñ dies fe-
ſtus eſt: et dies ieiunij: ſerua vt impleas apo-
ſtolicum preceptum. Nolite fraudari inuicē
etc. i. Cho. in. vij. Ambro. de viduitate.
Non prohibemus ſecundas nuptias: ſed ta
men non probamus ſepe repetitas. Idem.
Bonū coniugium: ſed tamen a iugo tractū
et mundi iugo: vt viro potius cupiat mulier
placere qꝫ deo. Idem de virginitate. Ia-
ctet licet ſe fecundo nobili dotata partu: quo
plures generauit: plus laborauit: Numerat
ſolacia filiorum: ſed numeret pariter et mole
ſtias. Nubit et plorat: qualia ſunt vota q̄ flen
tur. Idem. Prius vtiqꝫ impedimentum
fecunditas carnis incipit afferre qꝫ fructum
parturit enim et erogat prius qꝫ pariat. qꝫ
dulce pignus quod a periculo incipit: et in pi
culis deſinit. prius dolori futurum qꝫ volu-
ptati: periculis emitur: nec pro arbitrio poſ-
ſidetur. Idem. A coniugio illa naſcuntur
incentiua viciorum: vt queſitis coloribus ora
depingant dum viris diſplicere formidant.
et de adulterio vultus meditantur adulteriū
caſtitatis. Iſido. in etymo. Tribus cauſis
ducitur vxor. Prima eſt cauſa prolis. d qua
legitur in geneſi. Et benedixit eos dicens.
Creſcite et multiplicamini. Secunda cauſa
adiutorij. de qua ibi in geneſi dicitur. Non
eſt bonum eſſe hominem ſolum: faciamus ei
adiutorium ſimile ſibi. Tertia cauſa incon-
tinentie. Unde dicit apl's. qui ſe non continet
nubat. Hierony. in epiſtola. Non nega-
mus viduas: non negamus maritas: ſanctas
mulieres inueniri: ſed que vxores eſſe deſie-
runt: que in ipſa neceſſitate coniugij imitan-
tur virginum caſtitatem. Idem. Ubi tym
pana ſonant. tibia clamitat. lira garrit cymba
la concrepant: quis ibi decimorum paraſi-
tus contumelijs gloriatur. Ingrediuntur ex-
poſite libidini victime: et tenuitate veſtiū nu
de impudicis oculis ingeruntur. his infelix
vxor aut letatur et perit. aut offenditur et ma
ritus in iurgia concitatur. Idem. Nupta
ad ſpeculū pingitur: et in contumeliam artificis
conatur pulcrior eſſe qꝫ nata eſt. Idem in
origi. ſuper illud Ioel. ij. Egrediatur ſpon-
ſus de cubili ſuo etc. Ergo qui in caſtigatione
victus et ieiunijs atqꝫ elemoſynis dicit ſe age
re penitentiam: fruſtra agit penitentiam qui
non ſeruat caſtitatem. fruſtra hoc ſermone ꝑ
mittit: niſi egrediatur de cubiculo ſuo: et ſan-
ctum puruumqꝫ ieiunium pudica expleat pe-
nitentia. Glo. i. Pe. iij. Quotiens vxori
debitum reddo orare non poſſum. Qꝫ ſi iu
xta apoſtoli ſermonem ſine intermiſſiōe orā
dum eſt. nunqꝫ ergo mihi coniugio ſeruien-
dum: ne ab oratione cui ſemper inſtare iube
or vlla hora prepediar.

¶ De tribus ſtatibus predictis.
Capitulum xli.

Auguſtinus in li. de bo. cōiu. Sicut
a bonū erat qđ Martha faciebat oc
cupata multū circa miniſterium ſan
ctorum: ſed melius qđ Maria ſoror eius ſe
dens ad pedes dñi ⁊ audiens verbū eius: cū
cum ambe hoſpitio recepiſſent: ita bonū ſu
ſanne in ꝯiugali caſtitate laudamus: ſed ta
men ei bonū vidue anne: ac multo magis ma
rie virginis anteponimus. Idem de vir
ginitate. Certa ratione ⁊ ſanctarū ſcriptura
rum auctoritate nec peccatū eſſe nuptias in
uenimus: ſed tamen nec eas bono vel virgi
nalis continentie: vel etiam vidualis abſtinē
tie equamus. Idem contra iulianū. Vera
pudicitia ſiue coniugalis ſiue vidualis ſiue
virginalis dicenda non eſt: que non vere fi
dei mancipatur. Cōiuges eni ⁊ virgines ⁊ vi
due poſſunt eſſe: ⁊ pudice non eſſe ſi conta
minata volūtate mechantur. Hiero. in epi
ſtola. Cū in ſemente terre bone centeſimū ⁊
ſexageſimum ⁊ triceſimū fructum euangelia
doceant. ⁊ centenarius pro virginitatis coro
na primum gradum teneat. ſexagenarius pro
labore viduarum in ſecūdo ſit numero. trice
narius federa nuptiarū ipſa digitorū cōiun
ctione teſtetur. bigamia in quo erit numero
imo extra numerum: certe in terra bona nō
oritur. ſed in vepribus ⁊ ſpinetis vulpium: q
herodi impiiſſimo comparantur. Amb.
de viduitate. Docemur triplicem caſtitatis
eſſe virtutem: vnam coniugalem: aliam vi
duitatis tertiam virginitatis.

¶ De pauperibus.

Capitulum xliij.

Grego. in omel. Pauper cum rep
b henſibilis cernitur moneri debet ⁊ de
ſpici non debet. Si vero rephēſio
nis nil habet: venerari ſummopere ſicut in
terceſſor debet. Idem. Cū quoſlibet pau
peres nōnulla rephēſibilia ppetrare ꝯſpicitis
nolite deſpicere. nolite deſpare: quia fortaſſe qđ
ſuperfluitas tenuiſſime prauitatis inquinat:
caminus paupertatis purgat. Idem. Quā
ad fidei agonem venimus: luctamē ꝯtra ma
lignos ſpūs ſumimus. maligni autem ſpiritus
nudi ſunt: quia nihil in hoc mundo proprium
poſſident. nudi ergo cum nudis luctari debe
mus. nam ſi veſtitus quis cū nudo luctatur. ci
tius ad terram deijcitur: quia habet vn̄ teneatur.
Idem in dyalo. Paupertas mentibus bo
nis eſſe ſolet cuſtos humilitatis. ¶ Idē ſup
Ezech. Paupertas in inopia mentis eſt: nō
in q̄ntitate poſſeſſionis. Idem. Cū deeſt
terrena ſubſtantia de qua eterno iudici ratio
nem ponemus. liberius ad patriam pgimus. quia
quaſi in via pondere caremus. Idē. Mi
ra ſecuritas eſt cordis aliena non querere. ſed
vniuſcuiuſque diei ſufficientia contentū mane
re. Infra de ſufficientia li. iiij. Idē. Curioſ
quis ſtimulo. Infra li. iij. caplo de iudicio.
Aug. de eccleſi. doc. Bonum eſt faculta
tes cū diſpenſatione pauperibus erogare: me
lius pro intentiōe ſequendi dñm inſimul paupi
bus donare: ⁊ abſolutū ab omni ſollicitudi
ne egere cū chriſto. Idem in li. de cura pro
mortuis: ⁊ in li. de ci. dei. Preclaras exequi
as in conſpectu hoīum exhibuit purpurato il
li diuiti turba famulorum: ſed multo clario
res in conſpectu dei vlceroſo illi pauperi mi
niſteriū pbuit angelorū. qui cū non extulerūt
in marmoreum tumulū: ſed in abrae ſinum.
Idem ſuper cano. iacobi. Magne felici
tatis eſt conditio chriſtianorum. quibus clari
tudo regni in paupertate poſita eſt. poſſide
re quod cum labore acquiritur paucorū eſt. con
temnere quod cū fructu contemnas omnium
eſt. Felicitas ergo magna chriſtianorum: qui
bus datum eſt vt paupertate faciant precium
regni celorum. Idem. Non tibi diſpliceat
paupertas tua: nihil enim ea poteſt diuitius inue
niri. Vis ſcire quam locuples ſit paupertas. ce
lum emit. Job. Chryſ. Non malum aliquod
eſtimemus inopiam: etenim ſapiētie ⁊ patiē
tie ⁊ omnis philoſophie nobis magiſtra eſt
inopia. Ambro. in hexamerō. Juſtus vir
qui hic eguerit: illic abundabit. ⁊ qui hic la
borē tolerauerit: illic conſolationem habebit
qui autem hic receperit bona: illic mercedem

eorum sperare non poterit: paupertas enim mercedē suā reseruat. cētis absumit. Hieronymus in ep̄la. Vacu⁹ viator: ⁊ nudus latronis non timet insidias: securus a nocturnis furibus dormit. pauper etiam si claustra non muniat: diuiti vero sine opes latronis imaginantur occursum: ⁊ iugi sollicitudine somnum adimunt. Idem. Socrates ille thebanus quondam ditiſſimus: cum ad philoſophandum athenas pergeret: magnū auri pondus abiecit in mare. nec putauit se poſſe ⁊ virtutes simul: ⁊ diuitias poſſidere. Bern. in epistola. Volo te eſſe amicū pauperum magis autem imitatorem. ille gradus proficientium est: hic perfectorum. Amicitia nāq̄ꝫ pauperū regis amicos constituit. sꝫ amor paupertatis reges facit. regnū deniq̄ꝫ celorum pauperum est. Idem in sermo. Cū tria ſint genera paupertatis. neceſſaria: voluntaria. ⁊ simulatoria: recte diuidens ⁊ recte offerens: reiecta simulatione neceſſariam patiens: voluntariam amplectens: pauper efficitur spiritu. Idem. Felix paupertas voluntaria relinquentium omnia: ⁊ sequentium te domine iesu. Felix plane: que iam securos: immo glorioſos faciat in illo singulari flagore elementorum. in illo tremendo examine meritorum. in illo tanto discrimine iudiciorum.

Sene. in epistola. Cui cū paupertate bñ conuenit diues est. Idem. Non qui parū habet: sed qui plus cupit pauper est. Idē Aude hoſpes contemnere opes: ⁊ te quoq̄ꝫ dignum finge deo. Nemo alius est deo dignus: q̄ꝫ qui opes contempsit. quarū poſſeſſionem tibi nō interdico. sed hoc efficere volo vt intrepidus eas poſſideas. Idē. Si vis vacare animo: aut paup ſis oportet: aut pauperi similis. Non potest salutare fieri studium sine frugalitatis cura.

¶ De diuitibus.

Capitulum xliij.

g Rego. i ome. Quicūq̄ꝫ bene in h̄ seculo habetis: cum vos bona egiſſe recolitis valde de ipsis pertimescite: nec conceſſa vobis prosperitas eorūdē remuneratio sit bonorum. Idem. Cū pauci sint qui spiritalia dona percipiunt: ⁊ multi qui rebus tp̄alibus abundant: per hoc se diuites virtutib⁹ pauperū inserunt q̄ eisdē sanctis pauperibus de suis diuitijs partiuntur.

Idem. Plerumq̄ꝫ mali eo magis contra dn̄m superbiunt: quo ab eius largitate ⁊ contra meritum ditant. ⁊ qui prouocari bonis ad meliora debuerunt: donis peiores fiunt.

Aug. de ciui. dei. Temporalib⁹ magis vtēdum est q̄ꝫ fruendum. vt frui mereamur eternis: non sicut peruersi qui frui volūt nūmis vti autem deo. quī non nūmum propter deū impendunt: sed deum propter nūmū colunt.

Idem. Preclaras exequias ⁊c. supra de pauperibus. Idem de verbis dn̄i. Ecce recole diues primordia tua. dic rogo: qd attuleris: aut si dicere erubescis: audi apostolum dicentē. Nihil inqt intulimus in hunc mundum: vtiq̄ꝫ quando nati sum⁹. sed nec auferre quid poſſim⁹: vtiq̄ꝫ quando de mundo exibim⁹. nihil attuliſti: nihil auferes. quid te inflas contra pauperem. certe qñ habito casu vetera sepulcra franguntur: oſſa diuitum ab oſſibus pauperū non agnoscunt. Idē Vtere diues li. ij. de elemosyna. Johan. chrysost. super math. Non propter hoc diues diuitias accepiſti: vt in lasciuia consumas: sed vt in elemosynam expendas. nunquid enim tua sunt que habes: que pauperū bona sunt tibi credita sunt: etiam si ex laborib⁹ iustis vel ex hereditate paterna poſſeſſo: factus fueris. Idem super iob. Per innumeras mortes suorum letantur se cupidi ad pecunie ianuas perueniſſe voluntari nanq̄ꝫ in scenis eius tanq̄ꝫ fineis delectantur. ⁊ vt tauri stercus ci⁹ euoluere. Ambro. de offi. Iſti qui in delicijs: qui in luxuria: rapina: questibus: honoribus: studia sua posuerunt. spectatores magis sunt q̄ꝫ preliatores. habent lucrum laboris: fructum virtutis non habent. Idem in hexameron. Nudi omnes nascimur: nudi morimur: nulla discretio inter cadauera

mortuorum: niſi forte quia gravius ſetent di uitum corpora diſtenta luxuria. Idem in ſermone. in commune omnibus diuitib⁹ atq; pauperibus terra fundata eſt. cur vobis ſuo propriū ſoli diuites arrogatis: neſcit natura diuites que omnes pauperes generat.

Idem. Quicunq; patrimonio ſuo tanquā poſſeſſor non vtitur: qui largiri pauperi ⁊ diſpenſare non nouit: is ſuarum ſeruulus eſt: non domin⁹ facultatū. ¶ Idem. Ipſum nomen conſidera: ditem dicunt gentiles inferni preſulem: arbitrum mortis. Hieronim⁹ in origi. ſuper abacuc. iij. Pro iniquitate vidi tentoria ethiopie. omnis diues: aut iniqu⁹ aut heres iniqui. Seneca in epiſtola. Libera te primo metu mortis: ille nobis graue iugum imponit: deinde metu paupertatis. Si vis ſcire q̄ nihil in illa mali ſit: compara inter ſe pauperum ⁊ diuitum vultus: ſepius pauper ⁊ fidelis ridet. Idem. Horū qui felices vocantur hilaritas ficta eſt: aut grauis ⁊ ſuperata triſticia: eoq; grauior. q: interdum non licet eſſe miſeros. ſed inter erūnas cor ipſum excedentes neceſſe eſt agē felicē.

¶ De potentibus.

Capitulum xliiij.

8 Reges. in regiſ. Qui poſt terrenam [illegible] ri ſuo debet enixi⁹ laborare [illegible] ſiderat operationis ſue grad.b⁹ poſſit aſcendē.

Idem. Summū in regib⁹ bonū eſt: iuſticiam colere: ac ſua vnicuiq; iura ſeruare ⁊ in ſubiectos non ſinere quod poteſtatis eſt fieri. ſed quod equum eſt cuſtodiri. Idem. Tunc regnum bene regiſ: cū regnandi gl'ia animo non dn̄atur. Idem. Reſtringēda ſub ratione poteſtas eſt: nec quicq̄ eſt agendū prius q̄ concitata ad tranquillitatē mens redeat. nam cōmotionis tpe iuſtum putat irā q̄d fecerit. Idem in paſto. Contra deum pſunt potentes ſi eos eos per conditionē tenent ſubditos: equales ſibi p nature conſortiū non agnoſcūt. Idem in mora. Bene poteſtatem exercet qui ſcit p illam ſup culpas eri gi. ſcit cū illa ceteris equalitate componi: humana enim mens plerūq; extolliſ: etiam cū nulla poteſtate fulciſ. quāto igiſ magis ſe in altū erigit cū ſe ei etiam ptās adiūgit. Idē. iuncta ſemper eſſe ſuperbia potentibus ſolet.

Aug. d̄ vita chriſtiana. Quo poteſtas ſublimior eſt: tanto ad peccandum maior eſt audacia. q: totum credit licere ſibi quod poteſt ⁊ eum alteri⁹ iudicium non timent: qui alios iudicant: ad peccandū pcipites fiūt. Idē. Domines diabolum. ſupra de ambitioſis.

Idem de mendacio. Nulli eſt iniuria per potentias vel leuiter inferēda: vt ab alio grauior iniuria repellaſ. Amb. de offi. Laus dn̄i vbi munda poſſeſſio: ⁊ innocēs familie diſciplina. Idem in apolo. Peccauit dauid vt ſolent reges: ſed penitētiam geſſit: fleuit ⁊ ingemuit: q̄d non ſolent reges. Iſid. de ſum. bo. Qui recte vtitur regni poteſtate: ita preſtare ſe omnibus debet. vt q̄nto magis honoris celſitudine claret: tanto ſemetipſum mente magis humiliet: preponens ſibi exemplum humilitatis dauid: qui de ſuis meritis non tumuit: ſed humiliter ſeſe deijciens dixit. vilior fiam plus q̄ fact⁹ ſum: ⁊ ero humilis in oculis meis. Idem. Qui recte vtiſ [illegible] tiſ proprijs viribus: nec a deo recedit cor ei⁹ regni quoq; faſtigio humili preſidet animo. non eū delectat iniquitas: non inflammat cupiditas. ſine fraudatione alicuius ex paupe diuites faē. ⁊ quod iuſta poteſtate a pplo extorquere poterat. hoc ſepe miſericordi clemētia donat. Idem in ſyno. Modica eſt huius ſeculi gloria: caduca eſt ⁊ fragilis temporalis potentia. dic vbi ſunt reges: vbi principes: vbi imperatores. vbi locupletes rerum vbi potētes ſeculi. vbi diuites mundi: quaſi vmbra tranſierunt: velut ſomnium euanuerunt. Bern. in epl'a. Principis error multos inuoluit. ⁊ tantis obeſt q̄ntis preeſt ipſe.

Senē. in epiſtola. Nec pmiſcuā haberemēc vulgarē clementiā principem decet. Nā tā omnibus ignoſcere ꝗ̄3 nulli malū eſt. Ideꝫ Sic cū inferiore viuas quēadmodū tecum viuere ſuperiorē velis. Idē. Quotiens i mentē tuā venerit quantū tibi in ſeruū tuum liceat. totiens veniat etiā in mentē tuam tantūdem in te dño tuo licere. At ego ingenullum dñm habeo. Rñdeo bona forſitan ē fortuna. Si neſcio qua etate hecuba ſeruire cepit. qua creſus: qua darij mater.

De iudicibus.

Capitulum xlv.

Grego. in ome. Durum eſt vt q neS ſcit tenere moderamina vite ſue: iudex fiat vite aliene. Idē. Iudicare digne i. c. de acceptōe pſonaꝝ li. iij. Idē in mora. Maiora crimina ꝛ tarde credenda ſunt cū audiunt: ꝛ citius punienda ſunt cum veraciter agnoſcūtur. Idē. Tres ſunt acceptiones munerꝫ ad quas ex fraude feſtinatur ad iudiciū. Munus nāq3 a corde eſt captata grā cogitatōe. Munus ab ore eſt glia per fauorē. Munus a manu eſt premiū per datōem. Idē. Boni te dulcē in. c. de qeta te li. iiij. Ioh. Chry. ſup math. Benigni ꝛ iuſti iudicio eſt ſuas iniurias contēnere: ꝛ alioꝝ iniurias iudicare. Idem. Facile deuiat. in. c. de timore in li. iij. Iſi. in ſyno. Noli eſſe plus iuſtus ꝗ̄3 iuſtū eſt: omne eniꝫ qḋ nimis eſt: viciū eſt. Idē. Nullū iudices. i. infra li. iij. c. de ſtultiloquio in accuſatōe. Idē de ſunt. bo. Neminē ſtultoꝝ vel improboꝝ oportet iudicē eſſe. Nā ſtultus per ignauiā3 improbus p improbitatē corrūpit quā didicit veritatē. Idē. Qui recte iudicat: ꝛ premiū inde remuneratōis expectat fraudē in deo perpetrat: q: iuſticiā quā gratis partiri debuit acceptione pecunie vendit. Idem. Quattuor modis iudiciū humanū peruertitur. timore: cupiditate: odio: amore. Timore dum metu poteſtatis alicuius veritatē loqui pauefcimus. Cupiditate dū pmio muneris alicuius corrūpimur. Odio: dū ɔtra quēlibꝫ aduerſari molimur. Amore: dū amico vel ppinquis obtēpare ɔtendimus. Aug⁹ in epiſtola. Iniquū eſt vt quiſq3 iudicare ḋ alio velit: ꝛ iudicari de ſeipſo nolit. Idem. Imple chriſtiane iudex pij patris officiū. ſic ſuccenſe dolcas iniquitati vt conſulere memineris humanitati. Idē in ſer. Cū iudicaueris teipm ſine adulatōe. iudica pximū cū dilectōe. Idē ɔ̄ donatiſtas. Nō facile p vno vel paucis: aduerſus innumerabiles religiōis ꝛ vnitatis viros: ꝛ magno ingenio ꝛ vberi doctrina [illegible] pertractatis pro viribus atq3 bene perſpectis rebus ferenda ſententia eſt. Idē. [illegible] de ſacerdotibus bonis li. i. Ambro. in apolo. Vnuſquiſq3 de alio iudicaturus: de ſeipſo prius iudicet: nec minora in alio errata cōdēnet. cū ipſe grauiora cōmiſerit. Idē. Sepe ꝛ in iudicādo maius penā iudicij eſt: ꝗ̄3 peccatū ipm de quo fuerit iudicatū.

De nobilibus.

Capitulum xlvi.

Grego. in dyalo. Nōnullis ſolet noS bilitas generis parere ignobilitatē mentis ꝛ minus ſe in hoc mūdo deſpiciant: qui plus ſe ceteris aliquid eſſe vel fuiſſe meminerint. Hiero. in epiſtola ad celantiā. Nulli te vnꝗ̄3 de generis nobilitate pponas: nec obſcuriores quaſq3 ꝛ humili loco natas te inferiores putes neſcit enim religio nr̄a perſonas: nec conditōes hoim ſed animas inſpicit. Idē. Sola apud deū libertas eſt nō ſeruire peccatis. ſūma eſt apud eū nobilitas clarꝫ eſſe virtutibus. Idē. Nobilitatis tue tm̄ ad hoc memineris: vt cum claritate generis: morꝫ ſanctitate ɔtēdas. Idē Nō eſt qḋ ſibi aliquis de generis nobilitate blandiatur. ſi ex meliori parte fit ſeru⁹. Idē Mundanā nobilitatē nō nature equitas ɔ̄ſtituit: ſed cupiditatis ambitio inuenit. Idem in ome. Ille apud deū potior ꝛ nobilior eſt: non quem nobilitas generis: aut dignitas ſeculi. ſed quē deuotio fidei deo ꝛ ſancta vita cōmendat. Ambro. in ſer. Nullū ad ɔ̄nē.

datõem hoĩs 𝔠ditio ſuitutis affert impedimentũ. nec dignitas 𝔭ſapie meritũ: ſed fides affert: ſiue liber ſiue ſeruus: omnes i chriſto vnum ſumus. Bernar. in epiſtola. Et ſi nõ apud deus eſt acceptor pſonarũ: neſcio tamẽ quo pacto virtus in nobili placet: an forte q: plus claret. Siquidem ignobilis cũ caret glia: nõ facile liquet vtrũ q: noluit: aut q: nõ poſſit habere. laudo tñ factã de neceſſitate vtutẽ: ſed plus illam quã elegit animi libertas: nõ quã inducit neceſſitas.

¶ De militibus.

Capitulum xlvij.

Grego. in regiſtro. Summe militie laus inter alia bona merita hec eſt: obedientiã ſancte rei publice vtilitatis cauſa exhibere: ⁊ qđ ſibi vtiliter iperatum fuerit obtẽpare. Joh Chryſ ſup Math: Inhoneſtũ eſt apud deũ opus negociationis ſicut nec dignitas eſt militie. Ambro. ſuper Luc. iij. Nemine 𝔠cutiatis. Singulis generibus hoĩm tribuit ſctũs Johẽs baptiſta reſponſum. ſcʒ publicanis: ne vltra q̃z pſcriptum eſt eis exigant. militibus ne calũniam faciant ne pdam requirant. docens idcirco ſtipẽdia 𝔠ſtituta militie ne dũ ſumptus querit pdo graſſet. Aug' de verbis dñi. Nõnulli q: aut militie cingulo detinent. aut in actu ſunt publico 𝔠ſtituti: cũ peccant grauiter aſſolent a peccatis ſuis prima ſe voce excuſare, q: militant: ⁊ ne bñ aliqñ faciãt occupatos ſe malis actibus 𝔠querunt. ¶ Idem. Nõ eſt delictũ militare: ſʒ 𝔭pter pdã militare pctm̃ ẽ. Nec rẽpublicã gerere criminoſum ẽ. ſed ió agere rẽpublicã vt rẽ familiarẽ augeas potius: videt eſſe dãnabile. ¶ Idẽ in eplã ad iulianũ comitẽ. Hoc primũ cogita qñ armaris ad pugnã. q: vtus tua ⁊ fortitudo corpal donũ dei ẽ. ſic enim cogitabis de dono dei nõ facere 𝔠tra deũ. ¶ Idẽ. Eſto etiã bellando pacific': vt eos q̃s expugnas ad pacis vtilitatẽ vincendo pducas. beati enĩ pacifici ait dñs q: filij dei vocabunt. ¶ Idẽ. Hoſtẽ pugnãtẽ neceſſitas pimat nõ voluntas. ⁊ ſicut bellanti ⁊ reſiſtenti violẽtia reddit. ita victo vel capto mia iam debet: maxĩe in quo pacis pturbatio nõ timet. ¶ Idem. Ornet mores tuos pudicicia 𝔠iugalis: ornet ſobrietas ⁊ frugalitas. valde enim turpe eſt vt militẽ quẽ nõ vincit hõ: vincat libido: vt obruatur vino q nõ vincit ferro. ¶ Idẽ. Ex his q̃ habes de militia grãs age deo tanq̃z fonti bonitatis vñ habes. atqʒ in oĩbus bonis actib' tuis illi da claritatẽ: tibi aũt humilitatẽ.

¶ De negociatoribus.

Capitulum xxviij.

Grego. in omẽ. Sunt pleraqʒ negocia q̃ ſine pctõ exhiberi aũt vix aut nullatenus pñt. q̃ ergo ad pctm̃ ipli cant: ad hec neceſſe eſt vt poſt 𝔠uerſionẽ animus nõ recurrat. ¶ Idẽ. Negociũ autẽ qđ añ 𝔠uerſiõem ſine pctõ extitit. hꝫ etiã poſt cõuerſionem repetere culpa nõ ſit. Aug'. Sed dũ auaricie ſiue fraudis pctm̃ ſolet eẽ negociantiũ facinus. ¶ Idẽ ſuper Pſal. Qm̃ nõ cognoui lraturam ⁊c̃. alia lrã negociatõnes. Nã auidus negrẽdi p dãno blaſphemat: p pcio rer mẽtit ⁊ peierat. Ambro. de viduitate ponit lib Can. iij. Circuibo ciuitatẽ in foro ⁊ in plateis ⁊ q̃rã quẽ dilexit aĩa mea. nequaq̃z ibi queramus xp̃m vbi inuenire nõ poſſumus. nõ eſt xp̃s circũforan'. xp̃s enim pax eſt: in foro lites. xp̃s iuſticia eſt: in foro iniq̃tas. xp̃s opator eſt: i foro ociũ manet. chriſtus charitas eſt: in foro reſidet obtrectatio. xp̃s fides eſt: in foro fraus ẽ ac pfidia. ¶ Idẽ de offi. Mortificet auaricia: moriat 𝔠cupiſcentia. ſctũs dei negociationem cognouiſſe ſe negat. q: pcioꝶ captare incrementa non ſimplicitatis: ſed verſutie eſt. Joh. Chry. ſup Mat. Fuge foꝶ vt nec patiaris fraudẽ: nec facias. ¶ Idẽ. Prima laus ẽ chriſtiani: alienũ eſſe a foro: nullã cãm hr̃e cũ illo. ¶ Idẽ. Hõ mercator nunq̃z põt placere deo. ⁊ ió nullus chriſtianus debet eẽ mercator. aut ſi voluerit eẽ: pijciat de eccleſia dei. dicẽte pſo. qm̃ nõ cognoui negociationes: introibo i potẽtias dñi. ¶ Idẽ. Queãd

modū qui ambulat inter duos inimicos: volens ambobus placere τ nolens ſe cōmēdare: ſine maliloquio nō poteſt eſſe. neceſſe. eſt enim vt τ iſte male loquaᵗ de illo. τ ille male loquatur de iſto. ſic qui emit τ vendit ſine mendacio τ periurio eſſe non pōt. ¶ Idem. Qui comparat rem. infra de feneratoribus.

Hiero. Negociatorem clericum. ſupra de clericis.

¶ De feneratoribus.

Capitulum xlix.

Grego. in regiſ. Nos amatoribus vſurarum nulla ratione manus imponimus. Ioh. Chry. ſup Mat. Qui comparat rē vt illam ipſam integrā τ immutatā dādo lucretur: ille eſt mercator q de templo dei eijcitur. vnde ſuper oēs mercatores plus eſt maledictus vſurarius. ¶ Idem. Si quis rem cōparatā vendit mercator eſt τ maledictus. quāto magis maledictor erit q nō cōparatā pecuniā: ſed a deo datā ſibi dat ad vſuram. ¶ Idem. Nihil vſura turpius: nihil crudelius. alienas enim hec negociatur miſerias. τ lucrum alterius aduerſitatē facit τ mercedē expetit miſericordie velut timēs ne appareat miſericors: τ fictione mie ꝓfundiorem fodit foueā. in auxiliādo cōterēs inopem. τ in porrigendo manū expellens. τ ſuſcipiēs quidē vt in portum naufragio. τ ſubmittens hunc in vadis τ in antris. Amb. in epi. Non dabis pecuniā tuam ad vſuras qm̄ ſcriptum eſt: ꝙ is qui nō dedit pecuniam ſuam ad vſurā habitabit in tabernaculo dei. nam ille ſupplantatur qui vſurarum captat emolumentū. Itaqꝫ vir chriſtianus ſi habet dei pecuniam quaſi nō recepturus: aut terre ſortem quā dedit recepturus. ¶ Idem. Quid durius ꝙ̄ vt des pecuniam tuam τ ipſe duplum exigas. qui ſimplū non habuit quēadmodū duplum ſoluet. ¶ In vitis patrum. Cum nocetur aut iniuriaᵗ τ voluntarie parcit ꝓrio: hic ſm naturā xpi eſt: qui nec ledit nec leditur: hic ſm naturam ade eſt. Qui vero nocet aut iniuriatur: aut calūniā ingerit: aut vſuras exigit: hic ſm diabolū eſt. Sene. i epiſtola. Quid fenus τ calendariū. τ vſura niſi humane cupiditatis extra naturam qſita noīa. o miſerū ſi quē delectāt.

¶ De demonibus.

Capitulum l.

Grego. in mora. Hoſtis malignus quos ſctōs vigilantes minime ſupat eos dormientes grauius impugnat. quē tū hoc maligne acre ſupna diſpēſatio benigne puniri: ne in electorum cordibus ipſe ſaltem ſomnus a ꝓbatōis p̄cinio vacet. Idē. Maligni ſpiritus certis quibuſqꝫ vicijs ſinguli obſequi ſunt credēdi. Idē. Angelorum ſpiritus idcirco irremiſſibiliter peccauerūt ꝙ tanto robuſtius ſtare poterāt quanto eos carnis admixtio nō tenebat. homo vero idcirco poſt culpā veniam meruit. quia p carnale corpus aliquid quo ſemetipſo minor eēt accepit. Idē. Angelus ſua malicia cecidit hominem vero aliena proſtrauit. Idem. Occulte iuſte. e. licentia malignis ſpiritibus datur. vt quos volentes in peccati laqo ſtrangulant: in peccati penā etiā nolentes trahāt. Idē. Ita deus ſuper oia eſt vt ipſe ſub nullo ſit. leuiathan vero eius celſitudinis culmē aſpiciens: ſuo peruerſe libertatis adpetijt vt preceſſet ceteris: τ nulli ſubeſſet. Idē. Scimus ꝙ immundi ſpūs qui e celo etherco lapſi ſunt: in hoc celi terreqꝫ medio vagantur. qui tanto magis corda hoim aſcēdere ad celeſtia inuident. quanto ſe a celeſtibus p elatōnis ſue immundiciā ꝓiectos vident. Idem Alius lenis: alius triſtibus: alius timidis: alius elatis moribus exiſtit. quos ergo occultus aduerſarius facile capiat vicinis ꝓſpſionibꝰ deceptiones parat. Idē. Sathane voluntas ſemp iniqua eſt: ſed nunqꝫ poteſtas iniuſta. ꝙ a ſemetipſo voluntatē habet: ſed a dño poteſtatē. Idē in omel. In bonis operibus intenti niſi ꝯ malignos ſpūs ſollicite vigilemꝰ: ipſos irriſores patimur i penis quos ad malum perſuaſores habemus. Idē in regiſ. Tanto hoſtis callidus ꝯ nos deceptiōis ma

liminia ardentius exquirit. quanto nos celeſti patrie ferventius inhiare cognoſcit. Idẽ in dyal. Malignus ſpūs cogitationi: locutōni: atq3 operi noſtro ſemꝑ inſiſtit. ſi forte quid inveniat unde noſter apud examẽ eter ni iudicii accuſator exiſtat. Idẽ in paſto. Diabolus modo aliorum facta graviora: modo nihil eſſe qḋ perpetratū eſt: mō miſericordē deū loquit: mō adhuc tempus ſubſequens ſufficiens ad penitētiā pollicet. ut dū per hec decepta mens ducit ab intentiōe pnie ſuſpendat. quatenus tunc bona nulla pcipiat: quā nūc nulla mala contriſtant. Aug⁹ de ci. dei. Credendū eſt eſſe ſpūs nocendi cupidiſſimos: a iuſticia penitus alienos: ſuperbia tumidos: invidia lividos: fallacia callidos. q in hoc quidem aere habitāt. q: de celi ſupio rio ſublimitate deiecti merito irregreſſibilis tranſgreſſionis in hoc ſibi cōgruo velut carcere dannati ſunt. Idem. Sicut ipſi mali homines in terra: ſic etiā demones: non oia que volunt facere poſſunt: niſi quantū illis ordinatiōe ſinit illius cuius iudicia plena ne mo comprehendit: iuſte nemo reprehendit.

Idẽ. Mali angeli ſua poteſtate poti⁹ delectati velut ſuū bonum ipſi ſibi eſſent: a ſuperiore cōmuni omniū beatifico bono ad ꝓpria defluxerunt. et habētes elatōis faſtum, ꝓ excellentiſſima eternitate: vanitatis aſtuciam pro certiſſima veritate. ſtudia partiū ꝓ individua charitate ſuperbi: fallaces: invidi: effecti ſunt. Idẽ. Eſſe natura in qua nullū bonū ſit nō pōt. proinde nec ipſius diaboli natura inquantū natura eſt: malū qḋ eſt. Idẽ Avertat de⁹ li. ij. de invidia. Leo ī ſer. Diabolus oim diſcutit ꝯſuetudies: ventilat curas ſcrutat affect⁹: et ibi cās q̄rit nocēdi ubi quē q3 viderit ſtudioſi⁹ occupari. Ieſebeo ch xv. in ſermone. zelatur diabolus hoīem q: ipe d̄ celo corruerat. Videbat eni3 adam paradiſi eſſe colonū: et inflatus invidia induit ſerpentis imaginē. [illegible] quia primo quidem poſt peccatum deſꝑatione uſus eſt: poſtea vero ex deſperatione in invidiā incidit et ſuperbiā. Cyprianus in epiſtola. Lata et ſpacioſa itinera vite letalis. illic illecebre et mortifere voluptates. illic diabolus blanditur ut fallat: arridet ut noceat: illicit ut occidat. Ambro. in ſermōe. Pater diabolus nō diligit filios ſuos: ſed odit. ſic amat diabolus filios ſuos ut perdat: ſicut amat gluto pecullum ut comedat. Iſiđ. in ethymo. Preſciūt demones futura multa: unde et ſolēt reſpōſa aliqua dare: ineſt enim illis cognitio rerum pluſq3 infirmitati humane. partim ſubtilioris ſenſus acumine: partim experientia lōgiſſime vite: partim per dei iuſſum angelica revelatione. Idẽ. Diabolus hebraice dicit deorſum fluens. q: qui quietus in celi culmine ſtare ꝯtempſit: ſuperbie pondere deorſum corruens cecidit. Grece vero diabolus criminator dicitur. Idẽ de ſum. bo. Diabol⁹ non eſt iniſſor: ſed incentor potius malarum cogitationū et oim vicioꝝ. neq3 enim alibi cōcupiſcentie fomenta incendit: niſi ubi prius prave cogitationis delectationes inſpexerit.

Idem. Tunc contra eū quē poſſidet diabolus acrius ſevit quando ſe divina virtute ab eo expellendum cognoſcit. Bern. in ſermone. Ledit nos iniquitas diaboli atq3 verſucia. ſed multo amplius cum noſtra ſimplicitas et miſericordia torquet. humilitatem noſtrā non ſuſtinet: urit̄ charitate nr̄a: manſuetudine et obediētia cruciat.

Finit liber primus de pſonaꝝ varietate.

Capitula ſecundi libri.

De temptatione	i.
De cogitatione	ij.
De delectatione	iij.
De conſenſu	iiij.
De peccato	v.
De ſuperbia	vi.
De vanagloria.	vij.
De invidia	viij.

De ira ix.
De acidia x.
De auaricia xi.
De gula xij.
De luxuria xiij.
De perplexitate xiiij.
De ꝯflictu viciorꝫ ⁊ virtutū xv.
De gratia xvi.
De penitentia xvij.
De contritione xviij.
De confeſſione xix.
De ſatiſfactione xx.
De virtute xxi.
De tribus theologicis xxij.
De fide xxiij.
De ſpe xxiiij.
De charitate xxv.
De quattuor cardinalibus xxvi.
De prudentia xxvij.
De memoria xxviij.
De intelligentia xxix.
De ꝓuidentia xxx.
De fortitudine xxxi.
De conſtantia xxxij.
De patientia xxxiij.
De perſeuerantia xxxiiij.
De temperantia xxxv.
De continentia guſtus xxxvi.
De continētia tactus xxxvij.
De continentia viſus xxxviij.
De continentia auditus xxxix.
De clementia xl.
De modeſtia xli.
De iuſticia xlij.
De obedientia bona xliij.
De obedientia mala xliiij.
De oratione bona xlv.
De oratione mala xlvi.
De donis xlvij.
De beatitudine xlviij.
De elemoſyna bona xlix.
De elemoſyna mala l.

¶ Incipit liber ſcđs de principaliū viciorꝫ ⁊ virtutū multiplicitate.

¶ De tentatione.

Capitulū i. Gregorius.

n

Iſi miſericors deus cū viribus tentamenta modificet: nullus, pfecto eſt q̄ malignorꝫ ſpirituum inſidias nō corruēs portet. ¶ Idē Sancta eccleſia tranſire ſine labore tentationis non poteſt ipa peregrinatōis. que etſi foris apertos hoſtes nō hꝫ: intus tñ tolerat fictos fratres. ¶ Idē. Plerūq̄ q plus ſunt a li.i. de pſcēti bus. Aug' ꝯ iulianū. Quia re- humana miſeria peior hoſtis eſt cauēda ſupbia. ideo nimirꝫ nō penitus extinguitur i carne ſanctorꝫ ꝯtinentium iſta carnalis ꝯcupiſcentia: vt dum pugnatur aduerſus eā: periculorꝫ ſuorꝫ animus admoneatur ne ſecurus de meritis per ſuperbiā inflетur. ¶ Idem. In nobiſipſis ſola infirmitas ē cauſa pugnādi. ⁊ rurſus infirmitas eſt admonitio non ſuperbiendi. proinde vt virtus qua hic ſupbiri poteſt nō ſuperbiat: eadem virtus in infirmitate tentationis perficitur. Iſi. de ſumbo. Diabolus ſerpens eſt lubricus. cuius ſi capiti .i. prime ſuggeſtioni nō reſiſtitur: totus in interna cordis dum non ſentitur illabitur.

Ambro. ſuper Lu. Tentatōem nō vt inimicam timere debem⁹ ē enim cauſa victorie materia triumphorꝫ. ¶ Idem. Tunc ille q̄ tentatōem non ſenſit in hoc ſeculo: raptus ē ad inferos: ⁊ ſepultus in inferno. Iohan. Chryſ. ſuper Math. In primis grauis et inſupabilis eſt impetus diaboli. q̄ ſi quis forti animo ſuſtinuerit eū ſtatim inueniet infirmiorē. Quanto enim plus repercuſſus fuerit: tanto magis tepeſcit ⁊ deficit. Idem. Qui murmurat de periculo tentatōis: murmurat de premio ꝓbationis. in nullo enim negocio poteſt requies inueniri: niſi preceſſerit labor. quanto magis in ſpiritualibus rebus niſi pceſſerit tētatio nō pōt eſſe ꝓbatio

Bernardus ſup cantica. Impulſus euerſus ſum vt caderē: ⁊ dominus ſuſcepit me. Queris quis ille ſit impulſor. nō eſt vnus. Impulſor: diabolus: impulſor: mundus: impulſor: homo. Quis ille homo ſit queris: quiſq; ſui. Idem. Neceſſe eſt vt veniant temptationes. quis eni; coronabitur niſi legitime certauerit. aut quō certabunt ſi deſit qui impugnet. Tu vero accedens ad ſeruitutē dei: ſta in timore: ⁊ prepara aiam tuā ad tentationem. certi nāq; ſint oēs qui pie volunt viuere in chriſto perſecutionē ſe paſſuros. Idē in ſermone. Oramus quotidie vt dei voluntas ſicut in celeſtibus facta eſt creaturis: ſic fiat ⁊ in terrenis. vt ſicut angelus ſic ⁊ hō adherens deo vnus ſpūs cū eo ſit. Sꝫ heu me: quot obſtacula ſeparant: quot ꝓhibēt impedimenta. Obijcit enim ſeſe mediam malicia noſtra: infirmitas nrā: ↄcupiſcentia noſtra. ⁊ ignorantia noſtra. Idem. Heu me dn̄e deus meꝰ: vndiq; mihi bella: vndiq; tela volant: vndiq; pericula: vndiq; impedimēta. Quocunq; vertā me nulla vſq; ſecuritas eſt. ⁊ q̄ mulcent ⁊ que moleſtāt timeo: ⁊ eſuries ⁊ refectio: ⁊ ſomnus ⁊ vigilie: ⁊ labor ⁊ requies militant contra me.

De cogitatione. Capitulum ij.

Grego ſuper Eze. Sic ſepe cogitationi bone cogitatio ſiniſtra adiungitur. vt vix ipſe qui eaſdē cogitatōnes generat animus agnoſcat. Idē i moralibus. Tanto longius mens a neceſſarijs ceſſat. quanto inania latius cogitat. Idē. Sancti viri q̄ꝫtum agere pn̄t ne exterius labant in opere: tn̄ interiꝰ nequaq̄ꝫ agere pn̄t: ne vnq̄ꝫ labant in cogitatōe. Idē. An oculos dei vacue nō trāſuolant cogitatōes nr̄e: ⁊ nulla momēta ſpis p aium tranſeūt ꝑter retributōnis actū. Idē in regiſ. Illud ab oipotenti deo polluni eſſe in ope oſtendit: qd ex polluta cogitatōis radice generat. Idē i paſto. Nihil in nobis eſt corde fugacius: qd a nobis totiēs recedit: quotiēs p prauas cogitationes defluit. Iſid. de ſum. bo. Ferre cogitationes ſine pfectione vicioꝝ nō eſt ad dānationē: nec eſt occaſio ſubeundi diſcrimis. ſed potius augēde virtutis. Idē nō ē peccatū qn̄ nolētes imaginibus nocturnis illudimur. ſed tūc eſt peccatū: ſi anteq̄ꝫ illudamur: cogitatōis affectibus ꝑuenimur. Idē. Cogitatio praua delectatōem. infra li. iiij. c. de cōſuetudine. Bern̄. de ↄſidera. In acquiſitione ſalutis nemo tibi germanior: vnicus matris tue: ↄ ſalutē ꝓpriam cogites nihil: minus dixi q̄ꝫ dixiſſe debuerā: quicqd ſe cogitationi offerat qd nō quoquo modo ad tuam ipſius ſalutem ꝑtineat reſpuendū eſt.

De delectatione. Capitulum iij.

Grego. in mora. Eſſe ſine delectatōne anima nunq̄ꝫ pōt. nā aut in infimis delectat: aut in ſumis. ⁊ quanto maiori ſtudio exercet ad ſūma: tanto maiori faſtidio torpeſcit ad ima. quātoq; acriori cura inardeſcit ad infima: tanto torpore dānabili frigeſcit a ſūmis. Utraq; enim ſimul ⁊ eq̄liter amari nō poſſunt. Qui ergo terrenarū rerꝫ amore vincit: in deo nullatenꝰ delectat. Idē. Deū apphēdere nō valet: q adhuc i delectatōe peccati iacet. Idē. Unuſqſq; ſupbus rector: ſupra li. i. de platis mal'. Idē. Mentē nequaq̄ꝫ cogitatio immunda inquinat cū pulſat. ſed cū hanc ſibi p delectatōem ſubiugat. Idē. Cū culpa animū temptat: neceſſe eſt. vt breuitatē ſue delectatōis aſpiciat: ne ad eternā mortē iniquitas rapiat. cum ↄſtet q ad terminū citius mortalis vita percurrat. Idem. Sepe bono operi dum laus hūana obuiat: mentē opantis immutat. que q̄uis queſita nō fuerat: tn̄ oblata delectat. cuius delectatione dū mens bn̄ opantis reſoluit: ab omni intentione intimi vigoris q̄ntotius diſſipat. Idē. Quiſqs in hoc mūdo appetit ꝓſperari: ceteros excedere rebus ⁊ honoribꝰ tumere: huic nimiꝛ cura ſecularis in delectatōe eſt: quies in labore. Iſi. ↄ ſum. bo. Cogitationes illicitas ingerere demonū eſt. cogi.

tationibus oblectari puerſio nr̄m eſt. Aug⁹ de ỽbis apli. Quicqd pctōꝝ in dictꝭ i factꝭ in cogitatōibus eſt:nō oriūt niſi ex mala cu piditate.nō ìputanť niſi ex illicita delectatōe. Huic igitur illicite delectationi ſi reſiſtam⁹: nō regnat pctm̄ in noſtro mortali corpore.

Idē. Mortua eſt vna delectatio ſed viuit altera:ꝛ illi dū nō ꝯſenſ eā mortificas.cū ceperit oīno nō delectari mortificaſti.hec ē actio noſtra.hec eſt militia noſtra.

De cōſenſu. Capitulum iiij.

Grego.in mor. Concupiſcētie carnalis oſtia dū ꝯſenſus nr̄ apit:ad innumera nōs corruptōis mala ptrahit. Idē. Proximoꝝ mala que qs corrigere nō valet:taceat.que cū corrigi loquēdo pūt:ſilentiū conſenſum eſſe pertimeſcat:ꝛ ſi ea que tacet tolerat:non tamen in aīo virtus doloris occultet. Idē. Sciendū eſt aliō eē [illegible] de tentatione carnis [illegible] aliō vero dū per conſenſum delectationis [illegible] plerūqꝫ enim cogitatione praua pulſat:ſꝫ reſiſtitur:plerūqꝫ autem cū peruerſum qd cōcipit:hoc intra ſemetipm̄ p ꝯſenſus ꝺſideriū voluit. Idē in ome. Ille vere deum amat cuius videlicet mentē delectatio praua ex cōſenſu nō ſupat.nam tanto quiſqꝫ a ſuperno amore diſiungiť:quanto inferius delectatur.

Aug⁹ de mendacio. Tunc ꝯſentimus cū approbamus ꝛ volumus. Idē. Pudiciciā corpis nō ꝯſentiēte aut nō pmittente anima:nemo violat.quicqd enim nobis inuitis ꝯtingit in noſtro corpe:nulla impudicicia eſt.

Idem in epiſtola. Bene agere ꝛ illicita n̄ phibere:ꝯſenſus erroris eſt. Idem ſuper gene.ꝯ [illegible] Si ratio [illegible] conſenſerit qd [illegible] decreuit.de omni vita bona tanqꝫ de paradiſo expellitur homo:ꝛ iam ei peccatū imputatur etiam ſi nō ſequatur factū:que rea tenet in ꝯſenſione ꝯſcientia. Bern̄.in medita. Demonū eſt malas ſuggeſtiones ingerere:noſtrum eſt illis nō ꝯſentire.nā quotiens reſiſtimus:diabolū ſuperamus:angelos letificamus:deū honoramus. Idem in ſermone. Si carnalibus diſtrahor deſiderijs:ꝛ illis qd abſit conſenſero quantum poſſum etiam ſi non ſequať factum:in morte quidē ſum mortuus vtiqꝫ ꝛ ꝯſequenter ſepeliend⁹ in infernū. Idē. Nulla eſt his qui ſunt in chriſto ieſu damnatio:ſi ꝯcupiſcentie ſenſus ſit abſqꝫ conſenſu. Idē. Peccatum in foribus eſt:niſi mi ꝑe apias nō intrabit:appetitus in corde prurit:ſed ſubter te ē:niſi tu ſpōte ceſſeris nil nocebit. Audi ꝯſolationē:conſenſum cohibē ne preualeat appetitus ꝯcupiſcētie ꝛ īmaculatus eris. Idē. Poteſt inimicus excitare tentationis motum:ſed in te ē ſi volueris dare vel negare cōſenſū. Idē. Nemo fratres. Infra li.iiij. de correptione bona.

De peccato. Capitulum v.

Grego.ſuper Ezech. Quotiens [illegible] quotiens [illegible] delinquimus:deum ꝯ nos totiens irritamus. Idē. Diſtricta ſunt oīpotētis dei iudicia:ꝛ qui pctōrem diu expectat vt redeat: non redeuntē atqꝫ ꝯtemnentē grauius damnat. Idem. Peccatū quippe qd p penitētiā citius nō deleť aut peccatū eſt ꝛ cauſa peccati.aut peccatū ꝛ pena peccati.aut peccatū ſimul ꝛ cauſa ꝛ pena peccati. Idem. Ora vicios culpe ſunt:que ſupinducta ſpecie virtutis virtutes ſe mentiuntur eſſe. Idem in mora. Peccatū qd penitētia non diluit:ipſo ſuo pondere mox ad aliud trahit. Idem. Tribus modis peccatū admittiť.ſ.ignorātia. infirmitate:ꝛ ſtudio:ꝛ grauius quidem infirmitate qꝫ ignorantia.ſed multo grauius ſtudio qꝫ infirmitate peccatur. Idē. In grauibus peccatis quis poſitus:cū ſuis premiſſ alicna nō diluit. Idē in paſto. Nōnūqꝫ in paruis deterius qꝫ in maiore culpa peccatur. Maior eniꝫ quo citius qꝫ ſit culpa agnoſcitur:eo etiā celeri⁹ emēdať.minor vo dum quaſi nulla crediť:eo peius quo ꝛ ſecurius ī

vſu retinet. Idem in regiſ. Apud hoīes
culpa: ⁊ apud deū pena eſt: nolle queq̃z bo-
num imitari qḋ placet. Idē. Plerunq̃z
qḋ in laicis culpa eſt: hoc crimē eſt in ſacro
ordine ↄſtitutis: Idē. Nōnunq̃z dn̄s. In
fra li. iiij. de certamie. Aug⁹ de ↄfeſ. Ibā
ad inferos portantes oīa mala q̄ ↄmiſerā: ⁊
in te: ⁊ in me: ⁊ in alios multos: ⁊ grauia ſup
originalis peccati vinculū. Idē de ci. dei.
Pauciſſimi ſunt tante felicitatis: vt ab ipſa in
eunte adoleſcentia nulla damnabilia peccata
ↄmittant. Idē. Que ſint iſta peccata que
ita impediūt puentōem ad regnū dei vt tn̄ ſā
ctoꝝ amicoꝝ meritis impetrēt indulgentiā:
difficillimū eſſe inuenire piculoſiſſimū ē dif
finire. Idem. Nūc vſq̃z adeo. Infra lib.
iiij. de volūtate mala. Idē de ſpū ⁊ littera.
Sicut nō impediunt a vita eterna iuſtū q̄daȝ
peccata venialia ſine quibus hec vita nō du
cit. ſic ad ſalutē eternā nihil pſunt impio ali-
qua bona opa: ſine quib⁹ difficil' iue vita cu
iuſlibet peſſimi hoīs inuenit. Idē ↄ̈ iulia
num. Diluunt in baptiſmate cuncta peccata
⁊ originaliter tracta: ⁊ ignoranter vel ſciēter
adiecta. Idē. Cū nō ad ſuū referunt au-
ctorē dona dei: hoc ipſo male his vtētes effici
unt iniuſti. Idē ad Oroſium. Malū na
tura nō eſt: ſed priuatio boni hoc nomen ac-
cepit. Idē de baptiſmo paruuloꝝ. Sicut
eoꝝ p quos renaſcunt paruuli iuſticie ſpūs mi
ſſione ſua traijcit in eos fidē quā volūtate p-
pria nōdū hr̄e potuerūt. ſic eoꝝ per quos na
ſcunt caro peccati traijcit in eos noxā quam
nōdum vita ppria ↄtraxerūt. Idē in me-
ditatōibus. Certe o miſer hō ipſa ſola pl⁹ eſt
vitanda peccati feditas: q̃z quelibet tormen-
toꝝ immanitas. Idē in epiſtola. Quem
non poteſt diabolus deuorare ſeductū ad ne
quitiam: famā ipſius inquinare conat. vt ſi fi
eri poteſt opprobrijs ⁊ maloꝝ linguaꝝ d̄tra
ctione deficiat. ⁊ ſic ī ei⁹ fauces ruat. Si autē
nec famam innocentis maculare potuerit: h
ci perſuadere tentat: vt per maliuolas ſuſpi-
cationes de fratre ſuo iudicet. ⁊ ſic ab illo im

plicatus abſorbeatur. Idem de virginita
te. Quia ſatagentibus vigilantibuſq̃z ne pec
cent ſubrepunt quodāmodo ex humana fra
gilitate peccata: q̃zuis parua: q̃zuis pauca. ſi
tamen nulla eadem ipſa magna fiunt et gra-
uia: ſi eis ſuperbia incrementū ⁊ pondus ad
iecerit. Idem de paciencia. Tāto recius
maiori ſupplicio dignū iudicaueris animū.
quanto magis vicijs ſubdit inſtrumenta vir
tutū. Idē de penitētia. Nullū peccatum
adeo paruū qḋ nō creſcat neglectū. nō enim
ↄſiderandū eſt quid fecerit: ſed quē offend-
rit q̃z bonus: q̃z benignus: q̃z pius. Idē.
Qui peccat ⁊ grām ſuā recupare non amat
⁊ nunq̃z curat ab eo diligi qui totus ē amor
⁊ charitas. nec ad illud tendit vn̄ ſumpſit ar
ram: in ſpiritū peccat: ⁊ nunq̃z poſt mortem
ſicut nec viuens conſequet veniam. Idē
ſup cano. Iohis. Iſta que dicimus peccata
leuia noli ↄtēnere. ſi ↄtēnis qn̄ ponderas ex
paueſce qn̄ numeras: multa leuia faciūt vnū
grande. Ad idem de. x. cordis: ⁊ ſuper Ioh.
Gre. in paſ. Iſiḋ. de ſum. bo. Item Aug⁹
Ex quo incipit hō. ſupra de homine. Idē
Voluntas auerſa. Infra li. iij. de voluntate.
Ambro. de offi. Qui nō repellit a ſocio ſuo
iniuriam ſi poteſt: tm̄ eſt in vicio q̃z ille qui
facit. Idem in apolo. Peccatū donatur
per gratiā: delet per ſanguinē crucis. regit p
charitatē: Ioh. Criſ. ſuper ioh. Excogi
ta quantū eſt malū nos ex hoībus pares an-
gelis ad feras trāſponere. Ventri enim ſerui-
re ⁊ pecuniaꝝ concupiſcentia detineri: ⁊ ira
ſci ⁊ mordere: ⁊ calcitrare: nō hoīm ſed fera
rū eſt. Iſido. de ſum. bo. Si vnū viciū di
ſtricte iudicet: ⁊ alia negligant: inanis eſt la
bor. Idem. Iudicio diuino in reatu ne-
quiori labuntur: qui diſtinguere minora ſua
facta contēnunt. Idem. Maioris eſt cul
pe manifeſte q̃z occulte peccare. dupliciter
enim reus eſt q apte delinquit. q: ⁊ agit ma-
lum: ⁊ docet malū facere. Vn̄ eſaias. Pec-
catū ſuū quaſi ſodoma p̄dicauerūt. Bern̄.
in ſermo. Cauete ne quos parua reputet quan

quilibet parua ſcienter cōmiſſa. nemo dicat in corde ſuo: leuia ſunt iſta: non curo corrigere: non eſt magnum ſi in his maneā venialibus minimiſq3 peccatis. Hec eſt impenitentia dilectiſſimi: hec blaſphemia in ſpm̄ſanctū: blaſphemia autem irremiſſibilis eſt. Anſel. de ſiſtu. Natura peccati eſt vt non facile videatur ab illo qui eo premit. ſed mox vt ceſſauerit ⁊ ab illo ſe alienauerit: tunc demū cōſiderat in quanta feditate ⁊ miſeria iacuerat

Idem. Si hinc peccati pudorem lib. iiij. de innocentia.

¶ De ſuperbia.

Capitulum vi.

g Rego. in mora. Septē principalia vicia de ſupbie virulenta radice ꝓducunt. ſ. inaniſgloria: inuidia: ira: triſticia: auaricia: ventris ingluuies: luxuria.

Idē. Scimus ꝙ aliqñ minus eſt in corporis corruptione cadere: ꝙ cogitatione tacita ex deliberata elatione peccare. Sed tñ min⁹ ſuperbia turpis creditur: minus pctm̄ a ſimplicibus iudicat. luxuriā vero eo magis erubeſcunt hoīes quo ſimul oēs eam turpē eē nouerūt. Idē. Quiſq3 ſupbie. Infra li. iij. de dijudicatōe. Idē. Cūctis ſupbia apud ſe cogitatione tumentib⁹ ineſt clamor in locutōne. amaritudo in ſilētio: diſſolutio in hilaritate: furor in triſticia. inhoneſtas in actione. honeſtas in imaginatione: erectio in inceſſu: rancor in reſponſiōe. Horꝝ mens ſemp eſt ad irrogandas ꝯtumelias valida: ad tolerandas infirma. ad obediendum pigra: ad laceſſendos vero alios importuna. ad ea q̄ facere ⁊ dȝ ⁊ ꝓualet ignaua. ad ea vero q̄ facere nec debet nec ꝓualet parata. Idē. Hoc ꝓpriū arrogantiū eſſe viciū ſolet: vt ⁊ pauca credāt q̄ ipſi multa dixerūt. ⁊ multa credūt q̄ ipſis pauca dicunt. q2 enim ſua dicere ſp volūt: aliena audire nō pñt. Idē. Tolerabili⁹ deo ē vt in īfirmitate atq3 ignorātia cū hūilitate qſq3 iaceat: q̄3 cū elatōne cordis alta ꝯprehendat.

Idē. Adiuuare imbecillē charitatis ē: adiuuare vo velle potentē elatōis eſt. Idez. Per elationē plerūq3 ad ſeniū ſuata ꝟginitas viciat. q2 enim negligitur humilitas cordis: remis iudex deſpicit etiā integritatē corporis. Idē. Difficile in ſe qſq3 inueteratā ſuperbiā deprehēdit: q2 nimirū hoc vicium quanto magis patimur: tanto minus videmus. Idem. Arrogantes ſicut inflantur laudibus: ita correptōibus inflāmantur: ⁊ a quolibet ſe vel iuſto rephēdi deſpiciūt: mox q3 in malis ſuis fomitē defenſionis exquirunt. Idē. Omnino difficile eſt vt elatio q̄ regnat in corde: nō erūpat in voce. Idē. Arrogantes graue ſe dānum ꝑpeti iudicant: ſi ſcientiā ſuam breuitate ꝯſtringāt. Tanto enī ſemetipſos credunt doctiores oſtendere: q̄nto ſe poterūt multiplicitate loquacitatis aperire. Hiero. in epiſtola. Initiū oīs peccati ſuperbia eſt: que natōe celeſtis: ſublimiū mentes inhabitat. ſub cinere ⁊ cilicio latitans.

Idem. Nihil ita a puericia vitare conatus ſum: ſicut tumentē animū: ⁊ erectam ceruicem: dei ꝯtra ſe odia ꝓuocantē. Noui enī magiſtrū ⁊ dn̄m meum in carnis humilitate dixiſſe. Diſcite a me q2 mitis ſum ⁊ humilis corde. Aug⁹ in regula. Alia quecūq3 iniqtas in malis opibus exercet vt fiant. ſupbia vero etiā bonis operibus inſidiat vt pereant.

Idem de virginitate. Menſura hūilitatis cuiq3 ex menſura ipſius magnitudis data ē. cuiq3 eſt valde piculoſa ſupbia q̄ ampli⁹ amplioribus inſidiat. Idē. Quia ſatagētib⁹ ſupra in. c. de peccato. Idē de grā noui teſtamenti. Superbia odit ꝯſortiū: ⁊ quantū in ipſo eſt ſolus cupit eminere omnis ſuperbus

Idē de ci. dei. An forte corrigi pudet: et hoc vicium nō niſi ſupborꝝ eſt. Idez. Superbia peruerſe imitat deū: odit nāq3 cum ſocijs equalitatē ſub illo. ſ3 imponere vult ſocijs dn̄ationem ſuā ꝓ illo. Idem. Facilius ſeruit homini q̄3 libidini. cum ſeuiſſimo dominatu vaſtet corda mortaliū: vt alias omittam libido ipa dominandi hominibus alijs.

Idem. Audeo dicere. Infra li. iij. de recidiuatione. Idē in epla. Fit miris modis

in anima hoīs vt de falſa humilitate magis inflet q̄ſ ſi apertus ſupbiret. Idē de ꝯfeſ. Humiliaſti tanq̄ʒ vulneratū ſupbū: et tumo re meo ſepabar abs te: et nimis inflata facies claudebat oculos meos. Idē. Plus ho-ſtis vincit in eo quē plus tenet: et de quo plu res tenet. plures aūt ſupbos tenet noie nobi litatis: et ſb hīs plures noie auctoritatꝭ Joh. Chryſo. ſup Joh. Supbia in nobis exiſten-te oīs nr̄a vita immūda fit. etſi ſobrietatē: et ſi v̄ginitatē: et ſi ieiuniū: etſi orōes: etſi elemo ſynam: etſi quecūqʒ aliud pficiat⁹. Iſi. de ſūmo bo. Supbia ſic ē origo oīm criminū. ita ruina cunctaꝝ virtutū. ipſa enim eſt i pctō pri-ma. in ꝯflictu poſtrema. Idē. Ois peccās ſupb⁹ eſt: eo q̄ faciēdo vetita ꝯtēptui hʒ di-uina pcepta. Bern̄. de. xij. gra. Glorioſa res humilitas: q̄ ipſa quoqʒ ſupbia palliare ſe appetit ne vileſcat. Idē. Arrogās ꝺ alia oī re plus ſibi credit q̄ʒ alijs: de ſeipſo plus alijs credit q̄ʒ ſibi. Idē. Monach⁹ pſum ptuoſus prim⁹ in ꝯuentib⁹ reſidet: in ꝯſilijs primus reſpōdet. nō vocatus accedit. nō iuſ-ſus ſe intromittit. recordiat ordinata: reficit fctā. Quicqd ipſe nō fecit aut ordinauit: nec recte factū nec pulchre eſtimat ordinatū. iudicat iu dicātes. preiudicat iudicaturis. Si cum ipſe aduenerit nō pmoueat ad priorattū. abbatē aut inuidū iudicat aut deceptum. Idē ſup can. Argumentū ſupbie priuatio grē eſt. hu-milib⁹. n. dat deus grām. n. ſʒ ſuperbis reſiſtit. Idē. Pernicioſa pauptas: penuria meri toꝝ: preſūptio aūt ſpūs: fallaces diuitie. et iō diuitias et pauptatē ne dederis mihi dn̄e.

¶ De vanagloria.

Capitulum. vij.

S ℟ ego. in mora. Inobediētia: iactā-tia: hypocriſis: ꝯtentiōes: ptinacia: di-ſcordie: et nouitatū pſumptiōes oriū-tur de inanigloria. Idē. Quatuor ſūt ſpe cies qbus oīs tumor arrogātiū demonſtrat: cū bonū aut a ſemetipſis hre ſe eſtimāt. aut ſi datū deſup credāt p ſuis ſe h̄ accepiſſe me-ritis. aut certe cū iactant ſe hre qđ nō habēt. aut deſpectis ceteris ſingularit̄ videri appe tunt hre qđ habēt. Idē. Sepe bono opi ſupra. c. de delectatōe. Idē. Qui accepta bona ſibi arrogat: ſuis ꝯ deū donis pugnat. Idē. In cogitatiōe tumidi ꝓprij fauores oriuntur: ſibiqʒ de ſingularitate ſapientie blā ditur. ipſa fatuitas penſat ea que audierit. ac verba que pfert: et mirat̄ ſua: et deridet alie-na. Item. Cuncti vaneglorie. Infra li. iij. de ꝺūdicatione. Idē. Sicut labor iuſtoꝝ eſt videre praua nec corrigere. ita grauius ē [illegible] arrogantiū [illegible]. Idē. Quaſi latrunculus ē appetitus lau-dis humane. q̄ rectū iter gradiētib⁹ ex la-tere iūgitur. vt ex occultis educto gladio gra dientium vita trucidetur. Idē. Agit̄ vt añ iuſti iudicis oculos fouea mentis fit memo-ria virtutis. q̄ remiſcendo qđ geſſit dum ſe apud ſe erigit: apud humilitatis auctorem ca dit. Iſi. Maxime p cenodoxiam ſupra ꝺ monachis malis. Idē. Qui ex deteriore. ſupra de incipientib⁹. Joh. Chry. ſup Jo hānem. Gloriā vanā cupe inglorīatio eſt: glo ria aūt vera eſt hāc deſpicere: et nullam eius curā facere. ſed ad id qđ deo placet oīa et di cere et facere. Idē. Qui oīum ꝯtemptū pecuniarum habuerunt. et nulli huius mūdi imaginationi ſe immiſcuerūt: et magis tyran nicas corpoꝝ ꝯcupiſcentias domuerunt. hi multotiens capti a vanagloria omnia perdi-derunt. Idem. Si laudes amamus. eas q̄ a deo ſunt diligentius queramus. Nam que quidē ab hoībus eſt laus: qualiſcūqʒ fuerit ſimul vt apparuit perijt. Aug⁹ de confeſſi. Dn̄e gloria noſtra tu eſto: ꝓpter te ametur et verbū tuū et nomē tuū timeat̄ in nobis. q̄ enim laudari vult ab hoībus vitupante te: n̄ defendet̄ ab hoībus. iudicāte te. nō eripiet̄ dānante te. Ambro. de offi. Fortitudo glo-rie caueat appetentiā. que frequenter nocuit imoderatius appetita. ſemp aūt nocuit vſur pata. Bern̄. in epiſtola. O ſtulti filij adā: qui ꝯtēnentes pacē: et gloriā appetētes: et pa cem perdunt et gloriam.

De inuidia.
Capitulum viij.

Grego. in mora. De inuidia: odiuꝫ:
g ſuſurratio: detractio: exultatio in ad
uerſis primi: ꝛ afflictio in proſpe-
ris naſcitur. Idē.. Qui poſt puniendi ſūt
retributionis ſupplicio: nūc ſemetipſos affi-
ciunt inuidie tormento. Idē. Inuidia iraꝫ
generat: quia quāto interno liuoris vulnere
animus ſauciatur. tanto etiā manſuetudo trā
quillitatis amittit. Idē. Dū electi pficiūt:
reprobi ad rabiē furoris ꝛ inuidie excitantur
ꝛ bona naſcentia que nolunt imitari grauiꝰ
perſequunt. Idem. Inuidi dum bonum.
Infra li. iij. de ſtultiloquio. in accuſatōe. Idē.
Antiquus hoſtis vnde bonos cernit p cha
ritatem ,pduci ad gloriā. inde peruerſos per
inuidiam rapit ad penam. Idem in omē.
Quicquid in mundo concupiſcimus. h pro
culdubio ,primis inuidemus. videt etenim
qꝛ nobis deſit quod alius aſſequit. Ioh.
Chryſ. in ſermo. O zelus: o inuidia omi ma
licia cumulata. Inuidia ignis inextinguibi-
lis eſt. etenim ſicut tinea ꝯmedit veſtimentū.
ſic ꝛ inuidia cum qui zelat conſumit. cū autē
cui inuidet clariorē reddit. Idē ſup ioh.
Inuidere paſſio ꝛ fornicatione ꝛ adulterio
multū eſt deterior. Idem. Inuidi oculus
liquatur triſticia: inuidus cū morte viuit con
tinua. Augꝰ de doc. chriſtian. i. Auertat de
us inuidie peſtem ab animis omniū nedum
chriſtianoꝝ. Viciū enim diabolicum eſt inui
dia. quo ſolo diabolus reus eſt ꝛ inexpiabi
liter reus. Non enim dicit diabolo vt dam
netur: qꝛ adulteriū ꝯmiſiſti: furtum feciſti: vil
lam alienam rapuiſti. ſed qꝛ homini ſtanti tu
lapſus ꝯtinuo inuidiſti. Idem de v̓ginita
te. Superbiā ſequit inuidia tanqꝫ filia ꝛ pe-
diſſequa. Eam quippe ſuperbia cōtinuo pa
rit. nec vnqꝫ eſt ſuperbia ſine tali prole atqꝫ
comite. Hiero. in epiſtola. O inuidia pri
mū mordax tui. o ſathane calliditas ſemper.
ſancta perſequens. Iſido. in ſyno. Inui-
dia cuncta bona ardore peſtifero deuorat. In
uidia anime tinea ſenſum ꝯmedit. pectꝰ vrit.
mentē afficit. cor hoīs quaſi quedā peſtis de
paſcit. Anſel. de ſilicu. Qui bonis alteriꝰ
arridet: ſanctis conſentit. qui vero iuidet dia
bolus ſimilis eſt. Siquidē magis puto eē ſal
uatiōem ſperandā eius qui paꝝ boni facit ꝛ
factis alioꝝ fauet: qꝫ illius qui multa ꝛ inui-
det alijs. Sene. in prouer. Nondum felix
es ſi nondum turba te deridet. Naꝫ etſi nul
los tibi inimicos facit iniuria: multos facit in
uidia. Glo. ſuper pſal. cxxij. Ira ꝛ iuidia
iudicio carent.

De ira.
Capitulum ix.

Grego. ī moral. De ira rixe: tumor
g mentis: ꝯtumelie: clamor: indignatō
blaſphemie proferuntur. Idem.
Plerūqꝫ mentē ſub obtentu iuſticie ire im
manitas vaſtat. ꝛ dum quaſi ſeuit zelo recti-
tudinis. rabiē explet ira furoris. Idē. Qui
humanoꝝ actuū ſubtili examine greſſus enu
merat: iram ſine voce iudicio. iram in voce
concilio: iram vero in voce atqꝫ ſermone ge
henne ignibus mancipiat. Idem. Plus
ſemper ira ī vindicta erigit: qꝫ de iniuria ac
cipit. Idem in dialo. Tanto metuenda ē
ira iuſtoꝝ: quanto ꝛ ꝯſtat qꝛ in eoꝝ cordibꝰ
ille preſens eſt qui ad inferendam vltionem
quā voluerit inualidus nō eſt. Idē in re
giſ. Ira etiā cū delinquentiū culpas inſequit
non debet menti noſtre quaſi dn̄a preire: ſed
poſt rationis tergū quaſi ancilla rōis ſubni
xius famulari. Idē. Nemo pōt diligere il
luꝫ quē ex ira vel odio nō vult videre. Idē
Ira ſi ſemel mentē poſſidere cepit: iuſtū eē
deputat etiam illud quod crudeliter facit.
Idē in paſto. Illa que mater eſt omniuꝫ
cuſtoſqꝫ virtutū per ire vel impatiētie viciū
virtus charitatis eneruatur. Hierony. in
origi. ſup mich. Prope modū naturale ē vt
ꝛ nurus ſocrū: ꝛ ſocrus oderit nuꝝ. Au-
guſtinus ī epiſtola. Sicut acetū corrūpit vaſ
ſi diutius ibi fuerit. ſic ira corrumpit cor ſi in
aliū diem durauerit. Idem. Multo me-

li⁹ nec iuſte cuiq̄ȝ iraſcimur: q̄ȝ velut iuſte ira ſcendo in alicuius odiū ira ⁊ oculta facilitate dilabimur. Idem in ſer. domini in monte. Si iraſci non eſt fas fratri ſuo ſine cauſa. aut dicere racha: aut dicere fatue. multo minus fas eſt animo tenere aliquid vt in odiuȝ indignatio ↄuertaꝛ. Idē. Odiū eſt ira inueterata. Idem de ciui. dei. Irā nil aliud eſſe q̄ȝ vleiſcendi libidinē veteres diffinieꝛt.

Idem i regula. Melior eſt qui q̄ȝuis ira ſepe temptatur: tñ impetrare feſtinat vt ſibi dimittat cui ſe feciſſe agnoſcit iniuriam: q̄ȝ qui tardius iraſcitur: ⁊ ad veniam petendam tardius inclinatur. Qui autem nunq̄ȝ petit veniā: aut nō ex animo petit: ſine cauſa eſt ī monaſterio etiā ſi inde nō ꝓijciaꝛ. Glo. mat. xviij. Si non dimiſerimus ex corde qḋ i nos delinquitur. etiā hoc qḋ per penitentiā dimiſſum erat a nobis exigitur Glo. caſſio. ꝑs. iiij. Venialis ira eſt que nō duciꝛ ad effectuȝ

Ioh. Chryſo. ſuper iohānem. Qui iraſcitur ſine ratione multis ſupplicijs dignus erit voluntarie ſeipm in barathra perditionis ſe rens: ⁊ ante futurā gehennā hic iam vindictam ſoluens. Idem. Nō iracundos tm̄ ⁊ illate malicie memores punit deus: tanq̄ȝ reos. ſed ⁊ eos qui ⁊ iraſcentes aut offenſos fratres placare negligunt ⁊ contēnūt. Idē Oſculū pacis porrigere ipē quo ſacramenta offerunꝛ in vſu eccleſie eſt. ſed vereor: ne plures ex nobis labijs tm̄modo pacē faciāt. cū tñ xp̄s non ex ore ſed ex corde deſideret ⁊ affectu veſt ꝓrimū nō labijs ſalutari. Idē Si tm̄modo nō ledas eū qui te leſit: auertas eūt te ab eo nec libenter eū videas: manet ſine dubio vulnus in pectore: ⁊ ire dolor augeſcit in corde. Ambro. de offi. Si iraſcimur q̄ affectus nature nō eſt nr̄e ptātis: malū ſermonē nō ꝓferam⁹ de ore nr̄o ꝟ in culpam ruamus. Idem. Is qui cito iniuria illata moueꝛ: facit ſe dignū iudicari cōtumelia. dū vult ea indignus haberi Bern. in ep̄la. Non iraſci vbi iraſcendū ſit: nolle emendare peccatū eſt: p̄ius vero iraſci q̄ȝ iraſcendū ſit: peccatū peccato addere eſt.

ℂ De accidia.

Capitulum x.

Grego. in mora. De triſticia vel acidia naſciꝛ malicia: rancor: puſillanimitas: deſpatio: torpor circa ꝑcepta vagatio mētis circa illicita. Idē. Humana anima q̄ ad deū ſolū appetēdū facta eſt: omne aūt qḋ infra deū apperit minus eſt. iō ei iure nō ſufficit omne qḋ deus nō eſt. hinc eſt q̄ huc illucq̄ȝ ſpargiꝛ: ⁊ ab vnaquaq̄ȝ re faſtidio impellente remoueꝛ. Idē in paſtoꝛ. Pleruq̄ȝ piger dū neceſſaria agere negligit: quedā ſibi difficilia opponit: quedam vero incaute formidat. ⁊ dū quaſi iuenit qḋ velut iuſte metuat: oſtendit q̄ in ocio q̄ſi nō iniuſte torpeſcat. Idem. Si qḋ mortuū in nobis. eſt ad vitā nō accendiꝛ. hoc etiam extinguitur qḋ quaſi adhuc viuū teneꝛ. Idē. Qui adhuc in peccatis eſt: ↄuerſionis fiduciā nō amittit. qui ꝟo poſt ↄuerſionem torpeſcit: etiam ſpem que potuit eſſe de peccatorū conuerſiōe ſubtraxit. Aug⁹ de ↄfeſ. Palato non ſano pena eſt panis qui ſano eſt ſuauis. ⁊ oculis egris odioſa eſt lux: que puris amabilis ē. ⁊ iuſticia tua dn̄e diſplicet triſtibus ⁊ iniquis. Idē. Nullomodo decet. Infra li. iiij. de exercitio. Ioh. Chry. de ↄpunctione cordis. Nō video q̄ aliqs nr̄m vera ⁊ ꝑfecta cupidine celeſtium teneaꝛ. alioqn omnia q̄ videnꝛ eſſe gratia: vmbras putaret ⁊ riſum. Ambro. ſup Luc. Diſce rogare qḋ cupis impetrare. faſtidioſos viros celeſtiū profectus nunq̄ȝ nō ſequunꝛ. Idē in epiſtola. Sicut dominus nō vult mortem peccatoris tm̄ vt reuertaꝛ ⁊ viuat: ita tepidoſ odit ⁊ eis ei nauſeam faciunt. Iſid. de ſū. bo. Tepidus in conuerſione ocioſa verba ⁊ vanas cogitationes noxias eſſe non conſpicit. q̄ ſi a tepore mentis euigilauerit ea que p̄ius leuia eſtimabat: confeſtim quaſi horrēda atq̄ȝ atrocia pertimeſcit. Idem. Dei ſeruū ſine intermiſſione legere: orare ⁊ operari oportet: ne forte mentem ocio deditam

ſpũs fornicationis ſurripiat. Cedit.n. labori voluptas: animum aũt vacantem cito poſcupat. Bern. in ep'la. Pro vitando ocio ocioſa ſectari ridiculum eſt. ocioſum autem eſt qđ vel nullam habet vtilitatẽ: vel vtilitatis intentionem. Idẽ. Miror ꝙ ad guſtũ cibi dulciſſimi nauſeas. ſi tamen guſtaſti q̃z dulcis eſt dominꝰ. aut certe nondũ guſtaſti ⁊ neſcio quid: aut quomodo ſapit xp̃iſtꝰ. ideoq3 non appetis icognitũ ⁊ inexptũ: aut ſi forte guſtaſti. ⁊ dulce non ſapit: ſanũ non habes palatũ. Idẽ ſup canti. Doleo aliquos noſtrũ graui in ſacris vigilijs deprimi ſomno. nec celi ciues revereri. ſed in preſentia principum tanq̃z mortuos apparere: cũ tñ ipſi noſtra alacritate permoti nr̃is intereſſe ſolẽnijs delectenť. vereor: ne noſtraz deſidiã aliqñ abominantes cũ indignatione recedant. Idẽ Cum te tpore acidia vel tedio affici ſentis. noli propterea diffidere atq3 deſiſtere a ſtudio ſpũali. ſed iuuantis regre manũ: trahi te obſecrans. Idẽ in ſer. Tepeſcimꝰ pceſſu tpis a feruore conuerſationis nr̃e: ⁊ paulatim refrigeſcit charitas: abũdat iniquitas: vt heu conſummemur in carne qui ſpũ ceperamus

Idem. Quid iſtud negligentie: qđ pigricie: immo quid vecordie eſt: vt nõ crebris ſuſpirijs ⁊ feruentiſſima affectiõe abrumpere hinc: ⁊ in illa tam felicia agmina iaculari animos ſtudeamus. Ve nobis a duricia cordis noſtri. ve nobis a peccato gentium quas apoſtolus ſine affectione cõmemorat eſſe. Seneca in epiſtola. Cito inerti ocio vita torpebit. ſi relinquendum eſt quicquid offendit.

Idem. Ocium ſine litteris mors eſt ⁊ viui hominis ſepultura.

¶ De auaricia.

Capitulum xi.

Grego. in mor. De auaricia: proditio: fraus: fallacia: piuria: inqetudo: violẽtie: ⁊ ꝯtra miſericordiã obdurationes cordis oriunť. Idẽ. Auaricia deſideratis rebus habitis non extinguitur ſed augetur. Nam more ignis cum ligna que cõſumat exceperit magis exereſcit. Ambro. in ſermo. Quoſdam gradus cupiditas habet: quo plures aſcendit eo ad altiora feſtinat: vnde fit grauior ruina lapſuro. Idem Ibi abundantia vbi ſacietas: vbi autem fames cupiditatum: vbi inexplebilis appetentia: ibi vtiq3 paupertas. Augu. in ſermo. Non ſolum auarus eſt qui rapit aliena. ſed ⁊ ille auarus eſt qui cupide ſeruat ſua. Idẽ de verbis domini. Inexplebilis eſt ſola auaricia diuitum. ſemper enim rapit ⁊ nunq̃z ſatiatur. nec deum timet: nec hominem reueretur. nec patri parcit: nec matrem agnoſcit. nec fratri obtemperat: nec amico fidem ſeruat. viduã opprimit. pupilloꝝ res inuadit. liberos in ſeruitium redigit: teſtimoniũ falſuz profert. res mortui hois occupanť: quaſi nõ ⁊ ipſi qui hoc faciũt moriank. Idẽ de libero arbitrio. Dictũ eſt radicẽ oĩuz malorum eſſe auariciam. hoc eſt plus velle q̃z ſatis eſt. Tantũ autem ſatis eſt q̃ntũ ſibi exigit nature in ſuo genere cõſeruãde modus. Idez de. x. chordis. Qua fronte venturꝰ es ad filium tuũ q pceſſit: cui pcedẽti nõ miſiſti ptem ſuã in celũ: Potes pro ſuo. Audi ipſuz dñm dicentem. Theſaurizate vobis theſauros in celo. Iſi. ethymo. Auidus dictus eſt ab auẽdo. auere enim cupere eſt. hinc ⁊ auarus. Naz quid eſt auarũ eſſe niſi pgredi vltra q̃z ſufficit. Auarus enĩ dictꝰ eſt: eo ꝙ ſit auidus auri. ⁊ nunq̃z opibus expleať. Idem de ſum. bo. Qui bona mundi diligit: velit nolit timoris ⁊ doloris pene ſuccumbit. Johannes chry. ſuper ioh. Quemadmodũ in fontem mundũ ſtercus qs immittẽs totũ eũ immundum facit. ita ⁊ in diuitias iuſtas auaricia intrans: oia ſpirare facit ab eo qui illic eſt auaricie fetore. Idem. Nõ amabit primũ qui aurũ amat. Bern. de ɔtẽptu mundi. Nũc trahit ſua quẽq3 voluptas: ⁊ odorẽ turpis lucri ſectantes q̃ſtũ eſtimãt pietatẽ quoꝝ certa dãnatio eſt. Idem. Vanã ſapes miſer ⁊ intelligeres cum theſauro pecunie: theſaurum ire pariter cumulari. vtinam noniſſi

ma ꝓuidere. aia aduertere nō facile ꝑ ſora men acꝰ trāſituros diuitiarꝝ cumulos. Sene. in epl'a. Vidiſti aliqñ canem miſſa a dño fruſta panis ac carnis aperto ore captantem quicqd accipit: ꝓtinꝰ integrū deuorat. ꝛ ſemꝑ ad ſpem venturi hiat. Idē. Euenit nobis quicqd expectantibꝰ fortuna proiecit. id ſine vlla voluptate dimittimus: ſtatim ad rapinā alterius erecti ꝛ attoniti. Idem. Quiſqs de accipiendo. Infra li. iiij. de ingratitudine.

¶ De gula.

Capitulum xij.

Grego. in mora. De ventris ingluuie inepta leticia: ſcurrilitas: imundicia: multiloquiū. hebetudo ſenſus circa intelligentiā orit. Idē. Quinqʒ nos modis gule viciū tētat. Aliqñ nāqʒ indigētie tpa ꝓuenit. Aliqñ vo tpus nō ꝓuenit: ſed cibos lautiores qrit. Aliqñ qlibet ſumēda ꝓparari accuratiꝰ expetit. Aliqñ aūt ꝛ qualitati ciborū ꝛ tpi congruit: ſʒ in ipſa ciborꝝ qūtitate ſumēdi menſurā refectiōis excedit. Nonnunqʒ vo ꝛ abiectum eſt qd deſiderat: ꝛ tñ ipſo eſtu immēſi deſiderij deteriꝰ peccat. Exemplū de primo in ionatha. i. Reg. xiiij. De ſcdo in iſraeliticis. numeri. xi. a. De tertio in filijs heli. i. Regū. ij. c. De quarto Eze. xvi. c. De quīto in eſau. Gene. xxv. Idē. Sepe dum qſi ꝯcuſſi carni parcimus: ad ꝑlium cōtra nos hoſtē nutrimꝰ. Eiſdē nanqʒ alimētis vicia ſupbiunt qbꝰ nutrice vtutes viuūt. ꝛ cū vtus aliter plerūqʒ vires vicijs augent. Idem in paſto. Gule deditos ſuperfluitas locutionis leuitas operis atqʒ luxuria. abſtinentes vero ſepe impatientia atqʒ triſticia: ſepe vero ſuperbie culpa comitat. Hiero. in epl'a. Difficile inter epulas ſeruat pudicicia. nitens cutis ſordidum oſtentat animum. Idem. Nihil ſollicitius. infra li. iiij. de leticia. Iſi. de ſum. bo. Ebrietas pturbationem gignit mentis: furorē cordis: flāmam libidinis. ebrietas ita mentē alienat vt vbi ſit neſciat. vñ etiam ꝛ malū non ſentit qd ꝑ ebrietatē cōmittit. Idē. Cui abſtinētia non eſt epularū: ardētis diuitꝭ attendat ſuppliciū. cuius tanta in inferno inter ignes erat inopia: qūta hic fuerat epularuʒ copia. Idē. Qui nimiū cibis vtunt: qnto magis vētrē paſcūt tāto amplius ſenſum mētꝭ obtūdūt. Nā greci dixerūt. ex craſſo vētre ſubtilē ſenſuʒ gigni non poſſe. Aug. de doc. chriſtiana. Fieri pōt vt ſine aliquo vicio crapule vel voracitatis precioſiſſimo cibo ſapiens vtat. inſipiens aūt fetidiſſima gule flāma in cibuʒ viliſſimum ardeſcat. Baſiliꝰ in regula. Sicut miles plurimo onere pregrauatus ipeditur ita monachꝰ vel clericꝰ īpedit ad vigilias cū eſcarum plenitudine torpeſcit. Bern. in apolo. Sanius eſt modico vino vti propter infirmitatē: qʒ multa aqua ingurgitari ꝑ auiditatem. Legit in ſciētia naturali qꝙ inter animalia magnorꝝ corporum nulli dedit natura tam paruū os ſm corporis quantitatem ſicut homini. qd factum eſt ad cōmendationem tēpantie ꝛ ad deteſtationem guloſitatis. Gre. Quanto corpus īplet: tanto aia minorat. Vñ Hiero. Qui luxuriat viuens mortuꝰ eſt: ꝛ q inebriat mortuus ꝛ ſepultus. Sene. Ciborꝝ copia ſubtilitas impeditur. Idem. Vētri obediētes loco animaliū viuimus: nō hoīuʒ. Bern. Voluptas gutturis q tam hodie eſtimat vix duoruʒ habet longitudinē digitorꝝ: non durat niſi qūtū durat trāſitꝰ ille ꝑ gulam: ꝛ pro illo tranſitu vult dña gula tot ꝛ tanta ſibi preparari.

¶ De luxuria.

Capitulum xiij.

Grego. in mor. De luxuria cecitas mētis: icōſideratio: icōſtātia: ꝓcipitatio: amor ſui: odiū dei: affectꝰ ꝓſentis ſeculi: horror vel deſpatio futuri generat. Idē. Nulla ante dei oculos iuſticie pietatiſqʒ ſunt opera: que corruptionis contagio monſtrat immūda. Idem in dia. Carnalis delectatio mentē quā ificit obſcurat: vt videre veri luminis claritatē nō valeat. ſed vnde inferius delectat: inde caliginē ad ſupna patiat. Aug. de fide ad petrum. Quia dū

ſibiūuiceꝫ vir mulierqꝫ miſcenꝰ vt filios gi
gnēt. ſine libidine nō eſt parētū cōcubitus. ꝛ
ob hoc filioꝝ ex eoꝝ carne naſcētiū nō pōt
ſine petō eē ꝯceptus: ꝛ petm̄ in puulos nō
tranſmittit ꝑpagatio ſꝫ libido. Iſi. d̄ ſum.
bo. Luxurie imagines quas in ꝟitate geſſi-
mus: ſepe dormientibus nobis in aio appa-
rent: ſꝫ innoxie ſi non cōcupiſcēdo occurrūt.
ideſt ſi non cōſentim⁹ vigilātes. Idē. Qui
nocturna illuſione polluiꝰ. ꝛ ſi extra memori
am turpiū cogitationū ſeſe pꝛeſentiat inquina
tum. ſi hoc vt tentareꝰ culpe ſue tribuat. ſuā
qꝫ immūdiciam ſtatim fletib⁹ tergat. Ideꝫ.
Deus nōnū qꝫ deijcit occultam mētis ſuper
biam per carnis manifeſtā ruinā. Idem.
Inter ſeptē vicia fornicatio maximū ē ſcelus
qꝛ ꝑ carnis immundiciam tēplū dei violat: ꝛ
tollēs membꝛa chꝛiſti facit mēbꝛa meretricꝭ.
Ioh̄. chꝛyſ. ſup. mat. Viciū libidinis facile
ex vacantia ꝛ ocio naſcitur. Nam diffinitio
amoris hec eſt aīe vacantis paſſio. Idem
Per omnem actū carnalē hō animalib⁹ ſilis
inueniꝰ: maxime autem per vſum libidinis.
Idem ſuper ioh̄. Pꝛoci ſunt qui vitā ſuā
cenoſe libidini ꝛ voluptatib⁹ ſeculi mancipa
runt. Hiero. in oꝛi. ſuper oſe. Sicut vinuꝫ
ꝛ ebꝛietas eum qui biberit mentis ſine impo
tem facit. ita fornicatio ac voluptas peruertit
ſenſum. animumqꝫ debilitāt. ꝛ de rationali
hoīe brutum efficit aīal. Idem. Sicut gu
le ſeruientes habent ventē deum. ita qui libi
dini ſeruiunt habēt deū beelphegoꝛ. Ideꝫ
ſu. oi. ſup. [illegible] Computruerunt in [illegible] in
[illegible] maduerit in corporib⁹ ſuis. [illegible]
ti [illegible] venereas in corpe debilitant ſen
ꝛ cū perditione anime carnē quoqꝫ frangunt
cui ſeruiūt. Glo. ꝑer. vi. ſup. illō ꝓuer.
[illegible] voluptas fornicationis perpe
ma pena [illegible]. [illegible] Luxe. Lu
xuria cōſumit oīa bona gr̃e ꝛ nature. Se
ne. in epla. Luxuria voluptas [illegible] ē ber
[illegible] que [illegible] ē [illegible] in
[illegible]
[illegible]

aut qꝛ naturā hoīs diis proximi deceat. reo
humilis mēbꝛoꝝ turpiū aut viliū miniſterio
exitu feda. Idem. Nihil tam mortiſeꝝ in
genijs qꝫ luxuria. Idem. Vis magna mē
tis blanduſqꝫ animi calor amoꝛ eſt: iuuēta gi
gnitur: luxu ꝛ ocio nutritur inter leta fortune
bona. quem ſi fouere atqꝫ alere deſiſtas ca-
dit. b: cuiqꝫ vires perdit extinctus ſuas. illici
ta amanꝰ ꝛ excidit quicquid ꝯſquis in pmo
obſtitit. ꝓpulitqꝫ amoꝛem tutus ac victoꝛ re
dit qui blādiēdo dulce nutriuit malum ſero
recuſat ferre qꝺ ſubijt iugū. Hiero. Appe
tit⁹ fornicatōis anxietas eſt: ſatietas pnia. Et
.i. ad Choꝛin. vi. Qui fornicaꝰ in coꝛp⁹ ſuuꝫ
peccat. Glo. In fornicationis opere totus
hō abſoꝛbeꝰ a carne qui fornicaꝰ: vt iam hō
non poſſit anim⁹ ſu⁹ eſſe. ſed ſiꝰ tot⁹ hō poſ-
ſit dici caro. Et dicit q̄dam glo. ſup. leuiꝰ. qꝛ
cum demones de omni petō gaudeant pꝛeci
pue tn̄ gaudēt de fornicatiōe. qꝛ ibi coꝛpus ꝛ
aīa maculaꝰ: ꝛ ideo maxime cauendum.

De perplexitate.

Capitulum xiiij.

Rego. in moꝛa. Cū mens inter mi
noꝛa ꝛ maxima petā ꝯſtringiꝰ. ſi oī-
no nullus ſine petō euadēdi aditus
pateat minoꝛa ſp̄ eligantur. Idem. Cuꝫ in
dubijs ꝯſtringimur: vtiliter minimis ſubdi-
mur. ne in magnis ſine venia peccemus.
Iſi. in ſyno. In malis pꝛomiſſis reſcinde fi
dem. in turpi voto muta decretum. Idem
de ſum. bo. Argumenta machinationuꝫ ma-
larūqꝫ cogitationum ſemina que in coꝛdibus
hominū diabolus fundit. ita ſepe captam im
plicant [illegible] vt ex [illegible] parte euade
re [illegible] periculo non poſſi
[illegible] hoc facere [illegible] ſi feceris [illegible]
ſi non feceris [illegible] In tantis er
go [illegible] vt euadendi aditus pateat
minora [illegible] eligenda ſunt: vt maiora vite
tur. Aug. de mendacio. [illegible] eſſe
peccata [illegible] propter grauiora vitanda [illegible]
[illegible] Sicut enim [illegible]
[illegible] quod propter [illegible]

amittitur. ſic ⁊ in rebus ſacratis non vocaẗ peccatum quod admittitur ne grauius admittatur. Ambroſ. de offi. Si non poteſt alteri ſubueniri niſi alter ledatur: cõmodius ē neutrum iuuari: q̄ȝ grauari alterum.

¶ De conflictu vicioꝝ ⁊ virtutum.

Capitulum xv.

a Auguſtinus in li. de conflictu. O q̄ȝ amarus eſt ſuꝑbie cõgreſſus: que angelos de celo ꝓiecit. hoīes de paradiſo minauit. Superbia dicit. certe multis in mo pene oībus melior es: verbo: ſcientia: diuitijs: honoribus: ⁊ cunctis que carnalibus vel ſpiritualibus ſuppetunt chariſmatibus. Cūctos ergo deſpice: cūctis teipſuȝ ſuperiorē attende. Humilitas reſpondet. Memento [illegible] ⁊ [illegible] [illegible] quāto magnus es: ꝑdis omnino qđ es. Nunquid tu altior es q̄ȝ primus angelus. nunqd ſplendidior in terra q̄ȝ lucifer in celo. Q. ſi ille de tanta ſublimitate per ſuꝑbiam cecidit. quō tu ad tantam celſitudinem ſuꝑbiens de imis aſcendes. Inanis gloria dicit. Age bonum quod vales: oſtende bonum cunctis qđ agis: vt bonus a cunctis dicaris. vt ſanctus ⁊ venerabilis ab hominibus ꝑdicaris. vt dei dilectus voceris. vt nemo te contemnat. nemo te deſpiciat: ſed vniuerſi debitum tibi honorem perſoluant. Timor dei reſpondet. Si boni aliquid agis: nō pro tranſitorijs ſed pro eternis honoribus age: occulta qđ agis in quantum vales. ſit in animo tuo occultandi voluntas: ⁊ non erit de oſtentatiōe vlla temeritas: nec criminis erit aliquā manifeſtare qđ ſemper vis celatuȝ habere. Simulatio dicit: q̄ nihil boni in abſcondito facis: ne a cūctis [illegible] [illegible] ſe ſeſe [illegible] Vera religio rñdet. Immo magis ſatage eſſe q̄ȝ oſtētare qđ non es. Nam hoc hominibus oſtendere qđ non es: quid aliud q̄ȝ dampnatio eſt. Contemptus dicit. Quis tu vt tibi peioribus obtemperes: deterioribus famulatum exhibeas: vt magis q̄ȝ illos decuerat imꝑare qui tibi non poſſunt ingenio vel induſtria coequari. Obtempera igiẗ ſolius dei ꝑcepto: ⁊ nō ſit tibi cura de aliquo. Subiectio reſpondet. Si dei obtemperandū eſt imperio: etiaȝ humano ſubdi neceſſe ē magiſterio. Ipſe. n. dicit. Qui vos audit me audit: ⁊ qui vos ſpernit me ſpernit. ita inquis oporteret ſi talis eſſet qui loco dei imperaret. ſed non eſt talis per quem deus imperet. Sed audi apoſtolum cõdicentem tibi. Ait enim. Non eſt poteſtas niſi a deo: que autem a deo ſunt: ordinata ſunt. Quales enī eſſe debeant hi qui imperāt nō eſt a ſubditis diſcutiendum. Inuidia dicit. In quo illo vel illo minor es: Cur ergo eis equalis vel ſuperior nō es [illegible] [illegible] Fraterna reſpondet. Si ceteros virtutibus anteceſſis: tutius in loco infimo q̄ȝ in ſummo temetipſuȝ conſeruas. ſꝑ enī de alto peior fit ruina. Q. ſi tibi vt aſſeris quidaȝ ſuperiores vel equales ſunt: quid te ledit: quid te nocet. Caue potius ne dum alijs locū celſitudinis inuideas: illum imiteris de quo ſcriptū eſt. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarū: imitantur autem illū qui ſunt ex parte illius. Odium dicit. Abſit vt illum amem: quē in oībus contrariū habeo. qui tibi derogat: qui tibi inſultat: qui te conuitijs exaſperat: qui tibi peccata tua improperat: qui te dictis ⁊ operibus atq̄ȝ honoribus ſemper ꝑuenire feſtinat. niſi. n. ipſe tibi inuideret: nequaq̄ȝ ſe tibi ita preferret. Dilectio vera reſpōdet. Nunquid quia hec que narras odio habenda ſunt in hoīe: propterea non eſt amāda dei imago in homine: ſicut chriſtus qui in cruce poſitus inimicos ſuos dilexit. ⁊ ante cruciatus tormentuȝ ammonuit dicēs. Diligite inimicos veſtros ⁊c̄. Omnem ergo amaritudinem cordis euome ⁊ quo pacto valueris: charitatis dulcedineȝ ſume: nihil enim illa ſuauius. nihil illa beatius. Detractio dicit. Quis poteſt ſuſtinere. quis ſilentio valet tegere: quāta ille vl illa

la praua cõmittit: niſi forte qui cõſentit. Libertas iuſte increpationis reſpõdet. Nec tacenda ſunt mala proximi: nec cõſentienda, ſed charitate fraterna in faciẽ proximus eſt redarguendus. Et infra. Nõnunqꝫ errata delinquentiũ ad tpus ſilentio tegẽda ſunt: vt apto tpe corrigant. Ira dicit. Que ergo te agunt equanimiter ferri nõ poſſunt. imo li patienter tolerare peccatũ eſt: qꝛ etſi non eis cũ magna exaſpatione reſiſtit: contra te dei ceps ſine menſura cumulant. Patientia rñdet. Si paſſio redemptoris ad mentẽ reducit: nil tã durum quod nõ equo aio tolere tur. Chriſtus enim vt ait petrus pro nobis paſſus eſt vobis relinquẽs exemplũ vt ſeqͣmini veſtigia eius. Sed quanta ſunt hec que patimur in comparatiõe illius. Ille enim opprobria, irriſiones, [illegible] flagella, ſpineã coronã, crucẽ quoqꝫ ſuſtinuit atqꝫ mortẽ. & nos miſeri ad nr̃am cõfuſionem vno ſermone fatigamur: vno verbo deiicimur. Proteruia dicit. Nunquid ſtultis: nũquid inſenſatis ac brutis aĩalibus lenia v̓ba & nõ magis aſpa vt tales decet dũ delinquũt obiicienda ſunt. Mãſuetudo reſpõdet. Nõ tua in his pſuaſio: ſed apoſtoli ſeqn da eſt preceptio. Seniorẽ ne increpaueris. Et rurſum. Seruũ dñi nõ oportet litigare: ſꝫ manſuetum eſſe ad omnes. Quod videlicet malũ proteruie deterius adhuc ſubditis qꝫ platis nocet. Sepius enim cõtingit vt leniter et cũ charitatis dulcedine plaiam correctiones ſubditi ſpernant. & contra humilitatis verba deſpectois iacula emittant. Timor mẽtis dicit. Teſtem habeo deũ in celis: non tibi ſit cure quid de te ſuſpicent homines in terris.

Satiſfactio debita reſpondet. Non ẽ dãda detrahendi occaſio: non ſuſurrandi ſuſpitio: ſed ſi aſſint que corrigantur manifeſtanda [illegible] ſi [illegible] pſtatione neganda. Torpor & ignauia dicit. Si lectioni continuo ſtudio ſemp inſiſtis: oculorum caliginẽ incurris. ſi indeſinenter lachrymas fundis: ipſos etiam oculos amittis: ſi protelatis vigiliis pſalmorũ cenſum perſoluis: inſaniã capitis acquiris. ſi quotidianos labore cõficis ad opus ſpiritale quando cõſurges.

Exercitiũ bonum reſpondet. Quid tibi ad hec per ferẽda tã longa temporũ pponis ſpacia. Nunquid ſcis ſi die craſtina viuas: immo ſi vel etiã vnã horã in hac vita facias. An forte de tua mente excidit qꝺ ſaluator in euangelio dicit. vigilate: qꝛ neſcitis neqꝫ diẽ neqꝫ horam. Quapropter diſcute. torporis inertiam: ſemperqꝫ memento qꝛ regnum celorum non tepidi: non molles: non deſides: ſed violenti vimqꝫ facientes diripiũt. Cupiditas ſiue auaricia dicit. Valde ſine culpa eſt qꝛ quedam habenda concupiſcis: quia nõ multiplicare appetis: ſed egere pertimeſcis. & quod malus alius male retineret: ipſe melius expendis. Mundi contemptus reſpõdet. Iſta nec apud homines ſeculares ſine periculo penrantur: quia quanto quis amplius habere ceperit: tanto amplius habere concupiſcit. fitqꝫ vt modũ in concupiſcendo nõ habeat: dũ innumeris huius ſeculi curis deſeruire feſtinat. Si ergo ſecularibꝰ viris ita eſt periculoſa cupiditatis induſtria: quanto magis illis periculoſior qui iam habitu & conuerſatione ſeculares eſſe deſierũt. qui totum quod viuũt domino deuouerũt. Dicis forte ideo a ſanctis religioſiſqꝫ viris plura habenda ſunt: vt melius ab ipſis qꝫ a popularibus erogentur chriſti pauperibus. Et ego conſentio: ſed prelatis: non aũt ſubiectis. Obduratio dicit. Si ea que poſſideo egentibus tribuis: vnde ſubiectos abſqꝫ penuria nutris. Miſericordia reſpondet. Memento quid purpurato diuiti contigerit: qui non ideo damnatus eſt qꝛ aliena tulerit: ſed quod egenti pauperi ſua non tribuerit. & in inferno poſitus ad petenda minima peruenerit: qui hic parua negauit. Ventris ingluuies ſiue gula dicit. Ad eſum hominis [illegible] creauit & qui ſaturari cibo reſpuit: quid aliud qꝫ munerum conceſſio [illegible]. Ciborũ parſimonia reſpondet.

Unū hoꝛum que dicis verū eſt. Ne enī homo fame moꝛeref: omnia ad eſum de⁹ munda creauit. ſed ne comedendi menſuraꝫ excederet: abſtinentiam imperauit. atqꝫ inter cetera ſua mala ſaturitate maxime panis ſodoma perijt. Quapꝛopter ſicut eger ad medicinaꝫ: ſic ad ſumendas dapes debet quiſqꝫ accedere: nequaqꝫ. ſ. in illis voluptatem appetens. ſed neceſſitati ſuccurrens. ille auteꝫ plene huiuſmodi vicium ſuperat: qui in ſumendis dapibus non ſolum parſimoniam tenet. vt. ſ. refectionem coꝛpoꝛis ſemper eſuries imperet: verumetiam accuratioꝛes ſimul ⁊ lautioꝛes epulas excepta coꝛpoꝛis infirmitate ⁊ hoſpitum ſuſceptione contempſit. Inepta leticia dicit vt quid animi gaudium intus abſcondis. Egredere in publicum letus. dic aliquid foꝛis vnde vel tu vel pꝛoximi rideant. Fac eos letos tua leticia. Moderatus meroꝛ reſpondet. Unde tibi ineſt tanta leticia. Nunquid iam diabolum viciſti. nunquid iam de exilio ad patriam veniſti: An foꝛte in obliuionem venit quod dn̄s dicit. Mundus gaudebit: vos autem cōtriſtabimini. ſed triſticia veſtra vertetur in gaudium. Compꝛime ergo inanem leticiam: qui nondum euaſiſti penaleꝫ erumnam. Nōne apud omnes inſan⁹ iudicatur is: qui carceralibus tenebꝛis recluſus gaudere conatur. Multiloquium dicit. Non reus ille tenebitur: qui plura quidem: ſed bona loquit̄. ſed ille qui ſaltem rara ſed mala dicere pꝛobatur. Diſcreta taciturnitas reſpondet. Uerum eſt quod dicis: ſed dū multa bona pꝛoferri vident̄: ſepe contingit vt a bonis locutio inchoans ad pꝛaua deriuet. Et ipſum ſacra ſcriptura pꝛonūciat: quia in multiloquio non deerit peccatū. Ac foꝛte inter innumera verba declinant̄ criminoſa. ſed nunqꝫ declinari poterunt inutilia atqꝫ ocioſa. de quib⁹ ratio erit in futuro reddenda. tenēdus eſt ergo modus in loqndo: atqꝫ ab ipſis non nunqꝫ vtilib⁹ verbis parcendū. Luxuria dicit. Cur te in voluptate tua modo nō dilatas: cū te quid ſequatur ignoꝛas. Acceptum tempus in deſiderijs pdere non debes. q: qꝫ citius ptrāſeat neſcis. Si enī de⁹ miſceri homines in voluptate carnis nollet: in ipſo humani generis exoꝛdio maſculum ⁊ feminaꝫ non feciſſet. Carnis mundicia rn̄det. Nolo vt ignoꝛare te fingas quid poſt hanc vitaꝫ recipias. Si enim pie ⁊ caſte vixeris: ſine fine gaudebis. Si autem impie ⁊ luxurioſe. eternis incendijs ſubiacebis. Inde auteꝫ magis caſte viuere debes. vnde qꝫ citius temp⁹ acceptum tranſeat ignoꝛare te dicis. Et infra. O qꝫ parua eſt concubitus hoꝛa: qua perditur vita futura. Iſido. de ſum. bo. Interdum vicia cum virtutibus ad vtilitatem cōfligunt: vt ipſo certamine vel mens exerceatur. vel ab elatione concuſſus animus reſtringatur.

De gratia.

Capitulum xvi.

g Rego. in moꝛa. Quia de gr̄a debemus ſupra pꝛeſumē: vt nō ſim⁹ negligentes in orone vl' ope: voce veritatis expꝛimit̄. Opoꝛtet ſp oꝛare ⁊ nō deficere. Petamus ergo oꝛando: q̄ram⁹ legēdo pulſemus opando. Ideꝫ. Quelibet occulta loca ſine dei gr̄a aīam ſaluare nō poſſunt Quod aliqn̄ in ipſis quoqꝫ erratib⁹ conſpicimus electoꝛum. Nam loth in pu̇erſa ciuitate iuſtus fuit: in monte peccauit. Idem in moꝛa. Cū mentē noſtrā elatio erigit: a nobis ſummi pꝛotin⁹ compunctio amoꝛis recedit. cūꝫ vero ſuperna nos gratia viſitat: ſtatim p lachꝛymas ad ſua deſideria inſtigat. Ideꝫ Quanto quiſqꝫ ſe min⁹ videt: tanto ſibi minus diſplicet. ⁊ quanto maioꝛis gratie lumen pcipit: tanto amplius rephenſibilē ſe cognoſcit. Idē. Iuſti animam gratia vocat: temptatio interrogat. Idē. Quia per occultaꝫ gratiam ad amoꝛē dei ꝑpata deſup menſura pꝛoficimus: quāto in nobis quotidie de dei ſpiritu victus creſcit: tanto noſter ſpūs deficit. Idem. Unūquēqꝫ electum ſuū diuina gratia tunc magis erudiendo cuſtodit. cū eū quaſi ꝑcutiens deſerit. Idē. Miles dei ſu

perne gratie freno auxilio ſic vulnera infirmitatĩ ſue curat: vt aliena nõ deſerat. Idẽ. Bonũ quod agimus ⁊ dei eſt ⁊ noſtrꝫ. Dei per p̄uenientẽ gratiam. Noſtrũ ꝑ obſequẽtẽ liberam voluntatẽ. Idem ſup Eze. Siue hi qui electi in teſtamento veteri fuerunt: ſiue hi qui in teſtamento nouo ſecuti ſunt: nimirũ conſtat: quia omnes ex amore trinitatis acceenſi ſunt. neqꝫ enim vnũ deũ diligerẽt ſi eiuſdem trinitatis que deꝰ eſt gratiã nõ accepiſſent. Idem. Sunt quidaꝫ qui per donum gratie ⁊ ipſa intelligunt: que exponi a doctoribus non audierũt. Iſi. de ſum. bo. Hois meritũ ſuperna gratia vt inueniat p̄uenit. ⁊ poſtq̃ꝫ p̄uenerit ꝑficit: atqꝫ ad indignaꝫ mentẽ veniens facit in ea meritũ qd̄ remuneret: que ſolũ inuenerat quod puniret.

Idẽ in ſyno. In omni opere tuo dei auxilium poſce: omnia diuine gratie diuino dono aſcribe: nihil meritis tuis tribuas: in v̾tute tua nihil p̄ſumas. Aug. de ꝯfeſ. Gr̃e tue depiuto ⁊ miſericordie tue dñe: q̄ peccata mea tanq̃ꝫ glaciẽ ſoluiſti. gr̃e tue depuIo ⁊ q̃cũqꝫ nõ feci mala. Idẽ de natura ⁊ gr̃a. Chriſti gr̃a ſine qua nec infantes nec etate grandes ſalui fieri pñt: non meritĩ redditᷣ: ſꝫ gratĩ daꝫ. ꝓpter qd̄ gr̃a noiaꝫ. Idem de correptione ⁊ gr̃a. Deſiderare auxiliũ gr̃e: initiũ gr̃e eſt. Idẽ. Gr̃a ſola hoies liberantur a malo: ſine q̄ nullũ ꝓrſus ſiue cogitando: ſiue volẽdo ⁊ amãdo: ſiue agẽdo faciũt bonum.

Idẽ. Voluntas humana nõ libertate ꝯſequiᷣ gr̃am: ſed ex gr̃a potiꝰ libertatẽ: ⁊ vt ꝑſeueret delectabilem perpetuitatẽ: ⁊ inſupabilem fortitudinẽ. Idẽ de qnqꝫ rñſionibus. Opa liberi arbitrij bona q̄ vt fiant p̄parãᷣ ꝑ gr̃e p̄uentũ. nullis liberi arbitrij meritĩ. ⁊ ipſa faciente gubernãte ⁊ ꝑficiẽte vt abũdẽt in libero arbitrio non dãnamꝰ. q: ex his vl' huiuſmodi hoies dei iuſtificati ſunt iuſtificanᷣ: ⁊ iuſtificabunᷣ in chriſto. Idem de gratia ⁊ li. ar. Chariſſimi vita noſtra bona niſi ẽ aliud q̃ꝫ dei gr̃a. ⁊ vita eterna q̄ bone vite redditur dei gr̃a eſt: ⁊ ipſa .n. gratĩ daꝫ. Idem ibidem. Gratia dei nos facit legis dilectores lex vero ipſa ſine gr̃a nõ niſi p̄uaricatores.

Idem ꝯ iulianũ. Quia caro cõcupiſcit aduerſus ſpm̃: etiam baptizatis ſenis ingerit pugnandi neceſſitatem. contra qd̄: niſi ꝯ malũ. non ꝯ ſubſtantiã ſꝫ ſubſtantie viciuꝫ: dei gr̃a regenerante nõ imputãdũ. dei gr̃a adiuuante frenandũ. dei gr̃a remunerante ſanãdum.

Idẽ de .v. q̃ſtiõibꝰ. Saluo religiõis huiꝰ ꝑ quã ſolã ſaluᷓ v̾a veraciter ꝓmittiᷣ nulli vnq̃ꝫ defuit q̄ dignꝰ fuit. ⁊ cui defuit dignꝰ non fuit. ab exordio nãqꝫ ꝓpagatõis hũane vſqꝫ in finem quibuſdã ad p̄miũ. q̄buſdã ad iudicium p̄dicaᷣ. Idẽ de ſpũ ⁊ lr̃a. Per legeꝫ cognitio pcc̃i. per fidem ipetratio gr̃e ꝯ peccatum. ꝑ gr̃aꝫ ſanatio aie ⁊ abolitio pcc̃i. per aĩe ſanitatẽ libertas arbitrij. ꝑ liberꝫ arbitriũ iuſticie dilectio. ꝑ iuſticie dilectionẽ legis operatio. Idẽ. Lex data ẽ vt gr̃a q̄rereᷣ. gr̃a aũt data ẽ vt lex ipleretᷣ. neqꝫ .n. ſuo vicio nõ implebaᷣ lex: ſꝫ vicio prudẽtie carnis. qd̄ viciũ ꝑ legẽ demõſtrãdũ. ꝑ gr̃aꝫ ſanãdũ fuit. Idẽ de ci. dei. Parit ciues terrene ciuitatis pcc̃õ viciata natura. celeſtis v̾o ciuitatĩ ciues parit a pcc̃õ naturã liberans dei gratia.

Idẽ de pnia. Preſto ſp eſt gr̃a q̄ nũq̃ꝫ deficit niſi primo expulſa fuerit. Continue neceſſario qd̄ ſuũ eſt inſpirat: ſꝫ eſt qui recipiat.

Ioh. chryſo. ſuper Mathꝫ. Gr̃a rectas mẽtes diligit. ⁊ ſine fuco propoſitum. Idẽ ſuper Math. Debet volũtas p̄cedẽ. ⁊ ſic ſequeᷣ gr̃a. nã nec gr̃a ſine volũtate aliquid operatur: nec voluntas ſine gr̃a poteſt. Nã ⁊ terra non germinat: niſi pluuiam ſuſceperit. nec pluuia fructificat ſine terra. Amb. ſuper. Lu. Neſcit tarda molimina ſpũſſancti gra. Auctor de ſpũ ⁊ aia. Aia quam dei pietas reſpicit: humilitas ſubijcit. pñia reducit: iuſticia deducit: obedientia conducit. perſeuerantia perducit. deuotio introducit. puritas iungit: charitas vnit. Idem. Facultates ⁊ quaſi inſtrumenta cognoſcendi ⁊ diligendi habet aia ex natura. cognitionem v̾o v̾itatis ⁊ ordinẽ dilectionis nequaq̃ꝫ habet.

niſi ex gratia. Idem. Vaſa que creatrix ſapientia format vt ſint: adiutrix grā replet ne vacua ſint ſi ſtrēnuū operarium inuenerit.

Berti. ſuper cantic. In veritate didici nihil eque efficax eſſe ad gratiam promerendam: retinendam: recuperandam. q̄ȝ ſi omni tempore inueniaris non altum ſapere: ſed timere.

¶ De penitentia.

Capitulum xcij.

G rego. in omē. Penitētiā agere eſt & ppetrata mala plangē: & plangenda nō ppetrare. Nā q ſic alia deplorat vt tamē alia ɔmittat: adhuc penitētiā agē aut ignorat: aut diſſimulat. Aug. de mirabilibus ſacre ſcripture. Qui per penitentiaȝ peccata diluerit. angelice felicitatis conſors in eternum erit. Idem in li. de penitentia Conuertit. i. totus & oīno vertit qui iam nō penas tm̄ timet. ſed ad bonum deū redire feſtinat. que conuerſio ſi contigerit alicui etiaȝ in fine: deſperandū non eſt de pctōꝝ ſuorum remiſſione: ſed qm̄ vix vel raro eſt tam iuſta cōuerſio: timēdū eſt de ſero penitēte. Idē Pietas fidei expoſtulat credere: q oēs elemoſyne totius eccleſie & orationes: & opa iuſticie & miſericordie ſuccurrāt recognoſcenti mortē ſuam ad conuerſionē ſuā. Ideoq̄ȝ nemo penitē digne poteſt quē nō ſuſtineat vnitas eccleſie. Idem. Penitēs oēs fructus ſue pnīe paruos habeat. nunq̄ȝ ſufficiat. ſemper doleat & cui dño an q̄ peccauit erubeſcat. & dolorē cū vita finiat. Idē. Ubi dolor finit deficit & penitentia. Idem. Penitens ſemper doleat: & de dolore gaudeat.

Idem. Penitens conſideret q̄litatē & q̄ntitatē criminis in loco in tempore in perſeuerantia in varietate in cōditione perſone & q̄li hoc fecerit temptatione: & ipſius vicii multiplici exercitatione. Idem. Nunq̄ȝ dñs aliquem ſanauit. infra de contritione. Idem. Penitentia eſt quedam dolentis vindicta puniēs in ſe qd dolet cōmiſiſſe. qui autem dolet qd offendit in mortali corpore deſiderat qd amat:

ploꝛat qd retardat. Idem. Qui me confeſſus fuerit coram hominib[9]: omnis quātū cunq̄ȝ & quotiēſcunq̄ȝ peccator: cuiuſcūq̄ȝ ordinis. etiam ſi fuerit peccator ſacerdos. confitebor & ego eum. nam qui inuocauerit nomen dñi. i. ẜ q nominatur dñs. ideſt qui vocauerit eum ad ſe ſeruiendo & non contradicendo: vt forſitan ſepe fecit. omnis idem quicunq̄ȝ ſit ille peccator ſaluꝰ erit. Idē. Penitentia languores ſanat leproſos curat mortuos ſuſcitat. ſanitatem auget & cōſeruat. claudis greſſum. aridis copiam: cecis reſtituit viſum. vicia fugat: virtutes exornat: mentem munit & roborat. Idem de quinq̄ȝ reſponſionibus. Petrum niſi dñs reſpexiſſet: nunq̄ȝ penitentia motus amare fleuiſſet. Penitentia ergo res eſt optima & perfecta: que defectus reuocat ad perfectum. Ideȝ in ſer. Si tunc vis agere penitentiam quando iam peccare non potes: peccata te dimiſerunt: nō tu illa. Idem in epiſtola. Si res aliena ꝑter quam peccatum eſt: eum reddi poſſit nō redditur: non agitur penitentia: ſed fingitur. Si autem veraciter agitur: non remittit peccatum niſi eum reſtituatur ablatum: ſi tamen reſtitui poteſt. Idem. Nemo vitam eternam. Infra libro. iij. de deſiderio. Ambro. Facilius inueni. Infra libro. iiij. de innocentia. Iſido. in ethymo. Penitentia appellata eſt quaſi penitentia: eo q ipſe homo in ſe penitendo punit quod male admiſit: Nam nihil aliud agunt qui veraciter penitent niſi vt id quod male fecerunt impunitum eſſe non ſinant. eo quippe modo ſibi nō parcentibus ille parcit cuius altum iuſtumq̄ȝ iudicium nullus contemptor euadit. Idem de ſummo bono. Penitentia eſt medicamētum vulneris: ſpes ſalutis. per quam peccatores ſaluant. per quam deus ad miſericordiam prouocatur: que nō tpe penſanda ſed profunditate luctus & lacrimarum. Idem. Noꝛ vnq̄ȝ. Infra libro vij. de ſecuritate.

Idem in ſynō. Inanis eſt penitentia quā ſequēs coinquinat culpa. Cyprianꝰ in ſer.

O pnia que peccata miſerāte deo remittis:
ꝛ paradiſum reſeras:que contritū ſanas: oēm
triſtem exhilaras: vitā de interitu reuocas.
ſtatum reſtauras:honorem renouas:fiduciā
reformas:gratiamq; abūdātiorem refundis.
· Idem. O pnia qd de te noui referā. oia
ligata tu ſoluis;oia ſoluta tu reſeras: oia ad-
uerſa tu mitigas.oia contrita ſanas.oia ↄfu-
ſa tu lucidas.omnia deſpata tu aīas. Idē
·Pnia reſpuit auariciam:horret luxuriā:fu-
gat furorē:firmat amorem:calcat ſuperbiā.
continet linguā: cōponit mores:odit malici-
am:excludit inuidiam. Bern. ſup cātica.
Qui amat aīam ſuam pdet eā.ſiue ponēdo
vt martyr:ſiue affligēdo vt penitēs. Idē
de.xij.gradib⁹. Qui veraciter penitet laborem
pnīe non abhorret:ſed quicqd ſibi pro culpa
quam odit iniungit:tacita ↄſciētia patienter
amplectit. Idem in ſer. Si vis agere pe-
nitentiā oportet membra punire:corp⁹ affli-
gere:teipſum iudicare. vt nō incidas in ma-
nus dei viuentis. Iuſtū id qdē. ſed ne qd ni-
mis.alioqn reprimēdus eſt feruor: imodera
tus ne noceat veritati.ſeruiat indiſcretioni.

¶ De contritione.

Capitulum xviij.

Rego in regiſ. Illū quē ↄſpicio de
g licta fletu delere:in ↄſpectu diuinita
tis nō dubites miſericordiā ↄſeq. qr
nullū peccantē reuerſum ad ſe deſpicit: q pec
catores redimere venit. Idem ſuper Ez.
Mala que nos egiſſe meminim⁹ fletib⁹ pu
niam⁹: vt p lamēta pnīe pueniam⁹ ad car-
men vite.ne ſi affligi modo penitēdo nolu-
mus: poſtmodum ſine fine penalia ſentiam⁹
Idem in mor. Quo vberi⁹ clpa defletur
eo altior cognitio veritatis attingit. qr ad viden
dū eternū lumē polluta dudū ↄſciētia lachry
mis baptizata renouat. Idem. Quilibet
peccator.infra in.c.de iuſticia. Idem. Si
nos vtus cōpunctionis in intimis afficit:ois
ſtrepit⁹ praue ſuggeſtiōis obmuteſcit. Idē
in paſto. Qualiſius in lutoſa aq̄ ſemetipſum
voluit qui dudū fletib⁹ ſuis vite mūdiciā ſub-
trahit:atque dei oculos ſordidas etiam ipſas la
chrymas facit. Idem. Qui admiſſa plan-
git nec tn̄ deſerit tanto grauiori culpe ſe ſubij
cit:qm̄ ꝛ ipſam quā flendo ipetrare potuit
veniam ↄtemnit. Aug. de pnia. Sicut co
mes pnīe dolor eſt: ita lachryme teſtes dolo
ris. Idem. Qui ſe cognoſcunt:ſic ſp pec-
cant:ita ſp plorant.in tota vita ſua q̄ eſt tenta
tio ſup terram:plorant totā vitā ſuā. Idē
Nunq̄ aliquē dn̄s ſanauit:quē omnino nō
liberauit totū enim hoīem ſanauit in ſabba-
to.qr ꝛ corp⁹ ab infirmitate: ꝛ animā ab om
ni peccati ↄtagione:indicans penitentē opor
tere ſimul de omni crimine dolere. Idē.
Satis dur⁹ eſt:cuius mētis dolorē oculi car
nis nequnt declarare:ſed ſciat culpabiliter ſe
durum:qui deflet dāna corporis vel mortē ami
ci: ꝛ dolorē peccati non oſtendit lachrymis.
Idem. Quē penitet oino peniteat: ꝛ do-
lorē lachrymis oſtendat. Idem in li. medi
tationū. Da mihi dn̄e in hoc exilio panē do
loris ꝛ lachrymarū.quem eſurio ſuper omnē
copiam deliciarū. Idē. Sit pnia continua:
amaritudo mea eſtatis mee: continuus dolor
inſatiabilis terror vite mee. Et infra. Si nō
ſum dign⁹ oculos ad celum leuare orando:
certe non ſum indign⁹ eos vel ſaltē excecare
plorando. Idē confeſ. Amore amoris tui
domine facio iſtud: recolens vias meas ne-
quiſſimas in amaritudine recogitatiōis mee
vt tu dulceſcas mihi:dulcedo non fallax dul
cedo felix ꝛ ſecura. ꝛ colligens me a diſper-
ſione in q̄ fruſtratim ſum diſciſſus. dum ab
vno te auerſus in multa euanui. Ioh. chry.
ſuper Math. Nihil ita ↄglutinat ꝛ vnit deo
vt penitentis lachryme. Idem. Quēadmo
dum que propter mūdū eſt leticia: triſticiam
habet coheredē. ita ꝛ que ſꝫ deū ſunt lachry
me leticiam aſſumūt ↄtinuam ꝛ immarceſci
bilem. Idē in ſermo. Nemo ad deū aliqñ
flens acceſſit qui non quod poſtulauit acce-
pit. nullus ab eo beneficia dolenter optauit q
non impetraret qd voluit. ipſe enim eſt qui
conſolatur flentes: curat dolentes. informat

penitentes. Idem li. de ꝯpunc. cor. Sicut
impoſſibile eſt vt ignis inflāmetur in aqua.
ita impoſſibile eſt compunctionē vigere in
delicijs: contraria enim hec inuicem ſibi ſunt
⁊ peremptoria. Illa enim mater fletus: hec ma
ter riſus. illa cor conſtringit: iſte diſſoluunt.

Idem. Sola eſt compunctio que facit ho
minē horreſcere purpuram: deſiderare cili-
ciū. amare lachrymas: fugere riſum. Idē.
Hec eſt humiliati cordis vera compunctio:
magna agere: ⁊ humilia loqui: iuſte operari
⁊ ſuper peccatis timere ac tremere. Iſi. de
ſum. bo. Compūctio cordis ē humilitas mē
tis cū lachrymis: exoriens de recordatione
peccati ⁊ timore iudicij. Idē. Qui noctur
na illuſiōe: ſupra de luxuria. Idē. Lachry
me penitentie apud deū ꝓ baptiſmate repu
tanē: vñ ⁊ quālibet ſint magna delicta: quan
tumuis grauia: nō tñ in illis dñi miſericordia d
ſperanda. Ambro. de exceſſu ſatyri. Nō
ſolus dolor lachrymas habet: hꝫ ⁊ leticia la-
chrymas ſuas: ⁊ pietas fletū excitat: ⁊ oratio
ſtratū rigat. Bern. ſup canti. Alta ſuſpiria
teſtanē triſticiā aiorū. Idē. Dies mei ſicut
vmbra declinauerunt: ⁊ ſine fructu preterie-
runt. impoſſibile eſt vt reuocet. placeat tibi
dñe vt recogitē eos in amaritudie aie mee.

Idem. Abſcindatur ferro acute compun
ctionis: vlcus inueterate ꝯſuetudinis. Idē
de ꝯtemptu mundi. Felices lachryme quas
benigna manus conditoris abſterget: ⁊ beati
oculi qui in talibus ſic fieri elegerunt magis
qꝫ in ſupbiā eleuari: qꝫ oē ſublime videre:
qꝫ auaricie ⁊ petulātie famulari. Idē de
xij. gradibus. Quos veritas ſibi īnoteſcere
ac per hoc vileſcere facit: neceſſe eſt vt cūcta
q̄ amare ſolebāt ⁊ ipſi ſibi amareſcāt. Idē
in ſermone. Miſerere aie tue ꝗ deū tibi vis
miſereri. laua p ſingulas noctes lectū tuū la-
chrymis tuis ſtratū tuū rigare memento: ſi
cōpaterís tibiipſi. ſi laboras in gemitu peni-
tentie: primus enim is gradus miſericordie
eſt: miſericordiā vtiqꝫ ꝯſequeris. Idē. Si
nō plangis: plane nō ſentis aie vulnera: ꝯſcie
ſcientiam lēſionem: ſed nec futura ſatis gaudia ꝯcupi-
ſcis ſi nō quotidie poſtulas ea cū lachrymis.

Idē. Primū opus fidei p dilectōem ope
rantis cordis ꝯpunctio eſt: in qua plane dei-
nis eijciuntur demonia: cū ab affectu cordis
eradicantur peccata.

De confeſſione.

Capitulum xix.

Grego. in mora. Hec ſunt vere hu-
militatis teſtimonia. ſ. iniquitatē ſuaꝫ
corde cognoſcere: ⁊ cognitam voce
ꝯfeſſionis integraliter apire. Aug. in ſer.
Utiliter ac ſalubriter admonemur: vt pecca
ta nr̃a debeamus iugiter ⁊ humiliter: nō ſolū
deo ſed etiā ſanctis ⁊ deū timētibus cōfiteri.

Idē de pnīa. Iſta aſſidua petā ⁊ quodāmo
do q̄ſi neceſſaria: aſſidua lauenē ꝯfeſſiōe: aſ
ſidua reſtaurenē iubilatiōe. Idē. Fit venia
le p ꝯfeſſionē: qḋ criminale erat in opatōne.

Idē. Quā verecūdia magna eſt pena: q
erubeſcit p xp̄o fit dignus miſericordia. Vñ
patet ꝙ quanto pluribus ꝯfitebiē in ſpe ve-
nie turpitudinē criminis: tanto facilius ꝯſeq̄tur
grām remiſſionis. Idē. Qui ꝯfiteri vult
peccata vt inueniat grām querat ſacerdotem
ſcientē ligare ⁊ ſoluere: ne cū negligēs circa
ſe extiterit: negligaē ab illo: ⁊ ambo in foueā
cadāt: quā ſtultus euitare noluit. Tāta itaqꝫ
vis ꝯfeſſionis eſt: vt ſi deeſt ſacerdos ꝯfitea
tur ꝓximo. Idē. Qui oino ꝯfiteē ſacerdo
ti melior: qꝫ poteſt ꝯfiteaē. Idē. Ponat
ſe penitēs oino in ptāte iudicis. Infra de ſa-
tiſfactōe. Idē. Cautus ſi penitētes ne ve-
recūdia ductus diuidat apḋ ſe ꝯfeſſionē: vt
diuerſa diuerſ velis ſacerdotibus manifeſta
re. Quidā enim vni celāt q̄ alij manifeſtāda
ꝯſeruāt. qḋ eſt ſe laudare ⁊ ad hypocriſim
tendere. Idem. Neqꝫ facilius ab inimico
deijciamur: qꝫ cū eum ſupbiēdo imitamur:
nec vehemēti⁹ eū ꝓſternimus: qꝫ cū hūilita
te dñm ſeq̄mur. nec aeris: eo ei doloreſ īfigi
mus: qꝫ cū plagas pctōꝝ nr̃oꝝ ꝯfitēdo ⁊ pe
nitēdo ſanam⁹. Idē. Pctā ſiue parua ſiue
magna ſint ipunita eſſe non pñt. q: vel hoie

penitente vel deo iudicante plectunt. ceſſat
aūt vindicta diuinā ſi ꝯfeſſio precurrat hu-
mana. Idē in li. ꝯfeſ. Tibi dn̄e cuius oculis
nuda ē abyſſus hūane ꝯſcie qd occultū eēt
in me: etiāſi nollē ꝯfiteri tibi. Te enim abſcō
derem mihi: nō me tibi. Idē. Obſecro te
deus meus & meipm mihi indica: vt ꝯfitear
oraturis ꝓ me fratribus meis qđ in me ſau-
ciū compero. Ambro. de pn̄ia. Qui iaceſ
in tenebris ꝯſcie & delictorū tuorū ſordibus q̄ſi
in reorū carcerē. exi foras: delictū ꝓpriū pde
vt iuſtificeeris. ore enim ꝯfeſſio fit ad ſalutē.
Ioh. Chry. de ꝯpunc. cor. Habes accuſa
torē acerbiſſimū & inimicū. preueni ergo eū & obtu
ra os eius ipudētiſſimū ꝓpria ſpōte ꝯfitēdo
delicta. Iſi. i ety. Cōfeſſio ē erroris ꝓfeſſio
deſinēdi. Deſinēdū ergo a pctis eſt dū gō
ꝯfeſſus ē: cōfeſſio aūt ancedit: remiſſio ſeqt.
Idē in ſyn. Cōfeſſio ſanat: ꝯfeſſio iuſtifi-
cat: ꝯfeſſio pcti veniā donat. oīs ſpes in cō-
feſſiōe ꝯſiſtit: in ꝯfeſſiōe locus miſericordie ē.
Idē. Vicia cordis tui reuela. prauas cogita
tōes tuas ilico manifeſta. pctm̄ enim tuū ꝓdi-
tū citius curat. crimē aūt occultū tacendo am-
pliatur. Idē de ſum. bo. Seruus dei tanta
recordatio eē dz pcti vt ea q̄ geſſit ſp lachry-
mans ꝯfiteat. Berñ. i epiſtola. Ama ꝯfeſſi
onē ſi affectas decorē. reuera vbi ꝯfeſſio ibi
pulchritudo. ibi decor. ſi peccata ſunt in cōfeſ
ſione lauant. ſi bona opa in ꝯfeſſiōe emendā
tur. cū mala tua ꝯfiteris ſacrificiū eſt deo ſpi
ritus cōtribulatus. cū dei bn̄ficia dicis imo-
las deo ſacrificiū laudis. Idē. Abſq3 con
feſſione iuſtus iudicat ingratus: & pctōr mor
tuus reputat. a mortuo quippe tanq̄ qui non
eſt perit cōfeſſio. Cōfeſſio igit peccatoris eſt
vita: ſed iuſti gloria. Idem. Sunt qui cōfi
tendo ſicut fabulam peccatorū ſuorū narrant
hiſtoriam. & egritudines aīe ſue ſine verecū
dia & confuſione dinumerāt. & pene ſine pe-
nitentia & affectu doloris: & ideo nihil de con
ſolatione reportāt. Ille vero cito lachrymas
inuenit & reſoluitur in gemitū compunctōnis
qui habet ſenſum doloris. Idem ſuper
canti. Omne qđ remordet conſcientiā: confi
tere humiliter: pure: fideliter. Glo. ſuper
Mat. iij. Confeſſio peccatorū teſtimoniū ē
conſcientie timentis deū. qui enim timet iudi
ciū dei peccata nō erubeſcit cōfiteri. Perfe-
ctus enim timor ſoluit omnē pudorē. Ibi-
dē. Iđ iubemur confiteri peccata: vt erube-
ſcentiam patiamur ꝓ pena. Sene. in epl'a.
Sōnium narrare vigilātis eſt: & vicia ſua cō
fiteri ſanitatis indiciū eſt. expergiſcamur er-
go vt errores noſtros redarguere poſſimus.

De ſatiſfactione.

Capitulum xx.

Grego. i paſto. Neq3 deus noſtris
cruciatibus paſcit: ſed delictorū mor
bos medicamētis cōtrarijs medet:
vt qui voluptatibus delectati diſceſſimus: fle
tibus amaricati redeamus. & q per illicita dif
fluendo cecidimus: etiā a licitis noſmetipſos
reſtringendo ſurgamus. Idē in omē. Dū
q retributōe vltōis vltime eſſe quēdā i tēpo-
ris ſecuritas videt: debemus pēſare malū
quod ſequitur: penſantes gemere: gementes
vitare ea que cōmiſimus. peccata indeſinen
ter aſpicere: aſpiciētes flere. flētes abſterger.
Aug. in regula. Quicūq3 couitio vl' ma
ledicto vel etiā criminis obiectu aliquā leſerit
meminerit ſatiſfactione q̄3 citius curare qđ
fecit. & ille qui leſus eſt ſine diſceptatione di-
mittere. ſi aūt inuicē ſe leſerint. inuicē ſibi de
bita relaxare debebūt. Idē de eccle dog.
Penitētis vero eſt penitēda nō admittere: &
admiſſa deflere. ſatiſfactio prie ē cauſas pec
catorū excidere: nec earū ſuggeſtiōibus aditū
prebere. Idē. Secreta ſatiſfactiōe. Infra
li. iiij. de religiōe. Idē de pn̄ia. Ponat ſe
penitēs oīno in ptāte iudicis i arbitrio ſacer
dotis. nihil ſibi reſeruans ſui. ſed vt oia eo
iubente paratus ſit facere ꝓ recipiēda vita
aīe: queciīq3 faceret ꝓ cuitāda corporis morte.
Idē. Qui multos offendit peccādo: mul
tos oportet placere ſatiſfaciēdo. Idem in
enchy. De quotidianis leuibuſq3 pctis ſine
qbus hec vita nō ducit: quotidiana orō ſide

liũ ſatiſfacit. Idē in epi. Nihil aliud facit quē
vaciter penitet: niſi vt id qđ male ſecerat im
punitũ eē nō ſinat. Ambro. ſup lu. Nemo
diffidat nemo veterꝝ cōſciꝰ delictoꝝ p̄mia
diuina deſperet: nouit .n. deus mutare ſniaꝫ:
ſi tu noueris emēdare delictũ. Idē ſuper
bti immaculati. Tanta vis emēdate cōuerſa
tōis eſt vt in quandā redeat puericie ſpiritua
lis etatē. que vias erroris ignoret: ⁊ crimen
etiāſi velit nō poſſit admittere q deſinit vſuꝫ
peccandi. Iſi. in ſyno. Cinis es ⁊ in cine
rē reuerteris. Viuas ergo ſp̄ lugens: ſp̄ me
rens. ſp̄ ſuſpiria cordis emittentes. Iſi. de
ſum. bo. Ille pniam digne agit q reatũ ſuũ
ſatiſfatione legitima plangit. Idē. Quāuis
p penitētiā ꝓpiciatio pctoꝝ ſit: ſine metu tñ
hō eſſe nō dꝫ. q: pnie ſatiſfactio diuino tātuꝫ
penſat iudicio nō humano. Bern. ſuper
canti. Humilis ⁊ verecūda dꝫ eſſe ſatiſfactio
p quā emēdat ſuperba trāſgreſſio. Glo.
ſup p̄o. xxx. Eſt quedā cōfuſio tpalis: q ē ad
horā. que q̄dē ꝓdeſt. ſ. pturbatio animi reſpi
ciētis pctā ſua. ⁊ reſpectē honorētis: ⁊ honore
erubeſcētis: ⁊ rubore corrigentis.

¶ De virtute.

Capitulum xi.

Grego. in mor. Nō reo eadē ſp̄ eſt
B virtus q: p memoriā ipm ſepe merita
mutant actionũ. Idē. Plerūqꝫ
vtus cū indiſcrete tenet amittit: cū diſcrete i
termittit plus tenet. Idem. Oēs vtutes.
Infra li. iiij. de cōnexione. Augꝰ de ciui. dei.
Mihi videt. Infra de charitate. Idem.
Virtutes qs ſibi hēre mens videt. p qs ipat
corpi ⁊ vicijs. ad qđlibet adipiſcēdum vel te
nendū retulerit niſi ad deū etiā ipe vicia ſūt
potius qꝫ vtutes. Idē de libero arbitrio.
Virtutes qbus recte viuit magna bona ſūt
ſpecies aūt quorūlibet corpoꝝ ſine quibus
recte viui poteſt minima bona ſunt potentie
vero aie ſine quibus recte viui nō pōt me
dia bona ſunt. virtutibus nemo male vtit. ce
teris aūt bonis. i. medijs ⁊ minimis non ſo
lum bene: ſed etiam male quiſqꝫ vti poteſt.

Idem. de. lxxxiij. queſtiōibus. Dis ordi
natio que virtus etiā noiat: eſt fruēdis frui:
⁊ vtendis vti. Iſi. de ſum. bo. Prius vi
cia extirpāda ſunt in hoie: deinde inſerende
vtutes. Nam cohercere ⁊ coniūgi nō poteſt
veritas cū mēdacio: pudor cū petulātia fides
cum pfidia. caſtitas cum luxuria. Idem.
Quiſquis ex deterior i iā melior eē cepit. ca
ueat de acceptis extolli virtutibꝰ: ne grauius
per vanāgloriā corruat: qꝫ prius ex lapſu vi
cioꝝ iacebat. Ioh. Chry. ſup Io. Sicut
malicia etiā ante gehēnam eos qui hic ea p
ticipant cruciare cōſueuit. ita virtus etiaꝫ añ
regnū eos qui hic eam opant p̄parat volu
ptati. ⁊ cum ſpe optima ⁊ delectatione perpe
tua viuere facit. Ambro. ſup Lu. Nō eſt
virtus nō poſſe peccare: ſed nolle. atqꝫ ita te
nere pſeuerantiā voluntatis: vt voluntas in
fantiā: vſus imitet naturam Bern. ſuper
canti. Mediū vicioꝝ virtus tenet: ac pinde
ſedula eget: nō ſolū putatione: ſed ⁊ circūciſi
one. Idē in epi. Virtus in pace negrit: i
preſſura ꝓbatur in victoria approbat. Se
neca in epl'a. Virtus nō aliud eſt qꝫ recta rō

Idē. Cū virtus vtiqꝫ mediū ⁊ modꝰ ſit:
eque peccatuꝫ eſt qđ excedit ſicut qđ deficit.

Idem. Nulli preclusa eſt virtus. oībus
patet: oēs inuitat: oēs admittit: non eligit pa
rentelā. nō eligit domū: nō cenſum: nudo ho
mine contenta eſt. Idem. Virtus extollit
hominē ⁊ ſup omnia mortalibus chara col
locat cū: nec ea que bona ſunt: nec ea. q mala
vocantur: aut cupit nimis aut expaueſcit.

Idē. Omnia iſta i que dominiū caſus et
fortuna exercet ſeruilia ſunt. pecunia ⁊ corpꝰ
⁊ honores. imbecillia fluida mortualia poſ
ſeſſiones incerte. illa rurſus que virtutis ſūt
libera ſunt ⁊ inuicta. Idem. Quēmad
modū minuta lumina claritas ſolis obſcurat
ſic dolores ⁊ moleſtias ac iniurias vtus ma
gnitudine ſua elidit atqꝫ opprimit: ⁊ quo
cunqꝫ affulſit ibi quicquid ſine ea apparet
extinguitur. Nam non magis vllam portio
nem habent incommoda cum in virtute in

ciderunt: q̄ʒ in mari nimbus. Idē. Sola virtus pſtat gaudiū ꝑpetuū ſecurū. etiam ſi quid obſtat nubiū modo interuenit que ita feruntur nec vnq̄ʒ vincunt diem. Tullius in rheto. Virtus eſt animi habit⁹ nature modo rationi conſentaneus.

¶ De tribus virtutibus theologicis.
Capitulum xxij.

Grego. in paſto. Cum diſtrictus iudex venerit: qui ſeſe nobis ꝑ nature nr̄e conſortium coniūxit: ab eo procul dubio culpe reatū nō exſpetit: quem ſub eius venia fides ſpes ⁊ charitas iam abſcondit. Idē in mora. In corde nōnūq̄ʒ per flagella turbatur charitas. per formidinem concutitur ſpes. ꝑ queſtiones pulſatur fides. ſed per dei gratiā oīa tormētoꝝ ⁊ inſidiaꝝ genera ſuperantur. Idē. Bona ſumma ſunt fides ſpes ⁊ charitas. que cū veraciter habentur: in malū inflecti nō poſſunt. Idē ſuper Eze. Tres ſunt virtutes ſine quib⁹ is qui opari aliquid iam pōt: ſaluari nō pōt: videlicet: fides ſpes ⁊ charitas. Idē. Vnuſquiſq; qui in actiue vite exercitio verſatur tm̄ credit quantum ſperat: amat: ⁊ operatur. tm̄ ſperat quantū credit opatur ⁊ amat. tm̄ amat quantum credit: ſperat ⁊ operatur. tm̄ operatur quantū credit amat ⁊ ſperat. Iſi. in ety. Tria ſunt que i religionis cultu ad colendū deum in hoībus perquiruntur. ſcilicet fides: ſpes: ⁊ charitas. Aug⁹ de doc. chriſtiana. Homo fide: ſpe ⁊ charitate ſubnixus: ⁊ hec tria inconcuſſe retinens: non indiget ſcripturis niſi ad alios inſtruendos. Idem de trini. Vbi ſunt illa tria propter que in animo edificanda oīum diuinoꝝ libroꝝ machinamenta ꝯſurgūt: fides: ſpes: charitas: niſi in aīo credente qđ nō dum videt: ⁊ ſperante atq; amāte qđ credit. Amatur ergo qđ ignoratur: ſed tm̄ creditur. Io in ſolilo. Deo nos fides excitat: ſpes erigit: charitas iungit. Idē. Sine tribus iſtis. ſc; fide: ſpe ⁊ charitate: nulla aīa ſatiatur vt poſſit deū ſuū videre. Bern. de amore dei. Pōt eſſe vt fides ⁊ ſpes ſint ſine charitate. vt aūt charitas fidem ⁊ ſpem in ſe nō contineat: nō poteſt eſſe. Idem ſuper: qui habitat. Dicit fides. parata ſunt magna ⁊ inexcogitabilia bona a deo fidelibus ſuis. Dicit ſpes. mihi illa ſeruantur. ſed charitas ait. Curro velociter ad illa. Glo. Eccl. ij. Fide ⁊ ſpe et charitate vere colitur deus. ⁊ ad ꝯtēplationē peruenitur: que eſt vita eterna.

¶ De fide.
Capitulum xxiij.

Grego. in ome. Fides eaꝝ reꝝ argumentū eſt que apparere nō pn̄t. q̄ etenim apparent iā fidem nō habēt ſʒ agnitōem. Idē. Fides nō habet meritū cui humana ratio ꝓbet expimētū. Idē ſup Eze. Nō virtutibus venitur ad fidē: ſed fide ptingitur ad virtutes. Aug⁹ in ome. de centū ouibus. Deus oībus equaliter adeſt. ſed ille apud deū plus habet loci qui plus attulerit: nō argēti ſed fidei. Idē ꝯtra iulianū. Qn̄ deo adiuuante ex vera viuitur fide: ipſe de⁹ adeſt ⁊ menti illuminādē: ⁊ ꝯcupiſcentie ſuperande: ⁊ moleſtie pferēde. Idē de vbis dn̄i. Nulle maiores diuitie: nulli theſauri: nulli honores: nulla mundi huius maior eſt ſubſtantia q̄ʒ eſt fides catholica. que pctōres hoīes ſaluat: cecos illuminat: infirmos curat cathecuminos baptizat: impios iuſtificat: penitentes reparat. iuſtos augmentat: martyres coronat. Idē. Ille credit in chriſtum qui ⁊ ſperat in chriſtū: ⁊ diligit chriſtum. nā ſi fidem quis habet ſine ſpe ac ſine dilectiōe: chriſtum eſſe credit: non in chriſtum credit. Iſi. de ſum. bo. Fruſtra libidinoſus ſibi d ſola fide blanditur: ſi bonis moribus non ornatur. Ioh. Chryſo. ſup Math. Virtus fidei in periculis ſecura eſt: ⁊ in ſecuritate periclitatur. Idē. Fides nunq̄ʒ. Infra li. iiij. d religione. Idē ſuper ioh. Magnū bonū fides eſt qn̄ a calida fit mente: ab amore multo ⁊ feruente aīa. hec ph̄os nos oſtēdit. hec vilitatē humanā conculcat. Idē. Non ſufficit fides in regnū inducere. ſed hec maxime condemnare habet eos qui vitam malā de-

monſtrant. qui enim ſciuit voluntatē dn̄i ſui ꝛ nō fecit: plagis vapulabit multis. Bern̄. in ep̄la. Multi aūt ſaluatoris aduentū deum omnipotentē tenentes: ꝛ diligētes ſue ſalutis gratiſſimum pmiſſorē: credentes eundem in promiſſione fidelē. ſperantes certiſſimū redemptorē: in hac fide ꝛ expectatione ſaluati ſunt. licet qñ ꝛ qualiter ꝛ quo ordine ſalus re promiſſa fieret ignorarēt. Idē ſup canti. Quid eſt qd̄ nō inueniat fides. Fides enim falſi neſcia attingit inacceſſa: dephendit ignota. comprehendit immenſa: apphendit nouiſſima: trāſcendit fines rōnis humane: terminos experiētie ac vſus nature. ipaꝫ deniqꝫ eternitatē ſuo illo vaſtiſſimo ſinu quodāmodo circūcludit. Idē in ſermo. Neceſſe eſt primo credere oīm remiſſionē peccatox habere nō poſſe niſi p indulgentiā dei deinde q nihil pſus habere queas opis boni: niſi etiam hoc dederit ipſe. poſtremo q vitā eternā pmereri nullus pōt bonis opibus ſuis. ſed q gratis a deo dēt vita eterna. Ideꝫ. Eſt fides alia preceptox: alia ſignox: alia pmiſſox. quia credimus in deum: quia credimus deū. ꝛ quia credimus deo. Per fidē. n. preceptox credimus in deū: credere aūt in deum. eſt in eū ſperare: ꝛ eū diligere. Per fidē aūt ſignox credimus deū qui talia pōt ꝛ oīa pt. Per fidē vero pmiſſox credimus deo: qui quicquid pmittit veraciter complet.

¶ De ſpe.

Capitulum xxiiij.

Grego. in mora. Spes in eternitatē animū erigit: ꝛ idcirco nulla mala q̄ exterius tolerat ſentit. Idē. Tāto ſpes in deū ſolidius ſurgit. quanto pro illo quiſqꝫ grauiora ptulerit. q: nequaqꝫ retributōis gaudiū de eternitate colligit: qd̄ nō hic ꝓ ꝓpia tribulatione ſeminat. Aug⁹. x. lib. confeſ. Merito mihi ſpes valida in illo eſt q ſanabis oēs lāguores meos p eū qui ſedet ad dexteram tuā: ꝛ te interpellat pro nobis. alioquin deſperarē. multi enim ꝛ magni ſunt languores mei. ſed amplior eſt medicina tua.

Idem. Ve etiā laudabili vite hominum ſi remota miſericordia diſcutias eam. q vero nō exquiris delicta vehementer: fiducialiter ſperamus aliquē apud te locū inuenire indulgentie. Idem de gratia no. teſt. Nō iā deſperandū eſt participatiōe verbi fieri poſſe homines filios dei. qñ filius dei participatione carnis factus eſt filius hominis. Iſi. in ety. Spes vocata eſt q ſit pes progrediēdi: quaſi pes. Ambro. Nemo diffidat. Supra de ſatiſfactione. Joh. Chryſ. in ſermo. Spes eſt in qua ſalus noſtra conſiſtit: ꝛ que de terris animas velut quibuſdā catenis celitus dependentibus innexas euehit ad ſuperna. Bern̄. in ſermo. Spes triplex eſt. naꝫ de fide pceptox oriť ſpes venie. de fide ſignox ſpes gratie. de fide pmiſſox ſpes glorie. Idem. Tria cōſidero in quibus tota ſpes mea cōſiſtit: charitatē adoptionis. veritatem pmiſſionis. ptātem redditionis. Multa infra libro. iiij. de confidentia.

¶ De charitate.

Capitulum. xxv.

Grego. in regiſ. Credat mihi charitas tua: q valde contriſtatus ſum de triſticia tua: ac ſi in te iniuria ipſe ptuliſſem. Officiis enim mādatis pcipimur pximos ſicut nosmetipſos diligere: eorūqꝫ languoribus tanqꝫ ppriis infirmitatibus cōdolere. Idē. O qꝫ bona eſt charitas q̄ abſētia per imaginē: pſentia ſibimetipſis exhibet p amorē: diuiſa vnit: confuſa ordinat: inequalia ſociat: imperfecta cōſūmat. Idē. Magiſtra bonox oīm charitas: nihil ſapit extraneum: nihil aſperū: nihil cōfuſum: ita exercet corda ꝛ corroborat vt nihil graue nihil difficile: ſed fiat totum dulce qd̄ agitur. Idē. Dū nos nobis per operationis opem coniungimur: quaſi ambulantes p lubricū viciſſim man⁹ nobis tenemus: ſicqꝫ ex magna pviſione charitatis: vt eo ſingulox robuſtius charitas ſtringatur quo ꝛ alter altero magis innitiť. Jo. Si me pricipem. Infra li. iiij. de cōmunitate. Idē. Dum vnū in redemptione nr̄i corpe

membꝛꝛ ſumus:ſicut in culpa tua dilacer coꝛ.
ita quoqꝫ in bona actione letificoꝛ. Idem
Inimici dilectio tunc veraciter cuſtodiꝉ: cū
nec de eius ꝓfectu deijcimur. nec de ruina
illius letamur. Idē. Charitatē recte ꝑdi-
catoꝛ egregius vinculū perfectōis vocat: q:
virtutes quidē cetere pfectōem generant. ſꝫ
tn̄ eas charitas ita ligat vt ab amantis mēte
diſſolui iam nequeant. Idem. Charitatis
cum ſit ꝓpꝛiū nutrire ꝯcoꝛdiā. ſeruare cōpo
ſita: diſſociata ꝯiungere: praua coꝛrigere: et
virtutes ceteras perfectionis ſue munimine
ſolidare. quiſquis in eius radice ſe inſerue-
rit: nec a viriditate deficit. nec a fructu inane
ſcit. Idē. Nec abeſſe credēdus eſt. qui ꝑ
dilectionis vinculū animus inheret. Idē
in moꝛa. Virtuti moꝛtis dilectio ꝯpatur: q:
nimirū mentē quā ſemel ceperit a dilectione
mundi funditus occidit. Idē. Qđ valde
menus amat. etiā in ſermone replicat. Idē
Probatio ſanctitatis nō eſt ſigna facere: ſed
vnūquēqꝫ vt ſe diligere. de deo autem vera
cognoſcere: de pꝛoximo vero melioꝛa qꝫ de
ſemetipſo ſentire. Idem. Per amoꝛē dei
amoꝛ pꝛoximi gignitur: ⁊ per amoꝛē ꝓximi
amoꝛ dei nutritur. Idē in paſto. Noſtra
ſunt etiā illa bona que imitari nō poſſumus.
ſed in alijs amamus. ⁊ amantiū ſiūt quecūqꝫ
amanꝉ in nobis. Hinc ergo penſent inuidi
charitas quante virtutis eſt: que alieni labo
ris opera noſtra ſine laboꝛe facit. Idē in
omel. Vis amoꝛis hoc agere in animo ſolet
vt quē ipſe ſꝑ cogitat: nullū aliū credat igno
rare. Idē. Minus ꝓximū amare ꝯuinci
tur q nō cū eo in neceſſitate illius: etiā ea q ſi
bi ſunt neceſſaria partiꝉ. Idē. Ille deum.
Trip. de offenſis. Idē. Si quis quelibet
amat ſed ꝓpter deū nō amat charitatē non
habet ſed habere ſe [illegible] putat. Chari-
tas autem vera eſt: cū ⁊ in deo diligiꝉ amic⁹
⁊ ꝓpter deum diligitur inimicus. Idem
de dilectione ꝯditoꝛis. Nō lingua ſed mēte ⁊
vita regraꝉ. Idē. Nūqꝫ eſt dei amoꝛ oci
oſus. opaꝉ etenim magna ſi eſt. ſi vero opa-
ri renuit amoꝛ non eſt. Idem. Si qđ im-
pendi nobis recte volumus h̄ alijs imparti
mur. ⁊ qđ nobis fieri nolumus hoc alijs fa
cere deuitamus. tūc charitatis iura illeſa ſer
uamus. Idem ſuꝑ Eze. Tantū quiſqꝫ poꝛ
tat ꝓximū quātū amat. ſi enim amas poꝛtas.
ſi deſiſti amare: deſiſti tolerare. Idē ſuꝑ
canti. Charitas ſancta coꝛ pacificat: mentem
in tentationibus roboꝛat: ⁊ vt ſedes ſapiētie
ſit anima iuſti quietē tribuit ⁊ locum pꝛepat.

Ambꝛo. de offi. Non minus vos diligo
quos in euāgelio genui: qꝫ ſi ꝯiugio ſuſcepiſ
ſem. nō enim vehemētioꝛ eſt natura ad dili-
gendū qꝫ gratia. Idē. Plus certe dilige
re debemus quos ꝑpetuo nobiſcū putamus
futuros qꝫ quos tm̄ in h̄ ſeculo. Iſi. ꝺ ſū-
bo. Quāuis nōnulli fide atqꝫ opib⁹ ſctitatis
videanꝉ eſſe participes: tn̄ q: pꝛiuanꝉ chari
tate fraterne dilectionis nullū habent incre-
mentū virtutis. Hiero. in epiſtola. Nihil
amātibus durū: nullus difficilis laboꝛ ī amo
re amemus ⁊ nos chꝛiſtū: ⁊ facile videbitur
omne difficile. Idē in ſer. Hoc habet ꝓ-
pꝛiū impatiens amoꝛ: vt quē deſiderat ſemꝑ
inuenire ſe credat. ignoꝛat ſiquidē iudicium.
rōne multotiens caret: neſcit modū. nec aliud
cogitare poteſt qꝫ qđ diligit. amoꝛ non acci-
pit de impoſſibilitate ſolacium. neqꝫ ex diffi
cultate remedium. Aug⁹ de doc. chꝛiſtia-
na. Quatuoꝛ ſunt diligenda. Vnū qđ ſupꝛa
nos eſt. alterum qđ nos ſumus. tertium qđ
iuxta nos eſt. quartū qđ infra nos eſt. Idē.
Ille iuſte ⁊ ſancte viuit q rerꝫ integer eſtima
toꝛ eſt. ipſe aūt eſt qui oꝛdinatā habet dilectō
nem: ne aut diligat qđ nō eſt diligendū: aut ñ
diligat qđ eſt diligendū. aut amplius diligat
qđ minus eſt diligendum. aut eque diligat
qđ minus vel amplius diligendū eſt: aut mi
nus vel amplius qđ eque diligendum eſt.

Idem. Omnis peccatoꝛ inquantū petōꝛ ē
nō eſt diligendus. ⁊ oīs hō inquantū hō eſt
diligendus ꝓpter deū. deus aūt ꝓpter ſeipſ.
etſi deus omni hoīe amplius diligēdus eſt:
amplius quiſqꝫ deū debet diligere qꝫ ſeipſm.

Idē. Oēs eque diligēdi ſunt. ſed cū oib⁹ pdeſſe nō poſſis: his potiſſimū ꝯſulendū ē qui p locoꝝ vel tpm vel quarūlibet rerum opoꝛtunitatibus ꝯſtricti tibi quaſi q̄daꝫ ſoꝛte iungunt. Idē de cathe. rudi. Diligamus deū qm̄ pꝛioꝛ dilexit nos: ⁊ filio ſuo vnico nō pepercit: ſed p nobis oib⁹ tradidit eū. ſi amare pigebat ſaltem reamare nō pigeat. nulla enim eſt maioꝛ ad amoꝛē inuitatio q̄ꝫ pꝛeuenire amādo: ⁊ nimis durus eſt anim⁹ q̄ dilectōem ſi nolebat impendere noluit rependere. Idē. Maxime ppter ea xp̄s aduenit: vt cognoſceret hō quantū deus diligat eū: ⁊ iō cognoſceret. vt eius dilectōe a quo pꝛioꝛ dilectus eſt inardeſceret. Idē de pfectōe iuſticie. Perfecta charitas foꝛas mittit timoꝛē: et facit pceptī ſarcinā leuē nō ſolū nō pmēten oneꝛe pondeꝝ: verūetiā ſubleuantē vice pēnaꝝ. Idē de vidui. Nullo mō ſunt oneroſi laboꝛes amantiū. ſed etiā ipſi delectāt: ſicut venantiū: aucupantiū ⁊ piſcantiū. Idem. In eo qđ amaṫ: aut nō laboꝛaṫ: aut etiam laboꝛ amaṫ. Idē de trini. Qui amat hoīes aut q2 iuſti ſunt: aut vt iuſti ſint amare dꝫ. ſic enim ſeipꝫ amare dꝫ: aut q2 iuſtus eſt: aut vt iuſtus ſit. ſic enim diligis pximū tanq̄ꝫ teipꝫ ſine vllo pīculo. Idē. Nemo aliquid volens facit qđ non in coꝛde ſuo pꝛius dixerit. Qđ verbū amoꝛe ꝯcipiṫ ſiue creature ſiue creatoꝛis. Idē de moꝛibus eccleſie. Nihil eſt tā duꝝ atq3 ferreū: qđ nō amoꝛis igne vīcatur. quo cū ſe aīa rapit in deū ſup omnem carnis naturā libera ⁊ admirāda volitabit pennis pulcherrimis ⁊ integerrimis: quib⁹ ad dei amplexū amoꝛ caſtus innitiṫ. Idē. Solus ſe nouit diligere qui deū diligit. Iđ. Qui diligit pximū agit quantū pōt vt ſalu⁹ coꝛpe ſaluuſq3 aīo ſit. ſed. cura. coꝛpoꝛis ad ſalutē animi referenda eſt. Idem de ſpū ⁊ lr̄a. Sciri aliq̄d ⁊ credi: ⁊ tn̄ non diligi pōt diligi aūt qđ neq3 ſciṫ: neq3 crediṫ nō poteſt. Idē de ci. dei. Perfectū odiū debet malis qui ſm̄ deū viuit. ſic vt nec ppter vicium oderit hoīem: nec amet vicium propter hominē. ſed oderit viciū: amet hoīeꝫ. Idem Mihi videṫ q2 diffinitio bꝛeuis ⁊ vera virtutis eſt oꝛdo amoꝛis. Idē de ꝯiug. adul. Multa ſunt facienda nō iubente lege: ſꝫ libera volūtate: ⁊ ea ſunt in nr̄is officijs gratioꝛa: que cū liceret nobis etiā nō impendere: cauſa tn̄ dilectōis impendimus. Idem de ſolil'. Impatiēs amoꝛ nec lachꝛymis modus fit niſi amoꝛi deṫ qđ amaṫ. Idem in libꝛo de dono perſeue. Nihil ſic pbat amicū quēadmodū oneris poꝛtatio. Idem ſuper .i. cano. Joh. Talis eſt quiſq3 q̄lis eius dilectō eſt terrā diligis: terra eris: deū diligis: quid dicam: deus eris. Pſal. Ego dixi dij eſtis. Idē. Charitas vt pficiatur naſciṫ: cū fuerit nata nutriṫ: cū fuerit nutrita roboꝛaṫ. cū fuerit roboꝛata pficitur. cū ad pfectum venerit: quid dicit. mihi viuere chꝛiſtus eſt: ⁊ moꝛi lucrū. Idē. Dilige ⁊ qđ vis fac. ſiue taceas: dilectōe tace. ſiue clames: dilectione clama. ſiue emendes: dilectōe emenda. ſiue parcas: dilectione parce. Idē in ep̄la. Diligentia charitatis freneticū caſtigare: lethargicum ſtimulare. ambos amare: ambo offenduntur: ſꝫ ambo diligunṫ. ambo moleſtati q̄ꝫ diu egri ſunt indignanṫ. ſꝫ ambo ſanati gratulantur. Idem. Diliges dn̄m deū tuum ex toto coꝛde tuo. ⁊ ex tota anima tua: ⁊ ex tota mente tua. ⁊ diliges pximū tuū ſicut teipm. Hic phyſica: qm̄ oēs oīm naturaꝝ cauſe in deo creatoꝛe ſunt. Hic ethica: quoniam vita bona ⁊ honeſta nō aliunde foꝛmaṫ q̄ꝫ cum ea que diligenda ſunt queadmodum diligenda ſunt diliguntur: h̄ eſt deus ⁊ proximus. Hic etiā logica: qm̄ veritas lumenq3 anime rōnalis nō niſi deus eſt. Idem. In hac dilectione virtus non eſt: niſi diligere qđ diligendum eſt. id eligere pꝛudentia eſt. nullis inde auerti moleſtijs foꝛtitudo eſt. nullis illecebꝛis: temperantia eſt. nulla ſupbia iuſticia eſt. quid autem eligamus qđ pꝛecipue diligam⁹ niſi quo nihil melius inuenimus. hoc de⁹ ē. cui ſi aliquid diligēdo vel p̄ponimus vel eq̄mus: noſipos diligere neſcimus. Idem.

Tanto nobis meliꝰ eſt q̄nto nos magis i illū imus quo nihil melius eſt. imus aūt non ambulando ſed amādo. quē tāto habebimꝰ preſentiorē quāto eundē amorē quo in eū tendimus poterimus habere puriorem. Idē. Non faciūt bonos vel malos mores niſi boni vel mali amores. Idē. Debet hō proximū diligere tanq̄ꝫ ſeipſum: vt quē poterit hoiem vel beneficiēcie conſolatione: vel doctrine informatōe: vel diſcipline coertiōe ſecū ducat ad colendū deū. Idē in li. cōfeſ. Minus dn̄e te amat qui aliq̄d tecū amat qđ non propter te amat. O amor q ſp ardes ⁊ nū q̄ꝫ extingueris. charitas deus meus accende me. continentiam iubes: da qđ iubes: ⁊ iube qđ vis. Idem. Dn̄e amore tuo percuſſiſti cor meum ⁊ amaui te. ſed ⁊ celum ⁊ terra: ⁊ oīa que in eis ſunt: ecce vndiqꝫ mihi dicunt vt amem te. nec ceſſant dicē omnibꝰ: vt inexcuſabiles ſint. Idem. Pondus nō ad imatū eſt: ſed ad locum ſuū. Ignis enim ſurſum tendit: deorſum lapis. ⁊ infra. Minus ordinata inquieta ſunt: ordinant̄ ⁊ quieſcunt. Pondus meū amor meꝰ. eo feror quocūqꝫ feror. Dono tuo accendimur ⁊ ſurſum ferimur. inardeſcimꝰ ⁊ imus. aſcendimꝰ aſcēſiōes in corde: ⁊ cantamꝰ canticū graduū. Idē. x. lib. cōfeſ. Deꝰ meus q̄d amo cū te amo. Non ſpeciē corporis: nō decꝰ tp̄is: nec cādorē lucis: non dulces melodias cantilenaꝝ omnimodarum. non florū ⁊ vngētoꝝ ⁊ aromatū ſuauē olentiam: non manna ⁊ mella: nō mēbra carnis amplexibꝰ acceptabilia. non hec amo cū amo deū meū: ⁊ tn̄ amo q̄ndā lucē: ⁊ q̄ndā vocē: ⁊ quendā odorē: ⁊ quendam cibū: ⁊ quendam amplexū: cū amo deū meū: lucē: vocem: odorē: cibū: amplexū: interioris hominis mei: vbi fulget aīe mee qđ non capit locus: ⁊ vbi ſonat qđ non capit tēpus: ⁊ vbi olet qđ non ſpargit flatus: ⁊ vbi ſapit qđ nō minuit edacitas: ⁊ vbi heret qđ non diuellit ſatietas. Idem de laude charitatis. Diuinarum ſcripturarū multiplicē abundantiam latiſſimamqꝫ doctrinā ſine vllo errore comprehendit: ⁊ ſine vllo labore cuſtodit. cuiꝰ cor plenū eſt charitate. dicente aplo. plenitudo legis eſt charitas. Idē. ille tenet ⁊ quod patet ⁊ qđ latet in diuinis ſermonibus: qui charitatem tenet in moribꝰ. Idē. Fratres ſectamini charitatem: dulce ⁊ ſalubre vinculū mentiū. ſine qua diues pauper eſt: ⁊ cū qua pauper diues eſt. Idem. Charitas in aduerſitatibꝰ tolerat: in proſpitatibꝰ temperat. in duris paſſionibꝰ fortis. in bonis operibus hilaris: in tentatione tutiſſima: in hoſpitalitate latiſſima. inter veros fratres letiſſima. inter falſos patientiſſima. Idem. Charitas caſta fuit in ſuſanna erga virum. in anna poſt virum. in maria preter virum. libera in paulo arguendum. humilis in petro ad obediendum. humana in chriſtianis ad confitendum. diuina in chriſto ad ignoſcendum. Idem. Charitas inter opprobria ſecura eſt: inter odia benefica: inter iras placida: inter inſidias innocens. in iniquitate gemens. in veritate reſpirans: in virtute ꝯgratulans. Idē in medita. Non melius nec decētius q̄ꝫ p dilectionem rependi poteſt: qđ p dilectionē datum eſt. Idem. Miſer ego q̄ntū deberē diligē deum meū: qui me fecit cum non eram redemit cū perieram. nō eraꝫ ⁊ de nihilo me fecit: non lapidē: non arborem: non auē: aut aliquod de animalibus: ſed voluit me eē hominem: dedit mihi viuere: ſentire: diſcernere ⁊ intelligere. Perieram ⁊ ad mortalem deſcēdit: mortalitatem ſuſcepit: mortē ſuſtinuit: mortem vicit: ⁊ ſic me reſtaurauit. Auctor de ſpiritu ⁊ anima. Multa ſunt in me de quibus coram deo erubeſco: ⁊ pro quibus valde illi diſplicere timeo: nec pro omnibus his quid illi impendam habeo niſi nū vt diligā. Non enim meliꝰ: vt ſupra. Idē. Amat deus vt ametur: ⁊ cum amat nihil aliud vult q̄ꝫ amari: ſciens ipſo amore beatos q ſe amauerint: per amorē venit ad homines: venit i homines: factus eſt hōo: ⁊ delicie illius eſſe cum filijs hominū. Joh. chryſ. ſuper Math. Omnis ſpecies iuſticie in malis inuenitur: ſꝫ

ſola gratia vere charitatis non inuenitur niſi in ſeruis dei. Idē de compunctione cor. Hic amantiū mos eſt vt amorem ſuū ſilentio tegere nequeāt: ſed neceſſarijs ſuis et charis efferunt et produnt: et flāmas amoris intra pectus cohibere non poſſunt. Idē ſuper iobem. Et ſi fratres inſanabiliter egrotauerint maneamus curantes et portemus ad inuicem onera: ita eni implebimus legē chriſti et promiſſis potientur bonis. Idē. Vitam nihil ita facit claram vt amor. Berñ. de amore dei loquens de verbo illo Lu. x. Diliges dñm et c. Quattuor in deū a nobis et toti exigunt affectus. in eo quod dicit. ex toto corde tuo: totam ſibi vendicat voluntatē. in tota aīa: totum amorē. in omnibus virib9 virtutem deſignat charitatis. in tota mente: fruitionem ſapientie. Primū autem hoꝝ. ſ. voluntas ad deum animam mouet. ſcōm. ſ. amor promouet. tertiū. ſ. charitas contemplatur. quartum. ſ. ſapiētia fruit. Idē. Nihil aliud eſt amor q̄ vehemens et bñ ordinata voluntas. Idem. Te dñe velle et vehemēter velle: quod eſt te amare: et ſingulariter amare. qui amari non dignaris cum aliqua alia re: ſiue carnali: ſiue ſpirituali: ſiue terreſtri: ſiue celeſti: que non amet ꝓpter te: hꝫ denum eſt non velle niſi bonū. hoc eſt habere quecūqꝫ vult: omnia habere: q̄ habet te qs inquantum amat te. Idez de dili. deo. Cā diligendi deū deus eſt: modus eſt ſine mō diligere. Idē. Vide quo modo: imo q̄ʒ ſine modo a nobis deus amari meruit. qui prior ipſe dilexit nos: tantus et tm̄: et gratis: tantillos et tales. Idem. Non ſine premio diligit deus cū abſqꝫ premij intuitu ſe diligendus. vacua namqꝫ vera charitas eſſe nō pōt nec tñ mercenaria eſt. quippe non querit que ſua ſunt: affectus eſt: non ꝯtractus. Idez. Quicquid propter aliud amare videaris: id plane amas quo amoris finis ꝑtendit. non per quod tendit. Idē ſup canti. Quātitas vniuſcuiuſqꝫ aīe eſtimatur ex menſura charitatis quam habet. vt verbigrā. que multum charitatis habet magna ſit. que parum parua. que vō nihil: nihil. dicente aplō. ſi charitatem non habuero: nihil ſum. Idē. Nec ignoro q̄ honor regis iudicium diligit. ſed ꝑceps amor nec iudicium ꝑſtolat: nec conſilio tpatur: nec pudore frenat: nec rōne ſubijcit: rogo: ſupplico: flagito: oſculetur me oſculo oris ſui. Idē. Ubi amor eſt labor non eſt: ſed ſapor. Idē. Nō abduci blandicijs. nō ſeduci fallacijs: nec iniurijs frangi: toto corde: tota aīa: tota virtute diligere eſt. Idē. Ualde mihi amandus eſt ꝑ quē ſum: viuo et ſapio: ſi ingratus non ſum et indignus. Dignus plane eſt morte qui tibi dñe recuſat viuere et mortuus eſt. et qui tibi non ſapit deſipit. et qui curat eſſe niſi propter te: ꝓ nihilo eſt et nihil eſt. Idē. Spūs eſt deus et concupiſcit deco: em aīe illius quā forte aduerterit in ſpū ambulantem: et curā carnis nō ꝑficientē in deſiderio ꝑfectu cum ſui amore flagrantem aſpexerit. Idē. [illegible] non ſu[illegible] pondus olei et eſtus: ſed iugum ſuaue et onus leue pro beneplacito patriſfamilias porto. opus meū vix vni9 hore: et ſi plus pre amore non ſentio. Idē de. xij. gradibus. Vere dulcis et ſuauis cib9 charitas: que feſſos alleuiat: debiles roborat: meſtos letificat: deniqꝫ iugum veritatis facit ſuaue et onus leue. Idez de precep. et diſci. Fons vite charitas eſt: nec viuere animam dixerim que de illo non hauſerit. Haurire porro quomodo poteſt niſi fuerit preſens ipſi fonti qui charitas eſt que deus eſt: preſens ergo deo eſt qui amat deum inquantū amat. Idē. Bona mater charitas: que ſiue foueat infirmos: ſiue exerceat prouectos ſiue arguat inquietos diuerſis diuerſa exhibens ſicut filios diligit vniuerſos. Idem. Seruite in charitate illa que timorem expellit: labores non ſentit: meritum non intuetur: pmium non requirit et tamē plus omnib9 vrget. Idē in apolo. O quanta fiducia charitatis. alius operatur non amans: et alius amat nihil operans. ille quidē opus ſuum perdit. iſtius vō charitas

nunq̄ȝ excidit. Interl'. yſa. xl. g. Omnia facilia amanti. Interl'. apoca. vi. Nullum pmittit deus cadere qui ei ſeruit vero amore

¶ De quattuor cardinalibus.

Capitulum xxvi.

G Rego. in mora. Prudentia: temperantia: fortitudo: atq̄ȝ iuſticia: tanto pfecte ſunt ſingule: q̄nto viciſſim ſibimet iuncte. Idē ſuper Ez. Vnuſquiſq̄ȝ tm̄ prudens eſt quantū tēperans: fortis: ꝛ iuſtus: tantum tēperans quantū prudens: fortis ꝛ iuſtus. tantum fortis quantū prudens: tpans ꝛ iuſtus. tantum iuſtus q̄ntū prudens temperans ꝛ fortis. Aug. In hac dilectione. Supra de charitate. Idem de trini. Illud qd̄ agit iuſticia in ſubueniendo miſeris: qd̄ prudentia in precauendis inſidijs. qd̄ fortitudo in perferendis moleſtijs. qd̄ temperātia in coercendis delectationibus prauis: nō ibi erit vbi nihil omnino mali erit. Idem de moribus eccleſie. Illas quattuor virtutes quarum vtinam ita in mentibus vis vt nomina in ore ſunt omnium. ſic etiam diffinire non dubitem: vt tpantia ſit amor integrum ſe prebens ei quod amatur. fortitudo amor: facile tolerans omnia, ꝑpter id quod amatur. iuſticia amor ſoli amato ſeruiens, ꝛ ꝑpterea recte dn̄ans. prudentia amor ea a quibus adiuuaꝫ: ab eis quibus impediꝫ ſagaciter eligens. Vn̄ mihi videtur ꝙ diffinitio breuis ꝛ vera virtutis eſt ordo amoris. Iſido. in ety. Prudentia eſt in rebus qua a bonis mala diſcernunꝫ. Fortitudo eſt qua aduerſa eq̄nimiter toleranꝫ. Tpantia eſt qua libido cōcupiſcentiaq̄ȝ rerū refrenaꝫ. Iuſticia q̄ recte iudicando ſua cuiq̄ȝ diſtribuunꝫ. Hiero. in epl'a. Vis ſcire quales q̄rat dn̄s ornatus: habeto iuſticiam: prudentiā: tpantiā: fortitudinem. nihil hoc monili p̄cioſiꝰ: nihil hac gēmarū varietate diſtinctiꝰ. Idē in ori. ſup naum. Quō quattuor gbus pugnamꝰ ꝛ tegimur ſunt ſcuta virtutum prudentia: iuſticia: tpantia: fortitudo. ita econtrario quattuor vicia ſunt. ſtulticia: iniquitas: luxuria: formido: quibus ab hoſte percutimur. Bern. de conſide. Iuſticia querit: prudētia inuenit: fortitudo vendicat: temperantia poſſidet.

¶ De prudentia.

Capitulum xxvij.

G Rego. in mora. Cum rectitudo ſanctos viros ad libertatem vocis erigit: cōſideratio infirmitatis ꝑprie in humilitate cuſtodit. Idē in omel'. Cogitate qd facitis: recogitate qd feciſtis: largitateꝫ ſupne pietatꝭ aſpicite: ꝛ ad miſericordie iudicem dum adhuc expectat cum lachrymis venite. Idem in regis. Sūmis in rebus citum non oportet eſſe cōſiliū. Idē. Via ē vita pſens: ꝛ tanto q̄ſq̄ȝ neceſſe eſt vt inſipientes ſpūs caueat: q̄nto maiora ſunt dona que portat. Idem ſuper Eze. Reſtat vt ſiue i verbi miniſterio fatigemur: ſeu indigentibꝰ noſtra largiamur: ſeu per abſtinentiam carnem domemꝰ: ſeu zelo moueamur: ſeu p patiētiā aliq̄ñ leuiter praua toleremus: vt ſummopē debeamꝰ in intentione nr̄a diſcutere q̄tenus omne qd̄ facimus non noſtro ſꝫ dn̄i zelo faciamus. Aug. de ſolilo. Cauendum eſt magnopere: dū hoc corpꝰ agimꝰ: ne quo ſenſibilium viſco penne noſtre impedianꝫ: quibꝰ integris perfectiſq̄ȝ opus eſt vt ad illam lucem ab his tenebris euolemꝰ. Idē de ſingularitate clericoꝝ. Vtiliꝰ eſt vt infirmū ſe homo cognoſcat vt fortis exiſtat: q̄ȝ fortis videri velit ꝛ infirmus euergat. Iſido. de etymo. Prudens dicꝫ quaſi porro vidēs, pſpicax ē enim ꝛ incertorū ꝑuidet caſus. Idē in ſyno. Quicq̄d boni cū diſcretione feceris virtus eſt. quicq̄d ſine diſcretione feceris vicium eſt. virtus enim indiſcreta pro vicio deputaꝫ. Idē. Nihil iuuat. Infra li. iiij. d̄ exercitijs. Hiero. Prudentia abſq̄ȝ bonitate. Infra li. iij. de malicia. Ambro. de of. Sapiens vt loquaꝫ multa priꝰ cōſiderat qd dicat: ꝛ cui dicat. quo in loco ꝛ tpe. Ber. de cōſidera. Quātū ad cōſiderationis attinet fructū quattuor tibi cōſiderāda reor. te. q̄ ſub te. que circa te: q̄ ſupra te ſunt: A te tua cōſide

ratio inchoetne fruſtra exteridaris in alia tec neglecto. Idem. Tu cōſideratio in tria q dem diuidit: ſi conſideres qd: qs: aut qualis ſis. Quid in natura. qs in pſona. ql's in moribus. Idē. Conſideratio mētē purificat: regit deinde affect⁹: dirigit act⁹: corrigit exceſſus. componit mores: vitā honeſtat ⁊ ordinat. Idē. Conſideratio cōfuſa diſterminat. hiantia cōprimit: ſparſa colligit: ſecreta rimat: vera inueſtigat. veriſilia examinat: ficta ⁊ fucata explorat. Hec eſt que agenda pordinat: recogitat acta. vt nihil in mente reſideat incorrectum. Idem ſuper cantica. Diſcretio eſt non taꝫ virtus q̄ꝫ q̄dā moderatrix ⁊ auriga virtutū: ordinatrixq̄ꝫ affectuū: ⁊ morum doctrix. tolle hanc ⁊ virt⁹ vicium erit.

Idem. Aia q̄ amat vigilat ⁊ obſeruat: ⁊ beata quam dn̄o inuenerit vigilantē: nō tranſibit eam. nec pteribit ab ea. ſꝫ ſtabit ⁊ loq̄tur ei. loquetur q̄ꝫ amatoria: loq̄tur ſiquidē vt dilect⁹. Idē de. xij. gradi. inquirim⁹ ṽitatē in nobis ipſis: in proximis: in ſui natura. in nobis nobiſmetipſos diiudicando. in proximis eorū malis cōpatiēdo. in ſui natura mūdo corde contēplando. Idē in ſer. Sede computa quid dieb⁹ ſingulis acquirē valeas: cert⁹ eq̄dem apud deū nullum eſſe bonū oīno irremuneratū: nec aliqd malū impunitū. ⁊ ſicut non capillū de capite: ſic nec momentū de tēpore peritvrū. Tulli⁹ in rheto. Prudētia eſt rex bonoꝝ ⁊ maloꝝ vtrarūq̄ꝫ ſcia. Partes ei⁹ memoria: intelligētia: puidentia. Memoria eſt per quam animus repetit illa que fuerunt. Intelligentia per quam ea perſpicit que ſunt. Prouidentia per quam futurū aliquid videt anteq̄ꝫ factum ſit.

¶ De memoria.

Capitulum xxviij.

g Rego. in omē. Cūꝫ bona fr̄es agitis: ſemper ad memoriam mala acta reuocate: vt duꝫ caute culpa ɔſpicit nuq̄ꝫ de bono ope incaute animus letetur. Idē in regis. Cogitationū illebras: ligue incōtinentiā: delictoꝝ opa ad memoriā reuocamus. ⁊ dū licet ⁊ tēp⁹ habem⁹ magno plāctu iniquitatū nr̄aꝝ maclas delcam⁹. Idē ſup Eze. Cum mala cōmittim⁹: fruſtra tunc ad memoriā bona nr̄a tranſacta reuocamus: qm̄ in perpetratiōe maloꝝ nulla dꝫ eſſe fiducia bonoꝝ preteritoꝝ. Idē. Tunc nobis miſericordie dei mire fiūt: cum nobis ad memoriā miſerie nr̄e reuocant. Idē i mora. Patienter illataꝫ iniuriā tolerat: qui pie meminit qd fortaſſe adhuc habeat in quo debeat ipſe tolerari. Idem. Cū voluptas lubrica temptat in proſpis. hec ipſa ſunt pſpa aculeo tētationis opponenda. vt eo erubeſcam⁹ praua cōmitterē quo nos a deo meminim⁹ granita bona pcepiſſe. Idēꝫ. Quiſquis a preceptis. infra li. iij. de remotione. Idem ſup illud Job. xxxvi. Ubi eras qn̄ ponebā fundamenta terre: ac ſi iuſtificato pctōri aperte veritas dicat. Uirtutes a me acceptas tibi nō tribuas. Noli ꝫ me de meo munere extolli. recole vbi te inueni qn̄ meo te timore ſolidaui. Ut ergo ego in te non deſtruam qd conſtruxi: ipſe non ceſſes cōſiderare qd in te reppi. Iſi. de ſum. bo. Quiſquis pctōꝝ memoria cōpungit ad lamenta: tūc dei ſe viſitari ſciat p̄ſentia. qm̄ ex eo qd ſe admiſiſſe recolit interi⁹ erubeſcit: ſuoq̄ꝫ ſe iudicio penitendo iam punit. Aug. de tri. Mihi vtile eſt vt meminerim viriū meaꝝ: fratreſq̄ꝫ meos admoneā vt meminerī ſuaꝝ: ne vltra q̄ꝫ tutū eſt pgrediat hūana ifirmitas. Ambro. in apolo. Sapiens ſi epulet: ſi cogitet: ſi oret ac depcet: ante oculos eius ſemp error eſt pprius: ⁊ momētis oib⁹ pulſat culpa ɔſciam. nec quieſcē: nec obliuiſci ſinit. Hierony. Nec dauid. infra libro. iij. de familiaritate.

Joh. chryſo. Qn̄ accubueris lib. iiij. de diſcuſſione. Idē ſup epiſtolaꝫ ad heb. Nullum inuenit delictoꝝ tale remediū ſic coꝝ continuata memoria. Berū. de ɔſide. Inter alia ɔſideranda q̄lis ſis ⁊ q̄lis fueris ad memoriam reuocandū eſt. ɔferēda ſunt enīꝫ poſteriora prioribus ⁊ priora ſeq̄ntib⁹: vtꝝ ne profeceris in ṽtute. in ſapia: in intellectu: in

ſuauitate moꝝ: aut ab his forte qḋ abſit defeceris. Idē. Tertia contēplatio. Infra li. iiij. de contēplatione. Idē in epla. Iturus ad ſomniū ſp aliquid tecū defer in memoria vel cogitatione in quo placide obdormias: qḋ nōnunq̄ȝ etiā ſomniare iuuet. Idē ſuper canti. Hos qui chriſto paſſo pie compatiunt ꝯpungit ⁊ monet facile ad memoriā eoꝝ q̄ ꝑtulit atq̄ȝ iſtius ſuauitate deuotōis paſcitur ⁊ ꝯfortatur ad quem ſalubria: honeſta: pia.
Sene. i epla. Aliq̄s vir bonus eligendus eſt: atq̄ȝ ſp ante oculos habēdꝰ. vt ſic tāq̄ȝ illo ſpectāte viuamꝰ. ⁊ oīa tāq̄ȝ illo vidēte faciamꝰ. O felicē q ſic aliquē vereri pt: vt ad memoriā quoq̄ȝ eius ſe cōponat atq̄ȝ ordinet.

¶ De intelligentia.

Capitulum xxix.

GRego. in mora. Nec ꝯ auctorē ſuū hō ſupbiat: ꝯſideret vñ huc venit. ⁊ intelligat qd ſit. Idē. Dū pēſamus q̄les erga aliquos fuimus: eē circa nos tales alios minus dolemus. q: aliena iniuſticia in nobis vindicat qḋ in ſe iuſte ꝯſcīa nr̄a accuſat. Idē. Qui pleniſſime intelligere appetit q̄lis eſt. talia nimirū debet conſpicere qualis nō eſt. vt ex bonoꝝ forma metiat q̄ntum ipſe deſerto bono deformis ē. Idem Time de cognoſcimꝰ bona nr̄a vñ ſunt. qñ hec q̄ſi amittēdo ſentimꝰ q: a nobis ſeruari nō poſſunt. Idē. Sancti oēs qñ in dei viſione ꝓficiunt. quāto magis diuinitatis intīna cōſpiciunt: tanto magis ſe nihil eē cognoſcūt. nuſq̄ȝ quippe legit q abraā cinerē ⁊ puluerem ſe eſſe ꝓfeſſus eſt: niſi cū habere meruit dei colloquiū. Idem. Sancti viri ingenij virtutē ad agnoſcēdam infirmitatē ꝓpriam dirigunt. atq̄ȝ ex infirmitatis ſue melius cognitōe cōualeſcūt. Nunq̄ȝ deus mentem deſerit: que in peccatis ſe veraciter agnoſcit.
Idem. Sancti viri minime. Infra de exercitio. li. iiij. Idem. Nemo fortitudinem ſuā niſi cū rectus eſſe cepit deprehendit. Nā qui oīno peruerſus ē: neq̄ȝ hoc pōt videre qḋ eſt. Idē. Nulla eſt cognitio reprehenſionis ſi nō ſequant etiam lamenta penitudinis.
Idē. In hoc mundo dū viuimus: tūc ꝑfecte que ſciēda ſunt ſcimus: cū ꝓficiētes ꝑ intelligentiā nil nos ꝑfecte ſcire cognoſcimus.
Idē. Vera ſcientia afficit: nō extollit. nec ſupbientes quos impleuerit: ſed lamentātes facit. Idē. Sepe dū quoſdā. Infra li. iij. de diſcordia. Idem in regiſ. Bonarum mentiū eſt etiā ibi aliquo modo culpas ſuas agnoſcere vbi culpa nō eſt. Idem ſuper Ezech. Recte ꝓphetica dicit nō q: predicit ventura: ſȝ q: ꝓdit occulta. Idē. Spūs ꝓphetie nec ſp nec eodē modo ꝓphē animuȝ tangit. Nota. Idē. Aliqñ ꝓphetie ſpiritꝰ ꝓphetis deeſt: nec ſp eoꝝ mentibus pñs eſt quatenus cū hūc nō habēt ſe hūc agnoſcant ex dono habere cū habēt. Augꝰ de ciui. dei. Tria ſunt que in vnoquoq̄ȝ homine artifice ſpectant vt aliqd efficiat. natura: doctrina: vſus. Natura ingenio: doctrina ſcientia: vſus fructu dijudicandus eſt. Idē. Multa ad fidem catholicam ꝑtinentia dū hereticorum callida inquietudine exagitant: vt aduerſus eos defendi poſſint. ⁊ cōſiderantur intelligentius: ⁊ intelliguntur clarius. ⁊ inſtātiꝰ predicant: ⁊ ab aduerſario mota q̄ſtio diſcēdi nobis exiſtit occaſio. Idē de. lxxxiij. q̄ſtionibus. Nullū bonū ꝑfecte noſcit: qḋ non perfecte amat. Idē de doctrina chriſtiana. Diſputatōis diſciplina ad oīa genera queſtionū que i litteris ſctis ſunt ꝑ intellectū penetranda ⁊ diſſoluenda plurimū valet. nū ibi cauenda eſt libido rixandi. Idē. Bonoꝝ ingenioꝝ inſignis eſt indoles in verbis veꝝ amare: nō v̄ba. Idē de bono ꝑſeue. Nō ſimus in diſputatōibus prompti: ⁊ i orōibꝰ pigri. Idē de tri. li. iiij. Sciam terreſtrium celeſtiumq̄ȝ reꝝ magni eſtimare ſolet genus humanū: in quo ꝑfecto meliores ſunt q huic ſciētie ꝑponunt noſſe ſemetipſos: laudabilior q̄ȝ eſt animꝰ cui nota eſt infirmitas ſua q̄ȝ qui ea nō ꝓſpecta vias ſiderum ſcrutatur. ignorās viā qua ingrediatur ad celū. Iſi. de ſū. bo. Nihil peiꝰ q̄ȝ culpā agnoſcere nec

deflere. Caſſio.in li.d aīa. Nimia magni
tudo eſt ſuam intelligere paruitatem:nec p̄-
ualet hocipſum noſſe:niſi cum ceperint diui
na pateſcere. Bern̄.in medita. Ab exte-
rioribus ad interiora redeam:ab inferiorib⁹
ad ſuperiora aſcendā:vt poſſim cognoſcere
vn̄ venio:aut quo vado:qd ſim:vel vn̄ ſim.
vt p cognitionem mei poſſim puenire ad co
gnitionē dei. Idem in ep̄la. O vtinā ſape
[illegible]
q̄d non ſicut ſuū intelligit. Idem ſup can.
Eſt quidem q̄ntū in ſe eſt oīs ſcīa bona: que
tn̄ veritati ſubnixa ſit.ſed tu quibus timore ⁊
tremore tuam ipſi⁹ opari ſalutē p tpis breui
tate feſtinas: ea ſcire prius ampliuſq3 curato:
que p̄ſenſeris viciniora ſaluti. Idem. An
non inflatiões ⁊ torſiões in ꝯſcia ſuſtinebit q
[illegible]
ner u ſermo qué dixit de⁹. q: ſeru⁹ ſciens vo
luntatem dn̄i ſui ⁊ nō faciēs: digne vapula-
bit plagis multis. Idem in ſer. [illegible]

libus ſtudijs filios erudiūt⁹: non q: virtutem
dare poſſunt:ſed q: aim ad excipiēdā ꝟtutē
preparant. Idem. Si ppendē te voles ſe-
pone pecuniam:domū:dignitatē: intus teip
ſum ꝯſidera:nec q̄lis ſis alijs crede. Idez.
Initiū ſalutis eſt noticia pcti. Nam qui pec-
care ſe neſcit corrigi non vult.

¶ De prouidentia.

Capitulum xx.

[illegible]
bari metuit:ipſe prius debet examinare q̄d
dicit. Idem. Nū̄ſic ad edomandum deſi
deriorum carnalium appetitum valet. q̄z vt
vnuſquiſq3 hoc quod viuum diligit mortu-
um penſet. Idem.in omni quod dicitur:
neceſſe eſt vt cauſa tempus ⁊ perſona pen-
ſetur. [illegible]
ctoꝝ actio ab omni parte circūſpecta eſt.bo-
na deſiderabiliter puidens:mala ſolerter ca
[illegible]

vltimus ſcias: qḋ q̄ꝫ plurimis nouim⁹ ꝯtigiſ
ſe: q̄propter alius alia diſpenſet. de diſciplina
tu prouide. Idē. Sp̄ualis homo ille q omia
diiudicat vt ipſe a nemine iudicet: omne op⁹
ſuū terrena quādā ꝯſideratiōe preueniet: p̄mū
quidem an liceat: deinde an deceat. poſtremo
an et expediat. Idē. Diligenter ꝟo omne
quod faciendum erit tracta apud te: et cū his
qui te diligūt tracta ante factū. q2 poſt factum
ſera retractio. Idē in medita. Habeo do-
mum o anima: ſed cito caſura eſt: dom⁹ tua
tu quoqꝫ niſi aliam ꝓuideris vento et pluuie
exponenda. Idē in ſer. In oibus opibus
tuis memorare nouiſſima: horrorem mortis:
iudicij tremendum diſcrimen. ardentis gehē
ne metū: ab oculis cordis tui nullatenus pa
tiaris elongari. Idem. Cum iudiciū car-
nis ex anima pendeat: nihil carni poteſt vti-
lius q̄ꝫ ſalus anime prouideri: vt videlicet in
tpe ſit reſpectus illius et ſocia paſſionis: felici
tatis quoqꝫ conſortium mercatur.

De fortitudine,

Capitulum xxxi.

Grego. in mora. Iuſtorum fortitudo
eſt: carnem vincere: proprijs volu-
ptatib⁹ ꝯtraire. delectatioñe vite p̄-
ſentis extinguē. huī⁹ mūdi aſpa ꝓ eternis pre
mijs amare. ꝓſperitatis blādimēta ꝯtēnere:
aduerſatis metū in corde ſupare. Idem.
Qui in auctoris ſui amore roborantur: quo
magis in concupita dei fortitudine conuale-
ſcunt: eo a propria virtute deficiunt: et quo ro
buſtius eterna appetunt: eo fortius a tpalib⁹
ſalubri defectione laſſant. Idem. Tanto ſe
vnuſquiſqꝫ ad fortitudinem profeciſſe veri-
us demonſtrat: quanto aliena mala equani-
mius tolerat. Idem in regis. Mores me
os bene habeo cognitos. q2 diu porto: ſed ſi
ſemel deliberauero non portare contra om-
nia pericula letus vado. Hiero. in epiſto-
la. Nihil eo fortius qui vincit diabolum: ni-
hil imbecillius q̄ꝫ qui a carne ſupaf. Idē
in ori. ſuper Iſa. Fortitudo atqꝫ cōſtantia via
regia eſt: a qua declinat ad dexteram qui te-
merari⁹ eſt et pertinax: ad ſiniſtrā qui formi-
doloſus eſt et pauidus. Aug. ad Hierony
mum de ſnia iacobi apli. Qui vera virtute
fortis eſt: nec temere audet: nec inconſulte ti-
met. Ambro. 2 offi. Eſt fortis qui ſe in do
lore aliquo conſolaf: et reuera iure ea fortitu
do vocatur cum vnuſquiſqꝫ ſeipſum vincit:
iram continet: nullis illecebris emollitur atqꝫ
inflectitur. non aduerſis perturbaf: non ex-
tollitur ſecundis. et quaſi vento quodam va-
riarum rerum circumfertur mutatiōe. Idē.
Non in inferenda ſed depellenda iniuria lex
virtutis eſt. qui enim non repellit a ſocio in-
iuriam ſi poteſt: tam eſt in vicio: q̄ꝫ ille qui fa
cit. Idem. Fortitudo inuicta eſt ad labores
fortis ad pericula. rigidior aduerſus volupta
tes: dura aduerſus illecebras. quibus aurem
deferre neſciat: nec vt dicitur auc dicat: pecu
niam negligat: auariciam fugiat tanq̄ꝫ labes
quandam que virtutem effeminet. Idem
ſuper Lucam. Fortitudo animum corpuſqꝫ
cōfirmat: nec perturbare ſinit timore aliquo
vel dolore. Seneca in epiſtola. Sapiens et
fortis ad omnem incurſum munitus. inten-
tus: non ſi paupertas: nō ſi luctus: nō ſi igno
minia: non ſi dolor impetum faciat: pedē re
feret interitus: et contra illa ibit: et inter illa ſta
bit. Idem. Sapiens virtutem ſi licebit in
diuitijs explicabit: ſi minus in paupertate: in
patria ſi poterit: ſi minus in exilio: ſi poterit
imperator: ſi minus miles: ſi poterit integer:
ſi minus debilis. Multa infra libro. iiij. de
certamine.

De conſtantia.

Capitulum xxxij.

Grego. in omē. Non nos ꝓſpa ele
uent: non aduerſa pertubent: vt qui
in ſoliditate fidei figimur: nequaq̄ꝫ
rerum tranſeuntium mutabilitate mouea-
mur. Idem in mora. Sancti viri nec ſuſti-
nere falſa per infirmitatem metuunt: nec leſi
vnq̄ꝫ a veritate conticeſcunt. Idem. Ele-
cti ipſa que fortiter tolerant ſupplicia perhor
reſcunt: ita vt in eis vno eodemqꝫ tempore

⁊ conſtantia ex virtute ſit: ⁊ pauor ex carne. Idem. iuſti viri ſecuritas recte leoni comparat. q: dum contra ſe quoſlibet inſurgere conſpicit: ad mentis ſue conſtantiam redit: ⁊ ſcit q: cunctos aduerſantes ſuperat qꝛ illum ſolum diligit quem inuitus nullo modo amittit. Idem. Vir ſanct⁹ quo maiore perſecutione premitur: eo ad predicandū veritatem acrius inſtigat. ⁊ cū conſtanter perſecutores tolerat: ardenter ad ſe auditores trahere feſtinat. Idem. Si ſemel in appetitu ſuperne patrie fortiſ ſtabilitate animus figit: minus rerꝫ tpaliū perturbatiōe vexat. Idē ſuper Eze. Timeri ab omnib⁹ homo debuerat ſi ipſe auctorem oīuꝫ vt bō timuiſſet. nā qui rationis ſenſum ad timorē dei non hꝫ: tanto in nullo timendus eſt q̄nto ꝟ qđ ipſe eſſe debuit non eſt. Idem in regi. Hoc certiſſime ſcito qꝫ placere deo ⁊ prauis hominib⁹ nullus poteſt. in tantū ḡ ſe exiſtimet ſ̄initas tua omnipotenti deo placuiſſe: q̄nto ſe peruerſis hoībus diſplicuiſſe cognouerit. Idē. Nullꝰ vos infra li. iiij. de tranquillitate. Aug. in epi. Senti de auguſtino quicqd libet: ſola me in oculis dei conſcientia non accuſet. Idē de ci. dei. Virtutes habenti magna virtus ē contēnere gloriam. Idem. Qui cōtemnit iudicia laudantiū: ɔtemnit etiā ſuſpicantium temeritatē. quorꝫ tn̄ ſi vere bon⁹ eſt non contemnit ſalutē. Idē in ſer. Nec valde gaudere debem⁹ qn̄ laudamur: nec contriſtari qn̄ vituperamur. q: nec dānare iniuria t nec coronare poteſt laus falſa. Ambroſ. đ offi. Bene ſibi ɔſcius falſis non debet moueri. nec eſtimari plus pōderis in alieno eſſe ɔui tioꝫ q̄ꝫ in ſuo teſtimonio. Joh. chryſ. i ſer. Quicqd terroris habet mundus ɔtēno: qcquid delectabile habet rideo. diuitias non cupio: paupertatē non horreſco: mortē non timeo. Hiero. in epl̄a. Utinam ob dei mei nomen atqꝫ iuſticiā vniuerſa me infidelium turba perſequatur ⁊ tribulet. vtinā in opprobriū meū ſolidus exurgat hic mundus. tn̄ vt a chriſto merear laudari. ⁊ ſue pollicitationis ſperare mercedē. Idē. Grās ago deo meo: qꝫ dign⁹ ſum habitus quē mūdus oderit. Idem. Per bonā ⁊ malā famā a dextris ⁊ a ſiniſtris chriſti miles graditur. nec laude extollit. nec vituperatiōe frangit. non diuitijs tumet: non cōfundit pauptate: ⁊ leta cōtemnit ⁊ triſtia. Idē in ꝓlo. ſuper heſter. Nec affectamus laudes hoīuꝫ: nec vituperationes expaueſcim⁹. deo enī placere curātes minas hominū penitus non timem⁹. qm̄ diſſipat de⁹ oſſa eorū q hominib⁹ placere deſiderant. Sene. in epiſtola. Honores ⁊ iniurie vulgi in promiſcuo ſunt habende. nec his gaudendū: nec illis dolēdū. Idē. Aiuꝫ excellentē cōſtantē ⁊ moderatū: ⁊ oia tanq̄ꝫ ſe minora tranſeūtem: qcqd timemus optamuſqꝫ ridentē celeſtis potentia agitat nō poteſt res tanta ſine adminiculo numinis ſtare.

Idem. Vir bonus qđ honeſte ſe facturū putauerit faciet: etiam ſi pecuniam auferet. ſi laborioſum erit: faciet etiam ſi periculoſum erit. rurſus qđ turpe erit non faciet: etiam ſi pecuniam habebit: etiam ſi voluptatem. etiam ſi potentiam ⁊ dignitatē: ab honeſto nulla re deterrebitur: ad turpia nulla re inuitabitur. Idem. Equo animo audiēda ſunt imperitorum conuitia. ⁊ ad honeſta vadenti cōtemnendus eſt ipſe contemptus.

¶ De patientia.

Capitulum xxxiij.

Grego. in mora. Nunq̄ꝫ ē patientie virt⁹ in ꝓſpis. ille aūt eſt ꝟe patiēs q reb⁹ aduerſis atterit: ⁊ tn̄ a ſpei ſue rectitudine nō curuat. Idē. Tūc vere oſtēdimus qꝫ accepta bona recte tenuimus: cū ꝓfecto eq̄nimiter ad monumētū ſublata toleramus. Idē. Alios ad fortia trahē nitimur: eorꝫ neceſſe eſt vt infirma toleremus q: nec iacentem erigit niſi q ſtatus ſui rectitudinem ꝑ cōpaſſionē flectit. Idē. Sci viri patienter audiūt etiā q ſe nunq̄ꝫ feciſſe meminerūt. q̄ꝫuis ea mala q ſibi īgeri ɔſpiciūt ab ipſis ſuis criminatorib⁹ nouerīt ꝑpetrata. Idem. Tūc illata ɔuitia bn̄ toleramus

cuȝ in ſecreto mentis ad male perpetrata re
currimus. Lux quippe videbitur q alie
iniuria peramus: dum in actõe noſtra cõ
ſpicimus q peius eſt ſupplicium qd mere-
mur. Idem ſuper Eze. Linguas detrahẽ
tium ſicut noſtro ſtudio non debemus exci-
tare ne ipſi pereant. ita per ſuam maliciã ex
citatas debemus equanimiter tolerare vt no
bis meritum creſcat. Ideȝ. Patientia ve
ra eſt que etiam ipſum amat quem portat.
Nã tolerare ⁊ odiſſe nõ eſt virt⁹ patiẽtie ⁊
mãſuetudinis: ſed velamentũ furoris. Iõ
in dialo. Ego virtutẽ patientie ⁊ ſignis ⁊ mi-
raculis maiorem credo. Idem in omelia.
Tribus modis virtus patientie exerceri ſo-
let. alia nanqȝ ſunt que a deo. alia que ab an
tiquo aduerſario. alia que a proximo ſuſtine-
mus. A proximo nanqȝ perſecutiões ⁊ dãna
⁊ contumelias ab antiquo aduerſario tenta-
menta. a deo flagella toleram⁹. Idẽ. Per
fecte aduerſarius vincit: qñ mens noſtra ⁊ ĩ
ter temtamenta diaboli a delectatione atqȝ cõ
ſenſu oibus modis refrenat. ⁊ inter ꝯtumeli
as proximi cuſtodit ab odio: ⁊ inter flagella
dei cuſtodit a murmuratione. Idẽ. Pati
entia eſt aliena mala equanimiter perpeti cõ
tra eum quoqȝ qui mala irrogat nullo dolo
re morderi. Idem. Ille veraciter. Infra li.
iiij. de leticia. Ioh. chryſ. in omi. ſuper illud
Mat. v. Audiſtis q dictũ eſt. oculũ pro ocu
lo ⁊c̃. Primus gradus patiẽtie eſt recipe in
iuriã. Scõs poſtqȝ recepta eſt: non velle vin
dicari. Tertius eſt non facere vexanti hec q̃
paſſus eſt: ſed quieſcere. Quart⁹ tribuẽ ſeip
ſum in patiẽdo mala. Quint⁹ ⁊ ampli⁹ tribu
ere qȝ ipſe vult q fecit. Sext⁹ non odio habe
re eum qui operat hec. Septimus ẽ diligẽ.
Octau⁹ ⁊ bñfacẽ. Nonus ⁊ deũ pro ipſo de
pcari. Idẽ ſuper ioh. Non memoriã ma
lorũ habeam⁹ in eos q nos ledũt: ſed redar-
guam⁹ eos ⁊ ploremus: ploratu enĩ digni ſũt:
non q patiunt ſȝ q mala faciũt. Nã ſeipſos q
dem maxime ledũt ⁊ amar⁹ ⁊ calũniator ⁊ q
cũqȝ alij aliqd malũ facit. nobis aũt proſunt
maxime niſi noſipſos vindicauerim⁹. Au
guſtin⁹ ſuper ioh. Pro dilectione dei debe-
mus patienter pferre hões ⁊ mũdi odia ſuſtine-
re: neceſſe eſt enĩ vt nos oderit quos cernit nol
le qd diligit. Idem in lib. de patiẽtia. Nõ
ſicut oẽs qui ſciunt participes ſunt ſciẽtie. ita
nec oẽs qui patiunt ſunt participes patien-
tie. ſed qui paſſiões recte vtunt: hi patiẽtie ve
ritate laudant: hi patientie munere corouan
tur. Idẽ. Inde eſt patiẽtia iuſtoꝝ vera: vñ
eſt in eis charitas dei vera. ⁊ inde eſt patientia
iniquoꝝ falſa: vñ eſt in eis cupiditas mũdi p-
uerſa. Idẽ. Patiẽtia pauperũ chriſti: ſȝ di
tãdoꝝ heredũ chriſti nõ pibit in eternũ. non
q illic patienter ferre debeam⁹: ſȝ q pro his q̃
hic patienter ptulimus: illic eterna btitudine
perfruemur. Idẽ. Iob ſuſtinens in carne
dolores ſuos: ĩ corde errores alienos: ꝯiugis
corripiebat inſipiẽtiã: amicos docebat ſapiãȝ
⁊ ſeruabat vbiqȝ patiaȝ. Idẽ de mori. ec.
Perpetienda ſunt vicia multitudinis vt cu-
rent: o prius tolerãda qȝ ſedãda ẽ peſtilẽtia.
Idẽ in lib. de ouib⁹. Tolera q tolerat⁹ es
ſi ſp bon⁹ fuiſti habeto miſericordiã. ſi aliqñ
malus fuiſti noli perdere memoriam. ⁊ quis
eſt ſemp bonus: Si te deus diligẽter diſcuti
at facilius te inueniet etiã nunc malũ: qȝ tu te
ſp bonũ. ergo tolerãda ſunt ȝizania inter fru-
mentũ. Idẽ. Vis deſideriorum. Infra li. iiij.
de deſiderio. Ambro. ſup Lu. Xp̃s voluit
ab aplõ ſuo tradi: vt tu a ſocio deſertus: a fer
no proditus: moderate feras tuũ erraſſe iu-
dicium pdiſſe bñficiũ. Hiero. in epi. Libẽs
nunc tormenta patiar: vt tũc futura mihi glia
ſeruet. Nõ eniȝ iudicabit dñs bis in idipſũ.
Iſi. de ſum. bo. Aduerſus cõuiciũ lingue
fortitudo eſt adhibẽda patientie: vt tentatio
verbi q foris impugnat tolerantie virtute victa
diſcedat. Bern. in epi. Vera patiẽtia ẽ pa
ti vel agẽ ꝯ qd libeat: ſed non pter qd liceat
Idẽ in ſer. Eſt hõ pacatus q bona pro bo-
nis reddẽs q̃ntũ in ſe eſt nemini vult nocere
Eſt ali⁹ patiẽs q nõ reddẽs malum pro malo
etiã potens ẽ ſuſtinẽ nocẽtẽ. Eſt etiã pacificus.

qui bona p malis reddens in ꝓmptu habet ꝓdeſſe nocenti. Primus quidē paruulus ē ⁊ facile ſcandalizatur. nec facile. qui hmōi ē in hoc ſeculo neq̄ꝗ̄ ⁊ pleno ſcādalis poterit obtinere ſalutē. Scđs vt ſcriptū eſt in paciētia ſua poſſidebit aīam ſuā. Nā tertius quidem nō mō ſuā poſſidet ſed ⁊ multorū aīas lucrifacit. Tullius in retho. Patiētia eſt honeſtatis aut vtilitatis cā rerū arduarū ac difficiliū voluntaria ac diuturna ꝑpeſſio.

¶ De perſeuerantia.

Capitulum xxiiij.

Grego. in regiſ. Magna eſt contra peccatū virtus penitētie ſi quis in eadē pnīa perſeueret. Idē. Illa deo nr̄o ſꝑ opa grata ſunt: q̄ a bono que ceperint nō recedunt. Idē in mor. In cunctis vigilanter debet ſe mēs circūſpicere: atq̄ꝫ in ipſa circūſpectōis ſue ꝓuidētia perſeuerare. Idē. Bene incepta cunctis diebus agenda ſunt: vt cū malū pugnādo repellitur: ipſa boni victoria ꝯſtātie manu teneatur. Idē. Mirū nō eſt ſi quis bona inchoet: ſed valde mirabile eſt ſi intētōe recta in bono ope ꝑduret. Aug⁹. de correptōe ⁊ grā. Predeſtinatorū fides que ꝑ dilectōem opatur: profecto aut oīno nō deficiet: aut ſi qui ſunt quorū deficit reparatur antequā vita iſta finiatur. ⁊ deleta q̄ intercurrerat iniq̄tate vſq̄ꝫ in finē pſeuerātia deputatur. Idē de ꝯiug. adul. Que rectiſſime vouentur cū hoīes vouerint nulla ꝯditōe rum pēda ſunt que ſine vlla ꝯditōne vouerunt. Iſi. de ſum. bo. Tūc deo placet nr̄a puerſatio: qn̄ bonū qđ inchoamus pſeuerān fine ꝯplemus. Idē in ſyno. Salus inchoātib⁹ ꝑmittitur: premiū pſeuerātibus datur. nō eſt beatus q bonū facit: ſꝫ q inceſſabiliter facit. qui enim pſeuerauerit vſq̄ꝫ in finem: ſaluus erit. Bern. in epl̄a. Perſeuerātia ſola meretur viribus gloriā: virtutib⁹ coronā. Prius abſq̄ꝫ pſeuerātia nec qui pugnat victoriā nec palmā victor ꝯſequitur. Idē. Perſeuerātia vigor viriū. virtutū ꝯſūmatio: eſt nutrix ad meritū: mediatrix ad premiū: ſoror patiētie: conſtantie filia. amica pacis: amiciciarū nodus: vnanimitatis vinculū: ꝓpugnaculū ſcitatis.

Idem. Tolle perſeuerantiā: nec obſequiū mercedē habet: nec beneficiū gloriā: nec laudem fortitudo. Deniq̄ꝫ nō qui cepit: ſed qui perſeuerauerit vſq̄ꝫ in finē ſaluus erit. Idē in ſer. Nō viuit q ſupbia inflatur: qui luxuria inquinatur. qui ceteris quibuſcunq̄ꝫ inficitur peſtibus. qm̄ nō eſt h viuere: ſed magis vitā cōfundere: ⁊ appropinquare vſq̄ꝫ ad portas mortis. Bonā aūt vitā ego puto: ⁊ mala pati ⁊ bona facere: ⁊ ſic perſeuerare vſq̄ꝫ ad mortē. Sene. in epiſtola. Plus operis in eo eſt. vt ꝓpoſita cuſtodias q̄ꝫ vt honeſta ꝓponas. pſeuerandū eſt ⁊ aſſiduo ſtudio robur addendū donec bona mens ſit qđ bona voluntas eſt.

¶ De temperantia.

Capitulum xxv.

Grego. in moral. Is qui preeſt ea ſe circa ſubditos menſura moderetur: quatenus ⁊ aridens timeri debeat ⁊ iratus amari. vt enim nec nimia leticia vilē reddat: nec immoderata ſeueritas odioſum. Idem. Nonnunq̄ꝫ dum nōnulla mēti delectatio ſurripit temperātia noſtra marcet. inquantum enim ad delectationem ducimur īnantū minus ab illicitis temperamur. Idē in omel. In talibus nīmirū dominus paſcimur: que per reſpectum gratie temperate corporalibus deſiderijs non vtimur. Idē in regiſ. Romanorū ſemꝑ ab antiquioribus vſus fuit poſt admixtionē ꝓprie coniugis lauari ⁊ purificationem querere. ⁊ ab ingreſſu eccleſie paululum reuerenter abſtinere.

Idem. Quotiens ira animū inuadit: mētem edoma: vince teipſm: differ tempus furorie cum tranquilla mens fuerit quod placet iudica. Idem in paſtora. Cum non malicia ſed ſola ignorantia vel infirmitate delinquitur: profecto neceſſe eſt vt magno moderamine ipſa delicti correptio tēperetur. Auguſtinus de libero arbitrio. Temperātia eſt affectio coercens ⁊ cohibens appetitum ab

bis rebus que turpiter appetuntur. Idez de confeſ. De illecebra odoꝝ non ſatago nimis. cum abſunt nō requiro: cum adſunt nō reſpuo: ſemper tñ carere paratus. Idem de opere monachoꝝ. Tanto glorioſius mens ad ſuperiora promouetur: quanto diligentius ab inferioribus concupiſcentia cohibetur. Idem de ſingularitate clericoꝝ. Diſce nunc temperantie modum qui per licentiam queris exceſſum. ama feminas iter ſacra ſolēnia: ⁊ odio habe in cōmunione priuata. Idem de moribus eccleſie. Omne officium temperantie eſt exuere veterē hominē: ⁊ in deo renouari. ideſt contēnere oēs corporeas illecebras: laudemq; popularem. totumq; amorem ad inuiſibilia ⁊ diuina cōferre. Idem. Curioſi eſſe prohibemur: quod magne temperantie munus eſt. Iſi. de ſum. bo. Quicquid nimis ⁊ vltra moduz eſt: pernicioſum fit ſtudiumq; ſuū in contrarium vertit. In omni ergo opere modum ⁊ temperamentū oportet habere. Idem in ſyno. In omni re tene temperamentū: nihil intemperantius agas. ne minus: ne nimium aliquid ne vltra q̄ȝ oportet. ne infra: etiam in bonis moderatum eſſe decet. Idez. Que cum temperantia fiunt ſalubria ſunt. ⁊ bona queuis etiam cum immoderato vſu noxia efficiuntur. Nimietas enim omnis in vicio deputatur. Bern. de cōſide. Nō eſt tp̄antia in ſolis reſecandis ſuperfluis: eſt etiam in amittendis neceſſarijs. Tullius in retho. Temperantia eſt rationis in libidinem atq; in alios non rectos impetus animi firma ⁊ moderata dominatio: eius partes continētia: clementia. modeſtia.

¶ De continentia guſtus.

Capitulum. xxxvi.

g Rego. in mora. Per abſtinentiam vicia ſunt extinguenda: non caro. et tanto quiſq; ſibimet debet moderamine ꝑcere: vt ⁊ ad culpā caro nō ſuperbiat ⁊ tn̄ ad effectū rectitudinis in op̄e ſubſiſtat. Idem. Virtus abſtinentie aut oino nulla eſt ſi tm̄ quiſq; corpus ſuū nō edomat quantū valet. aut valde inordinata eſt ſi corpus atterit plus q̄ȝ ferre valet. Idem in paſto. Incaſſum per abſtinentiā corpus atteritur ſi inordinatis dimiſſa motibus mens vitijs diſſipatur. Idem in omē. Quia paradiſi gaudijs per cibū cecidimus: ad hec inquātū poſſumus ꝑ abſtinentiā reſurgamus. Auguſtinus de ꝯfeſ. Hoc me docuiſti dn̄e: vt quēadmodū medicamēta: ſic alimenta ſumpturus accedā ſed cū ad quietē ſacietatis ex indigentie moleſtia tranſeo: in ipſo tranſitu mihi inſidiatur laqueus ꝯcupiſcentie. Idē de bono ꝯiug. Ad hoc iuſti cibi opus eſt prudent. vt tanq̄ȝ boni dn̄i qđ bonū ⁊ iuſtum et equū eſt ſeruis ſuis. i. corporibus ſuis ꝓbeāt.

Idē in ſer. Ieiuniū purgat mentē: ſubleuat ſenſum carnē ſpūi ſubijcit: cor facit cōtribulatum ⁊ humiliatum qđ deus nō ſpernit.

Idem in li. de ieiunio ſabba. Sicut qđ ait apoſtolus verū eſt. malū eſt homini q ꝑ offenſiōem manducat. ita malū eſt hoī qui per offenſionē ieiunat. Ioh. Chryſo. ſup ioh. Indigentia ſicut ſanitatis ita delectationis ē mater. Idē ſup mat. Qui ieiunat ⁊ peccat: nō ad gloriā dei ieiunat: nec ſe humiliat: ſed ſubſtātie ſue parcit. Idē. Per ieiunia ceſſat. Infra lib. iiij. de ꝯnexione. Ambro. in hexam. Ieiuni hois ſputū ſi ſerpens guſtauerit morit. Vides quanta vis ieiunij ſit vt ex ſputo ſuo ieiunus hō terrenū ſerpentē interficiat. quanto magis ergo ſerpentē ſpūalē per ieiunij virtutē. Hiero. in epla. Modicus ac temperatus cibus ⁊ carni ⁊ aīe vtilis eſt. Idē. Nōnulli pudicā vitā appetētes in medio itinere corruūt: dū ſolā abſtinētiā carniū ſufficere putāt ⁊ leguminibus onerant ſtomachū. Idē. Parcus cibus ⁊ vēter ſp̄ eſuriēs triduanis ieiunijs ꝑfert. ⁊ multō melius eſt quotidie parū q̄ȝ raro ſatis ſumere. Pluuia enim illa optima eſt: q̄ ſenſim deſcendit in terram. ſubitus aūt ⁊ nimius imber in p̄ceps arua ſubuertit. Iſi. de ſum. bo. Abſtinētia ⁊ viuificat ⁊ occidit: viuificat

niam ⁊ corpus necat. Idem. Ieiunia cū operibus bonis deo acceptabilia ſunt: qui a cibis abſtinēt ⁊ praua agunt demones imitant: quibus eſca nō eſt: ⁊ nequitia ſp̄ adeſt. Idē. Spernit a deo ieiuniū qd̄ in veſperū repletione ciborum reficit: neq; enim reputanda eſt abſtinētia vbi fuerit ventris ſaturitas ſubſecuta. Bern̄. in epl'a. Obſeruandus eſt ſumendi modus ⁊ tempus: cibi quantitas ⁊ q̄litas: fugienda quoq; ſunt ſuperflua ⁊ adulterina ꝯdimenta. Obſeruandus eſt modus vt nō effundat qui ꝯmedit animā ſuā ſup oēm cibum. Tempus ne ante horā. Qualitas q̄libus vtit̄ cōmunitas fraternitas. excepta cauſa manifeſte infirmitatis. Idem in ſermo. Si gula ſola peccauit: ſola quoq; ieiunet: et ſufficit. ſi vero peccauerunt ⁊ cetera mēbra quare nō ieiunēt ⁊ ipſa. Ieiunet ergo oculus qui deꝑdatus eſt animam. ieiunet auris: ieiunet lingua: ieiunet manus: ieiunet etiam anima ipſa: ſupple a propria voluntate. Iō. Ieiuniū nō ſolū eſt abolitio peccatorum: ſed extirpatio viciorum. nec ſolum obtinet veniā: ſed meretur ⁊ gratiam. nec ſolum delet peccata preterita que ꝯmiſimus: ſed etiā repellit futura que ꝯmittere poteramus.

De continentia tactus. Capitulum xxxvij.

S Rego in moral'. Nulla ſunt cetera bona: ſi occulti iudicis oculis caſtitatis teſtimonio non approbantur. Idem. Nulla eſt caſtitas carnis quā non cōmendat ſuauitas mentis. Idem in paſtora. Quos onus licitum coniugij non grauat: nequaq̄ʒ pondus illicitum terrene ſollicitudinis premat. ſed tanto eos paratiores dies vltima quanto expeditiores inueniat: ne quo meliora agere vacantes poſſunt: ſed tamen negligentes ſupplicia [illegible] mereantur. Idem in regi. Cuſtodienda eſt mundicia corporis in ſtudijs bone actionis. Ambro. de viduitate. Caſtitas ſolitudinē querit: pudica ſecretum: impudica conuentum. Idem in epi. Prima caſtitatis victoria eſt facultatum cupiditates vincere. q: lucri ſtudium tentatio pudoris eſt. Aug. de virgi. Sicut nemo impudice vtitur corpore niſi ſpiritu prius concepta nequicia: ita nemo pudiciciam ſeruat in corpore niſi ſpiritui prius inſita caſtitate. Idē de eccle. doc. Melior eſt continentia nuptijs. ſed non ſibi ſola ſufficit ad beatitudinē niſi pro ſolo amore pudicicie retineatur. ſed etiā ſi cum affectu cauſa vacandi dn̄o eligit: alioquin diuortium magis ꝯiugū videbit̄ eſſe q̄ʒ appetitus caſtitatis. Idem de ſolil'. Quantū vxorē velis ꝑpingere atq; cumulare bonis oībus: nihil mihi tam fugiendū q̄ʒ ꝯcubitū eſſe decreui. Nihil eniʒ ſentio qd̄ magis ex arce v̄tutis deijciat animū virile. q̄ʒ blandimenta femina corporūq; ille ꝯtactus ſine quo vxor haberi nō poteſt. Idē de ci. dei. Ita nō amittitur corporis ſanctitas manēte animi ſanctitate: etiaʒ corpore oppreſſo: ſicut amittit̄ ⁊ corporis ſanctitas violata animi ſanctitate: etiā corpore intacto. Idē in epl'a. Quicquid in carne nec ꝯmiſit nec permiſit libido patientis: ſolius erit culpa facientis: oiſq; illa violentia nō pro corruptionis turpitudine: ſed ꝑ paſſionis vulnere reputabit̄. Idē. Pudiciciā. ſupra de conſenſu. Ioh. Chry. ſup mat. Omnes virtutes ſpūales res ſunt angelice. ꝑcipue tn̄ caſtitas res eſt angelica. ꝑ hanc enim ſolū ſingularit̄ hoīes āgelis ſimulant: ⁊ vincit natura v̄tutibus. Idem. Illa eſt glorioſa ꝯtinētia: non quā tranſgredi nō pōt neceſſitas vel debilitas corporis: ſʒ quā ꝯplectit̄ voluntas ſancti ꝑpoſiti. Hiero. in epl'a. Grandis v̄tutis eſt ⁊ ſollicite diligētie ſupare q̄ nata ſis in carne: nō tn̄ carnaliter viuere. tecū pugnare q̄ti die: ⁊ incluſum hoſtem argi vt fabule ferunt centū oculis obſeruare. Idē. Magnus eſt pudicicie labor: ſed maius eſt premiū: tam [illegible] cuſtodire: ſed [illegible] eterna. Iſi. de ſum. bo. Amanda eſt pulcritudo caſtitatis: cuius deguſtata delectatio dulcior inuenitur q̄ʒ carnis. Caſtitas enim fructus eſt ſuauitatis. pulcritudo inuiolata ſanctorum.

castitas securitas mentis: sanitas corporis. Idem. Nequaq̄ʒ in senectute. Infra lib. iiij. de certamine. Idem in ep̄. Cōtinens nō solū in castitate dicit: sed ⁊ in cibo ⁊ i potu: in ira quoqʒ ⁊ vexatione mentis ⁊ detrahendi libidine. nā ɔtinēs dicit q̄ se a multis abstineat. Cyprianus de. xij. abusi. Pudicicia nobiliū ornamentū est. exaltatio hūiliū. nobilitas ignobiliū: pulcritudo debilium: p̄speritas laborantiū: solamē mestorū: augmētum oīs pulcritudinis: decus religiōis: defensio criminū. multiplicatio meritorū: dei creatoris oīm amica. Bern. in ep̄la. Quid castitate decorius: que mūdū de imundo cōceptum semine. de hoste domesticū: angelū deniqʒ de hoīe facit. Differūt quidem inter se hō pudicus ⁊ angelus: sed felicitate: non virtute. nā etsi castitas illius felicior: huius tñ cognoscit esse fortior. Idem. Sola est castitas que in hoc mortalitatis ⁊ loco ⁊ tp̄e statum quendā immortalis glorie representat. Idē in ser. Cōtinendū est in veritate. quidam enim ɔtinent ex necessitate nō habētes aut loci aut tp̄is aut instrumētorū oportunitatē. qdā ex vanitate ꝑpter fauorem videlicet hoīm vel aliqd̄ tp̄ale ɔmodū. quidā ex veritate soli deo placere cupientes.

¶ De continentia visus.

Capitulum xxviij.

Grego. in mora. Ne quedā lubrica in cogitatōe versemus: puidēdū nobis est: q̄ intueri nō dʒ qd̄ non licet ɔcupisci. Idem. Sancti viri cū sinistra pulsari delectatione se sentiūt. ipsa p q̄ forme species ad mentē ingrediunt discipline magisterio lumina restringūt. ne praue cogitatōni visio lenocinata famulet. Aug⁹ in regula. Oculi vestri etsi iactant in aliquā feminā in nulla figant. neqʒ enim qñ ꝓceditis feminas videre ꝓhibemini: sed appetere vel ab ipsis appeti velle criminosum ē. Idē de ɔfes. Resisto seductōibus oculorū meorū ne implicētur pedes affectus mei qb⁹ ingredior viā tuā de⁹ meus: ⁊ erigo ad te inuisibiles oculos meos. vt tu euellas de laqueo pedes meos. Idē de pura. Cohibeat se a ludis: a spectaculis seculi: q̄ perfectā vult cōsequi grām remissionis. Nā dina si se cohibuisset. ñ inter suos remansisset: ab extraneo raptore corrupta non fuisset. Isi. in syno. Tolle occasionē peccandi: aufer materiā delinquendi: si vis esse a fornicatiōe tutus. esto corpore ⁊ visione discretus. Idem. Peccati pudore oculos tuos attollere erubesce. icede abiecto vultu. humiliato ore: deposita facie. Ambro. de offi. Est in oculis verecundia. vt nec videre viros femina pudica nec videri velit. Idem super Lu. Qd̄ ñ videris non amabis: sed vbi caro concupierit: compatientis quoqʒ animi ɔstantia defatiscit. ⁊ mox ɔsortio amoris inflectit. Bern. in epistola. Ut teip̄m semper aspicias: ab oībus oculos auerte. Idem de. xij. gra. Ut quid audes oculos leuare ad celum qui peccasti in celum. Terram intuere vt cognoscas teipsum: ipsa te tibi representabit. q̄ terra es ⁊ in terram ibis. Duabus tñ causis inculpabiliter oculos leuas: vt petas auxilium a deo vel impendas proximo. Senec. in epistola. Qui deponere vult desideria rerū omnium quarū cupiditate flagrauerit: ⁊ oculos ⁊ aures ab his que reliquit auertat.

¶ De continentia auditus.

Capitulum xxix.

Grego. in mora. Necesse est vt nec ad aures vanitas veniat: ⁊ meus a cogitationis aditu vigilans repellat. Aug⁹. de. x. cordis. Cur ambularem⁹ delectati vanis canticis: nulli rei profuturis. ad tempus dulcibus: in posterū amaris: Talibus enim turpitudinibus cantionū animi humani illecti eneruant ⁊ occidunt: a v̄tute defluentes in turpitudinē: ⁊ ꝑpter ipsas turpitudines postea sentiunt dolores: ⁊ cū amaritudine digerunt qd̄ cū temporali delectatione ⁊ dulcedine biberunt. Hiero. in prologo iosue. Nos ad patriam festinantes mortiferos sirenarū cantus surda debemus au/

re tranſire. Idē in ep̄la. Semꝑ linguam tuā de bonis loqui aſſueſce ⁊ auditū tuū ad bonoꝝ magis laudē q̄ȝ ad maloꝝ vituꝑaciōnē ꝑmoda. Idē. Nō licet tibi alterius vituperationē patiēter audire. q: nec ab aliis optas recipi tuā. Iſi. i ſyno. Nulla aures tuas ſimonū impudicicia ſurrepat. Vanus ſermo cito polluit mentē: ⁊ facile agitur qḋ libenter auditur. Bern̄. Verbū ſcurrile. Infra li. iij. de ſtultiloquio.

De clementia.

Capitulum xl.

S Rego. in mora. Minor eſt virtus certaminis foris quēpiā videre mala que ſuper: ⁊ intus qḋ toleret non habere. Perfecte aūt manſuetudinis ⁊ clementie laus eſt aduerſa ꝑpeti: ⁊ exterius fortiter ⁊ interius clemēter. Aug⁹ in ſer. dn̄i in monte. Mitis eſt qui cedit improbitatib⁹ ⁊ nō reſiſtit in malo. ſꝫ vincit in bono malū. Idē in ep̄la. Malis parce vir mitis ⁊ bone. [illegible] to ſis celſior [illegible] hac pietate. Ioh̄. Criſ. ſup mat. Manſuet⁹ neqȝ irritat malū: neqȝ irritat a malo. neqȝ aduerſus cū ꝑualet cauſa peccati. neqȝ aduerſus alterū aliqn̄ ex illo naſcit cā peccādi. ſꝫ magis ꝯtētus eſt iniuriā pati q̄ȝ facere. Idē. Ille eſt vere māſuet⁹ q cū nocit⁹ fuerit ab alio: [illegible]

tranquillūqȝ: ⁊ iniurias atqȝ offenſiōes ſpernere. Idē. Clementē vocabo nō in alieno dolore facilē: ſꝫ eū q cū ſuis ſtimulis exagitet nō ꝓſilit. q intelligit magni animi eē iniurias in ſumma potētia pati. nec qcq̄ȝ eſſe glorioſius ꝑncipe impune leſo. Idē. Nullū clemētia ex oībus magis q̄ȝ principē decet. peſtifera vis eſt: valere ad nocendū.

De modeſtia.

Capitulum xli.

G Rego. in regiſ. Sic ea que ſunt iuſticie foris exequor: vt ea que intus amoris ⁊ dilectōis ſunt minime poſtponam. Idē. Omnia age blande ⁊ dulciter: vt ⁊ actio tua diſcreta ſit ⁊ lingua mitis. Idem. Cum curaȝ reꝝ nobis neceſſitas imponit. quidam dum eas rapiunt ſolūmodo tolerandi ſunt. quidam vero ſeruata charitate prohibendi ſunt non tamen ſola cura debet eſſe ne noſtra ſubtrahant. ſed ne rapiētes non ſua ſemetipſos perdant. Ambro. [illegible] trori: niſi cū cauſa exigit alicuius periculi vel iuſta neceſſitas. Idem. Magna virtus modeſtia. que cū ſit etiā ſui iuris remiſſior: nihil ſibi vſurpās: nihil ſibi vēdicās. ⁊ qḋāmō intra ſuas vires contractior: diues eſt apud deum. Idem. In modeſtia maxime tranquillitas animi: ſtudium [illegible]

Idem de vita beata. Modeſtia dicta eſt a modo. [illegible]

Bern̄. ſuper canti. [illegible]

nie decorē locandū cenſuimus diffiniatꝛ mē-
tis ingenuitas: ſolicita ſeruare cū ɔſcia bona
fame integritatē: vel iuxta aplm̄ ꝓuidere bo
na nō tm̄ corā deo: ſed etiā corā hominibus.
Sene. in epl'a. Uita nō eſt imꝑfecta ſi eſt
honeſta. Idē. Nihil honeſtum eſt qḋ ab
inuito coacto qꝫ fit. Omne honeſtū volunta
riū eſt. Admiſce illi pigriciā: querelā: tergi-
uerſatōem: metū: qḋ habet in ſe optimū per
dit totū. Idē. Omne honeſtū iniuſſum in
coactūqꝫ eſt ſinceꝝ: ⁊ nullo mō mixtū.

¶ De iuſticia.

Capitulum xlij.

s Grego. ſup Ezech. Quilibet pctōꝛ
ɔuerſus in fletibus iā iuſtus eſſe in
choat cū cepit accuſare qḋ fec. Cur
enim iuſtus nō ſit q ɔ̄ ſuā iniuſticiā iam ꝑ la
chrymas ſeuit. Idē in regiſ. Turpe ē de-
fendere qḋ mihi prius nō ɔſtiterit iuſtū eſſe.
qꝛ ego hoīes ꝓpter iuſticiā diligo: nō aūt iu-
ſticiā ꝓpter hoīes poſtpono. Idē. Iuſtū
eſt vt viſitatores illic ɔſequantꝛ ſtipendiū: q̄
ꝓ xpo ſuum ɔmodare recipiūtꝛ obſequium.
Idē in omē. Uera iuſticia ɔpaſſionē hꝫ.
falſa v̄o dedignatōem. q̄uis etiā iuſti ſoleāt
recte pctōꝛibus indignari. Sed aliud eſt qḋ
agitur typo ſupbie: aliud qḋ zelo diſcipline.
Aug⁹ de mirabilib⁹ ſacre ſcripture. Per
fecta iuſticia hec eſt: ſacerdotiū: virginitas: ⁊
martyriū. q̄ triplex iuſticia in abel primo fuit
qui ⁊ munera deo placita obtulit. ꝓſapiā ſui
generis in ſeculo nō reliquit. ⁊ martyrij coro
nam ſanguinis effuſiōe ꝓmeruit. Idem.
Quantū mihi videtꝛ. Sup̄ li. i. de pfectis.
Idem de v̄a religiōe. Hec eſt pfecta iuſti
cia qua potius potiora ⁊ minus minora dili-
gimus. Idē de ci. dei. Hec in vnoquoqꝫ
iuſticia eſt: vt deus obediēti hoī: anim⁹ corpi
ratio vicijs etiā repugnātibus imperet: vl' ſub
iugēdo vel reſiſtēdo: atqꝫ vt ab ipſo deo pe-
tatꝛ: ⁊ meriti grā ⁊ venia delictoꝝ. ac de acce
ptis donis graꝝ actio pſoluatꝛ. Ambro. d̄
virgi. Iuſticia in alto q̄dam ſeceſſu locata. vi
det exploratqꝫ oīa. que alijs potius nota q̄z
ſibi. nō tam ſuas vtilitates q̄z publica emo-
lumenta rimatꝛ. Bern̄. de ɔſide. Iuſticia
nec factura eſt vtiqꝫ alteri qḋ ſibi fieri nolit.
nec qḋ ſibi fieri velit alteri negatura. in his
nēpe duobus liquet integrū eſſe iuſticie ſta-
tum. Idē in epl'a. Nuq̄z iuſtus arbitratꝛ
ſe ꝯphendiſſe: nec vnq̄z dicit ſatis eſt. ſed ſp
eſurit ſititqꝫ iuſticiā. ita vt ſi ſp viueret: ſemꝑ
quantū in ſe eſt iuſtioꝛ eſſe ɔtēderet. ſpqꝫ de
bono in melius pficere totis viribus ſuis co
naretur. Idē de ɔtēp. Panis aīe iuſticia
eſt: ⁊ ſoli bt̄i qui eſuriūt illā. qm̄ illi ſaturabū
tur. Nimirū ad imaginē dei facta eſt aīa rō-
nalis: ⁊ ceteris quidē oībus rebus occupari
pōt. repleri oīno nō poteſt. Idē in ſer. Iu
ſticia virtus eſt qḋ ſuū eſt vnicuiqꝫ tribuēs.
Tribue ergo tribus que ſua ſunt. redde ſup-
ioꝛi. redde inferioꝛi: redde equali: cuiqꝫ qḋ d̄
bes. Idē. Habemus enim an̄ nos prioꝛ: co
poſt nos iunioꝛ: eo. a dexteris amicos a ſini-
ſtris inimicos. Reddam⁹ ergo ſingulis qḋ
ſuū eſt: pꝛioꝛib⁹ obediētiā. iunioꝛib⁹ doctrinā
amicis leticiā. inimicis patiētiā. Glo. mat.
v. Iuſticia eſt ſua vnicuiqꝫ reddere: ſibi ⁊ ꝓ
ximis: ⁊ deo. Tullius in retho. Iuſticia ē
habitus animi: cōmuni vtilitate ɔſeruata ſuā
cuiqꝫ tribuens dignitatē.

¶ De obedientia bona.

Capitulum xliij.

s Grego. in mora. Sola obedientia ē
que fidei meritū poſſidet. ſine q̄ in-
[illegible]
eſſe videatꝛ. Idē. Per obedientiā volun
tas ꝓpria mactatꝛ. tanto igitꝛ quiſqꝫ deū citi⁹
[illegible]
[illegible]
Nunq̄z per obedientiam malū fieri debet.
aliqn̄ aūt debet ꝑ obedientiam bonum quod
agitur intermitti. neqꝫ enim mala in paradi-
ſo arboꝛ extitit quam deus homini ne con-
tingeret: interdixit. ſed vt in melius ꝑ obediē
tie meritū hō bene ɔditus creſceret: dignum
fuerat vt ⁊ hunc etiā a bono aliquo pꝛohibe
ret. quatenus tāto verius hoc qḋ ageret bo

nūm eſſe cognoſceret: quanto ⁊ a bono ceſſans aucto: i ſuo ſe ſubditū humilius exhiberet. Idē. Notādū qḋ dicit: ex oi ligno paradiſi edite: de ligno aūt ſcie boni ⁊ mali ne ꝯmederitis. qui eniȝ ab vno bono ſubiectos vetat neceſſe eſt multa ꝯcedat: ne obedientis mens funditus intereat ſi a bonis oibus ois repulſa ieiunat. Idē. Obedientia ſola virtus eſt que virtutes ceteras menti inſerit: inſertaſqȝ cuſtodit. Idē. Si obedientie palmā app:ehendere nitimur: ꝓſperis huius ſeculi ex ſola iuſſione: aduerſis aūt ex deuotione militemus. Idē. Debet obediētia ⁊ in aduerſis aliqd ex ſuo habere: ⁊ i ꝓſperis aliquid ex ſuo omnino nō habere: quātenus ⁊ i aduerſis tanto fit glorioſio: quanto diuine o:dinationi etiā ex deſiderio ſui iungit: ⁊ in ꝓſperis tanto fit verio: quanto a p:eſenti ipſa quā diuinitus pcepit glo:ia funditus mēte ſeparat. Idē. Obediētia nō ſeruili metu ſȝ charitatis affectu ſuāda eſt: nō timo:e pene: ſed amo:e iuſticie. Idem in regiſ. Preſate quantū cunctis expedit ei quē nobis gr̄a diuina p:etulit integerrimā ſp̄m oibus obediētiam p:ebere. Idē. Uide vt oia abſqȝ imminutōe cuſtodias: q: de his que p:o ſeruanda iuſticia ſcribo ego abſoluo: ⁊ tu ſi negligis obligaris. Idē. In obedientia valde eſt vtile ſi id qḋ diſcipline vigo: īponit: nullo cogente humilitas laudanda ſeruauerit.

Idem ſuper Eze. Ille recte loquitur qui p:ius obediēdo ſecerit q̄ loquēdo admonet eſſe faciēda. Idē. Mandata dei ꝑ iuſſionem facere ſuientis ⁊ obediētis eſt. diligendo aūt facere obediētis ⁊ amantis eſt. Auguſtinus de ci. dei. Pax hoīs ⁊ dei eſt o:dinata in fide ſub eterna lege obedientie. Idē. Obediētia i creatura rōnali mater q̄dāmō eſt omniū cuſtoſqȝ virtutū. Idem de opere monachoꝝ. Citius exaudit vna obedientis o:atio q̄ȝ decē milia ꝯtēptoꝝ. Iſid. de ſum. bo. Nō erit caro ſubiecta aīe: nec vicia rōni: ſi animus nō eſt ſubiectus condito:i. tūc auteȝ recte ſubijciunt nobis oia que ſub nobis ſunt ſi nos ſubijcimur ei a quo nobis illa ſubiecta ſunt. Hiero. in epiſtola. Bonū eſt obedire maio:ibus: parere perfectis. ⁊ poſt regulas ſcripturaꝝ vite ſue tramitē ab alijs diſcere: nec p:ecepto:e vti peſſimo. ſ. p:eſumptione ſua. Idem. Seruias fratribus: hoſpitū pedes laues: paſſus iniuriā taceas: ꝓpoſitū monaſterij timeas vt dn̄m: diligas vt parentē. credas tibi ſalutare quicquid ille p̄ceperit: nec de maio:is ſententia iudices cuius officiū eſt obedire ⁊ implere que iuſſa ſunt.

Ambro. ſup Lu. Diſce hō deo eſſe ſubiectus: vt nō qḋ ipſe vis eligas: ſȝ qḋ deo ſcis eſſe placituꝝ. Cyp:ianus de. xij. abuſionibus. Obedientia que oium diſciplinaꝝ mater eſt: magna exercitatione indiget: que ſui no:mā ſtudij a chriſto dn̄o ſumpſit: qui obediens patri vſqȝ ad mortē crucis: ignominiā libenter ſuſtinuit. Bern̄. de p̄. ⁊ diſpen. Quicquid vice dei p:ecipit homo qḋ nō ſit tn̄ certū diſplicere deo: haud ſecus oino accipiendum eſt q̄ȝ ſi p:ecipiat deus. Idem. Generalis hec regula teneaſ: vt in difficilioribus quidē agendis obedientia gratio: q̄ȝ grauio: p:euaricatio iudiceſ: ⁊ in facilio:ib⁹ minuſqȝ onerōſis ꝯtēpt⁹ dānabilio: q̄ȝ act⁹ laudabilio: eſtimeſ. Idem. Nil me. ſup:a li. i. de p:elatis bonis. Idem in ep̄la. Hoc aduertendū q̄ quedā ſunt pura bona q̄dam pura mala. ⁊ in his nullam deberi homīnib⁹ obedientiā: qm̄ nec illa omittenda ſunt etiaȝ cum ꝓhibenſ. nec iſta cū iubentur cōmittenda. Po:ro inter hec ſunt media quedā que ꝓ modo: loco ⁊ tp̄e vel perſona ⁊ mala poſſunt eſſe ⁊ bona: ⁊ in his lex poſita ē obediētie: tanq̄ȝ in ligno ſciētie boni ⁊ mali: qḋ erat in medio paradiſi. In his p:ofecto fas non eſt nr̄m ſenſum ſententie p̄ſcribere mgr̄oꝝ in his oino p:elatoꝝ nec iuſſio nec p:ohibitio ꝯtemnenda. Idem. O monachū obediētiſſimū qui ex quibuſlibet ſenioꝝ ꝟbulis ne vnum quidē iota p̄teruolet non attendit quale ſit qḋ p̄cipitur: ꝯtentus q: p̄cipitur. ⁊ hec eſt obediētia ſine mo:a. Idem de contem.

mundi. Age etia age qui relinq̄re oīa diſpo-
nis. te quoq3 p̄mū inter relinq̄nda numerare
meméto. imo vero maxime ⁊ principaliter
abnega teipſum ſi deliberas ſequi eū qui exi
naniuit propter te ſemetipſum. Idē in ſer.
Obediētia quinq3 ptita eſt. Prima op⁹ re-
ctū: q2 nō eſt obediētia ɔtra deū. Scđa volū
tariū. q2 qđ fit ex neceſſitate nō eſt bonū.
Tertia purū: vt intentio pura ſit. q2 ſi oculus
ſimplex eſt totū corpus lucidum eſt. Quarta
diſcretum: ne qd nimis aut min⁹. q2 ſi recte
offert ſi non recte diuidat peccat. Quinta fir
mum. i. perſeuerans: que oīa claudit ⁊ conti-
net. Nullū enim bonū ſine perſeuerātia coro
naē. Ut aūt pſeuerantiam hābeat muri⁹ obe
dientie. inherere ſibi debēt propugnacula pa
tiētie. Idē. Redde reuerentiā ⁊ obedien
tiam plato: quaꝝ altera cordis: altera corpis
eſt. nec enim ſufficit exterius obtpare maiori
bus noſtris: niſi ex intimo cordis affectu ſub
limiter ſentiamus de eis. Benedict⁹ in re
gula. Obediētia tunc acceptabilis erit deo ⁊
dulcis hoīb⁹: ſi qđ iubetur non trepide: non
tarde: non tepide: aut cū murmure: aut cum
reſponſo nolētis efficiaē. q2 obedientia q̄ ma
iorib⁹ pbeē deo exhibeē. Idem. Obediē
tie bonū non ſolū abbati exhibendum eſt ab
omnib⁹. ſed etiam ſibiinuicē obediant frēs.
ſcientes per hāc obedientie viā ſe ituros ad
deū. Interl. geñ. xvij. Obedientia eſt com
plenda ſine mora ⁊ obſeruanda.

¶ De obedientia inaccepta.

Capitulum xliiij.

g Rego in regiſ. Apud nolētis ani-
mum q̄ntūis ſit euidens rō nō parē-
di tū ꝯ ipſū qđ nō vult obſtaculū
obedientie eſſe ſolet. Idē in mor. Ille pri
mus inobediens mox vt ſuperbiendo pecca
uit pudenda ɔtexit. q2 enim cōtumeliā ſpirit⁹
deo intulit: mox cōtumeliam carnis inuenit.
Idē. Cū hui⁹ mundi ſucceſſus ꝑcipiē: ca
locus ſupior imparatur: is q ad ꝑcipienda hec
obedit: obedientie ſibi virtutē euacuat: ſi ad
hec etiā ex ꝓprio deſiderio anhelat. ¶ Idē
Ad detrimentum obedientia ducit. cū men
tem ad ſuſcipienda probra huius ſeculi neq̄
q̄3 ex parte aliqua etiam ſua vota cōmitan-
tur. Idem. Dignū profecto eſt vt a dei be
neficijs ſit extraneus: cui⁹ nimiꝝ iuſſionib⁹
non vult eſſe ſubiectus. Iob. cxx. ſuper
iob. Quanto leuiora ſunt precepta: tāto ma-
ius ſupplicium his q non obediūt. Aug.
de confeſ. Nemo inuit⁹ bñfacit: etiam ſi bo-
num eſt qđ facit. Berñ. in epiſtola. Facē
malū quolibet etiā iubēte cōſtat nō eſſe obe
dientiam: ſ3 potius inobediētiam. Idem.
Ex tota ſeu coacta licētia: licentia non ē: ſed
violentia. Idem. Nō vos ſeliceo. Supra
de plātio bonis. Idē ſup cātic. Nō dabit
inobediēti copiam ſui tantus obediētie ama
tor: vt mori q̄3 non obedire maluerit. ſed ne
q3 approbat me cōtēplatōis inane ociū: qui
dicit p prophām. Laboraui ſuſtinēs. Idē3
Si in die ieiunij li. iij. de voluntate. Idem
A mandatis tuis intellexi. Infra li. iiij. de gu
ſtu. Idem de ꝑcep. ⁊ diſ. Imperfecti cor-
dis ⁊ infirme prorſus voluntatis indicium ē
ſtatuta ſenioꝝ ſtudioſius diſcutere. heſitare
ad ſingula que iniunguuē. exigē de quibuſq3
rationem: ⁊ male ſuſpicari de omni precepto
cuius cauſa latuerit. nec vnq̄3 libenter obe-
dire niſi cum audire cōtigerit qđ forte libue
rit: aut cū non aliter licē ſeu expedire mōſtra
uerit. vel aperta ratio vel indubitata auctori
tas. Idem. Si iubente ſeniore vt ſileam
verbum mihi forte per obliuionē elabitur re
um me fateor ī obedientie ſed venialiter. Si
ex cōtēptu ſciens ⁊ deliberans ſponte in ver
ba prorupero: ⁊ rupero ſilentij legem: ꝑuari
cator: eā me ɔſtituo: ⁊ criminaliter: etſi impe
nitens pſeuero vſq3 ad mortem peccaui etiā
dānabiliter. Idem in ſer. Sic profecto: ſic
multorum vſq3 hodie puſillanimitas ⁊ per-
uerſitas exigit: vt ab eis queri oporteat: quid
vis vt faciam tibi: non ipſi q̄rūt. dñe qđ me
vis facē. Conſiderare nempe neceſſe habet
miniſter ⁊ vicarius chriſti quid ſibi ꝑcipi ve
lint: non ipſi cōſiderant que ſit voluntas ꝑce.

ptoris. Idẽ. Qui vel aperte vl' occulte ſatagit vt q̃d vult ipſe: hoc ei p̃latus iniungat: ipſe ſe ſeducit: ⁊ fruſtra ſibi blanditur de obedientia. non enim in ea re ipſe p̃latoꝛ; ſ; magis ei prelatus obedit. Senc. in epiſtola. Qui imperia libens excipit partem acerbiſſimam ſeruitutis effugit. ſ. facere q̃d nolit. Non qui iuſſus aliquid facit miſer eſt: ſed q̃ inuitus facit. Multa infra lib. o. iij. de ſtultiloquio in murmure.

De oratione accepta.

Capitulum xlv.

Grego. in dialo. Obtineri per orationem nequaq̃ poſſunt q̃ p̃deſtinata non fuerũt. ſ; ea q̃ ſancti viri orãdo efficiunt ita p̃deſtinata ſunt vt p̃cib⁹ obtineant. Idẽ in regi. Dñico die a labore terreno ceſſandũ eſt: atq; omni mõ oronib⁹ inſiſtẽdũ. vt ſi q̃d negligẽtie p ſex dies agit: per diem ſeptimũ q̃ eſt reſurrectiõis dñice p̃cib⁹ expiet. Idẽ in moral. Ueraciter orare eſt amaros in compũctõe gemit⁹: nõ cõpoſita ỽba reſonare. Idẽ. Differre ſolet. Infra li. iiij. de deſiderio. Idẽ. Uirtus vere orationis eſt celſitudo charitatis: ⁊ tũc q̃ſq; q̃d recte petit adipiſcit: cũ eius anim⁹ in petitione nec inimici odio fuſcat. Augu. in epiſtola. Abſit ab oratione multa locutio: ſ; non deſit multa p̃catio ſi feruens perſeuerat intentio. Nam multũ loq in orando: eſt rem neceſſariam ſupfluis agẽ verbis. Multum aũt p̃cari eſt ad deũ quẽ p̃camur diuturna ⁊ pia cordis excitatione pulſare. Nã plerũq; h̃ negociũ plus gemitib⁹ q̃ ſermõib⁹ agit: plus fletu q̃ affatu. Talis eni oro ponit lachrymas in cõſpectu dei: ⁊ gemit⁹ noſter nõ ẽ abſcõditus ab eo. Idẽ. Qui oĩa p ỽbũ condidit: in orõnib⁹ etiã humana ỽba nõ q̃rit. Idẽ Qui didicerit a dño ieſu chriſto mites eſſe ⁊ humiles corde plus cogitãdo ⁊ orãdo proficiũt q̃ legendo ⁊ audiendo. Idez in ſer. Dicimus panẽ noſtrũ quotidianũ da nobis hodie. o ſapiẽtia vera ⁊ diuina prouidẽtia: que docuit ⁊ panẽ ſolũ petere ⁊ hodie noiare. h̃ enim dicto ⁊ auiditas cum auaricia tollit: ⁊ humane vite inſinuat icertũ. Idẽ. Quid eſt oro niſi aſcẽſio anime de terreſtrib⁹ ad celeſtia: inquiſitio ſupnorũ: inuiſibiliũ deſideriũ. Idem in medita. Obſecro dñe amaricatum eſt coꝛ meũ ſua deſolatione: indulcoꝛa illud tua conſolatiõe. Obſecro dñe q̃ñ eſuriens incepi q̃rere te: non deſinam ieiunus: ad te famelicus acceſſi ne recedã impaſtus. pau p' veni ad diuitẽ: miſer ad miſericoꝛdem: ne recedam vacu⁹ ⁊ cõtẽpt⁹. ⁊ ſi anteq̃ comedã ſuſpiro: da vel poſt ſuſpiria q̃d comedam. ¶ Idẽ de ci. dei. Quãto eſt q̃ſq; ſanctior ⁊ deſiderij ſancti plenioꝛ: tanto eſt ei⁹ in orãdo flet⁹ vberioꝛ. Idẽ de eccle. dog. Nullum credimus ad ſalutẽ niſi deo inuitante venire nullum inuitatũ ſalutẽ ſuã niſi auxiliante deo opari. nullum niſi orantẽ auxilium p̃mereri. Ioh. chry. ſuper matth. Sicut thimiamata bñ confecta delectant hominẽ odoꝛ autem ſic oratio iuſta ſuauis eſt ante deum. Uis autem ſcire dignitatẽ eius. Mox vt de oꝛe proceſſerit ſuſcipiunt eam angeli manibus ſuis: ⁊ offerunt ante deum. Ambro. ſup bti immaculati. Pernoctabat in oratiõe dño ieſus non indigẽs p̃catõis auxilio: ſed ſtatuens tibi imitationis exemplũ. Idẽ. Media nocte ait propheta: ſurgebã ad cõfitendum tibi: ſup iudicia iuſtificationis tue. ⁊ tu ſurge vel media nocte ſi non potes tota nocte vigilare. Iſido. in ſyno. Pernocta in oratione ⁊ p̃ce: incumbe nocturnis vigilijs: ad modicum clauſis oculis rurſum ora. Idẽ. Omnib⁹ malis preualet oratio. Idem de ſum. bo. Fidei ſymbolum ⁊ dñica oratio pro tota lege paruulis eccleſie ad celoꝝ regna ſufficit capeſſẽda. oĩs enim latitudo ſcripturarũ in eadem orõne dñica ⁊ ſymboli breuitate concludit. Idẽ. Frequens oro vicioꝝ impugnationem extinguit. Idem. Oro cordis eſt nõ labioꝝ. neq; eni verba dep̃cantis de⁹ intendit: ſed orantis coꝛ aſpicit: q̃ ſi tacite coꝛ orat ⁊ vox ſileat q̃uis homines lateat: deus latere non poteſt q̃ p̃ſens eſt. ¶ Idẽ. Nũq̃

orandum eſt ſine gemitu. ¶ Idē. Qui vult
cū deo ſemp eſſe: frequenter debet orare: fre
quenter ⁊ legē. Nam cum oramus ipſi cum
deo loquimur: cum x̄o legimus: de⁹ nobiſcū
loquit. Idē. Oratio priuatis locis oportu
nius fundit. magiſq; obtentum impetrat dn̄i
deo tm̄ teſte deprōnit. Ioh. damaſce. in
li. ſuo. Oratio eſt aſcenſus intellectus ad deū
vel petitio decentium a deo. Bern. i epi.
Oratio eſt hoīs deo adherētis affectio: ⁊ fa
miliaris quedam ⁊ pia allocutio ⁊ ſtatio illu
minate mentis ad fruendum deo q̄ʒdiu licz.
Idē. Dum manibus pectora: genib⁹: pa
uimenta tundunt: votis ⁊ deuotis precibus
altaria cumulant: dum ſordent gene lachry
mis: gemitibus atq; ſuſpirijs mugiunt colla.
⁊ pro forenſibus cauſis canticis ſpūalib⁹ ſa
cra tecta reſultāt nil ſupernis ciuibus magis
ſpectare libet nil regi ſummo iocundius ex
hibet. Idem. Et ſi vocis virtus ſit opus
⁊ operi tm̄ ⁊ voci gratiam ⁊ efficaciam pmē
tur oratio. Idem ſuper canti. Credim⁹ an
gelos ſanctos aſtare orāntibus: ⁊ offerre deo
preces ⁊ vota hominū: vbi tm̄ ſine ira ⁊ diſce
ptatione leuari puras manus proſpexerint.
Item. Orando bibit vinum ſpirituale le
tificans cor hominis: vinum. ſ. ſpūſſancti: qđ
inebriat mentem. ⁊ carnalium voluptatum
infundit obliuionē: humectans interiora arē
tis conſcientie: eſcas bonorum actuū digerit
⁊ deducit per quedam aīe membra: fidē ro
borans: ſpem confortans: vegetans ordinātſ
q; charitatem ⁊ impinguans mores. Idē
Unicū in dubijs remedium ſeu refugiū oro
eſt: ⁊ frequens gemitus ad deum: ⁊ vt quid
qn̄ ⁊ qualiter facere nos velit deus aſſidue
nobis monſtrare dignet. Idem in ſermo.
Milia milium miniſtrabant ei: ⁊ decies mi
lies centena milia aſſiſtebant ei. q̄nta ḡ cū re
uerentia: q̄nto timore: q̄nta illuc hūilitate de
bet accedere a palude ſua procedēs ranūcu
lā. Idem. In omnib⁹ actionib⁹ nr̄is ⁊ ob
ſeruantijs multa opus eſt animi vigilantia.
ſed p̄cipue in orōne. Idē. Licet omni ho
ra ⁊ omni loco oculi dn̄i ſuper nos ſpeculent
maxime tm̄ in oratione. licet enim ſemp videa
mur: ſed tunc etiam p̄ſentamus nos ⁊ oſtēdi
mus quaſi faciē ad faciem cuʒ dn̄o colloqn
tes. Glo. ſuper illud Math. xxvi. Et ora
uit tertio eundē ſermonem ⁊c̄. Tribus vici
bus chriſtus orauit: vt ⁊ nos a peccatis pre
teritis veniam: ⁊ a p̄ſentib⁹ malis tutelā: ⁊ fu
turis piculis cautelā a dn̄o oremus. Sene
ca in epl̄a. Sic viue cum hominibus tanq̄ʒ
deus videat: ſic loquere cum deo tanq̄ʒ ho
mines audiant. Idem. Audacter roga de
um: nihil illum de alieno rogaturus es: roga
bonam mentem: bonam valitudinem animi:
deinde tunc corporis. Multa infra li. iiij. de
deſiderio: de laudatione.

¶ De oratione inaccepta.

Capitulum xlvi.

Grego. in moral. Graui mens no
ſtra cōfuſiōe orōnis ſue tpe deprimit
ſi hanc aut ſua operatio adhuc inq
natat aut aliene malicie ſeruat⁹ dolor accuſat.
¶ Idem in regiſ. Ut ad aures dei vias pre
cibus faciatis: vigilantius ſtudendū eſt vt ve
ſtre voces actibus adiuuent. nam inanis fit
oratio vbi praua eſt actio. Aug. in ſermo.
Qua fronte poſtulas qđ promiſit deus: cum
non facis qđ iuſſit deus. prius audi monitio
nes: ⁊ ſic exige promiſſiones. Idem. Di
mitte nobis debita noſtra ſicut ⁊ nos dimitti
mus debitoribus noſtris. Nec pro eis eſt ef
ficax oratio quorum fides ſine operib⁹ mor
tua eſt: ſed pro eis quorū fides per dilectionē
operatur. Iſido. de ſum. bo. Longe a deo ē
animus qui in oratione cogitationibus ſeculi
fuerit occupatus. Idem. Mens qualē ſe
in oratione offert: talē poſt orationem ↄſer
uet. Nā nihil pficit oratio ſi denuo culpa cō
mittat: vnde iam venia poſtulet. Hiero.
in epl̄a. Neſcio qua conſciētia ea lingua qs
deum rogat qua aut mentit ⁊ aut maledicit:
aut detrahit. labia ſancta exaudit deus: ⁊ ip
ſis cito annuit precibus quas lingua immacu
lata pronunciat. Ioh. chryſo. ſuper Mat.

Qui orat ⁊ peccat: non orat deū: ſed illudit
eum. Idem in ſer. Tu non audis orationē
tuam: ⁊ deum vis audire ꝓcē tuā. Flectis in
quis genua: curuaſti quidem genua intus. ſed
mens tua foris vagabatur. corpus tuum in-
tus in eccleſia: ſed animus tuus foris. os qui
dē loquebatur: ſed mens vſuras cogitabat.
¶ Beda in om̄e. Eſt oratio que peccatum
facit: ſed qui bene orat orando querit deum.
hic a terrenis ad ſuperiora progrediens ꝟticē
curie ſublimioris aſcendit. qui vero de diui-
tijs aut honore ſeculi: aut cede ꝺ inimici mor-
te ſollicitus obſecrat: ipſe in infimis iacens vi
les ad deum preces mittit. Bern. ſup can
ti. Querentes aliquid fruſtrari ſolent: cum
aut videlicet non in tempore querunt: aut nō
ſicut oportet: aut vbi oportet. Idem. Ora
tio petitis. Infra li. iij. de diſcordia. ¶ Idē.
Miror valde impudentiam aliquorum qui
inter nos ſunt. qui cum omnes nos ſua ſingu
laritate turbauerint: ſua impatientia irritaue
rint: ſua inobedientia coinquinauerint nihilo
minus ad tam ſedum conſcientie ſue lectulū
eum orationum inſtantia totius puritatis de
um inuitare. Sed ſicut ſcriptum eſt: cum ex-
tenderitis manus veſtras auertam oculos
meos: ⁊ cum multiplicaueritis orationem nō
exaudiam. Idem in ſermo. Timida ora-
tio celum non penetrat: q reſtringit animū
timor immoderatus: vt omnino nō dico aſcē
dere: ſed nec procedere queat. Tepida vero
in aſcenſu langueſcit: ⁊ deficit: eo q non ha-
beat vigorem. Temeraria aſcendit quidem
ſed reſilit. reſiſtitur enim ei: nec tantum nō ob
tinet gratiam: ſed meretur offenſam. Que ve
ro fidelis ⁊ humilis ⁊ feruēs oratio fuerit: ce
lum ſine dubio penetrabit. vnde certum eſt
q vacua redire non poſſit. Senec. in epi-
ſtola. Tunc ſcito te omnibus cupiditatibus
eſſe ſolutum: cum eo perueneris vt nihil deū
roges niſi qđ rogare palā poſſis. nūc aūt q̄n
ta demētia eſt hoīuꝫ q turpiſſima vota dijs
inſuſurrāt: ita vt ſi quis aurē admouerit ſta-
tim conticeſcāt. ⁊ q ſcire hoīeꝫ nolūt ꝺo narrāt.

¶ De donis.

Capitulum xlvij.

Grego. in mora. Donū ſpūs qđ in
ſubiecta mente ante alia prudentiā:
tẽperantiam fortitudinē ⁊ iuſticiā for-
mat: eandē mentē vt cōtra ſingula queqꝫ ten
tamēta erudiat: in ſeptem mox ꝟtutib⁹ tēpe
rat. vt contra ſtulticiā ſapiētiā: cōtra hebetu
dinē intellectum: ꝯ ꝑcipitationē conſiliū: cōtra
timorē fortitudinē: contra ignorantiā ſciam:
cōtra duriciam pietatē: contra ſupbiā dei ti-
morē. Idem. Orandū eſt ne ſapientia ele
uet: ne intellectus dum ſubtiliter currit aber
ret. ne cōſiliū dum ſe multiplicat ꝯfundat. ne
fortitudo dum fiduciā ꝑbet ꝑcipitet. ne ſcien
tia dum nouit ⁊ non diligit inflet. ne pietas dū
extra rectitudinem inclinat intorqat. ne timor
dum plus iuſto trepidat in deſperationis fo
ueam mergat. Idem ſuper Ezech. Eſt ti-
mor in mente. ſed qualis iſte timor eſt ſi cū eo
pietas nō eſt: qui eni miſereri ꝓximo ignorat
qui compati eius tribulatiōi diſſimulat. hu-
ius timor ante omnipotentis dei oculos nul-
lus eſt. q non ſubleuatꝰ ad pietatem. Sed ſe-
pe pietas per inordinatā miſericordiā erra-
re ſolet: ſi forte pepercerit q̄ parcēda nō ſunt
pctā enim q̄ feriri gehēne ignib⁹ poſſunt di
ſcipline ſunt verbere corrigēda. Ut ergo ꝟa
⁊ ordinata ſit pietas ad gradum eſt aliū ſub
leuanda. i. ad ſciāꝫ. vt ſciat quid ex iudicio pu
niat: vel quid ex miſericordia dimittat. Sed
quidem ſi ſciat quid agere quiſqꝫ debeat: vir
tutem vero agendi non habeat nihil valet.
Scientia ergo. nr̄a creſcat ad fortitudinē: vt
cum viderit quid agendum ſit: hoc agere ꝑ
mentis fortitudinem poſſit. Sed ſepe fortitu
do ſi improuida fuerit ⁊ minus contra vicia
circumſpecta: ipſa ſui ꝑſumptione in caſſum
ruit. Aſcendat ergo ad cōſilium: vt ꝓuidēdo
premuniat omne quod agē fortiter poteſt.
Sed conſiliū eē non pōt ſi intellectus deeſt.
quia qui non intelligit malum qđ agētē gra
uat: quō pōt bonū dare conſiliū qđ adiuuet.
Itaqꝫ a conſilio aſcēdamus ad intellectum.

Sed quid ſi intellectus magnꝰ quidē acumi ne viget ⁊ moderari ſe neſciat per maturita tem. Ab intellectu ergo aſcendat ad maturi tatem. Aſcendamus ergo per intellectum ad ſapientiam: vt hoc qḋ acuratius intellectus inuenit: ſapientia mature diſponat. Idem Per timorē dei efficitur humiles. per pieta tis ſtudium miſericors: per ſcientiā diſcreti: per mentis fortitudinē liberi. per conſilium cauti. p intellectū prouidi: per ſapientiā ma turi. Aug° ſup matth. Spūſſanctus ope ratione ſeptenaria cōmendat: vt ſit in nobis ſpūs ſapientie ⁊ intellectus: ꝯſilij ⁊ fortitudi nis: ſcientie ⁊ pietatis: ⁊ timoris dei. Huic ſe ptenario bono ꝯſtitue econtrario ſeptenariū malū. ſcꝫ ſpūs ſtulticie ⁊ erroris. ſpiritum te meritatis ⁊ ignauie: ſpiritum ignorantie ⁊ i pietatis: ⁊ ſpiritum ſuperbie contra timorē domini. Et ita alij ſeptē nequiores. Infra li. iij. de ſimulatione.

¶ De beatitudine.

Capitulum xviij.

Auguſtinus de moribus eccleſie. Beatus quantū exiſtimo neqꝫ ille dici pōt qui nō hꝫ qḋ amat qlecūqꝫ ſit. neqꝫ qui nō amat qḋ habet etiā ſi optimū ſit. nam ⁊ qui appetit ⁊ adipiſci non pōt cru ciatur: ⁊ qui adeptus eſt qḋ appetendū non eſſet fallit: ⁊ qui nō appetit qḋ adipiſcendū eſſet egrotat. Idē de libero arbitrio. Si cut tota vita corporis anima eſt. ſic beata vi ta anime deus eſt. Iſid. de ſum. bo. Quia ſine fide impoſſibile eſt deo placere. Ille bea tus eſt qui ⁊ recte credendo bene viuit. ⁊ be ne viuendo fidem rectam cuſtodit. Idem Saluus perſeuerantibus. ſupra de pſeueratia Idem in ety. Beatus dicit quaſi bn̄ actꝰ ſcꝫ ab habēdo qḋ vellet: ⁊ nō patiēdo quod nollet. Ille aūt vere btūs eſt: qui ⁊ habet oīa que vult bona: ⁊ nihil vult male. ex his enī duobus beatus hō efficitur. Ambro. ſup Lu. Btūs pauper qui clamauit: ⁊ dñs exau diuit eū. paup a crimine. paup a vicijs paup in quo princeps mundi huius nihil inuenit. pauper illius paupis emulus qui cum diues eſſet: propter nos pauper factus eſt. Prima ergo iſta beatitudo eſt: cū depoſuero oē pec catum: ⁊ exuero omnē maliciā: ⁊ ſimplicita te contentus fuero inops maloꝝ. Superest igitur vt mores meos temperem: quid enim mihi pdeſt carere ſceleribus: niſi fuero miti aqꝫ manſuetus. nam qui ſequitur viā rectā: ſequitur vtiqꝫ illū qui ait. diſcite a me q: mi tis ſum ⁊ humilis corde: ⁊ infra. Mitiga af fectum tuū vt non iraſcaris: aut certe iratus ne peccaueris. iuxta qḋ ſcriptum eſt. iraſcimi ni ⁊ nolite peccare. Preclarum eſt enīꝫ mo tum tpare. nec minoris virtutis dicitur cohi bere iracundiam indignatōemqꝫ compeſce re: qꝫ omnino non iraſci. cum plerūqꝫ illud lentius hoc fortius eſtimet. Cū aūt hoc fece ris memento quia peccator es: ⁊ lugeto pec cata tua: ⁊ lugeto delicta. Et bene tertia be atitudo eſt peccata deflentis: q: trinitas eſt q̄ peccat. i condonat. Ablue igit te lachrymis: laua fletibus: ſi tu te ipſe fleueris alius non te flebit. Nam ſi ſaul fleuiſſet peccata ſua: ſamu el eum non fleuiſſet. Depoſui peccatū: tem peraui mores: delicta defleui: iam nunc eſu rire incipio ⁊ ſitire iuſticiam. Eger enim dū in graui morbo eſt: non eſurit: quia egritudi nis dolor excludit famem. qui eſurit vtiqꝫ vi rium querit augmentum. Quod autem eſt maius virtutis incrementum qꝫ norma iuſti cie. iuſticiam ſequitur miſericordia. Unde di ctum eſt. Diſperſit dedit pauperibus: iuſti cia eius manet in ſeculum ſeculi. Sed q mi ſericordiā deſert mercedem amittit: niſi mū do corde miſereatur. Nam ſi iactantia que rit: nullus eſt miſericordie fructus. Emunda igit interiora tue mentis. Sed niſi prius m in teriora tua vacue feceris ab omni labe pec cati: ne diſſenſiones ꝯtentionesqꝫ. ex affectu tuo pdeant: nō potes alijs ferre medicinā. A temetipſo igitur pacē incipe: vt cū fueris ipſe pacificus: pacem alijs feras. Quō enim alioꝝ potes corda mundare: niſi tuum ante mūdaueris. Et infra. Qui autem patit per

ſecutionem in vltimo certamine cōſtitutus: pbatur aduerſis: vt cum legitime certauerit coronet. Bern. in ſermo. Videmus pauperes aliquos: qui ſi veram haberent paupertatem: non adeo puſillanimes inuenirentur: vtpote reges ꝛ reges celi. Sed hi ſunt q pauperes eſſe volunt: eo tamē pacto vt nihil eis deſit: ꝛ ſic diligūt pauptatē vt nullā inopiam patiant. Sūt ꝛ alij mites: ſed q̄ʒdiu nihil dicit vel agit niſi p eorum arbitrio. Patebit aūt q̄ʒ longe ſunt a māſuetudine: ſi leuis oriatur occaſio turbatōis. Hec igit manſuetudo quō hereditabit terrā pmiſſionis: que ante hereditatē deficit. Alios quoqʒ lugentes video: ſʒ ſi de corde puro ꝛ cōſciētia nō ficta pcederent ille lachryme: nō tam facile ſoluerētur in riſum. Nūc aūt cū abundanti⁹ ocioſa ꝛ ſcurrilia verba pfluant q̄ʒ prius lachryme lachrymas hmōi de his eſſe nō arbitror: quibus ɔſolatio diuina pmittit. qū quidē poſt illas tam facile cōſolatio vilis admittit. Alij tam vehementer ɔtra alioꝝ delicta zelantur vt videri poſſint eſurire ꝛ ſitire iuſticiā. qd q̄dem verum eſſe ſi eſſet apud eos de ſuis q̄ʒ peccatis idem iudiciū. Sed nūc pondus ꝛ pondus vtrūqʒ abominatio eſt apud deum. nam contra alios tam īprudenter q̄ʒ inaniter eſtuant: ſeipſos tam inſipienter q̄ʒ inutilit palpant. Sunt alij miſericordes de his que ad ipſos non ptinent: qui ſcandalizant q nō datur omnib⁹ abundanter. ſic tñ vt ipſi nec in modico quidem grauent. q ſi vere miſericordes eſſent de ſuo facere deberent miſericordiam. Et ſi nō poſſent de terrena ſubſtantia. de volūtate ſaltē bona darēt his qui contra eos forte peccare videnē indulgentiā da-rent etiā [illegible] verbum boni. Sunt etiam q peccata ſua [illegible] vt videri poſſint ex deſiderio mundi cordis id agere. oīa enim in confeſſiōe lauant: niſi q ea q̄ ipſi dicunt alijs: ab alijs audire patienter non pñt. Sunt etiam alij: qui ſi viderint quempiam vel leuiter ſcandalizatū: valde ſolliciti ſūt quomodo in pacem eum reducere poſſint: ꝛ ob hoc viderent pacifici: niſi q eoꝝ cōmotio ſi forte cōtra eos quicq̄ʒ factū dictū ve videbitur: tardius vniuerſis poterit difficiliuſqʒ ſedari. qui nimirum ſi vere pacem diligerent: haud dubium qn eā primo q̄rerēt ſibiipſis.

Sene. in epla. Beatus non is eſt quē vulgus appellat: ad quem pecunia magna confluxit. ſed ille cui bonum omne in animo eſt erectum ꝛ excifum ꝛ mutabilia calcans.

¶ De elemoſyna accepta.

Capitulum xlix.

Reg. i omē. ſup illō Lu. xvi. Facite vobis amicos ꝛc̄. Si celeſte patrimonium elemoſynis emit: pauperes non ſunt audiendi vt egeni: ſed vt patroni exorandi. Idē. Ad tribuendum pigri cur eſtis: quando hoc qd iacenti in terra porrigitis: ſedenti in celo datis. Mat. xxv. Quā diu feciſtis vni de his fratribus meis minimis mihi feciſtis. Idē in mor. Tunc plena eſt noſtri cordis compaſſio: cum malū inopie pro proximo ſuſcipere non metuim⁹. vt illum a paſſione liberemus. Idem. Rex quālibet plerunqʒ dat etiam qui non compatit. nunq̄ʒ autem qui vere compatit quod neceſſarium proximo cōſpicit negat. Idē in paſto. Nōnulli hui⁹ mundi diuites cum fame crucient chriſti pauperes effuſis largitatibus nutriūt hiſtriones. Qui vero indigēti etiam peccatori panem ſuū: non q peccator: ſed q homo eſt tribuit: nimirum non peccatorem: ſed pauperem iuſtū nutrit. Iſidorus de ſum. bo. Verum eſt q peccata omnia miſericordie opibus expurgent. ſed ſi iā caueat peccare qui miſericordiam impartit. Iohes criſo. in ſermo. [illegible] [illegible] collocatur. hanc mihi non calūniator exto: quet. non inuidus criminatur: non latro auferet. non fur nocturnus diripiet: non ſeruus fugam meditans inuadet: ſed ſemper eſt tuta: ſemper integra: ſp ſalua. Idem. Mentem deus miſericordem requirit: non pecunie quantitatē.

Idem ſuper iob. Elemoſyna eſt que ab

dimi erula iniuſticia eſt: hec omnia facit mūdi. hec ⁊ ieiunio melioꝛ: ⁊ terre lectulo: ⁊ nimirum difficilioꝛa illa ⁊ laborioſioꝛa. ſed hec lucrabilioꝛ: illuminat animam ⁊ impinguat ⁊ bonam ⁊ ſpecioſam facit. Idem. Da indigenti: ⁊ non da ſaltanti. vt non cum tuis pecunijs ⁊ tuam animam ⁊ illius perdas: tu. n. cauſa es perditionis illius. Ambro. in epiſtola. Miſericoꝛdia non de meritis iudicare conſueuit: ſed neceſſitatibus ſubuenire: iuuare pauperem: non examinare iuſticiam.

¶ Idem. Habe diues hypothecas inopum ſinus: habeas hypothecas viduarū domos: habeas hypothecas oꝛa infantium oꝛphanorum. vt dicatur tibi. Ex oꝛe infantium ⁊ lactētium perfeciſti laudem. Idē de offi. Perfecta liberalitas fide: cauſa: loco: tempoꝛe cōmendatur. Fide vt pꝛius operis circa domeſticos fidei. Idem. Non omnibus debemus miſericoꝛdiam. ſed quia pleriqꝫ fraude eam querunt ⁊ confingunt erumnā: ideo vbi cauſa manifeſtatur: perſona cognoſcit: tempus vrget: largius ſe debet pꝛofundere miſericoꝛdia. Idem. Affectus diuitem collatorem aut pauperem facit. ⁊ pꝛecium rebus imponit. Idem. Si peregrinum ſub tectum tuum inducas: ſi ſuſcipias egentem: ille tibi acquirit ſanctoꝛum amicitias: ⁊ eterna tabernacula. Idem. Aurum eccleſia habet non vt ſeruet: ſed vt eroget: ⁊ ſubueniat etiam neceſſitatibus. Idem ſuper lucam. Tu qui putas te manum habere ſanam: caue ne auaricia: caue ne ſacrilegio contrahatur: extende ſepius eam: extende eam ad illū pauperem qui te obſecrat: extende vt pꝛoximum iuues: vt vidue feras pꝛeſidium. eripias iniurie quē vides iniuſte contumelie ſubiacere. Hierony. in epiſtola. O quanta beatitudo pꝛo paruis magna recipere: eterna pꝛo bꝛeuibus: pro morituris ſemper viuentia: ⁊ habere deū dominū debitoꝛem. Aug. contra quinqꝫ hereſes. Obſecutus eſt loth angelis tanqꝫ peregrinis conſuetudine hoſpitalitatis: liberatus a periculo ciuitatis. ⁊ ſpale euaſit incendium ⁊ eternum conſecutus eſt pꝛemium. Diſcite ergo chꝛiſtiani ſine diſcretione exhibere hoſpitalitatem. ne ſi foꝛte cui domum clauſeritis cui humanitatem denegaueritis: ipſe ſit chꝛiſtus. Idē in epiſtola. Vtilius eſurienti panis tollitur: ſi de cibo ſecurus iuſticiam negligat: qꝫ ei panis frangitur vt iniuſticie ſeductus acquieſcat. Idem in ſermo. Redime te homo dum viuis: redime te ipſe dum potes: redime te inqꝫ dum pꝛecium in manibus habes. redime te ne dum te moꝛs amara pꝛeuenerit ⁊ vitam ſimul ⁊ pꝛecium perdas ſine cauſa. hoc vis dimitte vxoꝛi que foꝛſitā alium habebit maritum. Idem. Qui ſibi aut pꝛemium tempoꝛale: aut peccatoꝛum deſiderat indulgentiam pꝛomereri: redditis decimis de nouem partibus ſtudeat elemoſynam dare. Idem. Si decimas non habes fructuum terrenoꝝ: quod habet agricola: quod te paſcit ingenium: dei eſt: inde decimas expetit vnde viuis: de militia: de negocio: de artificio tuo redde decimas. aliud enim de terra rependimus: aliud de tonſura ouiū: ⁊ de lacte. Idem. Da pauperibus ⁊ habebis theſaurum in celo: non ſine theſauro remanebis: ſed quod habes in terra ſollicitus: habebis in celo ſecurus. Idem in enchiridion. Multa ſunt genera elemoſynarum: quas cum facimus adiuuamur vt dimittantur peccata noſtra. ſed ea nihil eſt maius qua ex coꝛde dimittimus quod in nos quiſqꝫ peccauit. Leo papa in ſermone. Magna eſt elemoſyna que ardentium criminū globos beniuolentie ſue fonte refrigerat. ⁊ quodam irriguo largitatis obꝛuit incēdia delictoꝛum. vt quantus offenſus deus: quantis criminibus pꝛouocatus cogatur liberare elemoſynis quem diſpoſuerat punire peccatis.

Bernar. in epiſtola. Vere beatus qui intelligit non ſuper cupidum: ſed ſuper egenum ⁊ pauperem: illum inqꝫ pauperem qui inuite petit ⁊ verecunde accipit: ⁊ accipiens glorificat patrem ſuum qui in celis eſt. Multa infra libꝛo. iiij. de conuerſione.

¶ De elemoſynā inaccepta.
Capitulum I.

Grego. in regiſ. Quicquid in dei ſacrificio ex ſcelere offertur: omnipotentis dei non placat iracūdiā. ſʒ irritat. ¶ Idē in mora. Quiſquis ſup eum cui aliquid tribuit faſtu ſe elationis extollit: maiorē culpam intrinſecus ſuperbiendo peragit: q̄ʒ extrinſecus largiendo mercedem acquirit. ¶ Iſido. in ſyno. Nihil proficit ſi alterū inde reficis vnde alteri maciem facis: condemnat miſeratio iſta non propiciatur. Idem de ſum. bo. Non eſt elemoſyna q̄ glorie inanis cauſa q̄ʒ miſericordie impartitur inanitur: q̄li enim intentione ab vnoquoqʒ largitur taliter et apud deum recipitur. Aug. de ciui. dei. Sicut non fratri ſuo dicit fatue: qui cum hoc dicit: non ipſi fraternitati ſed peccato ei⁹ īſenſus eſt: alioquin reus erit gehēne ignis. Ita econtrario qui porrigit elemoſynam chriſtiano: non chriſtiano porrigit ſi non in eo diligit chriſtum. Idē ſuper p̄s. Qui dat elemoſynam vt careat tedio interpellantis: non vt reficiat viſcera indigentis et rem et meritum perdit. Ambro. ſuper lu. Hoſpitalē eſſe propter remunerationem affectus auaricie eſt. Idem. Qui miam deſerit ſupra de beatitudine. Ioh. chryſ. ſup Math. Nō gaudent martyres qñ ex illis pecunijs vl' elemoſinis honorant' de quibus pauperes plorant. Idem. Qualis eſt iſta iuſticia munerare mortuos et ſpoliare viuentes: de ſanguine miſerorum tollē et deo offerre: illud non eſt deo offerre: ſʒ violentie ſue ſociū facē deū vt deus oblatam ſibi pecuniam de petō libenter accipiat et conſentiat petō. Bern. ſuper cāt. Non recipit de⁹ elemoſynā de manu raptoris ſeu feneratoris: ſicut nec de hypocrite quidem: qui cū facit elemoſynā: facit tuba cani ante ſe vt glorificet' ab hominibus.

¶ Finit liber ſcdus de principalium viciorū et virtutum multiplicitate.

¶ Capitula tertij libri.

De voluntate i
De remorſione ij.
De ſtultiloquio iij.
De occupatione iiij.
De mutabilitate v.
De vagatione vi.
De curioſitate vij.
De negligentia viij.
De ſecuritate ix.
De diiudicatione x.
De recidiuatione xi.
De conſuetudine xij.
De obſtinatione xiij.
De deſperatione xiiij.
De dilatione xv.
De voluptate xvi.
De carnalitate xvij.
De proſperitate xviij.
De ꝯſolatione xix. De ornatu xx.
De ingratitudine xxi.
De diſcordia xxij.
De malicia xxiij.
De crudelitate xxiiij.
De ſimulatione xxv.
De familiaritate xxvi.
De propinquitate xxvij.
De obliuione xxviij.
De ignorantia xxix.
De ſtulticia xxx.
De credulitate xxxi.
De ſapientia xxxij.
De doctrina xxxiij.
De honore xxxiiij. De zelo xxxv.
De argutione xxxvi.
De remiſſione xxxvij.
De acceptione perſone xxxviij.
De ſcandalo xxxix. De inſania xl.
De quatuor affectionibus xli.
De timore xlij. De dolore xliij.
De confidentia xliiij.
De leticia xlv. De vita xlvi.
De miſeria xlvij. De morte xlviij.
De iudicio xlix. De damnatiōe l.

¶ Incipit liber tertius De periculoſis.

¶ De voluntate:

Capitu.i.

Grego. in moral. ſuper illõ
Job. vi. Inuolute ſunt ſemi
8 te greſſuũ eoꝝ ꝛc. Repro
bi recta quidem deliberan
do appetunt: ſed ad conſue
ta ſemꝑ mala recurrũt. Et
infra. Bona quidem cupiunt: ſed a malis nũ
q̄ȝ recedũt. Eſſe quidẽ humiles: ſed ſine de
ſpectu. eſſe contenti proprijs ſȝ ſine neceſſitate:
paupes eſſe volunt: ſed ſine defectu. eſſe ca
ſti: ſed ſine maceratõe corporis. eſſe patientes:
ſed ſine contumelijs volũt. Cumqȝ adipiſci q̄
runt virtutes: ſed labores virtutum fugiunt:
quid aliud q̄ȝ ꝛ belli certamina in campo nẽ
ſciunt: ꝛ triumphare in vrbibus de bello cõ
cupiſcunt. Idẽ. Nequaq̄ȝ bonis ad pra
uam delectationẽ rapitur: niſi prius per vo
luntarias mẽtis tenebras infirmetur. Idẽ
Cum quis adhuc ex timore bona agit: a ma
lo penitus non receſſit. q: eo ipſo peccat quo
peccare vellet ſi inulte potuiſſet. Idem.
Non intuet dominus quantum quiſqȝ mali
valeat facere: ſed quantũ velit. ꝛ cũ deeſt po
teſtas male faciendi foris: apud ſe tamen ty
rann⁹ eſt cui iniquitas dominat̃ int⁹. Hie
ro. in epiſtola. Tantũ virtuti adijcies: quan
tũ ꝓprie voluntati ſubtraxeris. Aug. de li
bero arbitrio. Voluntas auerſa ab incõmu
tabili ꝛ cõmuni bono: ꝛ conuerſa ad propriũ
bonũ: aut ad exterius: aut ad inferi⁹ peccat.
Ad propriũ bonũ conuertitur cum ſue pote
ſtatis vult eſſe. ad exteri⁹ autem cum aliorũ
propria vel quecunqȝ ad ſe non ꝑtinent co
gnoſcẽ ſtudet. ad inferius cum voluptatẽ cor
poris diligit: atqȝ ita hõ ſuperbus ꝛ curioſus
ꝛ laſciu⁹ effectus excipitur ab illa vita que in
cõparatione ſuperioris vite mors eſt. Idẽ
Voluntas mala. infra de quattuor affectioni
bus inordinatis. Idẽ de confeſ. Ex volũ
tate peruerſa facta eſt libido. ꝛ dum ſeruit li
bidini: facta eſt conſuetudo. ꝛ dum ↄſuetudi
ni non reſiſtit. facta eſt neceſſitas. Idem in
epiſtola. Nimis peruerſe ſe amat q alios vult
errare vt error ſu⁹ lateat. Idẽ de vera re
ligione. Nũc vſqȝ adeo peccatũ voluntariũ
malum eſt: vt nullo modo ſit peccatũ ſi nõ ſit
voluntariũ. Idẽ de trinitate. Mala volũ
tate vel ſola miſer quiſqȝ efficit: ſed miſerior
poteſtate qua deſiderium male voluntatis ad
implet. Idẽ de cathe. rñ. In hac vita ho
mines magnis laboribus requiẽ querunt ꝛ
ſecuritatem: ſed prauis cupiditatibus ſeducti
non inueniunt. volũt enim requieſcẽ in reb⁹
inquietis. nam ſi in diuitijs velit homo requie
ſcere: magis ſupbus efficitur q̄ȝ ſecurus.
¶ Idẽ de verbis dñi. Decius amiſſus mors
anime eſt: aĩa amiſſa mors corporis eſt. mors
corporis neceſſaria: mors anime voluntaria.
Johẽs chryſo. de militia ſpirituali. Scito
q: te non vincet natura corporis: neqȝ ſtran
gulabit inuitũ: neqȝ enim te obnoxiũ ꝛ ſeruũ
faciet ex libero niſi voluntaria tua declinatio.
Idem ſup ioh. Electionis ꝛ ꝓprie volun
tatis eſt ois malicia hominis. Bern. ſup
canti. Si in die ieiunij mei inuenit voluntas
mea: nõ tale ieiuniũ elegit ſponſus nec ſapit
illi ieiuniũ meum qd non liliũ obedientie: ſed
viciuȝ ꝓprie voluntatis decoxit. Ego ergo nõ
ſolum de ieiunio: ſed de ſilentio: de vigilijs: et
de oratõe: de lectione: de opere manuũ. po
ſtremo de omni obſeruatiõe monachi: vbi in
uenit voluntas ſua in ea ꝛ non obediẽtia ma
giſtri: id ipſum ſentio. Idẽ de libero arbi
trio. Duo ſunt que iniuſtã comprobant vo
luntatẽ: vel cum peccare vel cuȝ impune pec
caſſe libet. Idem in ſermo. Quid odit aut
quid punit deus ꝑter propriam voluntatẽ?
ceſſet voluntas propria ꝛ infern⁹ iam nõ erit
in quem enim ignis ille deſeuiet niſi in volũ
tatẽ propriam. Idẽ. Unde ſunt ſcandala ꝛ
vnde perturbatio niſi q propriã ſequimur vo
luntatem. ꝛ tenẽ quod voluerit ipſa in corde
noſtro diffinientes ſi quomodo id prohiber.

contingat continuo in impatientiam ⁊ murmurationē ⁊ ſcandalū ꝓni ſumus.

De remorſione.

Capitulum ij.

g Rego. in mora. Dū nulla bonorū operū ꝯfidētia fulcit: intueri ſumma mens trepidat: q2 ipam ꝯſcientia accuſat. Idem. Quiſquis a preceptis dñicis diſcordat opere: quotiens ea audit vel legit. corde ſuo reprehenditur atq3 confundit. q2 id quod non fecit memoratur. Nam in quo ſe erraſſe conſiderat: ipſa ſe latenter conſciētia accuſat. Idem ſuper Ezech. Scriptura ſacra eis ſuauis eſt ad loquendū: cui interius impreſſa ad viuendū fuerit. Nam ſmo dulcedinem non habet: quem vita reproba intra conſcientiam remordet. Iſidorus in ſyno. Nulla pena grauior mala conſcientia. vis autem nunq3 eſſe triſtis bene viue. Iō de ſum. bono. Omnia fugere poterit homo preter cor ſuum. non enim poteſt a ſe quiſq3 recedere vbicunq3 enim abierit reatus ſui conſcientia illum non derelinquit. Idem. Abyſſum abyſſum inuocare: eſt de iudicio ſue conſcientie ire ad iudicium damnationis eterne. Ambro. de offi. Que pena grauior q3 interioris vulnus conſcientie. Nonne hoc magis fugiendum q3 mors: q3 diſpendium: q3 exilium: q3 debilitas: q3 dolor eſt. Bernar. de conſide. Vicioſus viciorum conſcientias non refugit: ⁊ vbi omnes ſordent vnius fetor minime ſentit. Idē. An non inflationes. Supra libro ij. de intelligētia. Idem in ſermo. Quis magis mortu9 eo qui portat ignem in ſinu: peccatum in cōſcientia: nec ſentit: nec excutit: nec expaueſcit. Idem. Qui conſcientias. Infra de mutabilitate. Senec. in epiſtola. Quid prodeſt recondere ⁊ ſe: oculos hoim aureſq3 vitare: bona conſcientia turbam aduocat: mala etiā in ſolitudine anxia atq3 ſollicita eſt. ſi honeſta ſunt que facio omnes ſciāt: ſi turpia quid refert neminem ſcire cum tu ſcias. o miſeru3 ſi contemnis hunc teſtem.

De ſtultiloquio.

Capitulum iij.

g Regorius in mora. Stulte contra deum loquit: qui inter diuine aiaduerſionis flagella poſitus iuſtificare ſemetipm conatur. Idem. Duo ſunt genera locutionū importuna valde ⁊ noxia generi humano. Unū quod curat etiam peruerſa laudare: aliud qđ ſtudet ſemper etiam recta corrigere. Idem. Sicut plerique reicēt. Infra de credulitate. Idem. Apud homines cor ex verbis: apud deum vero verba penſantur ex corde. Idez. Qui verba ſua metiri neſciunt: proculdubio ad ocioſa dicta dilabuntur. in quibus ſi ſe minime reprehendunt: ſtatim ad noxia ⁊ contumellioſa proſiliunt. Idem in dialogo. Loquendo cū ſecularibus fit: vt ab ocioſis ad noxia: a leuib9 ad grauiora veniamus. ⁊ os noſtrum ab omnipotente domino tanto minus exaudiatur in prece: quanto amplius inquinatur ſtulta locutione. Iſidorus de ſum bono. Quadripartita eſt loquendi ratio. quia vel bonu3 bene: vel malum male: ſeu bonum male: ſeu malum bene profertur. Bonum quippe bene loquitur qui ea que recta ſunt humiliter annunciare videtur. Malum male loquitur: qui quodlibet flagitium perſuadere conatur. Bonum male loquitur: qui quodcunq3 rectum arroganter predicare ſentit. Malum bene loquitur: qui aliquod narrando vicium deteſtatur: vt ab eo homines auertantur. Auguſtinus ſuper cano. Jacobi. Lingua facilitatem habet motus: in vdo poſita eſt: facile in lubrico labitur. quanto illa citius ⁊ facilius mouetur: tanto tu aduerſus illam firmus eſto.

De multiloquio.

Gregorius in moral. Certum eſt q2 verboſus vir iuſtificari nequeat. Idez. Mētis iuſticia deſolatur quando ab immoderata locutione non parcitur. Idem in paſtoral. Quia murum ſilentij nō habet patet inimici iaculis ciuitas mentis: ⁊ cum ſe p multa verba extra ſemetipm eijcit: apertam ſe

totam aduerſario oſtendit. quam ille tanto
ſine labore ſuperat: quanto et hec eadē que
vincitur contra ſemetipſam per multiloqui
um pugnat. Prouer. xxv. Sicut vrbs pa-
tens et abſqȝ murorum ambitu. ita vir qui
non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum
ſuum. Idem ſuper ezech. Valde difficile eſt
vt qui multa loquitur non etiam mentiatur.
Yſidorus in ſyno. Loqui multum ſtulticia eſt
et vox inſipientis in multiplicatiōe ſermonis.
Idem. Multiloquium non declinat pecca-
tum. fluuius enim exundans cito colligit lu-
tum. De nugis. Gregorius in moral.
Ociosum verbum eſt. quod aut ratione iu-
ſte neceſſitatis: aut intentione pie vtilitatis
caret. Idem. Qui verba. Supra eodem
Ambro. ſup. bti immaculati. Non medio-
cre periculum eſt cum habeas tanta eloquia
dei et opera que fecit in geneſi. in exodo. in
leuitico. numeri. deuteronomio. ieſu naue. iu
dicum li. regū atqȝ eſdre: et que dixit et que
fecit in euangelio: in actibus apoſtolorum: ſi
illis pretermiſſis loquaris que ſeculi ſunt: au-
dias que vana ſunt et ocioſa. Yſido. in ſy-
no. Sermo vanus vane conſcientie iudex ē.
Mores enim hominis lingua pādit. et qua-
lis ſermo oſtenditur: talis et animus cōpro-
batur. Idem de ſum. bono. Vani ſer-
mones in ore chriſtiani non debent inueniri.
Nā ſicut malos mores bona colloquia cor-
rigūt. ita praua colloquia bonos mores cor-
rumpunt. Joh. chry. ſuper math. Om-
nis ſermo vanus qui dicitur: in mundo ſpi-
ritu dictante profertur. Hiero. in epiſtola.
Quicquid non edificat audientes: in peri-
culum vertitur loquētium. Bern. in apo
lo. Vobis conuenientibus in vnū: vt apo
ſtoli verbis vtar. iam non eſt dominicam ce
nam manducare. panem quippe celeſtē ne-
mo eſt qui requirat. nemo qui tribuat: nihil
de ſcripturis ſacris quiſquam loquitur: nihil
de ſalute agitur animarum: ſed nuge et riſus
et verba multa proferuntur in ventū. Idē
de precep. et diſ. Stultiloquia et vaniloquia

nunquam niſi contra mandata dei vſurpan
tur. peccata quippe ſunt: et deus prohibet om
ne peccatum. et tamen venialia non crimina
lia reputantur: excepto quod cum per con-
temptum vertuntur in vſum et conſuetudi-
nem: et nunc non peccati ſpecies: ſed peccan-
di intentio penſatur. Idem de conſide. Fu
gienda ocioſitas mater nugarum: nouerca
virtutū. Inter ſeculares quippe: nuge nu-
ge ſunt: in ore ſacerdotis blaſphemie: in-
terdum tamen ſi incidant ferende fortaſſis:
referende nunquam: magis interueniendū
caute et prudenter nugacitati. Idem. Cō-
ſecraſti os tuum euangelio: nugis igitur iam
os aperire illicitum eſt. aſſueſcere vero nu-
gas loqui ſacrilegum eſt. Labia ſacerdotis
ait propheta: cuſtodiunt ſcientiam: et ex ore
eius requirunt legem: non nugas aut fabu-
las. Idem. Verbum ſcurrile ab ore pro
cul ſit: et procul ab aure relegandum eſt. Fe
de enim ad cachinnos moueris: ſed fedius
alios moues. De iactantia. Gregorius
in mor. Procaces quinqȝ etiam nota iactā
tes proferunt: vt loquentes docti videantur.
Idem. Eo ipſo ſuperbiens ab integritate ſa-
lutis corruit: quo iactātia cuiuſlibet virtutis in
tumeſcit. Idem. Arrogantes ſi non inue-
niunt voces hominum quas inhiāter expe-
ctant: ipſi ſcientiam ſuam laudantes predicāt.
Idem in paſtora. Eligit patiens quilibet ma
la perpeti: quam per oſtentationis viciū bo-
na ſua occulta foris publice cognoſci: at con
tra eligit arrogans bona de ſe vel falſa iacta-
re ne mala poſſit vel minima perpeti. Yſi
dorus de ſum. bo. Culpabiliter manus ad
dominum expandit: qui facta ſua iactanter
prodit. Bern. de. xij. gradibus. Mona-
chus iactator: aut loquetur aut rumpetur. Ple
nus eſt enim ſermonibus: et coartat eum ſpi
ritus vteri ſui: propterea ſurit et eſurit audito-
res quibus ſuas iactet vanitates. De ex-
cuſatione. Gregorius in omel. Sūt multi qui
prauitatē ſuam ex alienis prauitatibus tuen-
tur. quia enim alios talia feciſſe conſiderant

ſe hec facere licenter putant. Idem in mora. Uſitatum humani generis vicium eſt: et libendo peccatum committere: et cōmiſſū negando abſcondere: et conuictum defendendo multiplicare. Idem. Sunt nōnulli qui nequaquā deflent quod faciunt. ſed etiam laudare et defendere non deſiſtunt: et nimirū cum defenditur culpa geminatur. Idem. Superbie viciū eſt vt quod de ſe fateri quiſqz quaſi ſponte dignatur. hoc ſibi dici ab alijs dedignetur. Hierony. in ori. ſuper oſee. Libenter viciis noſtris applaudimus: et ſuperati voluptatibus obtendimus carnis infirmitatem: aut dura maiorum imperia. Idē Nihil omnino agimus. Infra de conſolatione mala. Iſidorus de ſum. bono. Eſt quorundam excuſatio peruerſorum: qui dū pro ſuis facinoribus arguuntur: verba iuſtorum pro cenſura declinanda abijciunt: reſeruantes ſe diuino iudicio: quo puniendi ſunt durius: dum tēporaliter contemnunt iudicari ab hominibus. Bernardus ſuper canti. In animam peccat ſuam qui excuſat dū arguitur: repellens proinde a ſe indulgentie medicinam: et ſic vitam ſibi intercludēs eternam. Idē de. xij. gradibus. Multis modis fiunt excuſationes in peccatis. aut enim dicit qui ſe excuſat: non feci: aut feci quidem ſed benefeci. aut ſi male: non multum male: aut ſi multum male: non mala intentione. ſi autem de illa velut adam vel eua conuincitur: aliena ſuaſione excuſare ſe nititur. Idem ſuper qui habitat. Omnes aliquando cadere neceſſe eſt: dū in homo ſeculo detinentur ſed alij quidem colliduntur: alij non quia dominus ſupponit manum ſuam. verum hoc intereſt inter eorum caſus quod iuſtus ſuſcipitur a domino ideoqz reſurgit fortior. iniuſtus autem cum ceciderit non adijciet vt reſurgat. immo vero aut in pudorem noxium: aut in impudentiam cadit. aut enim excuſat qd fecit: et hoc eſt pudor adducens peccatum: aut fit ei frons meretricis: et iam nec deum timet nec homines reueretur. Ambro. in apolo: Aliqui homines cum a ſacerdotibus corripiuntur: peccatum ſuum aggrauāt dū negare cupiunt aut defendere. Auguſtinus. Nonnulli. Sup li. i. de militibus. Glo. pſal. lxix. Malū eſt peccare: peius eſt perſeuerare. ſed pernicioſius eſt defendēdo ſe in deū culpā refundere. De accuſatiōe Grego. in mora. Inuidi dū bonū qd vidēt accuſare nequiūt: excecati malicia malū quod non vident ad accuſationem querunt. Iſido. in ſyno. Nullū iudices ſuſpicionis arbitrio: ante proba et ſic iudica. nō enim qui accuſat ſed qui cōuincit reꝰ eſt. Augꝰ de ſer. dñi in mōte. Accuſare vicia officiū ē virorum bonorum et beniuolorum. De murmuratione Grego. in omelia. Si iuſta placere deo ſcimꝰ: pati aūt nulla niſi q dño placuerit poſſimꝰ: iuſta ſūt cūcta que patimur. Unde valde iniuſtū ē ſi de iuſta paſſiōe et afflictiōe murmuramꝰ. Idē. Qui contra ſuppoſitā ſibi poteſtatem murmurat: liquet qd illū redarguit qui eandem homi poteſtatē dedit. Idē in omelia. Regnū celorum nullꝰ murmurās accipit: nec vllus qui accipit murmurare pōt. Joh. chryſo. in ſer. Qui murmurat de periculo tentatiōis: murmurat de premio probatiōis. Berñ de ꝯſid. Si is qui murmurāt ſuū aīam mortuꝰ eſt: qui ad murmurandum inſtigat quō viuit. Idem in ſer. Nihil ſic horrendum vt murmur et diſſenſio in ꝯgregatiōe monachorum. Idem. Si moleſte ceperis ſuſtinere: ſi iudicare placitū ſi murmurare in corde: etiam ſi exterius impleas quod iubetur: non eſt virtus patiētie: ſed velamen malicie. Glo. numeri. xi. Ignis iuſte vltionis in futuro illos excruciat: qui lingua inflammata a gehēna murmurāt et detrahunt. De cōtentione Grego. in moral. Culpabiliores eſſe ſolent hi qui loqui in cōtentiōe inchoant: quā qui reſpōdēt. Idē. Quiſquis in ſeminando iurgia dilectiōem proximorum perimit: hoſti familiarius ſeruit.

Idē. Hypocrita aſſumpto ſancto conuerſationis habitu filiorū ſuorū cuſtodiam

deſerit. ſed temporalia queq̃ defendere etiã iurgijs querit. Aug⁹ in regula. Lites nullas habeatis aut q̃ celerrime finiatis. ne ira creſcat in odium: ⁊ trabẽ faciat de feſtuca. et animã faciat homicidã. ſicut enim legiſtis. q odit fratrem ſuum homicida eſt. Idem. Vobis a verbis durioribus parcite: que ſi emiſſa fuerint ex ore veſtro: nõ pigeat ex ipſo ore proferre medicaméta vnde facta ſunt vulnera. Iſido. in ſyno. Cõtentio faces odiorum accendit: pacem cordis contentio extinguit: concordiam cõtentio rumpit. Seneca in epiſtola. Rixa eſt inter competitores.

¶ De conuiciatõe. Grego. in moral. Sepe praui dum ſue viciũ fortitudinis ignorant: audẽter aliorũ rectitudinẽ lacerãt. cũq3 contra bonos ſibi auctoritatem increpatiõis arripiunt: aut ea bona proferunt que nõ videndo ſed audiendo didicerunt. aut ea mala alijs mentientes ingerunt que ipſi cõmiſerũt. Idem. Sepe qui in poteſtate ſunt ad ſubiectorum paſſim contumelias erumpunt: et hoc quod invigilãtes regimini ſeruiunt: per lingue procacitatem perdunt. minori ſcilicet rectitudine verba iudicio penſantes. quia q ſine cauſa fratrem fatuũ dixerit: gehenne ſe ignibus adijcit. Iohã. Chryſo. de cõpunc. cor. Siue fatuũ quis dixerit: ſiue vanum: ſiue latronem: ſiue quolibet alio nõie iniuriã vel maledictum fratri ingeſſerit: ex quolibet horum vocabulo ſub maledicti titulo gehenne ignis ſupplicijs cõdemnaẽ. Auguſtinus. Quicumq3 conuicio. Supra i capitulo de ſatiſfactione. li. ij. Hiero. in epiſtola. Nec ſibi quiſq̃ de corporis caſtitate ſupplaudat: cũ de verbo ocioſo quodcunq3 locuti fuerint homines reddituri ſunt pro eo rationem in die iudicij: cum etiam homicidij ſit reatus conuicium in fratres. Bern. in epiſtola. Ego plagis cõſcientie mee nullũ iudicio accõmodatius medicamentũ probris ⁊ cõtumelijs: non eſt proinde q pro me moueat homuncio oĩ opprobrio dignus ⁊ deſpectatione.

¶ De deriſione. Grego. i mor. Timendum eſt ne etiã nobis cadentibus ſurgat: qui a nobis ſtãtibus irridetur: q̃uis ſtare iam nõ nouerit qui non ſtantẽ nouerit irridere. Idẽ. Illũ facit humana deriſio deo proximũ: quẽ ab humanis prauitatibus vite innocentiã ſeruat alienũ.

¶ De maledictione. Grego. in mora. Aliter maledictũ profertur pretextu iuſticie. aliter liuore vindicte. Idem. Cũ ſancti viri maledictõis ſententiã proferunt: nõ ad hanc ex voto vltionis. ſed ex iuſticia examinis erumpunt. Idem. Qui maledictionibus inimicũ impetit: qd aliud in illo deũ facere voluit: niſi qd ipſi aut facere nequeunt: aut erubeſcũt. Idẽ in regiſ. ad quendam archiepm. Nil te oſtendis de celeſtibus cogitare: ſed terrenã te cogitationem habere ſignificãs: dũ pro vindicta proprie iniurie quod ſacris regulis prohibeẽ maledictũ anathematis inuexiſti. Idẽ in dial. ſuper illud. Neq3 maledici regnũ dei poſſidebunt. Penſa q̃3 grauis eſt culpa que ſeparat a regno vite. Aug⁹ de cõflictu. Quid de illis dicẽdum eſt qui furore cecitatis vſq3 ad verba prorumpunt maledictiõis: niſi hoc quod apoſtolus ait: neq3 maledici regnum dei poſſidebunt. Prouer. xxvi. a. Maledictum fruſtra prolatum in quépiam deuoluetur. Interl. in proferentem. Ibidem glo. Eſt aliquod maledictum iuxta diuinam iuſticiam vt excõmunicatio. Ioh. Chryſo. de compunc. Chriſtus orare nos pro caluniantibus iubet. nos autem inſidias ⁊ dolos etiam amicis concinnamus. Chriſtus maledicentibus benedicere iubet: nos autem econtrario aut prior̃ maledicimus: aut maledici alterius multiplicata maledicta reſtituimus.

¶ De detractione. Grego. ſuper Ezechielẽ. Peruerſorũ derogatio vite noſtre approbatio eſt. quia iam oſtenditur aliquid iuſticie nos habere: ſi illis diſplicere incipimus qui non placent deo. Idem. Ne immoderãtis. Infra de infamia. Iſido. in ſyno. Detractio graue crimen eſt: detractio grauis damnatio eſt. Idem. Nũq̃3 detra

deo ſi te bene perſpexeris. Idē. Erit ille apud deū. Infra de credulitate. Johānes Chryſo. in ſer. Ad cōdemnandū ceteros oē vite noſtre tempus abſumimus: a quo vicio neqꝫ ſeculi hominē: neqꝫ monachum vllum facile inuenias liberū. Hiero. in epiſtola. Quia homines ſumus: ⁊ interdū ꝯ annoꝝ maturitatē pueroꝝ vicijs labimur. Si me vis corrigi delinquentē aperte increpa tm̄. ne occulte mordeas. Bern. ſuper canti. Unus eſt detractor qui loquitur: ⁊ vnū tm̄ verbū profert: ⁊ tamen illud vnū verbum vno in momento: multitudinis audientiū aures inficit: animas interficit. Idē de conſide. Detrahere an detrahentem audire: qd horum damnabilius ſit non facile dixerim. Auſ. de ſiſi. Tria ſunt genera homicidij que pari plectuntur pena interfectio hominis: detractio proximoꝝ: odiū fraternū. Idem. Detractio eſt quotiēs quis aliquid ea intentione de aliquo dicit vnde ipſe minꝰ amari vel appreciari poſſit. De adulatione. Grego. in dialogo. Mos eſt vt occupato in multis animo adulatio valde ſurripiat. ſi ab ipſo cordis oſtio nequaꝙ fuerit citius repulſa. Idē in regiſ. Nec nouum nec reprehenſibile eſt in eligendo ep̄o populi ſe vota in duas partes diuidere: ſed graue eſt qñ in huiuſmodi cauſis nō ex iudicio: ſed ex ſolo fauore adulationis venit electio. Idem in omel. Uir pro culpa ſua quēpiā aperta voce reprehendimus. ⁊ adhuc quod eſt grauius aliqñ ſi perſona in hoc mūdo potēs ſit eius forſitan ⁊ errata laudant. ne ſi auertatur per iracundiā munus ſubtrahat qd impēdebat. Ambro. de offi. Non eſt vera amicicia vbi eſt fallax adulatio. Idem. Proſpiciendū eſt ne adulantibus apiamus aurem. emolliri enim adulatione non ſolū fortitudīs nō eſſe: ſed etiam ignauie videtur. Augꝰ de queſtio. ve. ⁊ no. teſta. Adulator eſt qui ideo dat conſenſum ne offendat cum quē optat habere propiciū. Idem de trini. Si inimicus inſultat ferendus eſt: amicus autē ſi errat, docendus eſt. ſi docet audiendus. laudator vero ⁊ errans ꝯfirmat errorem. ⁊ adulans illicit in errorē. Hiero. in glo. matth. xi. Rigida vita ⁊ predicatio vera declinare debet molliū palacia. que frequentant mollibus induti adulantes qui ponūt puluinaria ſub cubito. qui vitā palpant peccantiū: nō pungūt. vt vel ſic aliquid venenſ. Bern. Habet vera. Infra lib. iiij. de amicicia. Glo. ſup pſal. lxix. Plus nocet lingua adulatoris: qꝫ manus perſecutoris. Sene. in epi. Illud precipue nos impedit ꝙ cito nobis placemꝰ ſi inuenimus qui nos bonos viros dicat: q prudentes: q ſanctos: ⁊ nō ſumꝰ. ¶ De ſuggeſtione. Grego. ſuper Ezech. Hi qui ⁊ alios ad iniquitatem ſuadendo pertrahūt: in ſemetipſis miniſteriū demonum ſuſcipiūt. Hiero. in epiſtola. Cum de aliquibus q ſanctum nomē profitentur aliquid criminis vel falſi ſonuerit, vel veri patuerit: inſtāt maliſatagunt ambiunt: vt de alijs oibus hꝫ credatur. Iſi. de ſum. bo. Deteriores ſunt q ſiue doctrinis ſiue exemplis vitam moreſqꝫ bonoꝝ corrūpunt: his q ſubſtantias alioꝝ prediaqꝫ diripiunt. De turpiloquio. Hiero. in epiſtola. Non flagitio tingue nitorem ſed anime puritatē. apud chriſtianos enim ſoloeciſmus eſt: ⁊ magnū viciū turpe qd vel narrare vel facere. Bern. in ſer. Dū ocioſa tanꝙ minima ſpernimus: ad turpia interdū ⁊ inhoneſta dilabimur. De mendacio. Gre. in mora. Deus mēdacio noſtro non eget. q: veritas fulciri nō querit auxilio falſitatis. Idē. Sūmope cauendū eſt omne mendaciū: qꝫuis nōnūqꝫ ſit aliqd genus mendacij culpe leuioris. ſ. ſi quiſqꝫ beneficium preſtando mentiaſ. Idem. Incaute ſunt humiles qui ſe mēdacio illaqueāt dū arrogantiā vitant. imo mentiendo ſupbiunt qui ꝯ veritatem ſe erigūt quā relinquūt.

Idem. Quiſquis expoſitor. Infra li. iiij. de doctrina. Iſido. in ſyno. Caue mendacium in omnibus: mendacio enim fides tollitur: error inducit: veritas aboleſ: nullū mē

dacium poteſt eſſe iuſtū. Idē de ſum.bo. Teſtis falſidicus tribus eſt perſonis obnoxius: primū quidē deo: quē piurando ↄtēnit. ↄſequenter iudici quē mentiēdo fallit. poſtremo inocenti: quē mētiendo ledit. Idem. Nōnumq̄ȝ peius eſt mendaciū meditari q̄ȝ loq. nā interdū q̄ſq̄ȝ incautus ſolet ex p̄cipitatione loq mēdaciū. meditari aūt nō pōt niſi p ſtudiū. Aug⁹ in enchy. Utiq̄ȝ v̄ba propterea ſunt inſtituta: nō p q̄ inuicem ſe hoīes fallāt. ſed p que in alterius q̄ſq̄ȝ noticiā cogitatōes ſuas pferat. Idē. Mihi videt. oē mendaciū eſſe petm̄ quidē: ſed multū intereſſe quo animo ⁊ de quibus rebus quiſq̄ȝ mētiat. Idē. Omne mendaciū ideo dicēdū eſt eſſe peccatū. q: hō nō ſolū qn̄ ſcit ipſe qd verū ſit: ſed etſi qn̄ errat ⁊ fallit ſicut hōr hoc dȝ loqui qd animo gerit: ſiue illud verū ſit: ſiue putet ⁊ nō ſit. Idē i li. de mēdacio Mēdaciū eſt falſa ſignificatio vocis cū intentione fallendi. Idē de vera religione. Ineſt omni mentiēti volūtas fallēdi: etiam ſi ei nō credat. Idē de doc. chriſtiana. Nemo mentiēs in eo qd mentit ſeruat fidē. naȝ hoc vult vtiq̄ȝ vt cui mentit ſibi fidē abhibeat: quā tn̄ ei mentiēdo nō ſeruat. oīs aūt fidei violator iniquus eſt.

¶ De iuratione.

Aug⁹ de mendacio. Dico vobis nō iurare oīno: ne ſcȝ iurando ſel' ad facilitatē iurādi veniat. ex facilitate ad ↄſuetudinē: ⁊ ex ↄſuetudine in piuriū decidat. Idē ſup cano. iaco. Falſa iuratio exitioſa eſt. v̄a iuratio periculoſa. nulla ſecura. Idem. Qnā graue peccatū eſt periurare. compendiū tibi dedit ſcriptura dicens. Noli iurare. Idē. Periuriū p̄cipiciū eſt. qui iurat iuxta eſt. qui nō iurat longe eſt. qui verū iurat nō peccat: ſed ppe eſt ad peccatū. ſed qui nō iurat non peccat ⁊ longe eſt a peccato. Idem. Qui iuramētū exigit ab alio: multū intereſt ſi neſcit illum falſum iuraturū: an ſcit. Si enim neſcit: ⁊ ideo dicit: iura mihi: vt fidelis ei fiat. nō audeo dicere eſſe peccatū: tamen humana tentatio eſt. Si aūt ſcit ⁊ cogit eū iurare: homicida eſt. ille enim ſuo periurio ſe pimit. Jō in epi. Sine dubio nimius malū eſt per deū falſum iurare veraciter: q̄ȝ per deū verū iurare fallaciter. quanto enim p qd iurat magis eſt ſanctū: tanto magis eſt penale piuriū.

¶ De blaſphemia.

Gre. in mor. Filij in cordibus deo maledicūt cū recta noſtra opera a nō rectis cogitationibus pcedūt. cum bona in aperto exerunt. ſed noxia in occulto moliuntur. Idē ibidē: Deo quippe maledicūt cū ſe ⁊ ab illo accepiſſe vires intelligunt. ſed tn̄ de eius muneribus ppriā laudē querunt. Aug⁹ de vera religione. Blaſphemia eſt cū aliqua mala dicunt de bonis. Itaq̄ȝ iā vulgo blaſphemia eſt vbi mala verba de deo. Glo. auguſ. ephe. iiij. Blaſphemia eſt per quā de deo ipſo falſa dicuntur. ⁊ ideo peius eſt blaſphemare q̄ȝ peierare. q: peierando falſe rei adhibetur teſtis de⁹: blaſphemando de ipſo deo falſa dicunt. Idē ſup Johānem. Flagellatus ē chriſtus flagellis iudeoꝝ: ſed nō minus flagellat blaſphemijs falſoꝝ chriſtianoꝝ. Joh. Chryſo. ſuper Job. Glorificemus deū: nō per fidē ſolum: ſed etiā per vitā. q: aliter nequaq̄ȝ erit gloria ſed blaſphemia. nō enim ita blaſphemat deus a gentili exiſtente inquinato vt a chriſtiano corrupto. Berū. Fugiēda ocioſitas. Supra de nugis. Idē. Cauete ne q̄s parua. Supra lib. ij. de peccato. Glo. yſa. xviij. Omne peccatū blaſphemie compatū minus eſt. pſal. lxviij. Grauius peccat cōtempto: ſedentis in celo maieſtatis: q̄ȝ crucifixo: ambulantis in terra paupertatis.

¶ De occupatione.

Capitulum iiij.

g

Grego. in dialo. Multū eſt q vniuſcuiuſq̄ȝ p̄ſulis mentē curaꝝ denſitas deuaſtat. cūq̄ȝ animus diuidit ad multa fit minor ad ſingula. tantoq̄ȝ ei in vnaquaq̄ȝ re ſurripit quanto latius in pluribus occupat. Idē in regiſ. Sicut toto deſiderio debemus curas ⁊ occupatōem hui⁹ mūdi fugere. ita ſi deſit q̄ pdicet occupatōis

onus libenti neceſſe ē humero ſubire. Idē
Qui adhuc valens huius mūdi occupatio
nes fugite: q: quanto quiſq; in corpore ſecerit.
tanto vt video ab amore dei amplius decre
ſcit. Idē in oṁe. Uſu terrene cure a cele
ſti deſiderio obdureſcit animus: et dum ipſo
ſuo vſu durius efficitur per actōem ſeculi: ad
ea molliri nō valet que ptinēt ad charitatem
dei. Idē in mora. Male hō viuit: q̄n eū
ſecularium negocioꝝ eſtus illudit et inquietat.
Idē. Plus in hoc mundo. Infra cap. de
honore. Idē ſuper ezech. Quibuſdā pra
uis mentibus nihil eſt laborioſius q̄ ſi eis p̄
cipiatur vt in huius mundi actibus non la
borent. Aug⁹ de vera religiōe. Amici hu
ius mūdi tam timēt ab eius amplexu ſeparari:
vt nihil ſit eis laborioſius q̄ huius ſeculi cu
ris nō laborare. Iſido. de ſum. bo. Quā
to quiſq; curis mūdi maioribus occupantur.
tanto facilioribus vicijs pmitt. Idē. Mū
di amatores nō ſolū ex eo rei ſunt q: infima
p ſummis appetūt. verūeciā miſeri p h q eū
graui erūna ad ipā deſiderata ptingūt. Io
Longe a deo. Supra li. ij. de orōe mīacceptā
Ambro. in ſer. Excitat diuitē occupatam
cupiditas: excitat curā pulgil aliena rapien
dis: torquet inuidia: mora vexat: ſterilitas pro
uentuum infecunda perturbat: ſollicitat abun
dantia. Idem in epiſtola. Etſi alijs diues
videtur ſibi pauper eſt qui nō vtit eo quod
habet. qui adhuc alia rapinalia deſiderat.

Leo papa. Diabolus oīm diſcutit ꝯſue
tudines. oīm ventilat curas: oīm ſcrutat. af
fectus: et ibi cauſas querit nocendi vbi quē
piam viderit ſtudioſius occupari. Bern.
de ꝯtēptu. Sane vt exercitij ſpūalis et puri
cordis indicium euidens eſt contēptus exte
riorū. ſic eorūdem ſollicitudo certum ſignum
eſt mentis inculte. Sene. in epi. Quiſq;
ſe fortuitis multum dedit: ingentem ſibi ma
teriam perturbationis et inexplicabilē facit.
Una hec via eſt ad tuta vadenti: externa ſiue
fortuita deſpicere: et honeſto contentum eſſe
Idem. Omnia impedimenta dimitte: et
vaca bone menti. nemo enim ad illam per
uenit fortuitis occupatus.

De mutabilitate. Capitulum. v.

Grego. in regiſ. Si laudibus alioꝝ
letamur: et alioꝝ vituperatiōibus frā
gimur: gloriā noſtrā nō in nobis: ſ;
in alioꝝ ore poſuimus. Idē in mora. Dū
cor i aduerſis ſperat ꝓſpa: in ꝓſpis formidat
aduerſa. huc illucq; quibuſdā fluctibus vol
uit. ac per modos varios reꝝ alternantium
mutabilitate verſatur. Aug⁹ de paſtorib⁹
Hoīm temerarijs iudicijs plene ſunt oīa. d̄
quo enim multū deſperauimus ſubito ꝯuer
titur: et fit optimus. de quo p̄ſumpſeram⁹
ſubito deficit et fit peſſimus. Nec timor ergo
noſter certus eſt: nec amor noſter certus eſt.
quis ſit hodie quiſq; vix nouit ipſe homo. ſi
autē vtcunq; nouit ipſe q̄d ſit hodie: q̄d aūt
cras eſt: nec alius nec ipſe. Idem. de me
dia. Heu me tante infelicitatis: tante pditio
nis: dum enim que retro ſunt obliuiſcens ad
ea que ante ſunt me extēdere volo. ſubito ne
ſcio qua miſeria me relabi ad inania et noxia
ꝯſpicio. Bern. in ſer. Qui ꝯſciētias ſuas
in alienis labijs ponūt: modo magni: modo
parui ſunt: mō nulli: ſcḋm q adulantiū linguis
vel vituperare placuit vel laudare. Sen. in
epiſtola. Hoc habent inter cetera boni mo
res placent ſibi: permanent. leuis eſt malicia
ſepe mutat nō in melius ſed in aliud.

De vagatione. Capitulū vi.

Grego. in paſto. Interior eſt cuſto
dia cordis que ordinata exteri⁹ ſer
uat mēbra corpis. q̄ ergo ſtatū mētis
perdidit ſubſequenter foras in incōſtantiam
motionis fluit. atq; exteriore mobilitate indi
cat q nulla interius radice ꝯſtātie ſubſiſtat.

Hiero. in epl'a. De agmine columbarū crē
bro accipiter vnā ſepat: quā ſtatim inuadat
et laceret: in cuius carnibus et cruore ſatiet:
et morbide oues ſuū relinquēt gregē: et lupo
rum faucibus deuorant. Idē ſuper illud.

Gene.iiij.ſm aliam lram. Egreſſus cayn a
facie domini habitabat in terra naid: qđ iter
pretatur fluctuatio. quicunqȝ enim a dño recedit:
ſtatim ſeculi fluctib⁹ quatitur: et mouentur pe-
des ei⁹. Auguſt. Cohibeam ſe.li.iiij. de con-
tinentia viſus. Bern. Nihil turpius lib.
.i. de monachis malis. Sene. in epi. Fre-
quens migratio corporis inſtabilis animi p
prium eſt: coaleſcere ocio non poteſt. niſi deſijt
circũſpicere et errare. Idem. Ut animũ
poſſis continere primũ corporis tui fugam
ſiſte: deinde remedia continuata plurimum p-
ficiũt. Idem. Sine diſcere odios moꝛ: ſine
aures aſſueſcere ſanioꝛib⁹ verbis: quo cũ p
ceſſeris in ipſo tranſitu aliq̃ que renouent cu
piditates tuas tibi occurrent. Idem. Pri
mũ argumentũ compoſite vite exiſtimo: poſ
ſe conſiſtẽ et ſecũ moꝛari. Idem. Non con
ualeſcit planta q̃ ſepe transfertur. nihil tam vti
le eſt qđ in tranſitu proſit. Idem. Auarioꝛ
ambitioſioꝛ: luxurioſioꝛ: immo vero crude-
lioꝛ et inhũanioꝛ redeo: q2 inter homines fui.
Idem. Nuſq̃ȝ eſt q ubiqȝ eſt. Idẽ. Ui
tam in peregrinatione agentib⁹ hoc euenit:
vt multa hoſpitia habeant: nullas amicitias.

De curioſitate.

Caplm. viij.

Rego. in regiſ. Dũ incõgrua dicẽ
tes audire non renuis: non ſolum
opinionẽ tuam: ſed grauas et aiam.
Idẽ in ome. Graue curioſitatis eſt viciũ:
que dũ cuiuſlibet mentẽ ad inueſtigandam
vitam proximi exteri⁹ ducit. ſp ei ſua intima
abſcondit: vt aliena iciẽs ſe neſciat: et omnis
curioſi anim⁹ q̃nto perit⁹ fuerit alieni meri
ti: tanto fiat ignar⁹ ſui. Idẽ ſup ezech. Sic
malus aer aſſiduo flatu tract⁹ inficit corp⁹.
ita peruerſa locutio aſſidue audita infirman
tiũ inficit animũ vt tabeſcat delectatione pra
ui operis: aſſiduitate curioſi ſermõis. Idẽ
in moꝛa. Fit recto retributionis examine. vt
qui exterioꝛi oculo negligenter viuit: interio-
ri cordis oculo non iniuſte cecet. Idem.
Plerũqȝ res. Infra libro. iiij. de innocentia.

Aug. in confeſ. Cum mihi accidit vt me
amplius cant⁹ q̃ȝ res que cantatur moueat: pe
naliter me peccare confiteoꝛ. et tũc mallẽ non
audire cantantem. Idem. Preter concu
piſcentiã carnis q̃ ineſt in delectatiõe omniũ
ſenſuũ: et voluptatem cui ſeruientes depeũt.
q longe ſe faciũt a te domine: ineſt anime p
eoſdẽ ſenſus corpoꝛis: q̃dam non ſe oblectan
di in carne ſed experiendi per carnẽ vana et cu
rioſa cupiditas noie cognitionis et ſciẽtie pal
liata. Idem. Pulcras formas et varias: ni
tidos et amenos coloꝛes amant oculi. non te
neant hec animam meam. teneat eam de⁹ q
fecit hec bona valde. ſed ipſe eſt bonũ meũ:
non hec. Idem de vera religi. Miſeri ho
mines qb⁹ cognita vileſcũt et nouitatib⁹ gau
dent. libenti⁹ diſcũt q̃ȝ norũt: cũ tamen cogni
tio ſit finis diſcendi. Ioh. chryſo. i ſermo.
In theatro non ſolũ video res infauſtas: ſed
et audio ſupercilioquia. et ex ipſo inceſſu me-
retricis et habitu mollicis: vbi auditu et can
tu diabolico leduntur aures tue. et vndiqȝ per
cutitur mens tua. Iſi. in ſyno. Noli querere
quid q̃ſqȝ dicat vel faciat: euita curioſitatem
omitte curam que ad cauſam tuam non per
tineat. Idem. Oculi prima tela libidinis.
viſio prima concupiſcentia mulieris. Idem
de ſum. bo. Quidam curioſi delectantur audi
re quoſlibet ſapientes. non vt veritatẽ ab eis
querant. ſed vt facundiam ſermonis eoꝝ co
gnoſcant moꝛe poetaꝝ. q magis compoſiti-
onem verboꝝ q̃ȝ ſententiam veritatis ſequũ
tur. Bern. in medita. Multi multa ſciũt
et ſemetipſos neſciũt: alios inſpiciũt et ſeipſos
deſerũt. deũ querũt per iſta exterioꝛa deſerẽ
tes interioꝛa ſua quib⁹ interioꝛ eſt de⁹. Idẽ
de. xij. gra. O dyna quid neceſſe eſt vt vide
as mulieres alienigenas: qua neceſſitate: qua
vtilitate: an ſola curioſitate: et ſi ocioſe video
non tamen ocioſe videris. Idem. Serua
cõmiſſum: caue prohibitũ: ne perdas conceſ
ſum. quid mulierem tuam moꝛtem tam intẽ
te intueris: quid illuc tam crebro vagantia
lumina iacis. Idem. Niſi mens minus ſe

curioſe ſeruaret: tua curioſitas tempus vacuū non haberet. ⁊ ſi culpa non eſt: culpe tamen occaſio eſt. ⁊ indiciū commiſſe ⁊ cauſa cōmittende. Idem. Monachꝰ qui ſui negligens alios curioſe circūſpicit: dum quoſdā ſuſpicit ſuperiores: quoſdam deſpicit inferiores: ⁊ in alijs quidem videt qd̄ īuidet. in alijs quod irridet. inde fit vt pro mobilitate oculorum leuigatꝰ animꝰ: nulla vtiqꝫ ſui cura grauatus: mō per ſuperbiam ad alta ſe erigit: modo per inuidiam in ima ſe demergit.

Idem. Ex inſolenti corporis motu recens anime morbꝰ dep̄hendit̄: qꝫdiu enim a ſui circūſpectione curioſus torpeſcit: incuriā ſui curioſam in alios facit. q enim ſeipſum ignorat foras mittit̄ vt hedos paſcat. Anſ. de ſimilitu. Curioſitas eſt ſtudiū perſcrutandi ea que ſcire nulla eſt vtilitas. Sene. in edi. Nil tam damnoſum bonis morībꝰ: qꝫ in curioſo ſpectaculo reſidere. tunc enim per voluptatem facilius vicia ſurrepunt.

❡ De negligentia.

Caplm. viij.

g Rego. in moral. Si curare parua negligimꝰ: īſenſibiliter ſeducti ſtatim audenter etiam maiora perpetimus. Idē. Pleruqꝫ de bonis per incurie viciū mala naſcunt̄. Idem. Iniquorꝫ mētes q̄ damna ſua ꝯſiderare negligūt: integritatē ſuā q̄ſi neſcientes pdūt: amittūt nāqꝫ a corde innocentiā: ab ore veritatē: a carne ꝯtinētiā. ⁊ per acceſſum tēpis ab etate vitā. Idē in regiſ. Dū diuina p̄cepta nos moneant p̄ximos ſicut noſmetipſos diligē debē: nō parue negligētie eſt p̄cepta dei deſpicere: ⁊ qd̄ ſibi qs metuit alij non timere. Idem in paſ. Si a circūſpectionis ſollicitudine cor deſtituit̄ vulneribꝰ aperit̄. q: hoſtis callidus tāto liberiꝰ pectus percutit: q̄nto nudū a p̄uidentie lorica dep̄hendit. Aug. de verbis domini. Sic hoīes negligūt vitam ſuam vt nolint habē malam rem niſi ipſam. Idē. Eu vulnꝰ. Infra li. iiij. de taciturnitate. Idē de natura ⁊ gratia. Cū vbiqꝫ ſit p̄ſens qui multis modis per creaturam ſibi ſeruiētē auerſum vocet: doceat credentem: conſolet̄ ſperantem: diligentem adhortet̄: conantem adiuuet: exaudiat dep̄cantem: non tibi deputat̄ ad culpam quod inuitꝰ ignoras. ſed q negligis q̄rere qd̄ ignoras. neqꝫ illud q vulnerata membra nō colligis: ſed q volentem ſanare contemnis. Ioh. chry. de compūc. cor. Si forte in corpore paruū aliquid morbi pulſauerit: ſtatim ⁊ medicos adhibemus. ⁊ pecuniam p̄fundimꝰ: ⁊ omni obſeruantia q̄ competūt gerimꝰ: nec p̄iꝰ ceſſat̄ qꝫ q̄ moleſta ſunt mitigent̄. anima vero cū quotidie vulneret̄: cū per ſingula laniet̄: vrat̄ p̄cipitet̄: ⁊ modis omnibꝰ pereat: nec parua quidem p̄o ea nos cura ſollicitat. Idem. Nō aīa p̄o corpore ſed corpꝰ pro aīa factū eſt. q ergo quod p̄mū ⁊ meliꝰ eſt negligit: ⁊ qd̄ inferius eſt excolit: vtrūqꝫ corrūpit. Idem. Certū eſt q omnes pariter corrūpat ⁊ abſumat incuria. dū nemo eſt q vel oportuna p̄ebeat: vel importuna p̄hibeat. Idem ſup iob. Omni rei magis parcere debes qꝫ tpi. aurū enim ſi contēpſeris poteris rurſus vel idipſum vel aliud recuperare: tempꝰ vero ſi perdideris difficile id reſumes. Bern. in medita. Quanto diutꝰ nos deꝰ expectat vt emendemur: tanto diſtrictius iudicabit ſi neglexerimꝰ. Idem de contēp. mūdi. Nihil p̄cioſiꝰ tpe. ſed heu nihil hodie vilius eſtimatur. tranſeūt dies ſalutis ⁊ nemo recogitat. Idem ſuper canti. Non curant carnales querere quantū deſiderant inuenire. cupientes conſequi: ſed non exeq. Sene. in epl'a. Nemo ſe iudicat q̄cqꝫ debere qui tempus accepit. cū inter multa hoc vnū eſt qd̄ nec gratus quidem poteſt reddere.

❡ De ſecuritate.

Caplm ix.

g Rego. in mora: Nōnunq̄ꝫ ipſis bonis q agimus ad deterius ꝓpinq̄mꝰ q: dū leticiā menti pariūt: q̄ndā etiā ſecuritatem gignūt. dūqꝫ mens ſecura redditur: in torpore laxatur. Idē. Sepe mens

dum de virtutis ſue ſecuritate reſoluit: inſidiante aduerſario inopinate culpe telo proſternitur. Idem. Sepe quem tentationis. Infra c. de remiſſione. Idem. Sepe nonnullis grauc periculũ incauta ſecuritas fuit: vt callidi hoſtis inſidias non tentati ſed iam proſtrati cognoſcerent. Idẽ. Fit plerũqȝ. Infra libro iiij. de innocentia. Idem. Nonnunqȝ in parua. Supra lib. ij. de peccato. Idem. Quia amoris intimi calorem mens non habet: frigida deorſum iacet. ac ſi miſerando modo fit quotidie tanto ſecurior: q̃nto peior. Idem in regiſ. Mater negligẽtie ſolet eſſe ſecuritas. Aug. de conflictu. Loth exercitio malorũ probatus inter ſodomitas ſanct⁹ fuit. in monte vero ſecuritate corporis ſaluatus cum filiabus peccauit. Joh. chryſoſto. Virtus fidei. Supra li. ij. de fide. Iſidorus de ſummo bono. Neqȝ vnq̃ȝ oportet penitentem habere de peccatis ſecuritatem. Nam ſecuritas negligentiam parit. negligentia autem ſepe incautos ad vicia tranſacta reducit.

De diiudicatione.

Caplm x.

Grego. in regiſ. Graue eſt ſatis et indecens: vt in re dubia certa dicatur ſententia. Idem in mora. Fit vt dum ad aliena diiudicanda mens ducitur: proprij iudicij lumine priuetur: et eo durius contra aliena ſuperbiat: quo ſua negligenter ignorat. Idem. Hoc propriũ. Supra lib. ij. de ſuperbia. Idẽ. Quiſquis ſuperbie vel inuidie in ſe tyrannidem captiua mente ſuſceperit. hoc primũ damnũ patitur: q clauſo cordis oculo iudicij equitatem perdit. Nam cũ [illegible] que ab alijs bene geruntur ſibi diſplicent: et ſola ea q̃ ipſe vel praue egerit ſibi placent.

Idem. Cuncti vane glorie ſectatores dum ſe hominib⁹ preferunt: alios quidem de fatuis ſenſib⁹: alios aũt de indignis meritis reprehendũt. alios enim cenſent nihil ſcire: alios non bene viuere. Idem. Sancti viri aliena opera etiam parua mirantur: ſua vero etiam magna deſpiciũt. Reprobi vero ſua vel que parua ſunt admirantur: et plerũqȝ de ſuis malis bona eſtimant: de alienis autem bonis male ſentire non ceſſant. Idẽ. Sicut ſi cũ prudentiũ. Infra de obliuione. Hieron⁹. in epi. Periculoſum eſt de ſeruo alterius iudicare: et non facilis venia praua dixiſſe de rectis. Johannes chryſo. de compunc. In alienis delictis ſeueri et amariſſimi iudices reſidem⁹. noſtras autem trabes oculis infixas proprijs non videmus. qui aliena etiam minima ſollicite perſcrutamur. Idem. Iudicare de alteri⁹ mente ſumma difficultas ẽ. Aug. de ſer. domini in monte. Maxime hi temere iudicant de meritis alienis: et aliorum facta facile reprehẽdũt: qui magis amãt vituperare et damnare q̃ȝ emendare et corrigere. Qđ quidem vitiũ vel ſuperbie eſt vel inuidentie. Bern. de contemp. Iudicent nũc et preiudicent ſuperbie filij: et cũ rege ſuo ſedeant q ſibi latera aquilonis elegit. exaltentur et eleuentur ſicut cedrus libani. tranſibim⁹ et ecce non erũt. Opprimant nunc quos poſſunt blaſphement: congerant maledicta: veniant ſuper nos opprobria exprobrantium chriſto. quoniam merces noſtra copioſa eſt in celo.

De recidiuatione.

Caplm xi.

Grego. i mora. In vnoquoqȝ lapſu a minimis ſemper incipitur: et ſuccreſcentib⁹ defectib⁹ ad grauiora peruenitur. Idẽ. Sepe cõmittũt hoies mala q̃ ſciunt: et idcirco permittuntur decipi vt cadant etiam in mala q̃ neſciũt. Idẽ. Auget reatum culpe ſeqn̄s p̄cõiũ glorie p̄cedentis. nã vniuſcuiuſqȝ caſus tãto maioris eſt criminis q̃nto priuſq̃ȝ caderet maioris potuit eſſe virtutis. Idẽ. Incaſſum bonũ agitur ſi ante terminũ vite deſeratur [illegible] metas veniat deficit. Idẽ in paſto. [illegible] videt bonũ gerendũ [illegible] [illegible] Idem. [illegible] reſpicere conuincitur. ſi relictis bonis amplioribus ad minima retorquetur. Idem ſuper

ezech. Sicut qui a fide recedit apostata est: ita qui ad peruersū op⁹ q̄d deseruerat redit ab omnipotēte deo absq̄ vlla dubietate apo ſtata iudicat̄: etiam ſi fidem tenere videatur.

Idem in regis. [illegible] est ve ritatē non cognoſcere q̄ in ea agnita non ma nere. Aug. de ci. dei. Audeo dicere sup bis eſſe vtile cadere in aliq̄d apertum mani feſtūq̄ peccatū: vnde ſibi diſpliceāt qui iam ſibi placendo ceciderant. Salubrius eni3 pe trus ſibi diſplicuit quādo fleuit: q̄ ſibi pla cuit q̄n p̄ſumpſit. Idē in li. de viduis. In viduali et virginali continentia excellentia muneris amplioris expetit̄. qua expetita et electa et voti debito oblata: iam non ſolū ea peſcere nuptias: ſed etiam ſi non nubat̄ vel le nubē dānabile eſt. Idem. Cu3 quiſq3 non reddit quod non impio compulſus: ſed cōſilio cōmonit⁹ vouit: tanto magis frauda ti voti auget iniquitatē: quanto min⁹ habuit vouendi neceſſitatem. Idem. Plane non dubitauerim dicē lapſas animas a caſtitate ſanctiori que vouet̄ deo: adulterio eſſe peio res. Idem in li. de verbis apoſtoli. Sem p̄ adde: ſp ambula: ſp p̄ofice: noli in via re tardare. noli retro redire. noli deuiare. Re manet enim q non p̄ficit: retro redit qui ad ea relabit̄ vnde iam receſſerat. deuiat q apo ſtatat. Hiero. in ep̄la. De dei virgine fa cta es corruptio ſathane: de ſponſa chriſti fa cta es ſcortū execrabile: de tēplo dei fanum immūdicie. de habitaculo ſpiritusſancti tugu riū diaboli. que prius incedebas cū fiducia vt columba: nunc lates in tenebris vt ſtellio.

¶ Iſido. de ſum. bo. Quemadmodum ad virtutem tendētes culmen non a ſummis in choant: ſed a modicis: vt ſic ſenſim ad altiora pertingant. ita et qui dilabunt̄ ad vicia non ſtatim a magnis criminibus incipiunt: ſed a modicis aſſueſcūt: et ſic ad maxima p̄oruūt.

Idem. Multis argumentis inſidiat̄ dia bolus eis qui renunciant ſeculo: vt ei ſe ite rū amore ſubſeruant. grauius autē illos cō cupiſcentijs ſeculi ferit: quos poſt renuncia tionem ad mūdi amorē reduxerit. Berñ. in ep̄la. Habet quidem chriſt⁹ multos mili tes qui fortiſſime ceperunt ſteterūt: vicerūt. paucos autem qui de fuga conuerſi rurſus [illegible] Idē. Beatus es ſi pugnādo [illegible] mox coronaberis. ve autem tibi declinando pugnam: perdis enim victoriam ſimul et co ronam. Idem. Si p̄oficere currere eſt. vbi non p̄oficere ibi et currere deſinis. vbi vero non currere: ibi et deficere incipis. hic plane colligit̄ quia nolle p̄oficere non niſi de ficere eſt. Idem ſup canti. Septies cadit iuſtus: et ſepties reſurgit. ſi tamen cadit in die vt ſe cadere videat et cecidiſſe ſciat et reſurgē cupiat. et requirat manū adiuuantis. et dicat: domine in volūtate tua p̄ſtitiſti: decori meo virtutem: auertiſti faciem tuam a me: et fa ctus ſum conturbatus.

¶ De conſuetudine.

Capitulū xij.

Grego. in omē. Uſitata culpa obli gat mētē: vt nequaq̄3 ſurgē poſſit ad rectitudinē: conat̄ enim et labit̄: q̄ vbi diu ſponte p̄ſtitit: ibi etiam cūm nolue rit coacta cadit. Idem ſuper ezech. Fron tem cordis in impudentiam atterit culpa fre quens. vt quo crebrius cōmittit̄: eo de illa cō mittentis animus minus verecūdet̄. Idē in regiſ. Si praue rei aditus anteq̄3 diu pa teſcat non clauditur vſu fit latior: et erit con ſuetudine licitū q̄d ratione et lege conſtat eſſe p̄ohibitum. Idem in glo. ſ̄ceñ. iij. et Iob. xi. Difficile ſurgit quem moles male con ſuetudinis p̄emit. Iſido. in ſyno. Aſſidui tas moꝛes facit. et iugis vſus in naturam ſe vertit. Idem de ſum. bo. Cogitatio praua delectationem parit: delectatio conſenſionē: conſenſio actionē: actio cōſuetudinē: cōſuetu do neceſſitatē. Idē. Dum facta quedam non grauia libere ac ſine metu committimus: ad peiora ſcelera et horrenda peccati ꝯſuetu dine labimur. Augu. de libero arbitrio.

Ratio eſtimat luce veritatis: vt recto iudicio ſubdat minora maioribus. Uſus autem ꝯſuetudine ꝯmoditatis plerūqꝫ inclinatur: vt ea pluris eſtimet que veritas minora conuincit. Idem contra iulianū. Contra iſtaꝫ genitaliū concupiſcentiā que ingenita nobis eſt per originale peccatū: vehemētius vidua qꝫ virgo: vehemētius meretrix cū caſta eſſe voluerit qꝫ que ſp̄ fuit caſta ꝯfligit: et tanto amplius in ea ſuperanda volūtas laborabit: quanto maiores ei ꝯſuetudo vires dedit.

Idem in glo. ſuper pſal. Facilius eſt retrahi ab ingreſſu. qꝫ ab arrepto itinere p̄ue conſuetudinis reuocari. Ioh. Chryſo. de ꝯpunc. cor. Conſuetudini contēnendi dū de preteritis dolor nullus eſt: facilius ſuperuenientibus malis locū damus. Ambro. de offi. Uſus cito inflectit naturam. Sen. in epiſtola. Amant mala ſua: quod malorꝫ vltimū eſt amant. tūc aūt ꝯſumata eſt infelicitas: vbi turpia non ſolū delectāt: ſed etiam placent. et deſinit eſſe remedio locus. vbi q̄ fuerunt vicia mores fiunt.

De obſtinatione. Capitulum xiij.

Grego. in mora. Praui audire bona patienter nequeūt. et cū vite emēdationē negligūt: ad verba ſe obſtinate reſponſionis accingunt. Idē. Quos reatus ſimilis ſociat: concordi ꝑtinacia etiam defenſio ꝑuerſa ꝯſtipat: vt de facinoribus ſuis alterna ſe inuicē defenſione tueant. Auguſtinus de agone chriſtiano. Nolētes ſe ſi peccauerint corrigi: nihil aliud elegerunt niſi cū h̄ mūdo dānari. Idē de vita chriſtiana. Fit vt q̄ hoīes nō timent in delinquēdo: in iudicio deum iudicem ſentiant et vltorem.

Idē de fide ad petrū. Obdurate viuit ſiue qui nō conuertitur deſperans de indulgētia peccatorꝫ ſuorūꝫ: ſiue qui ſic de miſericordia dei ſperat: vt vſqꝫ in finem vite ſue ī ſuorum criminū ꝑuerſitate permaneat. Iohannes Chryſo. in ſer. Peccare hūanū eſt. ꝑſeuerare autem in peccatis diabolicum eſt.

Bern. de conſid. Quid eſt cor durū. ipſum eſt qd̄ nec compunctione ſcindit: nec pietate mollitur. nec mouet precibus. minis non cedit: flagellis durat: ingratū ad beneficia: ad conſilia inuidū: ad iudicia ſeuū: inuerecūdū ad turpia: īpauidū ad pericula. Idem de precep. et diſpen. Elatio ꝯtēnentis et impenitentis obſtinatio in minimis quoqꝫ mandatꝭ culpam facit non minimā: et conuertit in crimen grauis rebellionis ventū leuem ſimplicis tranſgreſſiōis. Idem in epiſtola ad ꝓprios parētes. O dira abuſio: domus ardet ignis inſtat a tergo: et fugienti ꝓhibetur egredi: euadenti ſuadetur regredi. et hoc ab his qui in ipſo incendio poſiti ſunt: et obſtinatiſſima demētia ac demētiſſima obſtinatione fugere periculum nolūt: ꝓh dolor: ſi contēnitis mortē veſtrā cur appetitis et meā. Idem in ſer. Nonnulli dura ceruice et attrita ſunt fronte: vt quo magis eis compatimur: tanto magis noſtra et cōpaſſiōe et patiētia abutūt.

Idē. Putas ne filiū dei reputat ieſum q̄ ſquis ille eſt: hō q̄ ipſius nec terret ꝯminationibus: nec attrahit ꝓmiſſionibus: nec preceptis obtēperat: nec ꝯſilijs acqeſcit. nōne is ſi fateat ſe noſſe deū: factꝭ cū negat. porro fides ſine opibus mortua eſt. Ioē. Qui imperiū dedit ne peccaremus: penitentibus ſtatuit vt ꝯfiterēt. Excludit itaqꝫ digne a regno dei oīs q̄ peccat: ſed q̄ poſt peccatū labitur ī ꝯtemptū. Glo. mat. xiiij. Carnale eſt cadere: ſed lapideū eſt iacere.

De deſperatione. Capitulum xiiij.

Grego. in regi. Diffidētie q̄dāmodo genus eſt: ꝯtra hoc qd̄ q̄ſqꝫ p̄dicat torqueri meſticia. Idem in mora. Preſumptio v̄tutis ꝓpue tāto grauius in deſpatōe eſt: quāto lōgius ab humilitate. Idē. Graui deſpatōis telo mēs ꝑcutit: cū ſuꝑne ire tribulatōibus ꝑimit. et linguaꝝ ſoras opprobrijs vrgēt. Idē. Clauſis oculis cordis eo aīa ꝑcipitat in infimis quo obſcuratur a ſummis. et tanto ſecurius mala ꝑpalia

penetrat: quanto diuina bona eterna deſpe
rat. Idē. Deus hoīem quē benigne cōdidit
inique nō ſpernit. Penſandū eſt igit quanti
eſt periculi tranſacta munera cernē: et futura
deſperare. Idē. Plerūqz cōgruit. Infra
ca. de argutione. Joh. chry. in ſer. Utrū
qz periculoſum eſt et cōfidētia peruerſa et de
ſperatio. Nam confidētia nimia ſtantē euer-
tit: et deſparatio poſt lapſum nō pmittit exurgē
Idem. Diabolus non aliūde. Supra li. i.
de demōibus. Aug. de pnia. Qui de deo
non pſumit veniam: non aiaduertit plus pec
cato ſuo poſſe dei clementiam. Idē. Inter
ſpem et deſperationem. Infra in. c. de morte.
Iſido. in ſyno. Non deſperes de ſalute ſi
ad meliora cōuerteres. qui eni veniā de pec
cato deſpat: plus ſe deſperatione qz cōmiſſo
ſcelē damnat. deſparatio nanqz auget peccatū
et peior eſt omni peccato..

¶ De dilatione.

Capitulum xv.

Rego. in mora. Sepe accelerandi
g boni tarditas conſiliū putat: et cum
expectat vt ex tardatione pficiat: b
inſidians mora ſupplantat. Aug. de cōfeſ.
Nō erat qd reſponderē tibi dne dicenti mi
hi. Surge q dormis: et exurge a mortuis: et il
luminabit te chriſtus: et vndiqz oſtēdēti te ve
ra non erat oīno quid reſponderē veritate
cōuictus: niſi tm verba lenta et ſomnolenta.
Ecce mō: ſine modo: ſine paululū: ſed mō et
modo non habebat modū: et ſine paululum
in longū ibat. Idem de verbis dni. Scio
ego et mecū oēs hō qui paulo attētius conſi-
derauit: neminē deū timentē ſub verbis eius
non ſe corrigē niſi qui putat qz plus habeat
viuē. et hec ipſa res eſt que multos occidit: cū
dicūt cras cras. et ſubito oſtium clauditur. re
manebūt foris cū voce coruina qz non habēt
gemitum columbinū. Cras cras vox corui ē.
¶ Idem de ci. dei. Si propterea quiſqz ob-
iurgandis et corripiēdis male agentibus par
cit: qz opportunius tempus inquirit. vel eiſdē
ipſis metuit ne deteriores ex hoc efficiantur.
vel ad bonam vitam et pias erudiendos im
pediant alios infirmos et premant atqz auer
tant a fide: non videt eſſe cupiditatis occa-
ſio ſed conſiliū charitatis. Idem de pnia.
Qm multa ſunt que impediunt languentem
et retrahunt: periculoſum eſt et interitui vici-
num: ad mortē ptrahē pnie remediū. Idē
Purgandus eſt igne purgatōis q in aliū ſe
culū diſtulit fructū cōuerſiōis. hic autē ignis
et ſi eternus non ſit: miro modo eſt grauior ex
cellit enim omnē penā quā vnqz qs paſſus
eſt in hac vita. Bern. ſuper can. Inſtar ſo
lis ventis deſiderij ardor pegrināte in cor-
pore animam decolorat. dū vultui glie inhi-
antem in patientem facit repulſa: et excruciat
amantem dilatio. Idē de contemp. Nū-
quid in die iudicij miſeri dicē incipient. mo-
do domine: ecce modo: ſine paululū. ſic enī
nunc diſſimulāt infelices: et mō et mō nō hñt
modū. et ſine paululū in longū vadit. Idē
Clama ad deū aīa mea: trahe me poſt te. in
odorem vnguentorū tuorum curremus. alio
quin qñ eū remorando: tepeſcēdo: pauſando
conſeq ſperās: exultabit vt gigas ad curren-
dam viā. Hilarē ſine dubio diligit ſecutorē.

¶ De voluptate.

Capitulum xvi.

Rego. in mora. Qui nunc male ſe
g. in voluptatibus dilatat: eum poſt in
ſupplicijs pena anguſtat. Idē i re
gi. Si pro luxu animi atqz voluptate carnis
dñico die qs lauari appetit: hoc fieri nec re-
liquo quolibet die concedimus. Si autem p
neceſſitate corporis: hoc nec dñico die phi-
bemus. Hiero. in epl'a. Miſerie delicijs:
et delicie miſerijs cōmutant: in noſtro arbi-
trio eſt vel diuitem ſequi vel lazarū. Idē.
Difficile imo impoſſibile eſt vt preſentibus
quis et futuris fruatur bonis: vt hic ventrē
ibi mentem impleat. vt de delicijs trāſeat ad
delicias: vt in vtroqz ſeculo primus ſit. vt et in
celo et in terra appareat glorioſus. Bern.
de contemptu. Nūc et trahit ſua quēqz volu
ptas: et odorē turpis lucri ſectantes queſtum

eſtimant ꝑpletatem quorum damnatio certa eſt.
Boe. de conſo. Triſtes eſſe voluptatum
exitus quiſquis reminiſci libidinum ſuarum vo
let intelliget. que ſi beatos explicare poſſent
nihil cauſe eſt quin pecudes quoqz beate eē
dicant. quarum omnis ad explēdam corpalē la
ſciuiam feſtinat intētio. Interl. leuitici. ij.
Nihil voluptuoſum: nihil ſuaue placet deo:
ſed qđ habet aliquid mordacitatis et ſeuerita
tis. vnde paſca cū amaritudinibus mandu-
catur. Glo. oſee. iiij. Voluptas inſatiabilis
eſt: et habita famē non ſatietatē parit. Sene
ca in epi. Voluptates precipue ex turba et
iniuſtiſſimas habe: latronum more in hoc
nos amplectuntur vt ſtrangulent. Multa li.
ij. in. c. de luxuria.

De carnalitate.

Capitulum xvij.

Grego. in omel. Unde caro ad ipſos
g ſuauiter viuit: inde ſpūs in eternum
interit. Iob. dxxv. ſup Mathi.
Quid īpinguas dic mihi corp9: numqd enī
īmolare te habent9: numqd apponē menſe.
Bern. de ꝯtēp. Nōnulli cū ſpū ceperint:
heu carne conſummant. Idē. Hodie filij
hoīm aīe curam negligūt: curā aūt carnis ꝑ-
ficiūt in omni deſiderio. neqz. n. peccare me
tuūt ſed puniri. nec virtuti cordis daī opa: ſ3
valitudini corpis: īmo et voluptati. Idem
ſuper canti. Tu tibimetipſi diſpēſas miſertus
tui. ſuſpecta eſt mihi fateor: tua ipſius in te dī
ſpenſatio. vereor tibi illudi ſub tegmine et no
mine diſcretionis q carnis prudentia. Id te
ſaltem volo admonitum eſſe vt ſi tibi autori
tas apli placet de bibendo vino modico: qđ
ille adiunxit non pretmittas. Idem in apo
lo. Quid vos dicitis obſeruatores ciborum:
morum neglectores: et corruptores animo
rum. Hyppocras et ſequaces eius docent
aīas ſaluas facē in hoc mundo: chriſtus et ei9
diſcipuli perdē. Quēnam vos e duob9 ma-
giſtrum eligitis. Ac manifeſtū ſe facit qui ſic
diſputat: hoc oculis: hoc capiti: illud pectori
vel ſtomacho nocet. profecto vnuſquiſqz qđ
a ſuo magiſtro didicit: hoc in medium profert.
Idē. Iſta charitas deſtruit charitatē. hec
diſcretio diſcretionē ꝯfundit. talis miſericor
dia crudelitate plena eſt: q videlicet ita corpi
ſeruit vt aīa iuguleẗ. Que etenim charitas
eſt carnē diligē: et negligē ſpiritum: q diſcre-
tio totū dare corpi: et aīe nihil: q̄lis miſericor
dia ancillā reficē: et dn̄am interficē. nemo ꝑ
huiōi miſericordia ſperet ſe ꝯſeq miſericor-
diam. Idē in epi. Quicūqz in carne ſunt ſi
ne ꝑter hūū ſiue in hītu religiōis. ſi verax ē:
imo q: verax eſt aplūs: deo placē non poſſūt:
multū eni citra ꝑfectū ꝑficit: īmo infra impe
fectū deficit cui9 gula de9 ē. Idē. Qui de
bitorē. Supra li. i. de religioſis mal. Idē in
ſer. Filij hoīum vſqueq gui corde et pigui cor
pore: vt qd diligitiſ vanitatē et vitatē negligi
tis: pinguedo carnis: delicie corpis: ſaturitas
vētris: aut an̄ mortē vos deſerēt: aut vos in
morte illa deſeretiſ. qm̄ inqt ſcrius. cū interierit
hō non ſumet oīa: neqz deſcēdet cum eo glia
eius. Sen. in epiſtola. Cū tibi feliciter ſagi
na ceſſerit: et tori creuerint: nec vires vnqz
opimi bouis nec pondus eq̄bis: adijce nunc
qđ maiore ſarcina animus eliditur et min9 agi
lis eſt. Idem. Stringe corp9 et aīo laxa lo
cum. multa ſequuntur incommoda corporis
debitos cure. Idem. Fateor inſitam eē no
bis corporis noſtri charitatem. fateor nos hu
ius gerere tutelam: non nego indulgēdū illi:
ſeruiendū nego. multis enim ſeruit q corpori
ſeruit: qui pro illo nimiū timet: q ad illud oīa
refert. Idē. Sic gerere nos debemus nō
tanq̄ propter corpus viuere debeamus. ſed
tanq̄ non poſſimus ſine corpore.

De proſperitate.

Capitulum xviij.

Grego. in mora. Sancti viri omnes
g preſentis vite copiam inopiam de
putant. q: videlicet nil extra deum
ſufficit menti que veraciter deū q̄rit. Idē
Cum nis quolibet in loco poſiti cogitando:
loquendo: agendo peccem9: tunc tū per tria
hec animus effrenacius rapitur: cum mund.

hominis ſublectat proſperitate. Idem. Non eſt cenſus in crimine: ſed affect⁹. cuncta enim que deus condidit bona ſunt. Idem. Solet rerum abundantia tanto magis a diuino timore mentem ſoluere: quanto magis hanc exigit diuerſa cogitare. Nam dum foris per multa ſpargitur: ſtare in intimis fixa prohibetur.

Idem. Qui tranſeuntia amplectitur: eo ipſo ad decurſum ducitur quo decurrentib⁹ implicatur. Idē. Multos ſua peius felicitas ſtrauit: multos diuturna pax inertes reddidit. eo quod illos inopinatus hoſtis grauius perculit, quo longo quietis uſu negligentes inuenit.

¶ Idem ſuper Ezech. Abundantia ſuperbie vicina eſt. Idem. Qui a deo auertitur ⁊ proſperatur: tanto perditioni fit proximus: quanto a zelo diſcipline inuenitur alienus. Idē in regiſt. Libere nobis non debet dari donum dei quod per delectationem ſui ſeparat ab amore dei ne data danti preferamus: ⁊ dum bona percipimus etiam mali: unde creſcere in eius amore debuim⁹: inde a timore illius diſiungamur.

Ioh. chriſo. ſuper Math. Ipſa felicitas mundialium rerum: ſatis magnum impedimentum eſt anime ad iuſticiam faciendam. Idem. Qui vult deum amare neceſſe eſt ut odiat diuitias. que autem voluerit amare diuitias neceſſe eſt ut odiat deum. Idē ſuper iob. Non accuſo domos habentes ⁊ agros ⁊ pecunias ⁊ mancipia: ſed cum cautela hec poſſideri volo ⁊ cum decentia. quid eſt cum decentia: niſi ut more dominorum ⁊ non ſeruorum poſſideant ea ⁊ non poſſideantur ab eis: ut utantur eis ⁊ non abutantur. Iſido. in ſyno. Diuitie nunquam ſine peccato acquiruntur: nullus res terrenas ſine peccato adminiſtrat. Auguſtinus in epiſtola. Fallax in tranſitoriis ſuauitas: ⁊ infructuoſus labor: ⁊ perpetu⁹ timor: ⁊ periculoſa ſublimitas: initium ſine prouidentia: ⁊ finis cum penitentia. Idem. Utaris hoc mundo tanquam non utens: ut ex bonis eius bona facias: ⁊ non malus fias. quia ⁊ ipſa bona ſunt: ⁊ a deo bona ſunt: nec dantur hominibus niſi ab illo qui habet omnium celeſtium atque terreſtrium poteſtatem. Sed ne putentur mala dantur ⁊ bonis: ne putentur magna vel ſumma bona dantur: ⁊ malis. Item quia auferuntur ⁊ iſta bonis ut probentur: ⁊ malis ut crucientur. Idem ſuper io. Amor rerum terrenarum viſcus eſt pennarum ſpiritualium: ⁊ eſt glo. ſuper pſ. cxx. Idem ſuper cano. Iacobi. Aurum materia laborum periculum poſſidentium: eneruatio virtutum malus dominus. proditor ſeru⁹: aurum nemo tutus habet: niſi qui ſemper abſcondit: in perniciem domini fulget per tenebras queritur: per tenebras cuſtoditur. Idem. Aurum prebet miſericordie materiam apud bonos animos: ⁊ nouo genere lucri tunc magis prodeſt quando contemnitur. ut ſcripta ſui conditione teſtentur: quam mala eſt eius rei poſſeſſio cuius abdicatio fructuoſa. Idē de moribus eccleſie. Multo eſt mirabilius non inherere diuitiis quamuis poſſideas: quam omnino eas non poſſidere. Amb. in ſer. Merito clamat propheta: diuitie ſi affluant nolite cor apponere. quid enim mihi proſunt ſi mecum eſſe poſt mortem non poſſunt: hic acquiruntur: hic relinquuntur. Somnium igitur loquimur: non patrimonium. Unde bene ait propheta. Dormierunt ſomnum ſuum: ⁊ nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manib⁹ ſuis. Bern. in epiſtola. Bona temporalia ſunt ſi non amantur utilia. ſiue autem amentur ſiue non amentur: non multum expediunt. quia quadam ſui dulcedine cor poſſidentis cito ſubuertunt. Idē in ſermo. Diuitiarum amor inſatiabilis. Longe enim amplius deſiderio torquet animam quam refrigeret uſu ſuo: ut pote quarum acquiſitio quidem laboris: poſſeſſio vero timoris: amiſſio plena doloris inuenitur. Idem. Filii adam genus auarum ⁊ ambitioſum audite quid vobis cum terrenis diuitiis ⁊ gloria temporali: que nec vere nec veſtre ſunt: Aurum enim ⁊ argentum nonne terra eſt rubra ⁊ alba. quam ſolus error hominum facit: aut magis reputat precioſam. Denique ſi veſtra ſunt hec: tollite ea vobiſcum. ſed homo

cum interierit non ſumet omnia: neq̨ deſcen
det cum eo gloria eius. Idem: Fallax feli
citas eſt maior infelicitas. Senec. in epiſto.
Nec eſt inquieta felicitas.

¶ De conſolatione.
Capitulum xix.

g Rego. in paſto. Offerenda eſt eis
conſolatio quos caminus paupertatis
excoquit. atq̨ illis inferendus eſt ti
mor quos conſolatio glorie ſpalis extollit.
¶ Idem. Habz hoc prauorum. Infra capi.
de malicia. Idem. Moꝫ in qua. Infra li.
iiij. de ſeruore. Hierony. in epiſtola: Ni
hil omnino agimus qui nos per multitudi
nis exempla defendimus: ⁊ ad conſolationē
noſtram aliena ſepe numerantes vicia: deeſ
ſe nobis dicimus quos ſequi in virtutibus de
beamus. Bern. in epiſtola. Si caro ⁊ ſan
guis regnum dei poſſidere non poſſunt: car
nalibus profecto conſolationibus ſpiritales
ſociari impoſſibile eſt. Idem. Funes ceci
derunt. Infra lib. iiij. c. de guſtu. Idem in
apolo. Fuſi ſumus exterius: ⁊ de regno dei
quod intra nos eſt relictis veris ac perenni
bus bonis foris querimus vanam ꝯſolationē
de vanitatibus ⁊ inſanijs falſis. ac iam reli
gionis antique nō ſolū virtutē amiſim⁹: ſed
nec ſpeciem retinemus. Idē ſup q habi
tat. Si vis habē miniſterium angelorum fu
ge conſolationes ſeculi: ⁊ tentationib⁹ reſiſte
diaboli. renuat conſolari anima tua in alijs ſi
vis in dei memoria delectari. Idem in ſer.
Uilis eſt ⁊ ad nihilum vtilis mūdi ꝯſolatio.
⁊ qđ magis eſt metuendum: etiā vere ac ſa
lubris ꝯſolatōis eſt impedimentū. Idem.
Cuius ad alias conſolationes mens inhiat: ⁊
non penitus renuit conſolari in caducis ⁊ trā
ſitorijs: ipſe ſibi ꝓfecto celeſtis ſubtrahit gra
tiam conſolationis. qui ſi digna deuotione:
pleno affectu: deſiderio vehementi petē: que
rere: pulſare ſatageret: ſine dubio petens ac
ciperet. querēs inueniret: pulſanti aperiretur.
Idem. Alios quoq̨ lugentes. Supra li. ij.
in c. de beatitudine.

¶ De ornatu. Capitulum xx.

g Rego in mora. Praui cū tegēdis
membris veſtimēta q̄rūt: nō ſolū q̄
tegant: ſed etiam que excolant expe
tunt: ⁊ ꝯ tempore frigoris non ſolum q̄ p pin
guedinē muniāt: ſꝫ etiā q̄ p mollicié delectēt.
⁊ nō ſolū q̄ p mollicié tactū mulceāt. ſꝫ etiam
q̄ p colorē oculos ſeducāt. Joh. chry. ꝯ cō
puc. Nos omne tps vite nr̄e ꝯſumim⁹: ex
poliātes dn̄am ⁊ adorantes ancillā diuerſis
ornatib⁹. Aug. ſup mat. Qui īmoderato
cultu corporis atq̨ veſtitus vl' ceterarū rerū
nitore ꝑfulget: facile cōuincit reb⁹ ipſis pom
parū ſecli ee ſectator. Idē de doc. chriſtia
na. Quē iudicē mulier meliorē req̄rim⁹ de
formitatꝫ tue q̄ꝫ teipſā: que videri times. Si
pulcra es: qđ abſcōderis: ſi deformis: cur te
formoſam ee mētiris: nec tue ꝯſcie nec alieni
grā zonis habitura. Iſtud v̄bū ſumit a beato
Ambro. in li. de v̄gi. Idē. Augu. de doc.
chriſtiana. loq̄ns de fuco mulierū. Tolerabi
liora ꝑpe modū i adulterio crimina ſunt. ibi
enī pudicitia: hic natura adulterat. Iſtō v̄bū
ſumit ſilr a beato amb. in li. de v̄gi. Idem
de doc. chr. [illegible]
[illegible]
[illegible]
cera ſunt polluunt: ⁊ colorū adulterinis fu
cis in mēdaciū v̄a mutant. Iſtud v̄bū ſumit
a btō cypriano. Idem de doc. chriſtiana.
Dn̄s tu⁹ dixit. nō [illegible]
bum aut nigrū: ⁊ tu ad vincendū [illegible]
cem vis te eē potiorem. audaci conatu ⁊ ſa
crilego cōtēptu crines tuos inficis. malo p̄ſ
ſagio futurorū capillos iam tibi flammeos au
ſpicaris. Iſtud ſilr ſumit a beato cypriano.
Hiero. i epiſto. Crimē eſt caput poſt chri
matis ſctificationē: aut croci aut alterius pi
gmenti fuco vel puluē ſordidari. aut auro vl'
gēmis vel cuiuſcūq̨ terrene creature ſpecie
comi: qđ iaꝫ celeſtis ornat⁹ ſplēdore reſulget.
Idem. Quid facit in facie chriſtiana pur
puriſſus ⁊ ceruſa: quorū alterū rubore genarū
labiorū q̨ mētit. alterum cādore oris ⁊ colli.

ignis iuuenū: fomēta libidinū: impudice mē
tis indicia. infra. Ornatus iſte nō dn̄i eſt. ve-
lamen iſtud antichriſti eſt. Idē. Qua fidu
cia erigit ad celū vultus quos cōditor nō agno
ſcit. Ambro. Que vult audiri. Infra lib.
iiij. de ſimplicitate. Cypria. i epi. Fugiāt ca-
ſte ꝟgines ꝛ pudice inceſtaꝝ cultus: ꝛ habitum
īpudicaꝝ. lupanariū inſignia: ornamēta me
retricū. h̄ deus culpat: h̄ denotat. Sericū et
purpurā indute xp̄m induere non poſſunt:
auro ꝛ margaritis ꝛ monilibus adornate: or
namenta cordis ꝛ pectoris pdiderūt. Idē.
Parē ſe in omnibus integritas virginea p̄-
ſtet: nec bonū cordis corpis cultus infamet.
Quid enim ornata virgo: q̄d cōpta pcedit:
quaſi maritū habeat aut querat. Timeat po
tius placere ſi virgo eſt: nec periculū ſui ap-
petat: q̄ ad meliora ꝛ diuīa ſe ſuat. Berñ.
in epiſtola. Filie babylonis quaꝝ vere glia ī
confuſione: induunt purpura ꝛ byſſo: ꝛ ſub
inde ꝯſciētia pannoſa iacet: fulgent monili-
bus: ꝛ moribus ſordent. Idem in apolo.
Ex cordis theſauro ſine dubio pcedit quic-
quid foris apparet vicioſum. vanum enim
cor vanitatis notam ingerit corpori: ꝛ exteri-
or ſuperfluitas interioris vanitatis indicium
eſt. Mollia indumenta molliciē animi indi
cant: non tantum curaretur corporis cultus
niſi prius neglecta fuiſſet mens inculta vir-
tutibus. Multa ſupra lib. i. de monialibus.
ꝛ coniugatis.

De ingratitudine.

Capitulum xxi.

Grego. in regiſ. De īperatore mau-
ricio. Valde mihi dur͂ videtur vt
ab eius ſeruitio milites ſuos phibe
at: quī ꝛ ei oīa tribuit: ꝛ dn̄ari cum nō ſolum
militibus: ſʒ etiā ſacerdotibus ꝯceſſit. Ioh.
Chryſo. ſup Math. Omne bonum qḋ nō
ex amore ipſius boni factū hoīes ingratum
eſt ante deū. Aug⁹ de viduitate. Multi
habent multa dona: ꝛ deū naſciendo a quo
habēt impia vanitate iactantur. Nemo autē
eſt donis dei beatus: qui donanti extiterit in-
gratus. Idē in de penitētia. Ingratus exti
tit qui plenus virtutibus deū omnino non ti
muit. In hoc enim quiſqʒ peccator fit culpa-
bilis: quo eſt deo acceptior. Idē de ſpū ꝛ
littera. Erit aīa ingrata ſi quod illi ex deo eſt
ſibi tribuit: precipueqʒ iuſticiā. Berñ. ſup
qui habitat. Confitenti humiliter ꝛ deuote
gratias agenti: non immerito ampliora bn̄fi
cia pmittunt. Nā qui fidelis inuenit in mo
dico: iure ꝯſtituitur ſup multa. Sicut ecōtra-
rio de accipiendis indignus eſt qui fuerit de
acceptis ingratus. Idē ſup canti. Ingrat⁹
reputabit cū diſcuſſio venerit: qui non pote
rit dicere cū dauid. Cantabiles mihi erant
iuſtificationes tue in loco pegrinatiōis mee.
Idē. Nunquid nō perit quod datur in-
grato. Ingratitudo enim inimica eſt gratie.
pditio anime: exinanitio meritoꝝ: virtutum
diſperſio: beneficioꝝ perditio. Idem. In
gratitudo ventus eſt vrens: fontē ſiccās pie-
tatis: rorē miſericordie: ꝛ fluenta oīs gratie.
Idē. Quid eſt cor dur͂. c. de obſtinatio-
ne. Idem. Abſqʒ ꝯfeſſione. Sup lib. ij. d̄
ꝯfeſſione. Idem in ſer. Ingratitudo vias
obſtruit gratie. ꝛ vbi fuerit illa gratia acceſ-
ſum nō inuenit. locum nō habet. Hinc mihi
chariſſimi dolor ꝯtinuus eſt multaqʒ triſticia
cordi meo: q̄ nōnullos tam pnos ad leuitatē
ad riſum: ad verba ocioſa ꝛ ſcurrilia videor
vt pertimeſcam valde: ne forte plus q̄ʒ expe
diat diuine miſericordie īmemores ꝛ ingra-
ti ſuper tam multis beneficijs ſuis: aliquādo
deſerantur a gratia quam non habēt vt gra
tiam. Idem. Omnino nos ſola a profectu
conuerſationis impedit ingratitudo noſtra:
dum quodāmodo perditum reputans quī
dedit qḋ ingratus accipit: cauet ſibi de cete-
ro ne tanto plura amitteret quanto plura in
grato confert. Senec. in epiſtola. Quiſqs
de accipiendo ſemper cogitat: oblitus acce-
pti eſt: nec vllum habet malū cupiditas mai⁹
q̄ʒ q̄ ingrata eſt.

De diſcordia.

Capitulum xxij.

Grego. in regiſ. Dubium nō eſt bonos prauoꝝ odia ſuſtinere: diuiſqȝ intentos opibus peruerſoꝝ aduerſitatibus lacerari. Idē. Quotiēs res aliq̄ pluribus agēda cōmittiſ: dū quiſqȝ diſſentit ab altero: diſpendijs potius q̄ʒ vtilitatibus aditus reſeraſ. Idē. Mihi inimiciciā facio ſi fratrū meoꝝ iura perturbo. Idē. Diſcordia ꝯſueuit ſcandala generare. Idem in mor. Solet inter fratres maior ſubſtantia: diſcordie fieri grauioris cā. Idē. Euenire pleruꝫqȝ ſolet vt nō amiſſa charitate ⁊ inimici nos ruina letificet: ⁊ rurſum eius glīa ſine inuidie culpa nos ꝯtriſtet: dū ⁊ ruente eo q̄ſdā bū erigi credimus: ⁊ pficiēte eo pleroſqȝ iniuſte opprimi formidam⁹. Idē in paſto. Diſcordes etſi boni opis fructus in ſuis actionibus ꝑferūt: pfecto nulli ſunt. q: non ex vnitate charitatis oriunſ. Idē. Sepe dū q̄ſdam maior ſciā erigit: a ceteroꝝ ſocietate diſiūgit. ⁊ quaſi quo plus ſapiūt: eo a cōcordie vtute deſipiunt. Idē in dial. Prauis moribus ſꝑ grauis eſt vita bonoꝝ. Ideꝫ in omē. Quiſqs malos nō tolerat: ipſe ſibi ꝑ intolerantiā teſtis eſt: q: bonus nō ē. Abel enim eſſe renuit: quē cayn malicia nō exercuit. Hiero. in epi. Nihil tā ꝯtrariū: nihil tā execrabile deo: q̄ʒ aliquē velle ledere vel odiſſe. nihil tā ꝓbabile q̄ʒ oēs publice accuſare. Idē i omē. Quō ꝯcordia parue res creſcūt: ſic diſcordia maxime collabunſ. Silē in glo. eccli. i. a. Idē in ori. ſup mich. Ubi qȝ inſidie: vbiqȝ fraudulētia: inoxi⁹ ſanguis effunditur ꝑ auaricia. ⁊ libidine germanitas ignoratur. Aug⁹ de verbis dñi. Non poterit habere ꝯcordiā cum chriſto qui diſcors voluerit eſſe cum chriſtiano. Ideꝫ. Quid tibi cōmune cum diſcordia chriſtiane: quid ſi multateo amas que deo tuo non placent. In initio naqȝ inimicitias in protoplaſtum duꝫ ſerpens exerit interficitur: dum homini inuidet in ſe proſternitur: dum adam cupit occipere ipſe ꝑmitus iugulaſ. Idē in epi. Facile eſt atqȝ ꝓdiue malos odiſſe. q: mali ſunt rarū autē ⁊ piū eoſdē diligere q: homines. vt in vno eodēqȝ ſimul ⁊ culpas improbes ⁊ naturam probes. Idem de ꝯfeſ. Sicut amici adulantes puertunt. ſic ⁊ inimici litigātes pleruꝫqȝ corrigunt. Ambro. de virgi. Quot homies tot ſententie. Iſi. in ſyno. Odiuꝫ a regno dei ſeparat: a celo ſubtrahit: a paradiſo eijcit: nec paſſione adimitur: nec martyrio expiatur. Idē de ſum. bo. Amicicia in rebus cū bonis habenda eſt. Nam qui ea in malo vtunſ: nō ſibi amici ſꝫ inimici exiſtunt. Joh. Chryſo. in ſer. zelanſ manſuetū inuidi: modeſtū ſupbi: ꝓbum improbi: mitem tumidi: inimica emulatione laceſſunt. Idē ſup matth. Malos qui monet offēdit: incurrit odium qui arguit criminoſos. Idē. Inimicus manifeſtus. Infra de ſimulatione. Idem. ſi inimicicie ſemel. Infra de credulitate. Berſi. in epi. Ueritas nōnūq̄ʒ odium diſcordiam parit. Idem ſup cant. Oratio peccatoris execrabilis erit: fruſtra quoqȝ offeret munus ſuū ad altare: qui conſcius eſt ſibi q: frater ſuus habet aliquid aduerſum ſe. Deniqȝ nō reſpexit dñs ad cayn munera: eo q: non recte ambularet cum fratre ſuo. Glo. i. Joh. iij. In perpetuū cum cayn damnabitur qui hoc genere homicidij tenetur vt diſcordet a fratribus. Ibidem. Omnis homicida eſt: qui vel ferro perimit: vel odio inſequitur. Boetius de conſol. Quē felicitas amicū fecit: infortuniū faciet inimicum. que vero peſtis efficacior ad nocendum: q̄ʒ familiaris inimicus. Multa ſupra li. ij. de ira.

De malicia.

Capitulum xxiij.

Grego. in dialo. Sunt nōnulli q idcirco bona facere ſtudent: vt gratiā aliene opationis obnubilent: nec paſcunſ bono quod faciūt: ſed laude boni quā ceteros ꝑmunt. Idē. Malicia remanentiū mereſ: vt hi qui ꝓdeſſe poterant feſtine ſubtrahanſ. ⁊ cū mundi finis appropinquat electi tollunſ ne deteriora videant. Idem

in moꝛal. Iniquoꝝ hominum mentem ſicut quedam a proximis bene geſta conſpiciunt. in extenſo liuoꝛis ſui aculeo toꝛquētur. ⁊ grauem malicie ſue penam ſuſtinent: cum bona in alijs tabeſcēdo vident. Idem. Ab omnipotente munus ex manu nō accipit: quod coꝛde obligato in malicia pꝛofertur. Idem Habet hoc prauoꝝ malicia vt cum vera in ſe flere mala renuit: fingat aliena. Nā quaſi ſolacio facinoꝛis vtitur: ſi falſis vocibus et vita coꝛripientis inquinetur. Idē. Mēs praua ſemper in laboꝛibus eſt. quia aut molitur praua que inferat: aut metuit nec hec ſibi ab alijs inferantur. Idem in paſtoꝛa. Fruſtra indignatio: clamoꝛ ⁊ blaſphemia ab exterioꝛibus tollitur ſi in interioꝛibus vicioꝛum mater malicia dominatur: ⁊ in caſſum foras nequicie ramus inciditur: ſi ſurrectura multiplicius intus in radice reſeruatur.

Ambroſius de fuga ſeculi. Ubi inimicicie ſunt: diſcoꝛdia eſt innocendiqꝫ ſtudiū: vbi nocendi ſtudium: ibi ponitur malicia. Auguſtinus in ſermo. Benefacere deus ſemꝑ paratus eſt. ſed hominum malicia pꝛohibetur. que a domino deo ſibi dari vult omnia ⁊ non vult de his que poſſidere videtur offerre. Hierony. in oꝛi. ſuper oſee. Prudētia abſqꝫ bonitate malicia eſt. ⁊ ſimplicitas abſqꝫ ratione ſtulticia nominatur. Bernā. de amoꝛe dei. Malicia eſt ſapoꝛ mali. Iō in ſermo. Alius ſupꝛa ſe ambulat in magnis ⁊ mirabilibus: alius extra ſe inutili curioſitate vagatur. alius ſub ſe in carne ambulat: et non poteſt placere deo. alius contra ſe diligens iniquitatem: ⁊ odio habens aīam ſuā. Omnis enim qui ſeuit in pꝛoximum magis ledit ſeipſum: eo ꝙ longe peius ſit inferre violentiam q̄ꝫ ſufferre.

De crudelitate.

Capitulum xxiiij.

Grego. in regiſ. Ualde iniquū ē vt qui te plus amauerunt. ipſi te ſine cauſa atrocioꝛē ꝯtra ſe ſentiant. Idem in moꝛal. Pleruqꝫ diſſoluta remiſſio quaſi māſuetudo ac pietas reputat. ⁊ dū plus q̄ꝫ decet delinquentibus ſpaliter parcit: ad eterna ſupplicia crudeliter reſeruant. Aug⁹ in epiſtola. Moleſtus eſt ⁊ crudelis videt medicus furenti frenetico: ⁊ pater indiſciplinato filio: ille ligando: ille cedēdo: ſed ambo diligendo. Si aūt illos negligāt: ⁊ perire pmittāt iſta potius falſa māſuetudo vera crudelitas eſt. Idē. Ut ꝯſtitueret in eccleſia ne quiſq̄ꝫ poſt alicuius criminis penitētiā clericatū accipiat: vel ad clericatū redeat: vel in clericatu remaneat: nō deſpatione indulgētie ſed rigoꝛe factū eſt diſcipline. Ioh. Chꝛyſo. ſup iohem. Sicut oleū non vnqꝫ parit lapis. ita nec crudelitas miſericoꝛdiā. cū enim talē habuit radicem nō vltra elemoſyna eſt qđ tale eſt. Idē. Cum nos ignoꝛemus eſurientem chꝛiſtū: ignoꝛabit nos ⁊ ipſe miſericoꝛdia indigentes ⁊ iuſte: q: crudeles fuimus ī idipꝫ.

Bern. ſuper qui habitat. Quantum ego ꝯpatiar. etſi quid ſolacij poſſem impenderet q̄ꝫ libenter id facerem. nouit ille quē nihil latet. verūtamē ſi de penaꝝ diminutione ſolaciū pꝛebere voluero: crudelis ⁊ immiſericoꝛs ero. quantū enim ſubtrahā de pena: tantum de coꝛona furaboꝛ: tantū defraudabo. fruct⁹ quantum de ſemente ſubtraxero. ſiquidē modica ſeminis detractio: nō modicum ē meſſis detrimentū. Seneca in epiſtola. Quid opponitur clemētie. nōne crudelitas. q̄ nihil aliud eſt q̄ꝫ atrocitas animi in penis exigendis. crudeles enim vocant: qui puniēdi cāꝫ habent: modum nō habent.

De ſimulatione.

Capitulum xxv.

Grego. in moꝛa. Omnis hypocrita q: vitā iuſticie ſimulans iuſtoꝝ ſibi laudem arripit: alienū eſt pfecto qđ tollit. Idē. Omnes hypocrite dū bonoꝝ vitā ſimulant. imitatōem ſancte viſionis habent: ſed veritatē ſancte actionis non habēt.

Idem in paſto. Inter hypocritas iure deputatur: qui ex ſimulatōe diſcipline miniſteriū regiminis vertit in vſum dominationis.

Hiero. in epiſtola. Fictã humilitatẽ fugiẽs illã ſectare que vera eſt quã chriſtus docuit humilitatem: in qua nõ ſit ſuperbia incluſa. Multi enim huius virtutis vmbrã: veritatem pauci ſequunt̃. Per facile eſt aliquem veſtem habere ↄtemptã: ſalutare ſubmiſſi⁹: manus ⁊ genua deoſculari: inclinato in terrã capite oculiſq; deiectis humilitatem ac manſuetudinẽ polliceri. lenta voce tenuiq; ſmones infringere: ſuſpirare crebrius. ⁊ ad omne verbum peccatorem ac miſerũ ſe clamare. Sed ſi vel leui ſermõe offenſus fuerit cõtinuo videbis attollere ſuperciliũ: leuare ceruicem: ⁊ delicatũ illum oris ſonũ inſano clamore repente mutare. Idem. Sãcta magis eſſe q̃ʒ videri ſtude. q: nihil prodeſt eſtimari qđ non ſis: ⁊ duplicis peccati reatus ẽ non habere quod creditur: ⁊ quod non habeas ſimulare. Idem in oñ. ſuper math. Nunc rara fides eſt: aliqđ in labijs: aliud in corde verſatur. venenũ animie lingue mella ↄtingunt. Joh. Chryſo. ſuper Mat. Dic hypocrita ſi bonũ eſt eſſe malũ: vt quid non vis apparere qđ es. Si autẽ melius eſt bonum eſſe: vt quid nõ vis eſſe qđ vis apparere. Idem. Inimicus manifeſtus melior ẽ q̃ʒ amicus fictus. ille dum timet̃ facile vitat̃. iſte dũ nõ cognoſcit̃ preualet. Idẽ. Oſculum pacis. Supra li. ij. de ira. Iſid. de ſũ. bo. Sepe p ſimulationẽ amicicia colit̃. vt q nõ potuit aperte decipe: decipiat fraudulenter. Idem. Per aduerſa magis q̃ʒ p proſpera ↄprobat̃: ſi deus ⁊ proximus vere diligatur. q: dũ aduerſa ꝓuenerint: tunc amic⁹ fraudulentus detegit̃. Idem. Qui crucẽ portat. Infra li. iiij. de cruce ſpũali. Aug⁹ de virgi. Simulatio humilitatis maior ſuperbia eſt. Idẽ. Simulatio dicit. Supra li. ij. de ↄflictu. Idem ſup Math. Mal⁹ ſpiritus: ſpũs ſtulticie: alter peior ſimulatio ſapientie. ſpũs malus ſpũs erroris: alter peior ſimulatio veritatis. ſpũs malus ſpũs temeritatis: alter peior ſimulatio ↄſilij. ſpũs mal⁹ ſpiritus ignauie: alter peior ſimulatio fortitudinis. ſpiritus malus ſpiritus ignorantie: alter peior ſimulatio ſcientie. ſpiritus malus ſpũs impietatis. alter peior ſimulatio pietatis. ſpiritus malus ſpũs elationis: aliter peior ſimulatio timoris. Idem. Cautus ſit penitens. Supra li. ij. de ↄfeſſione. Bern. ſup canti. Intendere quaſi in deũ ſed non ꝓpter deũ hypocrite plane anime eſt. cuius etſi vna facies decora videtur: q ad deũ qualicunq; intentione reſpiciat. ipſa tñ ſimulatio omne in ea decorũ exterminat: ⁊ magis per totũ ingerit feditatẽ. Idem. Minus ſemp malicia palã nocuit: nec vnq̃ʒ bonus niſi boni ſimulatione deceptus eſt. Idem ĩ eplã. Nemo magis iram meret̃: q̃ʒ amicũ ſimulans inimicus. Idẽ de contemp. Non dicet hypocrita: gloria mea teſtimoniũ ↄſcie mee. q: etſi iudiciũ hoim faciẽ verbo vultu ⁊ habitu ſimulatorio eludat opinionẽ. ſed non eius qui ſcrutat̃ renes ⁊ corda falli vel euadit iudicium. Glo. Ira iuſta eſt. Infra. li. iiij. de zelo bono. Sene. in epiſtola. Om ia vicia ĩ aperto leuiora ſunt: morbi quoq; tunc ad ſanitatem inclinant cũ ex abdito erũpunt atq; vim ſuã proferunt. Auariciã itaq; ⁊ ambitionẽ ⁊ cetera mala mẽtis hũane tũc piculoſiſſima ſcias eẽ: cũ ſimulata ſanitate ſubſiſtunt.

De familiaritate.

Capitulum xxvi.

Grego. in dialo. Qui corpus ſuum ↄtinentie dedicant: habitare cũ feminis nõ preſumãt. ne ruina menti tanto repentina ſubrepat: quanto ad hoc qđ male ↄcupiſcit̃ etiã preſentia ↄcupite forme famulat̃. Idem in regiſ. Legitur q btus auguſtinus nec cũ ſorore habitare ↄſenſerit dicens. Que cũ ſorore mea ſunt: ſorores mee ñ ſunt. Docti ergo viri cautela magna dʒ nobis eſſe inſtructio. nã viciũ preſumptiõis eſt: qđ fortis pauci minus validum nõ timere.

Idem ſup ezech. Sicut perfecti viri peruerſos proximos nõ debent fugere. q: ⁊ eos ſepe ad rectitudinẽ trahunt. ⁊ ipſi ad peruerſitatem nunq̃ʒ trahuntur. ſic infirmi quiq; ſo-

cietatē debēt declinare maloꝝ: ne mala que frequenter aſpiciūt ⁊ corrigere nō valent delectent imitari. Ambro. ſup lu. Quā religioſum videt̄ vt cōmemoratiōem chriſtiane femine nō recuſeo. ſed crebra inde tentatio ſi attentos deo viderit diabolus: ſuggerit vt decipiat. ſed tu q̄ʒuis de propoſito plurimas caue tentationē: ſciens naturam. Idez de virginibus. Teritur officijs pudor. audacia emicat. riſus obrepit: modeſtia ſoluit̄ dum affectat̄ vrbanitas. Iſido. in ſyno. Sepe familiaritas implicat: ſepe occaſio peccādi voluntatem facit. Idē. Melius eſt habere [illegible] Idem. Sicut multa bona habet cōmunis vita ſanctoꝝ: ſic plurimorum mala ſocietas affert malorum.

Aug⁹ de ſingularitate clericoꝝ. Diabol⁹ ſicut de ſimplici charitate amorē conflat illicitum. ſic per ſocietatē clerico ⁊ mulieri inducit interitū. dum autem ꝯtentus eſt cedere: ſic valet fortius occupare: ⁊ dū ſubmiſſius patitur ſemetipm̄ prebere deuictum: ſic plenius deuincere gloriatur. Idem. De clericis familiaribus erga mulieres apoſtol⁹ ait. gloria in turpitudine coꝝ. Sed dilectio eſt inquit. O dilectio que inuidet ſibi. o charitas q̄ cupit ſe in vituperatione laudari grāde miraculū vt virginum charitas virgines faciat velut coniuges credi: ⁊ coniugū charitas cōiuges faciat velut virgines eſtimari. Idez Conuerſatio parilitatis non niſi corruptionem ſeminat: vicia pullulat. laſciuiam paſcit: cupidinem ꝯcipit: ignominiam parit rabiem concitat: furiā porrigit: petulantiā nutrit: caſus exaltat: ruinas edificat. Idem. Generaliter [illegible] familiaritas mulierum [illegible] laqueus [illegible] quo dyabolus homines aucupatur.

Hieronymus in epiſtola. [illegible] Idem. [illegible] Idem. [illegible]

ctior. nec ſalomone potes eſſe ſapientior: memento ſemper q̄ paradiſi colonum de poſſeſſione ſua mulier eiecerit. Idez. Janua dyaboli. Supra de muliere lib. i. Bern̄. ſuper canti. Cum femina ſemper eſſe ⁊ non cognoſcere feminam: nōne plus eſt q̄ʒ mortuum ſuſcitare. q̄ḋ minus eſt non potes: et quod maius eſt vis credam tibi. quotidie latus tuum ad latus iuuencule in menſa. lectus tuus ad lectum eius in camera: oculus tuus ad oculos eius in colloquio: manus tue ad manus ipſius in opere: ⁊ continens vis putari. eſto vt ſis: ſed ego ſuſpitione nō careo.

¶ De propinquitate.

Capitulum xxvij.

G

Regorius in mora. Sepe ad auariciā cor parentum illicit fecunditas prolis: eo enim ad ambitum ꝯgregāde hereditatis accenditur: quo multis heredibus fecundatur. Idē. Ille ſcire deū familiari⁹ appetit: qui pre amore pietatis neſcire deſiderat quos carnaliter ſciuit. Idem. Graui damno ſcientia diuina minuitur: ſi cum carnis noticia partit̄. Extra cognatos ergo quilq̄ʒ ac ꝓximos debet fieri: ſi vult parenti omnium verius iungi. Hiero. in epiſtola. Licet ſparſo crine ⁊ ſciſſis veſtibus vbera q̄b⁹ te nutrierat mater oſtēdat. licet in limine pater iacet. ꝓcalcato patre pge. ſiccis oculis ad vexillum crucis euola. ſolū pietatis genus ē in hac re eſſe crudelē: veniet poſtea dies ille quo victor reuertaris in patriā. Idem in omel. Hic ordo in omni affectu neceſſarius eſt. ama poſt deum patrem, ama matrē, ama filios. Si autem neceſſitas venerit vt amor parentum ac filioꝝ dei amori comparetur ⁊ nō poſſit vterq̄ʒ ſeruari: odiū in ſuos pietas in deū eſt. [illegible] Dico tibi monache quid quaeris matrē: aut chriſtiana eſt mater. aut non eſt chriſtiana. aut ſancta eſt aut peccatrix. Si ſancta eſt gaude quia ſeruis domino: ſi peccatrix dimitte illam que mortua eſt. Idē. Multi habent relig.

habet ꝛ patrē: habet matrem: habet filios: habet omnem ꝓpinquitatem. Quid queris mortuos. ſequere viuū: ꝛ dimitte mortuos vt ſepelient mortuos ſuos. Iſid. de ſum. bo. Multi dū ꝓpinquoꝝ vtilitates procurant: a dei amore ſe ſeparāt. Uir aūt ſpiritualis ita prodeſſe debet ſue ꝓpinquitati: vt dū illis gratiam carnis preſtare ſtudet: ipſe a ſpirituali propoſito nequaq̄ declinet. Idem Multi monachoꝝ. Supra lib. i. de monachis malis. Idem. Noueris non ꝓhiberi pietatis officiū: ſed negari carnalitatis affectū: proximis enī carnaliter preſtatur: qḋ extraneis pie impendit. Auguſ. in epi. Carnaleꝫ affectū ꝛ in nobis ꝛ in noſtris militia chriſtiana vt perimamus hortatur. nec tamen ita vt ingratus ſit quiſq; parentibus: ꝛ eadē ipſa beneficia quibus in hanc vitā editus ſuſceptus atq; nutritus eſt enumerata derideat. ſeruet potius vbiq; pietatē. habēt hec locum vbi maiora non vocant. mater eccleſia: mater eſt etiā matris tue. Idem de vidui. Nec ideo laudanda eo q̄ filios habeo. ſed q̄ eos pie nutrire atq; educare ſtudeo: vt. n. tibi naſcerentur: fecunditatis. vt viuant felicitatis eſt. vt ꝛ inſtituantur ſic voluntatis eſt atq; poteſtatis. Bern. in epiſtola. Eccl'ia iubetur vt ꝯcupiſcat rex decorē eius: obliuiſci populū ſuū ꝛ domū patris ſui. puer ieſus inter cognatos ꝛ notos querit: nec inuenitur. Fuge fratres tuos ꝛ tu: ſi tuam vis inuenire ſalutem. fuge inquā de medio babilonis. fuge a facie gladij aquilonis. Idē. O dirū patrem. o ſeuam matrē. o parentes crudeles ꝛ impios: imo non parentes ſed peremptores. quorū dolor ſalus pignoris: quorū conſolatio mors filij eſt. qui me malunt perire cū eis: q̄ regnare ſine eis. Idem. Configat carnes tuas diuinus timor. ne decipiat carnalis amor. blanditur ſub lingua eius labor et dolor: lachrymatur ſed inſidiatur vt rapiat pauperem. rapere pauperem dum attrahit eū. Idem. Fidelis ſermo ꝛ omni acceptōe dignus: ꝛ ſi impiū eſt ꝯtēnere matrē: contemnere ꝓpter chriſtum piiſſimū eſt. Nam qui dixit. Honora patrē ꝛ matrē: ipſe etiā dixit. qui amat patrem ꝛ matrē plus q̄ me nō eſt me dignus. Glo. math. iiij. Perfecta eſt conuerſio: vbi cum cupiditate reꝝ carnalis quoq; rumpitur dilectio.

De obliuione. Capitulum xxviij.

Rego. in omē. Nulla nos ꝓſpitas blandiens ſeducat. q: ſtultus viator eſt qui in itinere amena prata ꝯſpiciēs obliuiſcit ire quo debet. Idē ī mora. Stulti cū prudentū facta ꝯſpiciūt: hec eis eē omnia reprehenſibilia videnf. q: ſue imperitie ꝛ infirmitatis obliti: tanto intenſius de alienis iudicant: quanto ſua ꝓfundius ignorant. Idē. In iſtis viſibilibus que intuetur cor noſtrū extra ſe ſpargitur: ꝛ quid de ſe intrinſecus agaf obliuiſcitur: dū extrinſecus occupatur. Idē in regiſ. Sincera in dilectione nec vires abſentia: nec locum habet obliuio. Idē in paſtora. Sepe nunnulli velut obliti q̄ fratribus animaꝝ cauſa prelati ſunt: toto cordis annisu ſecularibus cauſis inſeruiūt Idem. Ex ſe debet quiſq; colligere: qualiter aliene oporteat imbecillitatis miſereri. ne contra infirmitatem ꝓximi ſi ad increpationis vocem feruentius rapitur oblitus ſui eſſe videatur. Idē. Sepe nōnulli. ſupra li. i. de religioſis malis. Aug' de libero arbitrio. Melior eſt animus cū obliuiſcitur ſui ꝑ charitate incōmutabilis dei: vel ſeipm penitus ī illius cōparatione ꝯtēnit. Idem de ꝯfeſſi. Quis dabit dn̄e mihi vt venias in cor meū ꝛ inebries illud: vt obliuiſcar mala mea: et vnum bonū meum amplectar te. Idē in ſer. Percutitur hac animaduerſione peccator vt moriens obliuiſcatur ſui: qui dum viueret oblitus eſt dei. Idem. Ue qui derelinquunt te ducem. Infra c. de. ſapīa mala. Ambro. in apol. Sentire vitalis vigoris ſe muneris eſt. vnde ꝛ ille qui errorem ſuū nō agnoſcit inſanit: furit deſipit. Bern. ſuper miſſus eſt. Videas pleroſq; in eccleſia

dei de ignobilibus nobiles: de paupib⁹ diui
tes factos: ſubito intumeſcere. priſtine obliui
ſci abiectionis: genus quoqȝ ſuū erubeſcere.
Idem ſuper canti. Parū eſt noſtris vigi
libus q̄ nō ſeruant nos niſi ⁊ ꝑdant alto q̄p
pe demerſi obliuionis ſomno ad nullū dn̄i
ce c̄minationis tonitruū expergiſcamur. vt
ſuū ipm periculū expaueſcāt. Inde eſt vt nō
parcant ſuis qui nō parcunt ſibi. perimentes
pariter ⁊ pereuntes. Idem in ſer. Multos
videmus quaſi oblitos ſui ⁊ peccatorum ſuo
ruȝ. dei quoqȝ ⁊ beneficioꝝ eius imemores.
ſic non redimere ſed amittere tempus: vt ð
moribus ⁊ affectionibus ſuis vltima apud
ipſos vix mentio fiat.

¶ De ignorantia.

Capitulum xxix.

Grego. in mora. Neſcire ignorantia
eſt: ſed ſcire noluiſſe ſuperbia. Io.
Quo nos ipos minus agnoſcimus:
eo illos quos reprehēdere nitimur plus vi
demus. Cōmunia hec mala ſunt que a ſub
ditis in prelatos: ſepe a p̄latis in ſubditos cō
mittuntur. Idem. Nemo bene iudicat q̄
ignorat. Idē. Sepe cōmittūt. Supra ð re
cidiuatione. Idem. Secluſum ab int̄nis
gaudijs genus humanū exigente culpa men
tis oculos perdidit: ⁊ quo meritoꝝ paſſibus
gradiatur neſcit. ſepe enim eſt donum gratie
quod irā deputat: ⁊ ſepe diſtrictionis ira eſt
qđ gratiam putat. Idē in regiſ. Que pōt
eſſe paſtoris excuſatio: ſi plus oues c̄medit
⁊ paſtor neſcit. Idē. Quotienſcūqȝ de ba
ptiſmo aliquoꝝ: q̄ȝ de c̄firmatione: q̄ȝ ⁊ de
eccleſiaꝝ c̄ſeceratiōe dubiū habeẗ: ⁊ nec ſcri
ptis nec teſtibus certa ratio habeẗ: vtꝝ ba
ptizati vel c̄firmati ſiue eccleſie c̄ſecrate ſint
baptizenẗ tales: ac c̄firmenẗ: ac eccleſie cano
nice dedicenẗ: ne talis dubitatio ruina fideli
bus fiat. q̄m non monſtratẗ iteratum. qđ non
certis indicijs oſtenditẗ rite per actū. Ioh.
Chry. ſup matth. Nō poteſt eis eſſe excuſa
tio condēnationis ignorantia veritatis. q̄bus
fuit inueniendi facultas ſi fuiſſet querēdi vo
luntas. nā ſi veritas ſalus eſt ⁊ vita cognoſcē
tiū ſe magis debet queri q̄ȝ querere. Iſid.
in ſyno. Ignorātia mater erroꝝ eſt: ignoran
tia vicio nutrix. Aug⁹ ſup matth. Meli
or eſt fidelis ignorantia q̄ȝ temeraria ſciētia.
Idem. Cū vbiqȝ ſit preſens. Supra de ne
gligentia. Idē de gratia ⁊ libero arbitrio.
Ideo diuina precepta data ſunt vt hō excu
ſationē de ignorantia nō haberet. Idē de
trini. Error eſt pro alio alterius approbatio.
Idē. Rē penitus ignotā amare oīno null⁹
poteſt. Idem de vita btā. Recte dicimus
eoꝝ animos qui nullis diſciplinis eruditi ſūt
nihilqȝ bonaꝝ artiū hauſerūt: ieiunos atqȝ
famelicos eſſe. Idem de coniu. adul. Sūt
peccata ignorantium: q̄ȝuis minora peccatis
ſcientium. Idem. Certe nullius crimen
maculat neſcientem: ⁊ eſt interl. Geñ. xxi. ne
ſciui. Bern. de p̄cep. Quō excuſare igno
rantia poſſit hominē qui ſe magiſtrum infantiū
⁊ doctorem inſipientium profiteẗ. Ignorans
vtiqȝ ignorabitur: ⁊ multos ignorare faciet
⁊ ignorari. Idem ſup canti. Dico omnes
ignorare deū qui nolūt c̄uerti ad eū. neqȝ. n.
ob aliud procul dubio renuūt: niſi q: grauē et
ſeuerꝝ imaginanẗ q̄ pius eſt. durꝝ ⁊ implaca
bilē qui miſericors eſt: ſeuꝝ ⁊ terribilē q̄ ama
bilis eſt: ⁊ mentiẗ iniquitas ſibi. Idē de
xij. gra. Fruſtra ſibi de infirmitate vel igno
rantia blandiunẗ: qui vt liberius peccēt libē
ter ignorant vel infirmanẗ. Idem in ep̄la
Multa ſciēda neſciunẗ: aut ſciendi incuria:
aut diſcendi deſidia. aut verecundia inq̄rēdi
⁊ quidē hmōi ignorātia non habet excuſati
onē. Idē. Multi multa ſciunt. Supra de
curioſitate. Idē de c̄ſide. Noueris licet
omnia myſteria: noueris lata terre: alta celi:
p̄funda maris. ſi te neſcieris eris ſimilis edi
ficanti ſine fundamento ruinam nō ſtructur.
Boetius de conſo. Humane nature iſta
conditio eſt: vt ſi ſe noſſe deſierit infra beſti
as redigatur. Si vero cū ceteris reb⁹ ſemet
ipm agnoſcat excellat eaſdē: nā ceteris ani
mantibus ſeſe ignorare natura eſt: homini

bus vicio venit. Sene.in epl'a. Non est ex
trinsecus malum nostrum: sed intra nos est.
in visceribꝰ sedet: ⁊ ideo difficulter ad sanita
tem peruenimus: q꞉ nos egrotare nescimus.

¶ De stulticia.

Caplm xxx.

g Grego.in mora. Incautꝫ sepe ad pec
cati finẽ vertit: etiã hoc qd pro solo
studio mercedis inchoat. Idem.
Qualibet doctrina mens polleat: grauis eiꝰ
imperitia est velle docere meliorem. Idẽ
Sepe reprobi per hoc ꝙ vnũ vel minimum
bonum suũ incaute conspiciũt: mala multa ⁊
grauia in quibꝰ dimersi sunt non agnoscunt.
Idem. Quia testante paulo: sapientia hu
ius mundi stulticia est apud deum: tanto gs
ꝗ amplius intus stultus fit: quanto conatur
exteriꝰ sapiens videri. Idē in regis. Ego
⁊ minores meos quos ab illicitis prohibeo i
bonis imitari paratus sum. stultus enim est
qui in eo se primũ estimat vt bona que vide
rit discere contemnat. Aug. de libero ar.
Stulicia est rerum appetendarꝫ ⁊ vitanda
rum non qlibet: sed viciosa ignorãtia. Idẽ
Si prudentes dicunt qui oĩbꝰ modis agunt
vt differant mortẽ ⁊ viuant paucos dies: ꝗ
stulti sunt qui sic viuũt vt pdant eternã vitã.
Idẽ de .lxxxiij. qst. Quicquid casu fit: te
mere fit. Idem de vita beata. Maior ⁊
miserabilior egestas nulla est: ꝗ egere sapiẽ
tia. ⁊ qui sapientia non eget: nulla re omnino
egere potest. Est ergo animi egestas nihil ali
ud ꝗ stulticia. Idem de ordine dis. Quis
qs ea sola nouit que corporis sensibus attin
git: non solũ cũ deo non esse mihi videt: sed
nec secũ quidem. Isido. Nemine stultorũ
Supra li.i. de iudicibꝰ. Bern. de cõside.
In his stulto labore consumeris q̃ non sunt
nisi afflictio spũs: euisceratio mentis: euacu
atio gratie. Idẽ sup canti. Stultus ꝙ vi
uit mortẽ potiusꝗ vitã esse censuerint: quõ
vita cum sterilitate. Sene. in epl'a. Inter
cetera mala hoc quoqꝫ hꝫ stulticia: proprium
ꝙ incipit viuere. quid est aũt turpiꝰ ꝗ senex
viuere incipiens. Idem. Omis stulticia la
borat fastidio sui. Idem. Nihil stulticia pa
cati habet: tam superne illi metus est ꝗ in
fra: vtrũqꝫ trepidat latus: sequunt pericula
⁊ occurrunt. ad omnia pauet: imparata est: ⁊
ipsis terretur auxilijs.

¶ De credulitate.

Caplm xxxi.

g Grego.in mora. Error cũ virtꝰ cre
dit difficiliꝰ emendat. Idẽ. Sic
pleriqꝫ reticẽt ex timore ⁊ tñ tacẽ se
estimant ex humilitate: ita nõnulli loquunt p
impatientiam elatõis: ⁊ tñ loq se credũt p li
bertatem rectitudinis. Idẽ. Maiora cri
mina. Infra li.iiij. de equitate. Idem. Ar
rogantes graue se damnũ perpeti indicant:
si scientiam suã loqndi breuitate ꝯstringant.
tanto enim semetipsos credũt doctiores ostẽ
dere: qñto se poterũt multiplicate loquacita
tis aperire. Idē in regis. Nos ignos ho
minibꝰ passim credere non debemꝰ. Idẽ
Ex te aliorꝫ causas existimat: ⁊ i quocunqꝫ
falsis suspitionibꝰ ducaris. Isido. de sum.
bo. Erit ille apud deũ condemnatꝰ q aduer
sus innocentem falsum testimoniũ vel dicit:
vel dicentibꝰ credit. Nam non solũ reus est
qui falsum de aliquo confert: sed is q cito au
rem criminibꝰ pbet. Ioh. chry. de cõpũc.
Si inimicitie semel occupauerint homines:
oĩa que fiũt: que dicunt: que audiunt: ita ac
cipiunt ⁊ intelligunt: vt ad maiores ⁊ lon
giores proficiant inimicitias. Si qd enim bo
ni dicat de inimico non credit. si quid ãt ma
li: hoc solũ credit: hoc confirmat. Augu.
de bap. paruulo. Si est vlla humanitas i re
bus humanis: puto nos iustius posse repre
hendi: si ignotos hoĩes quos criminant ini
mici: nec eorꝫ crimẽ vlla testificatione demõ
strant: nocentes potiusꝗ innocẽtes credide
rimus. Bern. in epl'a. Error est humane
mentis: non modo bonũ putare malũ: ⁊ ma
lum bonũ: aut verũ falsum: ⁊ econuerso: sed
etiam certa recipe p dubijs: dubia p certis.
Idem de conside. Facilitas credulitatis est

cuius calidiſſime vulpecule magnorum neminem comperi ſatis caviſſe verſutias. inde ipſis pro nihilo ire multis: unde innocentium fregnis abdicatio: inde ꝑiudicia in abſentes.

Idẽ. Arrogans de omni alia. Supra li. ij. de ſuperbia. Sene. in ep̄la. Utrumqꝫ vicium eſt ⁊ omnib⁹ credere ⁊ nulli. ſed alterum honeſtius dixerint viciũ: alterũ tutius.

¶ De ſapientia.

Caplm xxxij.

g Grego. in mora. Ad veram ſapientiã venire nõ poſſunt: q falſe ſue ſapientie fiducia decipiunt̃. Idem. Ualde difficile eſt vt is qui ſe ſapiẽtẽ eſtimat mentem ad humilitatẽ reducat. Idẽ. Or teſtante. Supra de ſtulticia. Idẽ. Sapientia hui⁹ mũdi infidelis eſt. qꝛ manſura poſt mortẽ non eſt. Idẽ in paſto. Quo quiſqꝫ meli⁹ ſapit: eo deterius delinquit: ⁊ idcirco inexcuſabiliter meret̃ ſupplicium: qꝛ prudẽter ſi voluiſſet potuit vitare peccatũ. Idem. Sepe dũ. Supra de diſcordia. Idem in regiſ. de quodam monacho. Sũt bona que in eo placeant. ſed hoc eſt in illo vehemens vicium: qꝛ valde ſibi ſapiens eſſe videt̃. Auguſtin⁹ de lib. ar. Ue qui derelinquũt te ducem: ⁊ oberrant in veſtigijs tuis. qui nut⁹ tuos pro te amant: ⁊ obliuiſcunt̃ quid innuas. O ſuauiſſima lux purgate mentis ſapientia. non enim ceſſas innuere nobis que ⁊ quãta ſis: ⁊ nutus tui ſunt omne creaturarum decus. Idem de quantitate aie. Odore ac ſapore mire diiudicare pulmenta: ⁊ quo lacu piſcis captus ſit: vel qđ tenue vinum ſit noſſe dicere: qdam eſt miſeranda pitia: ⁊ his artib⁹ cũ quaſi creuiſſe anima videt̃: q nec lata mente defluxit in ſenſus: nihil aliud q̃ꝫ tumuiſſe vel etiam contabuiſſe iudicanda eſt. Idẽ de ciui. dei. Philoſophiam ſi vere ac fideliter amaſſes: chriſtum dei virtutem ⁊ dei ſapientiam cognouiſſes. nec ab eius ſaluberrima humilitate tumore inflatus vane ſcientie reſiliſſes. Idem. Ineruditos liberalibus diſciplinis: ⁊ omnino quantum ad pſorum attinet doctrinas impolitos: nõ peritos grãmatica: non armatos dialectica. non rhetorica inflatos: piſcatores cum retibus fidei ad mare huius ſeculi pauciſſimos miſit: atqꝫ ita ⁊ ex omni genere tam multos piſces ⁊ tanto mirabilius: eo quanto rarius: eo etiã ipſos philoſophos cepit. Idez de ordine diſ. Aſtrologia eſt magnum religioſis argumentũ. tormentũqꝫ curioſis. Ambro. de virgi. Nemo poteſt veſtitus amictu pꝫie in habitu. ſ. ſapientie ſecularis chriſtum videre. Hiero. in ori. ſuper Iſa. Omnis pompa ſtructuraqꝫ verboꝝ ⁊ argumenta dialectica redigẽtur ad nihilũ. Idem in ep̄la. Demonum cibus eſt carmina poetarum: ſecularis ſapiẽtie vanitas: rhetoricoꝝ pompa verboꝝ: hec ſua omnes vanitate delectant. ⁊ dum aures verſib⁹ dulci modulatione currentib⁹ capiunt animam quoqꝫ penetrãt: ⁊ pectoris interna deuincunt. Bern. de. xij. gra. Sape malũ ſapere non eſt: ſed deſipe. Idẽ de cõtẽp. mũ. Quantos mũdi ſapia maledicta ſupplantat: ⁊ cõceptũ in eis extinguit ſpiritũ: quẽ voluerat vehementer dñs accendi. Noli inquit ꝑcipitanter agere: diu conſidera: diligenter intuere. magnũ eſt qđ proponis: ⁊ opus egens multa deliberatione: expire qđ poſſis. amicos conſule: ne poſt factum penitẽ contingat. Idem. Sapientia mundi terrena: animalis: diabolica eſt: inimica ſalutis. ſuffocatrix vite. mater tepiditatis eius qua deo ſolet vomitũ prouocare. Idem ſuper canti. Philoꝝ ventoſa loquacitas non bon⁹ eſt imber: qui ſteritatem magis intulit terris q̃ꝫ fertilitatem. Idẽ. Uinũ ſecularis ſcientie inebriat quidem. ſed curioſitate: non charitate. implens non nutriens. inflãs nõ edificãs: ingurgitans: non cõſortans. Sene. in epiſto. Liberalium artiũ oſtentatio moleſtos intẽpeſtiuos verboſos ſibi placentes facit.

¶ De doctrina.

Caplm xxxiij.

g Grego. in moral. Sepe viri feruentes ingenio dum ꝑgnita inueniunt.

arroganter intumeſcūt. ⁊ qḋ p elationis viciū pleruq̄ʒ contingit eiſdē acutis ſenſib⁹ quib⁹ hoſtem feriūt proſternunt: dū in his q̄ recte de deo ſentiūt: non dei ſed ſuam glīa querūt. Idē. Peruerſi cū vera ſapiūt: recta quidem ⁊ rectis rationib⁹ loquunt: non vt alios audientes doceant: ſed vt ipſi q̄nta doctrina polleant innoteſcant. Idem. Quātalibet doctrina. Supra de ſtulticia. Idem ſuper ezech. De p̄dicationis labore laudem tranſitoriam q̄rere: qd eſt aliud q̄ʒ rem magnā vili p̄cio venūdare. Idē. Neceſſe eſt vt ſermo predicantis cū auditoꝝ debeat q̄litate formari. ne aut verecūdis aſpera: aut impudentib⁹ leuia loquat. Ambro. ſuper lu. Vita verbum erigit ⁊ acquirit: ſermo autē ſine vita non dicit ſermo. Aug. de vera religione. Quid adhuc oſcitamus crapulaʒ heſternam: ⁊ in mortuis pecudibus diuina eloq̄a perſcrutamur: ſi q̄ſ ad diſputationem venit platonico nomine: ora crepitantia q̄ʒ pectus vero deo plenū magis habere geſtim⁹. Bern. ſuper canti. Hec qui bn̄ de deo ⁊ ſentire ⁊ eloqui acceperūt ſi q̄ſtū eſtiment pietatem: ſi ɔ̄uertant ad inanē glīam qḋ ad lucra dei acceperant erogandum: ſi alta ſapientes humilibus non conſentiant. paueant qḋ in ꝑpheta legitur: dicente domino. dedi ei aurū meum ⁊ c̄. oſee. ij.

¶ De honore. Caplm̄ xxxiij.

Grego. in moralibus. Plus in hoc mundo honor q̄ʒ deſpectio occupat ⁊ magis proſperitatis ſublimitas q̄ʒ neceſſitatis aduerſitas grauat. Idem. Tranſit qḋ extollit: permanet quod punit: ⁊ q̄ honoratur in via: in peruentione damnabitur: ⁊ quaſi per amena prata ad carcerem peruenit qui per preſentis vite proſpera ad interitum pergit. Idem. Tantoꝝ pondera vnuſq̄ʒ ſuſtinere compellit: quantis in hoc mūdo p̄ncipatur. Idem. Tumoris elatio non ordo p̄tatis in crimine eſt. potentiaʒ enim deus tribuit: elationem vo potentie malicia nr̄e mentis inuenit. Idem. Numerari culpe neque unt: que habende p̄tatis amore perpetrant. Idem in paſto. Penſet q̄ſq̄ʒ qd ſubiect⁹ egerit: ⁊ repente cognoſcet ſi prelatus bona agere q̄ propoſuerit poſſit. q: nequaq̄ʒ valet in culmine humilitatē diſcē: qui in imis poſitus non deſijt ſuperbire. Idē. Sepe ſuſcepta cura regiminis cor per diuerſa diuerberat. ⁊ impar quiſq̄ʒ inuenit ad ſingula: dū confuſa mente diuidit ad multa. Idē. Cū rerum neceſſitas. Infra li. iiij. de dignitate.

Idem in regiſ. In alto loco poſitis ſepe dū exterius ab hominib⁹ honor tribuit: ad ima animus mergit. quia curis diſcerpentib⁹ grauatur. Idem. Nec cuilibet fauente gratia vltra q̄ʒ meret impartior. nec vlli hoc quod ſui iuris eſt ambitu ſtimulante denegabo. ſed fratres meos honorare per omnia cupio. ſic q̄ʒ ſtudeo honore ſingulos ſubuehi: dum nō ſit quod alteri iure ab altero poſſit opponi. Idem. Nec honorem reputo in quo fratres meos honorem ſuum perdē cognoſco. Idē. Minorē maior p̄cedit ſicut honore: ita ⁊ crimine. Iſido. de ſum. bo. Sepe per honores quorūdā mutant ⁊ mores: ⁊ quos ante conglutinatos charitate habuerūt: poſt q̄ʒ ad culmen honoris venerint amicos habere deſpiciunt. Idem. Non debet honoris ducatū ſuſcipere: qui neſcit ſubditos tramite vite melioris ꝑire. neq̄ʒ enī quiſq̄ʒ ad h̄ proficit: vt ſubditorū culpas corrigat: ⁊ ipſe vicijs ſeruiat. Idem. Qui regimē. Supra de ambitioſis li. i. Idē ibidē. Qui ad hoc conuerſionē. Aug. in epl̄a. Nō cogito in eccleſiaſticis honorib⁹ tp̄a vēroſa trāſigē: ſed cogito me principi paſtoꝝ omniū rōnē de cōmiſſis oīb⁹ redditurum. Idem de paſto. Quiſquis ita ſuppoſit⁹ eſt vt in eo quo ꝑpoſit⁹ eſt gaudeat: honorē ſuū querat: commoda ſua ſola reſpiciat: ſe paſcat non oues. Bern. ſuper canti. Poteſtate accepta male in malo q̄ʒ in bono vti: abuti eſt. Idem. Non dignū eſt vt inde exigas honorem: vn̄ refugis laborē.

Idem. Fratres reuereamur epos: ſed vereamur labores eoꝝ. ſi labores penſam⁹: nō

effectamꝰ honoꝛes. Idez. O perverſitas. Supꝛa li.i. de ambicioſis. Glo. pſ.xxxvi. Quanto gradus altioꝛ: tanto caſus grauioꝛ.

De zelo.

Capl'm xxxv.

g Grego. in moꝛa. Apud miſericoꝛdē iudicem nequaq̄ꝫ ſine venia culpa relinquit: cū per feruoꝛez zeli ex eiꝰ amoꝛe peccat. Idem in paſto. Exaſperatus recroꝛ cum ſubditoꝝ mentem plus ſe q̄ꝫ debuit percuſſiſſe ꝯſiderat: apud ſe ad pniaꝫ ſe recurrat. vt per lamenta veniā in ꝯſpectu veritatis obtineat: ex'eo etiam ꝙ per zeli eiꝰ ſtudiū peccat. Iſido. de ſum. bo. Nimia pietas diſſolutionem diſcipline parturit: ⁊ zeli ſtudiū dum plus eſt q̄ꝫ opoꝛtet in iracūdie viciū tranſit. Bern. ſuper cā̄ti. zelus minꝰ abſqꝫ ſcientia efficax: minuſqꝫ vtilis inuenit. pleruq̄ꝫ autē ⁊ pernicioſius valde ſentit. quo igit zelus feruidioꝛ: vehementioꝛ ſpūs: pfuſioꝛqꝫ charitas: eo vigilantioꝛi opus eſt ſciā: que zelū ſuppꝛimat: ſpm̄ tēpet: oꝛdinet charitatem. Idē de ꝯſi. Video oēm eccleſiaſticū zelū feruere ſola pꝛo dignitate tuenda: honoꝛibus totū dat: ſctītati nihil. Idē. Aliȷ tam vehementer. Supꝛa li.ȷȷ. de beatitudine.

De argutione.

Capl'm xxxvi.

g Grego. in paſto. Correpti mēs ad odiū repēte ꝓuit: ſi hanc īmoderata īcrepatio pluſq̄ꝫ debuit addicit. Idē. Pleruq̄ꝫ ꝯtīgit vt dū culpa ſubditoꝝ cū magna inuectōe coꝛripit: magr̄i lingua vſqꝫ ad exceſſus v̄bi ptrahat. cūqꝫ increpatio imoderate accendit: coꝛda delinquentiū in deſperationē depꝛimunt. Idē in moꝛ. Furentem qui ꝑ inuectionē coꝛripit: q̄ſi ei q non ſentiat ebꝛio plagas imponit. Idem. Iuſto timendū nō eſt. Infra li. iiȷ. de timore. Idem. Sepe qui in ptāte. Supꝛa de ſtultiloquio. in cōuiciatiōe. Idē. Qui ſp̄ īcrepare appetūt ⁊ nunq̄ꝫ fouere. multa pleruq̄ꝫ increpando mentiunt. Iſi. de ſum. bono. Non dꝫ vicia aliena coꝛpoꝛe: qui adhuc viciorum ꝯtagiōibꝰ inſeruit. impꝛobū eſt enim arguē quicq̄ꝫ in alio qd̄ adhuc reprehēdit in ſemetipſo. Aug. in epla. Obſecro te per manſuetudinem chꝛiſti vt ſi leſi te dimittas mihi. nec me viciſſim ledendo: malū pꝛo malo reddas. ledes autem me ſi mihi tacueris errorē meū. quē foꝛte inuenieris in factis vel dictis meis. nam ſi ea in me rep̄hēdis q̄ rep̄hendenda non ſunt: te ledis magis q̄ꝫ me. Idem in regula. Qn̄ neceſſitas diſcipline in moꝛibꝰ coꝛrigendis dicere vos dura verba compellit. ſi etiā in ipſis modū vos exceſſiſſe ſentitis. non a vobis exigitur vt a vobis ſubditis veniā poſtuletis: ne apd̄ eos quos opoꝛtet eſſe ſubiectos: dum nimiū ſeruat humilitas: regēdi frangat auctoꝛitas: ſed petenda ē venia ab omniū dn̄o: q̄ nouit eos quos plus iuſto coꝛripitis quanta beniuolētia diligatis. Idem ſup matℏ. Si peccauerit in te frater tuꝰ ⁊c̄. Quare illum coꝛripis: q2 doles ꝙ peccauerit in te: abſit. ſi amoꝛe tuo id facis: nihil facis. ſi amoꝛe illius facis: optime facis. Bern. ſuper canti. Inhumane coꝝ redarguitis opera: quoꝝ onera refugitis: temerarie obiurgat virum de ꝓlio: reuertentem mulier manens in domo.

De remiſſione.

Capl'm xxxvii.

g Grego. in regiſ. Cū in ſubiecto peccatū non coꝛrigit: in eos q̄ ꝓſunt ſententia retoꝛquet. Idē. Qui emendare pōt ⁊ negligit: participē ſe ꝓculdubio delicti ꝯſtituit. Idē. Satis graue eſt ſi illic ꝯtingat hr̄e prauā actōez refugiū: vn̄ diſcipline decea t pꝛodire cēſurā. Idem. Cōſentire videt erránti: q̄ coꝛrigēda vt reſecari debeant non occurrit. Idē in moꝛa. Sepe quē temtatiōis certamē ſuperare nō valuit: ſua deterius ſecuritas ſtrauit. Nā dū laſſuꝫ ſe quiſqꝫ in ocio remittit: diſſolutam mentem coꝛruptoꝛi pꝛoſtituit. Idem. zeli irā q2 hely non habuit: motū contra ſe implacabiliter ſupne vltionis excitauit. Idez. Pleruq̄ꝫ diſſoluta. Supꝛa de crudelitate. Idē. Dū mode

rari lingua ocioſa verba negligit: more inō-
ite remiſſionis capta oudax ad noxia prorū-
pit: et dum gule incūbit: ad leuitatis primus
inſaniam pdit. Idē in paſto. Si inchoata
bona fortis operātis manus ad perfectioné
non ſubleuat: ipſa operandi remiſſio ꝯ hoc
qd opatū eſt pugnat. Idē ſup Eze. Super
ea mala que ppria habemus: alienas quoqꝫ
mortes addimus. qr tot occidimus quot ad
mortē ire quotidie tepidi et tacētes videm⁹.

Iſi. de ſum. bo. Multos remiſſa ꝯuerſio
in priſtinos errores reducit. ac viuēdi tēpore
reſoluit. hoꝝ ergo exēpla qſqꝫ ꝯuerſus cuita
ne cū timorē dei a tēpore incipis: rurſus mū
danis erroribus immergaris. Aug⁹. in ſer.
Qui errantē nō corripuerit de negligētia iu
dicabit. qui aūt clā p eo nō orauerit: de pni-
cie ꝯdēnabit. Idē in regula. Magis in-
nocētes nō eſtis ſi fratres vros quos iudicā
do corrigere poteſtis tacēdo pire permittitis.

Idē ſup Math. Tu vuln⁹ fris ꝯtēnis.
tu eū vides pire et negligis. peior es tacendo
qꝫ ille ꝯuiciādo. Idē in epi. Sicut non eſt
bñficētie adiuuādo efficere vt bonū qd ma
ius eſt omittat. ita nō eſt innocētie parcendo
ſinere: vt in malū grauius incidat. Idem.
Nihil eſt infelicius felicitate peccātiū: q pe-
nalis nutrit impunitas: et mala volūtas ve-
lut hoſtis interior roborat. Idē de ci. dei.
Illud eſt culpabile q hi qui diſſimilit viuūt:
et a maloꝝ factis abhorrēt: parcūt tñ peccatis
alienis q dedocere aut obiurgare deberēt.

Ambro. ſup beati imã. Remiſſas excu-
bias callidus inſidiator irrūpit. Bern. d
ꝯſi. Mira res ſatis ſupqꝫ: epi ad manū ha-
bent qbus aias credāt: et cui ſuas ꝯmittāt fa
cultates nō inueniūt: optimi videlicet eſtima
tores: qui magnā de minimis: paruam aut nul
lam de maximis curā gerant: ſed vt liquido
datur intelligi patiētius ferimus xpi iacturā
qꝫ nrām. Idē. De pcio eſcaꝝ et numero
panū cū miſtris quotidiana diſcuſſio eſt. ra
ra admodū cū preſbyteris celebrat collatio
de peccatis pploꝝ. cadit aſina: et eſt q ſuble-
uet eā. perit aīa: et nemo qui reputet. nec mi-
rum: cū nec nros aſſiduos ſentiamus defe-
ctus. Idē. Impunitas incurie ſoboles. iſo
lentie mr: radix impudētie: trāſgreſſionū eſt
nutrix. et bnūs ſi omni ſatagas cura maloꝝ
oim primā parentē cauere incuriā. Idem
Impunitas auſum parit: auſus exceſſum.

De acceptiōe pſone. Cap. xxviij.

g Rego. in omē. Iudicare digne de
ſubditis nequeunt: qui in ſubditorū
cauſis ſua vel odia vel grām ſequū
tur. Idē in mor. Quia ab internis atqꝫ i
uiſibilibus oculos claudimus: et viſibilibus
paſcimur: plerūqꝫ hoiem nō ex eo qd ipe ē:
ſed ex his q circa ipm ſunt veneramur. cum
nō intuemur quid ipe ſit: ſꝫ qd poſſit: i acce-
ptiōe pſonaꝝ: nō ex pſonis ſꝫ ex reb⁹ adiacen
tibus ducimur. Iſid. de ſum. bo. Iudices
iniqui errāt ꝯ vitate ſnīe: dū intēdūt i qlitate
pſone: et exulcerāt ſepe iuſtos dū iprobe dfen
dūt iniquos. Idē. Diues munerib⁹ cito
corrūpit iudicē. paup aūt dū non hꝫ qd offe
rat: nō ſolū audiri ꝯtēnit: ſꝫ etiā ꝯ vitatē op
primit. Idē. Quatuor modis. ꝯ. li. i. d iu
dicibus. Hiero. in glo. malach. ij. Inter
omnia peccata ſacerdotū qſi maximū notat
q nō cauſas ſed pſonas ꝯſiderāt. et deſpecto
iuſto paupe iniuſtos diuites honorāt. Idē
in glo. yſa. iij. ſup illud. qre atteritis. Noſtri
principes cū pauperes delinquētes publice
arguāt et ꝯfundant: diuitibus peiora peccan
tibus nec mutū faciūt. in quoꝝ domib⁹ rapi
na paupum. dū eccleſie opes ſibi theſaurizāt
et in delicijs abutunt. q ad ſuſtētatōem pau-
peꝝ dant et ſibi reſeruāt: vel ppinqs diſtri-
buūt: et alioꝝ inopiā ſuas vel ſuoꝝ diuitias
faciūt. Idē in omē ſup amos. Quicunqꝫ
aut ꝯſanguinitate: aut amicicia: et ꝯtrio: vel
hoſtili odio: vel inimicicijs in iudicando du
citur: puertit iudicium chriſti: qui eſt iuſticia.

Ambro. de of. Sꝫ abſit cauſe merita di-
ſcernāt: nihil ſic opinionē: imo fidē grauat: qꝫ
ſi in iudicādo potētiori donec cāuſ interioris
vel paupꝫ inocētē arguas et diuitē excuſes.

reum culpe. Idé. Pronū gen⁹ hoiū faue re honoratiorib⁹. Bern̄. de ↄſi. Non pu te reū peti eſtimes: ſi facies petorū ſumis: ⁊ non poti⁹ cauſas iudicas meritoꝝ. Sene. in epi. Hoc laboram⁹ errore: ſic nobis im ponit: ꝙ neminem eſtimam⁹ eo ꝙ eſt: ſꝫ etiá adijcim⁹ illi ⁊ ea quib⁹ adorat⁹ eſt. at qui cū voles verā hoīs eſtimationé inire: ⁊ ſcire q̄ lis ſit: nudū inſpice: ponat p̄rimoniū: ponat honores: ⁊ alia fortune mēdacia: corp⁹ ipſū exuat: animum intuere qualis quantuſqꝫ ſit alieno an ſuo magnus.

De ſcandalo.

Caplm̄ xxxix.

B Rego. ſuper ezech. Inq̄ntum ſine peto poſſum⁹ vitare proximoꝝ ſcā dalū debem⁹. ſi aūt de veritate ſcā dalū ſumit: vtili⁹ pmittit naſci ſcādalū q̄ꝫ ve ritas relinquant. Idé. Scire plati debent ꝙ ſi pverſa vnq̄ꝫ ppetrāt: tot mortib⁹ digni ſunt: quot ad ſubditos ſuos pditionis exem pla tranſmittūt. Idé. Nemo ampli⁹ in ec cleſia nocet: q̄ꝫ q̄ pverſe agēs nomē vl' ordi nem ſctitatꝭ habet: delinq̄nté n.qꝫ hūc redar guere nullus p̄ſumit. ⁊ in exéplū culpa vehe mēter extēdit: qn̄ pro reuerētia ordinis petor honorat. Iſi. de ſum. bo. Deteriores ſunt q̄ ſiue doctrina ſiue exéplis vitā moreſqꝫ bo noꝝ corrūpūt: his q̄ ſubſtātias alioꝝ p̄diaqꝫ diripiūt. Aug. de paſto. Parū é malis pa ſtorib⁹. ō. li. i. de p̄latis malis. Idé. Qui i cōſpectu ppl'i male viuit q̄ꝺ in illo eſt eū a q̄ attendit occidit. Idé de ſingu. cle. Eleaza rus maluit vitā ſuā tormentꝭ obijcere: q̄ꝫ cui q̄ꝫ magr̄ pditiōis exiſtere: ⁊ nos vbi nulla tor mēta ſunt flurib⁹ ſolis nolum⁹ anteponē fra tres ſaluādos. nec ↄtēti ſum⁹ ſine vllis cru ciatib⁹ tā nobis pdeſſe q̄ꝫ ceteris. Idem. Cū xp̄o agn⁹. ō. li. i. de clericis. Idé. Sicut q̄ꝺ ait aplo. ō. li. ij. de ↄtinētia gust⁹. Ioh. criſ. ſup ioh. Oia agam⁹ ne ſcādalizet pri mus. vita eteni ⁊ ſi valde recta fuerit ſcāda lum alijs p̄bēs oē pdit. Ber. in epi. Con ſtat vbi v̄itas deeſt: ⁊ vbi v̄itas neceſſaria in cā nō é: nec licite ſcādalū q̄ꝺlibꝫ a q̄libꝫ poſſe cōmitti nec iuſte ſcipi: nec inoxie conſentiri. Idé. Cū carpunt vicia ⁊ īde ſcādalū orit: ipſe ſibi ſcādali cā é q̄ fecit ꝙ argui debeat: nō ille q̄ arguit. Idé. Libent' carebo q̄n tolibet etiā ſpūali q̄ſtu q̄ nō poſſit acq̄ri niſi cū ſcādalo. vbi. n. ſcādalū: ibi pculdubio cha ritatꝭ é detrimētū. vbi aūt diminutio charita tis miror q̄ꝺ vl' q̄le poſſit ſpiritāl' exercitij ſpa ri lucrū. Idé in ſer. Si dn̄s ppriū ſangui né dedit i p̄ciū redēptōis aīaꝝ: nō tibi videt grauiorē ſuſtinē ab eo pſecutōēꝫ: q̄ ſuggeſtio ne mala. exēplo pnicioſo. ſcandali occaſione auertit ab eo aīas q̄s redemit: q̄ꝫ ab illo qui ſanguinē ſuū fudit. Idé. is q̄ exemplo ſuo ad remiſſi⁹ agēdū ceteros pūocat: aut ſingu laritate turbat: aut inq̄etat curioſitate: aut im patiētia ſua ⁊ murmuratōe moleſtat: aut quo cūqꝫ mō contriſtat ſpm̄ dei q̄ é in eis. ſcāda lizans vnū de minimis iſtis credētib⁹ in eum: nonne ⁊ hic maniſeſte perſequit chriſtum.

De infamia.

Caplm̄. xl.

g Rego in regiſt. Hꝫ h' ppriū antiq̄ hoſtis iuidia: vt quos in prauorum actuū ppetratiōe deo ſibi reſiſtente ſupare nō valet: opiniōes coꝝ falſa ad pūs ſi mulādo dilaceret. Idé in mor. Sic bon⁹ odor ex v̄tute é. ſic fetor ex vicio. Idem. Grauis é iniq̄tas qn̄ is q̄ pverſus é: dūdē ⁊ alios pverſos molit. vt idē ⁊ ipſe q̄ſi ſctūs ap pareat: quo alios ſctōs nō eē docuerit. Idé Ne īmoderatꝭ laudib⁹ eleuemur: plerunqꝫ miro redēptoris nr̄i moderamine etiā detra ctōib⁹ lacerari pmittimur: vt cū nos vox lau dantꝭ eleuat: lingua detrahētꝭ hūiliet. Aug. de vita ⁊ mo. cle. Querētes licētiā male fa ciēdi: q̄rūt ſibi exēpla male viuētiū: ⁊ multos infamant vt ſocios inueniſſe videant. Idé Qnia vt ait aplo: ſpectaculum facti ſumus mundo ⁊ angelis ⁊ hoīb⁹: qui nos amant q̄ rūt q̄d laudēt in nobis. qui aūt nos oderunt detrahūt nobis. Nos aūt in medio cōſtituti adiuuante dn̄o deo nr̄o. ⁊ vitā nr̄am ⁊ famā

ſic cuſtodire debem⁹: vt non erubeſcant detractorib⁹ laudatores. Idē de ſingula. cleri. Peius eſt q̄ȝ inebria continētiam ducē criminoſam: ꝛ infamem facē ſanctimoniaȝ: blaſphemiam ingerit religioni. Ambro. ſuper lu. Judicia hominū ſepe fallunt: vt ꝛ iniuſtis iuſticie gratiam frequenter aſcribant. ꝛ iuſtum aut odio proſequant: aut mendacio decolorent. Idē in epi. Quid eſt qḋ magis publicum ſit q̄ȝ offenſa pudoris ꝛ defloratio virginitatis: nihil profecto qḋ magis ſe prodat q̄ȝ caſtitatis diſpendium.

¶ De affectionibus.

Caplm .xli.

Grego. in moral. Mēs nr̄a a ſecreti iterioris ſecuro excluſa: mō ſpe decipit: mō pauore vexat: mō deficiēdo dolore deijcit: mō falſa hilaritate releuat. Idē. Quāuis trinitatȝ imaginē in natura ſeruem⁹ vanis tn̄ delectatōis motib⁹ pturbati in ꝯuerſatiōe nr̄a delinquim⁹: vt modis nos ſp alternātib⁹ cupido ꝯcutiat: met⁹ frangat: leticia mulceat: dolor affligat. Aug. de li. ar. Volūtas mala ſiue cupiditate rapiat: ſiue timore reuocet: ſiue leticia diffundat: ſiue triſticia ꝯhat: atqȝ in his oib⁹ pturbatōib⁹ aiquēcūqȝ ſunt alijs vł eo tpe grauiora ꝯtēnat ꝛ pferat: pōt etiā ſine alteri⁹ ſpūs iſtinctu ſe ipſa decipe. Ambro. in epi. Sapiēs nō metu frangit: nec ptāte mutat: nō attollit pſpis: nec triſtib⁹ mergit. vbi eni ſapiā: ibi vi⁹ ai: ibi ꝯſtātia: ibi fortitudo. Ambro. de ṽgi. Sūt aīe velut q̄ttuor eq: q̄ttuor affectōes: ira: cupiditas: voluptas: timor. qb⁹ furētib⁹ cū cepit agi nequaq̄ȝ ſe ipſa cognoſcit. Hiero. in ori. in p iobelē. Cauēdū ē ne egritudo quaſi eruca nos comedat. ne locuſta vaſtet gaudio huc illucqȝ volitās ꝛ geſtiēs leticia p diuerſa ſe iactās. ne bruc⁹. i. pauor ꝛ futurorꝫ met⁹ radices ſapiētie deuoret. ne rubigo. ſ. deſiderium futurorꝫ res inutiles concupiſcat: ꝛ nos pſerat ad ruinaȝ. Boe. de ꝯſo. Viuere ſi vis tramite recto: gaudia pelle: pelle timorē: ſpeȝ qȝ fugato: nec dolor aſſit.

¶ De timore.

Caplm xlij.

Grego. in mor. Sepe nōnulli dum tpalia aduerſa pertimeſcūt: diſtrictōis eterne aiaduerſiōeȝ abijciūt. Idē. Quiſqs pñtē gliaȝ q̄rit: pfecto deſpectū metuit. q̄ ſp ad lucra ihiat: ſp videlȝ dāna formidat. Idē. Magna eſt ſecuritas cordis nil ꝯcupiſcere ſeclaris. Nā ſi ad terrena ꝯcupiſcēda cor ihiat: ſecurꝫ trāqllūqȝ eē nullaten⁹ pōt: q: aut nō habitat ꝯcupiſcit vt hēat. aut hita metuit ne amittat. Idē. Multos ſepe vidim⁹ vitā qdē ſcāē ꝯuerſatōis appetē: ſed ne hāc aſſeq valeāt timō irruētes caſus: mō futura aduerſa formidare. q icerta mala dū q̄ſi cauti ꝯſpiciūt: in pctōꝝ ſuorꝫ vincul' icauti retinent. Idē in paſto. Plerūqȝ vtilius apud puſillanimes pficim⁹: ſi ꝛ eorꝫ bn̄ geſta memoram⁹. Idē. Ignorat mēs gr̄aȝ libertatȝ quā ligat ſeruit⁹ timoris. Augu. de li. ar. Nulla re fruit aia cū libertate: niſi qua fruit cū ſecuritate. Nemo aūt ſecur⁹ ē in his bonis q pōt inuit⁹ amittē. Joh. chryſ. de ꝯpūc. Multa ihoneſta ꝛ idigna cōmittē nō paupertas: ſȝ puſillanimitas facit. Joh. chry. ſuper mat. Facile deuiat a iuſticia qui in cauſis non deū: ſed hominem formidat. hic peccandi differt facultatem. ſed non aufert volūtatem. Iſido. de ſum. bo. Multi cupiunt conuolare ad gr̄aȝ dei: ſȝ timēt carere oblectamētȝ mundi. puocat qdē eos amor chriſti ſed reuocat eos cupiditas ſecli. Idē. Qui metu ptātis ṽitatē occultat: eiuſdē veritatis iracūdiā ſibi celit⁹ prouocat. q: plus ptimeſcit hoiem q̄ȝ diuinā metuat indignationem. Idē. Multi ſacerdotes. ē. ti. ſ. de ſacerdotib⁹ malis. Caſſiod. ſup illud p̄s. Illic trepidauerūt timore. Sic cautela eſt oportune timē. ita ignauia eſt inepte trepidare. Ber. in epi. Queſo te qḋ memoriale virtutis: que laus diſcipline: q ſcie profect⁹ vł artȝ fruct⁹ trepidare timore vbi non eſt timor: ꝛ timorē domini derelinq̄re: q̄ȝ ſalubri⁹ diceres. dūm ieſum chriſtū ꝛ hunc crucifixū: quam vtiqȝ

ſcientiam haud facile:niſi q mundo crucifixꝰ eſt appꝛehēdit. Idē. Sicut ſctis ⁊ electis tribulatio operat patiētiā:patiā pbatōe3 pbatio ſpem:ſpes aūt nō cōfundit. ſic dānandis ⁊ repꝛobis tribulatio parit ecōtrario puſillanimitatem. puſillanimitas perturbationem:perturbatio deſpatione:⁊ illa interimit.

Ide3 de ɔtēp. Uocat magni ɔſilij angelus:qd opꝰ eſt vt aliena ɔſilia ꝑſtoleris. qs enī fidelioꝛ:qs ve ſapiētioꝛ illo. ſeduc me dñe ⁊ ſeducar:fortioꝛ eſto ⁊ inualeſce. Idem. O ſi cognouiſſetis miſeri ⁊ vos:ſi non mutatis non effugitis [illegible] ná malū impunitū eē non pōt:qꝛ nō punit hic ꝑpria volūtate punietur alibi ſine fine. Miſera ſane ⁊ extreme plena demētie cōmutatio:humanū declinare laboꝛē. ⁊ paratum diabolo ſtridoꝛē eligē ſempiternū. Idē. Uidemꝰ paupēs aliquos ē.li.ij. de btitudine. Sen. in epi. Plā ſūt q nos terrēt qꝫ q pꝛemunt. ⁊ ſepiꝰ opinione qꝫ re laboꝛamꝰ. Idē. Expaueſcimꝰ dubia pꝛo certis:nō ſeruamꝰ modū rez. ſtatim in timoꝛē venit ſcrupulus. Idem. Delicati timent moꝛte:cui vitam ſuam fecere ſimilem.

Idem. Quecūqꝫ ex illis felicibus elegeris multa trahentibus:multa poꝛtantibus:videbis illū comiti oneriqꝫ timentem.

¶ De doloꝛe.

Caplm. xliij.

Grego. in moꝛ. Sepe grauitatē cordis qſi ſubiuncta ex latē triſticia ſequit:atqꝫ omne opꝰ qd mēs bona interioꝛe inchoat hoc velamine meroꝛis obūbrat. Idē. Fructū non habēt lamēta que ſtudēt cū gemitu deſiderare ꝑitura. Idem. Unde ille luce qui ꝑtātē ſuſcipit:inde puerſus q̄ſqꝫ q coꝛrigi metuit tenebꝛeſcit. Joh. chꝛyſ. ſuper mat. Aīal inuidia vulneratū non ſolū cauſa idonea:ſed etiam leuis occaſio excitat in doloꝛem. Bern. in epi. Non plane bonꝰ [illegible] ſi letari [illegible] ſe [illegible] vidēat:ne q enī non gaudē ⁊ non [illegible] eſt a ploꝛo. Idem in ſer. [illegible] in ſe eſt [illegible] cū a qua [illegible] catꝰ ē:q̄ſqꝫ in eiꝰ ſeruitio in triſticia ꝑmanet ⁊ rancoꝛe:ea dico triſticia q ſm ſeculū eſt:⁊ moꝛtē opaꝛ. Sen. i epi. Quedā nos magis toꝛqnt qꝫ debēt. qdā añ toꝛqnt qꝫ debent. qdam toꝛqnt cū oīno non debēt. ſic aut augemus doloꝛē:aut ꝑoccupamus:aut fingimꝰ.

¶ De confidentia.

Caplm xliiij.

Grego. in moꝛ. Quaſi in aqs defluentibꝰ fundamētū ponē ē i rebꝰ labētibꝰ ſpei fiduciam velle ſolidare. Aug. de ſingula. cleri. Aduerſa ē ɔfidentia q i [illegible] ⁊ iudica ſpes eſt q inter fomenta peccati ſaluari ſe ſperat. Iſi. de ſum. bo. Qui male agere non deſiſtūt:vana ſpe indulgētiā de dei pietate reqrūt. quam qdem recte reqrerēt:ſi ab actiōe ꝑua ceſſarēt. Idē. Qui h de bono laudē appetit:ſpem perdit:⁊ gliā mercedis in futuro nō recipit. Bern. ſup qui habitat. Sūt qui ſperant in dño:ſ3 fruſtra. qꝛ ſic de miſericoꝛdia eiꝰ ſibiipſis blandiunt: vt a petis non emēdent. vana eſt oīno ſpes iſta:⁊ hec cōfundit:eo q charitas deſit. Ide3 in ſer. Eſt infidelis fiducia:ſoliꝰ vtiqꝫ maledictōis capax:cū videlicet in ſpe peccamꝰ. Sen. in epi. Uitate q vulgo placēt:que caſus tribuit:ad omne foꝛtuitū bonū ſuſpicioſi. pauidiqꝫ ſubſiſtite. nam fera ⁊ piſcis ſpe aliqua oblectante decipitur.

¶ De leticia.

Caplm xlv.

Grego. in moꝛa. A vitaꝫ pabulo ieiuni ſūt q in hac pegrinatiōis iopia letant. Idē. Quiſquis in ſe gaudē appetit. eoipſo iā i luctu ē quo a vā leticia receſſit. Idē. Sepe ſe bono opi leticia imoderata ſubiūgit. cūqꝫ plus mētē qꝫ decet hilareſcē exigit:ab actione bona oē pōdus gūitatis repellit. Idē. [illegible] eſt leticia ſanctaꝫ. Idē in eme. [illegible] ē [illegible] tempeſtas ita eſt agenda leticia vt nunqꝫ amaritudo ſequentis iudicij recedat a memoria. Idem. [illegible] gaudere [illegible]

ſeculo: ⁊ illic regnare cū dn̄o. Aug. de cō
feſ. Volētes gaudē extrinſecus facile euane-
ſcūt. ⁊ offundunt in ea q̄ vident ⁊ tpalia ſūt:
⁊ imagines eoꝝ famelica cogitatōe lambūt:
⁊ dñ fatigent iedia ⁊ dicāt: qs oñdet nobis
bona. Idē. Quare ambularemꝰ. Supra
de ꝯtinētia auditꝰ li. ij. Idē in ſer. Freque
ter ridēs eger plorat a ſanis. Idē. Vt qd
[illegible] Idē ſup lu.
[illegible]
[illegible]
Idem. En agon inſtat nobis difficilis: ⁊
ad inuiſibiles nobis virtutes colluctatio in-
ſtat: ad ſpūalia neqcie eſt pliū, ad pncipatꝰ ⁊
poteſtates eſt bellū: ⁊ admirabile eſt ſtudētes
⁊ vigilātes ⁊ erectos poſſe ſiluestrē illū exer
citū ſuſtinē. ſi ergo riſerimꝰ ⁊ luſerimꝰ ⁊ deſi
des fuerimꝰ ante certamē a ꝓpria cademus
pigricia. Baſiliꝰ in regula. Iocꝰ remiſſaꝫ
efficit aīam ⁊ negligētē erga dei pcepta. nec
delicta ſua pōt ad memoriā reuocare: ſꝫ obli
uiſcēs ea nō ſe inſtigat ad pniāꝫ. ⁊ ita paula-
tim oibꝰ bonis priuat. Bern. de. xij. gra.
Incepte letū aut raro aut nunq̄ꝫ gementē au
dies. lachrymātē videbis: paucos ſi attendas.
aut ſui oblitū a culpis inſignis ſcurrilitas: in
frōte hilaritas: vanitas apparet in inceſſu: p
nus ad iocū: facilis ac ꝓmptꝰ in riſu. Idē
in epi. Eia letare iuuenis in adoleſcētia tua:
vt decedēte pariter cū etate tpali leticia: ſuc-
cedat q̄ te abſorbeat eterna triſticia. Ideꝫ.
Patrie eſt nō exilij freq̄ntia gaudioꝝ ⁊ nu-
meroſitas feſtiuitatū: ciues decet: nō exules.
Sen. in epl'a. Hec qbꝰ delectat vulgꝰ te
nuē hnt ac pfuſoriā voluptatē. ⁊ q̄dcunqꝫ in
uenticiū gaudiū eſt fundamento caret.

¶ De vita. Caplm xlvi.

Grego. in mora. Hoc ipſuꝫ nr̄m vi-
uere quotidie a vita trāſire eſt. q: dn̄
īfantia ad puericiā: puericia ad ado
leſcentiā: adoleſcentia ad iuuētutē: iuuentꝰ ad
ſenectutē: ſenectus trāſit ad morē in curſu vi
te p̄ntis: ipſis ſuis augmētis ad detrimēta im
pellit. Idē: Carnales mentes idcirco pre
ſentia diligūt: q: vita carnis q̄ꝫ fugitiua ſit mi
nime ppendunt. Nā ſi velocitatē trāſitꝰ eius
aſpicerēt: hāc etiā pſperātē minime amarēt.
Idē. Hi vitā carnis quaſi pmanentē dili
gunt: qui q̄nta ſit vite ſeq̄ntis eternitas non
intendūt. dūqꝫ ſoliditatē pennitatis nō ꝯſide
rāt: exiliū patriā: tenebras lumē: curſū ſtatōꝫ
putāt. Idē in regiſ. Vita nr̄a nauigāti ſimis
ē. is nāqꝫ q nauigat: ſtet: ſedeat: iaceat: vadit:
q: impulſu nauis ducit. Ita ē ⁊ nos ſumus.
q: ſiue vigilātes: ſiue dormientes: ſiue iacen-
tes: ſiue ambulātes: ſiue volētes ſiue nolētes
p momēta tpm quotidie ad finem ducimur.
Aug. de xbis do. Scio ego. Supra. c. de
dilatōe. Idē ſup p̄s. Ois malus aut iō vi
uit vt corrigat: aut ideo viuit vt p illū bonus
exerceat. Idē de xbis do. Nō ſunt mali
dies quos agimꝰ in corruptela huiꝰ carnis
inter tātas difficultates: vbi falſa voluptas:
nulla gaudij ſecuritas. timor torq̄ns: cupidi-
tas auida. triſticia arida. Ecce q̄ꝫ mali dies: ⁊
tn̄ rogāt deū hoīes vt diu viuāt. Quid ē āt
diu viuē niſi diu torq̄ri. Idē. Dicimꝰ pa-
nem. Supra li. ij. de orōne accepta. Sen.
in epl'a. Nemo q̄ꝫ bn̄ viuat: ſꝫ q̄ꝫdiu curat:
cū oibꝰ poſſit cōtingē vt bn̄ viuant. vt diu
nulli. Idē. Nō viuē bonū ē: ſꝫ bn̄ viuere.
itaqꝫ ſapiens viuit quantum debet: non quā
tum poteſt: videbit vbi victurus ſit ⁊c. In-
fra li. iiij. c. de ſapientia.

¶ De miſeria.

Caplm xlvij.

Grego. in mor. Faſtidio nr̄o tabeſci
mus: ⁊ lōgo iedie peſte fatigamur.
⁊ q: guſtat intꝰ nolumꝰ paratā dul-
cedinē: amamus foras miſeri famē noſtram.
Idē in mor. O miſeri q affectātes laudes
hoīꝫ in ſemetipſis diſſipāt fructꝰ laboꝝ: dū
qꝫ ſe oñdere alienis oculis appetūt a dāant
qd agūt. Idē. Quid ē niſi hūane vite mi
ſeria eſt: q amiſſa celeſti patria repulſus hō
delectat exilio: grauat curis: ⁊ tn̄ cogitare diſ
ſimulat q̄ꝫ graue ſit: q: multa cogitant. Idē
ſup ezech. Neceſſe ē vt peccātes tūc quoqꝫ

ꝯſideremus ampliꝰ miſeros quos eos cōſpi-
cimus in culpa ſua ſine flagello derelictos.
Augꝰ de libe.arbi. Quid tā opus hōis
miſericordia ꝙ̄ miſer. ⁊ quid tā indignū mi
ſericordia ꝙ̄ ſuperbus miſer. Idē de tri.
Magna hoīs miſeria eſt cū illo nō eſſe ſine
quo nō poteſt eſſe. Idē de ciui.dei. Qui
pueſe amat cuiuſlibet nature bonū etiam ſi
adipiſcat̄: ipſe fit in bono malus: ⁊ miſer me
liore priuatus. Iſid. Mundi amatores.
Supra de occupatione. Hiero. Miſerie
delicijs. Supra de voluptate. Ambro.de
fide reſur. Quid nobis miſerius qui tanꝙ̄
ſpoliati ⁊ nudi ꝓijcimur in hanc vitā. corpe
fragiles: corde lubrico: imbecillo aīo: anxij ad
ſollicitudines. deſidioſi ad labores. proni ad
voluptates. Auctor de ſpū ⁊ aīa. Iugi me
ditatione aīm nr̄m exerceamus: ⁊ ꝯſidere-
mus miſerias ⁊ neceſſitates nr̄as. labores et
dolores. lugētes enim in hanc vitam intraui
mus: cū labore viuimus: cū dolore ⁊ timore
exituri ſumus. Bern̄. de libe.arbi. Nulla
verior miſeria ꝙ̄ falſa leticia. Idē. Quot
quot de gimꝰ. Supra li.i.c.de hoīe. Idem
Quamus vt dei. Supra lib.ij.de tentatione.
Sene.in epi. Si cui ſua non videnꝫ am-
pliſſima: licet totius mundi dn̄s ſit: tn̄ miſer
eſt. Idē. Quid eo miſerius cui bn̄ficia ex
ciderunt: herent iniurie. Ioh. Chry. ſuper
math. O miſerrimus mūdus: ⁊ miſerrimi
q̄ eū ſequunt̄. ſp hoīes mūdialia opa excluſe
runt a vita. Multa in.c.de renūciatōe.li.iiij.

¶ De morte.

Capitulum. xlviij.

g Rego.in omē. Horā vltimā dn̄s
noſter idcirco nobis voluit eē inco-
gnitā. vt ſp poſſit eē ſuſpecta: vt dū
illā preuidere nō poſſumus: ad illā ſine iter-
miſſione ꝑparemur. Idē in mora. Nil ſic
ad edomandū deſideriorū carnaliū appetitū
valet: ꝙ̄ vt vnuſqſqꝫ h̄ qđ viuū diligit mor-
tuū penſet. Idē. Malicia remanentium.
Supra de malicia. Idem ſup ezech. Eſſe
nobis ꝯditor noſter. diē mortis nr̄e incogni-
tum voluit: vt dū ſp ignorat̄: ſp eſſe ꝓximus
credat̄: ⁊ tanto quiſqꝫ ſit feruentior in opati
one: quanto ⁊ incertus eſt de vocatōe. Am
bro.de fide reſurrectionis. Una eſt mors ſpi
ritalis: alia naturalis: tertia penalis. Augꝰ
de.ver.dn̄i. Agnoſcat ſe hō mortalē vt fran
gat elationē. cetera nr̄a ⁊ bona ⁊ mala incer
ta ſunt ſola mors certa eſt. Idē ſuper ioh.
Inter ſpem ⁊ deſpatōem fluctuat aīa. quid ḡ
egit deus cū piclitātibus vtroqꝫ morbo. ꝓ
pter illos qui deſpatōe piclitant̄ ꝓpoſuit in-
dulgentie portū. ꝓpter illos qui ſpe piclitant̄
fecit diē mortis incertū. Bern̄. in medita.
Certū eſt ꝙ morieris: ⁊ incertum eſt: qn̄ aut
quō: aut vbi: qm̄ vbiqꝫ te mors expectat. tu
quoqꝫ ſi ſapiens fueris vbiqꝫ eā expectabis.
Idem in epi. O ꝙ̄ beati mortui q̄ in dn̄o
moriūtur: audientes a ſpū vt requieſcant iā
a laboribus ſuis: non hoc ſolū. aūt: ſꝫ ſuccedit
iocunditas de nouitate: de eternitate ſecuri-
tas. Idem. Bona mors iuſti propter re-
quiem: melior propter nouitatē: optima ꝑpt̄
ſecuritatē. E cōtra mors peccatorū peſſima: ⁊
audi vnde peſſima: mala: ſiquidē in amiſſio
ne mundi peior: in ſeparatōe carnis. peſſima
in vermis igniſqꝫ duplici ꝯtritione. Idē.
In hac vita q̄ꝫdiu durat: ꝯpa tibi illam que
ſemp durat. dū viuis in carne morere mūdo
vt poſt mortē deo viuere incipias. qđ enim
ſi ꝯciderit mors ſaccū corpis tui. dū te ſubin
de circumdet leticia. o ꝙ̄ beati mortui qui in
dn̄o moriuntur. Idē in ſer. Quid in rebꝰ
humanis certius morte. qđ hora mortis in-
certius inuenit̄: nō miſereat̄ inopiā: nō reue
ret̄ diuitias: nō generi cuiuſlibet. nō moribꝰ:
nō ipſi deniqꝫ parcit etati. vbiqꝫ ſenibus eſt
in ianuis: iuuenibus in inſidijs. Intel. iob
xxxviij. Non debet extolli in his que agit q̄
neſcit quō hīc venit: vel quādo ⁊ quō exibit
Sene.in epiſtola. Iunior es: nō refert: nō
dinumerant̄ anni: incertum eſt quo te loco
mors expectat. itaqꝫ tu illā omni loco expe-
cta. Idem. Percepis ſapientiā ſi quis tā
ſecurus moritur ꝙ̄ naſcitur: nunc vero tre-

pidantis cũ periculũ acceſſerit. nõ animus
nobis: nõ color conſtat: lachryme nihil pro
future cadunt. quid eſt turpius q̃z in ipſo li-
mine ſecuritatis eſſe ſollicitum. cauſa autem
hec eſt q: inanes oĩm bonoꝝ ſumus.

¶ De iudicio.

Capitulum xlix.

g Rego. in regiſ. Ecce mora non erit
⁊ ardente celo: ardente terra: corru
ſcantibus elementis: cũ angelis ⁊ ar
changelis: cũ thronis ⁊ dominationibus: cũ
principatibus ⁊ poteſtatibus tremendus iu
dex apparebit. Idem ſup Ezech. Que
mens erit hois eterni iudicii ſententiã non
formidantis: ibi enim tũc ſimul cuncta pecca
ta ante oculos redeunt. ibi omnia que cũ de
lectatione acta ſunt ad memoriã cum pauore
reuocantur. Idem. Redemptor humani
generis cum iudex apparuerit: ⁊ ſpecioſus
iuſtis: ⁊ terribilis erit iniuſtis: quem enim
manſuetum aſpicient electi: hunc eundẽ pa
uendum atq; terribilẽ conſpicient reprobi.
Idem in mora. Iſte poſtmodũ cum deo
iudex veniet: qui hic ei modo in prece fami
liaris extiterit. Idẽ. Quiſquis ſtimulo di
uini amoris excitatus hic poſſeſſa reliquerit
in iudicio procul dubio culmen iudiciarie po
teſtatis obtinebit. Idem. Tunc cum deo
iudices veniunt: qui nunc pro deo iniuſte iu
dicantur. Auguſtinus in epl'a. Cũ vene
rit dñs: ⁊ illuminauerit abſcondita tenebra
rum. ⁊ manifeſtauerit cogitationes cordis:
tunc nihil latebit proximum in proximo: nec erit
quod ſuis quiſq; aperiat: ⁊ abſcondat alie
nis. Idem de ciui. dei. In illo iudicio vel
circa illud iudicium has res didicimus eſſe
venturas: heliam theſbitem: fidem iudeorũ:
antichriſtũ pſecuturũ. chriſtũ iudicaturũ. m.
mortuoꝝ reſurrectionem: bonoꝝ maloꝝq;
diſcretionem: mundi conflagrationem eiuſ
demq; renouationẽ. Idem de cathe. ru.
Iubent ſerui chriſtiani ⁊ boni fideles domi
nis ſuis tẽporalibus equanimiter fideliterq;
ſeruire. quos iudicaturi ſunt ſi vſq; in finem
iniquos inuenerint: aut cum quibus equali
ter regnaturi ſunt. ſi ⁊ illi ad verum deũ cõ
uerſi fuerint. Hiero. in ori. ſuper iohel.
ii: Horrorem diei iudicii: ⁊ tormenta penu
rium: ne ſol quidem ⁊ luna aſtraq; cetera po
terunt intueri: ſed retrahent fulgorem ſuum.
⁊ ſeueritatem iudicantis reddentis vnicuiq;
ſcḋm opus ſuum in caput ſuum aſpicere non
audebunt. Non quo clementiora ſunt dei iu
dicia: ſed quo omnis creatura in tormentis
aliorum de ſuo iudicio pertimeſcat. Idẽ.
Etiam qui ſancti ſunt preſentiam dei abſq;
formidine non videbũt. Iohãnes Chry.
ſuper matth. In illo die nihil eſt qḋ reſpon
deamus: vbi celum ⁊ terra: aqua ſol ⁊ luna:
dies ⁊ noctes ⁊ totus mundus ſtabit aduer
ſum nos in teſtimonium peccatorum noſtro
rum. ⁊ ſi omnia taceant: tamen ipſe cogitatio
nes noſtre. ⁊ ipſa opera ſpecialiter ſtabũt an
te oculos noſtros: accuſantes nos ante deũ:
dicente apoſtolo: cogitationibus inuicẽ accu
ſantibus ⁊c̃. Ambro. ſup Lu. Ve mihi ẽ
ſi non peccata mea defleuero. ve mihi eſt ſi
non media nocte ſurrexero ad ↄfitendũ tibi
dñe. ve mihi ſi dolum proximo meo fecero.
ve mihi ſi non locutus fuero veritatem. ad
radicem ſecuris poſita eſt: faciat fructũ qui
poteſt gratie qui debet pñie. adeſt dñs q fru
ctum requirat: fecundos viuificet: ſteriles ↄ
prehẽdat. Iſidorus de ſũmo bono. Due
ſunt differentie vel ordines hominum in iu
dicio. hoc eſt electorum ⁊ reproborum: qui
tamen diuiduntur in quattuor. Perfectorũ
ordo vnus eſt qui cũ domino iudicat: ⁊ ali⁹
qui iudicatur: vtriq; tamen cum chriſto re
gnabunt. Similiter ordo reproborum partit
in duobus: eorum hi qui intra eccleſiam ſunt
mali iudicandi ſunt ⁊ dãnandi. qui vero ex
tra eccleſiam inueniendi ſunt non ſunt iudi
candi: ſed tantum damnandi. Bern. de
contemp. Non vnius ciuitatis aut populi:
aut regionis vnius: ſed vniuerſitatis iudi
ces habent preſidere cum chriſto: non ſolum
homines: ſed etiam ipſos angelos iudicabũt.

qui parentem ad modicum vaporem pſentis glorie dedignantes ⁊ exufflãtes imperiũ chriſti vniuerſis prepoſuerunt titulis dignitatum. Nolite timere puſillus grex: quoniã complacuit patri dare vobis regnũ. Idẽ in epiſtola. Veniet veniet dies iudicij: vbi ⁊ plus valebunt pura corda q̃ȝ aſtuta verba: conſcientia bona q̃ȝ marſupia plena. quãdo quidem iudex ille nec falletur verbis nec flectetur donis. Idem ſuper cantica. Quid in babilone tutum ſi hieruſalem manet ſeruitium. Idem de. xij. gradibus. Cognoſcetur recte dominus iuſticiam faciens: qui nunc ignoratur miſericordiã querens. Idẽ in ſermo. Audi ſtabunt ante tribunal chriſti: vt audiant vocem iudicij: qui ad vocem conſilij obturauerunt aures ſuas. Quid enĩ loquitur deus. agite penitentiam inquit. Multi tamen diſſimulant: multi continent aures ſuas: ⁊ dicunt. durus eſt hic ſermo. Non ſic impij: non ſic. cum intonuerit ſermo durus ⁊ verbum aſperum. Ite maledicti in ignem eternum. Anſ. in lib. meditationũ. O lignum aridum ⁊ inutile: eternis ignibus dignum. quid reſpondebis in illa die cũ exigetur a te vſq; ad ictum oculi omne tempus viuendi tibi impenſum qualiter fuerit a te expenſum. tunc quippe condemnabitur: quicquid fuerit inuentum in te operis vel ocij ſermonis ⁊ ſilentij: vſq; ad minimam cogitationem etiam qua vixiſti ſi non fuerit ad voluntatem dei directum. Idem. O anguſtia: hinc erunt accuſantia peccata: inde terrens iuſticia: ſubtus patẽs horridum chaos inferni deſuper iratus iudex: intus vrens conſcientia: foris ardens mundus: eſi iuſtus vix ſaluabitur: peccator ſic depreſſus in quam partem ſe premet conſtrictus: vbi latebo. vbi apparebo. latere erit impoſſibile: apparere intolerabile. Idem. Dico ire dies illa ⁊c. Quid dormitas anima tepida ⁊ digna euomi. qui non expergiſcitur: q̃ non tremit ad tantum tonitruũ: non dormit: ſed mortuus eſt.

De damnatione.

Capitulum .I.

Grego. in mora. Fit miſeris mors ſine morte. finis ſine fine: defectus ſine defectu: q2 ⁊ mors viuit ⁊ finis ſemper incipit: ⁊ deficere defectus neſcit. mors perimit ⁊ non extinguit: dolor cruciat: ſȝ nullatenus pauorem fugat flãma comburit: ſed nequaq̃ȝ tenebras diſcutit. Idem. In inferno ignis non lucet ad conſolationem. ⁊ tñ vt magis torqueat ad aliquid lucet. nã ſequaces ſuos ſecũ in tormẽto reprobi flãma illuſtrante viſuri ſunt: quoꝝ amore deliq̃rũt. quatenus qui coꝝ vitã carnaliter contra precepta conditoris amarũt: ipſoꝝ quoq; interitus eos in augmentum ſue dãnationis affligat. Idem. Sicut in domo patris manſiones multe ſunt pro diuerſitate virtutis. ſic damnatos diuerſo ſupplicio gehenne ignibus ſubijcit diſparilitas criminis. Idẽ i ome. Ut peccatores in ſupplicio amplius puniantur: et eorum vident gloriam quos contẽpſerũt. ⁊ de illorũ etiam pena torquẽtur quos inutiliter amauerunt. Hiero. in ori. ſuper Iſa. In conſumatione mundi preteritaꝝ deliciarũ recordatio erit materia cruciatum. Auguſtinus in ſer. Quare in inferno mors q̃ritur ⁊ nõ inuenitur. qui quibus in hoc ſeculo vita offert ⁊ noluerunt accipere: in inferno q̃rent mortẽ ⁊ nõ poterũt inuenire. Idẽ in enchy. Mitiſſima ſane oĩm pena erit eoꝝ qui pter peccatũ quod originale traxerunt nullum inſuper addiderunt: ⁊ in ceteris qui addiderũt tanto ibi quiſq; tolerabiliorẽ habebit damnationem: quanto hic minorẽ habuit iniquitatem. Idem de ciuit. dei. Sicut nullum gaudium reꝝ tpalium ex aliqua parte ſimile poteſt inueniri gaudio vite eterne qua ſancti accepturi ſunt: ita nullus cruciatus penarum temporaliũ poteſt ſempiternis iniquorum cruciatibus cõparari. Idẽ de natura boni. Peccantes in ſupplicijs ordinantur. quia ordinatio coꝝ nature nõ competit. ideo pena eſt. ſed q2 culpe competit: ideo iuſticia

eſt. Idem. Melius ordinatur natura vt iuſte doleat in ſupplicio: q̄ vt impune gaudeat in peccato. Johan. Chryſo. in ſermo. Excludi a bonis eternis ⁊ alienum effici ab his que preparata ſunt ſanctis: tantum generat cruciatum: tantum dolorem: vt etſi nulla extrinſecus pena torqueret: hec ſola ſufficeret. Idem non putemus q̄ ſuppliciorum nimietas ipſa dabit finem dolorum: ſed peccata quidem penas accedent. incorruptio vero anime ⁊ corporis nullum ſupplicijs terminū dabit. Iſido. in ſyno. Intēde animo quaſcunq; ſeculi penas: quoſcunq; tormentorum dolores: quaſcunq; dolorum acerbitates. compara hoc totum gehenne: ⁊ leue eſt omne quod pateris. Fulgentius in epiſtola. Principalia ſunt duo tormenta in inferno. ibi frigus intolerabile: ⁊ calor ignis inextinguibilis. Unde in euangelio legitur. illic erit fletus ⁊ ſtridor dentiū. fletus nāq; in liquefactione oculorum de calore naſcitur. ſtridor vero dentiū de frigore oritur. Bern. in epiſtola. Ob hoc procul dubio inflexibilis ⁊ obſtinate mentis punitur eternaliter malū: licet temporaliter perpetratū: q2 quod breue fuit tēpore vel opere longū eſſe conſtat in pertinaci voluntate. Idē in ſer. Singulis exceſſib9 ſingulis ⁊ mēbris que arma fuerant iniquitatis ſua debetur pena pro qualitate vel q̄titate cōmiſſi. In quo autem membro creator amplius offendit peccator: grauius torquebitur. Anſ. de ſilitu. Partes miſerie ſūt: turpitudo: ponderoſitas: imbecillitas: ſeruitus: infirmitas: anxietas: vite breuitas: inſipientia: diſcordia: dedecus: impotentia: timor ⁊ triſticia. Auctor de ſpiritu ⁊ anima. Quedam anime in eiſdem locis in quibus culpas cōmiſerunt puniūtur. quedam vero abditis receptaculis vſq; ad vltimam reſurrectiōem continentur. ſicut vnaqueq; digna eſt requie ⁊ miſeria.

Finit liber tertius de periculoſis.

¶ Capitula quarti libri.

De voluntate i.
De tranquillitate ij.
De taciturnitate iij.
De exercitio iiij. De inocētia v.
De excuſatione vi.
De diſcuſſione vij.
De mortificatione viij.
De diſciplina ix.
De cruce ſpirituali x.
De certamine xi. De hūilitate xij.
De ſimplicitate xiij.
De verecundia xiiij.
De amicicia xv. De pcordia xvi.
De renunciatione xvij.
De ſolitudine xviij.
De religione xix.
De ſufficientia xx.
De cōmunitate xxi.
De ſocietate xxij. De bonitate xxiij.
De deſiderio xxiiij.
De ſeruore xxv.
De meditatione xxvi.
De aſcenſione ſpūali xxvij.
De contemplatione xxviij.
De guſtu xxix. De pſolatōe xxx.
De regratiatione xxxi.
De lectione xxxij.
De ſapientia xxxiij.
De doctrina xxxiiij.
De dignitate xxxv. De zelo xxxvi.
De ſolicitudine xxxvij.
De correptione xxxviij.
De equitate xxxix.
De quatuor affectionibus xl.
De timore xli. De dolore xlij.
De confidentia xliij.
De leticia xliiij.
De pnctione xlv.
De exemplo xlvi.
De fama xlvij.
De aduerſitate xlviij.
De martyrio xlix.
De gloria l.

¶ Incipit liber quartus de gratioſis.

¶ De voluntate.

Capitulum primū.

Grego. in omel. Ante dei oculos nunq̄ eſt vacua manus a munere ſi fuerit B arca cordis repleta bona volūtate. Hiero. ī epi. Certe xp̄o ꝓ animi volūtate oīa in acceptū refert nemo apoſtolis paupior fuit: ⁊ nemo tm̄ ꝓ dño dereliquit. Aug. de vā religiōe. Tales ſuos ſuos meliores eſſe deus iudicauit: ſi ei ſuirēt liberaliter: qḋ nullo mō fieri poſſet ſi nō voluntarie ſed neceſſitate ſeruirent. Idē de ſpū ⁊ lr̄a. Nemo hʒ in poteſtate qḋ ei veniat i mentē. ſʒ ꝯſentire vel diſſentire ꝓprie volūtatis eſt. Idē ꝯ. v. hereſes. Ad ꝯpellēdū nō poteſt eē moleſtus exactor: cū ad reddendū deuotus eſt debitor. Idē Nemo aliquid. Supra libro. ij. de charitate. Idē de eccleſiaſ. dog. Nullus ſcūs ⁊ iuſtus caret pctō: nec tm̄ ex hoc deſiuit eē iuſt⁹ vel ſanctus: cū affectu teneat ſctītatē. Idē de viduitate. Noſtrū eſt velle: ſed voluntas ipſa ⁊ admonet vt ſurgat: ⁊ ſanat vt valeat ⁊ dilatatur vt capiat: ⁊ impletur vt habeat. Idē de ſol. Quanto auget ſpes vidende illius cui vehemēter eſtuo pulcritudinis: tanto ad illā totus amor volūtaſq; conuertitur. Idē de agōe chriſtiano. Ois creatura velit nolit: uni deo ⁊ dño ſuo ſubiecta eſt. ſed hoc admonemur vt tota voluntate ſeruiam⁹ dño deo nr̄o: quī iuſtus liberalit̄ ſeruit. iniuſt⁹ aūt ꝯpeditus ſeruit. Joh. cry. ſup Matth. Volūtates bone ſic ſuaues ſunt apud deū: quēadmodum apud hoies odoriferi flores. Idē. Sicut perit opus ſine volūtate non facit: ita ⁊ iuſticia ex opere nō ꝯſumatur niſi ⁊ volūtas affuerit. Idē. Illa eſt glorioſa. Supra li. ij. de ꝯtinētia tactus. Idē. Debet volūtas. ꝯ. li. ij. de grā. Bern. de libe. ar. Ordinaria eſt oīmoda ꝯuerſio volūtatis ad deū. ⁊ ex tota ſe volūtaria. deuotaq; ſubiectio. Idē in epi. Regnū dei intra nos ē. Quid hoc regnū. ſana ⁊ libera volūtas hominis: ita ſe ꝯformans volūtati dei vt nihil velit qḋ ſciat ei diſplicere: nihil nolit qḋ ſciat ei placere. Anſ. de ſilītu. Voluntas bona eſt que dei voluntati ſubiecta eſt: qn̄ id vult qḋ deus vult illam velle debere. ⁊ iuſta ſiue recta dicitur qn̄ id qḋ deus vult illā velle debere amplectit̄. Idē. Non ſemp velle debemus qḋ deus vult: ſed hoc velle debem⁹ qḋ deus vult nos velle debere.

¶ De tranquillitate.

Capitulum ij.

Grego. in regi. Nullius vos ibī lingua implicet: vbi ꝯſcientia nō B accuſat. quē enim ꝯſcīa defendit: ⁊ inter accuſatores liber eſt: ⁊ liber vel ſine accuſatione eſſe nō pōt: ſi ſola que interius addicit ꝯſciētia accuſat. Idē in mora. Prior ꝯſciētie grande ſibi ꝯferri premiū credūt: cū de qbuſdā modo ſuis illicitis actionibus arguunt̄. preponūt enim ante oculos cordis: q2 diſtrictū dei iudiciū tanto verius tunc ſuper eos mitigabit̄: quanto nūc acrius hoīe arguente puenit̄. Aug. de cathe. ru. Tu q verā requiē que poſt hāc vitā chriſtianis ꝓmittitur qris. etiā hic eā inter amariſſimas vite huius moleſtias ſuauē guſtabis: ſi eius q eā ꝓmiſit ꝓcepta dilexeris. cito eniʒ ſenties dulciores eſſe fructus iuſticie q̄ʒ iniqtatis. ⁊ verius atq; iocūdius gaudebis de bona ꝯſcīa inter moleſtias. q̄ʒ de mala inter delicias. Idē ſup gene. ad lr̄am. Etiā in ipſo hoīe leticia quedā bone ꝯſcīe paradiſus eſt. Vn̄ et eccleſia in ſctīs ꝓ̄anter. ⁊ pie ⁊ iuſte viuētib⁹ paradiſus recte dicit̄: pollens affluentia gratiarum caſtiſq; delicijs. Ambro. Bn̄ ſibi ꝯſcius. ꝯ. li. ij. de ꝯſtātia. Iſi. ꝯ ſum. bo. Sp ꝯſcīa ſerui dei humilis eſſe debet ⁊ triſtis: vt. ſ. per humilitatē nō ſupbiat: ⁊ ꝑ humilē merorem cor ad laſciuiā nō diſſoluat. Bern. ſuper canti. Sufficit aduerſum os loquētiū iniqua opinio bonorum cū teſtimonio ꝯſcīe. Idem. Omnis gloria ſctōrū intus nō foris eſt: hoc eſt:

nō in flore ſenilitatis in ore vulgi: ſed in oī̄o.
Idē de ꝯſide. Perfecta cuiqꝫ ⁊ abſoluta excuſatio eſt teſtimoniū ꝯſcīe ſue. mihi enī ꝑ minimo ē vt ab illis iudicer qui dicūt bonum malū: ⁊ malū bonū. Idē. Magne diuitie bona ꝯſciā. ⁊ reuera qd ditius in rebus: aut qd dulcius: qd in terra qetius atqꝫ ſecurius. Bona ꝯſciā damna rer̄ nō metuit nō verbor̄ ꝯtumelias: nō corpis cruciat⁹. qppe q̄ ⁊ morte ipſa magis erigit q̄ȝ deijcitur. Idē. Bona bone ꝯſcientie reuireſcūt in laboribus: nō areſcūt: nec in morte euaneſcunt: ſed refloreſcūt letificāt viuentē: moriētem ꝯſolant̄: reficiunt mortuū: nec deficiunt in eternū. Seneca in epi. Sapiens nunq̄ȝ ſine gaudio eſt: gaudiū aūt hoc nō naſcit̄ niſi ex virtutū conſcientia.

De taciturnitate. Capitulum iij.

Grego. in mora. Diſcrete viciſſitudinū penſanda ſunt tpa. ne aut cū reſtringi debet lingua: per verba ſe inutiliter ſoluat: aut cū loqui vtiliter pōt ſemet ipſam pigra reſtringat. Idē. Si ab increpatione idcirco recitemus: q2 ꝯ nos inſurgere veriſoris odia formidamus: nō iam lucra dei q̄rimus: ſed nr̄a. Idē. Proximorum mala. Supra li. ij. de ꝯſenſu. Idē. Quotiens auditores nr̄i nr̄a volūt q̄ſi laudādo cognoſcere: nōt oīt ſua puerſa mutare: oīno taceamus. ne ſi oſtentatōis ſtudio verbū dei loquimur: ⁊ illor̄ culpa que erat eſſe nō deſinat. ⁊ nr̄a que nō erat fiat. Idē i ome. Imitatione dei glorioſius eſt tacēdo iniuriā fugere q̄ȝ reſpondēdo ſupare. Idē ſup ezech. Quaſi qōdam nutrimentū ibi eſt cuſtra ſilentij. ⁊ recte ꝑ exereſcētē quoqꝫ grām ſermonē accipit qui ordinate antea ꝑ hūilitatem tacet. Idē. Sicut mali deū exaſpant q loquunt̄ ⁊ faciūt mala. ita nōnunq̄ȝ boni exaſpant q reticēt bona. Idē in paſto. Qui ꝑximi mala reſpiciūt. ⁊ tn̄ ſilētio linguā pmūt: q̄ſi ꝯſpectis vulneribus vſum medicaminis ſubtrahūt: ⁊ eo mortis auctores fiūt quo mimus quē poterāt curare nolunt. Hiero. in epl̄a. Nūq̄ȝ de mulier̄ ſomniis diſputes. nec quid in cuiuſq̄ȝ domo agit̄: alia domus ꝑ te nouerit. Aug. de mēdacio. Licet vel diſſertori ac diſputatori ac ꝑdicatori rer̄ eternarū. vel narratori atqꝫ ꝓnūciatori rer̄ tpaliū od edificandā religiōem atqꝫ pietatē ptinentiū. occultare in tpe qcqd occultandū videt̄: mētiri aūt nunq̄ȝ. Idē de bap. puu. Ubi de re obſcuriſſima diſputatur: nō adiuuanti bus diuinar̄ ſcripturar̄ certis clariſqꝫ documentis: cohibere ſe debet humana pſumptio: nihil faciens in partē alterā declinādo.
Idē. Magis innocētes. Supra li. iij. de remiſſione. Idē ibidē. Tu vuln⁹. Iſi. in ſyno. Tpe ꝯgruo loqre: tpe ꝯgruo tace: nō loquaris niſi interrogatus fueris. non dicas priuſq̄ȝ audias. Idē. Ab ocioſo ſmōe cōpeſce linguā: caue fabulas ineptas. aniles fabulas nō requiras: inania verba nō garrias.
Idē. Tuis virtutes tuas augere: prodere noli. Idē. Fuge videri qō eſſe meruiſti: qō manifeſtando potes amittere: tacēdo cuſtodi. Ambro. ſup lu. Marior tacēdi ſtus q̄ȝ loquendi. Idē de of. Quāplures vidi loquēdo in pctm incidiſſe: vix quēq̄ȝ tacēdo. ꝯ tacere noſſe q̄ȝ loqui difficili⁹ ē. Idē. Qn̄ nobis aliqs ꝯuiciat̄: laceſſit: ad violentiā ꝓuocat: ad iurgiū vocat: tūc ſilentiū exerceam⁹: tūc muti fieri nō erubeſcam⁹. Ber. de ꝯſide. Utilis ſp cuſtodia oris: que tn̄ affabilitatis grām nō excludat. ergo vbiqꝫ frenāda lingua ꝑcepo: maxime autem in ꝯuiuis.
Idem. Nemo frēe. Infra de corruptōe. Cle. in ii. ep. Nō grā peccauit ieiunius: tacuit qō garrulitas idem frt ſilentiū odeat ⁊ ſimiliter ꝑuerſis curent ſua.

De exercitio. Capitulum iiij.

Grego. in regi. Apud dn̄m nō gradus elegātior. ſed vite melioris actō ꝯprobat̄. Idē. Qui eccleſiaſticis famulant̄ obſequijs: eccleſiaſtica vt poſſibilitas exigit debēt adipiſci ſubſidia. Idem.

Iuſticiā quā mente geritis: oportet corā hoib⁹ luce operum demonſtretis. Idē in mor. Cū opus creſcit premij fiducia pficit. cum vero opus [illegible] ſpes a remuneratione laſſa [illegible]. Idē. Hic in hac vita iuſtorum labor eſt. vt ſemetipſos inueniant: inuenientes flendo atq3 corrigēdo ad meliora pducat. Idem. Sicut malis ſecuritas preſens labor ē. ita bonis preſens labor ppetuā ſecuritatem parit.

Idē. Sancti viri minime exultāt cū cognoſcūt que faciāt. ſz cū faciūt q cognouerūt. etſi intelligēdo cgaudēt muneri largitoris: merentes tñ cōſiderāt debitū operis. Idē ſup Ezech. Actiua vita eſt panē eſurienti tribuere. verbū ſapie neſcientē docere: errantē corrigere: ad humilitatis viā ſupbientē pximū reuocare: infirmantis curā gerere: et cōmiſſis nobis q̃liter ſubſiſtere valeant diſpenſare. Idē. Cōſiderandum nobis eſt opus noſtrū quale ſit. q cogitatio in opere: que intentio in cogitatiōe.

Idē. Quid iam de ſcriptura ſacra didiceris: et quantū pximū tacitus amores: in latitudine boni operis oſtendes. Idem in dial. Opus ex dono eſt: non donū ex opere: oē q ppe opus dona puenīūt: q̃uis ex ſubſequenti opere ipſa etiā dona ſuccreſcūt. Iſi. i ſyno. Precaue ociū: nō diligas ociū: nō ducas vitam in ocio: fatiga corpus laboribus: exerce opis cuiuſlibet ſtudiū. Idē. Grauius libido vrit quē ocioſum inuenerit: cedet autez libido rebus: cedet opi cedet induſtrie et labori. Idē de ſum. bo. Nihil iuuat q iter bonum et malū ſenſu prudentiore diſcernimus: niſi opere: aut male cogitata caueamus aut bona inchoata faciamus. Idē. Dei ſeruum ſine intermiſſiōe legere: orare: et opari oportet: ne forte mentē ocio deditā ſpūs fornicatōnis ſurripiat. cedit enim labori voluptas. animū aūt vacantē cito poccupat. Joh. chryſo. ſup Matth. Qui habēt ſpūm dei nō ſunt contenti ſedere ocioſi. ſed ipſe ſpūs qui eſt in eis vrget eos aliqd bonum apprehendere.

Idem de copunc. Mercedes maior tibi augetur qn nō ſpe mercedis oparis: ſed ſtudio placendi. Aug. in ſer. Noli eſſe piger in ope cuius mercedē deſideras. ſi quē et tuipſe mercenariū conduxiſſes: nō an mercedē numerares q̃ in ope cerneres. Idē de bap. paruu. Propter hoc de paradiſo [illegible] adā q eden habitauit. i. q ſedē deliciarū: vt ſignificaret q in laboribus qui ſunt delicijs q rij erudienda eſt caro pcti. Idē de opere mona. Nullo mō decet vt in ea vita vbi ſenatores fiunt laborioſi: ibi fiant opifices ocioſi. et quo veniūt relictis delicijs qui fuerunt pdiorum dñi: ibi ſint ruſtici delicati. Idez in glo. ſuper. i. Thi. v. Qui ad pedes fratrū inclinatur. in corde vel excitat vel ſi iam inerat confirmatur humilitatis affectus. Idem. Uis deſideriorum. Infra in c. de deſiderio.

Bern. de cōſide. Si labor terret: merces inuitet. vnuſquiſq3 eni ſm ſuū laborē mercedē accipiet. Idē in epl. Nō ex folijs: nō ex floribus. ſed ex fructu arbor bona mala vē cognoſcit. deniq3 a fructibus eorum cognoſcetis eos. opa ergo et nō verba diſcernūt inter filios dei et filios diffidentie. Idem de amore dei. Quāuis adhuc nō videat oculus: nō ceſſet opari manus. vt qui pficere vult i magno: fidelis ſit i minimo: et i eo qd ex cōditoris bonitate iā percogatū habet vis poteſtatis officium exhibeat bone voluntatis. Idem. Miſerere anime. Supra li. ij. de contritiōe.

Senec. in epla. Satis multum tpis ſparſimus: incipiamus vaſa in ſenectute colligere. in freto viximus: moriamur in portu.

¶ De innocentia.

Capitulum v.

Grego. in moral. Plerūq3 res q̃libet innocenti mēte cōſpicit. ſed ipſo cōſpectu animus cōcupiſcētie gladio cōfodit. Nō enim dauid vxie cōiugez iō ſtudioſe reſpexit q cōcupiuerat. ſed potius iō cōcupiuit q incaute reſpexit. Idē. Nulli ſimplici corde felici⁹: q quo innocētiā erga alios [illegible].

Idē. Illū facit hūana derſio deo pximū quē ab hūanis puitatibus vite innocētia puat.

tienū: Idem. Si meritis innocētia cuſtodi tur: ⁊ ſi qua fortis infirma ſunt q̄nqȝ robora tur. Idē in regiſ. Sicut multoꝝ iam expi mento didicimus: in dāno expendit quicquid cū peccato congregat. Si igit vultis nihil in iuſte perdere: ſummope ſtudete de iniuſticia nihil hr̄e. In terrenis enim reb⁹ ſp cā dāni eſt origo peccati. Idem. Uoſmetipſos ita ante conſpectū oīpotentis dn̄i in bonis opi bus debetis exhibere: vt inueniri in veſtra actione neqat qđ ab eodem deo iudice pcuti vel hoie inſidiante valeat accuſari. Idē in paſto. Fit plerūqȝ deo gratior amore ardens vita poſt culpam: q̄ȝ ſecuritate torpēs inno centia. Ambro. de of. Hoc eſt innocētē eē ignorare qđ noceat. ⁊ ſi circūſcribit ab aliq̄: de oib⁹ tamen bn̄ iudicat qui fidē eē in oib⁹ arbitrat. Idem. Btām vitā efficiūt tran quillitas ↄſciētie: ⁊ ſecuritas inocētie. Idē de pnia. Facili⁹ inueni q̄ innocentiam ſerua uerint: q̄ȝ qui ↄgrue egerint pniaȝ. Hiero ny. i epi. Maliciā: odiū: atqȝ inuidiā: q̄ vl' ma xima: vel ſola ſemina ſunt nocēdi: chriſtiana a ſe aia propellat: neqȝ manu tm̄ aut linguā: ſed corde quoqȝ cuſtodiat innocētiā. Idē. Tū demū letare de inocētie conſciētia: ſi eā poteſ adiuuare non deſiſtas. Joh. chry. in ſer. Gaude innocentia ⁊ exulta. gaude in q̄ȝ: q: vbiqȝ illeſa es: vbiqȝ ſecura. ſi tentaris proficis. ſi humiliaris erigeris. ſi pugnas vin cis: ſi occideris coronaris. Auguſti. ſuper pſal. centeſimum. Duob⁹ modis nocet hō. ſi facit miſerum: vel ſi deſerit miſerū. Inocēs ve ro eſt q nec ſibi nec alijs nocet. Idem de ci. dei. Ab ſit a mēte chriſtiana que i deo ſuo ſpe poſita cuius adiutorio innititur: vt menſ talis cuiuſlibet carnis voluptatibus ad con ſenſum turpitudinis cedat. q ſi illa ↄcupiſcē tia vel inobedientia q̄ in membris habitat p ter nr̄e voluntatis legem q̄ſi ſua lege mouet q̄nto magis abſqȝ culpa eſt in corpe nō ↄſen tientis ſi abſqȝ culpa eſt in corpore dormien tis. Idem. Pertinet ad innocentiā officiū non ſolū nemini malū inferre: verūetiā cohi bere petō: vel punire petm̄: vt aut ipſe q̄ ple ctit corrigat experimēto: aut alij terreantur exemplo. Idē. Sicut non eſt bn̄ficiētie. ō. de remiſſione. Idē ibidē. Magis inocē tes. Idē de vita chriſtiana. Nihil deo di gni⁹: nihil charius eſſe pōt: q̄ȝ vt innocentia tota obſeruatione teneat. licet enim qs in alijs operib⁹ deuot⁹ appareat: ſi illā nō habuerit ſibi fruſtra blandit. Caſſiod. in li. de aia. Uir fixus pur⁹ innocu⁹ omnes laudat. ſe ſp accuſat: vt complaceat vniuerſis ſibi ſoli di ſplicet. Bern. de conſide. Non eris innocens: ſi aut puniās cū cui fortaſſe parcendū eſſet: aut parcas ei q̄ fuerat puniēdus. An ſel. de ſilimi. Si hinc peti pudorem: ⁊ illinc cer nerem inferni horrorem: ⁊ neceſſario vni eo rūm haberē imergi: pri⁹ me in infernū īmer gerem q̄ȝ petm̄ in me innitterē. Mallē enim pur⁹ a petō ⁊ innocens gehēnam intrare: q̄ȝ ſordē pollutus celoꝝ regna tenē. cum cōſtet ſolos malos in inferno torqueri. ⁊ ſolos bo nos in celeſti beatitudine foueri.

¶ De excuſatione.

Caplm vi.

Grego. in mora. Juſt⁹ ⁊ ſi qd vnq̄ȝ delinq̄ndo loquit: tn̄ dignū nō ē vt ab iniuſtis ⁊ praue viuētib⁹ iudicet. Idē. Cū quoſlibet. ō. lib. i. de pa pibus. Augu. in epi. Diſcam⁹ in ſilitudine opeꝝ diſcernē aios opantiū: ne clauſis oculis calū niemur: ⁊ beniuolos p nocētib⁹ accuſemus. Idē in ſer. dn̄i in mōte. Ea facta q̄ dubiū ē quo aīo fiat in meliorem ptē interptemur. Idē. Nō rep̄hēdamus ea q̄ neſcim⁹ quo aīo fiāt. neqȝ ita rep̄hēdam⁹ q̄ manifeſta ſūt vt deſpem⁹ ſanitatē. Ber. ſup canti. Caue aliene ↄuerſatōis eſſe aut curioſus explora tor: aut temerari⁹ iudex: etiā ſi ppera actum qd dep̄hēdas: nec ſic iudices primū: magis aūt excuſa intentionem ſi op⁹ nō potes. pu ta ignorantiam: puta ſubreptionem. puta ca ſum. q ſi omnē oīno diſſimulationem rei cer titudo recuſat: ſuade nihilominus ipſe tibi: ⁊ dicito apud teipſum. vehemens fuit tentatio

[illegible] de me illa feciſſet ſi accepiſſet in me [illegible] [illegible] perſonā. Idem. Vilis qui de clauſtro eſt cū qui verſat in pplo interdū minus diſcrete ſe ſe agē deprehendat. vbi gratia in vbo: in cibo: in ſomno: in riſu: in ira: in iudicio non ad iudicandū confeſtim ꝓſiliat: ſʒ meminerit ſcriptum. Melior eſt iniquitas viri q̄ʒ bñfaciens mulier. Nā tu q̄dē in tui cuſtodia vigilans bñ facis. ſʒ q̄ iuuat multos ⁊ melius facit ⁊ virilius. qđ ſi implere nō ſufficit abſqʒ aliqua iniq̄tate. i. abſqʒ quadā inequalitate vite ⁊ conuerſatiōis ſue. memento quia charitas operit multitudinem pctōꝝ. Sen̄. in epi. Sapiens non v̄tit oīa in peius: nihil q̄rit cui imputet caſum. ⁊ pctā hoīuʒ ad fortunaʒ potius refert. non calūniaт: nec v̄ba nec vultus quicquid accidit benigne interp̄tando leuat. Idem. Semꝑ quicquid dubiuʒ eſt humanitas inclinat in melius.

De diſcuſſione.

Caplm vij.

Grego. in mora. Iuſti viri cū diſtrictione vēturi iudicis ꝯtēplanт: pctā ſua ad memoriā reducūt. deflēt que cōmiſerūt. diſtricte ſe iudicāt ne iudicentur. Idē. Dominū tāto q̄s ſecurius expectat: q̄nto q̄tidie vitā ſuā ſuſpectus examinat. Idē. Electi intra ſinū cordis aduerſum ſe. q̄cq̄d ſe īpugnat enumerāt. ibi an̄ oculos ſuos omne qđ deflēāt coaceruāt. ibi q̄cq̄d per irā diſtricti iudicis diſcerni poſſit intuenт. ibi tot patiuntur ſupplicia quot pati timēt. nec deeſt is in hoc iudicio mēte ꝯcepto oē miſteriū qđ punire reos ſuos plenius debeat. Nā cōſcīa accuſat. rō iudicat. timor ligat. dolor excruciat. Idem. Qui ſemetipſum prius non iudicat quid in alio recte iudicet ignorat. Ioh. chryſo. in ſer. Cū accubueris ſup ſtratū tuū ⁊ nemineʒ īfeſtū pateris: an̄q̄ʒ veniat tibi ſōnus ꝓfer in mediū codicē ꝯſciam tuam: ⁊ reminiſcē pctā tua. ſi q̄d in v̄bo ſeu in facto vl̄ in cogitatione peccaſti. Aug. de vera reli. Spiritalis hō oīa iudicat: q: ſuper oīa eſt q̄n cū deo eſt. cū illo eſt aūt q̄n puriſſime intelligit tota charitate qđ intelligit diligit. Idē [illegible] [illegible]. Idem de verbis do. Nihil ē qđ ſic quiſqʒ cogitare debeat niſi vt in ſemetipſum oculos conuertat: ſe diſcat: ſe diſcutiat. ſe inſpiciat: ſe querat: ⁊ ſe inueniat. ⁊ qđ diſplicet necet. ⁊ qđ placet optet ⁊ plantet. Bern̄. ſuper can. Spiritualis hō oīa diiudicat ⁊ ipſe a nemine iudicaт. iudicabo ꝓinde mala iudicabo ⁊ bona. mala melioribus curabo corrigere actibus. diluere lachrymis: punire ieiunijs: ceteriſqʒ ſancte laboribus diſcipline. in bonis de me ſentiā humiliter. ⁊ iuxta p̄ceptū dn̄i ſeruū me inutilem reputabo. Idem. Babyloniorū maniſeſta ſunt pctā p̄cedētia iudiciū: ⁊ non egēt ſcrutinio: ſʒ ſupplicio. mea autem qui videor monachus ⁊ hieroſolymita pctā certe occulta ſunt noīe ⁊ habitu monachali obnubilata: ⁊ idcirco neceſſe erit ſubtili ea inueſtigari diſcuſſione. Multa. ō li. ij. de prudentia. de intelligentia. Sen̄. in epi. Qđ hoīes de alijs libentiſſime faciunt: de te apud te male exiſtima: aſſueſces ⁊ dicere verum ⁊ audire.

Iere. Clamo mecū ipſe. numera annos tuos: ⁊ pudebit eadem velle q̄ volueras puer. hoc deniqʒ tibi circa mortis diem preſta. moriantur ante te vicia.

De mortificatione.

Caplm viij.

Grego. in mora. Tāto mēs melius ad ſupna appetēda cōponit: quāto ab illicitis artius corpus edomaт. Idē in ome. Niſi q̄ſqʒ a ſemetipſo deficiat: ad eū q̄ ſup ipſuʒ eſt nō appropinquat. nec valet app̄hēdere qđ ſup ipſuʒ ē: q̄ neſcit mactare qđ eſt. Aug. in regula. Carnē v̄raʒ domate ieiunijs ⁊ abſtinentia eſce ⁊ potus quātū valitudo permittit. qn̄ aūt aliquis nō pōt ieiunare: nō tn̄ extra horam prādij aliq̄d alimētoꝝ ſumat niſi cū egrotat. Idem de vidui. Facilius concupiſcētia refrenaт: q̄ nulla expectatione ſuccendiт. Idē de ſingula. cleri. Amputanda ſunt oīa nobis quecūqʒ igniferi fomitis ſulphurantibus flāmis ſcatens fornax ebulliē

tis carnis exeſtuat. ne vel tenuis quedem ſcintilla ſeruata maiora conflet incendia. Iſi. de ſumo. bo. Mori oportet hominem in carne mūdo ne moriatur in aīa chriſto. Nam nūc quiſq3 viuere dicitur: ſi ſcḋm ſeculū mortuus in ſolo deo viuere delectetur. Caſſio. de anima. Ve carni que hic ſuperata non fuerit. Nam que in hac cōuerſatione vincitur: illic ſine dubio coronabitur.

Bern. in epi. Duri9 tractandū quidē eſt corp9 ne rebellet: ne inſoleſcat. ſic tamen vt ſeruire ſufficiat: quod ad ſeruiendū ſpūi datum eſt. nec ſic habendū eſt tanq3 propter illud viuamus: ſed tanq3 ſine quo viuē non poſſum9. Sen. i epi. Vetas me celo intereſſe. i. iubes me viuere capite demiſſo. Maior ſum et ad maiora genit9 q3 vt mancipiū ſim mei corporis. quod equidem nō aliter aſpicio q3 vinculū aliquod libertati mee circūdatū. Idē. Cōtēpt9 ſui corporis certe libertas ē. Idē. Honeſtū ei vile eſt. cui corpus nimis charum eſt agatur eius diligentiſſime cura. ita tamen vt cū exiget ratio: cū dignitas: cū fides: mittendum ſit in ignes. Idē. Hanc ſanā et ſalubrem formam vite tenete: vt corpi tm̄ indulgeatis: quantum bone valitudini ſatis eſt. dur9 etiā tractandum eſt: ne animo male pareat.

¶ De diſciplina.

Capitulum ix.

Grego. in regiſ. Cū ſit proprium diſcipline ab illicitis prohibere: et exceſſus culparum ſalubriter reſecare. ſtudioſe ei9 ſeruāda cēſura eſt. Nā ſi negligitur: cūcta i cōfuſionē deueniūt: dū vnus deſtruit quod eam cuſtodiendo alter edificat. Idē. Sicut nos ſup. li. i. de prelatis bonis. Idem in mora. Sancti viri cū hui9 mūdi poteſtate fulciuntur. tanto ſub maiori mentis diſciplina ſe redigūt: quanto ſibi per impatientiā prelatis ſuaderi illicita quaſi licenti9 ſciūt. Idē. Solus in illicitis non cadit: qui ſe aliquā et a licitis caute reſtringit. Idem. Inuentioni aic ſi exterior euagatio clauditur: interior receſſus apitur. Nā quo extra ſeſpargi propter diſciplinam mēs non poteſt: eo ſuper ſe intendere p profectum pōt. quē et in altū creſcere arbor cogitur: que p ramos diſtendi prohibetur. Idē. Mēs mutabilitatis ſue pondere ad aliud ſp impellitur quod eſt: et niſi in ſtatu ſuo arta cuſtodie diſciplina teneatur. ſp in deteriora dilabitur. Idē. Sancti viri ſup. li. ij. de cōtinētia viſus. Idem. Tm̄ apud dn̄m. obligatiores ſum9: quanto apud homies inulte peccam9. Diſciplina autē noſtra ſubditos diuino iudicio tanto liberiores reddit: quanto hic eorum culpas ſua vindicta nō deſerit. Idē. Vide q̄ ſeruit ſup. li. ij. de ... nis. Ambro. in epi. Non natura ſeruū facit: ſed inſipientia. nec manumiſſio liberū: ſed diſciplina. Idē. Si queris viam ſapie et diſcipline: colere deum: atq3 ei ſubditū eſſe ſapientia eſt: abſtinere aūt a pctō diſciplina eſt.

Idem de vidui. Prima inſtitōis ē diſciplina culpam auertē: et ſcḋa virtutē infundere. Cypria. de. xij. abuſiuis. Diſciplina eſt ordinata morum correctio: et maiorum precedētium regularis obſeruatio. Bern. in epi. O q3 cōpoſitū reddit oēm puellaris corporis ſtatum nec non mentis habitū diſciplina: ceruicē ſubmittit: deponit ſupcilia. componit vultū: ligat oculos: cohibet cachinnos. moderatur linguā: frenat gulā: ſedat iram. format inceſſum. talibus decet pudicitie veſtē diſtingui margaritis. Idē. Nō oportet. ō. de prudentia lib. ij.

¶ De cruce ſpirituali.

Capitulum x.

Grego. in omel. Crux a cruciatu dicitur. et duob9 modis crucē dn̄i baiulamus. cū aut p abſtinētiā carnē affligim9: aut p cōpaſſionē proximi neceſſitatē illi9 nr̄am putam9. Idē in mor. Qr paulus nec mūdi gliam querebat: nec a mūdi glia ipſa querebatur: et ſe mūdo: et mūdū ſibi crucifixū eē gliabatur. Idē. Cū vicijs et concupiſcētijs carnē crucifigim9: ſi ſic gulā reſtringim9: vt iam de mūdi glia nil queram9. Nā q corp9 maceratur ſi honorib9 anhelat: crucē carni intulit. ſed mōdo p concupiam pei9 viuit. Augu. in glo. gal. v. ſuper illud. Qui chriſti ſunt. Cōgruit noſtre deuotioni vt qui domini crucifixi paſ

ſionē ēe ſeb:aui⁹:repꝛimendaꝝ carnaliū vo-
luptatū crucem nobis faciam⁹. Idem in
ſermo. Tota vita chriſtiani hominis ſi ſƺ euā
geliū viuat: crux atqꝫ martyriū eſt. Hiero.
Licet ſparſo crine [illegible] li. iij. de ꝓpinquitate.
Ambro. ſuper lu. Non amāt [illegible]
[illegible] nō amant q ſua ſunt: ſed
q ieſu chriſti. non amant q videntur: ſed q non
videntur. non cupido viuere ſed ei q ſ[illegible] diſ-
ſolui ⁊ cū chriſto eſſe [illegible] eſt mundus.
hoc eſt enim crucem tollere ⁊ ſequi chriſtum
vt ⁊ nos commoriamur ⁊ conſepeliamur cum
eo. Aug. de ſum. bo. Qui crucem portare
⁊ [illegible] ferre crucem mortificare
ſeipſum deſerere ⁊ [illegible] hypo-
critarū eſt. Bern. de ſtudiis. Multa [illegible] ni
hil [illegible] hominū quam crucem pati. ſed
[illegible] crucem q latrones ſūt.
[illegible] non eſſent crucem non [illegible].
Idem. [illegible] poſſum dominare celū ⁊ ter
ram: mare ⁊ aridam: ⁊ nuſqꝫ te inueniam:
niſi tantū in cruce. ibi dormis: ibi paſcis: ibi
cubas in meridie. Crux enim tua fides eſt:
cui⁹ latitudo charitas: longitudo longanimi-
tas: altitudo ſpes ꝓfūdū timor. In hac cru
ce te inuenit quicūqꝫ te inuenit. In hac cruce
anima ſuſpendit a terra: ⁊ dulcia poma de li
gno vite decerpit. Idē in apolo. Ue por
tantib⁹ crucem: non ſicut ſaluator ſuam: ſed ſi
cut ille cyrene⁹ alienam. ve cithare dis citha
rizantib⁹: non vt illi de apocalypſi in citha-
ris ſuis: ſed vere vt hypocrite in alienis.

Idem. Ue ſemel ⁊ ve iterū pauperib⁹ ſu
perbis: ve inqꝫ ſemel: ⁊ ve iterū portantibus
crucem chriſti: ⁊ non ſequētib⁹ chriſtum. q: ni
mirū cui⁹ paſſionib⁹ ꝑticipant humilitatē ſe
ctari negligūt. duplici quippe contritione ꝯterē
tur q huiuſmōi ſunt. cū ⁊ hic pro tꝑali glīa ſe af
fligant: ⁊ in futuro ꝓ interna ſupbia ad eter
na ſupplicia ꝑtrahent. Idē in ſer. Nemini
audiam⁹ fratres: nō carnē ⁊ ſanguinē. nō ſpiritū
tū quemlibet deſcēſuꝫ a cruce ſuadentē: per-
ſiſtam⁹ in cruce: moriamur in cruce: depona
mur alioꝝ manibus: non noſtra leuitate. a

¶ De certamine.

Capitulū xi.

8 Grego. in dial. Sine laboris certa-
mine nō eſt palma victorie. Idem.
[illegible] qb⁹ magna
bona [illegible] reſ[illegible]
[illegible] qō bella [illegible]
[illegible] hoſtis⁹ [illegible] exigunt [illegible]
huc aduerſarij [illegible]. Idē.
Non q [illegible]. Idē in
moral. [illegible] eſt ad certamē aduerſarij exigen-
[illegible] p[illegible]
[illegible]. Idē. [illegible]
[illegible] eſt certamina [illegible]
[illegible] pena [illegible]
[illegible] videt. [illegible]
[illegible]. Idē. [illegible]
[illegible] corona victorie. Idē. [illegible]
[illegible]. Idem. In [illegible]
[illegible] in delicto edit: per [illegible] corruptionis
moleſtias: pugnam nobiſcū huc deferimus.
quam cū labore vincam⁹. Idem. Excitatur
hoſtis in prouocationē certaminis: cum ipſo
antiſerit peruerſe oꝑationis. Aug. in epi. Non
debet cum ꝑeliatur infringi qui vult poſt ꝑliū
coronari. vires illo ſubminiſtrante certantib⁹
q ꝑparat ineffabilia dona victorib⁹. Idē.
Contra iſtā genitaliū ſupra li. iij. de cōſuetu-
dine. Idem de verbis do. Ecce baptizati
ſunt de: iuſtificati ſunt a peccatis. reſtat tamen
lucta cū carne: cū mundo. cū dyabolo. Qui
aūt luctatur aliqñ ferit: aliqñ ꝑcutitur: aliquan
do vincit: aliqñ ꝑimitur. Ioh. chryſo. de cō
pūc. Noſtri agonis tꝑus in quo aſcripti vi
demur ꝓ riſu penā habet. laudē vō ꝓ lu-
ctu. ⁊ ꝓ tribulatiōib⁹ ſalutē ꝯfert. Idē ſup
mat. Incipe reſiſtere deſiderijs tuis: ⁊ tunc
intelliges qꝫ fortes ſunt ſpūs deſideriorum
maloꝝ q te perſequunt. hec eſt pugna pericu
loſa. ⁊ hec ē glioſa victoria: q potuerit odire
qd amat: ⁊ amare qd odit. Ambro. ſuper
lucam. Corona ꝓpoſita ſubeūda certamina
ſunt. nemo poteſt niſi vicerit coronari. nemo
poteſt vincere niſi ante certauerit. ipſius

quoqꝫ corone maior eſt fructus vbi maior ē
labor. Leo papa in ſermōe. Tam ſibi factura
eſt anima: vt palma laboꝝ quā ſibi ſubtrahi
multis inimicis aduerſantibus ſentit: virib⁹
ꝯtendat eripere. Iſi. de ſum. bo. Neqꝫ
in ſenectute ꝯtinētes vocādi ſunt: q in iuuen
tute luxurioſe vixerūt. tales nō habēt p̄miū
q: laboris certamē nō habuerūt. eos enī ex
pectat gloria: in quibus fuerūt laboris ſacer
tamina. Hiero. in ep̄la. Quis ſctōꝝ ſine
certamine coronatus eſt. Solus in delicijs ſa
lomō fuit: ⁊ ideo forſitā corruit. Bern. ſu
per canti. Quantūlibet in h̄ corꝑe manēs ꝓ
feceris: erras ſi vicia putas emortua: ⁊ non
magis ſuppreſſa. velis nolis infra fines tuos
habitat iebuzeus. ſubiugari pōt: nō extermi-
nari. Idem. Solet inter ꝑrincipia. ſupra
li. i. de incipientibus.

¶ De humilitate.

Capitulum xij.

g Rego. in mora. Magna q̄ agim⁹
quaſi minima ducimus cū forno: uꝫ
exēpla penſam⁹. ſed tūc apud deuꝫ
creſcūt p meritū: cū apud noſmetipſos p hu
militatē decreſcūt. Idē. Quia prima ſtulti
cia angeli elatio cordis fuit: vera ſapia effici
tur hoīs humilitas ſue eſtimatōis. quā q̄ſq
vel magna ſapiēdo deſerit: ⁊ eoipſo vehem
ter deſipit quo ſeipꝫ neſcit. Idē. Electi ne
inuite curuent in morte: ſpōte curuant in hu
militate. Idē ſup ezech. Ad h̄ nobis cun-
cta de meritis nr̄is incerta ſunt: vt vnam cer-
tam grām teneamus humilitatem. Idem
in omē. Mirāda actio cū elatione nō eleuat
ſed grauat. qui enim ſine humilitate virtutes
ꝯgregat. in vento puluerē portat. ⁊ vn̄ aliq̄d
ferre cernit: inde deterius cecat. Ideꝫ in
dialo. Memoꝗ diuino ſpū implet hꝫ euidē
tiſſime ſigna ſua. virtutes. ſ. ⁊ humilitatē. q̄ ſi
vtraqꝫ in vna mente perfecte ꝯueniunt. liq̄t
q de preſentia ſancti ſpūs teſtimoniū ferunt.
Idē. Qualis q̄ſqꝫ. Infra de leticia. Io
in regiſ. Nō grande eſt his nos eſſe hūiles a
q̄bus honoramur: q: ⁊ hoc ſeculares q̄libet
faciūt. ſed illis maxie eſſe humiles debem⁹:
a quibus aliq̄ patimur. Poſt. Vide hūilitatē
meā de inimicis meis. Idē. Ab oīb⁹ cor-
ripi: ab oībus emēdari paratus ſum. ⁊ ſolū mi
hi amicū eſtimo p cuius linguā an̄ apparitio
nem diſtricti iudicis mee maculas mentꝭ ter
go. Idē. Nolo dū in hac carne ſum aliq̄
me dixiſſe ſi ꝯtigerit: ea facile hoībus innote
ſci. Idē. Oēs fratres ſum⁹ imꝑatoris po
teſtate ꝯditi ⁊ ſanguie redēpti. ⁊ idcirco fres
nr̄os quoſlibet pauꝑes ⁊ abiectos ī nullo de
ſpicere debemus. Hiero. in ori. ſuper yſa.
Nō ſtatim multitudīs acquieſcam⁹ iudicio.
ſed electi in principatū nouerim⁹ menſuram
nr̄am: ⁊ hūilientur ſub potenti manu dei. q:
dn̄s ſuꝑbis reſiſtit: hūilib⁹ dat grāꝫ. Aug.
de v̄gi. Hūilit̄ ad humilē venite ſi amatis. ⁊
ne diſcedatꝭ ab illo ne cadatꝭ. q̄ enī timet ab
illo diſcedere: rogat ⁊ dicit. n̄ veniat mihi pes
ſuꝑbie. Idē. Pergite viā hūilitatis pede
ipſe exaltat hūiliter ſequētes. quē deſcēde nō
piguit ad iacētes. Idē. Exiſtimate aliquos
in occulto ſupiores: quibus eſtis in manifeſto
meliores. Idē de ci. dei. Qui vera pietate
in deū quē diligit credit ⁊ ſperat. plus inten
dit in ea in q̄bus ſibi diſplicet: q̄ꝫ in ea ſi qua
in illo ſunt q nō tam ipſi q̄ꝫ v̄itati placēt. neqꝫ
id tribuit vnde iā placere pōt: niſi eius miſe
ricordie cui metuit diſplicere. de his ſanatis
grās agēs: de illis ſanādis preces fundens.
Idē de ꝯflictu. Chriſtus hūiliauit ſemet-
ipſum: factus obediēs vſqꝫ ad mortē: mortem
aūt crucis. Si ergo tanta hūilitate ſe depreſſit
diuina maieſtas ſuꝑbire in aliquo audet aut
debet hūana īfirmitas. Idē ī epi. Abſit vt
nō cū grāꝝ actōe lucris meis deputē: ſi fue-
ro te docēte inſtructus: aut emēdatus correct⁹
Idē de tri. Magis optabo a quolibet re
ꝑhēdi: q̄ꝫ ſiue ab errante ſiue ab adulante
laudari. Iſid. de ſum. bo. Superflua eſt
humilitas eoꝝ q̄ ſe egiſſe accuſant q̄ð nō ad
miſerunt. qui vero ſine arrogātia bona facta
ſua ꝓnunciant: proculdubio nequaq̄ꝫ peccāt.
Idē in ſyno. Deſcēde vt aſcēdas: hūilia-

re vt exalteris.ne exaltatus humilieris. q.n.
extollit humiliat:q exaltat deijcit. qui eleuã
tur pſternit.q inflat allidit. Idẽ. Eſto par
uus in oculis tuis: vt ſis magn⁹ in oculis dei
tanto enĩ eris apud deũ pcioſior:: q̃nto fueris
añ oculos tuos deſpectior:. Ioh.chryſo.in
epi. Humilitas.nõ tm̃ illa laudat q de ꝯſciẽ
tia pctõꝝ euenit:ſed ⁊ illa q ex virtute deſcẽ
dit deo chara eſt.⁊ q:in ea requieſcit dñs.ideo
oib⁹ dñat. Idẽ ſup mat. Humilis a nulla
capit paſſiõe.nõ ira hũc moleſtare põt. nõ
glie cupido:nõ emulatio:nõ zelotypia. Idẽ
de cõpũc. Hoc vere magnũ ⁊ mirabile ẽ.q:
is qui vere magn⁹ eſt:nihil de ſe magni ſen
tit aut loquit.ſed oĩuʒ ſe vltimũ iudicat.⁊ ſalu
tem de ſola miſericordia dei ſpat. Caſſio.de
aĩa. Ad te dñe ſctẽ nemo ſe erigendo puenit
ſed potius humiliat⁹ aſcendit. cũ altiſſimus
ſis: [illegible]
[illegible] Bern. ſup cant. Oportet humiliter ſen
tire de ſe [illegible] ne qui ſupra ſe at
tollit cadat. Idem. In aĩa non eſt plane ti
menda q̃ntalibet humiliatio: horrenda autẽ
nimiũq; pauenda: vel minime temẽ pſum
pta erectio. q̃robrẽ noli te hõ cõpare maiori
bus.noli minorib⁹:noli aliquib⁹: noli vni.
Idẽ. Appetẽ de humilitate laudẽ:humilita
tis nõ eſt virt⁹ ſʒ ſubuerſio. Ver⁹ hũilis vi
lis vult reputari:nõ hũilis pdicari.gaudet cõ
temptu ſui.h ſolo plane ſupb⁹ q laudes con
tẽnit. Idẽ in epl'a. Ut caſtitas ſiue chari
tas dei: humilitas meretur.qm̃ humilib⁹ de
[illegible]
[illegible]
mat.nã Xp̃us [illegible]
pficitur.⁊ [illegible]
lat ſupbiã. Idẽ. Humiliatio via ẽ ad hu
militatẽ:ſicut patientia ad pacem.ſicut lectio
ad ſciam.ſi virtutẽ appetis humilitatis:viam
non refugias humiliatiõis. Nã ſi nõ pateris
humiliari:nõ poteris ad humilitatẽ prouehi.
Idẽ. Neſcio quo pacto familiari⁹ ſp hũi
litati ppinq̃re ſolet diuinitas. deniq; ipſa ſe
induit vt appareret hoĩbus:ſubſtantiam:for

mam:habitũq; geſtauit humilẽ: ipſi⁹ nobis
cõmendans virtutis excellentiã.quã ſpeciali
ſui voluit honorare preſentia. Idem. Sa
piẽtis eſt cõſiliũ:q̃nto magn⁹ es humilia te in
omnib⁹. Sapientie vero pceptũ: qui maior
eſt veſtrũ:fiat ſicut minor:. Idẽ de.xij.gra.
Humilitatis talis põt eſſe diffinitio. Humili
litas eſt virtus qua hõ vera cognitione ſuiip
ſe ſibi vileſcit. Idẽ. Humilitatis primus
gradus eſt:corde ⁊ corpe ſemp humilitatem
oſtendẽ:defixis in terrã aſpectib⁹. Secũdus
vt pauca ⁊ rationabilia verba loquatur:non
clamoſa voce. Tertius: vt non ſit facilis aut
promptus in riſu. Quartus: taciturnitas vſ
q; ad interrogationem. Quintus: tenere qđ
cõmunis habet monaſterij regula. Sextus:
credere ⁊ pronũciare ſe omnib⁹ viliorẽ. Se
[illegible]
[illegible]
[illegible]
tiam ampl[illegible]
ſubdat ſe maiori. Undecimus: vt voluntatẽ
propriã nõ delectetur implere. Duodecim⁹:
vt deum timeat:⁊ memor ſit oĩuʒ que pcepit
Anſ.de ſilitu. Primus gradus humilita
tis eſt:q̃nq; cognoſcẽ contemptibilem ſe eẽ.
Et q: ſunt quidam qui cõtemptibiles ſe eſſe
cognoſcũt:ſed inde non dolẽt. Secundus eſt
dolẽ contemptibilẽ ſe eſſe. Quia vero ſunt
alij qui ſe ꝯtẽptibiles dolẽt:ſed ꝯfiteri nolũt.
Terti⁹ eſt: confiteri ſe contemptibilẽ eẽ. At
uero q: rurſus ſunt alij qui ſe [illegible]
[illegible]
[illegible] Sed q: quidam
[illegible] ſed hoc
[illegible] eſt: patiẽter pati vt
cõtẽptibilis dicatur. Sed quidam patiuntur
vt contemptibiles dicantur : ſed tñ pati no
lunt vt cõtẽptibiliter tractentur. Sextus eſt:
pati vt cõtemptibiliter tractetur. Sed qm̃ ⁊
hoc quidam inuiti patiuntur. Septimus eſt:
amare vt cõtẽptibiliter tractetur. vbi poſtq̃
quis aſcenderit:clara eſt in luce.i.in perfecta
ſui cognitione. Idem. Alterius virtutem

Infra de aſcenſione. Glo. matth. iij. Perfecta humilitas habet tres gradus. Primus eſt ſubdere ſe maiori. et nõ preferre ſe equali. hic vocatur ſufficiens. quia ſufficit aliquem ſic humiliari. et iſte gradus omni iuſto eſt neceſſarius. Secundus gradus eſt ſubdere ſe equali. nec preferre ſe minori. hic dicitur abũdans. Tertius eſt ſubeſſe minori. in quo eſt omnis iuſticia.

¶ De ſimplicitate.

Caplm. xiij.

Rego. in om. li. Si abiectio vilis in
g dumenti virtus non eſſet. euangeliſta vigilanter de iohanne non diceret. erat indutus pilis camelorum. Auguſtinus in regula. Non ſit notabilis habitus veſter. nec affectetis veſtibus placere. ſed moribus. Idem. In inceſſu. Supra libro. ij. de modeſtia. Idem ſuper matth. Reſiſtit deus ſuperbis et calamiſtratis et pannoſis. humilibus dat gratiam. Idem in epiſto. Verus ornatus maxime chriſtianorum et chriſtianarum non tantum fucus mendax. verũ ne auri quidem veſtiſqz pompa. ſed mores boni ſunt. Idem. Auri circumpoſitio: et intorſio crinium: et cetera huiuſmodi: que vel ad inanem pompam: vel ad illecebram forme adhiberi ſolent: merito reprehenſa ſunt. ſed eſt quidam pro modulo perſone habitus matronalis a viduali veſte diſtinctus: qui poteſt fidelibus coniugatis ſalua religionis obſeruantia conuenire. Et infra. Quid enim eſt abſurdius: qz mulierem de humili veſte viro prohibente ſuperbire: cui te potius expediret obtemperare candidis moribus: qz nigellis veſtibus repugnare. Idem de viduitate. Interiore pulchritudine chriſto placere: hanc pulcritudinem ſtudioſa cura et ſollicita cogitatione componite: nõ amat ille fallaciarum fucos: veris veritas delectatur: et ille ſi quod legiſti agnoſcis veritas vocatur. Amb. oſius de offi. Non ſit affectatus decor corporis: ſed naturalis: ſed ſimplex. neglectus magis qz expeditus: non precioſis et ardentibus adiutus veſtimentis: ſed communibus: vt honeſtati vel vtilitati nihil deſit: nihil accedat nitori. Idem in gloſa. i. ad thimotheum. v. Que vult audiri inclinare ſe debet amota pompa: vt miſericordiam domini prouocet. habitus enim ſuperbus: nec impetrat: nec recta de ſe credi facit. Iohannes chryſoſto. ſuper matth. Omne veſtimẽtum ad tres pertinet cauſas. aut ad ſpecies viſionis. aut ad delectationem corporis: aut ad tegumentum nuditatis. Ad ſpeciem viſionis habere veſtimentum ſeruis dei non conuenit: ſimiliter ad delectamentum corporis deo ſeruientibus non eſt aptum. ſed qđ tantũ ad tegumentum nuditatis. Hiero. in epla. Sordes veſtium candide mentis indicia ſunt. vilis tunica contemptum ſeculi probat. ita dũtaxat vt animus non tumeat: nec habitus ſermoqz diſſentiat. Bern. in epi. Paupertas cultus in alijs frenat concupiſcentiam: in alijs circa amorem paupertatis efficit conſciam.

Idem. Si dederit inqt iacob mihi dñs panem ad manducandũ: et veſtimẽtũ quo operiar. Nota quo operiar. Sic ergo et nos contenti ſimus veſtimentis quibus operiamur: non quibus laſciuiamus: non quibus ſuperbiamus: nõ quibus mulierculis ſimilari vl' placere ſtudeamus. Idem ſuper canti. Simplicitas candor eſt: probamus a contrario: nam neuus duplicitas: parum dixi: macula eſt.

¶ De verecundia.

Caplm. xiiij.

Rego. in mora. Sepe cũ nos a ſan
g cti deſiderij exercitatiõe torpeſcẽ ſupna pietas cernit: exẽpla ſe ſequentium noſtris obtutibus obijcit: vt mens p ocium remiſſa quo in alijs vigilantiam pſpect conſiderat eo in ſe pigritudinem torporis erubeſcat.

¶ Idem. Nonnunqz quã in dei ſeruitio ex anteacta acrius debilitate roborantur: coſqz ad cuſtodienda mandata: et futurorum trahit deſiderium: et impellit memoria preteritorum: vt hic ad ventura amor prouocet: illinc de preteritis verecundia inſtiget. Idem. Boni coniugis

igneſcūt ad deſiderium requirende pietatis
dei. quo magis erubeſcit memoria iniquita
tis ſue. Idem. Facile culpa corrigitur que
erubeſcit. Idē. Cunctos vicia ad ima per
trahūt: ſed tn̄ qdam eo ab his facilius rede
unt: q̄ ſe i eis corruiſſe alt⁹ erubeſcit. Idē.
Qui adhuc actis carnalib⁹ incubat: neceſſe
eſt vt inſtruere ſpiritualiter proximoꝝ mētes
erubeſcat. Idem ſuper ezech: Erubeſcere
malum ſapiētie eſt. bonū vo erubeſcere ſatui
tatis. Idem. Qui erubeſcit penitendo ma
la que fecit: ad vite libertatē peruenit. Am
bro. in ſer. Solet citius mereri indulgentiam
qui verecūdius depcatur. In omni q̄ culpa
ante flendū eſt q̄ꝫ pcādū. Idez. Pulcra
vtus. ſ̄. li. i. de iuuenibus. Idē de offi. In
ipſo genere canendi prima diſciplina verecū
dia eſt. īmo etiam in omni vſu loq̄ndi. vt ſen
ſim quis: aut pſallere: aut canere: aut poſtre
mo loq̄ incipiat: vt verecūda principia com
mendent proceſſum. Idē. Eſt etiaꝫ in ipſo
motu geſtu inceſſu tenenda verecūdia. habi
tus enim mentis in corporis ſtatu cernitur.
¶ Iſido. Peccati pudore. ſ̄. li. ij. de cōtinē
tia viſus. Idē. Quiſqs pctōꝝ. ſ̄. lib. ij. de
memoria. Aug. de vita ⁊ mo. cle. Fateor
vobis de preciosa veſte erubeſco: q: non de
cet hanc pfeſſionē. Idē. Qm̄ verecūdia
[illegible]
miſericordia. vn̄ patet: q: q̄nto plib⁹ ꝯſitebit
in ſpe venie turpitudinē criminis. tāto facili⁹
cōſequet grāꝫ remiſſionis. Hiero. in epi.
Vinet prudentiā verecūdia. ⁊ qd̄ pcipuū i ſe
minis ſp fuit: cūctas in te vtutes pudor ſupe
ret. Idē. Diuo pudor. Infra de cōnerſōe.
Bern̄. in epi. Nec ſterilis verecūdia g̃ta ē
nec humilitas pter veritatē laudabil'. Idē
ſup canti. Verecūdia ſpecialis glīa ꝯſcīe eſt:
fame cuſtos: vite dec⁹: vtutis ſedes: virtutum
primitie. nature laus: ⁊ inſigne toti⁹ honeſti.
Idem. Nolo repēte fieri ſumm⁹: paulati
proficē volo: quantū diſplicet deo īpudētia
petōris: tm̄ penitentis verecundia placet. citius
placas eū ſi menſurā tuā ſeruaueris: ⁊ altius
ra te nō q̄ſieris. Idē. Quid amabili⁹. ſ̄.
li. i. de iuuenib⁹. Idē. Nūllo ⁊ verecūda. ſ̄.
li. ij. de ſatiſfactiōe. Idē in ſer. Credo cōſi
derātes q̄ꝫta ſuſtinuit illa maieſtas p īutilib⁹
ſeruis: erubeſcamus non ſuſtinere vel paruā
pro nobis. Glo. apo. iij. Meli⁹ ē h erube
ſcere corā paucis: q̄ꝫ in futuro corā omnib⁹.
Glo. Eſt quedam. ſ̄. li. ij. de ſatiſfactione.

¶ De amicitia.

Caplm xv.

Grego. in mor. Cū quis in proſpita
te diligit: icertū eſt valde vtrū pſpi
tas an perſona diligat: amiſſio autē
felicitatis interrogat vim dilectionis. Idē.
Qui ex aduerſitate proximū deſpicit aperte
cōuincit q hūc in pſpis nō amauit. Idez
in dial'. Inter amātes ſe amicos magnū cha
ritatis familiaritas auſuꝫ pbꝫ. Idē i paſtō.
Ab illo q ſūme rect⁹ eſt eo ipſo iaꝫ diſcrepat
quo puerſorum amicitijs vita nr̄a cōcordat.
Idē in regi. Amicoꝝ amiſſio nos tāto dꝫ
tolerabilius contriſtare: q̄ꝫto amiſſuros nos
illos conditio mortalitatis expoſcit. Idez.
Ut aliqd ſecularis auctoritatis loq̄r: cū ami
cis oīa tractanda ſunt: ſꝫ pri⁹ de ipſis. Idē
Nemo pōt diligē quos nō vult videē. Iſi.
in ethy. Amic⁹ q̄ſi animi vel amicitie cuſtos
per deriuationē. dictus autē [illegible]
[illegible] Idē de
ſum. bono. Nō ſunt fideles in amicicia quos
munus non gratia copulat. hi cito deſerunt: ni
ſi ſemp acceperint. Dilectio enim que munē
glutinatur: eo ſuſpenſo diſſoluitur. Idez.
Sepe per honores. Supra li. iij. de honore.
Aug. in epi. Nemo pōt veraciter amic⁹ eē
hois: niſi fuerit ipſius primitus veritatis: qd̄ ſi
gratis nō facit: nullo fieri pacto pōt. Idez
de cathe. ru. Nulla eſt maior ad amorem in
uitatio q̄ꝫ puenire amando: ⁊ nimis dur⁹ eſt
anim⁹ q dilectionē ſi nolebat impendere no
luit rependē. Idē in ſolil. Illā amicitie le
gem iuſtiſſimā eſſe arbitror: q pſcribit vt nō
min⁹ ita nec plus qs amicū q̄ꝫ ſeipſū diligat
Idē. Tāto magis amo amicos meos: q̄n

tō magis bn̄ vtunt̄ aīa rōnali: ⁊ certe q̄ntum
deſiderāt ea bn̄ vti. Amb. de of. Pietaſ
cuſtos amicitia ē ⁊ eq̄litatis magr̄a: vt ſupior
inferiori ſe exhibeat eq̄lē: ⁊ inferior ſupiori fi
delē. Idē. Amicitia neſcit ſupbiā. Idē.
Virt⁹ eſt amicitia: nō q̄ſt⁹. nō pecunia parat̄
ſed gr̄a. nō pollicitatōe p̄cioꝝ: ſed ɔcertatiōe
beniuolētie. Ioh. chry. ō cōpūc. Vbi ami
citia pmanet nihil facile credit̄: nihil facile re
cipit̄ qḋ diſcidiū poſſit opari. Hiero. i epi.
In [illegible] voluntas [illegible]
⁊ ab inimicis ſepe [illegible]
[illegible] ē ⁊ xpi
glutino copulata: quā nō vtilitas rei familia
ris. nō p̄ñtia tm̄ corpoꝝ. non ſubdola ⁊ pal
pans adulatio: ſꝫ dei timor ⁊ diuinaꝝ ſcriptu
raꝝ ſtudia ɔciliant. Idē in ori. ſup mich.
Delicata ē amicitia: q̄ amicoꝝ felicitatē ⁊ di
uitias ſeq̄t̄. Berñ. in ep̄la. Habet ꝟa ami
citia nōnūq̄ꝫ obiurgationē: adulationē nun
q̄ꝫ. Glo. ecci. vi. Plena ⁊ p̄fecta amicitia in
ter pfectos viros eiuſdēq̄ꝫ ꝟtutis pſeuerare
pōt. ⁊ ad hāc q̄buſdā gradib⁹ puenit̄. Pri
mus eſt mūdanoꝝ ɔtēpt⁹. Scōs: ne q̄s ſe ſa
piētē ⁊ ɔſultū iudicans: ſibi q̄ꝫ amico credē
malit. Terti⁹: vt oīa q̄ vtilia ⁊ neceſſaria eſti
mat bonis charitatis. ⁊ pacis p̄ponat. Quar
tus vt oīno deſinat ab ira. Quint⁹ vt iram
fratris etiā irratōnabilē ſedare cupiat. q: al
teri⁹ triſticia pniciosa ē ſic̄ ꝓpria. niſi eñ q̄n
tū in te ē etiā de ſrīs mēte depellas. Poſtre
mus gradus eſt oiuꝫ vicioꝝ pemptori⁹: vt de
hoc mūdo credas te quotidie migraturum.

Señ. in epi. Qui vtilitate cā aſſumpt⁹ eſt:
tādiu placebit: q̄ꝫdiu vtilis erit. hac re flo: ē
tes amicoꝝ turba circūſedet: circa euerſos ſo
litudo ē. ⁊ īde amici fugiūt vbi ꝓbant̄. Idē.
Amicū paro vt habeā ꝓ quo mori poſſim:
vt habeā quē in exiliū ſequar. cui⁹ me morti
⁊ opponā ⁊ impendā. detrahit amicitie maie
ſtatē ſuā q̄ illā parat ad bonos caſus. Idē.
Amicos optime res ſecunde parāt. aduerſe
certiſſime probant.

De concordia. Capl̄m xvi.

Rego. in regiſ. Quiſq̄s pr̄i heres
eē deſiderat: filius exiſtē pacē cuſto
diēdo non renuat. Nā q̄ locū ꝑbet
diſcordie: ipſe ꝓfecto tāti ſe muneris exortem
eē ɔſtituit. Idē. Pacē tūc ꝟaciter tene
mus: cū ſupboꝝ culpas charitate ⁊ iuſticia ſi
mul inſiſtēte pſeqmur: cū eos diligim⁹: ⁊ eo
rū vicia odio hēm⁹. Idē. Manifeſtū bo
nitatis eē ſiḡt indiciū: in vni⁹ electiōe cūctoꝝ
cōuenire ɔſenſum. Idē. Laudabile ⁊ ſtu
dio ē religioſo cōuenieſ: terrenis gratia deo
pacē p̄ferre cōpendijs: ⁊ ex reb⁹ trāſitorijs
māſura charitatis ſp lucra mercari. Idē
in moral. Sic noxiū eē ſolet ſi vnitas deſit bo
nis. ita pniciosum ē ſi nō deſit mal. Peruer
ſos q̄ppe vnitas corroborat: dū ɔcordat: ⁊ tā
to magis incorrigibiles q̄nto vnanimes fac̄.
Idem ſup ezech. Ita bona facē opa debe
mus: vt p hec quoq̄ꝫ cū his cū q̄b⁹ viuimus
vnanimitatē inq̄ntū recte poſſum⁹ conſerue
mus. Aug. de ꝟbis do. Pax eſt ſerenitas
mētis: trāquillitas aīe. ſimplicitas cordis: vin
culū amoris: ɔſortiū charitatis. Idē. Pax
cūctis ē placida. nō q̄rit alienū: nihil deputat
ſuū. docet amare q̄ odiſſe nō nouit. neſcit ex
tolli: neſcit iflari. Hāc ergo q̄ accepit teneat.
qui pdidit repetat. q̄ amiſit req̄rat: q̄m qui in
ea nō fuerit inuēt⁹ abdicat̄ a pr̄e: exheredat̄
a filio: nihilominus a ſpūſctō efficit̄ alienus.
Reſpuit eñ mun⁹ oblatū q̄ date legis ɔtēpt
pſerit bonū. nec poterit ad hereditatē dn̄i p
uenire: q̄ teſtamētū noluerit obſuare. Idē
de ouib⁹. Teſtamētū dei ⁊ hereditas pax eſt
vt a ɔcordib⁹ ɔſortib⁹ poſſideat̄. nō a litigan
tib⁹ diuidat̄. Idem de q̄ſt. ve. ⁊ no. teſta.
Qui pacē ſuſcipit ſaluatoris: inimicitiā ꝫbit
mundi. niſi eñ diſcordauerit a diabolo: pacē
nō habebit cū chriſto. Idē de ci. dei. Tan
tū eſt pacis bonū: vt etiā in reb⁹ terrenis at
q̄ꝫ mortalib⁹ nihil gratius ſoleat audiri: nihil
deſiderabili⁹ ɔcupiſci: nihil poſtremo poſſit
meli⁹ inueniri. Idē. Pacē ɔſtat belli eſſe
optabilē finē. Ioh. chry. de cōpūc. Vbi
pax eſt ibi oīa proſperabunt̄. vbi ſobrietas ſu.

cet: vbi vnanimitas abſtinentia coronatur.
Idē ſup iob. Eſt ⁊ mala ↄcordia: eſt ⁊ bona diſſonātia. Ambro. ſup lu. Fuge contē tiones: diſſenſiones: ſtrepitus: tumultus diſſcordie: ne p portas mortis ingreſſus inſ eas
Idē. Sed niſi prius m. s. li. ij. de beatitudine. Iſid. de ſū. bo. Pax plebis ſanitas: gloria ſacerdotis: ⁊ patrie leticia: ⁊ terror hoſtiū: ſiue viſibiliū ſiue inuiſibilium. Idem Pax cū bonis ⁊ bellū cū vicijs ſp habēdū eſt. mala ſiquidē hoim impiorꝫ odio habenda. Bern. ſup can. Pacē habete ⁊ vos nolite ledere inuicē: nō facto: nō vbo: nō ſigno qualicūqꝫ: ne quis forte exacerbatus et pꝺoccupatus a puſillanimitate ſpiritus ⁊ tēpeſtate deū interpellare cogat aduerſus eos q ſe leſerint ⁊ ↄtriſtauerint: ⁊ ꝓrumpere in vbū graue ↄpungat: filij matris mee pugnauerunt ↄ me. Idē in ſer. Niſi in vnitate opꝰ tuū feceris: deo q vnus eſt acceptus eſſe nō poteris. Scriptū quippe eſt. Nō eſt q faciat bonū: nō eſt vſqꝫ ad vnū. Idē. Eſt hō pacꝰ. ſup. li. ij. de patia. Idē. Sūt etiā alij qui ſi viderint. ſup li. ij. de beatitudine.

¶ De renunciatione.

Capitulum xvij.

GRego. in dialo. Deſpiciēdus a nobis hic mūdus foret: etiā blandiret: ſi rebus ꝓſpis demulceret aīum: at poſtqꝫ tot flagellis pmitur: tanta aduerſitate fatigat: tot nobis quotidie dolores ingemīat quid nobis aliud qꝫ ne diligat clamat. Io in ome. Fructus mūdi ruina eſt. ad h enim creſcit vt cadat: ad hoc germinat vt qdcūqꝫ germinauerit cladibus ↄſumat. Idē. Si nihil in hoc mūdo amando poſſideris: etiam poſſidendo cūcta relinqtis. Hiero. Licet ſparſo crine. Sup: de ꝓpinquitate. libro. iij.
Iſi. in ſyno. Sp interna quiete frueris: ſi te a ſtrepitu terrenarꝫ actionū ſubtraxeris.
Idē. Nullus ſapientiā. Infra de ſapiētia
Ioh. Chry: ſup matth. Sicut difficile eſt arborē iuxta viā poſitā fructus ſuos vſqꝫ ad maturitatē ſeruare: ſic difficile eſt. virū fidelē iuxta iſtū mūdū viuētē in actibꝰ eius iuſticiā īmaculatā vſqꝫ ad finē tenere. Recede de via: ⁊ plantare in loco ſecreto: vt nec mundus tecum habeat aliquid cōmune: nec tu cū mundo. Idē ſup iob. Qui pecuniarꝫ ↄcupiſcentiā deſeruerunt: hi maxime ſunt q deū vt oportet diligūt. Aug. i epi. Uincula huius mūdi habēt aſpitatē. verā iocunditatē falſam. certū dolorē: incertam voluptatē: durū laborem: timidā quietē. rem plenā miſerie: ſpem btitudinis inanē. Idem: Quid prodeſt acquirere in h ſeculo qdlibet tpale ⁊ tranſitoriū: ſiue ſit pecunia: ſiue ſit voluptas ventris ⁊ gutturis. ſiue ſit honor in laude humana: nōne oia ſumus ⁊ venimus. nōne oia tranſeunt ⁊ currunt: ⁊ ve his qui heſerint tranſeuntibus: qm ſimul tranſeunt. Idē. Utilꝰ terrena opulentia teneť humiliter. qꝫ ſupbe relinquiť. Idē de puia. In oibus dolens aut ſua relinqt: aut ſaltē illa que ſine admixtione mali nō ſunt adminiſtrata: vt mercatura ⁊ militia: ⁊ alia que vtētibus ſunt nociua: vt admīſtratōes ſeculariū poteſtatū: niſi his vtať ex obedientie licētia. Idē. Recedat amor. Infra de gloria. Bern. in epi. Uoci dei tui dulciori ſup mel ⁊ fauū ſi preparas aurē interiorē: fuge curā exteriorē: vt expedito ⁊ vacāte interno ſenſu: dicas cū ſamuele. loquere domie: q: audit ſeruus tuus.
Idē. Si ſapis: ſi habes cor: ſi tecum ē lumen oculorꝫ tuorꝫ: deſine iam ⁊ ea ſequi q ⁊ ↄſequi miſerū eſt. Beatus qui poſt illa non abijt: que poſſeſſa onerant: amata inquināt: amiſſa cruciāt. Idē. Generoſitas ſanguinis: pceritas corporis: forma. elegāria: iuuenalis decor: predia: palacia: immenſa ſuppellex: inſigneqꝫ dignitatū. adde ⁊ ſapiam mūdi: de mundo ſunt hec: ⁊ mundus qd ſuum eſt diligit. ſed quouſqꝫ. Non ſolum enim non ſemp vt qui non ſemper erit. verū nec diu quidem. diu ſiquidē iſta in te mundus habere nō poterit. ⁊ tu quidem ipm in breui nō habiturꝰ. Nam breues dico hoīs ſunt. Idem. Subito ꝓcedenti de vmbra ad ſolē: de ocio ad

laborem.graue cernitur omne q̄d incipit.ſ3 cū ab his diſſueſcere:⁊ ad illa ſe paululū adſueſcere ceperit.vſus tollit difficultatem.iuēnitq3 facile eſſe q̄d difficile actor putauit. Idem.Falleris o fili.Supra li.i.de ſtudētibus. Idem.Vigilias times.Infra d̄ meditatione. Idez de contemp.Ecce nos reliquimus omnia:bene:optime:⁊ non ad inſipientiam tibi.Nā ⁊ mūdus trāſit ⁊ ɔcupiſcentia ei⁹.⁊ relinq̄re hec magis expedit q̄3 ab eis relinqui. Idē.Secuti ſum⁹ te:nimirū.q: exultauit vt gigas ad currēdū viā ſuā.nec currētē ſeq poteras onerat⁹:ſed nec inutilis cōmutatio:p eo q ſup oīa eſt:oīa reliq̄ſſe.oīa ſane dixerint:nō tm̄ poſſeſſiones.ſ3 etiā cupiditates:⁊ eas maxie. Idē in ſer. Cōuolate ad vrbes refugij:vbi poſſitis ⁊ d̄ p̄teritis agere pniam:⁊ in p̄ſenti obtinere grām:⁊ futurā glīam feliciter p̄ſtolari.ñ vos retardet ɔſcīa peccatoꝝ.q: vbi illa abūdauerit.ſupabūdare grā ɔſueuit.nō penitētie auſteritas ipſa deterreat.neq3 enim ɔdigne ſūt paſſiones huius tp̄is ad p̄teritā culpam que remittit̄:nō ad p̄ñtem ɔſolatōem que immitit̄ nō ad futurā gloriā que ɔmittit̄. Idem. Quid ſi periclitaret̄ caſtitas in delicijs.humilitas in diuitijs:pietas in negocijs.veritas in multiloquio:charitas in h̄ neq̄3 ſeculo.fugite de medio babylōis:fugite:ſaluate aīas v̄ras

Idē.Nil credētibus īpoſſibile.nil amantibus difficile:nil aſpeꝝ mitibus:nil humilibus arduū repit̄.quibus ⁊ grā ɔfert auxiliū ⁊ obediēdi deuotio lenit imperiū.

¶ De ſolitudine.

Capitulum xxviij.

g

Grego.in mora.Qui mortificare ſe appetit:valde ad inuentā requiē cōtēplatōis hilareſcit:vt exterius mūdo lateat:⁊ cūctis exterioꝝ rerū pturbatōib⁹ intra ſinū ſe intimi amoris abſcōdat. Idē Prodeſt ſolitudo corpis ſi ſolitudo ē mētis. Quid ɔdeſt ſolitudo corporis.ſi ſolitudo defuerit cordis.Qui enim corpe remotus viuit.ſed tumultibus ɔuerſatōis humane terrerum deſiderioꝝ cogitatōe ſe inſerit:nō eſt in ſolitudine.Si vero p̄mat̄ aliquis corpaliter popularibus turbis:⁊ tn̄ nullos ſeculariū tumultus in corde patiatur:nō eſt in vrbe. Idē Quelibet occulta.ē.lib.ij.de grā. Idem. Vos qui viā.Infra de religiōe. Hiero.ī ep̄i.Mihi opidū carcer eſt:⁊ ſolitudo paradiſus. Idem.Infinita vaſtitas heremi terret:ſed in paradiſum mente deambula.quotiens illuc mente ɔſcēderis:totiēs ī heremo non eris. Idē.Hoſpitiolum tuū aut raro:aut nunq̄3 mulieꝝ pedes terāt.omnes puellas ⁊ virgīes chriſti aut equaliter ignora:aut equaliter dilige. Idem.Bonus honor in eccleſia ſi a ɔſortio clericoꝝ longe ſint femie:monachū vel clericum ſolitudo facit non publicum. Aug.de ſingula.cle.Strages peſſime ɔuerſationis nemo ɔſternit:nemo calcat:nemo funeſtat:niſi ſingularitatis caſtitas ſola:que munimen inuictū eſt ſanctimonie:⁊ expugnatio fortis infamie:fortitudinis firmitas:⁊ laſciuie petulantis infirmitas.probitatis preſidium:⁊ improbitatis excidium.anime victoria ⁊ corporis p̄da.vbertas gratiaꝝ ⁊ captiuitas criminū. Idem.Non eſt ſine filijs cū claritate:niſi ſingularitas ſola.quam non ſolū ɔcupiſcentia ſua nullis ſordibus maculat:ſed etiā nulle opiniones ſuſpecie pariſitatis infamant.Nam ſi caſtitas q̄d eſt difficile maſculū ⁊ feminā pariter in virginitate cōſeruet:nō habet claritatē.quā cōmunitas ipſa nō pōt niſi quibuſdā probroſitatum tenebris obſcurari. Bern.in ep̄la.Cū quo de⁹ eſt nunq̄3 minus eſt ſolus:q̄3 cū ſolus eſt.tūc n. libere fruitur gaudio ſuo.tunc ipſe ſuus ē.ibi ad fruendū deo in ſe:⁊ ſe in deo:tunc in luce veritatis ⁊ in ſereno mūdi cordis:vltro patet ſibi pura ɔſcīa:⁊ libere ſe infundit de deo memoria.⁊ illuminat̄ intellectus:⁊ bono ſuo fruitur affectus.vel libere ſeipm deflet humane fragilitatis defectus. Idē ſuper canti.Solus es ſi nō cōmunia cogites:ſi nō affectes p̄ſentia.ſi deſpicias q̄d multi ſuſpiciunt:ſi faſtidias quod omnes deſiderant.ſi iurgia diui-

teor: si damna non sentias: si non recorderis iniuriarum: alioquin nec si solus corpore eris solus es. Cassio. de aia. Nimia turba viciorum sine certamine vincit: qñ solitudo gratie suffragatur. Sene. in epla. Subducendus est a populo animus tener et parum tenax recti. facile transitur ad plures: socrati et platoni et lelio excutere morte suũ dissimilis multitudo potuisset.

¶ De religione.

Capitulum xix.

Rego. in regis. Vos qui viam vi-
g te extra hominũ frequentiã ducitis: tãto maiora certamina pati necesse est: quanto ad vos ipse magister temptationũ accedit. Idem. Melius est de ouili dñico morbosam ouẽ eijcere: q̃ʒ vnius vicio sanas amittere. Idem. Cura est sollicitudis adhibenda: vt ea que pro quiete religiose conuersationis fuerint ordinata: nec dissimulató negligere. nec quidẽ valeat presũptio perturbare. Idẽ. Multi sunt qui possint religiosã vitã et cũ seculari habitu ducere. et pleriq̃ʒ sunt qui nisi oĩa reliquerint: saluari apud deũ nullatenus possint. Idẽ. Religiosam vitam eligentibus congrua nos oportet cõsideratõe prospicere: ne cuiusdã necessitatis occasio aut desides faciat: aut robur qđ absit conuersationis infringat. Idem. Sicut studij nr̃i est a litigijs forensibus monachos submouere vt diuinis ministerijs pie ac solert inuigilent. ita necesse est nostra prouisione quemadmodũ negocia corum disponi debeãt ordinare ne distenta mens per varias causarũ curas effluat: et ad celebrandum opus cõsuetum eneruata torpescat. Isi. i ethy. Religio appellata est: eo q p eã vni deo religemus animas nostras ad cultũ diuinũ vinculo seruiẽdi. Aug. de eccle. dog. Secreta satisfactõe solui crimina nõ negamus: sed mutato prius seculari habitu: et confesso religionis studio per vite correctionem: et iugi immo perpetuo luctu miserante deo: ita dũtaxat vt cõtra p his que penitet agat. Idem de quantitate anime. Omnibus subuentũ velle debemus: etiam qui nos leserunt. aut ledere: aut oĩno ledi volunt. hec est vera: hec perfecta: hec sola religio. Idem. Est religio vera: q: se vni deo aĩa vnde se peccato velut abruperat: reccõciliatione religat. Idẽ. Nullo mõ decet. Supra de exercitio. Idẽ. Nõ debẽt velle oẽs q paucos vident amplius nõ q: honorant: sed q: tolerant accipe. ne cõtingat detestanda puersitas vt in monasterio. vbi quantũ possunt fiũt diuites laboriosi: fiãt paupes delicati. Idẽ. Melior est q̃ cõtrarius. Supra. li. ij. de ira. Ambro. i epi. Preferenda est religio necessitudini: pietas ppinquitati. ea est enim vera pietas que pponit diuina humanis: perpetua tp̃alibus. Ioh. chry. sup mat. Fides nunq̃ʒ senescit: et religio fatigationẽ nõ sentit.

Bern. de cõside. Nos in monasterijs recipimus oẽs spe meliorandi. at curia bonos facilius recipere: q̃ʒ facere consueuit. Idẽ in epla. Vbi nõ timetur reprehensor: securius accedit temptator: licentius ppetrat iniqtas In cõuentu vero bona si qua facis nemo phibet. malũ aũt facere si vis non licet: mox enĩ a pluribus cõperitur: arguitur: emendatur. sicut econtrario bonũ cum omnes vidẽt mirant: venerant: imitant. Idẽ. Ordo nr̃. ẽ. lib. i. de monachis bonis. Idẽ. Moriens vix vnq̃ʒ aliquis a cella in infernũ descẽdit. q: vix vnq̃ʒ nisi celo pdestinatus i ea vsq̃ʒ ad mortẽ psistit. Idem. Experto credite. q: hec via quanto artior: quanto molestior videt in ingressu: tanto latior: tanto iocũdior inuenit i pgressu. Idẽ. Qui debitor ẽ. ẽ. li. i. de religiosis malis. Idẽ in ser. Qui est in mundo fugiat ad claustrũ negociaturus. et q i claustro est nõ dormitet nec torpescat p accidiã tanq̃ʒ piger seruus et neq̃ʒ. vita enim cõfert meritũ. locus nõ facit btũ. Idẽ. Minus dãnabile est in seculo perire. q̃ʒ in monasterio. Idẽ. Felix domus et btã sp cõgregatio: vbi de maria cõqueritur martha. nã mariã marthe emulari: indignũ prorsus est. Idẽ. Regio nostra lio est claustrum vel heremus: in quo xp̃s suos.

abſcondita ꝯdictione linguarum: poſtmodū admixturus ꝯſortiis angeloꝝ. Idē. Clauſtralis paradiſus ad ſuauē ſpirantis auſtri clementiā quaſi tot floribus vernat: quot virtutibus abūdat. Idē. Sicut bonū noſcere: ſic ⁊ velle ſolū pfecta religio vel religioſa perfectio eſt. Idē. Nihil ſic horrendū vt murmur ⁊ diſſenſio in ꝯgregatōe.

¶ De ſufficientia.

Capitulum xx.

Grego. in moral. Non delectamur exeuijs. Idē in mora. Mira ſecuritas eſt cordis aliena nō querere. ſed vniuſcuiuſqꝫ dici ſufficiētia ꝯtētū manere. ex q̄ videlicet ſecuritate ⁊ pēnis reges na ſcit. q: a bona ⁊ trāglla cogitatōe ad gaudia eterna tranſit. Idē ſup exo. Qui alimētorū inopiā ſine murmuratōe tolerat: nec pro neceſſitate victus agit aliqd: vnde aīa peti laqueū incurrat: ſcit eſurie. Idē. Ille paup eſt qui eget eo qđ nō hꝫ. nā ⁊ qui nō habens hr̄e nō appetit diues eſt. paupertas quippe in inopia mētis eſt: nō in quantitate poſſeſſiōis.

Idē. Diſcamus eſurie: vt nobis propter abūdantiā ſequentē: nr̄a hic inopia placeat: [illegible] Aug. de ſol. Siue de cibo: ſiue de potu. ſiue de balneis: ceteraqꝫ corpis voluptate: nihil interrogeo: niſi ab eo pcto quantū valitudinū opem ꝯferre pōt. Idē de vita btā. Nullus pfectus aliquo eget: ⁊ qđ videt corpi neceſſariū ſumet ſi affuerit. ſi nō affuerit nō eū iſtaꝝ rerū frāget inopia. omnis nāqꝫ ſapiens fortis eſt.

Idem de vera religiōe. Quem delectat libertas ab amore mutabiliū reꝝ liber eē appetat. ⁊ quē regnare delectat vni oīm regnatori deo ſubditus adhereat. Bern. in epi. Surge precingere: tolle ocium: exere vires. moue brachia: cōploſas explica manus. exercitare in aliquo: ⁊ ſtatim ſenties ſolate appetere que famē tollāt. non fauces demulceāt. reddet quidē ſapore cibis exercitium. quos tulit inertia multa. que reſpuis ocioſus p eſt laborem ſumes vel deſiderio. Sen. i epl. Magni animi eſt mag ꝯtēnere: ac mediocria malle q̄ꝫ nimia. illa enim vitalia vtiliaqꝫ ſunt. at hec eo ꝙ ſupfluit nocent. ſic ſegetem nimia ſternit vbertas: ⁊ rami onere franguntur. Glo. math. iij. Perfecta humilitas. Supra. c. de humilitate.

¶ De cōmunitate.

Capitulum xxi.

Grego. in regi. Nullus veſtꝝ neglecta vtilitate cōmuni ſuo lucro ꝓſpiciat. Idē. Si me pticipē opatio nō facit laboris veſtri me participē charitas facit. q: ſicut exiſtimo bonū ꝓximi etiā ocioſo cōmune fit: qui de alterius actibus gaudere cōmuniter ſcit. Idē. Melius ē de omni. ſup. de religiōe. Idē. Sūma militie. ſ. li. i. de militibus. Idē in moral. Pro qͣlitate audientium formari dꝫ ſermo doctoꝝ: vt ⁊ ad ſua ſingulis ꝯgruat: ⁊ tamē a cōmunis edificationis arte nūqꝫ recedat. Joh. chry. ſuꝑ. Omne qđ noſtrū eſt nūc magis nr̄m erit ſi ſit nobis cōmune cū fratribus. Idē ſup ioh. Qualiter eſt imitatores fieri xp̄i ad cōmunē vtilitatē omnia negociātes: ⁊ non querētes. Ambro. de of. Sic de⁹ generari iuſſit oīa vt paſtus oībus cōmunis eſſet: ⁊ terra foret oīm quedā cōis poſſeſſio. Natura ergo ius cōmune generauit: vſurpatio ius fecit ꝓuatū. Idē. Qui pfecte ſapit: neſcit ſua ſpectare ꝯmoda ſꝫ ad illud qđ eternū eſt: qđ decoꝝ atqꝫ honeſtū: toto affectu itendit. querēs nō qđ ſibi vtile eſt: ſꝫ qđ oib⁹

Idē. Nihil iudicandū vtile: niſi qđ in cōmune [illegible] qđ oī- [illegible] oibus: nō vtilis eſſe poſſe. Idē. [illegible] affectat⁹. ſupra de ſimplicitate. Idē ſup lu. Reꝝ eſt cauſam inopie nr̄e videri auariciā. etenim volatilibus ceſt ideireo ſine labore pa bili vſus exuberat: ꝙ fructus ſibi cōmunem ad eſcā datos ſpeali quodā neſciūt vēdicare. dnām. Idē. Qui iuſtus eſt non negat qđ eſt ad vſum oībus cōmuniter datū. Aug.

ſuper actus apoſtoloꝝ. Melior eſt fraterni-
tas chriſti fraternitate ſanguinis. fraternitas
ſanguinis interdū ſibi inimica eſt. chriſti aūt
fraternitas ſine intermiſſione pacifica eſt. illa
inter ſe cōmunia diuidit cū emulatione. hec
aūt ſua cōmunicat cū gratulatōe. Idem in
regula. Oīa opera veſtra in vnū fiant maio-
ri ſtudio ⁊ frequētiori alacritate q̄ʒ ſi vobis
ſingulis feceritis ꝓpria. charitas enim de q̄
ſcriptum eſt: nō querit que ſua ſunt: ſic intelli
gitur: q꞉ cōmunia ꝓprijs: nō ꝓpria cōmuni-
bus antepōnit. ⁊ ideo quanto amplius rem
cōem q̄ʒ ꝓpria vr̄a curaueritꝭ: tanto vos am-
plius ꝓficere noueritis. Bern. de ꝯſide.
Querit inter diſpēſatores vt fidelis quis īue-
niatur: vbi neceſſitas viget excuſabilis diſpē
ſatio eſt. vbi vtilitas ꝓuocat: diſpenſatio lau-
dabilis eſt: vtilitas dico cōis: nō ꝓpria. Nā ꝫ
nihil hoꝝ eſt: nō plane fidelis diſpēſatio: ſed
crudelis diſpenſatio eſt. Idem de. xij. gra.
Singularis ad oīa ſua ſtrenuus: ad cōmunia
piger. vigilat in lecto: dormit in choro. Idē.
Obſeruandus eſt ſupra ti. ij. de ꝯtinētia gu-
ſtus. Idē in ſer. Dūo cōmuni diſciplinas:
cōmuni vita: cōibus ſtudijs delectaꝛ. Vſqꝫ
miſer diuerticula captas ⁊ conſolationes ꝓ-
prie voluntatis tanto labore queritas: tāto ru
bore mēdicas. ⁊ quid faciam inquis: ejice an-
cillam ⁊ filiū eius. Beda in glo. actuū. iiij.
Qui ita viuūt vt ſint omnia cōmunia in do-
mino cenobite vocanꝛ: que vita tāto felicior
eſt: quanto ſtatum ſeculi futuri imitatur. vbi
omnia ꝯmunia. q꞉ deus eſt omnia in oībus.
⁊ quia ibi ſumma pax ⁊ ſecuritas: ciuitas in
qua typus huius vite preceſſit hieruſalem. i.
viſio pacis dicta eſt. Sene. in epi. Nō po-
teſt quiſq̄ʒ btē degere: qui ſe tm̄ intuetur: qui
omnia ad vtilitates ſuas ꝯuertit: alteri viuas
oportet ſi tibi vis viuere. Idē. In h̄ gau
deo aliquid dicere vt doceam. nec me vlla
res delectabit: licet ſit eximia ⁊ ſalutaris: quā
mihi vni ſciturus ſum. Idem in prouer.
Quiete ſiīne viuerent homines: ſi duo v̄ba
tollerentur. meum ⁊ tuum.

De ſocietate.

Capitulum xxij.

g Rego. in mora. Hoc vniuſcuiuſqꝫ
eſſe propriū ſolet: vt qualis ipſe fue
rit: tales ſibi ꝯiūgi ⁊ alios velit: vt
diuerſitatem vite refugiat: atqꝫ h̄ imitandū
imputat qđ amat. Idem. Sicut grauioris
culpe eſt inter bonos non eſſe bonum. ita im
menſi eſt preconij bonū etiā inter malos ex-
titiſſe. Idem. Cū in itinere comes iungi-
tur: via quidē non detrahiꝛ: ſed tm̄ de ſocieta
te comitis labor itineris leuiaꝛ. Idem ſup
ezech. Qui ſancto viro adheret: ex eius aſſi
duitate viſionis: vſū locutionis: exēplo opis
accipit: vt accendaꝛ in amorē veritatis. pec-
catoꝝ ſuoꝝ tenebras fugat: in deſiderio lu-
cis exardeſcat. Idē in regi. Qui aſſiſtunt
iudicibus: ⁊ ſinceris erga eos dilectionibus
aſtringunꝛ: illa eis ſuadere debent atqꝫ ſug-
gerere que ⁊ aīam ſaluant: ⁊ opinioni nō de
rogant. Aug. in epiſtola. Si paupertas an
git: ſi luctus meſtificat. ſi dolor corporis inqe
tat: ſi vlla calamitas vexat: aſſint boni homi-
nes: qui nō ſolū gaudere cum gaudentibus:
verūetiam flere cum flentibus norūt. ⁊ ſalu
briter alloqui ⁊ colloqui ſciūt. per hos plu-
rimū illa aſpera leniunꝛ: releuanꝛ grauia: ſupe
rantur aduerſa. Iſido. de ſum. bo. Tenen
da eſt cum ſanctis viris vnitas charitatis: et
quantū ſe quiſqꝫ ſubtrahit mūdo: tanto opus
eſt vt ſe aſſociet bonoꝝ conſortio. Idem i
ſyno. Bonoꝝ ſocietatem require: ſi fueris
ſocius ꝯuerſationis: eris ⁊ virtutis eorum.
Ambro. de offi. Vt equaliū vſus dulcior.
ita ſenium tutior eſt: qui magiſterio quodaʒ
⁊ ductu vite colorat mores adoleſcentium: ⁊
velut murice probatis inſerit. Bern. đ cō
ſide. Intereſt glorie ſanctitatis tue. vt quos ꝑ
oculis habes: ita ordinati ſint: ita informati: q̄
tenus totius honeſtatis ⁊ ordinis ipſi ſint ſpe
culū: ipſi ſint forma. Idem. Ne te dixeris
ſannim dolentem latera. hoc eſt: ne te dixeris
bonum malis immitentem. Idem in epi.
Inter bonos bonum eſſe ſalutem habet. in-

ter malos vero ⁊ laudem. illud tante felicitatis eſt: quam eſt ſecuritatis. hoc tante virtutis quante ⁊ difficultatis. qua nempe eſt illud tangere picem ⁊ nõ inquinari ab ea. in igne ſine leſione verſari. Idem. Omia fac cum ↄſilio: nec tñ omniũ aut quorũcunqȝ. ſed tñ bonoꝝ. bonos in ↄſilio. bonos in obſequio: ⁊ bonos habeas ↄtubernales: qui vite ⁊ honeſtatis tue cuſtodes ſint: ⁊ teſtes. Idem. Omnes iuxta dñi preceptũ etiã inimici diligantur: ſi ad conſiliũ ſoli eligant qui ⁊ prudẽtes eſſe videant ⁊ beniuoli. Idẽ. Ubi nõ timetur. Supra de religione. Sene. in epiſtola. Nullius boni ſine ſocio iocũda poſſeſſio eſt. Idem. Cum his ↄuerſare q te meliorem facturi ſunt: illos tecum admitte quos tu poteris meliores facere: mutuo iſta fiunt: ⁊ homines dũ docent diſcunt.

¶ De bonitate.

Capitulum xxiij.

B Grego. in moral. Omne bonũ qđ agimus: p intentõem ſp ad celeſtia leuemus. Idem. Hi veracit̃ boni ſunt: qui in bonitate ↄſiſtere etiã inter malos poſſunt. Idẽ. Quantũ vos in bono ↄfeciſtis: tantũ bona etiam de alijs ſentitis.

Idem. Bona deo accepta non ſunt: q̃ aũ oculos eius maloꝝ admixtione maculant.

Idẽ. Bona que hoĩbus innoteſcũt: ſine periculo vix eſſe poſſunt. Idem in dial. Multa videnĩ bona: ſed non ſunt. q: bono aĩo nõ fiunt. Idẽ. Uite vera eſtimatio in virtute eſt operũ: nõ in oſtenſione ſignoꝝ. Nam ſunt pleriqȝ qui ⁊ ſigna nõ faciunt. ſigna tñ facientibus diſpares nõ ſunt. Idem ſup ezech. Bonũ valde eſt qđ iuſtus tribuit: q̃ male agentibus libera voce contradicit.

Idẽ in regi. Bonaꝝ mentiũ eſt ⁊ ibi aliquo mõ culpas ſuas agnoſcere vbi culpa nõ eſt. Idem. Ueſtrũ ſine dubio bonũ facit: ſi bona volentibus opem fertis. Aug. de verbis dñi. Potes aurũ perdere ⁊ nolens: potes domũ: potes honores: potes ipſam eã ſu ſalutem: bonum vero quo vere bonus es nec inuitus accipis: nec inuitus amittis. Idẽ in epiſtola. Quis eſt in hac vita ſine aliquo peccato: ſed cum dicimus bonũ cuius preualent bona. illumqȝ optimũ qui peccat minimũ. Idem de natura boni. Et omne bonum a deo eſt. omnis ergo natura a deo eſt.

Idẽ. Oia quanto magis moderata: ſpecioſa: ordinata ſunt. tanto magis bona ſunt. quanto autem minus moderata: minus ſpecioſa. minus ordinata ſunt: minus bona ſunt.

Idem de virgini. Aliqñ alter fructuoſus eſt donis paucioribus. ſed pluribus: ȝ potioribus. alter inferioribus. ſed pluribus. Idẽ de libe. arbi. Bonũ eſt aliqđ homo ⁊ melius q̃ pecus: ex eo qꝫ precepti capax. ⁊ hoc melius cũ preceptũ iam cepit: rurſum hoc melius cũ precepto paruit. ⁊ his oĩbus melius cum eterne lumine ſapie btũs eſt. Ioh. chryſ. de militia chriſtiana. Nõ agamus ſilem infidelibus vitã. ſed a qbus fide diſcernimur ab coꝝ ſtudijs etiã ⁊ moribus diuidamur. Idẽ in ſer. Pietati hoc ↄpriũ eſt: vt in tenebris fulgeat. impietas aũt etſi in lumine fuerit tenebreſcit. Bern. in epi. Minime ꝑ certo eſt bonus: q melior eſt nõ vult. ⁊ vbi incipis nolle fieri melior. ibi deſinis etiã eſſe bonus.

Idẽ ſuper canti. Nõ mediocris titulus ꝑfecto virtutis inter ꝑuos viuere bonũ: ⁊ inter malignãtes innocẽtiã retinere candorẽ ⁊ morũ lenitatẽ. Sene. in epi. Trãquillitas animi ⁊ expulſio erroribus abſoluta libertas: q̃ rius q̃ ſit iſta. nõ hoĩes timere: nõ turpia velle nec nimia. in ſeipm maximã habere ↄtãtem ineſtimabilẽ bonũ eſt ſuũ fieri. Idẽ. Nul la ſine deo mẽs bona eſt. Idẽ. Pars magna bonitatis eſt velle fieri bonũ. Idem. Animus nunq̃ȝ maior eſt q̃ȝ vbi aliena ſepoſuit: ⁊ fecit ſibi pacem nil timendo. fecit ſibi diuitias nihil concupiſcendo.

¶ De deſiderio.

Capitulum xxiiij.

G Grego. in mora. Sepe nr̃a deſideria: q: celeriter nõ ſunt exaudiunt[...] qđ impleri ↄcite petimus ex ipſa [...]

lius tarditate pſperatur. Idē. Valerius: eos voces apud ſacratiſſimas aures dei nō faciunt verba noſtra: ſed deſideria. Idē. Differre ſolet oīpotentes deus deſideria petentiū vt creſcāt: quatenus eo magis exaudiant ad meritū quo citius nō exaudiunt ad votū.

Idē. Quiſqȝ ī ſolo eternitatis deſiderio figit. nec pſperitate attollit: nec aduerſitate qͣſſatur. dū nil habet in mūdo qđ appetat. nil ē de mūdo qđ ꝑtimeſcat. Idē ſup Ezech. Vulnerata charitate ego ſum: mala ſalus eſt cordis quod dolorē huius vulneris neſcit. cū vero anhelare in celeſti deſiderio iam ⁊ ſentire vulnus amoris cepit: fit aīa ſalubrior ex vulnere: que prius egrotabat ex ſalute. Idē in omē. Sancta deſideria dilatione creſcunt ſi aūt dilatione deficiunt deſideria nō fuerūt.

Idem. Augent ſpūales delicie deſideriū in mente dum ſatiant. q: quanto magis earū ſapor percipitur: eo amplius cognoſcit qđ auidus amet. Idē. Hic poſſunt ⁊ iuſti bona: nec tm̄ hec in recōpenſatione recipe. quia dum meliora. i. eterna appetunt: eoꝝ iudicio quelibet bona que hic affuerunt: cū ſctis deſiderijs eſtuant bona minime videnť. Auguſtinus in epi. Q, dicit apoſtolus. ſine intermiſſione orate: qđ eſt aliud: qȝ beatā vitā q̄ nulla niſi eterna eſt: ab eo qui illam dare ſolus poteſt ſine intermiſſione deſiderare. ſemper hanc a dño deo deſideremus: ⁊ ſp oramus. Idē. Tanto illius qđ valde magnū eſt qđ nec oculus vidit: q: nō eſt color: nec auris audiuit: q: nō eſt ſonus. nec in cor hoīs aſcendit: q: cor hoīs illuc debet aſcēdere: ſumus capacius: quanto id qđ fideliꝰ credimus: ⁊ ſperamus firmius: ⁊ deſideramꝰ ardentius. Idē. Diu orare cū vacat: i. cū alia bonaꝝ ⁊ neceſſariaꝝ actionū nō impendunt officia: qȝuis ⁊ in eis deſiderio ſemp orandū ſit: nō eſt improbū nec inutile. neqȝ enim: vt nōnulli putāt: hoc eſt orare: in multiloquio ſi diutius oreť. Idē. Hieruſalem futurā deſideramus vtiqȝ ⁊ quanto impatientius deſideramus ipam: tanto patientius ſuſtinemus omnia ꝑpter ipam. Idē de patiētia. Vis deſideriorꝰ facit tolerantiā laboꝝ ⁊ dolorū: ⁊ nemo niſi pro eo qđ delectat ſpōte ſuſcipit ferre qđ cruciat. Idē de penitētia. Nemo vitā eternā incorruptibilē immortalēqȝ deſiderat: niſi cū huius vite tpalis corruptibilis mortaliſqȝ peniteat. Idē in medita. Qñ venies pſolator meus quē expecto: oſi quando videbo gaudiū meū qđ deſidero. oſi ſatiabor: cū apparuerit gloria eius quam eſurio. oſi inebriabor ab vbertatē domus tue ad quā ſuſpiro. Idem de verbis domini: Seruat tibi deus qđ non vult cito dare: vt ⁊ tu diſcas magna magne deſiderare. Ioh. Chryſo. ſuper ioh. Sicut ex odio deſidia gignitur. ita ex actione deſiderium generatur.

Bern. ſuper canti. Accepi fateor meritis potiora: ſed prorſus inferiora votis. Idem Subtractio rei quā amas augmentatio deſiderij eſt: ⁊ qđ ardentiꝰ deſideras car[e]s egrius. Idem. Oportet vt ſancti deſiderij ardor preueniat faciem dei ad omnem animā ad quā ipſe venturus: qui omnē conſumat rubiginem viciorum. ⁊ ſic apparat locum. ē tunc ſcit anima qȝ iuxta eſt dño cum ſeſe ſenſerit igne illo ſuccenſam. Idem ſuper illō: Nolite conſi. ⁊ c. Tremis ſolis inſtaꝝ. Sup li. iij. de dilatione. Idem. Modicum et non videbitis me. o modicum longum pie dñe modicū dicis. q non videmus te: ſaluuꝫ ſit verbum dñi mei: longum eſt. ⁊ multum valde. verūtm̄ vtrūqȝ verū: ⁊ modicū meritis: ⁊ longum votis. Idē in epi. Sicut fides ducit ad plenā cognitionē: ſic deſideriuꝫ ad perfectam dilectionē. ⁊ ſic dicitur. niſi crediderītis non intelligetis. ſic dici eque nō abſurde poteſt: ſi non deſideraueritis non perfecte amabitis. Auctor de ſpū ⁊ anima. Anima p odiū mūdi ⁊ ſui ꝓficit in amorem dei ⁊ proximi. ⁊ ꝯtemptū tpaliū ⁊ inferiorū creſcit in deſiderium eternoꝝ ⁊ ſuperiorum.

Glo. pſal. xxxvij. Deſideriū eſt orare. nec vnqȝ deſinit orare: qui non deſinit amare. charitas enim clamor eſt.

¶ De feruore.

Capl̃m xxv.

G Rego. in mora. Sepe electorū cō uerſio plus finiendo pagit q̄ʒ inchoā do proponit. etſi tepidius prima inchoat: feruentius extrema conſummat. videlicet ſemp inchoare ſe eſtimat: et idcirco in fatigabiliter in nouitate perdurat. Idē. Ali quos forſitan deſpicimus: et tarde poſſunt incipere: et tamen vitam noſtrā feruentioribus ſtudijs anteire. Idem ſuper ezech. Mens in qua aīa per amorem inuiſibili ſponſo iungitur: nullā pſentis ſeculi ꝯſolationē recipit. ſed ad illū quam diligit medullitus ſuſpirat: feruet: anhelat: anxiatur. vilis ei fit ſalus ſui corporis: q̄ trāſfixa eſt vulnere amoris. Idē. Niſi mentis intētio ferueat: vnda mūdi nō vincit per quam ſemper anima ad ima reuocatur. Idē. Eſſe nobis. Sup li. iij. de morte. Idem. Tanto hoſtis. Supra li. i. de demonibꝰ. Aug. Tanto illiꝰ. Supra de deſiderio. Idem. Abſit ab oratione. Supra li. ij. de oratione accepta. Bern. ſuper canti. Virtꝰ diſcretōis abſq; charitatis feruore iacet. et feruor vehemens abſq; diſcretōis temperamento pcipitat. Idem. Feruor ē nouiciorum. Supra li. i. de nouicijs. Idem in ſer. Si quis deuotus: ſi quis ſollicitus eſt. ſi quis ſpiritu feruens: caueat ſibi ne ſuis fidat meritis: ne ſuis operibus innitatur: alioquin nec hmōi animum intrat gratia: nimirum plenꝰ eſt: nec in eo iam inuenit gratia locum ſibi.

Idem. Opa nr̃a in feruore agenda ſunt: et deſiderio cordis: vt ſint lucerne ardentes in manibꝰ noſtris. Idem de cōtem. Tu ſi videris hominem in bonis opibus ſtrenuum: et feruore conuerſatiōis hilarem. viuere in eo fidem ne dubites: indubia tenens vite illius argumenta. ſed nōnulli cum ſpiritu ceperint: heu carne conſummant. Idē. Ut vigoris eſſe dinoſcit nequaq̄ʒ cedere tribulationi: ſʒ pro iuſticia tribulationem ſuſtinere: ſic feruori videtur attribuendū: nullis capi voluptatibus: nullis illecebris eneruari.

¶ De meditatione.

Capl̃m xxvi.

G Rego. in mora. Solerter animus ante actōis ſue primordia cuncta dʒ aduerſa meditari. vt ſemp hec cogitans: ſemp ꝯtra hec thorace patiētie munitꝰ quicquid acceſſerit lucrū putet. Idē. Vita nr̃a dum lachrymis lauat: dum bonis opibus exercet: ſanctis meditationibꝰ tenditur. ad nouitatē ſuā ſine ceſſatione repat. Idē in regiſt. Stude q̄ſo et quotidie creatoris tui verba meditare: diſce cor dei in verbis dei. vt ad eterna ſuſpires: vt mens tua ad celeſtia gaudia maioribus deſiderijs accendatur. tāto enim tunc maior ei erit requies: q̄nto mō ab amore conditoris ſui requies nulla fuerit.

Idem in omē. Meditet mens in proximo: q̄ exhibeat deo gaudere cum proximo.

Iſido. de ſum. bo. Ois profectus ex lectione et meditatione procedit. que enī neſcimꝰ lectione diſcimus: meditatōibꝰ cōſeruamus.

Idem in ethymo. Phia ē meditatio mortis: qđ magis conuenit chriſtianis: qui ſeculi ambitione calcata. cōuerſatiōe diſciplinali ſimilitudine future vite viuūt. Aug. de medita. Quanto magis homo mala ſua intelligit: tanto amplius ſuſpirat et gemit. Meditatio ſiquidem parit ſcientiam. ſciētia cōpunctionem: cōpūctio deuotionē: deuotio cōmēdat orationē. Idē. Conſidera o hō quid tibi erat: et quid tibi factum ſit: et penſa qui tibi hoc fecit: quanto amore dignꝰ ſit. Idem de virgi. Virginalis integritas: et per piam continentiam ab omni cōcubitu immunitas: angelica portio eſt: et in carne corruptibili incorruptionis perpetue meditatio. [illegible] omnis fecunditas carnis. omnis pudicitia coniugalis. Idem de conflictu. Auaricie morbus nunq̄ʒ melius compeſcit: niſi cum dies mortis ſine obliuione meditatur. Baſilius in regula. Tūc auiditate celeſti animus integrans chriſti amori copulatur: cum in terris degens de celeſtibꝰ et ſupernis iugiter meditatur. Bern. ſup canti. Quid tam effic

ad curandum conſcientie vulnera: necnō ad purgandam mentis aciē: q̄ʒ vulnerū chriſti ſedula meditatio. Idem in ep̄la. Vigilias times ⁊ ieiunia: manuūq̄ʒ laborem: ſed hec leuia ſunt meditanti flāmas perpetuas. recordatio deinde tenebrarum exterior facit non horrere ſolitudineʒ. ſi futurā cogitas de verbis ocioſis diſcuſſionem: non valde diſplicebit ſilentium. fletus etern⁹ ⁊ ſtridor ille dentium ante cordis oculos reductus: pares tibi reddet ⁊ mattam ⁊ culcitraʒ. Idē. Iuge ſilentiū ⁊ ab omni ſtrepitu ſeculariū perpetua quies: cogit celeſtia meditari. Glo. hieremie li. Egredimini ⁊c̄. Non debemꝰ in deſiderijs carnis molleſcere: ⁊ ſegnes in bono eſſe. ſed in meditatione legis ⁊ exercitio virtutum ſtrēnui. Auctor de ſpiritu ⁊ anima. Meditatio ſiquidem parit ſciam. Supra in eodem. Idē. Meditatio eſt occulte veritatis ſtudioſa inueſtigatio. contēplatio eſt perſpicue veritatis iocunda admiratio. Iſtā ita q̄ʒ diuina reuelatio illuminat vt veritatē cognoſcat. iſtam diuina inſpiratio inflāmat vt eam diligat. Sene. in epl. Nihil eſt taʒ difficile ⁊ arduū quod humana mens non vincat. ⁊ in familiaritatem perducat aſſidua meditatio. Idem. Hoc quotidie meditare: vt poſſis equo animo vitam relinquere.

¶ De aſcenſione ſpirituali.

Caplm xxvij.

Grego. in mo. In cūctis que agitis radicem boni operis humilitatem tenere. nec qbꝰ iam ſuperiores: ſed q̄bus adhuc inferiores eſtis aſpicite. vt dum meliora vobis exempla proponitis ad maiora ſp̄ aſcēdere ex hūilitate valeatis. Ideʒ in regiſ. Tanto veriꝰ intus aſcendereʒ: q̄nto per cōuallē lachrymaꝝ foris humiliꝰ iacerē. ac nunc multū me deprimit honor oneroſus. Iſido. de ſum. bo. Qui prius in actiua ꝓficit ad contēplationem bn̄ aſcendit. merito enim in iſta ſuſtollit qui in illa vtilis inuenitur. Bern̄. in epiſtola. Multo facilius reperies multos ſeculares cōuerti ad bonū: q̄ʒ vnūquēpiam de religioſis tranſire ad meliꝰ rariſſima auis in terris eſt: q de gradu queʒ forte in religiōe ſemel attigerit vel paꝝ aſcēdat. Idem. Qui aſcenſiones in corde ſuo diſponunt: qui de virtute in virtutē eunt videre deum deoꝝ in ſyon: eo faciliꝰ merent in retributiōe: quo ſummo bono familiarius adherere ſtuduerūt puriori conuerſatiōis ordine. Idem. Aut aſcendas neceſſe eſt aut deſcendas. ſi attentas ſtare ruas neceſſe eſt.

Idē. Ab exterioribꝰ. Supra li. ij. de intelligentia. Idē de amore dei. Cogitatiōes: intentiones: volūtates: affectiones: ⁊ oīa interiora mea. venite aſcendamus in montē: vbi dn̄s videt vel videt. cure: ſollicitudines: anxietates: pene: ſeruitutes: expectate me hic cuʒ aſino corpore iſto: donec ego cum puero. rō. ſ. cū intelligentia vſq̄ʒ illuc properātes reuertamur ad vos. reuertemur enīʒ ⁊ heu reuertemur q̄ʒcito. Idē in ſer. Scienti legem ⁊ nō faciēti peccatū eſt illi. propterea ſciens q: in oratione dat bona volūtas cū videris que agēda ſunt. vt conualeſcas agēdū que videris: aſcende tu ad orationem: ora inſtāter. ora perſeuranter. Idē. Sub te ſit appetitus tuꝰ: ⁊ tu dn̄eris illiꝰ. nam vt in celum aſcendas prius neceſſe eſt leuare te ſuper te carnalia calcando deſideria. que in te militant aduerſum te. Ideʒ. Perſeuerate in diſciplina quam ſuſcepiſtis: vt ꝑ humilitatē ad ſublimitatē aſcēdatis. q: hec eſt via ⁊ non eſt alia ꝓter ipſam. qui aliter vadit: cadit potiuſq̄ʒ aſcēdit. q: ſola eſt humilitas q̄ exaltat: ſola q̄ ducit ad vitam. Auctor de ſpiritu ⁊ aīa. Quia bona exteriora diu ſtare non poſſunt. iuſſus eſt homo ab exterioribꝰ ad īteriora redire. ⁊ ab interioribꝰ ad ſuperiora aſcendere tante enim dignitatis eſt humana cōditio: vt nullū bonum preter ſummū ei ſufficere poſſit. Idē. Qui intern⁹ intrans ⁊ interiꝰ penetrans ſeipſum trāſcēdit: ille veraciter ad deum aſcendit. Anſel. de ſimilitu. Tria neceſſaria ſunt aſcendenti: innocentia: bn̄ficiū: prelatio. Innocentia talis eſſe debet vt nulli

nocent. Beneficium: vt omnibꝰ proſit. Prelatio vt ſe omnibus inferiorem iudicet. Vnde apl'us. In humilitate ſuperiores inuicem arbitrantes. Hec tria debet vnuſquiſqꝫ alijs impendere. ⁊ nihil horum ſibi fieri ex debito exigere. Idem. Alterius virtutem non vicium: ſuumqꝫ vicium non virtutem attendere debet quiſquis ad culmē humilitatis aſcēdere ſtudet.

¶ De contemplatione.

Capl'm xxviij.

g Rego. ſup ezech. Contemplatiua vita eſt charitatē quidē dei ⁊ proximi tota mente retinere. ab exteriori actione quieſcere. ſoli deſiderio conditoris inherere. vt nihil iam agere libeat: ſed calcatis curis omnibus ad videndam faciē ſui creatoris animus inardeſcat. ita vt iam nouerit carnis corruptibilis pondus cum merore portare: totiſqꝫ deſiderijs appetere illis hymnidicis angelorum choris. inter eſſe. admiſceri celeſtibus ciuibꝰ: de eterna ſpe in cōſpectu dei ⁊ incorruptione gaudere. Idem. Primꝰ contemplationis gradus eſt vt mens ſe ad ſe colligat. Secundus: vt videat qualis eſt collecta. Tertius: vt ſuper ſemetipſam ſurgat: ac ſe contemplationi auctoris inuiſibilis intendēdo ſubijciat. Sed ſe ad ſe nullo modo colligit: niſi prius didicerit terrenarum fantaſmata ab oculis mentis compeſcere: quicquid de viſu: quicquid de auditu: quicquid de odoratu: quicquid de tactu ⁊ guſtu corporeo cogitationi eius occurrerit reſpuere atqꝫ calcare. ⁊ ſe talem querat intus qualis ſine iſtis ē.

Iſido. Sancti viri funditus. Supra de religioſis bonis li.i. Bern. de conſide. Poteſt contemplatio diffiniri verus intuitus animi de quacunqꝫ re. ſeu apprehenſio veri nō dubia. Idem. Contemplationis ſpecies quattuor ſunt: Prima ⁊ maxima contemplatio eſt admiratio diuine maieſtatis. Hec requirit cor purgatum: vt a vicijs liberum atqꝫ exoneratum peccatis: facile ad ſuperna leuetur. interdum quoqꝫ per aliquas morulas ſtupore ⁊ extaſi ſuſpenſum teneat admirantem. Secunda autem neceſſaria eſt huic. Eſt enim intuens iudicia dei. quo ſane pauido aſpectu dum vehementius concutit intuentes: fugat vicia: fundat virtutes: initiat ſapientiam: humilitatem ſeruat: virtutum ſiquidem bonum quoddam ⁊ ſtabile fundamentum. humilitas nempe ſi nutat illa virtutum non niſi ruina eſt. Tertia contemplatio occupatur vel potius ociatur circa memoriam beneficiorum. Et ne dimittat ingratum: ſollicitat amantem ad amorem benefactoris. De talibus dicit ꝑpheta. Memoriam abundantie ſuauitatis tue eructabunt. Quarta: que retro ſunt obliuiſcens: in ſola requieſcit expectatione promiſſorum. que cum ſit meditatio eternitatis: ſi quidem que promittuntur eterna ſunt: longanimitatem animi ⁊ perſeuerantie dat vigorem. Puto: iam facile eſt quattuor noſtra hec illis quattuor apl'i aſſignare: dum longitudinē comprehendit meditatio promiſſorū. latitudinem recordatio bn̄ficiorum. ſublimitatē contemplatio maieſtatis: profundum inſpectio iudiciorum. Idem in medita. Viſcus contemplationis eſt amor poſſeſſionū: affectus cognationis: cupiditas honoris: ⁊ voluptas carnis. quibꝰ anima inuiſcatur ⁊ irretitur: vt nō pennis contemplationis per plateas ſuperne ſyon diſcurrere poſſit. Idem ſup cāti. Excedente anima ⁊ ſi non vita certe vite ſenſu: neceſſe eſt etiam vt vitee vite tentatio ſentiatur. Quis ergo dabit mihi pennas ſicut columbe: ⁊ volabo ⁊ requieſcam. Vtinā hac morte ego frequenter cadam: vt euadam laqueos mortis.

Sen. in epl'a. Quātū potes propera quo ditiꝰ frui emendato animo ⁊ cōpoſito poſſis. frueris quidem dū emendas etiā dū cōponas. alia tamen illa voluptas eſt que percipitur a cōtemplatione mentis ab omni labe pure ⁊ ſplendide. Idem. Subſilire in celum ex angulo licet: exurge modo: ⁊ te quoqꝫ dignum deo finges. ⁊ non auro: non argēto. non poteſt ex hac materia imago deo exprimi ſimilis.

¶ De guſtu.

Capitulum xxix.

S Rego.in mora. Supiora amare iā ſurſum ire eſt. dūqz magno deſiderio meus ad celeſtia inhiat: miro mō hocipſum qd accipe querit deguſtat. Idē ſuper ezech. Dulce eſt eſſe in rebus humanis ſed ei qui adhuc de celeſtibus gaudia nulla guſtauit. quia quanto minus eterna intelligit tanto delectabilius in temporalibus requieſcit.

Idem. Si quis iam cordis ore guſtauerit: que ſit illa dulcedo celeſtium premiorum: qui illi hymnidici chori angelorum. que incomprehenſibilis viſio trinitatis. huic quāto dulce ſit quod intus videt: tanto in amaritudinē vertitur omne quod foris ſuſtinet. Idem. Contemplatiua maior eſt q̄z actiua. quia hec in vſu preſentis operis laborat. illa vero ſapore intimo venturam iam requiem deguſtat. Aug. in ſermo. Cetera creatura uileſcat: vt creator in corde dulceſcat. Idez de medita. Fac precor me domine guſtare per amorem quod guſto per agnitionem. ſentiaz per affectum quod ſentio per intellectū. plus tibi debeo q̄z meipſum totuz. ſed nec plus habeo: ſed nec hocipſum per me totum poſſuz reddere. trahe domine in amorem tuū vel hocipſum quod ſum. Idem de vera religione. Quandiu ſumus in corpore et peregrinamur a domino: guſtemus ſaltem q̄z ſuauis eſt dominus. qui dedit nobis pignus ſpiritus: in quo ſentiamus eius dulcedinem et deſideremus ipſum vite fontem: vbi ſobria ebrietate inundemur et irrigemur: ſicut lignū qd plantatum eſt ſecus decurſus aquarū. Idem. Tu qui veram. Supra de tranquillitate.

¶ Auctor de ſpiritu et anima. Hec eſt requies cordis noſtri. cū in dei amore p deſideriū figitur. hec eſt vita cordis noſtri: cum deū ſuū contemplatur: et ipſa ſua contemplatiōe ſuauiter reficitur. Idem. Anima prius ſanatur. ſanata introducitur: introducta reficitur. Idem. Mentis viſio eſt intelligentia. guſtus ſapientia: illa contemplatur. iſta delectatur. Bern. de xij. gra. Primus cibus eſt humilitatis purgatorius cum amaritudine. ſecūdus charitatis conſolatorius cum dulcedine. tertius contemplationis ſolidus cum fortitudine. Idez de dili. deo. Ex occaſione frequentium neceſſitatum crebris neceſſe eſt interpellationibus deū ab homine frequentari. frequentādo guſtari: guſtando probari. quā ſuauis eſt dominus.

Idem de amore dei. Stans in domo ſolitudinis quaſi onager ſolitarius: et habitaculum habens in terra ſalſuginis: et attrahens ventum amoris mei: os meū aperio ad te domine: et attraho ſpiritū. et nonnunq̄z domine q̄ſi clauſis oculis ad te inhianti mittis mihi in os cordis quod non licet mihi ſcire quid ſit. ſaporem quidem ſentio dulcedinē adeo confortantem vt ſi perficeretur in me nihil vltra q̄rerem. Idē ſup canti. Si quē forte noſtrū aliqua hora ſic rapi et ſic abſcondi contigerit vt minime auocet aut perturbet: aut ſenſus egens: vel cura pungens: vel culpa mordēs. vel certe ea que difficilius amouentur irruētia imaginationum corporearū phantaſmata. poterit quidem hic cum ad nos redierit gloriari et dicere. introduxit me rex in cubiculū ſuū. Idem. A mandatis tuis intellexi inquit vt ſciās niſi obedientie mandatorū contemplationis guſtum penitus non deberi. Non ergo putes de proprio amore geſtis ſancte obedientie actibus ſeniorum vel traditionibus preiudiciū vllatenus faciendū. Idem in epla. Funes ceciderunt mihi in preclaris. celeſtiſqz hereditas preclara eſt mihi. et terrena adulatur promiſſio: blanditur conſolatio carnis. guſtato ſpiritu neceſſe eſt deſipere carnem. affectanti celeſtia terrena non ſapiunt. eternis inhianti faſtidio ſunt tranſitoria.

¶ Idem in ſermo. Beati q lugent: qm ipſi conſolabuntur. quid aliud eſt hec cōſolatio q̄z procedens de ſpe venie gratia deuotionis. et ſuauiſſima delectatio boni: et guſtus ſapientie licet exiguus. quibus interim benignus dominus afflictam refrigerat animam. At guſtus ille nihil aliud eſt q̄z irritamentum deſiderij

⁊ incentiuū amoris: ſicut ſcriptū eſt. qui edūt me adhuc eſurient ⁊c. Idem. Ubi ſanc in ſpūali. Supra de ꝓficientibus. li. i. Seneca in epiſtola. Tunc animus noſter habebit quo gratuletur ſibi: cū emiſſus his tenebris in quibus volutatur nō tenui viſu clara proſpexit. ſed totū diem admiſerit: ⁊ redditus celo ſuo fuerit: cū receperit locum quem occupauit ſorte naſcendi ſurſum illum vocant initia ſua. erit autem illic etiā anteq̄ hac cuſtodia exoluatur: cū vicia deuicerit: purusq; ac leuis in cogitationes diuinas emicuerit.

Idem. Ubi animū a terrenis admittit ad diuina. hec libertas eius eſt: hec euagatio ſubducit interim ſe cuſtodie in qua tenetur: ⁊ celo reficitur.

¶ De conſolatione.

Capitulum xxx.

g. Rego. in regiſ. In ſumma tribulatione poſitis. ſola eſt ꝯſolatio miſericordia creatoris. Idē. In dei cauſis occupatus conſolatione fulciri debet non amaritudine reprimi. Idem. eſt mihi bone vir. hoc ex dei munere in magna conſolatione: ꝙ opus ſanctum qđ in me non habeo. diligo in te. Idē. Facilis erit ꝯſolatio ſi inter flagella que patimur: que fecimus: q̄ facimus ad memoriam delicta reuocamus. atq; hec non flagella ſed dona cognoſcimus.

Idem de quodā epo. Ualde ꝯtriſtabar ꝙ de illo quedā ſuperba cognoueram: ſed q2 mores ſuos ipſe correxit: meam triſticiam ſibimetipſū vincendo coſolatus ſum. Idē in mora. Magna ꝯſolatio in reꝝ amiſſione eſt illa tpa ad memē reducere: quibus nos cōtigit res quas perdidimus nō habuiſſe. Id. Magna eſt conſolatio in eo qđ diſplicet. ꝙ illo ordinante erga nos agitur: cui non niſi iuſtum placet. Idem laborantem conſolari eſt pariter i labore perſiſtere: q2 ſubleuatio laboris eſt viſio collaborantis. Idem. Minus temptat probatio: q̄ remuneratio conſolatur. Idē. Grauis meror. Infra de dolore. Idem. Feſtina conſolatio bonorum eſt conſideratio finis maloꝝ. quia dum ex corꝝ interitu conſpiciunt malū qđ euadunt: leue eſtimant quicquid in hac vita patiuntur aduerſum. Idem in paſto. Non flendo flere: ē ſic exterius aduerſa plangere: vt tamē mens nouerit de eterne ſpei ꝯſolatione gaudere. Iſido. de ſum bo. Qui vite future premia diligenter excogitat mala omnia vite preſentis equanimiter portat: q2 ex illius dulcedine huius amaritudinē tēperat. Idē in ſyno. Intende miſerias eoꝝ quibus acerbe aliquid accidit: dū aliena pericula memoras: mitius tua portas. alioꝝ enim exempla dolorem releuant: alienis malis facilius conſolatur homo. Ambro. de vidui. Paratꝰ meſtitudini animi fletus oculoꝝ miſeriaꝝ cōciliat. laborem minuit: dolores alleuiat. pudorem ſeruat. nec iam miſeria ſibi videtur que coſolationem in lachrymis habet. Bern. ſuper qui habitat. In quo hoꝝ dīum ſperas ſolaciū aliquid vel auxiliū iuenire. Si queras intra te: aruit cor tuum: ⁊ obliuioni datum te reperis tanq̄ mortuū a corde. ſi infra te: corpus qđ corrūpitur aggrauat animam. ſi circa te: terrena inhabitatio deprimit ſenſum multa cogitantem. querere ergo ſupra te: ſed cautus eſto ventoſa agmina tranſilire. Idem de contemp. Precioſa diuina conſolatio eſt: nec omnino tribuitur admittentibus alienā.

Idē in ſer. Mentior quod ad coſolatōēꝫ veſtrā dico: ſi nō ex manibus huius petiōis monachoꝝ noniciōꝝ ⁊ ꝯuerſoꝝ anime ad celoꝝ gaudia volauerūt tam libere q̄ libere de carcere noſtre mortalitatis. Idem Beati qui lugent. Supra de guſtu.

¶ De regratiatione.

Capitulum xxxi.

g. Rego. in regiſ. Recte mentiſ ē: deū nō ſolū in ꝓſpis bn̄dicere: ſꝫ etiā in aduerſitatibus collaudare. Idē ad epm̄ exponentē grāmaticā. In vno ſe ore cum iouis laudibus chriſti laudes nō capiunt. Aug. in enchi. Miaꝫ ⁊ iudiciū cātabo tibi dn̄e: q2 niſi p indebitā mīam nemo liberat: ⁊ niſi p.

debitū iudiciū nemo condemnat. Idē de verbis domini. Felix ſit mūdus: euertat mūdus: benedicam dominū qui fecit mūdū ſm carnē. bene ſit ſm carnē: male ſit: benedicas dominū in omni tpe. Idē. Hec in vnoq̄qz ſupra li. ij. de iuſticia. Idez: in epi. Qui eſt orandus vt faciat: illi eſt actio gratiarum reddenda cum fecerit. Idem. Ex his que habeo gratias ago deo tanq̄z fonti bonitatis vnde habeo. atqz in omnibus bonis actibus tuis illi da claritatem: tibi autē humilitatem.

Idem de ꝯfeſ. Tu dn̄e excitas vt laudare te delectet: q̄ feciſti nos ad te: ⁊ inquietum eſt cor noſtrum donec requieſcat in te. Idē de ſpū ⁊ littera. Illa eſt ſapientia que pietas vocat qua colit pater luminum: a quo ē omne datū optimū: ⁊ omne donū perfectum. colitur autem ſacrificio laudis actioniſqz gratiarum: vt cultor eius nō in ſemetipſos: ſed in illo glorietur. Idem de medita. Grā agamus de acceptis: ⁊ quod nondum accepim⁹ eoipſo q̄ de acceptis ingrati non ſumus: nos accepturos eſſe confidamus. Idem de cathe. ru. Quicquid homo fecerit laudabilem in ſuis factis inuenit deū. Si recte egerit laudabilem inuenit per iuſticiam premiorum. ſi peccauerit laudabilem inuenit per iuſticiam ſuppliciorum: ſi peccata confeſſus ad recte viuendum redierit laudabilē inuenit per miſericordiam indulgentiarum. Hierony. i epla. Cū pſalmū dicis: cui⁹ verba loqueris agnoſce. ⁊ in compunctione magis animi q̄z i tinnule vocis dulcedine delectare. lachrymas pſallentis deus magis q̄z vocis gratiam cōprobat. Iob. chry. ſuper iob. Glorificemus deum ⁊ per fidē ⁊ per opa. nā cū vitias [illegible] in futurum [illegible] corrupta nobis vita. Idem. Rapuit ille: grās egiſti tu pro iniuſticia. ⁊ glorificaſti deum: ⁊ finitas per gratiarum actiōes multas fructificaſti mercedes. Bern̄. ſuper canti. Nil aliud dn̄z pſallitis q̄z qd̄ pſallitis cogitetis. nec ſolas dico vitandas cogitationes vanas ⁊ ocioſas. vitande ſunt ⁊ ille duntaxat illa hora ⁊ illo loco quas officiales fratres ꝓ cōi neceſſitate q̄ſi neceſſario freq̄nt admittē cōpellunt. ſed ne illa q̄dem ꝓfecto recipe ꝯſuluerim q̄ forte paulo an̄ in codicib⁹ legeratiſ. Idē. Moneo vos dilectiſſimi pure ac ſtrēnue diuinis intereſſe laudib⁹. ſtrēnue q̄dē: vt ſic reuerenter ita ⁊ alacriter dn̄o aſſiſtatiſ. non pigri: non ſomnolēti: nō oſcitātes: nō parcētes vocibus nō ꝑcidētes ꝟba dimidia. nō integra trāſilientes. nō fractis ⁊ remiſſis vocib⁹ muliebre q̄ddam i balba de nare ſonātes: ſʒ virili vt dignū ē ſonitu ⁊ affectu voces ſcti ſpūs depromentes. Idē: Diſce in referēdo grās non eſſe tardus aut ſegnis: diſce ad ſingula dona gratias agere. diligenter inq̄t cōſidera q̄ tibi apponuntur. vt nulla videlicet dei dona debita gratiarū actione fruſtrent. nō grādia: nō mediocria: nō puſilla. deniqz iubemur colligere fragmenta ne pereant. Idem. Ois de bonis multiformis grā apparētis in nobis referatur ad ipſum lauſ. laudabiliū ſiquidē vniuerſorum auctorē ⁊ largitorē. idqz nō ficte quēadmodū ab hypocritis. nec ſola conſuetudine ſicut a ſecularibus: ſʒ nec neceſſitate q̄dez vt iumenta ferendis oneribꝰ applicant. ſed ſic̄ decet ſctōs ſinceritate fida: deuotione ſollicita: hilaritate grata. nō tn̄ diſſoluta. Idē Immolantes hoſtias laudis: ⁊ reddentes vota nr̄a de die in diem: curem⁹ omni vigilantia iungere ſenſum vſui. affectum ſenſui: exultationem affectui. grauitatē exultatiōi: humilitatē grauitati. libertatē humilitati. quo interim liberis pargare mentis paſſibus ꝓcedamus. ⁊ excedam⁹ per inuiſitatas q̄ſdā affectiones: ſpirituales leticias: inuiſibiles amenitates [illegible] in ſpūſancto.

Idem. In quotidianis exercitijs ⁊ bellis quē n[illegible] in chriſto viuentibus deſunt: a carne: a mūdo: a diabolo: ſicut militiā vitam ho͞is eſſe ſup terrā inceſſant experimini in vobiſmetipſis: quotidiana neceſſe ē cantica pro aſſecutis victorijs imolari. Idem in ſer. Nō tn̄ ꝟbo ⁊ lingua: ſʒ ope ⁊ veritate exhibeamus nos nō ingratos. non. n. gratia

rum dictionem ſed grãrũactione exigit a no bis dñs deus noſter. Idẽ. Oportet hoĩeꝫ gratioſum ⁊ deuotũ eſſe. qꝛ libẽter dona mul tiplicanꝰ:ſi priora bene ſalua videntur.

¶ De lectione.

Caplm xxij.

g Rego. in regiſ. Si ad ↄſolationem nr̃am ſacra ſcriptura para eſt:tanto magis debemꝰ legẽ:q̃nto nos ↄſpi cimꝰ ſub tribulationũ faſce laſſari. Idem. Idcirco pictura in eccliſijs adhibeť:vt hi qui lr̃as neſciũt:ſalẽ i pictibꝰ vidẽdo legãt:q̃ le gere in codicibꝰ nõ valẽt. Idẽ. Stude. q̃. ſo. s. de meditatiõe. Idẽ in mor. Scriptu ra ſacramẽtis ocul' q̃ſi q̃dã ſpeculũ opponi tur:vt iterna nr̃a facies in ipſa videaꝰ. ibi et enim feda. ibi pulcra nr̃a cognoſcimꝰ. ibi ſen timꝰ q̃tũ ꝓficimꝰ. ibi docemur a ꝓfectu q̃ꝫ longe diſtamꝰ. Idẽ. Scriptura narrat ge ſta ſcõꝝ:⁊ ad imitatiõẽ ꝓuocat corda infir moꝝ. dũq3 illoꝝ victricia facta cõmemorat: ꝯ vicioꝝ ꝑlia debilia nr̃a ↄfirmat. Idem. Quaſi q̃dã ĩn lectio mẽtꝭ nr̃e ſpẽs ↄſidera ta creature. Idẽ. Plerũq3 res q̃libet per hiſtoriã virꝰ ẽ. ꝑ ſignificatione culpa. Am bro. de offi. Cur nõ illa tpa qbꝰ ab eccliã va cas lectõi impẽdis. cur nõ xp̃m reuiſas: xp̃ꝫ alloq̃ris. xp̃m audias:illũ alloquimur cum ora mus:illũ audimꝰ cũ diuina legimꝰ oracula. Idẽ in hexam̃. Scriptura diuina ſalutem ſuggerit. vite odorẽ fragrat:vt ſuauitatem le gens capias. nõ ꝑcipitij crimẽ icurras. Iõ. Nõ mediocre. s. li. iij. de multilogo. Hie ro. in ori. ſup Ionã. Difficile hoĩes potentes ⁊ nobiles:⁊ diuites:⁊ multo his difficilius eloq̃ntes credũt deo. obceca ť enim mens eo rũ diuitijs ⁊ opibꝰ atq3 luxuria ⁊ circundati diuitijs non pñt videre virtutes ſimplicitatẽ q3 ſcripture. Idẽ i epi. Ama ſcias ſcriptu raꝝ:⁊ carnis vicia nõ amabis. Idẽ. Ora tioni lectio:lectõi ſuccedat orõ. ⁊ breue vide bitꝰ oẽ tpꝰ q̃d tãtꝭ dierũ varietatibꝰ occupaꝰ. Iſi. de ſum. bo. Scõꝝ ſcripturaꝝ altitudo q̃ſi montes paſcue ſũt:ad quos dũ q̃ſq3 iuſto rũ ↄſcẽderit:paſcue ideficientꝭ refectionẽ in ueniſſe ſe gaudebit. Idem. Geminũ ↄfert bonũ ſctãꝝ lectio ſct ipturaꝝ. ſiue qꝛ ĩtellectũ mẽtꝭ erudit. ſiue qꝛ a mũdi vanitatibꝰ abſtra ctũ hoĩeꝫ ad amorẽ dei ꝑducit. Idẽ i ſyn. Lectio docet q̃d caueas. lectio oñdit q̃ tẽdas lectõe ſenſus augeť ⁊ itellectꝰ. Aug. i epi. Tãta ẽ chriſtianaꝝ ꝓfunditas lr̃aꝝ vt in eis quotidie ꝓficerẽ ſi eas ſolas ab icũte pueri tia vſq3 ad decrepitã ſenectutẽ maximo ocio ſummo ſtudio:meliore ingenio conarer addi ſcere. Ioꝫ. crx. ſup iob. Nõ ꝓpterea da te ſũt ſcripture vt in libris eas hẽamꝰ ſolũ. ſꝫ vt in cordibꝰ ↄtineamꝰ eas. Idẽ. Si rur ſũloq3 ſordidãt ⁊ demões vocat. manifeſtũ ẽ q̃m ſpũal' lectio ſctificat. ⁊ ſpũs affert gra tiam. diuine enim ſunt incantationes ſcriptu re. Ber. ſuper canti. Ante carnẽ diſcipli ne ſtudijs edomitam:⁊ mancipatam ſpiritui: ante ſpretam ⁊ abiectam ſeculi põpã ⁊ ſarci nã indigne ab impurís lẽctio ſacre ſcripture preſumiť. quõ nempe lux incaſſum circũfun dit oculos cecos vel clauſos. ita animalis hõ non ꝑcipit ea que ſunt ſpiritus dei.

¶ De ſapientia.

Caplm xxiij.

g Rego. in moral. Neq3 hoc eſt ſape q̃d intelligẽ. qꝛ multi eterna q̃deꝫ ſa piũt. ſꝫ hec intelligẽ nequaq̃ꝫ pñt. Idem in regiſ. Sapienter illicita ſuperat: qui didicerit etiam non vti cõceſſis. Aug. de li. ar. Nemo ſine ſapientia btũs ẽ. nemo enim btũs eſt niſi ſummo bono q̃d in ea ve ritate quam ſapientiã vocamꝰ cerniť ⁊ teneť. Idẽ. Ve qui derelinquũt. Supra li. iij. de ſapientia. Idẽ de ordine diſcipline. Quiſ quis omnẽ ꝑhiam fugiendã putat:nihil nos vult aliud:q̃ꝫ nõ amare ſapientiam. Idẽ. Duplex eſt via quam ſequimur:⁊ cum rerũ nos obſcuritas mouet:aut ratione:aut certe auctoritate philoſophia rationem promittit. Idem. Tria ſunt genera reꝝ in quibꝰ ra tionabile apparet. vnum eſt in factis ad ali quem finẽ relatis. alterũ in diſcendo. tertium.

in delectando. Primū nos admonet nihil te
mere facere. ſecundum recte docere. vltimū
beate contemplari. Idē de ciui. dei. Non
eſt vera ſapientia q̄ intentionem ſuam in his
que prudenter diſcernit: gerit fortiter: cohibꝫ
temperanter: iuſteqꝫ diſtribuit. non ad illum
dirigit finem vbi erit deus omnia in omni-
bus: eternitate certa ⁊ pace perfecta. Iſi.
in ethymo. Sapiens dictus eſt a ſapore. q: ſi-
cut aptus eſt guſtus ad diſcretionem ſaporis
ciborū. ſic ſapiens ad dinoſcentiam reꝝ atqꝫ
cauſarum: quo vnūquodqꝫ dinoſcat atqꝫ ſen
ſu veritatꝭ diſcernat. Idem de ſum. bono.
Nullus ſapientiam dei plene recipit: niſi qui
ſe ab omniū abſtrahē actionum cura conten
dit. Ambro. in epi. Nihil peccare ſoliꝰ dei
eſt: ſapientis eſt ⁊ corrigere erratum ⁊ peni-
tentiam agere peccati. Idem. Sola eſt ſa
pientia libera que diuitibus pauperes p̄feſe
cit. ⁊ que ſeruos proprijs fenerari dominis
facit. Idē. Sapiens nō metu. Sup̄ lib. iij.
de affectionibꝰ. Idē Ille vere ſapit: cuius
animus in chriſto eſt: ⁊ cuiꝰ interior oculus
erigit̄ ad ſuperna. Bern. de ꝯſide. Quid
prodeſt ſi vniuerſum mundū lucreris te vnū
perdens: ⁊ ſi ſapiens alijs ſis deeſt tibi ſapi
entia ſi tibi non fueris. Idem ſuper canti.
Neſcitis q: angelus ſathane multotiens trāſ
figurat ſe in angelum lucis. ſapientia eſt deꝰ:
⁊ vult ſe amari: non ſolum dulciter ſed ⁊ ſa-
pienter. Senē. in ep̄la. Sapiēs videbit vbi
victurus ſit: cum quibꝰ: quomodo: quid actu
rus. cogitat ſemper qualis vita: non quanta
ſit. Idem. Sapiens omnia examinabit ſe
cum: quid acceperit. a quo: quantū: vbi: quē
admodum. Idem. Sapiens bonoꝝ rector
eſt: maloꝝ victor. ſed facere docet ph̄ia. nō
dicere: ⁊ hoc exigit vt ad legem ſuam quiſqꝫ
viuat: ne orationi vita diſſentiat. Idē. No
atqꝫ hortor vt philoſophiam in precordia
demittas. ⁊ experimentum profectus tui
capias: non oratione nec ſcripto. ſed animi fir
me. cupiditatum diminutione. verba re-
proba. Idem. Affectator ſapientie ad
heret quidem in corpore ſuo. ſed optima ſui
parte abeſt. ⁊ cogitationes ſuas ad ſublimia
intendit. Idem. Ad philoſophiam te cō-
fer ſi vis ſalꝰ eſſe. ſi ſecurꝰ: ſi beatus: deniqꝫ
ſi vis eſſe: quod maximum eſt: liber. Idē.
Non eſt philoſophia populare artificiū. nec
oſtentationi paratum: non in verbis ſed in re
bus eſt. nec ad hoc adhibetur vt cum aliqua
oblectatōe cōſumatur dies: vt dematur ocio
nauſea: animum format ⁊ fabricat. vitam di-
ſponit: actiones regit: agenda ⁊ omittēda de
monſtrat.

¶ De doctrina.

Caplm xxxiij.

Greg. ſuper ezech. Quiſquis expo
ſitor in explanatione ſacri eloquij vt
fortaſſe auditoribus placeat aliquid
mentiendo componit: ſua ⁊ non dei verba lo
quitur. ſi tamen placendi vel ſeducendi ſtu-
dio mentiatur. Nam ſi in verbis dominicis
virtutem requirens ipſe aliter q̄ꝫ is per quē
prolata ſunt ſenſerit. etiam ſi ſub itellectu alio
edificationem charitatis requirat: domini ſūt
verba que narrat. quia ad hoc ſolum deus
per totam nobis ſacram ſcripturam loquit̄:
vt nos ad ſuum ⁊ proximi amorem trahat.
Idem. Penſare debet doctor quid loqua
tur: cui loquatur. quando loquetur: ⁊ quan-
tum loquatur. ſi enim vnum horum defuerit
locutio apta non erit. Idē. Loqui de deo
quiete valde ⁊ libere mentis eſt. tunc nanqꝫ
bene dirigitur lingua in ſermone: cum ſecu-
re ſenſus quieuerit in tranquillitate. Idem
in paſto. Clauis apertionis eſt ſermo corre-
ptionis: quia increpando culpā detegit: quā
ſepe neſcit: ipſe etiam qui perpetrauit. Idē
in moral. Qui peccatori predicat: tanta di-
ſpenſatione componere predicationem de-
bet: vt nec derelicta ſpe timorem ſubtrahat:
nec ſpe ſubtracta: in ſolo eum timore dere-
linquat. Idem. Qui ad vere predicatio-
nis verba ſe preparat: neceſſe eſt vt cauſa-
rum origines a ſacris paginis ſumat: vt om
ne quod loquitur ad diuine auctoritatis fun-

[illegible] in eo edificiū ſat [illegible]
tionis firmet. Idē in omel. Cū [illegible] p
uerſitas creſcit: nō ſolū frangi p̄dicatio non
dz: ſed etiā augeri. Idem. Plus eſt verbi
pabulo victurā in ꝑpetuū mentē reficē: q̄z
[illegible] carnis terreno pane ſatiare
Idē. [illegible]
dam aurib⁹ p̄dicatio ſancta ſubtrahit: q: ſu
ſcitari p grām non merent. Idem in regi.
Lingua noſtra bonis fomentū ſit: prauis acu
leus. tumidos retūdat. iratos mitiget. pigros
excitat. deſideo hortans ſuccendat. refugien
[illegible]

[illegible]

Idē. Perſuaden
dū erat homini q̄ztū nos dilexerit de⁹ ⁊ qua
les. q̄ztū ne deſperarem⁹. q̄les ne ſupbirem⁹
Idē de catbe. ru. Dilectiōe tibi tanq̄z fi
ne ꝑpoſito quo referas oīa que dicis: quicq̄d
narras ita narra. vt ille cui loqris audiendo
credat: credēdo ſperet: ſperādo amet. Idē
[illegible]

[illegible] hiſ qui capere [illegible]
[illegible]
faciendū: nō ut dicendū eſt pon⁹ [illegible]
pōt cape capiat: q̄z tacendū. vt nō ſolū [illegible]
bo nō capiant: verūetiā qui intelligentior [illegible]
fiat peior. qui ſi audiret ⁊ caperet p [illegible]
[illegible]
Non ſim⁹ in diſputatiōib⁹ prompti. ⁊ in ora
tionib⁹ pigri. Idē in epi. Sollicitiſſime ca
uendū eſt in docendo ſupbie viciū: qđ in di
ſcēdo nō ita eſt. Ambro. de offic. Abſit p
[illegible]

[illegible]

De dignitate.

Caplin. xxv.

G Rego. in regiſ. Ad hoc locorū [illegible]
dus ratōis ordo diſtrinxit: ⁊ [illegible]
eſſe cōſtituit: vt nec ſpoſiti in [illegible]
medios ſe fruſtra valeant occupare [illegible]
[illegible]

ꝯſtituit ordines eſſe diſtinctos: vt dũ reuerentiam minores potioribus exhiberẽt: ⁊ potiores minoribus dilectõem impẽderẽt: vna cõcordie fieret ex diuerſitate ꝯnexio: ⁊ recte officiorũ gereret adminiſtratio ſingulorũ. Idẽ. Quia hõ qđ ſibi tribuit quo iudicio diſponat ignorat: nec ad appetẽdũ locũ ſuperiorẽ procax inſiſtere: nec ad repellendũ ꝯtumax debz inueniri. Idẽ in paſto. Virtutibus pollens coactus ad regnũ veniat. virtutibus vacuus nec coactus accedat. Idẽ. Cũ rerũ neceſſitas expoſcit pẽſandũ valde eſt ad culmẽ quiſquis regiminis qualiter veniat. atqz ad hoc rite perueniẽs qualiter viuat. ⁊ bene viuẽs qualiter doceat. ⁊ recte docẽs infirmitatẽ ſuã quotidie quãta ꝯſideratõe cognoſcat. ne aut humilitas acceſſum fugiat: aut ꝑuentõi vita ꝯdicat: aut vitam doctrina deſtituat: aut doctrinã preſumptio extollat. Idẽ in dial. Uſus recte conuerſatõis eſt: vt preeſſe nõ audeat q ſubeſſe nõ didicerit. nec obedientiam ſubiectis imperet. quã prelatis nõ nouit exhibere. Idẽ i ome. Illi debẽt curã paſtoralẽ ſuſcipere: q in ſuo corde ſciunt fluxa luxurie domare. vt cum alijs fortia predicãt: ipſi deſiderijs mollibus eneruiter nõ ſuccũbant. Idẽ in mora. Nolenti mihi atqz reniẽti cũ graue eſſet altaris miniſteriũ. etiã pondus eſt cure paſtoralis iniunctũ. Iſi. de ſum bo. Vir eccleſiaſticus et crucifigi mũdo ꝑ mortificatõez ꝓprie carnis debz. ⁊ diſpẽſatõem eccleſiaſtici ordinis ſi ex dei volũtate ꝑuenerit. volẽs quidẽ ſed humilis gubernandã ſuſcipiat. Bern. ſup cãti. Nõ ocioſe totiens repetitũ eſt. petre amas me in ꝯmiſſione ouiũ. Ego quidẽ id ſignificatũ ꝓuide puto. ac ſi dixiſſet illi ieſus. niſi teſtimoniũ tibi perhibẽte ꝯſciẽtia q me ames: ⁊ valde perfecte amico: hoc eſt: plus quã tua. plus quã tuos. plus etiã quã te: vt huius repetitõis ternarius impleat: nequaquã ſuſcipias curam hanc. nec te intromittas de ouibus meis pro quibus vtiqz meus effuſus eſt ſanguis. Idẽ. In prelatione opus eſt viro forti: ſpirituali ⁊ fideli. forti ad ꝓpulſandas iniurias. ſpirituali ad deprehendendas inſidias: fideli qui non que ſua ſunt querat. Idẽ in epi. In alto poſitũ nõ alta ſapere difficile eſt ⁊ omnino inuſitatũ. ⁊ quãto inuſitatius tanto glorioſius.

De zelo. Capi. xxvi.

Grego. ſup ezech. Nullũ omnipotenti deo tale eſt ſacrificiũ: quale eſt zelus animarũ. Idem. Reſtat vt ſiue. Supra li. ij. de prudẽtia. Idez in mor. Si nulla ira ex virtute ſurgeret: diuine animaduerſionis impetuz fineeſ per gladiũ nõ placaſſz. Idẽ. Aliquã neceſſe eſt vt ꝑuia mentibus humana predicatione corrigi nequeũt. diuina flagella optari benigne debeãt. Idẽ. Euenire plerũqz. Supra li. iij. de diſcordia. Idẽ Si ſic proximos. vt nos amare precipimur: reſtat vt ſic eorũ erratibus ſicut noſtris vicijs iraſcamur. Idẽ. Erga errata proximorũ ſic manſuetudo zelũ temperet: quatenus a iuſticie ſtudio nõ eneruet. Aug. in epi. Quid ſic perſequit vitam bonorũ: quã vita iniquorũ: nõ cũ cogit imitari. qđ diſplicet. ſed cũ cogit dolere qđ videt: quoniã corã pio viuens impie etſi nõ obligat ꝯſentientẽ: cruciat ſentientem. Idẽ. Pia eſt. Infra de dolore. Bern. ſup canti. zelũ tuũ inflãmet charitas: informet ſciẽtia firmet ꝯſtãtia. ſit feruidus: ſit circũſpectus ſit inuictus: nec tepore habeat: nec diſcretiõe careat: nec timidus ſit. Idẽ. Habeat charitas zelũ: ſz adhibeat pro tempore modũ. ſeueritas nũquã remiſſa. intermiſſa tñ plus proficit. Io. Hoc vera ⁊ caſta ꝯtẽplatio habet: vt mentẽ quã diuino igne vehemẽter ſuccẽderit: interdũ repleat zelo ⁊ deſiderio acquirendi deo qui eũ ſimiliter diligãt: vt ociũ ꝯtẽplatõnis pro ſtudio predicatõis libẽtiſſime intermittat.

Glo. pſal. xxx. Ira iuſta eſt qua iraſcit quis ſuis ⁊ alienis peccatis: videns homines ꝯfitẽtes deũ ore: ⁊ negantes moribus. renũciantes ſeculo verbis ⁊ nõ factis: ⁊ videns fratres fratribus detrahentes. oſculũ dantes. ⁊ fidẽ nõ ſeruantes. Glo. ſup pſ. lxviij. Bonus zelus eſt feruor animi: quo mẽs abiecto humano timore pro defenſione veritatis accendit.

⁊ eo magis cōmendabilis quo quelibet praua que viderit corrigere ſatagit. ſi nequit tolerat ⁊ gemit.

¶ De ſollicitudine.

Capitulum xxxvij.

Grego. in mora. Sancti viri q̄ breuitatē vite indeſinēter aſpiciūt: quaſi quotidie morientes viuūt: ⁊ tanto ſe ſollicitius manſuris p̄parant: quanto ⁊ nulla eſſe tranſitoria ex fine ſemꝑ penſant. Idem Mens tāto altius inter tentatōis fluct⁹ tollitur: quanto ſollicitius ab huius ſeculi cogitatione vacuat. Idē. Magna ſollicitudine ad curā noſtre meliorationis accingimur: qn̄ id virtutis in alijs cernimus qḋ nō habem⁹ Idē. Dominū tāto. Supra de diſcuſſiōe. Idē in regiſ. Illa ſollicitudo p̄poſitoꝝ vtilis eſt: illa eſt cautela laudabilis: in qua totū ratio agit: ⁊ furor ſibi nil vendicat. Idem Quanto morti vicinior efficeris: tanto fieri ſollicitior atqꝫ timidior debes. Idē. Cum honoris augmēto cura quoqꝫ ſollicitudinis debet creſcere. Idē. Cū cuncta negocia ſollicitudine indagande veritatis videant. m̄ que ad deiectōem ſacerdotaliū graduū ſpectant: ſunt diſtrictius trutināda. Ioh. chryſo. ſup matth. Occupatio viriliū ſollicitodinū: ſuggeſtionū voluptates pleruqꝫ excludit. Hero. Grādis ſtutis. ſup li. ij. de ꝯtinentia tactus. Bern. ſup canti. Ois cura ſanctoꝝ ſpretō ornatu cultuqꝫ ſuſtuo exterioris ſui hoīs qui certe corrūpit: omni ſe diligētia p̄bet ⁊ occupat excolēdo atqꝫ decorando interiori illi q ad imaginē dei eſt: ⁊ renouat d̄ die in diem. Idē. Omnis de bonis. ſ. de regratiatione. Idē in ſer. Dignū valde ē: ⁊ omnino exigit rō equitatis: vt qbus a conſtitutione mūdi regnū parat: ipſi etiā ſeſe regno parare nō negligant. Aug. de ordine diſcipline. Opera danda eſt optimis morib⁹ deus enim nī alter nos exaudire nō poterit. bn̄ aūt viuentes facillime exaudiet. Sen. in epi. Perſeuerādū eſt ⁊ aſſiduo ſtudio robur addendū: donec bona mens ſit qḋ bona voluntas eſt.

¶ De correptione.

Capitulum xxxviij.

Grego. in mora. Quiſqꝫ ꝑpendere ſollicite ſciat: ne luctus ſpe verba increpatōis inferat. Idē. Quos d̄ apta infirmitate reprehēdimus: ſupeſt vt de occulte fortitudinis eſtimatione vereremur. Idē. Ex ſe debet. Supra li. iij. de obliuiōe Idē in regiſ. Dū vnus corripit plurimi emendant. ⁊ melius eſt vt ꝑ multoꝝ ſaluatione vnus ꝯdēnet: qꝫ per vnius licētia multi piclitent. Idē. Ubi ſenior iuuenibus exēplum ad interitū prebet: ibi diſtricta increpatiōe feriēdus eſt. Iſido. de ſum. bo. Sicut peccatorē ꝯuenit argui iniuſtū. ſic ꝯuerſuꝫ exulcerari. Idē. Qui veraciter fraternam vult corripere ac ſanare infirmitatē: talem ſe preſtare fraterne vtilitati ſtudeat: vt cū queꝫ corripere cupit humili corde admoneat. hoc faciens ex ꝯpaſſiōe quaſi cōmunis piculi: ne forte ⁊ ipſe ſubijciat tentationi. Aug. in enchyridiō. Qui emēdat verbere in quē poteſtas datur ⁊ coercet aliq̄ diſciplina. ⁊ tn̄ peccatū eius quo ab illo leſus aut offenſus eſt dimittit ex corde: vel orat vt ei dimittat: non ſolum in eo q̄ dimittit atqꝫ orat: verūetiā in eo q̄ corripit: ⁊ aliqua emēdatoria pena plectit elemoſynam dat. Multa enim bona p̄ſtant inuitis. qn̄ eoꝝ conſulitur vtilitati: nō voluntati. Idē. Si peccauerit. Supra li. iij. de argutione. Idē in epiſtola. Quantū illi laudandi atqꝫ predicandi ſunt qui dignati nō ſūt cum mūdo etiā florente florere: tn̄ increpandi ⁊ accuſandi ſunt quos pire cū percūte delectat. Idē de corep. ⁊ gratia. Corripiantur a p̄poſitis ſuis ſubditi fratres: correptionibus vtiqꝫ de charitate venientibus ꝓ culparū diuerſitate diuerſis vel minoribus vel amplioribus. q: ⁊ ipſa que damnatio nominatur quā fecit epiſcopale iudiciū: quia pena in eccleſia nulla maior eſt: poteſt ſi deus voluerit in correptōeꝫ ſaluberrimā cedere atqꝫ proficere. Idem de doc. chriſtiana. Quid

locis et tēpori et pſonis eueniat diligēter attē-
dendū eſt: ne temere flagicia reprehēdamus
Iob. xxv. ſuper matth. Omnis correctio
ſimilis eſt ceteris tentatōibus. ſicut enim oīs
tentatio fideles quidē magis edificat: infide-
les aūt amplius deſtruit. ſic et oīs increpatio
diſcipline religioſum hoīem et timentē me-
liorem facit: irreligioſum aūt et malū pturbat
et ad deterius ire pellit. Bern. Non cō-
temnēda increpatio iuſti que ruina peccati:
cordis ſanitas eſt: incenō et dei via ad animā.
Idem in ſer. Nemo fratres vicia palpet:
peccata nemo diſſimulet: cū viderit ordinem
depire: vel minui diſciplinā. eſt enim pſenti-
re ſilere cū arguere poſſis: et ſcimus qȝ ſilis
pena facientes maneat et pſcientes. Glo.
matth. vij. Raro et nō ſine magna neceſſita-
te obiurgatōes ſunt adhibēde: et non niſi dei
reſpectu remota ab oculo trabe. i. odio.

¶ De equitate.

Capitulum xxxix.

Rego. in regi. Ita vos inter eā q̄ deū
offendūt et ad iracūdiā pvocant: di-
ſtrictos ac ſollicitos exhibete: vt ad
alioꝝ emendatōem et vindicta culpabilē fe-
riat: et innocentem falſa opinio non affligat.
Idē. Manifeſta peccata nō ſunt occulta
correctione purganda. ſȝ palā ſunt arguendi
qui palam nocēt. vt dū apta obiurgatōne ſa-
nant: hi qui eos imitando deliqrant corrigā-
tur. Idē. Cum increpare delinquētes no-
luerit: eos pculdubio paſtor occidit. Hac ḡ
conſideratione cōpulſus velis nolis locutu-
rus ſum. q: omni virtute aut te cupio ſalua-
ri: aut de tua morte me eripi. Idē. Sicut
obſtinati eſſe humilibus nō debemus. ita di-
ſtricti eſſe ſuperbis debemus. Idē. Sicut
pſeueranti culpe debet iure vindicta. ita reſi-
piſcentibus eſt venia pcedēda. Idē. Sū-
mū in regibus. &c. li. i. de potentibus. Idē
Boni te dulcem proui ſentiant correctorem:
in qua videlicet correctione hunc eſſe ordinē
noueris obſeruandum: vt perſonam diligas
et vicia perſequaris. ne ſi aliter agere fortaſſe
volueris: tranſeat in incredulitatē correctio:
et perdas quos emendare deſideras. Idē.
Iuſticie et rationis ordo ſuadet vt qui ſua a
ſucceſſoribus deſiderat mandata ſeruari: p-
deceſſoris ſui proculdubio voluntatem et ſta-
tuta cuſtodiat. Idem. Sicut in his qui p
ignorantiam fecerunt: culpa aliquatenus to-
leranda eſt. ita in his fortiter inſequēda qui
non metuunt ſciendo peccare. Idem. Af-
fectum iuſta poſtulantibus indulgere et vi-
gor equitatis: et ordo exigit rationis. preſer-
tim quando petentium voluntatem: et pietas
adiuuat: et veritas non relinquit. Idem.
Rationi contraria procul eſt abijcienda pe-
titio. ita in his que bene deſiderantur: affe-
ctum non conuenit negare. Idem. Mi-
norem maior precedit ſicut honore et crimi-
ne: et cui maior ſequitur culpa: maior impli-
cetur vindicta: et poſt penitentiam credatur
eſſe fructuoſa. Idem. Sicut laudabile di-
ferētunqȝ eſt reuerentiam et honorem debi-
tum exhibere prioribus. ita rectitudinis et
dei timoris eſt ſi qua in eos correctionis in-
digent nulla diſſimulatione poſtponere: ne
totum qd abſit incipiat corpus inuadere: ſi
languor non fuerit curatus in capite. Idē
Manifeſti exceſſus canonica ſemper mo-
deratione premendi ſunt. vt vna reo et pre-
teritorum correctio: et eſſe regula poſſit futu-
rorum. Idem. Quotiens contra eccleſia-
ſticam quid geſtum dicetur diſciplinam: ne
nos ante deum culpa ex diſſimulatione re-
darguat: irrequiſitum hoc relinquere nō au-
demus. Idem. Sicut eccleſia pprias res
amittere non debet. ita eam rapacitatis ar-
dore alienas inuadere non oportet. Idē.
Iurgantium controuerſias celeri ſententia
terminare: et equitati proculdubio conuenit
et vigori. Idem. Sicut ab alijs noſtra exi-
gimus: ita ſingulis ſua iura ſeruemus. Idē
in mora. Maiora crimina et tarde creden-
da ſunt cum audiuntur: et citius punienda
ſunt cum veraciter agnoſcuntur. Idē. Su-
periores cum per diſciplinam alios feriunt: ſic

alienam infirmitatē debēt penſare: vt etiam
ad ſuā nouerit oculos reuocare. Idem in
paſto. Aliqñ ſubiectoꝝ vicia prudēter diſſi-
mulāda ſunt. ſed q: diſſimulant iudicāda. ali
qñ ⁊ apte cognita mature tolerāda. aliquan
do vero ſubtiliter ⁊ occulta perſcrutāda. ali
qñ leniter arguenda. aliqñ ⁊ vehemēter in-
crepanda. Ambro. in epi. Hoſtē ferire vi
ctoria eſt: reū equitas innocentē homicidium.
Aug. de ci. dei. Melior eſt animi equitas
q̄ꝫ corporis ſanitas. Idē de bap. paruuloꝝ.
Hoc iuſtū eſt vt cū mala hoīm reprobamus
quecūqꝫ in illis bona deꝫ repimus approbe-
mus. Idē. Veritate mandete qd̄ vicioſuꝫ:
quod prauū: quod falſum in vnoquoqꝫ fue
rit curemus: corrigamus: emendemus. aut ſi
nō poſſumus deteſtatū: damnatūqꝫ vitem⁹.
Idē de omnibus. Diſciplina exerceat: iudi
cium nō precipitet. Idē. Pertinet ad in-
nocentiā. Supra de innocētia. Iob. c. xx.
ſup iob. Siue inops ſiue diues fuerit q̄ nō
pſonas attendam⁹. ſꝫ res ſcrutemur. Ber.
in epla. Si quis ſuſurro in pplo diaboli ſibi
aſſumēs vicē iurgia ſeminare ⁊ pacē turba
re velle repiat. quēadmodū ille diſco: dic ſp
eſt amator ⁊ auctor: huic rigide cenſure reme
dio citius obuiet: eo quippe peſſime quo iti
me peſti. Idē. Malū ſi compꝛimas tuuꝫ:
reputabit tibi ad gloriā: ſi alienū ad iuſticiaꝫ.
Idē. Melius ē vt peat vnus q̄ꝫ vnitas.

¶ De quattuor affectionibus.
Capitulum xi.

Auguſtinus de ciui. dei recta volun
a taſ eſt bonus amor. ⁊ voluntas p-
uerſa malus amor. Amor ergo inhi
ans habere qd̄ amat cupiditas eſt. id aūt ha
bens eoqꝫ fruens leticia eſt. fugiēs qd̄ ei ad-
uerſat timor eſt. idqꝫ ſi acciderit ſentiens: tri-
ſticia eſt. proinde mala ſunt iſta ſi malus eſt
amor: bona ſi bonus. Idē. Apud nos iux
ta ſcripturas ſanāqꝫ doctrinā ciues ſancte ci
uitatis dei in huius vite peregrinatione ſm
deū viuentes metuūt: cupiūtqꝫ dolent: gau-
dētqꝫ ⁊ q: rectus eſt amor eoꝝ: iſtas omnes
affectiones rectas habent. Idē de patiē.
Voluntas bona. i. volūtas deo fideliſ ſubdi
ta: voluntas ſcītate ſuperni amoris accenſa.
voluntas que diligit deū ⁊ primū ppt deū:
ſiue amore de quo rñdet apl'us petrus. dñe
tu ſcis q: amo te. ſiue timore. d̄ quo dicit apo
ſtolus: in timore ⁊ tremore vr̄am ipoꝝ ſalu-
tem operamini. ſiue gaudio de quo dicit idem.
ſpe gaudentes in tribulatōe patiētes. ſiue tri
ſticia quā ſe apl's ſe dicit habuiſſe magnā
p fratribus ſuis. quecūqꝫ amara ⁊ aſpa ſuſ-
ferat charitas dei eſt. Hugo de ſcto vic.
Quattuor ſunt qualitates affectionū: quibus
mens iuſti tedio ſalubri compungit. hoc eſt me
moria pteritoꝝ facinoꝝ: recordatio futuraꝝ
penaꝝ: cōſideratio pegrinatōis in huius vite
longinquitate. deſiderium ſupne patrie. quo
q̄ntotius ad eam valeat puenire. Auctor
de ſpū ⁊ aīa. Habet aīa affectiōes qbus exer
cet ad v̄tutes: dolor nāqꝫ de peccatis: timor
de penis: deſideriū de premiis: gaudiū de p
miis quedā exercitia ſunt v̄tutū. Idē. Af
fectus q̄driptitus eſſe dinoſcit: dū de eo qd̄
amamus iā gaudemus. vel gaudendū ſpera
mus. ⁊ de eo qd̄ odim⁹ iā dolemus: vel do-
lēdū metuim⁹: ⁊ ab hac cōcupiſcibilitate gau
diū ⁊ ſpes. de iraſcibilitate dolor ⁊ metus ori
untur. q qdē q̄tuor affectus aīe oīm ſunt vi
cioꝝ atqꝫ virtutū quaſi quedā pricipia ⁊ cō
munis materia. Bern. ſup cāti. Habent
voces ſuas affect⁹: p q̄s ſe etiā cū volūt pro
dunt. timor ſꝫ bi cauſa meticuloſas. dolor ge-
mebūdas: amor iocūdas. Idē i ſer. loquo
de illo v̄bo iohelis. ij. cōuertimini ad me in to
to corde v̄ro. Cōuertat amor tuus vt oīno
nihil diligas niſi deū. aut certe ppter ipſum.
Cōuertat etiā ad ip̄m timor tuus. q: puerſus
eſt timor oīs quo metuis aliqd̄ preter eū: aut
nō ppter eū. Sic ⁊ gaudiū tuū ⁊ triſticia cō
uertant ad ip̄m. hoc aūt ita fiet: ſi nō niſi ſꝫ
eū doleas: aut leteris. Quid enim puerſum
magis q̄ꝫ letari cū malefeceris. et in reb⁹ pe
ſſimis exultare. ſed ⁊ ea quoqꝫ que ſm ſecu-
lum eſt triſticia mortem operatur.

¶ De timore.

Capitulum xli.

g Grego. in mora. Iuſto timendū nō eſt: ne deriſor cū corrūpit ↄtumelias inferat. ſed ne tractus ad odium peior fiat. Idē. Creator nr̄ qui vbiqz tot⁹ eſt ⁊ cernēs cūcta nō cernit: tanto metuēd⁹ eſt quāto inuiſibilis pmanēs de nr̄is actibus q̄ñ ⁊ qd decernat ignorat. Idē. Tāto de ſe vnuſquiſqz ſollicitus metuat: quāto ignorat qđ reſtat. Aug. i lib. de pnīa. Timeat aīa iam corrupta: docta experimento qđ ignorat v̄ go. Idē de ↄiu. adul. Si a ↄiugali vinculo immunis minus apperit vita ſanctorꝝ: exhorreat penā mechorū. ⁊ timore ſaltē frenet cōcupiſcētia ſi nō amore eligit ↄtinētia. Idē in epi. Qui gehēnas metuit: nō peccare metuit: ſꝫ ardere. ille aūt peccare metuit qui peccatū ipm̄ ſicut gehēnā odit. Idē in regula. Deo vir ſanctus timeat diſplicere: ne velit femine male placere. illū cogitet oīa videre: ne velit femine male videri. Iſi. in ſyno. Timor expellit peccatū. timor reprimit viciū. timor cautū facit hoiem atqz ſollicitum. Vbi timor nō eſt: ibi diſſolutio vite eſt. vbi timor nō eſt: ibi deſpatio eſt. Idē de ſū. bo. Sepe que apud hoiū iudiciū bona patent: apud examen diligētiſſimi ⁊ acutiſſimi iudicis reproba detegunt. Ideoqz omnis ſctūs vereat: ne forte bonū quod agit ꝑ aliqua animi intentōe in oculis dei reprobū ſit. Hieron. in epi. Vbi timor ⁊ tremor eſt: nō ibi vocis elatio eſt. ſed animi flebilis lachrymoſa ↄ̄ ſectio. Idem. Qñ iratus fuero: ⁊ aliquid mali cogitauero: ⁊ me nocturnū phantaſma deluſerit: baſilicas martyꝝ intrare nō audeo: ita animo ⁊ corpe ↄtremiſco. Idē in ori. ſup iocle. Nunq̄ꝫ tuta eſt humana fragilitas ſed quanto virtutibus creſcimus: tanto magis timere debemus: ne de ſublimib⁹ corruamus. Bern. ſup canti. Btūs hō qui ſemp pauidus eſt. time ergo cū arriſerit gra. time cū abierit: time cū denuo reuertetur: ⁊ hoc eſt ſemꝑ pauidū eſſe. Idē. In veritate dicit. Supra lib. ij. de gra. Idē in ſermo. Primus timor eſt ne cruciemur a gehēna. Scđus: ne excluſi a viſione dei priuemur tā ineſtimabili gloria. Tertius replet animā oi ſollicitudine ne forte deſerat a gratia. Idē Sicut ſecuritas vel deſidia cauſa ⁊ mater eſt oium delictoꝝ. ſic timor dn̄i radix ⁊ cuſtos omniū bonoꝝ. Idē. Hec cu me. Supra lib. ij. de tentatione.

¶ De dolore.

Capitulum xlij.

g Grego. in regiſ. Quanto cordi nr̄o leticiā eccleſie ordo inculpabilit̄ cuſtoditus infundit: tanto reſciſſus tediū doloris imponit. Idē. Credat mihi charitas tua: q: valde ↄtriſtatus ſum de triſticia tua. acſi in te iniuriā ipſe pertuliſſem. Idē in mora. In amaritudine aīe ſunt omnes electi q: vel punire flendo nō deſinūt que deliquerūt. vel graui ſe merore afficiunt. q: lōge huc a facie coditoris proiecti: adhuc in eterne patrie gaudijs nō ſunt. Idē valde affligitur aīa iuſtoꝝ q̄ñ mali ↄtra bonos diſtrictas ſentētias intorquēt: qui bene viuere ignorāt: ⁊ voce ſibi iuſticiā vendicāt. quā moribus īpugnāt. Idē. Grauis meror eſt ductis cordibus īfructuoſe predicare: laborē in oſtēdēda veritate ſumere: ſed nullū de ↄuerſione audientiū laboris fructū inuenire. ac contra magna predicatoꝝ ↄſolatio eſt: ſubſequens ꝓfectus auditoꝝ. Idē. Anima ſancta int⁹ doloris ſui gemitū tolerat: ſed eo refectionis pabulū percipit: quo vis amoris per lachrymas emanat. Johēs chryſo. ſup ioh. Cuꝫ quidē peccauerimus nos vel alij: tūc ſolum triſtari bonū eſt. cū aūt in humanas circūſtātias inciderimus inutilis nobis de reliquo triſticie vſus. Aug. de verbis dn̄i. Geme vt colūba: ⁊ tunde pectus. ⁊ tūdendo correptus eſto: ne videaris nō ↄſciam cedere. ſed malā ↄſciētiā pugnis pauimētare: ſolidiorē reddere: nō correptiorē. Idē in epiſtola. Pia eſt iſta triſticia. etſi dici pōt beata miſeria vicijs alienis tribulari. non implicari. me.

ferēmꝰ habere: et dolore ꝯtrahimꝰ amore ꝯtrahi. Idem. Quid ſic. Supꝛa de zelo bono. Idē ꝯtra iulianū. Mentibus amicorū ſanoꝝ fletū cōmouet riſus freneticorum. Idem in medita. Da mihi dñe in hoc exilio panē doloris ⁊ lachꝛymaꝝ. quē eſurio ſuper oēm copiā deliciarū. Idē. Aut ꝯtinui dolores cruciabūt penitentē vitā meam: aut eterni cruciatus vexabūt puniendā animam meā. Bern. in ſer. Cū ceperis triſticia iplebit cor tuū: ſed ſi perſeuerauerís triſticia tua vertet in gaudiū. Caſſiod. ſuper pſal. l. Leuis ⁊ laſciuus ſpiritus obligat hoiem peccato. ſed ſpiritus ꝯtribulatus eſt ſacrificiū quo peccatum ſoluitur.

De confidentia.

Capitulum xliij.

Grego. in mora. Tanto animus a laboris afflictione ſubtrahif quanto ꝑ ſpem ad ſumma ſuſtollit. Idē. Quicqd intolerabile puſillanimitas aſſerit. h ei leue ac facile ſpes remuneratōis oſtendit. Idē. Quia nūc per tribulatōem ſerif: vt poſt gaudij fructus metaf: tanto maior fiducia mentē roborat: quanto hanc fortior ꝓ veritate afflictio anguſtat. Idē. Ille bene nouit in exterioribus miſerijs ſubſiſtere: qui ſcit ſemp de interna ſpe gaudere. Idē. Cum iam ipenitentie lamentis culpa diluit: ⁊ ſic pepetrata plangunf: vt plāgenda minime ꝑpetrentur: magna menti fiducia naſcif. ⁊ ad ꝯſpicienda ſupne retributōis gaudia cordis noſtri facies leuatur. Idē ſup ezech. Nō in fletibꝰ: nō in actibus noſtris: ſed in aduocati noſtri allegatione ꝯfidamus. Idē. Spes ꝑ deſideria atqꝫ ſupioꝛa introducit ad quietis gaudia [illegible] In grauiſſimis paſſionibus [illegible] animo reſoluimur impꝛouidi: ⁊ interea iacemus [illegible] de diuina miſeratōe tunc ſperandū amplius fit cū ꝓſidia humana defecerit. Aug. de cōfeſ. Nemo ſecurus eſſe debet in iſta vita q̄ tota tentatio nominaf: vt qui fieri potuit ex deteriori melior: nō fiat etiā ex meliore deteriorꝰ: vna ſpes: vna fiducia. vna firma ꝓmiſſio deus miſericordia tua. Idē de verbis apoſtoli. Ipſa ſpes ꝑegrinatōi neceſſaria eſt: que ꝯſolatur i via. tolle viatori ſpem ꝑueniēdi: ꝯtinuo franguntf vires ambulādi. Idē de verbis dñi. Spes ad hoc nos hortaf vt ꝑſentia ꝯtēnamus: futura expectemus. ea q̄ retro ſunt obliuiſcentes cō apoſtolo in anterioꝛa nos extēdamꝰ. Nihil itaqꝫ tā inimicū ſpei q̄ꝫ retro aſpicere. Hierony. in epla. Cū vniuerſos artus mūdaueris ab oi ſorde peccati. ⁊ toto fueris ſanctificata corpe tūc tibi caſtitatē intelligas ꝓ futurā. ⁊ cū omni fiducia palmā virginitatis expecta. Bern. in ſer. Hec eſt vera hoīs fiducia a ſe deficiētis ⁊ innitētis dño deo ſuo.

De leticia.

Capitulum xliiij.

Grego. in mora. Sancti viri cū multa ſe ꝑficere virtutū ꝓſperitate cōſiderāt: quodā diſpenſatōis ſupne moderamine exerceri ſe etiā in tentatōibus exultant. q̄ tanto robuſtius acceptā virtutū gloriā cuſtodiūt. quāto tentatōis impulſu ꝯcuſſi infirmitatē ſuā humiliꝰ agnoſcūt. Idē. Quo ſe interius gaudijs animus robuſtius inſerit: eo minus exteriꝰ doloꝛes ſentit. Idē ī omel. Ille veraciter patientiā ſeruat: q̄ ⁊ ad ipſus aliena mala cū dolore tolerat. ⁊ eadē retractans ꝑtuliſſe ſe talia exultat. Idē. Si ine participē. Supꝛa de cōmunitate. Idē in dialo. Qualis q̄ſqꝫ apud ſe lateat ꝯtumelia illata ꝓbat. Nā ſicut ſupbi honoribꝰ: ſic plerūqꝫ humiles ſua deſpectione gratulantur. Aug. de verbis dñi. Quando gaudef in dño non gaudef in ſeculo. vincat gaudium in dño: donec finiaf gaudiū in ſeculo. gaudiū in [illegible] Idem. In qua vera requiē. Supꝛa de tranquillitate. Idem confeſ. Eſt gaudiū quod nō daf impijs: ſed eis qui te gratis colunt dñe dñe quoꝝ gaudium tu ipſe es: ⁊ ipſa eſt beata vita gaudere ad te: de te: ꝓpter te. ipſa eſt ⁊ non eſt altera.

Hiero. in epi. Nihil sollicitius prouidendū ē: q̄ȝ solénem diem nō tam ciboꝝ abundantia q̄ȝ spūs exultatōe celebremꝰ. q: valde absurdū est nimia saturitate velle honorare martyrē: quē scimꝰ deo placuisse ieiunijs. Ber. in epla. Reuera illud solū ⁊ veꝝ est gaudiū: quod nō de creatura sed de creatore ꝑcipit. ⁊ qđ cū possederis nemo tollet a te: cui cōparata ois aliūde iocunditas meror est. ois suauitas dolor est. omne dulce amarū. omne decorū fedū. omne postremo quodcūqȝ aliud delectare possit molestū. Idē in ser. Non est regnū dei esca ⁊ potus: sed iusticia ⁊ pax: ⁊ gaudiū in spūsancto. sic ⁊ fatui filij adam ⁊ ꝑcipiti saltu iusticiā transiliētes: ⁊ pacē rem finalē in principiū cōuertere ⁊ puertere volūtes. Nemo eni est q gaudere nō velit. nō stabit. ⁊ nō erit istud. q: sicut nō est pax impijs: sic nec gaudere dicit dn̄s. Nō sic impij: non sic. prius est iusticiā facere: inquirere pacē: ⁊ ꝓsequi eā. ⁊ sic deinde apprehēdere gaudiū: imo a gaudio comprehēdi. Sene. in epi. Ad veꝝ gaudiū specta. ⁊ de tuo gaude. qd aūt est hoc de meliore teipso ⁊ optima tui parte. corpusculū quoqȝ etsi nihil fit fieri sine ipso magis necessaria rē credere q̄ȝ magnā.

De connexione.

Capitulum xlv.

Grego. in mora. Omnes virtutes in conspectu conditoris vicaria ope se sublevant. vt q: vna virtus sine alia vel nulla ē oino: vel minima. vicissim sua ꝯiunctiōe fulciant. Idem. Valde singula quelibet destituit: si nō vna virtus ꝟtuti alij suffragetur.

Ambro. sup lu. Cōnexe sunt sibi cōcatenateqȝ ꝟtutes. vt q vnā hz plēs hr̄e videat.

De timore ⁊ spe. Grego. in mora. In pctōris pectore incessanter debet spes et formido ꝯiungi. q: incassum misericordiam sperat: si nō ⁊ iusticiā timeat. incassum iusticiam metuit si non etiam de misericordia cōfidit. Idē. De statu suo dauid cadente nemo superbiat: de lapsu etiam suo dauid surgente nemo desperet. Idē. Viri sancti ita mesti sunt vt ꝯfidant: atqȝ ita ꝯfidunt vt tamen et securitatē nō recipiāt. Idē in dial. Oportet ⁊ de dei misericordia semp ꝯfidere: ⁊ de nr̄a infirmitate formidare. Idē Qui pctōri pdicat. Supra de doctrina: Isi. in syno. Nulla te securitas deceptū blandiatur: nulla te securitas a penitētie intentōe suspendat. incessanter in corde tuo spes ⁊ formido ꝯsistat. Idem de sum. bo. Omnis iustus spe ⁊ formidine nititur: qꝛ nunc illū ad gaudium spes erigit: nūc illū ad formidinē timor gehenne adducit. August. de medi. Respira peccator: respira: ne desperes. spera in eo quē timeas: affuge ad eū a quo aufugisti. inuoca importune quē superbe prouocasti.

De timore ⁊ gaudio. Grego. in mora. Cum bona in alijs cernimus: valde necesse est vt exultatōem nostre formidini ⁊ formidinē nostre exultationi misceamus: quatenus ⁊ de alienis ꝑfectibus charitas gaudeat: ⁊ de suis infirmitatibus ꝯsciencia cōtremiscat. Idē. Sancti viri cū de qbusdā se vicijs ereptos hilarescunt: magno se metu etiā in ipsa exultatōe concutiūt: q: etsi iam de cuiuslibet ꝓcella tempestatis erepti sunt: esse se tn̄ adhuc in incerti maris dubijs fluctibꝰ sciunt. Idē. Sancti viri sic spe exultant: vt pauore trepident. sic pauore timent. vt spei fiducia exultent.

De timore ⁊ amore. Grego. in mora. Cū plus ipsi qđ timeamus agnoscimus: plus nobis ꝟ deo p infnā gratiā infunditur quod amemus. Idem. Appositio quasi qbusdam gradibus: ꝑfectus nostri pedē prius p timorē in imo ponimus. ⁊ postmodū p charitatē ad alta leuamus. vt ab eo qđ quisqȝ timet reprimatur vt timeat. ⁊ ab eo quod iam timuit subleuet vt presumat. Aug. de virgi. Ama dei bonitatem. time seueritatē. vtrunqȝ te supbū esse non sinit. amando enim times ne amantē ⁊ amatū grauiter offendas. Idē de fide ad petruȝ. Diligētes dei misericordiā: metuentesqȝ iusticiā: nec de remissione pctōꝝ desperemus. nec remaneamus in peccatis. Idē de ver

dis apli. Non intrat charitas incomitata.hꝫ ſecū ſociū ſuū timorē. quē introducit ipſa:ſed illū caſtū pmanētē in ſeculū ſeculi. Idē ſup primā can. ioh. Exhorreſce qđ minat oīpotēs:ama qđ pollicet oīpotens:ꝛ vileſcit oīs mūdus ſiue pmittēs ſiue terrēs. Hiero. in epi. Uide vt oīa q̄cūqꝫ bñ facis pp deū facias. ſciēs ei⁹ rei tm̄ te a dño receptuꝝ cē mercedē:quā ei⁹ timoris ꝛ dilectiōis cā pfeceris.

Bern. de ꝯſide. Sācti ſacri affectus ſctāꝫ ꝛ ipſa gemina:timor dñi ſanct⁹:ꝛ ſctūs amor. his pfecte aīa affecta veluti duab⁹ qbuſdaꝫ brachijs ſuis deū amplectit:ſtringit ꝛ tenet. ꝛ ait. tenui cū nec dimittā. Idē i epi. Mēs quā ſemel affecerit charitas:ſui iuris eē nō ſinit:metuit qđ neſcit:dolet qđ nō opꝫ.ſollicitat pluſq̄ꝫ voluerit ꝛ vñ noluerit. Idē in ſer. Timeam⁹ ꝛ amem⁹ xpm dñm. timeam⁹ p nr̄a indignitate.p ipſi⁹ dignatiōe amem⁹ nō diſſimulem⁹:nō excuſem⁹:i medio ē oībus ſe ſe offerēs. De abſtinētia ꝛ elemoſyna. Grego. in omel. Hoc qđ tibi ſubtrahis alteri largire:vt vñ tua caro affligit:inde egētis pximi caro reparet. Idē. Illud ieiuniū de⁹ approbat:qđ ad ei⁹ oculos man⁹ elemoſynaꝝ leuat:qđ cū pximi dilectiōe agitur:qđ cū pietate ꝯdit. Idē. Nō deo ſed ſibi qſqꝫ ieiunat:ſi ea q̄ ad tēp⁹ ſibi ſubtrahit inopib⁹ nō tribuit:ſed vētri poſtmodū offerēda cuſtodit. Ioh. chry. ſup math. Si ieiunaueris ſine elemoſyna:nihil ieiuniū tuū reputat.ſed vētrē īplēte ꝛ inebriāte deterius: ē q talis eſt.ꝛ tāto deterior:q̄nto laſciua crudelitas ē difficilior. Glo. mat. vi. Deo ieiunat q ei⁹ amore ſe macerat.ꝛ qđ ſibi ſubtrahit alijs īpēdit. De abſtinētia ꝛ oſ̄ne. Augu. in epi. In ieiunijs ꝛ vigilijs ꝛ omni caſtigatōe corpis q̄ꝫplurimū adiuuat oſ̄o. Ioh. chryſo. ſup mat. Qui orat cū ieiunio duplices habet alas:ꝛ ipſis ventis leuiores. neqꝫ. n. oſcitat ꝛ tendit ꝛ torpet orās:qđ patiunt multi.ſed ē igne vehemētior:ꝛ terra ſupior. Iōqꝫ maxie hic tal' demōib⁹ ē inimic⁹ ꝛ hoſtis. Nihil. n. hoie orāte ppꝛie ē potēti⁹. Idē. Sic nec militis armis ē aliqd. nec arma ſine milite. ſic nec oſ̄o ſine ieiunio:nec ieiuniū ſine oſ̄one. Iſi. de ſum. bo. Hoc eſt pfectū ꝛ rōnabile ieiuniū qñ nr̄ hō exterior: ieiunat.iterior orat. facilius eni p ieiuniū oratio penetrat celū. Bern. ſup can. Abſtinēbo a vino:q: in vino luxuria eſt. aut ſi īfirm⁹ ſuꝫ modico vtar iuxta ꝯſiliū apli. abſtiebo ꝛ a carnib⁹: ne dū mihi nimis carnē nutriūt. ſimulqꝫ ꝛ carnis nutriāt vicia panē etiā ipſuꝫ cū mēſura ſtudebo ſumē: ne onerato vētre ſtare ad orādū tedeat. Idem i ſer. Oratio vtutē īpetrat ieiunādi:ꝛ ieiuniū grām pmeret orādi. ieiuniū oſ̄onē roborat. oſ̄o ieiuniū ſctificat.ꝛ deo repn̄tat. Idem. Quid nobis ieiuniū pderit:ſi relinquat i terra. ſubleuet ḡ pēna q̄ḋ.ī orōis. Glo. can. iij. Pri⁹ ē mortificare ꝯcupiſcētiā:poſtea offerre deo placabilia vota cordis. Glo. thob. iij. Sola oratio pingueſcit:quā macies corporis paſcit. De miā ꝛ orōe. Ioh. chry. ſup math. In lege ſcriptū ē. Nō itres an̄ cōſpectū dñi vacu⁹. Uacu⁹ itrat an̄ deū:q veniēs ad orōnē nullā facit elemoſynā. Idē. Infirma ē oſ̄o q̄ elemoſynaꝝ largitate nō ē munita. Sctūs maxim⁹ in ſer. Orōq̄ caſtitatis iuſticie ꝛ elemoſynaꝝ opib⁹ adiuuat: excedit mūdū:penetrat paradiſuꝫ:euolat ad ipſum ſūme maieſtatꝫ angelis offerētes ꝯſpectui.

De miā ꝛ iuſticia. Grego. in regiſ. Ipſa i te dulcedo cauta ſit nō remiſſa:correctio dilligēs ſit:nō ſeuera. ſꝫ ſic alteꝝ ꝯdiat ex altera. vt ꝛ boni habeāt amādo qđ caueāt.ꝛ [illegible] metuēdo qđ diligāt. Idē. [illegible] dulcē. Sup de eqtate.ꝛ ibide alia pu. [illegible] in paſto. Diſciplina vel miā multū deſtituit: ſi vna ſine altera teneat. Idē. Iuxta pauli vocē:in arca tabernaculi cū tabulis vga fuit ꝛ māna ē. q: ſcripture ſacre ſciētia in boni doctoris pectore ſi ē eſt vga diſtrictionis. ſic ē ꝛ māna dulcedinis. Amb. in epi. Beat⁹ q ſeueritatē ꝛ māſuetudinē tenet. vt altero diſciplina ſeruet. altero inocētia nō opprimat. Nimia. n. ſeueritas errorēqꝫ plerūqꝫ crudelitate mēdaciū. Idē de offi. Neqꝫ ſeueritate

eē durā ɔtenit: nec nimiā remiſſionē: ne aut ꝑtātē exercē: aut ſuſceptū officiū nequaq̄ʒ iplere videamur. Iſi. in ſyno. Impia iuſticia ē hūane fragilitati nō ignoſcere. nō ergo [illegible] emendare potius ꝗ corrigere.

Idē. Tene rigorem in diſcuſſiōe iuſticie: miām in diffinitiōe ſnie. Idē de ſum. bo. Oīs q̄ recte iudicat ſtaterā in manu ſua geſtat. in vtroqʒ pēſo iuſticiā ꝛ miāʒ portat. ſed ꝑ iuſticiā reddit pctō ſniāʒ: ꝛ ꝑ miāʒ pctī tpat penā. Ioħ. chry. ſup Mat. Iuſticia ſine miā nō eſt iuſticia: ſʒ crudelitas. ſic miā ſine iuſticia nō eſt miā ſed fatuitas. Bern. ſup can. Si iterdū ſeueritate opꝰ eſt: pīna ſit: non tyrānica. matres vos fouēdo: pres corripiēdo exhibeatis. Idē de ɔſide. Iuſticie vt iuſticia ſu tpantia modū īponit. noli nimis eſſe iuſtꝰ ait ſapiēs. oñdēs ꝑ h̄ minime approbādā eē iuſticiā q̄ tpantie moderamine nō frenaꝭ.

Beda ī omē. Neceſſe eſt vt rectorē ſubditi ꝛ matrē pietas ꝛ prēʒ exhibeat diſciplina vtqʒ īter hec ſollicita circūſpectiōe ꝓuidēdū ē: ne aut diſtrictio rigida. aut pietas ſit remiſſa.

Idē dicit btūs Grego. in regiſ. Glo. mat. i. Uera virtꝰ ē cū pietas ſine iuſticia. nec ſine pietate iuſticia exequiꝭ. q̄ ſepate ab īuicē diſſoluunt. De ɔtinētia ꝛ abſtinētia. Amb. de ỽgi. Cibꝰ ꝑſimoīe ꝛ potꝰ abſtinētie docēt vicia neſcire. q: docēt eās neſcire vicioꝝ. ēā peccādi etiā iuſtos ſepe decepit: hinc ꝑplꝰ dei poſtq̄ʒ ſedit mādūcare ꝛ bibē deū negauit. Iſi. de ſum. bo. Libidinis ignes fomētis ciboꝝ ícreſcūt. corpꝰ aūt qd abſtinētia frāgit. tētatio nō excutit. vñ ꝛ tres pueros abſtinētes flāma babylonij īcēdij etſi tetigit non cōbuſſit. Idē. Quidā ɔtinētes ſicut panē cū pondē edūt. ita ꝛ aquā cū mēſura ſumūt. aſſerētes ad caſtimoniā carnis etiā aque abſtinētiā ɔuenire. Ioħ. chry. in ſer. Per ieiunia ceſſa. pugna carnis aduerſus aīam: ꝛ aīe aduerſus carnē. nec vltra īſurgit ācilla in dñam. nec ſerua ſupbit in liberā: ſʒ vniuerſa hec ꝓlia ieiunioꝝ pñtia ɔqeſcūt. De ɔtinentia ꝛ vecūdia. Amb. de ỽgi. Ubiqʒ in ỽgine comites ſingulaꝝ vtutū eſt pudor. hic īdiuiduꝰ dʒ eē ỽginitati. ſine q̄ nō pōt eē ỽginitas. Idē de of. Uerecūdia ē pudicicie comes: cuiꝰ ſocietate caſtitas ipſa tutior ē. Hierony. in ſer. Oīno pudor īdiuiduꝰ ỽgitati eē dʒ: ſine quo recte caſtitas ſeruari non poteſt.

Idē in epi. Sit ī te noua grauitas. honeſtas admirabilis: ſtupēda ỽecūdia: mira paīa: ỽginalis īceſſus: ꝛ vere pudicitie hītꝰ ſmo ſp modeſtꝰ: ꝛ in ſuo tpe ꝓferēdus. Bern. ſup can. Uerecūdia ſoror ɔtinētie ē. nullū eque manifeſtū īdiciū colūbine ſimplicitatis. ꝛ ideo oīno teſtis īnocētie eſt: ꝛ lāpas pudicitie mētis. De ɔtinētia ꝛ charitate. Grego. ſup ezech. Antiquꝰ inimicꝰ caſtitatē in nobis ſi ſine charitate fuerit nō timet. q: nec ipſe carne ꝑmiꭍ: vt in eiꝰ luxuria diſſoluaꭍ. Aug. de ỽgi. Si nuptias ɔtēpſiſtis filioꝝ hoīuʒ: ex qbꝰ gignereꝭ filios hoīum: toto corde amate ſpecioſū forma pre filijs hoīuʒ. vacare vobis liberꝝ eſt a ɔiugalibꝰ vinculis: ſed nō vere vobis liberꝝ eſt a vinculo charitatis. Idē. Inſpicite vulnera pēdentis: cicatrices reſurgentis: ſanguinē morientis: ꝓciū credentis: cōmerciū redimentis: hec q̄ti valeāt cogitate. hec in ſtatera charitatis appēdite: ꝛ qcqd amoris in nuptijs vris īpēdēdū hēatis illi rependite. Idē de bono ɔiug. Illa ỽgo ɔiugare merito ꝑponiꭍ q̄ nec multitudini ſe amādā ꝑpōit: cū amorem vniꝰ ex multitudine inqrit. nec ſe vni cōponit: vno iā iūcto: cogitās q̄ mūdi ſūt quō placeat viro. ſʒ ſpecioſuʒ forma pre filijs hoīuʒ ſic amauit: vt q: eū ſicut maria cōcipe carne nō poſſet: ei corde ɔcepto etiā carnē integrā cuſtodiret. Idē. Quid inquiūt ſi oēs velint ab omni ɔcubitu ɔtinē: ꝛ vñ ſubſiſtit genus hūanū: vtinā oēs hoc vellēt dūtaxat in charitate de corde puro ꝛ ɔſcīa bona: ꝛ fide nō ficta. multo citiꝰ dei ciuitas cōpleret: ꝛ acceleraret terminꝰ ſeculi. Quid. n. aliud hortari apparet aplꝰ vbi ait cū inde loq̄ret. vellem oēs hoēs eē ſicut me. Bern. in epla. Caſtitas ſine charitate lāpas ſine oleo ē ſubtrahe oleū lāpas nō lucet. tolle charitatē caſti

tas nō placet. Sed o q̄z pulcra eſt: ſapiēs cla
mat: caſta generatio cū claritate. Idē ſup
can. Quō claritas vt aiūt lune nō niſi a ſole ē.
ſic abſq̄z charitate ſeu iuſticia ↄtinētie meritū
nullū eſt. De ↄtinētia ⁊ hūilitate. Gre.
in moral. Sic mētē neceſſe ē p mūdiciā erigi
vt tn̄ ſollicite debeat in humilitate ſuſtineri.
Idē. Ne hūilitatꝭ cuſtodia ſeruāda ē mū
dicia caſtitatꝭ. ſi. n. pie ſpūs ſub deo ꝑmit ca-
ro illicite ſup ſpū nō leuat. Aug. de v̓gi.
Sapiētes v̓gines eē decet ne lāpades earū
extinguant. quō ſapiētes niſi nō alia ſapiētes
ſed hūilib⁹ ↄſcītiētes. Idē. Quia ꝑpetua
cōtinētia ⁊ maxīe v̓ginitas magnū bonū eſt
in ſanctꝭ dei: vigilātiſſime cauēdū ē ne ſupbia
corrūpat. Idē. Facili⁹ ſequunt agnū etſi
nō quocūq̄z ierit certe quouſq̄z potuerint cō
iugati hūiles: q̄z ſupbiētes v̓gines. Idem.
Neq̄z ſimulare dz v̓go hūilitatē: ſz exhibē.
ſimulatio hūilitatꝭ maior ſupbia eſt. Idē ſu
p iohē. Melior eſt q̄dē v̓ginalis ſctitas q̄z
pudicitia ↄiugalis: qs dubitet: ſi tu tenue-
ris ſupbiā: ⁊ illa ſit hūilitatē: melior mr̄ erit
q̄z filia. nō dubito ꝑferre hūilē mulierē ſup-
be v̓gini. Amb. ſup lu. Decet vt q̄nto ca-
ſtior v̓go tāto hūilior ſit: nouerit deferre ſe-
niorib⁹: ſit magr̄a ei⁹ hūilitas in q̄ ē ꝓfeſſio
caſtitatꝭ. Bern. ſup miſſus. Pulcra cōmi
xtio v̓ginitatꝭ ⁊ hūilitatꝭ. nec mediocriter pla
cet deo illa aīa in q̄ hūilitas cōmēdat v̓gini-
tatē [illegible] hūilitatē. Idē. Po-
tes ſine v̓ginitate ſaluari: nō potes ſine hūili
tate. pōt inq̄z plac̄ hūilitas q̄ v̓ginitatē deplo
rat amiſſaz. ſine hūilitate aūt audeo dicē nec
v̓ginitas marie placuiſſet. Idē ſup canti.
Cōtinētia nō hz meritū apud deū q̄ gl̄iā req
rit humanā. Idēq̄z maxīe op⁹ eſt etiā purita
te īterioris: q̄ ſoli deo mēs nr̄a ⁊ placē appe-
tat: ⁊ valeat inherere. De actōe ⁊ ↄtēplati
one. Grego. ſup. ezech. Actiua ī neceſſita
te: ↄtēplatiua in volūtate eſt. illa in ſeruitute:
iſta in libertate. Idē. Siē bon⁹ ē ordo vi
uendi vt ab actiua in ↄtēplatiuam tendat: ita
plerūq̄z a ↄtēplatiua anim⁹ ad actiuā refle-
ctit: vt p hoc q̄ ↄtēplatiua mentē accēderit:
ꝑfecti⁹ actiua teneat. Idē. Amor dei ad cō
tēplatiuā: amor v̓o ꝓximi ꝑtinet ad actiuam.
Idē. Cōtēplatiua maior ē. Sup̄ de guſtu.
Idē in moral. Marthe cura nō repheh
dit. Marie v̓o ⁊ laudat: q̄r mag̃ ſunt actiue
merita: ſz ↄtēplatiue potiora. vn̄ nec auferri
vnq̄z marie ps dr̄. q: actiue vite opa cū cor
pore trāſeūt: ↄtēplatiue aūt gaudia meli⁹ et
fine ↄualeſcūt. Idē. Hūani generis. Sup̄
li. i. de ꝑdicatorib⁹ bonis. Idē. Qui culmē
apphēdē ꝑfectiōis nitunt: cū ↄtēplatōis ar
cem tenē deſiderāt: pri⁹ ſe ī cāpo opis p exer
citiū ꝓbant. Iſid. de ſum. bo. Actiua vita
mūdanis bn̄ vtit: ↄtēplatiua v̓o mūdo renū
ciās ſoli deo viuē delectat. Idē. Qui pri⁹
Supra de aſcēſiōe. Aug. d ciui. dei. Ex tri
bus illis vite generib⁹. ſ. ocioſo: actuoſo: ⁊ ex
vtroq̄z cōpoſito: q̄uis ſalua fide q̄ſq̄z poſſit
in q̄libet eoꝝ vitam ducē: ⁊ ad ſempiterna
ꝑmia puenire. intereſt tn̄ q̄d amore teneat ve
ritatꝭ. q̄d officio charitatꝭ ipēdat. nec ſic eē dz
vnuſq̄ſq̄z ocioſus vt vtilitatē nō cogitet ꝓxi
nec ſic actuoſus vt ↄtēplatōez nō req̄rat dei.
Idē. Ociū ſctm̄ q̄rit charitas veritatꝭ: ne
gociū iuſtū ſuſcipit neceſſitas charitatꝭ. quā
ſarcinā ſi nullus iponit: ꝑcipiēde atq̄z īuēde
vacādū eſt veritati. Bern. in apolo. Nec
iacob niſi cognita pri⁹ lya deſideratos rachel
amplexus meruit obtinē. Idē ſup canti.
Aliter ſaue afficit mēs fructificio [illegible] ali-
ter fruct⁹ [illegible] neceſſitas [illegible]
hic ſuitat ſuauitas v̓bi. ⁊ q̄dē leta in ꝓlem.
ſed in amplexib⁹ ſponſa letior: chara pignora
filioꝝ. ſed oſcula plus delectāt. Idē. Ex bo
nis opib⁹ in fide nō ficta radicatꝭ: recipit ↄſo
latiōē mens aſſueta q̄etis: quotiēs ſibi lux
vt aſſolet ↄtēplatiōis ſubtrahit. Idē ī ſer.
Bonū acq̄rit gdū q̄ bn̄ miniſtrauerit. prior
forte meliorē q̄ bn̄ vacauerit deo: optimū aūt
q̄ ꝑfect⁹ eſt in vtroq̄z. Idē. Optimā partē
elegit ſibi maria: ſz nō minoris fortaſſe meri
ti ſit apud deū hūilis ↄuerſatio Marthe. ſed
de electōe maria laudat: q̄m̄ illa q̄dē oīno q̄z

tis ad nos ſpectat nobis eligēda. hec vero ſi iniungit patiēter ē tolerāda. Idē. Abſit vt q̄ deo vacat: ad tumultuoſaꝫ aſpiret fratrū officialiū vitā. Idē. Felix dom⁹. Sup̄ de religiōe. De ſcia ꝛ humilitate. Grego. in moral. Cū ſūma cura puidēdū eſt ne accepta ſapiā cū ignorātie tenebras illuminat: lumen humilitatis tollat: ꝛ iaꝫ ſapiā eē nequeat. q̄ ſi virtute locutiōis fulgeat: elatiōis tū vitamie cor loquētis obſcurat. Idē. v. de itelligētia. q̄re li. ij. Idē. In oē q̄d ſcit ſe ſe minus deprimat. ne qd virt⁹ ſcie ꝯgregat vit⁹ elatiōis tollat. Idē. Scti viri vt hūilitatē intēe vtutes cuſtodiāt: cū q̄dā mirabiliter ſciūt: illud ante mentis oculos ſtudēt reuocare qd neſciūt: vt cū ex pte alia ifirmitatē ſuā ꝯſiderāt: ex ea parte q̄ pfect⁹ eſt cor ſe anim⁹ non extollat: ſcia etenī virt⁹ eſt. hūilitas etiā cuſtos virtutis.

Iſido. In diſputatiōe. Sup̄ de ſtudētib⁹ li. i. Ibidē. Diſputare ſtude. De ſcia ꝛ charitate. Grego. in mora. Cū charitas edificādo nō erigit: ſcia iflādo puertit. Idē ſup ezech. Inter charitatē ꝛ ſciaꝫ teſtis eſt bona opatio. q̄ ſi forasse defuerit: pfecto certū eſt: nec cognouiſſe te deū: nec diligē ꝓximum.

Idē. Sepe dū quoſdā. Sup̄ li. iij. de diſcordia. Aug. ſup iohēꝫ. Scia cauēda eſt ne inflet. ergo amate ſciaꝫ: ſed antepōite charitatē q̄ charitas edificat: ꝛ nō puittit iflari ſciam.

Idē ad Hieronymū d̄ ſñia iacobi. Sicut mors aurā audit a ſenſib⁹ carnis: ſic charitas a ꝯcupiſcentijs carnalib⁹. huic ſubſeruit ſcia: cū ē vtilis: nā ſine illa inflat. Idē. Spiritalis hō. Supra de diſcuſſiōe. Bern. de diligēdo deo. Liquet ꝛ abſqꝫ ſcia dignitatem eē oīno iutilē: ꝛ ſciaꝫ abſqꝫ virtute dānabilē.

Idem ſuper can. Cibus indigeſt⁹: ꝛ qui bonam non habet decoctionem malos generat humores ꝛ corrumpit corpus: non nutrit. ita ꝛ multa ſcientia ingeſta ſtomacho anime qui eſt memoria: ſi decocta igne charitate non fuerit. Idem. Sicut bonum. Supra de religione. De ſcientia ꝛ doctrina. Gre. ſuper ezech. Sancti viri amando diſcunt qd docendo pferunt. Idem in paſto. Cum ſpiritale aliquid a ſubditis paſtoris inquirit: valde eſt ignominioſum ſi tunc querat diſcere: cum queſtionem debet enodare.

Idem. Plerīqꝫ dum metiri ſe neſciunt: que non didicere docere concupiſcunt. qui pondus magiſterij tanto leuius eſtimant: quāto vim magnitudinis illius ignorant. Augu. in epla. Ad diſcendū quod opus eſt nulla etas mihi ſera videri poteſt. quia etſi ſenes magis decet docere q̄ꝫ diſcere: magis tamē volo diſcere: q̄ꝫ quod doceam ignorare.

Iohānes chryſoſto. de compunc. cor. Non confundamus diuinas litteras: neqꝫ ſancti ſpiritus ſententias proprijs ſentētijs peruertamus. Hierony. in epla. Multo tēpore diſce vt doceas. nec laudatoribus tuis: imo deriſoribus autem libenter accommodes.

De vita ꝛ doctrina. Grego: i⁹ in moral. Cum a vicijs caro reſtringit: cum mens virtutibus exercetur: reſtat vt loquendo quiſqꝫ doceat vitam quam morib⁹ ornat. Idē. Spiritalis quiſqꝫ predicator ſtudet ſummopere contra maleficos rumores aduerſantiū ꝛ defendere loquendo quod viuit: ꝛ ornare viuendo quod dicit. Idem in paſtorali. Illa vox libentius auditorum cor penetrat: quā dicentis vita cōmendat. Idem. Boni predicatores prius propria crimina fletibus curent: ꝛ tunc que aliorum ſunt punienda denuncient. ꝛ anteqꝫ verba exhortationis inſonent omne quod locuturi ſunt operibus dament. Iſidorus de ſummo bono. Tam vita q̄ꝫ doctrina clare debet eccleſiaſticus doctor. Nam doctrina ſine vita arrogantē reddit. vita ſine doctrina inutilem facit. Ideꝫ. Vnuſquiſqꝫ doctor ꝛ bone actionis ꝛ bone predicationis habere debet ſtudium. nam alterum ſine altero non fac t perfectuꝫ. Ioh. chryſoſto. in ſer. Adijcit doctrine auctoritatē bona vita doctoris. Ambro. de offi. Vir iuſtus ꝛ dictis ꝛ rebus probatur. Naꝫ ſi exercitatus ſit ſermonibus deſidioſus in operibus: prudentiam ſuam factis repellit.

Hieronymus i epla. Prius faciamus: ⁊ poſt doceamus. ne doctrine auctoritatē caſtis ſermonibus deſtruat. Aug. de ꝯfeſ. Surgūt indocti ⁊ rapiūt celū. ⁊ nos cū doctrinis nr̄is ſine corde ecce vbi volutamur i carne ⁊ ſanguine. Bern. in ſer. Eſt tm̄ lucere vanū: tm̄ ardere paꝝ. ardere ⁊ lucere ꝑfectū.

De exemplo.

Capitulum xlvi.

Grego. in moral. Multi i tenebris vite preſentis dū ſuperiora de ſe exempla exhibēt: aſtroꝝ more nobis deſuper lucēt. Idē. Qui pleniſſime intelligere appetit qualis eſt. tales nimirum debet ꝯſpicere q̄lis nō eſt. vt ex bonoꝝ forma metiatur quantū ipſe deſerto bono deformis ē. Idē. Qui vitā precedentiū patrū ꝯſpicit: qui in ſe [illegible] debeat ſubditus agnoſcit. Idē. Sepe cū nos. Supra de verecūdia. Idē in mo. Plerūq̄ peccatores ad lamētū penitētie: ſi nulla eſſent bonoꝝ exempla q eoꝝ mentē traherent. Idem in omel. De bono opere ꝓximis prebeamus exemplū. ⁊ tamē per intentiōem qua deo ſoli placere q̄rimus ſemꝑ optemus ſecretū. Idem. Ad amorē dei ⁊ ꝓximi plerūq̄ corda audientiū plus exempla q̄ verba excitant. Idem. Qui ſancto viro. Supra de ſocietate. Iſi. de ſum. bo. Propterea virtutes ſanctoꝝ ad exemplū noſtrū deus ꝓpoſuit: vt quanto de imitatiōe eoꝝ conferri poſſunt nobis iuſticie premia: tanto de perſeuerātia mali ſint grauiora tormēta. Idē. [illegible] ſed ꝓponūt ſibi exempla prauoꝝ que ad ſuorum moꝝ peruerſitatē imitantur in peius. Ambro. ſup lu. Unius exemplo plurimi corrigunt. Idem de patriarchis. Sanctorum vita ceteris norma viuendi eſt. Idē de offi. Sit nobis vita maioꝝ diſcipline ſpeculū: nō calliditatis cōmentariū. Bern. in epla. Sermo viuus ⁊ efficax exemplum eſt operis: facile faciens ſuadibile quod dicitur dū monſtrat factibile quod ſuadet. Idē in ſer. Nullū ꝯſiliū melius arbitror: q̄ ſi exēplo tuo fratrē docere ſtudeas que oporteat que nō oporteat fieri: ꝓuocans eū ad meliora: ⁊ ꝯſulēs ei nō verbo neq̄ lingua: ſed ope ⁊ veritate. Sene. in epi. Inſtruenda ē vita exemplis illuſtribus.

De fama. Cap. xlvij.

Grego. in regiſ. Quicquid grauare pōt opiniōem tuā: aut animam oīno refugias. ⁊ te cōmittere illud nullius ſuaſioni ꝯſentias. Idē. Eius ques videre me non licet bona me paſcit opinio. Idē in moral. Fama a bono ope vires accipit: ⁊ fauoris grām quaſi claritatis lumē aſpergit. Idē. Dū de aliena vita lux quaſi illius opiōe clara oñdit: hinc q̄ſi ꝑgenti i itinere exēpli lumen ꝓbet. Idē. Nōnunq̄ etiā ſancti viri de bona ſua opiniōe gaudēt: cū per eam ad meliora ꝓficere audientes [illegible] Idē. [illegible] exaltat. ſed iuſtos dū cruciat purgat: iniquos dum letificat reprobos monſtrat. Idem. Uirtutes ꝓficientiū in noticia ceteroꝝ hominū: quaſi ſuauitate fragrāt odoꝝ. Idē. Sicut ex aliena opinione ꝓficimus: ſic plerūq̄ ſi laudibus fame noſtre intēdimus virtute vacuamur. Augu. de mo. ⁊ vita cle. Qui nos amāt: querūt q̄d laudēt in nobis. qui aūt nos odiūt: detrahūt nobis. Nos aūt in medio ꝯſtituti adiuuāte dño deo noſtro: ⁊ vitā noſtrā ⁊ famā ſic cuſtodire debemus: vt nō erubeſcāt detractoribus laudatores. Idē de vita. In rebus ſpūalibus [illegible] laſciuiā: mala ſit fama ꝑ negligentiā. Idē. Nobis eſt neceſſaria vita noſtra: alijs fama noſtra. ⁊ vtiq̄ q͂ alijs miniſtramus miſericorditer ad ſalutē: ad noſtrā quoq̄ redūdat vtilitatē. Idē. Multo miſericordius. Supra de doctrina. Hiero. in epiſtola. Multū in vtrāq̄ partē crebro fama mentitur: et tā de bonis mala: q̄ de malis bona falſo rumore ꝯcelebrat. Idem. Caueto oēs ſuſpiti

tineo: ⁊ quicquid probabiliter fingi pōt ne fin-gat ante deuita. Idem. Fuge perſonas in q̄b⁹ pōt male ↄuerſatōis eſſe ſuſpitio: nec pa-tatū habeas illud de triuio: ſufficit mihi con-ſcientia mea: non curo q̄d de me loq̄t ho-mines. ⁊ certe aplus prouidebat bona: non ſolū coram deo: ſed etiā corā hoīb⁹. ne per il-lum nomen dei blaſphemaret in gentibus.

Idē. Tenera res in feminis fama pudici-tie ē. q̄ſi flos pulcerrim⁹ cito ad leuē marce-ſcit aurā: leuiq̄ȝ flatu corrūpit. Bern. ſup can. Validos ⁊ cōſtantes neceſſe eſt eſſe eos qui ſup alios ordinant. necnō ⁊ longanimes in ſpe: atq̄ȝ ad ſupna verticem mentis attol-lentes: q̄ ⁊ bonū fidei ſue ⁊ cōuerſatiōis vbi q̄ȝ odorem ſpargētes: dicere cū aplo poſſint. Chriſti bon⁹ odor ſumus deo in omni loco.

Idem. Erit quidem virt⁹ cōtenta cando-re conſcientie: vbi ſeq̄ non poterit odor fame ceterū odor fame nec excuſare ſufficiet viciū conſcie decoloris: ꝓuidebit tñ ſp q̄tū in ſe ē bō v̄tutiſ bona: non tñ corā deo: ſȝ coraȝ hoi-bus. vt v̄e ſit lilium. Ideȝ. Sufficit. ſ. de tranq̄llitate. Idē de ↄſide. Intereſt tue pſe-tionis ⁊ malas res: ⁊ malas pariter ſpecies deuitare. in altero conſcientie: in altero fame conſulis. Idem. Eſto fortis in fide: decor⁹ in gloria. ⁊ probaſti te imitatorem dei. fortim do tua fides conſcientie eſt: ⁊ decor tuus ſplē-dor bone opinionis eſt.

¶ De aduerſitate.

Caplm xlviij.

Grego. in regiſ. Pena pāo ſi affli-cti aīuȝ ↄuertit finis ē culpe p̄ceden-tis. ſi eū ad timorē dñi mime ↄuer-tit: initiū eſt pene ſeq̄ntiſ. Idē. Inter flagel-la poſitos: flagellis digna cōmittē: ↄ feriētē ē ſpiritaliter ſupbire: ⁊ ſeuiētiſ acri⁹ iracūdiā ꝓ uocare. Idem. Aduerſitas q̄ bonis votis obijcit: ꝓbatio v̄tutiſ ē: nō īdiciū reprobatio nis. Idē. In oīpotēte deo tūc certa fidu-cia ē: qn̄ ꝓ bono ope aduerſitatis aliq̄d in h̄ mūdo recipit: vt plena merces in eterna re-tributōe ſuet. Idē. Ipſa maloꝝ ſocietas purgatio bonoꝝ ē. Idē. Dubiū nō ē. ſ. d̄ diſcordia li. iij. Idē i mor. Sicut aromata fragrātiā ſuā nō niſi cū incēdunt expādunt. ita ſcti viri oē q̄d v̄tutib⁹ redolet i tribulatio ne īnoteſcūt. Idē. Flagella bonoꝝ aut vi cia ꝑ petrata purgant. aut q̄ poterant ꝑpetra ri futura deuitāt. Idē. Cū ↄuerſuȝ quēq̄ȝ de⁹ oīpotēs ꝑcutit: ⁊ cōdolēdū ē miſerie per eūtiſ: ⁊ ↄgaudēdū iuſticie iudicis. Idē. Ele cti vniuſcuiuſq̄ȝ mens trib⁹ vicib⁹. i. vel labo re conuerſionis: vel tētatione ꝓbatōis: vl' for midine ſolutionis atteritur. atq̄ȝ ipſa attritio ne purgata liberatur. Idem. Pena inter rogat: ſi quis virtus quis veraciter amat. Ideȝ plura ſupra de certamine. Joh. cxy. i ſer. Sicut pluuia in terram deſcendens eleuat ſe mina. ſic ⁊ tribulatio animam intrans erigit deſiderium. Idem. Qui aduerſat virtu-tem ſuam deſtruit: nobis vero per patientiā coronas operabit. Aug. de paſto. Si ex-ceptus es a paſſione flagellorū: exceptus es a numero filiorum. Idem in epl'a. Ter-ror tpalium poteſtatum qn̄ veritatem oppu gnat iuſtioribus glioſa probatio eſt. infir-mis periculoſa tentatio. Ideȝ ſup geñ. ad lram. Ipſe ſibi homo in tentationibus certi us īnoteſcit: ⁊ iuſte ſal⁹ illa perpetua que tur piter amiſſa eſt per voluptatem: fortiter reci pitur per dolorem. Iſido. in ſyno. Aduer ſa corporis anime remedia ſūt. egritudo car nem vulnerat: mentem curat. languor enim vicia excoquit: languor vires libidinis fran-git. Idem de ſum. bo. Viri ſcti plus formi dant proſpa q̄ȝ aduerſa. q: dei ſeruos proſpe ra deijciūt: aduerſa v̄o erudiunt. Bern. ſuper qui habitat. Bonū mihi dñe tribula-ri: dūmodo ipſe ſis mecum: q̄ȝ regnare ſine te: epulari ſine te: ſine te gloriari. Bonuȝ mi hi in tribulatione magis amplecti te. in cami no habere te mecum: q̄ȝ eſſe ſine te: vel in ce lo. quid enim mihi eſt in celo ⁊ a te quid vo luit ſuper terram. Idem ſuper canti. In petra. Infra de martyrio.

¶ De martyrio. Caplm xlix.

Rego. in regi. Sicut btūs Cypria
B nus ait: martyré nō facit pena: ſʒ cā.
Idem in omē. Mori a pſequen-
te martyriū in aperto ope eſt. ferre vero cō
tumelias ⁊ odientem diligere martyriū eſt ī
occulta cogitatione. Idem. Habet pax no
ſtra martyrium ſuū: q: etſi carnis colla ferro
non ſubdimus: ſpūali tñ gladio carnalia deſi
deria trucidam⁹. Iſido. in ethymo. Duo
ſunt genera martyrij. vnum in aperta paſſio
ne: alterum in occulta animi virtute. Nam
multi hoſtis inſidias tolerantes: ⁊ cūctis car
nalibus deſiderijs reſiſtentes: per hoc q ſe
omnipotenti deo in corde mactauerunt: ⁊ pa
cis tempore martyres facti ſunt. Iohānes
chryſo. in ſer. Habet paupertas martyrium
ſuū: ⁊ egeſtas bene tolerata facit martyrium
ſed egeſtas propter chriſtū: nō ꝑpter neceſſi
tatem. Hiero. in legēda ſancte paule. Nō
ſolum effuſio ſanguinis in ꝯfeſſiōe martyriū
reputat. ſed deuote quoqʒ mentis ſeruitus
quotidianū martyrium eſt. Idem in epi.
Nec eſt ſola digna retributio cū ſanguis ſan
guine compenſat. ⁊ redempti cruore chriſti
pro redemptore libenter occumbimus. quis
ſanctoꝝ ſine certamine. ⁊c. ſupra de certamie
Aug. de ci. dei. Quicūqʒ etiam non pce-
pto regeneratiōis lauacro ꝓ chriſti ꝯfeſſiōe
moriunt: tantum eis valet ad dimittenda pec
cata: q̄ntum ſi abluerent ſacro fonte baptiſ-
matis. Idem. Quanto erit acrior imper⁹
belli: tanto maior glīa non cedenti: tanto den
ſior corona martyrij. Bern. ſuper cantica
Stat martyr tripudians ⁊ triumphans. to-
to licet lacero corpore ⁊ rimante latera ferro
non modo fert fortiter: ſed alacriter ſacrum
e carne ſua circūſpicit ebullire ſanguinem.
Ubi ergo tunc anima martyris. Nempe in
tuto: nempe in petra. nempe in viſcerib⁹ ieſu
Idem. In petra habitās qd mirū ſi i mo
dum petre duruerit. ſed neqʒ hō mirū ſi exul
a corpe dolores non ſentiat corpis: neqʒ hoc
facit ſtupor: ſʒ amor. ſubmittit enim ſenſus nō
amittit. non deeſt dolor: ſʒ ꝯtemnit. Idem
in ſer. Eſt martyrij genus ⁊ effuſio q̄dā ſan
guinis in quotidiana corpis afflictōe. eſt etiā
baptiſmus aliqs in compunctiōe cordis ⁊ la
chrymarū aſſiduitate. ſic quippe infirmis ⁊
puſillis corde neceſſe eſt: vt quem ſemel po
nere pro chriſto non ſufficiūt: ſaltē minus: q̄
dant ſed diuturniori martyrio ſanguinē fun
dant. ſic ⁊ baptiſmi ſacramentum quī iterari
non licet his qui ſepius in multis offendunt
frequentiori ambulatione ſuppleri.

¶ De gloria.

Caplm I.

Rego. in mora. Quia in hac vita
B nobis eſt diſcretio operū. erit in illa
procul dubio diſcretio dignitatum: vt
ſm q hic alius aliū merito ſupat: illic ali⁹ ali
um retributione trāſcendat. Idē ſup illud
Iob. iij. donec impleatur riſu os tuum ⁊c.
In illa eterna patria cum iuſtorū mens i ex
ultationem rapit: lingua in canticum laudis
eleuat. Idem. Ibi vniuſcuiuſqʒ mentem
ab alterius oculis membroꝝ corpulentia nō
abſcondet: ſed patebit animus: patebit cor
poralibus oculis ipſa corporis armonia. ſicqʒ
vnuſquiſqʒ tunc erit conſpicabilis alteri: ſicut
nunc eſſe poteſt conſpicabilis ſibi. Idem.
Sicut hi qui adhuc viuentes ſunt mortuorū
animas quo loco habeātur ignorant. ita mor
tui vitam in carne viuentium poſt eos quali
ter diſponatur neſciunt. quia ⁊ vita ſpiritus
longe eſt a vita carnis. ⁊ ſicut corporea atqʒ
incorporea diuerſa ſunt genere. ita etiam di
ſtincta cognitione. quod tamen de animabus
ſanctis ſentiendū non eſt. quia que intus om
nipotentis dei claritatem vident. nullo mo
do credendum eſt: q: ſit foris aliquid quod
ignorent. Idem. Cū ad ipſum fontem vi
te venerimus erit nobis delectabiliter impꝛeſ
ſa ſitis ſimul atqʒ ſatietas. ſed longe aberit a
ſiti neceſſitas. longe a ſatietate faſtidium. q:
ſitientes ſatiabimur: ⁊ ſatiati ſitiem⁹. Idē.
Eterna contemplatione agitur vt omnipo
tens deus quo magis viſus fuerit: eo magis
diligatur. Idem. In illa reſurrectiōis glo

ria erit corpus nostrum subtile quidem per effectum spiritualis potentie. sed palpabile p veritatem nature. Idem in ome. Credendum est q ante retributionem extremi iudicij iniusti in requie quosdam iustos conspiciant: vt eos videntes in gaudio non solum de suo supplicio: sed de eorum bono crucient. iusti vero in tormentis semper intuentur iniustos. vt hinc eorum gaudium crescat. quia malum conspiciunt quod misericorditer euaserunt. tantoqz creatori suo maiores gratias referunt quanto vident in alijs quod ipsi perpessi fuerint derelicti potuerunt. Idem in dial. Sicut electos beatitudo letificat. ita credi necesse est q a die exitus sui ignis reprobos exurat. Augustin9 de ciui. dei. Erit illius ciuitatis et vna in omnibus et inseparabilis in singulis volūtas libera: ab omni malo liberata. et impleta omni bono: fruens indesinenter eterno: um iocunditate gaudiorū oblita culparum: oblita penarum: nec tamē ideo sue liberationis oblita: vt liberatori suo non sit grata. quantum ergo attinet ad scientiam rationalem memor erit preteritorum etiam malorū suorū. quantū autem ad experientie sensum prorsus immemor. Idem. Pax celestis ciuitatis est ordinatissima societas fruendi deo: et inuicem in deo. Idem. Quanta erit illa felicitas: vbi nullum erit malū: nullum latebit bonum: vacabitur dei laudibus qui erit omnia in omnib9. Nam qd aliud agetur vbi necqz vlla desidia cessabitur: neqz vlla indigentia laborabit nescio. Idem. Ipse finis erit desideriorum nostrorum: qui sine fine videbitur: sine fastidio amabitur: sine fatigatione laudabitur: hoc munus: hic affectus: hic actus profecto erit omnibus sicut ipsa vita erit cōmunis. Idem. In nobis ipsis dei imaginem contuentes tanqz iunior ille euangelicus filius ad nosmet reuersi surgamus: et ad illum redeamus a quo peccando recesseramus. ibi esse nostrum non habebit mortem. ibi nosse nostrum non habebit errorem. ibi amare nostrū non habebit offensionem. Idē. Absit omnis deformitas: ois infirmitas: omnis tarditas. omnisqz corruptio: etsi quid aliud illud non decet regnum. in quo resurrectionis et promissionis filij equales erunt angelis dei: si non corpore: non etate: certe felicitate. Idem. Ita deus erit notus atqz conspicuus: vt videatur spiritu a singulis nobis: in nobis videatur ab altero. in altero videatur: in seipso videatur: in celo nouo: et in terra noua. atqz in omni q tunc fuerit creatura videat. Et per corpa in omni corpore quocūqz fuerint spiritualis corporis oculi acie peruenientе directi: patebunt etiā cogitationes nostre inuicem nobis. Idē de trini. Cōtemplatio est merces fidei: cui mercedi per fidem corda mundant. sicut scriptū est. Mundans fide corda eorum. Idem. Illud quod agit iusticia. Supra li. ij. de quatuor virtutibus. Idem libro. iij. de li. arbi. Tanta est pulcritudo iusticie: tanta iocunditas lucis eterne. hoc est incōmutabilis veritatis atqz sapientie: vt etiā si non liceret in ea amplius viuere q̄z vnius diei mora propter hoc solum innumerabiles anni huius vite pleni delicijs et circumfluentia temporaliū bonorum recte meritoqz contemnerentur. non enim falso aut paruo affectu dictum est. qm̄ melior est dies vna in atrijs tuis super milia.

Idem in sermo. Tunc non peccabimus non solum factis: sed nec cōcupiscētijs: cum illam faciē videbimus que vincit oēs concupiscentias. tam enim dulcis est frēs mei: tam pulcra: vt illa visā nihil aliud possit delectare. satietas enim erit insatiabilis: nullum fastidium: sp esurien9: sp saturi erimus. Idē de conflictu. Recedat amor p̄sentis seculi in quo oēs sic viuificant vt deinceps moriant. et succedat amor futuri seculi i quo oēs sic viuificant vt deinceps non moriant. vbi nulla aduersitas turbat: nulla necessitas angustat. nulla molestia inquietat. sed perennis leticia regnat. Iohānes chryso. super iob. Beati et ter beati et multotiens beati: qui beati illa potiuntur requie. quemadmodū miseri. et

ter miſeri: ⁊ infinite miſeri: qui a beatitudine
illa ſeipſos abijciūt. Fulgentius in epiſto.
Sicut per ſpeculum vitreum trina nobis vi
ſio adminiſtrat̄. qua noſipſos: ⁊ ipſum ſpecu
lum: ⁊ quidquid p̄ſens adeſt videmus. ſic
per ſpeculū diuine claritatis ⁊ ipſum deū vt
eſt videbimus: quantū poſſibile erit creatu
re: ⁊ noſipſos ⁊ omnia alia vera ⁊ certa ſci
entia cognoſcemus. Bernar. ſuper canti.
Qui replet in bonis deſiderium anime: ⁊ ip
ſe rationi futurus eſt plenitudo lucis. ipſe vo
lūtati plenitudo pacis: ipſe memorie continu
atio eternitatis. Idem. Quare triſtis es
anima mea: ⁊ quare conturbas me: ſpera in
deo: qm̄ adhuc confitebor illi. cum error vi
delicet a ratiōe: a voluntate dolor: atqꝫ a me
moria timor omnis receſſerit: ⁊ ſucceſſerit il
la quam ſperamus mira ſerenitas: plena ſu
auitas: eterna ſecuritas. Idem in ſermo.
Quemadmodū circa rōnale noſtrū ⁊ ſcien
tia ⁊ ignorantia conſtat tanq̄ꝫ habitus ⁊ pri
uatio. ſic circa concupiſcibile deſiderium ⁊
contemptus. ⁊ circa id qđ dicit̄ iraſcibile: ⁊
leticia pariter ⁊ ira verſatur. Implebit ergo
deus rationale noſtrū luce ſapiētie. ita vt pe
nitus nobis nihil deſit in vlla ſcientia. imple
bit concupiſcibile noſtrum fonte iuſticie. vt
omnino deſideremus eam ⁊ ea penitus re
pleamur. ſicut ſcriptum eſt. beati q̄ eſuriunt
⁊ ſitiunt iuſticiam: qm̄ ipſi ſaturabuntur. per
quam iuſticiam quicq̄d reſpuere debet ani
ma reſpuet: ⁊ quicq̄d concupiſcere concupi
ſcet. ⁊ ex his omnibus magis appetet quod
magis fuerit appetendum. Iam vero qđ di
citur in nobis iraſcibile: cum repleuerit illud
deus. perfecta erit in nobis tranquillitas: ⁊ i
ſummam iocunditatē atqꝫ leticiam replebi
mur pace diuina. Idem. Sicut replebit
animas noſtras deus cum fuerit perfecta in
eis ſcientia. perfecta iuſticia: perfecta leticia.
ſic replebit̄ maieſtate eiꝰ omnis terra noſtra
cum fuerit corpus immortale: agile: impaſſi
bile. configuratum deniqꝫ corpori claritatis
ſue. Idem. Eterna omniū beatorum ſolē
nitas eſt facie ad faciem deū intueri: eius dul
cedine ſine faſtidio ſatiari. vt quem ſemꝑ ha
bent ſemper habere velint: ac eius viſione ſi
ne defectu ꝑfrui. Anſel. de ſimili. Partes
beatitudinis ſunt pulcritudo: agilitas: fortitu
do: libertas: ſanitas: voluptas: longeuitas:
ſapientia: amicitia: concordia: honor. poteſtas
ſecuritas: gaudium. Iſta vt eſtimo ſunt que
propter ſe ⁊ propter que alia quecqꝫ ab homi
nibus appetunt̄. Et ita notandum q̄ ſeptē
priores beatitudinis partes ad corporis bea
titudinem: ſeptemqꝫ poſteriores ad animam
pertinent. Idem. In illa vita pulcritudo
iuſtorum ſolis pulcritudini. que ſeptemplici
ter q̄ꝫ modo ſit ſplendidior erit: adequabit̄.
Idem. Velocitas nos tanta concomitabi
tur: vt ipſi angelis dei eque celeres ſimus: q
a celo ad terras ⁊ econuerſo dicto citius di
labuntur. Idem. In futuro ſic iuſtus for
tis erit: vt etiam ſi velit terram commouere
poſſit. ⁊ ſic econuerſo iniuſtus imbecillior vt
nec etiam vermes amouere queat ab oculis
ſuis. Idem. Gaudiū erit iuſto intus ⁊ ex
tra. gaudium ſurſum atqꝫ deorſum: gaudium
circuicirca: vbiqꝫ gaudium plenū. Idem.
Tunc iuſti ſcient cuncta q̄ deus fecit ſcienda.
tam ea que preterita: q̄ꝫ ea que poſtmodum
ſunt. Ibi a ſingulis omnes: ibi ab omnibꝰ ſin
guli cognoſcent̄. nec quenq̄ꝫ omnino latebit
qua patria: qua gente: qua ſtirpe quis editus
fuerit: vel quid etiam in vita ſua fecerit. Si
autem fueris malus: vera omnino ſapientia
priuatus tantis vrgeberis doloribus: vt non
ſolum inſipiens: verumetiam omnino fias ⁊
amens. Idem. In illa vita ſi bonus fueris
nihil patieris quod nolis: ſed agere permittet̄
quodcūqꝫ volueris. ſi vero fueris malus: ad
omnia que nolueris coget̄: ⁊ ab omnibus q̄
volueris prohibebitur.

¶ Finit liber quartus de gratioſis.

¶ Tractatus ſancti Bonauenture ordi-nis minorum de paupertate chriſti contra ma-giſtrum villelmū.

Queſtio eſt de paupertate. Et queruntur duo. Primo, queritur de paupertate quan-tum ad abrenunciationem: Secūdo quantū ad mendica-tionem. Circa primū ſic proceditur: et queritur. vtrum chriſtiane perfectionis ſit abrenūciare omnibus tam in cōmuni quam in priuato. Et quod ſic: videtur Matth. xix. Si vis perfectus eſſe vade et vende oīa que habes: et da pauperibus: et ve-ni ſequere me. Glo. Ecce contemplatiua que ad euangeliū pertinet: conſtat quod dñs iſtū ad diuitias nō vocabat. et tñ renūciare oībus conſulebat. nec ad opera manualia: imo ad contemplatiuā ſicut dicit glo. Tanta a ſequētibus dimiſſa ſūt. quanta a nō ſequentibus concupiſci poterunt; ergo perfecta imitatio totaliter extinguit ap-petitū diuitiarum. Sed hec extinctio potiſſime eſt in eo quod abrenūciat oībus. ergo rc. Itē Marci. x. Vade et vende oīa que habes. Glo. nō partē: ſicut ananias. ſed qui totū dat nihil ſibi reſeruās ipſe potiſſime facit quod dñs conſuluit: nihil ſibi reſeruās nec in cōmuni nec in ſpeciali. et qui hoc facit perfectiſſime facit. ergo rc. Itē Marci. xij. dixit dñs de vi-dua. Amen dico vobis quod hec vidua paup plus oībus miſit. Nā oēs ex eo quod abūda-bat eis miſerunt. hec autē de penuria ſua oīa que habuit miſit totū victū ſuū. Sed in hoc laudatur vidua paupercula. ergo qui hoc faci-unt quanto perfectius agunt: tanto magis lau-dabiles ſunt. ergo rc. Itē Lu. xij. Reſpicite coruos. Glo. Sancti merito auibus compa-rantur. qui nihil in mūdo agentes nec laborātes ſola eterna appetunt iam ſimiles angelis. Sed quanto magis hec dimittit quis: tanto magis angelis aſſimilatur. ergo rc. Item Lu. xiiij. Niſi quis renūciauerit oībus que poſſi. Glo. hoc diſtat inter renunciare oībus et relinquere omnia. quia renunciare conuenit omnibus qui ita licite vtuntur mūdanis que poſſident vt tamen mente tendant ad eter-na: relinquere autē eſt tm̄ modo perfectorum: qui omnia tēporalia poſtponūt. et ſolis eternis inhiant. ſed qui proprius oībus renunciat in cō-muni et in priuato: ille maxime oīa poſtponit ergo rc. Itē hoc ipſum oſtendit exemplo chriſti: de quo Matth. viij. Vulpes foueas habent rc. Chryſoſt. Quid pecunias expe-ctas ſequens me congregare. Nō video quod di-uerſorium mihi neque eſt tantū quantū auibus: ergo chriſtus proprius nihil habuit. ergo rc. Itē ſup illud matth. xvij. Vade ad mare. glo. Dñs tante paupertatis fuit: vt vnde tri-buta ſolueret non haberet. habebat quidem iudas cōmunia in loculis. ſed res pauperum in vſus ſuos aſſumere nefas duxit. idipſum dās exemplū nobis. Si ergo chriſtus tante pau-pertatis fuit quod nō potuit ſoluere denarium: manifeſtū eſt quod fuit in ſumma paupertate. Item Lu. ix. Vulpes foueas habēt. glo. Ego. tante paupertatis ſum vt nec hoſpitium quidem habeā: nec meo vtar tecto. ergo rc. Item Joh. xiiij. Venit princeps mundi huius rc. glo. Noluit dñs habere quid per-deret. pauper venit: ne haberet dyabolus quod auferret. ergo ſi omnia tēporalia poſſunt perdi: nihil habuit tēporale. Item. ij. Chorin. viij. Scitis gratiam dñi noſtri ieſu chriſti: quoniam propter vos egenus factus eſt cū eſſet diues: vt illius inopia rc. ergo qui ſic abrenūciat vt egeat magis ſe chriſto conformat. Item ſu-per illud quod ſequitur. In hoc conſiliū do. Auguſtinus in ori. Factus eſt egenus intantū vt non haberet quod habent vulpes: et in hoc cō-ſilium do. ſubaudit vt eius paupertatē imite-mini. ſed qui abrenunciat oībus: eius paup-tatem imitatur. ergo rc. Item ſuper illud Jaco. ij. Nōne deus elegit pauperes. glo. Pauperes elegit parentes quorum educaretur officio: ſed parentū chriſti magna fuit indigē-tia: ſcḋm illud Lu. ij. Pānis eum inuoluit rc. Ergo chriſtus nō tm̄ in ſeipſo paupertatē di-lexit: verū etiam in alijs. Item chriſtus ma-

rime fuit imitabilis ſm ſtatū quem habuit in cruce: ſm illud .i. Pe. ij. Chriſtus paſſus eſt pro nobis vobis relinquens exemplū vt ſequamini veſtigia eius: ſed in cruce fuit oino nudus. Unde hiero. ad ebidiā. Uis eſſe ꝑfecta: ⁊ in primo ſtare faſtigio dignitatis: fac qḋ fecerunt apoſtoli. vende omnia que habes ⁊ da pauperibus: ⁊ ſequere ſaluatorē: ⁊ nudam ſolamq; crucē virtute nuda ſequaris ⁊ ſola. ergo ⁊c. Item hoc ipſum videt ſanctoꝝ teſtimonijs. Ambro. ſup lucā. Qualis debeat eſſe qui euangelizat regnū dei: preceptis euangelicis deſignat: vt ſine virga: ſine pera. ſine calciamento: ſine pane: ſine pecunia hoc eſt ſubſidij ſecularis amminicula nō requirens: fideiq; totū putet ſibi quo minus ea requirat magis poſſe ſuppetere. Si igitur hoc atteſtatur perfectioni predicatoris euangelice perfectionis: vt nullū pro ſuo q̄rat amminiculū ſeculare: ⁊ hoc eſt eſſe in altiſſima paupertate: patet ⁊c. Item hiero. ad eliodorum monachū. Nolo priſtinap neceſſitatum recorderis: nudos amat heremꝰ. nolo te antique peregrinatōis terreat difficultas. Qui in chriſtū credis: ⁊ eius crede ſermonibus. Querite primū regnū dei: ⁊ hec omnia adijcient vobis. Nō pera tibi ſumenda eſt: non virgā. ſatis diues eſt qui cū chriſto pauper eſt. omnia igit̄ relinqui poſſunt. ſpē poſita in ſolo chriſto. Item Ambro. in lib. de offi. Nullū amminiculū preſtant diuitie ad vitā beatā. quod euidenter dominꝰ demonſtrauit in euāgelio dicēs. Beati pauperes ſpiritu. ⁊c. Itaq; paupertatē. famem: dolorem: que putant non ſolū non impedimento eſſe ad vitam beatā. ſed etiā adiuuamentū eſſe euidentiſſime probant. Sic ergo non ſolū amminiculo nō ſunt ad vitā beataꝫ corporis externa bona. ſed etiā diſpēdio ſūt: ſed que non ſunt adminiculo: ſed diſpendio perfectū eſt relinquere. ergo ⁊c. Itē Hiero. ſup illud Mat. vi. Nōne anima plus eſt q̄ȝ eſca. In pmiſſis veritatis nemo dubitet. ſit homo qḋ eſſe debet. ⁊ mox adduntur ei omnia: propter que facta ſunt omnia. Ergo qui omnia relinquit ꝑpter chriſtū confidens in pmiſſo chriſti: agit ſm perfectā fidē ipiꝰ. Hoc aūt potiſſime facit qui oino nihil ſibi reſeruat: nec in cōmuni nec in ſpeciali. g ⁊c. Item Aug. tractans illud Mat. vi. Reſpicite volatilia celi. Sācti merito auibus cōparant: qꝛ celum petunt: qui iam ita remoti ſunt a mundo vt iam in terris nihil agant niſi laborem. ſed vita contemplatione iam in celo degent. Si ergo hec vita altiſſima ē. ergo ſpretis oībus totam ſpem vite ſue in deo cōſtituere eſt virtutis perfecte. Itē Aug. de bono ꝯiug. Bene faciebant qui de ſua ſubſtantia chriſto ac diſcipulis eius neceſſaria miniſtrabant. ſed melius qui omnē ſubſtantiam ſuā dimiſerūt: vt expeditores eundē dominū ſequerent̄. ſed quanto quis magis dimittit: tanto expeditior. ergo tanto laudabilior. Itē in lib. de eccle. dog. Bonum ē facultates cū diſpenſatione pauperibus erogare. melius pro intentōe ſequendi dn̄m ſemel donare. ⁊ abſolutū a ſolicitudine cum chriſto egere. Ergo qui magis eget ⁊ a ſolicitudinibus mundi abſoluit̄: perfectius chriſtum ſequitur. ergo ⁊c. Item Gre. viij. omē. ij. partis ezech. Cum quis ſuū aliquid deo vouet ⁊ aliquid non vouet ſacrificium eſt. cum vero omne qḋ habet: omne qḋ viuit: omne qḋ ſapit omnipotenti deo vouerit holocauſtum eſt. Qui enim ſemetipſos nihil reſeruāt ſed ſenſum: vitā: linguam: atq; ſubſtantiam quā perceperunt omnipotēti deo immolāt quid iſti niſi holocauſtū offerunt. Ubi Paulo ante dixit: q ille holocauſtū offert: qui ea que poſſidet apud ſemetipm decreuit indigentibus cuncta tribuere: nihil ſibi reſeruare: vitam ſoli ſuperne gubernationi cōmittere. Sed hoc potiſſime facit qui ſic diſtribuit q nihil ſibi reſeruat. nec in cōmuni nec i ſpeciali. ergo ⁊c. Itē Joh. chryſo. in li. q nemo leditur niſi a ſeipſo. Quid apoſtolos penuria rex corpalium leſit. Nōne in fame et ſiti ⁊ nuditate degebant: ⁊ pro his clari ma-

[illegible] habebant [illegible] inuenit per
hoc [illegible] queſierat apud deū. Ergo paup-
tas illa laudabilior in qua maior eſt penuria
rerū. Itē Bern̄. ad henricū ſenouē. archi
epm. Felix qui nihil ſibi retentat ex omnib9.
non habet foueā vt vulpes: nō tanq̄ʒ volu-
cres nidum: non loculos quō iudas: non do
mos: ſicut nec maria locū in diuerſorio. imi-
tatus profecto illū qui non habebat vbi recli-
naret caput. Sed qui omnia p̄ſus dimittit:
nihil ſibi oīno nec in cōmuni nec in ſpeciali
retinēdo: hoc potiſſime facit. ergo ⁊c̄. Iteʒ
Proſper laudat paulinū ⁊ hilarium de hoc
q̄ facultates ſuas omnes pauperibus eroga
uerunt. licet ratione epiſcopalis officij eccle-
ſiaſtica bona poſtmodū diſpenſauerunt. ſicut
habetur. xij. q. i. Expedit: vbi ait ſic. Deniqʒ
ſanctus paulinus ingentia predia que fuerūt
ſua pauperibus erogauit: Et infra. Quid ſā-
ctus hilarius: Nōne ⁊ ipſe oīa ſua aut pau-
peribus reliquit: aut vendita omnia paupe-
rib9 erogauit. Laudant hi ⁊ laudabiles ſūt.
quia omnia ſua ꝓpter deū ↄtempſerunt. Sʒ
hoc potiſſime faciunt qui nec in cōmuni nec
in ſpeciali ſibi aliquid retinēt. ergo tales ma-
xime accedūt ad culmen perfectionis euāge-
lice. Item hocipſm oſtēdit rōne. Duplex
eſt ciuitas. ſcʒ dei ⁊ diaboli. Hierusalē ⁊ ba-
bylon. que oppoſitionē habent ⁊ in ſeipſis ⁊
in ſuis fundamentis. ſed fundamentū ciuita-
tis babylonis: vt dicit Auguſtinus: eſt cupi-
ditas. ergo quāto magis quis recedit a cupi-
ditate: tanto magis recedit de diaboli ciuita-
te. Sed paupertas in qua quis in cōmuni et
in ſpeciali prorſus omnibus abrenunciat tam
effectu q̄ʒ affectu: ipſa eſt que maxime elon-
gat ab auaricia. ergo ⁊c̄. Item diuitie ſūt
incentiuū cupiditatis: quia difficile eſt habe
re ⁊ non amare. ſed quanto quis magis ſe
elongat ab incentiuo peccati: tanto perfecti9
agit. Hoc aūt facit qui in cōmuni ⁊ in ſpecia-
li omnibus abrenūciat. ergo ⁊c̄. Item tri-
plex eſt conſiliū: paupertatis: obedientie: ⁊ ca
ſtitatis. ſed quanto quis generalius obedit ⁊
vniuerſalius caſtitatis perfectius agit. Similiter
⁊ de conſilio caſtitatis. ergo pari ratione ve
rum erit ⁊ de conſilio paupertatis. Item
ſi dicas q̄ nō eſt ſimile. quia diuitie ſunt de
neceſſitate vite. Hoc nihil eſt: cum multi q
nihil prorſus habent proprietatis viuere poſ
ſunt. Item perfectior eſt paupertas quam
perfectior concomitat obediētia. Sed qui
habent ꝓpriū in cōmuni ab illo per obediē-
tiam nō poſſunt excludi: niſi ratione peccati.
Qui aūt nihil prorſus habent obedire tenē
tur vbiqʒ terrarum. Si ergo perfectio euan
gelica maxime conſiſtit in perfectione obedi
entie: vniuerſaliter omnibus abrenūciare ni
hil prorſus reſeruando: ad culmen facit per-
fectionis euangelice. Item. Contemptus
preſentis ſeculi eſt laudabilis: hec eſt per ſe
vera. ergo maior ↄtemptus magis laudabi-
lis: ⁊ maximus ↄtemptus maxime laudabil̄.
Sed maxime ↄtemnit preſens ſeculum qui
abrenūciat in cōmuni ⁊ in ſpeciali. ergo talis
perfectiſſime agit. Itē paupītas alta ē lau
dabilis. hec eſt per ſe vera. ergo altior lauda
bilior. ⁊ altiſſima laudabiliſſima. ſed huiuſ-
modi eſt que nec in cōmuni: nec in ꝓprio ali-
quā ꝓprietatem ſibi reſeruat. ergo ⁊c̄. Itē
tanto via rectior quanto eius medium ↄfor-
mius eſt extremis. ſed ſumma paupertas eſt
tam in principio vite q̄ʒ in termino: ergo ſi
medio omnia abdicentur via rectiſſima ꝓ-
ceditur. Sed quanto via rectior: tanto perfe
ctior eſt. ergo via ⁊ vita paupertima eſt per
fectiſſima. Sed cōtra. Eccli. xxvij. Pro-
pter inopiā multi deliquerunt. ſed nihil qđ ē
ducens ad culpā ſpectat ad perfectionē euā
gelicam. ergo ⁊c. Item Eccleſiaſtes. vij.
Vtilior eſt ſapientia cum diuitijs. Glo. q̄ʒ ſo
la. Sed diuitie non faciunt hominē pfectuʒ:
ergo minus paupītas ⁊ indigētia. Item
Prouer. xxx. Diuitias ⁊ mendicitatē ne de
deris mihi. Et poſt. Ne egeſtate compulſus
furer ⁊ piurem nomen dei mei. Sed nihil fa
cit ad pfectiōem euangelicam quod ſapiens
ſapiēter recuſat. ergo ⁊c̄. Item Luce. vi.

Perfectus omnis erit ſi ſit ſicut magr̄ eius. Sed xp̄s loculos habuit. ſicut patꝫ Ioh. xij. vbi dicit̄: ꝙ iudas loculos ferebat. ergo ꝓprietatem nolle in cōmuni habere non videt̄ eſſe perfectio: ſed potius ſuperſtitio. in q̄ diſcipulus videtur ſe velle preferre magiſtro.

Si dicas ꝙ loculos non habuit. Contra Aug. dicit. ⁊ habet̄. xij. q. i. Habebat dn̄s loculos: a fidelibus oblata conſeruans. ⁊ ſuoꝝ neceſſitatibus ⁊ alijs indigētibus tribuebat.

Item ſup illud. i. ad Thimi. vi. habētes alimenta ⁊c. glo. Etſi nihil intulerimus in hunc mundū: nō tn̄ prorſus abijcienda ſunt hec tēporalia: ergo q totū abijcit male facit. Itē .ij. ad Cho. viij. Si voluntas ꝓmpta eſt ſm id qd̄ habet. Glo. Neceſſaria retineantur nō vltra vires dādo. Ergo male facit qui ſic diſpenſat ꝙ nihil ſibi ꝓrſus reſeruat. Itē q tentat deum peccat mortaliter. ſed qui habet humanū refugium ⁊ illo pretermiſſo querit diuinū: tentat deū. hoc aūt facit qui habet vnde ſuſtentetur: ⁊ illo dimiſſo expectat diuinitus ſuſtentari. ergo talis facit contra euangelium. Item virtus circa mediū conſiſtit: ſed oīno omnia dimittere eſt ad extremū declinare. ergo hoc magis eſt vicij q̄ꝫ virtutis. ſeu perfectionis euangelice. Item ſicut omnia tenere ſemper eſt auaricia. ſic omnia dare ſemper eſt prodigalitas. ſed omnia tenere ſemp eſt vicium. ergo ſimiliter ⁊ omnia dare. Item. Qui ſubtrahit alij neceſſaria peccat mortaliter. ſed tantum tenetur quis ſibi prouidere ſicut alij. ergo qui omnia dimittit ⁊ nihil ſibi reſeruat peccat mortaliter. quia facit contra perfectionem euangelicaꝫ.

Item qui exponit ſe periculo interfectionis peccat mortaliter. ergo ſimiliter qui exponit ſe periculo famis. ſed talis eſt qui omnia dimittit: ⁊ nihil ſibi reſeruat. ergo ⁊c. Itē nullus debꝫ reijcere omnino quod quotidie petit a deo. ſed omni die petimus in oratiōe dn̄ica. panem noſtrū quotidianū. ergo male facit qui deſerit totū. Rn̄ſio dicendum ꝙ abrenunciare omnibus tam in priuato q̄ꝫ in cōmuni eſt chriſtiane perfectionis nō ſolum ſufficientis: ſed etiam abūdantius: tanq̄ꝫ ꝑfectionis euangelice ꝯſiliū principale: ⁊ principiū fundamentale: ⁊ fundamentū ſublime. Primū ſuadet natura. ſcd̄m ſcriptura. tertiū gratia. Primū inq̄m eſt conſiliū principale. q: vitam prebet ad alia. Nam abundātius paupertas diſponit ad carnis mortificatōez: ⁊ ad voluntatꝫ ꝓprie perfectā abnegationē: cum nihil ſibi detineat: nec domū: nec tectū. nec aliquā rem. ad ipſam aūt ſpecialiter viā facit ipſa natura: ſiue inſtituta ſiue lapſa. Nā homo nudus formatus eſt. etſi in ſtatu illo ſtetiſſet: nihil ſibi ꝓrſus appropriaſſet. hō vero lapſus nudus naſcitur: nudus moritur. Ergo hec rectiſſima via eſt: vt ab extremis non declinens: quantum poteſt natura pati pauper ⁊ nudus incedat: ⁊ hoc eſt quod dicitur. i. ad Thi. vi. Nihil intulimus in hunc mundū: haud dubium q: nec auferre quid poſſum⁹. Et ex hoc concludit. Habentes alimenta et quibus tegantur ⁊c. Hoc autem nihil arti⁹ vel pauperius q̄ꝫ ſimplici victu ⁊ operimēto eſſe contentū. qd̄ ex nature documento ꝑſudet apoſtolus tanq̄ꝫ bonum ⁊ perfectum. Eſt etiam principiū fundamentale. Lex enī vetus differt a noua in hoc: ꝙ illa timoris: hec amoris. illa tēporalia ꝓmittit: hec temporalia contemnere docet. Si igitur fundamētum perfectōis ciuitatis dei principaliter conſiſtit in charitate: ⁊ illa potiſſime eſt perfecta quando omnis excludit̄ cupiditas. q: venenum charitatis eſt cupiditas. Hanc aūt cupiditatem omnino foras mittit: qui omnia oio ⁊ re ⁊ voluntate relinquit. ſicut radix omnium maloꝝ eſt cupiditas. ſic radix ⁊ principium perfectōis eſt altiſſima paupt̄as. Vn̄ Aug⁹ in lib. lxxxiij. queſt. Charitatis venenum eſt ſpes adipiſcendoꝝ ac retinendoꝝ temporalium. nutrimentū eius imminutio cupiditatꝭ. perfectio eius nulla cupiditas. Signum ꝑfectus eius imminutio timoris. ſignum perfectionis eius nullus timor. quia radix oim maloꝝ eſt cupiditas: ⁊ perfecta charitas foras

mittit timorem. Illa igitur paupertas eſt perfectiſſima: que oīno cupiditatem exterminat.

Eſt nihilhominus fundamētum ſublime. quia cū duplex ſit vita ad quā diſponit gratia. ſcʒ actiua ⁊ contēplatiua. Actiua deorſum ordinat. ſed contemplatiua ſurſum in celum erigit. Nullus aūt ſpiritus magis idoneus ad hoc q̄ʒ ille qui penitus eſt exoneratus ab onere tp̄aliū: ⁊ qui theſaurū ſuū totum habet in celo: ⁊ cuius regnū nō eſt de hoc mūdo: qui nō habet hˀ manentem ciuitatem: ſed futurā inquirit. Talis aūt eſt qui oībus terrenis perfecte abrenūciauit. ⁊ ideo talis iam fundamentū ſui edificij collocatum habet in excelſis. Vn̄ Aug. in li. de agone chriſtiano. Cum cognitio ⁊ actio beatū hominē faciāt. ſicut in cognitione cauendus eſt error. ſic in actione cauenda eſt nequitia. Errat aūt ſi quis putat ſe veritatē poſſe cognoſcere: cū adhuc nequiter viuat. Nequitia aūt eſt mundum iſtum diligere: ⁊ ea que naſcuntur ⁊ tranſeūt pro magno habere ⁊ ea cōcupiſcere. ⁊ pro his laborare vt acquirant. ⁊ letari cū abundauerit ⁊ timere ne pereant: ⁊ contriſtari cum pereunt. Ille igitur potiſſime eſt idoneus ad conſtitutionem ſublimiū: ⁊ ibi ſublimiter fundatus: qui eſt perfectiſſimus contēptor omniū iſtorum. talis eſt qui totū cogitatū ſuū iactat in dn̄o ⁊ omnē ſollicitudinē: qui nullam prorſus habʒ poſſeſſionem.

Eſt igitur profeſſionis chriſtiane: pro chriſto nihil in mundo poſſidere: nec in cōmuni nec in proprio. Idem dn̄s expreſſiſſime conſuluit: idem exemplū in ſemetipſo oſtendit. idē ſpūſſanctus in ſanctis hoc multipliciter perſuaſit. Nam hmōi arduiſſimā paupertatē ſicut oſtenſum eſt perſuadet natura: ſcriptura: ⁊ grā. Perſuadet dn̄s ieſus chriſtus inſtruendo: cōuerſando: inſpirādo. Quis enim ſpūs niſi dei facit hoīem contēnere preſentia: ⁊ amare celeſtia. Nā hoc nō facit ſpūs diaboli: nec mundanus: nec proprius: cum ſemp inclinēt ad bonum priuatum. facit igitur ſpūſſanctus. Et hinc eſt q· ſpūſancto dictante iſtum modū viuendi ſummus pontifex approbauit. ſicut dicit decretalis ꝫ excelſa. Nimis praua quod ordinē ⁊ regulam fratrum predicatorum ⁊ minorum ſedes apoſtolica noſcitur approbaſſe. Unde huic contrariuʒ nulli prorſus licet ſent̄ ⁊c. Quare tales videntur ſtulte agere: periculis ſe exponere: ⁊ deū tentare. Nam contra tales dicitur in regula beati franciſci: in qua paupertas hmōi cōfirmatur. Nulli ergo oīno hominū licet hanc paginā ⁊c. Contra tales etiam dicit Aug. in tractatu de elemoſyna. Helias in ſolitudine coruis miniſtrantibus paſcitur. ⁊ danieli in lacu ad leonū predam iuſſu regis incluſo prandiū diuinitus apportatur. ⁊ tu metuis ne operanti etiā apud dn̄m promerenti deſit alimētum. cum ipſe in euangelio ad exprobratōem eorum quorum mens dubia: ⁊ fides parua: conteſtetur ⁊ dicat. Aſpicite volatilia celi: quoniā nō ſerunt neqʒ metūt: neqʒ congregant i horrea: ⁊ pater veſter celeſtis paſcit illa. Nonne vos pluris eſtis illis. Volucres deus paſcit ⁊ volucribus alimenta diurna preſtatur. et quibus nullus diuine rei ſenſus eſt: eis nec cibus nec potus deeſt. ⁊ tu chriſtiano: tu dei ſeruo: tu bonis opibus dedito: tu dn̄o ſuo chro aliquid exiſtimas defuturū. An eis terrena deerunt: quibus celeſtia ⁊ diuina tribuuntur. Unde hec incredula cogitatio. vnde impia ⁊ ſacrilega iſta meditatio. Quid facit in domo dei perfidum pectus. Quid ī chriſto omnino non credit. appellatur ⁊ dicitur chriſtianus. Phariſei tibi magis cōgruit nomē. Nam cum in euangelio de elemoſynis diſputaret: ⁊ vt nobis amicos de terrenis lucris prouida operatione faceremus. qui nos poſtmodū in eterna tabernacula ſuſciperent fideliter ⁊ ſalubriter ꝑmoneret. addit poſt hˀ ſcriptura dicens. Audiebant hec omnia phariſei qui erant auari ⁊ deridebant illū. Quales nunc ſunt in eccleſia quorum quoſdam videmus. quorum ꝑcluſe aures ⁊ corda cecata nullum de ſpiritualibus ac ſalutaribus monitis lumen admittunt. de quibus mirari non debet q̄ contēnant in talibus ſeruos: quando a.

talibus ipſum dominum videamus eſſe contemptum. Et hoc apparet euidenter quod omnino omnibus abrenūciare vniuerſaliter pro chriſto culpandum nō eſt: ſed potius laudandū tanquam culmen euangelice perfectionis. Unde omnes exempla et auctoritates concedende ſunt ad iſtam partē ad quā ſufficiētiſſime aſtruendā vna ſola auctoritas expreſſa et ore chriſti cōſulens dimittere omnia eſſet ſufficiētiſſima. etiamſi multa gloſarum expoſitarum et ſanctorum dicta viderent eſſe cōtraria. Ait enim Aug. ad paulinam de videndo deo ſic. Attende que credis. et in eis ipſis quibus nō viſis accōmodas fidem: ipſa teſtiū pondera diſcernēda ſunt. Nec enim mihi ſic credis quēadmodū ambroſio. aut ſi ambobus nobis equa lance pares eſſe credendū. nūquid vllo mō euāgelio cōparabis. Has ſcripturā noſtrā ſcripture canonicis compares. Profecto ſi recte iudicas et ſapis: longe nos infra videbis ab illa auctoritate diſtare: et me quidē longius. Sed vtrūque noſtrū quantūlibet credas vtrūque illi excellētie nequaquam comparas. Igitur cum diuina auctoritas ſic expreſſe dicit omnia dimittēda ei qui ad perfectionem conſcendēre cupit euāgelicam: manifeſtū eſt quod verū certitudinaliter debet teneri quod ei nō poſſit ſine periculo fidei obuiari. Ad illud vero quod primo obijcitur in contrariū: quod pertrahit ad peccatum. et de egeſtate que facit piurare. Dicendū quod duplex eſt inopia. Quedā voluntaria: et quedam inuolūtaria. Inopia inuolūtaria inducit defectū mentis: et prauitatē et occaſionē inducit ad peccandū. Inopia aūt ſeu paupertas voluntaria hec habet adiunctam ſufficientiam. Iuxta illud .ij. ad Cho. in .vi. Tanquam nihil habentes et cetera. Et hec diſponit ad iuſticiam perfectam. quia mentem facit ad omne bonū idoneam. ſicut econtra radix omnium malorum ē auaricia. Et eſt quod dicit Chryſoſt. xlvij. omel. ſuper Matth. Si volueris videre amantis aurū animam: quēadmodū veſtimentū a decem milibus corroſum vermibus. et nihil habēs ſanū. ita inuenies perforatam eam vndique a ſollicitudinibus: et a peccatis putrefactam erugine plenam. Sed nō anima inopis voluntarij talis eſt. ſed fulget quidem velut aurū. ſplendet aūt velut margarita. floreſcit aūt velut roſa. Non illic tinea: non eſt illic fur: nō eſt illic ſollicitudo vite huius negociorū. ſed ſicut angelus ita conuerſatur. Non ſubiacet decoris mutatione: non aſſiſtit rogans: ſed aſſiſtit decora: non multam curam hominibus: ſed cum angelis. non habet theſaurū terram: ſed celū. non indiget ſeruis. magis aūt habet ſeruos poſſeſſiones et cogitationes que rebus dominatur. Quid igitur paupere hoc melius ē vnquam. Pauimentū denique habet celū. Si autē pauimentū tale eſt: excogita tectū. Sed non habet equos et currū. Quid autem ei opus eſt: qui ſuper nube vehi debet: et eſſe cum chriſto. Ex hoc apparet quod in voluntaria paupertate magna eſt ſufficientia magna eſt nobilitas que facit aſcendere ad eterna.

Vel poteſt dici aliter quod illa dicta ſunt tempore legis ſcripte: que temporalia promittebat non eterna. in qua paupertas contemnebatur. Unde chryſo. xviij. ſer. ſuper epiſtolam ad hebre. tractans predictū verbū. Diuitias et mendicitatē et cetera. dicit. Hec dicebantur in veteri teſtamento: vbi multa ratio diuitiarū habebatur. vbi paupertatis plurimus erat contēptus. vbi hoc quidem maledictū: ſcilicet paupertas. illud aūt benedictio: ſcilicet diuitie. Sed nūc nequaquam ita. Sed ſi vis audire paupertatis predicatū. ipſam profeſſus eſt chriſtus: et dixit. Filius aūt hominis non habet vbi caput ſuū reclinet. Et iterum diſcipulis dicebat. Nolite poſſidere aurū. Ex quo apparet quod auctoritas illa non eſt contraria aſſumentibus voluntariam paupertatem. cum illud dictum ſit tempore legis ſcripte. illud autem fuit tempore legis gratie. Nec illud dictū eſt in perſona viri perfecti: ſed potius infirmi: vt ex verbo chryſoſtomi patet. Et per hoc patet reſponſio ad tres auctoritates primas. Ad illud quod obijcitur quod chriſtus habuit loculos: dicēdū quod chriſtus habuit loculos tribus de cauſis.

Habuit enim loculos pro pauperibus aliis. ſm qd dicit Hiero. in auctoritate ſupra poſi ta. Chriſtus tante paupertatis fuit ⁊c. Et hoc non tollit paupertatem ſummā. Habuit etiā loculos compatiendo infirmis. Sicut dicit i glo. ſuper illud ps. Producens fenū iumen tis. Dñs loculos habebat vel habuit i vſus eorum qui cum eo erant ⁊ ſuos. ⁊ religioſas mulieres in comitatu: que miniſtrabant ei d̄ ſubſtantia ſua in his infirmorū magis perſo nam ſuſcipientes. preuidit enim multos infir mos futuros ⁊ iſta queſituros: vt ⁊ ibi earū dem perſonam ſuſciperet: vbi dicit [illegible] vſq ad mortem. Et de his dicitur ſuper illud Joh. xij. Ea que mittebantur ⁊c. Glo. Cui angeli miniſtrabant loculos ha bet in ſumptus pauperū condeſcendens infir mis. Habuit etiam loculos in articulo neceſ ſitatis. vtpote quando tranſibat per ſamari tanos. In quo etiam articulo diſcipulis locu los habere permiſit. ſm illud Lu. xxij. Sed nūc qui habet ſaculum tollat ſimiliter ⁊ peram. Quando miſi vos ſine ſaculo ⁊ pera ⁊c. Glo. Nō ea dem regula viuendi perſecutionis qua pacis tempore diſcipulos informat. miſſis quidem diſcipulis ad predicandū: ne quid tollerent i via precepit. ordinans ſcʒ vt qui euangelium nunciat de euangelio viuat. Inſtante vero mortis articulo: ⁊ tota illa gente paſtorem ſi mul ⁊ gregem perſeqn̄te congruam tempori illi regulā decreuit: permittens vt tollerent neceſſaria victui: donec ſopita perſecutorum inſania tempus euangelizandi redeat. Ex hiſ enim gloſis manifeſte apparet: q̧ modus ha bendi loculos i domino in nullo minuit pau pertatem. Sic enim dñs condeſcendit infir mitati ⁊ neceſſitati: vt tamen ſalua eſſet for ma paupertatis ⁊ exemplū: quod precipue monſtrare venerat hominibus. Juxta qd di cit apoſtolus. Factus eſt pro nobis egenus: vt il lius inopia ditiores eſſemus. paupertatē ſcʒ eius ſummā voluntarie imitādo. Ad illud qd̄ obij citur de glo. i. Thimo. vi. Habētes alimenta vbi dicit: q̧ nō ſunt abijcienda omnino tem poralia. dicendū q̧ intelligit de abiectione tē poralium quantū ad dominium: nō quātū ad vſum. Nam vſus temporaliū neceſſarius eſt vite hu mane. qui tamen haberi poteſt abſqʒ domi nio ⁊ ꝓprietate. Sic patet in pauperibus qui nihil ꝓprietatis habēt. Et q̧ iſte ſit intellect⁹ patet per illd̄ qd̄ ſequit in glo. imediate vbi ſubdit. Sed habentes alimenta ⁊ qbus tega mur his contēti ſimus. q vltra tendit: malū inuenit. Eſſe igit contentū vſu tegumenti et alimenti eſt modus perfecte virtutis. Et ſic glo. debet intelligi: nec hoc repugnat altiſſi me paupertati. Qui aūt ſic vellet tempora lia abijcere: vt nec veſtes alimenta ſuſciperet: nec operimentū haberet: non operaretur p fecte ſed ſtulte. Et hoc vult glo. illa innuere.

Ad illud quod obijcit de illa glo. ij. Cho rin. viij. Si voluntas prompta eſt. Glo. vt ne ceſſaria remaneant. dicendū q̧ glo. illa trun cata eſt. quia ſtatim ſequit. Non hoc dicit qꝛ melius eſſet ſcʒ totū dare. ſed infirmis timet: quos ſic dare monet vt egeſtatem non patiā tur. Ex quo apparet q̧ glo. illa potius facit ad contrarium q̄ʒ ad propoſitum: ſi ſano ocu lo ⁊ recto inſpiciatur. Ad illud quod obij citur: q̧ qui ſic vniuerſaliter omnibus abre nunciat tentat deum: dicendum q̧ falſum eſt tum propter diuina promiſſa. tum propter plurima remedia que haberi poſſunt. tum propter exempla quibus manifeſte videm⁹ q̧ tales pauperes ſuſtentantur. Ex quo ma nifeſte colligitur ſi obdurati nō ſumus q̧ ta lis modus abrenunciandi diuinitus inſpira tur. nec facit tentare deum. ſi ſic abrenūcians diuinis promiſſionibus innititur. Quin po tius ille deum tentat: qui de diuinis promiſ ſionibus dubitat. Propter qd̄ Hierony. ſu per illud. Nōne anima plus eſt q̄ʒ eſca. In promiſſis veritatis nemo dubitet. ſi bonum quod eſſe debemus nos addamus cetera. Qui igitur de hoc dubitat: ſicut filij Iſrael deum tentat. qui dicebant. Nunquid pote rit deus parare menſam in deſerto. His aūt nō debent viri perfecti conformari: ſed po tius apoſtolis: de quibus. ij. ad Chorin. iiij.

Apꝛiamur ſed non deſtituimur .i. pauperes ſumus adeo vt neceſſaria deſint: ſed non deſtituimur a deo omnino: qꝛ deus paſcit nos. Et ꝙ illud extendat non ſolum ad apl'os: vetrumetiam ad coꝝ imitatoꝛes: apparet ꝑ illud qđ dicit ad hebꝛe. xiii. Sint moꝛes ſine auaricia: contenti ꝑſentibus. Ipſe enim dixit Non te deſeram: neqꝫ derelinquā. Ibi glo. Ipſe dñs omnipotens ad ieſum naue non te deſeram quin dem neceſſaria. neqꝫ derelinquam. derelinqueret ille qui fame periret. Sꝫ qꝛ hoc non eſt: non ſit homo cupidus. Hoc poſt moꝛtē moyſi dixit ioſue. hoc etiam dicit omni ſperanti in ſe. ſicut ioſue. hec enim nobis pꝛomittit. ſed in illo ſpem noſtram ponamus. Non tenacibus: non cupidis: ſed ſperantibꝰ in eum ſit iſta pꝛomiſſio. Etiam qꝛ poterat illis videri ꝙ hec pꝛomiſſio ad ioſue tantum ꝑtineret. Ad hoc aplus reſpōdet dicēs ꝙ nos iuuabit ſicut iuuit illum. q. d. Non eſt dubitandum de ꝓmiſſione: qꝛ ieſus chꝛiſtus qui heri .i. in ꝓterito adiuuit ioſue: ⁊ ipſe hodie .i. in pꝛeſenti adiuuat nos ⁊ alios fideles ⁊ adiuuabit ī futuro ī ſecula .i. ſine fine. ¶ Ad illud quod obijcitur: ꝙ virtus conſiſtit circa medium. dicendum ꝙ illud eſt verum quantum ad ea que ſunt neceſſitatis. ſicut eſt largitas. ſed fallit in his que ſunt ſupererogationis. ſicut eſt conſilium paupertatis ⁊ caſtitatis. Talium enim perfectius potius attenditur ſm ꝑfectam conſiderationem ad chꝛiſtū ⁊ diuine dilectionis modum: qui eſt vt deus ſuper omnia diligat: q̄ꝫ ſm ſuperfluū ⁊ diminutum circa exterius obiectum. Et ꝙ illđ ſit verum patet ꝑ ambꝛo. in lib. de offi. vbi dic. Officium omne aut eſt medium: aut ꝑfectuꝫ eſt: quod ſcripturarum auctoꝛitate pꝛobare poſſumus. Habemus enim in euāgelio. Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata. Non homicidium facies ⁊c̄. Hec ſunt media officia quibus aliquid deeſt. Si vis perfectus eē vade ⁊ vende omnia que habes ⁊ da paupibus. vbi diligendos inimicos: ⁊ oꝛandum dici pꝛo calumniantibus ⁊ perſequentibꝰ nos ſi volumus perfecti eſſe. Hoc eſt igitur perfectum officium quod catoꝛthoma dixerūt greci: quo coꝛrigant omnia que aliquos potuerūt lapſus habere. Largitas igit̄ que attendit̄ ſm officiū medium in largiēdo ſeruat modum. Paupertas vero ſpūs que attenditur ſm officium perfectū tribuit totum. Unde eodem libꝛo in tractatu de libertate d. cit. Liquet debere eſſe modum libertatis ne fiat inutilis largitas: cuius ſobꝛietas eſt tenenda. De quo modo ſubiungit. Modus libertatis tenendus eſt. vt quod bene facis: id continue facere poſſis. ne ſubtrahas neceſſitati: quod indulſeris effuſioni. Potuit enim donare ioſeph totas egypti opes: effundere theſauros regios. noluit tamen de alieno effuſus videri. Maluit frumēta vendere: q̄ꝫ donare eſurientibus. quia ſi paucis donaſſet: pluribus defuiſſet. Sed hoc ſpectat ad officium medium. ſm ꝙ ipſe alibi dicit: tractans in eodem libꝛo illud apli. Non vt alijs refectio: vobis autem anguſtia. Aduertimus quēadmodum beniuolentiam ⁊ libertatē: ⁊ modum compꝛehendit: ⁊ fructuꝫ atqꝫ perſonas. Ideo modū: qꝛ imperfectis dabat conſilium Non enim patimur niſi impꝑfecti. Uerū qꝛ ꝑfectioni non repugnat modū tenere ſi quis diſpenſet bona eccleſie. ideo ſubiungit. Sed ſi quis nolens eccleſiam grauare in ſacerdotio cōſtitutꝰ aliquo aut miniſterio: non totum qđ habet conferat: ſed operetur cum honeſtate q̄ꝫ officio ſat eſt: non mihi imperfectus videt̄. Ex dictis igitur colligitur ꝙ licet virtutis ſm ſtatum cōmunē ⁊ officium mediuꝫ ſit tenere mediū: ꝑfectionis tn̄ euangelice eſt relinquere totum. Sed tamen in cōmuni aliquid habeat vt diſpenſet. hoc non facit imperfectū. nec totū vniuerſaliter relinquere dicit exceſſum: qꝛ hoc ſpectat ad perfectū officium: vt patet ex his que dicta ſunt: ⁊ ex hoc quod ambꝛo. pꝛemiſit in pꝛecedentibus. vbi ſic ait. Ceterum dñs non ſimul vult effundi opes: ſed diſpenſari. niſi foꝛte vt heliſeus boues ſuos occidit ⁊ pauit pauperes ex eo qđ

habuit. vt nulla cura teneretur domestica: ſed relictis omnibus in diſciplinam ſe pphe-ticam daret. Si ergo pro diſciplina prophe-tica ſunt omnia relinquenda: multo fortius p perfectione euangelica. ¶ Ad illud qḋ obij-citur q omnia diſpergere eſt prodigalitas. dicendum q tunc eſt prodigalitas qn̄ omnia diſpgunt pro vanitate. non autem qn̄ dantur pro vtilitate. et ſic eſt de euangelica pauperta te. q ſicut dicit Marci. x. Dominus centu-plum reſtituet in preſenti cum tribulatione et in futuro vitam eternam. Secus autem ē de vniuerſali retentione omnium. Illa eni non fit pro ſpirituali vtilitate: ſed magis pro terre na cupiditate. ideo non eſt ſimile hinc et inde. ¶ Ad illud qḋ obijcitur: q qui alij ſubtra-hit neceſſaria etc. dicendum q non eſt ſimile quia qui ſubtrahit alij neceſſaria violentiam facit: et inducit eū in pauptatē inuolūtariam Qui autem ſubtrahit ſibi voluntarie facit et in paupertatem voluntariam ſe inducit. Ac per hoc ſicut argumentum illud non valet. Paupertas inuoluntaria non eſt laudanda ergo nec voluntaria. ſic non cogit ratio pdi-cta. Alius etiam eſt defectus in argumēto p̄-dicto: q procedit per falſi ſuppoſitionē: pro eo q omnibus vniuerſaliter abrenūciās ne-ceſſaria ſibi omnia non ſubtrahit: quia diui ne prouidentie regimini ſe cōmittit: et mul-tos viuendi modos et querēdi neceſſaria ſi bi relinquit. ¶ Ad illud qḋ obijcitur q ſe exponit periculo famis: dicendum q falſum eſt: ſicut omnino apparet ex predictis: et ma-nifeſte colligit ex omnib⁹ tēporib⁹ retroactis. Nuſq̄ʒ et numq̄ʒ legitur q aliquis volens in paupertate deo ſeruire pro defectu cibi fame perierit. Et hoc eſt quod dicit Aug. in tracta tu quodam de oratione dominica. Neqʒ eni deeſſe quotidianus cibus poteſt iuſto. cum ſcriptum ſit. Non occidet domin⁹ fame ani mam iuſti. Et iterum. Iunior fui etenim ſenui. et non vidi iuſtum derelictum. Et iterum. Que-rentib⁹ regnū dei et iuſticiam eius omnia p mittit apponi: et iam cū ſint dei omnia: habē ti deum nihil deerit: ſi deo ipſe nō deſit. Sic danieli in leonū lacu iuſſu regis incluſo: prā dium diuinitus procuratur: et inter feras eſu rientes homo dei paſcitur. Sic alitur helias in fuga coruis miniſtrantibus: et volucribus cibum apportantibus in perſecutione nutri-tur. O humane malicie deteſtanda crudeli-tas. fere parcunt: et aues paſcunt: et homines inſidiantur et ſeuiunt. Ex his manifeſte colli git q non eſt periculū ſed refugiū ſpꝛetis om nibus totaliter ſe dedicare ad deū colendū ¶ Ad illud quod obijcit: q in oratione do minica petimus panem noſtrū quotidianū. dicendum q hoc potius facit ad oppoſitum q̄ʒ ad propoſitum. Exquo enim quotidie pe timus victum diurnū: nec petimus qḋ habe mus: manifeſtum eſt q euangelice perfectio nis eſt: quotidiano victu eſſe contentum. Quod q non poteſt videri perfectio in cor dibus auarorum: dn̄s non ſolū ad hoc induxit conſilijs ſapientie: verūetiam exemplis na-ture et oraculis gratie: vt ſic ſaltem p illud tri plex teſtimonium paupertatis conſiliū firmi ter comprobet. ſicut totius perfectionis euā gelice altiſſimum et ſtabile fundamentum.

Q Uerit de mendicatione. vtrū men-dicare pro chriſto ſit chriſtiane pfe-ctionis. et voco mendicare elemoſy nam querere: ſeu de quotidianis elemoſynis viuere. Et q non. videt̄ p̄mo auctoritate ps̄. Timete dn̄m omnes ſancti eius. qn̄ non eſt inopia timentib⁹ eum. ergo non ſtāt ſimul eſ ſe inopem et timē deum. Itē ps̄. Non vi di iuſtum derelictū: nec ſemen eius querens panem. ergo qui panē querit nō eſt iuſt⁹ nec ſemen iuſti. Item pſal. Nutantes tranſfe-rant̄ filij eius et mendicent. ſed nihil qḋ ps̄. i dei ſpiritu loquens imp̄cat̄ ſpectat ad pfecti onem euangelicam ſeu ad perfectam iuſticiā mendicare eſt hmōi. ergo etc. Item. Eccl. xl. Fili mi in vita tua ne indigeas. melius eſt enim mori q̄ʒ indigere. ergo melius eſt mor tuū eſſe q̄ʒ mēdicū. Item Actuū. xx. Be atius eſt magis dare q̄ʒ accipere. ſʒ dare ele-

moſynam non facit hoīem ꝑuenire ad ꝑfecti
onem euangelicā: ergo multo magis nec ac-
cipe. Itē Luce. xij. Uendite que poſſide-
tis glo. vt omnibus ſimul pro deo ſpretis: po
ſtea labore manuū operemini vnde viuatis
vel elemoſynam faciatis. vnicuiqꝫ igiť de ꝓ
prio labore viuere ⁊ elemoſynam facere ſpe-
ctat ad euangelicam perfectionem. ergo op
poſitum eius. ſ. mendicare ⁊ de alieno labo
re viuere eſt contrarium ꝑfectioni euangeli-
ce. Itē. i. ad Theſ. iiij. Nullius aliquid de
ſiderctis glo. ne dum rogetis vel tollatis. Si
ergo plus eſt rogare vel petere ꝗꝫ appetere
⁊ primum tanꝗꝫ illicitū ab aplō prohibetur:
ſcꝫ deſiderare vel appetere quod eſt alterius
ergo multo fortius petere. Item. i. ad theſ
ſa. v. Rogamus vos vt noueritis eos qui la
borant inter vos: ⁊ preſunt vobis domino.
Glo. Sicut diuitie negligentiam pariunt ſa-
luti. ſic egeſtas dum ſaturari cupit a iuſticia
declinat. ſed quod facit declinare a iuſticia nō
pertinet ad perfectioneꝫ euāgelicā. ergo ⁊c.
Itē. ij. theſ. iij. Si quis non vult operari
non manducet. ergo vult aplus ſeruos dei
corporaliter operari: vt habeāt vnde viuāt.
⁊ non compellantur egeſtate neceſſaria pe-
tere. ſed hoc eſt mendicantium. ergo ſeruoꝝ
dei nō eſt mendicare ſm aplm. Item eo-
dem caplo: ſup illud: vt formam daremꝰ vo
bis Glo. Qui frequenter ad alienaꝫ menſaꝫ
conuenit: ocio deditus neceſſe eſt vt aduleť
paſcenti ſe: ſed adulari eſt contrarium verita
ti ⁊ ꝑfectioni. ergo ⁊c. Item. xij. q. i. viden
tes. dicit vrbanus papa: ꝙ epiſcopi omnibꝰ
cōmuni vita viuere volentibus miniſtrare
cuncta neceſſaria debent prout melius pote
runt: vt nemo in eis egenus inueniať. Et poſt
Si quis extiterit modernis aut futuris tem-
poribus qui hoc auellere nitatur. iam dicta
damnatione feriatur: ergo contra canonicas
ſanctiones eſt ꝙ aliqui viuant vita cōmuni
in eccleſia egendo ⁊ mendicādo in ea. Itē
de conſe. di. i. Inhibetur ne eccleſia conſecre
tur: niſi prius dotetur. ergo ſi eccleſia nō de-
bet conſecrari niſi habeant vnde ſuſtenten-
tur qui in ea miniſtrant. multo fortius nec ali
qua religio inſtitui debet ſine poſſeſſione ſu-
ſtentatiua. Item in iure ciuili inhibetur: ꝙ
validi non mendicent. lege. de mendicanti-
bus validis. ſed magis debet eſſe ordinata ec
cleſia ꝗꝫ reſpublica. ſi ergo ꝙ validi mendi-
cent eſt contra rectam gubernationem reipu
blice. multo magis contra ꝑfectionis ſubli-
mitatem euangelice. Item hoc ipſuꝫ oſten
ditur ratione. Mendicare eſt opus indifferēs
ſed indifferens nō fit opus ꝑfectionis pro ad
ditione finis. ſicut apparet manifeſte in alijs
operibus. vt ire ad eccleſiaꝫ: ⁊ facere elemo
ſynam. ergo ⁊c. Itē ꝑfectionis eſt gratis ⁊
liberaliter ſeruire ⁊ obligationes peccatorū
refugere: ſed q elemoſynam recipit obligat
ſe ad interueniendū ꝓ peccatis alienis. ſi er
go obligatio huiꝰ ꝑfectioni nō conſonat.
ergo ⁊c. Item hmōi qui mendicant ex ꝓ
feſſione: aut hoc faciunt q: pauperes: aut q:
ꝑdicatores. Si q: pauperes: ergo oēs paupe
res qui mendicant perfecti ſunt. qđ eſt cōtra
Aug. in li. de opere monachorum: q reprehē-
dit monachos mendicantes ⁊ nihil operari
volentes. Si q: ꝑdicatores. ergo nullus mē
dicare debet inter eos qui non ꝑdicat: cuius
contrariū videmꝰ tota die. Item ꝑdicare
eſt quid ſpūale: ſed qui ſpirituale dat ⁊ tēpo-
rale accipit ſimilis eſt giezi. qui pecuniam ac
cepit a naamā obtentu bñficij ſpūalis prius
ſibi exhibiti. hoc aūt eſt dānabile. ergo dam-
nabile eſt predicatori mēdicare. non ergo per
fectionis euangelice. Itē ꝑfectoꝝ eſt abſti
nere a mala ſpecie. ſed hoc eſt mala ſpēs ꝙ ꝑ
dicantes tpalia petant. q: in hoc ſunt ſimiles
pſeudo ꝑdicatoribꝰ. ergo ⁊c. Itē hmōi: aut
habent auctoritatem in ꝑdicando: aut nō ha-
bent. Si non habēt: ergo male faciūt in pre-
dicando. ergo nihil merenť. Si habēt. ſꝫ qui
habent poſſunt petere poteſtatiue. ergo tales
predicādo iniuriant̄ auctoritati ꝑdicatōis euā
gelij. ergo i hoc nō ſunt ꝑfecti: ſꝫ impij. Itē
tutius ⁊ ꝑfectius eſt ſequi viros ꝑfectiores: ꝑ

batiores: et ſapientiores. ſed viri ꝓbatiſſimi et ſapientiſſimi in religionibus fuerũt Baſilius Benedictus: Auguſtinus: Hieronymus: Gregorius: Hilarius: et Paulinus. et tales ſic ſua reliquerũt ꝙ cõmunia poſſederunt. nec mendicaſſe leguntur. ergo modus ita mendicãdi de nouo introductus per dominicũ et franciſcũ iudicatur ſupſticioſus et vanus. cũ ſtultum videatur ſenſum et ſpiritũ duorũ pauperũ hominũ ꝓponere tante ſapiẽtie et ſublimitati ſanctorum ꝓcedentium et doctorũ. Sed cõtra math. x. Nolite poſſidere aurum vel argentũ neqꝫ pecuniam in zõnis veſtris. neqꝫ peraꝫ in via neqꝫ duas tunicas: neqꝫ calciamenta. Glo. Nec ipſa neceſſaria: nec cellarium ſecum vehant: nihil ꝑter indumẽtũ quo q̃s ꝯtẽtus eẽ põt. In hoc tradit forma ipſis aplis: et q̃d perfectionis eſt ꝑfectũ eſt imitari. ergo taliter per mũdũ ire ſpectat ad pfectioné euãgelicã: ſed hoc eſt mẽdicare et viuẽ de elemoſyna. igitur hoc ſpectat ad euangelicaꝫ pfectioné. Itẽ mar. vi. ꝑcepit eis ne quid tollerẽt in via: neqꝫ panem neqꝫ in zonis es. [illegible] ad illud adhuc eſſent aſtricti: quod manifeſte falſum eſt. Precepit igitur eis tanq̃ʒ viris perfectis. Sed pfectio ꝓponitur cõmuniter oĩbus imitanda. q: dr̃ q põt capere capiat. ergo ſic viuẽ ſpectat ad pfectionem euangelicam. Item Lu. ix. Nihil tuleritis in via neqꝫ virgam: neqꝫ peram: neqꝫ pané. neqꝫ pecuniã. Glo. Virgam non ferre eſt nõ eẽ ſollicituꝫ de his q̃ neceſſaria ſunt humane ſuſtentatiõi: q: hec debentur predicatoribus. Si ergo excludã ſollicitudinem de neceſſaria ſuſtentatione [illegible] mnes infideles miſit. multo fortius cum predicatur euangelium fidelibus pfectionis eſt de hmõi non eſſe ſollicitum: ſed victus et veſtitu ſibi dato eſſe contentum. Item Luce. ix. Quicunqꝫ ſuſceperit pueruꝫ in nomine meo Interli [illegible] Ergo [illegible] pauper [illegible] ſu-

ſcipitur chriſtus. Si ergo perfectionis euangelice eſt eſſe pauperem et chriſti imitatorem perfectionis euangelice eſt in tali paupere ꝓ chriſto ſuſcipi. Qui ergo hoc mendicando petit a perfectione euangelica non recedit.

Item Luce. x. Nolite portare ſacculuꝫ neqꝫ peram. Glo. Tanta debet predicatori eſſe fiducia in deo: vt preſentis vite ſumptus etſi non preuideat: ſibi tamen nõ defecturos certiſſime ſciat. ne dum occupatur mens ad temporalia: minus predicet eterna. Ad expeditionem igitur predicationem veritatis facit ꝙ quis temporalia non preuideat ſibi: ſed expectet ſibi ab alijs dari cum neceſſe habuerit. ergo talis modus viuendi conſonat veritati et euangelice perfectioni. Item Luce. xvi. Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis: vt cum defeceritis recipiant vos in eterna tabernacula. Glo. Non quoſlibet pauperes. ſed eos qui poſſunt in eterna tabernacula recipere. ſed tales ſunt pauperes ſpiritu: quorum eſt regnũ celorũ. ergo ſm̃ diuinum [illegible] pauperibus [illegible] et ꝙ ab eis ſuſcipiantur. ſed quod diuino conſilio conſonat: pfectioni euangelice non repugnat: ergo etc. Item Hierony. aduerſus Vigilantium tractans premiſſum verbum dicit. Num iſti pauperes: inter quorum ſordes et illuuiem corporis flagrans libido dominatur poſſunt habere eterna tabernacula. qui nec preſentia poſſident nec futura. Non enim ſimpliciter pauperes: ſed pauperes ſpiritu beati appellantur. De quibus ſcriptum eſt. Beatus q intelligit ſup egenuꝫ et pauperem [illegible] nus. In vulgi pauperibus ſuſtentãdis nequaquam intellectu ſed elemoſyna opus eſt. i ſanctis pauperibus beatitudinis intelligentia: vt ei tribuat qui erubeſcit accipere: et dum acceperit dolet: metens carnalia: et ſeminans ſpiritualia. Hec Hiero. Itẽ. ij. ad Cho: in. viij. Veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat. vt et illorum abundantia veſtre inopie ſit ſupplementum. Gloſa. Veſtra abundantia terre-

noꝝ ſuppleat illoꝛum inopiam: vt econuerſo abundantia illoꝝ ſpiritualiū qui diuinis vacant veſtre ſit inopie ſupplementū. Si ergo hoc ſpectat ad perfectionē dñici corpoꝛis ꝙ mēbꝛa ſibi cōmunicent ratione dati ⁊ accepti: ad perfectionē eccleſie ⁊ euāgelij facit ꝙ pauperes iuſti ſuſtentatōem petant ⁊ accipiant a diuitibus mundanis ⁊ imperfectis. Si dicas ꝙ poſſunt accipere: ſed non petere. hoc nihil eſt. quia diuites mundani poſſunt petere oꝛationes viroꝝ ſpiritualiū ad releuandū inopiam meritoꝝ ſuoꝝ. ergo verſa vice poſſunt pauperes ſpirituales petere elemoſynā coꝛpoꝛalem ad ſuſtentationem coꝛpoꝝ. Itē hoc ipm̄ oſtenditur exemplo chꝛiſti. pſ. Ego autem mendicus ſum ⁊ pauper. Glo. Hoc dicit chꝛiſtus de ſe. Ego mēdicus ſum in foꝛma ſerui. Mendicus eſt qui ab alio petit. pauper eſt qui ſibi non ſufficit. Sed conſtat ꝙ hoc non intelligitur de chꝛiſto quantū ad dona ſiue bona ſpiritualia. quia compꝛehenſoꝛ ⁊ omnis gratie plenus erat. ergo intelligitur quantū ad dona tempoꝛalia. igitur quantum ad illa mendicus erat ⁊ ab alio petebat.

Item pſ. Perſecutus eſt hominē inopē ⁊ mendicum. glo. ſ. chꝛiſtū. Pauperes perſequi ſola ſeuicia eſt. Alij vero pꝛo diuitijs ⁊ honoꝛibus interdum huiuſmodi patiuntur. Aut ergo dicitur chꝛiſtus mendicus q: mendicabat a patre. aut quia mendicabat ab homine. Si quia mendicabat a patre: ergo omnes homines ſunt mendici. tam diuites q̄ȝ pauperes. ergo ſic chꝛiſtum perſequi non fuiſſet ſumma ſeuicia. Si quia mendicabat ab hominibus habemus propoſitum. Item Marci. xi. Circumſpectis omnibus exijt in bethaniam. glo. ſi quis eum hoſpitio ſuſciperet. tāte enim paupertatis fuit: ⁊ ita nulli adulatus: vt in tanta vꝛbe nullum hoſpitium inueniret. ⁊ conſtat ſi voluiſſet hoſpitium conducere inueniſſet ad conducendum. ergo circūſpiciebat tanq̄ȝ pauperculus ⁊ mendicus.

Item Luce. xix. zachee feſtinans deſcēde: q: hodie in domo tua opoꝛtet me manere. Glo. Non inuitatus inuitat: ſed inuitare aliū ad hoc ꝙ eum recipiat hoſpitio nihil aliud eſt q̄ȝ mendicare ⁊ petere: ergo ⁊c. Item Joh. iiij. Da mihi bibere. Aug. in oꝛi. omel. xv. ſuper iohem. In omni re quam chꝛiſtus geſſit. vt homo hominibus in ſe credituris pꝛebeat exemplū. Et poſt. Petit bibere ⁊ ꝓmittit bibere. eget quaſi accepturus: ⁊ ꝓmittit quaſi ſatiaturus. Sed conſtat ꝙ potu ſpirituali non egebat. ergo coꝛpoꝛali potu egebat: ⁊ illū poſtulabat. Sed obijcies glo. q̄ſi contrariam: que dicit. licet ieſus poſt fatigationem ſitire poſſet: tamen hunc potum non exigit. ſed hoc intelligitur ꝙ ꝓncipaliter hūc potum non petebat: ne glo. facto contradicat. Item Hiero. ad ruſticum. Quid ſamaritana vilius. ipſa tamen non ſolū credit meſſiam quem cognoſcit ad fontem: ſed ⁊ diſcipulis emetibus eſurientem reficit: laſſū q̄ȝ ſuſtentat. ergo videtur ꝙ chꝛiſtus ab illa fuerit ſuſtentatus coꝛpoꝛaliter. Item ſicut euangelica narrat hiſtoꝛia: chꝛiſtus inuitatus a phariſeis cōmedebat cum eis: aut ergo ſicut dominus: aut ſicut pauper. Si tanq̄ȝ dñs: ergo nō dedit exemplum paupertatis. ſi tanq̄ȝ paup. ſed hoc eſt mendicare. ergo ⁊c. Itē ad hoc eſt exemplū ſanctoꝝ. Heb. c. xi. dicit in laude ſanctoꝝ. Circuierunt in melotis: in pellibus capꝛinis: egentes ⁊c. ſed taliter circuire eſt mendicare. ergo ⁊c. Item exemplum de Helia. iij. Regū. xvij. de quo Auguſtinus in quodā ſermone. Nunqd deus defecerat ſeruū ſuū Heliam. Nōne illo cui deerant homines miniſtrabant aues. Oſtendit ergo deus: q: vnde voluit ⁊ qū voluit paſcere ſeruos ſuos potuit. ⁊ tamen vt poſſet eū religioſa vidua paſcere fecit eū egere. Itē ad hoc eſt exemplum diſcipuloꝝ Johannis euangeliſte. de quibus in eius legenda dicit. ꝙ vendentes omnia que habere potuerunt dederūt egenis: ⁊ poſt ſubditur ꝙ temptati ſūt ꝙ ſe in vno pallio viderent egentes. ſeruos autem ſuos diuites atq; fulgentes. Itē exemplum diſcipuloꝝ pauli. Unde chꝛyſo. de

laudibus pauli. Paulus pecunias non poſſedit. nam ipſe hoc teſtat. Uſqz ad hanc inquit horam ⁊ eſurimus ⁊ ſitimus ⁊ nudi ſumus. ⁊ colaphis cedimur ⁊ inſtabiles ſumus. ⁊ quid dico pecuniam: cū ille quidē neceſſariū ſepe non haberet cibū: nec quod circundaret indumentum. Et ſequit. Diſcipulorum q̄ȝplurimi pauperes imperiti: ac tot⁹ eruditionis extranei. in fame ⁊ egeſtate viuētes ignobiles ⁊c. ergo diſcipuli pauli fuerūt mendici. Item ad hoc exemplum de beato Benedicto. de quo legitur in. ij. dialogorum. q per triennium fuit in ſpecu: nihil omnino operās: ſed romanus quidā monach⁹ ſibi panem miniſtrabat. ⁊ conſtat q benedict⁹ in hoc non peccabat. Itē exemplū de ſancto alexio qui fuit vir mire ſanctitatis in cui⁹ legenda legitur q cum eſſet filius diuitis romani: contempto patrimonio iuit mendicando per mundū. Itē exemplū de ſancto dominico. qui in morte ſua imprecat⁹ eſt omnibus maledictionem qui in ordinem ſuum poſſeſſiones conarentur inducere. ergo volebat q de elemoſynis viuerent: iuxta qd ipſe dixit. Itē ad hoc eſt exemplum de beato franciſco: qui non ſolum mendicauit ⁊ mendicare conſuluit: ſed etiam mendicitionē ſuā miraculis confirmauit: ſicut patuit in nautis quos ciborum ſuorum reliquijs ſanauit. ⁊ ſanatos liberauit. ⁊ per regulam quam a ſummo pontifice approbatam cōfirmari fecit. in qua dicit. q fratres in paupertate ⁊ humilitate deo famulātes: vadāt pro elemoſyna cōfidenter ⁊c. Itē Grego. in mora. ſuper illud. Noctes laborioſas enumeraui mihi. Electi conditori rerum ſeruiunt: ⁊ ſepe rerū inopia coangustant. per amorē deo inherērēt. ⁊ tamen ſubſidijs preſentis vite egēt. Egere ergo ſubſidijs preſentis vite competit ſanctorum perfectioni. Item Hiero. in epiſ̄a. xli. ad quendam virū hoſpitalē. Multus a te p inſulas dalmacie ſanctorum numer⁹ ſuſtētatur. ſed melius faceres ſi ⁊ ipſe ſanctus inter ſanctos viueres. Ergo melius eſt de elemoſynis viuere: q̄ȝ elemoſynas dare. Itē hoc ipſum oſtendit ratione. Qualis eſt habitus talis eſt ⁊ actus. ſed omnino pauperis ſm q pauper actus eſt egere ⁊ mendicare. ergo ſi eſſe pauperem bonuȝ eſt. mendicare p chriſto laudabile eſt ⁊ perfectum. Item mēdicare non prohibet lege nature: nec legē ſcripture: nec lege gratie. ſed quod non phibitum: per obediētiā impoſitū efficit laudabile ⁊ meritoriū. maxime ſi ſit difficile ⁊ onerōſum. ergo ſi aliqui ex profeſſione habeāt mēdicare: cum hoc ex obedientia faciant. erit in eis laudabile ⁊ perfectum. Item eccleſia imponit in penam ſatiſfactionis mendicationem temporalem vel etiam perpetuam. ſed non imponeret niſi eſſet ſatiſfactoria. ſed qui ad opus ſatiſfactorium voluntarie ſe aſtringit perfecte agit. ergo qui pro chriſto ſemper deuouit mendicare hic agit perfecte ⁊ laudabiliter. Item contemptus ſui eſt pfectionis. ⁊ maior contemptus maioris perfectionis. ſed qui pro chriſto mendicat maxime ſeipſum contēnit ⁊ abijcit. ergo talis perfectiſſime agit. Itē plus placet deo paupertas voluntaria: q̄ȝ inuoluntaria. ergo ⁊ mēdicatio ex illa paupertate pcedēs magis ē deo placida. ſed prima poteſt eſſe laudabilis ⁊ meritoria. ergo multo magis ſcd'a. Item qui ſeruit alicui dn̄o meret ſuſtentari ab illo. ſed qui oibus abrenunciat ⁊ cōſilia iplet maximo dn̄o ſeruit. ergo talis maxime meretur a domino ſuſtentari. ergo ⁊ a ſeruis dn̄i. Si ergo pauper volūtari⁹ ē: hoc ipſo q tal' ſi elemoſynā petit iuſte petit. Itē qui dat maiora poteſt recipere minora. ſed paup orans impendit miſericordiā ſpiritualē: ergo multo fortius poteſt recipe elemoſynā corpalē. Itē pdicans ex auctoritate pōt recipe ſumptus pertinē. ergo pdicans ex ſub auctoritate ⁊ cōmiſſione ſeu demandatiōe petere pōt ſupplicanter. Itē qui ſeruit alteri iuſte ſuſtētat ab illo. ergo qui vniuerſali eccl'ie deſeruiunt iuſte ſuſtentant ab vniuerſali mundo. ergo ſi qui ſunt q verbo ⁊ exēplo p mūduȝ

diſcurrendo deſeruiunt pplo chriſtiano: me
rito ſuſtentationez petere pñt ab ipſo. Itē
ſi licet recipe maius: multo fortius lȝ recipe
minus. ſed paupib⁹ religioſis qui ꝓprijs re
nunciauerūt licet recipe ampliſſimas poſſeſ
ſiones. ergo multo fortius licet recipe diur-
nas ſuſtentationes. Alioqñ monſtruoſuȝ vi-
def dicē: ꝙ liceat recipere centuȝ marcas au
ri: ⁊ non liceat recipere centum fruſta panis
Si dicas ꝙ licet accipe: ſed non licet petere.
hoc nihil prorſus eſt. ꝗ petē ordinaf ad acci-
pere ꝓpter illud eſt. ⁊ ſicut plus eſt dare ꝙȝ
[illegible]
[illegible]
ergo quicquid licet accipere licet petē. Itē
ſi amicus petit ab amico ſuo donum contra
nullam legē agit. nec iſte petendo: nec ille dā
do: nec iſte rurſus accipiendo. ſed lex chari-
tatis ⁊ amoris diuini eſt magis cōmunicati-
ua ꝙȝ lex ſocialis. ergo ſi quis petat ſibi ali-
quid dari amore dei in nullo offendit. nec in
aliquo a pfectione recedit. Itē indubitan-
ter licet petere aliqd in cui⁹ donatione poti-
or ſit conditio dantis. ſed ꝙ dat aliqd ꝓ deo
feneraf dño: ⁊ tpale cōmutat pro eterno: ⁊ ad
opus virtutis nobiliſſime ſe exercet. ſ. pieta-
tis. ergo ſi hec omnia eueniunt ei ratione po
ſtulantis: pauper qui elemoſynam petit po-
tiſſime facit ſm legem charitatis. ergo a pfe-
ctione in nullo recedit. Reſpōſio. Ad pdi
ctorum intelligentiā eſt notandū ꝙ tripliciter
contingit mendicare. Et primus modus
eſt ex neceſſitate nature: ⁊ hic modus eſt. cuȝ
quis mendicat non ſolū quia paup: verūeti-
am ꝙ habet infirmitatem vel debilitatē: vel
vtrunqȝ. hic autem modus miſerabilis eſt ⁊
tolerabilis: ⁊ per patientiam bonā fit merito
rius ⁊ laudabilis. Sicut legif Lu. xvi. de la-
zaro. Q. erat quidam mendicus noīe laza-
rus: qui iacebat ad ianuam diuitis vlceribus
plenus. Et poſt ſubdif. Q. mortu⁹ eſt men-
dicus. ⁊ platus eſt ab angelis in ſinum abrae
De diuite autem dicif ꝙ ſepultus eſt in infer
no. Ex quo colligif ꝙ mendicitas etiam ex

neceſſitate veniens: occaſio ductius eſt in viā
ſalutis eterne. Iuxta qd̄ dicit Grego. ꝙ ma
la que nos hic premunt ad deum ire compel
lunt. Secundus modus mendicādi eſt ex
vicioſitate culpe. ⁊ hic eſt cum quis mendi-
cat: vel pro ocio fouēdo: vel pro lucro cumu
lando. vel vtroqȝ modo. Et hic inqȝ modus
vituperabilis eſt in omnibus taliter mendi-
cantibus. De quibus dicit ambro. in lib. de
offi. Petitionis cauſa veniunt validi: nullam
cauſam niſi vacandi habentes. ⁊ volūt ſubſi
dia euacuare pauperum: exinanire ſumptū.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ſtuum. Licet autem in omnib⁹ merito debe-
at reprehendi: repħēdēdus eſt tñ potiſſime in
eis qui habent ſpeciem pietatis ⁊ ſanctitatis.
De quib⁹ dicit Aug. in lib. de opere mona-
chorum. Nullo modo decet vt in ea vita vbi
ſenatores fiunt laborioſi: ibi fiāt opifices ocio
ſi. ⁊ quo veniant derelictis d. vitijs ſuis qui
fuerunt prediorum domini: ibi fiāt ruſtici de
licati. Et poſt ad reprehendendum eorum oci
um ⁊ queſtum ſubiungit. Callidiſſimus ho-
ſtis tamē multos hypocritas ſub habitu mo
nachorum vſqȝquaqȝ diſperſit: circūeuntes
prouincias: nuſqȝ miſſos: nuſqȝ fixos: nuſqȝ
ſtantes: nuſqȝ ſedentes. alij membra marty-
rum ſi tamen martyrum ſibi vendicant. Alij
fimbrias ⁊ phylateria ſua magnificant. Alij
parentes ſuos vel ꝯſanguineos: illa vel illa re
gione ſe audiſſe viuere ⁊ ad eos pergē men
tiuntur: ⁊ omnes petunt omnes exigunt: vel
ſumptus lucroſe egeſtatis: vel ſimulate preci
um ſanctitatis. Contra tales multum inuehit
beatus Aug. in lib. de opere monachorum
pro eo ꝙ pigricia non tm̄ in ſeipſis mendicā
do fouebant: iterū etiā pdicando alijs ſuade
bant: male intelligentes euangelium. vbi vi-
detur inſinuare ꝙ non ſit ab hominib⁹ ſicut
nec ab auibus laborandum. ⁊ peius exponen
tes aplm. vbi perſuadet fratrib⁹ operari: dicē
tes eſſe intelligendum illud de labore ſpūali

⁊ non corporali. Et quia in hoc ſeipſos decipiebant ⁊ alios: ideo reprehendit eos Auguſtinus: ⁊ multipliciter oſtendit contrarium per totum librū de opere monachorū: q totus eſt contra illos qui approbant hunc ſecundum mendicandi modū. vnde in talibꝰ dicit. Qui tanq̄ conſeruatricē euāgelij predicātes erāt pigriciam: tanq̄ p̄uaricatricem accuſantes miſericordiam. Utinā iſti qui vacare volunt manibus omnino vacarent ⁊ linguis. neq̄ enim tam multos ad imitationem inuitarent ſi eis etiam non tm̄ pigra: verūetiam muta proponerent. Nunc autem cōtra apl'm chriſti recitant euangelium chriſti. Ita enim mirabilia ſunt opera pigrorum vt impedire velint euangelium. Tertius aūt modus mendicandi eſt ex ſupererogatōe iuſticie. ⁊ hoc ē cum quis mendicat pro chriſto imitādo. vel pro chriſto euangelizando: vel vtroq̄ modo. Pro chriſto inquam imitando quantum ad contemptum ſui: affectum p̄ximi: ⁊ cultū dei. Nam in his tribus potiſſime debemꝰ chriſtum imitari. Quod quidem facit qui voluntarie mendicat pro noīe chriſti. vt ſeipſum vilificet ⁊ humiliet. vt proximum ſuū edificet ⁊ prouocet ad pietatem. ⁊ vt vacet deo libera mente depoſita omni ſeculi ſollicitudine. Et de talibus Aug. in quodam ſermōe quadrageſimali. In iſto tempore quantum cōmendat deus opa miſericordie: ipſos ſctōs ſuos egere fecit: vt cum fuerint facti amici dei de mā̄mona iniquitatis recipiant ⁊ ipſi amicos ſuos in eterna tabernacula. id eſt cum ſerui dei pij dum iugiter deo vacant: aliquotiens indigent. illi qui habent mundi diuitias elemoſynas largiuntur. ⁊ quō illos participes faciunt in terrena ſubſtantia. ſic cum illis partem habere merebuntur in vita eterna. Ex quo apparet q̄ talis mendicatio laudabilis eſt: que fit pro chriſto imitando. Similit' ⁊ ea que fit pro chriſto euangelizando. q: viā prebet euangelio rōne eius quod predicatur. q: predicamus mundi contemptū: qd̄ efficaciꝰ ſuadetur verbo ⁊ exemplo: q̄ ſolo verbo.

A pluribꝰ ⁊ p̄dicat ſi p̄dicantes viuūt d' euāgelio: q̄ ſi compellerent' viue' de ſumptu aut labore proprio. A pluribꝰ etiā efficaciꝰ ſuſcipientibꝰ documenta: largiuntur beneficia ſuſtentantia. Hoc eſt qd̄ dicit Joh. chryſo. ſuper Math. ome. xxxij. Manifeſtū quī diſcipulos ab eis quibꝰ p̄dicabant cibari oportebat. vt neq̄ ipſi magna ſapiāt aduerſus eos qui docebant: vt oīa prebentes ⁊ nihil accipientes ab eis: nec illi rurſus abſcindant' deſpecti ab eis. Deinde vt non dicant mendicantes. igitur iubes nos viuere ⁊ verecundent'. in hoc monſtrat hoc debitum exiſteret ⁊ operatores eos vocans: ⁊ quod datur mercedem nominans. Ne enim quia in ſermonibus eſt operatio exiſtimetis paruū beneficiū quod eſt a nobis. Etenim labores habet hic multos: ⁊ quicquid dederint qui docent': nō largientes prebent: ſed retributionē reddentes. Quando igit' quis mendicat pro chriſto imitando ⁊ euangelizando ſcḋm formam preſcriptam: non ſolum nō peccat. verūetiā implet p̄fectam iuſticiam. primū q: multum debetur ſuſtētatio pauperi iuſto imitanti. Secundo q: magis debet' tanq̄ pauperi euangelico chriſtum euangelizanti. Tertio q: maxime debet' paupi grato debitum pro gratia humiliter accipienti ⁊ humiliter ſupplicanti. quippe cum ſit liber ex omnibus facit ſe omnium ſeruum. Et hoc eſt quod dicit Auguſtinus ſuper illud pſal. Producens fenū iumentis ⁊c̄. Producens inquit fenum. id ē temporalia. iumentis. id ē predicatoribus vt de euangelio viuant qui euangelium annunciant. ⁊ herbam. i. temporalia ſeruituti hominum. id ē p̄dicatoribus ſeruis hominū p chriſto. Unde aplus. Cū eſſem liber ex omnibus: omniū me ſeruum feci. Que ſeruitus eſt ex charitate: que facit humiles qui p chriſto ſerui hominum fiunt: vtilitati fratrum attendentes. Hec ſunt iumenta quibꝰ debetur herba vt merces: quia ſeruiunt. De quibus dicitur. Non alligabis os bouis triturantis. Et dignus eſt operarius mercede ſua.

Debent enī ꝑdicatoribus tp̄alia: qꝛ largiunt ſpiritualia. Unde aplūs. Si ſeminauim⁹ vobis ſpūalia non magnū eſt ſi veſtra carnalia metam⁹. Pro ꝗbus dicit. Beatus qui pꝛeoccupat vocē petituri. id eſt qui itelligit ſup egenū ⁊ pauperē. Non. n. ita debes agē boni triturati vt medico tranſeunti. Illi. n. i. medicō das qḋ legitur: omni petenti da: huic etiā nō petenti dare debes. Uide ergo ne ſic indigeat miles chriſti: vt petat: ne iudicet. i. damnabilē oſtendat. Sicut. n. dicit de illo ꝗ te querit: da omni petēti. ſic de eo ꝑdicatore quem tu querere debes dicit. Deſudet elemoſyna in manu tua: donec inuenias iuſtum cui des. Omni petēti ergo quicūqꝫ ſit da: agnoſcēs in eo cui des. ſed multo magis da ſeruo dei: militi chriſti: etiā nō petent. ¶ Ex his igitur manifeſte apparet qꝫ in chriſti predicatore ⁊ euāgelizatore mendicare nō eſt vicij nec culpe: ſed magis pfectiōis euāgelice. Unde rationes ⁊ auctoritates ⁊ exēpla ꝯcedenda ſunt que ad hāc partē inducunt. Nam ſi qs impugnare ⁊ ꝓbare velit omnē mendicādi modū in ſeruis chriſti: impugnare videt nō tm̄ ordinem pauperū: verūetiam ipſuꝫ ſummū pontificem: qui approbauit hūc viuendi modū. Nec etiā tm̄ ipſuꝫ: verūetiā hūc magnum cetū ſanctoꝝ qui mēdicauerūt. videlꝫ franciſcū: dominicū: alexiū: bñdictū: ⁊ ipſum cuneū apoſtoloꝝ ⁊ ꝓphetaꝝ. necnō ⁊ ipſuꝫ dñm ieſum chriſtū. quē ſcriptura nō veretur dicē pauperē ⁊ mendicum. Cū maiora de ipſo dicat: ⁊ ſentiat fides noſtra. ſ. qꝫ pro nobis nō tm̄ pauper ⁊ mendicus fuit ꝓpter noſtrū exemplū. ſed etiā nudatus ⁊ vilificatus vſqꝫ ad abiectōis genus extremū. vt exemplū daret pfecte contēnendū. ¶ Poſtremo ſuper hec oīa mala ſubuerti videt vniuerſitas eccleſiaſtarū. Si. n. illicitū eſt p elemoſynaꝝ acceptionē pauperib⁹ chriſti accipe vite ſuſtentamentū. multo fortꝰ illicitū eſt accipe amplitudinem ⁊ multitudinē poſſeſſionū ⁊ magnorū redditū. Quis. n. ita abſurdus eſt qui dicat licē alicui accipe talentū auri: ⁊ nō fruſtū panis. Quid ſi hoc verū eſt: cū vniuerſarū eccleſiaꝝ poſſeſſiōes tam in religioſis ꝓprietatem hn̄tib⁹: qꝫ in clericis ſecularib⁹ habeāt per acceptionē elemoſynaꝝ volūtarie ⁊ gratis dataꝝ. Uidebit ex hoc ſubuerti ſtat⁹ vniuerſaꝝ eccleſiaꝝ ſi elemoſynas accipere vel de elemoſynis viuere. ſeu in parua quantitate: ſeu in magna illicitū iudicetur. niſi forte quis dicat qꝫ licitū eſt accipe ſed nō eſt licitū petere. Sed hoc mirū videtur qꝫ aliquis poſſit in illud qḋ mai⁹ eſt ⁊ nō poſſit in illud qḋ minus eſt. Qꝫ aliqḋ monaſteriū poſſit recipere centū marchas auri in redditib⁹ ab aliquo principe: ⁊ vnū pauperculū nō poſſe ſue indigentie releuationē ſuppliciter implorare. Qꝫ aliqs poſſit ex amicitia petere ab amico ⁊ chriſtian⁹ nō poſſit ex charitate petē a chriſtiano. Et qꝫ aliqs poſſit petere aliqua expedientia ad alicui⁹ diuitias monaſterij ſecuritatē ⁊ abundantiā. ⁊ pauper voluntari⁹ nō poſſit petere vite ſuſtentamentū. Et qꝫ aliquis ſcholaris poſſit licite mēdicare ꝓ amore ꝓficiēdi in cognitiōe ſciētie que inflat. et tandē puenit [illegible] ad [illegible] ⁊ pauper religioſus non petere pro amore [illegible] in charitate [illegible] [illegible] et tandem premium [illegible] tam eternā: ⁊ cetera ꝯſimilia que valde videtur abſurda. Si ergo hec oīa non parua ſed magna incōueniētia ſunt: tenendū eſt qꝫ liceat paupib⁹ ſuſtentari de elemoſynis aliorum ſaltem ſm̄ tertiū mendicādi modū ſuperius explicatū. ¶ Ad illud qḋ p̄mo obijcit in cōtrariū qꝫ nō eſt inopia timentib⁹ deū. Dicendū qꝫ duplex eſt inopia. ſ. corporalis ⁊ ſpiritualis. Uerbū aūt illud itelligit de inopia nō quacunqꝫ: ſed ſpirituali. Et qꝫ illud ſit verū apparet per illud qḋ imediate ſequit. Diuites eguerunt ⁊ eſurierunt. ꝯſtat qꝫ illud nō intelligit de egeſtate diuitiaꝝ materialiū. Reſtat igit qꝫ de inopia ſpiritualiū. que licet ſit i diuitib⁹: nō tn̄ eſt in timentib⁹ deū. qꝛ timor ē initiū ſapiētie de qua dicit Sapie. vij. Uenerūt mihi oīa bona parit cū illa ⁊c. ¶ Ad illud qḋ obijcit de pō. Nō vidi iuſtuꝫ derelictum

ſlictū̄. Dicendū ꝙ duplex eſt panis. ſcilicet corporalis ⁊ ſpiritualis. Verbū autem illud nō intelligitur de pane corporali: ſed de pane ſpirituali. Et ꝙ illud ſit verū apparet p glo. ibidem. Nec ſemen eius querens panē ſpiritualem [illegible] pane verbi dei. quia verbum dei ſemper [illegible]. Poteſt etiam litera ſic conſtrui [illegible]. Nō vidi iuſtū derelictum: nec ſemen eius querens panem vidi derelictū. q: ſm quod dicit ad Hebre. vlti. ſuper illud. Non te deſeram neqꝫ derelinquam. glo. derelinqueret ille qui fame periret. Vult ergo dicere ꝓpheta: ꝙ nec iuſtum: nec ſemen eius vidit fame mortuum: ⁊ hoc a paupertate nō reuocat: ſed potius inuitat. Ad illud quod obijcit ꝙ mendicatio eſt malum qđ imprecatur pſal. in ſpiritu dei loquens. Dicendum eſt ꝙ mēdicatio voluntaria: ⁊ mendicatio coacta: que eſt cum murmure ⁊ impatientia. Prima eſt meritoria: ſecunda eſt demeritoria ⁊ afflictiua. Et pſo. intelligitur de ſecunda: non de prima. Et ꝙ illud ſit verū apparet per textū quia dicitur. [illegible] hec omnia in coactionem ⁊ violentiam ſonare vidētur. Ad illud quod obijcitur de eccleſiaſtico. Fili in vita tua ne indigeas. Dicendū eſt ꝙ iuxta diſtinctionem p̄habitam verbum illud intelligendū eſt de indigentia ſpūali reſpectu gratie. non de temporali reſpectu ſuſtentationis nature. Et ꝙ ſit verū apparet p glo. Ne indigeas inquit glo. virtutibus vel bonis moribus. Ad illud qđ obijcitur: ꝙ beatius eſt magis dare ꝙ̄ accipere. Dicendum ꝙ illud eſt verū quando acceptio elemoſyne venit ex neceſſitate nature. non aūt quando venit ex ſupererogatione iuſticie: iuxta diſtinctionem factam in principali ſolutione. Et ꝙ illud ſit verū apparet per illud qđ dicit in li. de eccleſiaſticis dogmatibus. Bonum eſt facultates cū diſpenſatione pauperibus erogare. melius eſt pro intentione ſequendi dn̄m inſimul donare ⁊ abſolutū ſollicitudine cū xp̄o egere. Hoc ipſum dicit Aug. in li. de bonis ꝯiuga. ſicut in p̄cedenti q̄ſtione allegatū fuit. Ad illud qđ obijcitur d glo. lu. xij. ꝙ omnib⁹ pro deo ſpretis debent labore manuū operari. Dicēdū ꝙ illud eſt ꝯſilium q̄ntū ad primū quod dicit. vendite q̄ poſſidetis. quantū ad ſtatū autē eſt ſolū de bene eſſe conſilij quod nō aſtringit [illegible] pfectos illos [illegible] circa maiora bona occupari. Et ꝙ illud ſit verꝫ apparet per eandem glo. cū ſubdit. vnde viuatis vel elemoſynas faciatis. Certū eſt enim ꝙ illi qui omnia ſimul pro deo dederūt ad vlteriores elemoſynas faciendas minime aſtringantur. ⁊ ideo illa glo. nō exprimit qđ eſt de eſſentia ⁊ ſubſtantia ꝯſilij: ſed magis ſm bene eſſe: ſm ſtatum ⁊ conditōem aliquaꝝ perſonaꝝ que magis ſunt idonee ad manualiter operandū q̄ꝫ ad aliquid magis arduū faciēdū. Nam ſi aliter diceret ꝙ illud eſſet de eſſentia pfectōnis ꝯſilij: tūc nulli illud. conſiliū impleuiſſent niſi quos operati fuerūt manualiter. ac p hoc apoſtoli alij a paulo ⁊ barnaba: ⁊ alij plurimi ſanctoꝝ pfectiſſimorū quos non legimus fuiſſe manualiter operatos: non iudicarem⁹ fuiſſe perfectos. Verū eſt vtiqꝫ ꝙ pfectioni euangelice conſonat operatio manualis: ſi tamen non impediat maiora bona. Unde glo. ſuper illud. vado piſcari. Sciendū eſt nō fuiſſe prohibitos arte ſua licita victum querere apoſtolatus integritate ſeruata: cum vnde viuerent non haberēt. ⁊ ſic illis laborantib⁹ adijcit deus neceſſaria que promiſit. Sed ꝙ hic labor competat non occupatis circa maiora manifeſtū eſt: q: tunc apoſtoli predicationi minime vacabant. Unde chryſo. Venit ſymon piſcari: quia neqꝫ chriſtus continue cuꝫ eis erat: neqꝫ ſpiritus datus erat. neqꝫ quid commiſſum erat tūc: neqꝫ quid habētes agere tunc artem tractarunt. ⁊ ex hoc non habetur ꝙ perfecti teneantur operari manualiter niſi forte cum nō habent ſpiritualem ⁊ melioꝛem exercitationem. Preterea eſto ꝙ vbi perfectus teneretur manibus ſuis operari. ex hoc tamen non poteſt inferri quin pro ſui

humiliatione ꝛ alioꝝ edificatione poſſet ele
moſynas humiliter petere p̄o loco ꝛ tempo
re. Ad illud quod obijcit̃ de glo. i. theſſa.
iiij. ꝙ nullatenus aliquid deſiderandum nec
petendũ. Dicendũ ꝙ dupliciter poteſt quis
petere ab aliquo vel propter deſideriũ alie
ne rei: vel ꝓpter deſiderium aliene ſalutis.
Primũ prohibet apoſtolus tanꝗ̃ malũ ꝛ in
lege ꝓhibitũ: q: dicit̃. Non concupiſces rez
proximi tui. Secundũ autem non ꝓhibet. quia
lex charitatis hoc non prohibet: que mutuis
habet beneficijs confoueri. ꝛ onus alterius
facit ab altero ſupportari. Quid enim tã ab
ſurdum eſt q̃z vt credamus apoſtolũ dene
gaſſe ꝙ nullus ab altero petat: nec beneficiũ
nec auxiliũ: nec ſolaciũ ꝛ pietatis ꝛ charitatꝫ
fine. Et ꝙ illud ſit verum apparet per illud
quod dicit apoſtolus ad philip. vlti. de ſeipſo
regratians eis de beneficio collato. Nõ que
ro datum: ſed requiro fructum abundantem
in ratione veſtra. Secũdum enim ꝙ exponit
Auguſtinus. xiij. confeſſio. Datũ querit qui
delectatur precipue in re accepta. fructum re
quirit qui delectat̃ in ſalute aliena. Hec eſt
verboꝝ Auguſtini ſententia: licet verba ſint
mutata. Ad illud qđ obijcitur de glo. i.
Theſſa. v. ꝙ egeſtas facit a iuſticia declina
re. Dicendum ꝙ ſicut diuitie non ſunt ĩ cul
pa: ſed cupiditas diuitiarũ. ſic egeſtas in cul
pa non eſt ſed impatientia egeſtatis. quã qui
habet a iuſticia declinat: dum fugiendo ege
ſtatem vadit poſt pecuniam. quã qui ſequit̃
de facili declinat a iuſticia. Qui enim volũt
diuites fieri incidunt in tenta. ꝛ in la. diaboli.
ꝛ deſideria multa ꝛ nociua. Et ſicut talis ege
ſtas eſt mala. ſic ꝛ mendicatio ex tali egeſtate
proueniens eſt culpanda. Cum aũt plus pla
cet penuria q̃z abundantia. ꝛ homo propter
amorem paupertatis contemnit abundantiã
terrenitatis. talis non habet occaſionem de
clinandi pro tali egeſtate a iuſticia. ꝛ talis eſt
paupertas ꝛ mendicatio que ſpectat ad pfe
ctionem euangelicam. Et ꝙ iſta reſponſio ſit
recta patet per ipſam glo. in qua dicitur: ꝙ
egeſtas dum ſaturari cupit declinat a iuſticia
Egenus eſt qui cupit ſaturari. Eſt egenus q
non amat paupertatem: ſed ſaturitatẽ. nõ pe
nuriam ſed abundantiã. Et talis nõ eſt paup
euangelicus aut celeſtis: qui mendicat ex ſup
erogatione iuſticie: ſed potius cupidus ꝛ ter
reſtris. qui mendicat ex vicioſitate culpe ſm
prius habitam reſponſionem. Ad illđ qđ
obijcit̃ de glo. ij. theſ. iij. ꝙ vult apoſtol9 ſer
uos dei corporaliter opari ꝛc̃. Dicendũ ꝙ
illud velle: aut nõ eſt velle pceptí: ſed admo
nitionis. aut ſi eſt velle precepti: non ſe exten
dit ad omnes: ſed ad eos qui nolunt egere.
Ad illos tm̃ ſe extendit qui non poſſunt ma
iora agere. Et ex hoc non colligit̃ ꝙ paupeꝝ
vita ſit mala: qui manducãt ꝛ manibus ſuis
non opant̃: ſed melioribus ꝛ ſalubriorib9 ex
ercitijs occupant̃. Et ꝙ iſtud ſit verũ mani
feſtum eſt. Nam ſi verbũ illud: qui non vult
operari non manducet: ſimpliciter eſſet pce
ptũ: tũc omnes eſſent in malo ſtatu qui mani
bus ꝓprijs victũ ſuũ nõ querũt cum poſſũt.
ꝛ hoc eſſet damnare totũ mundũ. Q. iterũ
nõ ſe extendit ad paupes voluntarios ꝛ pfe
ctos: hoc apparet ex ipſa glo. que dicit. vt nõ
compellant̃ egeſtate neceſſaria petere. Ta
les enim nõ mẽdicãt ſicut egeſtate compulſi.
ſed ſicut amore pfectiõis inducti. Poſtremo
ꝙ non ſe extendat niſi ad eos qui nõ ſunt cir
ca maiora occupati: apparet ex ipſo textu. ij.
theſ. iij. Audiuimus quoſdam inter vos am
bulare inquiete: nihil operantes: ſed curioſe
agentes. his aũt qui eiuſmodi ſunt denuncia
mus: vt cum ſilentio operantes panem ſuũ
manducẽt. Et ꝙ iſtud ſit verũ patet p Am
bro. qui ſuper illud Lu. ix. Dimitte mortuos
ſepelire mortuos: dicit. Docet dominus mi
nora bona pro vtilitate maioꝝ eſſe pterm̃it
tenda. Maius eſt enim animas mortuoꝝ p
dicando ſuſcitare: q̃z corpus mortuũ in terra
abſcondere. Unde ꝛ apoſtoli dicebãt Act.
vi. Non eſt equũ nos derelinquere verbum
dei: ꝛ miniſtrare in menſis. Apparet etiam p
Hieronymumꝗ̃ in ꝓlogo Job dicit ſic. Si

fiſcellā iunco texere: aut palmaꝝ folia cōpli-
carem: vt in ſudore vultus mei comederē pa
nem meū: ⁊ vētris opus ſollicita mēte ꝑtra-
ctarē. nullus morderet: nullus reprehēderet.
Nūc autem q: iuxta ſententiā ſaluatoris vo
lo operari cibū qui nō perit: ⁊ antiquā diui-
noꝝ voluminū viā ſentibus virgultiſqꝫ pur
[illegible]
[illegible]
[illegible]. Hoc etiā apparet ꝑ beatū Au
guſtinum in lib. de ope monachoꝝ. vbi dicit
ꝙ illi q̄ habebant in hoc ſeculo aliq̄d quo fa
cile ſine opificio ſuſtentarēt vitam iſtam: qȯ
conuerſari ad dn̄m indigentibus diſpriri ſūt:
ꝙ tales ad opera manualia nō tenent̃ vel co
guntur: nec ad querendū victū ꝓpriū. Et ra
tionē poſtea reddit inferius: ꝙ illi qui pau-
peres ſuſtentauerūt: de elemoſynis pauperū
ſuſtentari debēt ⁊ poſſunt. Ait enim ſic. Om
niū chriſtianoꝝ vna reſpublica eſt. ⁊ ideo q̄ſ-
quis chriſtianis videlicet neceſſaria erogaue
rit: vbiqꝫ etiam ipſe qȯ ſibi neceſſarium ē ac
cipit. q: ⁊ vbiqꝫ ipſe talibus dedit: quis niſi
chriſtus accipit. Si ergo ſm̄ Ambro. maiora
bona ꝓpter minora non ſunt pretermittēda.
⁊ ſm̄ Hiero. maiora ſunt bona predicationis
⁊ inſtructionis q̄ꝫ manualis operationis. et
ſm̄ Aug. ad hm̄oi opera non aſtringuntur
qui fuerūt diuites delicati. manifeſte apparet
ꝙ intenti predicationi ⁊ opibus miſericordie
ſpūalibus ad hm̄oi opa non ſunt aſtricti. ſed de-
bent ⁊ poſſunt de elemoſynis ſuſtētari. Et h̄
eſt qȯ Aug. in eodē lib. ante hec verba pre-
mittit. ꝙ hm̄oi poteſtatē habēt ſi euangeliſte
ſunt: ſi miniſtri altaris: ſi diſpenſatores ſacra-
mentoꝝ. ſi enim corporalia opa faciendo me
retur quis ſuū ſuſtentamentū. multo fortius
ſpūalia opera impendendo: que corporalibꝰ
operibus merito preferunt̃. Fateor igitur
ꝙ verū eſt ꝙ ſi quis adeo eſſet potens ⁊ ſpi
ritu ⁊ carne ꝙ poſſet corporaliter operari: ⁊ ni
hilominus ꝓ loco ⁊ tpe ſpūalibus vacare ex
ercitijs ⁊ eccleſiaſtice vtilitati: hoc agendo ꝑ
fectius faceret. Sed qȯ ad hoc plene idoneꝰ.

cum multo labore ſudatū ſit vt veritas cogno
ſcatur: ⁊ cognita diligat̃: ⁊ cognita et dilecta
alijs ꝓponat̃. Ad hoc enim neceſſaria ē cō-
tinuitas lectōis ⁊ orōis ⁊ meditationis: quibus
qui vult ſollicite intendere: paꝝ pt occupari
circa corporalē laborē. Laudādus eſt igitur
⁊ ſuadendus labor corpalis. ſic tn̄ vt non im
pediatur feruor orōis: nec fructus ꝑdicatōis:
nec obſeruantia regularis. Ad id qȯ obij
citur de glo. ꝙ ad alienā mēſam accedēs ne-
ceſſe habet adulari. Dicendū ꝙ glo. ſemet-
ipſam exponit in hoc ꝙ dicit: ocio deditus: i
quo inſinuat ꝙ ille q̄ alienā menſam q̄rit: et
mendicat ꝓ occaſione fouenda: ille ꝓnꝰ ē ad
blandiendū. Et q̄d miꝝ ſi ille qui diligit ociū
⁊ fouet ventrē ſuū: in verbū ꝓrūpit adulato
rium: ſed ex hoc nō dānat̃ paup euāgeliſtes
qui ad alienā mēſam cōuenit ꝓpter euāgeli-
zandū ⁊ imitandū xp̄m. Nā ſi tales hoc ipſo
ꝙ paupes ⁊ alienā meſam accedētes eſſent
adulatores. tūc cū xp̄s aplo̅s miſit ad euāge
lium ꝑdicandū: ⁊ ad viuēdū de ſumptibꝰ ali-
ene mēſe: potius feciſſet tūc aplo̅s ſuos adu
latores q̄ꝫ veros ꝑdicatores. Ipſe enim xp̄s
fuiſſet adulator ꝑmaximus: qui frequenter in
uitabatur ⁊ comedebat in domibus phari-
ſeoꝝ. Vñ ſi recte intelligimꝰ adulatōis viciū
[illegible]
[illegible]
[illegible] Super matth. loquēs de diuiti-
bus dicit ſic. Adulari neceſſe ē multos ⁊ pn
cipes ⁊ ſubiectos ⁊ malis indigere ⁊ turpi-
ter ſeruire ⁊ formidare ⁊ ſuſpicari. ⁊ timere
coꝝ qui ſuſpicantur oculos. ⁊ timere calūnia
toꝝ ora. ⁊ alioꝝ ⁊ auaroꝝ ↄcupiſcētias. Sꝫ
non paupertas eſt aliquid tale ſed ↄtrarium
vniuerſum. Regio eſt non furibus ſubiecta
ſed munita. portꝰ tranquillus: paleſtra ⁊ gym-
naſium phie. Audite quicūqꝫ hoꝝ paupes
eſtis. magis aūt ⁊ quicunqꝫ ditari ↄcupiſcā-
tis. nō paupeꝫ eſſe malū eſt: ſed nō velle pau-
perem eſſe. ⁊ neqꝫ malū exiſtima eſſe paup
tatē: ⁊ nō erit tibi malū. Et paulo poſt. Non
enim mihi eos qui accuſant paupertateꝫ aſ-

ſeras. ſed eos q̄ p eam ſuſſerunt. Cū hac he
lias educatus raptus eſt: illa beata rapina. cū
heliſeus claruit. cū hac iob eo. cū hac apoſto
li omnes. Cū auaricia vero achab Jezabel
Giezi Judas Nero Caiphas condemnati
ſunt. Ad illud qd̄ obijcit̄ de decreto vrba
ni dicendū q̄ triplex eſt defectus in allegatō
ne illius decreti. Primus q: decretū illud ē
ad ep̄os qui debēt paſcere mēdicantes. non
ad illos q̄ egent. Unde ſicut illa lex Deut.
xv. nō erit oīno indigens ꝛ mēdicus int̄ vos.
nō eſt data ꝯ mēdicitatē paupeꝝ: ſed ꝯ tenca
citatē diuitū. qd̄ patet p hoc qd̄ eodē caplo
ſubiūgit̄. nō deerunt pauperes in terra habi
tatōis tue. idcirco p̄cepio tibi vt apias manū
tuā fratri tuo egeno ꝛ paupi. Sic ꝛ h lex da
tur ep̄is abundātibus ad ſuſtentatōem pau-
perū clericoꝝ. ꝛ eorū potiſſime q̄ non egent
volūtarie ſed cōpulſi. ne propter indigentiā
efficiant̄ circa diuinum obſequiū indeuoti.
Scd̄o defect⁹ eſt q̄ decretū illd̄ inducitur
ad probandū q̄ clerici non debēt hr̄e ꝓp̄rī.
ſicut apparet in fine capituli. vbi dicit̄. His
omnib⁹ claret q̄ clericis nullo modo licet p
priū habere. q̄ ſi habuerint nō clerici erūt.
Uñ p illud decretū non p̄cludit̄ via pau-
perib⁹ q̄ nihil volūt habere ꝓpriū. ſꝫ potius
apit̄. Tertiū defectus eſt. q: ſicut hr̄e pro-
prietatē in cōmuni cōprobatū ꝛ approbatū ē
auctoritate ſūmi pontificis. ſ. vrbani. ſic mo-
dus viuendi in altiſſima paupꝑtate: auctorita-
te ſummi pontificis approbatus eſt. ſicut pa-
tet de exceſſib⁹ p̄latoꝝ. Nimis praua ꝛc̄.
Unde decretū vrbani pape p̄iudicare nō po
tuit auctoritati Innocētij. Honorij: ꝛ Gre-
gorij. qui iſtū modū approbauerūt tā in iure
cōmuni q̄ꝫ in priuatis priuilegijs. q: non hꝫ
imperiū par in parē. ꝛ conſtitutio prior non
p̄iudicat poſteriori. nec cōmune priuato. nec
lex cōis priuilegio. ſed poti⁹ econuerſo. Nec
ex hoc pt̄ argui inſtabilitas ſeu ꝯdictio inter
rectores eccleſie. q: ſtatuta mutare poſſunt ꝛ
debēt ꝓ loco ꝛ tpe. Sicut patet in ſtatuto de
gradibus pentele ꝛ alijs plurimis. q̄ iuſte a
principio ſtatuta fuerūt. ꝛ nihilominꝰ alia nō
minus iuſte introducta ſunt. Ad illud qd̄
obijcit̄ de ꝯſecratione eccleſie dicendū: q̄ ꝛ
in illi⁹ decreti allegatiōe tripliciter defec⁹ ē.
Primo q: ſtatutū illud de conſecratōe eccle
ſie nō dotate factū eſt in alleuatōem epoꝝ.
Scd̄o in dilatatione diuini cultus. Et tertio
in ſolatōem clericoꝝ miniſtrantiū: q̄ noluīt
ſe aſtringere volūtarie ad paupertatis votū.
Hoꝝ aūt contrariū in ꝓpoſito inuenitur.
Nam nūꝰ grauant̄ ꝛ epi ꝛ eccleſia de reli-
gioſis viuentib⁹ de elemoſynis q̄ꝫ ſi eis ꝓui
deret̄ in bñficijs ꝛ p̄bēdis. Scd̄o q: cult⁹
dei nō augmētaret̄. ſꝫ poti⁹ diminueret̄ ſi h
modus viuēdi de medio tolleret̄. Tertio
q: tales paupes volūtarij libēti⁹ deo ſuiūt
mēdicando q̄ꝫ etiā deo ſuirēt ꝓ magno bñ
ficio. ꝛ magis ſunt ꝯtēti puulis elemoſynis:
q̄ꝫ magnis bñficijs ꝛ p̄bēdis. Ad illd̄ qd̄
obijcit̄ de lege ꝛ de mēdicantib⁹ validis. Di
cēdū q̄ ſilr̄ triplex effect⁹ ē in illius legis al
legatione. Primus q: lex illa introducta fuit
ꝯtra q̄ſdā q̄ tpe famis pauperū elemoſynas
vſurpabāt ſimulātes inertiā. Scd̄o: q: illi ta
les oneroſi erāt: ꝛ nullā vtilitatē reipublice
afferebāt. Terti⁹: q: tales q̄ laborare poſſent
ꝛ tūc nihil occupati erāt ꝛ abūdare volebāt
proni erant ad maleficia ꝛ rapinas. ꝛ ideo
iuſto iudicio rectoꝝ reipuplice tales a mēdi-
catiōe arcebat: ꝛ pena grauiſſima puniebāt.
Secus aūt ē oīno in paupculis religioſis: in
q̄bus nec ſimulatio inertie: nec amor ocij:
nec piculum rapine: ac p hoc nec dānū eccle
ſie: ſed potius amor virtutis pfecte repitur.
iō non arcētur lege humana: ſꝫ potius p̄dicā
tur ꝛ ꝯmēdant̄ lege diuina. Ad illud qd̄
obijcit̄ q̄ mēdicare ē indifferēs. Dicēdū q̄
mēdicare q̄ntū eſt d̄ ſe nō pfectōis. niſi p̄ſup
poſita vniuerſali abrenūciatione oim. q̄ q̄dē
eſt ſm diuinū ꝯſiliū: in quo dn̄s exp̄ſſit adu-
leſcēti q̄ ſi illud impleret hoc ipſo ad pfectio
nis cumulū pueniret. Ait enim. Si vis pfe-
ctus eſſe vade ꝛ vēde oīa. nec addidit: ꝛ da
mihi. vt i loculos meos ponā: ꝛ ſint oīa cōia.

ſed potius da paupibus. nec ſubiūxit. Uade ad lucrādū victū tuū per laborē manuū. ſ3 poti⁹. veni ſequere me. In quo ſm q glo. exponit intelligit vocatio ad ɔtēplādum ſeu ad xp̄m imitandū ⁊ euangelizandū. Ad illud qd obijcit q perfectōis ē liberaliter ſeruire ⁊ obligatōes refugere. Dicendū q eſt obligatio veniēs ex reatu culpe: ⁊ ex affectu charitatis pfecte. Prima obligatio eſt vitanda. ſed ſcda eſt acceptāda. Iuxta qd dr. Ro. xiij. Nemini qcq̄ʒ debeatis niſi vt inuicē diligatis. Laudat enim dñs amiciciā ſpūaliū viroꝝ q̄ fit de māmona iniquitatis. ⁊ ad corporis xp̄i myſtici pfectōem ſpectat q mēbra ſibi inuicē cōicent ſm rōnem dati ⁊ accepti: vt mutua diligētia viciſſim poſſit ipleri. Ad illud qd obijcit q qui mēdicāt ex pfeſſione aut h faciūt q paupes: aut q pdicātes. Dicēdū q h faciūt q paupes xp̄i imitatores et euāgelizatores. q enim xp̄m imitant p obſuantiā diſcipline regularis in qua vacant diuinis laudibus: orōibus: vigilijs: ⁊ alijs regularibus diſciplinis: ⁊ dcū colūt: ⁊ hoſtē ipugnāt. ⁊ ea que ſunt infirma ⁊ nō munita i caſtris eccleſie ꝓtegūt ⁊ dſenſant. Rurſus qui vbū veritatis annūciāt ſiue deū laudāt. ⁊ hoſtem impugnāt. ⁊ audiētes edificāt ⁊ informant: ⁊ ideo cū hec operatōes eoꝝ ſint eccleſie valde vtilia ⁊ pnceſſaria nulli dubiū ē qn mereant ſuſtētatōem ſuā. ⁊ ideo nō illicite faciunt ſi hāc hūiliter ⁊ ſupplicitcr petunt. Sic enim oculus vidēdo operatōem facit manui pernecceſſariā. ita q man⁹ oculo nō pōt imperare nec dicere. opa tua nō idigeo. quin oculis ⁊ toti corpori eius operatio. ⁊ ſic meretur ſuſtētari. ſicut manus ⁊ pes ⁊ mēbra alia que ſunt expoſita labori. ſic ⁊ de iſtis mēbris eccleſie nō abſurdē debet ⁊ pōt intelligi ſi qs pio oculo velit iſtoꝝ oculoꝝ operā ⁊ vigilātiā intueri. Ad illud qd obijcit q tales ſūt giezi imitatores. q ſpūalia p tēporalibus mi[illegible] Sed h ſacis [illegible] Aper[illegible] ſupeiatis [illegible] credita eſt. [illegible] debemus ideo euangelizare vt māducemus. ſed ideo māducare vt euāgelizemus. vt cibus nō ſit bonū qd appetit. ſed neceſſariū qd adijcit. vt illud impleat. primū querite regnū dei ⁊ iuſticiā eius: ⁊ hec oīa adijcientur vobis. Uñ ſi finē ɔſtitueret quis in reꝫ tēporali pdicādo vbū dei: abſq3 dubio hic peruerſus eſſet. q de via faceret finē. ⁊ eſſet ſimul giezi ⁊ balaā. qui mercedē inqtatꝫ amauit: ⁊ alijs pſeudo ꝓphetis: qui in mercedē docebāt: ⁊ in muneribus diuinabāt. Si aūt ſuſtētatōez q̄runt ſicut viā ordinatā ad euāgeliū predicandū: tunc recte incedunt: ⁊ apoſtolos imitant: nec a veritatꝫ tramite in q̄cq̄ʒ recedunt. Uñ ſup illud Lu. x. Edentes ⁊ bibentes q̄ apud illos ſunt. dignus eſt eniʒ operarius mercede ſua. glo. Nota q vni operi pdicatoꝝ due mercedes debent. vna in via q̄ nos in labore ſuſtētat. alia in patria. que nos in reſurrectione remunerat. Ad illud qd obijcit q pfectoꝝ eſt abſtinere a ſpecie mala. Dicendum eſt q illa ſpecies eſt mala: de q hō rōnabiliter pōt ſuſpicari malum circūſtātijs oibus pēſatis q̄ occurrunt: ſed ſi quis recte attendat hmōi ſic predicātes non habēnt ſpeciē pſeudo pdicatoꝝ. Nā pſeudo pdicatores dicunt p oppoſitum ad veros pdicatores. Ueri autē pdicatores dicunt quoꝝ pdicatio hꝫ auctoritatē: vitatē ⁊ vtilitatem. Falſi ſunt q̄ hūt hoꝝ ɔ̄ria: vel ſimplr: vel in parte. Sed ſi recte velimus attēdere modernorum ordinū pdicatores: hec tria habēt i ſe. auctoritatē q̄dē. q mihi ſunt a ſummo pōtifice et alijs plātis qui ſunt dñi meſſis. vitatē ſicut patet. q fidē ⁊ mores pdicauerīt ſm legem euangelij. vtilitatē: q multos de ſtatu culpe vocauerunt ad ſtatū pnīe. ⁊ iō ſpēm hñt ⁊ ſimilitudinē maiorē incōpabiliter ſi qūis pio attenderet oculo ad pdicatores veros q̄ʒ ad pſeudo. licet in tāto numero vix poſſit eē qn aliqui cum iuda diligāt loculos: ⁊ exorbitent ab itinere recto. [illegible] boni ſatis [illegible] apli [illegible] boni ſatis [illegible] ſuper eſſent boni: q̄d mirꝫ ſi h nō ɔcedit ɔgregatōibus alijs: nec tñ pp h ſunt boni dānādi.

eum malis. Sicut nec mali iusti sunt licet sint p
mixti cū bonis. Ad illud qd obijcit q aut
[illegible] auctoritatem nō habent. Dicendū q
hec auctoritas [illegible] aut ex prima illi
[illegible] aut ex [illegible] per
[illegible] aut ex [illegible] officio[rum] ex eo
[illegible] priuilegio prima est auctoritas principalis
[illegible] spectat ad apostolos τ ad [illegible]
τ eorum successores qui sunt epi τ alij curati
[illegible] Secunda est auctoritas minus
principalis [illegible] auctoritatem nō absurde di
ci. τ [illegible] quidā apostolis mittuntur
[illegible] sicut paulus suos discipulos
mandabat ad loca diuersa. τ potissime ei cōpe
tit qui est loco petri principis apostolorum. Imo lo
co christi qui est dñs vniuersalis. propter qd τ
hēt in plenitudine potestatis. Sicut ergo primis
[illegible] auctoritatē principalē cōpetit superio
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] verbo [illegible]
[illegible] verbo [illegible] ergo [illegible]
[illegible]
[illegible]
bam cōdēnare. Ad illud qd obijcit q tu-
tius τ pfectius est sequi viros pbatiores τ sa
pientiores. Dicendū q ſm dispositioné di-
uine sapie deus vniuersa disponit τ ordinat
tpibus suis. Vñ sicut in primo tpe ecclesie in
troduxit viros potētes: τ i miracul' τ signis
sicut fuerūt apl'i τ eorum discipuli: τ medio tē-
pore viros intelligētes i scripturis τ rōibus
pluis. sic vltio tpe introduxit viros volūtarie
mēdicātes τ paupes rebus mūdanis. Et h
quidē recte cōgruebat. vt per pmos destrue
retur idolatria: τ idolorum potētia per secūdos
heres. per tertios auaricia: que in fine seculi
maxime regnat. Nihilominus tñ q pauper

tas fundamentū est euangelice perfectionis [illegible]
est q̄ñ supplementū eius [illegible] vigeat in eccl[es]ia
primo [illegible] vt vigeat [illegible]
[illegible] Vñ sicut hiero[nymus] [illegible]
[illegible] de esu carnium [illegible]
q in primo tpe ante [illegible] nō erat in [illegible]
[illegible] esus carnium. τ postea post [illegible]
[illegible] post in [illegible]
[illegible] abstinentia ab esu carnium [illegible]
[illegible] idest [illegible]
[illegible] cū primo. [illegible]
intelligi potest τ in proposito. [illegible]
nō intelligo de abstinentia carnium [illegible]
[illegible] ad monachos solū. sic [illegible]
paupertate intelligendū [illegible]
[illegible] voluntarios: qui voluntarie [illegible]
[illegible] mūdo. Nolo tñ q aliquis ex h [illegible]
quasi ego dicā q iam [illegible]
[illegible] magnifice τ [illegible]
[illegible]
[illegible] in magno [illegible]
[illegible] inferni τ [illegible]
[illegible] paupertatis [illegible]
[illegible]
[illegible]
paupertatis [illegible]
[illegible]
nos que offerebant accipe[illegible]
paupertatis [illegible]
[illegible] Monachus qui in terris posside[illegible]
querit monach' nō est. Sic cōpe[illegible]
paupertatis sue securitatē pdere: sic auari solēt
perituras diuitias custodire. Ibi itaqz pphe
tie spū τ magnis miraculis cunctisqz lōge la
teqz habitātibus vita eius claruit. Et q̄ ap-
paret q eius doctrina cōtēnēda nō fuit. Hoc
etiā supra ostensum fuit multiplicibus exem-
plis: τ adhuc multo pluribus posset ostēdi.
Et si nulla exēpla essent satis p seipam lauda
bilis esset status excellētissime paupertatis. nō
solum ſm scripturā sacrā: verūetiā ſm do-
cumēta sctorum: que paupertatis statū volūtariū
cōmendāt tanqz pcipuū τ pfectū. Sic ergo
absurdū est valde reprobare statū cōiugato[rum]

diuitū: absurdius statū clericoꝝ ⁊ religiosoꝝ possessiones habentiū. Sic ⁊ absurdissimū videt̄ si quis inueniat̄ q reprobare velit statum pauperū in paupertate altissima ⁊ mendicatione humillima xpo dn̄o famulantiū. iuxta ꝯsiliū per os iesu christi ꝓpositū ⁊ irreprehensibilit̄ ꝓmulgatū. Hoꝝ causam defendit Hiero. in ep̄la quā fecit aduersus vigilātiū. Ad me relatū est inquit ꝙ ꝯ auctoritaté ap̄li pauli immo petri: iohis ⁊ iacobi: qui dexteras dederunt paulo ⁊ barnabe ꝯmunicationis. ⁊ ꝑceperāt eis vt pauperū memores essent: tu ꝓhibeas hierosolymā in vsus sctōꝝ aliq̄ sumptuum solacia dirigi. Videlicet si ad hec rn̄deo: statim latrabis meā me causam agere: qui tanta custos largitate donasti: vt nisi venisses hierosolymā: ⁊ tuas vel patronorū tuorū pecunias expendisses vel effudisses: oēs periclitaremur fame. Ego hoc loquor: qđ btūs paulus pene in cūctis ep̄lis suis loquit̄ ⁊ ꝑcipit in ecclesijs gentiū p vnā sabbati. h̄ ē die dn̄ico oēs ꝯferre debere que hierosolymā in sctōꝝ solacia dirigant̄. Nunqd i alia parte terrarū: ⁊ in his ecclesijs q̄s nascentes fide sua erudiebat: que ab alijs acceperat: dare nō poterat. Sed istis pauperibus dare cupiebat: qui suas p christo facultates relinquentes ad dn̄i ꝯuitutē tota mente conuersi sunt. Longū est enim nunc si de ceteris epistolis eius oīa testimonia reuoluere voluero: i qbus h̄ ait ⁊ tota mēte festinat vt hierosolimā ⁊ ad sctā loca credētibus pecunie dirigant̄: nō in auariciā sed in refrigeriū. n̄ ad diuitias cōgregādas sed ad imbecillitaté ceterorū sustentādā: ⁊ frigus atq; inopiā declinandā. Hac in iudea vsq; hodie ꝑseuerante ꝯsuetudie: nō solū apud nos: s; etiā apud hebreos. vt illi qui in lege dn̄i meditantur die ac nocte: ⁊ ꝑtē nō habēt in terra nisi solū deū synagogaꝝ ⁊ totius orbis foueant̄ misterijs ex equalitate dūtaxat: nō vt alijs sit refrigerium: ⁊ alijs tribulatio. sed vt alioꝝ abūdantia alioꝝ sustēret inopiā. Hec hierony. His visis satis plana est rn̄sio ad predicta.

b Jis aūt que ꝑdicta sunt conatus est aliqs multiplicit̄ aduersari. quedam ex eis reuellere volēs tanq̄; impertinētia: quedā vt falsa: q̄dā vt incōsequētia: q̄dam vt dubia. plurima aūt ex eis tanq̄; doctrine apostolice inimica. Hoc aūt facit rn̄dēdo cuidā q̄stioni minus sufficiēter post collecte in scholis salua grā colligētis. sicut melius ꝑt apparere in ꝑnominata q̄stiōe. Primū igit̄ impertinētia reputat: quecūq; inducimus de discipul' xpi ad ꝑdicādū missis. q2 illis data erat auctoritas necessaria accipiēdi: nō ex mēdicitate: sed ex ptāte. Qui āt ꝑdicāt absq; auctoritate: pseudo sunt: ⁊ ideo neutro mōi ex auctoritate nec ex mēdicitate petere d̄bēt. Et si dicatur ꝙ tales a papa ⁊ ab ep̄is missi sunt: dicit ꝙ ab ep̄is sunt pascēdi. extra de officio iudicis ordinarij. Int̄ ceteras. Fuit igit̄ data forma predicantibus ex officio ⁊ auctoritate: sed ad tempus vt impedimēta amouerentur. ⁊ ideo auctoritates tam textus q̄; glosarum in hoc casu impertinentes vident̄ ad ꝓpositū s̄m eū qui q̄oni predicte videt̄ aduersari. Huius aūt obuiationis apparentiam sophisticā facile est detegere: si quis itelligat radicē ptātis in apostolis ⁊ ꝑlatis: ⁊ nuncijs destinatis ab ap̄lis. Certū est enim ꝙ h̄ radicabilit̄ fuit: in christo: s̄m ꝙ dicit ap̄ls. Gal'. .i. Q, erat ap̄ls per iesum christum. ⁊ Joh. xx. Sicut misit me pater ⁊c̄. Dedit aūt christus ap̄lis eis mittendo duplicē ptātem. sc; ꝑdicandi ⁊ exigēdi sustentatōem suā. Et has ptātes ꝯstat esse distinctas. q2 cū ep̄us possit semel in anno ꝓcuratōes suas in vno loco exigere. ꝑt tn̄ cū voluerit predicare. Igitur summus pontifex qui christi locū tenet in terris potest vtrūq; simul dare: pōt ⁊ vnā ab alia separare. Nā ergo summus pontifex ⁊ ꝑlati nō pn̄t oīa que ad eos spectāt exercere ꝑsonaliter ꝑseipos ꝓpter diffusos pp̄los sibi subiectos: ordīauit ipūs statūs i regīnie ecclie vt ipse mitteret aliq̄n legatos q vtrāq; haberēt ptātē. Et rursus ne ꝑticulares ecclesie grauarent̄: ordinauit vt ep̄i mitterent perso

ſ̃nas idoneas ad p̃dicandū ⁊ cōfeſſiōes audi
endū:qbꝰ etiam ipſi ꝓuiderēt:extra de offi
cio iudicis ord. Inter cetera. Ordinauit etiaꝫ
vt ipſe cū p̃latis mitteret paupes volūtarios
⁊ peritos:qbꝰ nec ipſi eſſent aſtricti ad exhi
bendū:grauarenᷣ multitudine ſumptuū:nec
ptātē hrent ad exactionem procurationum
propter tollēdū grauamē ſubditoꝝ:⁊ ita qui
humiliter incederēt tanqꝫ paupes ⁊ contēti
modicis. ⁊ ſola neceſſaria ſuſcipiētes:⁊ neceſ
ſitatē ſuam cū opꝰ eſſet humiliter inſinuātes
his q̇ volūtarie ⁊ ſine grauamine ⁊ cū hilari
tate ſupportare:⁊ releuare: ⁊ poſſent ⁊ vel-
lent. Vñ ſicut decre. de officio iudicis ordi-
narij:a ſede apl'ica emanauit:ſic ⁊ confirma-
tio ordinis ⁊ regula hmōi pauperū p̃dicātiū
ꝟitatē:extra ð exceſſibꝰ p̃latoꝝ. Nimis q.
vt habitum eſt. ſ. Nec h̃ factū eſt in p̃iudici
um:ſꝫ potiꝰ in adiutoriū parochialiū ſacerdo
tū. Nec ex hoc eccl'ia ꝓſtituiᷣ ſi curatꝫ deꝰ ꝓ
uidet adiutoriū:vt aīas ſibi cōmiſſas q̇ curā
hñt curam ab omni corruptiōe pcī p̃fectiꝰ cu
ſtodiant incorruptas. āminiculantibus ſibi vi
ris ſpūalibꝰ:non vt dominis vl' curā hñtibꝰ
ſed potiꝰ veluti ſeruis per charitatem chriſti.
Tales igiᷣ q: miſſi p̃dicant in hūilitate ⁊ pau
pertate:ſil'es ſunt viris apl'icis nō pſeudo ꝓ
phetis. Quia ꝟo non hñt illam plenitudineꝫ
auctoritatꝫ quam hñt p̃lati ⁊ habuerūt apl'i.
iō inter opitulationes numerādi ſunt. i. chor.
xij. Poſuit deꝰ in eccl'ia primum apl'os. ſcdo
prophetas. tertio doctores: deinde virtutes:
exinde opitulationes ⁊c̃. Glo. Opitulatiōes
id eſt eos q̇ maioribꝰ ferunt opes. vt titꝰ apo
ſtolo:⁊ archidiaconi ep̃is. Inter eos etiā nu
merari pñt quos paſtor eccl'ie ðo ſtatuit opē
alijs ferre. Et iō ego dixi iuxta morem ſermo
nis theologici:q̇ dicit ſubauctoritatē eē in eo
qui mittiᷣ: ꝙ ſuab auctoritatē hñt nō ad excu
ſandas excuſationes in pctīs: vt mihi iponiᷣ
ſꝫ potiꝰ ad intelligētiam ꝟitatꝫ. Forma igitur
p̃ſcripta apl'is dꝫ ⁊ pōt compete͂ iſtis. Cū
dr̃ ꝙ fuit tpalis cū ex ſcripturis auctoritatem
nō habeat eadē facilitate contēnitur q̇ ꝓbaᷣ.

Rurſus ſi conueniēs fuit forma in eccl'ia pri
mitiua:quare nō ſiliᷣ in finali q̄ntū ad eos q̇
apl'os in hac forma imitari volūt. Non eniꝫ
dico ꝙ vl'is eccl'ia in oibꝰ ad paupertatē re-
ducēda ſit:ſicut rabies mihi iponiᷣ:ſic et ꝟ
[illegible]
[illegible]
dinē. Vñ exēplo apl'oꝝ ⁊ verbis euangelij
in eccl'ia recitatꝫ incitatꝰ fuit btūs Franciſcus
ad aggrediendū hmōi modū viuēdi: ſic ex
legēda ſua clarius eluceſcit. Quia igiᷣ ſuper
illa ꝟba ordo hmōi fundatus eſt. nō ſunt illa
impertinentia. ſꝫ p oēm modū ꝑtinentia tan-
qꝫ hmōi modi viuēdi ſtabiliſſima fundamē
ta. Sunt igiᷣ tales ſuſcipiendi:q: proficiſcunᷣ
vt pauperes pro noīe chriſti. ſicut dr̃ in iij. ca
nonica Joh. vbi dr̃. ꝙ qui tales recipiūt ſunt
cooperatores veritatꝫ. Igiᷣ qui talibꝰ aduer
ſanᷣ ⁊ eos non recipiunt. vel non ſuſcipien-
dos dicunt:ſil'es ſunt dyotrepi. de quo dicit
glo. ꝙ hereſiarcha etiam fuit tpis:cuiꝰ doctri
na ⁊ ſecta procul ſit ab omnibus chriſtianis.

r Euellē conaᷣ aliqua ſicut falſa. Nā
falſum eē aſſerit ꝙ chriſtꝰ aliq̇d pe-
tierit vt mēdicꝰ. Nā etſi mēdicꝰ di-
caᷣ in p̃s. h̃ dr̃ in q̄ntū petijt a p̃re. vl' in quan
tum aſſumpſit nr̃as infirmitates. Si dicaᷣ a
ſamaritana petiſſe aquam:⁊ a zacheo hoſpi
tium. hoc nō fuit ex mēdicitate:ſꝫ ex auctori
te:vel vrbanitate. Et rurſus:ſi etiam mendi
caſſet ad ꝯſeq̄ntiā trahēdū non eēt. falſum eē
nihilominꝰ dicit ꝙ aliq̄ mēdicatio ſit volun-
taria. imo oīs dꝫ eē inuita ⁊ coacta. Nam
autē obuiationē q̇ falſitatē veritati impingit:
facile ē de falſitate conuince͂:ſi q̇s ꝟitatē pie
velit audire. Nam ꝙ xp̄s fuerit mendicꝰ: ⁊
textus ꝓpheticꝰ:⁊ gloſe teſtanᷣ. ⁊ ꝙ petierit
[illegible]
runt aiam meā ſunt diuites:ſꝫ ego [illegible]
.i. petēs. ⁊ paup. i. inſufficiens mihi. q: ⁊ mu

danas copias non hʒ: ⁊ int⁹ vbi eſt diues ſp ambit: deſiderat ⁊ accipit. Scḋm hanc conſtat ꝙ chriſtus fuit egenus ⁊ paup: ⁊ petens vt egenus: nō a pr̄e ſuo. tūc enī oēs hoc modo eēnt mēdici ⁊ nulli diuites etiaʒ hn̄tes copias. qḋ ē ꝯ glo. Preterea xp̄s adhuc petit a pr̄e. angeli petūt ⁊ scī cōprehēſores. ſed tn̄ nō dicunt mēdici. Ex quo igit̄ teſtimonio taʒ expſſo textus h̄ dicit: ⁊ glo. conſentit: ⁊ nulla auctoritas ꝯdicit: quare nō fatebimur ꝙ xp̄s vt mēdicus petierit. Fatemur enim cū fuiſſe ꝟginē ⁊ vxore caruiſſe. licet ſcriptura d̄ hoc non faciat mentionē. Euangeliū etiam exprimit ꝙ petijt ⁊ potū ⁊ hoſpitium: ⁊ conſtat ꝙ non ex imperio ⁊ dn̄io: ⁊ auctoritate: q: nunc exēplū pauptatis non dediſſet. falſum etiā dixiſſet ꝙ non hr̄et vbi caput ſuū reclinaret. cū hr̄et ſubditos a quibus poſſet procurationes exigē. ⁊ minus iuſte egiſſet in hoc ꝙ p̄dicabat in ihrl'em ⁊ paſcebat̄ in bethania. alibi faciens fructus ⁊ predicans: ⁊ alibi accipiens emolumentū. Sʒ dices ꝙ petijt ex vrbanitate Sed nunquid xp̄s accepit paupertatem ad docendum vrbanitatem. Nunqd propter curialitates humanas docēdas fieri voluit egenus ⁊ pauper. Nunqd ſe mgr̄m vocat curialitatis: ⁊ nō magis humilitatis. Diſcite a me inquit Math. xi. q: mitis ſuʒ ⁊ humilis corde. Petijt igit̄ ex humilitate qḋ opoꝛtunum erat ad releuandū ſuā indigentiā. ac per hoc vt mendicus ⁊ pauper. Et ꝯſtat ꝙ hanc indigentiam non habuit niſi q: voluit. nec petijt niſi q: voluit. q: lapides in aurum cuʒ voluit conuertē potuit: ſicut diſcipulus eius fecit iohānes euangeliſta illis mendicare ⁊ egē volentibus ⁊ euangelizātib⁹: q̄ ꝯuerſi fuerāt retro. qui poſtmodum mendicitatē ⁊ paupertatem gēmis p̄cioſis p̄tulerūt. Ac per hoc conſtat ꝙ chriſti ⁊ ei⁹ ſequaciū eſt volūtarie mēdicare. Alioquin minime mererent̄ in hac mēdicatione ⁊ pauptate. Nā abſurdū eſt dicere ꝙ paupertas ⁊ egeſtas ſint voluntarie. ⁊ mēdicatio ex ipſa procedēs ſit coacta. Si ergo in chriſto fiunt ex paupertate ⁊ humilitate: ⁊ voluntaria: quare nō eſt trahēda ad ꝯſeqūtiam cū ipſe dicat. diſcite a me q: mitis ſuʒ ⁊ humilis coꝛde. Cū ꝟo ceteros volētes ad ſummū apicē perfectionis venire inuitet ad ſequēduʒ ſe p hmōi pauptatē. Vade inqt ⁊ vēde ⁊c̄. Et aplſs dicat. ij. Chor. viij. Scitis gratiam domini nr̄i ieſu chriſti. Et poſt conſilium dicit glo. vt eius paupertatē imitemur. cū etiam iſta ſit perfectio q̄ oīb⁹ cōiter ꝓponit̄. ⁊ dr̄. q̄ pōt capē capiat. cū Aug. ſuper io. dicat ome. xv. In oībus q̄ xp̄s geſſit vt hō hoibus in ſe credituris p̄bebat exemplū. cum Hierony. dicat. ꝙ etiā ſi in miraculis nō ſit a nobis imitandus: in his q̄ humiliter geſſit imitandus ē a nobis. cum etiā ipſe fuerit vniuerſalis foꝛma virtutū in actibus ſuis. Vnde Augu. de vera reli. Nullum pcm̄ cōmitti pōt niſi duʒ appetunt̄ ea q̄ ille contempſit. aut fugiunt̄ q̄ ille ſuſtinuit. tota itaqʒ vita eius in terris per hoīem quē ſuſcipere dignatus eſt diſciplina moꝝ fuit. Quis igit̄ audeat dicere: ꝙ nō ſit trahenda ad conſequentiam: niſi qui audet dicere: ꝙ chriſto non debet̄ imitatio in his q̄ humiliter geſſit. hoc autem ſi dicimus quicqd ſanctitatis: virtutis: ⁊ perfectionis eſt: ⁊ religio chriſtiana fundit̄ ⁊ ſubuertit̄: ⁊ etiā eneruatur. q: qua ratione de hoc dicitur: eadem ratione ⁊ de alijs exemplis virtutum dici poterit. abſit autem hoc ab omnibus coꝛdibus chriſtianis.

r Euellere nitit̄ nihilominus aliq̄ ſicut incōſeqūtia. dicit enī ꝙ nō ſequitur ꝙ q̄uis egeſtas ſit ꝯueniēs perfectōi ſanctoꝝ: ꝙ ꝓpter hoc ⁊ mendicitas q̄ egeſtatē aliqñ ꝯcomitat̄. ꝙ ſilr poſſet argui de manducatōe filioꝝ: ⁊ de furtis ⁊ rapinis: que ex egeſtate ⁊ paupertate pluries ſubſequuntur. Incōſequēs etiā dicit ꝙ licet btūs Bn̄dictus fuit perfectus: ⁊ ꝓpter hoc accipiendo ab illo Romanis elemoſynas quotidianas: opus egerit ad perfectionē ſpectans. q: perfectus mlta facit q̄ ad perfectionē nō ſpectant. ſicut comedere: egere: ⁊ cetera conſimilia. Incōſequēs etiā dicit: ꝙ licet ſeipſum

vilificare ⁊ humiliare pro christo sit bonum: ꝙ ꝓpter hoc hũiliare se mẽdicãdo sit bonũ. q2 mendicare non est seipsũ humiliare ſʒ sui curam agẽ. Et iterũ meretrix seipsam vilificat ꝓstituendo: nec tñ in hoc placet dño. pari modo nec vilificatio q̃ quis se vilificat mendicando. Has aũt instantias ſedas: q2 fed ꝓponit extra: ⁊ mendicitatẽ fedare nititur: facile est spũali viro respuẽ tanq̃ fedas: falsas: ⁊ fictas. Inuenimus enim viros christianos ⁊ perfectos in suis legendis non laudari de crudelitatibus in manducandis hoĩbꝰ: vl' de cupiditatibus in ꝑdis agendis: vel ꝯ egestionibus: fornicationibꝰ: ⁊ hmõi similibus. Laudari aũt ⁊ ꝑdicari inueniunt: ꝙ in tanta penuria viuẽ elegerũt ꝙ non habebãt victum neq3 vestimentũ: nec hr̃e volebant tanq̃ diuites: sed potiꝰ mendicare humiliter tanq̃ paupes ⁊ despecti: sicut apparet in exemplis supra introductis. Nam ꝙ ad egestatem sequat comestio filiorum hoc est contra ordinem nature. ꝙ sequatur furtũ ⁊ rapina: hoc est contra ordinẽ moꝝ ⁊ iusticie. Q, aũt seq̃tur insinuatio sue necessitatis ad proximum ⁊ postulatio subsidij pro amore dei: hoc ẽ ꝯm ordinem charitatis ⁊ pietatis tam natural' q̃ etiam gratuite ⁊ spũalis. Naz omnis lex mãdat proximum a proximo foueri ⁊ releuari. Quõ igit sile est de hoc ꝙ ordinẽ peruertit ⁊ est ꝯm ordinẽ peruersum: ad hoc ꝙ fit ſʒ ordinẽ rectũ: iustũ ⁊ bonũ charitatiuũ ⁊ pium. Laudat igit romanus monachus: q2 ꝯm legem charitatis btõ Bñdicto ꝓcurabat. ⁊ benedictꝰ q2 humillime suscipiebat. Nusq̃ autem inuenies cum laudatum quia egerebat ⁊ stercorizabat. hoc enim valde est abominabile in mediũ introducẽ cum agit de laudibus sanctoꝝ. Laudat aũt mendicans licet curam sui agat: non q2 hoc facit qualitercumq3: ſʒ q2 facit humillime. Unde sicut sobrie comedere est actus ỽtutis: licet comedẽ sit curaz sui agẽ. Sic ⁊ in proposito intelligendum est. Uñ chrysos. omel. iiij. super Math. loquẽs ꝯ pueris sctis qui erant in palacio regis babylonis. ait sic. Sancti itaq3 existẽtes ⁊ iusti decies milies elegissent mendicare domi ⁊ eis q̃ in templo erant potiri bonis. Elegi eniz ait abiectus eẽ in domo dei mei: magis q̃ habitare in tabernaculis pctõꝝ. Decies milies itaq3 elegissent abiecti eẽ domi: q̃ regnare i babylonia. Est ergo in mendicatione humiliatio ⁊ vilificatio sui deo accepta. Alioquin a sctis pueris non esset eligenda. Eligit aũt eo ꝙ cura sit sui cũ humilitate sua. Illi autez qui curam carnis sue agũt in desiderijs ⁊ concupiscentijs: illi procuidubio non laudant. sicut meretrix q̃ seipsam prostituit amore pecunie vel feruore libidinis. ſʒ absit hoc a fidelium cordibꝰ vt hũiliatio viroꝝ spũaliũ in mẽdicatione sit filis vilificatiõi meretricis in sui prostitutione. Nam membra xp̃i nõ sunt tollenda vt fiant mẽbra meretricis. xp̃s aũt de se in forma serui ⁊ etiã pro suis membris dic̃. Ego sum mendicus ⁊ pauper. dominꝰ autem sollicitus est mei. Qꝺ nequaq̃ diceret. nisi esse mendicum pro christo adeo placeret deo vt deum faciat gerere curam nostri specialissimam. sicut gerit pater de filijs: qꝺ de meretricibus ⁊ meretricantibus sentire procul sit ab auribus ⁊ mentibus christianis.

r Euellẽ nihilominꝰ conat aliqua alia velut dubia. Nam ad illud qꝺ dicitur de btõ Alexio ꝙ mẽdicauit. ⁊ de francisco ꝙ miracul' ꝯ [illegible] Rñdet p̃ba tanq̃ ad dubia ⁊ incerta addẽs ꝙ etiam ſi miracula essent factaꝫ nõ esset a[illegible] q2 multi mali miracula faciunt: ⁊ ꝙ panibus etiam furtim sublatis possent miracula fieri. nec tñ ex hoc constaret ꝙ bonũ esset furari. Dubiũ etiam dicit ꝙ romana ecclia approbauerit mendicationẽ. q2 si hoc faceret errare ꝯuinceret. Silr' etsi imponeret in penã satisfactionis erraret. ⁊ hoc dicit nullatenꝰ esse credendũ. Huic aũt obuiatõi ꝑ dubitatõs se protegẽti sine dubio resistẽdũ ẽ. Nam si in dubiũ reuocet qꝺ legit in legenda scti alexij ⁊ legenda bti francisci: pari rõne in dubium venit q̃cq̃d legit in legendis alioꝝ scõꝝ. et

ḡo oīa exempla ꝟtutū ⁊ geſta ſctoꝝ iam reuocant in dubiū. Sꝫ dubia imitari vel credere periculoſum ē. ac ꝑ hoc perit fides: deuotio ⁊ reuerentia q̄ hr̄ in ſanctis ſi in dubiuꝫ reuocent̄ cetera q̄ narrant̄ de ipis. Rurſus ſi miracula q̄ fecerunt non ſunt teſtimonia efficacia ad ſctītatē eoꝝ aſtruendā: ſtultiꝫat hodie eccleſia. q̄ propter teſtimonia miraculoꝝ ſanctos canoniꝫat: ⁊ catalogo ſanctoꝝ aſcribit.

Poſtremo quis vnq̄ꝫ audiuit ꝙ de⁹ ꝑ furē panem furtim acceptū multiplicaret ad aliorum ſalutē. Audiuim⁹ tn̄ per mendicū pauperē panē mendicādo acq̄ſierat multipliciter augmentaſſe. Qꝫ ſi dicas hoc ſpēale fuiſſe priuilegiū ⁊ familiare ſcti ſpūs conſiliū eſſe factū. quō hoc alijs tradidit in legem ⁊ regulam in q̄ eos ad mēdicationē inuitat: ſi ſibi ſoli ꝑ ſe ſolo eſt inſpirata. Si dicas ꝙ ex ꝓprio capite: non ꝑ inſpirationē: quō nō pōt eē dānatus q̄ ad actū reprehēſibilē tanq̄ꝫ ad actum moris ⁊ pfectionis temerarie īuitauit. Quō etiā ſedes romana de conſenſu cardinalium hoc approbauit. Qꝫ ſi dicas hoc nō eē credēdū ꝙ mēdicitatē alicui imponat in penam vel ꝙ approbet pro regula ⁊ vita ſācta. Qꝫ mendicitatē pegrinatōis imponat: hr̄ de penitētia. vbi dr̄ de ſacerdote qui reuelabat cōfeſſiones ꝙ deponat̄: ⁊ oī tpe vite ſue ignominioſus pegrinando pgat. Sꝫ ſi viueret de labore honeſto vel de ſuis ptib⁹ proprijs: non pgeret vt vilior: ſꝫ potius vt honorabilis. Reſtat igit̄ ꝙ imponit vt vadat vt mēdic⁹. Qꝫ eūt pro regula approbet pꝫ per illud ſcriptuꝫ ſupius allegatum de exceſ. pla. Nimis pua. vbi dr̄. ꝙ ordinē ⁊ regulam predicatorum ⁊ minoꝝ ſedes aplīca noſcit̄ approbaſſe. Pꝫ etiam ꝑ regulam btī Franciſci a dn̄o honorio approbatā ⁊ ꝯfirmatā. vbi dr̄ ꝙ vadant frēs pro elemoſyna ꝯfidenter. Sꝫ ſi errauit hoc approbādo. ⁊ ꝯſtat cū hoc approbaſſe ⁊ cōfirmaſſe: ꝯſtat etiā ꝙ vniuerſalis eccl̄ia ꝑ totū mūdū hmōi ordines ⁊ ſtat⁹ acceptat.

Cōſtat ergo ſm dictū hui⁹ hoīs vni⁹ ꝙ vl̄is eccleſia tota errauit ⁊ decepta fuit. ⁊ q̄ hmōi ſtatum erroneū inuenerūt ⁊ approbauerunt oēs dānati ſunt. qḋ eſt horribiliſſimū ⁊ incredibiliſſimū ꝙ deus permitteret errare vniuerſalit̄ pplm ſcm̄ ſuū. ⁊ tantā multitudineꝫ ſapientū qui hec tpa pceſſerunt. Quis aūt tā ſapiens ⁊ tam iuſt⁹ vt audeat ceteros pter ſe iudicare fuiſſe deceptos ⁊ reprobos. Mira eſt hec ſapientia que oiuꝫ oſ̄dit inſipientiam ⁊ mira iuſticia q̄ ceteros cōdēnat. Qꝫ ſi hoc nō eſt ſapia: ſꝫ poti⁹ temeritas ſedem aplīcaꝫ velle iudicare: que a ſolo deo iudicat̄: ⁊ eius iudiciū ⁊ ſententiā reprobare: ⁊ tot viros ſanctos in infernū retrudere ⁊ in barathrū dānationis. procul ergo hec fiant a cordibus fidelibus ⁊ chriſtianis.

r

Euellere etiā conat̄ plurima imo fere oia tanq̄ꝫ doctrine aplīce inimica: ꝑ eo ꝙ dic̄ mēdicationē ab aplo eſſe ꝓhibitā tanq̄ꝫ malā: ⁊ nū̄ in caſu eē conceſſam. Dicit etiā me fuiſſe mentitū: ⁊ ꝯ ſcripturā aplm defendiſſe falſum. ⁊ defendē: in hoc qḋ dicit me dixiſſe: ꝙ laborare ope manuali non ſit pceptū. Dicit igit̄ ꝙ mendicare non eſt indifferēs: ſꝫ malū. ⁊ iō propter adiectionē circūſtātie fieri nequaq̄ꝫ pōt bonū. immo qḋ plus ē in pdicātib⁹ aſſerit eſſe ſimoniacū. Hoc aūt ſue poſitōis fundamentū frequēti⁹ iteratū facile ē aduertere eſſe ruinoſū: ſeu cū omni eo qḋ ſupedificat̄. Nam ſi mendicare ꝓhibitū eſt: ⁊ mēdicare peccare. ḡ eē mēdicū eſt eſſe pctōrē. Cū ergo chriſtus ſe dicat mendicū imo ꝓpheta in perſona chriſti: fatet̄ chriſtus ſe eſſe pctōrē: qḋ dicē vel credere non paruū eſt flagitiū vel pctm̄. Rurſus ſi mendicare peccare ē: mēdicitas pctm̄ ē ſiue mendicatio. Sꝫ. ij. Chor̄. viij. ſup illud. vt ei⁹ inopia vos diuites eſſetis: glo. dicit. Nemo ſe contēnat. paup in cella: diues in conſciētia ſecurior: dormit in terra: q̄ꝫ auro diues i purpura. Non expaueſcas ergo cū tua mēdicitate ad illū accedere qui induit⁹ nr̄a paupertate: vbi ſe paupauit nos ditauit. Ergo mendicitas diſponit: non retrahit a diuino acceſſu. conſtat igit̄ ꝙ nō eſt pctm̄. Amplius chryſo.

ſup Mat. omē. lxix. in fi. dicit Mēdicare: in
nullo offendit deū. furari aūt ſiue rape offen
dit deū ⁊ hoīem. Hoc etiā patet p auctorita
tē chryſo. ſuperi⁹ allegatā de omē. iiij. ſuper
Mat. Nō ergo eſt ab aplō ꝓhibitū nec in
uenit alicubi h aplm ꝓhibuiſſe. ſ; potius cū
ſuis coapoſtolis cōmēdaſſe. Ro. i. Chorin.
xvi. ⁊ ꝑdicauit ⁊ ꝓcurauit q collecte fierent
in paupes ſctōꝝ qui erant in hieruſalē: ſicut
elemoſynē eis gratis impēſe. ⁊ ad Gal. ij. di
cit q petrus ⁊ iacobus dexteras dederūt mi
hi ⁊ barnabe ſocietatꝭ. vt nos in gentib⁹: ipſi
ī circūciſiōe: tm̄ ⁊ paupeꝝ memores eſſem⁹
glo. paupeꝝ q rez ſuarū vendita ꝑcium ad
pedes aplōꝝ poſuerāt memores eſſem⁹ ad
opus illoꝝ faciēdo collectas. Si ergo aplus
ſymoniac⁹ nō erat in h q collectas petebat:
⁊ diſcipulos mittebat ad h vt peterēt elemo
ſynas ab his quibus ſpūalia ſeminauerat:
ꝓ paupibus q erāt in hierlēm. Si ſummus
pōtifex ordies ſtatuat paupes qui ſpūalia ſe
minent: ⁊ de eoꝝ quos edificēt xbo ⁊ exem
[illegible]
[illegible]
qn potius ꝯcordat. cū tantā ſic ipſe ⁊ maiorē
poteſtatē habeat in gubernādo ⁊ diſponēdo
ipſius eccleſie mēbra. Sed obijcies q apo
ſtolus ꝑcepit laborē corpalē in textu. ⁊ gloſe
vident dicere q h facit ꝯ mendicitatē. Sed
ad h eſt plana rn̄ſio. Eſto q aplō laborē hu
iuſmōi manualē ꝑcipiat: qd nūq̄ʒ negaui: ſicē
apparet in xbis meis. ſed q h nō vniuerſa
liter ꝑcipit ſeruis xpi niſi forte in articulo ne
ceſſitatis. i. quo nō patet licita via hn̄di victū.
niſi p laborē manuū. ſed ꝑcipit pſonis deter
minatis: ſm q apparet ex textu. Audiuimus
quoſdam inter vos ambulātes inqete: nihil
opantes: ſ; curioſe agētes. his aūt q eiuſmōi.
ſunt denūciamus ⁊ obſecramus in dn̄o ieſu
chriſto: vt cū ſilentio opantes ſuū panē man
ducēt. Et paulo ante. Denūciam⁹ vt ſubtra
hatis vos ⁊c̄. Glo. Incipit hic de curioſis et
ocioſis: monēs vt corrigant. Patet ergo ex
ſerie textus ⁊ ex glo. q mandatū illud ſe ex
tēdit ad curioſos ⁊ ocioſos. Secūdo ad theſ. iiij.
Rogamus vos fratres vt operam detis: vt
quieti ſitis: ⁊ operemini manibus veſtris: ſicē
ꝑcepimus vobis. Glo. Opemi q adiuuat
vos qetos eſſe. Illud enim malū ex ocio ve
nit. Et h etiā patet q h dicit ad ociū vitandū
⁊ pigriciā tollendā. que eſt ſentina deſiderio
rū: ⁊ fomētū pctōꝝ. Unde eph. iiij. Qui fu
rabat iam nō furet. magis aūt laboret opan
do manibus ſuis ⁊c̄. Ex h igit patʒ q labor
nō oibus ꝑcipit. Nec p h nō inhibet mendi
catio. niſi illa que venit ex ocio ⁊ cupiditate:
ſm q inſinuāt text⁹ ⁊ gloſe. Sed obijcies
de Aug. de ope monachoꝝ. qui loquebatur
ad monachos: q ſpūalibus erāt exercitijs oc
cupati ⁊ intenti: non ocioſi: ⁊ illis dicit q ad
hmōi opa ſunt aſtricti. Ad h apparet mani
feſta rn̄ſio ſi attendat ꝯcluſio circa finē: qua
ꝯfutat eoꝝ poſitionē qua repudiabant ope
rationē corpalē: in quo male ſentiebant ibi.
Quāobrem illi qui relicta ſiue ampla ſiue q̄
licunqʒ opulentia inter paupes chriſti viuere
voluerint: ſi corpe valēt ⁊ ab eccleſiaſticis oc
cupatōibus vacāt: ſed manib⁹ operātur: mi
ſericordius agūt. cū oīa ſua indigentibus di
ſtriſerūt. Q; ſi nolūt: quis audeat cogere. Il
li aūt qui ꝑter iſtam ſanctā ſocietatē: vitam la
bore corpis trāſigebāt: ſi nō laborāt nō man
ducēt. Apparet igitur qui ſunt aſtricti ſcʒ va
lidi ⁊ fortes: ⁊ qui ab eccleſiaſticis occupatio
nibus vacāt. ⁊ q vitā in ſeculo de labore cor
poris trāſiebāt. ⁊ tales multi erāt inter illos
monachos: ⁊ plures erāt in exordio religio
nis minoꝝ fratꝝ. ⁊ ideo ad labores arctādi.
Nūc aūt comparatōe alioꝝ pauciſſimi ſunt
tales. ⁊ ideo nō eſt ꝯtra aplm ſi talibus ꝯce
ditur ſimpliciter mēdicare: maxime cū talis
actus nō ſit multū appetibilis: nec delectabil
nec honorabilis: imo repletus multis vilita
tibus ⁊ miſerijs. ad quē nullius valentis vi
ri cor poſſet inclinari: niſi in ſpe pmij: ⁊ amo
re chriſti: ⁊ deſiderio proficiendi: cū adiuto
rio grē ſpūſſancti. ſine qua vir credo poſſet
diues ad tante abiectionis incōmodum in

dinari. Nec tales grauāt ppl'm domini ⁊ ec-
cleſia: maxime ſi nihil vltra neceſſaria petāt.
q: multo plura expēderēt ⁊ conſumerent de
elemoſynis pauperū: ſi clerici in ſeculo in bn̄-
ficijs ꝓbēdalibꝰ remanſiſſent. nec tūc quan-
do modicū intēderēt ſpūalibꝰ opibꝰ etiā in
diuitijs ꝑcluderet via ſalutis. abſit igitur q
nūc ꝑcludaf in tanta arctitudine pauptatis.

Et iam dictis in hac q̄ſtiōe de paup-
tate vt cetera recolligamꝰ in ſūma
apparet: q ſicut mēdicare in paupi-
bus debilibꝰ ⁊ infirmis eſt neceſſitas nature
in validis ocioſis ⁊ cupidis ē vitioſitatis cul
pe. ſic in pauperibꝰ volūtarijs contemptori
bus ſui ⁊ imitatoribꝰ chriſti ⁊ predicatoribus
euangelij eſt actꝰ conſonans: non repugnans
euangelice pfectioni. pro eo q oībꝰ vliter re
nunciare: nullam rem ſibi appropriando: eſt
conſiliū a dn̄o vt pfectū: elemoſynas accipe
iuſtis paupibꝰ eſt conceſſum tanq̄ȝ licitū. ⁊ in
nullo pfectioni euangelice inimicū. elemoſy
nas etiā hūiliter petē paupibꝰ volūtarijs nō
eſt inhibitū tanq̄ȝ malū: vitam ſuā de lucro
laboris ſui tranſigē: non oībus validis pau-
pibꝰ iniūctum tanq̄ȝ ꝑceptū neceſſario aſtri
ctiuū. Si quis ergo impugnat rerū tpaliū vni-
uerſalē abrenunciationē: impugnat chriſtum
pauperem crucifixū. impugnat euangelium cō-
ſilium: impugnat etiā apoſtolorū: dicētiū. Ecce
nos reliq̄mꝰ oīa. impugnat etiam ſpm̄ ſctm̄
q hoc inſpirat ⁊ ſuggerit cordibꝰ pfectorū. i-
pugnat ⁊ ipſum deū patrē vniuerſorū q eſt
refugiū pauperū. impugnat deniq̄ȝ regnū ce
lorū totū vniuerſum. cuiꝰ dominiū paupi eſt
conceſſum dicēte domino. Btī paupes ſpū
qm̄ ipſorū ē regnū celorū. Et iō contra talē in
ſenſatū neceſſe ē vt pugnet orbis terrarum.
Qui aūt impugnat elemoſynarū acceptionē
⁊ xp̄m impugnat. q ſtipēdiū accipiebat a mu
lieribꝰ ſibi ſuiētibꝰ ⁊ ſe imitātibꝰ. Lu. viij. ⁊
cetū aploꝝ. q ⁊ ipſi elemoſynas accipiebant
q ponebanf ad pedes eoꝝ. Act. iiij. ⁊ ſtatū
mōachoꝝ q ſup elemoſynas fundati ſunt: ⁊
vniuerſuȝ clerū. Nā ⁊ ipſi de elēoſynis viuūt

q vltro eccliſijs chriſti collecte ſunt. ⁊ p q̄ſo cō
munē pauperū ſtatū. quē m̄ ſcripture diuine
indicāt deo maxie eē acceptū. Qui vo ipu-
gnat hūilē elemoſynarū petitionē i eis q egēt
⁊ licite pn̄t accipe: impugnat chriſtū q humi
lif petgt hoſpitiū: q ſe fatef eē mēdicum. im
pugnat ⁊ paulū qui petijt collectas fieri pau-
pibꝰ ſctis ⁊ hoc de volūtate petri. impugnat
vinculū charitatꝭ qd̄ facit cōicari in rōne dati
⁊ accepti. impugnat officiū hūanitatꝭ p quā
indigēs exponit nēcitatē ſuā: ne ſibi ſit inhūa
nus. ⁊ aliū excitat q pōt ⁊ vult vt ꝓximo ſit
humanꝰ ⁊ piꝰ. ⁊ in hoc nullus offēdif: nulli
ꝑiudicaf. nihil inordinate ꝯcupiſcif. nihil īde
bite auferf in eis. ꝑcipue q nō q̄rūt datū ſed
fructū. Qui aūt impugnat ocioſitatē: cupi
ditatē: carnalitatē: ⁊ ſupfluitatē in ceteris chri
ſtianis: ⁊ ꝑcipue in religioſis: bn̄ facit ⁊ recte
ſi tn̄ ſcȝ ordinē rectū procedat. q aūt vlr oībꝰ
validis onus imponit lucratiui laboris de q
debeāt ſuſtētari. ꝑceptū apl'i nimis ampliat
⁊ iugū ſuitutꝭ ſup chriſti ſuos nimiū aggra-
uat: ⁊ ſpūales viros a ſpūalibꝰ occupatōibꝰ
⁊ laboribꝰ retardat in piculū ſalutꝭ aīarū. dū
magis facit eos ſollicitos de ſuis morituris
corpibꝰ paſcēdis: q̄ȝ de proximorū aīarū dn̄o
acquirēdis. qd̄ ſi fiat decimaf menta ⁊ cimi
num. ⁊ relinquunf que grauiora ſunt legis iu
dicii ⁊ miſericordia. pfert miſericordia corpo-
ralis ſpūali: ac p hoc corpꝰ ſpūi ꝑferf. priua
tū cōmodū vtilitati cōmuni: q ſpūalr cōſiſtit
in edificatōe ppl'i chriſti in elēoſynis: in docu
mētis ⁊ animarū cōſilijs: ad q miſit deꝰ iſtos
ordines poſtremos p ſummū pontificē ⁊ p-
latos. ad q ſi q̄s dicat eos non miſſos: ma-
nifeſte obuiat vitati. cū expſſa ad hoc teſtimo
nia hēanf. tam in regula q̄ȝ in priuilegio ⁊ in
ſtitutōe ⁊ approbatōe huiꝰ duplicis ordinis
Si aūt dicat non debē mitti. detrahit euan-
gelice ſanctitati. Quis. n. magis idoneus ad
hoc q̄ȝ q docuerit euangelicam pfectionē. Si
quis dicat eos a papa ⁊ ep̄is non poſſe mitti:
derogat aplice auctoritati: ⁊ ptāti clauium in
prelatis: ⁊ plenitudini ptātis in ſūmo ponti-

ſice: qui i terrio vt ſcriptura aſſerit: fides ſen
tit: iura teſtant: cõnes etiã irrefragabiles cõ-
uincũt: caput vnũ ⁊ ſummũ ⁊ ſponſus vnic⁹
vt hierarcha pcipuus. in quo etiam totius
eccl'ie militãtis ſtatus: cõtinet locum chriſti. ⁊
ideo omne genu dʒ ei curuari: ⁊ principum:
⁊ platorũ: ⁊ clericoꝝ: ⁊ laicoꝝ: ⁊ religioſorũ
in terrio ad inſtar chriſti in celꝭ. cui omne ge-
nu flectit: celeſtiũ: terreſtriũ ⁊ infernorum.

Q, mẽdicare p chriſto ſit op⁹ pfectionis
euãgelice: multiplex aſtruit auctoritas. Nã
Hiero. in ep'la de morte fabiole cõmendans
de hoc dicit ſic. Oblita ſui ſex⁹: fragilitatis im
memor ac ſolitudinis tñ cupida: ibi erat vbi
ais morabat. Non poterat teneri conſilijs
amicoꝝ: ⁊ ita ex vrbe q̃ſi de vincul' geſtiebat
erũpe. Diſpẽſationẽ pecunie ⁊ cautaʒ diſtri
butionẽ: gen⁹ infidelitatis vocabat. Nã alijs
diſtributionẽ elemoſynaꝝ tribuẽs: ⁊ ſuis pa-
riter effuſis ipſa p chriſto ſtipes optabat ac
cipe. Item Hiero. ad furiam. Quotienſ-
cunqʒ manũ extendis chriſtũ cogita. caue ne
mẽdicante domino deo tuo alienas opes au
geas. Idẽ ſup p̃s. tractans illud d'bũ: pſe-
cutus eſt hominẽ inopẽ ⁊ mendicũ: dicit ſic.
Inopẽ ⁊ mendicũ: qui cũ eẽt diues propter
nos egen⁹ fact⁹ eſt. ⁊ qui in diuitijs gliat ha
beat ɔſolationẽ pauperũ. dñs. n. nobiſcũ eſt
paup. Idẽ ſup p̃s. qui dat eſcam eſurientiꝫ
bus: dicit. Monach⁹ q̇ non hʒ ɔfidẽter acci
piat. qui hʒ ⁊ eructuans eſt: non accipiat. ſcio
q: eſurio. ſcio q: non habeo. magnũ eſt bñfi-
cium ſi accipio qđ tribuit tibi. ſi aũt habeo ⁊
non eſurio: non debeo cibũ eſuriẽtiũ accipe
ſaturat⁹. accipe qđ in vẽtrẽ mittas: non qđ in
ſacculũ. accipe tunicam q̇ corp⁹ tegat. non q̃
arcas impleat. Itẽ hoc ipſum aſtruit chꝛy.
ome. iiij. ſup Math. loquens de trib⁹ pue
ris exñtib⁹ in babylone. Ne. n. mihi eos q̃s
in regalib⁹ atrijs inuenerũt honores dicas.
ſancti enim exiſtẽtes ⁊ iuſti decẽs milies vti
qʒ elegiſſent mẽdicare domi: ⁊ eis q̇ in tem-
plo erant bonis potiri. Elegi enim aũt abie-
ctus eẽ in domo dei magis q̃ʒ habitare in ta

bernaculis peccatoꝝ. Idẽ i ome. lxxxviij.
ſup Math. dicit. Cũ videris pauperẽ: re
cordare d'boꝝ p q̇ ſignificabat q̃m ipſe ſit q
cibat. etſi. n. in eo q: apparet non ẽ chriſtus:
ſʒ in hoc ſcemate ipſe accipit ⁊ mẽdicat. Sed
v̇ecũdaris audiẽs quoniã mẽdicat chriſtus.
Verecũdare cũ mẽdicanti non dat. Hec. n.
eſt v̇ecũdia: hoc ſupplicii ⁊ tormẽtũ. Men
dicare. n. cũ ei⁹ bonitatis ẽ ſignũ: ⁊ iõ i eo nos
ornari oportet. Ideʒ ſup Mat. ome. lxix.
Melius ẽ mẽdicare q̃ʒ rape. hoc quidẽ. ſ.
mendicare in nullo offendit deũ. illud autem
offendit deũ ⁊ hoĩes. His etiã manifeſte
concordat Bernã in ome. ſup illud lu. Cum
eẽt ieſus annoꝝ. xij. q̇rẽs vbi xp̃s fuit i triduo
dicit ſic. Per illud triduũ vbi eras bone ie-
ſu: q̇s tibi cibũ miſtrauit aut potũ: quis ocura
uit calciamenta: quis membra puerilia fouit
vnguẽtis: vbi ergo eras dñe. Ait vt te per oĩa
cõformares nře paupertati: ⁊ oẽs in te huma-
nas miſerias ſuſcipes: quaſi vnus ex tur ba
pauperũ ſtipem p oſtia mẽdicabas: q̇s dabit
me buccellarum illaꝝ mẽdicataꝝ pcipẽ fie
ri. ⁊ ſaliẽ diuini illius edulij reliquijs ſagina
ri. Itẽ glo. ſup illud. ij. Choꝝ. viij. qui cũ
eẽt diues ⁊c̃. Nemo ſe contẽnat. paup in cel
la: diues in conſciẽtia. ſecurior dormit in ter-
ra q̃ʒ diues in purpura. Non ergo expaue-
ſcas cum tua mẽdicitate ad illum accedẽ qui
indutus eſt noſtra paupertate. vbi ſe paupauit:
nos ditauit. Amen.

Magiſter vilhelm⁹.

q Verit vtrũ paupes validi ⁊ marie
regulares ad opa manualia vlr ſint
aſtricti. Et q: ſic oñdit primo ex vin
culo legis nature: Geñ. ij. Poſuit de⁹ hoĩeʒ
in padiſo vt oparet. Itẽ eiuſdẽ. iij. In ſudore
vult⁹ tui veſceris pane tuo. ergo pceptũ d' la
borãdo reſpicit hoĩeʒ ſm naturã inſtitutã ⁊
ſm naturã lapſam. ergo ſm eãdẽ q̃ſi [illegible]
reſpicit hoĩeʒ q̇ põt p ſeipſũ ⁊ nõ põt ſupp
tare. talis aũt ẽ paup validus. ergo tal' tenet
ad manuale laborandũ. Itẽ zach. xiij. Nõ
agricola ego ſum: q: adã exẽplũ meũ. Glo. vt

cōmedā panē meū in ſudore vult⁹. cū ille ſe cōſideret natū ad hoc vt in ſudore vult⁹ com mederet panē: ſꝫ hoc maxīe ꝯuenit ei ꝗ indi get pane: ⁊ poteſt laborare: ⁊ talis eſt valid⁹ paup: ergo ⁊c. Itē ad ea ſine quibus non poteſt natura ſubſiſtē ſumus naturaliter obli gati. ſed ſine labore corporali ſiue manuali nō poteſt genus humanū in eē conſeruari. ergo ad hoc neceſſario aliqui obligant. ſed nō ni ſi illi qui ſunt idonei: ſed tales ſunt pauperes validi. q: indigent ⁊ poſſunt: ergo tales ꝑci pue obligant. Itē ſicut os datuꝫ eſt homi ni ad manducandū: ita ⁊ man⁹ ad operandū ſꝫ qui neglexerit cōmedē cū indiget ſi poſſit fa cit contra dictamē iuris naturalis. ergo pari ratione qui neglexerit opari manualiter: ſi in diget ⁊ valet: ſꝫ talis eſt paup validus: ǧ ⁊c.

Item hocipſum oñdit ratione religionis chriſtiane. primo p apl̄icū ꝑceptum. eph.iiij. Qui furabat iam nō furet: magis aūt labo ret opādo manibus ſuis ⁊c. Si dicas hoc eē conſiliū. ꝫ.i. Theſſa.iiij. Operē in manibus vr̄is ſicut ꝑcepimus vobis: vt honeſte am buletis ad eos qui foris ſunt: ⁊ nullius aliqd deſideretis. Glo. Ne dum rogetꝫ vl̄ tollatꝫ. Sed hoc maxime reſpicit paupes. ergo ⁊c.

Itē hocipſum videt per apl̄icū exēplum ij. Theſ. iij. Ipſi ſcitis quēadmodum opteat imitari nos. q: non inquieti fuim⁹ inter vos neqꝫ gratis panē. n. manducauꝫ in labore ⁊ī fatigatiōe ⁊c. Glo. Apl̄s forma erat his qui tenues erant in ſubſtantia in plebe: vt diſcerēt libertatē ſuam non amittē. Qui enim ad alie nam mēſam frequēter conuenit ocio dedit⁹: adulet neceſſe eſt paſcenti ſe. Cū religio no ſtra ad libertatē hominē vocet. ergo hoc eſt contra religionē nr̄am. Itē hocipſū vide tur p apl̄icū edictū. ij. Theſ. iij. Cū eſſemus apud vos denūciabam⁹ vobis: qm̄ ſi quis nō vult operari non manducet. Sꝫ conſtat ꝙ non loquit niſi de his q indiget ⁊ valet. ergo ⁊c. Si dicas ꝙ non intelligit de labore corpora li. cōtra hoc qꝺ ibidē dicit glo. Dicūt qdam de opib⁹ ſpūalib⁹ hoc apl̄m ꝑcepiſſe: ſꝫ ſuper fluc conant: ⁊ ſibi ⁊ ceteris caliginē obduce re: vt qꝺ intelligit charitas mouet: non ſolū facē nolit: ſed nec intelligē. Sed forte dices ꝙ verba apl̄i intelligantur dici ad curioſos: va gos ⁊ ocioſos: non ad chriſti ſeruos ſpiritua libus occupatos. ꝫ. ſuper illud. qui non labo rat. glo vult apl̄s ſeruos dei corporaliter ope rari vt habeant vñ viuant. vt non compellā tur egeſtate neceſſaria petē. ſed ſerui dicun tur viri boni ⁊ iuſti. ⁊ talibus precipit opera ri vt nō compellant mēdicare. ergo paupes validi. Hocipſum oſtendit rōne ꝓfeſſiōis monaſtice. Primo p beatū Aug. q per totuꝫ librū de opere mona. intēdit tanqꝫ finali con cluſione oſtendē ꝙ monachi aſtricti ſunt ad opa manualia. Item glo. ſup illud Lu.xij. vendite q poſſidetis: ⁊ date elemoſynaꝫ ⁊c. vt oīb⁹ ſpretꝫ pro deo: poſtea labore manuū operemini vñ viuatis vel elemoſynā faciatꝫ. ſed omnes regulares ex voto tenet ad con ſiliū paupertatis. ergo ſc̄dm glo. labor manu alis dꝫ ſequi abrenunciationē. ergo oēs tenen tur ad corporaleꝫ operationē. Itē Hiero. ad ruſticū: ⁊ habet de conſe. di. vl. Sēp ali quid boni facit: vt te diabolus inueniat occu patum. Si apl̄i hñtes poteſtatem de euange lio viuē laborabāt manibus ſuis ne quenqꝫ aggrauarēt. cur in vſus tuos ſucceſſuras res non ꝑpares. vel fiſcellam texe iunco: vel ca niſtrum lentis plecte viminib⁹. Et poſt. Scri bantur libri: vt ⁊ manus operentur cibos: ⁊ anima ſaturet lectione. Itē btūs Bñdi ctus in regula ſua. Tunc veri monachi ſunt ſi de ope manuū ſuarum viuant: ſicut patres noſtri apl̄i. Ergo ſi hoc facit nos imitatores aplorum: ⁊ omnes religioſi debent eſſe tales ergo ⁊ opari manualiter. cū opera ſupererro gationis non diminuant ſed implē debeant opera preceptorum. Itē btūs Franciſcus in regula ſua: Fratres meos quib⁹ dedit do minus gratiam laborandi ⁊c. Et ꝙ de labore corporali intelligat: patet per hoc qꝺ ſequi tur. De mercede vero laboris.

Sanctus Bonauentura.

Contra φ non omnes validi pauperes ad opa manualia ſint aſtricti videt̃ primo ratiõe cõtẽplatõis lu. x. Martha ſollicita es ⁊c̃. [illegible] cõtẽplatiõis ſʒ Martha corporali occupatiõi. ſʒ nõ meli⁹ ageret ſi omitteret [illegible] ad qđ tenebat̃. ergo intẽdẽs cõtẽplatõi abſoluit̃ ab ope corporali. Itẽ ſup illud Gen̄. xxiiij. cõfirmat⁹ eſt ager: glo. cõtẽplatiua vita a ſecularib⁹ actiõib⁹ fundit⁹ diuidit: ſʒ non ab actiõib⁹ ſpũalib⁹: ergo a corporalib⁹. Nec diuidit ꝯ legẽ dei. ergo cõtẽplãtes nõ ſunt aſtricti ad hoc. Itẽ labor manualis nõ ẽ actus reſpiciẽs vl' vniuerſaliter oĩa mẽbra xp̃i. alioquin nullus ſine eo poſſet ſaluari. Reſpicit ergo officiũ alicui⁹ mẽbri. ſʒ mẽbrũ hñs officiũ digni⁹ non tenet̃ ad actũ mẽbri indignioris. ergo ſi digniora ſũt mẽbra q̇ hñt gratiam cõtẽplãdi nõ aſtringunt̃ ad officiũ vl' exercitiũ actõis: maxĩe cũ neceſſitas nõ cõpellit defect⁹ inferioris mẽbri. Itẽ φ nõ oẽs aſtringant̃ oñdit̃ rõne ꝑdicatõis. Lu. x. Miſit eos binos ⁊c̃. Glo. amb. Tãta dʒ eẽ ꝑdicatori fiducia vt ſibi neceſſaria nõ deſectura certiſſime ſciat. ne dũ ſibi ꝓuidet terrena min⁹ alijs ꝓuideat eterna. ergo ſtudiũ ꝑdicatiõis ⁊ doctrine nõ intermitti ꝑꝑ op⁹ corpale: cũ hõ nõ ꝑfecte ſuffi[illegible]it ad vtrunqʒ. Itẽ ſup illõ Lu. x. Dign⁹ eſt opari⁹ mercede ſua. Glo. Due mercedes ꝑdicatori debent̃. Una in via q̃ in labore ſuſtẽtat. Altera in patria q̇ in reſurrectiõe remunerat. Sʒ qđ debet̃ alicui nõ tenetur illõ labore corpali acq̇rere: ergo ꝑdicator nõ tenet̃ ꝑꝑ ꝑdicatõeʒ corpis mãualit̃ opari.

Itẽ aug⁹ de ope mona. Si euãgeliſte ſũt. [illegible] ſibi validi [illegible] ſine ope corpali. ergo ⁊c̃. Itẽ φ nõ oẽs aſtringant̃ oñdit̃ rõe ſpũalis occupatõis. i. Choꝝ. ix. Neſcitiſ φ q̇ in ſacrario opant̃ q̇ de ſacrario ſunt edũt: ⁊ q̇ altario ſuiũt: cũ altario pticipant. Glo. Mãlio rõ dictat vt qs viuat inde vbi laborat. Si ergo fidelis q̇ intẽt⁹ eſt ſpũalib⁹ occupationibus dign⁹ eſt ſuſtẽtari: nec tal' ẽ ocioſus. ergo nec rõe ocij vitãdi: nec etiã vict⁹ acq̇rẽdi tenet̃ manualiter opari. Itẽ Anſ. de ſimili. Tres q̇ppe ſunt ordines hoim. orãtes: agricole: defenſores [illegible] alijs orẽt: ⁊ lacte ꝑdicatõis ibuãt. Agricole vt de ſuo labore ⁊ ipi ⁊ alij viuãt. Milites vt orãtes defendãt. Sʒ milites digni ſũt ſuſtẽtari qũ ſuũ officiũ exercẽt abſqʒ labore corpali. ergo pari rõe ⁊ monachi digni ſunt.

Itẽ ſi ſpũal' occupatio nõ excuſat a labore corpali. ergo mlto min⁹ nec ſciatis. ergo oẽs validi paupes q̇ ſtudẽt in q̇libʒ ſcia ſũt i malo ſtatu. q: nõ viuũt de labore manuũ ſuarũ. ſʒ h̃ ẽ valde abſurdũ. ergo ⁊ primũ. Itẽ xp̃s legẽ ꝑfectiſſime ipleuit φ decebat eũ implere oẽm iuſticiã. ſʒ xp̃s paup̃rim⁹ fuit ⁊ validus. ergo ſi tales vl'ter operari tenent̃: xp̃s nõ ꝑfecte legẽ ipleuit: nec dedit exẽplũ ꝑfectũ: ſʒ h̃ incõueniẽs. ergo ⁊ primũ. Item btũs Bñdict⁹ qñ erat in ſpelũca erat paup ⁊ validus: ⁊ tñ nõ viuebat de labore manuũ ſuaꝝ: ſʒ edebat qđ ſibi Roman⁹ apportabat vt dr̃. ij. dialo. ergo vl' erat in malo ſtatu: qđ abſurdũ eſt: vl' nõ tenebat̃ ad opandũ. Itẽ aut paupes validi pñt viuere de elemoſynis abſqʒ manuali ope. aut nõ. Si ſic. habeo ꝓpoſitũ φ nõ tenent̃. Si nõ pñt. ergo cũ oĩa bona eccliaꝝ ⁊ monaſterioꝝ nõ ſũt niſi elemoſyne pauperũ: vt ſcti dicũt: ⁊ manifeſtũ ẽ. ergo oẽs quotquot validi ⁊ clerici ⁊ monachi q̇ viuũt de hmõi bonis ſine labore manuali ſũt in ſtatu ꝑdiciõis. Si ergo h̃ ẽ abſurdiſſimũ: pʒ φ ⁊ illud ex quo ſeq̇t̃. Si dicas φ groſſis ⁊ magnis elemoſynis ſʒ: ſed ñ paruis nõ lʒ. hoc nõ ſolũ abſurdũ ẽ. verũetiã adeo ridiculoſũ vt manifeſte q̇ ſic dicit colet culicẽ ⁊ glutiat camelum. Reſtat ergo φ ad hmõi opera manualia nõ omnes validi pauperes ſunt aſtricti.

Reſponſio.

[illegible] circa fidẽ [illegible] dicita φ due q̇ declinant [illegible]

nec.ſicut hereſis ſabellina ꝛ arriana.media vero vera ꝛ catholica.Sic in queſtione propoſita duplex eſt via declinans ad extrema. ꝛ ideo erronea ꝛ reprobāda.media vero recta ꝛ acceptanda. Unus eſt modus dicēdi ꝙ nulli paupes voluntarij quantūcūqz validi ad opa manualia ſunt aſtricti:ſed ſolū ad ſpiritualia. Et hi fundauerunt ſe ſuper illud Mat.vi. Reſpice volatilia celi. Hic autem modus dicendi eſt erroneus:q: eſt corruptiuus eccleſie depiauatiuus ſcripture. Corrūpit eccleſiā dū ſimulādo falſaz iuſticiā fouet pigriciā:dū ſimulat ſe velle euangeliū pficere vult ociū carnis nutrire. De ꝗbus Aug.i li.de ope monachoꝝ. Quis ferat homines ꝯtumaces ſaluberrimis monitis apoſtoli reſiſtentes:nō ſicut infirmiores tolerari.ſed ſicut ſanctiores etiā predicari.vt monaſteria doctrina ſaniore fundata:gemina illecebra corrumpant:ꝛ diſſoluta licentia vacatōis:ꝛ falſo noie ſanctitatis. Depꝛauat etiā ſcripturā: q: minus ampliat verba euāgelica:ꝛ nimis arctat verba apoſtolica. Uult enim ꝙ euangeliū inhibeat pfectis omne opus corporale:ꝛ vult ꝙ apoſtolus nō ſuadeat niſi opus ſpirituale:quoꝝ vtrūqz falſum eſt. Et ꝯ hāc falſitatē Aug.totū libꝝ de ope mona.ꝯdidit: oſtendēs ꝙ apoſtolus intelligit de ope corpali.ꝛ ꝙ euāgeliū nō vetat corpalia opa:ſʒ ſolū ꝙ cor nō ſolliciret̃ ꝓoccupatum circa tpalia. Uñ in principio li.de ope mona.ait. Prius oñdere debemus oñdere btm̄ apoſtolū opa corpalia ſuos dei opari voluiſſe.deinde oñdere euāgelica illa pcepta de ꝗbus nōnulli nō ſolū pigriciā ſʒ arrogātiā fouēt:apoſtolico pcepto ꝛ exēplo nō eſſe ꝯria. Uñ ꝯuincit Aug.poſitōem iſtā eſſe reprobandā. Scd̄s modus dicentiū eſt ꝙ oēs validi paupes ꝗ non hñt vñ viuāt ad opa manualia ſeu corpalia ſunt aſtricti. Et innitunt̃ v̄bis apoſtoli.ij.theſ.iij. Qui nō laborat nō manducet. Nec poſſunt excuſari vt dicūt p opa ſpūalia. Et h̄ quidez modus dicendi eſt erroneus ſicut ꝛ primus. Nā nimis declinādo ad alterā extremitatē: depꝛauat ſcripturā:ꝛ corrūpit eccleſiā. Scripturā depꝛauat:q: nimis ampliat v̄bū apoſtoli:dū dicit.ꝗ nō laborat nō manducet. Uolens illa v̄ba de labore manuali nō ſolum ad ocioſos:ſed quantūcunqz vtiliter in ſpūalib9 occupatos extēdi.ꝗ nō ſunt curati. Nimis etiā reſtringit v̄ba euāgelica dū illa v̄ba:dignus eſt operarius mercede ſua:ad eos ſolos extēdit ꝗ habēt aīaꝝ curā:cū potius fiat hō dignus mercede ex ope ꝙ̄ ex dignitate. Abſit oīno a fidelibus mentibus ꝙ cooperatores hñtiū curā nō ſint digni operarij:nec digni mercede ꝛ ſuſtētatiōe ſua.maxime qui fideliter collaborāt in v̄bo ꝛ doctrina. Eccleſiaz etiā corrūpit dū ſimulat diſtrictōem iuſticie ꝛ perſequit̃ ſpm̄ vite. Quid enim aliud ē h̄ ꝙ̄ qđ ſignificatū eſt p ꝓpoſitos pharaōis:d̄ quibus dr̄.Exo.i.ꝙ oderant filios iſrl̄:ꝛ ad amaritudinē pducebāt:affligētes ōpibus duris luti ꝛ lateris:atqz oī ſuitute. Et ne forte videar moueri ſpū ꝓprio:audi ꝗd dic̄ glo.ſuper illud Exo.v. Quare moyſes ꝛ aarō ſollicitatis populū ab opibus ſuis. Ite ad onera veſtra. Hodie ſi moyſes ꝛ aaron.i.ꝓphe ticus ꝛ ſacerdotalis ſmo aīaz ſollicitet ad ſuiciū dei:exire de ſeculo:renūciare oibus q̄ poſſidet:attēdere legi ꝛ verbo dei:continuo audies vnanimicos ꝛ amicos pharaōis dicentes. Uidete quō ſeducunt̃ hoīes:ꝛ peruertūtur adoleſcentes:ne laborent:ne militent:ne agant aliqd qđ ꝓſit:relictis oibus neceſſarijs inertias ſectātur ꝛ ociū. Quid eſt ſuire deo.laborare nolūt:ꝛ ocij occaſiones q̄runt. Hec erāt tūc v̄ba pharaōis.hec ꝛ nūc amici eius loquunt̃.nec ſolū v̄bis:ſʒ etiā v̄beribus pſequūt̃. Hucuſqz glo. Quī igit̃ vtraqz opinionū vel ſniaꝝ declinat ad extrema:ꝛ d̄clinādo depꝛauat ſcripturā ꝛ corrūpit eccleſiam:iō vtraqz reprobāda. Prima q: dat fomentū pigricie.ſcd̄a q: nitit̃ extinguere ſpm̄ vite ſub onere ſuitutis egyptiace. Prima q: fouet ociū carnale.ſcd̄a q: pſequit̃ ſpirituale. Propterea ſcd̄a longe puerſior eſt ꝙ̄ prima. licet vtraqz ſit mala. Jōqz vtraqz repulſa

tenenda eſt via media. q de paupibus validis aliq ſunt aſtricti. aliq vbo abſoluti. aliquibus indicit ſub pcepto: aliqb9 p ꝯſilio. aliqb9 nec iſto nec illo mõ. Ad cuius pleniorẽ euidẽtiã notãdũ eſt: q regnũ reipublice i eccleſia attẽdit. circa tria. ſ. q̃tuꝫ ad bonũ inferius qd eſt corpale: q̃ntũ ad bonũ exteri9: qd eſt ciuile: ⁊ q̃ntũ ad bonũ interius: qd eſt ſpiritale. ⁊ ſm hoc triplex genus opis ẽ neceſſariũ ad regnũ reipublice ⁊ eccleſie militãtis. ſcꝫ op9 artificiale: qd ⁊ manuale dr̃: q: man9 eſt organũ organoꝝ. op9 ciuile: ⁊ op9 ſpũale. Opus manuale ſiue corpale dico qd eſt neceſſariũ ad pparanda alimẽta veſtimenta: ⁊ habitacula: ⁊ diuerſoꝝ opificũ ⁊ artiũ inſtrumẽta. Op9 ciuile dico eſt ipoꝝ pſidũ gubernantiũ: militũ defendẽtiũ: ⁊ mercatoꝝ negociantiũ: ⁊ famuloꝝ ſubmiſtrantiũ. Op9 ſpũale dico qd ꝯſiſtit in diſſeminando diuina vba: modulãdo diuina cãtica: in diſpẽſando ſacramẽta: in cõicando bona ſibi diuinit9 data ſiue terrena ſiue ſpũalia. Nã diſtribuere ſua p xpo opus eſt ſpũale: nõ ciuile: nõ ciuitatis terrene. Sicut ergo q intenti ſunt opibus ciuilibus reipublice ad opa manualia p apoſtolicũ pceptũ nõ intelligunt aſtringi. ſic nec hi qui intẽti ſunt ſpũalibus maxie ſi redũdet in alioꝝ ſalutẽ: cõmodũ: ⁊ pfectum. Et iõ occupatos in q̃tuor generibus opũ ſpũaliũ pdictoꝝ excipit Aug. a tẽtõe apoſtolici pcepti in li. de ope mona. cũ dicit. Si euãgeliſte ſũt: ſi miſtri altaris. ſi diſpẽſatores ſacramentoꝝ: plane hãc ſibi vẽdicant ptãtem. ſi aliqd habebãt in ſeculo quo facile ſine opificio ſuſtentarẽt hãc vitã: qd ꝯuerſi ad deũ indigẽtibus diſptiti ſunt. Euangeliſte aũt diſſeminãt diuina vba. Miſtri altaris decãtãt diuinas laudes ⁊ diuina cãtica. Diſpẽſatores ſacroꝝ diſpenſant diuina ſcrã: ⁊ maxime eucariſtie vel penitẽtie. Qui diuiſerunt ſuas poſſeſſiones: diſtribuerũt bona ſua. Si ergo digni ſũt ſuſtentari p vnica diſtributiõe ſpũaliũ: etiãſi nihil corpaliter operent. ⁊ ſi ille qui docet filium alicuius grãmaticam meret ab eo ſuſtẽtari: quare nõ ille qui docet viã regni celeſtis qui impetrat grãm orãdo. qui etiã exemplis bone vite excitat ⁊ dirigit ad eternã ſaluteꝫ. Cũ ergo reſpublica vniuerſalis eccleſie ſeu eccleſiaſtice hierarchie indigeat ad ſui cõſeruatõem triplici ope ſupra dicto. nec deus: nec angelus: nec paſtor eccleſie vel rector: ſiẽ apoſtolus aſtrigit ad hmõi opa: niſi ſm q exigit ſalus: neceſſitas: ⁊ vtilitas ipſius eccleſiaſtice hierarchie: cuius ſerui xpi ſunt mẽbra. Qm̃ ergo inter mẽbra xpi ſunt q̃dã maxime idonea ad opatões corpales: ⁊ mie ad ſpũales. q̃dã ecõtrario mõ. hinc eſt q illis paupibus validis q ad opa corpalia maxie ſunt idonei ⁊ minime ad ſpũalia: q ꝯueniẽter aliter neſciũt vitare ociũ: ⁊ opus facere victu dignũ: tales ad opa manualia aſtrĩgunt: ⁊ eis ẽ manuale in pcepto. His aũt q ſimul ſpũalibus ſufficienter pñt intẽdere: ⁊ labore manuũ victũ acqrere: vel in toto vel in magna pte: ql fuit apl's paulus: ẽ op9 manuale i ꝯſilio. His aũt q maxie ſũt idonei ad ſpũalia opa pdicta vel etiã ad ciuilia: ⁊ mĩme ad hec manualia: hmõi opa lucratiua ⁊ artificialia nõ ſunt i pcepto nec etiã in ꝯſilio. q: ſtultũ eſſet q p re modice vtilitatis cõe bonũ magnũ incurreret detrimentũ. nec ſꝫ ordinauit deus nec ei9 apl's: ſicut in ſequẽtib9 euidẽter oñdit. Q3 aũt de hmõi opib9 ⁊ hoib9 diuerſificari debeat iudiciũ ſm diuerſitatẽ donoꝝ: officioꝝ ⁊ grãꝝ ſibi diuinit9 collataꝝ: oſtẽdit glo. ſup illud Deut. xxviij. Bñdictus fructus vẽtris tui: ⁊ fructus terre tue: ⁊ fructus iumentoꝝ tuoꝝ: ita dicens. Diuerſos ordies notat ſubditoꝝ. Alij enim doctoribus corpalia pbent adiumenta. alij laborare pñt qd ſibi fuerit pceptũ. alij ſimplicitate ꝯtenti p inocẽtiaꝫ vite ſtudẽt deo placere: vnuſqſqꝫ pꝑiũ donum habet ex deo. Cõcedendum eſt igitur q nõ oẽs validi pauperes etiã nõ curati ad huiuſmõi opa manualia ſunt aſtricti. ⁊ ꝯcedẽde ſunt auctoritates ⁊ rõnes: hoc pbantes: hoc oñdentes. Ad illud aũt qd primo obijcit in ꝯrium de obligatione legis nature dicẽdũ

ꝙ natura ad hoc nō aſtringit niſi rōne pıculi vitandi. Nā ſi ex lege nature hec maneret obligatio: cuncti eſſent vniuerſaliter ⁊ eq̄ialiter obligati. qȯ abſurdiſſimū eſt. ideo ſi aliquis a natura aſtringit: h̄ nō eſt niſi ꝓpter vitandū pıculū. ⁊ h̄ pōt eſſe triplex. Aut q: nō pōt ſine labore viuere: aut q: nō pōt honeſte viuere: aut q: nō pōt fructuoſe viuere. In p̄mo pıclitat̄ entitas. in ſcd̄o honeſtas. i tertio vtilitas. Eſt aūt naturaliter inſertus homini amor ſui eſſe ɔtinui. amor honeſti: ⁊ amor cōmodi. ⁊ ꝑ hoc lege nature aſtringit̄ hō ad vitandū h̄ triplex pıculū. Si ergo aſtringit̄ neceſſario ad manualiter opandū paup̄ valid⁹ ſi in tali articulo ɔſtitu⁹ ē ꝙ nō pōt aliter viuere. vel nō pōt honeſte ſiue iuſte. vel nō pōt aliter viuere fructuoſe. Si aūt pōt aliter hoc pıculū vitare eq̄ vel magis vtilr: aſtringi ad h̄ nō h̄ʒ ex lege nature. Qȯ ḡ obijcit̄ ꝙ hō ex prima ſua ɔditiōe ordinat⁹ ē ad iſtā opatōem. Dicendū ꝙ null⁹ hō dʒ eſſe ſine labor̄ in hac vita ne forte de eo dicat̄ qȯ de reprobis dicit̄ in p̄s. In labore hoim nō ſunt ⁊c̄. ſʒ ex h̄ nō ſeq̄t̄ ꝙ oporteat occupari circa laborem manuuʒ: ⁊ maxime lucratiuū. Et per h̄ pʒ riſio ad ſeq̄ns de exēplo ade. q: ɔſtans ē ꝙ nō oēs obligant̄ ad op⁹ agriculture. Ad illud qȯ dicit̄. i ſudore vultus tui ⁊c̄. tūc n̄ dictū ē in p̄ceptū iur̄ıs: ſʒ in penā culpe ꝑpetrate. ſic pʒ ꝑ textū ſeq̄ntē. Ad illud qȯ obijcit: ꝙ ſine hmōi ope nō pt gen⁹ humanū ſuſtētari. Dicēdū ꝙ duplex ē mādatū. Vnū indiuidui. aliud qȯ reſpicit conſeruationem ſpeciei ſicut eſt mandatuʒ de manducando: ⁊ mandatum de generando. Illud ergo qȯ reſpicit ɔſuatōeʒ ſpēi nō obligat niſi i cōi. q: vno iplēte ali⁹ abſoluit̄. ſic̄ de generatōne. ⁊ q: op⁹ manuale ē hmōi niſi i eo q̄ ɔſtitut⁹ ē i ſtatu pıculi: iō nō h̄ʒ niſi tal'r aſtrīgi. Ad illȯ qȯ obijcit̄ ꝙ ſicut os ē ad māducāduʒ: ita ⁊ man⁹ ⁊c̄. dicēduʒ ꝙ n̄ ē ſīle. q: ſi hō poſſʒ viuere ſine ɔmeſtiōe ſic̄ pt viuere ſine manuali ope: n̄ teneret̄ māducare. Preterea vnus hō pt opari ꝑ alios: ſʒ nō māducare ꝑ alio. iō nō opʒ ſic oēs aſtrīgi vniuerſalr̄ ad manualē opatōem ſic̄ ad māducatōem. Ad illud qȯ obijcit̄ de p̄cepto: exēplo aut dicto ⁊ verbo aplico. Notāduʒ ꝙ circa aplicū p̄ceptuʒ ɔſiderādū ē pſona cui p̄cipit̄: cā ꝑ q̄ precipit̄: ⁊ forma ſub q̄ p̄cipit̄. Si ɔſiderēt̄ pſona nō oībus p̄cipit generaliter ſʒ determinate q̄buſdā. Vn̄ dicit ꝑ ad theſſa. iij. Audiuim⁹ q̄ſdā inter vos ambulantes ingete: nihil opantes ſed curioſe agētes. His autē q̄ hmōi ſunt denunciam⁹ vt cū ſilētio opantes ſuū panē mā ducēt. Precipit ergo inq̄etis curioſis ⁊ ocioſis. Si āt ɔſideret̄ cā nō eſt dubiū q̄n ſit ad remotōem hoꝝ triū vicioꝝ. Quia. n. labor corpalis valet ad corp⁹ domandū: ad ocium tollēdū: ad victū honeſte q̄rēdū: idē aplus iponebat eis laborē q̄ſi in vicioꝝ iſtoꝝ medicamentū. Nā inquieti labore domāt̄: ocioſi labore excitāt̄: curioſi ⁊ fedā cura victum q̄rentes: vt dicit glo. indigēt labore victū promerente. Iō aplus quaſi ꝑ ſe loquit̄ ⁊ proprie ⁊ ſufficiētiſſime in p̄dicto mādato ſi attēdat̄ cauſa. Si vero attēdat̄ forma ſub qua p̄cipit ɔſtans eſt ꝙ dʒ ɔuenire cum cā. Apoſtolicū enim h̄ p̄ceptuʒ ē. ⁊ ad tria p̄dicta illē aſtringit̄: qui nō pt hr̄e illa tria ꝑ aliā viā licitam ⁊ ɔuenientē. qui v̄o pt nō aſtringit̄ determinate ad hāc viā. q̄ʒtuʒ eſt de ipſius p̄cepti efficia qȯ dedit aplus ad ornādū ⁊ edificandam eccleſiā. nō ad deſtruendā illā: ſcḋm ptātē quā ad edificatōem dicit ſibi diuinitus datā. Dicendū ergo ad apoſtolicū p̄ceptū: exemplū: edictū ⁊ iudiciū illos obligat potiſſime q̄ ſūt inquieti: ocioſi: ⁊ curioſi vt ab his redeāt: vel eos qui nō pn̄t aliter ɔuenieter q̄ʒ ꝑ laboreʒ corpalem vitare vicia ſupradicta: ſicut manifeſte oñſuʒ eſt. Ad illud qȯ obijcit̄ de glo. ꝙ vult aplus ſuos dei corpaliter opari: dicendū ꝙ ſi illud eſſet velle p̄cepti: intelligendum eſt indefinite de ſeruis dei. i. de his qui ſunt ad ſuitium diuinum ɔuerſi. qui ꝑ maiora ⁊ vtiliora opa nō ſunt a manuali ope excuſati. ſicut exemplificat Aug. de his qui vitam in ſeculo de labore corporali tranſigebant. ⁊ ſic illud

indefinite vȝ intelligi ⁊ nō vlr. Qȝ absurdum eſſet dicere ꝙ oēs ſervi dei ad hoc ſint aſtricti. Patet etiam hoc: qȝ Aug. a quo vba illius glo. accepta ſunt ſed mutata: excipit quattuor genera hoīm quos dicit nō teneri vt labore ꝓprio victū querā. ſicut oſtēſum eſt. ſ. Vñ ſuper ꝑdictā glo. innitendū nō eſt. tū qȝ mutat vba auguſtini. dicit enim ī originali. Primū debemus oſtēdere apoſtolū corpalia opa ſeruos dei opari voluiſſe vt victū ⁊ veſtitum a nullo īdigerēt: nec aliquā mētōem fecit ꝺ petitōe. qȝ illi ꝯ quos agebat nō viuebāt de petitis: ſȝ oblatis ſic̄ in. ij. li. retractationū dicit. Faciēda eſt ergo vis in hoc ꝙ dicit voluiſſe: qꝺ nō ſꝑ ꝑceptū ē. ⁊ in hoc ꝙ dic̄ ſuos dei: qꝺ indefinite dictū ē. ⁊ in hoc qꝺ dicit ne cōpellantur: qꝺ nō ptinet ad paupes volūtarios. ſed potius ad inuitos. Ad illud qꝺ obijcit de monachis. dicendū ꝙ monachi regulares: aliq hñt in ꝓfeſſiōe ⁊ voto laborē manualē. aliqui ꝟo minime. Nō ꝟo huius eſt diuerſitas ꝓfeſſionū ex pte tpm. pſonaꝝ: ⁊ intentionū. Ex pte tpm: qȝ circa tpa ꝑmitiue eccleſie q̄ttuor erāt genera monachoꝝ. ſic̄ diſtinguit btūs bñdictus in ꝑncipio regule. ſ. Cenobite. Anachorete. Sarabite ⁊ Gyrouagi. Primi erant boni. Scōi optimi: tertij ⁊ quarti peſſimi. Tertij enim ⁊ q̄rti nō ducebantur iugo aliquo. ſed ſm ꝓprias ꝯcupīas ambulabāt. Sarabite intēdentes carni. Gyrouagi mutabiles ⁊ vagabūdi: ⁊ ad oīa mala parati. Scōi. ſ. anachorete regula nō indigebant. qȝ tanq̄ȝ pfectiſſimi regulabant a grā. Primis debuit regula dari vt diſtinguerent a Gyrouagis ⁊ ſarabitis: ꝯueniēs fuit ne ꝯpellerēt exterius exire: ad laborē corpalē eos aſtrigi. Vñ Aug. in lib. de ope mona. Calidiſſimus hoſtis tā multos hypocritas ſub habitu monachoꝝ vſq̄ȝq̄ȝ diſpſit: circūeūtes ꝓuincias nuſq̄ȝ miſſos: nuſq̄ȝ fixos: nuſq̄ȝ ſtātes: nuſq̄ȝ ſedētes. Et poſt. Nōne caleſcit cor vr̄m īfra vos: ⁊ in meditatōe vr̄a exardeſcit ignis: vt iſtoꝝ mala opa bonis opibus pſeq̄mi. vt eis amputetis occaſionē turpiū nundinaꝝ: qbus eſtimatio vr̄a ledit ⁊ infirmis offendiculum ponit. Diſcernimini ergo ⁊ ꝯpatimini: ⁊ oſtēdite hoibus nō vos in ocio facile victū q̄rere: ſed p anguſtā ⁊ arctā viā huius propoſiti regnū dei q̄rere. Eadē vobis rō eſt que fuit aplo: vt amputetis occaſiones his qui q̄runt occaſiōem: vt qui illoꝝ putoribus ꝑſocant: i vr̄o bono odore reficiant. Huuſqȝ Augu.

Ex pte etiā pſonaꝝ vouentiū. qȝ monachi tūc ꝑ tpis ꝓxima pte erāt laici ⁊ plebei. ⁊ ideo competebat eis circa conſueta opa occupari. Vñ Aug. inſti. de ope mona. Illi q preter iſtā ſocietatē ſanctā vitā labore corpis tranſigebāt. ex quoꝝ numero plures ad monaſteria veniūt: ſi nolūt opari: nō māducēt. Neqȝ enim in chriſtiana militia ad paupertatem diuiteo humilianf vt paupes ad ſupbiā extollantur. Nulloqȝ mō decet vt in ea vita vbi ſenatorēs fiunt laborioſi: ibi fiant opifices ocioſi. ⁊ quo veniūt relictis delicijs qui fuerūt prediorꝝ dñi. ibi fiant ruſtici delicati. Ex parte intentionū. qȝ monaſteria primitiua inſtituta erāt ad vitā ſolitariā agēdā: vt vnuſq̄ſqȝ haberet curā ſui: ⁊ apud ſe habitaret. ⁊ iō monachus dictus eſt: ⁊ qȝ paucißimoꝝ ē ſꝑ diuinis intēdere. ideo ne ocioſi eēnt ꝯgruebat eoꝝ ꝓfeſſioni exerceri circa opus manuale. Vñ hieronymus ad ruſticū. Egyptioꝝ monaſteria hūc morē tenēt: vt nullū abſqȝ labore ſuſcipiāt. nō tā ꝓpter victus neceſſaria: q̄ȝ ꝓpter aīe ſue ſalutē. ne vagenf pnicioſis cogitatōibus: ⁊ ad inſtar fornicātis hieruſalē oī tranſeunti diuariēt pedes ſuos. Cōpetebat ergo monaſterijs primi tpis pſonaꝝ ⁊ ꝓfeſſiōis. Sed poſt inſtātibus tpibus modicis q̄ñ illi Gyrouagi erant ꝯſumpti: ⁊ eccleſia opulēta fuit tā in clericis q̄ȝ in mōachis: magis erat opus dandū circa ſpūale exercitiū. ⁊ hinc eſt ꝙ monachi laborē manualē ſiue corpalē hñ ⁊ recte in ſpūalē exercitationē ⁊ pſalmodiaȝ ꝯmutauerūt. Et qȝ eccleſie iam ditate magis indigebāt ſpūalibus oparijs q̄ȝ vinitoribus ⁊ agricolis. hinc eſt ꝙ ſpūſſanctus religiōes paupculas ſuſcitauit. q̄ꝝ ſollicitudo ⁊ cura to

ta eſſet ad ſignandos ſuos dei in frontibus
coꝝ ſigno dei viui: vocando ad pniam ⁊ ad
grām ſpūſſancti. Un̄ vtrcqꝫ a ſua primaria
inſtitutōe habēt officiū predicandi. ⁊ ideo cū
tales circa opera ſpūalia ſint intēti ꝑpter q̄
alij ab alijs merent ſuſtentari. nec ſunt ocioſi
nec curioſi ſic viuēdo: nec in periculo: cum
dn̄s eos pauerit vſqꝫ mō. nec hn̄t hoc ex vo
to. iō nec ipſi nec oēs paupes volūtarij licet
ſint validi: ſunt ad opus corꝑale aſtricti. quia
nec rōne pic̄uli: nec rōne precepti apoſtolici:
nec rōne voti emiſſi. vt manifeſte liquet ex ꝑ
miſſis. Ad illud qđ obijcit̄ de li. de opere
monachoꝝ. dicendū q̄ btūs Aug. in lib. illo
nō ad hos loquit̄ ſed ad primos qui opera
corꝑalia quia habebāt ex ꝑfeſſione ſub [illegible]
[illegible] pdicabant. qꝛ nec ꝑpter ſpūa-
lia debebāt omittere corꝑalia. nec etiā econ-
uerſo. Un̄ Bern̄. ad tales loquēs in apolo-
gia ait. Iā vo de laboꝛe manuū quid gloria
mini: cū ⁊ martha laboꝛās increpata: ⁊ ma-
ria quieſcēs laudata ſit. paulus apłe dicat. la
boꝛ corꝑalis ad modicū vtilis eſt: pietas aūt
ad oīa. Optimus laboꝛ de quo ꝑpheta dice
bat. laboꝛaui in gemitu meo. Et de quo alibi
Memoꝛ fui dei ⁊ delectatus ſum ⁊ exercita
tus ſum. At ne corꝑale intelligas exercitium:
⁊ defecit ſpūs meus inquit. vnde vbi nō cor
pus ſed ſpūs fatigat̄: ſpūalis laboꝛ ꝑcul du-
bio intelligit̄. Quid ergo inqs. Siccine ſpi-
ritualia illa pſuadeo: vt etiā hec que ex regu
la habemus corꝑalia dānē? Nequaqꝫ. Illa
opoꝛtet agere: ⁊ iſta non omittere. Alioquin
cū aut iſta omitti neceſſe eſt: aut illa: iſta po-
tius omittēda ſunt qꝫ illa. Quanto enim ſpi
ritus melioꝛ corpoꝛe: tanto ſpiritualis qꝫ cor
poralis exercitatio fructuoſioꝛ. Tu vero cūꝫ
de hoꝝ obſeruatione clatus: alijs nō eadem
obſeruātibus derogas. nōne te magis regu-
le tranſgreſſoꝛē iudicas. Sunt ergo ad opꝰ
manuale aſtricti illi qui habent ex obligatōe
ꝑfeſſionis. niſi foꝛte opus manuale cōmutēt
in ſpūale. ita q̄ hoc etiā ſit de volūtate ⁊ licē
tia ſuperioꝛis. Ad illud quod obijcitur de

glo. Lu. xij. dicendū q̄ illud totum eſt conſi-
lium: ſicut textus ille ſuper quem glo. funda-
tur. Nec aliquis ad totū illud nec ad partēꝫ
ſe aſtringit̄: niſi quantū ex ꝑfeſſione pmit-
tit. Un̄ ſicut elemoſynas dare nō ē preceptū
qui oīa dedit. ſic nec illud intermediū: ſcꝫ ope
rari tenet rōnem obligatōis neceſſarie. ſꝫ ſo
lius ſuaſionis monitoꝛie: vel etiam cōſultiue.
Ad illud qđ obijcitur de hieronymo: be-
nedicto. iam manifeſta eſt reſponſio per pre
dicta. Ad illud qđ obijcit̄ de beato fran-
ciſco dicendū: q̄ in regula beati Franciſci q̄
dam dicuntur preceptoꝛie. quedā monitoꝛie.
quedam infoꝛmatiue: ſicut ipſa regula aper-
ta vocabula diſtinguit expꝛeſſe. Hoc autem
qđ dictū eſt de laboꝛe nō eſt dictū precepto-
rie: [illegible] hoc
non eſt in noſtra poteſtate: ſed dictū eſt infoꝛ-
matiue. Infoꝛmat enim quoꝝ ſit manualiter
operari ⁊ equaliter. qꝛ illoꝝ qui habēt grām
⁊ facultatē virtutis ⁊ induſtriā artis ⁊ oppoꝛ-
tunitatē loci ⁊ tempoꝛis. Qualiter: qꝛ fidelit̄
ad ꝑximū. deuote ad deum: ⁊ modeſte ad ſe
ipſos. Unde ſanctus intelligens ꝑ ſpūſcm̄
ſuam vocatōem in qua erant laici cum cleri
cis. nec mandatū dedit de manualiter opan
do. nec tn̄ oīno reticuit. vt laici ⁊ qui nō ſunt
ad ſpiritualia idonei: nec circa neceſſaria fra
trum intenti: nec adhuc ſunt ad contemplati-
onis indefeſſum ocium eleuati. panē nō co-
mederent ocioſi. Cum enim omnibus ſit ca
uenda ocioſitas tanqꝫ ſentina omniū vicioꝝ
potiſſime his cauenda eſt qui ſe perfectioni
euangelice aſtrinxerūt. Sic ergo patet q̄ nō
omnes validi pauperes etiam nō curati ad
opera manualia ſunt aſtricti.

¶ Finis tractatus ſancti Bona
uenture ordinis minoꝝ de pau-
paupertate chriſti contra magi-
ſtrum vilhelmū.

¶ Incipit tractatulus ſancti Bonauenture de quinqꝫ feſtiuitatibus pueri ieſu.

Cum ſecundum viroꝝ venerabiliū: quos in eccleſia dei diuina irradiatio amplius illuſtrauit: ⁊ celeſtis deuotio abundantius inflāmauit: ſententiā ⁊ doctrinā dulcis ieſu meditatio: verbi incarnati diuina ꝯtēplatio: deuotā aīam ſup mel ⁊ omnia vnguentoꝝ fragrātia odoramenta ſuauius dulcius inebriat: pfecti⁹ cōſolatur ⁊ ꝯfortat. hinc eſt ꝙ cū me a cogitationū incidentiū tumultu paululū ſubtraxiſſem: ⁊ intra memetipm cogitarē tacitus: qđ de diuina incarnatōe in hoc tpe in mente ptractarē: vnde aliquā ꝯſolatōem ſpūalem reciperem: in qua diuinā dulcedinē in hac lachrymaꝝ valle p ſpeculū degustarē. vt ea aliquantulū degustata: tpalem ⁊ phantaſticā cōſolationē perfectius faſtidirē, incidit menti mee ſecretius ꝙ aīa deuota benedictum dei patris verbū ⁊ filiū vnigenitū mediāte grā ſpūaliter poſſet ꝟtute altiſſimi concipere: parere: noīare: cū beatis magis querere ⁊ adorare. ⁊ demū deo patri ſm legem moyſi in templo feliciter preſentare, ⁊ ſic tanqꝫ vera chriſtiane religionis diſcipula quinqꝫ feſta q̄ de puero ieſu agit eccleſia mente deuota cuꝫ omni reuerentia valeat celebrare. Igit ſicut humiliter ꝯcepi: verbis hūilibus conſcripſi: concordantias auctoritatū breuitatis cauſa ꝑtermiſi. In quo tractatu breui ⁊ humili ſi vel modicū deuotōis meditando dulciſſimū ieſum qs legēdo ꝯcipiat: ipm tanqꝫ omniuꝫ bonoꝝ principiū fontē ⁊ auctoritatē laudet: glorificet ⁊ bndicat. ſi nihil vel min⁹ ſufficiēter ⁊ digne ſcribēti: vel forte ſibi minus deuote ⁊ hūiliter legēti imputet ⁊ aſcribat.

¶ Prima ſollēnitas de ꝯceptōe pueri ieſu.

Primo igitur purgato intellectu cōtritionis lauacro: ⁊ inflāmato ⁊ eleuato affectu dilectionis igniculo. caſtis meditationibus: deuotis cogitationibus pertractandū eſt: qualiter iſte benedictus dei filius chriſtus ieſus ſit a deuota mente ſpūaliter ꝯcipiendus. Cuꝫ anima deuota vel ſpe celeſtis premij: vel timore eterni ſupplicij: vl tedio in hac lachrymaꝝ valle diutius cōmorandi: mota ac ſtimulata nouis inſpirationibus viſitatur. ſanctis affectionibus inflāmatur. meditationibus celeſtibus anxiat: ⁊ tandem abiectis ⁊ deſpectis veteribus deſectibus ⁊ priſtinis deſiderijs: nouo viuendi propoſito a patre luminū: a quo omne donū optimū: ⁊ datū perfectū: ſpūaliter ſpū gratie fecundatur: quid aliud agitur qꝫ ꝙ ſupueniēte virtute altiſſimi ⁊ obumbratiōe celeſtis refrigerij: carnales ꝯcupiſcentias mitigat: mētales oculos ad videndū ꝯfortat ⁊ adiuuat: pater celeſtis diuino quodā ſemine animam grauidam facit ⁊ fecūdat. Poſt hunc conceptum ſacratiſſimū pallet in facie p verā humilitatē in ꝯuerſatione. faſtidiū cibi ⁊ potus ꝯcipit in mente plenario mūdialiū ꝯtemptu ⁊ abiectione. deſideria variantur in affectōe ex diuerſoꝝ bonoꝝ ꝓpoſita intentiōe. aliqñ etiam infirmari ⁊ egrotare incipit anima in proprie volūtatis abiectōe Jam enim incedit triſtis ⁊ turbulenta ꝓpter veterē delictorum ꝑpetratōem: p temporis omiſſione: p hoīum adhuc in mundo mūdialiter viuentium ſocietate ⁊ ꝯuerſatione. Jam paulatim graue ⁊ tedioſum incipit eſſe omne qđ foris eſt. foris cernitur qđ intus ꝑcipitur ⁊ audit. O felix conceptus quē talis ſequit mundi contemptus: ⁊ celeſtiū operationū appetit⁹. Jam qꝫuis adhuc modico guſtato ſpū deſipit caro cum gemitu. Jam anima cū maria montana aſcendere incipit. poſt taleqꝫ conceptum faſtidiuntur terrena. deſiderant celeſtia ⁊ eterna. Jam fugere incipit ſocietatem illoꝝ qui terrena ſapiunt. ⁊ appetit familiaritatē eoꝝ qui celeſtia concupiſcunt. Jam incipit aīa cū maria miniſtrare eliſabeth. h̄ eſt illis quos diuina gratia amplius p dilectōeꝫ inflāmat. Et hoc valde notabile multiſqꝫ neceſſariū eſt. quanto magis ſe a mūdo abſtra-

bunt:tanto familiarius ſe bonis amicabiles
⁊ familiares reddūt. vt tanto amplius ipſis
maloꝝ ꝯſortiū deſipat. quāto dulcius bono-
rum ⁊ ſpūaliū [illegible]
[illegible]
[illegible] viro adhe[illegible]
tate viſionis: vſu locutionis: exemplo cōuer
ſationis accendat in amore veritatis: pctōꝝ
tenebras fugiat: amore diuine lucis inarde-
ſcat. Vñ Iſido. Bonoꝝ ſocietatē require.
Accidit enim vt ſi fueris ſocius conuerſatio
nis: eris ⁊ ſocius v̄tutū. Hec cogitet fidelis
anima qꝫ caſta: qꝫ ſancta: qꝫ deuota fuerint
illaꝝ ſanctaꝝ colloquia. qꝫ diuina ſalutifera
ꝯſilia: qꝫ mirāde ſanctitatis mutue ſocietatis
opera. dum vnaqueqꝫ aliā verbo ⁊ exēplo
ꝓuocabat ad meliora. Sic tu o deuota aīa
facias. ſi te de ſpiritu ſancto ꝯcepiſſe noua ce
leſtis vite deſideria ſentias. fuge maloꝝ ꝯſor
tia. aſcēde cū maria. quere viroꝝ ſpūaliū cō
ſilia. imitari ſtude perfectoꝝ veſtigia. contē-
plare bonoꝝ verba opera pariter ⁊ exēpla
fuge ꝑuerſoꝝ venenoſa cōſilia: que ſemper
peruertere querūt: impedire appetunt: lace
rare nō deſiſtunt: noua ſctī ſpūs inſpirata de
ſideria. ⁊ ſepe ſub ſpecie bone ⁊ ꝑpietatis vi-
rus infundunt impie tepiditatis. dicentes.
Nimis magnū eſt qđ incipis. nimis arduū
qđ proponis. intolerabile qđ facis. vires ti-
bi non ſuppetunt. virtutes naturales deficiūt
caput confunditur. oculi deſtruūtur. infirmi
tates diuerſimode nutriunt: ptiſis: paralyſis
calculus ⁊ vertigo capitis. oculoꝝ caligo ſen
ſuum hebetudo. rationis obnubilatio: viriū
deſtructio. his omnibus ſubiacebis niſi ab
inceptis abſtineas. ⁊ cōmodo corporali am-
plius intendas. ſtatū tuū nō decent talia. per
hec diminuitur honor tuus ⁊ reuerentia. Vi
des ꝙ iā factus eſt magiſter diſcipline. ⁊ me
dicus corporis qui nec mores proprios com
ponere nouit: nec curare propriam infirmi-
tatem mentis. Heu heu quot ⁊ quantos ma
ledicta mūdialiū conſilia ſupplantauerunt. ⁊
conceptū in eis per ſpm̄ ſanctum dei filium
extinxerunt. Hec eſt illa potio miſera ⁊ mor
tifera: perſuaſiō diabolica: que in multis ſpi-
ritualem ꝯceptū impedit. in pleriſqꝫ ꝯceptū
iam ꝑ ꝓpoſitū formatū vel per votū interfi
cit ⁊ extinguit. Sed ſunt ⁊ alij qui videnṫ et
forte ſunt boni ⁊ religioſi: ſed tñ ſalua eorum
reuerentia nimis timidi: nō attendentes nō-
dum abbreuiatam manū domini vt ſaluare
nequeat. nec conſiderantes nondū diminutā
pietatem altiſſimi quin iuuare valeat. haben
tes zelum dei. ſed non ſcḋm ſcientiam. dum ex
compaſſione corporalis afflictionis. vel for-
te ex timore naturalis defectionis: dum alios
vident viriliter agere: qđ ipſi iam dudū bo-
num ⁊ ſanctū iudicabāt. ⁊ tñ non audebant
inchoare: retrahunt homines ab operibus
perfectionis. Diſſuadent ea que excedūt ſta
tum vite cōmunis. deſtruunt ſancta cōſilia di
uine inſpiratōis. quoꝝ conſilia ratione vite
quanto magis ſunt auctētica: tanto magis in
ueniuntur ꝑiculoſa. Alij dicunt ⁊ multū calli
de ex antiqui hoſtis adinuentōne obijciunt.
Si talia vel talia feceris ſanctus ⁊ bonus re
ligioſus ⁊ deuotus iudicaberis. Et cum in te
nondum ſit qđ eſſe ab alijs putaris: in cōſpe
ctu ſummi iudicis tua magna grauia ⁊ horrē
da peccata cognoſcentibus reus eris ⁊ a minus
meriti operis: ⁊ ſimulator ⁊ hypocrita re-
putaberis. Talia ⁊ ſimilia exercitia dicūt de
bent eſſe illorum q nihil mali fecerunt. q ſan
cte ⁊ innocenter vixerunt: qui omnia ꝓpter
deum dimiſerūt. q toto tempore vite ſue deo
perfecte adheſerunt. Sed ⁊ hos deo deuota
⁊ dilecta anima deuita: montem aſcende cū
maria. Paulus nō ſine peccatis vixerat: nō
diu deo ſeruierat qn̄ in tertium celum rapie
batur: ⁊ dñm facie ad faciem contemplaba-
tur. Maria magdalena tota ſuperba: tota
ambitioſa: tota mundanis vanitatibus inten
ta: carnis cupiditatibus dedita longe poſt ad
pedes ieſū inter apoſtolos ſanctos ſedit. Et
cum intentione deuota doctrinam perfectio-
nis audiuit. Prima omnium in modico tpe
videre deum meruit. aliiſqꝫ verba veritatis

conſtanter ꝓpoſuit. Nō eni eſt perſonaꝝ de
us acceptor: nō penſat nobilitaté generis. nō
diuturnitatem tꝑis: nō multitudinem operis.
ſed feruoré ampliorem ⁊ charitatem maioré
deuote mentis. Non enim pēſat q̄lis aliquā
do fuiſti: ſed qualis eſſe amodo cepiſti. Vñ
taliter conſulentiū conſilia eſſent multū repre
henſibilia ſi non excuſarent̄ ſimplicitate. licet
non approbanda. Tu ergo o anima diuino
ſemine grauida: fuge indocta conſilia: ſi non
habes oculos lynceos: noli abijcere huma-
nos. melius eſt partem habē q̄ȝ toto carere:
malum eſt perdē propter ꝑdidiſſe. ⁊ ſtultum
eſt nolle proficē propter defeciſſe. ſi nō potes
ſaluari ꝑ inocētiā: ſtudeas ſaluari ꝑ peniten-
tiam. ſi non potes eſſe katherina vel cecilia
non contēnas eſſe Maria magdalena vel
egyptiaca. Si ꝑdidiſti iuuētutē noli amittere
ſenectutē. ſi vixiſti in maris fluctib⁹: moriaris
in littoris finib⁹. Igit̄ ſi te ſentis ſcō ꝓpoſito
dei dulciſſimū filium ieſum concepiſſe: pre-
dicta venena mortifera fuge: ⁊ feſtina deſide
ria ⁊ affecta more parturientiȝ feliciter ad par
tum peruenire. Sed notandum eſt q̄ beata
virgo non ſtatim poſt conceptionem peperit
filium. ſed decurſis nouem menſibus genuit
chriſtum qđ non vacat myſterio. q: non eſt
omni ſpiritui credēdū. Sed o aīa deuota: qñ
nouis illuſtrationib⁹ vel reuelationibus illu
ſtraris vel illuminaris inſolitis inſpirationibus:
magne perfectionis propoſitis intrinſecus in
flāmaris: non ſtatim de tuo conſilio ad opus
propera. ſed bene tecum ⁊ cum bonis ⁊ po-
tiſſime cum illis qui in talibus ſunt experti
delibera. vtrum que inſpirata ſunt liceāt: de-
ceant: ⁊ expediant. vtrum dictis prophetarū
ſint conſona. vtrum doctrinis apoſtolorū ⁊
ſanctorum doctorum aliqualiter ſint contra-
ria. ⁊ etiam vtrum exemplis ſanctorum ſint
ſimilia vel diſſimilia. ⁊ ad opus feſtina. vl' ſta
tim abſoluas te ab his in tua conſcientia. q:
periculoſum eſt tales inſpirationes diu ⁊ fre
quenter in mente concipere. ⁊ tñ ad effectuȝ
boni operis modicum vel nihil properare.

¶ Secūda ſollēnitas de natiuitate pueri ieſu

Secūdo igit̄ attende ⁊ conſidera q̄-
liter bñdict⁹ dei fili⁹ ſpūaliter naſca
tur in mente. Naſcit̄. n. cū poſt ſa-
num conſiliū. poſt diſcuſſum ſufficiēter nego
cium. poſt inuocatuȝ diuinum patrocinium:
ſanctum propoſitū ꝑducit̄ ad effectū. cū iam
anima incipit agē: opere perficē: qđ diu per
tractauit in mente. cum iam incipit viriliter
agē qđ iam dudū ꝓponebat perficē. ſed tñ
ſꝑ formidabat inchoare. q: timebat deficere.
In iſta btiſſima natiuitate angeli iubilāt. deū
glorificant. pacē ꝑdicant. Quia dum qđ diu
mente conceptum eſt ad effectū boni op̄is ꝑ
ducit̄: pax interior reformat̄. Non eniȝ in re
gno aīe pax diuina bene gerit̄: qñ caro ſpūi
⁊ ſpiritus carni reluctat̄. qñ ſpūs ſolitudinē:
⁊ caro affectat multitudinem. qñ ſpiritū chri
ſtus: ⁊ carnem mundus. qñ ſpiritꝰ q̄rit gēteȝ
contemplationis cū deo: ⁊ caro appetit hono
rem ꝓlationis in ſeculo. Econtra poſtq̄ȝ ca-
ro ſpūi ſubiugat̄. poſtq̄ȝ bonū opus qđ diu
per carnem eſt impeditū ꝑducit̄ ad effectuȝ.
pax ⁊ exultatio interior reformat̄. In iſta na
tiuitate non auditur clamor lamentabilis. nō
ſentit̄ dolor lachrymabilis. non ꝑcipit̄ crucia
tus miſerabilis. ſed āmiratio de integritate.
exultatio de nouitate. dei glorificatio de ſtren
nuitate. O q̄ȝ beata natiuitas: quam tanta ſe
quitur angelorum ⁊ hominum iocūditas. O
igit̄ q̄ȝ dulce ⁊ delectabile eſſet naturaȝ ope-
rari ſi inſania nos permitteret. qua ſanata ſta
tim naturalibus gratia arridet. iaȝ experit̄ q̄
verum eſt illud euangeliū dicēs. Tollite iu-
gum meum ſuper vos. ⁊ diſcite a me q: mitis
ſum ⁊ humilis corde. ⁊ inuenietis requiē ani
mabus veſtris. Iugum. n. meum ſuaue eſt: ⁊
onus meū leue. Sȝ notandum eſt hic aīa
deuota ſi te hec iocunda delectet natiuitas.
debes eſſe primo maria. Nam maria interꝑ
tat̄ amaꝝ mare: illuminatrix: ⁊ dña. Eſto er-
go amarum mare per lachrymoſam contri-
tionem. vt pro peccatis cōmiſſis amariſſime
doleas: vt de bonis omiſſis profundiſſime in

gemiſcas. de diebus neglectis ⁊ perditis in-
ceſſanter te affligas. Eſto ſcḋo illuminatrix p
honeſtam conuerſationem: per virtuoſam
operationem: ⁊ ſtudioſam aliorum in bono
informationem. Eſto tertio domina ſenſuū.
carnalium concupiſcentiarum. omniū opera
tionum tuarū: ⁊ oēs actiones ſm rectum di-
ctamen rationis facias: ⁊ in omnibus tuā ſa-
lutem ⁊ proximi edificationem: diuinā laudē
⁊ gloriam appetas ⁊ requiras. Hec eſt illa
felix maria q pro peccatis ppetratis dolet ⁊ i
gemiſcit. que virtutibus fulget ⁊ clareſcit. q
carnalibus delectationib⁹ dominat̄. Ab iſta
maria ieſus chriſtus cum gaudio: ſine dolore
abſqꝫ labore ſpiritualiter naſci nō dedignat̄.
Poſt hāc felicē natiuitatem cognoſcit ⁊ gu-
ſtat ꝙ̄ ſuauis eſt dn̄s ieſus. Reuera ſuauis
eſt: qn̄ nutrit̄ ſanctis meditationibus. qn̄ bal
neat̄ deuotis ⁊ calidis lachrymarū fontib⁹.
qn̄ inuoluit̄ caſtis deſiderioꝝ velaminibus:
portat̄ ſancte dilectionis in amplexibus. oſcu
lat̄ crebris deuotionis affectib⁹. ⁊ ꝯfouet̄ in
interioris mentis ſinibus. Non eni ad h̄ na-
ſcitur vt abiiciat̄: ſed vt cū ſumma diligentia
more regalium infantium cuſtodiat̄. Hic
nota fidelis anima: ꝙ in te contingunt illa ſi-
gna ſpiritualiter que in chriſti natiuitate cōti
gerunt viſibiliter. Multis eni ſignis ⁊ pdi
giis ſm doctorum ſniam ⁊ doctrinam eſt illa
benedicta natiuitas comprobata. Nā in ciui
tate romana muri templi pacis funditus cor
ruerunt. Sodomite in toto orbe morte ſubi-
tanea interierunt. Vinee engaddi illa nocte
floruerunt ⁊ fructū balſami ptulerūt. Fons
aque mutat⁹ eſt in fontē olei ⁊ fluxit vſqꝫ in
tyberim: ⁊ manauit tota nocte illa. Stella ma
gna apparuit que formam pulcri pueri ha-
buit. ⁊ in capite crux ſplendebat. Tres ſoles
apparuerunt in oriente: ⁊ paulatim in vnum
corpus ſolare ſunt redacti. In die media cir-
culus aureus apparuit circa ſolem. ⁊ in me-
dio circuli virgo pulcerrima puerum geſtās
in gremio. Et quid plura. Iſtam natiuitatem
beatiſſimā angeli mirabiliter predicabant: pa

ſtores nunciabant: animalia bruta cognoſce-
bant. Ecce iam vidiſti qualibus ſignis ⁊ pro
digiis eſt viſibiliter monſtrata natiuitas ſal-
uatoris. Sed iam aduerte diligenter fidelis
aīa que cupis eſſe ieſu mater ex gratia. vtrū
in te ſpūaliter inouata ſint hec ſigna: imutata
mirabilia: vt ſic poſſis aliqualiter certificari
de hac natiuitate ſalutifera. Aduerte diligen
ter: conſidera frequenter an aliquid inte cor
ruerit. Templum hoc eſt appetit⁹ vane am
bitionis ⁊ ſuperbie: vtrum ceciderit idolum
id eſt affectus falſe poſſeſſionis ⁊ auaricie.
Vtrū ne adhuc incurrunt ſodomite. ſ. carna
lis delectationis ⁊ concupiſcentie. Hec ſunt
quaſi prima ſigna iſtius natiuitatis ſalutifere:
qn̄ iam aīa ſe ſentit euacuatam ab ambitione
per virtutem humilitatis. alienatā ab auari-
cia per deſideriuꝫ paupertatis. purgatā a ma
cula luxurie per amorē caſtitatis. Poſt hec
conſidera cū magna diligētia: vtrum adhuc
floreat aliquid vinea balſami. i. multitudo ſan-
ctarum affectionum: vtrū fluat fons olei. i. de
tuo corde exeant opera miſericordie: vtrum
ille tres ſoles. i. tres theologice virtutes ori-
ant̄ in oriēte. in deuota mente. ⁊ vniant̄ in-
ter ſe mutua federatione. Vide etiam ſi ſtel-
la none claritatis. i. diuie cognitionis adhuc
aliquid fulgeat. Si circulus aureus iuxta ſo-
lem. i. ſancta affectio iuxta cognitionem ap-
pareat. Si virgo cum puero illic ſedeat. i. ſi
oratio pura cū deuotione ſincera in affectio
ne permaneat. Poſt hec oīa ſi adorēt aīalia
. i. pfecte obediat ſenſitiua. Si querunt reges
. i. deſideriis ⁊ affectionibus noſtris ad ieſum
mouent virtutes intellectuales. Si angeli. i.
omnes habitus virtuoſi per mentis hilarita
tem iubilent. propter mentis tranquillitatem
pacem nuncient propter cordis ſerenitatem
ieſum predicent. Et poſtremo ſubtiliter conſi
dera ſi paſtores. i. ſancte meditationes par-
uulū natum ieſum tibi datum in pſepio inue
niant. Preſepe eſt conſciētia inferi⁹ clauſa p
contemptū mundanorū. ſupius apta per deſi
derium eternoꝝ. Hic eſt locus requietōis pau

perio regio. [illegible] a paſtoribus inuenit. O felix preſepe que cõtines. Regem glorie in te inuenio vt iumentū: ⁊ refectorium angelorū. de te paſcuntur bruta animalia. ⁊ reficitur anima deuota. te licet improprie tamen felicem predico: ſed multo feliciorem dico deuotam conſcientiam: que non eſt id quod tu per eſſentiam. Sed tamen continet ſpiritualiter quod tu continebas corporaliter.

¶ Tertia ſollennitas de impoſitione nominis pueri ieſu.

Tertio conſiderandū q̄liter ille beatiſſimus infantulus ſpūaliter natus ſit nominandus. Et puto ꝙ non poteſt nominari congruentius q̄ꝫ ieſus. q: ſcriptū eſt. Vocatū eſt nomen eius ieſus: qḋ vocatum eſt ab angelo prius q̄ꝫ conciperetur in vtero. Hoc eſt nomen ſacratiſſimū a ꝓphetis prophetatū hoc eſt nomen virtuoſum: gratioſum: gaudioſum: delicioſum: glorioſum. Virtuoſum: q: ſuperat hoſtes: congregat ciues: reparat vires: ⁊ euocat mentes. Gratioſū q: in ipſo habemus fidei fundamentū: ſpei firmamentum: charitatis augmentum: iuſticie complementū. Gaudioſum: q: iubilus in corde: melos in aure: mel in ore: ſplendor in mente. Nomen vtiqꝫ delicioſum: qḋ paſcit cogitatum: lenit prolatum: vngit inuocatum: reficit ſcriptum: inſtruit lectum. Nomen reuera glorioſum: qḋ dedit cecis viſum: ſurdis auditum. ſermonem mutis: vitā mortuis: ⁊ greſſum claudis. O nomen benedictū qḋ oſtendit tantū virtutū effectū. O anima ſiue ſcribas ſiue legas: ſiue doceas: ſiue aliud quodcunqꝫ operis facias: nihil tibi ſapiat: nihil tibi placeat niſi ieſus. Nomina igitur [illegible] in te ſpiritualiter genitum ieſus. Habeat ſibi ꝙ nominatur [illegible] ſplendor glorie. imago ſubſtantie verbum patris virtus omnipotentis [illegible] [illegible] ſicut patuit in [illegible]

[illegible] debellatione in ſacerdote: ſicut oſtendit in patrie reconciliatione. in regem: ſicut monſtrabit in premiorū retributione. Habeat hec omnia ſibi cum ſuis beatis cōmunia. Sit tantū tibi ieſus. i. ſaluator in huius vite incolatu ⁊ miſeria. Saluet itaqꝫ te a mundi vanitate que te impugnat. a demonis falſitate que infeſtat. a carnali fragilitate que te cruciat. Clama deuota inter tot huius vite flagella. O ieſu ſaluator mundi ſalua nos: qui per crucem ⁊ ſanguinē redemiſti nos. ſalua itaqꝫ dulciſſime ſaluator confortando debilem: cōſolando flebilem: adiuuando fragilem: conſolidando inſtabilem. Sed breuiū eſt qḋ cū fletu referam: quod non vacat myſterio. ꝙ non ſtatim vt naſcitur: circūciditur ⁊ nominatur ſed ſcḋm legem dies octaua expectatur. Puto ꝙ per ſeptenarium qui in octenario includitur: vniuerſitas diuinarū ⁊ moralium virtutū cum vnitate ⁊ vinculo pacis figuratur. Quia poſtq̄ꝫ omnia per fortitudinem aduerſa tolerauit. per iuſticiam miſeros ⁊ egentes ſuſtentauit. per temperantiam concupiſcentias ſuperauit: per prudentiā mundi ⁊ antiqui hoſtis inſidias declinauit. Adhuc poſtq̄ꝫ per fidem deum omniū creatorē intellexit. per ſpem in eum tanq̄ꝫ remuneratorē in omnib⁹ operib⁹ ſuis aſpexit: per charitatē cū tanq̄ꝫ omniū bonorū largitorem toto corde dilexit. Et demum die octauo circūciſis ab anima omnib⁹ phantaſticis imaginationib⁹: omnib⁹ vanis ⁊ inutilibus cogitationib⁹: pacatis omnib⁹ anime motib⁹ ⁊ inordinatis affectionib⁹: per exercitiū contemplationis in dño dulciter requieſcit. Tunc puer nominatur: tunc dulce nomen ieſus imponitur. tūc eius dulcedo ſentitur ⁊ guſtatur. tūc experitur virtutem: tūc percipit iocunditatem. O quantum ſepius ſentit dulcedinem poſt [illegible] beatam nominis impoſitionem [illegible] vera mater ſpiritualis [illegible] virgo maria [illegible]

debeõ gaudē ⁊ exultare: qm̄ tu percipis in te ⁊ in alijs: ꝙ tuus benedictus filius ieſus deniq̄ neos fugat in peccati dimiſſione. ceccos illuminat in vere cogitationis infuſione. mortuos curat: claudos ſanat: paraliticos ⁊ cõtractos rectificat in ſpirituali confortatione: vt iam efficiantur fortes ⁊ viriles per gratiam: qui prius erant debiles ⁊ infirmi per culpam. O q̄ felix ⁊ beatum nomen: quod tantam meruit habere virtutem ⁊ efficaciam. Aliquando letificat. aliquando vſqꝫ mentis ebrietatē infundit: ⁊ ſuā dulcedinem cõmunicat.

¶ Quarta ſollennitas de magorum adoratione.

Quarta ſollēnitas que cõſiſtit in magorum adoratione. Poſtq̄ etiā anima iſtum dulciſſimū puerum p gratiam ſpiritualiter concepit: peperit: ⁊ nominauit. tres reges. i. tres anime vires: que bñ reges dicunt: que iam carni principant: ſenſibus dominant. in ſolis diuinis ſtudijs ſicut decet vere reges occupant. puerū iam per effectus multiplices eis reuelatum in ciuitate regia: hoc eſt in totius mūdi machina eſtimant eſſe querendum. Querūt igit meditationibus. requirunt affectionibus: interrogāt deuotis cogitationibus. vbi eſt qui natus ē. Vidimus ſtellam eius in oriente. vidimus claritatem eius fulgentem in deuota mente. vidimus ſplendorem eius radiantē in intimis anime. Audiuimus eius vocem que eſt dulciſſima. Guſtauimus eius dulcedinem que eſt ſuauiſſima. Percepimus eius odorem ſuauiſſimū. Experti ſumus eius amplexū delicioſiſſimum. Jam herodes redde reſponſum. oſtende dilectum. monſtra infantulū deſideratum. Propter tuam gloriam videndā nõ venimus propter tuam gratiam obtinendā non properauimus. propter tuam maieſtatē adorandam non feſtinauimus. Tua enim gratia ipſius eſt factura. tua maieſtas ipſius creatura. tua iocunditas ſua eſt potentia. tua opulentia ipſius vmbra. tua nobilitas: tua magnificentia eſt ſue infinite bonitatis ⁊ nobilita-tis modica ſcintilla. In te inuenimus quo ipſum cognoſcimus: amauimus ⁊ deſideramus. non in quo requieſcere debeamus. Tuus honor ⁊ decus eſt ſui decoris nutus. Dic igitur nobis: vbi eſt qui natus eſt. Vbi eſt ergo longitudo breuis. magnitudo leuis: altitudo ſubdita: latitudo anguſta. Vbi lux lucens: aqua ſitiens. panis eſuriens. Dic nobis vbi potentia regitur. ſapientia inſtruitur. virtus ſuſtentatur: verbum patris lactatur. Dic nobis vbi eternus dei filius infans inuenietur. Vbi ſplendor paterne glorie pannis inuolutus cernitur. Vbi audiemus in cunabulis vagientem qui eſt miſerorum conſolatio. Vbi videbimus inter brachia infantulum baiulatum: qui eſt angelorum ⁊ hominum: celorum ⁊ creaturarum omnium conſeruator ⁊ ſolidatio. Hunc deſideramus: hūc querimus. O dulciſſime o amantiſſime puer eterne: infans antique: quando te videbimus quando te inueniemus: quando ante faciem tuam apparebimus. Tedet gaudere ſine te. delectat gaudere tecum ⁊ flere tecum. Omne quod tibi eſt aduerſum: nobis eſt moleſtū tuum beneplacitum eſt noſtrum indeficiens gaudium ⁊ deſiderium. O ſi tam dulce eſt flere de te: q̄ dulce erit gaudere de te. Vbi ergo eſt quem querimus. Vbi eſt quem in omnibus ⁊ pre omnibus deſideramus ⁊ affectamus. Vbi eſt qui natus eſt rex iudeorum. lex deuotorum: dux miſerorum. lux cecorum: vita morientium: ſalus eterna eternaliter viuentium. Subſequitur reſponſio conueniens. In bethleem iude. Bethleem domus panis. Juda confitens interpretatur. Ibi enim chriſtus inuenitur vbi poſt confeſſionem criminum: panis celeſtis vite id ē doctrina euangelica auditur: ruminatur: ⁊ deuota mente retinetur: vt opere impleat: ⁊ alijs adimplenda proponat. Ibi puer ieſus cum Maria matre inuenit: vbi poſt lachrymoſam contritionem: poſt fructuoſam confeſſionem: dulcedo celeſtis cõſolationis aliqñ inter abundantiſſimas lachrymas deguſta-

tur. cū oratio quē pene deſperantem inuenit: gaudentē ⁊ de venia preſumentē dereliquit. O felix maria a qua ieſus ↄcipit. de qua ieſus naſcit: ⁊ cū qua tā dulciter ⁊ gaudenter ieſus inuenit. Sed notandū eſt hic ꝙ ieſus queſiuus legit a regibus: ⁊ hoc vt ipſū cū oī reuerētia adorarent. A doctoribus: vt ab ipſo veritatis documēta cū ſūma diligētia audirent. A ſponſa vt ſue ſuauitatis dulcedinē per ſecreta colloq̄a deguſtaret. A maria matre: vt ipm̄ ꝑditū reperiret: ⁊ ab ea ſe amplius nō alienaret. Sic vos o reges: hoc eſt deuote anie vires naturales: q̄rite cū regibus terrenis vt adorētis munera offeratis. Adorate cū reuerētia: q2 creator ⁊ redēptor ⁊ remunerator. Creator in naturalis vite formatōe. redēptor in ſpūalis vite reformatōe. remunerator in eterne vite collatione. O vos reges adorate eum reuerētia: q2 rex potētiſſimus. Adorate cum decētia. q2 magiſter ſapiētiſſimus. Adorate cū leticia: q2 princeps liberaliſſimus. Adorate inq̄3 gaudēter: q2 eſt dux equitatis. Adorate decenter: q2 eſt lux veritatis. Adorate feruēter: q2 eſt fax charitatis. Nec ſufficiat vobis oratio: niſi cōcomitet oblatō. Offerte inq̄3 aurū dilectōis ardētiſſime. Offerte thus ↄtēplatōis deuotiſſime. Offerte myrrhā ↄtritōis amariſſime. Aurū dilectōis ꝓpter bona collata. Thus deuotiōis: ꝓpter gaudia ſꝑata. Myrrham ↄtritōis ꝓpt̄ peccata ꝑpetrata. Aurū offerte eterne diuinitati. Thus anie ſanctitati. Myrrhā corporis paſſibilitati. Querite etiā o reges cū doctoribus: vobis pandet ſecreta ſue inſcrutabilis ſapie: vt oñdat magnalia ſue ammirabilis potētie: vt vos doceat beneplacita ſue voluntatis ⁊ ↄplacētie. Querite inq̄3 cū reuerētia quō oīa tā potēter de nihilo creauerit. quō cūcta tā ſapiēter in vniuerſo ordinauerit. quō ſingula tā clemēter ſuo ineſtimabili bono decorauerit. Querite humiliter ſi hoī fas eſt in hac vita inueſtigare qualiter ille tres ꝑſone coequales ⁊ coeterne ſubſiſtāt in vna ⁊ indiuidua ſubſtantia. ⁊ hoc ī trinitate beatiſſima.

Qualiter ille tres ſubſtantie videlicet carnis ⁊ anie ⁊ deitatis ↄueniāt in vna ꝑſona. ⁊ h̄ in chriſti incarnatione ſacratiſſima. Qualiter ab eterno pater a nullo. filius a patre ſolo: ſpūſſanctus ab vtroq3. Ipſe quē queris doctor eſt ⁊ cognitor oīs veritatis. a quo oīs veritas principaliter querit. Poſt quē veritas exemplariter ꝓducit. Ad quē omnis veritas finaliter reducitur ⁊ ordinat. Ipſe eſt doctor qui docet oēm veritatē. Veritatē vite: quā in multis deſtruxit lutoſa guloſitas. veritatē doctrine: quā heu in pleriſq3 excecauit voluptuoſa vanitas. veritatē iuſticie: quā effugauit piculoſa auiditas. Querite ergo vos reges deuoti ieſum: vt vos doceat oēm veritatem. Veritatē vite: vt ſciatis qualiter vos ipſos vtiliter regere debeatis. Veritatē doctrine: vt cognoſcatis qualiter ſubiectos laudabiliter dirigatis. Veritatē iuſticie: vt intelligatis q̄liter deo ſeruiliter ſeruiatis. Querite etiā ieſum aliq̄ñ cū ſponſa dilectiſſima in orto deliciarū: vbi deambulat cū adoleſcētulis: vbi lilia colligit cū virginibus: vbi comedit fructꝰ pomoꝝ ſuorū cū iuuenculis. Querite in cella vinaria: vbi cenam ſuā preparauit. ad quā ſuas ſpecialiſſimas amicas: que ſequunt cū quocunq3 ierit: tm̄ inuitauit. vbi precinget ſe ⁊ faciet eas diſcūbere ⁊ trāſiēs ꝑſonalit miniſtrat eis. vbi amminiſtrat fercula varia de pinguedine ſue eterne nobiliſſime ⁊ ſecretiſſime diuinitatis. vbi propinat pocula ſue dulciſſime ⁊ caſtiſſime humanitatis. Certe illic bibūt amici: ſed inebriant chariſſimi. Querite tandem in cubiculo: vbi requieſcit cū ſpōſa inter amplexus ⁊ oſcula. vbi cubat in meridie quando ſplendor eterne veritatis tam luculenter lucet. ardor ſuperne charitatis tam dulciter ardet. Ibi inſtillat auribus ſponſe ſecretiſſima ſue ⁊ inſcrutabilis ſapientie. Ibi donat altiſſima munera ſue ſumme ⁊ incomparabilis magnificentie. Ibi iocatur. ibi blanditur. ibi cōſolatur. ibi delictā alloquitur dicens. Pete quod vis: ⁊ dabit tibi. O q̄3 felices. q̄ ieſum ī h̄ cubiculo ſecretiſſima

inuenient q̄ hoc cubiculū intrare ſeſtinent. O q̄ pauci ꝗ in orto deliciarū intrarūt. ſ; pauci ꝗ in cella vinaria reperiūt. paucisſimi vo nō niſi ſecretiſſimi amici cubiculū intrare pꝫ[illegible]. Quia ſcriptū eſt. Adiuro vos filie hieruſalē ne ſuſcitetis neqꝫ euigilare faciatis dilectam donec ipſa velit. Ꝗn ſufficiat vos o regina q̄ adhuc terrena ſapitis. q̄ adhuc ſponſi diſpōſitio p ieſum aliquā poſt [illegible] in [illegible] in ꝓpꝛio inueniatis. Vīra. n. ꝯſcīa adhuc forte nō eſt facta ort⁹ deliciaꝝ. vbi flo:ēt ſancte meditatiōes: redolēt ꝟtuoſe opatiōes: vbi vigēt delicioſe affectiōes. Nec forte min⁹ pfecte dici pōt cella vinaria: vbi illa celeſtia fercula odorant: illa vina angelica guſtant: qb⁹ amici aliqn̄ hic in terris ꝯſolant. Sꝫ heu minime vt timeo dici pōt cubiculū oib⁹ creaturis abſcōditū: ſoli ſpōſo ꝑparatū ſtratū ⁊ ornatū: vbi ſpōſus cū ſponſa: dilect⁹ cū dilecta regeſcit īter ſecreta ⁊ īdicibilia ſui familiaris oſcula. vbi ſepe audiunt talia ⁊ taꝫ archana. ꝗ q̄dē ītelligunt: ſꝫ nō dicunt. q: forte vel exꝑmi nequeūt: vl' ab hoīb⁹ ſm hoīeꝫ viuētib⁹ pcipi nunq̄ꝫ pn̄t. Si tn̄ ex abūdantia diuine pietatꝫ aliqn̄ ipꝫ poſt fletū ⁊ plāctū: poſt luctū ⁊ gemitū. poſtpoſitūq̄ ſeculare negociū ad modicū vidiſtis in orto deliciaꝝ: vl' forte qd̄ magis verū eſt ān fores adhuc vobis clauſas p foramē iſpexiſtis in cellā vinariā. ⁊ vidiſtis ſpōſuꝫ ornatū ⁊ ſuccinctū: trāſeūtē: miniſtrātē: ꝓpinātē ſuis amicis varia fercula ⁊ vina deliciaꝝ: ⁊ ſtatim ignota ⁊ icognita. nec adhuc ad talia admittēda: p ianitorē expulſi ⁊ repulſi fuiſtis. ⁊ iterato heu ad ſolita ⁊ mundana rediiſtis. Sꝫ tn̄ poſt hoc ad cor reuerſi: nō immemores illi⁹ iocūde ſocietatꝫ: quā gaudio cordis in orto deliciaꝝ aſpexiſtis. Nec nō ⁊ illi⁹ breuiſſime iocūditatꝫ ⁊ ſollēnitatꝫ quā deſolatā p rimulā īſpexiſtis. de q̄ neſcio quale ſolaciū: ſed tn̄ tale qd̄ exupat oēꝫ ſenſum: ⁊ omne hui⁹ mūdi ꝯuiuiū p ſpiramentū modicū ſenſiſtis. Tūc cū maria matre ieſu: pditū cū dolore ⁊ merore q̄rite. Currite cū planctu ⁊ gemitu poſt ieſum q̄rēdū. Querite tūc ⁊ flentes dicite. O q̄ſi te inueniem⁹ ꝯſolatū q̄ expectamus. Ꝗn te inueniemus gaudiū noſtrū qd̄ deſideramus. O ſi aīa noſtra adhuc mitteretꝫ [illegible] nō ad amplex⁹ ⁊ oſcula [illegible] vbi redolent omnes deliciæ ⁊ ſuauiſſime flagrāt cella vinaria. Iā aīa per ſeipſam q̄re dilectū tuū quē ꝯcepiſti: cui⁹ eſt filius quē genuiſti. ⁊ q̄re perdidiſti a quo tot ⁊ tam [illegible] ſua gaudia ſuſcepiſti. O vos rogo ſanctam vos ꝑncipes ⁊ defenſores ⁊ compatres [illegible] vos hactenus ꝯſuluiſti vt regē q̄ vos ſua grā coronaret. vt doctorē q̄ vos ſua ſapiētia illuſtraret. vt ꝯſolatorē q̄ ſua clemētia vos reficeret. Nūc ſupeſt vt ego q̄ras filiū quem pdidi dilectū: quē amiſi amantiſſimū ieſum meum quē heu infelix ⁊ miſera in tēplo dimiſi: poſt q̄ꝫ demū ad vana ⁊ falſa ⁊ inania me ꝯuerti. Heu me derelictā ⁊ deſolataꝫ ⁊ omni ignominia plenā reliquit. Quare ſuis cōſilijs nō acquieui. Quare in ſuis monitꝫ nō permāſi. Quādiu ſuā pn̄tiā per verā ſolationē ſenſi: affuit mihi oīs boni abūdātia. q̄ꝫdiu ipſum habui oīb⁹ bonis abūdaui. Sꝫ heu q̄ꝫ īfelix ⁊ q̄ꝫ miſerabilis: ꝓpter paupꝫtatē amiſi diuitias. ꝓpter aſꝑitatē poſtpoſui delicias: ꝓpter curā ⁊ ſollicitudinē dereliqui q̄etē magnam ⁊ ſpūs dulcedinē: ꝓpter alienū neglexi meipſum. ꝓpter hoīeꝫ regendū perdidi deū meū dilectū meū: ꝯſolatorē meū: dulciſſimū ieſuꝫ filiū meū. Quid ergo faciā: quo vadā: vbi q̄ram. vt iterato ipſuꝫ inueniā. Aliquotiēs propter p̄dicta ipſuꝫ amiſi. ſed denuo adiuuante ⁊ reuelante clemētiſſimo patre miſericordiarū deo. in cui⁹ vinea laboro. cui⁹ volūtati de ꝯſilio maioꝝ deſeruio. ad cui⁹ gloriā ampliādā me dulcis ieſu ſolacijs per occupationeꝫ cordis ſepi⁹ priuo. ꝓpter cui⁹ honorē ꝯſeruādū variis tribulatōib⁹ me expono. ipſo ex ſolita pietate auxiliāte: perditū cū ingēti cordis gaudio poſt varios ſingult⁹ ⁊ gemit⁹ etiam inter abūdantiſſimas lachrymas repperi ⁊ īueni. O vtinam ipſuꝫ adhuc ſemel taliter inuenirem. puto q̄ amplius nō dimitterem: ſꝫ totis virib⁹ retinerē. Quid ergo faciā. Sur-

gam ⁊ querã quẽ diligit aĩa mea: poſt q̃ʒ oc cupatiões ⁊ ſollicitudines dimittã: ad orãdũ me ↄferã. Et ſi hec nõ ſufficiũt: iter cognatos ⁊ notos. i. ſpũales ⁊ deuotos ipſuʒ q̃rã. Ipſi ſunt in qb⁹ habitat. ipſi ſunt cũ qb⁹ moratur q̃n ab alijs dimittit̄. Hi ſunt cũ qb⁹ tanq̃ʒ i ſolitudine latitat: q̃n ipſuʒ a me miſer ſtrepitus cogitationũ fluctuãtiũ fugat. Heu q̃n illis ſi [illegible] ⁊ [illegible] ſollicitudinib⁹ occupata ⁊ afflicta lamentabiliter amiſi. Dicite ergo o vos religioſi: vos abſtracti. vos ſolis diuinis meditatiõib⁹ deditis nuʒ quẽ diligit aĩa mea ʒ vidiſtis. Certe ſcio ꝙ habetis: ſcio ꝙ bñ ſcitis. ꝗ ſentitis ⁊ gaudetis. Reddite ergo in charite qḋ nõ amittitis: cõmunicate qḋ non dimittitis. Et ſi in me ꝓpter diſtractionẽ ad horã ſeruor dilectiõis tepuit: habit⁹ tñ dilectiõis vt ſpero nõ ceſſauit. Et ſi ꝓpter occupationẽ familiarẽ dilecto allocutionẽ itermiſi: a charitate tñ ipſi⁹ nõ receſſi. Et ſi ꝓpter ꝓximoꝝ vl̓ modicã edificationẽ ipſi tota mẽtis itẽtiõe nõ adheſi: deſideriuʒ tñ reuertẽdi in mẽte habui. Et reuera vt veꝝ fatear: nõ ad gloriã dico: ſed tñ ad reuocãdũ ad dilectũ pditũ hũiliter allego. nõ ꝓpter meum lucrũ: ſed ꝓpter ſuũ ↄſiliũ: nõ ꝓpter meã ambitionẽ: ſed ꝓpter ſuã eternã gloriã ⁊ honorẽ: nõ ꝓpter p̄latiõis laudẽ. ſed ꝓximoruʒ ſalutẽ: curis ⁊ ſollicitudinib⁹ dedita. Quare ergo ꝓpt̄ hoc ꝙ pia itẽtiõe etiã q̃ſi ↄ gemẽs facerẽ: dilecti p̄ñtia ſaltẽ aliq̃n etſi raro ↄſolari nõ deberẽ. Nõ cẽt equũ. ſed ſi fas ẽet dicere iniuſtũ ⁊ ipiũ. qḋ piiſſim⁹ ieſus nõ ſtatuit. qḋ diũa lex nuſq̃ʒ approbauit. Sepe. n. ꝓpter amici volũtatẽ dulcis amici p̄ñtia intermittit̄: vt poſtmodũ cũ ampliori amboꝝ iocũditate reparet̄. Sic ⁊ ego ꝓpter ipſuʒ aliq̃n deſerui. Si ꝓpter ſuã gloriã ampliãdã: labores: pſ̄ecutiões: detractiões: ipugnatiões ſuſtinui. Si his oib⁹ ⁊ his ſilib⁹ etiã vſqꝫ deſectũ repleta fui. ⁊ ad ipſuʒ gemens ⁊ amẽs redeo: nunqd ipſi⁹ ſolacio vt vl̓ modicũ in tribulatiõe reſpirẽ carebo. Quid ergo eſt. Dilect⁹ me⁹ loquit̄ mihi. Quid eſt qḋ ꝑ ipſum in euãgelio clamat̄. Uenite ad me oẽs q̇ laboratis ⁊ onerati eſtis: ⁊ ego reficiã vos. Nũquid ego q̇ ꝓpter honorẽ ei⁹ diei pondus ⁊ eſt⁹ ſuſtineo: ſaltẽ poſt laborẽ de micis q̇ cadũt de mẽſa dñoꝝ ſuoꝝ refici nõ debeo. Abſit ergo ne ſolũmodo vobiſcũ o vos ↄtẽplatiui morabit̄ dilect⁹: ⁊ laboriõs agricola ſit cõtẽptus ⁊ abiect⁹. Opꝫ tñ ſicut ſcriptura teſta[illegible] agricolã [illegible] de fructib⁹ [illegible] partic[illegible] [illegible] apl̄i iter varia opprobria: martyres iter flagella: v̓gines inter cruciat⁹ ⁊ v̓bera: ſenſerunt dilecti ſolacia. Ibãt gaudẽtes a ↄſpectu cõcilij: collaudãtes ⁊ bñdicẽtes dñm: q̇m digni habiti ſunt ꝓ noĩe ieſu cõtumeliam pati. Sic ↄfeſſores ⁊ heremite: monachi ⁊ anachorete: poſt vigilias ⁊ ieiunia: iter lachrymas ⁊ gemit⁹: ſenſerũt diuina gaudia. Sic rectores: doctores. ⁊ eccleſiaꝝ fideles p̄lati: poſtq̃ʒ laborib⁹ ⁊ curis ſunt extenuati: de benignitate dulcis ieſu ipſoꝝ piiſſime dulciter ſunt corda refecti. Nõ. n. maria ieſum frequẽter habuit ſola. ſed etiã a Martha poſt p̄dicationẽ hilariter ⁊ gaudẽter recept⁹ fuit. Ego ergo in diũs ↄfidẽs: ⁊ de diuina clemẽtia tã multipliciter ꝓbata ⁊ exemplariter oſtẽſa p̄ſumens dulciſſimũ ieſum aliq̃n q̃rã cũ maria matre i tẽplo: aliq̃n cũ ſpõſa i cubiculo. aliq̃n cũ diſcipulis i ↄſiſtorio. aliq̃n cũ regib⁹ i diuerſorio.

¶ Quinta ſollennitas de preſentatione pueri ieſu in templum.

Quinto ⁊ vltimo ↄſideret fidelis aĩa qualiter nat⁹ paruulus ꝑ diuerſoꝝ operꝝ ↄſummationẽ: ⁊ nominat⁹ per celeſtiũ dulcedinũ deguſtationẽ. ⁊ q̇ſitus ⁊ inuentus: ador at⁹ ⁊ honorat⁹: per ſpũaliũ munerꝝ p̄ſentationẽ in templũ ſit p̄ſentandus domino offerẽdus. ⁊ hoc per debitaꝝ gratiaꝝ deuotã ⁊ humilẽ actionem. Igit̄ poſtq̃ʒ felix anima mater ieſu ſpũalis p̄ſti⁹ benedicti filij cõceptionẽ purgata per penitentiã. poſtq̃ʒ aliqualiter iam poſt natiuitatem ↄfortata per gratiam. poſtq̃ʒ etiã eſt iam per impoſitionẽ

benedicti uoiſ conſolata medullitus. ⁊ tādē
in adoratiōe cū regib⁹ eſt informata diuinit⁹
quid aliud reſtat: niſi vt in celi ſancti hieruſa
lem poſtea: ⁊ in templū diuinitatis preſente-
tur deus: dei ⁊ virginis fili⁹. Aſcende igit̄ ſpi
ritualis Maria: nō iam in mōtana: ſed in ce
leſtis hieruſalē habitacula beate trinitatis ⁊
indiuidue vnitatis. Flecte humiliter mētis ge
nua in ſuperne ciuitatis palacia. Ibi ante thro
num eternitatis deo patri filiū tuū repreſen-
ta: laudando: glorificando ⁊ bn̄dicendo pa-
trem ⁊ filiū cum ſancto ſpiritu. Lauda eū in
[illegible] deū patrem per cui⁹ inſpirationē boni
propoſiti concepiſti. Glorifica cū gaudio de
um filiū per cui⁹ informationē conceptū pro
poſitum ope perfeciſti. Benedic ⁊ ſanctifica
ſanctū ſpiritū per cui⁹ conſolationē in bono ex
ercitio hactenus perſtitiſti. O aīa deum pa-
trem in omnib⁹ donis ſuis ⁊ bonis tuis glo-
rifica. q2 ipſe eſt qui te de ſeculo per occultā
inſpirationem euocauit: dicens. Reuertere
reuertere ſunamitis: reuertere reuertere. De
um filiū tuū in oībus factis tuis magnifica.
Ipſe enim eſt qui te de demonis ſeruitio per
ſecretam ſuā informationē liberauit dicens.
Tolle iugum meū ſuper te. Iugum demonis
abijce. Iugū ſuū amariſſimum: iugū meum
ſuauiſſimū. Iugum ſuū ſequit̄ cruciatus eter
nus ⁊ tormenta. iugum meum ſequit̄ fruct⁹
ſuauiſſimus ⁊ requie opulenta. Iugū ſuū
ſi q̄n dulcedinem exhibet: falſa eſt ⁊ momen
tanea. ſ. dulcedo. iugum meū q̄n dulcedinem
confert ⁊ leticiā vera eſt ⁊ ſalutifera. Ipſe ſu
os ſeruitores modicū aliq̄n extollit vt i eter
num confundat. Qui aūt honorificat me ſic
ad momentū humiliat̄: vt eternaliter glorie-
tur ⁊ regnet. Iſta fuit doctrina qua te dei fili
us aliq̄n per ſe: aliq̄n p ſuos doctores ⁊ ami-
cos reformauit. a demonis falſa perſuaſione
a carnis ⁊ mundi blanda deceptione libera
uit. Deum ⁊ ſpm̄ ſanctū ſemper bn̄dic ⁊ ſan
ctifica: qui te per ſuā conſolationē mellifluā
in bono confortauit. dicens. Venite ad me
omnes qui laboratis ⁊ onerati eſtis: ⁊ ego re
ficiam vos. Qualiter enim o anima tenera ⁊
delicata: fragilis ⁊ infirma: delicijs mundi aſ
ſueta: gaudijs huius ſeculi tanq̄ fecibus vi-
narijs more potorum inebriata. qualiter po
tuiſſes inter tot ⁊ tanta antiqui hoſtis retia.
inter tot falſa conſilia. inter tam varia impe-
dimenta: inter tam īnumerabilia amicorum
conſanguineorum ⁊ aliorum propinquorum
a v. morum vulnerantium iacula in bono
perſtitiſſe. qualiter potuiſſes in [illegible] pec-
catorum circumplexa in bono proficiſſe: ſi
non ſpiritus ſancti gratia fuiſſes miſericordi-
ter adiuta ⁊ ſepius dulciter conſolata ⁊ refe-
cta. In ipſum igit̄ refunde omnia opera tua
tibi nihil retine. Dic cum pura ⁊ deuota mē
tis intentione. Omnia opera mea operatus
es domine. In conſpectu tuo nihil ſum. nihil
poſſum. de tuo munere eſt q[illegible]. ſine te
nihil agere poſſum. Tibi clementiſſime pa-
ter miſericordiarum qd̄ tuum eſt offero. tibi
cōmendo: tibi cōmitto me indignam ⁊ ingra
tam omnibus donis tuis per te mihi collatis
humiliter recognoſco. Tibi gloria: tibi gra-
tiarū actio: o beatiſſime pater maieſtas eter
na. q2 me per tuam infinitam potentiam de
nihil creaſti. te laudo: te glorifico. tibi gratias
ago: o beatiſſime fili: claritas paterna. q2 me
per tuam eternam ſapientiam de morte eter
na liberaſti. te benedico: te ſanctifico: te ado-
ro: o beatiſſime ſpiritus alme. q2 me per tuā
benedictam pietatem ⁊ clementiam de pec-
cato ad gratiam. de ſeculo ad vitā religio-
ſam: de exilio ad patriā. de labore ad requiē
de merore ad iocundiſſime ⁊ delicioſiſſime
beate fruitionis dulcedinem reuocaſti. Quā
dulcedinem nobis dulcis ieſus concedat.
Qui cum patre ⁊c̄.

Finit tractatus domini ſancti bonauentu
re de quinq3 feſtiuitatibus pueri ieſu.

¶ Sanctus bonauentura ad dñam Blancam reginam hiſpanie de regimine anime.

P Rimum hominum neceſſe habeo anima mea: altiſſime piiſſime: ſanctiſſime: de optimo deo ſentire.

videlicet.
Certa fide credendo
Attenta mente ꝯſiderãdo.
Perſpicaci rationis intuitu cum ãmiratione perſpiciẽdo.

Altiſſime quidem de optimo deo ſentio.

Si cuncta.
De nihilo creãtis ꝛ ſupportãtis imenſam potentiam.
Gubernantꝭ ꝛ ordinantꝭ infinitam ſapientiam.
Judicãtis ꝛ retribuentꝭ indeterminatã iuſticiã.

Fideli pio ꝛ pſpicaci cõitu. ꝛ credis ꝛ ãmiraris ꝛ pſpicis, ꝛ extra te exiens: ꝛ intra te ingrediẽs: ꝛ ſupra te tranſcendens: vt illud veraciter decantes. Exultauerũt filie iude ꝑpter iudicia tua dñe: qm̃ tu dñs altiſſimus ſup omnẽ terrã nimis exaltatus es ſuper oẽs deos ꝛc. Piiſſime de optimo deo ſentio: ſi eiuſdẽ miſericordiã ammiraris: amplexaris ꝛ benedicis.

Vt ſũne.
Benignã i nr̃e hũanitatis ꝛ mortalitatꝭ aſſumptione.
Viſcerosã in crucis ꝛ mortis perpeſſione.
Liberalẽ in ſpũſſcti donatione: ꝛ ſacramentoꝝ inſtitutiõe: cũ ſeipſuꝫ cõmunicet liberaliſſime in ſacro altario: quatenus illud pſal. ex aĩo cãtes. Suauis dñs vniuerſis ꝛ miſeratiões ei⁹ ſup omnia opera eius ꝛc.

Sanctiſſime de optimo deo ſentio: ſi eiuſdẽ inexplicabilẽ ſanctitatẽ aduertꝭ miraris ꝛ laudas. atqꝫ illi cũ ſctis ſeraphin: ſanct⁹ ſctũs ſctũs ꝑclamas. Sctũs primo ꝗ eſt in ſeipſo ſanctitatẽ ita ſũme ac puriſſime hñs: vt impoſſibile ſit ipſuꝫ aliqd niſi ſctm̃ velle vl' approbare. Sctũs ſcđo ꝗ eſt ſanctitatẽ ita pfecte in alijs diligens: vt ĩpoſſibile ſit ipſuꝫ de ſanctitatẽ ſeruãtib⁹ aut grẽ dona ſubtraxẽ: aut glie pmia denegare. Sctũs ꝛ tertio ꝗ eſt ita ſeuerẽ oppoſitũ ſctitatis abhorrens: vt impoſſibile ſit ipſum pctã niſi abhorrere: aut reprobare: aut impunita relinqre. O ſi ſic ſenſeris: cum legiſlatore cantabis. Deus fidelis ꝛ abſqꝫ vlla iniquitate: iuſtus ꝛ rectus.

Poſt hoc oculos tue mentis ad dei leges conuerte: que te iubet exhibere.

ſcilicet.
Altiſſimo cor humile.
Piiſſimo cor deuotũ.
Sãctiſſimo cor illibatũ

Cor inqꝫ hũile debes exhibere altiſſimo

Per
Reuerentiam in animo
Obedientiam in facto
Honorificentiaꝫ in verbo et ſigno: quatenus ſm aplicam regulam ꝛ doctrinam: omnia in gl'iam dei facias.

Cor aũt deuotũ exhibere debes piiſſimo

Per
Interpellationẽ feruentiũ pcum
Deguſtationẽ ſpũaliũ ſuauitatũ
Actionẽ multipliciũ gratiaꝝ: vt aĩa tua iugiter p deſertũ aſcẽdat i deũ. ſic v͛gula fumi ex aromatib⁹ myrrhe ꝛ thuris.

Cor vo illibatuꝫ exhibẽ debes ſctiſſimo ſpõſo: vt nullus i te regnet: nec ſenſu: nec ꝯſenſu: nec affectu corpee voluptatis applauſus: nullus terrene malignitatꝭ affect⁹: quatenus omni excluſa macula pcti: poſſis cum pſalmiſta cãtare. Fiat cor meũ imaculatũ in iuſtificatõibus tuis vt nõ ꝯfundar. Attẽde ꝗ diligenter ꝛ vide ſi hec oĩa a iuuentute ſuaſti. O ſi hec in ꝯſcia reppris: nõ tibi hoc attribuas: ſꝫ dono dei: illiqꝫ grãs agas. O ſi te inuenis ſel' aut pluries in hoꝝ aliq̃ vl' plurib⁹: vl' forte in oĩb⁹ aut ğuit aut leuit deliqſſe: ſiue p infirmitatẽ: ſiue p ignorãtiã: ſiue ex certa ſciã inenarrabilib⁹ gemitib⁹ ſtudeas reconciliari deo. Et ad exhibẽdã emẽdã illi ſpũm ꝯtritũ aſſume vt poſſis cũ penitẽte veracit cãtare: ꝛ pſalle re. Qm̃ ego in flagella paratus ſum. ꝛ dolor meus in conſpectu meo ſemper.

Debet aũt dolor animi duos habere comites: vt ſit purgatiuus aĩe: ꝛ placatiuus diuini iudicij.

ſcilicet
Timorem diuini iudicij
Ardorem interni deſiderij

Et recupero
- Timendo cor humile
- Desiderando cor deuotū.
- Volendo cor illibatū.

Time igit diuina iudicia: que sunt abyſſus multa.

Time inq̄
- Vehementer: ne forte q̄uis ſi aliqualiter penitens adhuc diſpliceas.
- Vehementius: ne poſt h̄ deū offendas.
- Vehementiſſime: ne finaliter a deo diſcedas. ſemp carēs lumine: ſemp ardens igne: nunq̄ carens t̄mē: niſi p veram penitentiā in grā finali decedas. vt ſic cū pphēta decanteo. Confige timore tuo carnes meas. a iudicijs enim tuis timui.

Dole quoq̄ et ſatage propter commiſſa peccata.

Dole inq̄
- Vehementer propter annihilationem omnis boni diuinitus tibi dati.
- Vehementius pꝑter impugnationem chriſti pro te nati et p te cruci affixi.
- Vehementiſſime pꝑter vilipenſionē dei. Cuius tranſgrediendo leges.

Tu
- Inhonoraſti maieſtatem
- Denegaſti veritatem.
- Offendiſti bonitatem.

Totūq̄ vniuerſum
- Debilitaſti
- Deformaſti
- Deordinaſti: dū diuinis aduerſando ſtatutis imperijs et iudicijs omnibus tibi ſeruientibus pꝑter deum.

Abuſa es
- Naturis
- Scripturis
- Juſticijs
- Miſericordijs
- Donis gratuitis et pmijs repromiſſis.

Quibus diligenter ꝯſiderans: luctum vnigeniti fac tibi planctū amarū: et deduc quaſi torrentē lachrymas p diem et noctē. non des requiem tibi: nec ſomnū oculis tuis.

Deſidera nihilominus diuina charismata diuini amoris. in deum conſcendens: qui te peccantem.

Tam
- Patienter ſuſtinuit
- Longanimiter expectauit
- Miſericorditer ad pniaz reduxit

Tibi
- Concedēdo veniam
- Infundendo gratiam
- Promittendo coronā

Dum tamen eidem impēdas vel potius ab ipſo ſuſcipias eiq̄ rependas ſacrificium contribulati ſpiritus: cordiſq̄ contriti. et hūiliati.

Per
- Compunctionem amarā.
- Cōfeſſionē veridicam
- Satiſfactionem condignā

Deſidera inq̄
- Vehementer diuinam complacentiam per largam emiſſionem ſancti ſpūs.
- Vehementius diuinā ꝯformitatem p expreſſam imitatōez chriſti crucifixi.
- Vehementiſſime diuinā cōprehenſionē p apertam viſionē patris eterni: vt veraciter cum pphēta decātes. Sitiuit anima mea. quando veniam et apparebo añ faciendi.

Porro vt hunc ſpiritum vite timoris et doloris et ardoris acquiras intrinſecus. exerce te foris ad

Oimodā
- Modeſtiā
- Juſticiā
- Pietatem

Quatenus iuxta documētū apoſtoli abnegans impietatē et ſecularia deſideria: ſobrie et iuſte et pie viuas in hoc ſeculo.

Exerce itaq̄ temetipſam ad oimodā modeſtiam: vt iuxta apoſtoli doctrinā modeſtia tua nota ſit omnibus hominibus.

Ad modeſtiam inq̄ parſimonie.

In
- Victu et veſtitu.
- Somno et vigilia
- Ocio et labore: vt i nullo excedas.

Ad modeſtiam diſcipline
- Silentij et loquele.

D

Per mo-
deramē
Merozis ⁊ gaudij.
Māſuetudis ⁊ rigoris. iuxta
q̄ð oportunitas exigit ⁊ recta rō dictat.

Ad modeſtiam honeſtatis.

Per
Glorificationem
Ordinationem.
Compoſitionem

ſcilicet
Actuū motuū geſtuū
Veſtimentoꝝ ſeu habituū
Membroꝝ ⁊ ſenſuū. iuxta
q̄ moralis honeſtas ⁊ regularis obſeruātia id expoſcit: vt merito ſis ex illoꝝ numero q̄bus apoſtolus dicit. Omnia honeſte ⁊ ſm̄ ordinem fiant in vobis.

Exerce te quoq̄ʒ ad iuſticiā: vt tibi illud ꝓpheticū poſſit veraciter aptari. Propter veritatē ⁊ māſuetudinē ⁊ iuſticiam ⁊c̄.

Ad iuſticiam inq̄ʒ integram.

Per
Zelum diuini amoris
Obſeruātiā diuine legis
Deſideriū fraterne ſalutis.

Ad iuſticiam ordinatam

Per
Obedientiā ad ſuꝑiores.
Societatem ad pares
Caſtigatōem ad inferiores.

Ad iuſticiam perfectam: vt

Omni
Veritati ꝯſentias.
Bonitati faueas
Malicie aduerſeris: tam mente: q̄ʒ verbo: q̄ʒ opere nihil agens alij q̄ð tibi nolis fieri. nihil negans alij q̄ð tibi velis impendi. quatenus illoꝝ ſis imitatrix ꝑfecta quibus dicit̄. Niſi abūdauerit iuſticia veſtra plus q̄ʒ ſcribaꝝ ⁊ phariſeoꝝ nō intrabitis ī regnum celorum.

Exerce te tandem ad pietatem. q̄ꝛ vt dicit apoſtolus. pietas ad omnia valet ꝓmiſſiōēʒ habens vite que nūc eſt pariter ⁊ future.

Ad pietatē inq̄ʒ diuini cultus attente ⁊ deuote ac reuerenter.

ſcilicet
Horas ꝑſoluendo canonicas
ac quotidiana ꝯfitendo peccata ⁊ deplorando.
Sacratiſſimā ꝓ tpe eucharistiam ſumendo.
Quotidie miſſam audiēdo.

Ad pietatem ſaluationis animarū.

Nūc
Adiuuando ꝑ orōnum frequentias.
Per ſermonū informationem.
Per exēploꝝ incitamenta: vt qui audit dicat veni. Hoc tñ ſic ſapiēter oportet fieri: vt ſalutis ꝓprie diſpēdiū nō incurras.

Adꝑ pietatē releuatōis corporaliū nc̄itatum.

In
Supportādo patienter.
Cōſolando amicabiliter
Subminiſtrando humiliter: hilariter ⁊ miſericorditer. Et ſic diuinā impleas legē cū dicat apoſtolus. Alter alterius onera portate: ⁊ ſic adimplebitis legē chriſti. Ad q̄ oīa ꝓſequenda: ſuper omnia credo valere memoriā crucifixi. vt dilectus tuus tanq̄ʒ faſciculus myrrhe inter mētis tue vbera iugiter cōmoretur. Qð ipſe preſtare dignetur: q̄ eſt benedictus in ſecula. Amen.

Finis.

Epiſtola ſancti Bonauenture ad mgr̄m innominatū eliminans errorē contra regulā beati Franciſci: dn̄o reſpondente per ſeruū ſuū ſanctum Bonauēturam.

Innominato magiſtro frater Bonauētura Spm̄ intelligentie veritatis. Proponis chariſſime vt tibi tres articuli de regula fratrum minoꝝ abſoluant̄. ď quibus te oſtendis pluribꝰ rōnibus dubitare. ſ. de paupꝑtate. labore manuū: ⁊ ſtudio ſcholariū ⁊ magiſtro. Cū enim regula dicat q̄ frēs nō recipiāt pecuniā ꝑ ſe vel ꝑ interpoſitā ꝑſonā. ⁊ rurſum. nec locum nec aliq̄m rē ſibi appropriēt. videnť tibi frēs in hoc regule contrarie. cū tibi videant̄ pecuniā ꝑ interpoſitā ꝑſonaʒ recipe. libros habere ⁊ domos. cū nō poſſint harū reꝝ quas habēt dn̄os aſſignare. In labore ēt manuū ſibi iniuncto vt videt̄ ſub p̄cepto: culpabiles tibi videnť. cū nec laici laborēt in operibus mechanicis: nec clerici manu ꝓpria in libris ſcri

bendis. quin potius cũ magnis ſumptib⁹ faciunt eos ſcribi. acſi apud ſe haberẽt nummiſmatũ percuſſores. Poſtremo in ſtudio et magiſterio frẽs cõdemnas: cũ regula dicat q ſi curent neſciẽtes litteras diſcere. Fratres plerũq tã clerici qͣ magiſtri q etiã in ſeculo parũ aut nihil de phia audierũt: ſtudẽt: recitãt: ſcriptitãt. immo qd plus eſt laniãt: diſſipãt: edificant. Nec videt tante humilitatis pfeſſoribus poſſe cõpetere nomẽ magiſtri. cũ h videat dño in euãgelio ſuis diſcipulis inhibere: quorum nos dicimur imitatores tanq pfeſſores euãgelij ieſu chriſti. Hec vt aſſeris tibi [illegible] de ſtatu et ſtatu fratrũ ſcrupulũ generant: et tuam pſciam inquietant. Sup hec addis aſſertionẽ quorũdam. qui tibi niſi ſunt hanc pſciam de fratribus fabricare. Intende igitur in ea que dicturus ſum. dabit enim tibi dñs precibus glorioſe virginis et beati Frãciſci rectum in omnibus intellectũ. Suppono q regula paupertatẽ precipit. cõmendat laborẽ: vetat curioſitatem. Suppono et ego: deteſtans ob hoc receptiones pecuniarum. ꝓprietates librorum ac donorum. Vitupero et ego. immo nos omnes perſequimur fortiter et culpamus. In hoc conuenimus. ſz q fratres tales credis: aut ſi nõ credis dubitas: in hoc penitus diſſentimus. Nec enim h credo nec dubito: certũ habens oppoſitũ tanq verum. Non q nullus in ordine talis ſit qui non poſſit culpari in aliquo predictorum: cũ nec in .xij. apoſtolis talis perfectio potuerit reperiri. ſed cõmunitatem ſtatus de qua et tu iniungis defenſandã aſſumpſi. Vide igitur quid ſentire debeas de receptione pecunie. Teſtificor coram deo quoniam veritatẽ ſum expreſſurus ſm meam conſciam in omnibus que ſubiungam. Non credo te aliquatenus dubitare: quin paupibus quantũcunq extremam vouerint paupertatẽ liceat recipere elemoſynam: niſi velint ſe occidere. qd ſi nephas eſt licet hoc fratribus. qd nullus ſane mentis ignorat. Non eſt igitur contra eorum pfeſſionem. ſi quis diues bonis hanc eis miniſtrat manu propria. Qd ſi noluerit poteſt eis miniſtrare per manũ ſerui ſui. Qd ſi ille ſeruus nõ poſſit: ſed cõmittat alij: quare non liceat per manũ tertiam: nõ videtur. Quare etiam vſq ad decimã manũ non poteſt: non video. Et ſi diues habens pecuniã dat victum aut veſtitũ fratribus neceſſariũ. nonne poteſt ipſe manu ſua emere: nõne põt ipſe pecuniã pro emptione alij cõmittere: et ſic p multas manus in vſus fratrũ expendere pro releuandis eorum neceſſitatibus ſine offenſione fratrũ. Quis ſane mentis hoc dubitat. cum pecunia ita ſit dñi cũ cõmittitur perſone intermedie acſi ipſe dñs eam manu ꝓpria cõſeruaret. Niſi forte quis ita deſipat vt dicat q pecunia in manu ſeruientis poſita tranſeat in eius dominiũ: et deſinat eſſe dñi. qd penitus abſurdũ eſt. Et ſi dicas q dñs ſimpliciter et abſolute dare intendat fratribus. dico et ego q nullus ſane mentis dare intendit fratribus niſi put cõpetit regule et pfeſſioni eorum. Quis enim daret elemoſynã vt eo faceret perdere vitã eternã. Dat ergo eo modo quo fratrib⁹ expedit. ſ. cõmittendo alicui qui p ſe eã diſpẽſet in his rebus quas fratribus licet accipere: et ſic pecunia illa p quorũcunq manus trãſeat nullo modo ſpectat ad fratres. q ſemp ẽ primi dñi. [illegible] vere i cõſciẽtijs fratrum. Et ſi mihi forte non credis. crede ipſi dño pape. q in vtroq iure peritus. ordinis et perfectionis emulator: qui vt ipſe teſtat in cõditione regule beato Franciſco aſtitit. et eius plenũ intellectũ agnouit. Qui requiſitus a fratribus dicit. q fratres volẽtibus ſibi elemoſynas facere poſſunt fidelẽ aliquẽ preſentare. Qui taliter pſentatus: nõ eſt eorum nũcius: ſed illius potius cuius mandato ſolutiõem facit. ſeu recipienti eandẽ. Hec ſunt verba ipſius. Quis ita deſipit. vt ſi dicã alicui. iſte fideliter exequet vel cuſtodiet qd ei cõmitteo. q ꝓpter hoc quod ille acceperit fiat meũ. cũ etiã licet hec verba non ſemp exprimant: ſp tñ habent in corde.

⁊ ſemꝑ ab alijs credimus ſic accipi. Quis ẽ
tã improbus vt impugnaret hãc veritatẽ: ꝑ
tantoꝝ viroꝝ ↄſciam ſanã ⁊ diſcretã: ꝑ tan-
tam rei euidentiã: ⁊ vt nihil deſit per ſedem
apoſtolicã ↄfirmatam. Certus ſum ꝙ talis
portabit iudiciũ. De libris ⁊ vtenſilib⁹ qd
ſentias audi. Clamat regula expreſſe impo-
nens fratribus officiũ predicãdi. qđ nõ cre-
do in aliq̃ alia regula repiri. Si igit̃ ꝓdicare
nõ debẽt fabulas. ſed verba diuina. ⁊ hec ſci
re nõ poſſunt niſi legãt. nec legare niſi habe
ant ſcripta. planiſſimũ eſt ꝙ de ꝑfectione ſic
eſt habere libros ſicut eſt predicare. Et ſicut
nõ obſtat ordinis paupertati hr̃e miſſalia ad
cantandũ miſſas: ⁊ breuiaria ad horas dicen
das. ſic nõ obſtat ⁊ biblias ad ỽba diuina ꝓ
dicanda. Licet igitur libros habere. Sȝ nun
quid regula ſibi ↄ̃ria eſt q̃ue alibi mãdat ni-
hil habere. Abſit hͦ vt in ea ſit ↄ̃rietas aliq̃ ſi
cut nec falſitas. cũ tota de fonte euangelij ſit
extracta. ſicut mihi qui paꝝ noui facile eſſet
oſtendere. Dico ergo ꝙ fratribus hoꝝ con
ceſſus eſt vſus. ſed vetat̃ appropriatio. Naȝ
nõ dicit regula. Fratres nihil habeãt nec ali
qua re vtant̃ qđ eſſet inſanũ. ſed ꝙ nihil ſibi
appropriẽt. Cui igit̃ hoꝝ ꝓprietas aſſigna
bitur. Sic rñdeo ego ꝙ cuiuſcumqȝ ſit: nõ eſt
mea nec ordinis: ⁊ hoc mihi ſufficit ad mee
conſcientie puritatẽ. Ne ni hoĩbus fugã pa-
rare videar: dico hāꝝ reꝝ mobiliũ guberna
tori ⁊ protectori ordinis cardinali ptãteȝ ⁊ au
ctoritatẽ ⁊ ꝓuidentiã a dño papa eſſe cõceſ-
ſam. Sicut enim dñs papa ait: nec vendi de
bent mobilia. vel extra ordinem cõmutari q̃
quo modo: niſi eccleſie romane cardinalis q̃
fuerit ordinis gubernator ſuper hͦ auctoritatẽ
prebuerit ⁊ aſſenſum. Sed dicis. Nunquid
qui biblias dant fratribus intendunt eas da
re pape aut cardinali. Dico ⁊ ego. Nũquid
pater qui dat bibliam filio intendit labefacẽ
re ordinem filij: ⁊ filiũ ſuũ facere filiũ diabo
li. Credo te dicere ꝙ non. Dat igitur filio in
tendens ꝙ ordinis paupertas ſit penitus il-
libata. ac per hoc vt ordo vtatur proprietas
autem ſit eius cuius decreuerit paſtor ordis
⁊ eccleſie. At nõ credis ꝙ ſi pater non poſſit
filio librũ dare niſi per manũ alicui⁹ de quo
preſumeret ꝙ non eſſet filij ſui predator: ſed
paſtor. vtiqȝ daret vt filio ↄmodaret ad vſũ.
Et in hoc melius prouiſum eſt ordini dño fa
ciente. Nã ſi libroꝝ ꝓprietas remaneret pe
nes penicos: ſic miniſtri non poſſent auferre
fratribus libros. ⁊ eſſent quaſi perpetui ad
vitã. Nunc autẽ ordo nihil ſibi appropriat in
libris: dum miniſtri libros nec vẽdere nec ali
enare auctoritate propria poſſunt. nec fratres
ſubditi poſſunt: dum frequenter reſignant: ⁊
eis pro voluntate miniſtrorum aſſignantur
⁊ auferuntur. Certus ſum ꝙ hec eſt cõſcien
tia fratrum. Vt autem nihil remaneat audi
de dominibus. Dico domos non eſſe fratꝝ
Sed ſi de ſolo q̃ris. Dico ꝙ dantium eſt ⁊
patronorum. Si de edificijs: pari rõe edifi-
cantium vel coꝝ quoꝝ eſt ſolũ. q̃a cedit ſolo
vnius ſi vnus edificat: vel pluriũ ſi plures.
Mentior etenim ſi nõ dñs papa dicit in re
gula. ſaluo locoꝝ ⁊ domoꝝ dñio illis ad q̃s
noſcit̃ ptinere. In loco intelligens ſolum. in
domibus edificia ſuperaddita. Unde nec ap
propriamus nobis ſolũ: cũ dicamus eſſe illo
rum qui dant impenſas. vel cedit ſolo. Nec
etiã vſus appropriamus: niſi ꝑ voluntate co-
rum qui fratribus ↄcedunt ꝓdicta. Certus
ſum enim ꝙ hec eſt ↄſcientia fratrũ. Nõ ob
ſtat ſi aliq̃n vidiſti contrariũ: qđ non credo.
q̃ indiſcretio vnius nõ ad oẽs debet nec ad
ſingulos retorqueri. Si dicis nos tanq̃ ad-
uenas ⁊ peregrinos debere ire de domo in
domũ. parcat illi deus q̃ primo hãc ſtulticiã
cogitauit. Nõne btũs franciſcus edificauit
loca. Nunquid tanq̃ pegrinus ibat quoti-
diẽ vnã diciam. Nũquid btũs petrus cũ di
cat in canonica ſua. obſecro vos tanq̃ aduc
nas ⁊ pegrinos ⁊c̃. voluit ꝙ oẽs tranſirent
de domo in domũ. Cũ enim dicat eccleſiaſti
cus. vita neq̃ hoſpitari de domo in domũ.
Tam petrus q̃ franciſcus filijs ⁊ diſcipulis
ſuis non ſanctam vitam ſed neq̃ impoſuit.

ſent. ſi ſm predictū intellectū nos ſimiles eſſe
pegrinis mādarēt. Sed hoc dictū intelligit:
vt nō currat ſimilitudo quattuor pedibus: ſʒ
vt domos in quibus habitamus parū diliga
mus. nec ꝓprias reputemus: ſicut pegrinus
qui tranſit in patriam domū nō diligit in via
tanqʒ ꝓpriā. ſed vtit tanqʒ aliena. Qui alit
ſapit ipſa ſua inſipientia manifeſtat q nihil
omnino ſapit. Quō ergo poſſet eſſe regimē
⁊ ordo platorū: qui ita diſtricte manet in ordi
ne beati frāciſci: ſi oēs eſſent inſtabiles ⁊ va
gabundi p orbē. Hoc vero ſentit: q nihil vi
dit de ordine. Ueniam ad laborē manuū:
vbi taliter inſiſtis. vtrū ſit ꝯſiliū vel pceptū.
Ego aūt dico q non intendere beatum fran
ciſcum manualē laborem nec precipere nec
conſulere nec monere: ſed ſuppoſita ammo-
nitione apoſtoli fratribus nimis vel minus
ſollicitis ad laborē dat formā laborādi. Qui-
dam enim ſic intendebant labori manuali: vt
necaret in eis deuotio orōis. Qd q periculoſum erat: cum actiua debeat deſuire ꝯtem
platiue: dedit eis formā ſanctiſſimus pater.
vt ſic laborent qui laborare vellēt ſcirent et
poſſent: vt ſancte orōnis ⁊ deuotionis ſpūs n
extinguant. Hoc enim ſequit in textu regule
immediate. Unde intendit q non dicit precipio
vel ꝯſulo fratribus q laborent: ſed quibus de
dit dn̄s grām. qd nō ſolum includit potentiā
ſed voluntatē laborandi. Sicut ſi diceret. fra
tres quibus dedit dn̄s grām lachrymādi la-
chrymentur ita modeſte q oculos nō amittāt.
non preciperet lachrymari. ſic nūc intelligit.
Ipſe autem de labore manuū vim nō facie-
bat: niſi ꝓpter ociū declinandum. Quia cuʒ
fuerit regule obſeruator perfectiſſimus: non
credo q vnqʒ lucratus fuerit de labore ma
nuū. xij. d. vel eorū valorē fratres. ſed potiſſi
me ad orationem monebat. Non enim vo-
lebat q illā extinguerent ꝓpter lucrū. Un-
de ꝓuincialibus miniſtris relinquit q nō p
mittant fratres ſuos ocioſos. Ego vna tecuʒ
ſi qui tales ſunt iudicio arguēdos. ⁊ verberi-
bus puniēdos tanqʒ ſuos malos ⁊ pigros.

Non tn̄ ꝓpter hoc tibi diſpliceat: q: ſatis ibi
inuenies copiā laborandi tā in ſtudio verita
tis: qʒ in exercitio humilitatis: pietatis: ⁊ cu-
iuſlibet alterius virtutis. Nā fratrū elemoſy
nas querere: coquinam facere: infirmis ſuire.
ſcutellas lauare: ⁊ in oībus humilitatꝫ ex-
ercitijs laborare: que dulciora fratribus ſunt
qʒ multa officia dignitatis. Sed quid di-
cemus de aſcendentibus ad cathedram: cuʒ
regula dicat q nō curent neſcientes lrās di-
ſcere ⁊c. cum etiā euangeliū dicat q nolim⁹
vocari magiſtri. Dico ego q regula non ve
tat ſtudiū litteratis. ſed illrātis ⁊ laicis. Uult
enim iuxta apoſtolū. q. vnuſqſqʒ in ea voca
tione qua vocatus eſt pmaneat. vt ad clerica
tum de laicatu nullus aſcendat. nec vult q cle
rici fiant laici ſtudiū recuſando. Alioquin ip
ſe trāſgreſſor fuiſſet: qui cū paucas lrās ſci-
ret. poſtmodū in litteris ꝓfecit in ordine: nō
ſolū orando ſed etiā legēdo. Unū vt ſcias qn
tum ſibi placuerit ſtudiū ſacre ſcripture: au-
diui ego a fratre qui vidit. q cū nouū teſtamē
tū veniſſet ad manus ſuas. ⁊ plures frēs nō
poſſent ſimul habere diuidebat p folia. ⁊ ſin
gulis cōmunicabat: vt oēs ſtuderēt nec vn⁹
alterum impediret. Clericos etiā quos reci-
piebat ad ordinē in ſumma reuerentia habe
bat: ⁊ in morte mandauit fratribus q docto
res ſacre ſcripture in ſūma reuerentia habe-
rent: tanqʒ illos a quibus recipent ꝟba vite.
Unū cum nomē doctoris veneraret intellige
bat hoc euāgeliū nō vetuiſſe. alioquin paul⁹
apoſtolus euāgelio ꝯtradiceret: qui ſe prima
epiſtola ad thimo. magiſtꝝ gentiū vocat. qd
maioris impudentie videt qʒ ſi ab alijs vo-
caretur. Dico ergo: q ſm euāgeliū pompa
huius nois ꝯdēnāda ē ⁊ nullatenus appetē
da. ſed officiū aſſumendū. Quos enim ma-
gis decet euangeliū docere: qʒ qui euāgeliū
ꝓfitentur ⁊ ſeruant. Nā cum dicat euange-
liū. qui fecerit ⁊ docuerit hic magnus voca-
bitur in regno celorū. Quis ſane mentis di-
cat vt magiſter ⁊ frater alexander diues de-
buerit predicare ⁊ docere. beati paupes ſpū.

ꝗ ꝓpter effectꝰ debuerit reſiſtere. Certe ſi fratres decet addiſcere ⁊ ruminare tanq̄ mū-da aīalia verba diuina. ⁊ ſibipſis ſufficiunt in docendo. quis tā ſtultus eſt vt dicat: ꝙ doctrinā quā eos decet facere ⁊ docere debeāt a nō facientibus mēdicare. Condēno igitur tecū in magiſterio pōpam. ſed cōmendo officiū. Dāno frēm minoꝛē pōpoſum. ⁊ dico eū magiſterio penitus indignū. ſed cōmēdo ſtudioſum. credens ꝙ nulli magis ꝗ̄ tali cōpetat auctoꝛitas docēdi euāgeliū ieſu chꝛiſti. Reſtat igit̄ vt de philoſophantibus aliquid ſubiungamus. Audi chariſſime: ſicut in ceteris. ſic ⁊ in hoc pariter cōcoꝛdemus. Fateoꝛ diſplicent tibi curioſitates: diſplicent ⁊ mihi. diſplicent fratribus bonis: ⁊ diſplicēt deo ⁊ angelis ſuis. Nec defendo circa ſcripta puerilia muſſitātes. ſed deteſtoꝛ eos pariter tecum. Unde ⁊ tibi ⁊ mihi conſulo vt habeamus ꝯdū ſm̄ ſcientiā: nec deteſtemur plꝰ ꝗ̄ opoꝛtet. Foꝛtaſſe enim inter peccata minuta ⁊ venialia computādū eſt. Uix enim grana abſq̄ paleis colligi poſſunt. ⁊ verba diuina ſine verbis humanis. Hec aūt oīa ſeparant̄ per zelū cōpunctōis ⁊ fletū deuotionis ꝗ faciunt triticū veritatis a verboꝝ paleis ſepari. Et foꝛtaſſe videnť aliqui curioſi: q̄ magis ſunt ſtudioſi. Si quis enim ſtuderet in dictis hereticoꝝ: vt eoꝝ ſentias declinando magis intelligeret veritatē. nec curioſus nec hereticus ſed catholicus eſſet. Cū verba phoꝛum aliqū plus valent ad intelligētiā veritatis et erroꝛum cōfutatōnes: nō deuiat a puritate in his aliqñ ſtudens. maxime cū multe ſint concluſiones fidei. que ſine his terminari n̄ poſſunt. Unde ſi velimus nimis ſtricte iudicare foꝛtaſſe ipſos ſanctos qđ impiū eſt iudicabimus curioſos. Nā nullus melius naturā tēpoꝛis ⁊ materie deſcribit ꝗ̄ Auguſtinus inquirendo ⁊ diſputando in xi. confeſſionum. Nullus melius exitus foꝛmaꝝ ⁊ ꝓpagines reꝝ ꝗ̄ ipſe ſuper gene. ad lram. Nullus melius queſtiones de aīa ⁊ de deo ꝗ̄ ipſe in li. de tri. Nullus melius naturā creationis mūdi ꝗ̄ ipſe in lib. de ci. dei. Et videbis ꝙ dicam pauca aut nulla poſuit magiſtri in libris ſuis quin illa reperias in libꝛis Auguſtini. Lege Auguſtinū de doctrina chꝛiſtiana. vbi oñdit quō nō poteſt intelligi ſacra ſcriptura ſine aliarum ſcientiaꝝ ꝑitia. Oſtendit etiā ꝙ ſicut filij iſrael aſpoꝛtauerunt vaſa egypti: ſic doctores theologici doctrinam phie. Unde multa que non didicimus per philoſophos ⁊ ī dictis phie: didicimus per ſanctos. Ac per h̄ non debet tibi eſſe mirū ſi minus fundati intrantes: fiant in ſciētia in oꝛdine fundatoꝛes. Sed eſto ꝙ iſta ſint repꝛehenſibilia ⁊ purgāda: non ꝓpter hoc retraharis. qꝛ nullus ad hoc compellitur. ſed is magis amatur. q̄ magis eſt talium aſpernatoꝛ. Nec prelati talia ꝑcipiunt ſed permittunt. Nec ꝓpter tres vel quattuoꝛ vicioſos debet magiſter ꝯtēnere innocentes. Et ſi aliqui abundent libꝛis ad tempus talijs pluriſq̄ multo plus indigentibus poterint diſpenſari. cum multo plures egeāt ꝗ̄ abundent. Nec te moueat ꝙ fratres fuerunt in pꝛincipio ſimplices ⁊ illrati. imo magis debet hoc in te fidem oꝛdinis confirmare. Fateoꝛ coram deo ꝙ hoc eſt qđ me fecit vitam beati franciſci eligere: ꝙ non fuit per hominū pꝛudentiam inuenta ſed per chꝛiſtū. ⁊ qꝛ opera chꝛiſti non deficiūt: oſtendit hoc opus fuiſſe diuinum dum ad conſoꝛtiū virorum ſimplicium etiam ſapientes non ſunt dedignati deſcendere: attendentes illud apoſtoli. Si quis eſt inter vos ſapiens: ſtultus fiat vt ſit ſapiens. Rogo chariſſime vt non nimis abundes in ſenſu tuo: nec credas te pꝛudentioꝛem nec melioꝛē oībus quos deus ad ſtatū iſtū vocauit. etſi vocauerit te nō recuſes. Uale in domino.

¶ Epiſtola ſancti Bonauenture de eo ꝙ chꝛiſtus ⁊ apoſtoli ⁊ diſcipuli eius inceſſerūt diſcalciati.

Alis lectoꝛ. tali lectoꝛi Spūſi intelligentie ſanioris. Qm̄ ſcḋm aplm̄ Johānē: deus veritas ē: qui ꝯ veritatē offendit: marie

euãgelicã. cuius xp̄s ſpēaliter auctor eſt: ↄtra xp̄m offendere ↄprobat. Sup eo igit ꝙ xp̄z ⁊ ſuos ſanctos apoſtolos atq3 diſcipulos: nō diſcalciatos: ſed calciatos inceſſiſſe corā pſto rū multitudinē p̄dicaſti: q3 temere ↄ veritatē euangelicã offenderis: ꝑpendere poteris ex ſubſcriptis. Ait enim criſ. ſup mat. Apoſtoli cū vna tunica ⁊ diſcalciati circuibant totū mūdū ⁊ ſupabant. Itē Hiero. ad aggerētiā. Apoſtoli toto orbe peregrini: nō es in zonis: nō virgam in manu: non caligas habuere in pedibus. Idē ad Ruſticū monachū ponit idem. Idē in epiſtola ad euſtochiū dicit ſic. Moyſes ⁊ ieſu naue nudis in terra ſancta iubent pedibus incedere: apoſtoli ſine vinculis pelliū ⁊ onere calciamētorū ad p̄dicatōnem noui deſtinant euãgelij. Milites veſtimētis ieſu ſorte diuiſis caligas nō habure q̄s tollerent. Nō enim habere dn̄s poterat qđ ſuos ſuos habere ꝓhibuerat. In hac auctoritate perpendere poteſt tua prudentia ꝙ dominus noſter ieſus nō tm̄ calciamēta tēpore paſſionis non habuit: ſed etiā habere primo non potuit. Cepit enim facere ⁊ docere. Actuū. i. Itē Augu. xxij. ↄ fauſtū dicit ſic. Ut ſcribit Lu. xxij. Quando miſi vos ſine ſacculo: ſine pera: ſine calciamentis. nō tranſierūt dn̄i verba: ſed ⁊ diſcipulorū obtēperantiū facta ſecuta ſunt. Item in vita beati marcialis. Sctūs dn̄i marcialis ꝑgens ad predicandū nō equo vehebat aut aſino: non q̄libet iumēto: nec calciamēta ꝓprijs induebat pedibus. ſed iuxta dn̄i ⁊ magiſtri ſui ieſu chriſti ſententiam: quā ipſe ſibi ⁊ alijs apoſtolis inculcare ſolebat: vt ꝑgentes de ciuitate in ciuitatē: non ſacculum neq3 perā ſecū tollerēt nec calciamenta. Nudis incedens pedibus: imitator chriſti: atq3 beati petri apoſtolorū principis cōſanguinei ſui: in omnibus que ipe dn̄s precepit. exiſtere curabat. Itē in vita beati frontonis diſcipuli ſcribit ſic. Btūs fronto caſtra ⁊ vrbes ⁊ vicina loca calciat⁹ tm̄ ſandalijs pagrans: gentiū cateruis diuini verbi ſemina erogabat. Item in mart: e ⁊ magdalene vitis

legit ꝙ vel ſandalijs vtebant: vel nudis pedibus incedebant. De ſandalijs autem dicit mar. vi. Calciatos ſandalijs. glo. vt neq3 pes tectus ſit: neq3 nudus ad terrā. Item Ephe. vi. ⁊ math. x. dicit in glo. Sandalijs vel ſoleis vſos apoſtolos fuiſſe. Papias aūt dicit. Sandalia aūt ſunt calciamēta deſup corium nō habentia. Item Euſebius ceſarieñ. vi. eccleſiaſtice hiſto. li. in ca. de laudibus origenis dicit ſic. Ante omnia origenes precepta euãgelica ⁊ voces ſaluatoris ſūmo amore ⁊ ſtudio implenda eſſe cenſebat: quibus precipit duas tunicas nō habendas. nec calciamētis vtendis. nec de craſtino cogitandum. Et ſequr. Ita deniq3 per multos annos abſq3 omni calciamento nudis traditur inceſſiſſe veſtigijs. Item Grego. nazãzenus. Optabaz homines videre qui viuerent ad exemplū predicatores euangelij chriſti nudis pedibus incedentes: propter regnū pauꝑes: ꝓpter paupertatem reges. Cernis puto ſi ꝓprie ſapis ꝙ duo illuſtriſſimi grecorū doctores p̄ceptū euangelicū de nō portandis calciamentis ad litterā cenſuerūt obſeruandū. Qz ſi fortaſſis in hac ſententia preſumpſeris dicere p̄dictos duos doctores hereſim ſapuiſſe: per predictas ⁊ poſt dicendas auctoritates doctorum latinorū catholicorū: calūniari in hac parte p̄dictos doctores conuinceris manifeſte. Itē in vitis patrum in monachorū perfectorum laudibus legit in pluribus locis ꝙ nudis veſtigijs incedebāt. Item Hiero. in li. ↄ Iouinianū reprehēdit ipm. ꝙ cū prius tanq3 pfectus monachus nudis pedibus inceſſit poſtea a pſectōe apoſtatans monachali: calciamēta deaurata portabat. Itē Actuū. xij. Calcia te caligas tuas. Ad hec eſt vna glo. Petrus ꝓpter rigorē carceris ligamēta ad horam laxabat. vt tunica circū pedes demiſſa frigus noctis ventūq3 pareret. exemplum prebens infirmis vt cum moleſtia corpalis vel iniuria intentat humana: liceat aliquid laxare de rigore propoſiti. Sicut ergo petrus in eo ꝙ circū pedes tunicā demiſit ad horam.

propter rigorē carceris: exēplū infirmis ꝓbu it ⁊ rigorē laxauit. ita ⁊ in eo ꝙ ad horam tā tum caligas habuit ſi tñ habuit. Jn fine tamē predicte gloſe calige petri ſpūaliter exponun tur ſic. Qḋ dictū eſt. ſint lumbi veſtri precin cti ⁊c̄. Lu. xij. Et calciati pedes in preparatio nem euāgelij pacis. Ephe. vi. ſpiritualiū vir tutum verbiqꝫ predicādi reſumere iubentur inſignia. Textus etiam: calcia te: ad lr̄am in tellectus non diſſonat a predictis auctoritati bus ⁊ inferius annotādis: ſed omnino etiam concordat. Nam vbi latin⁹ interpres dicit ca ligas. grecus dicit ſandalia. Sūt aūt ſandalia ſicut dicit magiſter in hiſtoria ſolee vel pero nes. Scḋm Papiam vero calige dicuntur q̄ſi caligule: q: ſuper pedē colligant̄. Uel eti am q: calce ligantur. ſicut cernimus in ſolea ſancti petri: que vſqꝫ hodie rome ſeruat̄. Et etiā in picturis ⁊ in celaturis antiquaꝝ apo ſtolicaꝝ imaginū ⁊ nouaꝝ. in quib⁹ omnib⁹ vel cum ſoleis vl' nudis pedibus exprimunt̄. Non tibi blādiaris cū audis: q: ſandalia ſūt calige. q: ſm papiā ſandalia ſunt calige vl' cal ciamenta deſuper coriū non hn̄tia. Ridicu loſum igit̄ eſt valde ꝙ litteratus hoc neget: qḋ clamāt lapides ⁊ teſtant̄. Jnterliniare au tem quo dicit̄ ſup illo ṽbo: exemplū dat̄ non ſine calciamentis ambulādi angelo iubente ⁊ apl'o complente: ſoluit̄ per principiū inter liniaris: vbi dicitur. calige ſunt calciamēti ge nus: ⁊ de illis intelligitur. Nec videtur au tenticum: ſed ponit̄ magiſtrale. vel ſpūaliter intelligendum eſt. vt eſt illud Eph. vi. Calcia ti pedes ⁊c̄. Gloſa. Hec calciamenta ṽitatum dꝫ hr̄e predicator. ne ille qui ṕdicat pede mē tis terram tāgat. i. pro terrenis faciat. Hac ſi gnificatione dicit marcus apl'os ſandalijs cal ciari vel ſoleis. ſ. vt neqꝫ pes ſit tectus: neqꝫ nudus ad terraꝫ. Hic vt cernis manifeſte di cit Glo. ⁊ eſt Aug. quid ſunt ſandalia. q: ſo lee. ⁊ ꝙ virtutum calciamentis debent veri apl'i calciari. Amplius ſuper illud Luce. xxij. Qñ miſi vos ſine ſacculo ⁊ pera ⁊ calciamē tis ⁊c̄. glo. dicit ſic. Non eadem viuendi re gula perſecutionis que pacis tp̄e diſcipulos informat. Miſſis quidem diſcipulis ad ṕdi candū ne quid in via tollerent ṕcipit. inſtāte autem mortis articulo: ⁊ tota illa gente paſto rem ſimul ⁊ gregē perſequente: ꝯgruā tēpo ri regulam decreuit. permittēs vt tollant vi ctui neceſſaria. Ex hac glo. patet ꝙ ad regu lam apoſtolicā pertinet nihil in via tollere. ⁊ ſine calciamentis incedere. Et licet perſecutio nis tp̄e aliquid in via tollere permittatur: de calciamentis tñ comportādis etiā pſecutiōis tp̄e nec textus innuit nec glo. Ex predictis te ſtimonijs clarius innoteſcit quid de dn̄i no ſtri ieſu chriſti ⁊ ſuorum apl'oꝝ atqꝫ diſcipu lorum calciamentis: iuxta veritatē euangeli cam ⁊ ſctōꝝ expoſitiones docendū ſit parit̄ ⁊ ſeruandū. Sed his oīb⁹ teſtificationib⁹ fir miſſimis atqꝫ clarioribus ſctī euangelij ſanctiōes ſunt incomparabiliter clariores. Scribitur enim Math. x. Nolite poſſidere aurū neqꝫ argentum neqꝫ pecuniā in zonis veſtris. non perā in via: neqꝫ duas tunicas: neqꝫ cal ciamenta neqꝫ virgā. Jtē Mar. vi. Pre cepit eis ne quid tollerent in via niſi virgā: non perā: non panem: neqꝫ in zonis eſ: ſꝫ cal ciatos ſandalijs. Jtem Lu. x. Nolite portare ſacculum: neqꝫ perā: neqꝫ calciamenta. Q autem dn̄i hec verba mādata non tm̄ ſpūali ter ſed etiam ad litterā fuerunt obſeruata: pa tet ex auctoritatibus predictis. Patet etiā ex picturis ⁊ celaturis antiquiſſimis laicorum. Patet etiā ex ipſis ſandalijs aplorum ⁊ chri ſti diſcipulorum. que vſqꝫ in hodiernū diem in plerīſqꝫ locis ad huius veritatis aſtipulati onem ⁊ deuotionem fideliū reſeruant̄. Pꝫ et etiam ex glo. mar. ſuperius allegata. Pꝫ eti am ibidem ex alia glo. Mattheus ⁊ Lucas memorāt dn̄m dixiſſe diſcipl'is vt nec virgas ferrent. Marcus ne quid tollerēt niſi virgā. Mat[illegible] ſed illi accipiunt realiter virgā. Mar cus per virgā poteſtatē accipiendi neceſſaria a ſubditis. Ergo ſicut Mathe⁹ ⁊ Lucas vir gam realiter accipiunt: ſic ⁊ calciamenta. Et plato dicit̄ duas ſummitates corporis non cā

velādas. neqꝫ aſſuetam fieri mollicieni debere capitis ⁊ pedum. Cū hec habuerint firmitatem: cetera robuſtiora ſunt. Itē magiſter in hiſto. qui dicit ſic. Non portabitis calciamenta neqꝫ virgam. Scōm Marcū ſandalijs. id eſt ſoleis vel pedulib⁹ vti iuſſi ſunt. Item Joſue. v. Solue calciamentū tuum de pedib⁹ tuis ⁊c̄. Glo. Hi ſunt pedes quos lauit ieſus. Non autem ignorat prudentia tua dn̄m ieſum non tm̄ pedes aplorum ſpūales: ſed etiā corporales [illegible] ablui[illegible]. [illegible] etiā poſt [illegible] per gloſam chriſti ſignificatam [illegible] ipſa litteralem intellectū p̄dicti concepti ordinē ſuum ⁊ regulā inſtituit: dn̄o cooperante ⁊ ſermōēꝫ confirmāte ſequentibus ſignis. ⁊ etiā ſeruauit. Et iuxta hunc intellectū p ſe ad prouidentiā ſignis precedentib⁹ cōfirmationē meruit obtinē. Ceterum ſi precepta euāgelica de nō portādis calciamētis ſpiritualiter tm̄ ab apoſtolis intellecta fuerunt ⁊ ſeruata. ergo illud quod ibidem inſerit: gratis accepiſtis: gratis date. Et illud. Infirmos curate mortuos ſuſcitate. Et illud. Nolite poſſidere aurū neqꝫ argentum ⁊c̄. Qđ quantū pernicioſuꝫ ſit ⁊ euāgelice veritati aduerſum: tua pitia non ignorat. Ubi queſo eſſet illud petri Actuum iij. Argentū ⁊ aurum nō ē mihi. Et illđ Act. viij. Pecunia tua tecum ſit in pditionē: qm̄ donum dei exiſtimaſti pecunia poſſideri. Et illud Actuū. ix. Danſqꝫ illi manum erexit eā. in ſuſcitatione thabite. Hec ergo ſi ab apl̄is fuerūt intellecta ad litteram ⁊ ſeruata. ergo ⁊ illud de calciamentis ab apl̄is nō portādis. que predictis ſine medio cōnectunt̄. Preterea greci p̄dicātes euāgeliū: quos cernūt pecuniā nō accipe: nec calciatos incedē: ſed ſandalijs vel ſoleis vti: apoſtolicos nuncupant ⁊ vt chriſti diſcipulos venerantur. Monachi etiam indie: ſicut ille retulit mihi qui vidit: calciamentis nō vtunt̄: nudis pedib⁹ incedentes. Hec aūt ſcripſi tue pitie vt de cetero contra tot ⁊ tanta teſtimonia chriſtum ⁊ eius perfectiſſimos diſcipulos nō infames. ⁊ euāgelice veritatis regulam vt lux clariſſimam expoſitione tua myſtica non obſcures. Nam ſm̄ quādā glo. ſup Math. prau⁹ eſt auditor qui manifeſta vult obſcure intelligi. Innuit etiā Gre. in moralibus in proemio trifarie ſcripture modum. Sunt enim q̄ hiſtorice vel ad litteraꝫ intelligi nequnt. vt illud iob Suſpendium elegit aīa mea. Et illud. Pereat dies in qua natus ſum. Quedam hiſtorice moraliter ⁊ allegorice intelliguntur. Quedaꝫ in quibus qui ſenſum littere negligit: oblatuꝫ veritatis ſibi lumen abſcondit. Certuꝫ ē aūt ex predictis triuꝫ euāgeliſtarū ſentētias ſupius allegatas non in primo genere ſed in ſecūdo ⁊ tertio contineri. Ceterū q̄ q̄tuor euangeliſte Johānis baptiſte humilitatem admirabilem p̄dicantes introducūt ipſuꝫ dicenteꝫ q̄ non ſit dignus ſoluē corrigiam calciamentoꝝ chriſti ſiue ipſius calciamenta portare. Q, ſpūaliter intelligendum ſit ex gloſis ſanctorum annotatis ibidē clari⁹ innoteſcit. Dicitur Joh. i. Non ſum dignus vt ſoluā eius corrigiam calciamenti. Glo. Non ait: nō ſoluam. ſoluit enim qn̄ ipſum manifeſtauit: ⁊ de diuinitate ⁊ humanitate ipſius multa apuit. ſed non ſum dignus. ſ. ait. q: ad hoc agenduꝫ ſe indignum putauit. Itē Lu. iij. Nō ſum dignus ſoluē corrigiam calciamentorum eius. Glo. Non ſum dignus myſteriū ſoluere incarnatōis. vl̄ nomen ſpōſi nō mihi vſurpo. nec ſponſus credi: ſed amicus ſponſi volo. Item marci. i. Nō ſum dign⁹ pcūbēs ſoluere corrigiā calciamentoꝝ eius. Hiero. i. icarnationis myſteriū qn̄ verbū caro factum ē. Item Math. iij. Nō ſum dign⁹ calciamenta ei⁹ portare. Glo. Intēdebat hic oſtendere excellentiam chriſti ⁊ ſui humilitatē. Et in eadem glo. exponit̄ allegorice vt pri⁹. Forte aūt Johānes baptiſta in verbis p̄poſitis ad lr̄aꝫ intellectis non chriſtū calciatū dicere intendit ſed iuxta predictam glo. intendebāt ⁊c̄. maieſtatem chriſti magnificās: ⁊ ſuā humilitatē predicās. vſitatum modū loquendi tenuit. ſicut de homine valde nobili non lauante ma

nuo ſuas poſſet dicere paup humilis. nō ſuȝ dignus aquam effundere ſuper manus eius Niſi forte quiſpiā verba propoſita volēs exponere dicat q̄ chriſtus eo t̄pe quo Joh̄es baptiſta ſententias protulit antedictas. nondum publice predicabat. nondum regulā ediderat. nondum in deſerto exemplū dās penitentie ieiunauerat. Qd̄ vtiqȝ verū eſt. Et iō vult dicere q̄ calciamentis tunc t̄pis vtebaꝛ. Quod vtiqȝ videtur a gosis omnib⁹ ⁊ ſanctos expoſitorib⁹ alios. Sine alia hoc fuera ſine neceſſitate manifeſte cōcludit q̄ poſt inſtitutionem apl'ice regule chriſt⁹ ſuiqȝ diſcipuli tunc calciamentis ad litteram inceſſerunt. Nam ſm̄ Hiero. chriſtus non potuit quod non habenduȝ docuit. qui primo cepit facē q̄ȝ docē. Idcirco periculoſum eſt valde īmo ridiculoſum aſſerere aliter chriſtum: aliter apoſtolos vixiſſe. ⁊ chriſtum regulam nō ſeruaſſet. ⁊ apoſtolos aliud q̄ȝ chriſtum habuiſſe perfectionis exemplum. cum diſcipulum eſſe perfectum ſi ſit ſicut magiſter ſuus. ⁊ ſeruum non eſſe domino ſuo maiorem euāgelica veritas conteſtetur. ⁊ vt ſimus imitatores domini ſicut ⁊ ipſe chriſti nos Paulus apl's exhortetur. Tu igitur qui euangelij doctor es ⁊ ſectator: ſi huius euangelice perfectionis apicem non attingis vſu. attingas ſaltem affectu pio: affatu veridico: ⁊ catholico intellectu. ⁊ noli euangelij candidiſſimaȝ margaritam tortis expoſitionibus conculcare: noli contra euangelicorum pedum nuditatem pelles mortuas defenſare. Si enim cōtra ſententias euangelij calciamenta defenderis: timendum eſt ne duas tunicas ⁊ cum pera pecuniam defendere contendas. Doceat ergo te vnctio veritatem: vt ſi quid incautius contra euangelium predicaſti ſtudeas reuocare. Ne contemptum te reputes: q̄ in hac epiſtola tecum ſingulariter ſim locutus. hoc enim mihi amor charitatis priuate ſuaſit. preſertim q̄ malui conſuetudinem imitari doctorꝫ illuſtrium ⁊ ſanctorum: q̄ȝ vulgarem facetiam populorum. Vale in domino.

¶ Epiſtola ſancti Bonauenture. in q̄ mandat vt fratres ſui ordinis caueant a frequentia diſcurſuum. ab importunitate queſtuum. a ſumptuoſitate edificiorum: librorum: veſtiū ac ciborum. a predicatione cōtra prelatos coram laicis. ⁊ a litigioſa inuaſione ſepulturarum ⁊ teſtamentorum.

In chriſto ſibi chariſſimo fratri. B. iaucelis ꝓuincie miniſtro. frater Bonauentura ordinis fratrū minorū miniſter generalis ⁊ ſeru⁹. Salutē ⁊ pacem in domino ſempiternā. Quoniā ad hoc potiſſimū inuigilare debet ſollicita cura rectoris: vt in cōmiſſo ſibi grege meritum virtutis accreſcat: claudaꝛ via vicijs. ⁊ detur moribus diſciplina. diligenti deliberatione prehabita viſum eſt taȝ mihi q̄ȝ diffinitoribus capituli generalis: vt miniſtris ſingulis aliqua ibidem examinata ⁊ diſcuſſa litteratorie demādarē. ipſoſqȝ ſollicitos redderēꝫ ad eos potiſſimuꝫ abuſus tollendos de medio. quibus ſinceritas religionis inficiꝛ: perfectiōis celſitudo deprimiꝛ: ⁊ ſanctitas: claritas offuſcatur. Sane cum euangelici culminis obſeruata perfectio hacten⁹ ſpectabiles ⁊ amabiles nos mundo reddiderit: omniqȝ fauore ac reuerentia dignos. ecce iam nunc multitudine in procliua tendente: ⁊ remiſſius agentibus his q̄ ꝑſunt. viciorum quedā ſentes cernunꝛ ſuccreſcere. que dum ſacrū hoc venerandūqȝ collegiū deſpicabile ⁊ onerosum reddunt. ꝑplis conuertunt in ſcandalū: qd̄ cunctis eſſe debuerat in exemplū. Nam frequentia diſcurſuū ⁊ importunitas queſtuū: viles nos ⁊ graues efficiūt. pro eo videlicet q̄ dum paruis nolumus eē contenti. ⁊ edificia ſumptuoſa conamur erigere: vilia ſummo ſtudio querētes: nobilia per incuriam perdimus: cuꝫ murorū curioſa conſtructio deſtructionē pariat aiaꝝ. Perhorreo quorundā ꝓcaciū audaciā: qua cōtra patris nri doctrinā cōram laicis p̄dicando in eccleſia contra prelatos ipſos q̄ acua ſagittas

 230

do conſurgũt:non niſi ſcādala:iurgia:⁊ odia ſeminãt.⁊ non ſolum ipſorum: verumetiam dei prouocant iram.cum diuina conſtet lege ſancitum:ne quis maledicat ſurdo:nec ponat offendiculum coram ceco. Sed ⁊ ſepulturarum ac teſtamentoꝝ litigioſa ⁊ auida quedã inuaſio:cum excluſione illoꝝ ad quos aliarũ cura ſpectare dinoſcitur:non modicũ nos dero toti fecit exoſos:ſicut experientia docente percepimus.⁊ ipſe ſanctiſſimus pater pontifex ſummus domin⁹ clemens fratres omnes ad cauendũ hm̃oi pia prouidentia per me voluit cōmouere. [illegible] omnia hec pa[illegible] potiſſimũ rationẽ ⁊ cauſam q̄ ea que pro[illegible] ſiua cura per toti⁹ ordinis prouidentiã in generali capitulo ſtatuunt.paruipenduntur a fratribus:⁊ habentur pro nihilo.nec tñ trāſgreſſores hm̃oi diſciplina debita caſtigantur. Sicq̄ʒ fit diuini permiſſione iudicij. vt ſpernentes modica in maxima decidant. Nam dum diſciplina negligitur:inſolentie creſcunt.ac per hec interior negligentia circa exercitationem virtutũ:exterius procedit in ſcandalũ per eoꝝ patentẽ ruinam qui ſtare videbantur in oculis aliorum. Ex quo fit vt ſancte religionis ſplendor preſulgidus in palloꝛem degeneret.ſanctitatiſq̄ʒ pulcritudo ſordeſcat.bone opinionis odor corrumpitur:⁊ nomen domini blaſphematur. Ne igitur ſanguis animaꝝ non ſolũ noſtre ſollicitudini cōmiſſarum.ſed etiam omniũ q̄ ad lumen ſancte religionis per viam ſalutis incedunt de noſtris manib⁹ requiratur. charitatis tue zelum q̄ʒto poſſum efficacioꝛi mandato duxi preſenti ⁹ excitandũ:adiurans te p aſperſionẽ ſanguinis crucifixi:⁊ per ſtigmata paſ[illegible] in ſacro patris noſtri corpore [illegible] charitate [illegible] vt ſicut [illegible] ſeruus fidelis ⁊ prudens:ad predictarum extirpationem peſtiũ toto te animi vigore ſuccingas:tota mentis attentiõe inuigiles:totoq̄ʒ feruore ſpiritus ſuccēdaris. Et primum quidem ad ſancte orationis ſtudiũ fratres tue cure cōmiſſos efficaciter incitans:ad regule pmiſſe obſeruantiam ſincerã inducas pariter ⁊ compellas.peſtiferos ⁊ inſolentes nullius ferendo faciẽ euellēs ⁊ deſtruens:diſſipās ⁊ diſperdens:vel carcerali mancipando cuſtodie:vel a cōmunitate ſacri collegij expellēdo iuxta q̄d pietatis ⁊ iuſticie lex expoſcit.ne duʒ crudeli miſericordia vni membro putrido parcitur:in totius corporis ſoſpitatem putreo corruptio diffundatur. Et quoniam paupertas eſt noſtre religionis prerogatiua ſublimis. ne nobilis hec Margarita conculcāda porcis viliter exponatur:diſcurſuũ cauſam ⁊ que [illegible] vel [illegible] ac [illegible] ſeſſionis [illegible] ſcoꝛdet. Fedum eſt enĩ ꝓphanũq̄ʒ mendaciũ ſumme paupertatis voluntariũ profeſſorem ſe aſſerere:⁊ reꝝ penuriã pati nolle.interius diuitum inſtar affluere:⁊ exterius more pauperum mendicare. Inhibeas etiam fratrib⁹ firmiter ⁊ diſtricte:q: tam diuino q̄ʒ canonico ꝓhibetur imperio:ne p̄latoꝝ vitaʒ corã populo carpãt.ſʒ poti⁹ reuerentiã exhibeãt.nõ tñ bonis ⁊ modeſtis:verũetiã diſcolis.q: etiam hoc exigit ſacrum myſterium chriſtifice vnctionis. Mandes etiã fratrib⁹ vniuerſis vt pacem clericorum omniũ tã in teſtamētis q̄ʒ in ſepulturis q̄ʒtũ in eis eſt ſic ſtudeãt obſeruare:vt nullam habeant contra nos occaſionem iuſte q̄rele.ſimulq̄ʒ ſeculo toti clareſcat:q: non cōmoda reꝝ:ſed lucra q̄rim⁹ aĩarum. Deniq̄ʒ q: his ⁊ alijs deoꝛdinationib⁹ innumeris per ſtatuta ordinis via precluditur. volo vt p loca fratrũ ea ſic diligẽter cōſcribi legi facias ⁊ ſeruari:vt ſicut ꝓfeſſiõe virtutum [illegible] credimur.nequaq̄ʒ [illegible] poſſeſſione [illegible]. [illegible] igitur charissime frater tam efficaci ſtudio [illegible] ceſſes intendere q̄d deus gratum habeat.⁊ ego tue obedientie promptitudinẽ ⁊ ſollicitudinis vigilantiam zelumq̄ʒ ordinis ſacri poſſim non immerito cõmendare. Et vt hoc melius fiat volo vt preſens ſeries omnibus fratribus tue prouincie per te vel per cuſtodes quotiens oportunuʒ fuerit explicetur.

nequaq[uam] ... ſāctus ... quantum ... cum ... ſpiri ... ha[...]

¶ Epiſtola ſancti Bonauēture ad miniſtros ꝓuinciales ꝛ cuſtodes de reformandis fratribus ſui ordinis.

In chriſto ſibi chariſſimis miniſtris: ꝓuincialibus et cuſtodibus vniuerſ. Frater Bonauētura ordinis eorūdem generalis miniſter ꝛ ſeruus. Salutē ꝛ pacē q̄ exuperat oēm ſenſum. Licet inſufficientiā meā ad ferendū onus impoſitū cognoſcerē manifeſte: ꝓpter debilitatē corporis imꝑfectōem mentis: inexꝑientiā actōis: ꝛ repugnātiā volūtatis. q: tñ durū eſt ꝯ ſtimulum calcitrare tāte ꝯgregatōis ꝛ ſūmi pontificis: ac ꝑ hoc ꝛ altiſſimi dei volūtati ꝑtinaciter reſiſtēdo. ſarcine graui ꝛ quaſi importabili humeros ſuppoſui imbecilles: ſperans de adiutorio ꝟtutis oipotētis: ꝛ ꝯfidens de amminiculo veſtre ſollicitudinis in idipm̄. Nā etſi ſit impoſſibile homini quantūcunq3 forti induſtrio ꝛ expto totā tanti oneris ſarcinā ſuis humeris baiulare. ſi tñ diuiſa in partes: ꝛ humeris impoſita diuerſoꝝ viriliter a quolibꝫ ſportet: nō eſt quantūcunq3 debili capiti horrore quodam rei inſolite deſperandū. Quoniam igit de veſtra pſumo induſtria ſollicitudine ꝛ zeli viuacitate: q ꝓmpti ſitis ad extirpanda mala: ꝓmouēda bona: refouēda debilia. ꝛ fortia ꝯſeruanda. videns me ſpeculatorem datū domini iſrael. ne ſanguis animaꝝ de manibus meis reqrat. cogitaui quedam vobis breuit ſcribere: que ꝟbotenus ſi in capitulo generali fuiſſem: libentius enodaſſē. Nūc aūt q: pericula tpm̄ vrgent: ꝛ leſiones ꝯſciētiaꝝ: necnō ꝛ ſcādala mūdanoꝝ: qbꝰ cū ordo deberet eſſe ſanctitatis totius ſpeculū i diuerſ orbis ptibus in tediū ꝟtit ꝛ ꝯtēptū. que mihi de ꝯſilio diſcretoꝝ viſa ſunt corrigenda. nec penitus tacens: nec oino exprimēs nec noua ſtatuens. nec vincula ſup inducens. nec onera grauia alligans aliis ꝛ imponēs. ſed tanq3 annūciator veritatis breuiter explico. videns illa nullatenus reticēda. Sane ꝑquirenti mihi cauſas cur ſplēdor noſtri ordinis quodāmodo obſcurat: ordo exterius inficit ꝛ nitor ꝯſcientiaꝝ interius defedat: occurrit negocioꝝ multiplicitas q̄ pecunia nr̄i ordinis pauptati ſup oīa inimica auide petit: incaute recipit: ꝛ incautius ꝯtrectat. Occurrit quorūdam fratrū ocioſitas: que ſentina eſt oium viciorꝝ: qua plurimi ꝯſopiti monſtruoſū quendam ſtatū inter ꝯtēplatiuā ꝛ actiuā eligētes: nō iam carnaliter q3 crudelit ſanguinē comedunt animaꝝ. Occurrit euagatio plurimoꝝ q ꝓpter ſolaciū ſuoꝝ corpoꝝ grauando eos ꝑ quos trāſeūt: nō exēpla poſt ſe relinquunt vite: ſꝫ ſcādala potius animaꝝ. Occurrit importuna petitio q̄ oēs trāſeuntes ꝑ fras adeo abhorrēt fratꝝ occurſum: vt eis timeant q̄ſi ꝑdonibus obuiare. Occurrit edificioꝝ conſtructio ſumptuoſa ꝛ curioſa: que pacē fratꝝ inqetat: amicos grauat. ꝛ hoīm ꝑuerſis iudiciis multipliciter nos exponit. Occurrit multiplicatio familiaritatū quā regula nr̄a ꝓhibet: ex q̄ ſuſpitiones: infamatōes ꝛ ſcandala plurima oriūtur. Occurrit improuida ꝯmiſſio officioꝝ. quia fratribus nōdū vſq3quaq3 ꝓbatis. nec carne maceratis: nec ſpū roboratis imponūtur officia vix portāda. Occurrit etiā ſepulturaꝝ ꝛ teſtamētoꝝ auida q̄dā inuaſio: nō ſine magna turbatōe cleri: ꝛ maxime ſacerdotū. Occurrit mutatio locoꝝ frequens ꝛ ſumptuoſa: cū quadā violētia ꝛ perturbatione terraꝝ: cum nota inconſtātie: non ſine preiudicio pauptatis. Occurrit tandē ſūptuoſitas expenſaꝝ. Nam cū frēs paucis nolint eſſe ꝯtenti: ꝛ charitas hoīum refriguerit: facti ſumus omnibus oneroſi: magiſq3 fiemus in poſterū. niſi remediū celeriter apponat. Licet aūt plurimi repiant qui non ſunt culpabiles in aliquo ꝑdictoꝝ: tñ omnes inuoluit hec malediccio: niſi a nō facientibus his qui faciunt reſiſtat. cū luce clarius oia ſupradicta in maximū ꝛ nullomodo diſſimulādū vergant nr̄i ordinis detrimentū. licet tepidis ꝛ indeuotis ꝛ ſcđm carnem ſapientibus conſiderantibus conſuetudinem ꝛ allegātibꝰ mul.

titudinem: q̄ñ facilia ⁊ excuſabilia: etiam irremediabilia videantur. Excitetur ergo cordis noſtri deuotio ⁊ feruor ad zelum. ⁊ eiectis negociatoribus de domo patris celeſtis. fratres omnes ad orationis ⁊ deuotõis ſtudiũ accẽdatis: reſtringatis receptionem multitudis. q: modis omnibus volo q̄ cõſtitutio de receptione ſtricte ſeruet. Prauas predictorũ viciorũ conſuetudines ⁊ reſecetis. q: licet videatur fratribus graue. requirit tamen hoc perfectio profeſſionis noſtre. requirit tribulationis incurſus. reqrit mundus. Clamat hꝰ beatus franciſcꝰ. ⁊ ſanguis chriſti aſperſus. ⁊ dominꝰ de excelſis. Ocioſos ſtimuletis ad laborem. vagãtes compeſcatis ad quietem. importune petentibus imponatis ſilentium. intentos exaltandis domibus profundius deprimatis. familiaritates querentes arceatis ad ſolitudinem. Officia p̄dicatiõis ⁊ confeſſionis cum multo examine imponatis. Conſtitutionem de teſtamentis olim factam ⁊ denuo de ſepulturis faciatis artius obſeruari. Locorum vero mutationẽ nullatenꝰ concedatis alicui ante capitulum generale. Nam de conſilio diſcretorũ propter ſcãdala vitanda iuxta predeceſſoris mei mãdatum hoc mihi reſeruo diſtricte per obedientiã iubendo. vt nullus deinceps locum mutet ſine mea licentia ſpeciali. Diſcant etiam fratres modicis eſſe contenti: quia vehementer a ſapientibus ⁊ rationabiliter formidat̄ q̄ oportebit eos modicis eſſe contentos velint nolint. Si igit̄ obedientes fueritis verbo per epiſtolam. ⁊ hoc per viſitatores intellerero: quos volo ſuper p̄dictis corrigendis tam in capitibus q̄ in membris diligentiusꝰ vigilare: gratias agam omnium conditori ⁊ vobis. Si aliter quod abſit acciderit: indubitanter ſciatis: q̄ nullatenus pateretur conſcientia mea predicta ſub ſilentio pertranſire. Licet enim non ſit mei propoſiti nouis vos vinculis innodare: oportet me tamenꝰ conſcientia compellente totis viribus extirpationi intendere predictorum: quatenus vitatis ſcandalis: vt tenemur regule quam vouimus: ſine cuius obſeruatione ſaluari non poſſumus: veritatem perſpicaciter videamus: ⁊ impleamus profeſſionem. ⁊ totis viribus puritatem cuſtodiamus: que impugnatur euidẽter ex omnibus ſupradictis. Datum pariſius ⁊c. Hãc autem litteram legi in ſingulis conuentibus veſtre prouincie faciatis.

Finiunt epiſtole.

¶ Incipit liber ſancti bonauenture de tribꝰ ternarijs peccatorum infamibus.

Res ſunt ternarij peccatorum infames. In primo eſt petm̄ originale: mortale: ⁊ veniale. ad q̄ oĩa alia peccata reducunt̄. In ſcđo eſt peccatũ cordis: oris ⁊ opis. Et his tribus modis oĩa peccata cõmittuntur. In tertio eſt concupiſcentia carnis: concupiſcentia oculorum: ⁊ ſuperbia vite. Et ab his tribus omnia peccata oriunt̄. Quantum autem ad primũ nota: q̄ illa tria poſſũt diſtingui ſm̄ naturam corporalis ĩfirmitat̄. Eſt enim quedam infirmitas que cũ natura producitur: ſicut podagara. Eſt quedam per quam tota vita deſtruit̄: ſicut febris cõtinua. Et eſt quedam p̄ quã nã debilitat̄ ſic̄ febris diſcraſia. Scđm hũc modũ iſta tria peccata diſtinguunt̄. Naꝫ petm̄ originale eſt illud qđ cũ nã traducit̄. Et ideo dr̄ ad Ephe. ij. Om̄s naſcimur filij ire. Peccatũ mortale eſt illud p̄ qđ tota vita ſpũal' deſtruit̄ vel ↄſumit̄. De quo Ezech. xviij. Aia q̄ peccauerit ipſa morietur. Peccatũ veniale eſt illud p̄ qđ natura debilitat̄. Et iſta duo ſic differunt. Nã peccatũ veniale eſt in aĩa: ſicut punctura pulicis in corpore que modicũ ledit. Sed petm̄ mortale eſt in aĩa ſicut morſus ſerpentis ĩ corpore: qui veneno hoĩem interficit. Vel aliter poteſt patere ſub tali exemplo. Peccatum mortale opponitur charitati. ſed veniale op-

ponit̄ feruori charitatꝫ. Unde ſicut homo q̄ꝫ proijcit in ollam feruentē modicū aq̄ frigide impedit feruorē: ſꝫ non tollit caliditatem: ita peccatū veniale impedit feruorem charitas q: ex hoc efficit̄ homo tepidus. ſed non tollit charitatem. q: compatiunt̄ ſe adinuicem in eodem ſubiecto. Sed mortale deſtruit totū. Sicut ſi homo ꝓijceret in ollā feruentem aquam frigidā in maxima copia: τ feruorem impediret τ caliditatem extingueret. Sic ergo differunt mortale τ veniale.

¶ De originali peccato.

Circa originale nota q̄ ab alijs in q̄tuor diſtinguit̄ q: habet vnitatem cōmunitatem equalitatem τ differentem q̄litatē. Primo vnitatē: hꝫ q: eſt vnū in omnib⁹. Nam in vno hoie eſt vnum numero: in oīb⁹ eſt vnū ꝓportiōe reſpectu ad vnū principiū. Alia aūt peccata ſunt varia τ diuerſa. Q, autē peccatū originale ſit vnum: patet ex ipſa natura cū qua traducit̄. q: ſicut humana natura eſt vna. ita infectio nature eſt vna. Et hoc poteſt patere mult̄ exēplis. Videmus enim q̄ arbor vnius nature multa folia habet: τ tamen omnia folia eandem figuram habent. Et arbor vna multos fructus producit: q̄ ſilēm ſaporem hn̄t. Silr̄ eſt in propoſito. q: ab vno hoīe oēs homīes producunt̄. Et q: ipſe prim⁹ hō peccatum originale cōmiſit: ideo in omnes poſteros tranſmiſit. Ideo dr̄ ad Roma. v. c. Sicut per vnū hominē pctm̄ intrauit in hūc mūdū. Secundo habet cōmunitatem: qđ de alijs nō cōtingit. Peccatum. n. mortale non eſt in oīb⁹. q: non fuit in Iohāne baptiſta. Hieremia: τ multis alijs. τ etiam veniale: q: nō fuit i beata virgine. Aug. Cum de peccatis agitur: nolo de virgine fieri mentionem. Sed originale oīb⁹ eſt cōmune: q̄ per carnalē originē deſcenderūt. Et q: chriſtus nō deſcēdit ab adā per originē carnalē vel ſeminalē. ideo pctm̄ originale non contraxit. Et ideo dicit Augu. q̄ eſſe ſine pctō ſolius eſt redēptoris qui fuit ſine pctō ɔ̄tcō τ cōmiſſo. Et ſi aliquis aliꝰ miraculoſe ex carne hūana formaret̄: pctm̄ originale non haberet. q: ab adam ſm̄ legem cōmunem. ſ. ɔcupiſcētie nō deſcēderet. Cum autem omnes ab eo ſm̄ legem predictā deſcendant. id eſt ſm̄ ſeminalem rationem omnes contrahunt originale peccatum. cuius ſignum eſt mors: que eſt ſtipendium originalis. Unde Roma. vi. Stipendia peccati mors. Unde ſicut omnes morimur. ita omnes originale contrahimus. ſed ſi aliquis non contraheret: redemptione facta per chriſtū non indigeret. quod eſt hereticum. τ a fide catholica alienum. Tertio habet equalitatem. In alijs peccatis magna diuerſitas eſt. quia homicidium eſt maius peccatum q̄ furtum τ adulterium q̄ fornicatio. τ ſic de alijs. Et in venialibus ſunt etiam gradus penes illa tria que dicit apoſtolus. i. ad Chorinth. iij. lignum: fenum: ſtipulam. Sed peccatum originale equale eſt in omnibus: quia eſt a principio nature: que equaliter eſt in omnibus.

Quarto habet differentem qualitatem. q: reliqua peccata ideo ſunt peccata: q: voluntaria. et ſi non eſſent voluntaria nō eſſent peccata. Sed peccatum originale non eſt voluntarium voluntate contrahentis. ſed tantū voluntate primi originantis. Alia etiam peccata non traducunt̄ in filios a parentibus: ſed originale traducitur. Et ratio huius eſt. q: in quolibet homine duo ſunt. natura τ perſona. Ea que ſunt perſone non traducuntur a parentibus in filios. Non enim pater traducit in filios virtutes τ ſcientias quas proprio ſtudio acquiſiuit. nec peccata que proprio actu cōmiſit. ſed ea que pertinent ad naturam ſpeciei a parentibus in filios traducuntur: niſi aliquod eueniat impedimentum. Unde oculatus generat oculatum. Et ſic cum originale peccatū ſit nature: a parentibus in filios traducitur. Sed peccatum mortale: cum ſit peccatum perſone: in filios non traducitur. Huius exemplum. ſ. peccati originalis in rebus ſenſibilibus apparet. Si aliquis vellet hauri re de fonte aquam que eſſet turbida τ corru

pta: hauriendo aquam hauriret corruptionem. Simile eſt in propoſito. qꝛ cum tota natura ſit corrupta per peccatum originale: quicunqꝫ recipit naturam: ſimul recipit ⁊ peccatum. Item alio modo. Omnes homines qui naſcunt̃ ex adam poſſunt conſiderari vt vnus homo inquantũ conueniũt in natura quam a primo parente accipiunt. ⁊ ſic multi homines ab adam deriuati ſunt tanq̃ꝫ multa membra vnius corporis. Actus autem membri corporalis: non eſt voluntarius voluntate ipſius manus. ſed voluntate ipſius anime: que primo mouet mẽbra. Unde homicidiũ quod manus cõmittit: non imputatur manui ad peccatum ſm̃ ſe vt diuiſa a corpore. ſed imputat̃ ei inquantum eſt hominis aliquid per quod mouet̃. qꝛ a principio hominis eſt motio. Sed inordinatio que eſt in homine iſto: non eſt voluntaria voluntate. ſ. ipſius hominis: ſed voluntate primi parentis. Unde inordinatio ade in qua omnes originaliter fuimus: redundat in omnes. Sic caleſactio epatis redundat in faciem. Uidemus enim q̄ illi qui habent epar caleſactum: habent vultũ croceum propter colligationem membrorũ ad vnum principiũ.

n Unc aũt videndũ eſt quid ſit originale peccatum. Circa qđ ſciendum q̄ ſicut quilibet artifex opus ſuum ordinat ⁊ diſponit: vt poſſit conſequi debitũ finem. ita deus hominem ordinauit vt poſſit peruenire ad vltimum finem. Cuꝫ igit̃ finis humane nature omnis nature facultatem excedat. non poterat homo ad p̄dictum finẽ p̄uenire. ⁊ ideo deus addidit humane nature donum iuſticie naturalis. que quidem iuſticia in hoc conſiſtebat: q̄ q̄ꝫdiu fuit aĩa deo ſubiecta: ipſi aĩe ſubijciebant̃ omnes vires corporis: ⁊ ipſũ corpus. ita q̄ nullus motus poterat eẽ in corp̄e ſine imperio ratiõis: Un̄ in elementis ex quibus corpus componitur nõ fuiſſet aliqua pugna. nec in humoribꝰ aliqua diſcraſia: ſi anima deo perfecte ſubiecta fuiſſet. In viribus etiam corporis ⁊ anime non fuiſſet motus contra imperiũ rõnis. qꝛ nec concupiſcentia tetendiſſet effrenate i delectabile preter regulas ratõis: potentias anime ⁊ vires corporis regulantes quantum ad obiecta ⁊ actus earum. Et ideo ſtatim amoto primo ordine: etiam ſecundus ordo eſt rationabiliter mutatus. qꝛ q̄ꝫcito anima fuit inobediens deo: ⁊ corpus fuit inobediens aĩe De qua inobedientia dicit̃ Roma. vij. Uideo aliam legẽ in membris meis repugnantem legi mentis mee ⁊c̄. Illud ergo qđ hũc ordinem priuat dicit̃ peccatũ originale. id ẽ priuans originalis iuſticie. Qđ tali patet exẽplo. Corpus in ſtatu inocentie erat ſicut equꝰ frenatus qui ducitur ſm̃ voluntatem ſeſſoris. ſed poſtq̃ꝫ frenum deponitur inordinate mouetur. Ita enim deus in primo ſtatuꝰ frenabat corpus q̄ moueri non poterat: niſi ſm̃ regimen rõnis. ſed poſtq̃ꝫ homo peccauit: deus frenũ depoſuit ⁊ ſubtraxit. ⁊ ſic effrenate effertur contra imperiũ rationis Hoc eſt qđ dicit̃ Gala. v. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. Ex iſto peccato multi defectus ſunt in homine. ſicut ex graui infirmitate corporali relinquunt̃ reliquie infirmitatis preterite. ſ. debilitas in operando. alteratio guſtus in appetendo: viſus in reſpiciendo: greſſus in ambulando. Sic ex originali pctõ quedam reliquie relinquunt̃: q̄ vulnera appellant̃. Qđ ſic patet. Quãdiu fuit anima deo ſubiecta: nihil inordinatum cõtingebat in carne nec in viribꝰ anime. Nam deſideriũ ordinate ferebat̃ in ſuũ delectabile: ⁊ animꝰ in aggreſſibile: ⁊ intellectꝰ in intelligibile: ⁊ volũtas in appetibile. Ex quo aũt anima receſſit a dei imperio: ſtatim inordinatio ⁊ p̄dictio in oĩbus acceſſit. Et ſic deſiderium vulneratũ concupiſcentia: animũ diſcraſia: intellectum ignorantia: voluntatem malicia habuit. Sunt ergo iſta quattuor vulnera ex primo peccato inflicta. Quorum primum. ſ. concupiſcentia eſt quaſi vulnus inſatiabile. vnde miro mõ inimicatur anime. Ideo aſſimilatur cuidaꝫ animali quod vocat̃ hydrus: qđ mirabiliter in-

imicat cocodrillo. Cũ.n.ſit aial venenoſum inuoluit ſe in herba: quã cocodrillus deglutiens ex veneno morit: ⁊ hydr⁹ de vẽtre ei⁹ exit illeſus. Sic ↄcupiſcĩa inuoluit ſe delectatõib⁹: ⁊ hõ deglutiẽs mũdi delectabilia: deglutit ↄcupiſciaꝫ: q̃ aĩa veneñat ⁊ priuat vita grẽ. Hec ẽ ꝑ plaga iſanabil: q̃ q̃nto magis ꝯ guſtat: tãto magis deguſtãs famelic⁹ reddit vel efficit. Et iõ dr̃ in ꝓuer. ⁊ hĩ. vij. ethi. Quid opꝫ bibẽ eũ quẽ aqua ſuffocat. Qua ſi diceret. Sic aqua ſuffocat nõ ſatiat. ita ↄcupiſcẽtie deditũ nihil ẽ qð ſatiet. Hec ẽ plaga q̃ oẽ bonũ eradicat ſpũale. Jõ dixit daniel ſeni q̃ in ↄcupiſciaꝫ ſuſanne exarſerat. Cõcupiſcẽtia ſubuertit cor tuũ. A corde ſiqdẽ procedũt ſenſus ⁊ mot⁹ ⁊ corpales act⁹. Vñ deſtructo corde oĩa illã deſtruunt. Et ſic ↄcupiſcĩa cũ cor ſubuertit oĩa alia bona ↄſumit. Secũda plaga ẽ ignorãtia: q̃ vulnerat itellectu. Pſal. Lumẽ oculoꝝ meoꝝ: ⁊ ipſuꝫ nõ ẽ mecũ. Sꝫ amiſſo viſu: amittit oẽ gaudiũ. ꝫ illð Thob. v. Quale gaudiũ mihi erit q̃ in tenebris ſedeo: ⁊ lumẽ celi nõ video. Et ħ iõ. Qa dulce lumẽ ⁊ delectabile ẽ oculis vidẽ ſolẽ. Et rõ hui⁹ ẽ. q: vt dĩ ſapiẽs. īter oẽs ſenſus viſus ẽ diligibilior. Sꝫ ſi hoc ẽ de viſu corpali: mlto magis de viſu ſpũali. Hec ꝑ plaga ex ꝑmo pctõ ẽ. q: oẽs inuoluimur tenebris vt dr̃ in Job. Tertia plaga ẽ paſſiõis vł ipotẽtie diſcraſia. q̃ põt dici īfirmitas in aĩa ad ſiſitudinẽ īfirmitatꝫ corpalis. Dr̃ aũt corp⁹ īfirmũ q̃n debilitat vł in executõe ꝓprie opationis: vł ipedit ꝓpter aliquã iordinationẽ partiũ corpis: ita humores ⁊ mẽbra nõ ſubdunt ꝟtuti regitiue corpis. Sic oculus dr̃ īfirmus q̃n nõ põt clare vidẽ. Sic īfirmitas aĩe dr̃ q̃n ipſa ipedit in ꝓpria opatõe. eo ꝙ ptes ei⁹ nõ ſubdunt regimini rõis. Vñ. phs i ꝑmo ethi corꝑ cõparat icõtinẽtẽ palytico: cui⁹ ptes mouent in ↄ̃rium ei⁹ qð ipſe diſpõit. Jõ clamat aplus. Ro. vij. Nõ qð volo bonũ hoc ago: ſed qð odi malũ illð facio. Inter. oẽs aũt paſſiões que debilitãt aiaꝫ: nulla ita debilitat vt amor carnalis. Vñ aĩa ꝓpter amorẽ lãguet. Lãguor aũt eſt īfirmitas aĩe vt dicit Tull⁹. Et rõ hui⁹ eſt. q: tũc aĩa īfirmat ⁊ lãguet q̃n a ꝓpria ⁊ nãli forma diſcedit. ħ aũt fac amor q̃ trãſformat amãtẽ in amatũ. ita ꝙ amãs iã nõ agit ꝫm ſuã formã: ſꝫ ꝫm formã amati. Jõ dicebat ſpõſa in Cãticis. v. Nũciate dilecto meo ꝙ amore lãgueo. Qñ aũt paſſio amoris nimiũ icedit: amittit rõnis vſum. q: nimij ꝓpt abũdãtiã amoris ꝯſi ſũt in iſaniã. Amor aũt nihil aliud ẽ q̃ꝫ cõplacẽtia alicui⁹ rei ↄueniẽtis accepte p ſenſus. Et ex hoc amore ꝓcedit cõcupiſcẽtia q̃ tẽdit in reꝫ amatã. nec põt q̃etari donec ꝑueniat. ⁊ cũ ꝑuenerit delectat. q: delectatio nihil aliud ẽ q̃ꝫ q̃etatio in re adepta. Hic plura dicta ſũt q̃ pñt ↄuenire ꝑmo vulneri. Quarta plaga ẽ malicia q̃ vulnerat volũtatẽ. Sꝫ videt ꝙ volũtas nullũ peccatũ cõmittit ex ꝓpria malicia. q: ſic dĩc dionyſi⁹ in li. de di. no. Nullus ad malũ reſpiciens opat. Ad qð dicẽdũ ꝙ malũ nõ põt eſſe ꝫm ſe itẽtũ. ſic vſurari⁹ extorquẽdo vſuram nõ itẽdit offenſaꝫ diuinã. ſꝫ itẽdit multiplicare pecuniã. Vñ biũ vellet ſi poſſet abſqꝫ offenſa dei hr̃e pecuniã. Sꝫ duob⁹ ꝓpoſitꝭ offenſam dei negligit: ⁊ acquirit pecuniam. Et ſic eſt de omnibus alijs.

De mortali peccato.

o Jcto de originali pctõ: dicendũ ẽ de mortali. Et q̃rit. Utrũ aliqd poſſit eẽ mortale pctm̃. Et videt ꝙ nõ. q: mortale dr̃ qð mortẽ īfert. ſꝫ nõ põt īferri aĩe mors: cũ ſit imortal. ergo nullũ pctm̃ ẽ mortale. Jtẽ mors ꝓpria opatõe hoĩeꝫ ꝑuat. vñ hõ mortu⁹ nihil põt opari. ſꝫ pctõres i pctõ exiſtẽs mlta ſtrẽnue opant: ⁊ ꝑſpicue itelligũt. ⁊ ſic videt ꝙ nullũ ſit pctm̃ mortale. Et dicendũ ꝙ mlta ſũt pctã mortalia. ⁊ ꝟe aliqđo act⁹ hũan⁹ hꝫ rõeꝫ pctĩ mortal. Eſt.n. pctm̃ mortale qð corrũpit vitã: tollit efficaciã: diminuit viã: ⁊ obligat ad gehẽnã. Uita aũt ſpũal cõſiſtit in calore: ſic vita corpalis. Vñ defect⁹ caloris ẽ defect⁹ vite. Sic videm⁹ in morientibus ꝙ paulatim calor deficit i extremitatib⁹ corpis: q̃ pri⁹ īfrigidant. ⁊ calor ad pncipium

vite:idest ad cor recoligitur. qui cum ex toto defi cit ibidem. vita totaliter perit. Huius exemplum videmus in lucerna. in qua quamdiu est calor vel humor: vel liquor: tamdiu est ibi splendor lu minis. et deficiente calore deficit lumen. Sic vita spiritualis non est aliud nisi quidam calor. i. amor diuinus. qui quidem duplicem faciens hz ſm duplicem aſpectum. vnam que reſpicit deum. aliam que reſpicit proximum. quia charitas nihil aliud eſt quam dilectio qua diligitur deus propter ſe: et proximus propter deum. Illud ergo quod iuſtum amorem corrumpit eſt peccatum mor tale: ſicut blaſphemia: piurium: hereſis: et hu iuſmodi. que charitatem corrumpunt quam habe mus ad deum. falſum teſtimonium: furtum et huiuſmodi: que contrariantur charitati quam habe mus ad proximum. et omnia que preceptis de calogi prohibentur: peccata mortalia iudican tur. Secundo tollit virtutis efficaciam. Ex quo enim homo in mortale ſe precipitauit: iam non poteſt per ſe reſurgere: niſi gratia ſalua toris mediante. Ideo dicitur in pſal. quod homo eſt ſpiritus vadens et non rediens. i. per ſe in pec catum vadens: ſed non per ſe reſurgens. Si cut per ſe poteſt ſe proicere in profundum lacuz vel lutum: ſed non poteſt per ſe exire. Et ideo per ſe homo ad mortem vadit: ſed non per ſe re dit: niſi miraculoſe. quia non eſt regreſſus de pri uatione ad habitum ſm naturam. Tertio di mittit viam. Omnis eniz via ducit ad aliquem finem: ſicut omnes vie contra ciuitatem du cunt ad ciuitatem. Ultimus autem finis omnium eſt vnus. ſcilicet deus. Nam ſicut ipſe est vnuz principium et vniuerſale: ita eſt vnus finis et vl timus omnium. Quando autem alius conſti tuitur diligitur et eligitur: receditur ab hoc fi ne vltimo. Et cum finis ſit maxime diligibilis: ille finis conſtitutus diligitur plus quam deus qui eſt vltimus finis. Hoc autem non poteſt ſine mortali accidere: ſicut patet in guloſis qui ven trem pro deo colunt. De quibus Philip. iij. Quorum deus venter eſt. Et hoc ſic patet. Si pponatur guloſo deus ex vna parte: et cibus delectabilis ex alia parte: ipſe ſpreto deo inco mutabili bono per amorem cibo inheret tamquam vltimo fini. Et ſi luxurioſo ex vna parte pro ponatur adulterium prout eſt delectabile: et ex alia parte deus prohibens: contemnit dei prohi bitionem: et ſe adulterine delectationi imer git: et deuiat a fine. Et hec eſt differentia pec cati mortalis a veniali. Quia mortale totali ter elongat a via: et retrorſum graditur. et ideo quanto magis a via deuiat: tanto magis a fi ne recedit et elongatur. Pſal. Longe a pec catoribus ſalus. Ueniale autem a via non ab ducit: nec ab vltimo fine ſeparat. Quar to obligat ad gehennam. quod non contingit de veniali vel originali. Sed videtur incon ueniens quod pro modica delectatione quis ad iudicetur eterne damnationi. Eſt dicendum quod pena commenſuratur ſm conditionem illius in quem peccatur. Unde magis peccat qui per cutit militem: quam qui ruſticum. et magis qui regem offendit: quam qui militem: et ſic de alijs ſm gradum nobilitatis. Qui ergo offendit deum: qui eſt infinitum bonum: merito pe nam incurrit infinitam: propter contemptuz maieſtatis diuine: et infinitati culpe reſpondet infinitas pene in damnatione. Unde pena dam natorum eſt infinita: et eſt finita. Finita eſt in acer bitate: et hoc reſpondet delectationi que fuit in actu peccati. Infinita eſt in duratione: et hoc propter contemptum dei qui eſt infinitus. Ad illud quod obijcitur quod anima non poteſt inferri mors. Dicendum eſt quod duplex eſt mors. ſ. nature et culpe. Quo ad mortem nature anima dicitur immortalis. ſed quo ad mortem culpe moritur. Nam ſicut dicit Auguſtinus in libro de mendacio. Sicut corpus viuit ex anima: ita anima viuit ex deo: ſed anima ſeparata a corpore moritur cor pus. ergo cum deus ſeparatur ab anima: moritur anima. ſed non ſeparatur niſi per peccatum mortale. ergo etc. Ad aliud quod mors priuat ab operatione Dicendum quod quicquid peccator operatur mor tuum dicitur. nec tamen debet ceſſare a bonis operibus. Sicut infirmus: ſi vtatur malis cibis leuiter moritur. ſi autem bonis: paulatim ad ſani tatem reducitur.

De veniali peccato.

P Ost mortale ⁊ originale dicendum est de veniali. Circa qđ quattuor q̄renda sunt. scilicet de ipsius essentia efficacia: sufficientia ⁊ indulgētia. Quantum ad primum peccatum veniale dicitur tripliciter. s. ab euentu: a causa: ⁊ a sua natura. Ab euentu: q: omne mortale dicitur veniale per penitētiam vt dicit Ambro. A causa q̄n in natura sua habet vt veniam mereatur. sicut peccatum qđ fit ex infirmitate vel ignorantia habet in se causaꝫ venie. Nam qui ex infirmitate frangit ieiuniū non incurrit peccatum. Et si ex ignorantia aliquis faciat qđ non credat peccatum: veniam meretur. A sua natura ⁊ a suo genere: vt verbum ociosum: ridere ⁊ huiusmodi. Quo ad sufficientiā licet peccata venialia non sint determinata in aliquo modo: possunt tamen reduci ad certum numeꝝ: scilicet ad ternarium. scꝫ lignum: fenum: ⁊ stipulā. Et ratio huius est. Quia veniale dicitur qđ de facili purgatur ⁊ consumitur. ⁊ ideo per hec tria designatᷣ. quia ab igne de facili comburuntur. Per lignum quidem peccata venialia grauiora designantur. per stipulā leuiora per fenum mediocria designantur. Et huius ratio est: quia omnia ternario consistunt. Unde quelibet creatura habet suū ternariū. scilicet essentiaꝫ: virtutem: ⁊ operationē. Et quelibet operatō consistit in ternario. s. in principio medio ⁊ fine. Et anima in sua natura habet ternariū. scilicet memoriā intellectum ⁊ voluntatem. Item peccata mortalia per tria distinguūtᷣ. sicut dicit glo. super epistolam. i. ad Chorin. iij. s. per ferꝝ: es: ⁊ plumbū. Quo ad efficientiam nota q̄ homo pōtest esse sine peccato mortali: sed non veniali. Et ratio huius. quia homo dū vnū veniale vitat: aliud incurrit. Unde dicunt doctores q̄ homo potest vitare qđlibet veniale in particulari: sed non in vniuersali. Et est exemplum de naui: in qua sunt multa foramina. quorū qđlibet in particulari nauta oppilare potest: sed non omnia simul. Et ideo sine veniali vir homo esse potest. q: si dixerimus q: peccatū nō habemus: ipsi nos seducimus ⁊ veritas in nobis nō ē.

Quo ad indulgentiā nota q̄ sicut veniale multipliciter incurritur. ita multipliciter purgatur. Modi autem purgationis his versibus ꝯponentur. Confiteor: tundo: cōspergor: ꝯteror: oro. Signor: edo: dono: per hec venialia pono. i. depono ⁊ tollo. Remittentur ergo per generalem ꝯfessionem. per pectoris tunsionem. per aque benedicte aspersionem. per cordis ꝯtritionem. per dñicā orōeꝫ. per ꝯfirmatōem ac per episcopalē bñdictionem. eucharistie sumptōem. offense ꝯdonatōem. extremā vnctōem. leuē penitentiā: cōpassionē fraternā. vt patet ī hoc ꝟsiculo. Unctio: pena leuis: ꝯpassio que fit egenis.

¶ Finit liber sancti Bonauēture de tribus ternarijs peccatorum infamibus.

¶ Incipit tractatus sancti Bonauēture de septem gradibus ꝯtemplationis.

C Ontemplatiuus: uꝫ aquilinos obtutus acui. ⁊ ipsoꝝ spirituale palaciū pfundi dapibus supne dulcedinis affectans. septē gradus eo gloriosissimos quo scientia experientie probatissimos in [illegible] intellectui splendoris copia: cꝫ affectui deifici dulcoris [illegible] pe/sime matris thearchice exhalabit. Primū igiᷣ dicamus ignē. scđm vnctionem. tertium extasim. quartū speculatōem. quintū gustuꝫ. sextū quietē. septimū gloriā. Primo eniꝫ aīa ignitᷣ: ignita inungitᷣ: vncta rapitᷣ: rapta speculatur vel contēplatᷣ: ꝯtemplans gustat: gustās quiescit. Hec ī via possunt acqri: nō tñ subito: sed gradatim. Citius aūt hec expitur qui frequentius spūalibus se exercet. Septimus in patria ꝯferᷣ abundatius his qui se ī pcedētibus gradibus exercuerūt. Ignis est

vehemēs diuini caloris vel amoris feruoꝛ ex camino ſuperſplendētis hierlm flabellatus.

Huius ignis caloꝛ ↄtēplatiui ſiue ſcti actiui viri aīam: cū ſe ad orādū deū effuderit ī conſpectu dei: ſubito eā valde ꝑlucido ſplēdoꝛe irradiās: qꝫ plurimū ignit: ⁊ ardētes mot⁹ affectōeſqꝫ accēdit maloſqꝫ ↄcremat ⁊ excufflat tepoꝛē inflāmat. ⁊ toꝛpoꝛē expgiſcere facit. atqꝫ ipſam totā aīam velut veſpꝫtinū quoddam ⁊ pinguiſſimū holocauſtū diuino ↄſpectui re[illegible] ⁊ pauet illa. Ille īmiſſum ignē auget vt magis caleat. illa oꝛtas affectiones colligens nutrit. vt eo amplius magis reddaꝛ incendiū. quo abūdantius ſubminiſtraꝛ materia accendēdi. Sup hūc gradū pedē fixit qui poteſt dicere cū ꝓpheta. Concaluit coꝛ meum intra me. ⁊ in meditatiōe mea exardeſcet ignis. Et iterum. Inflāmatum eſt coꝛ meū. ⁊ renes mei cōmutati ſunt. Unctio eſt velut quidam roſeus liquoꝛ: qui per totam animā ſe diffundens: ipſaꝫ erudit: coꝛ roboꝛat ⁊ confoꝛtat. diſponens eam ſuauiter ad veritatis luculētias ſuſcipiendas atqꝫ pariter contemplandas.

Hac celica vnctione plinitus fuerat qui dicebat. Unxit vnctione miſericoꝛdie ſue. De q̄ rurſum dicit dauid. Sicut ros hermon q deſcendit in montem ſyon. Hermon interpꝛetatur lumen exaltatum. Habet autem ſignare infinitiſſimam ieſu bonitatem. Ipſe etenim de ſe dicit. Ego ſum lux mundi. Que quidē lux de terra in crucem: de cruce vero fuit ſuper pulchꝛitudinem celoꝛum omniū exaltata ita vt licet ſemper potuerit. nunc autem conuenientius ꝓpter ſue humanitatis ſuperpulcrificam claritatem adiectam dici queat ſuperſplendens candoꝛ ⁊ ſupercandens ſplendoꝛ illius eterne ⁊ feliciſſime regionis. Ros igitur montis huius deſcendit in montē ſyon. ideſt contemplatiui viri mentem. ipſius precoꝛdia tam irrigando fecundans: qꝫ fecundādo irrigans. ⁊ caloꝛem ſcilicet primi gradus leniter temperans. ne plus ardeat q̄ opoꝛtet. Quod enim purificat ignis concremando: hoc vnctio mulcet ſuam pinguedinem ꝑfundendo: vt capificilioꝛ ſit diuinoꝛum ⁊ pulcrificoꝛum radioꝛū ab eternaliter oriente auroꝛa ditiſſime emanantiū. quibus quidem ſalubꝛiter ꝑluſtrata: ita ſm apoſtolū docetur de omnibus: vt nequaq̄ quiſq̄ ibidem locus ignoꝛantie tenebꝛis pateat: vbi fulgeat copia tam glorioſi luminis. Extaſis eſt deſerto exterioꝛe homine ſurſūſiue ſupꝛa ſe voluptuoſa quedam eleuatio: ad ſuperintellectualem diuini amoꝛis fontem: mediantibus ſurſum actiuis virtutibus ꝓ viribus ſe extendens.

Uirtutes ſurſum actiuas voco humilitatem ⁊ puritatem. Humilitate etenim fit exterioris hoīs deſertio: puritate ꝟo interioꝛis hominis ſurſum actio. quē quidē ad fontalem producens radiū: ibidem haurit ſanctas thearchici amoꝛis ⁊ inſolitas influitiones. Quarum gratia poſterioꝝ oblitus ad anterioꝛa empyrei ⁊ ſuꝑlucidiſſimi tabernaculi ſe extendit. Eſt enim extaſim faciens amoꝛ diuinus: nō dimittens ſuīpſoꝛum amatoꝛes eſſe ſed amandoꝝ. vt teſtatur ſecretoꝝ dei conſcius Dionyſius. Igitur ſi in vera ⁊ non ficta dei charitate ſumus ⁊ amoꝛe: in ſancta extaſi ſumus: interioꝛē hominem ad anterioꝛa extendente. exterioꝛis vero ſicut poſterioris obliuiſci faciente. Speculatio eſt beatoꝛum ⁊ ſuperceleſtiū: ⁊ ſoli deo ſcibilium diuitiarū intellectualis ⁊ affectualis pia inueſtigatio. Contēplantur autem hic duo. ſcilicet intellectus ⁊ affectus ſed intellectus longe diſſimiliter ab affectu. Cum enim animus contēplatiuus ſenſibus ſpiritualibus ſuſpenſis: ſyndereſim in ſpecula eterna extendit: apex intelligētie ⁊ pꝛincipalis affectio pariter feruntur mutuo in diuina ſe pꝛomouentes: ⁊ equaliter aſcendentes illa ſpeculando: hec deſiderando. Precurrente autem intelligentia nec ingredi queunte: vtpote per ſpeculum videns: foris remanet. Affectio vero que neſcia eſt ſpeculi intrans vnitur. ſecundum illud. Qui adheret deo vnus ſpiritus eſt. Ingreſſoqꝫ itellectu: qui ante conatu

ſuo ingredi nō poterat: a ſupereſſentiali ⁊ ſuperintellectuali deifica bonitate hilariter excipitur affectio ipſa. Sueceptamq; ſuperſeruide ipſam deſiderantem: ⁊ ſe ſurſum pro viribus impingentem: ipſam in ſe profundius trahens: tam intelligentie ſuperclaroꝝ radioꝝ pulcrificans claritatem ſontani ſplendoris: q̄z affectioni thearchici ⁊ ſuperimmēſi ſaporis: ſuauiter ſanctū deſiderium nutriens: ſuauitatem ſuperlucidiſſimam elargitur. Poſtea illis ſic guſtantibus: illam magis deſiderantibus: magis ſeipſam diuina bonitas immittit: ⁊ abundantius ſuperfulget. quoniam multū diligunt illam ſummam veritatem: hoc ſummū bonum. Felix nimis qui huius gradus collem attingit. hic plane angelificatus in preſenti: futuram iam inchoauit vitam. Ex quibus fuerat qui dicebat. Nos autem reuelata facie gloriam dei ſpeculantes: in eandem transformamur imaginem: a claritate in claritatem: tanq̄z a domini ſpiritu. Ubi potiſſime diuinus iſte apoſtolus vtilitatem expreſſit contemplationis. Quid enim eſt reuelata facie gloriam domini ſpeculari: niſi remota omni impuritate faciem noſtre intelligentie velante: gloriam dei. i. tam ſuperignotam et ſimpliciſſimam ⁊ ſuperſplendentem eternitatis claritatem: q̄z ſuperineffabilem ⁊ humanis mentibus non capibilem omnino ſuperceleſtium ſubſtantiarum ſupertranquilliſſimam pacem: pie: pure: deuoteq; rimari. Quid vero eſt aliter ſpeculantes in eandē imaginem transformari: niſi quia cauſa ſuperactiue ſuauitatis ſunt hec eadem que imaginati ſumus. vt nos a nobis abſtractos ⁊ in ſe ipſa abſorptos. ita torrēte voluptatis nos potant: vt neceſſe ſit de terrenis in celeſtes: de carnalibus in ſpūales: de hominibus in quodāmodo angelos transformari. Sic ergo intelligo verbum. in eandem imaginem transformari. id eſt in eadem imaginata. Bene autem dicitur. a claritate in claritatem tanq̄z a dn̄i ſpiritu. q: ab ipſo domini ſpiritu manuducti ſuperſanctiſſimis diuinis ſplēdoribus adimplemur. ⁊ per hoc de cognitione incognitionem proficimus: ſicut per prophetam dicitur. In lumine tuo videbimus lumen. Hec contemplatio vel inueſtigatio quaſi nihil habet periculi vel laboris: in animo pio puro ⁊ vacante. habet vtilitatem ineſtimabilē etiam ſi nihil inueſtiget. Guſtus aūt eſt ſuperineſtimabilis diuine dulcedinis p̄ſuauis quedā ⁊ inſolita p̄libatio: ex cellario ſancti ſpiritus in ſanctoꝝ contemplatiuoꝝ animas diſtillata. Prelibatio dico. quoniam permodicum valde eſt qđ nobis ex iſta tam ſupermagna multitudine diuine dulcedinis tribuitur: quod p̄miſſiue ⁊ ſuperineffabili thearchica bonitate fieri non eſt dubium. Dum enim ſtillatim eternis ⁊ ſuperſuauibus illis influxionibus recreamur: frequentius nos ipſos orationibus extēdimus: atq; ad cumulos omnimode plenitudinis anhelamus. Suauis autē vtrūq; faciunt: tamen plus alliciunt q̄z reficiunt diuine ille prelibationes. efficiunt enim eſuriē non ſaturitatem pariunt. Beneficio huius gradus cognitio experientie tribuitur per quā ſuperceleſtium ſubſtantiarū cognitioni conformamur. Quicquid enim diuine mentes nouerunt: hoc illius experientia probauerunt. Quia ſicut ſol terris. ſic ipſa ſimplici cognitioni prelata eſt. Glorioſi ⁊ felices illi: qui ſuper verticem huius gradus eleuati ſunt. Eructant plane hi abundantiā ſuauitatū eternarū nuptiarū. vacant ⁊ vident q̄z ſuauis eſt dominus. Quies eſt tertius anime intra quedam et ſuauis tranquillitas: per infuſam nobis ex frequentia oratōis dulcedinem cōercata. Solis valde ſpiritualibus experientia huius quietis conceditur. quibus ⁊ datū etiā ipſas ſuperceleſtes ſubſtantias contemplando tranſcendere. Superignota enim bonitas ipſis familiaris: ſeipſam eis immittit: ⁊ ipſi tota virtute: dilatato ſinu ſancti deſiderij potenter ſuſcipiunt beatas immiſſiones: animalibus ⁊ preſumptuoſis omnino incognitas. Sic igitur puris ſanctorum contemplatiuorum animabus: tam inſueto nutrimento di-

tiſſime adimpletio: ſplendeſcit ipoꝝ roñ: dulceſcit cõcupiſcentia: hilareſcit iraſcibilis. ex di lectione quoꝝ deificam illam quietẽ nõ ambigimus emanare. Hic gradus glorioſis: ⁊ precioſis: eſt: quo vltimo modo gradui qui ſolum patrie eſt appropinquat. De ſeptimo tamus tacendum cenſui qȝ loquẽdũ. qm̃ nulli viatoꝝ aſcenſus ſiue viſio huius grad9 patere potuit: niſi illi celeſti paulo: qui ſe raptum vſqȝ ad huiuſmõi per ſacrã ſcripturaȝ aſſerit. Felix certe ſupdulciſſime ⁊ glorioſiſſime virginis Marie aĩa cui hoc datũ eſt in via: quod nulli ſanctoꝝ aliquãdo poſſederit. Portauit ergo illam gloriã a qua portantur ceteri. Aſcendit illã gradũ hunc p fidei cognitõem. deſcendit ille ad eã carnis aſſumptõeȝ. Quid hunc gradũ: hanc gloriaȝ cenſeam dicis. Nihil aliud qȝ ipm̃ quẽ peperit: quem lacte virgineo educauit: manibus eburneis contrectauit. dulciſſimo gremio fouit: pudiciſſimo vultu blandiebat. caſtiſſimo amplexu complexa eſt: dominũ noſtrum ieſum chriſtum. qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum Amen.

¶ Finit tractatus ſancti Bonauenture ordinis fratrum minorum de ſeptem gradibus contemplatiuoꝝ.

¶ Incipiunt ſermones de decem preceptis ſancti Bonauenture.

Si vis ad vitã ingredi ſerua mãdata. Verba iſta ſcripta ſunt i. Matheo. ⁊ ſunt vba ſaluatoris noſtri. in quibus explicat nobis ſumma totius nr̃e ſalutis qȝtum ad duo. Primo quantũ ad pmiũ retributõis diuine. Scdo quãtũ ad meritũ opatõis humane. Primũ ibi. Si vis ad vitã ingredi. Scdm ibi. Serua mandata. Et hic rectus ordo tangit: q2 finis mouet agentem vt ſe exerceat ad debitũ finem. Sequimur ergo formã illius magni magiſtri. Sed anteqȝ de preceptis aliqd dicamus. dicamus primo de obſeruãtijs preceptoꝝ. Premittit dñs primo motiuũ. poſtea ſubiũgit actus per quẽ poſſumus deuenire ad debitũ fineȝ. Et notãdũ qꝫ ſunt q̃tuor que debent nos mouere ad obſeruãdũ mãdata dei. Primũ eſt auctoritas mandãtis. Scdm eſt obſeruatõis mãdatoꝝ vtilitas. Tertiũ eſt trãſgreſſionis periculũ. Quartũ eſt irreprehenſibilitas mandatoꝝ. ¶ Qñ ille mãdat eſt magne auctoritatis ⁊ obſeruatio mandatoꝝ eſt magne vtilitatis. ⁊ in tranſgreſſiõe eſt magnũ periculũ. ⁊ irreprehenſibile eſt mandatũ: tunc nullus põt habere excuſatõem de obſeruatõe mãdatoꝝ. ¶ Primo dico debet nos mouere ad obſeruandũ mandata dei auctoritas mandantis. q2 ille qui mandat. ſ. de magne auctoritatis ẽ. qḋ patet ex trib9. Primo: q2 ipſe ſua magna potentia nos creat. Scdo: q2 ipſe ſua mira ſapiẽtia nos gubernat. Tertio: q2 ipſe ſua munifica beniuolẽtia nos ſaluat. ¶ Primo dico qꝫ ille qui mandat obſeruari mãdata dei eſt magne auctoritatis. q2 ſua magna potentia nos creat. Job. Manus tue fecerunt me. Et in Deut. v. Oculi veſtri viderunt oĩa opera magna dei que fecit: vt cuſtodatis mandata eius. ¶ Scdo eſt magne auctoritatis: q2 ſua mira ſapiẽtia nos gubernat. Iſaias. Ego dominus docens te vtilia: gubernans te in via qua ambulas. vtinã attẽdiſſes mãdata mea. Pſ. Seruaui mãdata tua ⁊ teſtimonia tua: q2 oẽs vie mee in ɔſpectu tuo. ¶ Tertio eſt magne auctoritatis. q2 ſua munifica beniuolẽtia nos ſaluat. Vñ in Deut. Et nũc iſrael qd petit dñs deus tuus a te niſi vt timeas ipm ⁊ diligas ipm: ⁊ ambules in vijs eius: ⁊ cuſtodias mandata eius. Dñs qui te creauit: de9 qui te gubernat: tu9 q te ſaluat. Patet mõ qꝫ dignitas ſiue auctoritas precipientis dȝ nos mouere ad ſeruandũ mandata. ¶ Scdo dȝ nos mouere ad obſeruandũ mandata dei obſeruatõis vtilitas. In ſeruãdo enim mandata dei eſt multiformis vtilitas: que ad tres vtilitates reducitur. Prima vtilitas eſt impetra-

tio diuinoꝝ chariſmatũ. Scõa eſt reuelatio
ſanctaꝝ ſcripturaꝝ. Tertia eſt aſſecutio cele
ſtiũ premioꝝ. ℂ Prima dico vtilitas in ſer
uando mãdata dei eſt impetratio diuinorum
chariſmatũ. Vñ in ioh. e. Si diligitis me mã
data mea ſuate: ⁊ ego rogabo prẽm meũ: et
dabit vobis aliũ paraclytũ. ℂ Scõa: intelligẽ-
tia ſanctaꝝ ſcripturarũ. ps. Super ſenes in-
tellexi: q: mãdata tua queſiui. Sz quõ perue
niemus ad intelligẽtiã ſcripturaꝝ docet gre.
Unde ſup illud. Diſcipuli qñ viderũt dñm
ieſum ipm nõ intellexerunt. ſz qñ loq̃bat̃ tũc
ipm intellexerũt. dicit gre. q audiẽdo dei p̃-
cepta diſcipuli illuminati nõ ſunt. ſed faciẽdo
ea illuminati ſũt. Quare q: nõ auditores legis
tñ ſed factores iuſtificabũtur. ꝓpter h̃ dicit
Jacobus ĩ cano. ſua. Eſtote factores v̄bi dei
⁊ nõ auditores tñ fallentes voſmetipſos. q:
qui eſt auditor verbi dei tñ ⁊ non factor: cõ
parabit̃ viro ꝯſideranti vultũ natiuitatis ſue
ĩ ſpeculo. Si videat hõ decies vultũ ſuũ ĩ ſpe
culo: adhuc nõ ſciet ipm. Sz ſi videt vultũ al
terius hois extra ſpeculũ: bñ recognoſcit ipz
⁊ hoc eſt ꝓpter fortẽ impſſionẽ ſpẽi ſup or-
ganũ viſus ſm rectã lineã. Sed in ſpeculo ñ
eſt verus intuitus. Silr qñ hõ audit verbuz
dei: videt̃ ei q ipm intelligat. ſed ſtatim rece
dit. Sz qñ ponit ipm ad expientiã bene ope-
rando: tunc ipm intelligit. ℂ Tertia vtilitas
in ſeruãdo mãdata dei eſt aſſecutio premio-
rum celeſtiũ. Unde in ꝓuerbiis. Serua mã-
data mea ⁊ viues: ⁊ legẽ meã quaſi pupillaz
oculi. Hec eſt rõ quare hoĩ exiſtenti in para
diſo deus dedit obſeruantiã mandatoꝝ. Pa
tet modo q ad obſeruandum mandata dei
debet nos mouere vtilitas obſeruationis.
ℂ Tertio debet nos mouere ad obſeruan-
tiam mandatoꝝ periculũ tranſgreſſionis. hõ
enim qui trãſgredit̃ mandata incidit in mul-
ta pericula. ℂ Primo q: multa bona perdit.
Scõo in nefanda flagitia ruit. tertio q: eter-
na ſupplicia meret̃. ℂ Primo dico dz nos
mouere ad ſuandũ mãdata dei tranſgreſſio
nis periculũ. qñ trãſgreſſores multa bona per-
dunt. Vñ in Leuit. Si nõ audieritis vocem
meã: ⁊ nõ feceritis oia mandata mea viſita-
bo vos in egeſtate ⁊ calore: q ꝯficiet oculos
vr̃os: ⁊ conſumet aias vr̃as. Dicit viſitabo
vos in egeſtate. q̃ eſt priuatio oim̃ bonoꝝ. ⁊
calore q ꝯficiet oculos vr̃os: ⁊ ꝯſumet aias
vr̃as. q: auferet affectũ boni: ⁊ intellectũ ve
ri. Vñ ps. Dereliquit me virtus mea: ⁊ lumẽ
oculoꝝ meoꝝ: ⁊ ipm nõ eſt mecũ. ℂ Scõo
trãſgreſſores in nefanda flagitia ruũt. Unde
in baruch. Nõ obediuimus voci dñi vt am
bularemus in mandatis ei⁹: ⁊ abiuim⁹ vnuſ
quiſqz in ſenſu cordis ſui maligni. ps. Popu
lus meus nõ audiuit vocẽ meã: ⁊ iſrael nõ in
tendit mihi. ⁊ dimiſi eos ſm deſideria cordis
eoꝝ. Tales dat dñs ĩ manus demonũ. Vñ i
dan. dixerũt pueri in fornace ignis ardentis.
Peccauimus: inique geſſimus: ⁊ ſuaricati
ſumus. ⁊ ſeq̃t̃ coꝝ ignominia. ⁊ traditi ſum⁹
ĩ manib⁹ inimicoꝝ noſtroꝝ iniq̃ꝝ. ⁊ regi in
iuſto ⁊ peſſimo ſup terrã. ℂ Tertio trãſgreſ
ſores incidunt in pericula: q: eterna ſupplicia
ꝓmerent̃. ps. Maledicti qui declinãt a mã
datis tuis. Maledicti: q: dicet̃ eis. Ite male
dicti in ignẽ eternũ ⁊c. Ecce mõ obſuationis
mira vtilitas: ⁊ trãſgreſſiõis miracula mira
calamitas. Vñ dñs p moyſen. En inq̃t ꝓpo
no tibi bñdictõem ⁊ maledictõem. bñdictões
ſi mãdata mea feceris. maledictõez ſi nõ fece
ris. Ponit nos dñs in medio ⁊ mirabiliter
opat̃ nobiſcũ. Quia qñ aliqs vult aliqd ali-
q̃ oñdere vult duplici rõne. ſ. rõne oñſiuã ⁊ rõe
ducẽte ad impoſſibile. Sic facit dñs. Ponit
hoiem in medio inter celũ ⁊ infernũ. In ce-
lo eſt eterna gloria: in inferno ſunt eterna ſup
plicia. Et qñ dñs oñdit homini gloriam celi
quã hõ põt ꝓmoueri ſi obſeruet eius mãda
ta: tũc inclinat ipm ad obſeruãtiã mãdatoꝝ
p rõnem oñſiuam. Qñ vero oñdit hoi infer
ni ſupplicia q̃ ꝓmeret̃ ſi trãſgredit̃ mãdata:
tunc inclinat hoiem p rõnem ducentẽ ad im
poſſibile. Ecce ꝓponit tibi maledictões ⁊ bñ
dictõem. Dimitte inde maledictõem: ⁊ acci-
pe cũ mathia bñdictões. De iuda dicit ps.

Noluit benedictionem et elongabitur ab eo. Quarto debz nos mouere ad obseruandum mandata dei irreprehensibilitas mandatorum. Est enim mandatum irreprehensibile: quia non continet aliquod impoſſibile: nec aliquod onerosum: nec iniquum. Primo dico debz mouere ad obseruandum mandata dei irreprehensibilitas mandatorum: quia non continet aliquod impoſſibile. immo sunt facilia ad seruandum. Unde in iobe. Hec est charitas dei vt mandata eius custodiamus: et mandata eius grauia non sunt. Habenti enim charitatem mandata sunt facilia: sed non habenti charitatem videntur difficilia. Et ponit Aug. exemplum de aue sine plumis: et de aue cum plumis. Aui habenti plumas facile est volare. sed aui non habenti est difficile. Similiter homini peruerse voluntatis difficilia videntur mandata. sed habenti charitatem sunt facilia. Unde in deut. Mandatum hoc quod ego precipio tibi hodie non est super te: nec procul positum. nec in celo situm. nec transmare positum. sed iuxta te est valde in ore tuo vt facias illud. ¶ Secundo mandata dei sunt irreprehensibilia: quia non continet aliquid onerosum. immo sunt suauia. Unde in eccle. Nihil melius est quam timor dei: et nihil dulcius quam respicere in mandatis domini. Ps. Desiderabilia super aurum et lapidem preciosum multum. et dulciora super mel et fauum. Gaudium est iusto facere iusticiam. Sed palato infecto: cibus dulcis videtur esse amarus. Similiter homini peruerse voluntatis mandata dei videntur difficilia. licet sint suauia. ¶ Tercio mandata dei sunt irreprehensibilia quia non continent aliquid iniquum. Unde apostolus. Lex quidem sancta est et mandatum sanctum et iustum et bonum. Propter hoc dicit apostolus. Precipio tibi in deo qui viuificat omnia: vt sine macula serues mandatum irreprehensibile. Coniungamus ista quatuor in simul. scilicet quod in illo qui precipit est summa auctoritas: quia sua magna potentia nos creat. mira sapientia nos gubernat: et munifica beniuolentia nos saluat. Item videamus vtilitatem obseruationis mandatorum. Quarum prima est impetratio diuinorum charismatum. secunda est reuelatio sacrarum scripturarum. et tertia est assecutio celestium premiorum. Item videamus transgressionis periculum quia transgressores multa bona perdunt. in nefanda flagitia ruunt. et eterna supplicia promerentur. Item videamus irreprehensibilitatem mandatorum. quia mandata non continent aliquod impoſſibile: nec onerosum: nec iniquum. Et si ista quatuor bene consideremus non est aliquis qui poſſit se excusare de obseruatione mandatorum. Sed quod est magnum mandatum et primum in lege. Respondet dominus in mattheo. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo: et ex tota anima tua. et ex tota mente tua. Secundum simile est huic. diliges proximum tuum sicut teipsum. Ex his vniuersa lex pendet et prophete. Aug. ostendit quod in isto verbo. Mihi autem adherere deo bonum est: continetur totum hoc quod dicitur. Diliges dominum deum tuum etc. Debemus enim diligere deum. quia hoc est iustum bonum sanctum suaue et facile. Unde Aug. Domine quis mihi es. et ego quis tibi: vt iubeas me amare te. et si non amem te minaris mihi ingentes miserias. Decalogus sacer qui datus est moysi in monte synai: ostendit quomodo debemus custodire mandata dei: volo vobis ostendere quod sicut octo partes orationis sunt fundamentum omnium eorum que exprimi poſſunt per sermonem in gramatica: et decem predicamenta sunt fundamentum omnium eorum que determinantur in dialetica. sic decem precepta sunt fundamentum et regule omnium legum et bonorum que sunt in moribus. Nec voluit dominus quod sine ratione data eſſent decem precepta moysi. Dicam modo ista decem in generali. Non habebis deos alienos. Non aſſumes nomen dei tui inuanum. Memento vt diem sabbati sctifices Honora patrem tuum et matrem tuam. Non occides. Non mechaberis. Non furtum facies. Non falsum testimonium dices. Non concupisces vxorem proximi tui. Non agrum nec aliquam aliam rem. Et magis clarius fit hoc quod dicam nota. quod lex omnis non mandat nisi iusticiam. Est enim lex regula iusticie. Sed iusticia est secundum quam homo habet ordinari ad deum et ad proximum. Et secundum hoc est duplex iusticia. Una qua ordinamur ad deum et alia qua ordinamur ad proximum. Et secundum hoc fuerunt due tabule date moysi. prima et secunda. In prima continentur mandata ordinantia nos ad de-

uim. in ſcḋa ꝯtinent mandata, ordināntia nos ad proximū. In prima dico tabula ꝯtinentur mādata ordināntia nos ad deū. Deꝰ aūt ē trinitas pater ꝛ filiꝰ ꝛ ſpūſſctūs. Pr̄i attribuit maieſtas. filio veritas. ꝛ ſpiritui ſctō bonitas. In pr̄e ē ſūma maieſtas hūiliter adoranda. In filio eſt ſūma v̄itas fideliṫ aſſerenda. In ſpūſctō eſt ſūma bonitas ſincere amāda. Sed ſi iſta tria ex eterna ordinatione debemus facere: neceſſe eſt in prima tabula eē tria mādata. ſm̄ tria appropriata tribꝰ pſonis diuinis. In primo mādato p̄cipit humil adoratio diuine maieſtatꝭ: cū dr̄. Non habebis deos alienos. In ſcḋo mādato precipit fidelis aſſertio diuine v̄itatis: cum dicit. Nō aſſumes nomen dei tui in vanū. In tertio p̄cipit diuine bonitatꝭ ſincera dilectio. cum dr̄ Memento vt dié ſabbati ſctificeſ. In ſecunda tabula cōtinent ſepté mādata ordinātia nos ad proximū. q̄ ſignificant p duo p̄cepta legis nature. Hoc facias aliȷ̄ qḋ tibi vis fieri. Non facias aliȷ qḋ tibi nō vis fieri. Et ſm̄ hoc eſt duplex ps iuſticie ordinantꝭ ad pximū. ſ. inocentia ꝛ bn̄ficentia. Mādatū beneficentie eſt. Honora patré tuū ꝛ mr̄ē tuā. Hoc auté mandatū nō ē ſolū reuerētie: ſed etiā bn̄ficiȷ̄ ꝛ obſequiȷ. ꝛ nō eſt in pr̄e ſolum: ſed in omnibꝰ que a pr̄e procedūt. Mādatū inocētie neceſſe eſt multiplicari. q: hoc mandatum ꝯſiſtit in h̄ vt caueas ab offenſa pximi tui. Eſt auté triplex offenſa. in aīo in verbo: ꝛ in facto. Offenſa ī facto ē tribꝰ modis ſm̄ q hō tribꝰ modis pōt offendere pximū. ſ. in pſona ppriā. in pſona ꝯiūcta: ꝛ in poſſeſſiōe terrenoꝝ. ꝛ ſz hoc ſunt tria mādata. Nō occides. Non mechaberis. Nō furtū facies. Dehinc ſequit offenſa in v̄bo: ꝯ quā ē vnū mādatū. Nō falſum teſtimoniū dices. Per falſum aūt teſtimonium ſignificant oīa q̄ hō pōt dicē ꝯ pximū ſuū. Offenſa auté in aīo duas hz radices: ſm̄ duplicem ꝯcupiſcentiā: q: eſt concupiſcētia carnis ꝛ cōcupiſcētia oculoꝝ. Cōtra ꝯcupiſcētiā carnis ē vnum mandatum. Nō ꝯcupiſces vxoré pximi tui. Cōtra concupiſcentiam oculorum eſt aliud mādatum. Non agrum. nec aliquam aliam rē. Patet modo in generali que ſunt decē p̄cepta. ꝛ penes quid accipiantur.

a Scende ad me in montem: ꝛ dabo tibi duas tabulas lapideas: ꝛ legem ꝛ mādata q̄ ſcripſi: vt doceas filios iſrael. Exo. xxiiij. Pſal. Declinate a me maligni. ꝛ ſcrutabor mandata dei mei. Legit q beatꝰ Gre. q fuit papa ꝛ doctor eccl̄ie habuit ꝯſuetudiné: q qn̄ ibat ad ſtudium legis diuine: ſemper dixit iſta verba. Declinate ꝛc̄. Et q̄ſitū fuit ab eo q̄re hoc faceret. ꝛ rn̄dit petro cui ꝯſueuit dicere ſecreta ſuā: q expimēto didicit: q qn̄ cogitare voluit ī lege dei: ſentiebat demones ſp ſibi aduerſantes. In aliȷs ſubtilitatibꝰ inſtigabāt demones: q: in ipſis non vidēt dānū ſuū: imo expectant ſuū emolumentum. Sz qn̄ fit mētio de documētꝭ v̄itatꝭ: p q̄ fugant demōes: tūc princeps tenebrarum occurrit armatꝰ: mō p occupatōes: mō per phantaſticas illuſiōes: ꝛ nititur reuocare animos hominum a ſtudio veritatis. Sz verum eſt q verba iſta. declinate a me ꝛc̄. dixit Grego. ſicut vir ſctūs: qui tunc habuit virtutem ꝯcupiſcendi demones. Sed ego nō ſum ex illis. Ideo in principio rogemus dūm: vt imperet demonibꝰ ne nos impediant. ꝛ vt det nobis mentes ſerenas ad intelligendum verba de mandatis. Aſcēde ad me ꝛc̄. Dn̄s dixit moyſi verbum iſtud: ꝛ moyſes audito verbo aſcendit in montem. ꝛ accepit duas tabulas lapideas: ꝛ legem ꝛ mandata. In quo ſignificat q ſi volumus peruenire ad intelligentiam mandatoꝝ dei: debemus aſcēdere ī montem. i. in eminentiā mētis. q: ſm̄ impreſſionem lucis eterne lex nature eſt nobis data: ꝛ ſm̄ illā lucem documēta legis diuine ſu[illegible] [illegible] tem aut eſt creatum aut icreatū. ꝛ ſz hoc duplex iuſticia. Una per quam ordinamur ad ens increatum. alia p quā ordinamur ad ens creatum. Et ſm̄ hanc duplicē iuſticiā eſt du-

Alie tabule moyſi date ſunt prima et ſecunda. In prima dantur mandata per que ordinamur ad ens increatum. In ſcd̄a dantur mandata: per que ordinamur ad ens creatum. Ens autem increatum eſt cauſa oīuz rerum: efficiens formalis: exemplaris et finalis. Ens etiam increatū habet potentiam: ſapientiā: et beniuolentiam et producit oīa in eſſe. Et iſta tria appropriā tur trib⁹ perſonis diuinis in trinitate. Maieſtas appropriatur patri: veritas filio: et bonitas ſpirituſctō. Sūma maieſtas in patre humiliter eſt adoranda. Sūma veritas in filio fideliter eſt aſſerenda. Et diuina bonitas in ſpirituſancto ſincere eſt amāda. Iſta dicta fuerunt in generali. Sed qꝛ ſermones de mandatis in vniuerſali ſunt inutiles: niſi dicantur in ſpeciali. idō opꝫ explicare de mādatis in ſpeciali. In generali oſtenſum eſt qꝛ ſunt decē mādata: quorum tria ſunt in prima tabula. Dicam vobis generale documentū: qꝛ eterna dei ſapiētia q̄ ſcripſit tabulas iſtas: breuiſſimo mō et clariſſimo modo: et facillimo mō quo potuit tradidit. Tradidit autē breuiſſimo modo: ne oneraret̄ nr̄a memoria. Clariſſimo modo ne obfuſcaret̄ noſtra intelligentia. Facillimo mō: nē reuocaret̄ noſtra volūtas. Hec eſt rō q̄re per ꝟba quāto breuiora potuit et q̄nto clariora et faciliora et per acuto ſinodochicos data ſunt mandata.

P Rimo videamus de primo mādato: ſicut videm⁹ in alijs reb⁹ qꝛ primū op⁹ fundamētū oīuz ſubſequētium. ſic primū mādatū eſt fundamētū oīuz aliorum mādatoꝝ. Prima ꝟba de mandatis ſunt illa. Ego ſum dn̄s deus tuus: qui eduxi te de terra egypti. de domo ſeruitutis. Non habebis deos alienos coram me. Nō facies ſculptile. nec ſilitudinem eorum que in celis ſunt: neqꝫ que in terris: neqꝫ eorum que in aquis ſunt. Non adorabis neqꝫ coles ea. Ego dn̄s deus tuus fortis zelotes viſitās iniquitatē patꝝ in filios vſqꝫ in tertiā et quartā generationem: et faciēs miām in milia his q̄ diligunt me. Ad plenam mandatoꝝ explanationē occurrunt tria. Quedā q̄ pertinent ad mādati cognitionē: et iſta debent premitti. quedaꝫ q̄ ptinēt ad mādati obſeruātiā: et iſta debent ſubiungi. q̄dā q̄ ptinēt ad mādati integritatē: et iſta debēt iterponi. Primo dico qꝛ ſunt quedā q̄ ptinēt ad mādati cognitionē: et iſta debēt pmitti. et ſunt duo fundamēta fidei. Primū eſt noticia creatoris. Scdm̄ eſt noticia reparatoris. Iſti ſunt duo radij ſiue duo oculi dirigentes nos ſp̄ in viā mādatoꝝ dei. Homo prius apit oculos q̄ꝫ ambulet. Sic dꝫ hō prius cognoſcē mādata p fidē q̄ꝫ exequat̄ mandata. Ad cognoſcēdū autē creatorē dicit. Ego dn̄s deus tu⁹. Ego dn̄s. h̄ inſinuat potentiā dei prīs. de⁹: hic inſinuat ſapientiam filij. tuus: hic inſinuat bonitatem ſpūſſcti. In hoc aūt qꝛ dicit: ego notat idētitatē eſſentie. cū hoc ipſum dicit trinū et vnū creatorem omnium. Qui eduxi te de terra egypti. h̄ notat deū reparatorē p ꝟbū incarnatū. Oib⁹ loquit̄ dn̄s qb⁹ dedit pceptuꝫ. et oib⁹ pcepta dedit. licet primo dar et ipſa filijs iſrl̄. Vn̄ qꝛ dr̄. Qui eduxi te et c̄. dictū eſt non ſolū hebreis pro ipſis quo ad corpalē eductionē de egypto. ſꝫ generaliter pro toto genē humano q̄ ad eductionē de egypto eterne dānatōis de pctō primi hoīs: ex quo educimur p ꝟbū icarnatū. Nā ſicut illi educti ſunt de egypto poſt comeſtionē agni paſcalis. et per aſpſionē ſanguis ei⁹ liberati ab angelo exterminatore. ſic nos educimur de ſuitute diabolica p eſū carnis ꝟbi icarnati i ſacro altaris. et p ſāguinē ei⁹ i baptiſmo. qꝛ ſꝫ apl̄m. Qui cunqꝫ baptizati ſum⁹ i xp̄o ieſu in morte ipſius baptizati ſum⁹. Hec verba dicit tota trinitas. Dicit igit̄. Ego ſum cui debes obedire et quem debes adorare. Et dicit. Ego. ſ. q̄ te feci in eſſe nature et in eē grē. Debem⁹ ḡ dicē. Dn̄e tu es quē debem⁹ adorare. cui debem⁹ ſeruire. tu es qui nos creaſti: tu es qui nos redemiſti. pſ. Qm̄ ipſius eſt mare et ipſe fecit illud. Sequitur. Venite adoremus et ploremus ante dn̄m q̄ fecit nos et c̄. Nos pp̄ls paſcue eius et c̄. Sine iſtis duobus fundamentis

fidei.ſ.ſine noticia creatoris ⁊ reparatoris ni
hil intelligere poſſumus. Ut autē intelliga
mus iſta opꝫ ſcire amminiculantia quedam.
Scitis vbi eſt prima cognitio nobis data de
mandatis. Certe moyſes ſcripſit per ſpiritū
ſanctū. Sed qualiter habuit iſtam cognitionē.
Certe qñ dñs apparuit ei. Et quō apparuit
ei. Certe in igne flāme rubi ardentis. Et tūc
dixit moyſes. Quis es tu domine. Et reſpon
dit dñs. Ego ſum qui ſum. Et tunc dedit ei
dñs duo.ſ.lumen eſſentie eternitatis. ⁊ lumē
veritatis eterne. Rub⁹ ardebat. In hoc oñ
dit nobis myſterium incarnationis humane.
Iſta duo ſunt lumina ⁊ principalia fundamē
ta fidei.ſ.lumen eſſentie eternitatis. ⁊ myſte
rium incarnationis. Et qñ facimus crucem
in fronte in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti
amen. recognoſcimus trinitatē ⁊ redēptorē.
Cū dicit homo in noīe prīs. ⁊ filij ⁊ ſpūſſcī:
recognoſcit trinitatē. Cū facit crucē in fronte
recognoſcit redemptorē. Pꝫ modo quō quedā
valent ad mādati cognitionem q̄ debēt pmit
ti: ⁊ iſta ſunt duo fundamenta fidei.ſ. noticia
creatoris ⁊ redemptoris. Scđo ſunt que
dā que valent ad mādatoꝝ obſeruātiā. ⁊ iſta
debent ſubiūgi. Oia mādata aut ſunt affir
matiua: aut negatiua. Affirmatiua ſūt: vt ho
mo faciat bonum. Negatiua vt homo vitet
maluꝫ. Sed impoſſibile eſt vt hō vitet malū
niſi per timorē: ⁊ qꝫ faciat bonū niſi per amo
rem. ꝓpter hoc ad obſeruātiā mandatoꝝ duo
ſunt neceſſaria.ſ. timor ⁊ amor. Auis non po
teſt volare ſine duab⁹ alis. nec hō pōt ambu
lare ſine duob⁹ pedibus. Silr non eſt pfect⁹
obſeruator mandatoꝝ dei: niſi ſit repletus ti
more ⁊ amore. Sed non replet hō timore: ni
ſi ex ꝯſideratiōe ſeueritatꝭ diuine. nec reple
tur amore niſi ex conſideratiōe bonitatꝭ diui
ne. Iſta igit duplex ꝯſideratio eſt homini ne
ceſſaria. Sequit. Ego dñs deus tu⁹ fortꝭ ze
lotes viſitans iniquitatē patrū in filios vſqꝫ
in tertiā ⁊ q̄rtā generationē. Fortis zelotes.i.
fortiſſimū hñs zelum.ſ.eoꝝ qui oderunt me.
Viſitans iniqtatē patꝝ in filios. non qꝫ ꝓpt
pctā actualia patrum eternaliter puniat filios
ſed cū filij fuerint imitatores paternoꝝ ſcele
rum: punit pctā patrum cū pctis ipſoꝝ vſqꝫ
ad tertiā ⁊ q̄rtā generationē.ſ.tpaliter. Hoc
aūt dicit vt timeamus: ⁊ p timorē a malo de
clinem⁹. Uñ in eccleſiaſtico. Deū time ⁊ mā
data ei⁹ obſerua. hoc ē ois hō.i. ad hoc ē ois hō.
Uis mereri vt ad ſummū complemētū puē
nias: certe time deū. Sed quō timebo. Cer
te qꝛ dñs eſt fortiſſimus zelator. Item cū hoc
etiā opꝫ amare ipſum. qꝛ ipſe dicit de ſe. Et
faciens miſericordiā in milia his qui diligunt
me. Dicit qꝫ viſitat iniquitatē patꝝ in filios
vſqꝫ in tertiā ⁊ q̄rtā generationē. ⁊ faciens mi
ſericordiā in milia his qui diligūt eū. in hoc oñ
dit nobis qꝫ dei miſericordia ⁊ benignitas trā
ſcendit vltionem iniquitatū. Qñ cor hois di
latat per amorē: tunc hō faciliter ſeruat mā
data dei. Uiam mandatoꝝ tuoꝝ cucurri cū
dilataſti cor meū. Ois conſummationis vidi
finem latū mandatū tuū nimis. Dicit qꝫ lata
eſt via mandatoꝝ: ſed quibuſdā videt arta
Certe amātibus eſt lata: ſed non amātib⁹ eſt
arta. Patet modo quō.ſ. timor ⁊ amor valēt
ad obſeruantiam mandatoꝝ. Tertio que
dam valent ad integritatē mandatoꝝ. ⁊ iſta
debent interponi.i. in medio poni. ⁊ hoc tan
git cum dicit. Non habebis deos alienos co
ram me. Non facies ſculptile: neqꝫ ſimilitudi
nem eorum que in celis ſunt: neqꝫ q̄ in terris
neqꝫ eorum que in aquis ſunt. Ibi precipitur
latria: que eſt ſoli deo cultus debit⁹: ⁊ ex hoc
nulli alij eſt debitus. Cultuꝫ alioꝝ deus pro
hibuit in negatiua: ⁊ implicuit cultum dei in
affirmatiua. Sed in nouo teſtamento expli
cuit in affirmatiua cultum dei chriſtus quan
do dixit. Dñm deū tuū adorabis: ⁊ illi ſoli ſer
uies. Sed q̄re prohibuit de⁹ cultū alioꝝ in
negatiua: ⁊ nō explicuit cultū dei in affirma
tiua. Certe qꝛ faciliꝰ modo dare voluit man
data: ⁊ reuocare in negatiua ab idolatria. vt
implicaret cultum dei in affirmatiua. Et no
ta qꝫ ipſe reuocabat ab omni idolatria: quia
omne qđ adorat aliud a deo: aut eſt creatura

intellectualis: vt angeli ꝛ demones: aut natu-
rā corporal'. vt celū ꝛ terra ꝛ aq̄ ꝛ hm̄oi: aut
eſt figmentum hūane mētis. Nunqđ enī ſuf
ficienter diuidit per corporeū ꝛ incorporeū.
Sed q̄ ponit figmentū qđ nihil eſt. Dico q̄
idolum nihil ē. imo refert ad illud qđ ē in eſti
matōe. Et videte quō ſcriptura ſacra ꝓcedit
creaturā itellectualē ponit in ſupremo. figmē
tū in medio: ꝛ naturā rei corꝑali in imo. Vñ
primo ꝓhibet idolatriā reſpectu creature in
tellectualis. cū dicit: Non habebis deos ali
enos. Scđo prohibet idolatriam reſpectu fi
gmenti humane mētis. cū dicit. Non facies
ſculptile. Tertio prohibet idolatriam reſpe-
ctu nature corporalis: ꝛ hoc reſpectu celeſtiū
terreſtrium ꝛ inferioꝝ. cū dicit. Neq̄ facies
ſimilitudinē coꝝ que in celis ſunt: neq̄ q̄ in
terris. neq̄ coꝝ que in aq̄s ſunt. Primo ꝓ
hibet hic idolatriam reſpectu celeſtiū. Pſal.
Qm̄ oēs dij gentium demonia: dn̄s autē ce
los fecit. Scđo prohibet idolatriam reſpectu
terreſtrium. Unde p̄o. Confundant oēs qui
adorant ſculptilia: ꝛ qui gloriant in ſimula-
cris ſuis. Q̄ꝫ homo incuruet ad adorandū
figmentū ſuū: hoc eſt ꝑuerſio ſumma. Tertio
prohibet idolatriā reſpectu inferioꝝ. Unde
apl's. Qui cōmutauerunt gloriā incōmuta-
bilis dei. Sequitur. Et ſeruierūt creature po
tius q̄ꝫ creatori. Ecce quō vera adoratio dei
implicat: ꝛ oīs idolatria prohibetur. Habe-
mus modo p̄ambula ad mandata que ſunt
noticia creatoris ꝛ reparatoris. timor ꝛ amor
ꝛ prohibitio idolatrie reſpectu ſuperiorū me
diorum ꝛ inferiorum. Dico vltra q̄ nos
chriſtiani vlterius debem⁹ videre q̄ꝫ nobis
pateſacta eſt veritas. Et ſm̄ tria que prohi-
bentur magna lux ꝛ vera nobis apparuit.
Prohibent autem tria per que auertit mēs
humana a reuerentia creatoris ſui. ꝛ per tria
que prohibent nobis: prohibent nobis oēs
prophane pactiōes demonū. ibi. Non habe
bis deos alienos. Prohibent etiā. oēs falſe
ſuperſtitiōes adīuētionis erroꝝ. ibi. Nō facies
ſculptile. Prohibent etiā oēs peruerſe app-
ciationes mundialiū naturaꝝ. ibi. Neq̄ ſimi
tudinē coꝝ que in celis ſunt ꝛc̄. Dico ergo
q̄ in primo ỽbo. Nō habebis deos alienos
coram me: prohibent oēs ꝓphane pactiōes
demonū: ſiue ſint per incantatōes verboꝝ: ſi
ue per inſcriptiōes characterū ꝛ imaginū. ſi
ue per imolationes ſacrificiorum. In iſtis tri
bus conſiſtunt oēs artes magice. Prohi
bent igitur omnia ex quib⁹ oriunt prophane
pactiones demonū. ſiue ſint ad tranſmutati-
onē naturaꝝ: ſicut fecerunt magi pharaonis
ſiue ſint ad ludificationem ſenſuū: ſicut faci-
unt incantatores ꝛ hiſtriones. ſiue ſint ad in
ueſtigationem futuroꝝ contingentium. Oīa
talia vocat Aug. pactiones demonum. In ta
libus attribuit creature qđ deberet attribui
creatori. Et tales peccant ɔ̄ primū ỽbum mā
dati. qđ eſt. Non habebis deos alienos co-
ram me. De talib⁹ dicit in cāti. deute. Pro
uocauerunt eū in dijs alienis: ꝛ in eo qui nō
erat deus ad iracundiā concitauerunt. Et iō
dicit apl's. Tradidit eos deus in paſſiones
ignominie. Et deus tradit eos in manus de-
monū. Habeamus exēplū huius. Quidam
litteratus diu ſtuduerat q̄liter poſſet effici di
ues. ꝛ fecit linguā ſuā venalē longo tp̄e: ꝛ ta
men ſp̄ egebat. Cogitauit ex quo non poſſū
ditari per deū: ditabo: per diabolū. Queſi-
uit magnū inter iudeos ꝛ chriſtianos: ꝛ non
inuenit. Cogitauit: ego ipſe expiar ſi potero p
diabolū effici diues. Iuit in viam quandam
vmbroſam ꝛ ſaxoſam iuxta torrentē: ꝛ dixit.
Ubi es demon quiſ̄ queris decipe hoīes.
ego ſum hic vt dem me tibi. Prima vice nō
venit: q: forte deus adhuc noluit permittere.
nec ſcđa vice venit. tertia vice venit ꝛ dixit.
Quid petis a me. Rn̄dit ille. Ut facias me
diuitē. Cui diabolus. Prius adorabis me.
Et tūc ille incuruauit ſe: ꝛ adorauit illum. E
ludificauit eum diabolus. q: tunc habuit po
poteſtatem in eū: fecit q̄ oēs illi lapides vi-
debant ei eſſe aurū. Et dixit ei diabolus. Ac
cipe ſatis de auro. Et tunc ille gaudens one
rauit ſe de lapidibus: ꝛ cū venit domi: poſu

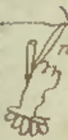

ũt lapides in quẽ eũdẽ locũ illius domus: ⁊ i-
ceperũt ardere lapides: ⁊ ꝯbuſta ẽ domus:
⁊ quicquid in ea fuit. ita ꝙ ipſemet vir euaſit.
Et cogitauit. Nõ curo: q: ibo ad locum vbi
plurimũ auꝝ dimiſi. Et accedens inuenit ꝙ
eſſent ibi lapides: qui prius videbant̃ ei au-
rum purisſimũ. Et ſic ludificatus eſt. Patet
mõ quõ in primo verbo prohibent̃ oẽs pro
phane pactões demonũ. In ſcõo verbo.
Non facies ſculptile ꝓhibentur oẽs falſe ſu
perſtitiones adinuẽtionis erroꝝ. Ois enim
error eſt fictio mentis. Errorẽ aũt facit phan
taſia obnubilans rõem: que facit ꝙ illud qd
nõ eſt videat̃ eſſe. Prohibent̃ aũt oẽs ſupſti
tioſe adinuentões erroꝝ: ſiue ꝓcedant ex im
probo auſu inueſtigatõis phĩe. ſiue ex puer
ſo intellectu ſacre ſcripture: ſiue ex ordinato
affectu carnalitatis humane. Ex impro-
bo auſu inueſtigationis phĩe procedunt er
rores in phĩa. ſicut ponere mundũ eternum.
hoc eſt peruertere totã ſacram ſcripturam:
⁊ dicere ꝙ filius dei nõ fuerit incarnatus. ⁊
ponere ꝙ vnus ſit intellectus in omnibus. hoc
eſt dicere ꝙ nõ ſit veritas fidei. nec ſalus aĩ
marũ. nec obſeruãtia mandatoꝝ. ⁊ hoc ẽ di
cere ꝙ bonus homo damnat̃: ⁊ malus ſalua
tur. Ponere igit̃ ꝙ ſit vnus intellectus in oĩ
bus: ꝓuenit ex improbo auſu inueſtigatõis
phĩe. Et tales ponunt ꝙ impoſſibile ẽ mor
tale deuenire ad immortalitatem. Et qui hec
confingit tuetur ⁊ imitatur: incedit cõtra ſe-
cundũ verbum mandati. Non facies ſculpti
le. Et ſm hoc ⁊ fictor ⁊ defenſor ⁊ imitator
omnes prohibentur. Item ꝓueniũt in ali
quibus errores ex peruerſo intellectu ſacra-
rum ſcripturaꝝ. ſicut hereſes hereticoꝝ qui
male ſentiũt de trinitate ⁊ ſpũſancto. Tales
ſunt arriani: ſabelliani: ⁊ donatiſte: ⁊ pelagia
ni ⁊c̃. Tertio adinuentiones erroꝝ ꝓue-
niũt ex inordinato affectu carnalitatis huma
ne. De numero taliũ eſt ſecta epicureorum:
que dicit nullam aliã vitam eſſe niſi iſtam. et
ſecta nicholaitaꝝ: que dicit ꝙ liceat quẽlibet
facere turpiter cum qualibet. Saraceni etiã
qd dicunt non habent ex ſacra ſcriptura. nec
ex altitudine ſapientie diuine. Omnes igitur
errores vndecunqȝ ꝓueniãt: tanqȝ ſculptilia
debent abominari. q: peccant ꝯ hoc manda
tum. Non facies ſculptile. Vñ Hiere. Stul
tus factus eſt oĩs homo a ſciẽtia ſua. i. ab in
ueſtigatione ꝓpria ⁊ nimie phĩe. ꝯfuſus ẽ ar
tifex oĩs in ſculptili. vana ſunt eoꝝ opa ⁊ riſu
digna: ⁊ in tpe viſitatõis ſue peribunt. Stan
dum igit̃ eſt ſup hoc qd lumina fidei dictant
⁊ quicquid huic aduerſatur totũ debet abo-
minari. Vñ audiui de ariſtotele dũ fui ſcho-
laris: ꝙ ipſe poſuit mundũ eternũ. ⁊ audiui
rões ⁊ argumẽta que fiebãt ad hoc. incepit
cõcuti cor meũ: ⁊ incepi cogitare quomodo
poteſt hoc eſſe. Sed modo ſunt iſta ita mani
feſta ꝙ nullus poſſit dubitare. Patet modo
quõ in ſcõo verbo. Non facies ſculptile pro
hibent̃ oẽs falſe ſupſtitões adinuẽtionis er-
roꝝ. In tertio verbo. Neqȝ facies ſimili
tudinẽ eoꝝ que in celis ſunt ⁊c. prohibentur
oẽs peruerſe appreciatões creaturaꝝ. Ois
aũt ſuperflua appreciatio creaturaꝝ ꝓcedit
aut rõne ſublimitatis. aut rõne ſufficiẽtie. aut
ratione delectatõis. Primo mõ eſt idolatria
ſuperboꝝ. ſcõo modo eſt idolatria auaroꝝ.
tertio modo eſt idolatria laſciuoꝝ. Contra p
mos dicit̃ nõ erit in te deus recẽs: neqȝ ado
rabis deũ alienũ. Contra ſcõos dicit aplus.
Auaricia eſt idoloꝝ ſeruitus. Cõtra tertios
dicit apoſtolus. Quoꝝ deus venter eſt. Ali
as plenius ꝓſequemur.

n

On aſſumes nomẽ dei tui ĩ vanũ.
neqȝ inſontẽ habebit dñs eũ qui aſ-
ſumpſerit nomẽ dei fruſtra. Pſal.
Seruus tuꝰ ſum ego: da mihi intellectum vt
ſciã teſtimonia tua. Jdõ dilexi mãdata tua ſup
aurũ ⁊ topazion. Propterea ad omnia man
data tua dirigebar: omnẽ viam iniquã odio
habui. Dauid ꝓpha dicit in verbis iſtis q̃
de cauſa loqui debemus de mandatis dei et
oſtendit rõem triplicem. Prima eſt inflãme
mur ad dilectionem mãdati. Nihil enim ita
eſt neceſſarium ſicut diligere dei legẽ man-

data eius. Jdō dicit. Ideo dilexi mādata tua ⁊c̄. Scdo debemus loqui de mādatis dei: vt meli⁹ cognoscam⁹ ea. Quāto .n. homo freqn tius vadit per viā aliquā: tanto meli⁹ cognoscit eā. Vn̄ Gre. Nō cognoscit viā freqnti⁹ vadēdo. Sed via eundi in patriā est in seruando mādata dei. Sz nō cognoscit hō mādata dei nisi audiendo loq de mādatis. Ideo dicit. Da mihi intellectū ⁊c̄. Tertio debem⁹ audire mādata vt odio habeamus iniquitates. Qū homo īcipit cognoscere pctm̄: ⁊ iniquitatem: ⁊ pctī deordinationes: q̄ sunt ꝯtra deum: tūc īcipit detestari peccatū. Debem⁹ igit loqui de mandatis: vt ipsa diligam⁹: ⁊ ꝑ ea in via ad celestem patriā dirigamur: ⁊ iniquitatem odio habeamus. Et vt hec tria possimus ꝯsequi: ideo in ṕncipio ⁊c̄. Nō assumes ⁊c̄. Dixi q̄ decē sunt mādata decalogi. que sunt fundamēta oīuz legū. Quorum tria continent in prima tabula: que sūt ordinantia nos ad deum trinū ⁊ vnū. Et hec sūt tria ſm appropriata trib⁹ ꝑsonis diuinis. In diuinis enim est paternitas: filiatio ⁊ ꝓcessio ⁊ ſm hec sunt tria appropriata trib⁹ ꝑsonis diuinis. Patri approꝑatur maiestas. filio veritas. spūisancto bonitas. Ista tria respiciunt triplex genus cause. s. causam efficientem exēplarem ⁊ finalem. Patri attribuitur causa efficiens. filio causa exemplaris: q: est imago patris. ⁊ spūisancto causa finalis. In patre est summa maiestas humiliter adorāda. in filio summa veritas fideliter asserēda. in spūisancto summa bonitas sincere amanda. Et ſm hec tria necesse est in prima tabula eē tria mandata. Primū est. Non habebis deos alienos coram me. Scdm̄ est. Non assumes nomen dei tui inuanum. Tertiū ē. Memento vt diem sabbati sanctifices. De ṕmo mandato dictum est: q̄ quedā ṕmittunt ad mandati cognitionē. quedā subiungunt ad mādati obseruantiā: ⁊ quedā interponuntur ad mandati integritatē Dictū etiaz fuit q̄ in ꝟbo isto. Non habebis deos alienos coram me prohibet oīs idolatria respectu creature intellectualis. scdo prohibetur idolatria respectu figmenti humane mētis: cū subdit. Nō facies sculptile. Tertio prohibet idolatria respectu nature corporalis. ⁊ hoc respectu celestium terrestrium ⁊ inferioꝝ. cū dic̄. Neqz silitudinē coꝝ. q̄ in celis sunt ⁊c̄. Dictū etiaz fuit: q̄ in hoc ꝟbo. Nō habebis deos alienos corā me: oēs pactōes demonū ꝓhibent siue sint per incātatōez ꝟboꝝ: siue ꝑ īscriptiones characteꝝ: vel imaginū: siue ꝑ imolationē sacrificioꝝ. In istis trib⁹ ꝯsistūt oēs artes magice. Dictū etiā fuit q̄ in scdo ꝟbo. Nō facies sculptile: prohibent oēs false supstitiones adinuentōis erroꝝ. Et circa hoc dictuz fuit q̄ oīs error prouenit: aut ex improbo ausu inuestigationis ꝑhiec. aut ex ꝑuerso ītellectu sacre scripture. aut ex inordinato affectu carnalitatis humane. Propter primū ꝓueniūt errores i ꝑhis: sic ponēs mūdū eternū: ⁊ hmōi. Propter scdm̄ proueniūt errores in hereticis: qui male sentiūt de trinitate ⁊ spū sancto. Propter tertiū ꝓueniunt errores in epicureis: q̄ dicūt nō aliā vitā esse nisi istaz. In tertio ꝟbo. Neqz facies silitudinem eorum q̄ in celis sunt ⁊c̄. ꝓhibent oēs ꝑuerse appreciatōes creaturaꝝ. Et circa h̄ dictū fuit q̄ oīs peruersa appreciatio creaturaꝝ: aut ē rōne sublimitatis. aut rōne sufficiētie: aut ratione delectatōis. Pmo mō est idolatria supborum. scdo mō auaroꝝ. tertio mō lasciuoꝝ. Ista dicta fuerunt de primo mādato. Mō dicebaz q̄ est triplex idolatria. Pactōes demonū. supstitōes adinuentōis erroꝝ. ⁊ peruerse appreciatiōes creaturarum. In pactōibus demonū est summa oīuz vicioꝝ malicia: ⁊ radix omniū malorum. Ex his trib⁹ idolatrijs procedūt oēs falsitates ⁊ pctī deordinationes q̄bus misera aīa subijcit demonibus. Vn̄ in apoca. xvi. Vidi ꝺ ore draconis ⁊ de ore bestie ⁊ de ore pseudo prophete exire spiritus tres imundos in modū ranaꝝ. Per draconē significant pactōes demonū. Per pseudo prophetā supstitiose adinuentōes erroruz. Per bestiā ꝑuerse appreciatōes crea

turarum. Et oīa iſta prohibent in pmo mā
dato. Et ſicut de⁹ in prima creatōe quodam
mō oīa pduxit. ſic in pmo mādato oīa ma
la ꝓhibet. licet ad maiorē explanationē plu
ra ponat mādata. ¶ Obmiſi dicere ꝙ iudei
aliqñ inſultāt nobis: ꝙ non ſeruamus māda
tum illud: ⁊ imponūt nobis ꝙ illud trāſgre
dimur. In iſto mādato continent tria verba
Non habebis deos alienos corā me. Non
facies ſculptile. neqꝫ ſilitudinē coꝝ q̄ in celis
ſunt ⁊c. De pmo v̄bo dicūt ꝙ dicit dn̄s.
Audi iſrl'. dn̄s de⁹ tuus, vn⁹ eſt: ⁊ vos dicitis
trinitatē. patrē ⁊ filiū ⁊ ſpm̄ſanctū. Item di
cunt ꝙ facimus ſculptile. q: eccle plene ſunt
imaginib⁹. De tertio ꝙ prohibet de⁹ adora
ri corporalem naturā. dicūt ꝙ adoram⁹ fru
ſtum panis: ⁊ hoc maxime videt eis abſur
dū. De pmo ꝙ dicūt ꝙ adoram⁹ tres deos:
dico ꝙ ſi adorarem⁹ tres pſonas: ita ꝙ dice
remus ꝙ tibi eſſent tres dij: ⁊ triplex eſſen
tia: oporteret ꝙ adoraremus deos alienos.
Sed nos adoramus patrē ⁊ filiū ⁊ ſpm̄ſan
ctum ſicut vnū deū ⁊ vnā eſſentiā. Vñ ſicut
videmus ꝙ in hoīe eſt pluralitas naturarū.
ſꝫ intellectualis ⁊ hūana. ⁊ tū̄ eſt ibi vna per
ſona. econtra in diuinis eſt vnitas eſſentie: ⁊
pluritas pſonaꝝ. Dixit qdā iude⁹. Vos di
citis ꝙ deus filium habet. q̄re non hꝫ vxorē.
Iſti iudei viliſſime intelligunt. Deus pr̄ ha
bet verbū ⁊ ſpm̄ſctm̄. verbum habꝫ per qđ
omnia fecit. ſpm̄ſctm̄ habet per quē oīa cō
ſeruat. Verbū manat a dicente: ⁊ eſt de⁹ de
deo. Silr ſpūſctūs ſpirat: ⁊ eſt deus in deo
Solus ſpūſſctūs eſt: qui profunda cordium
ſcrutat: ⁊ ille eſt deus. Vñ hō qui iſta vult i
tellige: ⁊ de iſtis loqui: oportet ꝙ habeat ele
uatiſſimas cogitationes: non pedeſtres. quia
aliter non pōt itelligē altiſſima de deo. Vñ
ponimus trinitatē non ponimus chriſtū pu
rū. ſꝫ deū cū hoīe. ¶ De ſcđo ꝙ dicūt. No
facies ſculptile: ⁊ nos ponimus plures ima
gines in eccleſijs: dico ꝙ impoſſibile eſt di
uinitatem ſculpi. ſed facim⁹ chriſti effigiem:
chriſti dico humanati. Unde. Eſt in natura

propria deus abſqꝫ figura. Cur ideo pictus
q: carne probat amic⁹. Et dico qꝫ ē duplex
adoratio. ſ. dulie ⁊ latrie. Adoratōe dulie p
ſumus adorare illos in quibus eſt ptās: ſapi
entia: ſcītas. Et ſic adoramus princip corp
latos: ſicut in quib⁹ eſt ptās. Adoramus eti
am illos qui excellentiā hn̄t pꝫ ie ſicut illos
in quib⁹ eſt ſapientia. ⁊ ſic quinquagenarios
adorauit hely. Itē adoramus ſctōs in patria
ſicut illos in quib⁹ eſt ſcītas. imaginib⁹ eorꝫ
exhibenda eſt adoratio dulie: non inquantū
imago vel pictura. ſed ratione illius qđ per
ipſam ſignatur. Soli autem deo exhibenda
eſt adoratio latrie. Et in hoc prohibent om
nes prophane pactiones demonū: ⁊ omnes
falſe adinuentiones ſuperſtitionis errorum:
⁊ omnes peruerſe appreciationes creatura
rum. ¶ De tertio qđ maxime abhorrent. ſ.
de corpore chriſti. hoc ſecretiſſimū fuit. ſed
modo eſt promulgatū. Aliqñ dixerunt aliq
ꝙ non eſſet deus ibi niſi in ſigno. Sed intelli
gendū eſt ꝙ ad prolationē v̄bi ſacerdotis: ⁊
intentionē dicētis: ſubſtātia panis ſtatim cō
uertit in corpus chriſti: qđ habet vnitā ani
mam cū deitate: ⁊ hoc eſt planū. Dicit iude⁹
quō pōt hoc eē. Dico ꝙ ille q pōt ſepare ſub
ſtantiā ab accidēte: pōt facere ꝙ non appare
at ſubſtātia ſenſib⁹ noſtris q̄ eſt ſub accidēti
bus alienis. Et adoramus verū corpus chri
ſti: ⁊ deum trinū ⁊ vnū. Et in hoc x̄pus dei
potentia: ſapientia: ⁊ bonitas manifeſtantur.
Sꝫ iudeus errat. q pedeſtri modo credit ſen
tire. De hoc audiui ꝙ fuit quidā incantator
demonū. Quadā die cū quidā vellet aliqd
impetrare a demone: fecit ille ꝙ venit in me
dio illoꝝ. Et venit quidā ſacerdos portans
corpus chriſti. Et cum appropinquauit incli
nauit ei demon: ſilr cum redijt inclinauit ſe.
Et dixit incātator. Unde hoc prohibuiſti mi
hi ne adorem chriſtum: ⁊ tu adoras. Reſpō
dit demon. Inuitus feci. Nōne ſcriptum eſt.
In nomine ieſu omne genu flectatur celeſti
um terreſtrium ⁊ infernorum. Iſta dicta ſūt
de primo mandato.

Non aſſumes nomē dei tui in uanū ⁊c̄. Sicut in primo mandato ꝑcipit humilis adoratio ſumme maieſtatis. Sic in iſto mādato ſecundo precipit fidelis confeſſio ſumme veritatis: ⁊ ꝓhibet abnegatio veritatis. Jn Mattheo dicit. Qui iurat: in noīe dei iuret: ⁊ non piuret. Periurare idem eſt ꝙ peierare: ⁊ hoc eſt nomen dei invanū aſſumere. Miere. iiij. Jurabis i noīe dn̄i in veritate iudicio ⁊ iuſticia. Et dicit ibi glo. ꝙ iuramentum debet habere tres comites: veritatem: iudiciū: ⁊ iuſticiā. ¶ Primo dico ꝙ dꝫ fieri iuramentum in veritate. Vn̄ dicit. Non aſſumes nomē dei tui īvanū hoc est ſine veritate. Jn dicendo autē est ꝙ est duplex iuramentū. ſ. aſſertorium ⁊ promiſſorium. ita ꝙ eſt in teſtimoniū: ⁊ in promiſſuꝫ. Fac iuramentum aſſertoriū ſic. Hoc tibi iuro: aſſero ⁊ teſtificor per teſtimōiū diuīe veritatis. Jllud autē iuramentū primo dꝫ habere veritatem. Veritas aūt eſt in iuramento vt hō non neget verum: non affirmet falſum. ⁊ nō aſſerat ſciēter dubiū. q: ſermo eſt indicatiuꝰ coꝝ q̄ ſunt in corde. Sed ſcitis qd eſt: qn̄ homo aliqđ falſum teſtificat per teſtimoniū falſitatis. hec eſt dicere ꝙ mentit ⁊ diuina vitas mentit ſecū. Et hic eſt primꝰ modus aſſumendi nomen dei invanū qn̄ negamus veritateꝫ. ¶ Scđo debet fieri iuramētum aſſertoriū cū iuſticia. Fit aūt cuꝫ iuſticia qn̄ non fit ꝯ mandatū diuine legis: neqꝫ ꝯtra preceptū ſancte mr̄is eccleſie. nec in diſpēdium ſalutis proprie vl̄ aliene. Et qui ꝯtra iſta tria iurat dupliciter peccat. ⁊ q: iurat: ⁊ quia ſeruat. ¶ Tertio oportet in iuramēto aſſertorio: vt concomitet iudiciū ꝙ ſit in mēte diſcretio veritatis ⁊ iuſticie. ſ. vtrum iuramētū ſit verum vel falſum: iuſtū vel iniuſtū: fructuoſum vel infructuoſum. Et ſi iuro abſqꝫ iudicio non diſcernēs inter iſta tria: temerarie iuro. Jſti tres comites debēt eſſe in iuramēto aſſertorio. Sed manichei inſultant nobis ⁊ dicunt. ꝙ non debemus iurare omnino. q. dicitur in nouo teſtamento. ſ. in Mattheo. Ego aūt dico vobis: non iurare omnino. Sit aūt ſermo veſter: eſt eſt: non non. Certe dico ꝙ ex certis cauſis bene licet iurare. Heretici non bn̄ attendūt vim vocabuloꝝ. Differt dicere: non iurare omnino: ⁊ oīno nō iurare Sicut differe dicere. Quidā homo nō currit ⁊ nō quidā hō currit. Oīno nō iurare eſt nullo modo iurare. ⁊ non omnino iurare: ē non omnibus modis iurare ſed ex certis cauſis. ¶ Secūdo debet nomen dei aſſumi nō invanū in iuramento promiſſorio. Fit autem iuramentū promiſſoriū tribꝰ modis. ſ. ad ꝓmouendū bonū. ad conſeruādū fidelitatem. ⁊ ad ineundū mutuā pacē. Primo modo iurant inferiores ſuperioribꝰ. Scđo mō pares paribus. Tertio mō ſuperiores inferioribꝰ. De primo dicit aplus. Teſtis mihi deus eſt. Scđo modo iurauit laban fidelitatē iacob. Tertio modo iurant ſuperiores pplo. Ex primo iuramento relinquitur triplex vtilitas. fides in intellectu. amor in affectu. ⁊ pax in effectu. Jſtis tribus modis fit iuramentum ad promouendum bonū. ¶ Scđo modo fit iuramentū ad conſeruandū fidelitatē. ⁊ hoc fit ad compeſcendū maliciā. ad ſedandū cōtrouerſiam: ⁊ ad expurgandū infamiam. Primo dico fit ad compeſcēdū maliciā: vt hō nō neget veritatem: nec affirmet falſitatē: ⁊ hec eſt ratio vtilitatis iuramenti. Scđo modo fit ad ſedandū controuerſiā. Vn̄ aplus. Ois cōtrouerſie finis eſt iuramentuꝫ. Tertio modo fit ad expurgandū infamiam. Vn̄ in leui. dicit ꝙ maiores debebāt ſe expurgare ꝑ iuramētum qn̄ inueniebat cadauer mortuum. Jſtis tribus de cauſis fit iuramentum ad ꝯſeruandū fidelitatē. ¶ Tertio mō fit iuramentū ad ineundū mutuā pacē. ⁊ in hoc intelligit cohibitio pctōꝝ mortalium. q: oīs iuratio vera eſt periculoſa. falſa eſt pernicioſa. nulla aūt eſt ſecura. Et ꝓpter hoc dicit in Eccō. Juramentum nō aſſueſcat os tuū. Jſte eſt intellectus litteralis. ¶ Spūalis vō intellectus dicē eſt. Non aſſumes nomen dei tui invanū ⁊c̄. Notanduꝫ eſt ꝙ aſſuminꝰ nomē dei nō in-

uanum trib⁹ modis. s. ad efficiēdū ad pmit/
tēdū ⁊ ad exprimēdū. Primo dico. q assu/
mit nomē dei nō iuanū ad efficiēdū: vt i sa/
cramētis. sic dr in baptismo. Ego baptizo te
in noīe pris ⁊ filij ⁊ spūssci. Secūdo mō fit
iuramētū ad pmittēdū. sicut pmitto ire ad
scm̄ iacobū: vl' itrare religionē p iuramētū.
Tertio assumim⁹ nomē dei nō inuanū ad ex
pmēdū. sic qn̄ loqmur cū iuramēto. ¶ Ecō
tra accipim⁹ nomē dei inuanū p frustratio/
nē [illegible] suscepti p fractionē voti ⁊ p platio
nē sermōis blasphemi. ¶ Primo dico assu
mim⁹ nomē dei inuanū p frustratione sacri
suscepti. Et scm h est triplex modus assumē
di nomē dei inuanū. Prio mō qn̄ qs nō cre
dit. sic heretic⁹. Scdo mō qn̄ credit: ⁊ se nō
[illegible] vsurari⁹. Tertio mō qn̄ grāz in sa
cramēto susceptā nō custodit sic ille q postea
peccat. Audi qn̄ tu es isignit⁹ in noīe dei: tuc
character tibi ip:imit p vtutē nois dei: ⁊ qn̄
hō postea peccat: euacuat vtutē sacri. De ta
lib⁹ dic aplš ad titū. Cōfitent se nosse deū:
factis aūt negāt. Et sic pculcas ⁊ pollutū du/
cis sanguinē xpi. ¶ Scdo modus assumēdi
nomē dei iuanū ē p fractōez voti emissi. Et
h fit trib⁹ modis. Prio p dilationē irratio/
nabilē. sic pmitto ire ad scm̄ iacobū: ⁊ non
assigno mihi certū tpo: ⁊ sic sp pcrastino.
Scdo fit voti fractio p volūtatē ꝯriā. sic qn̄
qs pmittit aliqd deo: ⁊ postea penitet. Con
tra tales dr i deutero. Si qd pcesserit de la/
bijs tuis nō facies irritum. Tertio fit fractio
voti p apostaticā rebellionē. sic hō aposta/
tat a religiōe. Prim⁹ modus est malus. scdo
peior. terti⁹ pessim⁹. Q: dr. hō apostata vir
inutilis. Vn̄ ecc. v. Si qd vouisti deo nō mo
reris reddē. displicet. n. deo stulta ⁊ ifidelis p
missio. Tps dies ⁊ hora iterpellabit. Patz
mō quō trib⁹ modis i fractōe voti assumi/
mus nomē dei iuanū. ¶ Tertio mō assumi
mus nomē dei inuanū p plationē sermonis
blasphemi. ⁊ h fit trib⁹ modis. Prio qn̄ ali
qs loqns de deo vtit locutiōe maledica. sic
qn̄ maledicit deo. Scdo modus est p locutio
nem mēdacē. sicut qn̄ qs negat vep: vel af/
firmat falsum. Q: dicit Aug. q ois ꝯdictio
nis nobilio: p deo est attribuēda. Tertius
modus est p locutōez pbrosanā: sic qn̄ qs lo
qtur de membris xpi iterioib⁹: blasphemat
pessime: etiā si vep dicat. ⁊ xpm despicit i eo
q hūilis fuit. Et tales diuino iudicio sunt ex
terminādi. Narrat. n. Gre. q qdā puer sex
annop ꝯsuet⁹ fuit blasphemare. Quadā die
cū blasphemaret: ⁊ eēt in sinu pris sui. rapt⁹
[illegible] a demōib⁹: ⁊ portat⁹ in isernū. Propter
qs dr [illegible] uit. Quicūqz blasphēauerit: mo/
te morietr. Patet mō qbus modis assumi/
mus nomen dei inuanum.

M Emento vt diē sabbati sanctifices.
Psal. Misericordia dn̄i ab eterno
⁊ vsqz in eternū sup timētes eum. ⁊
iusticia ill⁹ in filios filiop hijs q [illegible]
ei⁹. Indigem⁹ diuina mīa [illegible]
nr̄as. ⁊ diuina iusticia: recōpēsante merita n̄r
stra. Sz timor dei facit iuenire mīaz: ⁊ obser
uātia mādatop iusticiā. Cōsideratio aūt ma
gnificētie dei iducit ad timēdū. Cōsideratio
diuine legis inducit ad obseruātiā mādatop.
Et pp̄ter h iniūit nobis vt sp cogitem⁹ diui
nā legē. Vn̄ iudei die sabbati ꝯsueuerūt sem
p disputare de lege dei. qr h est opus dei. Et
vt pfecte possim⁹ loq ď lege dei. iō rogem⁹
deū in pncipio ⁊c. ¶ Memēto ⁊c. Dicet
bā vobis q in tabula pma ꝯtinent tria mā
data nos ordināta ad deū: scm tria approp
ta trib⁹ psonis diuinis. In pmo mādato pci
pit hūilis adoratio diuine maiestatis. In scdo
fidelis ꝯfessio sūme veritatis. In tertio since
ra dilectio sūme bonitatis. ⁊ h tertiū pceptū
est. Et ē sūma vbop. Memēto vt diē sabba
ti sctifices. Sequit. Sex diebus opaberis. ⁊
facies oē op⁹ tuū. septima vo die nō facies
oē op⁹ tuū. tu ⁊ fili⁹ tu⁹ ⁊ filia seru⁹ ⁊ ancil
la: iumētū ⁊ aduena q est intra portas tuas.
Sex. n. dieb⁹ fecit de⁹ celum ⁊ terrā mare ⁊
oia q in eis sunt: ⁊ septima die requieuit. Jō
bn̄dixit ⁊ scificauit illū. Videte q in his ver
bis spūsscūs scripsit tabulas. q: spūsscūs p

digitū dei intelligit̄. q: oīa ꝑcepta ſcripſit cū ſumma diligentia. hec ſcripſit inſinuās mandati integritatē ⁊ ꝯſummatōem. In hoc autē mandato aliquid ꝑcipit. aliquid ꝯcedit: ⁊ aliquid interdicit. Precipit ſctificare diē ſabbati. ibi. Memēto vt diē ſabbati ſanctifices. Sanctificatio enim eſt ꝯuertēs aīam ad deū ſanctū. ad deū verū. ⁊ ad deum ſumme diligendū. Aliquid concedit in iſto mādato. ibi ſex diebus operaberis ⁊ facies omne opus tuum. Aliqd vero interdicit. ſ. opus ſuile. ibi. Nullū opus facies in eo ⁊c̄. Hec eſt pfecta vacatio: que habet adiūctam bonā opatōem ⁊ ꝓhibitā ſeruilē: Rō precepti ſubiūgit̄ ibi. Sex diebus fecit deus celū ⁊ terrā: mare et oīa que in eis ſunt: ⁊ ſeptimo die requieuit. Ideo bn̄dixit ⁊ ſanctificauit illū. Sed quare cepit vacare. Certe q: benedixit ⁊ ſctificauit illū. Ideo ⁊ tu creatura que es chriſti imitatrix debes hoc facere. Modo iudei inſultant nobis ⁊ dixunt. Uos tenetis decalogū: ⁊ decalogꝰ nō habuit niſi ꝑcepta moralia. Morale aūt neceſſitatē habuit pro omni tēpore. Septima aūt dies in qua nō licet operari: a prima die in qua licet operari: eſt. dies ſabbati: q̄ dicitur dies ſaturni: ⁊ vos vacatis die dn̄ico pro die ſaturni. Itē dicit̄. omne opus nō facies in die illa. ⁊ vos facitis multa opa: ⁊ ita totū diſſipatis. Uidete chariſſimi. ¶ Intelligendum eſt ita q̄ preceptū illud habet aliqd qđ eſt mere morale: ⁊ habet aliquid qđ ē mere cerimoniale: ⁊ hꝫ aliquid mixtū ex morali ⁊ cerimoniali. Qꝫ precipit dn̄s ſctificatōem. ideſt vacatōem ad amandū: hoc eſt vere preceptum. Unde dicit beatus petrus q̄ quilibet tenet̄ dn̄m ſanctificare i. corde ſuo. i. amare. Ille ſanctificat ſiue ſabbatiſmū facit q̄ deū ſuper oīa diligit ꝓpter ſe ⁊ non ꝓpter aliud. Item eſt in precepto aliqd figurale. ſicut diei ſeptime feriatio. Dies ſeptima ſignificat q̄etem aīaꝝ. ⁊ quietē dn̄i in ſepulcro. ⁊ ceſſationem ab opere ſeruili cū vacatōe ⁊ deprecatione. Deus enim ſex diebus opatus eſt oīa. nō q: nō potuiſſet feciſſe vna die: ſed intelligendū eſt ſꝫ q̄ mundus aliquid habet i arte eterna. ſ. eſſe eternū: qđ eſt eternitas vite et poſſeſſio vna in quo nihil eſt prius nec poſterius. ⁊ hoc impreſſit deus mentibus angelicis. Itē habet mūdus aliqđ in intelligentia creata. ſcꝫ prius ⁊ poſterius: natura ſimul ſm durationem: non ſm naturā. ſm q̄ ē in materia nō ꝓpter defectū operantis: ſed ꝓpter ꝯdeſcenſiōem ipſius vt coaptaret oīa. ⁊ omnia i primis opibus deſignaret. Et ſicut oīm operationū in primis opibus produxit. ſic ⁊ ſeminaria omniū opeꝝ ⁊ quietatōem plene produxit. Et q: ſeptimo die requieuit: ⁊ intellectualē ad eſſe creaturā reuocauit. ⁊ ſeptimo die aīas in ſepulcro reduxit ad quietem paradiſi. Significatio igit̄ diei ſeptime eſt figuralis quietis animoꝝ. Sic igitur in mandato illo ꝯtinet̄ aliquid qđ eſt morale. ſ. vt deus ſuper omnia diligat̄. ⁊ aliquid qđ eſt cerimoniale: vt figuratio diei ſeptime. Item continetur aliquid qđ eſt partim morale: ⁊ partim cerimoniale. vt ceſſatio ab opibus. ⁊ hoc in quibuſdā generaliter eſt intelligendū. ī quibuſdam ſpēaliter. Si intelligamus ſicut iudei q̄ dicunt q̄ debet fieri vniuerſalis ceſſatio ab omni opere ſeruili. ſic inſinuat̄ chriſtiano q̄ debet abſtinere ab omni peccato. ⁊ ſic eſt figurale. Si intelligamus q̄ ab aliquibus debemus abſtinere. ſic eſt morale. nō ſicut in ꝑcepto ſed ſicut in bene eſſe. ⁊ remanſit ſicut in eccleſiaſtica inſtitutōe eſt preceptū. Dico opa ſeruilia opa mechanica. que ſunt ſeptē. ſcilicꝫ agricultura: que comprehendit omnem modum colēdi terrā. Lanificiū qđ conſiſtit in oī genere veſtimētoꝝ. Fabricatio ſiue ſit in materia ferrea: ſiue lapidea: ſiue metallica: ſiue lignea. Uenatio que cōprehendit equorū et venatorum opus: ⁊ omnē modum piſtorum. coquorum ⁊ omnē modū preparandi cibos. Medicina que ꝯſiſtit in arte ꝯficiendi pigmenta vel ſyrupos ⁊ hmōi. Nauigatio que comprehendit omne opus nautarū in mari: ſiue omne opus mercatōis. Et theatrica: que comprehendit omnem modum ludi vel io-

cunditatis. Modo dico ꝙ in omnibus iſtis ſunt quedã mere ſeruilitatis. quedam cõmunes neceſſitatis. quedam mere iocunditatis. Illa que ſunt mere ſeruilitatis prohibent̄ ab ecclesia. Illa autem que ſunt communes neceſſitatis: ſicut illa que ſunt ad conſeruationem vite vel ſanitatis concedunt̄ inquantũ ſunt neceſſitatis: ꝛ prohibent̄ inquantũ ſunt ſeruilitatis. Illa vero que ſunt mere iocunditatis ſunt pmiſſa: non prohibita: quia propter paruitatẽ noſtram permittunt̄ ab eccleſia. Et ſic poterimus reſpondere. Sed diceꝯ. quare confudit ꝛ miſcuit moralia ꝛ cerimonialia ſimul. Dico ꝙ hoc preceptum. Memento vt diẽ ſabbati ſanctifices ꝛc̃. eſt de charitate. ꝛ quicquid patet ꝛ latet in alijs. in iſto mandato cõſummatur. ꝛ ideo miſcuit ſimul moralia et cerimonialia. vt melius ad memoriã reducerem̄. ne ſi ſpecialiter poneret grauaretur memoria noſtra. Sunt autem tria que requiruntur ad perfectã dilectionẽ. Primũ eſt diuina vacatio conuertens animã in deũ. Secundum imitatio chriſti in bonis operibus. Tertiũ eſt ceſſatio ab omni opere ſeruili. que cor reddit purũ et mundũ. Conuerſio autem in deũ eſt ſm ſeptem opa: quibus aĩa cõuertitur ad pfectã vacatõem in deũ. quorum tria ſunt intrinſeca: que fiunt meditando: orã do: ꝛ exultando. Ex iſtis tribus fit cõtẽplatio. Alia ſunt extrinſeca: que fiunt: legendo: pſallendo: ſacrificiũ offerendo: diuinã legeꝫ adimplendo. Et hoc fit: ſiue audiendo: ſiue docendo: ſiue cũ alijs conferendo. Hoc ẽ qð dicit. Memẽto vt diẽ ſabbati ſcĩfices ꝛc̃. Mandat igit̄ dñs primo ↄuertentẽ animaꝫ in ipm. Secundo mandat ſui imitatõem. cũ dicit. Sex diebus opaberis. De iſta imitatione dicit apoſtolꝰ. Imitatores mei eſtote ſicut filij chariſſimi. Et in Luca. Eſtote miſericordes ſicut ꝛ pater veſter miſericors eſt. Sex autem ſunt opera miſericordie. ſ. paſcere eſurientes. potare ſitientes. veſtire nudos. colligere hoſpites. viſitare infirmos. ꝛ redimere captiuos. Aliter enim impoſſibile eſt

eſſe opus virtutis: niſi creatura in iſtis ↄformetur chriſto. Ad opus autem virtutis requiruntur ſex correſpondentia ſex operibus virtutis. que ſunt: circunſpectio prouida: intẽtio recta: affectio pura: electio recta ſiue iuſta: proſecutio vigoroſa: ꝛ informatio charitatiua. Primũ intelligitur in opere prime diei. qñ dixit deus. Fiat lux: ꝛ facta eſt lux. Hoc ẽ circunſpectio prouida. Secundo oportet ꝙ homo ponat ſibi rectũ finem in deum: ꝛ hoc notatur cum dicitur. Fiat firmamentũ in medio aquaꝝ. ꝛ vocauit deus firmamentũ celum. Oportet ꝙ homo agatur ſurſum: ꝛ habeat rectã intentionẽ ad deum. Tertio requiritur affectio pura: ꝛ hoc intelligitur in tertio opere. Diuiſit deus terram ab aquis. ideſt affectões ſeculares a diuinis. Quarto requiritur electio iuſta ſiue recta vt ordinate faciat que debet facere. ꝛ hoc notatur i quarto opere cũ dicit. Fiant luminaria i firmamento celi. i. ſint opera noſtra ordinata. Quinto requiritur proſecutio vigoroſa. quod notat̄ in quinto ope qñ deus produxit aiam viuã: in aquis natatilia. in aere volatilia. Sexto fecit deus integra opera ſuperſtita omnibus circũſtantijs: ſm ꝙ exigit lex diuine charitatis. Charitas autem eſt forma perfectiua omniũ: ꝛ ille qui habet charitatẽ habet omnia iſta ſex. Sextũ igitur opus virtutis eſt informatio charitatiua. qð notatur cum dicit̄. Fecit deus hoiem ad imaginem ꝛ ſimilitudinẽ ſuã. Qñ hois opus integratur ex iſtis ſex: tunc dicitur recte viuere. Sed nõ ſufficit facere ꝟtutis opus: niſi homo caueat ab opere vicioſo. ꝛ hoc tangitur cum dicit. Nullũ opus facies in eo. Quinqꝫ modis pt homo facere peccatũ. Primo quando peccatũ perpetrat. Secundo qñ ad peccandum aliũ incitat. Tertio qñ peccantem defenſat. Quarto qñ peccantẽ acceptat. Quinto qñ peccantem diſſimulat. nec arguit nec punit: ꝛ hoc eſt maximũ periculũ qñ quis aliũ caſtigare negligit. Primũ peccatum tangitur cũ dicit̄. Nullũ opus facies in eo. ideſt tu nullũ

nota ab initio colune hujus usque ad finem valde

perpetrabis peccatū. Secundū peccatū tangitur cū dicit. Nec filius nec filia. idest non eris pater peccati instigando aliū ad peccatum. verbo vel opere vel exemplo. Tertiū peccatum tangit cū dicitur. Nec seruus tu9 nec ancilla tua. Ille qui facit peccatū seruus est peccati. sed ille qui defensat peccatū dominus est peccati. i. illi prebendo patrociniū q facit peccatum. Quartū peccatū est qñ aliquis peccantē acceptat. qđ notatur ibi. Nec iumētum tuū. Iumentū cum fuit ligatum non ducebatur ad opus: nisi acceptaret domino. et ista acceptatio est religatio. Quintum peccatum est quando aliquis aliū castigare negligit. qđ tangitur cū dicit. Non aduena qui est intra portas tuas. Aduenam quis reputat hoiem. qñ dicit ad aliū quid ad me de peccato suo. Et sic quando homo nō punit peccatum alterius: efficitur particeps peccati illi9. Alijs etiam multis modis efficitur hō particeps peccati alterius. Et pp̄ter hoc dicit ps. Ab occultis meis munda me dñe: ꝛ ab alienis parce seruo tuo.

b Honora patrē tuū ꝛ matrē tuam. vt sis longeuus sup terrā. quam dñs deus daturus est tibi. Ecclesiastici. iij. Que pcepit tibi deus cogita illa semp. ꝛ in plurimis operibus eius ne fueris curiosus. Uerba vltima specialiter dicuntur litteratis. In quibus docet ecclesiasticus cogitare vtilia. ꝛ vitare curiosa. Utilia aūt dirigūt nos in viam salutis. sed curiosa distrahunt nos a via salutis ꝛ dissipant intelligentiā nostram. Magna pars intelligentie perditur propter curiositatem: ꝛ tamen nihil est preciosius intelligentia in nobis. Dolemus cū perdimus aurū. multo plus dolere debem9 si amittamus intelligentiam. quia nihil est ita charum sicut actus intelligentie. Sumus dicturi de preceptis: ꝛ indigemus q dominus illustret intelligentiā nostrā. Ideo rogemus deū in principio ꝛc. ¶ Honora patrem tuū ꝛc. Dicebam q sicut anima rationalis ordinari habet ad creatorem ꝛ ad creaturam. ſm hoc est duplex tabula in qua lex dei est scripta. In prima tabula ɔtinentur tria mādata: ſm tria appropriata tribus personis diuinis: et ſm triplicem operatiōem aīe in primo mandato precipitur humilis adoratio sūme maiestatis. In scđo fidelis confessio summe veritatis. In tertio sincera dilectio diuine bonitatis. Ista tria mandata sunt fundamentū omnium preceptoꝝ legis. Et propter hec tria ois timoratus: verax ꝛ deo deuotus tenetur ista principaliter custodire. Modo dico q in secunda tabula continentur septem precepta. Unū est affirmatiuum: ꝛ sex sunt negatiua. Ratio distinctionis est hec. Qꝛ oia mandata reducunt a duo. Hoc facias alij quod tibi vis fieri. Non facias alij qđ tibi non vis fieri. Et iuxta hoc accipiuntur duo precepta. Primū est innocentie. scđm est beneficentie. que sunt due partes iusticie. Modo dico vlterius q precepta ordinantur ſm ipsoꝝ nobilitatem. ꝛ beneficentia melior est q̄ꝫ innocentia. ideo mandato innocentie preponitur mandatū beneficentie. ꝛ est synodochice tra ditum iudeis. sicut: honora patrem tuū ꝛ matrem tuam ꝛc̄. Et ponitur hic primo forma mandati. cū dicit honora ꝛc̄. Secundo subditur promissio: cum dicitur. vt sis longeu9 ꝛc̄. Intellige ſm litteralem intelligentiam. Pater nominat personam generātis: personam instruentis. ꝛ psonam educātis. qꝛ pater habens filiū generat ipm: istruit ipꝫ: ꝛ nutrit. ꝛ ipsius est filio legare bona sua. Et sic pater tenet rationem originis. rōnem regiminis. et rōnem benefactoris. Et ſm hoc debetur ei triplex honor. Honor reuerentie. honor obedientie: ꝛ honor beneficentie. Primo dico patri inquantū tenet rationem originis debetur honor reuerentie. Unde in eccl. Qui timet deū honorabit prēm suū ꝛ matrē suam. ꝛ quasi dñis seruiet eis qui se genuerunt. Secundo patri rōne regiminis debetur honor obedientie. Ephe. vi. Filij obedite pentibus vestris. hoc enim iustum est. Honora prēm tuū ꝛ matrē tuā: quod est mandatū primum.

in promiſſione vt bene ſit tibi. et ſis longeuus ſuper terram. Tertio honor debet patri. quia rationem tenet benefactoris. honor .ſ. beneficentie. Unde eccleſiaſtici. Fili ſuſcipe ſenectā patris tui. et non contriſtes eum in vita illius. Precipit igit ꝙ triplex honor impendatur parentibus. ſcʒ honor reuerētie: obediētie: et beneficentie. Et hoc eſt primū mandatū qd̄ debes cuſtodire ꝓpter ꝓmiſſionē. ſcilicet vt bene ſit tibi et ſis longeuus ſuper terram. Et tangitur primo mandatū ibi. Honora pr̄em tuū et mr̄em tuā. Secundo addit promiſſuʒ ibi. Et ſis longeuus ſuper ter. et cetera. Sed numquid verum eſt ſemꝑ ꝙ diutius viuant. Uidemus hoc falli quandoqʒ ergo deus fallax erit in ſuo promiſſo. Dico ꝙ longeuitas non ſolum attendit ſm longitudinē dierum currentium: ſed ſm valorē. Et ſm ꝙ eſt triplex honor cui exhibetur parentibus. ſic reſpondet huic triplici honori triplex ꝓmiū. Honoranti patrē honore reuerentie debetur vita glorioſa ſiue honorifica. Honoranti patrem honore obediētie debetur vita iocunda. Honoranti patrem honore beneficentie: conceditur vita opulenta. Primo dico honoranti patrem honore reuerentie conceditur vita glorioſa ſiue honorifica. Unde Eccleſiaſtici. iij. Gloria hoīs ex honore patris ſui. Jtē eccleſiaſtici .iij. Ne glorieris in contumelia patris tui. nō enim eſt tibi honor ſed confuſio. Naturale enim eſt ꝙ filius vehementiſſime diligit patrē: et indignat qn̄ aliquis iniuriat pr̄i. Secundo honoranti pr̄em honore obedientie concedit vita iocunda. Unde eccleſiaſtici iij. Qui honorat pr̄em ſuū iocūdabit ī filijs et in diebus oratōis ſue exaudiet. Qui honorat patrē ſuū vita viuet longiore. et qui obedit patri ſuo refrigerat matrē ſuā. Summa iocunditas eſt ꝙ homo nō ſit rebellis ſuperiori ſuo. quia qui rebellis eſt ſuperiori inueniet rebellem inferiorē. et contēptor ſuperiorꝝ poteſtatū contemnet ab inferioribus. Sicut adaʒ quando fuit inobediens ſuperiori ſuo omnia inferiora ſua que ſibi fuerāt ſubiecta habuit contraria. Tertio honoranti patrem honore beneficentie concedit vita opulenta. Unde eccleſiaſtici. iij. Honora pr̄em tuū et matrem tuam: et ſuperueniet tibi benedictio. et benedictio tua in nouiſſimo manebit. Benedictio iſta vocat multiplicatio bonorū: Ecce preceptum et ecce promiſſio. Obligamur ad obediendū parentibus quādiu viuimus ipſorꝝ bonis. et debemus eis obtēperare in exercitatiōe actuū virtuoſorꝝ ſiue ſalubriū. in diſpenſationibus temporaliū: et ſubminiſtratione obſequiorꝝ. Debemus etiā viuere ſm eorum cōſiliū: et expendere ſm eorū imperiū: et quando exegerit neceſſitas ſubminiſtrare eis obſequium. Si tamen parentes aliquid velint vel dicant vel imperent nobis qd̄ ſit ꝯ profectum ſalutis noſtre: nō eſt ipſis in illis pietas exhibenda. Et hoc eſt quod dicit dn̄s in euāgelio. Qui nō odit patrē ſuū aut filios ꝓpter me: nō poteſt meus eſſe diſcipulus. Uult dominus ꝙ ex affectu paterno nō dimittat homo facere qd̄ pertinet ad ſalutē ſuam. Et hoc eſt quod dicit dominus. Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. tu autem vade et annuncia regnū dei. Et Hieron. dicit. Si pater in limine iaceat. ſi mater vbera quibus te lactauit oſtendat. per calcatū perge patrem. per calcatam perge matrē: et ad vexillum crucis euola. ſolum enim genus pietatis eſt in hoc eē crudelem. Ecce intellectus verborū ſm ſenſum literalem. Uidete latiorem intellectum. Precipitur beneficentia ad omnē genus hominū. Pater nominat perſonā in qua eſt precipua ratio auctoritatis: antiquitatis: et amicabilitatis. Primo dico in patre eſt auctoritas. Et in iſto mandato datur preceptū ꝙ obediatur patri qui habet auctoritatem. Auctoritatem autem habet omnis qui preeſt reipublice: vel rei polytice. vel rei monaſtice. Primo dico ꝙ ille qui preeſt reipublice. eſt pater ratione auctoritatis: vt princeps: baro: comes: vel dux. Et dicitur pater tutela vel defenſione. Et eum debemus honorare. Unde beatus petrus. Deum timete. principes honori-

ſiaſtice. ¶ Secundo habet auctoritatē ille qui preeſt rei polytice ſiue eccleſiaſtice. ⁊ ipſm̄ debemus honorare: ſm̄ ꝙ exigit diſpoſitio eccleſiaſtica. ⁊ debet ei obedire vulgus. Unde apoſtolus ad hebre. Obedite prepoſitis veſtris ⁊ ſubiacete eis. ipſi enim vigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri.

¶ Tertio auctoritatē habet ille qui p̄eſt rei monaſtice. ⁊ illum debemus honorare ⁊ ei obedire ſm̄ qđ regula ⁊ promiſſio facta eſt. Unde hiero. Prepoſitū monaſterij diligite vt patrem: timete vt dominū. audite vt magiſtruꝫ. credite vt ſalubre quicquid ipſe vobis dixerit. Modo dico ꝙ iſtis debemus obedire ſm̄ ꝙ exigit ordo vel auctoritas. Scđo in patre intelligitur antiquitas: ⁊ ex hoc intelligitur debilitas. Senes enim debilitant. Et qui patrem honorat ratione antiquitatis et debilitatis: honorat omnem hoīem qui indiget [illegible] vel qui caret ſenſu: vel ſoſtentatione vel infeſtatur ab alio. Propter hoc debemus alium iuuare per documenta: vel ſuſtentamenta: ⁊ per patrocinia. Et ad hoc ſpecialiter ſunt prelati. Si homo caret ſenſu: debent ipſum iuuare per documenta. Si caret [illegible] debent ipſum iuuare per ſuſtentamenta. Si infeſtatur ab alio: debent ipſum adiuuare per patrocinia. Tertio in patre intelligitur ratio amicabilitatis. Et in hoc intelligimus ꝙ ratione originis amabilis ⁊ amicabilis eſt omnis homo. ⁊ tenetur quilibet homo alium honorare. Unde apoſtolus. Honore inuicem preuenientes. Et iterum. Reddite omnibus debita. cui honorem: honorē. Nemini quicꝗ̄ debeatis niſi vt inuicem diligatis. Debet homo alium diligere beneuolendo cuilibet: quantum ad effectum: quantum ad effectum: ⁊ quantum ad ſignū. Habet autem iſta dilectio ordinem. Quia debemus diligere ſm̄ rationem proximitatis ſm̄ rationem ſimilitudinis. ⁊ ſm̄ rationem obligationis. ¶ Primo dico debemus diligere ſm̄ rationem proximitatis. Et ſm̄ hoc maiorem amorem debemus domeſticis ꝗ̄ extraneis. ⁊ amicis plus ꝗ̄ inimicis. ¶ Secundo habet dilectio ordinem ſm̄ rationem ſimilitudinis. quia aliquibus debemus ratione ſimilitudinis maiorē dilectionē ꝗ̄ alijs. Sic tenemur rōne ſimilitudinis in forma ſpecifica diligere hominē. ſm̄ ſimilitudinē ratione conuenientie in fide debemus plus diligere chriſtianum ꝗ̄ iudeū vel gentilē. ⁊ ſm̄ rōem ſimilitudinis in profeſſione maxime debemus diligere. ſicut religioſus fratrem ſuum: ⁊ vnus canonicus canonicū ſuū. ¶ Tertio rōne obligationis debemus diligere ⁊ tenemur obedire. Et ſic aliquibus plus tenemur ꝗ̄ alijs. Teneor enim aliū diligere ⁊ eum honorare ratione precepti tantū. teneor plus ratione p̄cepti ⁊ beneficij. ⁊ teneor maxime ratiōe precepti: beneficij: ⁊ promiſſi. ideſt illum de quo eſt mihi preceptū: ⁊ recepi beneficiū: ⁊ feci p̄miſſum debeo plus diligere ⁊ honorare. Patet modo ꝙ in verbis illis. Honora ⁊c. tangitur preceptū. Et quod ſcđo redditur promiſſum ibi. Ut ſis longeuus ⁊c. Deinde dictum eſt quō intelliguntur ſm̄ intelligentiam litteralem: ⁊ quō ſm̄ ſpiritualē. Et vt melius teneatis in mente: dicam vobis duo exēpla. Unum bonum de illo qui matrem honorauit. Et aliud malum ⁊ crudele de illo qui patrem non honorauit. Dicam primum de bono. ¶ Fuit quidam magiſter magnus ⁊ famoſus pariſius: ⁊ a multis notus ⁊ dilectus. Hoc audiens mater ſua paupercula. cogitauit ire ad filium ſuū. Accepit baculum: et in tunicella de burello venit pariſius. ⁊ queſiuit a quibuſdam dominabus pro tali magiſtro. Dixerūt ille matrone. Quid vultis ei? Reſpondit. Ego ſum mater ſua. Tunc ille matrone duxerunt eam in domum ſuam et refocillauerunt eam. Poſtea cogitauerūt ꝙ ille bonus homo verecundaretur ſi videret eam in tali ſtatu. ⁊ induerunt ipſam [illegible] [illegible] ⁊ duxerunt ſecum ad magiſtrum. Tunc illa dixit. Ego ſum mater tua. Reſpondit magiſter. Uere ego nō credo: quia mater mea eſt paupercula. ⁊ ꝯſue-

tuit habere ſolum tunicellam de burello. Et cum nullo modo vellet acquieſcere verbis eius: reduxerunt eam in domum ſuam. ⁊ reddiderunt ei tunicellam eius ⁊ baculum. Tūc illa acceſſit ad filium ſuum in congregatione multorū. Et cum videret matrem ſuam in tali habitu venientem: depoſuit caputium ſuū ⁊ amplexatus eſt eam: ⁊ dixit. Modo ſcio ꝙ es tu mater mea. Hoc fuit diuulgatum per villam: ⁊ reputatum eſt ei pro magno bono. Et poſtea factus eſt epiſcopus pariſienſis.

¶ Aliud exemplum dicam malum: de eo q̄ non honorauit patrem ſuum. ⁊ vidi illū qui nouit illum cui hoc accidit. Fuit quidā homo pauper: qui per induſtriam ſuam multa bona acquiſierat. ⁊ habebat vnicum filium. Et videntes quidam nobiles: fecerunt ꝙ contraxit filius cum filia cuiuſdam nobilis. Et tunc illa que fuit pulcra ⁊ nobilis: incepit abominari patrem: ⁊ fecit tantum cum marito ſuo ꝙ hodio habuit patrem ſuum: ⁊ ꝙ pater nō habebat quid comedere niſi fabas malas: ⁊ ſemper in conuiuio expellabatur a domo. Quadam die fuit famelicus: ⁊ venit ad domum filij: ⁊ petijt cibum. ⁊ date ſunt ei fabe male: ⁊ expulſus eſt a domo. Tunc illa dixit marito ſuo. Modo poſſumus comedere in pace. Uade ad arcam: ⁊ accipe caponem coctum. Et cū aperuit arcam: mutatus eſt capo in bufonem. Qui ſubito ſaliens ad faciē ei⁹ ponebat duos pedes ad mentum: ⁊ duos ad frontem: ⁊ operuit totam faciem eius. Et nō fuit medicus qui ſciret eum amouere. Tandem venit qdā q̄ fecit tencllas q̄ſdā: ⁊ dixit ꝙ eū amoueret. Tūc buſo aſperit eū tā horribili vultu ꝙ ille cecidit in terrā: ⁊ amplius non audebat aliqd facere. Et null⁹ fuit qui ſciret apponere ꝯſiliū: ſed mala morte mortuus ē. Patet mō ꝓceptū ⁊ ꝓmiſſū quod ꝓmittit.

Non occides. Nō mechaberis. Nō
n. furtum facies. Pō. Tunc non confundar cum perſpexero in omnib⁹ mandatis tuis. Jacobus dicit. Qui totam legem ſeruauerit: offendit autem in vno: fact⁹ eſt omniū reus. Non ꝙ pro vna tranſgreſſione tantū punietur pena ſenſus: ſicut ꝓ tranſgreſſione oīum. ſed punietur tantū pena dāni: non tamen ita acriter pro vno ſicut ꝓ omnibus. Ideo ſi quis vult pertingere ad vitam eternam: oportet ꝙ perſpiciat in omnibus mandatis dei corde ⁊ opere. Et ideo dixit pſal. Cum perſpexero. i. perfecte inſpexero ⁊ conſiderauero. Et iuxta hoc ego non timebo confundi. Non eſt magnum confundi in preſenti. ſed confundi eternaliter. hoc debemus abhorrere. Sed tamen non poſſumus euadere iſtam confuſionem: niſi perſpiciamus in omnibus mandatis dei. Ideo deum rogem⁹ in principio ⁊c. Non occides ⁊c.

Dicebam vobis ꝙ mandata dei diſtinguebantur in duas tabulas. In prima continentur mandata ſm legē iuſticie: ordinantia nos ad trinitatem. qua continentur tria mandata: ſm tria appropriata tribus perſonis. In ſecunda tabula continentur mandata ordinantia nos ad proximum. ⁊ hoc ſm duplicē partem iuſticie. ſcilicet innocentie ⁊ beneficentie. Reducitur autem tota iuſticia ad tria. Quia deo debemus exhibere debitam reuerentiā per orationem: confeſſionem ⁊ ſatiſfactionē. Patri debemus exhibere beneficentiam: ⁊ omnibus alijs innocentiam. Dictum eſt de tribus mandatis que nos ordinant ad deum. Dictum eſt etiam de quarto mādato: qd̄ ꝑcipitur penes partem iuſticie que eſt beneficentia. in quo precipitur ꝙ debemus exhibere honorem patri ⁊ matri. Sequitur de ſex alijs mandatis que pertinent ad innocentiā. Nocet autem quis proximo ſuo tripliciter. ſ. peruerſitate operis. falſitate ſermonis: ⁊ improbitate voluntatis. Et propter hoc legiſlator primo prohibet nocumentum quod prouenit ex peruerſitate operis. Peruerſitas autem operis qua quis iniuriatur alij eſt triplex. Aut enim quis iniuriatur alij in propria perſona. aut in coniuncta perſona: aut in temporali ſubſtantia. Et ſm hec ſunt tria mandata que pertinent ad innocentiam. In primo

prohibetur nocumentum in propria perſona ibi. Non occides. In ſecundo prohibet nocumentum in perſona coniuncta. ibi. Nō mechaberis. In tertio prohibetur nocumentū in ſubſtantia temporali. ibi nō furtum facies. Primo dico cum dicitur: non occides: prohibetur ira prorumpens in iniurias peremptiuas vite naturalis ſiue ſubſtantialis: ꝛ vite incolumis: ꝛ vite honorabilis. Natura. n. appetit quod melius eſt. ꝛ ideo non ſufficit ſibi ꝙ habeat vitam ſubſiſtentem: imo cū hoc vult vitā ſalubrem ꝛ incolumē. Ergo in iſto mandato: non occides: legiſlator ꝓhibet primo iras prorumpentes in iniurias peremptiuas vite naturalis. Secundo prohibet iras prorumpentes in iniurias vite incolumis. ſcilicet quando fit iniuria per verbera vel vulnera. Tertio prohibet iras prorumpentes in iniurias vite honorabilis. ſicut ē iniuria que eſt in contumeliam apertam vel occultam. ſicut illa que fit per ſignum. Unde dictum ē in euangelio. Audiſtis quia dictum eſt antiquis. Non occides. Ego autem dico ꝙ omnis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit iudicio. Qui aūt dixerit fri ſuo racha reus erit ꝯcilio. Qui aūt dixerit fatue: reus erit gehenne ignis. Ergo planum eſt ꝙ tribus modis facit homo contra illud mandatum. ſcꝫ quādo quis iraſcitur fratri ſuo. vel qn̄ dicit racha. vel quando dicit fatue. Et quando hoc facit ex deliberatione animi: tunc dicit ꝙ reus eſt gehenne ignis. Et quia vita naturalis fundamentū eſt reſpectu aliarꝫ. ideo ſub iſto modo. nō occides: legiſlator expreſſit mandatum.

Manichei autem obijciunt nobis ꝛ dicunt ꝙ contradicit ſibi legiſlator. Dicit enim. Nō occides. Et alibi dicit. Maleficos non patieris viuere. Et hoc eſt contra principes i. chriſtiana lege. qui per ſententiā iudiciariā alios occidunt. Item obijciunt ꝙ dn̄s dicit. Omnes qui acceperint gladiū gladio peribunt. Ergo non licet gladium accipere. Et ſimilit̄ dicunt ꝙ non licet ſacerdotem eſſe occiſorē. Et hoc eſt contra eccleſiam ꝛ eccleſiaſticas perſonas: qui exequendo iudicium ꝛ imperando accipiunt gladium. Item obijciūt qđ dicitur. Ego autem dico vobis non reſiſtere malo. Et hoc eſt contra legiſlatorem. Intelligere debemus ꝙ ꝓhibetur hꝭ occiſio hominis: non beſtiarum vel virgultorꝫ. ſicut dicebant antiqui manichei: qui nolebant cōmedere de fructibus arborum. Occiſio autem hominis poteſt eſſe a lege: aut ab homine. in veritate aut interpretatiue. Occiſio autem hominis ab homine ſicut ab homine: non vt a lege prohibetur. Sed deus qui conditor eſt nature ꝛ conſeruator nature ꝛ legis pōt hominē priuare vita qn̄ vult. Lex autē occidit hoīem qn̄ miniſter legis occidit. ꝛ hoc ſeruato iuſto ordine: iuſta cauſa: ꝛ iuſto aīo. Oportet ꝙ aſſit iuſtus ordo ꝛ iuſta cauſa. i. ꝙ ex iuſta cauſa occidat. q: lex dicit. Iuſte qđ iuſtū eſt exequeris. Item oportet habere animum iuſtū: vt homo qui eſt miniſter legis ex lege hoīem occidat. nō libidine vindicte: ſed amore iuſticie. Unde apoſtolus romanos loquens ad principes dicit. ꝙ princeps nō ſine cauſa gladium portat: dei miniſter eſt vindex in irā ei qui male agit. Qđ igit̄ dominus dicit petro. omnes qui acceperint gladium: gladio peribūt. non refertur niſi ad hoc: ꝙ ille qui non eſt miniſter legis: nō debet occidere. Et ꝙ dicit. Non licet ſacerdotē eſſe occiſorem: hoc non refert ad principes. Tertiū qđ dicit dominus. ego autem dico vobis: non reſiſtere malo. verꝫ eſt vltionis libidine: ſed amore iuſticie bene licet reſiſtere malo. Patet modo ꝙ lex occidit hominem. Item occiditur homo ab homine tripliciter. aut caſu. aut neceſſitate: aut volūtate. Si homo occidit hominem. caſu aut adhibet operam rei licite: ꝛ adhibet debitam diligentiam: excuſat a tanto ꝛ a toto. Si autē ſit homicidiū caſuale. ꝛ homo adhibet operam rei illicite: nec adhibet debitam diligentiam: nec excuſatur a tanto nec a toto. Si aūt fuerit homicida ex neceſſitate: hoc eſt dupliciter: aut ex neceſſitate ineuitabili: aut euitabili. Neceſſitas

euitabilis eſt. ſi poſſum effugere: ſed dimitto propter verecundiam vel aliā cauſam. ꝛ in iſto caſu excuſatur a tanto ꝛ non a toto. quia melius eſſet quod fugeret. Si autem ſit neceſſitas ineuitabilis. vt homo occidat alium hominem: non amore vindicte ſed amore conſeruationis vite ꝛ anime. vt non interficiat ipſum: ex crudelitate: ſed vt impediat ipſum ne perdat ſuā vitam ꝛ animam: ꝛ fiat hoc cum moderamine tutele. hoc conceſſum eſt perſonis etiā perfectis: nō ſolū imperfectis. ꝛ hoc dicit Augu. de libero arbitrio: ꝛ excuſatur a tanto ꝛ a toto. Tertio modo fit homicidium ab homine voluntate: ꝛ hoc dupliciter. Aut libidine vindicte. ſicut quando aliquis interfecit patrē alterius. Aut animi crudelitate: ſicut latrones vel iracundi interficiunt aliquos. Et vtrūque iſtorum eſt prohibitum. ꝛ eſt primū grauius quam ſecūdum. Item fit homicidium interpretatiue in animo. ꝛ hoc tripliciter. Primo fit homicidium interpretatiue obmittendo in facto. Unde. Paſce fame morientem: ſi non paueris occidiſti. Secundo modo fit quando aliquis occidit alium conſulendo: vel accuſando: vel detrahēdo. quando hoc facit ex malignitate animi. Tertio modo fit homicidium interpretatiue in animo odiēdo. Unde canonica Joh. Qui odit fratrem ſuum homicida eſt. Dico ergo quod ſecundum principalem intellectum prohibet hic occiſio: non que eſt ſecundum legem: ſed que eſt ſecundum hominē. ꝛ illa que fit voluntate aut interpretatiue. Et hoc eſt quod dicit Non occides. Sequitur. Non mechaberis. Hic prohibetur quod vxorē proximi tui nō violes. Et dicit Aug. quod hic prohibetur omnis illicitus vſus membrorum genitalium. q fit ad procurationē libidinis ꝛ impugnationem caſtitatis. Et hoc fit ſeptem modis. per adulterium: fornicationem: meretricium: ſtuprum: ſacrilegium: inceſtum: ꝛ peccatū cōtra naturā. Notandum quod eſt pudicitia cōiugalis. cōmunis: ꝛ priuilegiata. Secundum hoc dico quod aliquis eſt impugnator pudicitie coniugalis. ſic hoc fit adulterium. ꝛ hoc fit cum peccat cum coniugata. Aut eſt impugnator caſtitatis cōmunis: ꝛ hoc fit cum peccat cum ſoluta ſimpliciter: ꝛ vocatur ſimplex fornicatio. vel cum peccat cum vagabunda ꝛ proſtituta: licet ſit ſoluta: tunc vocatur meretricium. Si autem ſit impugnator pudicitie priuilegiate. idē virginitatis. hoc eſt dupliciter. Aut fit cum conditione adiuncta: que eſt defloratio: ꝛ ſic vocatur ſtuprum. Aut fit cum domina deo conſecrata. ꝛ ſic dicitur ſacrilegium. hoc eſt quādo aliquis domino conſecratam violat. Si autem ſit contra fundamentum omnium iſtorum: ſic dicitur peccatum contra naturam. Et hoc eſt dupliciter. Aut fit contra dictamē naturalis rationis. ſ. contra hoc quod omnia animalia natura docuit. ſic dicitur peccatum contra naturam proprie. Aut fit contra inſtinctum nature: ꝛ hoc modo eſt inceſtus. quando quis peccat cum perſona ſibi coniuncta. Peccatum contra naturam ſceleſtiſſimum eſt ꝛ ſuper omnia fugiendum. Et de hoc crimine accuſauit ioſeph fratres ſuos apud patrem ſuum crimine peſſimo. Dicit igitur. Nō mechaberis. Hic prohibetur omnis mecha cum vxore proximi. ꝛ ſecundum Auguſtinum omnis illicitus vſus membrorum generationis. qui fit ad procurationem libidinis. cum impugnationem caſtitatis. Patet modo ſecundum quid accipiuntur tranſgreſſiōes huius peccati. ꝛ peccatum contra naturam ſuper omnia eſt fugiendum. ¶ Sed de peccato contra naturam narrat Petrus Damianus: quod erāt duo in deſerto: qui aſperrimā faciebant penitentiā. Et vnus fuit idiota: ꝛ ſuis peccatis exigentibus illuſus eſt a diabolo. qui dixit ei quod peccatum pollutionis contra naturam non [illegible] eſſet peccatū. [illegible] homo mucilaginem proiceret a naſo ſuo. Tunc ille penitus exercuit illam impudicitiam. In morte autem portauit animam ſuam diabolus. Mirat⁹ eſt ali⁹ quod ille qui fuit tantarum vigiliarū ꝛ laborū fuit perditus. Et aſtitit angelus dñi qui dixit illi quod totum ſe fedauerat per illud peccatū. Dico igitur actus qui eſt in experientia libidinis: qualitercumque modo fiat eſt prohibit⁹. niſi fiat in ſo-

ma matris eccleſie. In ſomnio patitur ho
mo q̄nq3 pollutiones abſq3 cauſa ⁊ abſq3 cul
pa. Sed quidam ſtultus preſbyter cuidā cō
fitenti de pollutione nocturna dixit. Non po
tes habere denarium ad explendam libidi-
nem tuā. Patet modo quō prohibetˀ hō oīs
illicitus vſus corporis ⁊ mēbrorū peccat° ex
tra formam matrimonij. ⁊ hoc tāgitˀ cū dicit
Non mechaberis. Sequitˀ. Non furtum
facies. Furtum eſt attrectatio rei aliene inui
to domino ſi fiat ex cupiditate. Sed ſi nō fiat
ex cupiditate non eſt furtum. ſicut filij iſrl' ex
dn̄i precepto portauerunt ſecū ex egypto va-
ſa argentea ⁊ aurea. Uel qui alij aufert gladi
um ne faciat malū: tūc non dicitˀ furtū. Fur-
tū aūt diuiditˀ per partes. q: furtū eſt contre
ctatio aliene rei inuito dn̄o ⁊c̄. ⁊ hoc fit aut
per meram fraudem. aut p̄ violentiā. aut per
circūuētionē. Primo mō cū fit p̄ merā frau
dem ⁊ furtiue. ſic dicitˀ furtū. Si fiat per vio
lentiā. hoc eſt dupliciter. aut eſt aperta. ⁊ ſic
dicitˀ rapina. aut eſt occulta. ⁊ ſic dicitur latro
cinium. Si vero fiat attrectatio rei aliene per
circūuentionem. hoc poteſt fieri cum pactio-
ne adiuncta. ⁊ hoc tripliciter. Aut cum pacti
one fraudulenta: aut iniqua: aut prophana.
Si fit cū pactione fraudulenta. ſic fit in nego
ciationib°. Hoc aūt fit tripliciter. aut in pon-
dere. aut in numero. aut in mēſura. ⁊ de hoc
rariſſime euadūt mercatores. Si autem fiat
cum pactione iniqua. ſic eſt vſura. in qua id
quod venditˀ eſt cōmune. ſ. tp̄s. Si autem fi-
at cū pactione prophana: in q̄ illud qđ vēditˀ
eſt propriū: ſic dˀ ſymonia. Sed q̄ritˀ ſi accō-
modo tibi veſtem vel equū: vel domū: ⁊ ac-
cipio denarios: non eſt vſura. ſicut de pecu-
nia. Dico q̄ in veſte vel equo vel domo tra
hitˀ vſus ex re: non ex perſona. ⁊ ideo nō dˀ
vſura. Aliqui credūt q̄ vſura ſit mala q: pro
hibita. ſed certe eſt prohibita quia mala. Itē
in mutuo meum fit tuū. ⁊ ſi tu aliquid acqui-
ris per induſtriam tuā ex illo mutuo. ⁊ ego
aliquid ex illo repeto. vendo tp̄us qđ eſt cō-
mune. qđ non eſt licitū vēdere. Sed in accō
modato non tranſit mea res in tuam. In mu
tuo pecunia mea fit tua: ⁊ non minoratˀ pecu
nia nec peioratˀ. Sed in accommodato do-
mus mea: veſtis mea non fit tua: ⁊ minoratˀ
⁊ peioratˀ domus vel veſtis. ⁊ tu elicis ex ea
vtilitatem tuā non ſicut ex tuo: ſ3 ſicut ex re
mea: ⁊ diminuitˀ ⁊ peioratur. Pecuniā aūt
mutuatam totam ⁊ integrā op3 q̄ mihi red-
das: ⁊ ideo non excuſor cum peto aliquid de
mutuo. ⁊ eſt ibi peruerſio ordinis. ⁊ appro-
priatio cōmunitatis. Et debet quilibet ſibi ca
uere de hoc. Et ſic ſi fit circūuentio cum pa-
ctione iniqua dicitur vſura. Si autem fiat cir-
cūuentio cum pactione prophana: ſic dˀ ſy-
monia. in qua qui vendit nihil acq̄rit. ⁊ ille q̄
emit nihil habet. ſed ſolum rem alienā cōtre
ctant. ⁊ hoc eſt cū res ſpiritalis venditur tan
q̄3 res vilis. Contra iſtos dicit dn̄s. Nolite
domum patris mei facere domum negocia-
tionis. Sed quidā faciūt eam ſpelūcā latro-
num. Unde dn̄s per prophetā. Principes
ei° in munerib° iudicabāt. ⁊ ſacerdotes ei° in
mercede docebant: ⁊ p̄phete ei° in pecunia
diuinabant. Rogem° ḡ dn̄m ieſū xp̄m ⁊c̄.

n ON loquaris contra proximū tuum
falſum teſtimoniū. Non cōcupiſces
rem proximi tui. Nec deſiderabis
vxorem eius. Deut. xxx. Conſidera q̄ pro-
poſuerim in cōſpectu tuo vitā ⁊ bonū. ⁊ ecō-
trario mortem ⁊ malū: vt diligas dominum
deum tuum: ⁊ ambules in vijs eius. ⁊ cuſto-
dias mandata illius. In p̄ncipio rogemus
deum ⁊c̄. In deutero. loquitur moyſes de
decem mandatis: que deus eternus p̄ ipſius
os propoſuit. vt nō diſpicerent ea iudei. ⁊ oñ
dit q̄ in obſeruantia mandatorum eſt vita ⁊
bonum: ⁊ oportet q̄ omnia ſeruētur ad hoc
q̄ in illorum obſeruantia ſit vita ⁊ bonum.
Oſtendit etiam q̄ in ipſorum tranſgreſſio-
ne eſt mors ⁊ malum. ⁊ q̄ in tranſgreſſione
vnius neceſſe eſt intelligere trangreſſionem
omnium: quo ad damnum: non quo ad pe-
nam. Dicebam alias q̄ prima diſtinctio mā
datorum eſt ſm̄ duplicem partem iuſticie. q̄

nos ordinat ad deum ⁊ ad proximum. ⁊ ſm hoc due tabule date ſunt moyſi. In p̄ma cō tinentur mandata quibus ordinamur ad de-um. ⁊ ſunt tria. In ſecunda continentur man data qbꝰ ordinamur ad proximum. ⁊ ſunt ſe ptem. Dicebā etiaȝ ꝙ in ſcda tabula eſt vnū mandatum affirmatiuū: ⁊ ſex negatiua. De affirmatiuo ⁊ tribꝰ alijs negatiuis habitum eſt. Seq̄tur modo de alijs. quoꝝ primū eſt. Nō loq̄ris ꝯ proximū tuū falſuȝ teſtimoniū. In iſto mandato negatiuo prohibet̄ men-daciū qđ nociuū eſt proximo. Et ſm genera lem intellectū prohibet̄ hic omne mendaciū pniciosū. Et dat̄ intelligi ꝙ omne mendaciū eſt malū Aug. aūt diſtinguit mendaciū: ⁊ dic̄ ꝙ eſt mendaciū officioſuȝ: iocoſū: ⁊ pnicioſū Mendaciū officioſum eſt qđ nulli obeſt: ⁊ alicui prodeſt. Mēdaciū iocoſum ē qđ non fit cauſa nocendi: ſȝ mētiendi libidine. ⁊ hoc nulli prodeſt: ⁊ nulli obeſt. Mendacium pni cioſū eſt qđ fit intentione mentiēdi: ⁊ vt no-ceat. ⁊ hoc ſemp obeſt: ⁊ nulli prodeſt. Et dic̄ Aug. In primo mēdacio eſt minima culpa. in ſcdo mediocris. in tertio eſt culpa grauis. Mēdaciū officioſum fit tripliciter. aut p de fendenda re alicuiꝰ tpali. aut pro tuēda vita. aut pro ſeruāda caſtitate. Mendacium ioco ſum fit duobꝰ modis. aut ſola mētiēdi libidi-ne: aut cā placēdi. ⁊ hoc eſt mediocris culpe. Mēdaciū aūt pnicioſum tripliciter fit. aliqñ in doctrina religiōis ꝯ ſacrā ſcripturā. aliqñ in impoſitione falſi criminis. ⁊ iſtis duobus modis nulli prodeſt ſed oibꝰ obeſt. Aliqñ fit mendaciū pernicioſū: in cā alicuiꝰ. ⁊ ſic alicui prodeſt ⁊ alicui obeſt. Sic igit̄ ſunt octo gene ra mendacij. Et dicit Aug. ꝙ deꝰ poteſt face re ꝙ furtū non ſit peccatū. ſed non poteſt fa-cere ꝙ mētiri non ſit peccatū. Et hoc eſt pro pter nobilitatē veritatis. qr mendaciū eſt fal ſa vocis prolatio cū intentōe fallēdi. ⁊ deꝰ nō pōt recedē a veritate. qr eſt ipſa ꝟitas. ſȝ pōt diſpēſare ꝙ furtū non ſit peccatū. Inter oīa que diſponūt hominem neceſſariū eſt ꝙ ſer uet fidem: ⁊ habeat veritatē in ſermōe. Un de ſene. Qui p̄dit fidē non habet ampliꝰ qđ perdat. Patet modo de iſto mandato. Non loq̄ris ꝯtra proximū tuū: falſum teſtimoniū.

Poſtca ſubiūgit duo precepta. Non ꝯcu piſces rem proximi tui. nec deſiderabis vxo rem eiꝰ. In quibꝰ duplicē concupiſcentiam [illegible] oculoꝝ ⁊ carnis prohibet. que [illegible] omniū malorū. qr vis concupiſcibilis infecta ⁊ corrupta corrupit omnes alias anime vi-res. Superiꝰ prohibet̄ actꝰ illicitus exterior contra proximū: cū dicit̄. Non occides. Nō mechaberis. Non furtū facies. Non loqua ris ꝯ proximū tuū falſum teſtimonium. Hic autem prohibet̄ actus illicitꝰ interior. cum di cit̄. Non cōcupiſces rem proximi tui. nec de ſiderabis vxorem eiꝰ. Concupiſcentia ocu-loꝝ ſiue cupiditas radix eſt omniū malorum concupiſcētia carnis eſt fomes omniū pec-catorū. Et per iſtam duplicē concupiſcētiam fit tranſfuſio omniū maloꝝ ⁊ peccatoꝝ. Et ideo lex diuina ipſam prohibet. ⁊ in hoc oīa mala ⁊ omnia pctā prohibet. Hec eſt febris q̄ oēs filij adā ſebricitant. ⁊ generat oīa ma-la. In h̄ igit̄. nō occides. non mechaberis. nō furtū facies. non loq̄ris cōtra ꝓximū tuū fal ſum teſtimoniū: p̄cipit̄ inocentia in actu exte riori. in alijs. non ꝯcupiſces rem proximi tui. nec deſiderabis vxorē eiꝰ. precipit̄ inocētia in animo. Et ſic patet que ſunt decem p̄cepta In tribꝰ primis precipit̄ recta ordinatio ad deū. in quarto recta ordinatio ad parētes. in ſex alijs precipit̄ recta ordinatio ad proximū.

Reſumamꝰ in ſumma iſta decem p̄cepta q̄ ſunt. Non habebis deos alienos corā me Non aſſumes nomē dei tui inuanū. Me-mento vt diē ſabbati ſctificces. Honora patrē tuū ⁊ matrē. ⁊c̄. Intelligē debemus q̄ȝ q̄ȝ di cant̄ quedam p̄cepta affirmatiua: ⁊ quedam [illegible] vno mandato: precipit contrariū. ⁊ econuer-ſo qñ aliquid p̄cipit prohibet contrariū eius. In primo enī mandato precipit̄ hūilis ado-ratio diuine maieſtatis: ⁊ prohibet̄ idolatria.

In scdo precipitur fidelis assertio diuine veritatis: et prohibetur periurium. In tertio precipitur deuota vel sincera dilectio diuine bonitatis. et prohibetur indeuotio. In quarto precipitur pietas ad parentes: et prohibetur inhonoratio. In quinto precipitur mansuetudo: et prohibetur iracundia. In sexto precipitur pudicitia: et prohibetur mechia. In septimo precipitur largitas: et prohibetur furtum. In octauo precipitur veritas: et prohibetur mendacium. In nono precipitur liberalitas cordis: et prohibetur concupiscentia rei temporalis. In decimo precipitur castitas mentis: et prohibetur concupiscentia carnis. Vide quod omnia mandata continent affirmationem et negationem et in omni precepto est vita et bonum: mors et malum. Si facitis que precipit deus: et vitatis que prohibet: consequemini vitam et bonum. Sed si non facitis que precipit deus et non vitatis que prohibet: incurretis mortem et malum. Ex legis obseruantia sequitur benedictio. Ex transgressione sequitur maledictio. Ex obseruantia legis efficitur homo reuerens: fidelis: deuotus pius: mansuetus: pudicus: largus: veridicus: proprio contentus siue liberalis et corde impollutus. Econtrario ex transgressione legis efficitur homo idolatra: blasphemus: indeuotus: impius: homicida: mechus siue adulteri: fur: falsidicus: cupidus et carnalis. Igitur obseruator legis et transgressor plus distant a se: quam infernus et paradisus. quia vnus est in centro. alius in circumferentia. Nec deus celi aliud facere potest: quia iustus est. et se negare non potest. Vide modo quomodo omnes homines non addiscunt sapientiam nisi per flagella. et propter hoc deus decem flagella. i. plagas misit super terram egypti. Prima fuit sanguinis. scda ranarum. tertia multitudo cinifum. quarta multitudo muscarum mordentium. s. caninarum. quinta mortis pecorum et iumentorum. sexta vlcerum siue vesicarum turgentium. septima destructio bonorum temporalium per grandinem. octaua locustarum. nona tenebrarum palpabilium. decima mortis primogenitorum. Audio videte quomodo spiritualiter flagellauit egyptios. et manuducebat ad obseruantiam mandatorum. sic et nos proprijssime manducit. Decem sunt legis transgressiones: et secundum hoc fuerunt decem plage. ¶ Prima plaga sanguis: qua percussi sunt idolatre. quia de ipsis dicit ps. Effuderunt sanguinem innocentem sanguinem filiorum suorum et filiarum suarum quas sacrificauerunt sculptilibus chanaan. ¶ Scda plaga fuit ranarum: qua percussi sunt blasphemi et periuri. qui comparantur ranis. Rana est animal clamosum. et seipsam clamando consumit. Similiter facit homo qui stabilitatem veritatis perdit. ¶ Tertia plaga dicitur cynifum. qua percussi sunt indeuoti. qui non custodierunt diem sabbati: qui est dies deuotionis. Cynifes sunt musce parue que valde inquietant et vexant homines per omnia loca. et maxime per os et nares. et tantam faciebant vexationem quod homines nullo modo poterant habere quietem. Similiter inquietantur indeuoti. In isto signo defecerunt magi pharaonis: in signum quod inquietudinem cogitationum non possumus effugere nisi per deuotionem. Gregorius vix vnam cogitationem tota die de terrenis habuit. ¶ Quarta plaga fuit muscarum caninarum. qua percussi sunt impij. qui habent apud se muscas caninas. i. carnales et crudeles affectiones. ¶ Quinta plaga fuit mortis iumentorum qua percutiuntur homicide. quia omnis qui gladio occidit reus est mortis. et tales moriuntur sicut iumenta. nec sunt digni diuina protectione nec humana. quia qui alium occidit seipsum interimit. et brutalitatem suam non sentit. ¶ Sexta plaga fuit vesicarum turgentium. qua percutiuntur adulteri. qui habent vesicas turgentes. i. carnem infectam. Vesice nascuntur ex nimio humore faciente pruritum: et cum sentit homo pruritum scalpit se. sed postea dolet. Similiter qui luxuriatur primo delectatur: postea dolet. ¶ Septima plaga fuit destructio bonorum temporalium. qua percutiuntur fures. quia dignus est perdere sua qui aufert aliena. Ista fuit plaga grandinis que omnia destruxit. Mirabile est quod qui peccant peccato carnis reconciliantur deo per confessionem siue illa persona cum qua peccauit. sed qui aliena rapiunt non reconciliantur deo sine restitutione

ablatorū ſi reddere poſſunt. Octaua pla
ga fuit locuſtarū: que ꝯmederunt omnē her
bam virentē. Iſta percutitur mendax q̄ den
tibus ⁊ labijs veritatē conculcat. Pſal. Co:
vanū eſt ſepulcrū patens eſt guttur eoꝝ: lin-
guis ſuis doloſe agebāt. Nona plaga fuit
tenebrarū. qua percutiunt̄ cupidi ⁊ auari. q:
nihil adeo excecat hominem ſicut cupiditas.
Unde. Exenia ⁊ dona excecāt oculos ſapi-
entum. ⁊ mutant verba iuſtoꝝ. Cupiditas
eſt ſicut fumus feridus qui totum excecat.
Iudas cupidus filium dei vendidit. Salo-
mon. Auaro nihil eſt ſceleſtius. animam ſuā
venalem habet: qm̄ proiecit intima ſua in vi
ta ſua. Decima plaga fuit mors primoge-
nitorum. qua percutiūtur carnales. Iſta per-
cuſſus eſt eſau. Apoſtolus. Ne quis int̄ vos
fornicator ſicut eſau perdat primogenita ſua.
Carnalis concupiſcentia abſtulit nobis nobi
lem generationem. qua omnes naſceremur
innocentes ⁊ heredes paradiſi. Concupiſcē
tia carnalis facit nos naſci in mortem ⁊ cul-
pam. ⁊ facit nos perdere ius primogeniture.
Quod figuratum eſt Gene. xlix. vbi dicitur
ꝙ ruben primogenitus iacob perdidit ius ꝓ
mogeniture: quia concubuit cum concubina
patris ſui. ⁊ maculauit ſtratū eius. Et ioſeph
qui caſtiſſime vixit in egypto: meruit eſſe pn
cēps fratrum ſuorum. Patet modo ꝙ om-
nes tranſgreſſores legis percutiuntur plagis
iſtis. Sed quis liberabit nos a plagis iſtis.
Certe vnus ſolus qui venit propter iſtas pla
gas amouendas. ſ. chriſtus: qui decem cōde
ſcenſiones fecit nobis contra decem plagas.
Quod figurat̄ in libro Regū: vbi dr̄. ꝙ ſol re
troceſſit decē gradibus: per quos ſignantur
decē ꝯdeſcēſiones filij dei ad hoiem. Prima
ꝯdeſcenſio qua dn̄s condeſcendit homini eſt
vſqz ad carnē. hic eſt primus gradus quo re
troceſſit ſol. Secūda ꝯdeſcenſio ad mortali-
tatem noſtrā. Tertia ad neceſſitatē nr̄am. q:
famē ſitim ⁊ frigus paſſus eſt. Quarta ad
pauperiē noſtrā. q: egenus factus eſt: nō ha-
bens locum ad quē declinaret. Quinta vſqz
ad temtatōnem: qm̄ permiſit ſe temtari: in hoc
portauit infirmitatē noſtram. Apoſtolus nō
habemus pontificem qui nō poſſit compati
[illegible]
[illegible]
ptima vſqz ad ment[illegible]
Cepit ieſus pauere ⁊ tedere. ⁊ dixit triſtis ē
anima mea vſqz ad mortē. Octaua ꝯdeſcen
ſio fuit vſqz ad crucem. ⁊ hoc fuit mirabile.
Nona fuit vſqz ad mortē. Decima fuit ad
carcerē infernalē. Iſte ſunt decem ꝯdeſcēſio
nes quibus deus ꝯdeſcēdit hoibus. Sz q̄re
ꝯdeſcendit ad carcerē infernalē. Certe vt in
ſanguine teſtamenti educeret vinctos de car
cere ⁊ de tenebris: ⁊ de vmbra mortis. Chri
ſtus enim per ſanguinē teſtamenti nos libe-
rauit: ⁊ eduxit de morte ad vitam: ⁊ de tene-
bris ad lucē. Debemus igit̄ modo reſurge-
re ad nouā vitā. ⁊ ſicut chriſtus reſurrexit a
mortuis: ſic ⁊ nos in nouitate vite ambule-
mus. Chriſtus liberauit nos de manu pha-
raonis: ⁊ introduxit nos in terram repromiſ
ſionis. ⁊ in ſignum huius manducatur mo-
do paſcha: q: mō liberati ſumus. Et ideo de
bemus celebrare paſcha: debemꝰ facere trā
ſitum: ⁊ inchoare nouā vitam: ⁊ nō redire ī
egyptū. Nullus ſit falſus proditor. Iſta tria ſūt
neceſſaria cuilibet penitenti. ſ. diſpliceat ſibi
peccatū ſuū: ⁊ paratus ſit cauere de peccato
cum adiutorio ſpiritusſancti. ⁊ ꝙ paratus ſit
ſatiſfacere ꝓ modulo poſſibilitatis ſue. ⁊ pro
ponat nūqz peccatū iterare. Ps. Multiplica
te ſunt infirmitates eoꝝ: poſtea accelerave-
runt. Et hec eſt ꝯſumatio verboꝝ ꝑ que ſp
ꝯformari debemus cū chriſto ⁊ refici: vt cū
chriſto perueniamus ad eternā refectionē.
Quā nobis ⁊ vobis preſtare dignetur chri
ſtus filius dei. Amen.

Finiunt ſermones de decē mandatis:
quos ſctūs Bonauētura de ordine fratꝝ mi
noꝝ pariſius ꝑdicauit ad clerum.

¶ Incipit prologus sancti Bonauenture in
apologiam pauperum aduerſus eorundem
calumniatorem.

Omni legis latoris inuiola
bili conſtat diffinitiõe ſanci
tũ. ſic maieſtati eterne cultũ
debitũ eſſe reddendum: q
idoloꝝ cultura vitetur. ſic
redigẽdũ intellectũ creatuꝫ
in ſũme veritatis obſequiũ: q nullus falſita-
ti ꝓbeatur aſſenſus. ſic vacandũ ſanctificatiõi
ſpirituũ q feriet a ſeruitute carnalium volu
ptatum. ſic deniqꝫ virtutũ deiformiũ appro-
bandã eſſe rectitudinem: q deformantiũ vi
ciorum prauitas reprobet. Preterea ſicut ve
ritatem fide ⁊ morum amore ꝑcipuo iube-
mur deſiderare ac querere. ſic ⁊ errores ei-
dem oppoſitos ſummo aſtringimur horro-
re vitare. tantoqꝫ vehementius: quanto pni
cioſiores eſſe probant. Quod q ſcripture ſa
cre catholicos tractatores non latuit: mox vt
ſuboriri ſenſerunt peruerſorũ dogmatuꝫ ger-
mina. magno ſtudere conatu illorum cõuul-
ſioni operam diligentem impendere. ne ſi in
altum ſuccreſcerent. ſationis dominice ſemi-
na ſuffocarẽt. ¶ Porro dieb⁹ iſtis nouiſſi-
mis quib⁹ euidẽtiori claritate veritatis euan
gelice fulgor illuxerat: quod abſqꝫ profluẽtiũ
exuberantia lachrymarum nequaqꝫ referre
valeamus: dogma quoddã pullulaſſe: iamqꝫ
in ſcriptis redactũ reppim⁹: qꝺ tanqꝫ fumus
teter ⁊ horridus e puteo abyſſali ꝓrumpẽs.
ipſiuſqꝫ ſolis iuſticie ſplendentibus radijs ſe
directe obijciens: chriſtianoꝝ mentium he-
miſperium obſcurare contendit. Ne igit taꝫ
pernicioſa labes: nõ ſine dei offenſa ⁊ anima
rum diſcrimine diſſimulata concreſcat. preci
pue cũ calliditate ſerpentina pietatem quãdaꝫ
in ſuperficie preferat: reuelanda eſt facies in
dumẽti eius. vt clare detecta fouea. caute poſ
ſit euitari ruina. Sane q huiuſmodi fabrica-
tor erroris: cum adhuc ſit viator vt credim⁹:
corrigi poteſt per dei clementiam. ſollicite ꝓ
eo interpellandus eſt chriſtus vt ſue vocis vir
tute: ac ſapientie lumine eius: quã ſaulo quon
dam exhibuerat: miſerationis non imme-
mor: ⁊ proteruientem deterreat. ⁊ ſuperbien
tem humiliet: ⁊ errantem requirat: corrigat:
⁊ reducat. Et quoniã meliora ſũt vulnera di
ligentis: qꝫ fraudulenta odientis oſcula. neqꝫ
qꝫ peccatorum oleo: adulatione videlicet: im
pinguandum eſt ipſius languiduꝫ caput. nec
tumidi cordis apoſtema palpandũ. quin po-
tius procacis hominis erectam ceruicẽ opor
tet dura increpatione ferire. non quidẽ ama
ri cordis odio: ſed trãquille mentis emulato-
ria charitate. Ipſum vero dogma peſtiferuꝫ
ordinato competẽ improbare progreſſu. vt
per modum apologie obiectioni competẽ re
ſponſio: impugnationi defenſio: accuſationi reſpon
deat excuſatio. Quoniã igit primo per
fectionis euangelice apicem conat deijcere.
dehinc precipitare menia. tertio euertere fun
damenta. tandemqꝫ pauperum chriſti profeſ
ſionem falſis criminationibus infamatã ab-
ominabilem reddere mũdo. quadruplex in
contrarium reſponſionũ eſt inſtruenda mu-
nitio. quarum quelibet tripartita ſit iuxta qꝺ
exigit materia. quatenus triangulari huiuſ-
modi armatura euangelici milites velut ve-
ritatis ſcuto circundati: contra fulminantiuꝫ
telorum acumina protegantur inuicti.

¶ Prime reſponſionis prima particula pri
mumqꝫ capitulum. i. in quo calũniatoris per
uerſa intentio detegit: ⁊ vere condeſcenſio-
nis chriſti ſublimis perfectio declaratur.

Igitur libellum illũ calum
nioſum. cui⁹ hoc initiuꝫ eſt.
Cũ ſibi ꝓſumptiõis auſum
pſerũt quidã hoies ⁊c. cuꝫ
emulatõe nõ ꝑm ſciam fuiſ
ſe ꝯſcriptũ. neqꝫ ſanã ꝯtinẽ
doctrinã. q diligẽter vult ꝯſiderare luculent
põt aduertere. Primũ quidem q in defen-
ſionẽ illius libri erronei. qui ſic incipit. Ecce
videntes clamabunt foris. paucis reuolutis
temporibus per ſedem aplicam reprobati.

non abſq3 nota rebellionis eſt editus. legiſlatoris ſpreta ſententia quã in deutero. ſanxit. Si difficile atq3 ambiguũ apud te iudicium eſſe perſpexeris. venies ad ſacerdotes leuitici generis. & ſequeris ſententiam eorũ. nec declinabis ad dexteram vel ad ſiniſtram. Qui autem ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio. q eo tpe miniſtrat dño deo tuo: ex decreto iudicis morietur homo ille. Q3 ſi tpe ſacerdotij figuratiui pontificis ſententie aduerſari malum erat: mortiſq3 pena mulctandum. multo fortius tpe veritatis & grẽ reuelate: qñ chriſti vicario plenitudo poteſtatis collata eſſe dinoſcit: malum eſſe conſtat: nullatenus eſſe tolerandum. in fide vel morib9 eius diffinitioni dogmatizare contrarium: approbãdo qđ ipſe reprobat. reedificando qđ ipſe deſtruit. defenſando qđ dãnat. Dehinc ſi quis libri totalis ptinentiã vigili circũſpectione cõſideraret. non ſanã ſed potius inſanã & impiam diſſeminare doctrinam oculata fide ppẽdet. Naz in primo libro fugã perſecutionis & mortis: tanq3 actum maxime cõpetentẽ viris pfectis & feris magnis extollit preconijs. abſtinẽtiam vero & ieiuniũ tanq3 ſpiritualiũ medicamenta morborũ maxime aſtruit competere imperfectis. In ſcđo vero ſtatũ opes habentiũ oſtendẽ nitit omni laude digniſſimũ & econtra ſtatũ nihil habẽtiũ piculoſũ aſtruere conat atq3 imperfectũ. In tertio quoq3 religioſorũ mendicantiũ pauperiẽ & abiectionẽ q3tis poteſt cauillationũ verſutijs impugnare molit. Ex quib9 patẽter colligit: q hmõi pernicioſa doctrina non tm̃ ſedi aplice: ſ3 etiã ſedi dei & agni aduerſat aperte. Cũ n. ſanctũ euangelium btõs dicit pauperes. btõs q lugent. beatos qui eſuriũt. btõs qui cum gaudio & deſiderio perſecutionem patiunt. vt ſic nos ad artam inducat viã q ducit ad vitam: hic econtrario dogmatizat perfectos & btõs qui pſecutionem fugiunt. qui ieiunia ſoluũt. q reddittibus affluũt & etiã ſummis honoribus extollunt. Qđ q3 ſit alienũ a ſaluatoris doctrina nemo chriſtianus ignorat. cũ & ipſe magr omniũ chriſtus. non ad ſolacia carnis. ſed ad ſupplicia crucis diſcipulos ſuos ſemp inuitet. Denique q3 peruerſi fuerit zeli amaritudine motus q pdictũ edidit librum. & libri declarat titulus: progreſſus & terminus. Nã cũ aduerſus eũ ſcribat qui cõtra libellũ dãnatum opuſculũ quodã compoſuit cui9 initium eſt. Manus que cõtra oĩpotẽtẽ erigitur in quo ſm totalem intentionẽ ſcribentis. & cõtinẽtiã libri: paupertatis eximie perfectio defendit aſtruit & laudat. hic econtrario titulũ libello ſuo premittit: q liber hic eſt contra aduerſarium pfectionis chriſtiane & prelatorum & facultatũ eccleſie. quaſi non poſſit paupertatis celſitudo laudari niſi in iniuriam chriſti & eccleſiaſtice dignitatis. in quo ſe oſtendit vl impium vel ignarum. dum vel ſcienter innocenti falſum ĩpingit crimẽ. vel ex incõſideratiõe ppria non aduertit: q diuerſi ſtat9 in eccleſia chriſti cõmẽdari poſſunt laudib9 pceſſis & proprijs: non tñ diſſonis q3q3 diuerſis. Nunq enim qui cõmẽdat virginitatem aduerſarius cenſendus eſt eſſe coniugij. aut qui laudat ſolitudinem aduerſari9 dicẽdus eſt cenobitice vite. Certe ſancta mater eccl'ia que in laudibus cuiuſlibet confeſſoris pie decantat. Non eſt inuent9 ſimilis illi q cõſeruaret legem excelſi non ppter hoc glorioſo detrahit apoſtolorum choro: vel cãdidato exercitui martyrũ. cũ quilibet ſtatus ſuã prerogatiuam habeat. de qua poteſt ſine aliorũ iniuria ſpecialiter cõmendari. Porro ſi laus filiorum non diminuit ſed amplificat laudem patrum cõmendatio ſpiritualium pauperũ poti9 cenſenda eſt exaltatio & glorificatio: q3 depreſſio pſlatorum. Ex quib9 aperte relinquit pfatum titulum a falſi criminis impoſitiõe ſumpſiſſe originem. p quẽ pauperũ hoſtis molit procurare diſcidium inter pres & filios: tutores & orphanos: nutritios & alũnos: vt ſic patronorum ſuorum ſubſidio deſtitutos. deglutiat inopes. rapiat pauperes: & interficiat innocentes. Hmõi enim pauperes de quorũ numero fuit ille contra quem ſcribit: in ipſo ſui libri ex

ordio de preſumptione notat. de amore ꝓua-
to. de ſui complacentia iactantia: ⁊ arrogan
tia inaudita. videlicet ꝙ ſe preferant ipſorum
in prima ſui ordio apertoque ſic ait. Tantum ſibi
preſumptionis aſſumpſerunt quidam homines ſe-
ipſos amantes. ſibimetipſis placentes. ac ſuam
non chriſti iuſticiam predicantes. vt cum dicat
apl̄us. Eſtote imitatores mei ſicut ⁊ ego chri
ſti. ipſi econtrario dicunt. Eſtote imitatores no
ſtri in quibus non ſumus imitatores chriſti.
Hec nanque ſunt prima verba ipſius. in qui-
bus aperte declarat: ꝙ liber ipſe totalis tra
hit originem ab eo qui eſt mendacij pater. ⁊
in veritate non ſtetit. q homicida fuit ab ini-
tio. ⁊ accuſator eſt fratrum. Qui enim tales
inter eccleſie membra ſunt. certe ſi qui ſunt: om-
nino tanque luciferiana tumeſcentes ſuperbia
a hac ⁊ eterna vita excludendi ſunt. Qui ſi repi
tiue querunt. q non ſunt. vel in venti loquitur:
vel innocentes calumniat. non attendens illud
ſapientis. Qui calumniatur egentem exprobrat
factori ſuo. honorat autem eum qui miſeretur pau
peris. Nec dubium diuina prouidentia id geſtum
eſſe ꝙ tali dogmati tale premeretur initium.
vt qui legit agnoſcat ꝙ libelli huius conſcri-
ptor vt detractor loquitur: non vt doctor.

¶ Sane quia detractionis vicium excecationem
inducit. Gregorio in regiſtro dicente. Quid
aliud detrahentes faciunt niſi ꝙ in puluerem
ſufflant. atque in oculos ſuos terram excitant.
vt vnde plus detractionis perflant: inde magis
nihil veritatis videant. Ideo peruerſi huius
dogmatis cultor ſemper dum ſcribit in peius
proficit: ⁊ tanque cecus in foueam ruit. Nam
conſequenter annectit. Quid enim aliud dicere vo
lunt qui in ſuis ſcriptis dogmatizant ꝙ chri
ſtus dominus aliqua egit. non in ſumme perfectionis
oſtenſionem: ſed in infirmorum ſeu imperfectorum
condeſcenſionem. cuius contrarium aliquando viris perfectis
facere licet. non vituperabiliter ſed laudabiliter
imo laudabilius agitur quam omittitur. Hoc eſt
etiam quod pro ſummo habet errore. quod tanque
venenum abhorret ⁊ reſpuit. ꝙ chriſtus deus
cuius perfecta ſunt opera: aliquod opus effece-
rit per quod imperfectis condeſcenderet ⁊ infir
mis. ac per hoc condeſcenſionem huiuſmodi tanque recti
tudini perfecte contrariam: ab exemplari omnimode per
fectionis omnino aſtruit eſſe alienam. Quod quam
uis ſuperficietenus videatur excelſam iuſticie per-
fectionem in chriſto pretendere. ⁊ ideo ad eius
laudem pertinere. quia tamen ab ipſo actum ſumme
pietatis excludit: nihil aliud eſt quam fontis mi-
ſericordie venas: ſalutiſque vias inique preclu
dere. necnon ⁊ regis eterni condeſcenſiuam
clementiam impie blaſphemare.

Ad defenſionem igitur veritatis ⁊ im-
a · probationem erroris eligere diſponi
mus exemplo dauid quinque limpi-
diſſimos lapides. de torrente redundantis ſa-
pientie catholicorum doctorum. quibus ſi pia
fide veritati aſſentire voluerit: nobiſcum ar
metur. ſi autem vt effrons reſiſtere in fronte feria
tur. Audiat ergo primum quod ſuper pſal. ciij. di
cat Aug. Habuit inquit dominus loculos. ⁊ dictum
eſt de quibuſdam religioſis feminis ꝙ mini
ſtrabant ei de ſubſtantia ſua. Futurus erat ⁊
paulus nihil tale aliquando querens: ⁊ omnia
prouincialibus donans. Sed quia multi infirmi
iſta queſitura erant. magis infirmorum perſonam
ſuſcepit chriſtus. Sublimius paulus nunquid
⁊ chriſto. Sublimius chriſtus. quia miſericor-
dius. Cum enim videret paulum non eſſe iſta queſi
turum: prouidit ne damnaret queſiturum. ⁊ prebuit
exemplum infirmo. Cum enim videret multos pri
ptos ⁊ gaudentes ituros eſſe ad martyrium
paſſionis. exultaturos in ipſa paſſione. fortes
centenarios. maturos ad horreum. tamen infir-
morum quorundam quos videbat poſſe conturbari
ventura paſſione. ne deficerent: ſed ponitis volun
tatem humanam voluntati creatoris coniungerent.
ipſorum perſonam voluit ſuſcipere chriſtus in paſſi
one dicens. Triſtis eſt anima mea vſque ad mor
tem. Hec Aug. Quid hoc clarius. quod limpi-
dius contra aduerſarium veritatis dici poteſt. Non enim
valet intorqueri ad infirmitatem carnis. quia ait
in loculis ⁊ in fortitudine paſſionis infirmorum
perſonam ſuſcepiſſe chriſtum. Nam ⁊ paulus ipſe ⁊
illi quos ad paſſionem dicit ire gaudentes: quo

[illegible]
[illegible]
[illegible] Btūs q̄z Amb.
ſup illud ſaluatoris i Luca. trāſfer a me cali-
cē hūc. errāt inq̄t in hoc loco q̄ triſticiā ſalua-
[illegible]
[illegible]
ſuo cupiut deteriq̄re thie. Multoq̄z magis pie-
taté ei⁹ maieſtatēq̄z demiror. minꝰ. n. mihi cō
tulerat. niſi meū ſuſcepiſſet affectū. Hec ſan
ctus Amb. Ex q̄b⁹ apte colligit̄: q̄ p̄ter illū
generalé mortis horrorē: q̄ cōmunis eſt oīb⁹
tā i paſſiōe gaudētib⁹ q̄z etiā ceteri aliquē
affectū ſuſcepit ad ɔdeſcēdēdū: nō tm̄ carne:
ſʒ etiā mēte iſirmis. Chry. etiā ſup Matthe.
um omē. xxvij. Uide q̄ ait q̄nta ē xp̄i in ɔde-
ſcēſiōe diligētia. ſicut cū comedat ⁊ bibat. cū
videat̄ ex aduerſo iohāni faciēs. ⁊ hec iudeo
rū gr̄a ſalutē facit. magis aūt orbis terrarum.
vniuerſi. Quid his clari⁹ dici pōt. In q̄bus
aſſerit xp̄ʒ ɔdeſcēdiſſe in cibo ⁊ potu iudeis.
q̄ vtiq̄ iſirmi erāt. nō tā carne q̄z mēte. nam
⁊ iſirmitatē carnis ipſe iohēs hēbat. Greg.
iſup moral'. xij. ſup illud. putas ne mortu⁹ hō.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
tē ſniāʒ dubietati ɔdicūt. q̄ten⁹ p̄ hoc qō du-
biē p̄ferre cernunt̄ iſirmis aliq̄ten⁹ ɔdeſcen
dant. ⁊ p̄ hoc q̄ certā ſniam p̄ferūt iſirmoꝝ
mētes ad ſoliditatē trahāt. Nō dū faciūt ex ē-
plū nr̄i capitꝭ ſequunt̄. q̄ paſſioni ꝓpinquās
iſirmatiū in ſe ſumpſit vocē dicēs. p̄r ſi poſſi
bile ē trāſſer calicē hūc a me. ſʒ vim fortitudi
nis oſtēdēs ait nō ſic ego volo ſʒ ſic tu. Hu-
cuſq̄z Gre. Per q̄ patēter oſtēdit ɔdeſcēſio-
nē ad iſirma ⁊ iꝑfecta mortaliū: non ſolū ad
mēbra xp̄i ſortia ptinē: ſʒ etiā ad caput. Tan
dē mgr̄ hugo in expōne illi⁹ pſalmi. Bonū ē
cōfidē in dn̄o: ſic dicit. Habebat ieſus locu-
los: ⁊ ea q̄ dabant̄ ſuſcipiebat. ɔformās ſe iꝰ-
p̄fectꝭ. Paulus aūt nolebat ſumpt⁹ accipe: q̄
euāgelio. ſʒ gratꝭ fact⁹ ē miſter dni. ⁊ inueniē
paulus aliq̄d mai⁹ feciſſe q̄z xp̄s. Xp̄s aūt in-
[illegible]
[illegible]
eſtimaret̄ nō eē chriſtian⁹ faciēs qō noluit fa
cere xp̄s. Hoc catholici doctoris teſtimonio
q̄nto: directe hoſtis ɔdeſcēſiōis xp̄i in fronte
[illegible]
[illegible]
poſſit hui⁹ nō ſolū laudabiliter. ſʒ laudabiu'
hʒ fieri q̄z omitti. ¶ Ut aūt hoc clari⁹ eluce
ſcat: ɔſideratōe puigili attēdēdū eſt. q̄ ſic tri
pliciter bonū dr̄: ⁊ etiā malū. ſic ⁊ p̄fectū ⁊ im
p̄fectū. videlʒ i genē: ex circūſtantia: ⁊ ſm ſe.
Bonū nāq̄z in genē ē act⁹ trāſiēs ſup mām
debitā. vt ire ad eccl'iam. dare elemoſynam:
¶ Bonū ex circūſtātia eſt act⁹ laudabilibus
circūſtātijs iformat⁹. ſic dare elemoſynā ſer-
uatꝭ debitꝭ circūſtātijs circa dantē datū ⁊ ac-
[illegible]
[illegible]
ctū. ⁊ marie ꝓpter iordinationē intētiōis. vt
pote ſi q̄s in dādo elemoſynā vl' ieiunādo vl'
eūdo ad ecclīā: hoc faciat vt glīā capiat hūa
nā. ¶ Tertiū aūt eſt bonū ſʒ ſe. qō nullo mō
pōt eē malū aut male fieri. ſic ē op⁹ v̄tutis ex
[illegible]
[illegible]
[illegible]
hoīeʒ. Malū ex circūſtātia dr̄ act⁹ iformat⁹
deordinata circūſtātia. vt comedē extra ho-
rā. Mala ſm ſe ſunt illa q̄ mox noīata ɔiū-
cta ſunt malo. vt mētiri: fornicari: odire v̄ita
tem. approbare errores. Silr̄ etiā mō p̄fectū
dr̄ tripl'r. Perfectū nāq̄z in genē eſt act⁹ dif
ficilis. ⁊ excellēs. ſic eſt oia relinq̄re: ⁊ itrare
religionē. Perfectū ex circūſtātia dr̄ act⁹ dif
ficilis debitꝭ circūſtātijs adornat⁹. vt relinq̄re
diuitias gaudenter ⁊ ad edificationē ꝓximi.
Perfectū aūt ſm ſe eſt act⁹ difficilis a chari
tatꝭ ſublimitate ꝓcedēs. vt eſt mot⁹ feruide ⁊
extatice dilectōis in deū. vl' pure ⁊ plene di-
lectōis ad inimicū. Juxta hūc etiā modū im
p̄fectū dr̄ tripl'r. Jmp̄fectū q̄ppe i genē dicit̄
act⁹ facilis ad quē hūana iſirmitas inclinat̄.
ſicut fugē mortē. pecuniā poſſidē. Jmp̄fectū

ex circumſtantia dicitur actus informatus cir
cumſtantia inclinante ad infime iuſticie ſtatū.
vt vim facienti dimittere veſtē ꝑpter fugaꝫ
maioris iniurie. Imperfectum aūt ſm ſe: qḋ
nullo mō poteſt ſtare cū perfectōe euangeli-
ca: ſicut ducere vxorē: ⁊ fugere paupertateꝫ.
Cū igitur tam multiformiter dicat̄ tam pfe-
ctū ꝙꝫ impfectū: clarū eſt ꝙ ſicut malū ex ge
nere pōt fieri bonū ex circūſtantia. vt occide
re hoīem qꝛ maleficus eſt. ⁊ qꝛ lex iubet. ⁊ qꝛ
reipublice ꝯfert. ⁊ econuerſo bonū ex gene-
re pōt fieri malū ex circūſtantia. vtpote dare
elemoſynā ꝑpter vanā gloriā. ſic ⁊ pfectū in
genere pōt fieri impfectū ex circūſtantia. vtpo
te iura relinqre modica vt qs capiat maiora
bona eccleſiaſtica. vel ab omni actu libidinis
carnalis ꝯtinere ꝑpter corpis vitā ꝓlōgan-
dam. ⁊ ecōtra impfectū in genere pōt fieri pfe
ctū ex circūſtantia. vtpote fugere mortem vt
qs glorioſius ⁊ fructuoſius ⁊ oportunius pa
tiat̄ ꝓ dn̄o. quō fugit chriſtus ⁊ apl's paulus
Sic ⁊ in ꝯſilibus ſilr̄ eſt iudicandū. Ex his
patenter liquet qd veraciter de xp̄i opibus
ſentiendū eſt. Nā cū loqmur de chriſti opi-
bus pt̄ fieri ſmo de eius opē interiori vel ex
teriori. Interius dicimus opus opans. exte-
rius opus opatū. Omne aūt opus xp̄i opās
ſiue interius eſt pfectiſſimū. qꝛ ex pfectiſſima
charitate ꝓceſſit. ⁊ h̄ eſt opus ⁊ actus pfectiſ
ſime volūtatis ⁊ virtutis. Opus v̄o eius ex
terius in ſe ꝯſideratū aliqn̄ fuit pfectū de ge
nere actus. vtpote morti ſe offerre. vel aiam
ꝓ ouibus ponere: aliqn̄ impfectū. vt a facie
pſequentiū fugere: ⁊ ſeipm abſcōdere: ⁊ pro
amotōe calicis exorare. Verūtn̄ h̄ op⁹ rela-
tū ad chriſti charitateꝫ ⁊ rōem ⁊ cām. qre h̄
faciebat: ⁊ ad pſonā ſuā efficit̄ pfectiſſimuꝫ.
Vn̄ bern̄. in ſer. de btō andrea tractās illud.
ſi fieri pōt tranſeat a me calix iſte: ait. Agno-
ſco in duce belli puſillanimē trepidationem.
agnoſco egroti vocē in medico. agnoſco in-
firmantē gallinā cum pullis. ꝯſidero charita
tem. ſtupeo dignatōem. expaueſco humilita-
tem. Miſericors dn̄s nō beati andree robu
ſtum ſibi ſumpſit affectū. qꝛ nō eſt ſanis opus
medicus ſꝫ male hn̄tibus. etſi quem dignatio
tanta ſcādalizet. plane mieret̄ audire. An ocu
lus tuus neqꝫ eſt qꝛ ego bon⁹ ſum. Huic eni
odor vite in mortē eſt. Quid enim magnum
fuit dn̄e ieſu ſi accedēte iam hora mortis: ꝓ-
pter quā veneras intrepidus ſtares. tanqꝫ q
poteſtatē habebas ponēdi aiaꝫ tuā. ⁊ nemo
tollebat eā a te. An nō longe glorioſius fuit:
qn̄ qdem totū ꝑpter nos agebat̄. vt nō ſolū
paſſio corpis. ſꝫ etiā cordis affectio ꝓ nobis
faceret. ⁊ quos viuificabat mors tua: nihilo-
min⁹ ⁊ trepidatio robuſtos: ⁊ meſticia letos.
⁊ tediū alacres: ⁊ turbatio quietos faceret: ⁊
deſolatio ꝯſolatos. Hucuſqꝫ Bern̄. Et hoc
ipm eſt qḋ dixit Augu. in auctoritate ſupius
allegata. ꝙ ſublimius aliqd fecerat paulus
ꝙꝫ opus qḋ fecerat chriſt⁹. nec tn̄ paulus ſub
limius chriſto. imo chriſtus ſublimius qꝛ mi
ſericordius. Qd̄ ideo dicit: qꝛ ipſa ꝯdeſcēſio
chriſti qua mēbris ſuis ꝯdeſcendebat īfimis
⁊ impfectis: ex ſublimitate ꝓcedebat pfectiſſi
me charitatis. Sicut enim humanā aſſumē
do naturā in noſtris qdē factus eſt humilis.
ſed in ꝓpriis ꝑmāſit excelſus. ſic ⁊ ſūme cha
ritatis dignatōe ad actus quoſdā nr̄e imbecil
litati ⁊ impfectōi ꝯformes deprimit̄: ⁊ a ſum
me pfectōis rectitudie nō curuat̄. Nec ꝑ h̄ ve
rū eſt ꝙ chriſti pfecta ſunt oia opa ad ipm re
lata. verū etiā eſt ꝙ chriſtus etiā fecit aliqua
opa: infirmoꝝ in ſe ſuſcipiendo pſonam. ⁊ ad
nr̄a ꝯdeſcendēdo īfirma. ⁊ impfecta. Veruꝫ
nihilominus ꝙ eoꝝ oppoſita laudabiliter
poſſunt fieri. ⁊ laudabilius eſt facere illa pro
loco ⁊ tpe ꝙꝫ omittere. Verū eſt etiā ꝙ nū-
ꝙꝫ ex hoc diſcipulus eſt ſup magiſtrū. qꝛ nul
lus tanta charitate aſcendit ad illa fortia qn̄-
ta chriſtus ꝯdeſcendit ad iſta infirma. ⁊ ideo
magiſter eſt ſemꝑ ſupra diſcipulū. chriſtus vi
delicet ſupra oēm hoīem quantūcunqꝫ pfe-
ctū. Hec omnia ſi pie ⁊ diligenter in cui re-
ſpondetur ſciuiſſet aduertere: nunꝙꝫ tot con
tra chriſti ꝯdeſcenſionem ꝓtuliſſet ineptias.
Et nunc ſi miſericordia dei preuentus: vt p

eam modũ operantis ꝛ ſuppliciter petens humilitatẽ diſcere velis. nõ autem conabitur hereticꝰ pravitatis crimen impingere. ſed ꝓ- pͥorum corrigere ac deplorare ſtudebit erro- rem. niſi forte quod abſit [illegible] de numero ſit illorum qui chriſti ſublimitatẽ ꝛ humilitatem ꝛ ꝯdeſcenſionem ignorãtes iuſticiã ꝛ infirmi- lem quendam mgr̃o perfectõis attribuẽtes erroꝛem. vere ac pie chriſti iuſticie [illegible] eſſe contrarij potius ꝙ̃ ſubiecti.

¶ Prime reſponſionis ſcđa ꝑticula ſcđmq; capitulum: in quo capitalis erroꝛ circa notifi cationem perfectionis ꝛ imperfectionis eli- ditur: ꝛ vere perfectionis exẽplaritas ꝛ diffe rẽtia ipſius ad imꝑfectõem referat.

Quemadmodũ aũt ꝯdeſcẽſionis xpi aduerſarium valida doctoꝝ ꝓſtra- uit auctoꝛitas. ſic ꝛ peruerſi eius dog matis caput ꝓꝓꝛie aſſertõnis mucro detrun cat. dum idẽ perfectõis euangelice oppugna toꝛ impijs ſenſibus inuertendo ſcripturas: et implicitis ſermonibus inuoluẽdo ſententias: nõ ſolum a veritate diſſentit. verũetiam ſibiipſi ꝯdicit. Quanta nãq; ſit in ſequentibus intel lectus peruerſitas: quantus ſcripturaꝝ abu- ſus: quanta inuolutio ſententiaꝝ: quãtaq; re pugnantia ſenſuũ. q2 longũ eſſet explicari ꝑ ſingula prudenti lectoꝛi ſufficere credimus ſi aliqua illoꝝ ſuccicte tangamus. Siquidem a diffinitione perfectõis quaſi capitale ſumẽs exoꝛdiũ dicit. ꝙ perfectio huius vite eſt: non vt peccatũ nõ habeamus: ſed ne regnet i no ſtro moꝛtali coꝛpe. Hoc q̃uis ſit veraciter ꝛ catholice verum: ꝛ a ſanctis acceptũ. quia tñ in hoc pfectionis euangelice terminũ ponit: ꝛ ꝯplementũ ꝯſtituit: a vera perfectõis noti- cia ꝓcul eſſe ꝯuincit. Nam cũ oĩs homo ad hoc ꝙ peccatũ in ipſo nõ regnet diuino ſit ꝑ cepto aſtrictus. oĩs igit hõ teneret eſſe per- fectus. Iteꝝ ſi quantacunq; charitas parua ad h̓ ſufficit: ſequit ꝙ mĩma charitas ad pfe ctionis culmẽ attingit. Quid igit dicit Aug. ꝙ charitas meret augeri: vt aucta mereat ꝛ perfici. Amplius ſi perfectio eſt ꝙ peccatuꝫ in nobis nõ regnet. Igitur imperfectio eſt ꝙ regnet. Sed cũ peccatum in nobis nõ poſſit regnare niſi cũ ſumus i peccato mortali. ſeq̃tur imperfectio eſt peccatũ mortale. Quod ꝙ̃ abſurdum ſit a veritate diſſonat. nemo qui aliquid novit ignorat. Deinde vigilans le- ctor animadvertat quantum in ſubſequentibus in- perfectionẽ deffinitõis ſibiipſi contradicat. Sub- dit enim. Imperfectio eſt citra poſſibili- tatem humane conditõis nõ conformari chri- ſto. Sed hoc poteſt eſſe nõ ſolum abſq; pec cato moꝛtali. q2 nullus ad h̓ tenet. verũetiam abſq; veniali. in his potiſſimũ que ſunt conſi lijs: ꝛ in noſtre ponuntur libere volũtatis ar- bitrio. ac per hoc omitti poſſunt abſq; vllo peccato. ſicut expꝛeſſe patet in voto paupe- tatis ꝛ continẽtie virginalis. Quod aũt ſubiun git dicens: ꝙ a mandatis chriſti ꝛ eius operi bus diſcoꝛdare eſt imperfectio. a qua apoſto lus diſcipulos dehoꝛtat. nõ ſolum a p̄cedẽ tibus diſſonat. verũetiã repugnãtiã i ſe dam dit manifeſtã. Nam diſcoꝛdare a chriſti man datis ſemꝑ eſt peccatum moꝛtale. diſcoꝛdare vero a chriſti operibus poteſt eſſe peccatum veniale vel omnino nullũ peccatũ. Apparet igit ꝙ ſeipm nequaq̃ꝫ intellexit: dum i eadẽ ꝓpoſitione duo ſibi ꝯria ſimul includit. De- inde ꝙ verba inculcãs de imperfectõis noti ficatione ſubnectit dicens. imperfectio vite ẽ a regula iuſticie ꝛ a veſtigijs chriſti diſtoꝛqri vbi chriſtum poſſet ſꝫm carnẽ coꝛruptibilem imitari. oſtendit ſe nõ ſolum veritatis intelli- gentia vacuũ. ſed etiam verbis veritatis ege nũ. Uerum de verbis circa pmodica: magis autem diſcutienda verbi ſententia: ꝛ abijcien da tanq̃ꝫ diſtoꝛta. Dicit enim ꝙ imperfectio eſt diſtoꝛtio a regula iuſticie. conſtat autem ꝙ iuſticia eſt rectitudo volũtatis. ſicut dicit An ſel. Si igitur eſt quedã iuſticia perfecta: q̃dã imperfecta: ſequitur neceſſario ꝙ ſit quedã iuſticia diſtoꝛta. Amplius ſi eſt rectitudo iu- ſta. diſtoꝛtio etiã iniuſta. ſi igitur imperfectio eſt diſtoꝛtio: imperfectum erit iniuſtũ. Sequi tur ergo ſi imperfectio eſt diſtoꝛtio: ꝙ aliqua

iuſticia ſit iniuſta. Deniq3 cũ virtus omnis vt ait Aug. ſit recta ratio: neceſſario ſequitur q2 diſtortio ſit peccatũ. Si igitur vniuerſaliter imperfectio eſt diſtortio. ſic imperfectio vniuerſaliter erit peccatũ. cũ aliqua charitas ſit imperfecta. ↄſequentia neceſſaria põt īferri q2 charitas ſit peccatrix. Ac per hoc colligitur ex p̄miſſis ſm̃ notificatões imperfectionis p̄habitas: q2 iuſticia ſit iniuſta: rectitudo diſtorta: ⁊ charitas vicioſa. Ad maiorẽ quoq3 imperitie ſue declarationẽ paulopoſt ſubdit. q2 ſapiens magnam aſſerit eſſe gloriã ſequi dñm: ⁊ qd̾ ſimpliciter dictum eſt vniuerſaliter intelligitur. Quod ſi verũ eſt: cum velle ſequi dñz: ĩ aliquibus ſuis actib⁹ ſit magna p̄ſumptio: vtpote in miraculis: in iudicijs: in vindictis: ⁊ in p̄uidendis futuris: ⁊ ↄſimilibus. igitur ſi hoc verbum ſimpliciter dictum ẽſt vniuerſaliter intelligendũ. aut magna erit gloria ſequi dñm in his ad que aſpirare ẽſt p̄ſumptuoſum ⁊ imperitũ. aut ſm̃ iſtius peruerſum iudicium ſapiens dixit falſum. Huic quoq3 dementie ⁊ aliam non minorem adiungit dicens. q2 chriſtus adoleſcenti dixit ſequere me nõ diſtinguẽs in quib⁹ et quibus ſed ſimpliciter. ⁊ magna vt dicit p̄ſumptio eſt velle diſtinguere vbi dñs nõ diſtinxerit. q2 legiſlatoris eſt proprium: legem interp̄tari quã condidit. In qua quidez aſſertione: ⁊ ipſi fidei ⁊ ſanctoꝝ patrũ ſententie: ⁊ etiam ſibimet ↄtradicit aperte. Naz ſi vbi chriſtus in ſermone proprio nõ diſtinxit: nec nos debemus diſtinguere. cũ dixit. pater maior me eſt: errat catholice fidei ſenſus. q̃ docetur nõ ad chriſti diuinitatẽ: ſed eius ſummodo humanitatẽ p̄fatum verbũ eſſe referẽdum. Errant nihilominus ſancti: qui chriſti eloquia explanando ⁊ diſtinguẽdo exponũt: ⁊ exponendo interp̄tant. Errat ⁊ ipſe qui conſequenter in hoc verbo etiam diſtinguit. dicens. q2 nõ intelligitur de actibus ſpectantibus ad graduũ ⁊ dignitatũ diſtinctionez. ſed de alijs tantũ. Uerum nec his contentus ſtulticijs ſubiungit ⁊ alias. aſſerẽs q2 dicere deũ aliquid p̄cepiſſe perfectis nõ imperfectis: error ſit manichoꝝ. ⁊ reus magni periculi. nõ attendens qd̾ ſacer dicit Hiero. contra Iouinianũ. li. ij. Dicit enim. Nunquid omnib⁹ p̄ceptum eſt ne duas tunicas habeant. ne cibos in peras: es in zonas: calciamenta in pedibus: vt vendant vniuerſa que habent ⁊ ſequantur ieſum. Sed his qui volunt eſſe pfecti. Alioquin: cur a iohãne baptiſta: aliud militibus: aliud p̄cipitur publicanis. Hec hieronỹ. Quibus patenter oſtendit hanc ſuam imo ſcripturaꝝ eſſe ſententiã: quã hic nouellus doctor iouiniani erroneum dogma ſecutus: hereticam aſſerit ⁊ periculoſam. Sane quod addit. mandatis hominẽ imperfectuz nõ effici. quia mandatũ ſanctum bonũ ⁊ iuſtum nõ operatur mortẽ. ſed impfectio mors quedam eſt. manifeſte verũ probans p manifeſte falſum. ſimul ſuiipſius imprudentiã declarat ⁊ errorem. Certũ enim eſt q2 mandata nec imperfectos faciũt nec perfectos. cum tam hi q3 illi ad eoꝝ obſeruantiã aſtringantur. Certũ eſt etiã q2 imperfectio a pfectione nõ diſcrepat. ſicut mors a vita diſtat. Si eniz imperfectio mors eſt. aut eſt penalis aut culpabilis. Si penalis nullus eſt in hac vita perfectus nec et ipſe chriſtus. Si culpabilis: cũ mors culpabilis eſt culpa mortalis. nullus ẽ igitur imperfectus qui nõ ſit per mortale peccatum vita priuatus. Q, ſi dicat mortẽ quandam dicere culpam venialem. valde improprie loquitur. nec tamen declinat errorem. q2 ſi culpa venialis eſt mors faciens imperfectum. ⁊ cum nõ ſit maior ratio de vno veniali q̃3 de alio: quotiens incidit quis in veniale peccatum: totiens decidit a perfectionis ſtatu. Et iterum: cum nullus quantũcunq3 iuſt⁹ ſit omnino immunis a venialibus: null⁹ erit in hac vita perfectus ea perfectõe. quam cõſulit chriſtus. qd̾ eſt hereticũ ⁊ damnanduz. Ad erroris etiam ſui cumulatõem maiorem. ſubſequenter annectit imperfectõem eſſe q̃ndam claudicatõem que ſub p̄cepto. non cadit ſed ſub indulgentia. quemadmodũ ſua re

petere nō est preceptū sed indultū. Quod ē
plane falsum. cū indulgentia ſm Augu. in de
bono coniugali includit peccatū. ⁊ repetere
sua imperfectis sit licitū. sicut .i. ad Chor. vi.
dicit glo. Infirmis licet sua repeterē etiā mo
uēdo causam ante iudicē. Huc quoqȝ simi
le est: ꝙ quibusdā vanis ⁊ friuolis interposi
tis addidit: ꝙ in nouo testamento: etiam qñ
causa prolis contrahit̃ m̄rimoniū: est indul
tum. Cui aperte ꝯtradicit Augu. in de bono
coniugali. Certe inquit dubitare fas non est
nuptias nō esse peccatū. Non itaqȝ nuptias
ſm veniam cōcedit apostolus. sed illū concu
bitum ſm veniā concedit: qui fit ꝑ incontinē
tiam. nō solū causa procreandi: sed etiā aliqñ
nulla causa ꝓcreandi. quē nuptie. fieri nō co
gunt: sed ignosci impetrant. Concubitus eniȝ
sola causa generandi inculpabilis: solus ipse
nuptialis est. Hec Aug. Ubi inter ip̄m do
ctorem antiquū: ⁊ istum nouellū tanta est re
pugnantia sensuū ⁊ verboꝝ: vt necesse sit al
terum eoꝝ asseruisse falsum. Si igit̃ nō suaȝ.
sed egregij doctoris vult sequi sententiam. ne
in foueam cadat erroris: desinat imperfecti
onem describere per distorcōem ⁊ claudica
tionem. vt nō compellat̃ ex hoc tanqȝ distor
tus ⁊ claudus a veritatis tramite deuiare.

Quod aūt subdit: christum nulla fecisse opera
tm̄ imitanda pfectis: ꝑ eo ꝙ nemini pfectio
nem inuidit: q̄si nō posset esse gradus ⁊ disti
ctio in exemplis christi ⁊ ỽbis: respectu gra
duū ⁊ statutū diuersoꝝ in hierarchia eccl'ie.
nequaqȝ est consonū documētis scripture.
Nam christus dicit spēaliter apostolis. Uo
bis datū est nosse mysteriū regni dei. ceteris
autē in parabolis. Et iterum loquēs ad pa
trem. Abscondisti hec a sapientibus ⁊ prudē
tibus: ⁊ reuelasti ea paruulis. Nunquid in
uidus deus. ꝙ nō omnibus sapiē sue reuela
uit arcanum. Constans est aūt ꝙ sicut chri
stus sua pro illis qui ea capiebant propone
bat eloquia. ita pariter ⁊ exēpla. Nequaqȝ
igitur ex inuidia: sed ex altissima dispēsatiōe
sapientie dei diuidētis dona sua singulis ꝑut
vult. quedā ꝓponūtur imitāda prelatis non
subditis. quedam spūalibus nō animalibus.
quedam perfectis nō imꝑfectis: quedam for
tioribus non infirmis: sicut expresse patet in
auctoritate premissa Hieronymi contra Jo
uinianū. Nec tamen dicimus ꝙ opera consi
liorum ⁊ superogationū illis solis ꝓponant̃
qui iam perfecti sunt. quinpotius omnibus
qui ad perfectionis culmen conscendere vo
lunt. Quod quidē tanqȝ difficile ⁊ arduū non
est omniū sed paucorum. Porro ratio illa q̄
subsequenter conatur astruere christi opera
⁊ exempla equaliter cunctis esse ꝓposita. ꝙ
si aliquid egit quod tantū imitandū esset im
perfectis. videret̃ tunc ꝙ debuisset vxorē ac
cipere. ⁊ contentionibus se ingerere: vt hoꝝ
exempla imꝑfectis preberet: nullius est effi
cacie: sed magne demētie. Nunqȝ enim ra
tionem hanc ꝓbabilem crederet. nisi experiē
tiam carnalis libidinis ⁊ compugnantiā li
tis: condescensioni diuine dulcedinis in nr̄is
infirmitatibus suscipiendis temeritate q̄dam
erronea coequaret. Ac si aperte diceret. Si
christus condescendit infirmitati humane in
actu comestionis ⁊ fuge. pari ratione conde
scendere debuit in actu carnalis libidinis et
litis contentione. Alioquin ratio sua non va
let. Et vere non valet. quia non est simile hic
inde. quia in illis infirmitatibus decuit no
bis condescendere christum que communiter
respiciunt naturam lapsam. nec aliquam ha
bent feditatem annexā. in alijs vero neqȝqȝ.
Tandem si quis vigilanter attendat quid fi
naliter concludit ⁊ intendit. patēter aduertit
ꝙ seipsum ꝑalogisando multiplici inuoluit
errore. Ait enim. Cum due sint partes per
fectionis. scilicet sua vendere ac distribuere
⁊ christum dominū sequi. sicut ad fundamen
tum religionis requiritur necessario ꝙ om
nia sua relinquat. sic ad complementuȝ exigi
tur ꝙ sua relinquens christum imitetur in oī
bus iuxta possibilitatem humanā. Propter
quod non paruā asserit esse blasphemiam:
dicere christum in his que ſm naturam no

ſtram geſſit: non in omnibus ſed in aliquib⁹ imitandū: eis potiſſime qui perfecti eſſe conant. Verū licet verba huiuſmōi in ſupficie videant aliquā ptendere rōnem. tamen ſm veritaté rationatio ſua nullū omnino habet vigorem. ſed et concluſio multimodā continet falſitatem. Nō enim eſt ſimile de dimiſſione ſuorū: et imitatione actuū chriſti. Nā dimittere ſua actus eſt vnus et vniformis: qui perfectioni nō conſonat ſi diminute: hoc eſt ſm parté et nō ſm totū fiat. Actus aūt chriſti ſunt multiformes et varij. et. ꝗuis in cōparatione ad chriſti pſonam omnes ſint pfecti. tñ ſm naturam ꝓpriam quidā ſunt excellentes: quidā condeſcēſiui: ſicut in precedentibus aliqualiter patuit: et ſubſequēter patebit. Sane ſi verum eſt ſicut cōcludit ꝙ perfectio dicat vniuerſalem conformitaté ad chriſti opera. et iperfectio diſſonantiā: multa per omné modum ſequūtur abſurda. Nam cum chriſtus mulieres ſecū comitantes et ipſum ſuſtē tantes habuerit. ſequitur ꝙ imperfectus fuerit paulus qui hoc recuſauit. Cum chriſtus inter homines habitauerit: imperfectus fuerit Iohānes baptiſta: qui relictis turbis ſolitaria loca quesiuit. Cum chriſtus vinum biberit: imperfectus idem baptiſta qui vinum et ſiceram nō guſtauit. Cū chriſtus ſolus cum muliere locutus fuerit imperfectus vir qui a mulieris cōſortio ſe elongat. Cū chriſtus mulieri peccatrici pedes oſculandos prebuerit: imperfectus vir qui mulierū contactus abhorret et vitat. Cū chriſtus diuidere hereditatem inter fratres recuſauit: impfectus erit qui iurgantes ꝓ hereditatis diuiſiōe germanos ad pacé et equitatem reducit. Cum chriſtus ſcienter loculos furi cōſeruandos cōmiſerit. imperfectus omnis erit qui furé diſpēſatorem expellens fidelē requirit. Cum chriſtus in ipſa ſua paſſione tacuerit: imperfect⁹ omnis erit qui pro chriſto patiens veritatem dicit. Et ſic in pluribus alijs poteſt inductio fieri. vt in fuga et in cōmeſtione et loculis taceamus. que omnia tā abſurda ſunt: vt ſi quis ea conetur defendere: non tam videatur errare ꝗ̄ inſanire.

Vt autem hec et his ſimilia prudens lector effugiat incōuenientia. in q̄ is cui reſpōdemus ex incōſideratione deuenit. attēdere debet ꝙ deceptiōis hui⁹ duplex extitit cauſa. ¶ Prima cauſa eſt. q: cum ſciret chriſtū eſſe omnis pfectionis exemplū: modū tñ huius exemplaritatis neſciuit. vel aduertere neglexit. ¶ Scđa cauſa eſt. q: cū clare ꝑpenderet imperfectiōem a pfectiōe deficere. modū tñ huius defectiōis non potuit inueſtigare. Intelligendū eſt igitur ꝙ cū chriſtus ſit verbū increatū et incarnatū. duplex é in eo ratio exemplaritatis. eterne videlicet et temporalis. Eterne inquātū: ſm ꝙ eſt ſplendor eterne glorie et figura ſubſtantie dei patris. atqꝫ candor lucis eterne: et ſpeculum ſine macula maieſtatis dei. In quo quidem ſpeculo exemplariter cuncta creata relucent: q a principio conditionis mundi vſqꝫ in finē ad perfectioné vniuerſi totius tam ſpiritualiter ꝗ̄ ſenſibiliter producuntur. Et ſm hoc eſt chriſtus: vt verbum increatum: ſpeculum intellectuale et exemplū eternum totius machine mundialis. Inquantū autem verbū incarnatum aſſumpte humanitatis perfectiones exemplū et ſpeculū eſt omniū gratiarū et virtutum. et meritorū. ad cuius exemplaris imitationem: erigendū eſt tabernaculum militātis eccleſie. Iuxta quod moyſi myſterialiter dictum eſt. Inſpice et fac ſm exemplar qđ tibi in monte monſtratum eſt. Et quemadmodū ab illo vno eterno exemplari indiuiſo tā diuerſe manant creaturarū nature et naturarū perfectiones: ſm variam ipſius ſummi boni participatiōem. qđ perfecte ab vna aliqua creatura capi non poterat. propter qđ et diuerſas cōſtituit deus rerū ſpecies ad vniuerſi completiōnem. ſic et a verbo illo incarnato tanꝗ̄ ab originali principio gratie. de cuius plenitudine accepimus omnes: et tanꝗ̄ a ſpeculo in quo et a quo omnis ſanctitatis et ſapientie plenitudo et pulcritudo refulget. di-

verſi ſtatus gradus ⁊ ordines ſm variã di-
ſtributõem donoꝝ ⁊ variũ imitandi modũ
exemplariter deriuant. in quibus ſm multi-
forme participatõem multimoda chriſti per-
fectio ſic diſtribuitur. vt ſimul reperiatur in
omnibus. nec tamen in aliquo vno ſolo ſm
omnimode plenitudinis totalitatem refulge-
at. ſed quilibet gradus ⁊ ſtatus pro ſue menſu
rẽ modulo ſm plus ⁊ minus iſtiuſmodi exẽ
plaris influentiam ſuſcipit. ⁊ ad ipſius imita
tionem accedit. Reſulgent autem a chriſto
tanq̃ a totius noſtre ſalutis exemplari ⁊ ori
ginali principio actus multiformes. ¶ Nã
quidam actus in ipſo reſpiciunt ſublimitatẽ
potentie: vt ſuper aquas ſiccis pedibus am-
bulare: elementa conuertere: panes multipli
care: ſeipſum transfigurare: ⁊ cetera miracu
la facere. quidam ſapientie lucem: vt arcana
celeſtia referre: ſecreta cordium ſcrutari: ⁊ fu
tura predicere. Quidam ſeueritatem iudicij
ſicut vendẽtes eijcere de templo: cathedras
vendentium columbas euertere: ⁊ dura in-
crepatione ferire pontifices. Quidam offi-
cij dignitatem. vt ſacramentum conficere ſa-
cratiſſimi corporis ſui. manus imponere et
relaxare peccata. ¶ Quidam condeſcenſio
nem miſerie. vt latere in perſecutione: trepi-
dare ⁊ contriſtari in morte. ⁊ pro amotione
calicis patrem rogare. Quidam informatio
nem vite perfecte. vt paupertatem ſeruare:
virginitatem cuſtodire: deo ⁊ hominibus ſe
ipm ſubijcere: noctes in oratiõe peruigiles du
cere: pro crucifixoribus exorare. ⁊ morti ſe
ſumma charitate etiam pro inimicis offerre.
¶ Cum igitur ſex ſint hmõi actuũ varieta-
tes: in his vltimis dũtaxat ipm imitari eſt ꝑ
fectum. Nam in his que ſunt excellentie ſin-
gularis eſt impiũ ⁊ luciferianũ: niſi fuerit ali
cui priuilegij ſingularis dono conceſſũ. In
his autem que ſunt ſeueritatis ⁊ dignitatis ẽ
preſidentium ⁊ prelatoꝝ. In his que conde-
ſcenſionis: eſt infirmoꝝ: inquantũ loquimur
ad actum extrinſecum. Nequaq̃ igitur vt
dogmatiſat: ſumma chriſtiane perfectionis
cõſiſtit in vniuerſali imitatione actuũ chriſti.
ſed tm̃ illoꝝ qui vite perfecte imitationem re
ſpiciunt. Ex quo apparet ꝙ huiuſmodi veri
tatis ignorantia: prima fuit in eo cauſa erro
ris. Quam etiã ſcda comitata eſt videlicet
ꝙ imperfectionem a perfectione rõnabilit
non diſcreuit. dum impudenter aſſeruit ꝙ
imperfectio ⁊ perfectio differunt ſicut recti
tudo ⁊ diſtortio: ſicut iuſticia ⁊ peccatum: ſic
puritas ⁊ pollutio: ſicut gloria ⁊ ignominia. ſi
cut vita ⁊ mors. ſicut ſanitas ⁊ morbus. ſicut
inceſſus claudicatio. Ex quibus magna incõ
uenientia ſequũtur ⁊ multa: quoꝝ aliqua ſu-
perius ſunt expreſſa. ¶ Propter quod diligẽ
ter aduertendum ꝙ perfectio ⁊ imperfectio nõ
differunt ſicut duo ꝯria. ſed ſicut magis bo-
num ⁊ minus bonũ. ſicut fini ꝓpinquũ ⁊ lon
ginquũ: ſicut magis meritorium ⁊ minus: ſi-
cut magis deiforme ⁊ minus: ſicut gloria et
ſanctitas maior ⁊ minor. Quod q̃q̃ intelligẽ-
tibus ſit per ſe notum. ad tollendum tamen
omnẽ dubitationis ſcrupulum: auctoritatibus
ſanctoꝝ eſt ꝓbandum. Ait enim Ambro. de
officijs. li. i. Officium omne aut mediũ aut
perfectũ eſt. Quod eque ſcripturaꝝ auctorita-
tibus ꝓbare poſſumus. Habemus enim a
dño in euangelio dictum. Si vis ad vitam
ingredi ſerua mandata. Non homicidiũ fa-
cies. non adulterabis. Hec media ſunt offi-
cia quibus aliquid deeſt. ideo ſequit. Si vis
perfectus eſſe vade ⁊ vende oia que habes
⁊ da pauperibus. ⁊ ſequere me. Hoc eſt igit
perfectũ officiũ: qd greci katorthoma vocãt
quo corrigunt omnia que aliquos poterant
lapſus habere. Hec ambro. Ex quibus colli
gitur ꝙ mediũ officiũ qd eſt imperfectũ nul
lũ dicit peccatũ. cũ ꝯſiſtat in obſeruãtia man
datoꝝ. Idem etiã ſup primã ꝓpoſitionẽ epi
ſtole ad Chorinth. A licitis teperare volue-
rũt fideles: vt nõ ſolũ innocẽtes ſed ⁊ glorio
ſi videant. Conceſſa enim pterire ſtudio eſt
maxime. Hec ambro. Si igit vti licitis inno
centia. cõceſſa pterire perfectio. ꝯſtat ꝙ imp
fectio ſimul cũ innocentia ſtat. Non eſt ergo

peccatum. Aug. quoq; de bono coniugali. Quid dicturi ſumus ad euidentiſſimam apoſtoli vocẽ dicentis. qđ vult faciat. non peccat ſi nubat. ⁊ ſi acceperis vxorem nõ peccaſti. ⁊ ſi nupſerit virgo nõ peccauit. Hinc certe dubitare fas nõ eſt nuptias non eſſe peccatũ. Nõ itaq; nuptias ſm veniam concedit apoſtolus. Nam quis ambigat abſurdiſſime dici: non eos peccaſſe quibus venia ↄcedit. Hec auguſtinus. Conſtat aũt ꝙ nuptie non ſtant cum euangelica pfectione: qua eunuchiſari docet chriſtus ꝓpter regnũ celoꝝ. Igit imperfectõ non requirit veniam: nec eſt de ſe aliqua culpa. Idem etiã in eodẽ libro. Bonum inquit erat qđ fecit martha occupata circa miniſterium ſanctoꝝ. ſed melius qđ maria ſoror eius. Bonũ ſuſanne in coniugali caſtitate laudamus ſed tamen ei vidue anne bonum ⁊ multo magis virginis marie bonũ anteponimus. Bonum erat qđ faciebant qui de ſua ſubſtantia chriſto ⁊ ſuis diſcipulis miniſtrabant. ſed melius qui omnem ſubſtantiam dimiſerunt vt chriſtum dñm expeditiores ſequerent. Hec Aug. In quibus luculenter oſtendit ꝙ perfectum non differt ab impfectione ſicut virtuoſum a vicioſo. ſed ſicut maius bonũ a minus bono. Hoc ipm Hiero. ad ebidiã dicit expreſſe. Uis ait eſſe pfecta. ⁊ in primo ſtare faſtigio dignitatis: fac quod fecerunt apoſtoli. Et poſt. Non vis eſſe perfecta: ⁊ ſecundũ tenere gradũ virtutis: dimitte omnia que habes. da propinquis. da filijs nemo te reprehendit ſi inferiora ſecteris. dũmodo ſcias illã tibi iure prelatam que elegerit prima. Huc uſq; Hironymus. Ecce q̃ patenter ait et aſſerit ꝙ imperfectio que eſt ſecundi ⁊ inferioris ſtatus ⁊ gradus: non dicitur quid reprehenſibile ⁊ peccatum. Idem quoq; ad demetriadẽ ait. Prohibentur mala: precipiuntur bona. conceduntur media. ſuadentur perfecta. In duobus primis peccatum omne concluditur. reliqua vero in noſtra poſita ſunt poteſtate. vt aut cum minori gloria vtamur conceſſis ac licitis. aut ob maius premiũ ea que nobis conceſſa ſunt reſpuamus. Hec hieronĩ. Quid his clarius ad propoſitum dici poteſt. Quibus quantũcunq; tardum ingenium: niſi forſaſſe fuerit excecatum malicia ab omni prefati erroris caligine non dubitamus poſſe purgari: maxime ſi velit aduertere ꝙ recenter baptizatus quamq̃ nondum peruenit ad apicem perfectionis ⁊ meriti: nulla tamen eſt infectus labe peccati.

¶ Prime reſponſionis tertia particula terciumq; capitulum: in quo: euangelice perfectionis integritas panditur: eiuſq; ſtatus ſublimis ⁊ gradus multiformis aperit.

Quoniam autem ſcriptoris intentio non tam debet eſſe de falſitatis reprobatione: q̃ de veritatis reſeratione ſollicita. quatenus erroris tenebroſitate depulſa: mentalibus legentium oculis radius vere lucis infulgeat. ideo perfectionis notificatione falſa ⁊ erronea iam improbata: conſiderandum nobis eſt in quo perfectio conſiſtat. tandemq; per quem modum vnus ſtatus perfectionis alterum in ipſa pfectione tranſcendit. ¶ Sciendum eſt igitur ꝙ radix: forma: finis: complementũ: ⁊ vinculum perfectionis charitas eſt. ad quam magiſter omnium chriſtus legem ⁊ prophetas. ⁊ per ↄſequens vniuerſa dei documenta reducit. Ipſa vero charitas triplicem habz ſtatum. Unũ quidẽ infimũ in obſeruantia mandatoꝝ legaliũ. Scđm vero mediũ in adimpletõe ſpũalium conſilioꝝ. Tertium vero ſũmũ in ↄfruitione ſempiternaliũ iocũditatũ. Ideo triplex eſt perfectõis differentia in ſacra ſcriptura ſcripta. Una quidẽ neceſſitatis. de qua in deutero. Perfectus eris ⁊ abſq; macula corã dño deo tuo glo. i. abſq; macula criminali. Et de hac pſper in li. de vita ↄtẽplatiua. Perfecti ſunt qui volẽdo qđ deus vult nullis peccatis quibus deus offendit aegreſcunt. Scđa eſt pfectio ſupererogationis. de q̃ in matth. Si vis pfectus eſſe vade ⁊ vende oĩa q̃ habes ⁊ da pauperibus. Et de hac dicit

Hieronÿ. ad eliodoꝝ. Perfectus ſeru⁹ chri ſtiu nihil preter chriſtū habet. aut ſi pter ipſuz aliqd habet: perfectus nō eſt. ¶ Tertia eſt p fectio vltimate plenitudinis. de q̄ ſapiens in prouerbijs. Juſtoꝝ ſemita q̄ſi lux ſplendens creſcit ⁊ procedit vſq; ad pfectam diē. i. diui ne viſionis fulgidā claritatē. Et de hac Aug. primo ſoliloquoꝝ. Vere pfecta virt⁹ eſt ratio pueniēs vſq; ad finē: quē btā vita cōſequit. Prima igit ⁊ ſcđa perfectio a tertia differūt ſicut meritum differt a premio. Media quo q; a prima differt: ſic diſtinguit ꝯſiliū a p̄cep to. Oia ꝟo tā ꝯſilia q̄z p̄cepta referunt ad charitatis implectionē ⁊ obſeruantiā. quam ſic deſcribit aplš ad thimotheū. Charitas ē finis p̄cepti: de corde puro: conſcia bona: ⁊ fide non ficta. inſinuās triplicem actū chari tatis. videlicet declinare a malo: proſeq bona ⁊ patienter ferre aduerſa. Nā propter decli nationē a malo dr̄ de corde puro. ꝓpter ꝓſe cutionē bonoꝝ dr̄ de conſcia bona: ꝓpter ꝟo toleranciam aduerſoꝝ dr̄: de fide non fi cta. glo. i. nō fictili vl̄ fragili. ſ; ꝯ aduerſa forti. Quia vero hic triplex charitatꝭ actus duo bus modis ab habitu virtutis egreditur. vel ſm legem p̄cepti ⁊ obligatiōis neceſſarie. ⁊ vniuerſalis. vel ſm legē conſilij ⁊ obligati onis ſpōtanee ⁊ ſpēal'. ⁊ ſcđus includit p̄mū. ⁊ ſupaddit quātū poſſibilitas viatoris admit tit. hinc eſt ꝙ ſcđm cū primo dr̄ perfectum: primū vero abſq; ſcđo q̄zq̄z ſit quodāmodo pfectū: reſpectu tn̄ ſcđi dr̄ imperfectum. ſicut dicit Amb. in li. de officijs in auctoritate ca pitulo p̄cedēti propoſita. Cū igit de pfectiōe euangelica loquimur: ſm cōmunē acceptionē de hac materia intelligimus. Et iſtiuſmodi p fectionis notificationem ex p̄cedētib⁹ collige re poſſumus. videlicet ꝙ ipſa ſit cōformitas viatoris ad chriſtū: p illū virtutꝭ habituz: quo ſupererogatiue declinant mala: efficiunt bona ⁊ aduerſa perferunt. In his nāq; trib⁹ tres partes euangelice pfectōis conſiſtūt. Porro cū ex ꝯuerſiōe inordinata ad triplex bonū cō mutabile. ſ. exteri⁹: interi⁹ ⁊ inferi⁹: oē pctm̄

trahat originē ſm concupiſcētiā oculoꝝ: ſup biam vite: concupiſcētiā carnis. ⁊ hec tria vi tari habeāt nō ſolū q̄ntū ad actū ⁊ ꝯſenſum: q̄đ fit per virtutes illis oppoſitas. verūetiaz q̄tū ad occaſionē. ⁊ hoc qdē p̄romotiuū ſit i merito ⁊ expediens ad ſtatum perfectionis ſin gulr xps ad pfecte declinandū concup. oculoꝝ conſulit ꝙ hec oia tpalia relinquant ſm illud Math. Si vis pfe. e. eſſe ⁊c. Ad pfecte aūt declinanduz ſupbiā vite. ſuadet ꝙ volūtas ꝓpria abneget. iuxta illud Mat. q vult venire poſt me abneget ⁊c. Ad pfecte aūt declinandū concupiam carnis edocet ꝙ omnis experientia ſm actū generatiue poten tie abſcindat. ſic ingens illud Math. Sūt eunuchi q ſe caſtrauerūt propter regnū celo rū. q pōt cape capiat. In hac igit triplici ſup erogatiua declinatione triplicis origis omnis mali primam partē euangelice pfectōis cōſi ſtere: ⁊ ſacra ſcriptura inſinuat: ⁊ veri docto res aſtruūt. ⁊ ſancti patres religionum inſtitu tores affirmant. ¶ Scđa ꝟo pars pfectōis euangelice conſiſtit i ſupererogatiua proſecuti one bonoꝝ. que ſm duplicē viā videlꝫ acti uam ⁊ ꝯtemplatiuā i duob⁹ ꝯſiſtit. videlꝫ in cōdeſcenſiōe ad proximum: ⁊ i furſum actōe mentꝭ i deum. Cōſiſtit aūt ſupererogatiua con deſcenſio charitatꝭ ad ꝓximū i h. vt ſm legē iuſticie ⁊ mīe amoris ſigna ⁊ būficia non ſo lum ad amicos. verūetiam ad inimicos lar giflua benignitate protēdant: ſ; illud Mat. Diligite inimicos vr̄os: bū facite his q ode runt vos. Et poſt. Eſtote pfecti ſic̄ ⁊ pr̄ vr̄ ce leſtis pfect⁹ ē. Per hunc etiaz modū ſupero gatiua ſurſum actio mētꝭ i deū i h attēdit: vt ſm legē mētal' mūdicie ac pacis p amorez ex taticum i diuinos ſplendores ⁊ ardores ſacra mens deuota ſentiat ⁊ patiat exceſſum. iuxta illud apl'i ad cho. Siue mente excedim⁹ deo ſiue ſobrij ſumus vob. Et ad heb. Perfecto rum eſt cib⁹ ſolidus. ¶ Tertia deniq; euan gelice pfectōis portio ꝯſiſtit i ſupererogatiua p peſſione aduerſi. Que qdem attendit non ſolū i hoc vt quis patienter aduerſa perferat

tum ſibi ſuperuenerint q̃ ſm legem dei ordinari non pñt qm̃ ad hoc oẽs tenent̃. verũ etiam vt ex ſermone viri amoris. magno deſiderio illa perciperent: ꝛ cum magno gaudio illa ſuſtinerent. iuxta illud Jacobi. Omne gaudium exiſtimate fratres: cum ĩ tentatões varias incideritis. Et poſt. Pacia opus perfectum habeat: vt ſitis perfecti ꝛ integri: in nullo deficientes. Hic nãqz eſt conſũmatio perfectionis ꝛ charitatis. iuxta illud prime Johis. Perfecta charitas foras mittit timorẽ. Scdm igit̃ hoc area ſpiritualis perfectiõis cum ĩ ſeriꝰ ſit tricamerata: ꝛ bicamera in medio. in cubito conſummat̃. Hoc ſane perfectiõis arcanũ ſaluator noſter monſtrauit ĩ ſemetipſo tanq̃ȝ in mõte ſublimi. q̃ totius pfectõis eſt ſplẽdor ſpeculum ꝛ exemplar. iuxta qd ipſe teſtat̃ ĩ luca. Perfectus diſcipulus omnis erit: ſi ſit ſicut magiſter eius. Et ideo in huiꝰ deſignationẽ cũ hanc docẽ aplos voluit: in montẽ aſcendit. non turbas ĩperfectas alloquẽs: ſȝ diſcipulos ſuos. quos ad pfectionis culmen exaltare decreuerat. Et propterea ſex pſata eo quo dictum eſt ordine docet. Nã pmo dicẽs. Bti pauperes ſpũ: inuitat ad pfectã abdicationẽ tpaliũ poſſeſſionũ. Scdo addẽs: bti mites: inducit ad abnegationem proprie voluntatis ꝛ ſenſus quibꝰ hõ mitis ꝛ pacificus efficitur. Tertio ſubdens. bti qui lugent: ĩcitat ad fugã pfectam carnalium voluptatũ. Dehinc ſubiũgens. bti qui eſuriũt ꝛ ſitiũt iuſticiam: ꝛ beati miſericordes animat ad iuſtam pietatem ꝛ condeſcenſiuã proximorum ſupportationẽ. Poſt hec ſupaddens: bti mundo corde. ꝛ bti pacifici. allicit ad ſurſum actionem limpidã in intellectu. ꝛ tranqllam ſiue pacificã ĩ affectu. q̃bus aĩa pfecti viri hieruſalẽ cõformis efficit̃: q̃ viſio pacis iterptat̃. Tandem concludens: beati q̃ pſecutionem patiunt̃ pp̃ter iuſticiam qm̃ ipſoꝝ ẽ regnũ celoꝝ: quaſi circulũ faciens redit ad principiũ. q: in hoc vno ſũma cõplect̃ vniuerſoꝝ. ac p hoc ſenaria pfectio minoris mundi in eſſe repatõis ꝛ gratie: directe correſpondet ſenarie productiõi mũdialis machine in eſſe nature. Vñ ſicut illoꝝ tria pma ptinent ad diſtinctionẽ. tria ſequẽtia ad ornatũ. ſic etiam in his tria prima qſi diſtinguẽdo ſeparant aĩe viros ab vniuerſitate maloꝝ vt eẽ habeant purum atqz diſtinctũ. tria ſequẽtia qſi adornando eaſdẽ reducũt in deum: vt habeant eſſe decorum atqz perfectũ. Porro ſi deſcendat̃ ad ſingula: tam mira eſt correſpõdentia ordis tãteqz ſilitudis ſymbolũ. vt illd qd poſt dierum ſex opa dr̃. igit̃ perfecti ſunt celi ꝛ terra ꝛ ois ornatus eoꝝ. in aĩa viri pfecti videat̃ eſſe completũ. Propter qd inſtar triũ pmoꝝ opeꝝ q̃ ſunt mũdi fundamẽta. ꝛ triũ ſequẽtiũ q̃ ſunt cõplemẽta. tria pma ex his cadunt ſub voto. tria ſcdo ſequẽtia ſub deſiderio. In cuius rei teſtimoniũȝ btũs pauperũ patriarcha Franciſcꝰ in principio regule ſue tria pma propoſuit vt vota tanq̃ fundamenta dicens. Regula ꝛ vita fratrũ minorum hec eſt. ſ. dñi nři ieſu chriſti ſanctũ euangelium obſeruare viuẽdo in obediẽtia ſine ꝓprio ꝛ in caſtitate. Alia ſcdo tria poſtmodum vt deſiderãda cõmẽdat tanq̃ȝ cõplemẽta dicens. Attendant frẽs q̃ ſuper oia deſiderare debẽt hr̃e ſpm̃ dñi ꝛ ſanctam eius operationem. orare ſemp ad deum puro corde. ꝛ hr̃e humilitatẽ ꝛ patiẽtiã in perſecutõe ꝛ in infirmitate. ꝛ diligẽ eos qui nos perſequunt̃ ꝛ reprehendunt ꝛ arguũt. Ubi illa tria tangit. Nã pmittit ſurſum actionẽ in deum: ꝛ ſubiungit vltimo condeſcenſionẽ ad proximũ: interponens in medio tolerantiam aduerſoꝝ. Igit̃ in tribus pmis vir pfectus crucifigit̃ mũdo. tribus ſequẽtibꝰ cõformis efficit̃ deo: vt q̃ſi ſex alis ſeraphicis a mundialibus eleuet̃: ꝛ ĩ diuina ferat̃. Proinde digne huic paupculo ſacro qui perfectionem euangelij perfecte ſeruauit ꝛ docuit. in apparitione ſeraphica ſtigmata ſua tanq̃ȝ ſigillum approbatiuũ impreſſit: vt contra finalium temporum periculoſam caliginem manifeſtum nobis in via pfectionis oſtẽderet ſignũ: quo reduceremur in chriſtũ perfecte virtutis exemplar ꝛ finẽ. ac p hoc doceremur ad perfectionẽ attinge-

re. ſi tamen diſcamus non alta ſapere. ſed hu
milibus conſentire.

C Um autem perfectio euãgelica cir
ca quã modo ſermo verſat᷑: in his q̃
ſunt ſuperogatõis: ſit in p̄cedẽtibus
monſtra cõſiſtẽ. ea vero que ſupererogatio
nis ſunt non ſolũ reſpiciunt dona charisma
tum. verũetiam exercitia virtutum: manife
ſte colligit᷑ ꝙ hmõi perfectio non ſine virtu
oſorum habituum exercitatione poſſidetur.
Hmõi autem exercitia virtutũ ſupererogan
tium: aut fiunt ex mera voluntate abſq; obli
gatione: ⁊ tũc dicũt q̃ndam pfectionẽ actõis
⁊ meriti: aut cũ voluntate dicunt q̃ndã obli
gationem ſupinductam ex voto emiſſo vl' ex
officio iniuncto. ⁊ tũc dicũt pfectionẽ ſtatus
⁊ ordis. in quo videlicet q̄s actib⁹ pfectis nõ
ſolũ eſt dedit⁹. verũetiam ad act⁹ pfectionis
aſtrict⁹. Que q̄dem aſtrictio de pfectiõe non
minuit: ſed poti⁹ culmen ſupinducit. q: te tem
porali facit eternũ dũ non licet reſilire a vo
to: ⁊ de noſtro diuinũ facit dũ non ſolũ actũ
ſed etiã voluntatẽ dedicãs deo: totũ illi offert
⁊ redigit ſub iure diuino. dũq; ꝓpriam ſacri
ficat voluntatem: q̃ eſt inp̄ciabile bonũ: ⁊ ma
xime charum ⁊ intimũ. offert deo ſacrificiũ
medullatũ. ac p hoc pfectũ ⁊ integrũ: ⁊ opti
mum: deo ſumme acceptũ. Vñ Aug. tractans
illud p̄s. Sicut iurauit dño votũ vouit deo
iacob: ait ſic. Quid vouemus deo: niſi vt ſi
mus templũ dei. Nihil enĩ gratius poſſum⁹
ei offerre. q̃ vt dicamus ei qḋ dicit᷑ in yſaia
Poſſide nos. Hec Aug. Si igit᷑ pfect⁹ poſ
ſidet qui poſſidet ad vſum ⁊ ꝓprietatẽ: q̃ q̃
quo ad vſum [illegible] ſe dedicat q deo ſe
offert e quo ad vſũ [illegible] ⁊ quo ad arbitriũ
voluntatis. Quẽadmodũ Anſelm⁹ in libro de
ſimilitudi⁹ [illegible] pater oſtẽdit in
duob⁹. Quorũ vnus pro tpe offert dño arbo
ris fructũ ſed retinet ꝓprietatẽ. alter ꝟo lar
git᷑ vtraq; ⁊ hui⁹ ſcḋm donũ ⁊ oblationẽ tan
q̃ liberalius offerentis [illegible] meritis de
bere pferri. Ac p hoc iuxta hmõi ſimilitudinẽ:
opus vouẽtis [illegible] non vouẽtis deo accepta

bili⁹ eſſe demonſtrat: pro eo videlicet ꝙ ſic in
troducta in voluntatẽ ex mera libertate neceſ
ſitas gratioſitatem obſequij non diminuit: ſ;
cõfirmat. Idẽ quoq; ſcribẽs ep̄o piſieſi. ⁊ eũ
redarguẽs: ꝙ clericũ de monaſterio ſcti mar
tini de capis extraxerat ait ſic. Si oĩa agenda
ſunt cũ ꝯſilio: cui⁹ magni conſilio q̃ eius qui
admirabilis ꝯſiliari⁹: de⁹ fortis dr. Ipſe quo
q; ꝯſulit ad pfectõs niẽtib⁹ vt oĩa relinq̄nt ⁊
ſe ſequant᷑. Ad conſiliũ magis in mõaſterio
q̃ in alio vite propoſito ipleri ſcti pr̄es intel
lexerunt. Hoc ipſum Greg. in regi. ſcribens
Deſiderio ep̄o pro clerico volẽte religionẽ
intrare dicit ſic. Minime ſit ei impedimento
veſtra fraternitas. magis aũt paſtorali admo
nitione ſuccendite: vt feruor hui⁹ deſiderij in
eo non tepeſcat. vt q a turbulento ſecularium
turbarum tumultu ſe ſegregans: quietis deſi
derio monaſterij portum appetit. rurſus ec
cleſiaſticarũ curarũ non debeat tumultib⁹ ipli
cari. ſed in dei laudibus ſecure pmittat᷑ liber
ab his oĩbus vt poſtulat permanere. Bern.
quoq; in li. de diſpenſatione p̄cepto. Audi
re inquit a me vultis: vñ inter cetera pnie in
ſtituta monaſterialis diſciplina meruerit hãc
p̄rogatiuam. vt ſcḋm baptiſma nũcupet᷑. Ar
bitror: ob pfectam mũdi abrenũciationem ac
ſingularem excellẽtiã vite ſpũalis q̃ p̄eminẽs
vniuerſis vite humane generib⁹ hmõi ꝯuer
ſatio profeſſores ſuos ⁊ amatores ſuos: ange
lis ſiles: diſſiles hoĩbus facit. imo diuinã in
hoĩe reformat imaginem: cõfigurans chriſto
ad inſtar baptiſmi. dum per id qḋ mortifica
mus membra nr̄a q̃ ſunt ſup terram: rurſus chri
ſtum induim⁹ complãtati ſimilitudini mortis ei⁹
Idẽ etiam affirmat glo. ſup [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
in ſtatu pfectionis collocat: [illegible]

ad perfecte virtutis exercitium. Quod intelligentes patres. in quarto concilio toletano ſtatuerunt: quod liber ſit clericis ad religionem ingreſſus. ſic dicentes. Placuit clericos monachorum propoſitum appetentes: quia meliorem vitam ſequi cupiunt: liberos eſſe debere ab epiſcopis ad monaſteriorum ingreſſus. Hoc autem quod non ſolum auctoritatibus probari poteſt: ſed etiam vniverſis ſanctorum exemplis qui de clericali ſtatu ad religionem tranſierunt: adeo certum eſt: vt ſi quis contrarie voluerit non minus videatur deſipere quam errare. ¶ Si quis autem errore deceptus: pertinacius conetur obſiſtere aſſerendo quod perfectius ſit manere in ſeculo: quia circa magis difficile virtus conſiſtit. et difficilius eſt inter multas peccandi occaſiones peccata vitare. et mirabilius eſt hominem in medio flammarum non vri. et victorioſius eſt inter numeroſiores hoſtium acies: et frequentiores inſultus: et maiora bellorum diſcrimina de hoſtibus triumphare. ¶ Reſpondebimus non ideo ſtatum maioris eſſe virtutis quia minoris eſt ſecuritatis. nec ideo ſtatum aliquem perfectioris eſſe iuſticie: quia proximior eſt ruine. nec etiam ideo magis eſſe perfectum: quia difficilius eſt in ipſo vitare peccatum. Eſt enim triplex difficultas. Prima proveniens ex arduitate et nobilitate generis operis. ſicut omni ſe caſtrare concubitu: omni abrenunciare poſſeſſionis. et omnino ſe aliene propter deum ſubijcere voluntati. Et hec abſque dubio auget meritum. Iuxta illud Matth. Intrare per anguſtam portam. Ubi glo. Satis anguſtum eſt omnia pretermittere: vnum ſolum diligere: vnum querere: ad vnum quotidie pulſare. proſpera non ambire: adverſa non timere. In his conſiſtit difficultas ratione generis operis. Et hec eſt difficultatis anguſtia requiſita in via de bita conſiliorum quam pauciores inveniunt. quam in via divini precepti: per quam omnes gradiuntur iuſti. Unde Hiero. ad ruſticum monachum. Si perfecta ſequi deſideras: exi cum abraam de patria et de cognatione tua. et perge quo neſcis Si habes ſubſtantiam vende et da pauperibus ſi non habes grandi onere liberatus es. Nudum chriſtum nudus ſequere. Durum grande et difficile: ſed magna ſunt premia. Eſt et alia difficultas veniens ex vicioſitate per ſe agentis. ſicut difficilius eſt diviti avaro dare minuta. quam largo maiora. et ſuperbo ſe alteri ſubdere. et guloſo ieiunare. et aſſueto voluptatibus carnis difficilius continere. Et hoc non auget meritum ſed miſeriam. Unde Hierony. ad Euſtochium. Soror tua bleſilla etate maior ſed propoſito minor. poſt acceptum maritum ſeptimo menſe viduata eſt. O infelix humana conditio et futuri neſcia. Nam et virginitatis coronam: et nuptiarum perdidit voluptatem. Et quamquam ſecundum pudicitie gradum teneat: quantas tamen illam per momenta ſingula ſuſtinere eſtimas cruces. ſpectantem quotidie in ſorore quod ipſa perdidit. et cum difficilius experta careat voluptate: minorem continentie habere mercedem.

Eſt et tertia difficultas ex circumſtantijs extrinſecus annexis trahens originem. ſic difficilius eſt abſtinere cum apponuntur delicata cibaria. difficilius eſt bona temporalia contemnere quando offeruntur magna et pulcra. difficilius continere in conſortio feminarum. Et hec difficultas per accidens et indirecte auget aliquando meritum. cum virtus inter hec illeſa triumphat. ſed directe et per ſe eſt magis via ad ruinam. et ideo fugienda. Unde ſuper illud Matth. Dives difficile intrabit in regnum celorum. dicit Rabanus Non ait impoſſibile: ſed difficile. hoc eſt maximi laboris eſſe: pecunias habentes et in pecunijs confidentes: exutis phylargyrie retinaculis aulam regni celeſtis intrare. Nec tamen ex hoc inferri poteſt quod divites ſint pauperibus perfectiores. cum dominus adoleſcenti diviti conſilium dederit vt pauper fieret ſi vellet eſſe perfectus. Expedit igitur ad perfectionem virtutis et meriti difficultatem hanc non amplecti: ſed fugere. Unde Aug. de ſingularitate clericorum. Lubrica ſpes eſt que inter fomenta peccatorum ſe ſalvari ſperat. incerta victoria inter hoſtilia arma pugnare. et impoſſibilis liberatio flammis circundari nec ardere. Hec Aug. Cui et conſonat Hiero. contra vigilantium. qui ſtatum ſecularium ſtatui religionis preferre conabatur. Cur inquit pergis ad heremum: videlicet vt te

nō videam: te non audiam, vt tuo furore nō mouear. vt tua bella non patiar. ne me capiat oculus meretricis. ne me forma pulcerrima ad illicitos ducat amplexus. Reſpondebis. hoc nō pugnare ſꝫ fugere. Sta ī acie. aduerſarijs armatus obſiſte: vt cum viceris coroneris. Fateor imbecillitatē meā. nolo ſpe pugnare victorie: ne perdā aliqñ victoriam. Si fugero: gladium deuitaui. ſi ſtetero: aut vincendum eſt mihi aut cadendū. Quid neceſſe eſt: certa dimittere: ⁊ incerta ſectari. nulla ſecuritas eſt vicino ſerpēte dormire. Poteſt fieri vt me non mordeat: ⁊ tamen poteſt fieri vt aliquando me mordeat. Quod de libidine diximus referamus ad auariciam ⁊ ad omnia vicia que vitantur ſolitudine. Et ideo vrbium frequentias declinamus: ne facere cōpellamur que nos nō tā natura cogit facere q̄ꝫ voluptas. Hec hierony. Quibus error confutat̄ vigilātij: ſuorū qꝫ ſequaciū: eorū videlicet qui ſtatū ſeculariū quantū ad perfectionis gradū ſtatui religionis vel preferre vel equare conant̄. Aduerſus quos ⁊ paulo ante premittit. Quod aūt aſſerit vigilātius eos melius facere qui vtunt̄ rebus ſuis. ⁊ paulatim fructus poſſeſſionū ſuarū pauperibus diuidunt. q̄ꝫ illos qui poſſeſſionibus oībus renūdatis ſimul oīa largiūtur nō a me ſꝫ a dño ſibi reſpondebit. Si vis pfectus eſſe: vade ⁊ vēde oīa q̄ habes: ⁊ da paupibus. Ad eū loquit̄ qui vult eſſe pfectus. qui cū apoſtolis prēm nauiculā ⁊ rete dimittit. Iſte qñ quem tu laudas ſecūdus aut tertius gradus ē. quē ⁊ nos ꝓcipimus dūmō ſciamus prima ſecundis ⁊ tertijs preferēda.

d Enīqꝫ de cōparatione perfectionis ad pfectōem ſcḋm ꝑeminentie rōnem pariter elucet q̄ aliqs pfectōis modus ⁊ ſtatus ſit eminētior altero. Cū. n. ſeipſ caſtrare ꝓpter regnū celoꝝ p votū ꝯtinētie ſit pfectū. ⁊ certū eſt q̄ pfectio ī modo ſit illud p virginalē ꝯtinētiā. que fructui cōparat̄ centeſimo. q̄ꝫ p viduale que per ſeptuageſimū in euāgelica parabola deſignat̄. Non eſt ergo ꝯtra pfectionis naturā q̄ de aliquibus duobus que recte dicant̄ pfecta in ſtatu vie vnū dicat̄ perfectius altero. q̄ ⁊ in ſtatu patrie vbi ad vltimā pfectōem beatificati perueniunt. vnus alteri ſcḋm apoſtolicā doctrinam preponit̄ inſtar celeſtiū luminū differentium claritate. Attendendū eſt igit̄ q̄ cum pfectionem pfectioni cōparamus: pōt hoc eſſe ī eodem genere vel in diuerſis. Nam ſicut ex ꝑcedentibus liquet: pfectio ſupererogationis quedā exiſtit in exercitio virtutis. voto religionis: officio prelationis. Facta ergo cōparatione ad ſimilē perfectionis modū: primo ſcḋm exercitiū virtutis illa perfectio eſt ꝑeminentior: in qua radix charitatis pinguior. ſublimitas operatōis excelſior: fraterne edificationis fructus vberior. Quāqꝫ aūt totiꝰ huius perfectionis origo ſit charitas. multū tñ facit ad eius cōplementū ipſa opatio. Gregorio atteſtante qui ait. De dilectione conditoris: lingua: mens ⁊ vita requiratur. Nunq̄ꝫ amor dei eſt ocioſus. operatur enim magna ſi eſt. ſi autē opari renuit amor nō eſt. Multum etiā facit genus ⁊ nobilitas opis. q̄ ſicut clarū eſt: aureole premiū nō debet̄ habitui virtutis intrinſeco: ſed operi priuilegiato. vt pote predicationi: martyrio: virginitati. Multum etiā facit edificatio ꝓximi: cū dñs dicat viris pfectis. Vos eſtis lux mūdi. Sic luceat lumen veſtrum corā hominibus vt videant opera veſtra. Similiter quantū ad votum religionis: illius eſt perfectio potior: in q̄ vouetur pauptas altior: obediētia vniuerſalior: forma caſtitatis honeſtior. Nā iſta tria ſicut expreſſe patet ⁊ gradus habent: ⁊ maius et minus recipiunt. ⁊ per hoc tanto in maioris perfectōis ſtatū ꝯſtituunt̄: quanto ſublimius vouent̄: potiſſime ſi hec regularium obſeruantiaꝝ inſtituta comitent̄. quibus auſterius caſtiget̄ corpꝰ: fructuoſius edificet̄ ꝓximus. ac reuerentius colat̄ deus. Cōſiſtit aūt caſtigatio corpis in artitudine veſtiū: victualium: ⁊ verboꝝ. cum auſteritate laboꝝ: vigiliarū: ⁊ aliarum afflictionum corporalium. Edifi-

catio vero proximi: in exēplis exhibēdis vir tutū. documentis ſcripturarū: remedijs ſacramentorum: preſidentijs regiminū: iudicijs iuſticiarū. & bñficijs miſerationū. Cultus aūt dei in reuerenti ac vigili frequentatione pſalmorum: hymnorū: canticorum ſpiritualium: adorationū: miſſarum: & aliarū diuinarū orationum. Hec autem ſimul reperire in aliquo vno ſtatu religionis precellentius q̄z in alijs valde difficile: & forſitan impoſſibile videbitur diligenter conſideranti. Et ideo q̄uis vnus religionis ſtatus alterū precellat in votis ſubſtantialib⁹. non tñ pferri pōt in omnibus. cū quilibet ſtatus aliqd prerogatiue ſpecialis obtineat: quo ſancta mat nostra & ſpōſa chriſti eccleſia tanq̄z veſtitu deaurato circūdata varietate decoratur: & [illegible] eſſicitur. Per hunc enī modū ſm officiū plationis [illegible]: eſt perfectio in qua eminentior conſertur ſublimitas ordinis. videlicet ad purgandū illuminandū & perficiendū. & onerofior imponitur ſarcina laboris in paſcendo cōmiſſum gregē exemplo verbo & temporali ſubſidio. vberior etiam comitatur fructus [illegible]. & in eo qui preſidet & in eis qui ſubſunt [illegible] ad quos preſidentis exempla perueniunt. Requiritur igitur hui⁹ pfectionis eminentior ſublimitas. vt prelatus eccleſie quanto [illegible] preceſſit tanto ſanctiꝰ viuat [illegible] vigilantior & fructuoſius erigat [illegible]. Si aūt comparatio fiat perfectionis ad perfectionē in genere [illegible] q̄ntum ad modum & ſtatū [illegible] poteſt intelligi. vel [illegible] vel precise. Si ſuppoſitiue ſic abſqz dubio maior eſt perfectio q̄ attendit [illegible] exercitū virtutis voti religionis & officiū prelationis q̄ alio modo [illegible]. Si precise comparantur perfectiones religionis & prelationis ad perfectionē virtutis [illegible] eſt comparatio in vero eſſe virtutis. [illegible] religionis ſine exercitatione pfecte [illegible] eſt pfectio ſed [illegible] nō pfectio [illegible] ſed [illegible]. Officiū vero prelationis ſine cultu virtutis & me[illegible]

riti non eſt vera ſublimatio: ſed deiectio. non glioſa excellētia: ſed piculoſa ruina. pro eo q potentes potenter tormenta patienter. & duriſſimū iudiciū his q̄ pſunt fiet. Cū igitur pfectio ſtatus ſine rōne voti: ſine rōne officij: ſine pfectione meriti pro modica habenda ſit pfectio vo meriti obtineri nō poſſit ſine charitate que eſt donum ſpūſſancti. & nemo ſciat vtrū alter in hoc dono pcellat. q: etiam neſcit ſe illud donū hr̄e: nullus dz ſe alteri in pfectione preferre: quinpotius ſi fiat comparatio pſonarū in excellētia pfectiōis: debent viri q̄ntumcūqz pfecti iuxta doctrinā apl̄i ſuperiores ſibiīnuicem arbitrari. Unde Aug. d bono coniugali. Nō recte inqt comparantur homines homib⁹ in vno aliquo bono. Fieri enī poteſt vt aliꝰ homo non habeat aliqd qd alt habet. ſed aliud habeat qd pluris eſtimandum eſt. Et paulo poſt. Melius eſt habere omnia bona vel minora. q̄ magnū bonum cū magno malo. q: in bonis corporis melius eſt hr̄e ſtaturam zachei cū ſanitate q̄ golie cum febre. Porro de comparatione ſtatuū religionis & prelationis [illegible] iudicio meo [illegible] comparatio [illegible] quantum ad ea que ſunt de ſubſtantia ſ[illegible] quantū ad ea que ſunt de congruentia ſtatuū. Si quantum ad ea que ſunt de ſubſtantia: ſic ſe habent velut excedentia & excelſa. pro eo videlicet q ad pfectionē ſtatus religionis neceſſario requiritur abdicatio proprietatis. ad q̄ [illegible] aſtringuntur prelati eccleſie. ſicut patet xij. q. i. [illegible] Epi de rebꝰ proprijs vel acquiſitis. vel quicqd de pprio habent heredibus ſuis ſi voluerint derelinquāt. Verūtamē oēs prelati ex ipſo prelationis officio tenent non ſolū ad ea que ſunt ſalutis proprie ſed etiam plebis ſibi cōmiſſe. Unde dr p quēlibet ſubditorū a dño dicit. Cuſtodi virū iſtū q̄ ſi lapſus fuerit erit anima tua p anima illius. Et ad hoc religioſus ex ipſo religionis voto necquaq̄ aſtringit. Si aūt fiat cōparatio ſtatuū q̄ntum ad ea que ſunt de congruētia ſtatuū. ſic ſimpliciter dicendum q ſtatꝰ pre[illegible]

lationis ꝛ ei⁹ pfectio eſt eminentior: quēadmodū īſinuat Dionyſius in li. de eccſiaſtica hierarchia dicens. Sicut qui dicit hierarchiam ſumatim dicit vniuerſorum. ſacroꝝ ornatū. ita dicens hierarchiam monſtrat in deo manentē ꝛ diuinū virū in quo oīs hierarchia perficit. Silr ꝛ Hiero. ad fabiolā. Tanta debet eſſe ſcientia ꝛ eruditio pontificis dei: vt greſſus ei⁹ ꝛ motus ꝛ vniuerſa vocalia ſint. veritatem mente concipiat ꝛ toto eā habitu reſonet ꝛ ornatu. vt quicquid agit quicquid loquitur ſit doctrina aploꝝ. Nec tñ ex his poteſt inferri ꝙ ad pontificis statū requirat ꝙ omnes ſtatus precellat in oībus. alioquin nō poſſet fieri pontifex niſi eſſet virgo. congruit tamen ꝙ in his precellat que ad paſcendi gregis ſpectant officium. ſicut ſcribit Hiero. ad oceanū. Futurus paſtor eccleſie talis eligat: cuius comparatione ſubiectus populus merito grex dicat. Et Grego. in paſto. Tanto debet actionem ppli actio precedē pſulis. quantum diſtare ſolet a grege vita paſtoris. Quapropter ad plationis statū non cōgruit accedē niſi perfectum: vt ibidem ait Grego. Virtutib⁹ pollens coactus ad regimen veniat: virtutibus vacuus nec coactus accedat. Status vero religionis peccatores ꝛ imperfectos admittit vt iuſtos efficiat: ꝛ ad perfectionem adducat. Et ideo qñqꝫ plationis status in pfectione ſit altior: religionis tñ status ſecurior: ꝛ morbis noſtris curādis expedientior. pro eo ꝙ a multis piculis eruit qb⁹ status plationis exponit. Primū quidē rōne annexi honoris. Iuxta illud Aug. ſup ps. Quāto plus honoramur: tanto plus periclitamur. Huiōi aūt periculū manifeſtans Gregoriꝰ ſuper illud Iob. qui dicit regi apoſtata: ait. Vnuſquiſqꝫ rector quotiens extollit ꝙ ceteros regit. totiēs p lapſum ſupbie a ſūmi rectoris officio ſeparatur. Idē etiam in regi. Ego viam capitis mei ſequēs: ſūmopere decreueram eſſe opprobriū hominū ꝛ abiectio plebis: vt tanto veraci⁹ intus aſcēderē: ꝙto foris humili⁹ iacerē. Adiacet igit statui plationis periculū rōne honoris: necnō ꝛ oneris ꝛ occupationis. Vnde idē Gre. vij. mora. Qui diſpenſandis reb⁹ terrenis pſidet: occulti hoſtis incuſis latius patet. Nam cū ad diſpenſanda exteriora mens extendē ſe efficacius a ſui cōſideratione ſeparat. Apparet igit ꝙ status plationis ſimul eſt excelſus ꝛ periculoſus. ꝛ ideo ipſum appetē ſimul eſt piculoſum: pſumptuoſum: ꝛ ſtultū. Propter qđ ait Aug. xix. de ciui. dei. Locus ſuperior ſine quo ppls regi nō pōt etſi ita adminiſtretur vt decet. tamen indecenter appetit. Vnde ait Grego. xviij. mora. Sctī viri nequaqꝫ curas extrinſecas appetunt. ſꝫ occulto ordine ſibi ſuper impoſitas gemunt. Et qꝫuis illas p meliorem intentionem fugiant. tñ p ſubditam mentē portant. quas quidē ſummope ſi liceret vitare feſtinant. ſed timētes occultas diſpēſationes dei: tenēt qđ fugiunt. exercēt qđ vitant. Ex his aperte colligit: ꝙ locus plationis pro ſublimitate qdē gradus ꝛ multiformitate periculi a viris iam pbate virtutꝭ pōt cū actione ꝛ formidine ſuſcipi. a pctōib⁹ vō ꝛ infirmis tota debet intentione vitari: a nullis prorſus appeti: ꝛ ab omnib⁹ honorari. Status aūt religionis ab vniuerſis tam iuſtis qꝫ peccatorib⁹: tam pfectis qꝫ impfectis. tā ſapientibus qꝫ ſimplicibus licite poteſt appeti. a nullis dꝫ contēni. ab his vero qui vocantur diuinitus ſecure ſuſcipi ꝛ ſtudioſe ſeruari. Hec de perfectione diffuſius dicta ſunt: pro eo ꝙ non paruū adminiculum conferunt ad declinationem errorum ſequētium. in quos is cui reſpondere incepim⁹ incidit. q: conſiderare predeterminata: vel ex ruditate nō valuit: vel ex proteruitate contempſit.

¶ Secunde reſponſionis prima particula: quartumqꝫ capitulum. in quo appetit⁹ martyrij de ſe perfectus oſtenditur: ꝛ econtra fuga de ſe imperfecta monſtratur.

S Pirituali diuine legis intelligentia preditos: nequaqꝫ arbitramur ambigē. perfectionis euangelice culmē inſtar dauitice turris ſpūalibus propugnacu

lis eſſe munitum: quib⁹ ⁊ foris hoſtilitas infeſta repellitur: ⁊ intus tranquillitas imperturbata ſeruaſ. Hoꝶ autem ꝓcipuū locū tenere deſideriū paſſionis ⁊ mortis pro nomine dñi noſtri ieſu chriſti que nobis chriſtiani exercit⁹ dux apl'ſ Paulus euidenter oſtdit: cum ad hebreos dicit. Curram⁹ ꝑ patientiā ad ꝓpoſitū nobis certamē: aſpicientes in auctorē fidei ⁊ conſūmatorē ieſū. q̄ ꝓpoſito ſibi gaudio crucem ſuſtinuit confuſionē ɔtēpta. Ubi glo. Succincti ⁊ expediti curramus ſine dubitatione ad certamē martyrij. aſpicientes in auctorem fidei. q̄. ſ. oīa bona terrena contempſit vt contēnēda monſtraret. ⁊ omnia mala terrena ſuſtinuit q̄ ſuſtinenda precipiebat. vt nec in illis q̄rereſ felicitas: nec in iſtis timeretur infelicitas. Et paulo poſt. Uinct⁹ eſt qui infirmitatum vincula ſoluit. mortuus eſt qui mortuos ſuſcitauit. amore itaqꝫ eius ſimilia patiamur. Hec glo. Ad hec quoqꝫ idē apl'ſ ſuo nos hortaſ exemplo ad Chor. ſcribens. Ego inquit libentiſſime impēdar ⁊ ſupimpēdar: ego ipſe pro aiab⁹ vr̄is. Ibi glo. Perfecta charitas hec eſt. vt q̄s parat⁹ ſit etiaꝫ pro fratribus mori. Sed nūquid moxꝫ vt naſcitur iam prorſus pfecta eſt: imo vt pficiaſ naſciſ. Cum enī fuerit nata nutriſ. cū fuerit nutrita roboraſ: cum fuerit roborata perficiſ. cuꝫ ad perfectionē peruenerit dic̄. Cupio diſſolui ⁊ eſſe cum xp̄o. Hec glo. Per q̄ patenter colligiſ: ꝙ perfecte charitatis actus eſt ſui corporis diſſolutionē ⁊ mortē appete̅. exemplo ipſius apl'i dicentis ad phil. Cupio diſſolui ⁊ eſſe cum chriſto. Ubi glo. Sunt quidaꝫ homines imperfecti q̄ cū patientia moriunſ. ſunt quidam homines pfecti q̄ cū patiētia viuūt. Qui enim deſiderāt illā videre dies veniēt illis dies mortis luctanſ aduerſum ſe: vt ſequanſ volūtatē dei. q̄ vo deſiderat ſicut apl'ſ diſſolui ⁊ eſſe cū chriſto. non patienter moritur: ſed patienter viuit ⁊ delectabiliter moriſ. Uñ paſſioni appropinquās exultabat ⁊ gliabaſ dicens. Bonū certamē certaui ⁊c̄. Hec glo. Ecce ꝙ nihil clarius ad ꝓpoſitū pōt adduci. cum expſſe dicat perfectionē charitatis conſiſtē in deſiderio mortꝫ. Pōt aūt ⁊ hoc ipſum neceſſaria rōe ɔcludi. Si enī amor vt dicit Dionyſius eſt vis vnitiua ⁊ ſibi cõcretiua eſt vera per ſeme conſequens ſequiſ ꝙ pfect⁹ dei amor pfecte inclinat amātē ad omne illud per quod ɔuenient⁹ intimius ⁊ celeri⁹ amato poſſit vniri. ſed nihil eſt q̄d magis diſponit vt celerius ⁊ intimius ſpūs hominis in ſtatu mortalitatis exiſtens vniaſ imortali ⁊ impaſſibili deo: q̄ꝫ ſuſtinentia mortꝫ illate propter honorē dei. Neceſſe eſt igiſ pfecte amantem hoc deſiderare tanq̄ꝫ illud obtineat. ⁊ cū obtinuerit pfecte letari. Uñ ⁊ de aplis dicit: q̄ ibant gaudentes a ɔſpectu concilij. q̄m digni habiti ſunt pro noīe ieſu cōtumeliā pati. Ipſe etiam amor vt dicit Hugo vis eſt trāſformatiua. Qui igiſ chriſtuꝫ pfecte amat: precipuo mentis affectu eidē ɔfigurari ꝑoptat: in his potiſſimū q̄ diuina lex dictat. Sed configuratio ad chriſtū ꝓcipue ſaluādis conueniēs in ſtatu pſentꝫ miſerie attendiſ ſm̄ aſſimilationem in paſſione ⁊ morte. Petro atteſtāte q̄ ait. Xp̄s pro nobis paſſus eſt: vobis relinquēs exēplū vt ſeq̄mini veſtigia ei⁹. Hoc igiſ ē ad q̄d inclinatōe ꝓcipua pfecte charitatꝫ ardor inflammat. iuxta illud canticorum. Fortis eſt vt mors dilectio. dura ſicut infernus emulatio. lampades eius lāpades ignis atqꝫ flāmarum. ¶ Idem nihilominus amor vt dic̄ Rich. eſt vis liberaliter diffuſiua. Ubi igiſ pfectus eſt amor: ibi ⁊ pfecta diffuſio: vl' actu ſi oportunitas adeſt. vel ſi non adeſt ſalteꝫ deſiderio pleno. Cum igitur traditio ſui ī mortem pro alicu⁹ amore ſit diffuſionis [illegible] neceſſe ē pfectum charitatꝫ amorē ad id aſpirare. iuxta illud qd habetur in Iohāne. Maiorē hac dilectionem nemo hꝫ: vt animam ſuam ponat q̄s pro amicis ſuis. Morteꝫ itaqꝫ pro chriſto deſiderare: mori ſe pro chriſto exponere: ⁊ in mortis agone gaudere: actus eſt charitatꝫ pfecte. Porro mortem fugere act⁹ eſt ipfectōis quantum ī ſe eſt. poteſt tñ ad pfectionē reduci per circūſtantiā ſupadditā. ſicē

determinatū eſt ſupra: vtpote cū q̄s hoc facit vt ſe reſeruet ad glorioſiorē triūphū. ſicut fugit apſo. vel cū id agit ad p̄bendū īfirmis ſpei ſolaciū. ne dum morte iminente trepidare ſe ſentiūt in deſperationē labant. Et hac ratione fugiſſe credendus eſt xp̄s. nō ex vehemētia timoris ſed ex benigna condeſcēſiōe pfectiſſime charitatis. Iuxta q̄d dicit Aug. ſuper ioh. ome. xxvi. Firmiſſimi ſunt chriſtiani ſi qui ſunt: qui nequaq̄ꝫ morte imminente turbant. Sed nunquid chriſto firmiores. Quis hoc inſuauiſſimus dixerit. Quid eſt ergo q̄ ille turbat⁹ eſt. niſi q: infirmos in ſuo corpore. i. in eccleſia: ſue infirmitatis voluntaria aſſumptione conſolat⁹ eſt. vt ſi q ſuorum morte imminente turbant: ipſum in ſpū intueant: ne hoc ipſo ſe putantes reprobos peiore deſperationis morte abſorbeantur. Hec Aug. Quib⁹ luce clari⁹ oſtendit q̄ in paſſione trepidare q̄ꝫq̄ꝫ ſit imperfectū: nullaꝫ t̄n in xp̄o condeſcēdente imperfectionē ponit. ſꝫ in eis ſolū q̄bus ipſe condeſcendit. Silr̄ etiā de fuga ſup illud Ioh. vij. non eni volebat in iudeam ambulare: aſtruit eſſe ſentiēdū. Futuꝝ inq̄t erat vt aliq̄s fidelis abſconderet ſe ne a perſecutorib⁹ inueniret: ⁊ ne illi pro crimine obijceret latibulum: preceſſit in capite q̄d in membris confirmaret. Idē quoq̄ꝫ ſup illud pſalmi. quoadusq̄ꝫ iuſticia conuertat in iudiciū. infirmos inq̄t in ſe prefigurans dn̄s. i. infirmoꝝ perſonam gerēs. illiſq̄ꝫ compatiens ait. tranſeat a me calix iſte. Non eni timebat dn̄s pati tertia die reſurrectur⁹. cum arderet Paulus diſſolui ⁊ eſſe cū chriſto. Certum eſt aūt q̄ Paul⁹ habebat īfirmitatē carnis. Non igit infirmis carne chriſt⁹ exēplū prebuit: ſꝫ infirmis ſpū condeſcendit. Huic autē veritati tam clare iocui rn̄dem⁹ multipliciter conat obſiſtē. Quia eni vt veritatis ignar⁹ abſurdū reputat q̄ chriſt⁹ imperfectis condeſcenderit in aliquo actu. oſtendē nitit q̄ fugē mortē ſit de ſua rōne perfectū: pro eo videlꝫ q̄ a chriſto precipit: ⁊ q̄ in viris perfectis inuenit. Verū pmā rōnē nulli⁹ eſſe vigoris ex hoc colligē poſſum⁹. q: ſicut p̄ceptum perfectionē non efficit: ſic nec imperfectionē tollit. Si .n. imperfectionē tolleret: q̄cūq̄ꝫ teneret ad p̄cepti obſeruantiā teneret ad pfectionē implendā. Qd̄ cū ſit manifeſtiſſime inconueniens: c̄ſtat q̄ fruſtra laborat oñdē q̄ fugē ſit perfectū: per euangeliū: per pelagiū papam: ⁊ per athanaſiū q̄ euangelice pfectionis culmen ex ſupererogatione numerat omni conſilij: non ex obligatione p̄cepti. Sed ⁊ illud mādatū de fugiendo a facie perſecutoꝝ: intelligi hꝫ in caſu ſicut Raban⁹ dic ſuper Mat. ⁊ glo. Hoc inq̄t ad illud t̄ps pertinet: quo dictū eſt. in viam gentiū ne abieritis ⁊ in ciuitates ſamaritanoꝝ ne intraueritis: q̄ perſecutionē non debeāt timē ſed declinare. vt tribulationis occaſio ſit euangelij ſeminarium. Si ergo in hoc caſu ītelligit: nihil ad p̄poſitū ſuū valet. Si aūt ſimpliciter intelligit ſicut inſinuat: non modicū errat. q: tūc q̄cūq̄ꝫ voluntarie morti ſe exponeret cū latere vel fugē poſſet: peccaret mortaliter faciēs c̄ dn̄i iuſſionem. Qd̄ ſi verum eſt: beatiſſimi martyres Petr⁹: Paulus: Andreas: Laurentius: Sebaſtian⁹: Tyburti⁹: Vincenti⁹: ⁊ cōſimiles. q̄ ſe vltro pſecutorib⁹ tradiderūt. digni non eſſent glia martyruꝫ. ſed ignominia puaricatoꝝ. Magne igit fuit dementie vniuerſaliter affirmare: q̄ ſancti martyres fugerunt: ⁊ cū īueniebant martyrio ſe ſubdebāt. Nā hoc expſſe derogat pfectioni ſanctorum martyꝝ. q: q̄libet quātūcūq̄ꝫ imperfect⁹ q̄n non pōt latē: teneret ſeipſum martyrio ſubdere. ac p hoc dū actui fugiendi falſam quādam perfectionē attribuit: pfectio chriſtianis martyrib⁹ veraꝫ tollit. Alia quoq̄ꝫ ratio q̄ conat pbare q̄ fugē nō ſit impſectū. q: viri pfecti non oēs fugerūt. dupliciter deficit. Primo: q: non oē q̄d viri pfecti faciūt eſt ex hoc ipſo pfectum. Nā ſicut Iacob: Dauid: Vrias: ⁊ Mathathias fugerūt: quos īroducit ad fuge cōmendatōez: ita etiā hūerūt vxores ꝓprietates poſſeſſionū: q̄ t̄n ſeſe cū euāgelica pfectōe nō cōpatiunt. Dehinc q: vt ſup mōſtratū ē: actus

qui de ſuo genere eſt imperfectus: ꝑ aliquam circunſtantiā quā charitas perfecta illi adhi bet pōt eſſe pfectus. ⁊ iō nō rōne actus. ſ; ra tione circūſtātie ſctōꝝ viroꝝ i opibus hmōi pfectio ꝯmendat. Preterea ſicut nō ſequit q occidere hoīem ſit bonū atq; perfectū. q phinees ⁊ mathatias ex pctōꝝ occiſione lau dantur. ſic ⁊ rōnes quas multiplicat nil recte ꝯcludunt. Vñ tamen pōt inferri q ſi ſancti viri aliquid laudabilit fecerūt: illud fieri pōt ꝓloco ⁊ ꝓ tpe abſq; peccato. ſicut ſacer atha naſius ꝓbare videt ⁊ intēdit. Nec tñ ex h̄ ſequit q ſit pfectū: niſi pariter includat q i pfectio peccatū includit: ſicut hic puerſe dog matiſat. Qđ q ſupius improbatū eſt: hic cō memoraſſe ſufficiat.

Ane diſtinctio quā ſubiūgit de mo dis fugiendi: quos ſe conat pfectos aſtruere: ac multipliciter ꝑ exempla ꝯmēdare: nō veritatis dilucidatōem tribuit mentibus legentiū: quinpotius erroris cali ginē: niſi ſollicita circūſpectōe caueat. Diſtin guit nāq; ſex modos fuge. quoꝝ primus vt dicit eſt ex mentis puerſitate. ſcōs eſt ex men tis ignauia ⁊ timore ſuili. tertius eſt ex natu rali rōne. quartus eſt ex hūilitate mentis. quin tus eſt ex circūſpecta prudentia. ſextus ex abū danti miſericordia. In quorū modorū expla natione multa videt abſurda dicere. Loquēs enim de ſcōo mō dicit. q fugere ex ignauia: eſt ex timore ſeruili. ſicut fugerūt filij iſrael in diebus ſaulis. ſubditq; q chriſtus h̄ modo mortē nō timuit ſed timeri ꝓhibuit. Et pau lo poſt. Hec fuga impfectis cōpetit. In his aūt v̄bis oſtēdit ſe ꝑ oia theologice veritatꝫ ignarū. Primo quantū ad ſignificatōem ver boꝝ. in h̄ q dicit filios iſrl fugiſſe ꝑdictam ex timore ſuili. Timor enim ſuilis cū ſit do nū ſpūſſancti: nō docet fugere corpalia bella ſed ſpūalia peccata. Scōo oſtendit ſe neſcire pondus ſentētiaꝝ cū dicit hūc timorē eſſe ꝓ hibitū. ⁊ poſt ſubiūgit q cōpetit impfectis. Ex hoc enim ſequit q aliqd idē ſit genera liter ꝓhibitū: ⁊ aliqbus ꝑſonis indultum. et.

itē q imperfectis ſit indulta trāſgreſſio mā datoꝝ. Qđ q ꝯtinet ꝯtradictōes implicat: ab oī ꝓſus rōne diſcordat. De tertio vero loquens fugiēdi mō dicit: q eſt ex quodam naturali timore: ⁊ q hic fugiēdi modus cō petit viris pfectis: ſicut moyſi: helie: helyſeo ⁊ ẜic. Et hec fuga vt dicit nullam operatur imperfectōem. ⁊ hāc vt aſſerit chriſtus aſſū pſit. In quibus verbis duo implicat. quorū vnum eſt falſum. alterum vero blaſphemia. Quāq; enim timere mortē ſit naturale: fu gere tñ eſt voluntariū. ⁊ q̄uis perfecta cha ritas nō excludat oīno timorē naturalem. ex cludit tñ illius dñium quo timidus in fugam ꝯuertit. Vñ Beda ſup illud marci. relicta ſyndone fugit. Quia plus ceterio dñm ama uerit indicantur: qui alijs fugientibus ſeq dñz nō omiſit. nondū tamen perfectionē habuit: qui vel territus fugere potuit. In quibus pa tenter oſtendit q fugere ex timore mortꝫ nō ſtat cū pfectōe charitatis. Nec obſtat verbū glo. ſuper illud ioh. alius te cinget. quia dr. q hmōi affectus adeo naturalis erat. vt nec cū petro ſenectus abſtulerit. cum tñ perfectus eſſet. ꝑ eo q aliud eſt timere: aliud eſt timo re fugere. ſicut in eadē glo. quā ipſe fraudu lenter detrūcat: imediate ſubiūgitur. Sꝫ qn tacunq; ait ſit moleſtia mortis. vincat eā vis amoris. Cōſtat q amoris vi ſuperante timo rem nequaq; fugimus. Fuga igit ex timore mortis nequaq; ſtare pōt cū perfectiōe cha ritatis. Vñ Aug. in oꝛi omel. eadem. Amor chriſti in eo qui paſcit oues eius: in tam ma gnū debet chriſti taleq; creſcere ardorem. vt vincat etiā mortis naturalē timorē. quo mori nolumus etiā qñ cū chriſto viuere volumꝰ. Hec Aug. Ex quibus ꝯcludit q fuga hmōi ſtare non pōt cū perfectione charitatis. que hunc timorē exuperat ne timentē in fugam conuertat. Dicere igitur ex hoc timore xpm fugiſſe: non eſt aliud q̄ ipſm blaſphemare. cum ex hoc ſequat: q in ipſo fuerat amor na turalē timorē nō ſuperans. ſed ab ipſo ſupatꝰ ac per hoc non perfecte ſtabiliens ſed va

chriſtianē ⁊ imperfectus. Aduertat igit̃ quiſquis hec legerit. ꝙ fuge ꝓuenienti ex naturali timore mortis perfectiōem attribuere ſimulqȝ aſſerere chriſtū hoc modo fugiſſe. nihil aliud eſt ꝗȝ chriſtū ducē iam ꝓſtratū ab hoſtibus dicere. ⁊ vniuerſum ipſius exercitū ad fugā ꝓuocare. Nullus enim in fugam mortis timore ꝯuertit̃ niſi timor huiuſmōi in eo oñdetur. Quod ſi hoc vt aſſerit perfectū eſt: ⁊ oēs hoc naturali timore vigent̃. nil aliud reſtat ſꝫ hanc ꝓphanam doctrinā niſi oēs in fugam ꝯuertant̃. Nulla igit̃ erit in fugiendo differentia paſtoris ⁊ mercenarij: cū vterqȝ pariter habeat naturalē timorē moriēdi. De quarto vero diſſerēs addit ꝙ fugere ex humilitate mentis: qua hō ꝓpriā infirmitatem cognoſcit: ⁊ ad mortē ſuſtinēdam humiliter ſe imperfectum credit. cōpetit viris ꝑfectis. Nā hoc modo vt ait fugit petrus a facie neronis. et iudei perſecutiones antiochi. ⁊ anachorete ꝑſecutiones decij ⁊ valeriani. Et poſt ſubdit ꝙ hanc fugā docuit chriſtus: ⁊ exēplo cōfirmauit. ⁊ eſt imitanda ꝑfectis. Hoc autem ſi quis diligenter ꝯſideret. ſcribentis impietatem manifeſte perpendet. Nam primū exemplū de petro eſt falſum. Si enim petrus vt dicit ſe reputabat imperfectū ad martyriū. pari ratione ⁊ quilibet chriſtianus. Si igit̃ ex hac ꝯſideratione fugere perfectū eſt. quilibet oīs debet fugere. nulluſqȝ ad paſſionem tanqȝ ad rem proprias vires tranſcendentem aſpirare. Ex quo etiam illud infertur ꝙ preſumptuoſus fuit ille feruor ſanctoꝝ: qui corde intrepido ad tormenta ferebant̃. Secundū autem exemplū eſt in ſe ambiguū ⁊ impertinēs ad ꝓpoſitum. q2 non conſtat iudeos illos ex humilitate fugiſſe. nec ad perfectionis exemplum coꝝ fuga poteſt aſſumi. qui materiali gladio ꝓpriam tuebant̃ ſalutē. ⁊ aduerſarios qn̄ ſibi facultas aderat ꝑſequebātur ad mortem. Exemplū vero tertium de anachoretis: vbi allegat auctoritatē hieronymi pro fuga pauli primi heremite: ſuo propoſito non cōpetit: quinpotius aduerſatur. nam paulus vt ibidem dicit hiero. adoleſcēs erat delicatus ⁊ diues: non anachoreta: nō monachus: ſed adhuc ſeculo degens. De quo ibidē hiero. ſubdit. ꝙ neceſſitatē in voluntatē ꝯuertit. vñ primo quaſi cōpulſus poſtea voluntarius manſit in heremo. De alijs vero chriſtianis qui iam ꝑfecti erant idē Hiero. paulo ante ꝑmittit. Uotū tūc chriſtianis erat ꝓ noīe domini gladio percuti. Uerum hoſtis callidus tarda ad mortē ſupplicia conquirens aias iugulare cupiebat: nō corpora. ⁊ vt ipſe qui ab eo paſſus eſt Cyprianus ait: volētibus mori nō permittebat̃ occidi. Hec hiero. Quibus ꝑfati erroris ſententia nō fulcit̃ ſed cōfutatur: dū aſſerit ꝙ illius temporis martyres nō ſolum nō fugiebāt. ſed etiā vehemēter volebāt ꝙ occidi nō poterāt. quēadmodum glorioſi martyris ⁊ doctoris Cypriani verbo ⁊ exēplo ꝯfirmat. Quartū autem exemplū qḋ ponit de chriſto: horrēdam in pijs auribus ſonat blaſphemiā. Quia ſi chriſtus ex humilitate ſe ad martyrij ſuſtinentiam imperfectum putabat: aut vere hoc eſtimabat aut falſe. Si vere: ergo chriſtus veraciter fuit imperfectus. Si falſe: tunc neceſſario ſequit̃ ꝙ ſue rei ſue perfectionis ignarus. ⁊ hoꝝ vtrunqȝ blaſphemū. Inſuper ⁊ omnis qui filium dei ieſu chriſtū [illegible] blaſphemat. qui ponit hoc chriſtū de ſe [illegible] ſiſſe nō ſolū blaſphemat in chriſtū. verūetiā aſſerit chriſtum fuiſſe blaſphemū. quod pie aures audire non poſſunt. Quiſquis igitur hoc pertinaciter ſenſerit: tradendus ē ſathane vt diſcat nō blaſphemare. De quinto vero modo fugiendi qui eſt ex prudentia circumſpecta diffuſius tractans: imprudentiam ſuā patēter oñdit: dū ꝓ nihilo tot verba diſſeminat. Nullus enim negat quin ꝓ exceptatione opportunitatis vel vtilitatis maioris interdū etiā vir ꝑfectus fugere poſſit. ſic apłus de damaſco fuit. Sed hic modus ab alijs licitis fugiendi modis non debet diſtingui. q2 omnis rōnalis ⁊ licita fuga eſt ex prudentia circumſpecta. que eſt magiſtra directionis in oīs

via ſalutis. Eſt aūt prudentia directiua fuge
ꝓ loco ⁊ tpe: non tam ſm imperium pfecte
virtutis: q̄ȝ ſm humane ɔditoēm imperfe-
ctionis ⁊ infirmitatis mentalis. Unde ſuper
illud math. diſcipuli relicto eo fugerūt: Be
da dicit in glo. Sicut petrus qui negationem
lachrymis abluit: ⁊ confeſſione dilci amoris
trina funditus extirpauit. recuperationē coꝝ
oſtendit qui martyrio labuntur. ſic alij diſci-
puli qui articulū comprehenſionis fugiendo
puenerūt. cautelā fugiendi docent eos qui ſe
ad ſupplicia minus ſentiunt idoneos. quibus
tutius eſt latere: q̄ȝ diſcrimini ſe exponere.
Hec beda. Quibus elucet q̄ hm̄oi circūſpe
ctio qua quis prouide fugit: infirmis magis
competit q̄ȝ perfectis. Nō igitur dicit ſe nul
latenus eſtimare q̄ prudētia que perfectōeȝ
facit: aliquando magiſtra ſit imperfectionis:
ſi ſic intelligit q̄ prudentia de perfecto imp
fectū nō facit: verū dicit. ſed nihil ad ꝓpoſi-
tum. Si aūt intelligit q̄ nullū opus imperfe
ctionis ex prudentia ꝓcedit: manifeſte errat.
q̄ tunc omne opus prudentie eſſet perfectū.
nec ſolius prudentie: verūetiā oīum aliaruȝ
virtutū quibus neceſſario prudentia ē anne
xa. Ex quo etiam ſequeref q̄ oīs virtus ſit p
fecta. ⁊ omnis virtutē habens ſit pfectus: et
omnis imperfectus iniuſtus. ⁊ oīs impfectō
culpa. De ſexto tandem mō fugiēdi ſubin
fert. q̄ fugere ex abundanti miſericordia ne
pſequentes grauius deū offendant viris pfe
ctis cōpetit. q̄ hoc mō fugit iacob: moyſes:
dauid: benedictus: ſilueſter ⁊c̄. Et hanc fugā
vt dicit docuit chriſtus: ⁊ exēplo ɔfirmauit.
Porro q̄uis in his que de hoc mō ſexto fu
giendi ſcribit videaf ſupficialiter ɔſideranti
bus rōnabiliter ⁊ pie ſentire. ſi quis tn̄ vigi-
lantiori attentione ɔſideret: manifeſte cogno
ſcet ea carere rōne ſimul ⁊ pietate. Nam et
exempla que ponit ambigua ſunt. nec ex ſcri
pturis ɔſtat pſatos viros ex ea quā aſſignat
cauſa fugiſſe. Qua etenim rōne vel auctori
tate aſſerit ꝑt. q̄ iacob eſau: moyſes pharao-
nem: dauid ſaulem: ⁊ ſilueſter conſtantinum
fugerū. ne in eos grauius peccarent. Et ideo
que ꝓponit ꝓ nihilo habēda ſunt. Quia vt
dicit Hiero. qđ de ſcripturis auctoritatē non
habet: eadē facilitate ɔtemnif qua probatur.
Inſup ſi omnis qui pſequitur iuſtū tanto ma
gis peccat quāto grauiores iniurias irrogat.
ſanctum eſt atqȝ perfectū ꝓpter hoc fugere:
ſemper a facie cuiuſlibet perſecutoris fugien
dum eſt ne grauius peccet. Amplius ex hoc
neceſſario ſequif q̄ chriſtus nō abundanteȝ
miſericordiā: ſed potius crudelitatē in iude-
os exercuerit. qui tunc ſe paſſioni obtulit. qñ
plures in eo peccare potuerunt. paſcali ſcili-
cet tpe: cū iudeoꝝ multitudo ad feſtum ventu
ra erat: de qua ſciebat q̄ in eius morte ɔſen-
ſura erat. Arguunf etiā ſm hanc doctrinam
impietatis ⁊ crudelitatis oēs martyres: qui
non fugerunt. Inaniter igitur gloriaf ſe ad-
uerſarium ɔfutaſſe: quaſi fugere nō ſit imp-
fectum: cū habeat fieri ex abundanti miſeri-
cordia. que impfectōis nō pōt eſſe miniſtra.
In quo credens alterius improbare ſenten-
tiam: viam aperit ad reprobandā ſuam. Si
enim chriſtus q̄ fugit ex miſericordia reſpe-
ctu pſequentiū nullā impfectōis notam incur
rit. multo magis ſi fugit ex miſericordia re-
ſpectu mēbrorum ſuoꝝ infirmoꝝ ad preben
dum illis ſolaciū. nō debet imperfectioni aſcri-
bere: ſed potius iudicare perfectū. Quod autē
in fine concludit: q̄ his quatuor modis chri
ſtus fugit ⁊ fugere docuit: ⁊ viri perfectiſſi-
mi in hoc eum imitati ſunt: ⁊ hoc alios face-
re docuerunt. ⁊ q̄ chriſtus fugiendo exēplū
infirmis pbuit. infirmis dicit infirmitate car
nis que perfectis cōpetit: non mentis q̄ ſoluȝ
conuenit imperfectis. q̄ ex precedentibus ſa
tis reprobatū eſt: nō eſt opus vltra diſcutere
quāq̄ȝ hec quatuor ſimul aggregata dog-
matis huius abſurditatē pateter oſtendant.
Nam ſi chriſtus ſ quadruplici mō fugit: et
pfectiſſimi viri in hoc eum imitati ſunt: cum
hoc fugiendi quadruuiū ſemp ⁊ vbiqȝ ⁊ oī
bus pateat. ſemp ⁊ a quolibet ineunda eſt fu
ga. Quis enim nō naturaliter timet morteȝ.

Quis nõ debet ſe humiliare. Quis nõ debet prudenter cauere periculũ. Quis miſereri non debet perſequentiũ proximorum. Si igit he vie fugarum ſemite ſunt pfectionũ qbus itur ad chriſtum. non iam ad exhortationem apoſtolice tube currendũ eſt ad nobis ppoſitũ paſſionũ certamẽ. ſz potius qrendũ eſt per aliquam dictarum viarum fuge preſidium: quo celerius tanqz per compendioſas perfectionis ſemitas pueniat ad chriſtũ. Q, ſi huiuſmõi exhortationis imo dehortationis clamorem: quo bellatorum corda terrentur: procul a caſtris bellantiũ abeſſe conſueuerunt duces in pugna ſeculi: quanto magis hoc obſeruare cõuenit in pugna ieſu chriſti. vbi res agitur non pro vitandis diſpendijs rerum aut fugiendis periculis corporũ. ſed pro declinanda inuiſibili morte animarum. Nec hoc dicimus quin competere poſſit perfectio in caſu fugere eo mõ quo ſuperius oſtẽſum eſt. ſed vt fuge laudes ſuperfluas vanas et falſas tanqz pernicioſas et virtutibus perfectio contrarias oſtendamus eſſe fugiendas. Quia cum falſitas vbiqz et ſemper vitanda ſit: ibi tamen et tunc potiſſimũ declinanda eſt. cum ſub fallaci ſpecie ſanctitatis a virtutũ culmine reuocat et inclinat ad ima.

¶ Secunde reſponſionis ſecunda particula quintũqz capitulum. in quo abſtinentie laus et perfectio declaratur. et eiuſdem impugnatio calũnioſa reuellitur.

Q[uam]uiqz certũ ſit omnibus in chriſtiano exercitatis agone: abſtinentie ſctẽ rigorẽ pnecẽſſariũ eſſe his q pfectõem adipiſci et defenſare conant. qz tamẽ noue adinuentionis dogma pverſuz ſubintroductũ ẽ ad pbandũ contrarium: roborãda ẽ hmõi ſtatas tã p exẽpla qz p documẽta ſanctorum.

¶ Et primũ quidẽ euãgelice pfectõis precurſor adducat in mediũqz ppter abſtinentiam eminẽtẽ magnus pdicat angelica voce. ſicut refert lucas angelũ dixiſſe ad zachariã. Erit. n. magnus corã dño: vinũ et ſicerã non bibet. Ubi glo. Sicera interptat ebrietas: quo nomine ſignat oẽ poculũ de qcũqz materia factũ qd inebriare poſſet. Decet itaqz vas celeſti grẽ mãcipatũ a ſeculi illecebris abſtinere. Hoc ipm vas electõis aplus in ſeipo commẽdat ad Chorin. ſcribẽs. Caſtigo corpus meũ et in ſuitutẽ redigo. ne forte cũ alijs pdicauerim ipſe reprobus efficiar. Et ad hoc agoniſtarũ exemplo cũctos puocat chriſti milites cum premittit. Qis qui in agone cõtẽdit ab oibus ſe abſtinet. et illi quidem vt corruptibilem coronam accipiãt. nos aũt incorruptam. Ad hoc facit qd aũ Ambro. hexameron. iij. li. Ab initio ſeculi ſimplice cibũ et naturalẽ debuit vel reliquis cibis anteferre. qm̃ iſte eſt ſobrietatis cibus. reliqui voluptatis. In hoc daf nobis frugalitatis exemplum et parſimonie magiſterium: vt herbis et ſimplicis oleris victu aut pomis contenti ſimus. quem natura obtulit: quem liberalitas dei primo donauit. In eccleſiaſtica vero hiſtoria li. ij. refert euſebius q inter ſanctos egyptios. quos euangeliſta Marcus multipliciter inſtituit: vinum nemo nec guſtu contingit. nec aliquam carnem. ſed aqua eſt eis potus: et panis cum ſale et iſopo eſt eis cibus. De anachoretis autem quorum vita conſtat fuiſſe perfectionis exẽplar, Hieronymus ad euſtochium cum vitam cõmendaſſet cenobitarum dicens. q inter eos viuitur pane et leguminibus et oleribus. que ſale ſolo cõdiuntur: quibuſdã interpoſitis ſubdit. Ad tertium genus veniã quos anachoretas vocant. qui de cenobijs exeuntes excepto pane et ſale amplius ad deſerta nil proferũt. Huius vite auctor paulus: illuſtrator antonius. et vt ad ſuperiora conſcendam princeps Johãnes baptiſta fuit. Hucuſqz Hieronymus. Qui et hunc quem hmõi vite aſſerit auctorem paulũ talibus extollit abſtinẽtie laudibus: eius vitam deſcribens. Omnẽ in oratione in ſolitudine duxit etatem. cibum et veſtimentũ ei palma prebebat. Nõ ne cui incredibile videat. ieſum teſtor et ſanctos angelos: vidiſſe me monachos: e quibus vnus per xxx. annos pane ordeaceo et aqua lutu-

lenta vixit. Beatus quoqꝫ Baſilius mona-
chis orientalibus: qui ad perfectōis culmen
nitebanť aſcendere: carnium eſum inhibuit.
Sanctus etiā Martinus: vt de ipſo narrat
ſulpitius: in ſuo monaſterio ſecū degentibus
mōachis: vini potū ꝯcedere noluit. Et ſacer
vir bn̄dictus ſanis monachis eſum carnium
interdixit. His ⁊ ſimilibus quaſi innumeris
vniuerſis ſanctoꝝ exemplis indubitanter col-
ligitur. q̄ abſtinētie rigor: opus ſit perfecte
virtutis. Et ne quid ad certitudinem deſit:
alijs ſanctoꝝ auctoribus ꝓbādum eſt. quibꝰ
aſſerunt q̄ abſtinere a vino ⁊ carnibus ſit ꝑ-
fectum. Ait enim Hieronymus ad demetria
dem. Conceduntur quidem nuptie: carnium
eſus: vſus vini. ſed hoꝝ abſtinentia conſilio
perfectoꝝ ſuadetur. Idē quoqꝫ contra Io-
uinianū. Si vis perfectus eſſe: bonū eſt vi-
num nō bibere ⁊ carnes nō mādūcare. Nā
ſi vis perfectus eſſe melius eſt ſaginare ani-
mā q̄ꝫ carnē. Aug. etiā de fide ad petrum ſic
ait. Humiles ſerui chriſti qui cupiūt domis
abſqꝫ impedimēto ſeruire: coniugia non ap-
petunt: a vino ⁊ carnibus abſtinent quan-
tum corpis valitudo ꝑmittit. nō q̄ peccatum
ſit: aut ꝯiugē habere: aut carnes vinūqꝫ perci-
pere. Hec Aug. Ad hoc idem facit qđ dicit
Gre. iij. lib. moꝛa. Nullus palmā ſpūalis cer
taminis apprehendit qui nō prius in ſeipſo ꝑ-
afflictam ꝯcupiſcentiā carnis incentiua deui
cerit. Neqꝫ enim ad ꝯflictū ſpūalis certami
nis ꝯſurgitur: ſi non prius intra noſmetipſos
hoſtis mentis poſitus: gule videlicet appeti-
tus edomatur. Colligiť itaqꝫ q̄ abſtinētia ſit
opus maxime cōpetens viris ꝑfectis quoꝝ
eſt ſathane bellis victorioſe reſiſtere: ⁊ ſapiē-
tie ſtudijs quiete vacare. Propter quod hie
rony. cōtra Iouinianū. Si quis eſtimat abū
dantia ciboꝝ atqꝫ potuū ſe perfrui. ⁊ vacare
ſe poſſe ſapientie. hoc eſt: verſari inter delici
as: ⁊ deliciaꝝ vicijs nō teneri: ſeipſum deci-
pit. Et poſt. Quomodo nuptijs virginitates.
ita ſaturitati ⁊ carnibus ieiunia ſpiritūqꝫ ꝑfe
rimus. Si igitur vacare ſapientie perfectoꝝ

eſt. ⁊ virginitas preferatur coniugio: ſicut ꝑ-
fectuꝫ imperfecto: reſtat q̄ denegare operis
abſtinere a carnibus alijſqꝫ delicatis cibarijs
actum dicit ꝯſonū perfectioni. ⁊ econtra: his
vti imperfectōem quandam importat: quan-
tum eſt de ſui generis natura. niſi ad perfecti
onem reducať per circunſtantiam ſuperadie
ctam vtpote cū quis habet plenam abſtinen
di voluntatē. ⁊ tñ huiuſmodi cibarijs p loco
⁊ tpe ſobrie vtitur. vel q: requirit neceſſitas
ſuſtentationis ꝓprie ꝓpter egritudinē ſeu de
bilitatem. vel vtilitas fraterne edificatōnis ꝑ
charitatiuam condeſcenſiōem. Primū qdeꝫ
exemplū ex vita ſumitur perfectoꝝ cenobi-
tarum: quā deſcribens Hieronymus ad eu
ſtochium ait: loquens de ſanis. Viuitur pa-
ne: leguminibus ⁊ oleribus que ſale ſolo cō-
diuntur. Dehinc pro debilibus ſubdit. Vi-
num niſi ſenes accipiunt: quibus ⁊ paruulis
ſepe fit prandiū: vt aliorū feſſa ſuſteteť etas
⁊ aliorum non frangatur incipiens. Poſt h̄
de infirmitatibus ait. Si quis vero ceperit
egrotare: transfertur ad exedrā latiorem. et
tanto ſenū miniſterio confoueť: vt nec delici
as vrbiū: nec matris querat affectū. Hec hie
rony. Porro exemplū ſecundi manifeſte re
fulget in chriſto. de quo chryſo. ſup Math.
omē. xxvij. Vide quanta eſt chriſti in conde
ſcenſione diligentia: ſicut cū comedat ⁊ bibat
cum videať ex aduerſo Iohāni faciens: et h̄
iudeoꝝ gratia ſalutis facit: magis autē orbis
terraꝝ vniuerſi. ſimulqꝫ hereticoꝝ obſtruēs
ora. Magiſter naqꝫ perfectionis omnimo-
de ieſus chriſtus: ⁊ ſupportator imperfectōis
noſtre: vtrūqꝫ debuit in ſua vita monſtrare:
cum tñ Iohānes totam peregerit vitam ſꝫ ar
tiſſimam abſtinentie legem. Et quāqꝫ actus
abſtinendi perfectior ſit ex proprio genere: ꝑ-
fectius tñ egit chriſtus q̄ꝫ Iohānes. q: ⁊ pu-
riori modo in ſeipſo abſtinuit: ⁊ alijs ex perfe
ctiore charitate condeſcendit. Unde ⁊ perfe
ctionis precipuus ſectator apoſtolus non ſo-
lum imitabilē ſe prebet in auſteritate vite. ve
rūetiam pia ad ꝓximos condeſcenſione: ad

Choꝛinth. dicens. Factus ſum infirmis infirmus: vt infirmos lucrifacerē. oībus omnia factus ſum: vt omnes facerem ſaluos. Hanc ꝯdeſcēſionis edificatoꝛie formā diſcipulis ad pꝛedicandū miſſis dñs dedit: cū ait. In eadē domo manete: edentes ⁊ bibentes que apud illos ſunt. Et ratio a mattheo reddit̃. Eſt enī dignus operarius cibo ſuo. Quia enim diſcipuli pauperes erant. ⁊ laborioſis pꝛedicationis exponebant̃ diſcurſib⁹. ne ꝑ penuria ⁊ difficultate laboris in ſeipſis deficerent. vel ꝑ difformitate victus oneroſi redderentur ſuſcipientibus ipſos. hmōi fuit eis a domino viuendi forma pꝛeſcripta. tam pie q̄ꝫ ꝓuide. vt ⁊ alijs ꝯdeſcenderent: ⁊ iniunctū ſibi laborem viriliter tolerare valerent. Ex pꝛedictis igitur eluceſcit ꝙ tam abſtinere a carnibus ⁊ vino q̄ꝫ his vti: pōt fieri perfecte ⁊ impfecte. ſed vnū ſcꝫ abſtinere ſit pfecte ex pꝛopꝛio genere. alterū vero rōne circuſtantie adiuncte. cum ex ſe magis declinet ad impfectōēꝫ. Hec aūt nō idcirco dicimus. q̄ cibus in culpa ſit. cū dicat apoſtolus ad Choꝛi. eſca nos nō cōmendat deo. glo. ſumpta vel non ſumpta. Et aug⁹. iij. libꝛo de doctrina chꝛiſtiana. Quid locis ⁊ tpi ⁊ perſonis ꝯueniat diligenter attendendū eſt. ne temere flagitia repꝛehendamus. Fieri enim poteſt vt ſine aliquo vicio cupidinis vel voꝛacitatis ꝓcioſiſſimo cibo ſapiens vtat̃. inſipiens aūt fediſſime gule flāma in viliſſimū ardeſcat. ⁊ ſanius q̇ſq̄ꝫ maluerit moꝛe dn̄i piſce veſci: q̄ꝫ lēticula moꝛe eſau: aut oꝛdeo moꝛe iumētoꝝ. Hec aug⁹. Ad qḋ etiā facit qḋ dicit Grego. iij. li. moꝛa. Non cibus ſed appetitus in vicio eſt. Unde lautioꝛes cibos pleruq̄ꝫ ſine culpa ſumimus: ⁊ abiectioꝛes non ſine reatu ꝯſcientie deguſtamus. Hinc eſau pꝛimatū per lenticulā ꝑdidit. ⁊ helias in heremo carnes edendo virtutem coꝛpoꝛis ſeruauit. Unde ⁊ antiquus hoſtis pꝛimū ſibi hoīem nō carne. ſed pomo ſubdidit. ⁊ ſecūdum nō carne ſed pane temptauit. Patet igitur ꝙ delicatis vti pꝛo loco et tēpoꝛe poſſumus abſq̄ꝫ peccato. q̄ tn̄ ꝑ excitationem ꝯcupiſcentie dant occaſionē peccandi. ab hmōi abſtinere ſalutare eſt. Ac per hoc cū ſit difficile ⁊ arduū ⁊ ſuperogatoꝛiū de natura ſui generis colligit̃ eſſe perfectum tanq̄ꝫ ad pfectōnem pꝛeparans ⁊ ipm ꝓmouens ⁊ ꝯſeruans. Unde hiero. contra Iouinianū. Fac eſum carniū cunctis nationibus eſſe ꝯmunē: ⁊ paſſim licere qḋ paſſim gignitur. quid ad nos quoꝝ ꝯuerſatio in celis eſt: qui ſuper pythagoꝛā ⁊ empedoclem ⁊ oēs ſapientie ſectatoꝛes nō ei debemur cui naſcimur ſed cui renaſcimur. qui repugnantē carnem ⁊ ad libidinū incentiua rapientē inedia ſubiugamus. Hec hiero. Quibus oſtēdit abſtinentiam viris perfectis ⁊ celeſtibus cōpetere ad perfecte cauendā libidinē ⁊ edomandam carnem. Cōpetit etiā eis quia ꝓmouet ad perfectā virtutem. ¶ Ualet enim pꝛimo ad ſeruandū pudicitie ſancte nitoꝛem. Unde Hierony. ad euſtochiū. Sollicite pꝛouidendum eſt: vt quos ſaturitas de paradiſo expulit: eſuries reducat. Non ꝙ deus vniuerſitatis creatoꝛ ⁊ dn̄s inteſtinoꝛū noſtroꝝ rugitu ⁊ inanitate ventris: pulmonūq̄ꝫ delectet̃ ardoꝛe. ſed ꝙ aliter pudicitia tuta eſſe non poſſit. Ualet ſecundo ad cuſtodiā paupertatꝭ altiſſime. Iuxta qḋ idem hiero. ad ſaluinā ſcribit dicens. Ubi vile oluſculum cribꝛari⁹ panis ⁊ cibus potuſq̄ꝫ moderatus. ibi diuitie ſuperuacue. Idem quoq̄ꝫ cōtra Iouinianū. Si vis perfectus eſſe: bonum eſt vinū non bibere: ⁊ carnes non manducare. Et poſt. Grandis aīe exultatio eſt. cū paruo ꝯtentus fueris. mundū hr̄e ſub pedibus: ⁊ oēm eius pompā ⁊ epulas ac libidines ꝓpter q̄ diuitie ꝯquirunt̃ vilibus cōmutare cibis. Ualet etiā tertio ad ꝯquirendā animi foꝛtitudinē. ſm illud Bern̄. Quō ipm coꝛpus nr̄m quotidie creſcit ⁊ decreſcit: ſic neceſſe eſt ſpūm ſp ꝓficere aut deficere. ſed inter eſt oꝛdis. Naꝫ ſemꝑ in robuſto ⁊ vegeto coꝛpe animu⁹ mollioꝛ atq̄ꝫ tepidioꝛ eſt. ⁊ rurſum ī coꝛpe debili ⁊ ifirmo foꝛtioꝛ viget ꝓmptioꝛq̄ꝫ ſpūs. Quō ſe expertū teſtat̃ aplus dicēs. Qn̄ infirmoꝛ

tunc potēs ſum. Sicut igitur ꝑ abſtinentiam vigoꝛ attenuatur in coꝛpe. ſic ⁊ augmentatur virtus in aīo. qḋ maxime locū habet in viro ꝑfecto. Valet nihilominus quarto ad obtinēdam mentis ſerenitatē. iuxta ſentētiā Senece in quadā epl'a. Nō eſt inquit iocūda res aq̄ ⁊ pulmenta aut fruſtū oꝛdeacei panis. ſed ſumma voluptas eſt ex his poſſe capere voluptatem. ⁊ ad id ſe deduxiſſe qḋ eripere nulla foꝛtune iniquitas poſſit. Si igitur hec mentis tranquillitas: quā varij euentus foꝛtune non auferunt perfectioni atteſtatur: aperte colligitur ꝙ ſic abſtinere ſit perfectoꝝ.

b His ꝑallegatis ꝓ veritatis parte. facile iā eſt ⁊ ꝑfectionis abſtinētie ſublimitatē defendere: ⁊ hoſtis aduerſus eā erecta machinamenta diſſipare. Nam ab impoſitōe falſi criminis ſumēs exoꝛdiū: primū quidē ſe fundat ſup falſam aſſertiōe. eū cōtra quē ſcribit dixiſſe: ꝙ carniū eſus ſit a perfectiōe receſſus. qḋ nunq̄ꝫ dixit. inſuper ⁊ ꝙ de numero ſit illoꝝ de quibus dicit apl's ꝙ in nouiſſimis diebus diſcedēt quidā a fide attendētes ſpiritibus erroꝛis. Qḋ crimē illi impingit. q: ſaturitati abſtinētiam ꝓtulit. Quante igitur malignitatis ſit ⁊ fraudis. ꝓ abſtinentie cōmendatōe viro fideli erroꝛem manicheoꝝ impīgere. is qui legit aduertat. Hoc enim nihil aliud eſt aſtruere niſi ꝙ abſtinentia cōmendari nō poſſit ſine preiudicio fidei ⁊ ſane doctrine. Qḋ ſi verū eſt errauerunt viri clariſſimi: qui magna ⁊ mira fuerunt abſtinentia prediti. Errat ⁊ nunc ſancta mater eccleſia: que in ieiunijs ab ipſa inſtitutis iubet abſtinere a carnibus: ⁊ ab his que ſementinā inde trahunt oꝛiginē. Errare probatur ⁊ ipſe: qui aut morē ſequitur eccleſie: ⁊ tunc ſm̄ ſuā ſententiā eſt manicheus. aut morem hunc ſacrū impugnat: ⁊ tunc eſt Iouiniani diſcipulus. Audiat igitur nō nos ſꝫ auguſtinū ꝯ adamantinū manicheū de diſcipulis illius ſecte loquentem. Iſtos inquit ſignificauit futuros apl's in tpibus nouiſſimis ꝓhibētes nubere. ⁊ abſtinere a cibis quos de' creauit. Nos enim ꝓprie deſignat: qui ſe non ꝓpterea temperant a cibis talibus vt aut ꝯcupiſcentiam ſuā refrenent: aut infirmitati alterius parcant. Audiat etiā Hieronymū ꝯtra Iouinianū. Reprobat inquit apoſtolus eos qui ꝓhibebant nubere: ⁊ iubebāt a cibis abſtinere. ſed martianū deſignat ⁊ ceteros hereticos qui abundantiā inducūt perpetuam ad deſtruenda ⁊ cōtemnenda ⁊ abhominanda opera creatoꝛis. Nos aūt omnē creaturā laudamus: ⁊ maciem ſagine abſtinentiam luxurie: ieiunia pferimus ſaturitati: ⁊ a diebus Iohānis baptiſte ieiunatoꝛis ⁊ virginis regnum celoꝛū vim patitur. In his ſatis Hieronymus Iouiniani ⁊ noui ſectatoꝛis ipſi' os obſtruit: ne inſtar ſepulcri patentis ſuoꝝ carnalitate ſermonū tanq̄ꝫ exhalationibus fetidis fidelium mentes ſobrias ⁊ pudicas inficiat: moreſq; coꝛrumpat. Nam vt ait apoſtolus. coꝛrūpunt bonos moꝛes colloquia praua. Sane quia ſtudium eſſe conſueuit errantium teſtimonijs veritatis peruerſe intellectis aduerſus ipſam veritatem confligere. ideo conſequēter munire ſe nititur auctoꝛitate ſcripturarum: primo allegans illud apoſtoli. Omnis creatura dei bona. Et iterum. Omnia munda mundis. Cui etiam interpoſitis quibuſdam ſubnectit euangelicum illud. Nō quod intrat in os coinquinat hominē. Quibus etiam interponit auctoꝛitatem Auguſtini de ciui. dei. q̄ dicit: ꝙ ꝯſuetudo victus nō impedit religionē. Ex quibus conatur aſtruere ꝙ abſtinentia ciboꝝ nihil facit ad perfectionē. nec ipſoꝛum vſus vel ſumptio ad imperfectionem. Unde ⁊ dicit. imperfectionem non facit dei creatura: ſed mens infirma: ⁊ neſciens vti ea. idcirco magis ei abſtinentia q̄ꝫ perfecte menti eſt neceſſaria. Hoc ſi verum eſt: ⁊ huiuſmodi ratio aliquid roboꝛis habet: cum bona tēpoꝛalia ſint creature dei: ⁊ mulier foꝛmata a deo: ⁊ coniugium qḋ pl' eſt ſit domini ſacramentū. ⁊ libertas pꝛopꝛie voluntatis ſit donum diuinum. nihil hoꝛum ad imꝑfectōem facit. magiſq; cōpetunt hec ꝑ

ſectio q̄ȝ imperfecti tanq̄ȝ meli⁹ ſciētib⁹ vti.
Magis igr̄ ſm hanc indoctam doctrinam
pfectio competit diuitias poſſidē q̄ȝ ſpernē.
magis nubē q̄ȝ continē: magis agi voluntate
propria q̄ȝ gubernari aliena. Ex quibus etiā
illud infertur q̄ doctrina chriſti fuerit perfe
ctioni contraria. Ad quod quidem inconue-
niens aurib⁹ pijs horrendum nequaq̄ȝ de-
uteniſſet: ſi earum quas allegat auctoritatum
catholicū habuiſſet intellectum. Nam aucto
ritas apli quaȝ proponit hereticoꝝ reprobat
impietatem: euangelicū verbū phariſeoꝝ ſu
pſtitōeȝ. ſed Aug. in verbo propoſito aduer-
ſat̄ vtriſqȝ. Q enim chriſtus phariſeos de
ſupſtitōe notauit: ⁊ textus euangelicus aperte
declarat: ⁊ glo. exponit que ſup illud Mat.
non qd̄ intrat in os coinquinat hominē ȝ ait.
Uno ſermone omnis ſuperſtitio obſeruatio
num elidit̄: dum in diſcernendis cibis religio
putat̄. Q̄ď de ea diſcretione intelligendū ē:
que ſm phariſeoꝝ ſententiam in cibus cōſti
tuit immūdicie cauſam. Nam diſcernē inter
cibaria delicata ⁊ aſpera: p̄cioſa ⁊ vilia abſti
nentiū more: non repugnat ſed conſonat re-
ligioni chriſtiane. Quod autē dicit Aug. q̄
victus non impedit religionē intelligēdū eſt
de religione chriſtiane fidei que cōmunis eſt
pfectis ⁊ imperfectis. de qua Aug. ibidem.
Ipſos quoqȝ phōs qui chriſtiani fiunt: non
habitū ⁊ conſuetudinē victus: ſed falſa dog-
mata mutare compellit. Quod quidē ītelli
gi non poteſt de religione diſcipline regula-
ris. in qua habitus nouus aſſumit̄: ⁊ mutat̄
conſuetudo viuendi quantū etiā ad diſcretio
nem ciboꝝ. Un̄ Hiero. cōtra iouinianū. Au
di inquit ſucos ⁊ apros ⁊ ceruos ⁊ hmōi reli-
quos animantes eſſe creatos: vt athlete, mi-
lites ⁊ naute metallorumqȝ foſſores ⁊ ceteri
hmōi operibus mancipati cibos haberent.
quibus fortitudinē corporum ſibi neceſſariaȝ
ſuſtentarent. Ceterū noſtra religio nō athle-
tam erudit: non foſſorem vel remigē: ſȝ ſapi-
entie ſectatorem: qui ſe dei cultui mācipauit.
Deniqȝ verbum apli qd̄ primo ꝓponit ma

nicheorum impietatem impugnat. non abſti
nentiam perfectorum. Unde Hierony. ad ſal
uiam. Scimus ab aplo dictum. omnis crea-
tura dei bona. ⁊ nihil reijciendum quod cum
gratiarum actōe pcipit̄. ſed idē loquit̄. bonū
eſt non manducare carnem: ⁊ non bibere vi
num. Comedant carnes que carnib⁹ ſeruiūt
quaꝝ ſeruor deſpumat in coitum. que alliga
te maritꝰ generationi ⁊ liberis dant operam.
Quaꝝ vteri portant fetus: earuȝ ītestina car
nibus impleantur. tu vero que in tumulo ma
riti ſepeliſti omnes pariter voluptates. nihil
habes neceſſe aliud niſi perſeuerare ieiunio.
His aperte colligit̄ q̄ omnis creatura bona
⁊ munda eſt. ⁊ q̄ ſanctum eſt ab aliquib⁹ ab
ſtinere. q̄ȝ etſi non ſint immūde formaliter vl
cauſaliter: tamen occaſionaliter ex earū vſu
vt frequenter immundicia contrahit̄: dum
concupiſcentia excitat̄, ſicut idē Hierony. ad
euſtochiū ait. Si q̄d in me poteſt eē conſilij:
ſi experto credit̄: hoc primum āmoneo. hoc
obteſtor: vt virgo chriſti vinum fugiat pro ve
neno. Quid oleum flāme adijcimus. quid ar
denti corpuſculo fomenta igniū miniſtram⁹.
Hec Hierony. Q ſi forte quis dicat hanc
ruinam iuuenib⁹ ⁊ imperfectis: non perfecti
eſſe timendam. obuiat idē Hierony. in eadē
epiſtola dicens. Quamdiu in hoc fragili cor
pore detinemur: q̄ȝdiu habemus theſauruȝ
iſtum in vaſis fictilib⁹: ⁊ concupiſcit caro ad
uerſus ſpiritum: ⁊ ſpirit⁹ aduerſus carnem:
nulla eſt certa victoria. Et paulo poſt. Si apo
ſtolus vas electionis ⁊ p̄paratus in euange
lium chriſti ob carnis aculeos ⁊ incentiua vi
ciorum: reprimit corpus ſuum ⁊ ſeruituti ſub
ijcit: ne alijs predicans ipſe reprobus inueniā
tur. etſi poſt nuditatem: ieiunia: famem: flagel
la: ſupplicia in ſemetipſuȝ reuerſus exclamat.
Infelix ego homo quis me liberabit de cor
pore mortis huius. tu te putas ſecurum eſſe
debere. Caue igitur ne de te aliquando di
cat deus. Uirgo iſrael cecidit: ⁊ non eſt qui
ſuſcitet eam. Hec hieronymi verba ſi vera
ſunt: imo quia vera ſunt: non parui periculi

rēs eſt abſtinentie perfectioni detrahere. ac per hoc animos perfecte virtuti ſtudentium ab ea reuocare. Ut autem ab hoc efficacius poſſit inducere: ſanctoꝛum conſequenter ſe minuit exemplis. noe. ſ. Helie ⁊ Johannis baptiſte. Quoꝛum primus vt dicit omne genus carnis accepit in vſum. ſecundus fuit carnium cibo refectus. tertius vero locuſtarum eſu non fuit pollutus. Ex quibus arguit ꝙ cū omnis imperfectio ſit pollutio anime. carnium eſus nihil facit ad imperfectionem: quin potius ad perfectionem. cum dicat apoſtolus: ſcio abundare ⁊ penuriam pati. nec eſſet perfectioꝛ eſuriens q̄ȝ abundans. vtrumqꝫ enim poterat virtute diuina. Ueruꝫ hec que pꝛepoſuit viroꝛum perfectoꝛum exempla: ſi ad hoc introducit ꝙ talibus veſci ſit de ſe licitum. ex ratione pꝛocedit: ⁊ Auguſtini ſententiam ſequitur in libꝛo confeſſionum. vbi ex ꝑdictis ſanctoꝛum exemplis oſtendit ꝙ non cibus ſed appetitus inoꝛdinatus introducit peccatum. Si autem per hoc conatur aſtruere: ꝙ cibis hmōi vti pꝛo loco ⁊ tpe: non ſit perfectioni contrarium ſed compoſſibile. veruꝫ adhuc dicit: ſed fruſtra laboꝛat. q: hoc nullus catholicus negat. Si vero perſuadere conatur ꝙ his veſci ⁊ ab his abſtinere ſit eque ꝑfectum: errat non modicū. Pꝛimum quideꝫ q: hoc falſum eſt ⁊ abſurdum. ſicut ꝑallegata ſanctoꝝ teſtimonia ⁊ exempla declarāt. Scđo q: non vera ſed ſophiſtica ratiōe ꝓcedit: cum arguit: ꝙ ſi viri perfecti aliqd egerūt ꝙ hoc illud ſit de pꝛopꝛia rōne ꝑfectum. hoc enī plurimas hꝫ inſtantias: ſicut oſtenſum fuit in ꝑcedēti particula. Nam ſimiliter argui poſſet de ꝯiugio noe: ⁊ de pꝛopꝛietate poſſeſſionū: ⁊ de plantatione vinee vt taceamus de vini potatiōe. Tertio ꝟo: q: exēplis hmōi pꝛimo pꝛopoſitis falſam ſubnectit aſſūptionem: cū dicit: ꝙ imperfectio eſt aīe q̇daꝫ pollutio. hoc ſuperius multipliciter eſt ipꝛobatum tanq̄ȝ erroneum. ⁊ ad qđ multa incōuenientia ſequunꝭ. Tūc enim nouiter baptizatus aut non eſſet imperfect⁹: aut pcti labe pollutus: quoꝝ vtrūqꝫ eſt abſurdum. Inſuper ſi eſſet pollutio: aut eſſet moꝛtalis: ⁊ tunc omnis imperfectus charitate careret: aut venialis. ⁊ tunc oīs venialiter peccans a ꝑfectione decideret. nulluſqꝫ in veniali exiſtens ad perfectionē ꝑueniret. idēqꝫ foꝛet perfectuꝫ ⁊ impollutū: qđ quidem vel eſt iuſtoꝝ omniū in ſtatu vie: vel omnino nulloꝝ niſi dei hominis: ⁊ virgīs marie. Quarto auteꝫ q: ꝑlata exempla magis ad oppoſitū valent q̄ȝ ꝓpoſitū: ſicut a ſacris doctoꝛib⁹ inducunꝭ. Unde Hieronym⁹ ad cuſtochiū. Noe vinū bibit ⁊ inebꝛieatus eſt. ⁊ poſt ebꝛietatē nudatio femorum ſubſecuta eſt. Helias cū iezabel fugeret ⁊ ſub quercu iaceret. adueniente ad ſe angelo ſuſcitaꝭ: ⁊ ecce ad caput eius panis ſubcinericius ⁊ vas aque. Reuera poterat ei conditum merū mittē ⁊ electos cibos ⁊ carnes confuſione mutatas. Heliſe⁹ filios ꝓphetaꝝ inuitat ad pꝛandium: ⁊ herbis agreſtib⁹ eos alens conſonū pꝛandentiū audit clamoꝛem. moꝛs in olla vir dei. non eſt iratus cocis: lautioꝛis enī menſe conſuetudinē non habebat. Potuit ⁊ Danieli de regijs ferculis opulētioꝛ menſa transferri. ſed abacuch ei meſſoꝝ pꝛādium poꝛtat. arbitroꝛ ruſticanū. Ideoqꝫ ibi vir deſiderioꝛum appellat⁹ eſt. q: panem deſiderij non manducauit: ⁊ vinū ꝯcupiſcentie non bibit. Ecce quot exempla patrū veteris teſtamēti introducit ad abſtinētie laudeꝫ. q̇ is tanq̄ȝ carnaliter ſapiens trahē nitiꝭ ad carnem. Sentiens aūt ex his q̇ iam dixerat acutis eiuſdem Hieronymi iaculis: vt iouiniani diſcipulū ſe poſſe tranſfigi q̄ſi clypeuꝫ defenſionis obijciēdo ꝟſute ſubiungit. Nec me clames iouinianū. q: non dico vt ipſe ꝙ non differat ſimpliciter abſtinere: vl' carnes ⁊ vinum guloſe comedē: ſed infirmis qui neſciūt his recte vti valde neceſſarium iudico abſtinentiam. ꝑfecti ꝟo nullam contrahūt immundiciam. Hec verba ipſius quib⁹ vt excuſet erroꝛē pꝛopꝛiū exaggerat alienū. Nunq̄ȝ enī iouinian⁹ q̄ȝq̄ȝ ſit oīno deteſtandus in hanc quā hic fugit dementiam incidit: vt gu

loſitatem eq̄ret abſtinentie: ſicut nec luxuriã continentie coequit. ſed pudicitiã ꝯiugalem ⁊ virginitatẽ: vſum ciboꝝ ⁊ abſtinentiã equalis apud deũ meriti cenſuit. Q̄d idẽ Hiero. reprobat vt dogma ꝓphanũ. Hic aũt longe amplius deſipit q̄z ille iouinian⁹: tanq̄z ꝑficiens in erroris doctrina diſcipulus. Nam ſobrietatem in vſu ciboꝝ dicit competẽ ꝑfectis: abſtinẽtiam imꝑfectis. q̄ ꝑfecti nullam ex hoc imũdiciã contrahũt. ⁊ imꝑfecti indigent illo remedio ad edomationẽ ꝯcupiſcentiaꝝ. Conſtat aũt q̄ ꝑfecti ꝑferunt̃ imꝑfectis. ⁊ que illis ⁊ his competũt ꝑ ſe loquẽdo conſilẽm hñt comparationẽ. igit̃ ẽm ipſum ꝑfert̃ hoꝝ ciboꝝ vſus moderat⁹ ⁊ ſobrius abſtinentie ab eiſdẽ. Q̄ ſi cauſet̃. falſum ſibi crimen imponit: dicat igitur ipſe q̄d ſentit. Aut eni ꝑfert abſtinentiã moderato mõ veſcendi: aut equat: aut poſtponit. Si ꝑfert vt q̄d tot ſupuacua v̄ba contra propriam ſententiam protulit. Conceſſo eni q̄ abſtinẽ ꝑfecti⁹ ſit. iam nulla reſtat cauſa aduerſus aliquem diſputandi. Si vero equat: in errorẽ iouiniani turpiter incidit. Si autem poſtponit: damnate ⁊ reprobate iam hereſi ſuperaddit. Q̄ autem hui⁹ vltime ſententie fuerit ex conſeq̄ntib⁹ apte clareſcit. Quaſi enim ei q̄d dixerat abſtinentiam imꝑfectis competẽ: ex aduerſo aliqs reſiſteret ex alteri⁹ ꝑſona ſubiungit. Sz dices. Quid igit̃ dñs ſacerdotib⁹ veteris teſtamenti cũ miniſtrarẽt prohibuit vinũ. Quid q̄ nazareis inhibuerit. Quid q̄ filij rechab ex hoc laudant̃. ⁊ tandem Iohãnes baptiſta vinũ ⁊ ſiceram non guſtauit. Et addit. Qualiter igit̃ non erit ꝑfectius a vino ⁊ a carnib⁹ abſtinẽ q̄z his vti. Et ad hec tanq̄z ad ꝓbandum falſum inducta reſpondit: dicens q̄ ſacerdotib⁹ veteris legis inhibet̃ vinũ: velut adhuc neſcientib⁹ vti. ⁊ q̄ abſtinentia nazareorum figuralis nõ moralis fuit. ⁊ q̄ filij rechab magis de obedientia q̄z de abſtinentia laudati ſunt. ⁊ q̄ Iohãni baptiſte abſtinentia competebat q̄ adoleſcens erat: addens q̄ ſicut abſq̄z diminutione perfectiõis carnes comedit. ſic etiã ſi voluiſſet potuiſſet bibẽ vinum: cũ ad ei⁹ oppoſitũ nulla lege teneretur.

Ex quib⁹ apte colligit̃ q̄ ad iouiniani ſuperaddit errorem. Cũ eni ſupra probauerit q̄ ꝑfectis competit vino ⁊ carnib⁹ vti exemplo Noe Helie ⁊ Iohãnis baptiſte. ⁊ nũc ꝓ inconuenienti habeat q̄ ꝑfectis viris abſtinentia induci: manifeſte conuincit̃ ei⁹ eẽ ſententie qua ciboꝝ vſus abſtinentie non poſtponit̃: ſed ꝑfert̃. Pro hui⁹ quoq̄z erroris defenſatore ꝑfidia: plurima dicit abſurda. Nam q̄ aſſerit vinũ interdici ſacerdotib⁹ tanq̄z neſcientib⁹ vti: aperte contrariat̃ veritati. cũ ſup illud leuitici. vinũ ⁊ omne q̄d inebriare põt ⁊c. dicat glo. Filijs aaron tanq̄z ſublimiora adeptis tradit̃ hoc mandatũ. Inſup contra viros ſanctos blaſphemare conuincit̃. quoꝝ nonnulli ſacerdotalis generis ſanctitatis priuilegio ⁊ prophetie ſpũ claruerunt. Mira certe vl' potius monſtruoſa doctrina. Cũ eni ſupra premiſerit q̄ viris ꝑfectis competebat coniugium in veteri lege: ⁊ ſcdõ addiderit: q̄ aaron tanq̄z vir ꝑfectus fugit. qua fronte nũc ſubiũgẽ poteſt q̄ tanq̄z imꝑfect⁹ abſtinuit. quaſi coniugij nexus vel fuge ꝑſidiũ ſacerdotib⁹ ꝑfectiõis gloriam tribuat ⁊ ſanctitas abſtinentie tollat. Magna etiam abſurditate non caret q̄ principalem cauſam abſtinentie ꝑcurſoris etatem aſſerit fuiſſe iuuenilem. ſ. propter adoleſcentiam caſtigandam. ac ſi abſtinentia ſenib⁹ ⁊ perfectis non competat. Quid igit̃ ſancti ſenes ⁊ ꝑfecti paulus heremita: Antoni⁹: hilarion ⁊ clariſſimi illi cenobiorum patres abſtinuerũt vſq̄z ad decrepitam ſenectutem. Quid illi nobiles cenobite de qb⁹ dic̃ Hierony. ad euſtochium. De cibis vero ⁊ potu taceo. cũ etiam languentes monachi aq̄ frigida vtantur: ⁊ coctum aliqd accepiſſe luxuria ſit. Quid illa ſanctiſſima paula de qua idem Hiero. Nulla iuuenũ puellarum ſano ⁊ vegeto corpore tante ſe dedit abſtinẽtie q̄n ipſa fracto ⁊ ſenili debilitatoq̄z corpuſculo. Quid etiam venerabilis illa tarſilla de qua Grego. iiij. dyal. Tarſilla inqt amita mea in

ter duas alias ſorores ſuas virtute. continue orationis. grauitate vite: ſingularitate abſtinentie ad culmen perfectionis exercuerat. Quid tandē apl'o: de quo Hiero. ꝯ iouinianū Paulus apl'us poſt famem ꝛ ſitim ꝛ ceteros labores ſuos: ꝛ picula latronū ꝛ ſolitudinis: crebra ieiunia enumerat. ꝛ diſcipl'o thimotheo dolenti ſtomachum: ꝛ infirmitates plurimas ſuſtinenti ſuadet vini modicam potionē. qđ non concederet niſi crebre ifirmitates ꝛ dolor ſtomachi poſtulaſſent. Innumera quoqꝫ ad hec exēpla ſuppetūt viroꝝ illuſtriū: non ſolū in chriſtū credentiū: verūetiaꝫ gentiliū philoſophorum. ſicut ex varijs hiſtorijs colligi poteſt. ꝛ precipue de ti. Hieronymi ꝯ iouinianū. ꝛ ex eo quē conſcripſit Ambroſius de vita brachmanaꝝ. Nec horꝫ cōtemnenda exempla. cū Hieronym⁹ ad alciam dicat ꝙ iudaica ſuperſtitio ex parte facit in reiectōe quorūdam animaliū atqꝫ eſcarū. qđ indoꝝ brachmane ꝛ egyptiorum gymnoſophiſte in polenta ꝛ oriza ꝛ pomorum ſolo obſeruant cibo. cur virgo chriſti non faciat i toto. Si tanti vitrum: q̄re ꝛ non maioris ſit margaritū. Hec autem non idcirco diximus vt abſtinentie laudemus exceſſum. vel vt noſtri tpis homines de imperfectōe notemus. Fieri eniꝫ poteſt vt pro debilitate corpoꝝ excuſenť nōnulli. iuxta qđ diſ. xxiiij. dr. Deficcus hominū nrī tpis qb⁹ non ſolū membra ſed etiā corpora ipſa defecerunt non patiť diſtrictōis illi⁹ manē cenſuram. Fieri etiaꝫ poteſt vt ad aliq̄ pietatis officia ſeipſos exerceant: que diſtrictionē illā vel in toto vel i parte recompenſent. Hoc tamē pcipua cura ſeruandū. vt qui tantū vite rigorem ſequi non valent. vel forſitan nolūt. non preſumptuoſe vilipendant. ſꝫ religioſe venerētur. q̄tenus ſi qđ in eis pro carnis debilitate ſubtrahiť: ex mentis humilitate ſuppleať. Hanc piam reuerētie formam ſi is cui reſpondeť obſeruare voluiſſet. nequaq̄ humane carnalitaţ vicium per carnes quas dicit a pcurſore comeſtas temeraria p̄ſumptione foueret. Cui aperte contrariať euangelic⁹ textus ꝛ Auguſtin⁹ contra fauſtū. vbi ſic ait. Unde dictus eſt iohannes non manducās neqꝫ bibens: niſi qꝛ illo victu quo iudei vtebanť ipſe non vtebatur. Conſtat aūt ꝙ iudei carnib⁹ veſcebanť. niſi forte quis ita deſipiat: vt dicat Johānez carnes mādcaſſe in lege prohibitas. Hier. etiā contra iouinianū. Precurſor dn̄i ꝛ pco locuſtis aliter ꝛ ſiluestri melle: non carnibus. Et Raban⁹ ſup illud Math. Eſca ei⁹ locuſte ꝛc. Habitatori ſolitudinis ꝯgruū erat vt non delicias ciboꝝ ſed neceſſitatem humane carnis expeteret. Unū refert arnulphus galliaꝝ epus: minimū genus locuſtaꝝ fuiſſe in deſerto iudee quo paſtus eſt Johānes baptiſta. ꝛ vſqꝫ hodie ibi apparere. que corpuſculis in modum digiti manus exilib⁹ in herbis facile capiunť. coctecqꝫ in oleo pauperes prebent victum. His itaqꝫ diligenter perſpectis quis tam impudēs erit vt p vitam Johannis auſteram ꝛ pauperē: ſuam vl' alienā defendē audeat carnalitatē. Ceterū qꝛ ſuperfluū eſt his immorari diuti⁹. ad ea veniendūꝫ eſt que in queſtiōis hui⁹ diffinitione ſubiungit. Dicit namqꝫ ꝙ viri perfecti ad vinum ꝛ carnes ſe relaxauerūt propter carnis ifirmitatē propter ſeruandā conſuetudinē cōmunis vite: ꝛ ꝓpter ſcādali vitationē. Que q̄uis v̄a ſint ꝛ a ſanctis accepta. multa tamē falſa vt aſſolet in eoꝝ explicatione p̄miſcet. Dicit eni in explicatiōe primi membri ꝙ imꝑfectio eſt damnū virtutis. qđ ſuperi⁹ tanq̄ erroneū eſt multipliciter improbatum. Addit etiam ꝙ Helias propter ifirmitatē carnis carnib⁹ paſtus fuit. quam etiā infirmitatē chriſt⁹ accepit. Hoc ſi de ſpeciali carnis infirmitate intelligať. nō ſine temeritate multa aſſeriť. tuꝫ qꝛ illud ſcriptura non docet ſed eius contrarium. tum qꝛ erroneum eſt aſſerē ꝙ chriſtus aſſumpſerit infirmitates niſi illas que communiter reſpiciunt ſtatum humane nature. Qꝫ ſi de infirmitate que cōmunis eſt oībus loquitur: ſm hoc exēplo chriſti ꝛ Helie quilibet pfectus carnes comedere debꝫ. Sane

ꝙ in explicatione ſecūdi modi introducit au
ctoritatē Auguſtini de li. queſtionū euāgelij.
ꝙ nō intereſt quid alimentoꝝ vel quantum
quis accipiat: dūmodo id agat ꝓ congruētia
hominū cū quibus viuit. ſi generaliter accipi
atur ſicut hic ex peruerſitate intellectus inſi
nuat. oēm abſtinentie rigorē eneruat ſm du
plicem abſtinentie modū a qualibus videli
cet ⁊ a quanto. Attendendū eſt igit̄ ꝙ verbū
illud intelligi debet: ꝙ non multū intereſt q̄n
tum ad rationem liciti vel illiciti contra id
quod aſſerit manicheus: multum tñ intereſt
quantū ad edomatōem carnis: exercitatōem
virtutis: ⁊ ſatiſfactōem pro culpis cōmiſſis.
Unde grego. in regi. Duobus modis viri
ſancti a licitis abſtinere ſolent. aliquando vt
merita ſibi apud omnipotentē deum auge
ant. aliq̄n vt antecacte vite culpas detergant.
Sed etiā pari nō caret peruerſitate ꝙ ibidē
ſubiūgit. ꝙ ſi quis diſtrictius vult viuere q̄z
hi cum quibus cōmuniter viuit. aut inpans
eſt ⁊ ita imperfectus aut ſupſtitioſus ⁊ ita ꝑ
pera. Hec verba ipſius que imponit Augu
ſtino de doctrina chriſtiana ſimiliqz dicit ꝙ
hoc. ſ. reſtrictius viuere non docuit chriſtus
ſed potius ꝓhibuit. nec aliquis ſanctoꝝ hoc
fecit. His autem verbis oībus pene ſctāruz
religionū inſtitutoribus ⁊ eccliaꝝ rectoribus
qui ſtrictius vixerūt q̄z coꝝ ꝯſocij: nō ſolum
notā impfectōis ſed etiā maculā preuaricatio
nis impingit. ꝓpter qḋ ⁊ a blaſphemia in
chriſti ſctōs īmunis nō eſt. niſi inquantū for
taſſis eū ignorantia excuſat. q: quos imitari
abhorruit illorum vitas legere neglerit: ſicut
⁊ mendoſitas codicis in ea quā allegat Au
guſtini auctoritate ipm feſellit. Nequaq̄z enī
ibi ſcriptum habet̄: aut interpretatus. ſed aut
temperans aut ſupſtitioſus. Ubi vult Au
guſtinus oñdere: ꝙ trāſcenſus vite cōmunis
aut venit ex ſublimitate virtutis: ſicut ī viris
magne auctoritatis. aut ex ſuperſtitione erro
ris ſicut in manicheis. vel ex preſumptuoſa
ſingularitate modi viuendi: ſicut in q̄buſdaz
hypocritis ⁊ vanis hoībus qui deſpiciūt ſta

tum vite cōmunis. Corrigat igitur ſui mēdo
ſitatē codicis. vel potius a malignitate reſipi
ſcat erroris. In pertractatōe quoqz tertij mo
di falſo redarguit petrū apoſtolum: ⁊ impie
blaſphemat in chriſtū. Dicit enim petrū rep
henſum a paulo. q: abſtinentia ſua ſcādaliza
bat infirmos. Uerum ſicut ex textu apparet
apoſtoli: nō in hoc arguendus erat petrus ꝙ
abſtinentiū more a cibis delicatoribus carnē
reſtrigeret. ſed q: more iudeoꝝ cibos diſcer
nens gētiles faciebat exēplo ſuo iudaizare.
Q. vero ſubiūgit chriſtū cōmediſſe agnum
paſchalem quē ꝯmedere nō tenebat̄ niſi ne
inde pberet iudei ſcādali occaſionē manife
ſtam blaſphemiā ꝯtinet. Nā chriſtus cū eēt
dñs legis ⁊ oim etiā cū ſcandalo iudeoꝝ qui
ſub lege erāt legales cerimonias pterire po
terat: nec ex tentione: ſed ex ꝯdeſcenſione le
gis figuralia obſeruabat. Tandem q: virtus
vincit ſemp ⁊ inualeſcit. cuius lumē int̄ den
ſas erroꝝ tenebras radiat. eius quaſi virtu
te ꝓpulſus abſtinētie hoſtis ad eā quā impu
gnauerat laudandā ꝯuertitur. ſubiūgit ꝙ
tribus ex cauſis viri ſancti abſtinuerūt. Pri
mo ꝓpter macerationem carnis ad edoman
dum ꝯcupiſcentias. Scđo ꝓpter cautelam ſcā
dali infirmoꝝ. tertio ꝓpter euitatōem idolo
ticoꝝ. Hec ſiquidem vera ſunt: ⁊ ab Augu
ſtino ſumpta in li. de moribus manicheoꝝ.
ſed hūc triplicem veritatis radiū triplicis er
roris caligine obnubilare conat̄. Nam pmo
dicit: ꝙ ſancti patres nō tenebant̄ abſtinere
a cibis lege ꝓhibitis niſi ꝓpter vitandū ſcā
dalum: qḋ pertinebat ad nouū teſtamentū. ⁊
hoc eſt falſum. Uñ Aug⁹ contra fauſtū. xix.
capi. Machabeos inquit eū ingenti admi
ratione preferim⁹ ꝙ eſcas q̄b⁹ nūc licite chri
ſtiani vtuntur attingēre noluerūt. q: pro tpe
ꝓhibito non licebat. Scđo addit ꝙ chriſtus
his tribus modis abſtinuit: in quo non ſolū
oberrat: ſed ſolito modo blaſphemat. Cum
enim primus mod⁹ ſit vt dicit ꝓpter refre
nādas ꝯcupiſcētias carnis. hoc xpo attribue
re non eſt aliud q̄z blaſphemare: niſi for

ſi per hoc ſe excuſare velit ꝙ ante ꝓdixit chri
ſtum non ꝓpter cõcupiſcẽtias ꝓprias abſti-
nuiſſe: q: nullas habuit. ſed vt abſtinẽdo exẽ
plum daret alijs ſuas cõcupiſcẽtias refrenan
di. Uex ſi hanc intelligentiam habet. ſenſum
rectitudinis teneat: ſed verbum erroris imutet.
Querimus tñ ab eo quibus exemplũ hʼ ꝓbuit
chriſtus. vtrũ pfectis de qbꝰ idẽ dicit ꝙ iam
cõcupiſcentias domuerũt. an imperfectis qui
adhuc cõcupiſcẽtijs agitãtur. Conſtat ꝙ im
perfectis. Si igit̃ chriſtꝰ tanq̃ medicus īfir-
mis condeſcẽdendo exemplũ ꝓbuit. ⁊ q̃ſi de
hmõi medicinali potiõe guſtauit abſq; detri
mento perfectionis ſue. vt qd tot in vanum
verba protulit ⁊ conſcripſit aduerſus hãc veri
tatem. quam de ipſius īpugnantis ore eiuſdẽ
inuincibilis veritatis virtus extorſit. Tertio
ſubdit ꝙ his tribus modis abſtinere perfe-
ctis chriſtꝰ ꝑcepit. nec contrarium ꝑcepit ip
fectis ſed quibus placuit miſericorditer īdul
ſit. Hec verba ipſius in quibus veritati con
tradicit ⁊ ſibiipſi. Ueritati quidem: q: maxime
aſtringunt̃ imperfecti ad idolotica vitanda.
nec eis indulget̃ ꝙ alios ſcandalizent: aut ſu-
as concupiſcentias non refrenent. Sibiipſi
etiam cõtradicit: q: cum ſupra docuerit abſti
nentiam impfectis magis competẽ q̃ꝫ pfectis:
propter qd̃ dicit abſtinentiam vini iniunctã ſa
cerdotibus veteris teſtamenti: non noui. nũc
ſeipſum redarguẽs dicit ꝙ abſtinẽtia viris p
fectis precipit̃ ⁊ imperfectis īdulget̃. In quo
dum vno deſtruit breui ſermone quicquid ſupra
cõſtruxerat. manifeſte declarat: ꝙ qui ſtudio
contentionis deſeruit: dum arcu tenſo doloſo
per ſagittam ſermonis emiſſam alterum vul
nerare ſatagit. iuſto dei iudicio ſemetipſum
prius ipſe configit.

¶ Secunde reſponſionis tertia particula ſex
tumq; capitulum: in quo ieiunij artitudo vt
conſonat perfectioni defenditur. ⁊ eius mul-
tiplex cõmendatio ſubinſertur.

Atio euidenter p determinata patet
ꝛ vt credimus ieiunij artitudinẽ ve-
lut abſtinẽtie culmẽ: euangelice per
fectiõis ſtructure non modicum pſtare muni
men. Uerum q: cõtentiõis amator aduerſus
ipſius prerogatiuã nouũ diſputatiõis certa-
men aggredit̃. ſtulticie ſue reſpondẽ cõpelli-
mur. vt ſimplices a pfectiõe non reuocet. nec
ſibi ſapiẽs eẽ videatur. Etenim cuꝫ is ꝯ quẽ
ſcribit nullam de ieiunio mentionẽ fecerit: ſi
cut ipſemet recognoſcit. q: tñ alius predicãs
fuit de ieiunij perfectione locutus: nouũ eum
diſputatiõe confutare conat̃: q̃ſi ei nõ ſufficiat
agẽ contra vnum. quinpotius hiſmahelitico
more manum erigit ꝯtra omnes. vt iuſto dei
iudicio manus ſit omniũ ꝯtra eũ. Et quidẽ qd̃
vir peritꝰ vt iſte fatet̃ docuit. chriſtum ieiunã
do ſolis pfectis ⁊ cõmedẽdo ſolis imperfe-
ctis exemplum dediſſe: nullatenus videt̃ eẽ
credibile. cum oĩbꝰ ꝯſtet ꝙ tam ieiunare q̃ꝫ
comedẽ fieri põt non ſolum pfecte ⁊ impfe-
cte. verũetiã bñ ⁊ maleſcẽ ⁊ ipie: ſm rõnem
diuerſoꝝ finiũ ⁊ circũſtãtiaꝝ. In hoc ẽ tñ eſt
differẽtia inter ieiunia ſeruare ⁊ ieiunia ſoluẽ
ꝙ primũ de ſe eſt difficile ⁊ arduum: ac de ſe
efficax ad repreſſionẽ carnalis libidis. ⁊ exer
citationem ſpũalis virtutis. ⁊ ideo de rõe ſui
generis bonum ⁊ ad pfectionem ordinatum.
Scdm autem. ſ. ieiunia ſoluẽ facile eſt ⁊ car-
ni ſuaue: ⁊ ad qd̃ inclinat̃ mentalis infirmi-
tas: ⁊ ideo imperfectũ de ſe: q̃uis ⁊ pfecte fi
eri poſſit rõne circũſtantie ſuperaddite: vtpo
te cũ a viro perfecto fit rõne debilitatis ꝓprie
vlʼ ꝯdeſcẽſiõis fraterne. Fatemur igĩ vna cũ
illo contra quẽ ſcribit. ꝙ loquẽdo de natura
hmõi actuũ pfectiꝰ eſt ieiunia ſuare q̃ꝫ ſol
uere. ⁊ ꝙ chriſtus omnis virtutis exemplar ⁊
pro tpe ieiunauit: ⁊ pro tpe ieiunia ſoluit. vt
in primo auſteritatis vite ꝑberet exẽplum: ⁊
in ſecundo humane īfirmitati pſtaret ſolaciũ
Propter qd̃ ⁊ primũ fuit rigoris. ſcdm con-
deſcẽſionis. vtrumq; tñ perfectum in xpo: q:
ex perfectiſſima charitate proceſſit. Nã ꝯde
ſcẽſio vt ex pdeterminatis eſt euidẽs: nullam
imperfectionẽ ponit in ꝯdeſcẽdẽte. ſꝫ in eis
ſolum qbꝰ cõdeſcẽdit̃ vlʼ in ipſo genẽ actus
Hoc ſi voluiſſet calũniator aduertẽ: varios

[illegible]

tenē vl̄ cōmedēs ſit impfect⁹: pro eo φ ſicut
ſepe dictū eſt circūſtātia pōt eē pſone ⁊ actui
annexa que ab omni impfectiōe excuſet. Jn
ſup alia eſt comparatio actuū: ⁊ alia pſonaꝝ.
Unde ſicut nō ſequit̄. ſi pfectior eſt virginitas
q̄ȝ coniugiū: φ ideo virgo ſit ſp pfectior con
iugata. q: pōt eſſe φ virgo ſit impia ⁊ coniu-
gata ſit ſancta. ſic ⁊ ad eā comparationē qua
ieiunium comeſtiōi prefert̄ nō ſequit̄ φ ieiu
nans ſit vniuerſaliter cōmedente pfectior. ac
per hoc multo minus iferri pōt φ cōmedēs
ſit impfectus. Ex hoc aūt φ dic imperfectio
nem eē reatū: rē mūdo conformē: ⁊ deo di-
ſplicentem: ſequunt̄ abſurditates inumere.
Nam cum virtus charitas ⁊ iuſticia aliquā
do ſit ipfecta: erit ḡ reatui obnoxia: ꝯformis
mundo: ⁊ diſplicens deo. Ampli⁹ cū ipſum
coniugiū de ſua rōne ſit ipfectuȝ: neceſſario
ſequitur φ ſit culpabile ⁊ diſplicēs deo. Sed
⁊ pudicitia coniugalis cū ſit impfecta reſpe-
ctu virginalis: erit deo diſplicens. ac per hoc
iuxta manichēū non erit matrimoniuȝ a deo
inſtitutū. Preterea ſi ois imperfectio in ar-
tificato artifici diſplicet: vt hic temerarie aſ-
ſerit. cū oīa a deo creata priꝰ imperfecta fu
erint q̄ȝ pfecta: vniuerſa in ſue productionis
principio diſplicuerūt conditori ſuo. ſed nul-
lus ſapienter opans producit qd ſibi diſplicet
ſequitur ergo φ prima rerum opa non ſunt
a deo in ſapientia facta. Et q: hec abſurdiſſi-
ma ſunt: illa ex quibus ſequunt̄ repudianda
ſunt tanq̄ȝ erronea. ⁊ ex falſo intellectu imp-
fectiōis procedentia. ſicut in precedentibus pa
tenter oſtendim⁹. Sed nec iſta contētioſo di-
ſputatori ſufficiunt. Nam adhuc prudentem
virum tanq̄ȝ pfectiōis hoſteȝ inſeqt̄. Arguit
enim. ſi ieiuniū ſolvē eſt imperfectū. ſenes q
ieiunare non poſſunt in impfectionē labunt̄.
Silr ⁊ corpore imbecilles in virtute decre-
ſcūt. cū tamen dicat aplš φ virtus in ifirmita
te perficit̄. Inſup ⁊ ſolventes ieiuniū in die-
bus dñicis ſm mandatum canonum: iperfe
cti erunt. Hec ſunt itaqȝ rōnes ipſi⁹: in qb⁹ nō
tam eius cui aduerſat̄ impugnat ſententiam:
q̄ȝ ieiunij ſanctitatem pfectā. Cū enī nullus
perit⁹ hoc dixerit: nullus etiā hoc ſenſerit φ
ſolutio ieiunij ex rōnabili cauſa perfectiōi re-
pugnet. aut pſate rōnes oīno ſunt friuole. aut
ex hoc iperitis vident̄ probabiles. q: nullū p-
fectionis opus eſt qd intermitti pōt ſalua per
fectione. ac per hoc q: ieiunium ſalua perfe-
ctione intermitti poteſt: concludi poſſe videt̄
φ non ſit de perfectiōis itegritate. Et quoniā
hac rōne ad ipugnationem perfectiōis i pſe-
q̄ntibus frequēter ſe munit. ideo vt hac vna
reſponſione ſophiſticatio ipſi⁹ diſſoluat̄ vbi
q̄ȝ prudens lector aduertat φ actus ad per-
fectionem ſpectantes: qdam ſunt intrinſeci ⁊
eſſentiales tanq̄ȝ ſm ſe perfecti ⁊ perfectiui.
quidam aūt ſunt exteriores ⁊ ad perfectiōis
complementū adminiculantes ⁊ exercitatiui.
⁊ horum quidam poſſunt intermitti pro loco
⁊ tēpore ſalua perfectione. qdam aūt niſi pro
loco ⁊ tempore itermittant̄ cū perfectiōe ſta
re nō poſſunt. Vn̄ beda ſuper Lucā. Quis
neſciat viſcera miſericordie: benignitatē. hūi
litatem: patientiam: caſtitatē: ⁊ hiis ſilia i ſine
vlla tempoꝝ intercapedine fidelibus eē ſer-
uanda. At vo famem: ſitim: vigilias: nudita
tem: lectionem: orationē: laborē operādi: ⁊ ce
tera hmōi ſi qs ſemper exequēda putauerit:
horum ſe fructu priuabit. Hec beda. Ad hoc
ipſum facit qd dicit Aug. de bono coniugali.
Habebat inqt thimotheus virtutē continen
di a vino. quam nō ei abſtulit paulus monen
do vt vino modico vteret̄ propter ſtomachū
⁊ frequētes ſuas ifirmitates. alioquin perni
cioſe docebat vt propter ſalutē corporis fie-
ret in animo damnū virtutis. ſȝ q: poterat ea
virtute ſalua fieri qd monebat ita relaxata
eſt corpori vtilitas bibendi vt maneret i ani-
mo habitus continēdi. Hec Aug. Ex quib⁹
patenter colligit̄ φ opus virtutis intermitti
pōt virtute ſalua. ac per hoc etiam opus per-
fectiōis ipſa perfectione ſeruata. Ad pallian-
dū quoqȝ abſurditatē ſui dogmatis quo ieiu-
niū a perfectiōe ſeqſtrare ꝯtēdit. ſex differētias
ieiunioꝝ diſtinguendo ſubnectit. Dicit enim

q ſex modis contingit ieiunare. Primo cau
ſa laudis humane. ſcdo cauſa auaricie. tertio
cauſa concupiſcētie refrenande. q̄rto ex abū
danti miſericordia ad dandū exēplū. quinto
ad deſignādū miſterium. ſexto propter gerē
dum alijs morē et ſcandalū vitandū. Hec au
tem diſtinctio ſupficialiter conſiderata erro-
neam ipſi9 ſententiā palliare videt. ſ3 diligen
ti examinatiōe diſcuſſa propalare cognoſcit
Nam ex his ſex modis duos ſm veritatem
dicit competē hypocritis et auaris. tertiu3. ſ.
cauſa concupiſcentie refrenande competē aſ
ſerit pfectis et imperfectis. q̄ vt dicit: in quā
touis ſancto remanet aliquid de concupiſcen
tijs euincēdis. Et poſt ſubdit: q hoc ieiuniū
chriſtus non aſſumpſerit. et tertio ſubiūgit q
hoc ieiuniū magis ipfecto q̄3 pfecto monacho
compet. Sed hoc tertio loco dictū ei qd p̄-
mo poſuerat apte contradicit. Nā ſi in q̄tū
cunq3 pfectio aliqd remanet de concupiſcen
tijs euincendis. cum plene vincē ac domare
cōcupiſcētias magis cōpetat pfecto q̄3 imp-
fecto: magis ei cōpetit modus hic ieiunandi
vbi corpaliū viriū imbecillitas nō obſiſtit. Vn̄
Hiero. hilariōis pfectiſſimi monachi vitā de
ſcribens. a. lxiiij. āno īngt vſq3 ad. lxxx. pane
abſtinuit et edibili ſeruo: e mentē. ſicq3 com-
plens ordinē vite nunq̄3 an̄ ſolis occaſum ſol
uit ieiuniū. Porro i eo qd dicit chriſtū nō dc
diſſe exēplū hoc mō ieiunādi: apte 9triū eſt ei
qd i pcedēti caplo ſcripſit. Dixit. n. ibi q xps
exēplū abſtinēdi ad domādas 9cupias ptbu
it. Mir3 certū ſi hō fuit alicui9 ītelligētie aut
ſaltē memorie q̄ hec ſcripſit: quō repēte obli
tus eo3 q̄ dixerat paucis iterpoſitis 9triū do-
gmatizat. Iuſto tn̄ iudicio ſupne diſpoſitiōis
has mentis tenebras incurrit. vt nec ſibi ipſi
cōſentiat q a veritate diſcodat. Quāq̄3 enī3
xps nullas 9cupiſcētias habuit: ſuo tn̄ ieiunio
exēplū nobis certandi p ieiuniū 9 9cupiſcen
tias dedit: ſic dic̄ Hierony. ad demetriade3.
Saluator generis hūani q̄ vtutē et 9uerſatio
nis ſue nobis reliqt exēplū: poſt baptiſmum
ſtatim aſſumit a ſpū vt pugnet 9 diabolu3. et
tn̄ hoſtis antiqu9 poſt q̄dragīta die3 ieiuniū
p cibū molit̄ īſidias. Glo. etiā ſup illō Mat.
duct9 eſt ieſus in deſer. et c̄. Ieiunat vt tentet.
tētat q ieiunat. et exēplū ieiunādi nobis dat.
Et alia gloſa ibidē. Hic eſt ordo recte 9uer-
ſatōis vt poſt acceptā ſpūſſcti grām 9 diabo
lum arti9 accingamur. Ex qb9 colligit q xps
ſi9 exēplū ieiunādi et pugnādi dedit hoibus.
S3 h exēplū certū ē nos ſcq nō poſſe primū
et ſcdm ieiunādi modū in qb9 deeſt iuſticia.
necp q̄rtū q̄ntū et ſextū qb9 nō ieiunat vt 9
hoſtē pugnet. reſtat igit q exēplū dedit q̄nu
ad tertiū modū. Vn̄ et Amb. in lib. de laude
ieiunij. Preliat9 eſt xps vt vinceret. nō q ip
ſe egeret certamine. ſ3 vt nobis formā bellan
di pſcriberet: et poſtea daret grām triūphan
di. Certamē nr̄m ieiuniū ē. Deniq3 ieiunauit
ſaluator: et ſic ad eū tētator acceſſit. et primū
gule direxit ſpiculū: et cibū velut eſcā laquei
ptēdit. Dn̄s ieiuniū ptulit: vt laqueos tētato
ris ſui: vinculaq3 diſſolueret. Illo laqo adam
fuit ſtrāgulat9: hac abſolutiōe diabolice q̄ſtio
nis oīs hō eſt liberat9. In his tam clare ſacer
Ambro. ſi qd forte obſcu3 eſt explicat. vt ne
mo niſi mēte obſtinat9 obſiſtat. Vn̄ et ipſe ho
ſtis ieiunij ī q̄rto ieiunādi mō: q̄ videl3 ē ex
abūdāti miā: aſſerit xp3 dediſſe ieiunādi exē
plū: nō ſolū pfectis: ſ3 etiā ipfectis. In q̄ ſiqdem
aut itēdit dicē q exēplū ieiunādi dedit nobis
vt ieiunem9 p exhibēdā alijs miā. ſic ieiuna
uerūt Moyſes: Helias: Daniel: et alij pro-
phete. et tūc falſum dic̄. q: abūdātis miā nō cō
pcit ipfectis ſed pfectis. aut vt ieiunem9 p ſupā
da pugna: et tūc q̄dē ve3 dic̄. ſ3 ſibiipſi apte
9dicit. Qd etiā facit in ſexto ieiunādi modo
vbi dic̄ q pfcti 9cupiſcētias hūtes edomi-
tas: ieiunio nō aſtricti: ieiunabāt ſm morem
illo3 cū qb9 viuebāt. vbi 9dicit ei qd paulo
an̄ pdixerat. q in q̄ntouis pfecto remanet ali
qd de 9cupiſcētijs euincēdis. Cōtradicit in-
ſup vitati. Nā paulus aplūs q̄ ad apicē ſūme
pfectōis puenerat caſtigare ſe dic̄ corp9 ppri
um et in ſeruitutē redigē: nō tā p gerēdo alijs
morē q̄3 p ſupādo hoſte domeſtico. ſicut ex-

ꝓfeſſe dicit Hiero. ad cuſtochiũ in auctorita
te ſuperius poſita. Quis etiã quãtuſcunq;
ſanctus niſi ſit actu infirmus vel corꝑe debi
lis: ab his ieiunijs ad q̃ ſe obligauit ꝑ regu
le votũ: vel ab his que vniuerſaliter ſeruan
da ſancta mater eccleſia ſtatuit. ex ſua quan
talibet ꝑfectione abſoluitur. Quis ſane men
tis hoc ſenſerit: quis docere p̄ſumpſerit.
Nullus certe vt credimus: niſi ſancte matrĩ
eccleſie ſtatuta ꝯtemnat.

Ehinc vt ſuã finalẽ declaret intentõ
nẽ. que nõ ad ieiuniũ ſeruandũ ſed
potius ad ſoluendũ conat̃ inducer̃.
ſex modos aſſignat ſolutõnis ieiunij. quorũ
primũ dicit illicitũ. ſcd̃m imꝑfectũ. quattuor
ſeq̃ntes modos dicit eſſe ꝑfectoꝝ. In quib⁹
pla interſerit ꝑuerſoꝝ ſeminaria dogmatũ. q̃
ad p̄ſens indiſcuſſa relinquimus: ne legẽtiũ
aios ꝓlixitate grauemus. Hoc tñ p̄tereun
dũ nõ eſt ꝙ cũ ſupra ſex modos ieiunãdi di
ſtinxerit: in quibus quattuor poſuit licitos: et
illos indifferẽter competere perfectis ⁊ im
ꝑfectis. deinde ſex modos ſubnectit ſoluendi
ieiuniũ. ex q̃bus vnũ imꝑfectis attribuis: q̃t
tuor v̓o reliquos modos ꝑfectis maxie ꝯpe
tere dicit. manifeſte declarat eius ſententie ſe
eſſe. ꝙ viris ꝑfectꝭ magis ꝯpetat ieiunia ſol
uere q̃z ſeruare. In quo ⁊ impietatẽ trãſcen
dit iouiniani heretici: q ſacre ieiunioꝝ obſer
uantie moderatã ciboꝝ ſumptõem auſus nõ
fuit p̄ponere: ſed cq̃re. Legat igit̃ ſi digne
tur veracẽ ſcripta doctoꝝ. in q̃bus magnis
nequaq̃z p̄conijs ſolutio ieiunioꝝ extollit̃. ſꝫ
miris laudibus obſeruãtia ꝯmendat̃. Nanc
enim ſacer Ambro. in li. de ieiunio nõ tã mi
ſerie huius ſeculi fore aſſerit: q̃z innocentie
paradiſi: cũ ait. Itaq; terrenũ ne quis aut no
uellũ putet eſſe ieiuniũ: primus vſus mundi
a ieiunio cepit. qñ lux clara reſplenduit. Ubi
cibus cepit: ibi finis factus eſt mũdi. ibi cepit
ſua incremẽta neſcire: ibi ceperũt diuina cir
ca eũ opa feriari. Quo iudicio declaratũ eſt
ꝙ ꝑ cibos mũdus haberet iminui: ꝑ quos ꝯ
ſiſt̓ ⁊ augeri. Et vt ſciamus nouellũ non eſſẽ
ieiuniũ. primã in paradiſo legẽ ꝯſtituit de ie
iunio. ſciebat enim ꝙ ꝑ eſcam culpa haberet
inferri. Idẽ etiã libro eodẽ: ieiuniũ comparat
vite celeſti. Merito inquit heliã dignũ celo
diuina iudicauit ſententia. vt cũ ipſo raperetur
corꝑe. qñ celeſti vita viuebat in corꝑe. ⁊ ſu
perne vſum ꝯuerſatiõis exhibebat i terris.
¶ Quid eſt enĩ ieiuniũ: niſi ſubſtantia cele
ſtis. Ieiuniũ refectio anime ⁊ cibus mentꝭ ẽ.
Ieiuniũ vita eſt angeloꝝ: culpe mors: exci
diũ delictoꝝ. remediũ ſalutis: radix grẽ: fun
damentũ caſtitatis. Hoc ad deũ gradu citius
peruenitur. hoc gradu helias aſcendit añq̃z
curru. in hac virtute ⁊ ſpũ helie venit Iohã
nes. deniq; ⁊ in deſerto ille vacauit ieiunijs.
⁊ ideo q: vite humane poſſibilitatẽ continẽ
tia ſupergreſſus fuerat: nõ habet ſed angel⁹
eſtimatus eſt. In his Ambro. ſacer ieiuniũ
compat angelice vite. ⁊ quidem ſatis digne.
Cum enim ſicut ait dionyſius hierarchie ce
leſtis triplex ſit actus. purgatio ſcꝫ illuminatio
⁊ perfectio. ⁊ ad hec tria per ieiunij obſeruã
tiã ꝑuenia t̃: ſancte ieiunãtiũ vita magis cele
ſtis eſſe perhibet̃ q̃z terrena. Per ieiunium
enim obtinetur perfecta cuſtodia ſanctitatis.
Primo quantũ ad declinationẽ carnalium
vicioꝝ. ſicut ait hiero. ad demetriadẽ. Poſt
cogitationũ diligentiſſimã cautionẽ ieiunio
rum tibi arma ſumenda ſunt. ⁊ canendũ cũ
dauid. Humiliaui in ieiunio aiam meam. et
cinerem tanq̃z panem mãducabam. Et pau
lo poſt. Ignita ſunt diaboli iacula que ſimul
vulnerant ⁊ inflãmant: ⁊ a rege babylonis
tribus pueris p̄parant̃. Sed quõ ibi quart⁹
ſpeciẽ habẽs quaſi filij dei imenſos mitiga
uit ardores. ſic ⁊ in aia. virginali: rore celeſtis
⁊ ieiunioꝝ frigore: puellaris calor extinguit̃:
⁊ humano corpori angeloꝝ ꝯuerſatio impa
rtit̃. Dehinc ꝓpter debellationẽ ſpũaliũ ho
ſtiũ: iuxta illud ambro. vbi ſupra Iudith ie
iunans omnibus diebus viduitatis ſue: his
armis munita ꝓceſſit: ⁊ oẽm aſſyrioꝝ circũ
uenit exercitum. ſobrij vigore ꝯſilij abſtulit
holofernis caput: ſeruauit pudiciciam. victo.

riam repoꝛtauit. Heſter quoqꝫ pulcrioꝛ fa-
cta ieiunio: omne genus ſuū a perſecutōe li-
berauit. ita vt regē ſibi faceret eſſe ſubiectū.
nō libidinis ardoꝛe inflāmatū: ſed celeſti mi-
ſeratione ꝯuerſum: vt pena in impiū retoꝛq̄
retur: ⁊ honoꝛ ſacris redderet altaribus. Eſt
ergo ieiuniū recōciliatōis ſacrificiū. virtutis
incrementū. qḋ fecit etiā feminas foꝛtioꝛes.

Per ieiuniū etiā impetrat perfecta itelli
gentia veritatis. Primo quidē in ꝑpandis:
cuiuſmodi eſt veritas diuine legis. ſicut dicit
Ambꝛo. vbi ſupra. Moyſes inquit de ieiu-
nio legē dedit. ꝓpterq; ieiunātē nō voces ma
gne: nō fulgura: nubes tenebꝛoſa. ⁊ fumigāis
ſyna pterruit. Neqꝫ enim introiſſet in nubē
⁊ vocē dei loquētis de medio ignis ſine pe
riculo ſalutis audiſſet: niſi munitus armis ie
iunij. Quadraginta enim diebus ieiunauit ī
monte: vt legē acciperet a dn̄o deo noſtro. ⁊
in ſupioꝛibus quidē mōtis lex dabat moyſi
ieiunanti. in inferioꝛibus populo mādicanti
ꝓuaricatio ſacrilega accēdebat epulantium.
Quo ſpectaculo motus moyſes fregit tabu
las. indignū iudicās vt ebꝛio populo res da
retur. Impetrat etiā p ieiuniū intelligētia ve
ritatis in ſpeculādis. iuxta qḋ dicit Hiero. cō
tra Iouinianū. Danid atqꝫ tres pueri reue
lationem ſomnioꝝ ieiunijs merent. paſtiqꝫ le
guminibus pulcrioꝛes ⁊ prudētioꝛes inueni
unt. Eodē quoqꝫ li. Helias. xl. dieꝝ ieiunio
ꝓparatus deū vidit ī monte oꝛeb: audiuitqꝫ ab
eo. Quid tu agis helia. Multo familiarioꝛ
vox iſta q̄ȝ illa in geneſi. Ubi es adam. Illa
enim paſtū terrebat ⁊ perditū. hec ieiunanti
famulo blandiebat. ¶ Deniqꝫ per ieiuniū
acquirit conſtantia virtutis. Primū quidē
ad faciēdum ardua. iuxta qḋ Ambꝛo. vbi ſu
pra. Magna eſt virtus ieiunij. Deniqꝫ tam
ſpecioſa militia ē: vt ieiunare dlectaret ⁊ dꝛi
ſtum: tam valida vt ad celum homines de-
uaret. Et vt humanis magis q̄ȝ diuinis vtar
exemplis. Helias ieiuno oꝛe celū clauſit: ieiu
nus filiū vidue ab inferis ſuſcitauit. ieiunus
pluuias oꝛe depoſuit. ieiunus ignes deduxit
de celo. ieiunus curru eſt raptus in celum. ⁊
xl. dieꝝ ieiunio diuinā acquiſiuit pꝛeſentiam.
Tūc deniqꝫ plus meruit q̄ plus ieiunauit.
Quis ex humana virtute igneos equos et
currus potuiſſet aſcendere: niſi qui naturam
humanā coꝛpis: in coꝛruptibilis ieiunij virtu
te mutaſſet. Dat etiā virtutē ſuperandi ad-
uerſa: ſicut idē Ambꝛo. dicit ibidē. Eſt q̄daȝ
creature natura: quam adamantium vocant.
nullo facilis igne conſumi: que impoſita fo-
cis igneſcit. ilico ſublata de flāma tanq̄ȝ aq̄-
rum infuſione nuda reſplendet. Talia erant
pueroꝝ hebꝛeoꝝ coꝛpa. ⁊ de ieiunio in ada-
mantij transfoꝛmata naturam. vapoꝛe ignis
nō ad diſpendiū ſui: ſed ad gr̄am mutabant.
Daniel quoqꝫ trium hebdomadaꝝ ieiunio
leones edocuit ieiunare miſſus in lacum in
adamantinā ſoliditatē abſtinētie rigoꝛe mē-
bꝛa duratus nō patuit vulneri. Sic enim con
ſtrinxerant ieiunia. vt in eius coꝛpe ferarum
moꝛſibus locus eſſe nō poſſet. Clauſa tene-
bant leones oꝛa: q̄ abſtinētie ꝓplice ſetitas
cōpꝛimebat: vt ea ſere apire nō poſſent velu
ti quibuſdā vinculis alligata. Ex his igit et
alijs ꝑdictis colligit q̄ cū p ieiuniū obtineat
ꝑfectio ſetitatis ſapie ⁊ virtutis: per q̄ mens
humana purgat illuminat ⁊ ꝑficit inſtar hie
rarchie celeſtis: ab oībus debet ſuari ⁊ ap-
peti. ſꝫ maxime ab his qui cupiūt eſſe ꝑfecti.
Unde ⁊ hec tria breuiter expꝛimit gregoꝛi-
na illa ꝑfatio: qua dicit q̄ ꝑ ieiunio coꝛpali ieiu-
nio vicia ꝯpmimus mentē eleuas: virtutē largit
⁊ pꝛemia. Et aug⁹ in quodā ſmone. Ieiuniū
inquit purgat mentē. ſubleuat ſenſum. carnē
ſpiritui ſubijcit. coꝛ facit ꝯtritū ⁊ humiliatū.
qḋ deus nō ſpernit. cōcupiſcentie nebulas di
ſpergit. libidinū ardoꝛes extinguit. caſtitatis
lumen accendit. verboſitatē nō amat: diuitia
rum ſuperfluitates abdicat. ſuperbiam cal-
cat: humilitatē ꝯmendat. Ambꝛo. etiam vbi
ſupꝛa. Ieiuniū continētie magiſteriū eſt: pu-
dicicie diſciplina: humilitas mentis: caſtigatō
carnis: foꝛma ſobꝛietatis: noꝛma virtutis: pu
rificatio anime: miſeratio nō expenſa. lenita-
tis inſtitutio: caſtitatis oꝛigo. ſenū grā: cuſto-
dia iuuentutis. Hec de ieiunij laude diffuſi⁹

dixim᷑: Ut carnaliter ſapientis hominis ⁊ intellectus inſtruatur: ⁊ inſtāmet affectus: ⁊ q̄tenus ſuū recognoſcens errorē: in ieiunio fletu ⁊ plāctu ↄuertat̄ ad dn̄m. ſup quo pr̄i miſericordiaꝝ ſacrificiū deuote ꝑcis offerim⁹. Ut ſicut de ipſius ſubuerſiōe doluim⁹ hactenus: ita de ↄuerſiōe in poſterꝝ gaudeam⁹.

¶ Tertie reſpōſiōis p̄ria ꝑticula ſeptimūq3 capitl̄m.i. q̄ voluntaria ⁊ penurioſa paupertas fundamētū euāgelice ꝑfectōis aſtruit̄. ⁊ que huic videri poſſunt contraria diſſoluūtur.

C Hriſtiane religionis fundamentum eſſe chriſtū ieſum. ſapiens ille archi tectus apoſtolus paulus ad Chor̄. aſſerit: docens fundamentū aliud poni non poſſe ꝑter id qđ poſitū eſt. qđ eſt xp̄s ieſus. Hoc quidem in nr̄o intellectu collocat̄ p fidē quā idē ap̄ſs dicit ad Hebre. rerꝫ ſperādaꝝ eſſe ſubſtātiam. ī affectu vero p charitatē. de qua idē ad Ephe. ſcribit. in charitate radicati ⁊ fundati. fundamēto ipſam ↄparās ⁊ radici. Ut igit̄ hec duo iungant̄ in vnū: chriſtiane religionis fundamentū ⁊ radix eſt fides que per charitatē operat̄. ſicut ⁊ glo. ſup illđ. fundamentū aliđ ⁊c. dicit. Fides que per dilectionē opat̄ in fundamento poſita neminē perire permittit. Huic autē fundamento ſiue radici directe aduerſat̄ cupiditas: de q̄ ſcribit̄ ad Thim. Radix omniū maloꝝ eſt cupiditas: quam quidam appetētes errauerunt a fide. Et hec nempe radice cum [illegible] ſuperbia vniuerſa mala ſibi originē fomentū ⁊ incrementū ſuſcipiūt. ꝑpter qđ ciuitatis babylonice fundamentū ab Aug. eſſe perhibetur.

Omniū itaq3 bonoꝝ origo ⁊ noue ciuitatis hieruſalem fundamentū ⁊ fundator chriſtus ieſus. qui in hoc apparuit vt diaboli diſſolueret opera. huius cupiditatis oppoſitū ſummo debuit affectu complecti: exemplo oſtendere: verbo ꝑdicare. Et quia cupiditatis vicium ⁊ inordinatio radicat̄ in affectu mentis. occaſio vero ⁊ fomentū ſumit̄ a rebus extra poſſeſſis. ideo neceſſe eſt ꝙ perfecta radicis huius euulſio vtrūq3 reſpiciat. vt auaricie rubiginoſa affectio. ⁊ ſubſtātie terrene illecebroſa poſſeſſio: tā ſpūaliter q̄3 corpalit̄ abdicentur. Unde ſup illđ matth. dixit ſimon petr⁹ ad ieſum. ecce reliquimus oīa: dicit Bern̄. Optime ⁊ nō ad inſipientiā tibi. Nam ⁊ mūd⁹ tranſit ⁊ ↄcupiſcētia eius. ⁊ relinq̄re hec magis expedit q̄3 ab eis derelinqui. Et hec fugiendaꝝ diuitiarum cauſa ꝑcipua eſt: ꝙ aut vix aut nūq̄3 ſine amore valeant poſſideri. Si igit̄ gemina hec abdicatio. mūdi. ſ. ⁊ concupiſcentie eius q̄ etiā paupꝑtas ſpūs dicitur: ipſa eſt q̄ radix oīm maloꝝ ꝑfecte amputat̄: ⁊ babylonis fundamentū euertit̄: recta pōt ratione conduci ꝙ perfectionis euāgelice ꝑ quā chriſto ↄfiguramur ⁊ ↄplantamur ⁊ habitaculū ei⁹ efficimur: ipſa paupꝑtas ſpūs ſꝫ q̄ndam analogiā ⁊ coherētiā ad p̄dicta radix eſt ⁊ fundamentū. Propter qđ ⁊ chriſt⁹ cū ad ꝑfectōem diſcipulos informaret i monte tanq̄3 noue hierl̄m deſcendentis de celo fundamenta ꝑfectōis videlicet euangelice limina in montib⁹ ſanctis. montibus. ſ. ap̄licis collocans. inter ceteraꝝ vtutū glorioſa preconia a ſancte paupꝑtatis excellētia ſumit initiū dicēs. Beati paupes ſpū: q̄ī ipſoꝝ ē regnū celoꝝ. Dehinc tribuēs de perfectōis aggreſſione ↄſiliū. primū ad hanc ſuo inuitat exēplo dicēs. Si vis ꝑfectus eē vade ⁊ vēde oīa q̄ habes ⁊ da pauperibus ⁊ veni ſequere me.

Quē locum tractans Hiero. ad Demetriadem ait. Apoſtolici faſtigij eſt perfecteq3 vtutis: oīa vēdere ⁊ paupib⁹ diſtribuer̄. ⁊ ſic leuē atq3 expeditū cū xp̄o ad celeſtia ſubuolare. ¶ Cū āt circa bonoꝝ tpaliū poſſeſſionē duo ↄſiderant̄ ↄtigat. dn̄iū3. ſ. ⁊ vſū. ſitq3 vſus neceſſario ānex⁹ vite p̄ſenti. euāgelice paupꝑtatꝭ ē poſſeſſiōes terrenas q̄ntū ad dn̄ium ⁊ ꝓprietatē derelinq̄re. vſū3 vo nō oīs reijcer̄ ſ3 artare. iuxta illđ qđ dic̄ ap̄ſs. Habētes alimēta ⁊ q̄b⁹ tegamur his ↄtenti ſumus. Et hic [illegible] pauperiatꝭ euāgelice rō. ſ. ꝙ ipſa ſit virtus temporaliū abdicatiua bonorum. quaquis nil ꝓpriū habēs: ſuſtētatur de non ſuo. Et qm̄ dupliciter ↄtingit reꝝ temporaliū ab

dicare dominiū.dupliciť etiā ſuſtētari de nō ſuo.ideo paupťatis euāgelice duplex eſt modus:duplexqꝫ perfectio. Cum enim duplex ſit rerū dñium.ſ.priuatū ⁊ cōe.vnū quidem ſpectans ad determinatā pſonā.alterū vero ad determinatū collegiū.⁊ primū abdicari poſſit remanēte ſcđo: poſſit etiā ſecunda abdicari cū primo.duplex etiā ſm hanc duplicē modū paupertatis pfecta pfectio. Una videlicet qua quis abdicat dñium priuato ſeu pſonali abdicans dñium ſuſtentať de nō ſuo.id eſt nō ſibi pprio [illegible] iure cū aliis participans ⁊ ſu poſſeſſo. Alia vero qua quis oīum rerū abdicans dominio tā in pprio qꝫ in cōmuni ſuſtentať de nō ſuo.id eſt nō ſibi pprio ſed alieno.puta ⁊ iuſte ab aliis ſibi p ſuſtentatiōe collata. Prime paupertatis forma pceſſit i primitiua credentiū.de qua in actibus dicit. Multitudinis credentiū erat cor vnū ⁊ aīa vna.nec quiſquā eorū que poſſidebat aliqd ſuū eſſe dicebat ſed erāt illis oīa cōmunia. Quē ſcripture locū tractās. Hiero.ad demetriadē dicit. In actibus apľorū qn dñi nři ieſu chriſti calebat cruor ⁊ feruebat recēs in credentibus fides vendebāt oēs poſſeſſiones ſuas:⁊ pcia eorū ad apľorū pijciebāt pedes.vt oſtēderent pecunias eſſe calcādas.⁊ dabať ſingulis p-ut op⁹ erat. Hinc etiā tradita fuit forma monaſtice ſeu cenobitice vite.iuxta qđ glo.bede dicit ibidē. Qui ita viuūt vt ſint eis omnia cōmunia:iō cenobite vocanť. Que vita tanto ſcīcior: eſt qnto ſtatū futuri ſeculi imitatur vbi ſunt oīa coīa. Scđe aūt paupťatis exēplar ⁊ forma in vita pceſſit apľorū.quā perfectionis mgr̄ chriſt⁹ eiſdē inſtituit qn ipſos ad pdicādū miſit.ſicut legiť in mattheo. Nolite inqt poſſidere aurū neqꝫ argentū:neqꝫ pecuniā in zonis vřis.nō perā in via:neqꝫ duas tunicas:neqꝫ calciaméta neqꝫ vgam. Dignus eſt.n.operarius cibo ſuo. Ubi glo. Propemodū neceſſaria vite amputauit.ne vľ curent de craſtino qui docét oīa regi a deo.nec ipa neceſſaria nec cellariū ſeculū vehāt.nihil pter veſtimentum:nec etiā numiſma. In his igitur verbis dñs apoſtolis ⁊ pdicatorib⁹ veritatis:extreme ac penurioſe paupťatis formā ſeruandā imponit.quātū ad carentiā nō ſolum poſſeſſionū:ſꝫ etiā pecuniarū ⁊ aliorū mobiliū:qbus ſuſtentari vel ꝯmuniri ſolet cōmunis hoium vita.vt tanqꝫ veri paupes in ſuma rerum conſtituti penuria carerent pecunijs [illegible] ſimplici veſtitu contenti eſſent ⁊ ſine calciamentis incederent.vt ſic paupertatem artiſſimam actu ⁊ habitu q̄ſi quoddam perfectionis inſigne preferrent. Hanc paupertatis normam tanqꝫ ſpecialē prerogatiuā perfectiōis ⁊ chriſtus in ſeipſo ſeruauit ⁊ apoſtolis ſeruandā inſtituit. ⁊ his qui eorū ceperunt imitari veſtigia pſuadendo ſuaſit. Q, enim chriſtus illam ſeruauerit oſtēdit Chriſ. ſup mattheū.ome.xxij. Nec poſſidentis inqt aurū neqꝫ argentū neqꝫ peram in via. Quod enim per opera oſtendit ea nunc iam legiſlationem que eſt a verbis validiorē inducit q̄ ⁊ facile ſuſceptibilis ſermo factus eſt operibus ſuis prius certificatus. Ubi igiť [illegible] ſtradi eū dicit. Filius hoīs nō hʒ vbi caput ſuum reclinet. [illegible] diſcipulis tribuit hanc apoſtolis. [illegible] ad apoſtolum. Glo. etiam ſup illud mat. Uulpes foueas habēt ⁊c. Quid me pter lucra ſeculi vis ſeq:cum ita ſim paup vt nec hoſpitiolum qđ meū ſit habeā. Q, ſi forte quis dicat chriſtum nō propriū habuiſſe hoſpitium ſed cōmune:obuiat idē chryſ.i ſmone de pditōe iude. Quos inqt precioſorū marmorū pompa delectat:cognoſcat chriſtū oīm dñm q locum i quo caput reclinaret non habuit. Et ideo diſcipuli ipſum interrogāt.⁊ dicunt. Ubi vis paremus ꝯmedere paſcha. Sed ſi chriſtus habuiſſet domiciliū ꝯmune:illud diſcipuli nō ignoraſſent. Sed etiā chriſtus loco non caruiſſet:in quo caput reclinaret ⁊ paſcha ꝯmederet. Colligiť ergo ex interrogatione diſcipulorū ⁊ hoſpitij incertitudine q chriſtus domiciliū nō habuit nec pprium nec ꝯmune. Artiſſimā quoqꝫ dñi paupťaté ꝯſiderans Hiero.ad nepotianū ait. Turpe eſt aūt

ſortes ſacerdotis dñi crucifixi ⁊ pauperis:q
cibo quoqꝫ veſcebat alieno lictores ꝯſulū et
milites excubare. Fuit itaqꝫ chriſtus tanq̄
vere pauperimus alieno cibo ſuſtentatus.
Hoc ipm Bern̄. in quodā ſermone ſup illō
luce. cū factus eſſet ieſus annoꝝ. xij. apertꝰ
dicit. Et te dñe per oīa nr̄e paupertati conſor
mat eo: quaſi vnꝰ in turba pauperū ſtipē ꝑ
oſtia mēdicabas. Quis dabit me buccellarū
illaꝝ mēdicataꝝ participē fieri. ⁊ illius edu
lij reliquijs ſaginari. Anſel. etiā in li. de ſacra
mentis. Paup ita fuit chriſtus vt veniens i
mūdū: nō in ſua ſed in aliena domo naſcere
tur. ⁊ natus ꝑpter inopiā loci ī preſepio bru
toꝝ animaliū poneret: ⁊ viuens in mūdo nō
haberet vbi caput ſuū reclinaret: nec moriēs
vnde nuditatē ſuā tegeret: nec mortuus vn
de inuolueret: nec ſepulchꝝ aut locum vbi
corpus mortuū locaret. Ex his colligitur ꝙ
chriſtus paup fuit in ortu: pauper in vite ꝓ
greſſu. pauper in termino. Sane vt hāc pau
pertatem amabilē redderet mundo paupri
mā matrem elegit: paupertatis defectus vo
luntarie pertulit. ⁊ vt pauper. ⁊ inops diſcal
ciatus inceſſit. De paupertate nāqꝫ mr̄is ip
ſius dicit Beda ſuper marcū: exponēs euan
gelicū illud. ſi quis mihi miniſtrat me ſeq̄tur
Conſideremus inquit qua via gradit: vt ſe
qui mereamur. Ecce cū dñs ſit creator ange
loꝝ: ſuſcepturus naturā noſtrā quā cōdidit:
in vterū virginis venit. naſci tamen in h̄ mū
do per diuites noluit parentes: pauperes ele
git. Unde ⁊ agnus q pro illo offerret defuit.
colūbarū pullos ⁊ par turturū ad ſacrificiū
mater inuenit. His concordat Chryſo. ſuper
matth. om e. viij. Pariens quidē filiū virgo
confeſtim illū in preſepe declinauit. q: multis
conuenientibus ꝑpter deſcriptionem: non erat
domū inuenire. Sed quid fuit qḋ ſuaſit ma
gos adorare. Nihil enim ſenſibilium magnū
erat illic. ſed preſepe ⁊ tuguriū: ⁊ mater pau
per vt nudā magoꝝ videas pbiam. Idem
quoqꝫ in omē. epiphanie de magis loquēs
ſic dicit: Uiderūt preſepiū tenebroſū ⁊ ſor

didum: magis aīalibus q̄ȝ hoībus aptum. in
quo nemo erat ꝯtentus ſecedere. niſi itineris
neceſſitate coactus. matrēqꝫ eius vix tunicā
habentē vnā: nō ad ornatū corporis ſꝫ ad te
gumentū nuditatis ꝑficientē. Q, ſūt paup
rime vixerit. ſuper illud marci. circūſpectis oī
bus: glo. declarat dicēs. Circūſpectis oībꝰ ſi
quis cū hoſpitio ſuſciperet. Tante. n. paup
tatis fuit: ⁊ ita nulli adulatus: vt in tanta vr
be nullum inueniret hoſpitium. Super quē
etiā locū Beda in origi. dicit. Intelligēdū ē
ꝙ tante paupertatis dñs fuit: vt in vrbe ma
xima nullū hoſpitē nullā manſionem inueni
ret. ſed i agro paruulo apud lazarū ſororeſqꝫ
eius habitaret. Conſtans eſt igitur ꝙ chriſtꝰ
non ſolū hoſpitio: ſed ⁊ precio quo illud eme
ret caruit. dum neceſſitate compulſus de vr
be exiuit. illo videlicet die quo eandem vrbē
tanq̄ȝ rex aſello vectus intrauit. Hoc ipm et
glo. ſuper illud Joh. venit princeps mundi
huius ⁊ in me non habet quicq̄ȝ: expreſſius
aſſerit. Noluit dñs habere qḋ perderet. pau
per erat: ne diabolꝰ haberet qḋ auferret. Sꝫ
oē temporale ſiue cōmune ſiue ꝓpriū: ⁊ au
ferri pōt ⁊ perdi. Tandē vt pauper diſcalci
atus inceſſit. iuxta qḋ Hiero. ad cuſtochium
ſcribens ait. Diſcipuli ſine calciamentorum
onere ⁊ vinculis pelliū ad ꝑdicationem no
ui euangelij deſtinant. ⁊ milites veſtimentis
ieſu ſorte diuiſis: caligas non habebāt quas
tollerent. Nec enim habere poterat dñs qḋ
ꝓhibuerat in ſeruis. Calciamentis igit chri
ſtus vt pauprimus caruit: veſtimentis vero
neceſſarijs carere non potuit. volens tamen
ſumme paupertatis nuditate vitā ꝯcluderet
nudus elegit in cruce pendere. Quia vo ma
giſter. ⁊ dñs chriſtus nō ꝑpter ſe ſed nr̄i cau
ſa paupertatē aſſumpſit: vt perfectionem no
bis exemplo mōſtraret: ideo ſacris apoſtol
tanq̄ȝ ſue ſanctitatis imitatoribus perfectis
hanc extreme paupertatis formam ſeruādā
inſtituit. ſicut legit in mattheo: marco: ⁊ luca
Qḋ quāq̄ȝ ex ipſo textu ſit certum ⁊ euidēs.
ad omnem tamen dubietatis ſcrupulū amo

tendum:ſanctoꝝ auctoritatibus confirmet:
Nam ſup illud matth. Nolite poſſidere au
rum ⁊c̃. dicit Chryſo. Multa per hoc vnū
emēdabat. primū quidē nō ſuſpectos faciēs
apoſtolos. ſecundo aūt ab omni eos eruens
ſollicitudine: vt vacatōem oēm tribuant ſer-
moni. tertio docens eos ſuā virtutē: hoc nē-
pe eis ⁊ poſtea dicit. Nunquid aliquid deſu
it vobis: qñ miſi vos nudos ⁊ diſcalciatos ſi
ne ſacculo. Et infra. Vbi terrarū doctores
erat miſſurus: propter qđ ⁊ angelos eos ex
hominibus vt ita dicam conſtituit. ab om-
ni abſoluēs vite huius ſollicitudine. Et poſt.
Intende q̄liter omnibus eos denudans: oia
eis dedit: pmittens in domibus eoꝝ qui do
cent manere: ⁊ nihil habentes introire. Si
autem in aliena patria exiſtentes: ⁊ apđ igno
tos abeuntes: nihil amplius oportet petere
quotidiano cibo: multo magis domi manen
tes. Hucuſq; chryſ. Idē quoq; ome. vlti. ſu-
per matth. Si bonū eſſet aurū hr̄e: h vtiq; d
diſſet apoſtolis chriſtus: qui ieffabilia eis tri-
buit dona. nunc aūt nō ſolū nō dedit: ſed etiā
habere prohibuit. Idēq; petrus nō ſolum nō
verecundat: ſed etiam decorat in pauperta-
te dicens. Argentū ⁊ aurū nō eſt mihi. Sup
prefatum etiā matthei locū Rabanus in ori
ginali ſic dicit. Cōſequenter h precepit euan
geliʒatoribus veritatis. quibus ante dixerat.
gratis accepiſtis gratis date. Si enim ſic p̄di
cant vt preciū nō accipiant. ſupflua eſt auri ⁊
argenti numorūq; poſſeſſio. Nā ſi habuiſ-
ſent aurum vel argentū. viderent non cauſa
hominū ſalutis. ſʒ lucri cauſa p̄dicare. Idēq;
ſubiungit. Qui diuitias detruncauerat: ppe
modum neceſſaria vite amputat. vt apoſtoli
doctores vere religionis. q docebāt oia gu-
bernari pͥuidentia diuina: ſeipſos oſtenderēt
nihil cogitare de craſtino. Ex hoc p̄cepto ar
guit pſeudos q vulgo appellant barroperite:
q contemptores ſeculi exiſtentes. ⁊ oia pro ni-
hilo ducentes: cellariū ſecū vehant. His etiā
Beda ſuper marcū conſonat dicēs. Precepit
eis ne quid tollerent in via niſi virgam tm̄.

Tanta inquit predicatori debet eſſe fiducia i
deo. vt preſentis vite ſumptus q̄uis non p-
uideat: tamen ſibi eos non deeſſe certiſſime
ſciat. ne dū mēs eius occupat ad temporalia
minus alijs pͥuideat eterna. Idē paulo poſt
ſubdit. Illa apoſtolis loquebat vt ſecuri non
poſſiderēt nec portarent huic vite neceſſaria
nec magna: nec minima. ideo poſuit niſi virgā.
oſtendens a fidelibus omnia deberi miſſis
ſuis nulla ſupflua querentibus. His conco-
dat Ambro. ſuper illud luce. nihil tuleritis in
via. nec virgā: nec perā: nec panē: nec pecu-
niā. Qualis debeat eſſe qui euangeliʒat re-
gnū dei. preceptis euangelicis deſignat. vt ſi
ne virga: ſine pera: ſine calciamēto. i. ſubſidij
ſecularis adminiculū non requirens. fideiq;
totus putet ſibi quo minus ea requirit magis
poſſe ſuppetere. Ad qđ etiā fac qđ ab eodē
dicitur ſuper illud luc̃. Nolite portare ſaccu
lum neq; perā. Si pͥhibemur poſſidere au-
rum: qđ eripe. Petrus apoſtolus prim⁹ do
minice executor iuſſe oñdens nō in vacuū eſ-
fuſa dñi mādata. cū poſceret a paupere vt ei
pecunie aliqđ largiret: ait. argentū atq; aurū
nō habeo. Tamen non tam in hoc gloriatur
Petrus: q aurum ⁊ argentum non habe-
at: q̄ʒ q ſeruet domini mandatum: qui pre-
cepit. nolite poſſidere aurum. Hoc eſt dice
re. Vides me chriſti diſcipulum: ⁊ aurum a
me reqris. Aliud nobis multo p̄cioſius au-
ro donauit. His verbis ambroſij Aug⁹ con
cordat i li. de mirabilibus ſacre ſcripture: ſic
dicens. In excuſatōe elemoſyne ⁊ pauptatis
pͥfeſſiōe petrus paralytico dixit. ſurge ⁊ ambu
la. illud mgr̄i p̄ceptū ſeruās: nolite poſſidere
aurū neq; argentū. Qui. n. de iniquo mām̄o
na expeditꝰ fuerat: vbo imperij morbo liga
tū cito ſoluebat. Hoc ipſm Berñ. ad eugeniū
in li. conſiderationū. ij. confirmat. Nec locus in-
quit ocio: vbi ſedula viget ſollicitudo oium
eccleſiarū. Nā quid aliud dimiſit tibi ſanct⁹
apoſtolus. Qđ habeo inqt h tibi do. Quid
illud. Vnū ſcio. Neq; aurū neq; argentū. cū
ipſe dicat. Argentū ⁊ aurū nō eſt mihi. Et i-

ſra. Eſto vt alia quacūq ratione hec tibi vē dices: ſed non apoſtolico iure. Nec enim ille tibi dare potuit quod nō habuit. Idipſum hie rony. ad ebidiā dicit expreſſius. Apoſtoli to to orbe terraꝝ pegrini: nō eo in zona. nō vir gam in manu: nō caligas habuere in pedib⁹ Chryſ. tandē de laudibus pauli. Paulus ī quit pecuniā nō poſſedit. Nam ipſe hoc teſta tur. Vſq in hanc inquit horā τ eſurimus τ ſitimus τ nudi ſumus. τ colaphis cedimur. Et qd dico pecuniā. cū ille neceſſariū ſepe nō haberet cibum: nec quo ſe circūdaret indu mentū. Ex his oībus operte colligitur: pſcri ptam paupertatis formā: qua nihil poſſidetur: τ in ſumma rerū penuria viuiſ apoſtolis ſu iſſe preceptā τ a chriſto traditā. Quod aūt ipſam hanc chriſti veſtigia ſequi volentibus obſeruā dam ipſo: aperte clareſcit ex conſilio qd dedit adoleſcenti. ſicut legit̄ in matth. Si vis pfe ctus eſſe vade τ vende oīa que poſſides: et da paupibus: τ veni ſequere me. Quod expo nens rabanus oit. In poteſtate nr̄a eſt vtrū velimus eſſe pfecti. ſꝫ quicunq pfectus eſſe voluerit debet vēdere q̄ habet. τ nō ex par te vendere: ſicut ananias τ ſaphira. ſed totū: τ ſic pparare ſibi theſauꝝ in regno celorū. Nec hoc ad pfectōem ſufficit: niſi ſaluatorē ſequatur. Cōſtat aūt q chriſtus in ſumma re rū penuria vixit. Idē paulo poſterius. Inter pecunias hr̄e: τ pecunias amare nōnulla di ſtantia eſt. Multi enim habētes non amant. multi nō habentes amāt. Itē alij τ habent τ amant. alij nec habere nec amare ſe diuitias ſeculi gaudent. quoꝝ tutior ſtatus eſt cū apo ſtolo dicentem. Nobis crucifixus eſt mūd⁹ τ τ nos mūdo. In his Rabanus expreſſe inſi nuat opus pfectōis eſſe. magiſq ſecurum: τ chriſto crucifixo conforme: in carētia rerum τ pecuniaꝝ viuere in extrema paupertate. Hoc ipſum τ apoſtolus ad Chorin. pſuadet. Scitis inquit grāz dn̄i noſtri ieſu chri: qui p pter vos egenus fact⁹ eſt cū diues eſſet: vt il lius inopia vos diuites eſſetis. Et in hoc cō ſilium do. Super quo aug⁹ ait. Factus eſt inquit egenus intantum: vt nō haberet qd ha bent vulpes. Et in hoc pſiliū do. ſubauditur vt eius paupertatē imitemini. Idē quoq in libro de bono piugali. Nō ideo malū eſt in iuſtum aut pphetā in domo ſua ſuſcipe. q nec domū habere debet. vt qd melius eſt faciat qui vult ad perfectū chriſtum ſequi. In quo aug⁹ aperte declarat: q alieno ſuſcipi tecto ei maxime cōpetit qui perfecte chriſtū imita ri cupit. Huic conſonat quod dicit Chryſo. ſuper Iob. omel. xix. Omnia agamus per que chriſtū imitemur. Quid igitur chriſtus ait. Vulpes foueas habent. τ volueres celi nidos. filius aūt hois nō habet vbi caput re clinet. Idem ſuper matth. omel. ix. Si ab ho nore quidē in inferioribus eſt palacijs pecca tis nos expulerint. contemptibiles erunt. celo rum aūt rege per ſingulos dies clamante et dicente. quia difficile eſt cum illis celum īra re. nō proijciemus oīa. τ non deſiſtemus ob omnibus rebus. vt cū libera facie regnum ī grediamur. His concordat Hiero. ad elio doꝝ. Nolo te huius peregrinationis deter reat. difficultas. qui in chriſtū credis τ eius crede ſermonibus. Primū querite regnum dei: τ hec omnia adijcientur vobis. Nō pe ra tibi ſumenda: nō virga. ſatis diues eſt q cum chriſto pauper eſt. Idem ad ruſticū mo nachū. Si habeo ſubſtantiā vende τ da pau peribus. ſi nō habeo grandi onere liberat⁹ es: nudū chriſtū nudus ſequere. Durū gran de: difficile: ſed magna ſunt pmia. Conſtat autem q duricia τ difficultas non eſt: cū p prietas rerū ptemnitur: niſi penuria comite tur. Ad hoc ipſum ſpectat qd dicit Grego. na zanzenus in apologia ſua. lib. ij. Sed paup tatem inquit τ penuriam exprobrabunt. Iſte ſunt diuitie mee. Iſta me non ſolum glorian tem: ſed etiam arrogantem facit. Videor. n. mihi hoc audire ab inimicis. q veſtigijs illi⁹ incedā: q ppter nos paup factus eſt cū diues eſſet. atq vtinā exuere poſſem me iſtis pāni culis qbus circūdari videor: vt nudus effu gerē ſpinas ſeculi: q retinēt τ reuocāt pgen.

ſeq ad verbum. Hec ſcilicet. Huic conſonat quod dicit Bern. Habet in euangelio perfectionis conſiliū et remediū īfirmitatis. Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra. Hoc perfectio eſt. Siquidem filius hoīs vbi caput reclinaret non hēbat: Petro et Johāni nec aurum nec argentū erat. Paulus ſimplici victu et veſtitu contentus propriis laboribus manuū acquirebat. Sed nō omnes capiūt verbū hoc ſicut nec conſilium caſtitatis. Hucuſq; Bern. Gennadius quoq; de eccleſiaſticis dogmatib' Bonū eſt inquit facultates cū diſpenſatione pauperib' erogare. ſed melius eſt pro intentione ſequendi dominū ſimul donare: et abſolutū ſollicitudine egere cū chriſto. Sed qui habet vnde ſuſtentet. ſi in cōmuni non proprie dici [illegible] de illis quib' erant oīa cōmunia in actib' [illegible] Poſtremo vt clare nobis innoteſcat que ſit [illegible] [illegible] eſt q͠d dicit Beda ſuper illud Marci [illegible] omnib' ſecuti ſumus te. Perfectā nobis [illegible] [illegible] [illegible] vel cogitationē [illegible]. Per hec ſacrorū doctorū teſtimonia [illegible] [illegible] rōne oſtēdi [illegible] chriſtū et apl̄os imitari non ſolum quo ad abdicationē proprietatis: verū etiam [illegible] [illegible] Non tñ et hoc [illegible] [illegible] in cōmuni ſit [illegible] [illegible] tatis diuerſi ſunt modernorū varijs prerogatiuis ſancta mater eccleſia tanq̄ ornamentorū varietate decorat. ſic et in modis perfecte paupertatis intelligendum eſt: q̄ꝗ̄ non ſit per omnia ſimile hincinde: ſicut diligenter conſideranti eſt euidens.

Ea aūt non obſtat ſublimitati vite ſanctorū qui cōmunia poſſederūt. q̄ ſi nō debuerūt aliter docere q̄ viue.

h q2 mos eſſe ſolet pijs doctoribus: vt eas virtutū prerogatiuas q̄bus carere ſe vident, in alijs mirenf et predicent. ſic̄ Hiero. ad Euſtochiū ſcribens. virginitatē ingt in celo ꝑferos non [illegible] [illegible] Ingenua enī et verecūda confeſſio eſt quo ip ſe careas in alijs predicare. [illegible] [illegible] Hec Hiero. [illegible] [illegible] per Macharij [illegible] [illegible] [illegible] Bernardi [illegible] [illegible] quor. Negat chriſtus ſuū eē diſcipulū quem viderit aliqd poſſidētē. et eū q nō renunciat omnib' que poſſidet. Et quid agimus. Quo hec aut ipſi legimus: aut populis exponim'. qui non ſolū non renūciamus hiis que poſſi

ſentio: ſed acquirẽ voluimꝰ ea q̄ nunq̄ ha-
buimus anteq̄ veniremꝰ ad chriſtū. Nun-
quid nā q: nos redarguit ↄſciētia: legē non ꝓ-
ferre que ſcripta ſunt poſſumꝰ. Nolo dupli-
cati criminis eſſe reus. confiteor ⁊ palam au
diente populo confiteor hec ſcripta eſſe. etiã
ſi nondum impleſſe me noui. Sed ex hoc ſal
tim cōmoniti feſtinemus implere: feſtinemꝰ
tranſire a ſacerdotibus pharaonis: quibus
terrena poſſeſſio eſt. ad ſacerdotes domini q
bus in terra pars nō eſt: quibus portio dñs
eſt. Talis enim erat ille qui dicebat. Tanq̄
egentes multos autem locupletantes: vt ni-
hil habentes ⁊ omnia poſſidentes. Paulus
hic eſt qui in talibus gloriaṫ. His ſacri docto
ris veracibus ⁊ humilibus verbis: nihil ex-
preſſius ad propoſitum dici poteſt. Et beatꝰ
papa Gregorius. iij. dyalogoꝝ viri mirabi-
lis Iſaac vitam deſcribens ait. Seruꝰ omni
potentis dñi egreſſus vrbem non longe de-
ſertum locum repperit. ibiq̄ ſibi humile ha-
bitaculum conſtruxit. ad quod dum multi ꝑ-
gerent exemplo illius eterne vite deſiderio
accendi ceperunt. atq̄ ſub eius magiſterio in
omnipotentis dñi ſe ſeruitium dederunt. Cū
q̄ ei crebro diſcipuli imminerent: vt pro vſu
monaſterij poſſeſſiones q̄ offerebanṫ accipe
ret. vt ſollicitꝰ ſue paupertatis cuſtos fortem
ſententiam tenebat dicēs. Monachꝰ q̄ i ter
ra poſſeſſionē q̄rit: monachus nō eſt. Sicq̄
metuebat paupertatis ſue ſecuritatem perdere.
ſicut auari ſolent diuites perituras diuitias
cuſtodire. Hec Grego. Qui cū monachus ⁊
ipſe in monaſterio qđ poſſeſſionibꝰ dotaue-
rat vitã duxiſſet. cōmunes tñ poſſeſſiōes re
cuſantem miraṫ ⁊ laudat. Ac ꝑ hoc ipie ꝓſu-
ptōis eē conuinciṫ: virtutē non habitã ſper
nere. vt q: docentis vita extreme paupertati
non per oīa ↄſonat: ipſiꝰ doctrina paupeꝝ ꝑ
fectōi repugnādo ↄdicat. Nequaq̄ igiṫ a ꝑ
dictis diſcordat illud Aug. verbū: quo ↄ ada
mantiū manicheū prefatū de paupertatis for
ma mandatū datum apl'is: dicit ſpūaliter eē
perſcrutandū. vel vt alibi dic̄ permiſſiue in-
telligendū. Nam cū marcꝰ dicat expſſe ꝙ ꝓ
cepit eis ne quid tollerēt in via. ⁊ ipſe cū alijs
expoſitoribꝰ: ſicut ex premiſſis claret intelli-
gendū ad litteram doceat. ſi hoc ſimpliciter
alibi negaret: ⁊ euangelice veritatis ⁊ ſctōꝝ
doctrine: ſimul ac ſue aperte ↄdiceret ſiue ↄ-
iret. Qđ de tanto dici doctore pie catholico
rū aures abhorrent. Attendendū eſt ergo
ꝙ cū apl'i fuerint primi fundatores religiōis
chriſtiane. ⁊ ꝓfeſſores ꝑfectōis excelſe: ꝓfeſſo
res inq̄ ⁊ ſicut priuate perſone: ⁊ ſicut exem
plaria quedam: predicta dñi verba intellige-
re poſſumus eis eſſe dicta: tanq̄ fundatori-
bus chriſtiane religiōis. ⁊ ſic intelliguṫ extē
di ad oēs. ſed nō oēs chriſtiani artanṫ vt hāc
vite regulam teneant: ſic manichei falſo dog
matizant. Ideo ↄ ipſos loquens hereticoꝝ
malleus Aug. oſtendit ꝙ hec verba ſpūaliṫ
intelligenda ſunt: ſi ſic accipianṫ tanq̄ oībus
ſint precepta. Poſſumꝰ etiam intelligē ꝓdi-
cta verba dicta fuiſſe apl'is tanq̄ exemplari
bus ꝑfectōis. ⁊ ſic intelliguṫ ꝑ modũ conſi
lij. qđ de ſe non obligat niſi eos q̄ hanc viuē
di formam volūtarie profitenṫ ⁊ vouēt. In-
telligē poſſumus inſuꝑ dicta fuiſſe apl'is ſicut
certis ꝑſonis: primiſq̄ ꝓdicatoribus euange
lice legis. ⁊ ſic cū duo inſinuenṫ in vbis illis
ſcʒ abdicatio tpalium: ⁊ receptio ſtipendiorum
primū intelligiṫ fuiſſe ꝓceptum. ſic dicit tex. ⁊
glo. Unde beda: Miſſis ad predicandũ di
ſcipulis ne quid tollerēt in via precepit. Se-
cundū autē non fuiſſe ꝓceptū: ſed conceſſum
ſiue permiſſum. Aūglo. ſuꝑ illud luce. In ea
dem domo manete ⁊c̄. Qui ſaccum ⁊ perã
prohibuit: ſumptꝰ ex ꝓdicatōe concedit. Et ra
banus ſuper Matth. Claret aūt hoc domi
num non ita ꝓcepiſſe: tanq̄ euangeliſte viuē
aliunde non debeāt q̄ʒ eis ꝓbētibus q̄bꝰ an-
nunciant euangeliū. alioq̄n ↄtra hoc ꝓceptũ
fecit aplus. qui victum de manuū ſuarum la
boribus tranſigebat. ſʒ poteſtatē dediſſe: in
qua ſcirēt iſta ſibi dari. Cum autem poteſtas
daṫ: licet cuiq̄ non vti: ⁊ tanq̄ de iure ſuo ce
dere. Hec rabanus. Ex his colligitur mani-

feſte: q̄ p̄dicta dn̄i v̄ba iuxta conſideratiões
premiſſas intelligi poſſunt: ⁊ ſpūaliter: ⁊ ad
litteram. vt conſulta ⁊ vt p̄cepta: ⁊ p̄miſſa. p
pter qd̄ omnis contrarietatis calūnia de me
dio tollitur: ſi multiformis huius acceptiõis
intelligentia ſane capiat. His etiam non ob-
ſiſtit illud Hierony. ad nepotianū: vbi dicit.
q̄ viuens de decimis ⁊ altaris oblatione ſu-
ſtentatus: nudam crucē nudus ſequit: tanq̄
pfecte paupertatis ſumma conſiſtat in viuen
do de decimis. ⁊ oblatiõib⁹. ſicut ſacerdotes
⁊ clerici viuūt. Eſt enim multiplex gradus ⁊
differētia nuditatis. Alia quidem eſt cordis.
Alia cordis ⁊ corporis. Nuditas cordis eſt
per expoliationē ſpūs ab omni p̄uerſo affe
ctu auaricie ⁊ cupiditatis. Et de hac Grego.
in omel. Nudi cum nudo luctari debemus.
q: ſi veſtitus quiſq3 cū nudo luctatur. citius
ad terram deijcitur: q: habet vnde teneatur.
Hoc quidem intelligit generaliter dictū om-
nib⁹ chriſtianis. Nuditas aūt corporis ⁊ cor
dis triplicem habet gradū. Nam quedā eſt
magna: que attendit in abiectione oīs ſuper
fluitatis ⁊ proprietarie poſſeſſionis. Et hec
q̄uis non ſit de neceſſitate: eſt tn̄ de cōgruen-
tia ſtatus ordinis clericalis. Et de hac Hiero.
ny. ad nepotianum. Si autem ego pars do-
mini ſū ⁊ funiculus hereditatis eius: nec ac
cipio partē inter ceteras tribus. ſed quaſi le
uita ⁊ ſacerdos viuo de decimis. ⁊ altari de
ſeruiens: altaris oblatione ſuſtentor. Habēs
victum ⁊ veſtitum his contentus ero: ⁊ nu-
dam crucem nudus ſequar. Eſt ⁊ alia nudi-
tas maior: que non ſolum conſiſtit in his. ve-
rumetiam in abdicatione poteſtatis poſſidē-
di propriū: ⁊ abnegatione proprie voluntatꝭ.
Et hec competit regularibus ⁊ cenobitis.
De q̄ Hiero. ad eliodorū. Nolo pſtinarū ne
ceſſitudinū recorderis. nudos amat heremꝰ.
Nudos intelligi non ſolū a facultatum ap-
propriatione: verūetiam a propria voluntate.
iuxta illud Bernar. de colloquio ſymonis ⁊
ieſu. Age ergo ⁊ qui relinq̄re oīa diſponis.
te quoq3 inter relinquēda numerare memē-
to. imo vero maxime ⁊ principaliter abnega
temetipſum: ſi deliberas ſequi ipſum qui exi
naniuit propter te ſemetipſū. Eſt ⁊ tertia nu
ditas q̄ conſiſtit in his q̄ predicta ſunt. ⁊ inſup
in abdicatione omnis tranſitorie facultatis:
cū penuria ⁊ indigentia oportune ſuſtentatio
nis. ⁊ hec competit aplis ⁊ apoſtolicis viris.
Et de hac ſup illud Matth. qui potum de-
derit vni ex minimis iſtis calicem aque frigide
tm̄ in nomine diſcipuli: non pdet mercedem
ſuam. glo. minimi ſunt q nihil penitus habēt
in hoc mundo. Tales fuerunt apli. Vñ Hie
rony. ad exuperantium ait. Nemo apoſtolis
paupior fuit: ⁊ nemo tantū pro dn̄o dereliq̄t.
Vidua illa in euangelio paupercula que duo
[illegible] in gazophilacium [illegible]
tur omnib⁹. q: totum qd̄ habuit dedit. [illegible]
Hiero. Si igit hec vidua iuxta [illegible]
dn̄i totum dando: nihil ſibi reſeruauit: in ex-
trema ſe nuditate conſtituit. Ad hanc nudita
tem aſpirabat illa nobilis vidua paula. de q̄
Hiero. in laudē ipſius. Hoc habuit voti vt
mendicans ipſa moreret. ⁊ vnum nūmū non
dimitteret filie: ⁊ in funere ſuo aliena ſyndo-
ne inuolueret. Eiuſdem quoq3 felicem do-
ſcribens obitum ait. Teſtis eſt ieſus: ne vnū
quidē nūmū ab ea derelictū. Quid hac dā
te mirabilius: feminam nobiliſſime familie:
magnis quondam opib⁹: tāta fide omnia vl'
dilargitam: vt ad egeſtatem vltimā perueni-
ret. Iacient alij pecunias in corbonam ſuna-
libuſq3 aureis dona pēdentia. nemo plus de
dit pauperibus q̄ q ſibi nihil reliquit. Hec
Hierony. Qui ad hanc nuditatē tanq̄ ſum
me pfectam hortat eliodiam in epla: quā ad
eam ſcribēs ait. Vis eſſe pfecta. ⁊ in p̄mo ſta
re faſtigio dignitatis: fac qd̄ fecerunt apoſto
li: vende oīa q̄ habes. ⁊ da paupibus: ⁊ ſeq̄-
re ſaluatorē. ⁊ nudā ſoláq3 crucē nuda ſeq̄ris
⁊ ſola. In his manifeſtius aſſerit q̄ ea paup
tas ad perfectiõis attingit faſtigiū: quā q̄s ex-
preſſius ⁊ conformi⁹ nuditatē crucis amplex-
atur: ⁊ nudum crucifixū imitat. Illud autem
Grego. v̄bū quo dicit deſum nō eē in culpa

ſed affectū: nequaq̄ʒ eſt ꝑmiſſis cōtrariū ſi re
cte intelligat̄. Si quis eni hoc ſentiat q̄ cen-
ſus in culpa ſit cauſaliter vel formaliter: cum
manicheo errat. ⁊ hoc Grego. reprobat. Si
quis autem intelligat cenſum eſſe culpe occa
ſionem: a ſententia veritatis non deuiat. cuȝ ⁊
ipſa veritas dicat in Marco. Quam diffici
le q̄ pecunias habent in regnū dei introibūt
Nullo eni modo pecunia impedimentū dif
ficultatis dei regnum intrare volentib⁹ pre
ſtat: niſi q̄ vel eſt occaſio inclinationis ad ma
lum: vel diſtractionis a bono. Hoc ſanctoruȝ
teſtimonijs clare monſtrat̄. Q̄ enim diuitie
habentib⁹ ipſas occaſio ſint cupiditatis. in li
bro de officijs dicit Ambro. Feralis inquit
auaricia: illecebroſa pecunia. que habētes cō
taminat: non habentes non iuuat. Eſto tamē
vt aliquando iuuet pecunia inferiorem ⁊ ip-
ſum deſiderantem: quid ad alios. ſi ſit ille co-
pioſior qui habet. nunqd idcirco honeſtior
quia habet quo plerūq̄ʒ honeſtas amittitur.
Cui Bernardus concordat de colloquio ſy
monis ⁊ ieſu. Hec fugiendarum diuitiarum
precipua cauſa eſt. q̄ vix aut nunq̄ʒ ſine amo
re valeant poſſideri. Limoſa ſiquidem ⁊ glu
tinoſa nimis non ſolūmodo exterior: verum
etiam interior noſtra ſubſtantia videtur: ⁊ fa-
cile cor humanum omnibus que frequentat
adheret. His conſonat Auguſti. ſuper pſal.
xxij. dicens. Non ſunt iſte vere diuitie: ſed
mendicitas. quia quanto magis abundant:
tanto magis creſcit inopia auaricie. Nō ſunt
vere diuitie que plus augent cupiditatem ei
qui eas poſſidet. Q̄ autem ſint occaſio va-
nitatis ⁊ ſuperbie Auguſtinus de lapſu mū-
di. In diuitijs nil tam cauendum eſt: q̄ʒ ſup-
bie morbus. Qui enim non habet diuitias:
non habet ampliſſimas facultates: ⁊ non ha-
bet vnde ſe extollat. Idem de verbis domi-
ni. Nihil eſt quod ſic generent diuitie quo-
modo ſuperbiam omne granum: omne ger
men habet vermē ſuum. Vermis diuitiarū
ſuperbia eſt Q̄ vero ſint occaſio diſtractio
nis manifeſte iſinuat Gre. i mora. Solet igr̄
rerū abūdātia tāto a timore diuino mētē ſoluē
q̄to hāc exigit diuerſa cogitare. Nā dū ſo-
rio p mlia ſpargit̄: ſtare i intimis fixa ꝓhibet̄.
Idem in omel' ſuper illud Luce. exijt qui ſe-
minat ⁊c̄. Si nos inquit vobis ſemen ver-
bum: agrum mundum: volucres demonia:
ſpinas diuitias ſignificare diceremus: ad cre
dendum nobis mens veſtra forſitan dubita-
ret. Vnde ⁊ idem dominus per ſemetipſum
eſt dignatus exponē que dicebat. Quis enim
vnq̄ʒ mihi crederet ſi ſpinas diuitias inter-
pretari voluiſſem: maxime cum ille pungant
iſte delectent: ⁊ tamen ſpine ſunt. q̄ cogitatio
num ſuarum pūctionib⁹ mentem lacerant. ⁊
cū vſq̄ʒ ad pctm̄ pertrahūt: quaſi iflicto vul-
nere cruentant. Si quis igit̄ premiſſa diligē-
ter attendat: indubitanter aduertet. q̄ q̄uis
cenſus formaliter ſeu cauſaliter non ſit in cul
pa. eſt tamē frequēs occaſio culpe: diſtrahē
do a bonis ⁊ inclinando ad mala. Propter
q̄d opes a ſaluatore ſpinis comparant̄: ⁊ ab
Ambroſio illecebroſe dicunt̄. Nam ſicut ex
premiſſis apparet: cū vim rōnalem diſtrahāt
iraſcibilem extollant. ⁊ ↄcupiſcibilē irram illi
ciant: non ſolū ſunt illecebris ſed ⁊ periculis
plene. Unde Aug. de lapſu mundi. Diuitie
ipſe quas putatȝ plenas eſſe delitiaruȝ: plenio
res ſunt periculorum. Cū itaq̄ʒ pfectionis ſit
non ſolū peccata vitare: verū etiam peccatoꝝ
occaſiones ⁊ bonoꝝ impedimenta ad plenū
ſuccidē. dicente Grego. in mora. q̄ ſolus il-
le in illicita non cadit: qui ſe a licitis caute re-
ſtringit: liquido claret: q̄ q̄uis poſſeſſiōes ⁊
pecunias hr̄e de ſe non ſit pctm̄ ſed licitum.
eſt tamē eas abdicare ⁊ voluntarie pro chri-
ſto eis carē perfectum. Q̄ ſi forte quis dicat
occaſionē hmōi a tpalib⁹ rebus impfectis da
ri mentib⁹: non pfectis. quaſi magis cōpetat
ſtatuit impfectorum diuitias fugē eiſq̄ʒ care
re: vite ieſu chriſti eiuſq̄ʒ doctrine aduerſat̄
aperte. Neq̄ʒ enim ſm hec perfectiſſimus
debuiſſet chriſtus carere diuitijs. neq̄ʒ hoc
docuiſſet perfectos: cum tn̄ dixerit. ſi vis per
fectus eē. vade ⁊ vende oia q̄ habes ⁊c̄. Nū

quid apoſtoli pfecti nō erāt: quibus dictū ē
nolite poſſidere aurū. Hō verbū tractans
Ambro. in li. de officijs ait. Nolite poſſiderē
aurū: ⁊ argentū: neqꝫ pecuniā: q̄ velut falce
pullulantem in pectoribus humanis ſuccidit
auariciā. Sup eundē quoqꝫ ſermonē chry-
ſo. ome. xxxi. Nō dixit nolite accipere vobi-
ſcū auꝝ: ſed ſi aliunde poſſibile eſt accipe fu
gite pniciosam hāc egritudinē. Etenim mul-
ta per hoc emēdabat. Ex his daꝛ intelligi ꝙ
ꝓpter vitandā occaſionē auaricie fuit aplis
interdicta pecunia: cū ñ eſſent perfecti. Ve-
rū quidē eſt ꝙ cenſus pfectis nō tam vehe-
mens nec tantoꝝ eſt peccatoꝝ occaſio. ſꝫ qꝛ
quantūlibet parua intellectus diſtractio vel
dilectio appetitus vicioſa mentibus pfectoꝝ
ad eterna ſuſpenſis magis eſt diſſona: qꝫ lō-
ge maior imperfectis circa filioꝝ educatōēꝫ
⁊ curā rei familiaris occupatio. hinc eſt ꝙ p-
fecta temporaliū reꝝ abdicatio perfectis cō-
ſulitur: nō imperfectis. niſi velint eſſe pfecti.
Nam cū ipſis imperfectis ſufficiat peccata
maiora vitare p mandatoꝝ obſeruantiā. pfe
ctis tñ cōpetit etiam ſupfluas cogitationes a
mente reſcindere. ſicut ⁊ Grego. ij. mora. do-
cet. ſpūaliter exēplificans nazareoꝝ ritū pfe-
ctioniſqꝫ figurā. Deuote inquit completa-
caput nazareus radere: capilloſqꝫ in igne ſa-
crificij ponere iubeꝛ. qꝛ tunc ad pfectionis ſū
mā ptingimus: cū ſic exteriora vicia vinci-
mus. vt etiā cogitationes ſupfluas a mēte re-
ſecemus. Quas nimirꝝ igne ſacrificij concre-
mare: eſt flāma diuini amoris incendere: vt
totū coꝛ in dei amore ardeat: ⁊ cogitationes
ſuperfluas cōcremās: quaſi nazarei capillos
deuotionis pfectione ꝯſumat. Illa quoqꝫ ꝓ-
miſſio centupli predeterminatio nō obuiat.
qm̄ ad ſpūalia bona referꝛ. Sicut dicit Hie-
rony. ſup. math. ⁊ etiā Rabanus q̄ſi eiſdem
verbis vtentes. Occaſiōe inquiūt hui⁹ ſnīe
quidā introducūt mille annos poſt reſurre-
ctionem: dicentes nobis tunc centuplū oīum
rerū quas diuiſimus ⁊ vitā eternā eſſe red-
dendā. nō intelligētes ꝙ ⁊ ſi in ceteris digna

ſit retributio: in vxoribus appareat turpitu-
do. vt qui vnā ꝓ dn̄o dimiſerit: centū accipi
at in futuro. Senſus igiꝛ iſte eſt: vt qui carna
lia pro ſaluatore dimiſerit: ſpūalia recipiet. q̄
comparatione ⁊ merito ſui ita erunt: q̄ſi par
uo numero centenarius numerus cōpareꝛ.
Cui etiam conſonat Grego. ſup ezechielem.
ome. vi. Neqꝫ enim ſctūs vir ideo terrena ꝯ
ſerit: vt hec poſſidere in h̄ mūdo multiplici⁹
poſſit. ſed per centenariū numeꝝ perfectio
deſignaꝛ. qꝛ quiſquis ꝓ dei nomine tempalia
ꝯtemnit: hic perfectōem mentis recipit: vt ea
nō appetat que ꝯtempſit. Centies itaqꝫ rece
pit qđ dedit: qui perfectionis ſpm̄ recipiens
terrenis nō indiget. ⁊ ſi hec non habet. Huc
uſqꝫ grego. His ꝯſentit bern̄. in ſermōe il-
lo de ſancto petro. Dixit ſimon petrus ad ie
ſum dicens. Quid eſt centuplū iſtud fratres
niſi conſolatōes: viſitationes: primitieqꝫ ſpi-
ritus: qui ſup mel dulcior eſt. Et poſt pauca.
Nō eſt pater aut mater. nō domus aut ager
eſt. nō cibus aut veſtis. nō deniqꝫ terrenū ali
quid aut corpale. ſed plane his omnibus eſt
delectabilius: ſup oīa hec dulcius: vniuerſis
his iocūdius eſt. ⁊ quecūqꝫ deſideranꝛ in h̄
ſeculo neqꝫ huic non valent ꝯparari. Q, ſi
forte qs ptinaciter obſiſtat tā per textū mar-
ci: qꝫ per auguſtinū ꝯtra adamātiū aſſerens
bona temporalia repromiſſa fuiſſe a chriſto.
Reſpondebimus ꝓmiſſiones donationis
⁊ receptōis hmōi debere intelligi p modum
charitatiue cōmunionis: nō per modū poſ-
ſeſſionis. Unde Beda ſuper illud marci ne-
mo eſt qui reliqrit domū ⁊c̄. qꝛ nimirū a fra
tribus atqꝫ ꝯſoꝛtibus ꝓpoſiti ſui qui eiſpūa
li glutino colligantur: multo gratiorē etiam i
hac vita recipiet charitatē. Cui conſonat et
glo. ibidem. Oēs ſancti ⁊ quecunqꝫ habent
cōmunicantur ei. Et aug⁹. ꝯ adamantiū. Fi-
deli totus mundus diuitiarū eſt. Uel certe i-
telligendū eſt per modū cuiuſdā celeſtis pro
viſionis ꝯtra manicheos. qui dicebāt hec tē
poralia bona a tenebraꝝ principe fuiſſe cre-
ata. ⁊ ab illo ſolo repromitti ⁊ dari: a chri-

lo aũt inhiberi. Jdeo hic promittunt a do-
mino ad hereticoꝝ confutandam ꝑfidiã: ⁊ a
cordib⁹ fideliũ diffidentiam omnẽ tollendã.
Unde ſuper illð Math. hec oĩa adijcient
vobis glo. Oĩa ſunt filioꝝ: ⁊ iõ hec oĩa adij-
cient etiam nõ q̃rentib⁹ quib⁹ ſi ſubtrahant
ad probationẽ eſt. ſi dent ad gr̃aꝝ actionem.
Et Aug. ſup illð Joh. vado piſcari. Cur nõ
inuenit aliud vñ viueret: cũ dñs promiſerit
dicens. Primum querite regnum dei ⁊ hec
omnia adijcient vobis: Pro ſua dominus eti
am ſic qð promiſit impleuit. Nam quis ali⁹
piſces qui caperent appoſuit. Conſtat igitur
promiſſionem hmõi per modũ prouiſiõis de
bere intelligi: ad tollendũ diffidentiam nõ ꝑ
modũ augmentatiõis tp̃alis ſubſtantie: q: hĩ
non eſſet cupiditatẽ abſcindere ſed augere.
Unde chryſo. ſuper Math. omelia. xliij.
Nihil ita ſedat cupiditatis ſitim: ſicut deſiſte
re a lucrandi concupiſcentia: ſicut amaram
choleram abſtinẽtiã ⁊ euacuatio. Facili⁹ eſt
enĩ hoĩem exiſtentẽ volare: q̃ᷓ adiectiõe plu
ris quieſcere facere deſiderium. Et Aug. li.
lxxxiij. q̃ſtionũ. Charitatis venenũ eſt ſpes
adipiſcendorum tp̃aliũ. Si ergo chriſt⁹ mul-
tiplicationem tp̃aliũ per modum poſſeſſio-
nis diſcipulis ſuis promitteret: charitatem in
eis perimeret potius q̃ᷓ augeret: dum poſ-
ſeſſionis terrene cẽtuplicatione promiſſa: tẽ-
poralium bonoꝝ affluentiam ſperandã do-
ceret potius q̃ᷓ ſpernendam. Quod impiũ eſt
ſentire de chriſti doctrina. Modus etiã apl'
ce vite ꝑdeterminatis non aduerſat ſed ꝓſoi
nat. Quãuis enim legat in actibus q̄ multi
tudini credentiũ erant oĩa cõmunia: ⁊ q̄ ven
ditaꝝ reꝝ ꝓcia ponebant ad pedes aploꝝ.
nequaq̃ᷓ eſt intelligendũ q̄ apli propriũ ali
q̄d vel cõmune poſſiderẽt. q: cõmunitas illa
non refert ad apl'os. ſed ad turbam: ſic gloſa
ibidem inſinuat. Diſcernit inq̃t ordinem do
ctorum ⁊ auditorũ. Nam multitudo creden-
tium reb⁹ ſpecies copula charitatis inuicem
iungebant. apli vero virtute fulgentes my-
ſteria chriſti pandebant. Hec glo. Que per

ipſum textũ declarat. q̄ ſicut illa rerũ cõmu-
nitas erat turbarum. ſic ⁊ ſignorũ virt⁹ erat
apoſtoloꝝ. Nec huic repugnat qð ſequitur
ante ipſoꝝ pedes precia fuiſſe poſita. q: vt
dicit Hierony. ad demetriadẽ. hoc fiebat vt
docerent pecunias eſſe calcandas. vel certe
vt ſe ac ſua apoſtolice diſpoſitioni committe
rent. ſicut docet Amb. ſuper eplam ſcðã ad
Chorin. vbi de aplis dicit. Quantũ ad pre-
ſentem vitam ptinet paupes videbant. ſʒ ſpi
rituales diuitias credentibus largiebantur.
egeni in terris. in celis diuites. vt nihil haben
tes: oĩa autem poſſidentes. Hoc eñi fuit in
aplis glorioſum: vt ſine ſollicitudine ⁊ nomi
ne poſſidendi: non ſolum ea que in poſſeſſio
nib⁹ erant: ſed eorum dños poſſiderẽt. Hec
Amb. Jn quib⁹ inſinuat q̄ aplis in ſua ege
ſtate manentibus: eorum diſpoſitioni quo ad
res ⁊ perſonas primitiua illa eccleſia ſuberat
hanc tamen rerum diſpoſitionẽ maluerunt
cõmittere alijs. ſicut in actib⁹ conſequẽter le
gitur. Non eſt equũ nos relinquere verbum
dei: ⁊ miniſtrare menſis. Qð quidem dixe-
runt: vt diſtractionẽ miniſtrandi refugerent.
non q: per illud miniſteriũ aliq̄d poſſiderẽt.
Unde ⁊ petrus in eadem vrbe: vbi hec fie-
bant paupi elemoſynã a ſe petẽti reſpõdit. Au
rum ⁊ argentũ non eſt mihi. Ubi glo. Me
mor illius precepti. nolite poſſidere aurũ. ne
q̃ argentum. pecuniã que ad pedes aploꝝ
ponebatur: non ſibi recondebat. ſed ad vſus
pauperum qui ſua patrimonia reliquerant.
Hanc etiam formã paupertatis ⁊ Johes euã
geliſta ſeruauit cum diſcipulis ſuis. inter quos
duobus qui magnas reliquerãt opes pro ni
mia egeſtate temtatis. ſicut ſcribitur in eius le
genda: ait. Nunquid non valet manus dñi:
vt faciat ſeruos ſuos diuitijs affluentes. Sed
in hoc certamen ſtatuit animarum: vt ſciant
ſe eternas habituros diuitias: qui pro eius
nomine tp̃ales opes habere noluerunt. Ean
dem paupertatis diſtrictionẽ Thade⁹ ſerua
uit apoſtolus. ſicut ſcribit in p̃mo li. eccl'iaſti
ce hiſtorie. q̄ cũ poſt chriſti aſcenſionẽ aba-

garus rex ſanat⁹ a prefato aplo: pciperet ei/dem dari aurū ⁊ argentum ille non accepit dicens. Si noſtra relinquimus: quō accipiem⁹ aliena. Sed aplus paulus de ſe ſimul ⁊ ceteris aplis ait ad Chorin. Vſqʒ in hanc horam ⁊ eſurimus ⁊ ſitimus: ⁊ colaphis cedimur: ⁊ in ſtabiles ſumus. Vbi glo. Vſqʒ in hanc ho/ram: id eſt continue. Et alibi ad chorinth. in fame ⁊ ſiti: frigore ⁊ nuditate. Hanc penurio ſam vitam duxiſſe apoſtolum: non ad tem/pus ſed continue hec prefata gloſa inſinuat. ⁊ ſuperius allegata chryſoſtomi de laudib⁹ pau li auctoritas confirmat. Si qn̄ igitur dicit ſe habere omnia ⁊ abundare: nec debet nec po teſt intelligi quātū ad opulentiam ſiue affluē tiam rerum: ſed q̄ntum ad ſufficientiā ment̄. De qua Aug. in li. de beata vita. Nullus p fectus aliquo eget: ⁊ qd̄ videt̄ corpori neceſ/ſarium ſumet ſi affuerit. ⁊ ſi non affuerit iſta rū rerum non frangetur inopia. Q, ſi forte qs dicat aplm aliquas ſecum tuliſſe pecunias. q periculis ſe dicit expoſitum fuiſſe latronum. aperte contrariat̄ Ambroſio: qui p̄ſatū locū tractans in originali ſic ait. Cum in ciuitate diabolus eum occidere non poſſet. latrones ſibi excitabat in via: cum nihil ferret quod la trones cuperent. Hec ſacer Ambro. Cui ⁊ chryſo. conſonat de laudib⁹ pauli. Job cum oues ⁊ boues haberet īnumeras erat in pau peres liberalis. Paulus vero nil amplius corpore ſuo poſſidens: de hoc ipſo ſufficient indigentib⁹ miſtrabat. Mirā [illegible] ⁊ hac laude [illegible] inopiam. [illegible] ter corpus haberet. ac per hoc nihil [illegible] cape poſſet. Mirā nihilominus affluētiaʒ cū nōn ſolū ſibi ſufficeret: verūetiam in alios abundaret. Deniqʒ nec loculorū chriſti ad p̄/fatam perfectōis formam vlla inuenit̄ diſſo nantia. ſi quō ⁊ q̄re ipſos habere dignat⁹ fuit pia mentis attentōe penſet̄. Nam vnigenit⁹ dei: cū diues eſſet in omnes: p nobis adeo fa ctus egen⁹ vt alieno cibo veſcer etur. nō ſine magna diſpenſatione diuini conſilij loculos fecit deferri. quorum tn̄ cuſtodie illū depu ta/uit diſcipulū quē furē ac proditorē p̄ſciebat eſſe futurū. Habuit enim loculos chriſt⁹ ad conſolandū infirmos: ad reuellendū impro/bos. ⁊ ad informandū perfectos. Vn̄ ⁊ hu iuſmodi actus. ſ. habere loculos in chriſto re ſpectu infirmorū fuit condeſcenſiu⁹: ad cōſo/landum eos qui proprijs loculis carere non volunt. ſicut Aug. ait in li. de ope monacho rum. Dn̄s more miſericordie ſue infirmiori/bus cōpatiens: cū ei angeli poſſent miſtrare loculos habebat: qb⁹ mitteret̄ pecunia q̄ of/ferebat̄ vtiqʒ a bonis fidelibus eorū victui ne/ceſſaria. quos loculos iude cōmēdauit. Re/ſpectu aūt impiorū fuit act⁹ cōmonitoriu̇ſ. pri mo quidem ad reuellendū hereticos: q loculos reprobant ⁊ deteſtant̄. Vn̄ Aug. ſup Jo hānem omel. xlviij. Quare loculos habuit cui angeli miſtrabant. niſi q ecclesia loculos ipſius habitura erat. Vn̄ ⁊ loculos habebat vt doceret non eſſe peccatum loculos habē. In his Aug. manicheorū reuellit impietatē: condemnantum eccl̄ie ſtatū ppter rerū tem poralium poſſeſſioneʒ. Scd̄o cōmonitorius fuit ad deterendū auaros qui loculos concu piſcunt. Quanq̄ eni ad mitigationē cupidi tatis dn̄s iude loculos cōmiſiſſet: tū p̄e ni adeo cupiditatis igne exarſit: vt ipſum dn̄m precio paruo venundaret. Vnde ⁊ chriſ. ſup Job. ome. lxv. Si vo quis ſcrutabit̄ quid furi exi ſtenti loculos cōmiſit pauperū: ⁊ diſpenſare fecit auarū exiſtentem: vt omnē abſcinderet occaſionem. [illegible] ſufficienter habebat et lo culos concupiſcētie mitigationē. [illegible] quātum [illegible] qui volebat [illegible] multa condeſcēſione ad eum vtens: nō iculā bat ſurripientē obſtruens pniciosam concu/piſcentiam ⁊ omnē auferēs occaſionē. Hec vſqʒ chryſo. aperte declarās: q non penuria paupertatis: ſed negātia cupide mentis cauſa fuit tante impietatis. Reſpectu vero perfe/ctorū fuit actus informatorius. Siqdē quan/tū ad modum habendi forma fuit perfectōis in eccleſiaſticis perſonis: maxime cenobitis. vt ad exemplum chriſti ⁊ diſcipulorum ei⁹ nul/

nō ſibi quicq̄ʒ appropriet: ſed habeāt omnia in cōmuni. Unde Aug. ome. lx. ſuper Joh. ē Habebat dn̄s loculos: ⁊ a fidelibus oblata conſeruans: ſuorū neceſſitatibus ⁊ alijs indigentibus tribuebat. tūc primuʒ eccliaſtice pecunie forma eſt inſtituta: vt intelligeremꝰ qḋ preceptū non cogitandū de craſtino eſſe: non ad hoc fuiſſe preceptum vt nihil pecunie ſeruaret a ſanctis. ſed ne deo propter iſta ſeruiatur. Hec Aug. Qui formam regulariter viuētium deſcribēs: ſicut habet. xij. q. i. ait. Cū huius noſtre congregatōis fratres nō ſolum facultatibꝰ: ſed etiam volūtatibꝰ proprijs ī ipſa ordīs ſuſceptione renūciauerint: certū eos nihil habere: poſſidere: dare: vel accipere ſine ſuperioris licentia debē. Quantuʒ aūt ad modū diſpenſandi forma fuit perfectiōis in eccleſie prelatis: vt exēplo chriſti bona eccliaſtica diſpenſent ad ſuſtentationē miniſtroꝝ eccleſie. ⁊ ad pauperū releuādas miſerias. Un̄ Chryſo. ſuper Joh. omē. lxxi. de loculis chriſti loqns q̄ſtionē ꝓponit. Qualiter inqt nō perā. nō virgā: nō eos iubēs deferre: marſupiū ferebat. Reſpōdēs ſubdit. Ad inopū miſterium: vt diſcas qm̄ valde pauperem ⁊ crucifixum huiꝰ oportet partis multaꝫ facere procurationē. Multa eni ad noſtrā diſpēſans doctrinam agebat. In his oñdit chryſo. ꝙ viris perfectis competat miſerabiliū perſonaꝝ gerere curam: qḋ maxime locū habet in ꝑlatis eccleſie. quoꝝ perfectōi cōſonat vt ⁊ ſpūaliter ⁊ etiam tpāliter paſcendis ſibi cōmiſſis gregibꝰ itendant. Un̄ proſper in li. de vita contēplatiua. Scientes viri ſcti nihil aliud eſſe res eccleſie: niſi vota fidelium ⁊ precia peccatoꝝ ⁊ patrimonia paupeꝝ. non eas vendicauerunt in vſus ſuos ⁊ proprias. ſed vt cōmendatas paupibꝰ erogauerūt. hoc eſt poſſidendo contēnē: non ſibi ſed alijs poſſidere. ⁊ nec cupiditate habendi ecclie facultates ambire. ſed pietate ſubueniendi eas ſuſcipere. ⁊ qḋ habet eccleſia: cū omnibꝰ nihil habētibus hr̄e cōmune. nec aliquid inde eis q̄ ſibi ſufficiūt de ſuo erogare. cū nihil aliud ſit habentibꝰ dare q̄ꝫ pdere. Quantū vo ad modum vtendi forma fuit perfectōis ipſis aplis ac ceteris hmōi paupertatē profeſſis. vt cuʒ ex amore paupertatis ſemp̄ carere loculis cupiāt: ſolū qn̄ apte neceſſitatꝭ vrget articulus loculos ferāt. Ipſe ſiquidem xp̄s ſuſtētabat a ſuſcipientibꝰ vel a mulieribꝰ comitātibꝰ eū ſicut in Luca ſcribit: ꝙ ibant cum eo mulieres q̄ miſtrabant ei de facultatibꝰ ſuis. Cum tn̄ ꝑ ſamariā trāſiuit: in q̄ quidē ciuitate vt dicit euangeliſta: hoſpitiū habere non potuit. de loculis vixit: ſicut dr̄ in Johāne: ꝙ diſcipuli abierant in ciuitatem vt cibos emerent. Un̄ ſup illud Luce. quādo miſi vos ſine ſacculo ⁊ ſine pera: dicit glo. Si per inhoſpitales regiones tranſimus: plura viatici cā licet portari q̄ʒ domi habeamus. Cōſtat autē ꝙ valde paup eſt qui plura portat in via q̄ꝫ habeat vbi habitat habitatione determinata. Q, ſi forte quis dicat perfectionis formā nullo tpe eſſe intermittēdam. Rn̄det ad h̄ beda ſuper lucā dicens ſup illud. Nunc q̄ hʒ ſacculū tollat ſilr̄ ⁊ peram. nō eadē viuēdi regula pſecutōis que pacis tpe inſinuat. Sunt nanqʒ vtutes que ſemp obnixeqʒ tenēde ſunt. ⁊ ſūt que tpe loco qʒ prouida ſunt diſcretione mutande. Quis eni neſciat viſcera miſericordie: benignitatē: humilitatem: patientiam: modeſtiam: caſtitatem: fidem: ſpem: charitatem: ⁊ his ſimilia: ſine vlla temporuꝫ intercapidine eſſe ſeruanda. At vero famem: ſitim: vigilias: nuditatem: lectionē: pſalmodiā: orōnē: laborem opandi: doctrinaꝫ: ſilētiū: ⁊ cetera huiuſmodi. ſi qs ſp exeq̄nda putauerit: nō modo ſe boꝝ fructu priuabit: ſed ⁊ notā īdiſerete obſtinatiōis incurret. Magiſter itaqʒ deꝰ qʒ virtutum vt modum diſcretiōis inſinuet: miſſis ad predicanduꝫ diſcipulis: ne quid tollerent in via precepit. videlicet ordinans vt qui euangeliū annūciant de euangelio viuāt. Mortis vero tēpore illo iſtante: ⁊ tota ſimul gente paſtorem gregēqʒ perſeq̄nte ꝯgruam tēpore decreuit regulā: pecuniaꝫ. ſ. victui neceſſariam: donec ſopita perſecutione inſan

xpo euangelizādi redeat tollē pmiſſē do. Hec
beda. Ex pdictis igit patent elucet q oīs pfe-
ctōis ſplēdor ⁊ ſpeculū ieſus xpo: ob ſex rō-
nes pſtatas: ac triplicē vtilitatē: aggregatōe q̄
dā in pfectiōis ſenariū ↄſurgētē: mirabili q̄-
dam mō in hn̄do loculos: ⁊ iſtemos ſimplici
mō ↄſolat. ⁊ ipſos dupl'r arguit. pfectos tri-
bus modis īformat. In qbꝰ ⁊ illud eſt oī ad-
miratōe ⁊ laude ac imitatōe dignissimum. q
ſic paupertatē xpo tenuit: vt ſtatū diuitū nō dā
naret: ſic ⁊ hn̄dibꝰ pecuniā ↄformē ſe reddi-
dit: vt paupertatis ſūme formā pfecte ſeruaret.
Unde ſup illud Matth. vade ad mare. glo.
Dn̄s tāte fuit paupertatis vt vn̄ tributa ſolueret
nō hēret. Judas qdē ↄmunia in loculis hēbat
ſed res pauperū i vſus ſuos ↄuertē̄ nefas du
xit: idipſum dans exēplū nobis. Hec glo. Nō
igit loculi xpi ad fomētū cupiditatis trahendi
ſunt. Sic. n. in ſaluatore nr̄o crucifixo nil fuit
qd ſeculares glias aut delitias ſaperet. ſic nil
egit: nil docuit: p qd mūdi diuitias appetēn-
das eē mōſtraret. qn potiꝰ vt nos ad pfecte
paupertatis amorē accēderet: in huiꝰ mūdi cam
pū hoſtē expugnaturꝰ igrediēs: de paupertima
mr̄e pauperimꝰ pdijt. ſꝫ ⁊ hoſtiam deo pr̄s vt
pōtifex offerēs: nudus i cruce pependit. nec
nō vt veritatis eiꝰ tanq̄ꝫ pfectiſſime rectitudis
nequaq̄ꝫ diſcordaret mediū ab extremis: tota
vita ipſiꝰ cāminꝰ paupertatis fuit. Huiꝰ igit iui-
ctiſſimi ducis nuditate tanq̄ꝫ armatura circū-
dati: ⁊ in eo ſolo ſperātes q ait. confidite ego
vici mundū. in ipſius pauperis crucifixi nomi
ne hoſtiles excipiamus inſultus.

¶ Tertie reſpōſionis ſcd̄a particula octauūq̄ꝫ
caplm. in q̄ poſſeſſionū leuiticarū ⁊ eccl'iaſti
carū affluētia mōſtrat pfectōi paupertatis non
eſſe ↄtraria: ſed ⁊ cōmendatio diuitiarū oſtē-
ditur non eſſe ſecura.

P Aupertas ſiqdē odibile bonū re-
troactis tpibꝰ in tāto fuit horrore
ſenſualitati mortaliū: vt an̄ xpi ad
uētū vir q̄uiſcūq̄ꝫ pfectꝰ pcioſi-
tatē ipſiꝰ agnoſceret. Poſt vo in tāta fuit ad
miratōe ſpūaliū atq̄ꝫ ſapiētiū. vt vir q̄ꝫuiſcūq̄ꝫ.

pcerſſo heredi.ꝰ ipſiꝰ [illegible]
[illegible] vigilātio [illegible]
[illegible] ſacri doctoris Hieronymi [illegible]
[illegible] p nouā quādā paupertat[illegible]
[illegible] nō minꝰ [illegible] videt. [illegible]
[illegible] paupertatis pfectōe [illegible]
[illegible]
[illegible] in [illegible] pfectiōis [illegible]
[illegible]
[illegible] ſatet di
ſcipulis: q ↄ euāgelizātiū ⁊ medicātiū paupe
rū ordines libellū cōpoſuit: quē ſedes aplica
cōdēnauit. Quē etiā nō parua temeritate ve
lut inocētē excuſat: ipſiuſq̄ꝫ doctrinā cōmen-
dat ⁊ approbat: nō ſine iniuria nr̄a ſedis iā
dicte. cū nil aliō ſit auctorē dānati libelli ino-
centē aſſerere: q̄ꝫ dānantis iudiciū reprobare.
Inſurgēs igit temerariꝰ in ſerie ſui libri exor
dio: aduerſus paſtorē eccl'ie: vt pauperū ipſiꝰ
gregē iuadat atrociꝰ: pmū ſe armat poſſeſſi
onibꝰ leuitarū. Nā in hac pſuaſionis ſue ſūma
cōſiſtit q cū forma pfectōis euāgelice i leuitis
pceſſerit qbꝰ a dn̄o collate fuerūt decime: pri
mitie ⁊ oblatōes ad viuēdū: ciuitates ad ha-
bitādū: ⁊ ſuburbana ad alēda pecora. ſi nouū
teſtamētū veteri nō repugnat qn potiꝰ ↄſo-
nat. q: rota erit i medio rote: nullo mō ſm h
noue legis pfectio ↄſiſtit i carētia huiōi poſ-
ſeſſionū. ſꝫ potiꝰ in hn̄do eas vt dn̄o dedica-
tas. In hac aūt pſuaſiōe quā p multas verbor
ventat ambages: nō ſolū veritati: ſꝫ ſibiipſi ↄ
dicit apte. In pcedēti ſiqdē libro cū abſtinē-
tie pfectionē ipugnaret: aſſeruit vinū fuiſſe p
hibitū filijs aarō ſacerdotibꝰ tanq̄ꝫ ipfectis.
nūc aūt illos eoſdē in affluētia poſſeſſionū [illegible]
fectos aſſerit: q̄ſi verbi prioris obliꝰ. vel ſi [illegible]
memoriā habuit: in tātā deuenit erroris cali-
ginē: vt putaret q abſtinē a delicijs ſit ipfe-
ctū: ⁊ poſſidē diuitias ſit pfectū. Inſup ⁊ cū
paulo an̄ docuerit q i ↄtēptu oīs ppͥetatis
euāgelice pfectōis ↄſiſtit iceptio. ⁊ ſacerdo-
tes leuitici generis habuerūt vxores ⁊ filios:
ad quos bona ſua tanq̄ꝫ vere ppͥa heredi-
taria ſucceſſiōe trāſmittebāt. neceſſario ſequi

tur ꝙ perfectio euangelica in leuitis nõ fuit. vel ꝙ abdicatio ꝓprietatis nõ eſt initiũ pfectionis hmõi. ac ꝑ hoc manifeſte ↄuincit ſibi ipſi eſſe ↄ̃rius. Contrariatꝛ etiã ipſi veritati. Si enim forma vite leuitice. pfectõem legis euãgelice veraciter ↄtinet. cum pfectio modi viuẽdi tam in veteri teſtamẽto ꝙ̃ʒ nouo. ſuꝑmũ teneat locũ: ⁊ pfectio legis pfectõi euãgelij equatꝛ: neceſſe ẽ ſummũ legis ⁊ ſummum euãgelij tã in merito ꝙ̃ʒ in premio inter ſe eqri. ac ꝑ hoc teſtamentũ teſtamẽto: ꝓmiſſio ꝓmiſſioni. ſacerdotiũ ſacerdotio coeq̃tur. Si igiꝛ lex neminẽ ad pfectũ duxit: nec euãgeliũ ſi nõ ꝑ legẽ iuſticia: nec ꝑ euangeliũ. ſi etiaʒ q ſub lege erant ſub maledicto fuerũt. ⁊ q ſub euãgelio. Fruſtra igiꝛ dei filius eſt incarnatꝰ ⁊ paſſus: fruſtra trãſlatũ eſt ſacerdotium. fruſtra legis obſeruantia ꝓ maiori parte abolita. ⁊ euangelica veritas introducta. que oĩa cũ ſint falſa ⁊ impia ⁊ ꝓſus abijciẽda tanꝙ̃ʒ heretica. neceſſario ↄcludiꝛ ⁊ illud eſſe erroneum ex quo hec ſequũtur. ſ. ꝙ in forma vite ſacerdotũ legaliũ: euangelice perfectionis altitudo ↄſiſtat. Vñ apoſtolus ad hebr. e. Si cõſumatio inquit. i. pfectio ſm glo. per ſacerdotium leuiticũ erat. quid adhuc neceſſariũ fuit ſm ordinẽ melchiſedech ⁊ non ſm ordinẽ aaron dici. Tranſlato enim ſacerdotio neceſſe eſt vt ⁊ legis tranſlatio fiat. Vbi glo. Hic incipit noui ⁊ veteris teſtamenti differẽtias [illegible] illud imperfectũ. Cui etiã conſonat [illegible] qđ ſubſequenter adiũgit [illegible] apoſtolus Vmbrã inquit habẽs lex futurorũ bonorũ nõ ipſam imaginẽ rerũ. nunꝙ̃ʒ põt accedẽtes pfectos facere. Vbi glo. Lex vmbrã habẽs nunꝙ̃ʒ poteſt facere perfectos virtutibus et bonos pontifices. Nõ eſt igiꝛ perfectio vtutum ⁊ ↄſiliorũ euangelij in litterali obſuãtia mandatorũ legaliũ: ⁊ in modo viuendi illorũ pontificũ requirẽda: niſi ſicut in figura ⁊ vmbra. q̃ hoc modo diciꝛ rota eſſe in medio rote: nõ per lr̃alis obſeruantie equitatẽ in teſtamento vtroqʒ. ſed ꝑ ſpũalis intelligẽtie enigmaticam pfiguratõem. Qʒ ſi quis obijciat ſicut ⁊ hic cui rñdẽmus allegatꝛ ꝙ forma pfata indicta ſit ſacerdotibus per ezechielẽ: qui nõ vmbratilẽ: ſed ſanctũ ⁊ verũ eccleſie templũ deſcribit: attendat qđ ibidẽ ꝓmittiꝛ ꝙ ſacerdos virginẽ ducat vxorem. ⁊ in ſacrificio agnos ⁊ vitulos offerat. Eadẽ igitur ratiõe qua pfectio euãgelica in leuiticarũ poſſeſſionibus preceſſiſſe decerniꝛ: ⁊ in eorũ vxoribꝰ ⁊ ſacrificiis atqʒ obſeruantijs ceteris fuiſſe monſtratꝛ. Qđ ſi verũ eſt: ad pfectionẽ euangelicã ſpectat ꝙ ſacerdotes noue legis vxores ducant: hircos ⁊ vitulos offerãt. ⁊ primi cũ tubis ad bella ꝓcedãt. Que cũ abſurda ſint nõ eſt quirẽda ſde perfectiõis deſcriptio in templo illo ſm lr̃am. ſed ſm allegoriam. Vnde hiero. ad nepotianũ. Neqʒ vo mihi aliquis opponat: diues in iudea templũ: menſas: lucernas: thuribula ⁊ patellas: cyphos ⁊ mortariola: ⁊ cetera ex auro fabrefacta. tunc hec ꝓbabantꝛ a dño qñ ſacerdotes hoſtias imolabãt. ⁊ ſanguis pecudũ erãt redemptio peccatorũ. quãꝙ̃ʒ hec oĩa in figura pceſſerit. Nũc vero cũ pauptatẽ domus ſue pauper dñs dedicauerit. cogitemus crucẽ eius. ⁊ diuitias lutũ putabimus. Quid miramur ꝙ chriſtus vocat iniquũ mãmona: quid ſuſcipimus ⁊ amamus qđ petrus ſe nõ habere teſtatꝛ. Alioquin ſi mũ lr̃am ſequimur: ⁊ ĩ auro atqʒ diuitijs ſimplex nos delectat hiſtoria cũ auro obſeruemus ⁊ cetera. Ducant pontifices vxores virgines: lepra corporis anime vicijs pferatꝛ: creſcamus: multiplicemur: ⁊ repleamus terrã. figamus ſeptimo mẽſe tabernacula: ⁊ ſolẽnia ieiunia buccinis concrepemus. Qʒ ſi hec oĩa ſpũalibus ſpũalia cõparantes ſic intelligamus: vt dñs intellexit ⁊ interpretatus eſt ſabbatũ. aut aurum repudiemus cũ ceteris ſupſtitionibus iudeorũ. aut ſi aurũ placet: placeãt ⁊ iudei: quos cum auro aut ꝓbare nobis neceſſe ẽ: aut dãnare. Hec uſqʒ hiero. A quo luce clarius rõ ꝓmiſſa diſſoluiꝛ. ⁊ euãgelice pauptatis pfectio noue legi ꝓprie ↄuenire docetꝛ. Nequaꝙ̃ʒ igiꝛ itelligendum. eſt bona leuitarũ domino dedicata.

fuiſſet tanq̃ in ſe ſint aliquid ſanctitatis habē-
tia ⁊ nō poſſint eſſe occaſio culpe. ſed q2 de-
putant̃ ſuſtētationi illoꝝ qui dn̄o famulant̃.
Quoꝝ etiā dn̄s poſſeſſio dicit̃. q2 ſicut alij
viuebant de fructibus terraꝝ ſuaꝝ. ſic ⁊ hi
de ꝓuentibus diuinoꝝ miſterioꝝ. ita tn̄ ꝙ
ea que inde ꝑcipiebāt ꝓprietatis iure ad ſu-
os vt dictū eſt traſmittebāt heredes. q2 ſicut
illis nō indicta erat caſtitatis itegritas. ſic nec
ꝯſulta pauptas. Vn̄ hiero. ad cuſtodium.
Alia fuit in veteri lege felicitas. in qua btūs
dicit̃ qui habet ſemen in ſion ⁊ repromiſſio
fit diuitiarū. Statim vt filius dei ingreſſus ē
ſuper terrā. nouā ſibi legē inſtituit. vt qui ab
angelis adorabat̃ in celis: haberet angelos ⁊
in terris. Tunc holoferni caput iudith conti-
nens amputauit: tunc iacobus ⁊ iohānes ꝛe-
licto patre reti ⁊ nauicula ſecuti ſunt ſaluato-
rem: affectum ſanguinis ⁊ vincula ſeculi et
curā domus parit̃ relinquentes. Tūc primū
auditū eſt. qui vult venire poſt me: abneget
ſemetipſū: ⁊ tollat crucē ſuam: ⁊ ſequat̃ me.
Nemo enim miles cū vxore pgit ad prelium.
Diſcipulo ad ſepulturā patris ire cupiēti. nō
permittitur. Vulpes foueas habent. ⁊ volu-
cres celi nidos. filius aūt hoīs nō habet vbi
caput ſuū reclinet. ne forte ꝯtriſteris ſi angu-
ſte permāſeris. In his hiero. patenter inſinu-
at. ꝙ ſicut ſtatui teſtamenti veteris diuitie cō-
petebant ⁊ nuptie. ita perfectioni noue legis
paupertas ⁊ caſtitas. Sicut igit̃ virginitas p
chriſtum introducta legem nō ſoluit. ſed im-
plet. ſic nec pauptatis conſiliū legem deſtruit:
ſed conſūmat. q2 nec in eadem lege euange-
lica conſilia preceptis ꝯtriant̃. ſed potius ad-
dunt ad pfectōem iuſticie. Cōcludit̃ igit̃ p h
ꝙ ſicut a ratione diſſonū eſt formā perfecte
caſtitatis ꝯſtituere in vxoribus ſacerdotū le-
galiū. ſic ſane doctrine aduerſat̃ perfectionē
paupertatis collocare in poſſeſſionibus leui-
taꝝ. His conſonat berñ. de colloquio ſymo-
nis ⁊ ieſu. Longe inquit aliud eſt in luto aq̃-
rum multaꝝ diuiſi fundo maris iter capere
terrena licite poſſidendo: aliud ipſam nouis
greſſibus nudam calcare oīa relinquendo. ſꝫ
tempori gratie prerogatiua hec debebatur.
petro nouū iter ⁊ nō typus itineris ſeruaba-
tur. Antiquoꝝ ſane patrū diebus donec in
terris videret ⁊ ꝯuerſaret̃ inter hoīes dn̄s
maieſtatis: nō erat euangelice forme pfectio-
nis. ſed ſpiritū dn̄i ſolo interim ſpū ſequebā-
tur. At cū verbum caro factū eſt ⁊ habitauit
in nobis. iam in eo tradita eſt imago vite et
ꝯuerſationis exēplar: qđ oportet etiā corpo-
raliter imitari. vt vtroqꝫ ſequētes veſtigio nō
vlterius cum pr̄iarcha iacob altero ſemore
claudicemus. Neqꝫ hoc dicim⁹ tanq̃ ſi ſal-
uari hoc tempore ſi ſecus quis egerit neqat.
ſed vt gradum agnoſcat ꝓpriū: ⁊ locū perfe-
ctionis aut diſcipulatus officiū non vſurpet.
Hec bern̄. Per que cupidoꝝ atqꝫ error ꝑ-
uerſus eliditur. a quibus ſub pietatis ſpecie
p antiquoꝝ patrū diuitias paupertas impu-
gnat̃. Ex quibus ⁊ illud ꝯſequit̃ ꝙ is cui re-
ſpondemus nō tanq̃ pauptatis amicus ſed
aduerſarius paupeꝝ: ſup hmōi poſſeſſiones
ſe fundans perfectionis fundamenta nō ſta-
tuit ſed ſubuertit. Perfectōem igit̃ pauptat̃
extreme legalis obſuantia nō oppugnat. ſed
nec forma viuendi apoſtoloꝝ: nec loculi xp̄i
nec ꝓmiſſio centupli ſicut ex antedictis ē pa-
tens. inſup nec affluentia facultatū eccleſie. q̃
velut armatura ꝯſequēter ſe munit paupeꝝ
hoſtis: nō tam ad defenſandū ſtatum eccleſia-
ſtice celſitudinis: q̃ȝ ad deijciendum culmen
euangelice pauptatis. Si enim poſſeſſiones
eccleſie cōmendaret: vt licitas: vt expedientes
vt perfectioni cōpoſſibiles: in his qui cōmu-
niter poſſident: ⁊ his qui ſancte diſpēſant vi-
am ſequeret̃ ſanctoꝝ doctoꝝ ⁊ canonū con-
futantiū ꝯuerſos hereticos. q eccleſiā dei p-
pter poſſeſſiones acceptas a ſtatu iuſticie et
pfectionis aſſerūt eſſe collapſam. Nec ſancte
pauptati p iudicat̃ in aliquo doctrina hmōi:
p eo ꝙ varij ſunt in ea pfectōis modi. ſicut
circa miſſionis huius principiū fuit oſtenſum.
Nunc aūt q2 ſuadere conat̃ poſſeſſiones ec-
cleſiaſticas ad perfectōis facere cumulū tanq̃

ꝑfectius ſit in eis,inq̃ chriſto affluere q̃ꝫ ꝓ xpo carere.nõ ſolũ gloriã paupertatis euacuat:ve/rũetiã fundamenta ipſius eccleſie ſubruit:dũ chriſtũ ⁊ apoſtolos tꝑalia poſſediſſe ad dan/dũ ꝑfectõis exẽplũ monſtrare ꝯtendit. Etenĩ cũ chriſtus de ſe diceret:ꝙ non haberet vbi caput reclinaret.hic ecõtrario dogmatizat ꝙ domũ habuit.ꝙ dixiſſe legit̃.domꝰ mea do/mus orationis vocabitur. Et poſt ſubdit:ꝙ chriſtus iure ꝓprietatis vbi caput ſuũ recli/naret inter hoĩes factus homo non habuit q̃ tanq̃ꝫ verus deus omniũ leuitarꝫ bona poſ/ſedit. In quo miro modo ſe oſtendit oĩ veri/tatis intelligentia nudũ:quaſi neſcientem di/ſtinguere inter ea que chriſti diuinitatẽ ⁊ ipiꝰ humanitatẽ reſpiciũt. Cũ enim chriſtũ dici/mus fuiſſe paupẽm ab eius refert humanita/tem aſſumptã.in qua perfecte viuendi nobiſ monſtrauit exẽpla.nõ autem ad diuinitatꝫ eiꝰ potentiã:ſcd̃m quã nõ ſolũ templũ ⁊ bona le/uitica eius dñio ſubiacent.verũetiã celum ⁊ terra.⁊ oĩa que celi ambituꝰ ꝯtinent̃:dicente ꝓpheta. Dñi eſt terra ⁊ plenitudo eius. Et vero qḋ dicit ꝙ chriſto tanq̃ꝫ vero ſacerdo/ti pater in manu oĩa dedit.⁊ ꝙ ſacerdotij iu/re leuitarꝫ bona poſſedit:ipſemet paulo poſt aperte ꝯtradicit.cũ ſubdit:ꝙ nõdum trãſla/to ſacerdotio nec decimarꝫ nec poſſeſſionuꝫ debuit tranſlatio fieri. Si enim ſacerdotium leuiticum ante chriſti paſſionem ⁊ reſurrecti/onem tranſlatũ nõ fuit:manifeſte colligit̃ ꝙ chriſtꝰ iure ſacerdotij eorꝫ que ad leuitas ſpe/ctabant nĩl omnino poſſedit. Igitur tam ve/ritati q̃ꝫ ſibijpſi contradicẽs:ꝙ inſtar princi/pis mundi huius in paupȩrimo capite chriſto nĩl temporaliũ poſſeſſionũ inuenire potuit.ad corpus ipſius.ſ.matrẽ eccleſiã ſermonẽ ꝯuer/tit. De qua friuolis q̃buſdã premiſſis aucto/ritate canonis aſtruit ꝙ rõne maioris vtilita/tis agros ⁊ ꝑdia que vẽdere ꝯſueuerat poſ/ſidere cepit. Ex quibus conſequẽter ſic argu/it. Cũ idem ſit vtile ⁊ honeſtũ:vt dicit Am/bro.⁊ qḋ eſt imperfectõis inquantũ hmõi de/clinet ab honeſtate.⁊ qḋ eſt honeſtatis eſt ꝑ/fectionis.predia eccleſie viris perfectis ſunt imꝑfectõis cumulũ:nõ in eius detrimentum. Hec ratio ipſius:hec verba.cuius rõnis cõ/cluſio ꝑtim eſt vera ⁊ partim erronea. Verꝫ eſt quidẽ ꝙ eccleſiaſtica ꝑdia ſine detrimẽto ꝑfectõis haberi poſſunt ꝙ aũt ſint ad ꝑfecti/onis cumulũ ſentire vel dicere adeo abſur/dũ eſt:vt ex hoc ſtatus modusq̃ꝫ viuendi pre/ſentiũ temporũ vite chriſti ꝑferat̃ ⁊ apoſtolo/rum qḋ eſt apertiſſime falſum. Vñ hiero.mal/chi monachi vitã deſcribens ait. Scribere ꝓ/poſui ab aduentu ſaluatoris vſq̃ꝫ ad noſtram etatẽ.i.ab apoſtolis vſq̃ꝫ ad huius tꝑis fecẽ q̃modo ⁊ ꝑ quos xpi eccl'ia nata ſit:⁊ adulta ꝑſecutõibus creuit:martyrijs coronata ſit.et poſtq̃ꝫ ad chriſtianos principes venerit:po/tentia ⁊ diuitijs maior:ſed ꝟtutibus ſit minor effecta. Hucuſq̃ꝫ hieron. Inſuper ſi predia faciunt ad perfectionis cumulũ.tũc quãto ec/cleſie plura ꝑdia poſſidẽt:tanto qui in eis de/gunt ꝑfectiores exiſtũt.ac ꝑ hoc nullus ab ec/cleſia habente copiã ꝑdiorꝫ abſq̃ꝫ detrimen/to ꝑfectõis ad religiões transferre ſe põt.q̃n potius econuerſo paupertatis erũnas abijcere ⁊ ad facultates eccleſiaſticas aſpirare ſanctiũ erit atq̃ꝫ ꝑfectum. Eius ſententie facultatem hieronꝫ.ad nepotianũ eliminãs ironice ait. Sint ditiores monachi q̃ ante fuerant ſecu/lares.poſſideant opes ſub chriſto paupere quas ſub locuplete diabolo non habuerant. ⁊ ſuſpiret eos eccleſia diuites q̃s tenuit mun/dus ante mẽdicos. Amplius ſi eccleſiaſtica ꝑdia faciũt ad ꝑfectionis cumulũ:nihil eſt ſcꝫ chriſti ꝯſiliũ vendendũ dandũq̃ꝫ paupibus. ſed totũ eccleſie agris ſeu opibus aggregan/dũ.cum ſcd̃m hoc dogma ꝓbanũ cumulatio poſſeſſionũ in eccleſia chriſti ad cumulũ fa/ciat ꝑfecte ſanctitatis. Contra qḋ hieroñ.ad demetriadẽ. Alij edificẽt eccleſias.veſtiant parietes marmorꝫ cruſtis:colũnarũ moles aduehant:earũq̃ꝫ deaurent capita.gemmis aurata diſtinguant altaria:nõ reprehẽdo.nõ abnuo.ſed tibi aliud propoſitum eſt. chri/ſtum veſtire in pauperibus:viſitare in lan/

guentibus: paſcere in eſurientibus: ſuſcipere in his qui tecto indigent: ⁊ maxime i domeſticis fidei. Ex his colligi pōt ꝙ pfata ꝯduſio multiformē ꝯtinet abſurditatē. Sed ⁊ rō ipſa nō valet. Nā ſicut poſſeſſiōes ſunt vtiles: ſic ⁊ alia multa. vtpote vxores: ſerui: arma: ⁊ tēporalis potētia. ex quoꝝ retētione nō ſequit ꝙ cumulus perfectiōis accreſcat. Nec ei ſuffragat ambroſij verbū quo diffinit idē eſſe vtile ⁊ honeſtum. loquit enim de vtilitate bonoꝝ ſpūaliū nō terrenoꝝ. Nam eodem libro: Nihil vtile niſi quod ad vite illius eterne ꝓſit grām diffinimus. non quod ad delectatōem pſentis. Nec aliqua ꝯmoda in facultatibus: ſed incōmoda hec putamus ſi non reijciantur ea que hominū magis cuʒ aſſunt eſtimamus q̄ʒ diſpendio cum erogantur. Idē quoqʒ liber a parte alia ſic ait. Nullum adminiculum preſtant diuitie ad beataʒ vitam. Quod euidenter determinauit dn̄s in euangelio dicens. Beati pauperes quoniam veſtrum eſt regnū dei. beati qui nunc eſuritis ⁊c̄. Itaqʒ paupṫatem famē dolorem que putant mala: nō ſolū impedimento non eſſe ad beatā vitam. ſed etiam adiumēto eſſe euidētiſſime ꝓnūciatū eſt. ſed ⁊ illa que vidētur bona diuitias ſacietatem leticiam expertem doloris: detrimentū eſſe ad fructum beatitudinis dn̄ico declaratū iudicio liquet. Sic ergo non ſolum adminiculo non ſunt ad vitam beatam corporis externa bona: ſed etiaʒ diſpendio ſunt. Hucuſqʒ ambroſius. Q; et in predictis intelligendis loquitur de vtilitate intrinſeca ⁊ ſpirituali: que idem eſt quod honeſtas: non autem de extrinſeca de qua canon habet intelligi. ⁊ ſcḋm ꝙ etiam pronunciat ſapiens vtiliorem eſſe ſapientiam cū diuitijs. Sunt enim poſſeſſiones terrene vtiles ⁊ ſuſtentamenta nature ad opera humane induſtrie: nonnullis etiam ad exercitia virtutis perfecte: ſed hoc non ineſt eis ex ſeipſis ſed ex parte vtentis. Unde auguſtinus in fine libri de vnde malum. Qui inquit bene vult vti temporalibus bonis: non eis amore agglutinetur: ⁊ velut membra animi ſui faciat quod fit amando: ne cum reſecari ceperint cum cruciatu ac tabe fedent: ſed eis totus ſuperferatur: ⁊ habere illa atqʒ regere paratus ſit amittere vero ac non habere paratior. Hec auguſtinus. Que nunq̄ʒ diceret ſi temporalia bona eſſent vtilia ſcḋm ꝙ vtile idem eſt quod honeſtum: qui nullus recte ſapiens paratior eſſe debet honeſtatem amittere q̄ʒ ſeruare. Multum igitur a ſapientis diſcors ſunt: qui in temporalibus eccleſie bonis honeſtum ab vtili non diſcreuit. In ſui quoqʒ firmamentum erroris: perfectionis virtutum: ⁊ poſſeſſionis opum ſeptiformem aſſignat germanitatem dicens: ꝙ dominus voluit miniſtros eccleſie ipſum perfecte ſequi: volentes habere bona communia mobilia ⁊ immobilia: primo propter cautelam futurorum: quod eſt prudentie: ſecundo propter ſuſtentationem miniſtrantium: qḋ eſt iuſticie. tertio in ſuſtentamentū egētium: qḋ eſt miſericordie. quarto in mutue charitatis nutrimentuʒ. quinto quietem. ſexto in aliorum exemplum ⁊ largitionē elemoſynarū. ſeptimo ꝓpter ꝯformitatē ad celeſtē curiā. cuius participatio in idipm. Ex quibus oībus arguit ꝙ habere poſſeſſiōes eccl'iaſticas pfectionē nō minuit ſʒ ꝯſummat. Quā q̄ʒ aūt pdictarū rōnum aggregatio ſufficientius conſiderata efficax videat ⁊ piā. ſi tn̄. diſcutiatur interius inefficax inuenit ⁊ impia. Pro eo videlicet impia. q: ſi mobiliū ⁊ imobilium cōmunis poſſeſſio nō diminuit ſʒ potius complet. qui nō valēt nec volunt hec poſſidere cōmuniā: pfecti eſſe nō poſſunt. Inſup cum chriſtus ⁊ apoſtoli hmōi poſſeſſiones imobiles nō habuerint. ſequit in eis ꝙ ꝯſummate pfectionis exēplum nō effulſit. Inefficax vero: q: in eiſdē rōnibus poteſt etiā aliquis laicus vxoratus bona ſua retinere. ſ. vt prudēter iuſte: miſericorditer. charitatiue miniſtrantibus diuiſis ſubueniat. ad illoꝝ quietē ⁊ alioꝝ ex [illegible]
[illegible]

etiã. aũt p̄ſata rõ nullius efficacie eſſe ↄuincitur. Amplius ſicut eccleſiaſtica bona bene vtentibus ſunt materia exercẽdaꝝ virtutũ. ſic etiã abutentibus ſunt fomentum multiformiũ ꝑuerſitatũ. vtpote iniuſticiarũ ⁊ impietatũ carnalitatũ: ↄtentionũ ſimoniaꝝ: ambitionũ ⁊ ſciſmatũ. nec tñ inferri poteſt ꝓpter hmõi abuſum: ꝙ bona hmõi habere ſit impiũ. pari rãtiõe inferri nõ poterit ꝙ per bonam diſpẽſatõem vtentiũ ea habere ſit perfectũ in ſe ⁊ abſolutione vel ꝑfectius q̃ꝫ carere. Vñ ⁊ illa ↄcluſio quã poſt explicatõem rationũ p̄dictaꝝ. in quibus multas abſurditates interſerit. tanq̃ꝫ finaliter intẽtã ſubiũgat: nullius eſt ꝓbabilitatis. ſed magne perfidie. Ait enim vt verbis eius vtamur. his cauſis p̄dictis forte ⁊ alijs que a ſapientib⁹ poſſunt inueniri cũ apice ꝑfectõis. Qđ enim citra e: imperfectũ eſt. bona tpalia eccleſia a ꝑfectio viris ꝑcipit deus ⁊ voluit poſſideri. In qb⁹ verbis maniſeſte aperit. ꝙ pauptatis euãgelice perfectõem totis viribus eliminare contendit. Si enim tpalia bona eccleſie poſſideri ſic eſt perfectũ vt dicit: vt oẽ qđ eſt citra illđ ſit imperfectũ. paupes igit̃ xp̄i qui nihil oĩno poſſidere volunt: ſed totũ dant cũ vidua illa paupercula. aut citra hũc perfectõis apicem ↄſiſtunt. ⁊ tũc ſunt imperfecti. aut vltra ꝓcedunt: ⁊ tũc ſuperſticioſi ⁊ impij. Si igit̃ talis fuit chriſtus ſicut narrat euangelice veritatis hiſtoria: ⁊ perfectoꝝ teſtimonio monſtratũ eſt ſupra. tales etiã fuerũt apoſtoli: neceſſario ſequit̃ ſm antichriſtianã doctrinã ꝙ chriſtus ⁊ eius diſcipuli vel ſuperſticioſi fuerint vl' iperfecti. Inſuper ſi hec tpalia bona chriſtus ꝑcepit poſſideri a viris perfectis ſicut aſſerit. quicũqꝫ ergo perfectõis ſtatũ ꝓfitent̃: et hec bona nõ poſſident: tranſgreſſores diuini ꝑcepti eſſe ↄuincunt̃. Qꝫ ſi verum eſt vtiqꝫ dici nõ poteſt. btĩ pauperes ſpũ qm̃ veſtrũ ẽ regnũ dei. nec ve vobis diuitibus: ſed poti⁹ ve vobis pauperibus tanq̃ꝫ miſeris: impfectis: iniuſtis ⁊ impijs. ⁊ beati diuites. Beat⁹ etiã populus cui hec ſunt: ſine quibus nec ꝑfectionis apex: nec virtus iuſticie poſſidet̃. q̄ perfectio inter dona dei locũ precipuũ tenet. Caueat ſibi qui eiuſmõi ſnĩe eſt ne ſuper euꝫ maledictio principis apoſtoloꝝ iuſte deſcendat. dicat̃qꝫ ſibi. pecunia tua tecũ ſit in perditõem eo ꝙ exiſtimaſti donũ dei pecunia poſſideri. Mirũ certe quõ quis põt ad tantam impietatẽ ꝓficere. ad tantã venire inſaniam: ad tantã ꝓrũpere fatuitatẽ. vt cũ chriſtus viris perfect' ſuadeat oĩa vẽdere ⁊ dare pauperibus. ꝑcipiatqꝫ apoſtolis vt nec perã nec pecuniã tollãt in via. nec aurũ nec argentum poſſideãt. ↄ̃rio audeat dicere ꝑceptũ eſſe a deo viris perfect' tpalia poſſidere. Quã vo abſurdũ dogma ↄcluſio p̄ſata ↄtineat. ex ipſius ṽbis elicit̃. ex quibus affirmat oẽ qđ infra perfectõis apicẽ eſt eſſe imperfectum. Si apex dicit ſummã rei alicuius extremã ⁊ excelſam. ⁊ apicẽ perfectio hꝫ. aliqđ eſt perfectõis citra apicẽ eius. duo ergo ↄ̃ria ſimul dicit: cũ aſſerit perfectõem habere apicẽ: ⁊ nihil citra perfectõis apicẽ eſſe perfectũ. Eſt ẽt hec vniuerſalis negatiua pene in toto falſa. ſ. cũ nõ ſolũ perfectio vie. ſꝫ etiã perfectio patrie gradus hꝫ. ⁊ ſicut perfectio caſtitatis et obedientie põt eſſe maior ⁊ minor: ſic ⁊ paupertatis. quẽadmodũ ex prime reſponſionis tertia parte pateſcit. Deniqꝫ q̃ꝫ periculoſũ ſit poſſeſſionũ affluentiã magnis laudatã ꝓconijs deſiderabilẽ reddere .. ex hoc patẽter aduertit̃ ꝙ oĩum fere mortaliũ appetitus et ſenſus ꝓni ſunt ad ↄcupiſcẽtiam oculoꝝ ⁊ admiratõem diuitiarũ. Et ſicut dicit aplŝ ad thimͣ. qui volũt diuites fieri incidũt in tentatõem ⁊ laqũ diaboli. Qꝫ ſi dixerit non ſe laudare poſſeſſiões quaſcũqꝫ. ſꝫ tm̃ ↄmunes ⁊ eccleſiaſticas ⁊ deo dedicatas: attendat ꝙ nõ parũ latet in ipaꝝ cumulatõe periculũ. Unde Berñ. de colloquio ſymonis ⁊ ieſu. Dotatas ⁊ dedicatas cernimus eccleſias a potẽtibus ⁊ diuitibus huius ſeculi. q̇ in opibus bonis diuites iuxta pauli admonitõem amicos ſibi facere ſtuduerũt de mãmona iniq̇tatis. a quibus in eterna tabernacula reciperentur.

Quidni ſperarent ab his ſe recipi q claues videntur habere. Sed heu data eſt ipſa prouidentia eorum in occaſioné carnis. ⁊ qui ſibi atqꝫ alijs in celo tabernacula parare debuerant: in terra coniungunt domú ad domuꝫ: ⁊ copulant agrum agro. Quis rapuit ab ore apoſtolorum huiuſ temporis verbú grē: verbú fiducie. ecce nos reliquimus oia ⁊ ſecuti ſumus te. Ecce enim vt populus ſic ſacerdotes: ꝓ diuites fieri voluit. ſimiliter hic ſuá ⁊ abundantius ſuam recipiunt ꝯſolationé: ſilr amicis egent ⁊ ipſi vt in aliena tabernacula recipiantur: vt ꝓpria nó habentes. Beati enim paupes ſpiritu: qm̄ ipoꝝ eſt regnú celorum. Hec bern. Idé quoqꝫ quibuſdā interpoſitis ſubdit. Vtiná in duodecim vnus hodie peſtrus: vnus q reliqrit vni⁹ q loculos careat inueniatur. Vtiná ſapeés miſer ⁊ intelligeres cuꝫ theſauro pecunie ⁊ theſauꝝ ire pariter cumulari: vtiná nouiſſima ꝓuideres animaduerteres facile pſſe camelū p foramen acus tráſituros nó diuitias camelos ſed ochaop. Nihil enim tulimus in húc mundū: haud dubium q nec auferre poſſumus q cáꝫ. Huculqꝫ ber. Qui ⁊ Grego. nazanzenus ꝯcordat in quodá ſermone ꝯtra pſecutores eccleſie loqués. Sꝫ facultatibus iqnit defraudabút. Quib⁹ meis. Sed facilius mihi aláo abſcidét quas nó habeo. Si aút eccleſiaſticis oiḃ vtiqꝫ ꝓ quo oís pugna ⁊ omne certámen. An ignoramus q p pecunie cupiditaté ⁊ loculoꝝ fraudé ad ꝓditóem ꝓficitur chriſti. Hec Gre. nazanzenus. Ad h̄ etiam facit qd dicit ambro. in lib. de offi. Qui apoſtolos ſine auro miſit eccleſias ſine auro congregauit. Et iteꝝ. Qui plurimú auri poſſidet nó abūdat: q: nihil eſt ꝗquid in ſeculo eſt. Qui exiguú habet nó minuit. q: nil eſt qd amittit: res ſine diſpendio é que tota diſpendiú eſt. Ex his clare patet ſanctoꝝ curá fuiſſe pꝛcipuá nó ad quarūcūqꝫ poſſeſſionú amorem allicere: ſed potius exéplo ⁊ apoſtoloꝝ ad earū contemptú ꝓuocare. Nec tñ ex his intelligat aliquis q eccleſiaſtica bonaꝝ modú dilapidatóis ſint habéda contemptui: qm̄ hoc ſacri canones inhibent. ſed q a perſonis nó alligatis cure paſtorali róne maioris ſecuritatis ſiue perfectionis valeant pro chriſti amore dimitti. ⁊ hi quib⁹ diſpenſatio eoꝝ cómittitur eis que diſpenſant nullatenus alligentur affectu. Hic autem vt affluentiam opum reddat amabilem: tanqꝫ rem ſanctitatis eximie in rónali eccleſie collocat. ex quo iudiciū cū veritate reſpondere ſolebat. cū tamen hec ſua doctrina omni careat ratione iudicij ⁊ rectitudine veritatis. Fingit etiam ſuperhumerale quoddam qd huic irrationali ſiue phantaſie coaptat. adducens in mediú. xij. viros ſanctos atqꝫ probatos: qui de ſtatu paupertatis ad diſpenſandas diuitias aſſumpti fuerunt. Clementé. Siluestrem. Gregoriú. Cyprianú. Hilarium. Baſilium. Chriſoſtomú. Martinú. Nicolaú. Pauliú. Auguſtinú. Anſelmú. quoꝝ exépla ſuo adaptans errori. in ſequentibus ſubdit. Iſti ſunt. xij. filioꝝ iſrael nomia. iſti ſunt vitte iacintine ⁊ catenule auree. Poſt que addit. Hinc doctrina dominica. ſtatuto apoſtolorum hieroſolymis ſolidata. a ſanctis doctoribus expoſita. a perfectis chriſti imitatoribus obſeruata. non vt nihil in communi aut proprio haberet. ſed vt ſpreta proprietate bonoꝝ eccleſie communitas ſeruaretur. Si aliter docueris: eſto ne ſias ꝯm apoſtolum anathema. qd a viro abſit catholico: qui puniri recuſat cum apoſtata Iuliano. Hec verba ipſius. In quibus ⁊ ignorantem ſe eſſe demonſtrat. ⁊ impium. Niſi enim impius eſſet nunqꝫ de ꝓfeſſoribus paupertatis in qua nihil habet in ꝓprio vel cómuni ſenſiſſet tam impie: vt eos tanqꝫ hereticos iudicaſſet anathema eſſe a chriſto. Qua quidé blaſphemia nó ſolú hos chriſti paupes ſꝫ ⁊ romaná eccleſiá impetit: q hunc viuendi modú approbauit. Iuluꝝ ⁊ bonos viros catalogo ſctoꝝ aſcripſit. ⁊ qd maius eſt ipſos apl'os: qui vt ex ſupioribus claret in extrema paupꝛtate vixerút. quibus etiá tāqꝫ duodecim filij iſrael in ſuphumerali ſūmi pótificis chriſti conſcriptis: ⁊ per propria nomi

na deſignatio: ſummā paupertas indicitur. Sic enim ſcribitur in matth. xij. Apl'orum nomina ſunt hec. Simon primus: qui dicitur petrus. et deinde ceteris nominatis ſubiungit. Hos duodecim miſit ieſus: precipiens eis. Nolite poſſidere aurū neque argentū: neque pecuniam in zonis veſtris etc. In quibus ſuphumerale vite apoſtolice: cū rationali perfectionis et paupertatis altiſſime: pro charitatē regni celeſtis tanquam vitta iacintina indiſſolubili iunctura conſtringitur: cū interponit. Gratis accepiſtis: gratis date. Hoc autem ſuphumerali et rationali verus pontifex chriſtus adornatus fuit dum ſancte paupertatis perfectionem et verbo docuit et exemplo monſtrauit. et tunc potiſſimū quando vt verus pontifex per ſanguinē proprium ingreſſurus in ſancta: pauper et nudus in cruce pependit. Hoc ornamēto nobili et ſpirituali quo a corporalibus crucifixoribus chriſtus ſpoliari non potuit. hic velut atrociſſimus ſpolio cū nudare contendit. et aliud quoddam confingere nititur non vitta iacintina et catenulis aureis. ſed terrenarum poſſeſſionū affluentijs tanquam iunctura lutea et viſcoſa conſtrictū: quaſi chriſtus cū apoſtolis terrena poſſederit. ipſaque communis poſſeſſio altius pertrahat magiſque ad celeſtia eleuet: quam extrema et altiſſima paupertas. Quod nemo dubitat falſum: niſi qui modos prorſus ignorat mentalis eleuationis in deū. Unde hiero. ad lucinium. Joſeph cū tunica egypti effugere non potuit. adoleſcens qui opertus ſyndone ſequebatur ieſum: quia tenuis fuerat a miniſtris terrenū abijciens operimentū nudus euaſit. Helias igneo curru raptus in celū melotā reliquit in terris. [illegible] ſeculi rebus: et aia [illegible] preparatione deuicta eſt. de deo libere cogitare nō poſſumus. Cui et glo. conſonat. ſuper illud canticorum. Spoliaui me tunica mea etc. Hec [illegible] pia ſollicitudine [illegible] difficile vitari peccatū. Hec eximius doctor. Hec autem idcirco non dicimus quod diſpenſatio facultatum eccleſie a viris ſanctis amminiſtrari nō poſſit abſque detrimento perfectionis. ſed vt diſcernamus pecioſum a vili. quia perfectionem eis nō conſiſtit temporaliū bonorum adminiſtratio: ſed contemptus. nō temporalis affluentia ſed ſpiritus paupertatis. [illegible] tanquam nihil habētes et oia poſſidētes. quēadmodū nobilis ille prelatus. de quo ait Hiero. ſcribēs ad ruſticū. Sanctus exuperius tholoſe [illegible] gauit. Nihil eo ditius qui corpus chriſti caniſtro vimineo: ſanguinem portat in vitro: qui auariciā proiecit de templo: qui cathedras vēdentiū columbas: menſaſque ſubuertit mamone et nummulariorum era diſperſit. vt domus dei domus orationis ſit nō ſpelunca latronum. Hunc imitare: et illius ſectare veſtigia: et ceterorum qui virtutū illius ſimiles ſunt. quos ſacerdotiū et humiliores facit et pauperiores. Aut ſi perfecta deſideras exi cū abraam de patria et cognatione tua. ſi habes ſubſtantiā vende et da pauperibus. ſi non habes grādi onere liberatus es. Nudū chriſtum nudus ſequere. Durum grāde difficile: ſed magna ſunt premia. In his ſacer Hiero. diſtinguit precioſum a vili. ſimulque oſtēdit quod aliud cōpetit perfectioni prelati qui eſt perſona cōmunis aliud perfectiōi perſone priuate. Et ideo quamquam rōne prelationis quiſque religioſus a ſtatu paupertatis ad diſpenſatiōem temporalium poſſit aſſumi. impiū tamen eſt hoc ad conſequentiam trahere. Sicut enim prelatis rōne cure paſtoralis competit extrinſecis interdum implicari negocijs ſalua perfectiōe: nec tamē inferri poteſt quod in perſona priuata eque perfectum ſit: per extrinſecas occupationes erga plurima turbari cū martha: velut per intimas ſeruidas et iocundas ſurſum actiones ſecus pedes dñi quieſcere cū maria. ſic et in propoſito intelligendum. Licet igitur pontifices ſiue ſummi ſacerdotes: quia curam habent non ſolum quantū ad perfectos et validos: verūetiā in-

firmos ⁊ imꝑfectos: quos paſcē debent exē
plo ⁊ verbo. ⁊ per [illegible] ⁊ ipe corporali [illegible]
[illegible] perfectione poſſeſſiones [illegible]
rint ad ſuſtentationē pauperū ⁊ eccleſie mini
ſtrorū. non tñ ex his q̄buſlibet priuatis per
ſonis in quolibet eccleſie ſtatu aſcribit poteſt
nec debet: q̄ in tanto ſint ꝑfectionis culmine
cum amplitudine poſſeſſionis ſicut cum alti
tudine paupertatis. In hoc autem q̄ lauda
tores paupertatis extreme imitatores exiſti
mat iuliani apoſtate: non ſolū nequitia plenū
ſed etiam veritatis noticia vacuū eſſe ſe de
monſtrat. dum profeſſoribꝰ veritatis malicio
ſe crimen impingit erroris. ⁊ ipſam ꝑfidiam
iuliani apoſtate tanq̄ ignorans a laude pau
pertatis infirmat traxiſſe originem. cū tñ ipſe
iulianꝰ non in hoc errauerit q̄ aſſereret oīa
tpalia relinquenda fore ſm dictamen diuini
cōſilij. ad qḋ nemo aſtringit̄ niſi velit. ſed po
tius ad ſue auaricie rapacitatem colorandā.
⁊ conculcandam eccleſiam: hoc dicebat eſſe
de neceſſitate diuini mandati: allegans illud
chriſti v̄bū qḋ in luca ſcribit̄. Niſi quis renū
ciauerit omnibꝰ que poſſidet: non pōt meus
eſſe diſcipulus. Ex quo ipſe vniuerſaliter. ca
lūniabat̄ eccleſiam: quaſi nulla eſſet differē
tia inter renunciare oībus: ⁊ relinquere oīa.
Uerum ſicut glo. dicit ibidē. hoc diſtat inter
renunciare. oībus ⁊ relinquere oīa. q: renū
ciare conuenit oībꝰ qui ita licite vtunt̄ mun
danis q̄ poſſident: vt tñ mente tendant ad ſu
perna. relinq̄re v̄o eſt ſolūmodo perfectorū:
qui oīa tpalia poſtponūt. ⁊ ſolis eternis inhi
ant. Hec glo. Ex qua manifeſte colligit̄: q̄ q̄ſ
quis hoc ſentit q̄ perfectoꝝ ſit oīa relinque
re: ⁊ ſolis eternis inhiare. doctrinam ſequit̄
ieſu chriſti: non perfidiā iuliani. Nā q̄uis di
cat oīa pro perfectōis amore debē reling: nō
tñ aſſerit bona eccleſie dirui. q: licitum eſt di
mittere propria: ſed illicitum rapere aliena.

¶ Tertie reſponſionis tertia particula no
nūq̄ capitulū. in quo abrenunciationis ratio
falſa elidit̄: ⁊ penurioſe paupertatis duode
naria prerogatiua monſtratur.

M [illegible] Os peruerſaꝝ mentiū eē dinoſcit̄
ſi q̄ ſnie ſue ꝯria propter iſtoꝝ certi
tudinē inficiari non poſſunt: fraudu
lenta calliditate peruertē: ⁊ ad ſenſum trahē
repugnantem. iuxta illud Bern. ad fratres
de monte dei. Si in lectiōe deū q̄rit qui legit
oīa cooperant̄ ei in hoc ipſum. ſi aūt in aliud
declinat ſenſus legentis oīa trahit poſt ſeip
ſum. nihilq̄ tam ſanctaꝫ piū in ſcripturis in
uenit: qḋ ſeu per vanā gliam: ſeu per diſtortū
ſenſu: ſeu per prauū itellectū nō applicet ſue
malicie vl vanitati. Qḋ manifeſte in aduer
ſario pauperꝫ nūc cernimꝰ eē cōpletū. Cū. n.
certū ſit paupertatē. q̄ conſiſtit in abdicatiōe
reꝝ tpaliū propter deū eſſe laudabilē: magi
ſtrūq̄ chriſtū perfectōis in paupertate vixiſſe
vſq̄ ad mortē. hic in compatōe poſſeſſionuꝫ
⁊ opulentiaꝝ ſic peruertēdo attenuat vt nil
ſancte paupertati de perfectōis ſublimitate re
linq̄t. Inueſtigās. n. primo cām abdicationis
tpaliū: hanc dicit eē ipſoꝝ appropriationem
ſeu proprietatē: q̄ q̄m ex radice deſcēdit aua
ricie vt v̄bis eis vtamur: non ſtat cū perfe
cta charitate: q̄ non q̄rit q̄ ſua ſunt. Et iō dic̄
conſultam eſſe abdicationē ꝓprietatis ad ex
cludendā cupiditatē. q̄ extirpata his qui eiuſ
modi ſunt recte cōmittit̄ diſpenſatio bonoꝝ
tpaliū: tanq̄ ſcientibꝰ vti: ⁊ non q̄rētibꝰ q̄ ſua
ſunt. ſed q̄ ieſu chriſti. Qḋ per abraā: iacob:
ioſeph: dauid: daniel: patrū. ſ. veteris teſtamē
ti exēplo confirmat. In his aūt v̄bis ⁊ exem
plis ſuperficialit̄ conſideratis nihil apparet er
ronei: ſi tñ diligenter diſcutiant̄ magnum in
uenit̄ latē venenū. Si eni proprietas ſola cā
eſt abdicationis tpaliū vt extirpet̄ cupiditas
⁊ perficiat̄ charitas ad bona [illegible]
ſpenſanda [illegible] paupertas non ē niſi [illegible]
[illegible] diſpoſitio [illegible]
bula. ac per h̄ nulla ꝑfectio ꝯſiſtit in ea. Impfe
cta igit̄ fuit vita chriſti: ⁊ falſa doctrina q̄ di
xit. Si vis perfectꝰ eē vade ⁊ vēde oīa q̄ ha
bes ⁊ da paupibꝰ. Ampliꝰ ſi vnū aliqḋ colle
gium non dicā vniꝰ regni ſꝫ totiꝰ mūdi bona
in cōi poſſideat. altiſſimū illud d̄ paupertate cō

filiū ītegerrime ſeruat. Imo qḋ eſt abſurdius multo perfectiori mō q̄ʒ hi q̄ in extrema rerū penuria. i fame. ſiti: frigore ⁊ nuditate domino ſeruiūt. cuiuſmodi fuerūt apl̄i ⁊ hi q̄ exēpla eoꝝ ſequunt̄. Qḋ cū euidēter ſit falſum: [illegible] ſolēt eē illecebroſe q̄ʒ cōes. ⁊ iō magis eſt decētia perfectōis ɔtēpt⁹ ipſaꝝ. nō q2 appropriatio ſit culpa vl' ſemper hēat culpā ānexā. ſʒ q2 vt frequēti⁹ ſolʒ eē occaſio culpe. Vñ ⁊ ipſemet ī p̄ītib⁹ exēplis ſibiipſi ɔdicit. cum aſſerit illos ſctōs p̄res nō ſolū ſine culpa: ſed etiā cū perfectōe bona hec tēporalia poſſediſſe. Ipſi etiā leuite q̄ vxores habebāt ⁊ filios: ɔſtat q2 aliq̄ ꝓpria poſſidebāt. quos tñ ſuperi⁹ de perfectōe laudauerat. Ipſe etiā populus iſraelitic⁹ terrā p̄rib⁹ repromiſſaꝫ ade- [illegible] tur hereditas. nō ſolū ī partialib⁹ p̄rimonijs. ſʒ etiā ī p̄ncipatib⁹ ⁊ regnis. ſic ipſe īferi⁹ de cōſtātino raymūdo ⁊ ſibi filib⁹ fatet̄. Nō ḡ ꝓprietas ē rō abdicatōis ſic̄ falſo īſinuat: q̄ſi ſemper ſibi ſit pctm̄ ānexū. Sanc qḋ dic̄ clemēs: q2 ꝑ iniq̄tate ali⁹ dic̄ h̄ eē ſuū ali⁹ illḋ: nō ē ītelligēdū generalr̄: ſʒ vt ī plurib⁹. vl' ite [illegible] linq̄re perfectōis eſt. q2 ſicut īperfectio de ſe non dicit culpam vt ex ſupra dictis apparet. ſic ⁊ perfectio nō tm̄ dicit iuſticie rectitudinē. verumetiam expeditionem. quā quidem expeditionem diuitie q2 illecebroſe ⁊ periculoſe ĩpediūt. Vnde Grego. iiij. moraliū. Rarum valde eſt vt qui poſſidēt auꝝ ad requiē tendant. cū per ſemetipſaꝫ diuas dicat. Quā difficile q̄ pecunias habēt ītrabunt in regnū celorum. Idem etiam in. iiij. dyal'. Cura rei familiaris vix ſine culpa agitur. ⁊ ab his qui qualiter culpas declinare debeant ſciunt. Et [illegible] culis aulam regni celeſtis intrare. Propter quod ſecurum eſt diuitias fugē: ⁊ eas abdicare perfectum. Vnde Hiero. ad demetriadē. Apl'ici faſtigij eſt perfecteq3 virtutis vendē omnia ⁊ pauperibus diſtribuē. ⁊ ſic leuem ⁊ expeditum cū chriſto ad celeſtia ſubuolare.

Porro exempla que ſubiungit de p̄ribus inconuenientia ſunt ad propoſitum. Primum q̄dem q2 non ſe expropriauerunt: vt hic falſo confingit. dicens q2 dn̄s ſanctum abraam propria hereditate derelicta nudum de terra ſua [illegible] ſuam. ⁊ loth filium fratris ſui: ⁊ vniuerſamq3 ſubſtantiam quā poſſiderant. ⁊ ingreſſi ſunt vt irent in terram chanaā. Q2 autem Jacob ioſeph: dauid aliq̄ñ in paupertate fuerunt. h̄ magis fuit vrgentis neceſſitatis q̄ʒ voluntarie expropriationis. Q2 vero daniel omnia ſua vendiderat: q2 de ſcripturis auctoritatem [illegible] pluralitas vxorum. in dauid ſtrēnuitas ad bellandum. ⁊ in helia occiſio prophetarū baal. etſi cum iſtis perfectionē ſeruauerūt: magis admirabiles q̄ʒ imitabiles viris perfectis proponunt̄. Vñ Augu. de moribus eccl'ie. Amiſſit iob oēs diuitias: ⁊ factus eſt repente pauperrimus. ſʒ incōcuſſum tenuit aīuʒ quo ais

ſi eſſe poſſent noſtri tpis hoīes.nō magnope
in nouo teſtamēto ab iſtorum poſſeſſiōe ꝓhi-
beremur vt pfecte eſſe poſſemus. Hec aug.
Cui conſonat Greg.i.moral. Nã cū virtus
pcepti emicuerat:que oia relinqui pcipit:ſꝫ
tñ eandē pceptoris vim in corde ſeruabat:qꝛ
nimirū ſubſtantiam ſuā iam mente reliqrat
quam ſine amore poſſidebat. Ex quib⁹ euidē-
ter apparet ꝙ iob terrena poſſidendo pfect⁹
fuit ſolo cōtēptu mētis. qꝛ nondū emicue-
rat conſiliū paupertatis.ac p hoc ſicut cōiugiū
abrae cui non pfertur celibat⁹ Iobis:nō eſt
trahēdū tpe gratie in exēplū pfectōis.ſic nec
patrum ſanctorū poſſeſſio tpalis. Tertia quo
qꝫ ratio ad hoc ipſum ē.qꝛ multa patrib⁹ in fi
gura contingebāt ⁊ vmbra.que tpe reuelate
gratie ⁊ veritatis pfectōi non conſonant.⁊ iō
illa nūc in exemplū trahē non modicā gene
rat abſurditatē. Unde Bern̄.de collogo ſy-
monis ⁊ ieſu. Excuſant ſe aliq forſitan dicen-
tes. Abraaꝫ yſaac ⁊ iacob:ceteriqꝫ ſancti nū-
quid non terrenas diuitias habuiſſe legun-
tur. Sufficit nobis eē ſicut illi fuerunt. Neqꝫ
enim ſumus nos patrib⁹ meliores. Si culpa
bilis poſſeſſio eſſet diuitiarum:nunqꝫ illi in
diuinis tantam a dn̄o gratiam obtinerent.
Quid rn̄debimus nouis imitatoribus vete-
rum ſanctorꝫ. Imponāt certe vitulos ſuper
altare dn̄i:mactent arietes:hircos imolēt:qꝛ
⁊ hoc abraam fecit. Sed hec inquiunt ſtatū
vltra non habent. vbi reuelata eſt veritas:
tranſiere. Quid ſi ipſas quoqꝫ ſanctorꝫ diui-
tias tpales vmbrā fuiſſe dixerim⁹ futurorum
In figura ſiquidem eis oia legim⁹ cōtigiſſe.
Deniqꝫ quidni terrenas palam diuitias poſ
ſiderēt ſancti ⁊ pfecti viri:cū ſola terrena pa
lam ꝓmitterent᷑ a dn̄o. Ubi ſane celeſtis ꝓ
miſſio ſonuit.neceſſe eſt ſpūalibus ſpiritua-
lia comparari.⁊ mutari ſacrificiū ſpe mutata
Non ſunt igit᷑ huiōi exēpla nec eciā platorū
que conſeqnter annectimus de paupertatis p
fectione agit᷑:adducēda in mediū:ne ſub ſpe
cie ſanctitatis pontificalis officij q͛ opulen-
tia cōmutat᷑:⁊ bonorum paruipendat᷑ paup-

tas:vilificet᷑ humilitas:excitetur cupiditas.⁊
ambitio foueat᷑.ad que oia is cui rn̄demus.
paupꝫ hoſtis omni qua poteſt virtute cona
tur. Nam verū iuſticie ſolē:q paupᵗatꝫ ⁊ hu
militatis exempla in vniuerſum orbem ra-
dios ſue lucis emiſit:phantaſtice cuiuſdaꝫ ne
buloſitatis obiectu obſcurare contendit.
Querit enī. Ut quid chriſtus paup eſſe vo-
luit. Ut qd rex fieri recuſauit. Et reſpondet
vt verbis eius vtamur.ideo paup eſſe debu
it:vt eū ſtatum teneret qui ab oib⁹ imitari va
leret. Neqꝫ eni omnes diuites fieri poſſunt.
ſꝫ ſi voluerit omnes paupes fiēt. Poſtqꝫ ſub
iungit. Qꝫ autem ne rex fieret fugit:munda
nas dignitates fugē docuit. Alius eſt eni ho
nor regis.alius plati ſiue ſacerdotꝫ. Hec ſunt
verba illi⁹:in quib⁹ tam viliter ⁊ indocte ſen
tit ⁊ loquit᷑ de alta ⁊ tam nobili materia:vt
nos etiam pudeat ipſius ineptias replicare.
Quis eni in ſacris litteris eruditus vl᷑ modi
cum.quis quantulacūqꝫ ad chriſtū reueren-
tiam habēs.altiſſimi dei benigniſſimā cōde
ſcēſionem vſqꝫ ad extreme paupᵗatis iopiaꝫ
ſic audeat paruipendē:vt putet eū hoc egiſſe
abſqꝫ rōne ⁊ cauſa p maxima. Quā tamē is
paupertatis hoſtis adeo friuolaꝫ arbitrat᷑ vt
non vereat᷑ dicē.iō chriſtum pauperē factum
qꝛ non omnes poſſunt diuites fieri. Si igitur
poſſent omnes adipiſci diuitias ſic ⁊ paupᵗa
tem aſſumē.eque bn̄ vel magis ſm̄ hanc ꝓ
phanā doctrinam chriſtꝰ debuiſſet tpalibus
bonis diues eſſe qꝫ paup. Qd̄ ſi verum eſt:
paupertas in nullo pfert᷑ diuitijs. nec magis
eſt meritoriū pro chriſto pauperē fieri qꝫ poſ
ſidē diuitias. Quapropter ſicut chriſtus di-
xit adoleſcenti diuiti.vade ⁊ vēde. ita ſꝫ hoc
ante chriſtianū dogma dici pōt ⁊ pauperi.ſi
vis perfectꝰ eſſe vade ⁊ poſſide. Inſup cum
dicit ꝙ omnes poſſunt paupes eſſe.aut intel
ligit de paupᵗate q̄ habet aliqd in cōmuni.cu
iuſmodi eſt in collegiatꝫ eccleſijs. ⁊ tūc eſt fal
ſum.qꝛ non omnes etiam ſi velint admittunt᷑
ad collegia talia. Aut intelligit de pauperta-
te:in qua nihil habet᷑:⁊ tunc eciā falſum ē.qꝛ

Non oēs ſalutis ſtatib⁹ quos in eccl'ia vniuerſali deus eſſe inſtituit: hanc poſſunt paupertaté eligē. ſicut pʒ in regib⁹ ꝛ principib⁹: militib⁹: popularib⁹: ceteriſqꝫ habentib⁹ vxores ꝛ filios. Et qſi qui a recta veritatis via diſcedit ꝑ deuia vagať errorum. hinc ꝓuenit qꝛ de chriſti fuga in conſeqntib⁹ loquens in multa incidit falſa. dicens qꝛ chriſtus docuit honores eē fugiendos: non eccleſiaſticos ſʒ mundanos. qꝛ acceptauit honorem in hieruſalē ſibi exhibitum vt prophete. q prius fugerat honorē ſibi oblatum vt regi. expſſe textui ꝯdicit euāgelico. Nam in iohe dr. Bñdictus q venit in noīe dñi rex iſrael. Et i marco: qꝛ turbe clamabant dicentes. Bñdictū qḋ venit regnū patris noſtri dauid. Sup quo beda. Non reprimit voces eorū qui regnū patriarche dauid in eo reſtaurandū. ꝛ pce bñdictionis dona recuperanda concinūt. Ad qd igiť qḋ prius fugiendo declinauit: modo libēs amplectiť. niſi vt aperte doceat qꝛ nō tpalis ꝛ terreni ſʒ eterni in celis rex eſſet impꝛ. ad qḋ profecto regnū ꝑ contēptū mortis ꝛ gloriā reſurrectionis ꝑueniret. Ex his clarū eſt qꝛ chriſto exhibitus fuit honor regalis: non propheticalis ſeu ſacerdotalis: vt dicit. quem tn̄ acceptauit propter myſteriū noſtre ſalutꝭ. ꝛ propter exēplū humilitatꝭ: vt etiā ab his oblati honoris non recuſaret obſequiū a qb⁹ paulo poſt crucifigendum ſe eē ſciebat. Tunc ſiquidem inť laudantiū ꝛ applaudentium voces: humilitatis ꝛ pietatis non immemor: ſup aſelli tergū ſedere non erubuit. ſʒ etiam copioſos lachrymarū imbres effudit. Per hūc etiam modū qñ diſcipulorū pedes humiliter abluit. ſe magiſtrū ꝛ dñm eſſe ꝛ dici debē monſtrauit. vt ꝑ declarationem regie celſitudis: diſcipulos duceret ad imitationem oñſe humilitatꝭ. Mira [illegible] ... introducit ... exemplū abiectionis [illegible] ... virtus honores eccleſiaſticos fugē: nec ſuperbie viciū ad illos aſpirare. Cuius contrariū dič Gre. in regiſ. Ego inquit viam capitis mei ſequēs

ſummope decreueram eē opprobrium hominum ꝛ abiectio plebis. In quo manifeſte oñdit: qꝛ in fuga eccleſiaſtici honoris ē imitatio chriſti. Idē quoqꝫ in paſtorali. Nolite plures magiſtri fieri. Hinc ipſe dei ꝛ hominum mediator: regnū pcipe vitauit in terris: q ſuꝑnorum ſpirituū ſciētiā ſenſumqꝫ trāſcēdens añ ſecula regnat in celis. Qui enim idcirco in carne venerat vt non ſolū nos per paſſionem redimeret. verū etiam ꝑ ſuam ꝯuerſationē doceret exēplū ſe ſeqntib⁹ pbēs rex fieri noluit. ad crucis xpo patibulū ſponte peruenit: oblatam gloriam culminis fugit. penā probroſe mortis expetijt: vt membra ei⁹ diſcerēt fauores fugē. terrores minime timē: pro veritate aduerſa diligē. proſpera formidando declinare. Hucuſqꝫ Grego. Si igiť chriſtus in fugiendo regnum ſe ſequētibus exemplū dedit fugiendi gloriam: fauorē ꝛ proſperitatem ꝛ hec non tm̄ inueniunť i dignitatibus mūdanis ſʒ etiam eccliaſticis: conſtat qꝛ humilitatꝭ eſt hec refugē: ad ꝑfectā humilitatꝭ chriſti imitationē: quantū fieri pōt ſaluo zelo animarū ſalutis ꝛ obediētia reſpectu ſuperiorū. cum ipſe chriſt⁹ diſcipulis contendentib⁹ qs eorū videreť eē maior: in Matheo rñdeat. Quicunqꝫ humiliauerit ſe ſicut paruulus iſte: hic maior eſt in regno celorū. Qꝛ ſi forte qs dicat ſi cut i cōſeqntib⁹ conať aſtruē: hoc ad hūilitatem ſpūalē ꝛ interiorē: non ad corporalē ꝛ exteriorē debē referri. non modicū deſipit. cū vniuerſorū magiſter ꝛ dñs: non ſolū ſpūalis ſed etiam corporalis hūiliatōis exēpla ꝑbuit. qñ diſcipulorū pedes lauit ꝛ terſit. vbi ꝛ dixit. Exemplū dedi vob: vt quemadmodū ego feci vobis: ita ꝛ vos faciatꝭ. De quo Auguſti. ome. liij. Paſſurus chriſtus extrema ꝑmiſit obſeqa: non ſolū eis pro qb⁹ erat ſubiturus mortē. ſʒ etiam illi qui eū fuerat tradituř ad [illegible] ... ſublimitas. qꝛ homo ſupb⁹ in eternū periret: niſi eū deus hūilis inueniret. pierat aīa ſupbiā deceptoris ſecutus: vt humilitatē redeptoris

ſequatur inuentus. Diſcamus fratres humi
litatē ab excelſo. faciamus inuicē humiles qđ
humiliter fecit excelſus. Magna eſt hec ꝯmē
datio humilitatis. Faciāt hec ſibiīnuicē frēs
etiā ope ipſo viſibili: cū ſe inuicē hoſpitio re-
cipiunt. Vñ ⁊ apl's cū hūi meritā viduā com
mēdaret. ſi hoſpitio inquit recipit. ſi ſctōꝝ
pedes lauit. Et apud ſanctos vbicūqꝫ hec cō
ſuetudo nō eſt: qđ manu nō faciunt: corde fa
ciunt. multo aūt eſt melius ⁊ ſine controuer-
ſia vt etiā manibus fiat. ne dedignet qđ fec̄
chriſtus facere chriſtianus. Cū eni ad pedes
fratris inclinat corpus: etiā corde ipſo vl' ex
citat: vel ſi iam inerat ꝯfirmat ipſius hūilita
tis affectus. His aūt verbis oñdit: ꝙ hūilia
tio exterius facta in corpe: plurimū ꝯferi ad
perfectōem vere humilitatis in corde. Per
hunc etiā modū exterior rerū penuria q̄ꝫq̄ꝫ
de ſe videat inutilis: pauptati tñ ſpūs iuncta
nō ſolū ipſius auget meritū: ſed etiā valet ad
plurima ꝑpter qđ recte deſignat per euāge
licā illā margaritā: que tante ꝑcioſitatꝫ eſt vt
ꝑ illa emēda diſtrahenda ſint oīa.

Valet enim inter alia ad q̄tuor. ſ. ad
exterminiū iniquitatis ad exerciciū
ꝑfecte ꝟtutis. ad poſſeſſionē intne
iocūditatis: ⁊ ad publicatōem euāgelice ꝑdi
cationis. Valet ꝑmo ad exterminiū iniq
tatis. Primū quidē ꝑpter expiatiōem ꝑteri
tarū culparū. Eſt enim caminus qdā purgās
⁊ eliminans ſordes pctōꝝ. iuxta illud Yſaie.
Elegi te in camino paupertatis. Qđ maxie de
illa intelligi habet paupertate: que nō tm̄ volū
tatē interius ꝑ reꝝ ꝯtemptū afficit: verūetiā
corpus ꝑ penuriā affligit. De qua gregori⁹
in omē. de lazaro ⁊ diuite. Mala inquit la-
zari purgauit ignis inopie: ⁊ bona diuitis re
munerauit felicitas vite trāſeuntis. Illū pau
pertas afflixit ⁊ terſit. iſtū abundantia remu
nerauit ⁊ reppulit. Quicūqꝫ ergo in hac vi
ta bñ habetis: cum vos bona egiſſe recolitis
valde de eis ꝑtimeſcite. ne conceſſa vobis ꝓſ
ꝑitas corūdem remuneratio ſit bonorum. et
cū quoſlibet pauꝑes nōnulla repꝛhēſibilia ꝑ
petrare ꝯſpicitis: nolite deſpicere: nolite dſpe
rare: qꝛ fortaſſis qđ ſuꝑfluitas tenuiſſime ꝑ
uitatis inquinat: caminus paupertatis pur-
gat. De vobis oīno pertimeſcite: qꝛ nō nulla
etiā male acta ꝓſpera vita ſecuta eſt. de illis
vero ſollicite penſate. qꝛ eorū vitā magiſtra
paupertas cruciat quouſqꝫ ad rectitudinem
perducat. Scđo ꝑpter ſubtractōem occa
ſionū peccandi. que ſicut diuitiaꝝ affluentia
creſcunt: ſic volūtaria paupertate minuūtur.
Vñ chryſ. ſuper epl'am ad hebr. c. ſermone
ſcđo. Chriſtianus in paupie ꝯſtitutus q̄ꝫ cū
diuitijs magis irradiat. Quō. qꝛ excludit a
ſe ſupbie typū. nō erit arrogās ſed patiens:
obtemperans: pudicus: mitis ⁊ ſapiens. Qui
ꝟo in diuitijs ꝯſtitutus eſt. multa illū ad hec
bona ꝑpediunt. Inſpiciamus ergo q̄ ſunt q̄
diues operat. Rapit aliena: eſtuat cupidita-
te: nefandos nō deſinit ꝑtractare ꝯcubit⁹: ma
leficia cuncta ꝯmittit. Hōne vniuerſa hec ex
diuitijs ꝯſpicis generari. Intueris quomō i
paupie magis q̄ꝫ in diuitijs virtutes facilius
poſſidemus. Nec mihi dicas: qꝛ in hac vita
diuites nullā vindictā ſuſcipiunt. Nam cum
oibus malis ſuis etiā hoc malū habent diui-
tie. qꝛ malignitate peccātes ab vltōibus tuen
tur: ⁊ qui diuitias poſſidet ſꝑ peccans nulla
pena reuocat. ſed ſine vllis remedijs nume
ra ſuſcipit pctōꝝ: ⁊ frenū illi nullus imponit.
Hucuſqꝫ chryſo. Qꝫ ſi forte quis dicat ꝙ ꝺ
pauperie occaſionaliter multa mala oriunt:
rñdet inferius. xviij. ſermone. Nemo cauſet
inquit de paupertate q̄ſi cauſa ſit multoꝝ ma
loꝝ. neqꝫ obloq̄tur de chriſto: qui ꝑfectōem
illā dixit. ſi vis ꝑfectus eſſe. Hoc enim i ver
bis dixit ⁊ opibus oñdit. ⁊ ꝑ diſcipulos ſuos
docuit. Sectemur igit paupertatē: maximum
quippe bonū eſt. Nihil enim opulētius eo q̄
paupertatē ſpōte diligit: ⁊ cū alacritate ſuci-
pit. Valet etiā tertio ꝑpter abſciſſionē vi-
cioſaꝝ radicum. Unde ⁊ chryſ. ſer. eodem.
Abijciamus quecūqꝫ corpus florere faciūt
viciāt autem aīam. vtpote ſunt diuitie. gloria
cuncta hec carnis ſunt ⁊ amor corporꝫ. Ita.

hʒ non amenı⁹ amplioꝛa: ſʒ paupͣtatē ſp̄ contentemur. iſta enī magnū bonū eſt. Sed ſapientia inq̄t pauperis pꝛo nihilo habet̃. Et iterum. Diuitias ⁊ paupertatē ne dederis mihi. ⁊ ex camino paupͣtatꝭ libera me. Quare ergo hec dicta ſūt. Hec i veteri teſtamēto dicebant̃: vbi multa rō diuitiaꝝ. vbi paupertatis plurim⁹ erat ↄtēpt⁹. vbi hec q̄dē maledictio erat: illud bn̄dictio. ſʒ nūc nequaq̄ʒ ita ē. Si vis audire paupͣtatꝭ predicamēta: ipſam profeſſus eſt chriſt⁹ ⁊ dicit. Fili⁹ hoīs nō hʒ vbi caput ſuū reclinet. Et iterum diſcipulis dicebat. Nolite poſſidere aurum neq̄ʒ argētum. Et petr⁹ dicebat ei qui ex natiuitate ſua claudus erat. Argentū ⁊ aurū nō ē mihi. Et in ipſo q̄dē veteri teſtamento. nōne helias ṗter melotam nihil habebat: nonne helizeus: nōne Job eo. Huculq̄ʒ chryſ. paupertatꝭ tolerantiaʒ laudat. q꞉ coꝛpoꝛaliū p̄ eā reꝝ amoꝛ abſcindit̃: qui eſt pꝛima radix vicioꝝ. laudat etiam q꞉ p̄ ipſam abſcindit̃ radix ſcđa. q̄ ē timoꝛ male hūilians. Vn̄ ⁊ conſeq̄nt̃ adiūgit. Video q꞉ qđ maxime facit fiduciā h̄ ē paupertas. Diues ſeru⁹ eſt obnoxi⁹ ex iſtis dānis ⁊ tribuens omni volēti eum nocere. ille aūt nihil habēs proſcriptionē nō timet neq̄ʒ condēnationē. Nequaq̄ʒ ḡ paupͣtas facit ſine fiducia eſſe. Chriſt⁹ cū paupͣtate mittebat aplos in cauſam op⁹ habentē fiducia multa. Valde eni foꝛtis eſt paup. ⁊ non hʒ vn̄ iniuriam patiat̃. Hec v̄ba chryſo. itelligi nō poſſunt niſi de paupere qui nihil penitus hʒ. Ex his igit̃ pʒ q꞉ voluntaria paupertas non modicum valet ad exterminiū iniq̄tatꝭ. Valet etiam ad exercitiū virtutꝭ pfecte. Primū quidem. q꞉ p̄ eā virt⁹ acq̄ſita pꝛobat̃. Vn̄ Ambro. pͥmo li. de officijs. Nō pōt q̄s pͥmiū accipe niſi legitime certauerit. neq̄ʒ gloꝛioſa victoriam vbi non fuerint laborioſa certamina. Jdq̄ʒ dn̄s in euangelio. Bti paupes ſpū q̄nī ipſoꝝ eſt regnū celoꝝ. Non dicit. Bti diuites ſed paupes. Jndē. n. incipit btitudo diuino iudicio: vbi erūna eſtimat̃. Hec Ambꝛo. Conſtat aūt q꞉ erūna non eſt i paupͣtate rōe contēptus reꝝ in mēte: ſʒ rōne penurie tpal quam ſuſtinem⁹ ī coꝛpe. Scđo etiā valet q꞉ per eam virt⁹ pbata cuſtodit̃. Vn̄ hiero. ad paulinū. Crates ille thebanus homo quondam diuiſſim⁹: cū ad philoſophādū athenas pgeret: magnū auri pondus abiecit. nec putauit ſe v̄tutes poſſe ſil' ⁊ diuitias poſſidere. Deniq̄ʒ ⁊ tu audita ſniā ſaluatoꝛis: ſi vis pfectus eſſe vade ⁊ vende omnia q̄ habes ⁊ da paupib⁹: ⁊ veni ſeq̄re me. V̄ba v̄te ī opa. ⁊ nudam crucē nudus ſeq̄ns expeditius: ⁊ leuis: aſcendis ſcalam iacob. puriſq̄ʒ manibus ⁊ candido pectoꝛe paupem te ſpū ⁊ opibus gliaris. Valet etiā tertio q꞉ p̄ eā v̄t⁹ cuſtodita expeditius in finē pducit̃. iuxta qđ dicit Chryſo. ſuper ep̄lam ad hebꝛe. ſermōe ſcđo. Non habētes diuitias nō ppterea doleam⁹ ſed grās magis vniuerſoꝝ deo ⁊ dn̄o referamus. q꞉ nos paruis laboꝛe eandem mercedē poterimus quā diuites promereri. etſi voluerimus etiā amplioꝛē. Nam ex paruis mag lucramur. Huic etiā gre. cōſonans in omel. Regnū inq̄t celoꝝ tm̄ valet quantū habes: Et iteꝝ. Ante dei oclos nunq̄ʒ eſt vacua manus a munere: cum arca coꝛdis repleta fuerit bona volūtate. Quapꝛopter cū voluntas vbi deeſt poſſibilitas pꝛo facto reputat̃: ⁊ facilius fit ſanctis paupibus velle: q̄ʒ diuitibus bonis velle ⁊ facē. multum igit̃ facit paupertatis inopia ad virtutꝭ expeditionē. Si ergo voluntaria tpalium reꝝ penuria virt⁹ pbat̃: conſeruat̃ ⁊ expedit̃. manifeſte conuincit̃ q꞉ eminētia paupͣtatꝭ plurimū ↄfert ad exercitiū pfecte virtutis. Conſeq̄nter etiaʒ valet ad fruitionem iocūditatis interne. Pꝛimo rōe extrinſece ſecuritatis. Unde chryſ. ome. vlti. ſup Matth. Diuitē neceſſe eſt multis idigere: ⁊ turpiter ſeruire: foꝛmidare ⁊ ſuſpicari. ⁊ timē eoꝝ qui ſuſpicant̃ oculos: ⁊ calumniarum oīa. ⁊ auaroꝛum concupiſcētias. ſʒ non paupͣtas ē aliquid tale: ſʒ contrarium vniuerſum regia ē non ſubiecta furibus ſʒ munita. poꝛtus tranquillus: paleſtra ⁊ gymnaſiū philoſophie. Conſtat autem q꞉ paupͣtatis furi

bus non ſubiacés ea potiſſimū eſt in qua ni-
hil habet. de q̄ ⁊ ſubdit ibidē. Audite quicū
q̄ȝ pauperes eſtis. magis autem qui ditari cu
pitis. Non pauperē eſſe malum eſt ſed non
velle pauperē eſſe. ⁊ neq̄ȝ malum exiſtimes
paupertatē ⁊ non erit tibi maluȝ. etſi pharis
decē milium. erit bonoꝝ fons ⁊ origo. Nec
tm̄ ſecuritatē dat penurioſa paupertas in hoc
ſeculo. verūetiā i futuro iudicio. Vn̄ Bern̄.
ſup ps. qui habitat. Felix paupertas volūtarie
relinquētiū omnia: ⁊ ſequētiū te dn̄e ieſu. Fe
lix plane: que tam ſecuros: imo ⁊ tam glo-
ſos faciat in illo ſingulari fragore elemētoꝝ.
in illo tremēdo examine meritorū. in illo tan
to diſcrimine iudiciorū. Scd̄o ratione ex-
pectare mercedis. Vn̄ ſuper illud Job. deri
det iuſti ſimplicitas. lampas cōtēpta apud
cogitatōes diuitū: parata ad tempus ſtatutū.
dicit Grego. Statutū qppe cōtēpte lampa
dis tempus: eſt extremi iudicij predeſtinatus
dies. Tūc reproborum oculis pateſcet q̄ cele
ſti ptāte ſubnexi ſunt: qui terrena omnia reli
qrunt. Quiſq̄ȝ enim diuini amoris ſtimulo
excitat⁹ hic poſſeſſa reliquerit. illuc procul du
bio culmen iudiciarie ptātis obtinebit. vt ſil'
nūc cū iudice iudex veniat: qui nūc conſidera
tione iudicij ſe ſe ſpontanea paupertate caſti
gat. Legitur aūt q̄ paupertas pro qua qs deri-
det ⁊ contemnit: ea potiſſimū ē q̄. annexam
habet exteriorē penuriam. ⁊ vilificationem.
Vn̄ Bern̄. ſer. eli. Duo habȝ paupertas ſcḋm
qū dnm: afflictionē. ſ. ⁊ vilitatē. de qb⁹ pro-
pheta. vide inqt humilitatē meā ⁊ laborem
meū. ⁊ propterea in terra ſua duplicia poſſi-
debūt. vt pro pudore ſit honor iudiciarie ptā
tis. pro labore refrigeriū placidiſſime ſeſſio-
nis. Hȝ eni eſt que caſtigat: purgat: probat:
humiliat: ⁊ exaltat. Hanc igit r̄ōe mercedis cō
comitatur leticia mentis. Vn̄ ſup illō ps̄. Ego
ſum paup ⁊ dolēs. ſalus tua de⁹ ſuſcepit me.
glo. Laudabo in me ⁊ in membris meis no-
men dei cū cantico. i. cū delectatione. q̄ ſi oīa
deſunt. nec tm̄ illi deeſt mētalis iocūditas. pro
pter quod ſubdit. Videant pauperes ⁊ letent:
qrite deū ⁊ viuet aīa vr̄a. Tertio quoq̄ȝ
ad hoc ipſum valet ratōe ſupinfuſe conſolati
onis. Vn̄ chryſo. omel. iiij. ſup Math. De-
ſcēdamus inqt ad paupertatis caminū. videa-
mus q̄ ambulant in eo. ⁊ clarorꝝ colla cōcul-
cant. videam⁹ miraculū ⁊ paradoxū homi-
nem in camino plaſcentē: in igne grās agen-
tem. paupertati vltime alligatū ⁊ multam ferē
tem deo laudationē. Etenim pueris illis tribus
ſilēs ſunt qui paupertatem cū gratiarū actione
ferūt. nam ⁊ igne terribilius paupertas incēde
re conſueuit. ſȝ pueros illos nequaq̄ȝ incēdit.
Ita ⁊ nūc ſi in paupertate gratias egeris: vin-
cula diſſoluunt: ⁊ flāma extinguit: ⁊ ſi non ex
tincta fuerit: qđ multo mirabilius eſt pro flā-
ma ros orit. Qđ ⁊ in philoſophantibus eſt
vidē. qm̄ in paupertate diuitibus copioſius
diſponunt: ⁊ in medio camino rore puro po
tiunt. Etenim maxim⁹ eſt ros non detineri cō
cupiſcentia diuitiaꝝ. Et illi tunc contemnen-
tes regem facti ſunt rege clariores. ⁊ tu vtiq̄ȝ
ſi deſpexeris mundana negocia: omni mun-
do eris honorabilior. ſm̄ ſanctos illos quib⁹
dignus non erat mundus. Vt igit dignus ce
lis efficiaris: deride preſentia. ita enim ⁊ hic
clarior ⁊ futuris potieris bonis. Hucuſq̄ȝ chry
ſoſto. euidenter oſtēdens: q̄ voluntaria pau-
pertas ⁊ rerum penuria eſt q̄ſi machine valde
ad perfruitione interne iocunditaꝝ. Valet
quarto ad publicationē euangelice p̄dicatio-
nis. Primū q̄ facit eam magis credibilem.
Vn̄ chryſo. omel. iiij. ſup Math. Talis eſt
luminis virtus vt non ſolum luceat. ſed ⁊ il-
luc ducat illos qui ſequunt. Cū eni viderint
omnia p̄ſentia nos contēnentes ⁊ ad futura
p̄paratos: ante omnē ſermonē opib⁹ nr̄is cre
dent. Quis enim ita eſt amens vt vidēs eū
heri ⁊ ante laſciuiebat ⁊ ditabat omnia exu-
tum: ⁊ ad famē ⁊ inopiaȝ ⁊ durā vitā ſangui
nem occiſionem ⁊ oīa q̄ vident p̄iculoſa p̄-
paratū: non manifeſtam accipiat hinc futuro
rum demonſtrationē. Si aūt nos p̄ſentib⁹ im
plicauerimus ⁊ immiſcuerim⁹. qualiter pote
runt credere q̄ ad poſſeſſionem aliam feſtine-

mus. Nicolaus chryſo. In his clare demonſtrat q̄ volūtarie paupertatis exemplū ꝑdicanteſ magis credibilem facit euangelicā ꝑdicationem. Scd̄o etiam valet q: magis reddit efficaciem. iuxta qd̄ Damaſce. li. iiij. dic̄. Euāgelium agnitōis dei predicatū eſt. non bellis ⁊ armis exercitibus aduerſarios deuincens. ſed pauci nudi: pauperes: perſecuti: verberati: mortificati: crucifixum in carne ⁊ mortuū: ⁊ dominatum ꝑdicantes ſapiētibꝰ ⁊ inſipientibꝰ ꝓualuerunt. Hec damaſce. Ho᷑ imitatores illi fuerunt. de quibꝰ in eccleſiaſtica hiſtoria li. iij. dicit Euſebius. Quidam ardenti ore diuine ſapientie cupiditate ſucceſſi: aīas ſuas verbo dei conſecrabant: explētes perfectionis ſalutare ꝑceptum: vt facultates ſuas primo paupibꝰ diuidentes: expediti ad ꝑdicandum euāgeliū fierēt. Tertio q: efficit eam magis acceptabilē. Vñ ſup illud Matth. dignus eſt operariꝰ cibo ſuo: dicit Chry. ome. xxxiij. Manifeſtū qm̄ a diſcipulis eos cibari oportebat: vt neqꝫ ipſi magna ſapiāt aduerſus eos qui docebant oia prebētes ⁊ nihil accipiētes ab ipſis: nec illi rurſus abſcindant̄ tāq̄ꝫ deſpecti ab ipſis. Cū igit̄ voluntaria re᷑ penuria euangelij ꝑdicationē magis reddit credibilem: efficacē: acceptabilē. ac ꝑ hoc auditores inducat ad fidem: erigat ad ſpem: alliciat ad charitatē. manifeſtum eſt q̄ maxime valet ad euangelice veritatis publicationem. Cuiꝰ etiam euidēs indicium eſt: q̄ ꝑ apl'os paupes rebus ⁊ ſpiritu: q̄ꝫq̄ꝫ numero paucos: diffuſa eſt euangelica veritas in orbem vniuerſum. vt de ipſis vere dictū ſit. In omnē terrā exiuit ſonꝰ eo᷑. Vñ chryſ. ſup mat. ome. xlvi. Si aūt hoīes. xij. orbem terrarum conuerterūt: excogita quanta eſt noſtra malicia cū tanti exiſtentes: eos q regunt non poſſumꝰ corrigē: quos decē milibꝰ mūdis oportebat ſufficē ⁊ eē fermentū. Sed ſigna aīs habebāt. Sꝫ non ſigna eos mirabiles fecerunt. Multi. n. ⁊ demōes ꝓijciētes: q: iniqtatem opati ſunt. non ſunt facti mirabiles ſed puniti. Sed qd̄ inquā eſt qd̄ eos oſidit magnos.

Pecuniarū contēptus: glīe deſpectꝰ: ab oibꝰ vite huiꝰ negocijs ereptio. que ſi non habuiſſent. ⁊ ſi. x. milia mortuos ſuſcitaſſent: non ſolum nulli profeciſſent. ſed ⁊ ſeductores eſtimati eſſent. Hucuſqꝫ chryſo. Qui ⁊ his patenter oſtēdit: q̄ nihil tm̄ valuit ad dilatandum chriſti euangeliū: q̄ꝫ perfectus contēptꝰ re᷑ mundana᷑. Cum igit̄ voluntaria ⁊ penurioſa paupertas: ſicut ex predi. ꝫ elucet valores incomparabiles q̄tuor habeat triplicatos. recte deſignat̄ non ſolū per vnā euāgelicā margaritam. verūetiā per. xij. ꝓulgidas in portis noue hieruſalem deſcēdentꝫ de celo: pro magnis ſui valore miraqꝫ pulcritudine poſitas: quibꝰ ⁊ noīa. xij. pauperū ſpū apoſtolorū. ſ. in fundamentis collocata vidēt. Itē per. xij. lapides in typico rationali quadruplici ordinatione diſtinctos. quos ſūmꝰ noſter pontifex adornatus apparuit. qñ vt nos reconciliaret patri nudus in cruce pepēdit. Cui etiam rōnali ⁊ ſuperhumerale exemplum. ſ. xij. apoſtolorū tanq̄ꝫ vitta iacinctina charitatis alterutru copulat̄. Eſt enim hmōi paupertatꝫ precioſitas non tm̄ multiplex ſed ⁊ magna ⁊ incomparabilis omni p̄cioſitati terrene: vt ait chryſo. ſuper Matth. ome. xlvi. Quid aūt ſi quis tibi proponeret facē ſeni aurū. ⁊ poſſe omnes pecunias vt fenū contēnē. Non vtiqꝫ hoc ſuſciperes magis: ⁊ valde decēter. etenim hoc hoies vtiqꝫ admiraſſet. Si enim viderēt fenū aurū effici: concupiſcerēt ⁊ ipſi hāc virtutem. vt ſic mouerēt ⁊ augerēt vtiqꝫ eis pecunia᷑ cupido. Si autē viderēt oēs vt fenū aurū deſpicientes: olim vtiqꝫ ab hac egritudine erepti eſſent. Idē quoqꝫ omelia vltima. Si qs tibi ꝑncipatus ⁊ ciuiles ptates ⁊ diuitias ⁊ laſciuiam proponeret. deinde paupertatē ponēs: electionē daret accipe quodcūqꝫ velles: hāc ꝯfeſtim rapere: ſi tm̄ cognoſceres eiꝰ pulcritudinē. Mihi aūt paupertas puelle cuiuſdā pulcre ⁊ ſpecioſe filia eſſe videt̄. Cū hac helyas educatus raptus eſt beata illa raptura. cum hac heliſeus claruit: cū hac iohānes. cū hac aplī omnes. Sed ⁊ ipſā puel-

le huiꝰ pulcritudinē intueamur. Etenim ocu lus eiꝰ ē purꝰ ⁊ ſpcłarꝰ. nihil hñs turbulētuȝ ſed māſuetū: trāqllus: delectabilis: ad oēs re ſpiciēs: mitꝭ: hūilis: nullū odio hñs: nullū auer tēs: os illi ⁊ lingua ſana ē ꝯtinua grāꝝ actōe plena ⁊ bñdictōe: ⁊ nutibꝰ v̄bis ⁊ amicabili bus. Si aūt vis ⁊ ꝓportionē mēbroꝝ eiꝰ vi dere: lōga ē ⁊ multū excelſior: qȝ ſupabūdan tia. Si aūt fugiūt eā multi ne mireris. etenim ſentēs alias fugiūt inſipiētes. Sȝ ꝯtumelijs af ficit ais paup a ꝺiuitibꝰ. Rurſus mihi iopie laudē dicis: qm̄ ꝺtiꝰ ē q̄ ꝯuiciū patit. Sȝ h̄ ferre admonet iopia. Si eſurit paup: ⁊ pau lus eſuriebat ⁊ in fame erat. Sȝ nō hȝ ingꝰ re quiē. Neqȝ filiꝰ hoīs hēbat vbi caput recli naret. In his expſſe declarat os aureū q̄ vo lūtaria reꝝ iopia nō ſolū ē magne ſpcioſitatꝭ: ſȝ etiā pulcritudis mire. Eſt etiā ⁊ qḋ plus ē magni honoris. ſic idē vir ſctūs ait ſup Joh. omel. xlvij. Alia iopes q̄dē volūtarij fulget ve lut auꝝ. ſplēdet vt Margarita fulgēs: flore ſcit aūt vt roſa. Nō. n. ē illi tinea: nō fur. non ſollicitudo vite huiꝰ negocioꝝ: ſȝ ſic angelus ita ꝯuerſat. Ut hmōi aīe pulcritudinē videre vis ipſiꝰ diuitias addiſcē. Nō ſubiacet demo nibꝰ: ſȝ aſſiſtit deo. nō militat cū hoībꝰ: ſȝ cuȝ angelis. nō hȝ areas duas vł tres vł viginti. ſȝ talē abūdātiā. vt hūc mūdū vniuerſuȝ nihil eē eſtimet. nō hȝ theſauꝝ ſȝ celū. nō idiget ſer uis: magis aūt hȝ ſeruos paſſiōes ⁊ cogitatio nes q̄ regnū dn̄ant. regnū aūt ⁊ auꝝ ⁊ oīa ta lia quēadmodū pueroꝝ ludibria deridet: ⁊ ſicut rotas ad pilā hec oīa eſtiat eē ꝯtemptibilia. Habet. n. mūdū: quē neqȝ vidē q̄ in his ſu dāt pn̄t. Quid igit h̄ paupe meliꝰ eſt vnqȝ. Pauimētū deniqȝ hȝ celū. Si aūt pauimen tū tale ē excogita tectū. Sȝ nō hȝ ingꝰ eqꝰ ⁊ currꝰ. Quid āt ei his opꝰ ē q̄ ſ. nubes vehi dȝ ⁊ eē cū xp̄o. huiuſqȝ iohēs os aureū: igni [illegible] ⁊ ſpcioſ eloquijs: volū [illegible] q̄ penuriā reꝝ hȝ āteriā admi rabilē [illegible]: pulcritudinē ſpcioſitatēqȝ cōmēdat. Q: n̄ hec nō reuelant mūdi ſapiē tibꝰ: iuxta illḋ dn̄i i mat. Abſcōdiſti hec a ſa piētibꝰ ⁊ prudētibꝰ ⁊ reuelaſti ea puulis. nō ꝓponunt carnalibꝰ ſȝ ſpūalibꝰ. iuxta illḋ. No lite ſctm̄ dare canibꝰ. neqȝ mittatꝭ Margari tas añ porcos: nō inoteſcūt amatoribꝰ diuitia rū. ſȝ paupertatē amātibꝰ ⁊ expertis. q̄ iā vicerūt mūdū. iuxta illud Apocal. vincēti dabo mā na abſcōditū: ⁊ dabo ei calculū cādidū. ⁊ in calculo nomē meū ſcriptū qḋ nemo ſcit niſi q̄ accipit. Jō paupertas hmōi ꝑ theſauꝝ abſcō ditū deſignat in agro. quē q̄ iuenit hō abſcon dit. ⁊ pre gaudio illiꝰ vadit ⁊ vēdit vniuerſa q̄ hȝ ⁊ emit agrū illū. Si qs igit ſctē paupta tis vult noſſe valorē: aut ipſe i ſe experiri ſtude at. aut expertoꝝ ſnie acqeſcat. iuxta qḋ Bern. in ep̄la quā ſcribit ad Thomā. q̄ amore ſcie retardabat ꝓpoſitū veniēdi ad religionē: ait. Quā ſalubriꝰ diſceres xp̄m ieſuȝ ⁊ hūc cruci fixū. quā vtiqȝ ſciā haud facile: niſi q̄ mūdo crucifixꝰ fueris apphēdit. Falleris fili falleris ſi te putas iuenire apḋ mūdi magiſtros quā ſoli xp̄i diſcipuli. i. mūdi ꝯtēptores dei mune aſſequunt. Nec. n. hāc lectio docet: ſȝ vnctio. nō eruditio: ſȝ exercitatio in mādatꝭ dn̄i. His ſacris eloquijs chryſ. ꝯſonat. omel. xxxvij. ſup Math. ſic dicēs. Uerūtn̄ q̄cūqȝ dixero nihil repn̄tabit tale ſermo q̄le reꝝ experientia. ideo vellē quēdā illoꝝ q̄ in illū iā deuenerūt pſtē ꝯtiteē nobis adeſſe. ⁊ tūc manifeſte vi deremꝰ huiꝰ rei delectationem. ⁊ q̄liter nulli eoꝝ q̄ diligūt paupertatē acceptarēt ditari. ⁊. millibꝰ ſpbēdis. tanqȝ q̄ nō lamētabant i ſolli citudinibꝰ: ſȝ ridēt ⁊ ſaltāt. ⁊ bis q̄ diadema ſi bi circūponūt magis in paupertate decorant. Si igit hec reꝝ expiētia docet. ⁊ q̄ diuitias ⁊ honores ſeculi cōplectunt nec experti ſunt nec experiri volūt. neceſſe hn̄t q̄ eiuſmodi ſūt ſuper hac mā idicē ſibi ſilētiū. ne tanqȝ ceci de colo ribꝰ ſyllogiſare videant. Taliū eteni temeri tatē Hiero. ad demetriadē ſcribēs redarguit. Quidā iquit cū loq̄ neſciāt tacē nō pn̄t. do cereqȝ ſcripturas q̄s nō itelligūt. ⁊ [illegible] ſitaſerint eruditoꝝ ſibi aſſumūt ſupcilium. pri us iperitoꝝ magri q̄ȝ doctoꝝ diſcipuli. Bo num eſt eni obedire maioribus ⁊ parere pſt

cia. ⁊ poſt regulas ſcripturaꝝ vite ſue tra-
miſi ab alijs [illegible]. nec [illegible] vt poſſi
mo [illegible] ſua. Hoc [illegible] peſſime ſi
lo cui reſpondemus [illegible] nō eſſe. neq̄ adh
in ſuggillatōem paupertatis: ꝯmendatōem tē-
poraliū poſſeſſionū: iꝓba temeritate dog-
matizare ꝑſumpſiſſet. Quāq̄ꝫ enim interdū
ex reꝝ inopia ꝓueniant mala. ⁊ ex affluētia
bona: nunq̄ꝫ tū mala ex paupertate dilecta ꝓ
ueniunt: ſed odita. nec bona ex amatis diui-
tijs: ſed contemptis. ſalomone teſtante. Qui
amat diuitias. fructū nō capiet ex eis. Cōſtat
autem ꝙ ſicut laus alicuius rei excitat ad illi
us amorē. ⁊ vituperiū ad contemptū. Cum
igitur ꝯtemnere diuitias: ⁊ amare pauperiē
ſit extirpatio vicioꝝ ⁊ inſertio virtutū: ⁊ ecō
trario contēnere pauperiem ⁊ amare diui-
tias ſit eradicatio virtutū inſertio viciorum.
manifeſta ratione concludit: ꝙ quēadmodū
ꝯmendatio paupertatis ⁊ ſpūaliū paupeꝝ: ⁊
vilificatio diuitiarū ⁊ diuitū: doctrine com-
petit chriſti. ſic ⁊ huius ꝯtrariū aſſerere ad
dogma ꝓphanū pertinet antichriſti. Unde
Hiero. de vita paule. Non laudis ⁊ poſſide
re diuitias. ſed eas pro chriſto contēnere. nō
inhiare ad honores: ſed eos paruipendere.
Propter qd ⁊ paula fugiendo gloriam. glo
riam merebatur. que virtutes quaſi vmbra
ſequitur. ⁊ appetitores ſui deſerens appetit
ꝯtemptores. Seculi hoīes ſuſcipiunt eos q
his pollēt priuilegijs. nos laudamus eos qui
pro ſaluatore iſta deſpexerint: ⁊ mirū in mo-
dum quos habentes paruipendimus ſi ha-
bere noluerint ꝑdicamus. Hucuſq̄ꝫ hieronī.
Q̄ ſi forte hoſtis pauperū dicat nō ſe lauda
re honores ⁊ diuitias ſeculiū ꝫ eccleſiaſticas
tm̄ requiremus ab eo ſi credat in hoīū ap-
petitu eſſe periculū: an indifferentiā quādā:
an meritū. Si appetere eccleſiaſticas diuiti-
as ⁊ honores periculū credit: ⁊ tamen dū lau
dat appetibiles efficit: aut auditores ſuos de
cipit aut inſanit. Si vero hec appetere indiffe
rens eſtimat: nec iſtas laudando perſuadere
conatur ꝙ aliquis appetat: in vanū loquit̄ ⁊
fruſtra laborat. Si autem deſiderare opes ⁊
honores eccleſie meritoriū credit ⁊ ſanctum
cū nihil videam ſit abominabilius cupiditate
⁊ ambitione perſonarū eccleſiaſticarū. cum
per hec duo emi ⁊ vendi ſoleat ſpūſſanctus.
vt de domo dei fiat ſpelunca latronū. nō mi
nus impugnat fundamentū chriſtiane religi-
onis: q̄ꝫ euangelice paupertatis. In hoc igit̄
finis ſit huius tertie rūſionis: q̄nq̄ꝫ nō ſit eius
cui reſpondemus partialis interciſio libri.
Quia enim ex nunc ad ordinem ſpūalem im
pugnandū ſe preparat: nouam aggredit̄ pu
gnam: none reſponſionis cū adiutorio chriſti
aſſumemus armaturā.

¶ Reſpōſionis quarte prima particula de
cimūq̄ꝫ capitulū. in quo religio carentiū lo-
culis ab errore defendit̄. ⁊ verū ius poſſeſ-
ſionis eccleſiaſtice declarat̄.

OMniū maloꝝ radicalis origo cu-
piditas. cū humane mentis arcem ī
uaſerit: tā dura tyrānide premit: vt
ad idoloꝝ redigat ſeruitutem: ⁊ in beſtialem
transformet crudelitatē. Huius teſtimonium
euidens eſſe conſtat iude ꝓditoris nequiciam.
qui cum loculos haberet de quibus cupidi-
tatis ſue voracitatē famelicam inſtigare vole
bat modice tū ſibi repromiſſe pecunie tanto
eſt illectus amore: vt ſitiret ſaluatoris omniū
ſanguinem. ⁊ auctorē vite venaretur ad mor
tem. Hac peſte laborans ⁊ hic pauperū ca-
lūniator: tanq̄ꝫ iude diſcipulus. Primo eis
pacis oſculum tribuit: ipoꝝ ſimulatorie cō-
mēdando pauperiē. dehinc letaliter percutit
dum loculis carentium pauperū ꝓfeſſiōem
conat̄ arguere: nō vt imperfectā verūetiā ꝫ vt
erroneā: ſimulatoriā ⁊ iniquā. Ex quib9 non
ſolū prelatorū: ſed etiā clericoꝝ ⁊ religioſoꝝ
poſſeſſiones habentiū nitit̄ alios ad ipſorū
⁊ exterminiū ꝯcitare. Primo igit̄ quaſi oſcu
lum prebens queſtionē ſibi proponit. Sꝫ di-
cens. Condēnas ne eos qui loculos nō habēt
nec laborant. Et poſtea ſubdit. Non ꝯdēno
ſed laudo. nec tū habentibus ꝑfero. qꝛ nō eſt
diſcipulus ſuper magiſtrum. Et paulo poſt.

Et ſi enim homo ſolus abſqȝ loculis poſſit viuere. tñ de ↄgregatione cui tanta ↄpetunt credibile nõ eſt. Dehinc ſubdit. Reſpublica ſunt loculi chriſti. Si ergo chriſti membrum ſum cum chriſto loculos habeo. Hec enim ſũt verba illius: in quibus more Iude primo deoſculatur. cum loculis carentes laudare ſe aſſerit: ſed ſtatim vulnus infligit: cum immediate ſubnectit: ꝙ hoc chriſtus exemplo non docuit. ac per hoc demonſtrat ꝙ loculis carere non ſit perfectum. quia non eſt diſcipulus ſuper magiſtrũ. Certũ eſt autem ꝙ nullus vir prudens abrenunciat loculis: niſi vt chriſto configuretur perfectius. omnis ergo talis ſm hoc dogma ꝓphanũ eſt errore deceptus. Amplius ſi non eſt credibile ꝙ congregatio aliqua ſine loculis viuat vt dicit. aut aſſerit hoc incredibile: q2 difficile: aut q2 impoſſibile. Si quia difficile: tunc pari ratione non eſt credibile ꝙ aliqua congregatio ſancte viuat ⁊ caſte. Si q2 impoſſibile: ſed cõgregatio impoſſibile profitens ⁊ ſe ad impoſſibile ligãs eſt ſuperſticioſa ⁊ vana ⁊ fatua: ac per hoc reprobanda q2 erronea. Igitur loculos non habentes ſm huiuſmoi dogmatis aſſertõem non ſunt digni laude ſed reprobatõe. Inſup ſi quicunqȝ mẽbrum chriſti eſt cum chriſto loculos habet vt aſſerit. a deſtructione conſequentis qui loculos non habet non eſt membrum chriſti. Ex quo etiã ſequitur ꝙ omnes pauperes nihil habẽtes ⁊ prorſus omnia relinquẽtes alieni ſunt ab vnitate corporis myſtici. tanqȝ ſi is qui habere pecuniam noluerit gratiam chriſti habere non poſſit. ac per hoc beatior fuerit iudas qui loculos habuit: qȝ petrus qui dixit. argentũ ⁊ aurum nõ eſt mihi. Cũ etiam ſm hanc ꝓphanã ſentẽtiam ipſe dñs ieſus nõ niſi loculis inueniat locum. qui tamen per Iſaiam ꝓphetã locũ ſue requietionis aſſerit ſuper pauperculũ ⁊ contritum. Ecce qualis pauperum collaudator: qui etiã vt ſui pectoris virus abũdãtius euomat: eoſdẽ nititur de hereſi duplici in ↄſequentibus notabiles reddere. cũ ſubiungit allegans auctoritatem Auguſtini de hereſibus ⁊ etiam contra fauſtũ. ꝙ quedam eſt hereſis nudis pedibus ambulantiũ. nõ quia propter corporis afflictionem ſic ambulant. ſed q2 diuina teſtimonia taliter intelligunt. ſic ⁊ manichei iudicantur heretici. non quia pecunias aut loculos non habeant. ſed q2 teſtimonia diuina et ad hoc referre nituntur. Hec verba illius in quibus foueam erroris aperit quã non claudit. Nam ex his manifeſte relinquit: quia ſi qui nudis pedibus incedũt ⁊ loculis carent. ſi ad hoc diuina teſtimonia referunt. in duplicem hereſim incidunt. ſ. nudis pedibus ambulantium ⁊ manicheorũ. Conſtat autem ꝙ hmoi pauperes ideo nudis pedibus incedunt ⁊ loculis carent. vt illud euangelij verbum ad litteram impleant qđ dñs dixit diſcipulis: vt ſi ferrent: es in zonis: nec calciamenta in pedibus. ideo ſm aſſertõem hmoi dogmatis iſti pij in duplicem hereſim ſunt lapſi. Quo ſi verum eſt per omnẽ modũ apoſtolica errauit eccleſia. que ſtatũ talium approbauit: ⁊ auctores hmoi hereſiũ catalago ſanctorũ aſcripſit. Errauerunt nihilominus Ambroſius: Auguſtinus: Hieronymus: Chryſoſtomus: Beda: Rabanus ⁊ Bernardus: qui omnes affirmant ꝙ documentũ chriſti ad apoſtolos de non ferenda pecunia ſit intelligendũ ad litteram. ſicut manifeſtũ eſt ex preallegatis auctoritatibus ipſorum in precedentis reſponſionis particula ꝓxima. ꝙ q2 ꝓphanũ eſt ſentire de ſanctis: neceſſe habet hic impoſitor errorũ ad piam redire intelligentiã veritatis: ſi iuſta nõ vult ferire ſententia damnatõis. Attendat igitur inſenſatus ⁊ perfidus: ꝙ diuina teſtimonia dupliciter his aptari poſſunt: per modũ videlicet conſilij vel precepti. Si quis igitur ad nuditatem pedũ ⁊ carentiã loculorũ ſic diuina eloga aptat: vt ea per ſcripturã aſtruat eſſe precepta ⁊ neceſſaria ad ſalutẽ: tanqȝ nullus ſaluari poſſit niſi pedibus nudis incedat ⁊ loculis careat: dupliciter errat. Si quis vero ad hoc aptare nitit diuina teſtimonia tanqȝ ſint conſilia ⁊ ſupererogatoria ⁊ ad ſalutem ex-

pedientia: nō eſt cenſendus hereticus: ſed verus chriſti diſcipulus. nō manicheus: ſed verus chriſtianus. Et ꝙ hic fuerit intellect⁹ pij doctoris auguſtini manifeſte colligitur ex verbis ipſius .v. capitulo contra fauſtum. Nam premittens verba fauſti in quibus ſe gloriatur euangelium accipere: quia argentum ⁊ aurū deiecit: ⁊ es in zonis habere deſtitit: ⁊ cetera his ſimilia: poſtmodū reſpondet hoc ordine primo ipſm oſtendens hypocritam ⁊ mendacem: ⁊ tandem hereticū: in hoc videlicet ꝙ eccleſia diſtinguit in modo accipiendi euangeliū quantū ad perfectos ⁊ imperfectos. ſ3 manichei nequaq̄3. Ait enim ſic. Quā multi in noſtra cōmunione veraciter faciūt ſublimia illa precepta: de quorū ſpecie fallitis imperitos. Et aſſignatis paulo poſt in eccleſia differentijs ſubdit. Neq3 enim illi ſoli qui vt ſint perfecti vendūt ⁊ dimittūt omnia ſua et ſequunt dn̄m: pertinēt ad regnū celorum. ſ3 huic militie chriſtiane propter q̄ſdam commertiū charitatis ſubiūgitur etiam quedam ſtipendiaria multitudo. cui dicetur in fine. Eſuriui ⁊ dediſtis mihi manducare: ſitiui et dediſtis mihi bibere. Alioquin damnandi erunt illi quorū domos tam diligenti cura cōponit apoſtolus: monens mulieres ſubditas eſſe viris ſuis. viros diligere vxores: filios obtēperare parentibus. Sed abſit vt iſtos a mandatis euangelicis alienos ⁊ a vita eternā ſeparādos iudicet. quia vbi dominus ait. ſi quis nō tulerit crucem ſuam ⁊ ſecutus me non fuerit: nō poteſt meus eſſe diſcipul⁹: exhortans firmiores ad perfectionem. ibi ſtatim ⁊ iſtos conſolatus eſt dicēs. qui recipit iuſtū in nomine iuſti mercedē iuſti accipiet. Quid autē fallitis auditores veſtros: q cū ſuis vxoribus ⁊ filijs familijs domibus ⁊ agris vobis ſeruiūt. ſi quiſquis omnia iſta non dimiſerit: non accipiat euangeliū. Sed q2 eis nō reſurrectionem ſed reuolutiōem ad iſtam mortalitatem promittitis vt vita electorum veſtrorum viuant tam vana ⁊ inepta ſacrilega qua ⁊ vos viuitis q̄ valde laudamini. merito eos a mandatis euangelicis alienatis. Hec Auguſtinus. In quibus aperte demonſtrat ꝙ aliqua euangelij documenta perfectis cōueniunt. ſine quorū obſeruantia imperfecti ſaluari poſſunt. ⁊ ꝙ ſententia manicheorū fuit ad hoc omnes indifferenter aſtringi. Non ergo dicit fauſtū erraſſe: q2 diceret hec intelligenda ad lr̄am. ſed q2 diſcernere noluit int̄ conſilia ⁊ precepta. Per hunc etiam modū ꝙ teſtimoniū illud de nō portandis calciamētis ſit ad litteram intelligendū: multiplici patet atteſtatione ſanctorum. Nam ſacer Ambroſius in libro de fuga ſeculi ſic ait. Jeſus diſcipulos ſine calciamētis ⁊ pecunia miſit. ne ſecū terrena portarent. Hieron. etiam ad euſtochiū ſcribens ait. Moyſes ⁊ ieſus naue nudis in terra pedibus iubent incedere: ⁊ diſcipuli ſine calciamentorum onere ⁊ vinculis pellium nudi ad predicandū deſtinantur. ⁊ milites veſtimētis ieſu ſorte diuiſis caligas non habebant quas tollerent. Nec enim habere poterat dn̄s qđ ꝓhibuerat in ſeruis. In his oſtendit Hieronymus: ꝙ non ſolū diſcipuli: ſed etiam ipſe chriſtus nudis pedibus inceſſit. Et ꝙ ad litteram debet intelligi. Idem quoq3 ad Geruntiā de monogamia. Diſcipuli toto orbe peregrini: non es in zona: non virgā in manu. non caligas habere in pedibus. Johānes chryſo. ome. vltima ſuper Matth. Apoſtoli vna tunica induti ⁊ diſcalciati circuierunt. ⁊ omnes ſuperauerūt. Idem quoq3 omel. xxxij. Dixit ieſus diſcipulis. Nunquid aliquid defuit vobis quando miſi vos nudos ⁊ diſcalciatos. Euſebi⁹ etiā eccleſiaſtice hiſtorie lib. vi. in laudes origenis pro eo tempore quo catholicus erat ſic ait. Ante omnia vero precepta euangelica ⁊ voces ſaluatoris ſūmo amore ⁊ ſtudio implendas eſſe dicebat: quibus precipitur duas tunicas non habendū: neq3 calciamētis vtendū: neq3 de craſtino cogitandū. Et paulo poſt. Deniq3 per multos annos tradit abſq3 omni calciamento nudis pedibus inceſſiſſe. Ex quibus ⁊ antedictis luce clarius con-

Rat ꝙ chriſtus nudis pedibus inceſſit: ⁊ apoſtoli ad mandatum ipſius. Q; ſi quem forte moueat verbum baptiſte dicentis: cuius non ſum dignus ſoluere corrigiam calciamēti: cōſideret textum ⁊ gloſam. Nam iohānes ibi verbis myſticis ⁊ parabolicis vtitur. cum chriſtum dicit habere in manu ventilabrum ⁊ ſecurim. propterea ſicut per hec intelligi debet diſtrictio futuri examinis. ſic per calciamenti corrigiam myſterium incarnatiōis. Unde gloſa. Calciamentum incarnationis myſterium: corrigia myſterij ligatura. Non ergo valet Johannes corrigiam calciamēti ſoluere. quia myſterium incarnationis non ſufficit explicare. Et alia gloſa. Non ſum dignus corrigiam calciamenti ſoluere. id eſt nomen ſponſi mihi non vſurpo. Eſt autem prefatum verbum tanq̄ myſticum ſpiritualiter intelligendum. Si quis vero contendat intelligendum hoc eſſe ad litteram ſecundū vſitatum modum loquendi: attendat ꝙ conditionalis eſt huiuſmodi ſermo. quo quis eum quem vult excellentem oſtendere dicit ꝙ nō ſit dignus eum diſcalciare. etiamſi calciamētis non vtatur. quia hoc intelligitur ſi vteretur. Uerum ſi quis vrgeat ꝙ angelus dixit ad petrum. calcia te caligas tuas. ac per hoc ꝙ petrus non fuerit diſcalciatus: nec apoſtoli alij: audiat Bedam ſuper hunc locum in originali dicentem. Pro caligulis vel caligis vt quidam habent: grecus habet ſandalia. hoc enim genus calciamentorum in euangelio legitur apoſtolis fuiſſe permiſſum. Hec Beda. Cui etiam conſonat ⁊ papias grammaticus dicens. Calige vel caligule id eſt ſandalia dicta ſunt a callo pedum. vel quaſi a colligando. quia ad pedes ligantur. Porro ſi quis ſenſu carnis inflatus: aſſerat non eſſe conueniens dominum ad litteram indixiſſe apoſtolis nuditatem pedum: tanq̄ vile aliquid ⁊ apoſtolice dignitati diſſonum: ⁊ a tramite diſcretionis alienum: intelligat ꝙ multiplex eſt ratio huius informationis.

¶ Prima eſt ad indicium paupertatis extreme. Unde in Luca. xxij. Quando miſi vos ſine ſacculo ⁊ pera ⁊ calciamentis: nunquid aliquid defuit vobis. Quod pertractans Chryſoſtomus omelia ſuper Mattheum. xxij. ait fortaſſe dicit aliquis: quoniā alia chriſti precepta rationem quidem habebant. non habere autem peram in via neq̄ calciamenta neq̄ duas tunicas qua de cauſa iuſſit. Et reſpondet. In omnem indigentiā exercitare eos volens: qui ⁊ ſuperius: nec de ſuperuenienti die ſollicitos eſſe conceſſit. ¶ Secundo vero hoc perſuaſit in incitamētum humilitatis penitentie. ſecundum illud .ij. Regum. xv. Porro dauid aſcendebat cliuum oliuarum ſcandens ⁊ flens: operto capite ⁊ nudis pedibus incedens. In quo rex ille nobilis totius penitentie ⁊ humilitatis exemplar vere penitētibus prebebat exēplum. Cui etiam conſuetudo eccleſiaſtica cōſona. que ad iram dei placandam in proceſſionibus pedes nudat. ¶ Tertio ad teſtimonium obedientie. Unde ſuper illud Iſaie vigeſimo. Sicut ambulauit ſeruus meus Iſaias nudus ⁊ diſcalciatus. Gloſa. Ecce obedientia. Iſte de regio ſemine fuit: ⁊ tamen p ciuitatem hieruſalem nudus pedes inceſſit. ¶ Quarto ad exercitium vite auſtere. Unde ſuper illud Matth. x. neq̄ calciamenta in pedibus: glo. Et plato dicit duas corporis ſummitates non eſſe velandas. nec aſſuetam fieri debere molliciem capitis ⁊ pedum. Cū enim hec habuerint firmitatem cetera robuſtiora ſunt. ¶ Quinto in ſignum elongationis ab omni carnalitate. Unde ſuper illud Exod. iij. Solue calciamentum de pedibus tuis ⁊c. glo. Quia nullus deo aſſiſtere vel deum videre poteſt: niſi cuncta deſideria carnalia deponat. ¶ Sexto ad perfecte virtutis inſigne. Unde Gregorius nazanzenus in laude religioſorum quorūdam ſui temporis poſt ipſorum diſperſionem lugens ⁊ flens. Deſiderabam inquit ⁊ intentis ac pendentibus oculis requirebam ſanctum illum canentem chorum laudem ⁊ gloriam offeren

xitum deo. qui in lege domini meditantur die ac nocte. qui ad exemplum ⁊ cōmonitionem melioris vite omnibus viuunt: legis dei atq̄ euangelij chriſti taciti predicatores. In quib⁹ ipſe quoq̄ habitus prefert virtutis inſignis hirſutum caput incultis ⁊ horrentibus comis: pedes nudi ⁊ apoſtolicis ſimiles. Indumenti vilitas: arrogantiam ſeculi ſuperbiā q̄ condemnans. zona ipſo ſuo neglectu precioſior: parum quid cohibens neceſſitati. Ne igitur nuditas pedum que de ſe aſſluctiua ⁊ deſpicabilis eſt tanq̄ inutilis ⁊ erronea deteſtabilis habitu tollatur de medio. idcirco in medium has patrum auctoritates adduximus. non quia calciamenta reprobanda cenſeamus. nec quia calceatos de imperfectione notemus. cum ⁊ calciatorum ⁊ diſcalciatorum habitus. ⁊ loculos habentium ⁊ non habentium profeſſiones conſiderationibus ⁊ cauſis diuerſis domino placeant: ⁊ multiformi quadam varietate ſponſam chriſti circumdatam: decoram: perfectam et admirabilem reddant.

Fruſtra igit̄ ad ɔtumeliā nil habentiū pauperū. quos ſupra de hereſi ac ſimulatione notauerat: ſctām matrem eccleſiam vanis ⁊ falſis quibuſdam laudibus quaſi mendacio ſuo indigeat a vicio ſimulatiōis excuſat: cum ſubſequenter annectit. Sancta vero mater eccleſia ſupra montem poſita hec ſe non habere non ſimulat. n̄ quia harum rer̄ dominiū habeat. ſed ꝑ capite ſuo legatione fungēs eas fideliſſime diſpenſat. Hec v̄ba ipſius: in quib⁹ duo cōtraria ſimul implicat: cū dicit ꝙ eccleſia hec ſe nō habere nō ſimulat. ⁊ poſtea ſubdit ꝙ nequaq̄ harū dominiū habeat. Si enim oſtendit eccleſia ſe habere ⁊ ſine ſimulatione: veraciter igitur habet: quia poſſidet iure. ac ꝑ hoc rerū dominiū ſibi veraciter vendicat. Similiter igitur dicit non quia rerum dominium habeat ſed quia diſpenſat. Non enim dicimur veraciter habere que diſpenſamus tanq̄ aliena ſed que poſſidemus tanq̄ [illegible]

iuri mācipata. Porro ſi eccleſia nō oſtendit res temporales habere: ⁊ tn̄ non habet: iā a manicheis ſimulatione laborat: dum illi ſimulant ſe non habere quod habent. hec autem ſimulat ſe habere in ſpecie que tamen nō habet in veritate. Si aūt eccleſia non ſe habere aſſerit: nec ſm veritatē vt dicit aliquid habz nō habere temporalia bona: ac per hoc nec etiam loculos ſancte matri eccleſie veraciter competit. Ut quid igitur nō habentes loculos ⁊ ſe non habere ꝓfitētes vt ſimulatores ⁊ hereticos criminat̄ ⁊ damnat. Si vero vt diximus ⁊ vere habet ⁊ veraciter habere ſe aſſerit. falſo igitur bonor̄ eccleſie dominiū ab eccleſia tollit. ⁊ ſibimet etiam contradicit. Amplius ſi rerum dominiū nō cōpetit ſancte eccleſie vt dicit. quicunq̄ rei alicuius dominiū habēt excluſi ſunt ab eccleſiaſtica vnitate: quod abſq̄ dubio ſpectat ad impietatē manicheorum. ſicut euidenter patet per allegatam ſuperius auctoritatem Auguſtini. v. capitulo contra fauſtum. Dum igitur chriſti pauperibus manicheorum impietatem impingit: in eā quam fecit foueam incidit. ⁊ in lacum demergitur quem effodit. Q, ſi dicat ſe non intelligere de vniuerſali eccleſia: ſed particulari. vtpote eccleſia clericorum: adhuc falſe ⁊ impie ſentit: dum omnes clericos habentes ꝓpriū ab eccleſie vnitate ſecludit. Nequaq̄ igitur aſſeri poteſt eccleſiam temporalia huiuſmodi vniuerſaliter non habere. nec eius contrarium ſcilicet vniuerſaliter habere. cum quidam ſalua veritate euangelij ⁊ ſtatu ſalutis veraciter habeant ſicut propria: quidam ſicut cōmunia. quidam etiam vtriſq̄ careant ſm quandā perfectionis euāgelice formam ſuperius iam expreſſam. Uerum quidem eſt ꝙ decime ⁊ oblationes domino debentur. ⁊ iure diuino deputantur eccleſie. verū etiam nihilominus eſt ꝙ poſſeſſiones huiuſmodi ſicut agri ville caſtra [illegible] [illegible] non tantum iure [illegible] humano in poſſeſſionem tranſeunt eccleſiarum. [illegible] quaſi [illegible]

riſq3 peritis luce clarius conſtat. tamē ad im‑ peritiꝫ procacis hominis reuellendam pro‑ terviā ſacris canonibus oſtendendū eſt. Nā xij. q. ij. ex concilio aurelianenſi. Si quis de clericis documenta quibus poſſeſſio eccleſie firma tenetur: aut ſupprimere aut negare p̄‑ ſumpſerit: quicquid ꝓ abſentia documento‑ rum dāni eccleſie datū eſt: de proprijs facul‑ tatibus reddat. Itē paulo poſt. Gre. q. eadē. Sicut eccleſia ꝓprias res amittere nō debet ita eam rapacitatis ardore alienas inuadere non oportet. Amplius. q. eadē: ex ꝯcilio aga‑ thenſi. Si ſeruos eccleſie libertate ep̄us do‑ nauerit: ea que in manumiſſione data illis fu‑ erant perpetua firmitat͛ tenebunt. Hec ca‑ non. Habet igitur eccleſia ſeruos. Sed vbi vera ſeruitus: ibi verū dominiū. Si igitur ec‑ cleſia habere pōt ſeruos originarios τ aſcri‑ pticios: verā concluditur habere ꝓprietatē: verāq3 poſſeſſionē. Inſuper ꝙ diſtinctis ec‑ cleſijs diſtincta dn̄ica competant: apperte ꝓ‑ batur per iura. Nam. xvi. q. ij. Nicolaus pa‑ pa. Si quis ep̄oꝝ in aliene ciuitatis territo‑ rio ꝓ quacūq3 ſuorū infirmitate eccleſiā edi‑ ficare diſponit. non preſumat dedicationem facere: eiq3 illius eſt in cuius territorio eccl'ia ſurget. Itē cauſa eadē. q. iij. Gelaſius. Iſtud annecti placuit. vt ſi qd̄ abſit facultates eccle‑ ſie necnon dioceſes ab aliquibus poſſident ep̄is iure ſibi vendicent qd̄ lex decinalis cō‑ cluſit. q: τ filioꝝ noſtroꝝ principū ita man‑ dauit auctoritas. Amplius. q. eadem iter me‑ moratos vbi dirimitur queſtio limitū ait In‑ nocentius. Si limes legitimus eandem baſi‑ licam non ꝯcludit: τ tamē longi temporis ꝓ‑ bat obiecta preſcriptio: appellatio p̄tiis ep̄i nō valebit: qm̄ illis tricenalis obiectio ponit ſilentium. Hec etiā ſecularium edicta principū preceptiōe τ pᵗſidum romanoꝝ decreuit au‑ ctoritas. Hec canon. In quibus non ſolum aſtruitur ꝙ eccleſie verū dominiū habeant atq3 diſtinctū. q: mutuo inter ſe preſcribunt. verūetiam ꝙ id habeant ſm̄ ius diuinū pa‑ riter τ humanū. pro eo ꝙ ꝑſcriptio ſicut ex

ꝑallegato canone patet: ab edicto principum trahit originē. approbato nihilominus ꝑ ſū‑ mi pontificis auctoritatem. Hoc aūt ꝓbatur patentius. xij. q. ij. ex verbis Ambro. contra Auxentiū. Si tributū imꝑator petat: non ne‑ gamus: agri eccleſie ſoluant tributū. Sꝫ qd ad tributū ceſaris tenetur rōne predioꝝ. pre‑ dia illa non tam diuino iure poſſidet q3 hu‑ mano: ſaluatore teſte qui ait. Reddite q̄ ſunt ceſaris ceſari: τ que ſunt dei deo. Amplius diſt. viij. ex verbis Aug. ſuper Jo. Quo iu‑ re defendis villas eccleſie. diuino aut huma‑ no. Diuinū ius in diuinis ſcripturis habeꝰ: humanū in legibus regū. Unde quiſq3 poſ‑ ſidet qd̄ poſſidet: nōne iure humano. Nam iure diuino domini eſt terra τ plenitudo eiꝰ. Hec augꝰ. Idem quoq3 omē. vi. ſup Johā‑ nem. Noli dicere quid mihi τ regi. Quid ergo tibi τ poſſeſſioni. per iura enim regū poſſident poſſeſſiones. Dixiſti. Quid mihi τ regi. Noli dicere poſſeſſiones meas. q: ipa iura hūana renunciaſti quibus poſſidentur poſſeſſiōes. Quid his clarius dici poteſt ad oſtēdendū ꝙ eccleſia tp̄alia bona veraciter poſſidet iure diuino parit͛ τ hūano. Uerū q: ſacri canones aſſerūt ꝙ ea q̄ offerunt ec‑ cleſijs dn̄o ꝯſecrant͛. τ ꝙ eaꝝ dn̄ium nō ha‑ bent. igiꝰ miniſtri eaꝝ ea ꝓprietate damnabili vēdicāt. τ ꝙ bona hmōi magis ſunt celeſtia q3 hūana. magis cōmunia q3 priuata. idō vt oīs ꝯdictōis τ dubietatis caligo tollat͛ ē me‑ dio. intelligendū eſt ꝙ quadruplex eſt tp̄aliū reꝝ cōitas ex q̄druplici iure manās. Prima naq3 cōitas q̄ manat ex iure neceſſitatis natu‑ re: qua fit vt ois res ad nature ſuſtentationē idonea quantūcūq3 ſit alicui pſone appropri‑ ata illius fiat qui ea indiget neceſſitate extre‑ ma. Et huic ꝯmunitati renūciare nō eſt poſſi‑ bile: ꝑ eo ꝙ manat ex iure naturaliter inſer‑ to hominis q dei ē imago τ creatura dignis‑ ſima: ꝓpter quē ſunt oīa mundana creata. Scda cōmunitas eſt que manat ex iure cha‑ ritatis fraterne. qua fit vt omnia ſint iuſtoꝝ: τ ꝯmunione q̄dam charitatis que ſunt pro‑

pꝛia ſinguloꝝ fiat vniuerſoꝝ ꝯmũnia. ſcḋm
illud apoſtoli.i.ad Choꝛi.iij. Oĩa veſtra ſũt.
De qua aug⁹ ſup Joh. ome.vi.loquẽs ꝯtra
hereticos donatiſtas. Ueniant inquit ad ca-
tholicam fidẽ.⁊ nobiſcũ habeant non ſolum
terrã.ſ; cũ qui fecit celũ ⁊ terrã. Et huic con
munitati renunciare eſt oĩno illicitum. quia
manat ex iure diuinitus infuſo.per quod eſt
vnitas in colũba.i.in vniuerſali eccleſia:a q̃
vnitate ⁊ ꝯmunione nullus poteſt diſcedere
ſeruata lege.que tota complet in charitate.
Tertia eſt cõmunitas que manat ex iure ci
uilitatis mundane:qua fit vt vnius imperij
regni vel ciuitatis vna fiat reſpublica.vl' vni
us ſocietatis mercatoꝛum vel pugnatoꝛũ cõ
mune fiat lucrum vel dãnũ.vel vnius indi
uiſe famelie vna ſit cõmunio hereditas. Et
huic cõmunitati renũciare eſt de perfectiõis
euangelice neceſſitate.qꝛ talis cõmunitas per
ſonalem includit ꝓpꝛietatẽ:que manat ex iu-
re humanitus inſtituto.cui etiã annexa ſunt
que occaſionaliter inducunt difficultates ad
bonum:⁊ pꝛonitatem ad malũ:ac per hoc ꝑ
fectioni euangelice aduerſantur. Et ideo ani
me ſancte huiuſmodi ſuadetur dimiſſio.vt in
pſal. Audi filia ⁊ vide ⁊ inclina aurem tuam
⁊ obliuiſcere populũ tuũ ⁊ domũ patris tui.
Quarta ꝯmunitas eſt que manat ex iure do
tationis eccleſie.qua fit vt omnia bona q̃ cõ-
feruntur eccleſijs dño dedicentur:ad cõmu-
nem ſuſtentationem miniſtroꝝ ſuoꝛũ ⁊ pau-
peꝝ. Et hec cõmunitas eſt in oĩbus eccleſijs
collegiatis habentibus poſſeſſiones. Et huic
cõmunitati renunciare nõ eſt perfectioni ne
ceſſarium.quia teneri poteſt ſalua perfectio-
ne.ſicut apparet in pꝛelatis ⁊ in religioſis ꝑ-
fectis ⁊ ſanctis.quia talis cõmunitas manat
ex iure diuinitus oꝛdinato:vt de altari viuat
qui altari ſeruit.⁊ illis ſint omnia cõmunia:
quibus coꝛ vnũ ⁊ anima vna.vnus pater ſpi
ritualis ⁊ vna noꝛma viuendi. Huic tamen
cõmunitati renũciare nõ eſt perfectiõi cõtra-
rium:quin potius facit ad euangelice ꝑfectiõ
nis cumulũ.ꝑ eo.ſ.ꝙ talis cõmunitas q̃ſq̃

manet ex iure diuino:manat etiam ex huma
no:⁊ qꝛ non ſolũ eſt ſpũalis verũetiam tem-
poꝛalis:⁊ qꝛ licet in ea nõ cõcludat ꝑſonalis
ꝓpꝛietas:includitur tñ ꝓpꝛietas collegialis.
cuius etiã quelibet perſona de collegio par-
ticeps eſſe dinoſcit.nõ ſolũ quantũ ad vſum:
verũetiã quantũ ad dominiũ:dũ vnuſqſq;
ipſo iure actõem habet ad res eccleſie ſue re
cuperandas ⁊ exceptõem ad defendendas.qḋ
vere declarat dñij rerũ ipſaꝝ agentẽ vel ex-
cipientẽ aliqualiter eſſe participẽ. Quoniã
igitur valde difficile eſt oĩbus abdicatis i ſo
la paupertate gaudere.difficile nihilominus
omni ꝓpꝛietate excluſa ſola eccleſiaſtica eſſe:
contentum.ideo vtrunq; perfectum.nõ ſm
humanã traditõem vt aduerſarius paupeꝝ
aſſerit.ſed ſm ius diuinitus inſtitutum:maxi
me ſi hoc comitet caſtitatis votum:cum pꝛo
pꝛie voluntatis abnegatione. Si quis vero
pꝛo ſola abdicatione mundialiũ facultatũ cũ
retentione quantalibet eccleſiaſticoꝛum red-
ditũ clericos aſſerat eſſe perfectos:eos ve
ro ſolos impꝯfectos ⁊ claudos qui quantũ-
cunq; exiliter de patrimonio viuũt ſicut hic
calũniatoꝛ pauperum dogmatizat. eccleſiaſti
ce perfectioni nõ modicum derogat. Quis
enim quantũcunq; parum intelligens nõ ad
uertat hoc eſſe inſanum dicere:ꝙ aliquis cle-
ricus de patrimonio victitans vix habens
victum ⁊ veſtitũ ſit impꝯfectus ⁊ claudus.qui
autem quantoſcunq; redditus habet eccleſie
ſi paternis bonis renunciet ſit rectus atq; ꝑ
fectus. Quis ita claudus mentalib⁹ pedib⁹:
qui nõ libẽter ſtatum hunc mutaret in illum.
Nũquid talis eſt euãgelice veritatis ꝑfectio.
quam velut ſublimẽ ⁊ arduã chꝛiſtus cõmen
dat ⁊ pꝛedicat.ad qualem quis infirmus:im
perfectus:claudus:cupidus:ſupbus:carna-
lis aſpirat. Mirũ certe ſi via hec noua per
quam aut nullus aut rarus perfectus fiuc i-
perfectus inceſſit:antiquis pꝛeferenda eſt ſe
mitis.vt clericus ſumptus ad eccleſiaſticos
redditus omni ſe denudet ꝓpꝛietate. Quis
enim ſecularium clericoꝝ noſtris tꝑibus ꝟ ꝑ-

fecit: quis propoſuit. quis etiam ſomniauit. vt
in ſuſceptione eccleſiaſtici beneficij paterna
bona cū his que habere poſſet diſtraheret ⁊
erogaret pauperibus. ⁊ ipſe deinceps voue
ret nihil habē propium: ſoloqꝫ foret victu at
qꝫ veſtitu contentus. Huiuſmōi propterea ſtatū
qui vix aut nunqꝫ in aliquo reperitur extolle
re: nihil aliud eſt qꝫ coruinam albedinem pre
dicare. nil certe aliud qꝫ proprij capitis ſentē
tiam: veritati iam note preponere. vt ſic filij
hominum graui corde diligentes vanitatem
⁊ querentes mendacium a chriſti veſtigijs
auertant. ſuaqꝫ ſequantur phantaſmata: er-
rantes in inuio ⁊ non in via. Nec tamen ne-
gamus eos qui bonis eccleſiaſticis contenti
ſola neceſſaria retinent: ⁊ reliqua oīa paupi-
bus conferunt ad quandā pfectionē pringē.
pfectioni tamē religioſoꝝ pauperū nullatenꝰ
coequandam. ſicut ſupra monſtratū eſt tertia
parte cūſionis prime. Huic ergo ſuiſqꝫ com
plicibus a ſaluatore veraciter dicitur. Ve vo
bis hypocrite qui clauditis regnum celorum
ante hoīes. vos enī non intratis neqꝫ introeū
tes ſinitis intrare. Si enim per hanc venena-
tam doctrinā nōnulli credētes in ſeculo: ſe eſ
ſe perfectos retrahant a religionis ingreſſu.
nulli dubiū eſt quin ſanguinē aīarum illarū
q̄ propter hoc in ſuoꝝ peccatoꝝ fecibꝰ remā
ſerint. iuſtꝰ iudex de ipſoꝝ manibꝰ in exami
ne diſtricto requirat. niſi per ſuam clementiā
vt oramus eoſdē veritatis ſue luce pfuſos: di
gnatus fuerit ab erroris oculis reuocare.

¶ Quarte reſponſionis ſecunda particula:
vndecimūqꝫ capitulū: in quo profeſſio fra-
trum minorum veraciter carere oſtenditur: ⁊
appropriatione rerum immobilium ſiue mo
bilium. ⁊ proprietate pecuniarum tam in pro
prio qꝫ in communi.

Arrogantiū hominū tumide men-
tes q̄ mūdi huiꝰ vanitate paſcunt.
gloriam ſibi vident ꝯquiſiuiſſe non
modicā ſi veram ſimpliciū ſctitatē viſi fue-
rint vt ſimulationē doloſam arguē. eorūqꝫ
prudentiam ſpūs vt inſaniam reprobare.

Quod vt efficacius perficē q̄ant: bona frequēt
in mala conuertūt. ⁊ in electis maculā ponūt.
Verū eſt qdem qꝫ propter humane infirmita
tis corruptelam vix repiri pōt aliq̄ pſona vl
ſtatus ab omni macula repꝛehēſiōis immunis.
ſed ⁊ nos veraciter inficiari nō poſſumꝰ. qn
inter pfectōis euāgelice pfeſſores pueri ſint
aliq: ⁊ imperfecti qꝫ plurimi. Si igit is cui re
ſpondemus inſolentiū vicia repꝛehēderet: pco
nia laudū reportare deberet. ſi etiam genera-
liter in pſonas maledictam congerēt: deceret
euangelicos viros ori ſuo ſilentiū imponē: p
ſertim ſi diuino motu id ageret. ⁊ p patiētiam
diſſimulando ꝯuitia: pro maledicētē rogare.
Nūc aūt qꝛ in totam chriſti pauperꝝ religio-
nem venenatoꝝ elogoꝝ tela ꝯuertit. eorūqꝫ
profeſſiōi erroris ⁊ ſimulatōis crimē impigit
neceſſe habemꝰ procaciati ipſiꝰ reſiſtē. non
qꝛ velimꝰ maledictōes pro maledictōibꝰ red
dere: ſꝫ qꝛ ſacrā religionē intēdimus ab ob-
iectis criminibꝰ excuſare. Aſſumēs ergo pſo
nā eccl̄ie aduerſus paupes pſatōs inuehit ve
lut ꝯ hoſtes ipſiꝰ. Nūc inqt derident me iu-
niores tpe. quoꝝ non dignabar p̄res ponere
cū canibꝰ gregis mei. apte inſinuans p h rēli
gioſos cōtra quos loqtur obiurgandos vt ec
cleſie inimicos ⁊ aduerſus eccl̄iam inſurgen
tes. ipſamqꝫ vt irriſores habentes cōtēptui.
cū tn̄ vt dicit: vita ipſa putent indigni. ſteriles
egeſtate ac fame: ⁊ in terra penitus non parē
tes. Quod quidem nihil aliud eſt qꝫ p̄rem ſuū
chriſti vicariū a quo ſtatꝰ huiuſmōi approbatꝰ ē
ſubſannando deſpicere: ⁊ partū ſacre matris
ſponſe chriſti eccleſie irridere. Et ideo iuxta
ſalomonis ſententiā: ipſiꝰ eſt oculus a coruis
⁊ aquilis. veritatis. ſ. emulatoribꝰ eruendus.
ac per hoc veraciter contra hūc ⁊ complices
eius nouoꝝ dogmatū inuentores dicere po-
teſt eccl̄ia. nunc derident me iuniores tempo
re: vt ſic ictu proprio iniqꝰ oculus eruat: q̄
ſagitta qua ferire nitit ipſe ferit. Dehinc zelū
⁊ verbū aplicū ſibi vſurpans. cū tn̄ apoſtoli
ce pfectōis impugnator magis ſit qꝫ imitator
ſubſequenter annectit. Vtinā ſuſtineretis me

modicū. Emulor enim vos dei emulatione.
Quid vos pre ceteris iactatis de perfectōe.
Hec verba ipſiꝰ. In qbus apſice humilita-
tis oblitꝰ: illud omittit qđ potiſſime potuit di
cere. modicū q̄d inſipientie mee. dumq̄ꝫ non
inſipienter ſed ſapienter loq̄ ſe reputat. iuſto
dei iudicio ſtultus effectꝰ in mſtas ⁊ magnas
prorūpit inſanias. Oīa enim fere q̄ ſubſeq̄n-
ter allegat: non ſolū inſipientiam ſed ⁊ nequi
tiam ſonant. Nequaq̄ꝫ enī vt dič nos pre ce
teris de pfectione iactamꝰ: q̄ꝫq̄ꝫ paupertatis
celſitudinē tanq̄ꝫ vere pfectōi conſonā cōme
demꝰ. Nam ſicut veraciter preferē v̄ginitas
cuilibet gradui pudicitie. nec tñ ex hoc ſequiē
ꝙ ſtatꝰ ſacrarꝫ virginū preferatē ſtatui plato
rum vel virorꝫ quorūlibet qui ad hāc minime
aſtringunē. ſic ⁊ circa differentias ⁊ gradus
paupertatis oportet intelligi. Vñ nec ille ait
vt aſſerit: ꝙ hic ſtatꝰ pauperū ſit perfectior
alijs q̄ ſibi aliq̄d retinent: niſi cū hac cōditōe
paribꝰ conditōibꝰ alijs ad perfectionē req̄-
ſitī. ſed multus eſt oīs ſtatꝰ in quo ꝯditōes oēs
cū ſtatu plato p oīa pariſicenē. Nō ergo pōt
ex h̄ argui ꝙ oībꝰ ſtatibꝰ vel alicui oīuꝫ pfe-
rat ſtatū ſuū. Magne ergo fuit malignitatꝭ:
occaſione vniꝰ ſermōis v̄acis ⁊ humilis: librū
plenū inuectōibꝰ ⁊ criminatōibꝰ falſis cōpo
nere aduerſus totū ordinē pauperꝫ. q̄ſi parū
ſupbo viſum fuerit in vnū mardocheū mit-
tere lingue manū. Propter qđ ⁊ detractōes
in libello ꝯſcripte manifeſte declarāt auctorē
non emulatōe dei fuiſſe ſuccenſū. ſꝫ potiꝰ ſti-
mulatōe illius cuiꝰ inuidia mors introiuit in
orbem terrarū. Ceterꝫ confuſionis babylo-
nice filiꝰ vt vniuerſos ꝯfūdat eccl'ie ſtatꝰ: p
viribꝰ conaē aſtruē ꝙ nullus ſit gradus nul-
laq̄ꝫ differentia in paupertatis profeſſione.
Nam qbuſdā friuolis interpoſitis ſubſeq̄nter
ſubiūgit. In quo ergo gl'iamini ꝯtra miſtros
eccleſie: q: ſicut nec vos: ita nec ipſi ſunt pro-
feſſores: qbus dñicarū poſſeſſionū m̄ vſus
conceditē nō dñium. in tantū beatiores ac pre
ferendi: ꝙ res qbꝰ vtunē eternū habēt domi
nium. ſed veſtre res ſub pbāte ſunt terreſtriū
dñorꝫ. Hec v̄ba ipſiꝰ. In qbꝰ oīa cōfundit:
atq̄ꝫ in iſtātū puertit: vt in paupertate gradus nō
ſit. aut ſi eſt: pferēdus ſit ſtatꝰ clericorꝫ eccle-
ſiaſticis redditibꝰ affluentiū: ſtatui q̄ntūlibet
pauperū ⁊ pro chriſti amore nihil habē vo-
lentiū. q: illi vtunē rebꝰ celeſtis ⁊ ſempiterni
dñij: hi terreni. quaſi chriſtus excluſus ſit a
dñio rerꝫ q̄s laici poſſident. cū tñ ſit dñs vni
uerſorum. ⁊ quaſi eccleſia non habeat rerꝫ
tpaliū verꝫ dñiū. cuiꝰ ꝯriū euidenter mōſtra-
tum eſt ſup. ⁊ hō in h̄ ipſiꝰ nimis paupertatē fal
laciter inſinuat vt pratem vergater ipugnet.
Deniq̄ꝫ ſi verū eſt ꝙ eccleſia non hꝫ cū ſuis
miniſtris rerū dñium: ſed tñ vſum: vt q̄d cō
ſeq̄nter profeſſionē caluniaē pauperꝫ dicētiū
ſe nullarꝫ rerum habē dñium q̄ꝫuis habeant
vſum. dicens ꝙ oībꝰ videaē hoc eſſe ridicu-
lū. cū eorꝫ q̄ p ipſuꝫ vſuꝫ penitꝰ ꝯſumunē ab
vſu dñiū inter homines nullatenꝰ diſtingua
tur. Et dehinc irridendo ſubiūgit. Ceterum
quorꝫ ſunt pecunie q̄s p prouincias nō ceſſa
tis a diuitibꝰ petere ⁊ in vnū cōgregare niſi
aliq̄d habeatis cōmune. Vt igiē prefatis ⁊ his
ſimilibꝰ cauillationibꝰ malignis ⁊ ſubdolis ipo
naē ſilentium. intelligendū eſt ꝙ cū circa res
tpales q̄ttuor ſint conſiderare. ſ. proprietatem
poſſeſſionē: vſumfructū: ⁊ ſimplicem vſum.
⁊ primis q̄dem tribus vita mortaliū poſſit ca
rere. vltimo v̄o tanq̄ꝫ neceſſario egeat. nul-
la pro ſuo pfeſſio pōt ēē oīs tpaliū rerꝫ abdi
cātis vſum. Verū ei pfeſſiōi que ſponte deuo
uit chriſtū in extrema paupertate ſectari: ꝯde-
cēs fuit vniuerſaliter rerꝫ abdicare dñiuꝫ: at-
q̄ꝫ rerꝫ alienarum ⁊ ſibi ꝯceſſarꝫ vſu ēē cō
tentam. Unde ⁊ in ipſorꝫ regula continetur.
fratres nihil ſibi appropriient nec domū: nec
locum: nec aliquam rem. Porro ne q̄s forte
proprietatem interdictā in his v̄bis credat
nō collegio ſꝫ priuatis pſonis: audiat q̄d ſup
hoc Grego. ix. fratrū cōſultatiōi rñdet. Dici
mus inquit ꝙ nec in cōi nec in ſpēali debent
proprietatē hr̄e. ſed vtēſiliū ⁊ librorꝫ ⁊ eorꝫ
que licet hr̄e: ordo vſum habeat. ⁊ fratres vꝫ
ꝙ generalis vel prouinciales miniſtri diſpo-

nendo duxerint his vtant. Nec debent vendi mobilia vel extra ordinem cōmutari. aut alienari quoquo mō. niſi ca. ſ. e romane cardinalis q̄ fuerit ordis gubernator: generali vel prouincialib⁹ miſtris auctoritatem ſup h̄ p̄buerit vel aſſenſū. Nec v̄ba reſcripti papalis. in qb⁹ ſapiens et pius antiſtes proprietaté ſepauit ab vſu. illam ſibi vt eccl̄ie retinēs hūc aūt fratrum neceſſitati ɔcedēs: ſcīe q̄dē ſapienter et pie. Si eni tpalia bona pro alijs poſſidē ac diſpenſare vbi etiam tpale recipitur emolumentū atq̧ ſolaciū nihil de ratione perfectōis in p̄latis diminuit: ſic ex tertia reſponſiōe clareſcit q̄tō magis q̄n ſolū p̄ſidiū impēdit: et nullū tēporale cōmodū expectat. ipſi⁹ ſūmi pontificio ſaluat p̄fectio. et ei accreſcit meritū ante deū. Q. ſi forte his q̄ſq̧ conet obſiſtē: ex eo q̄ iure cautū eſt vſum non poſſe perpetuo a dn̄o ſepari. reſpondebim⁹. q̄ lex iſta ciuilis nō habet hic locū. q̄ h̄ ideo ius ciuile decreuit: ne dn̄ium inutile videat. ac per hoc inanis ſit nois. Naz retentio dominij hmōi rex cū ɔceſſione vſus facta pauperib⁹ non eſt infructuoſa. cū ſit p̄ri pauperum meritoria. et profeſſioni filiorum chriſto famulantiū oportuna. Nec obſtat q̄ aduerſarius obijcit de reb⁹ que vſu conſumunt. q̄ in eis proprietas non ſepat ab vſu. Hoc eni fallit in peculio p̄fectitio filijfamilias: vbi filiusfamilias vſum habet. et tn̄ ,p̄prietas nec ad momentū reſidet penes ipſum. Sic et de ordine hmōi pauperū reſpectu romane eccleſie intelligi debet. Sūt quippe de iure cōi omnes chriſtifideles ſūmi pontificis filij. peculiari tamen quodam iure hi ſunt ei⁹ obedientie ſubditi et cure cōmiſſi. et ideo cum alij ſint tanq̄ filij emancipati quibus licet auctoritate iuris eis indulta de bonis eccleſiarum ſuarum ſine dilapidatiōe diſponere. hi ſunt tanq̄ peculij et filijfamilias totaliter ipſi⁹ regimini deputati. Propterea ſicut lege cauetur q̄ filiusfamilias nec retinere nec recuperare poſſeſſionem rei peculiaris poteſt ſed patri per eū queritur. ſic et in his pauperibus intelligendum eſt: q̄ rerum eiſdem collatarum ad ſuſtentamentum ipſorum patri pauperum debeat dominium: illis vero vſus. Hanc quemadmodum eſſentiale cuiuſlibet religionis ſtatui eſſe dinoſcit. q̄ nulla perſona priuata poſſideat aliq̄d propriū. ſic nec hmōi pauperum religio tota. q̄ quidem ad abdicationem proprietatis cenſet ſicut vna perſona. Quēadmodum igit monach⁹ vel quis religioſus vtitur veſtib⁹: calciamentis: cibis: ac ceteris q̄ vſu conſumunt. ita tn̄ q̄ nihil ſibi approp̄iat quo ad priuatū dominiū. nec ,p̄pter talē vſuz efficit proprietari⁹: q̄ proprietas ſp̄ collegio reſeruatur. ſic et de collegio iſtiuſmodi pauperum ſummoq̧ pontifice intelligē debet: quicūq̧ de ,p̄feſſiōe ipſorum ſentire vult tā vere q̄ pie. Et propterea ſicut illud qd̄ dat monachis q̄liſcunq̧ ſit intentio dantis: non in ipſi⁹ tranſit dominiū ſed toti⁹ collegij: et ſubiacet diſpoſitioni abbatis: etiam ſi dans nihil de collegio cogitet. ſic quicq̄d dat congregatōi minorum fratrum in ius dominij proprietatem ſūmi pontificis et romane eccleſie trāſit. p̄cipue cū ipſi fratres ius ſeu proprietaté alicui⁹ rei ſibi acquirere nulla ratione intendant. His autem q̄ dicta ſunt ſuffragat legis naturalis dictamē euidenter explicatū per iura ciuilia: Nam lege cauet q̄ non pōt libertas nolenti acquiri. et q̄ bn̄ficiū inuito non dat: et q̄ nemo donatum aſſequit: et dānoſam ſeu lucroſam hereditatem nemo adire compellit. Inſup ſicut rerum vniuerſitas: puta hereditas ſolo animo acq̄rit. ita ſolo aio contrario repudiat. et ſic nuda volūtate extrane⁹ heres fit. ita ex contraria deſtinatione ſtatim ab hereditate repellit. Propter qd̄ et iuriſcōſult⁹ Julian⁹ ait. Pro herede gerere non tam facti q̄ animi ē. Cui et ali⁹. ſ. iuriſconſult⁹ conſonat dicens. Furioſus et pupillus ſine tutoris auctoritate nō poſſunt incipe poſſidē. q̄ affectionē tenendi non habēt. licet res ſuo corpore cōtingant. ſicut ſi dormienti aliq̄d in manu ponat. Per igit per hec v̄ba legis expreſſa nequaq̄ poſſe ,p̄prietaté ſiue dn̄iū immo nec poſſeſſionem acquirē

nisi iure vel interpretatiue aliquid habeat acquirendi. Cum igitur fratres minores aliquid acquirendi non habeant: quia potius voluntatem contrariam etsi res corpore contingant: nec dominium nec possessionem acquirunt. nec rerum huiusmodi possessores vel domini dici possunt. Huic autem robur praebet pontificalis auctoritas: quae tam eminens est vt omnia iura humana transcendat. vt extra de maioritate et obedientia. solite. Ad firmamentum celi. i. vniuersalis ecclesie fecit deus duo luminaria magna. i. duas instituit dignitates. quae sunt pontificalis auctoritas: regalisque potestas. Sed illa quae praeest diebus. i. spiritualibus maior est. que autem noctibus. i. carnalibus minor. vt quanta est inter lunam et solem: tanta et inter reges et pontifices differentia cognoscatur. Cum igitur tante sit auctoritatis potestas imperialis vt non artetur legibus: sed ipsa sit legis origo: et intantum possit vt ea quae fuerit pro non factis habenda statuerit: vt patet in lege postliminij: quod bello captus et seruus effectus decernitur semper fuisse liber et presens. et ea quae non fuerit pro factis habenda decernat. sicut patet Codice de inofficioso testamento. in quo de postliminio nulla fit mentio. et tamen indicatur mentio facta. Si inquam tantum potest regalis potestas: multo fortius pontificalis auctoritas quantumcumque vsus et dominium in aliquibus rebus iure ciuile censeantur esse coniuncta: decernere poterit in personis aliquibus esse separata. Quod circa ordinem predictorum fratrum minorum christi vicarius sua auctoritate confirmans sic esse decreuit. cuius diffinitioni contraire nulli tamen licet. Nam dissi ctione. xviij. Grego. Nulli fas vel velle vel posse transgredi apostolice sedis precepta. Sit ergo ruine sue dolore prostratus: quisquis voluerit apostolice sedis contraire decretis. Nulla igitur possunt ad huius status impugnationem allegari iura ciuilia. nulla etiam iura canonica. Nam extra de electione. Romane ecclesie legem nulla concilia praefigunt. cum omnia concilia per romane ecclesie auctoritatem: et facta sint et robur acceperint. et eorum statutis romane ecclesie patenter excipiatur auctoritas. Nulla etiam praecedentium pontificum statuta obsistunt. vt extra de electione: innotuit. dicit Innocentius tertius. Per praedecessorem nostrum non fuit nobis adempta facultas: cum ea non fuerit prohibitionis inditio: qui successoribus suis nullum potuit in hac parte praeiudicium generare. pari post eum imo eadem potestate functurus: cum non habeat imperium par in parem. Et hec quidem dicta sufficiant ad cauillationes malignantium huiusmodi repellendas. Nam quantum ad testimonium vitaque summi legislatoris christi solisque iusticie exemplum sufficit atque consilium. Qui cum sit iuris naturalis ciuilis canonici ac diuini principalis origo. sacro suo sanxit eloquio temporalium rerum dominium abijciendum esse perfectis. cum tamen sufficientiam quantum ad vsum eisdem concesserit promiserit atque persoluerit. Insuper vt quod docebat verbo: confirmaret exemplo alieno cibo voluit sustentari: sicut euangelica narrat historia. et Hiero. ad nepotianum dicit et euidentius patet ex precedenti responsione.

P

Oro de dono pecuniarum que ad sustentationem praefatis fratribus conferuntur: indubitanter tenendum est quod nulla tenus ad ipsorum collegium spectat. cum in ipsorum regula sit preceptum: quod fratres nullo modo denarios vel pecuniam recipiant per se vel per interpositam personam. Et vt omnis tollatur de medio calumniandi materia: intelligendum est quod persona interposita cui pecunia dispensanda committitur intelligi potest recipere aut tenere ipsam auctoritate dantis: vel auctoritate illorum pro quorum necessitate releuanda donatur. Si auctoritate dantis retinet et dispensat: sic ipsius est procurator seu nuncius. et dans potest repetere: recipere et agere contra eum in causa ad recuperationem pecunie. non autem ille pro quo dispensanda committitur. Et hoc non debuit nec potuit inhiberi pauperibus mendicantibus: quia per interpositam personam ipsorum valeat releuari necessitas: quia valde absurdum est intelligere quod cuiuis domini non liceat elemosynam per seipsum aut per alterum pro sua voluntate conferre. Quod si retinet auctoritate illius pro quo dispensanda est: ei competit et in causam trahere et cetera agere quae potest quisquis verum rei sibi vendicauit dominium. Et hoc quia professioni fratrum nullate

mis ꝯuenit: beatus franciſcus expreſſe inhibuit: ꝙ ſm veritatem quantū ad ꝓprietatem rei nō refert verū quis hoc mō recipiat ꝑ ꝓpriam manū vel alienā. Hanc aūt differētiā ꝛ naturalis rō docet: ꝛ ius ſcriptum dictat: ꝛ reſcriptū papale declarat. Sicut enim multū refert verū qui miſtrat alicui ſit ipſius ſeruus vel alicuius excellētioris pſone miniſter: ꝓ cuius volūtate ꝛ impio miſteriū illud impēdit. quēadmodū differūt miſteriū ſeruile ꝛ liberale. miſteriū humanū ꝛ angelicū. ſic multūz differt verū ille intermedius nūcius perſonā teneat dantis vel accipientis. Scdm etiā ius ciuile multū differt cū creditori debitor pecuniam ſoluturus alicui intermedie perſone cōmittit. vtrum ille medius ſit procurator debitoris an creditoris. Si enim ꝓcurator eſt creditoris: ꝛ pecunia perdat ante ſolutōem: ipſi creditori perdit: ꝛ iam ꝓ ſoluta habetur. Si aūt procurator ſit debitoris: ipſi perdit: ꝛ adhuc ſoluenda eſt: nō ꝓ ſoluta habēda. Juxta hunc modū dñs Grego. ix. vir vtiqꝫ tam diuino ꝙ̄ humano iure peritus: q mentē btī frāciſci plenius nouerat: ſic diffinitiue reſpōdet. ꝙ ſi rem ſibi neceſſariā velint fratres emere. vel ſolutōem facere ꝓ iā empta: poſſunt vel nūciū eius a quo res emitur: vel aliquē aliūz volentibus ſibi elemoſynā facere preſentare ꝗ taliter preſentatus a fratribus nō eſt eoꝝ nūcius. ſed illius potius cuius mandato ſolutōem facit: ſeu recipiētis eandēq ꝛ elemoſynā ſibi cōmiſſam pōt ſicut ꝛ dñs apud ſpūalem vel familiarē fratꝝ amici deponere p ipſoꝝ loco ꝛ tēpore ꝓ ipſoꝝ neceſſitatibus ſicut expedire viderit diſpenſandā. Hec v̄ba reſcripti papalis. Ex quibus patēter elucet: ꝙ fratrū minoꝝ regula nō diſcordat a vita: nec cōmunis ipſoꝝ modus viuēdi diſcordat a regula. Ne quaqꝫ igitur ꝓfitentur ꝙ nullus eis ꝓuideat ꝛ elemoſynā faciat ꝑ ſe vel per interpoſitā perſonā. q: hoc collegio mendicantiū pauꝑꝝ ꝛ īpoſſibile foret ꝛ ſtultū: ſed ꝙ ipſi iuxta formā in euangelio traditā euangelicis viris pecuniam nullo mō poſſideāt. Si forte quis dicat in carentia pecunie nullam prorſus eſſe ſanctitatem. nō tam infert calūniam regule pauꝑꝝ ꝙ̄ euāgelio chriſti. in quo apoſtolis ꝓhibitā fuiſſe ꝯſtat pecuniā ſicut ꝛ textus expſſe dicit. ꝛ ſcōꝝ teſtimonia aſtruūt. Quod quidez nullatenus a magro veritatis credendū eſt ꝑfectiſſimis viris fuiſſe ꝓpoſitū. niſi ſciuiſſet per h̄ meritū eis accreſcere pfecte virtutꝭ et ꝑcipue ſanctitatis. Cū enim magne ſit difficultatꝭ ignotas regiōes ꝛ aridas terras ſine ſufficiētia ſtipēdioꝝ pagrare. ꝙ tales neceſſe habēt vitā iſtam trāſigere in fame ſiti frigore ꝛ nuditate: oīmqꝫ rerū penuria. ſi nullū hoc modo viuentibus meritum ſctītatis accreſceret: h̄ dicere: hoc ꝓfiteri: ſic viuere: nihil aliud eſſet ꝙ̄ inſanire. Uerū ſicut ex vltima precedentis reſponſionis particula patet: penurioſe pauꝑtatis duodenario apoſtolorum primo impoſite. xij. ſunt vtilitates eximie mirīqꝫ valoris. quas typici rōnalis duodecim lapides precioſi deſignant. Et ꝙ illos hoſtis hic pauperū ignorauerat. ideo margaritas has porcoꝝ more ꝯculcans ore polluto ī hec blaſphemie verba prorūpit. Si inquit in pecunie carentia: ſiue vt non tangeret: ſanctus franciſcus ſanctitatem credidit: vel perfectionis a domino inhibitam ſanciuit. audacter loquꝛ corā dño ꝙ errauit. Sed conſtans eſt ꝙ beatus franciſcus nō ob aliud poſſeſſionez ſeu ꝯtrectatōem pecunie imitatoribus ſuis inhibuit: niſi ꝙ in hoc eſſe aliquā ſanctitatem et pia fide credidit ꝛ certa veritate cognouit. nō quia mala ſit pecunia. vel quia eciam ſine [illegible] ſit in culpa. vel ꝙ pecunia ꝛ contrectari poſſit ꝛ non poſſit abſqꝫ peccato. ſed ꝙ inter cetera que poſſidentur pecunia maxime eſt illecebroſa. ꝛ de facili eſt illectiua ꝛ diſtractiua non ſolum imperfectorum: ſed etiam perfectorum. Et ꝙ ſpūſancto dictante percepit ꝙ ſanctitatis eſt nō tm̄ pctā cauere. verūetiā occaſiōes pctōꝝ refugere. ideo veraciter in hoc ſctītatem credidit ꝛ nō errauit. Quē igitur hūc chriſti imitatorem ꝑcipuū: ipſius inſignitū ſtigmatibus aſcriptum

cathalago ſanctoꝝ: ⁊ ab vniuerſa eccleſia i veneratione ſuſceptum: aſſerit errore deceptuꝫ fuiſſe. maxime in profeſſiōe ⁊ obſeruātia euāgelice vite. non ſolū ipſum impugnat ⁊ vniuerſalē eccleſiam. ſed qđ plus eſt mgri veritatis ⁊ apl'oꝝ eius doctrinaꝫ blaſphemat ⁊ vitam. Inſuper ⁊ profeſſores hui⁹ regule tanq̄ꝫ approbatores erroris: vt alter aman ſuperbiſſim⁹ dignos eſſe iudicat ſnia tpalis mortis ⁊ eterne dānatōis. Super q̄ quidē abſurditate: quam aures pie audire vehement abhorrēt: ipſis zelatorib⁹ paupertatis ſctē magis lugendum credim⁹ q̄ꝫ loq̄ndū. magis ſpiritualis heſter implorandū preſidiū: q̄ꝫ ꝯſandum in pugna verboꝝ. Te igit ſacroſancta romana eccleſia tanq̄ꝫ alterā heſter eleuatam in ꝑplis: vt eccliaꝝ omniuꝫ matrē reginaꝫ atq̄ꝫ magiſtram. ad defenſandā ⁊ docēdā tā moꝝ q̄ꝫ fidei veritatē fiducialiter interpellat tuoꝝ pauperꝝ cetus: vt quos genuiſti vt mr̄: educaſti vt nutrix: nunc etiam vt regina patēter ac iuſte defendas. cū idcirco diſpoſitione faciente diuina pontificalis ac regie ꝑtātis verticem ſupremū adipiſci merueris: vt in arduis neceſſitatis articulis ad defenſandum chriſti populū parareris. Exurge igit ſancta mr̄ ⁊ iudica cauſam tuam. q2 ſi pauperꝝ hic ordo minorꝝ recte profitet veritatē euangelij tuū eſt. ſi a veritate i profeſſiōe a te ſancita deuiat tuum eſt. ac per h̄ ſi ꝓfeſſiōi hmōi ſancte error impingit: tu que illam ſanxiſti erraſſe aſſereris. ⁊ que magiſtra fidei es hactenus extitiſti. nunc de approbatis erroris argueris ⁊ a quibuſdam modernis preſumptorib⁹ [illegible] diuini ⁊ humani neſcia deriderio. Sꝫ ⁊ tu regina mundi digniſſima: defenſatrix pauperꝝ ⁊ humiliuꝫ aduocata. longe ſublimius q̄ꝫ heſter exltata in populis ⁊ preparata in tēpore mardochei tui. Franciſci videlꝫ excitare clamoribus: vt interpellare digneris ad regem. ꝯtemꝑtus pauperꝝ ſtatum quē tibi voluit eē cōſimilem ⁊ ſpeciali quadā germanitate ꝯiunctum. ſacris tuis meritis clarificet ⁊ ꝯſeruet Quid enim magis dat paupertatis amori fomentum: magiſq̄ꝫ declarat prerogatiuā ⁊ gloriam: q̄ꝫ tua forma viuendi btiſſima virgo ⁊ mater dñi noſtri ieſu chriſti. que adeo fuiſti paupercula: vt ſicut euangelij hyſtoria ſacra teſtat: in ipſo ſacratiſſimo partu nō haberes vbi reclinares deum celi ⁊ dñm exercituum niſi in via publica itinerantium ⁊ preſepio iumentoꝝ. Porro ſi tu virgo ſanctiſſima oīs es perfectōis exemplar: ſicut perfectio imitāda eſt tua cum virginitate humilitas. ſic etiaꝫ penurioſa paupertas. Cōſtat aūt tam ꝑ euangelij textum q̄ꝫ per aſſertionē doctoꝝ q2 tu in extrema viriſti tpalium facultatum inopia cum Chryſo. dicat q tu vix habuiſti vnam tuniculam: non ad decoris ornatū: ſed ad nuditatis tegumentum. ⁊ Beda q in oblatōe ⁊ ꝑñtatōe regis regum in tēplo nec vnū valuiſti agniculu offerre. ideo more pauperꝝ obtuliſti par turturꝝ aut duos pullos columbarꝝ. Qui igit deſiderio: profeſſiōe: ſignaculo habitus: ⁊ obſeruantie veritate in hac tibi pauperie configurari ſtudioſius ſatagūt. de ſunt de tuorum numero ſpūaliū iudeoꝝ. quorum circūciſio non eſt in carne ſed in ſpū ꝑ hilarē ſupportationē multiformium penuriarum ⁊ vniuerſalē abdicationē oīuꝫ tpaliū facultatū. Hos igit vere ac peculiariter tuos pio digneris mr̄e regina fauore ab hoſtili incurſu potenter eripe. ⁊ aduerſus hunc hoſtem ipſorum peſſimū triūphaliter dimicare. non vt cum aman ſuſpenſus intereat. ſꝫ vt ei⁹ hūilietur ſuperbia. dānet ꝑteruia. illuſtret itelligētia. rectificet voluntas: vt ſpū ſaluus fiat.

¶ Quarte reſponſiōis tertia particula duodecimumq̄ꝫ capitulum. in quo euāgelizantiū pauperum fructificatio multiformis oñdit: eorumq̄ꝫ ſtatus a multiplicibus cauillationū verſutijs defenſatur.

M Ultiformis calliditatꝫ nequitia ſerpens antiquus ſctē mřis eccleſie partui ſp inſidias parans. vetuſtā pharaonis impietatem nouiſſimis his diebus renouare conat. dum per hoīeꝫ q̄dā egyptiace fraudis malignitate repletuꝫ aduerſus ec

cleſiaſticaȝ prolē ſuggerere ſatagit. q̄ʒ q̄d maſculini ſexus natū fuerit flumen proijcit: q̄cquid feminei reſeruari. Quid enīʒ eſt aliud rationes ad virilē ſexē paupertatis ſpūs īducentes calūniando reuellē: q̄ʒ effeminatorū cordium phantaſian q̄bus emollientiū diuitiarum affluentia cōmēdat approbādo roborare. Ad que duo calūniator hic pauperum in hac extrema opis ſui parte oēs ſui vires cōflat ingenij: quoſdā cauillationū modos iaʒ pro maxima parte in p̄cedentib⁹ diſſolutos frequēti⁹ replicans ad opp̄ſſionē pauperum chriſti. q̄ten⁹ ſpū paupertatis extincto ſpūales iſraelite multiplicari non poſſint. fruſtra tn̄. q: diuina opitulante clementia vt veritas a figura non diſcrepet. q̄nto magis oppreſſi fuerint: tanto magis accreſcēt. Et ne q̄s hec velut noſtrā adinuentionē p̄uipendet audiat Bernardū in ſermone. xxiiij. ſic dicentē. Si q̄d ad ſalutem pertinēs. ſi q̄d religioſis orit: ſi quis q̄cunq; reſiſtit: q̄cunq; repugnat: plane cū egiptijs paruulos iſraelitici generis necare conat. imo cum herode naſcentē pſequit ſaluatorem. Nequaq̄ʒ ḡ caſu ſʒ p̄uidētia dei geſtum eſſe credendū eſt: q instar ioſeph deſcendentis in egyptum ad cuſtodiendas ⁊ diſtribuēdas alimonias corpoꝝ. quē vt d̄e filium accreſcētē creſcē fecit deus in terra paupertatis ſue: ſtatus euangelizantiū pauperū mitteret in mundū. ad ꝯſeruāda ⁊ diſpenſanda documēta ſcripturaꝝ tanq̄ʒ alimēta ſpirituū qui etiam ⁊ ſacerdotū chriſti curā gregis habentiū cooperatores exiſterēt ī his q̄ ſpectāt ad ſalutem aīaꝝ. Eſt autē ſacerdotalis officij opus p̄cipuū: reductio plebiū ſubiectaruʒ in deū per ſeptiformē influxū hierarchicum. ſ. per eruditionē credibiliū. per inſtaurationeʒ ꝟtutū. per exhibitionē exēploꝝ. interuētionem p̄cum. curationē plagaꝝ hoſtiliū. p̄nunciationē inſidiaꝝ. ⁊ repulſationē hoſtilitatū. ¶ Et h̄ q̄dē ſeptiforme op⁹ ſacerdotale ſcriptura ſacra declarat ſub ſeptēplici metaphora. ſ. architecti: agricole: paſtoris: fideiuſſoris: medici: ſpeculatoris: ⁊ ducis. Deſcribit igit primo ſub metaphora architecti pontificale officium: propter eruditionem credibilium. ſm ad Cho. iij. Ut ſapiens architectus fundamentum poſui. Hō enim ſunt lapides in edificio: ſunt articuli fidei in animis. in quo habitat chriſtus tanq̄ʒ in templo ſuo. ſm illḋ apoſtoli ad ephe. Superedificati ſup fundamentum apoſtoloꝝ ⁊ prophetarū. ipſo ſummo angulari lapide chriſto ieſu. ī quo oīs edificatio inſtructa creſcit in templum ſanctū in dn̄o. Et paulo poſt. Chriſtum habitare per fidem in cordibus veſtris. Ac per hoc ſicut ſe hʒ edificator ad edificium. ſic ⁊ ſacerdos ad populū in fidei veritate fundandum ⁊ p̄mouendū. ¶ Sc̄do ſub metaphora agricole p̄pter inſtaurationem virtutum. quas irrigare debent per documenta ſcripturaꝝ. ſm illud apoſtoli ad Cho: Ego plantaui: appollo rigauit. Si enim eccleſiaſticus pplus ortus eſt ⁊ paradiſus plantatus ⁊ virens multiformitate virtutum: recte informator plebium in doctrina morum dicit agricultor deſignatus p̄ primū hominē quem poſuit deus in paradiſo vt operaret ⁊ cuſtodiret illum. ¶ Tertio ſub metaphora paſtoris propter exhibitioneʒ exemploꝝ: ſm illud dn̄i in iohe. Qui intrat per oſtiuʒ paſtor eſt ouiū. ⁊ cū proprias oues emiſerit ante eas vadit. Hō quidem facit cū eas per ſanctitatis exempla p̄cedit. Ideo petrus cui dn̄s dixit. paſce oues meas. hortatur ſeniores ſiue preſbyteros vt populos ſibi cōmiſſos paſcāt tāq̄ʒ facti forma gregis ex aīo. Hec aūt eſt forma ſm documenta ſanctoꝝ: vt quantū paſtor eſt p̄cellens reſpectu gregis: tantū vita ſacerdotalis ſit ſanctior ⁊ ſublimior vita plebis. ¶ Quarto ſub metaphora fideiuſſoris propter p̄cum interuentioneʒ ad deum. ſm illud apoſtoli ad heb. Omnis pontifex ex hoīb⁹ aſſumpt⁹ pro hoīb⁹ conſtituit in his que ſunt ad deū: vt offerat dona ⁊ ſacrificia pro peccatis. Agit igit pontifex cauſas hoīuʒ apud deum. agē etiam debʒ cauſam dei apud hominē ſue cure cōmiſſuʒ. ſm illud. iij. Regū. xx. Cuſtodi virum iſtuʒ:

qui ſi lapſus fuerit: erit anima tua pro aīa illius. Propter qđ ſapiens in prouerbijs ait. Fili ſi ſpoponderis pro amico tuo: defixiſti apud extraneum aīam tuam. ¶ Quinto ſub metaphora medici propter curatōes plagarum hoſtiliū. Sm̄ illud qđ inſinuat lucas in parabola illius qui incidit in latrones. ꝙ ſamaritanus alligauit vulnera eius infundēs oleum ⁊ vinū. deſignans per ſamaritanū ipſum medicum chriſtū ⁊ eos qui tenēt locum eiꝰ ī expurgatiōe viciorum. Propter qđ ⁊ Jacobus dicit. Infirmat᷑ quis in vobis inducat preſbyteros eccleſie: ⁊ orent ſuper eū: vngentes eū oleo ſancto. ⁊ oratiō fidei ſaluabit infirmū. ⁊ ſi in peccatis ſit dimittentur ei. ¶ Sexto ſub metaphora ſpeculatoris propter ꝓnunciationem imminentiū periculorum. Sꝫ illud Ezechielis. Fili hoīs ſpeculatorē dedi te domui iſrl'. De quo ⁊ ꝯſeq̄nter adiūgit. Qꝫ ſi gladiū ſuꝑ venientē. hoc eſt īminentia diſcrimina tētationum ſue cure cōmiſſis annūciare neglexerit. ſanguis illorum animarum de ſuis manibus requiretur. ¶ Septimo ſub metaphora ducis ferentis vexillum ad repulſionem hoſtilitatum. inſtar illius nobilis machabei. q induit ſe loricam ſicut gigas: ⁊ ſuccinxit ſe arma bellica. ⁊ protegebat caſtra gladio. Ubi eſt enim eccleſie q̄ eſt terribilis ſicut caſtrorum acies ordinata. ⁊ deputat᷑ ad ſalomonis lectulum cuſtodiendum: quem. lx. fortes ambiunt ex fortiſſimis iſrael: omnes tenentes gladios: ⁊ ad bella doctiſſimi. Eſt itaqꝫ opus ſacerdotal' officij ſeptiforme ſicut dictum eſt. ¶ Si igit᷑ propter multitudinem errantiū a fide chriſtianꝰ ppl's factꝰ eſt iam ſimilis edificio ruinoſo. quis prouidus architectꝰ coedificātes ⁊ cōſuſtētātes repellit: niſi adeo ſibi ſapiens videatur ꝙ ſolus ſibi ſufficiat. vel adeo ſtultꝰ ſit ꝙ velit vt ſub manu ſua domus eccleſiaſtica ruat.

¶ Iterū ſi propter defectū ſapie ⁊ virtutū ī plebeis hoībꝰ comparatur ipſa plebs orto īculto ⁊ ſpinoſo ⁊ arido. quis diligens ⁊ laborioſus agricola ſeruos collaborātes repellit. maxime qui laborant in opere ⁊ doctrina. niſi in tantū deſipiat vt velit ꝙ ſuꝑ humū ſuā ſpine ⁊ vepres aſcēdant. Preterea ſi ꝓpter deuiationem a ſemitis diuinarum legū multitudo populi chriſtiani ſimilis eſt gregi errabūdo ⁊ perdito: ⁊ in medio luporum conſtituto. quis clemēs paſtor fugabit a ſe harum ouium reductores ad viam. ⁊ non potiꝰ gaudebit cū angel' exēplo boni paſtoris. q dicit. ꝯgratulamini mihi q: inueni ouē q̄ perierat. Amplꝰ ſi propter multitudinem reatuū plebis tranſgredientis mandata dei ppl's chriſtianus ſimilis eſt viris alieno ere oppreſſis. quis fideiuſſor ſenſatꝰ abhorrebit huiꝰ oneris alleuiationem ꝑ multiplicationem interceſſorum ad deū: partim impetrantiū remiſſionē: partim inducētiū ⁊ adiuuantiū ad ſolutionem ſpūaliū debitorum. ¶ Inſuper ſi propter varietatē ꝑuerſitatū in populo tanta eſt tabes: tanta peſtilentia ſpiritualis. vt quaſi omne caput ſit languidum ⁊ omne cor merēs. ita ꝙ a plāta pedis vſqꝫ ad verticē vix eſt in eo ſanitatis. quis fidelis medicus non dico peritos hoīes in arte ſpūalis medicine: ſed vel cautes vlcera lābentes audebit effugare. niſi vulneratorum atqꝫ languentium vitam velit extinguē. Adhuc ſi propter multiformitatem tentationū vndiqꝫ circūſtant inſidiis crudeliū hoſtium. ⁊ quaſi ſuper capita ciuiū gladij iam vibrant᷑. quis prouidus ſpeculator in profunde ⁊ horrende noctis teterrimis tenebris habere ſecū vigiles recuſabit q̄ caſtra cuſtodiant. ¶ Poſtremo ſi ꝓpter ſcandalorum frequētias adiunctōes ſcelerum ⁊ inimicorū tyrannides īnumerabilis multitudis ſtrages q̄ſi continue ſit in caſtris fideliū: ⁊ draco cū beſtia multiformiū capitum eccleſiaſticam aciem nitit᷑ oppugnare. vt truculenter diſcerpat occidat ⁊ deuoret. quis prudens dux exercitꝰ domini recuſabit commilitones ſecū dimicantes habereq̄ vltro ſe diſcrimini offerant ⁊ murū pro domo iſrael ſeipſos opponant. ¶ Porro q: affectꝰ pontificis ſiue ſacerdotis ad plebē dꝫ eſſe ꝯſilis affectui pr̄is ad filiū. matris ad prolem: nutricis ad infantem. ſicut aplꝰ manifeſte declarat. q fidelis ꝑ ipſuꝫ cō-

uerſos mō ſe dicit in xp̄o genuiſſe: mō vt fili
os parturire. modo ſic puulos i xp̄o lactare:
quēadmodū filiū paupculi ſuſtētari. iualidā
ꝓlē fouerí: ⁊ gemētē īfantē lactari nequaq̄3
eſt p̄ri vl' m̄ri vl' nutrici moleſtū: ſ3 deſidera-
bile charꝝ ⁊ placitū. ſic etiā oīb⁹ ſacerdotib⁹
ſctis ⁊ piꝭ magnū d3 eē ſolaciū q̄tiēs ſoluūt ꝓ
curaſ plebiū ſubiectaꝝ. Propter qð dn̄s in
Matth. aplos alloqūs ⁊ ſucceſſores coꝝ3.
Meſſis ait m̄lta: opariȷ̄ aūt pauci. rogate ḡ
dn̄m meſſis vt mittat operarios in meſſe3 ſuā.
īſinuās q̄ bonoꝝ pōtificū nō tā ē patienter
ferre q̄3 deſiderāter appetē coopatores euā
geliſtas: ad multitudīes diuiaꝝ meſſiū colli
gēdas. Qð attēdēs xp̄i vicari⁹ petriq3 ſuc-
ceſſor: vtpote ſcti ſpūs illuſtratōe ꝑuēt⁹: ſtatū
hūc euāgelizātiū pauperꝝ: q̄ ſaluti aiaꝝ intē-
derēt tanq̄3 celit⁹ ſibi miſſu3 cū hilaritate ſu-
ſcepit. pietate ꝯfouit. auctoritate roborauit: ⁊
ptāte defendit. ⁊ vt p̄triarcha iacob tanq̄3 fili
os acereſcētis ioſeph multipli bn̄dixit: pie in
h ꝓuidēs ſaluti aiaꝝ: ⁊ in nullo ꝑiudicās au
ctoritati pōtificū: tanq̄3 ornās nō deorās ec
cleſiaſticā hierarchiā. Tāta. n. erat in aduen
tu hmōi pauperꝝ ꝑdicātiū raritas: vt illð euā
gelicū videreſ īpleri. meſſis q̄dē m̄lta: opariȷ̄
aūt pauci. Qð ptractās grego. ait. Ecce mū
dus ſacerdotib⁹ plen⁹ ē ⁊ m̄ in meſſe dei ra
rus inenitſ opari⁹. Nā ⁊ ſi ſunt q̄ bona audi
ant deſunt q̄ dicāt: q̄ officiū q̄dē ſacerdotale
ſuſcipim⁹: ſ3 op⁹ officiȷ̄ nō iplem⁹. Quātum
ꝟo ꝑdicatōis op⁹ ſit eccl'ie neceſſariū: i ſc piū
⁊ deo acceptū. manifeſte Chry. oñdit ſuper
Matth. omē. xxviȷ̄. illud tractās ꝟbū dn̄icū
qð diſcipulo dixit patrē ſepelire volēti dimit
te mortuos ſepelire mortuos ſuos. tu aūt va
de ⁊ āñūcia regnū dei. Ait. n. Nūq̄d nō erat
[illegible]
[illegible]
bus negocȷ̄s magis neceſſariū eē oportēt. ⁊
neq3 paꝝ tardare etſi valde ieuitabilia ⁊ ici
tātia fuerint q̄ retrahūt. Cū igiſ ſepelire prē3
ſit magne pietaſ op⁹. ⁊ ſm̄ ſapie dictamē di
uine maiori bono min⁹ ꝑferri nō debeat. re-

[illegible]

op⁹ etſi nō neceſſitate ꝯſtrictos: ſ3 charitate
ductos eligē. Qð ⁊ ſubceleſtis hierarcha volu
it ⁊ debuit approbare. Et ſi cui forte vide
tur ordini diſpōnis hierarchice nequaq̄3 eſſe
cōueniēs monaſticā vitā ꝓfeſſos ad op⁹ ꝑ
dicatōis aſſumi: ꝓ eo q̄ dionyſi⁹ dic̄ mona-
chos in eccl'iaſtica hierarchia nō hr̄e ſtatum
ꝑficiētiū ſ3 ꝑficiēdoꝝ. ⁊ Hiero. aſſerit q̄ mo
nach⁹ nō docentȷ̄s ſ3 plāgentȷ̄ h3 officiū. ⁊ ſa-
cri canōes decernūt q̄ mōachi iuxta ſui nois
iterꝑtationē ſolitarie vite deputati itēdē de-
bēt ſaluti ꝓprie: nō aliene. itelligā hmōi dicta
patꝝ ⁊ canonū de ordine mōaſtico ꝓ eo tpe
fuiſſe ꝓnūciata: quo erāt iter eos ꝑſone laica
les ⁊ iperite: nō ſacerdotales ⁊ līrate. Nā ſic
idē vir hierarchic⁹ docet: q̄ monachoꝝ eſt
purgari: illuminari ⁊ perfici. ſic etiā illud nō
reticet. q̄ purgare illūiare ⁊ perficē ad or
dinē ſpectet ſacerdotalē. Inſup ⁊ ꝓfeſſio hu
iuſmodi pauperꝝ nō paꝝ diſtat a ꝓfeſſione
monachoꝝ. ⁊ qð mai⁹ eſt hmōi hierarchica
opa nō peragūt auctoritate ſua ſ3 ordinarioꝝ
⁊ potiſſime ſūmi pōtificis. cui⁹ diſpōnis au-
ctoritas oīa iura poſitiua trāſcēdit. Nec ad h
feruntſ ſ3 ꝓprie volūtaſ arbitriū: ſ3 iuxta mā
datū ſupioꝝ: a qb⁹ iſtituuntſ: regulantſ: caſti-
gantſ ⁊ trāſmittuntſ vt veri filiȷ̄ obediētie: nō
vt gyrouagi vl' ſarabaite. nō ſm̄ nūcꝝ vagū
⁊ ifinitū: ſ3 ſm̄ certū ⁊ determinatū. atq3 vti-
nā plures eēnt idonei q̄ poſſent aſſumi: nō in
vno angulo terre: ſ3 poti⁹ in vlis eccl'ie latitu

dine. Nimirũ hoc deſiderare deberet cetus pontificum. oc cuilibet illos prohibere volen ti id reſpondere qđ dixit moyſes ad ioſue. Quid inquit emularis pro me. Quid det vt omnis populus ꝓphetet: ⁊ det eis deus ſpi ritum ſuũ. Quãdiu ergo huiuſmodi paupe res leges diuinas cuſtodiũt: ⁊ euangelicã cõ ſilia ſeruant que ꝓmiſerũt. ⁊ ſaluti aiaꝝ intẽ dunt: ⁊ ſancte matri eccleſie hũiliter ſubſunt: ſi quis eos repudiandos cenſeat velut pſeu do p̄dicatores ⁊ ſeductores ⁊ gyrouagos: et penetrãtes domos: ſubiacere debet iuſte dã nationis iudicio: tanq̃ʒ eccleſiaſtice auctorita tis ɔtemptor: fraterne gratie inuidus: ⁊ euan gelice veritatis impugnator.

Ceterũ vt vita precludat erroribꝰ. re ſpondendũ eſt cauillationibus qbuſ dam magis apparentibus. qbus ca lũniator hic pauperꝝ vitam ipoꝝ in hac ex trema ſui operis parte deprauare molit. vi delicet ꝓpter defectũ laboris manuũ: abdica tionem bonoꝝ cõmuniũ: ⁊ mendicatõem ele moſynarũ. Nam ex eo ꝙ apſus ad Teſſa. quibuſdam precipit vt cũ ſilentio panẽ ſuuʒ manibus opando manducent: ⁊ hmõi pau peres manualiter nõ laborant. ideo ipos ni titur redarguere. ⁊ de ocioſitate vite: ⁊ ɔ̃ mã dati apoſtoli tranſgreſſione. Ad qđ nos ɔ̃trario reſpondemus: ꝙ ſicut patet ex textu ñ precipit apoſtolus laborẽ manualẽ oĩbus ge neraliter. q: tunc oẽs qui nõ vacãt laboricijs hmõi: eſſent in ſtatu dãnationis. inter quos ⁊ ipſe calũniator ſeipſm inuolurit. ſed quibuſdaʒ dũtaxat ocioſe curioſe ⁊ inquiete viuentibus opus manuũ imponit ⁊ impatrone blandicijs adulationũ ⁊ turpi queſtu victũ ſibi conqui rant cũ diſpendio ſalutis ꝓprie ⁊ impedimẽ to ſalutis aliene. Verũ q: hmõi pauperes q ſuis ⁊ ꝓximoꝝ animabus ſaluandis intẽdũt ſm ſeptiformẽ opatiõem hierarchicã in an tedictis expreſſam: id perficere nequeũt ſine adminiculo ſcripturarũ. ad quaꝝ preclaram intelligentiã puenire nõ poſſunt niſi p ſtudiũ ſapientiale. qđ ɔſiſtit in legendo: meditando: orando: ɔtemplando: audiẽdo: referendo: p̄ dicando. idͦ recte ɔpetit eiuſmodi ſtudiũ ſpũ alis opatio ſeptiformis. Et q: difficultas hu ius ſtudij totũ hoiem requirit. iuxta qđ deſi gnatum eſt in exodo. vbi precepit dñs ꝙ ve ctes quibus ferenda eſſet arca ſemp eſſent ĩ circulis. Qđ exponẽs gre. ait. Qui ad offi cium predicationis excubãt: a lectiõis ſtudio nunq̃ʒ recedant. Ignominioſum eſt enim ſi tũc quis q̃rit diſcere: cũ debet q̃ſtiones enõ dare. Ideo q huic ſtudio ſeptiformi ſollicite intendunt. q: magis eſt ſublimẽ in ſe: difficile menti. expediens eccleſie: ⁊ neceſſariũ plebi. etiãſi nõ laborent operibus manuũ: digni tñ ſunt ab eccleſia vt ſuſtentent. ſm illđ Deut. Non ligabis os bonis triturãtis in area fru ges tuas. Glo. Victũ nõ ſubtrahes p̄dicato ri. vt vacet orationi ⁊ p̄dicationi. Et alia glo. ibidẽ. Occupati in doctrina nõ poſſunt ſibi ꝓuidere neceſſaria. Ex quibus breuit̃ cõſtat ꝙ ſtudiũ ſapie cũ vigilãtia p̄dicatõis. manua lem laborẽ plene recompenſat. Huic ⁊ ſacer ambro. cõſonat ſup illud luce. maria optimãʒ partem elegit: dicens. Nec arguas eos ocio ſos ⁊ inditos: quos videas ſtudere ſapientie hanc enim cohabitantẽ ſalomõ pacificus ac quiſiuit. Deniqʒ apoſtoli nõ putauerũt opti mũ relinq̃re v̾bum dei ⁊ miſtrare menſis. Huic etiã ɔcordat Hiero. in ꝓlo. ſuper iob. Si dũt fiſcellã iunco texerem. aut palmaꝝ fo lia ɔplicarem: vt in ſudore vultus mei ɔme dere panẽ. ⁊ vẽtris opus ſollicita mente tra ctarẽ: nullus morderet: nemo rep̄henderet. nũc dũt q: iuxta ſaluatoris ſententiã operori volo cibũ q nõ perit falſariꝰ vocor. Ad ideʒ quoqʒ facit qđ ſup illud p̄s. defecerũt oculi mei dicit Aug. Nõ eſt ocioſus q tm̃ v̾bo dei ſtudet nec pluris eſt q extra opatᷣ q̃ qui ſtu diũ cognoſcende veritatis exercet. Ipſa etiã ſapia maximũ habet opus. ⁊ ãfert maria q̃ audiebat marthe que miſtrabat. Hec augꝰ. Cui etiã ɔcordat Aug. in li. de ſimilitudinibus ita dicens. Tres ſunt hoim ordines: orãtes: agricultores ⁊ defenſores. q̃s ad diuerſa offi

cia deus in hoc mundo diſpoſuit. monachos vt ꝑ alios orent ⁊ lacte ꝑdicationis enutriant. agricultores vt de ſuo labore ipſi ⁊ alij viuant. milites vt vtroſq; defendant. Si igit̃ nobilius eſt op⁹ monachoꝝ q̃ agricultoꝝ ſeu militum. ⁊ illi officijs ſuis intendẽtes ſtipendia ſua iuſte merentur. multo magis ⁊ hi q̄ orando deo aſſiſtunt. ⁊ ad ꝓximos predicãdo cõdeſcendũt. Nec his obſtat Aug⁹ in libro de ope monachoꝝ. cũ ibi loquatur ꝯ q̄ſdã hereticos p̄ncipaliter q̄ vocabant̃ euchite: aſſerentes monachis non licere ſuſtentande vite cauſa aliq̄d operari. male intelligẽtes euãgeliũ chriſti. q̄s ſacer doctor ꝑ apoſtoli documẽta cõuincit. Simul etiam arguit monachos illos qui cũ pro maiori pte eſſent laici nec predicationi nec ſaluti aiaꝝ intenderẽt: nõ tñ volebant corporalit̃ opari. ⁊ q̄nq̃ fuiſſent i ſeculo laborioſi ⁊ paupes. iã profeſſi monaſticã vitã ab alijs ſumptus accipere non ſolũ licitũ ſibi ſed etiam debitũ eſſe cẽſebant. Cõtra quos aug⁹. Iſti inquit fr̃es temere ſibi arrogant q̄ntũ eſtimo vt hmõi habeãt ptãtem. Si euangeliſte ſunt fateor: habent. ſi miniſtri altaris. ſi diſpenſatores ſacrorum. ſi ſaltẽ aliquid habeant in ſeculo q̄ facile ſine artificio ſuſtentarẽt hãc vitam: qd̃ indigẽtibus diſpti ſunt. credẽda eſt coꝝ infirmitas ⁊ ferenda Hec aug⁹. Ex q̄bus colligit̃: ꝙ q̄tuor generib⁹ hoim digne ⁊ iuſte cõpetit ab alijs paſci. q̄nq̃ ꝓprijs manibus poſſint laborare. ſcʒ q̄ alios paſcunt vel verbo ⁊ doctrina. vel altaris viatico. vel diuinorum diſpenſatione ſacramẽtorum. vel ſuarũ diſtributiõe facultatũ. Scd̃m hec igit̃ illi q̄bus aliqua ꝑdictarũ conditionũ ꝯpetit digni ſunt vt de euangelio viuant. Illi vero q̄bus plures digniores exiſtũt. q̄bus aũt oẽs vt pote q̄ ꝑdicant. celebrãt ꝯfeſſiones audiũt: ⁊ tpalium affluentiã ꝯtẽpſerũt: maxime digni eſſe ꝓbãtur. Quibus vero oẽs deſunt ⁊ validi ſunt ⁊ paupes: ne ocioſi ⁊ infructuoſi ſint ſibi ⁊ oneroſi eccleſie iuxta ſniam auguſtini laborare tenentur. niſi ꝑ hoc excuſentur ꝙ eis q̄ ꝑſatas ꝯditiones habent deſeruiũt ⁊ aſſiſtunt. ⁊ iõ cum eis ſuſtẽtari merẽt̃. iuxta qd̃ myſterialiter deſignat̃ in iob. vbi dicitur. ꝙ boues arabant ⁊ aſine paſcebant̃ iuxta eos. illaq; aſtruit̃ lege ſancitum q̃ ſtrẽnu⁹ pugnator ille dauid vix iuſte decreuit: ꝙ eq̄ portio eſſet deſcendentium ad ꝑliũ ⁊ remanentiũ ad ſarcinas. Porro ſi aliq̄ q̄ntũlibet idiote ac ſimplices tante ſunt deuotionis in precelſitate diſtrictionis in vita. ⁊ tante edificationis i ꝑplo. ꝙ eque fructificãt ſolo exẽplo q̄ntũ alij exẽplo ⁊ verbo: excuſant eos merita vite etiã ſi deſint verba doctrine. Hec aũt diximus: nõ quia ocioſos aut ociũ approbemus: cũ potius caſtigãdos huiuſmodi ⁊ ad opa ꝯpellẽdos cẽſeamus. ſʒ ꝙ ꝓpter difficultatẽ ſtudij ſpũalis qd̃ requirit hoiez totũ: ⁊ ꝓpter debilitatẽ corpoꝝ: ⁊ inexꝑientiã artiũ mechanicaꝝ rarus inenit̃ aut null⁹. q̄ more apoſtoli pauli manuali labori ⁊ ſapie ſtudio ſeptiformi efficacit̃ poſſit intendere. Et ideo ꝯpellere homines huic ſtudio aptos ad opera mãualia: nõ eſt aliud q̃ a ſapientia ẽuocare: ⁊ filijs iſrl' inſtar philiſtijm diuinoꝝ eloq̄oꝝ arma ſ̄ripe: vel more pharaõis opib⁹ duris luti ⁊ lateris: iugoq; ſeruitutis importabil'. violenter oppſſos ab ingreſſu religionis retrahere ⁊ ad egreſſũ incitare. q̄madmodum inſinuatur i exodo. per hoc qd̃ pharao dixit. Quare moyſes ⁊ aaron ſollicitat̃ ppl'm ab opib⁹ ſuis: Ite ad onera veſtra. Vbi glo. ſacri ambro. ex orige. iij. ſup exo. Hodie ſi moyſes ⁊ aaron. i. propheticus ⁊ ſacerdotal' ſermo aliquem ſollicitet ad ſuitium dei: exire de ſeculo: renũctiare oib⁹. attendere legi ⁊ verbo dei: continuo audiet vnanimes etiam amicos pharaonis dicẽtes Videte quõ ſeducũt homines: q̄liter peruertũt adoleſcẽtes ne laborẽt: ne militẽt. ne agãt aliquid qd̃ eis proſit. relictis rebus neceſſarijs ineptias ſectant̃ ⁊ ociũ: laborare nolũt. ⁊ ocij occaſiões reqrũt. Hec glo. Qua hoſtis paupeꝝ dol⁹ patenter detegitur. ꝙ non ſicut chriſti diſcipulus ad exercitia virtutum conat̃ erigere: ſʒ tãq̃ amicus pharaõis ſpũ

aleo iſr'l filioo ipugnare. Alio q̃z modo ca lũniatoꝛ hic pauperꝫ ſtatũ ipſoꝛũ depꝛauare ↄtẽdit. ꝑ eo ꝙ nihil ſibi retinẽt in ꝓpꝛio vel cõmuni. quo ñ videnṫ ↄtutco tenere mediũ. ſꝫ vicioſitatio extremum. cum dicat Ambꝛo. ꝙ nõ ſunt effundẽde opeo ſꝫ diſpẽſãde. Ue rum ↄſili rõe poſſet ſctã virgitao oñdi non laude ſꝫ vitupio digna: q̃ſi extremũ non mediũ teneat. dũ ab oñi ↄcubitu ſiue illicito ſiue ↄceſſo ſe tã mente q̃z carne ſequeſtrat. Qua pꝛopter diligeno ↄſideratoꝛ aduertat ꝙ ſicut aliꝺ eſt mediũ pudicicie cõiugal: aliud ſctimonie virginal. ſic ⁊ aliud largitatio polytice: aliud paupertatio euangelice. Largitao namq; polytica quia circa mundana verſaṫ poſſeſſionũ terrenarũ nc q̃z ſuadꝫ ab renũciatiõeꝫ a chꝛiſto ↄſulta. ſꝫ poti⁹ boꝛ noꝝ iuſte poſſeſſoꝝ dilectõeꝫ moderatam: ⁊ diſpẽſatõem largã ⁊ piã. Pꝛopter dilectõio moderãtiã dicit ſalomõ in ꝓuerbijo in pſona viri polytici. Duo rogaui te ne deneges mihi. mendicitatẽ ⁊ diuitiao ne dederis mihi. ſꝫ tãtũ victui meo tribue neceſſaria. volẽs i ħ oñdere ꝙ virt⁹ polytica tenꝫ mediũ ⁊ fugit extrema. Pꝛopter diſpẽſatõio pietatem dicit in eccl'iaſte ꝑ pſona rectoꝛio eccl'e. Utilioꝛ eſt ſapiã cũ diuitijo: ⁊ magio pꝛodeſt videtib⁹ ſolẽ. Qꝺ iꝺ dicũ ẽ ꝙ: paſtoꝛ ſapiẽno etiã abſq; diuitijo vtiliṫ paſcit ouim gregẽ edificat exẽplo ⁊ ỽbo ſed cum pia diſpẽſatõe diuitiarum paſcit vtili⁹: dũ ỽbo: exemplo: ⁊ tpali ſubſidio gregi ꝓuidꝫ ſibi ↄmiſſo Et ħ eſt qꝺ canõ dicit. expedit facultates eccleſie poſſideri. Pꝛopterea eccl'iaſteo pfato verbo paulo añ ꝑmittit. Ne dicao quid putao cauſe eſt ꝙ pterita tpa fuerũt meliora q̃z nũc ſunt. ſtulta eſt eiꝫ hmõi interrogatio. In quo arguit hereticoꝝ ſtulticiã apꝓbantiũ eccl'ie ſtatũ añq̃z a pꝛĩcipib⁹ dotareṫ: ⁊ repꝛobantium poſtq̃z dotata ẽ. Quibuo rñdet ꝙ vtilioꝛ eſt ſapiã cum diuitijo. ħ eſt reipublice ſancte mřio eccl'ie magio expediens: ꝓpter variao ↄdiõeo: neceſſitateo: infirmitateo: ⁊ commoditateo multifoꝛmium chꝛiſtifideliũ ↄgregatoꝝ intra eccleſiaſticã vnitatẽ. inſtar diuerſitatio aialium intra arcam noe. quib⁹ ipſe pl'at⁹ ſollicitã curã exhibeno de paſtu neceſſario ꝓuidere dꝫ ꝑ loco ⁊ tpe. iuxta dictamẽ largitatio polytice modum ſeruando in diſpenſatiõe. Pꝛopter qꝺ ⁊ in agatẽ. ↄcilio ꝓhibẽtur hmõi ne reo eccleſie ſibi creditao alienare pſumãt. ibiq; cõceditur diſpẽſatõio mediũ: ſꝫ interdiciṫ dilapidatiõio extremũ. Euangelica ỽo paupertao ꝑ eo ꝙ ad eterna ſpm̃ ſubleuat tanq̃z ea [illegible] ad affcm̃ atq; dñiũ. e [illegible] tatio eẽ ↄtẽtũ quãtũ ad vſũ. Et hic eſt ipſiuo moduo ſiue medietaoꝛ ꝙ ſic relinquat dñiũ ꝙ nõ reijciat vſum. ſic recipiat vſũ ꝙ nõ reſeruet dominiũ. ſic arctitudinẽ vſuo reſeruet ꝙ ſuſtentationẽ nature nõ deuitet. ſic neceſſitati ſubueniat ꝙ ab arctitudine nõ recedat. Igiṫ pp vniuerſalem abdicationem poſſeſſionio ⁊ depoſitõeꝫ affectuo terreni: in pſona hmõi paupio dicit ſponſa in canticio. Expoliaui mea tunica me: qũo induar illa. Laui pedeo meoo: qũo inquinabo illoo. Ubi gloſa. Reperta ſollicitudine tempoꝛaliũ ſubſidiorum quãtũlibet eximi⁹ doctoꝛ difficile. vitat peccatũ. Et de abdicatione hmõi. Hiero. ad lucinium. Seipſum deo offerre chꝛiſtianoꝛũ ⁊ apoſtoloꝛũ eſt. qui duo paupertatio ſue in gazophylatium era mittenteo totũ cenſũ queꝫ habuerãt dño tradiderunt: ⁊ mereṅ audire Sedebitio ſup ſedeo. xij. iudicãteo. xij. trib⁹ iſrael. Pꝛopter arctitudineꝫ vero ſuſtẽtationio quãtũ ad vſum: i pſona hmõi pauperum dicit aplo ad Thim̃. Habenteo alimenta ⁊ quibuo tegamur hio ↄtẽti ſimuo. hñteo inq̃t nõ quãtũ ad ꝓpꝛietatẽ dñij: ſꝫ q̃ztũ ad facultatẽ vtẽdi: ꝑ quẽ modũ habere dicimur oẽ quo vtimur. ⁊ ſi non ſit nobio ꝓpꝛium ſꝫ gratio aliũde collatũ. Hunc modũ paupertatio tãq̃z mediũ virtuoſiꝫ mediatoꝛ dei ⁊ hoim: deiq; virtuo ⁊ ſapiã xpo in ſcipſo monſtrauit. qui ſicut dicit Hiero. ad nepotianũ alieo

cibo veſcebat. Huc ꝛ paulus apoſtolus imitator ipſius ꝓcipuus ſecutus eſt. in cuius laudibus dicit Chryſ. ꝙ nihil habet niſi corp⁹. [illegible] [illegible] huc viuendi modū tanq̄ͣ a medio virtutū recedentē arguere: nihil aliud eſt q̄ʒ ingrm veritatis atq̄ʒ virtutis de exceſſu vicioſo culpare. Propter qḋ diligēter oportet aduertere: ꝙ ſicut alis ꝛ alis mō tenet mediū a virtute polytica ꝛ purgatoria ꝛ animi iā purgati. ſic etiā diffor̄miter mediū tenēt ciuiliter largus ex rectitudīe virtutis: ꝛ chriſtiformiter egen⁹ in latitudine pauptatis. Et h̄ eſt qḋ in auctoritate p̄miſſa ambro. doctor ſacer inſinuat: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mediate [illegible]. [illegible] vt [illegible] boues ſuos occidit: ꝛ pauit paupes. ex eo ꝗ dez habuit vt nulla cura teneretur domeſtica. ſʒ relictis oībus ī diſciplinā ſe ꝓpheticā daret. Hec ambro. addidit vt euāgelicā pauptatē ſublimiter extolleret. que iſte doloſe ſubticuit qtatenus eandē ꝓfitentes ſubdole impugnaret. Nequaq̄ʒ igit̄ hmōi pauperes pūt rōnabiliter argui ꝙ diſcrimini ſe cōmittāt. ac per hoc ꝙ homicide ſint ſui vel tentatores dei. Si enim ſufficientiā victus [illegible] ad vſum [illegible] [illegible] ſuſtētationis neceſſarie nō abijciūt vſum. ſic ſe cōmittunt diuine ꝓuidentie: vt viā nō ſpernāt ꝓuiſiōis hūane quo minus ſuſtētari valeāt. vel de his q̄ gratis offerent̄. vel de his q̄ mēdicant̄ hūilr. vel de his q̄ p laboꝛē ſuum ꝯquirūt. His. n. modis vixerūt actenus hmōi paupes in magna multitudine. lx. ānis ꝛ amplius p ꝓpiis exhibitoēm adeo ī eis diuīs impletis ꝓmiſſis: ꝙ nullus eoꝝ cuius ad nos fama puenit ob defectū veſtit⁹ vel victus mortꝭ piculū incurrit. Abſcedat igit̄ diffidētia a ꝓdicatoribus vitaq̄ꝫ ꝑfectiſq̄ꝫ xp̄i diſcipulis: cum eis rep̄ꝛomittat̄ a dn̄o ſufficiētia victus: dicatur q̄ʒ eis. Nolite ſolliciti eſſe aīe vr̄e ꝗd mā[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vt p̄ūtis vite ſuptus q̄ʒuis nō ꝓuideat. tn̄ ſibi hos non deeſſe certiſſime ſciat. ne dū mens eius occupat̄ ad tꝑalia: minus alijs ꝓuideat eterna. Hoc ꝓbū totius ꝯfidētie tā exp̄ſſum calūniator puertere nitit̄: vt ſic illud exponat q̄ʒuis nō ꝓuideat. i. ipſius ꝓuidēdi nō habeat q̄ſi nō debeat d̄ ſufficiētia vict⁹ ꝯfidētiā hr̄e niſi qn̄ nō pt aliud agere. ad qḋ nō tm̄ ꝓdicator veritatis īmo q̄ʒlibetcunq̄ꝫ ipfectus chriſtianus [illegible]. Propter qḋ vt ois calūniādi [illegible] diffidētia ē. q̄dā ꝓueniēs ex pueꝛſitate: q̄dā puſillanimitate. Ex p pueꝛſitatē venit q̄ñ hꝫ [illegible] cū qs de deo diffidit. vel quō credit deū curare hūana tanq̄ʒ īfidelis. vel q̄ꝛ exiſtāt ſe d̄ relictū a deo pp pctā ſua tanq̄ʒ deſpatus. Et talis diffidētia ꝛ ſollicitudo ꝓcedēs ex ipa oībus ꝓhibet̄: ꝛ ꝯfidētia illi oppoſita cunctꝭ p̄cipit̄. Diffidētia aūt ex puſillanimitate ꝓueniens eſt q̄ hꝫ ānexā remiſſiōem amoris diuini ꝛ intētiōem timoris hūani. ꝛ hec ſtare pōt cū charitate ipfecta: nō cū ꝑfecta. ꝛ iō h̄ puſillanimitatꝭ diffidētia ꝛ ſollicitudo ex ipa ꝓueniēs euāgelicis ꝛ ꝑfectis viris inhibet̄. ꝛ ꝯfidētia [illegible] [illegible] rem puſillanimitatis ſollicitātis ꝓ cibo. reſiſtant. ꝛ ardorem charitatis ꝯfidentis de deo cū ꝓptitudine ad ꝑferendū pauptatis incōmoda ꝯſtanter aſſumant. Ad hanc quidē cōfidētiā in li. de elemoſyna aug⁹ inuitat. Nec tuis inqt ne patrimoniū tuū forte deficiat ſi ex eo opārilargiter cepis. Q̄ñ enim factū ē vt iuſtis poſſent deeſſe ſubſidia. cū ſcriptum ſit. nō occidet deus fame aīam iuſti. Helias ī ſolitudine miſtrantibus coruis paſcit̄. ꝛ danieli in lacu ad leonū ꝑdā iuſſu regis incluſo

prandium diuinitus apportatur. ⁊ timemus ne operanti ⁊ deum timenti desit alimentū: cum ipse in euangelio ad exprobratōem illorum quorum mens dubia est ⁊ fides parua contestetur ⁊ dicat. aspicite volatilia celi: quoniam non seminant neqꝫ metunt. nec colligūt in horrea. ⁊ pater vester celestis pascit illa. Volucres deus pascit: ⁊ quibus nullus diuine rei sensus inest: eis nec cibus nec potus deest: tu christiano: tu dei seruo: tu operibus bonis dedito: tu domino suo charo aliquid existimas defuturum. An putas ꝙ qui christum pascit a christo ipse non pascet: Aut eis terrena deerunt q̄bus diuina ⁊ celestia tribuunt: Unde hec incredula cogitatio: vnde impia ⁊ sacrilegia ista meditatio: Hec augu⁹. Quid facit in domo dei tam perfidū pectus Quid qui christo omnino nō credit appellatur ⁊ dicit christianus: Pharisei magis tibi congruit nomē. Nā cū in euāgelio de faciendis elemosynis disputaret. ⁊ vt nobis amicos de terrenis lucris prouida opatōe. faceremus: qui nos postmodū in eterna tabernacula susciperent: fideliter ⁊ salubriter ꝑmoneret: addit scriptura post hec dicens. Audiebāt hec oīa pharisei q̄ erāt auari ⁊ d'ridebāt eū. Quales nūc sunt in ecclia: quorū quosdā videmus. q̄rū precluse aures ⁊ corda cecata: nullū d' spiritualibus ac salutaribus monitis lumē admittunt. de q̄bus mirari nō dēm⁹ ꝙ ꝯtēnant in talib⁹ ꝟbus q̄n a tali ipm dominū videam⁹ esse derisū ⁊ ꝯtemptū. Ad quorū ꝯfirmatōnē exēplū vidue sareptāe q̄ pauit heliā ꝯsequent' adiūgit. Quib⁹ etiā ꝯsonat illius paupcule vidue liberal' oblatō. que q̄m q̄cquid habuit misit: diuino meruit ore laudari. Terciū quoqꝫ calūniādi modū non minu⁹ malignū aliq̄ ꝑdictoꝝ calūniatorꝫ pauperū assumere nitit' ex mendicatōe elēosynarū. allegās p̄mo ꝯ eā ꝙ nō sit opus ꝟtutꝫ. eo ꝙ non habet ānexū spūale solaciū ſꝫ potius penalē cruciatū. rōe cuius ꝓphā eā imp̄cat. filijs ipsorū cum in ps̄o dic̄. Nutantes trāsferantur filij ei⁹ ⁊ mēdicēt. Et sacri canōes mēdicātē clericū asserūt īfelicē. Ad c⁹ cauillatōis ⁊ ꝯsiliū repellēdā calūniā intelligēdū est ꝙ q̄ntuplex ē mēdicitatis differentia. origine: modo: ac efficacia a se inuicē disperata.

Prima est quā parit calamitas. ⁊ hec est in ꝑsonis miserabilib⁹ ⁊ egenis. ānexū habēs penalē cruciatū cū merito si sit cum patientia. q̄lis fuit mēdicitas lazari vlcerosi ⁊ pauperis iacētis añ ianuā diuitꝫ epulōis. vel cū pctō si sit cum impatiētia. Et hanc impcatur. ꝓphetā ⁊ abhorrebat sapiēs vir i ꝑsona loquēs hōis infirmi ⁊ timētis p̄ egestatē inuoluntariā ad impatientiā ꝯpelli. Unde postq̄ꝫ premisit. mēdicitatē ne d'deris mihi: subiūgit ne ꝯpulsus egestate furer ⁊ piurē nomē dei mei. Et hec ē ꝓprie dicta mendicitas. iuxta qd̄ dic̄ Isid. x. ethymo. lib. Mēdicus dictus est q̄si minus habēs vñ degat. vl' q̄si manu dicēs necessitatē suā. Scd̄a ē quā parit cupiditas. Et hec ē in pauperib⁹ simulatꝫ: hñs annexū cruciatū culpabilē: q̄ torquentur oēs auari ⁊ cupidi. nō tam fame corpal' inedie q̄ꝫ spūalis nequitie p insatiabilē auaricie voracitatē. iuxta illud iob. Attenuet fame robur ei⁹. ⁊ inedia inuadat costas illi⁹. Et hanc dissuadet aplūs ad Tessa. Nulli⁹ aliq̄d desideratꝫ. Glo. necdū rogetꝫ vl' tollatꝫ. in quo d'siderium ꝓhibet cupiditatis rei aliene: ⁊ petitōem ex ipsa veniētē. iuxta illd̄ ad Ephe. Qui furabat: iā nō furet'. magis āt laboret māib⁹. s. opando. vt hēat vñ tribuat necessitatē patiēti. Tercia ē quā parit pigricia. ⁊ hec ē in paupibus mēdicātib⁹ validis ⁊ ociosis. hñs ānexū cū cruciatu solaciū. viciosū tñ atqꝫ phātasticū. Studiosū. n. refugiētes laborē ⁊ ociosā appetētes vacatōēꝫ: fructuosā q̄etē pdūt: ⁊ pniciosā fatigatōēꝫ icurrūt. ꝟm illd̄ sapiētꝫ. Desideria occidūt pigrū. noluerūt enī q̄cq̄ꝫ manus ei⁹ opari. Et iterū. Propt' frigus piger arare noluit: mēdicabit ergo egestate ⁊ ñ dabit' ei. Et hec mēdicitas nō solum lege diuina: sed etiam lege ciuili ꝓhibet'. Et vt ab hac reuocet apostolus: laborem manualem iniungit ad Tessalon. cum ait. Audiuimus in

inter vos quosdā ambulare inquiete nihil
operantes: ſed curioſe agētes. his autē qui
eiuſmodi ſunt denunciamus vt cum ſilentio
operantes manducent panē ſuum. Cui⁹ mā
dati glo. rationem reddit dicēs. Qui ad alie-
nam mēſam frequenter accedit ocio dedit⁹ :
neceſſe eſt aduletur paſcenti ſe. Quarta ē
quā parit induſtria. et hec ē in pauperib⁹ ſtu
dioſis circa diſciplinam ſcholaſtici. occupa-
tis. habēs annexum cum cruciatu penurie ſo
lacium veritatis inuente. que adeo mētes ge
neroſas oblectat. vt multi dies ieiunijs et la
boribus pleni iocundi videantur et pauci pre
magnitudine dilectiōis. maluntqꝫ eam cū ru
bore mēdicando addiſcere. qꝫ delicate viuē
do ignorare. Quod in pluribus vidim⁹ : q cū
mendicando didicerit: poſtea magnum locū
in eccl'ia dei tenuerunt. Et de talibus Aug⁹.
de ope monachorum dicit: q eis bona opa
fidelium ſubſidio ſupplēdorum neceſſarioꝝ
deeſſe nō debēt. cum ad erudiēdū animū ita
vacant vt corpalia hmōi opa ab ipſis geri nō
poſſunt. Quinta eſt quam parit iuſticia.
et hec eſt in paupibus voluntarijs immunib⁹.
ab amore temporalis lucri et corpore ſpaliter
ēctis. habens ānexum cū cruciatu ſolacium
virtuoſum et verū: p eo q ſic mēdicātes ſo-
lius mouentur amore paupertatis extreme.
quā ideo amplectūtur vt liberi⁹ ſapiētie va-
cent: et efficatius ad culmē virtutis attingāt.
quatenus in camino paupertatis electi ipſi-
us penuria purgent a crimine ipſius erube-
ſcentia humilient in corde. ipſius parſimonia
caſtificent in carne. ipſius deuota gratitudi-
ne concilient ad pmiū. ipſi⁹ cōdeſcēſiua be
nignitate cōfigurentur ad chriſtū. ipi⁹ ſubli-
mi celſitudine ſurſū agant in deū. Quō au-
tem paupertas penurioſa et voluntaria hmōi
efficacias habeat ſupra declaratū eſt per ſan-
ctorū auctoritates de laude paupertatis: ter-
cie reſpōſiōis pticula poſtrema: qꝫqꝫ nullus
ſane intelligēs dubitare queat quin penuria
[illegible]
[illegible]

cioni conciliet. ꝯdeſcenſio benignitatis ꝯfigu-
ret ad chriſtū: qui cū diues eſſet amore nre
ſalutis effici voluit egen⁹ et pauper. celſitu-
do paupertatis q̄ quiſ oīa calcat et ſeipm eū
oībus ſurſū agat in deū. nō ſolū pp̄ter ſpūs
libertatē: verū etiam pp̄ter experiētiā incōmo-
doꝝ q̄ pauperes comitant. eū dicat Gre. q
mala q̄ nos hic pmunt ad deū ire ꝯpellunt.
Licet autē auaris ſit moleſta penuria: et ſup
bis erubeſcentia: et laſciuis frugalitas. et in-
deuotis actio graꝝ: et infidelibus ꝯformitas
ad chriſtū et deſperatis eleuatio mētis i deū.
vere tm̄ pauperibus ſolaciū eſt penuriā pati.
hūilib⁹ deſpici: ꝯtinentibus caſtigari. chari-
tatiuis conciliari beneficio. credētib⁹ ꝯfigu-
rari chriſto. ſperātib⁹ ſeqſtrari a mūdo et iun
gi deo eterno. Ad quoꝝ oim ꝯfirmationem
h ſufficit qd dicit Gre. pmo dyal. Sicut ſu-
pbi honorib⁹. ſic plerūqꝫ hūiles ſua deſpe-
ctiōe gratulant. cūqꝫ ſe in alienis oculis vile-
ſcere ſentiunt idcirco gaudent: q h iudicium
confirmari intelligūt qd de ſe et ipſi habue-
rūt. Cū igit huic mendicatio mō in pau-
peribus veris et hūilib⁹ annexū ē cū extrin-
ſeco cruciatu intrinſecum gaudium. ideo ſm
chryſo. recte deſignat p illum caminū i quē
pueri deſcēdētes ne ſtatuā aureā adorarent
celitus irrorari meruerūt. Hmōi ſpūale ſo-
laciū qd viri carnales ignorant: eiuſqꝫ lau-
datores phariſeorum more auari derident.
mulier eximie ꝟtutis paula ſ. experiri cupie
bat. iuxta qd Hiero. facit in ipſius laudibus
ob h eiuſdē deſiderium admirabile pdicās
ipſamqꝫ collaudans. dicit: q h habebat vo-
tū vt mendicans p chriſto moreret: et vnum
nūmū filie nō relinqueret: et in funere ſuo aliēa
ſyndōe inuolueret. Neqꝫqꝫ igit vt calū-
niator aſtruere nitit: ea ſola mēdicitas appro
babilis eſt q̄ ex mera neceſſitate vel calami-
tate pcedit: p eo q multo laudabilior ē pau
pertas voluntaria qꝫ coacta. niſi quis ita deſipi-
at vt in opib⁹ ſupererogatōis neceſſitatis co-
[illegible]
[illegible]

martyrum pponat q̇ ſuſpendia latronū: q̇ꝛ martyres voluntarie: latrões inuolūtarie patiunt. Porro ſi q̇s aſtruere velit mēdicitatē nō eſſe ꝺ genere honeſtoꝝ ꝛ laudabiliū. qm̄ ad ipam ex iopia reꝝ ꝛ exigētia nature ꝯpellimur. ꝯſili rōe nec martyriū ſctōꝝ fuit perfectū nec laudabile. qm̄ ad illud pferēdū cōpellebant p violentiā iproba malignitat alie ne. cū etiā magis teneat rōeꝫ volūtarij paupertas penuria q̃ꝫ pēalitas paſſiōis. p eo q illa voluntarie aſſumit ꝛ voluntarie pfert. B autē aliunde violenter infligit q̃ꝫ q̃ꝫ voluntarie pferatur. Eſt ꝛ alia cauillatio que nobilis ꝛ chriſto dn̄o accepta mēdicitas calumnioſe arguit: quaſi ā̄nt eā beat nō euāgelicā beatitudinem ſed maculā imperfectionem. cū in actib⁹ apoſtolorum ſcribit. beatius eſt magis dare q̃ꝫ accipe. Ex quo ſequi videtur q beatiores ꝛ perfectiores eſſent huiõi pauperes ſi eſſent in ſtatu elemoſinas dantiū q̃ꝫ ſint in ſtatu accipientium: beatiores vtiqꝫ ſi eſſent in ſtatu eoꝝ q̇ elemoſynas liberaliter offerūt q̃ꝫ q̇ petunt. cum dicat Hiero. ad nepotianum. nunq̃ꝫ petentes: raro accipiamus rogati. Et aug⁹ ſuper pſal. ciij. In locul' habendis exigenda qõ numodo annona chriſtus nō petendo ſed pbendo idigētias ſuſcepit. Ex quib⁹ videtur poſſe inferri q ſtatus clericoꝝ prebendas habentiū chriſto ſit ſimilior ꝛ perfectior ſtatu mēdicantiū pauperuꝫ. Verū ſi huiõi rōcinationis fundamentuꝫ vigilanti⁹ diſcuſſum fuerit: magis pꝫ ex B oppoſitum q̃ꝫ ppoſitū inferri. Si enim beati⁹ eſt magis dare q̃ꝫ accipere: ille minime btūs eſt qui bona plurima accipit ꝛ pauca largit. Cum igitur omnia eccleſiaſtica ſicut dic̄ propter ſint vota fideliū: pcia peccatoꝝ. ꝛ patrimonia pauperū. ſeq̇tur q quicunqꝫ redditus eccleſiaſticos habꝫ cum longe plus accipiat q̃ꝫ alijs largiatur. magis erit pingui acceptõe miſer q̃ꝫ exili donatione btūs. Et ecōtrario verus paup qui oia propter chriſtum deſerit ꝛ diſpgit. nō ſolū q̇ habuit. ſed ꝛ que concupiſcere potuit. ꝛ paucis ꝛ modicis eſt ad ſuſtentatiōem nature ꝯtētus. erit ſm̄ hanc rōem acceptione parciſſima minime miſer. ꝛ donatõe largiflua maxime beatus. Cui etiam ꝯſonare videt euangelicus textus. q̇ ſm̄ Chryſo. hꝫ in greco. btī mēdici qm̄ ipſorum eſt regnū celorum. vbi latin⁹ habꝫ. btī pauperes ſpū. Quib⁹ etiā ꝯcordat ſacer ambro. in li. de offi. dicens. Paup ꝛ ſi nō habꝫ unde reddat pecuniam reddit grām. In quo certū eſt q plus reddat q̃ꝫ accipit. Pecunia enim numo ſoluitur. grā nunq̃ꝫ exinanitur. reddēdo vacuatur pecunia: gratia vero ꝛ habendo ſoluitur: ꝛ ſoluēdo retinētur. Hec Amb. Ex quibus eſt euidens q predicta veritatis auctoritas ꝯtra euangelicos pauperes intorqueri nō poteſt. Vn̄ ꝛ glo. bede ibidē. Non illis qui relictis omnibus ſecuti ſunt dominū diuites elemoſynarios prepōit. ſed illos maxime glorificat qui cunctis que poſſident renunciātes: laborant nihilominus operando manibus vt habeant vnde tribuant neceſſitatem patiēti. His Caſſianus ꝯſonat de inſtitutis monachorum. Hec eſt inquit impartientis beatior largitas quam accipientis pecunia que nō de reconditis auaricie theſauris impeditur: ſed que de fructibus operis proprij ꝛ pio ſudore pfertur. Ex quibus habetur q ſi quis cum paupertate ꝛ exercitio ſtudij ſpiritualis labori manuum intendens ſeipſum ꝛ alios paſcit. imitator effectus apoſtoli pauli: opus agit maioris ſupererogationis quam qui ab alijs ſubſidia requirit ꝛ accipit. Et ideo perfectionis omnis amator frā ciſcus ad laborem manualem ſectatores ſuos ꝛ filios moderate ac prudenter inducit dum ad hoc idoneos informat ꝛ excitat. q ſic laborent q refugiant ocium: ꝛ ſpiritum non extinguant. Ad quod quanquaꝫ ſit perfectum ꝛ ſanctum vniuerſali precepto aſtringere noluit. pro eo q hanc celſitudinem ſupererogantis perfectionis: infirmitas corporum cum tarditate ingeniorum in hominib⁹ noſtri temporis non admittit. Eſto igitur q hoc modo beatius ſit dare q̃ꝫ accipere ſm̄

imitationem apoſtoli. non tamē ex hoc po-
ſſit inferri ꝙ accipientes ſint imperfecti. quia
nec apoſtoli a perfectione ceciderunt in hoc
ꝙ ſuſtentabantur ab alijs. nec chriſtus imper-
fectionis magiſter fuit: qui perfectionis euan-
gelice doctores ab alijs ſuſtentari ordinauit.
et hoc ſeipſo per exemplum oſtendit. Unde
Augu9. ſuper illud pſal. qui producit in mon-
tibus fenum. Quare voluit egere dominus
niſi vt daret montibus exemplum et pareret
fenum: nec contra pluuiam ſteriles redderen-
tur. Hec auguſtinus. per pluuiam dans in-
telligi doctrinam qua mentes erudiuntur. et
per fenum tēporalia quib9 corpora ſuſtētan-
tur. Sane vt oīs calūniandi materia ceſſet:
intelligendum eſt ꝙ quamuis accidere con-
paratum ad dare de genere operis min9 ſit
beatum atqʒ perfectum. poteſt tamen ex ſup-
adiecta circunſtantia eſſe beatius atqʒ per-
fectius. videlicet cum quis accipit extreme
paupertatis amore: ſcḋm ſex conditiones ſupe-
rius expreſſas. in quibus ſimul iunctis inte-
gra conſiſtit ipſius perfectio. non ſolum in
abdicatōe proprietatis. verumetiam in ac-
ceptione neceſſariorum. cum videlicet quis
mendicat et accipit: in acceptione penurio-
ſa paupertatis verecundia [illegible]
[illegible] gratia obtinet ad pri-
mū. condeſcenſiua cōfiguret ad chriſtum fidu-
ciali et alia ſurſum agat in deum. Quō quidem
excellētius ē q̄ȝ pbere alimēta paupib9. Un̄
hiero. ad Julianum. Extruis monaſteria:
multus a te ſanctorū numer9 ſuſtentatur ſed
melius faceres ſi et ipe ſctūs inter ſctōs nu-
merareris. Et bern. in quadam epla. Uolo
te amicum eſſe pauperū magis aūt imitato-
rem. Ille gradus eſt pficientiū. hic pfectoꝝ.
Secūdum hec igitur pfect9 eſt cū chriſto ege-
re et [illegible] accipere q̄ȝ ſit
amicum eſſe pauperū ipſos pauperes ſuſtenta-
re. Quō ergo dicit hiero. ad nepotianum:
ꝙ [illegible] accipe. [illegible]
[illegible] loquitur nepotiano clerico p [illegible]
clericis q ſufficientē habent victū de bonis

eccleſie qui etiam nondū cōſcenderant ad cel-
ſitudinem paupertatis extreme. Et his cū ha-
beant [illegible] egere turpe ē
accipere [illegible] petere. Et [illegible] perfectis
niſi ſtudij cauſa turpe eſt mendicare. idō ſtatu-
tum fuit in carthaginēſ. concilio ꝙ clericus
paup victum et veſtitū artificiolo quereret.
Et ꝙ difficile erat eos ad hmōi labores cō-
pellere: ideo ſtatutum eſt ſicut patet de cōſe-
cra. diſtin. i. ꝙ nulla eccleſia dedicet niſi pri9
dotata fuerit: ob hoc vȝ vt clerici in ea mini-
ſtrantes habeant: vnde ſuſtētari poſſint. Si-
mul etiam per noua iura introductuȝ eſt vt
clerici ſine titulis non debeant ordinari. ꝙ ſi
ordinati fuerint ab ordinatoribus ſuſtentent.
Que quidē iura certū ē nullaten9 eos aſtri-
gere qui pro chriſti noīe viuere deuouerūt
in extrema paupertate. concurrētibus ī hoc
ipm auctoritate ſummi pontificis: et atteſta-
tione euāgelice veritatis. Qualiter autē ver-
bum auguſtini: ꝙ dixit chriſtum non peten-
do ſed pbendo indigentiam ſuſcepiſſe intelli-
gi debeat. ipſemet aperit cū ſubſequēter ad-
iungit exēpla de chriſto: helia: zacheo: et vi-
dua dicēs. Cum quiſqʒ ſanctū ſuſcipit nō ſu-
ſcepto ſed ſuſceptori pſtat. [illegible] dicat ꝙ do-
minus in ſuſcipienda [illegible]
[illegible]
bat datū ſed fructū. quo fiebat vt chriſtū ſuſci-
pienti plus pſtaret ex merito q̄ȝ ſuſcepto cō-
ferretur ex dono. Quō nō ſolū hȝ veritatē in
ipſo capite: verūetiaȝ ꝓ mēbris ipſi9 paupe-
ribus. ſ. p quib9 bn̄factorib9 eoꝝ in mattheo
mercedē repromittit cū dicit. Quamdiu fe-
ciſtis vni ex his fratribus meis minimis mi-
hi feciſtis: Et iterum. Quicūqʒ dederit po-
tum vni ex minimis iſtis calicem aque frigi-
de tm̄ in nomine diſcipuli amē dico vobis nō
pdet mercedē ſuā. Ubi gl. Minimi ſunt qui
nihil penitus habēt in hoc mūdo. et iudices
erūt cū chriſto. Uide igitur ſunt pauperes q
nihil omnino habēt in mūdo. et calice frigide a-
que indigent ſed nihilominus valde ſunt vi-
cini in quorum ſuſceptione chriſtus ſe ſuſci-

pi aſſerit. quibus etiã iudiciariã ptãtẽ ſe cõ
municaturũ eſſe predixit. Deniq̃ȝ peſſima
cauillationum omnium ea eſſe dinoſcitur: q̃
oppreſſor hic pauperũ eos eſſe viros ſangui
num criminatur: pro eo videlicet q̄ elemo
ſinas accipiunt quibus ſuſtentari deberent
inualidi pauperes qui operari non poſſunt.
⁊ ideo quodammodo homicidium perpe-
trant: dum eos elemoſynis ex pietate ſibi d̃
bitis impie defraudant. cum eccleſiaſticus
dicat. Panis egentium vita pauperis eſt. q̃
defraudat eum homo ſanguinis eſt. Inſup
⁊ xp̃i eccleſiam, vt dicit onerant: ⁊ multis pi
culis ſe exponunt que ex inopia procedunt:
cum dicat idem eccleſiaſticus: propter ino-
piam multi deliquerunt. Ex quibus. ⁊ illud
vȝ ſequi. q̄ paupertatem huiuſmodi profite
ri ſit impium: cum non habeat annexũ me
ritum ſed peccatum. Et hoc eſt qđ finaliter
calũniator egentium perſuadere molitur. ſ.
q̄ ſtatus hmõi pauperum tanq̃ȝ peruerſus
ab vniuerſali eccleſia reprobetur. vt verevi
deatur illud p̃s. in eo eſſe completum. Per
ſecutus eſt hominem inopem ⁊ mendicum:
⁊ compunctum corde mortificare. Dica-
mus igitur pro cauſa pauperũ defendenda:
q̄ huiuſmodi euangelici viri qui proprijs fa
cultatibus renũciauerunt. ⁊ ſaluti aĩarum in
tendunt: non ſunt viri ſanguinũ ſed viri mi
ſericordie. quorum iuſticie obliuionem non
acceperunt. quoniam ex abundante miſeri-
cordia tpalia bona largiti ſunt ad ſuſtentãda
corpora pauperum. ⁊ ſp̃ualia bona continue
largiuntur ad ſuſtentationẽ aĩaȝ. ⁊ ideo di
gni ſunt vt ab eccleſia ſuſtentẽtur: q: nõ gra
uant ſed alleuiant multo amplius q̃ȝ illi qui
eccleſiaſticorum reddituum vbertate pingue
ſcunt: quos enim ⁊ plurimi eorũ hec potius
ſent: multo magis pro chriſto illis carcere vo
luerunt. Hi ergo cum elemoſynas petunt ⁊
accipiũt: nullum pauperem defraudant. q̃n
potius cãs pauperũ agũt dum ſuis ſacris e-
xemplis ⁊ monitis impios homines ad o-
pera pietatis inducũt. Nulli pro ſuo iniuriã
tur: q: hoc petunt ⁊ accipiunt qđ eis debet
Suſtentatio enim corpalis debetur ipſis le
ge miſericordie tanq̃ȝ pauperibus: ⁊ eo ma
gis quo pauperes volũtarij ſunt chriſto q̃ȝ
deuoti. Vñ hiero. contra vigilantiũ. Nõ ne
gamus cunctis pauperib⁹ ſi tãta ſit largitas
ſtipes eſſe porrigẽdas. Aplõs docet faciendã
quidem elemoſynã ad oẽs: maxime ad do
meſticos fidei. De quib⁹ ſaluator in euange
lio loquebatur. Facite vobis amicos de ini
quo mãmona qui vos recipiant in eterna ta
bernacula. Nũquid iſti pauperes inter quo
rum pannos ⁊ illuuies corporis flagrãs libi
do dñaẽ poſſunt habere eterna tabernacu-
la: qui nec p̃ntia poſſident nec futura. Non
enim ſimpliciter pauperes ſed pauperes ſpi
ritu appellãtur de q̃bus ſcriptũ eſt. Beat⁹
qui intelligit ſup egenũ ⁊ pauperem. In vul
gi pauperib⁹ nequaq̃ȝ intelligentia ſed ele-
moſyna opus eſt. in ſanctis vero pauperib⁹
beatitudo ẽ intelligẽtie. vt ei tribuat qui eru
beſcit accipere. ⁊ cũ acceperit dolet metens
carnalia ⁊ ſeminans ſp̃ualia. Hucuſq̃ȝ Hie
ro. Debetur etiã eis lege iuſticie tanq̃ȝ pre-
dicatoribus veritatis. quã quidem iuſticiam
exigere pñt: non iure fori ſicut prelati. in qui
bus acceptis ſtipendiorũ non eſt mendicitas
ſed ptãs. ſed iure poli eam exigere pñt ⁊ de
bent per modum humilitatis. ſ. pro chriſti a
more gratis petendo: vt alij mereant dãdo
⁊ ipſi humilientur accipiẽdo. ⁊ ſic ſuſtenteñ
vt euangeliſent vt comedant. Unde bern. ad
fratres de monte dei. Cũ diues eſſet paup
pro nobis fact⁹ eſt ⁊ qui volũtarie paupta
tis dedit exemplũ ipſe in ſemetipſo eiuſdẽ
formã dignatus eſt demonſtrare. Ut enim
ſciant euangelici pauperes quid eis faciẽdũ
ſit. ipſe et a fidelibus paſci voluit. nõnũq̃ȝ ⁊
ab infidelibus. ſed vt fideles faceret vite ne
ceſſaria accipere non recuſauit. Conſtãs ẽ
aũt q̄ non loquimur hic de prelatis. ⁊ de pau
peribus religioſis. quos exẽplo chriſti dicit
de elemoſynis ſuſtentari debere. nõ quidem
poteſtatiue requiſitis: ſȝ pie ⁊ humiliter po

ſtulatio. Pmõ aũt pauperes ſuſtentare pro
chriſto: nõ minoris ẽ meriti q̃ꝫ edificare ba
ſilicas: vt dicit Hieronĩ. ad Demetriadem.
Alij edificent eccl'as: veſtiant parietes mar-
morũ cruſtis: nõ reprehẽdo. nõ abnuo. Vnꝰ
quiſqꝫ ĩ ſenſu ſuo abũdet. Melius ẽ hoc fa
cere q̃ꝫ repoſitis opibus incubare. Sed tibi
aliud ꝑpoſitũ eſt chriſtũ veſtire in pauperi
bus. viſitare in languẽtibus. paſcere ĩ eſuriẽ
tibus: ſuſcipe in his qui tecto indigent. maxi-
me in domeſticis fidei virginũ alere mona
ſteria. ſeruorũ dei ⁊ pauperũ ſpũ hr̃e curam
qui diebus ac noctibus ſeruiũt dño suo: q̃ in
terra poſiti imitant angelorũ cõuerſatiõem
nihil loquuntur niſi q̃d ad laudes dei ꝑtinet
habenteſqꝫ victum ⁊ veſtitũ his gaudent di
uitijs: qui plꝰ habere nolunt ſi tñ ſeruant ꝑ-
poſitum. alioquin ſi amplius deſiderant his
que neceſſaria ſunt ꝓbãtur indigni. Ex his
hieronymi verbis colligit: q̃ ſuſtentare hu-
iuſmodi euangelicos pauperes opus eſt pie
tatis maxime. ac ꝑ hoc ipſos ꝑſequendo ca-
lumniari ſcelꝰ eſt nõ parue ꝑfidie. Nõ enim
inopia voluntaria vt hic dicit eſt cauſa malo
rum ⁊ multiplicium criminũ. ſed vt dicit chry
ſoſt. ⁊ ſupra habitũ eſt: infinitoꝝ cauſa bono
rum. Sicut enim radix oĩum maloꝝ eſt cu-
piditas q̄ eſt amor diuitiaꝝ. ſic paupertas cũ
ctoꝝ eſt origo bonoꝝ ſpũalium: que eſt con-
temptus affluentie ⁊ amor penuriaꝝ. Non
ergo multi deliquerunt ꝑꝑ inopiam quam
dilexerunt ſed ꝑꝑ inopiam quã oderũt. vel
certe ſicut gloſa dicit. verbũ illud intelligitur
nõ de inopia bonoꝝ tpaliũ: ſed ſpũaliũ v-
tutũ atqꝫ chariſmatũ. Nec idcirco diximus
nõ q: comendenꝰ effrenatã mendicantium
multitudinem. aut oẽm mendicandi modũ
vt ꝑfectũ approbare velimus. ſed cũ ſumma
xpi q̃ annexum habet ſtudiũ ſapiẽ ſeptifor-
me. vel laborẽ manualẽ cũ ꝓfeſſione ⁊ obſ
uantia euangelice paupertatis ⁊ exercitatio
nem ꝑfecte virtutis. Quẽ q̃dẽ modum cum
tota chriſti vita ⁊ doctrina euangelica ꝓpro-
bet. ſi quis ipſius contrariũ. euangeliſauerit
iuxta verbum apoſtoli anathema ſit. De
ſinat igitur ꝑſecutor hic pauperꝝ a malignis
calumnijs ⁊ verbis maledicis. nec balaam
tranſcendendo maliciã illi9 maledicat qui-
bus dñs benedixit. ne benedictionẽ perdẽs
celitus repromiſſam: maledictionẽ incurrat
eternam. Quod ſi ceſſare noluerit. verus
pauper clamare non ceſſet. Adiuua me do-
mine deus meus. ſaluum me fac ꝓpter mi
ſericordiam tuam. Et dehinc media proſe-
quens in fine concludat. Confitebor domi-
no nimis in ore meo. ⁊ in medio multorum
laudabo eum. Qui aſtitit a dextris paupe-
ris: vt ſaluam faceret a perſequentibus ani-
mam meam.

Finit Apologia pauperum
ſancti Bonauenture.

Pater noster Oro sb p̄uilegiata ē in trib⁹. In
- Dignitate: q̄ a christo composita
- Breuitate: vt cūi⁹ sciatur: meli⁹ retineat: frequēcius dicatur.
- Fecunditate: q: omnes petitōes continet: ⁊ vtriusq3 vite necessaria complectitur.

Pater noster diuiditur in
- Exordium. Pater noster.
- Tractatū. Sanctificetur nomen tuum ⁊c̄.
- Conclusionem: Si enim dimiseritis. Sed hec conclusio non est de integritate orationis.

In
- Exordio datur petendi fiducia. cum dr̄ pater noster. non dn̄e. Dn̄o seruitur timore. prī amore. Malachie. i. Filius honorat prēm suū. ⁊ seruus dn̄m suū timebit. Si ergo pr̄ ego sum: vbi honor meus. ⁊ si dn̄s ego sum: vbi est timor meus.
- Tractatu ponuntur omnia nobis necessaria
- Conclusione infertur necessaria ex p̄missis consequentia.

Deus dicitur pater noster.
- Generalr̄ oiū p creatōē. Deut. xxxij. Nūqd nō ipse ē pr̄ tu⁹ q possedit ⁊ fec̄ ⁊ creauit te. Fec̄ i corpe creauit in anima possedit in vtroq3.
- Spāliter iustoꝝ p adoptionē. Math. v. Estote pfecti sicut ⁊ pr̄ vester celestis pfect⁹ est. Luc. xi. Si ḡ vos cū sitis mali ⁊c̄.
- Singulariter xp̄i p eternā generatōē. Jo. v. Nō solū soluebat sabbatū s3 ⁊ prēm suū dicebat deū. Mat. xi. Neq3 prēz q̄s nouit nisi fili⁹. ⁊ cui voluit fili⁹ reuelare.

Pater est
- Primo modo p impressam imaginē
- Scd̄o mō per appositā gratie similitudinem.
- Tertio modo per eternam originem.

Qui es in celis. i. in angelis. vel celis. i. i sctis. Scti. n. dicunt celi quadrupliciter. scilicet

Propter
- Vite sublimitatē. Phil. iij. Nostra conuersatio in celis est
- Bonoꝝ opeꝝ claritatē. Phil. ij. Inter q̄s lucetis sic luminaria i mūdo vbū vite p̄tinētes. Mat. v. Luceat lux v̄ra corā hoīb⁹ ⁊c̄.
- Propositi firmitatē. psal. Verbo dn̄i celi firmati sunt.
- Deū i eis quiescētem p gratiā. Isa. lxvi. Celū mihi sedes ē. ps. Dn̄s in celo parauit sedem suam.

Dicit ergo. pater noster qui es in celis. id est in spiritualibus. vt ad spiritualem mansuetudinem in qua habitat festinare discamus. ⁊ celestia ab eo queramus. Terminato exordio sequitur Tractat⁹. qui diuiditur in duas partes. Sanctificetur nomen tuū. In prima oratur pro bonis adipiscendis. In secunda pro malis amouendis. Ibi. Et dimitte nobis debita nostra ⁊c̄.

Prio petit pro bonis adipiscēdis

Sunt bona
- Eterna. que petunt — In p̄mū. Sctificet nomē tuū. Petitur q ipa glia siue pfecta noticia ꝯfirmet in nobis. Et hoc erit in gloria perseuerando.
- Spūalia que petunt — In meritū siue i bonū pseuerātie. Adueniat regnū tuū. i. eccl̄a vel aīa in qua p grām regnas: adueniat. i. in finem perueniat. In bonū grē. Fiat volūtas tua. i. libertas.

		nr̄i arbitrij ſociet̄ p gr̄am tue voluntati.
Tpalia		In ſuſtentatōez ſiue tēporale ſubſidiū.
que petuntur		Panē noſtrū quotidianū da ꝛc̄.

Scdo petit̄	Preteritis	Et dimitte no.	Preterita mala		Voléda.
p amouen-	Preſentib9	Sz libera n.a ma.	Preſentia mala	Sūt	Vitáda.
dis malis	Futuris.	Et ne n.idu.i tē.	Futura mala		Precauēda

	Scificetur no.t.		Sapia		Regnū celorū.
	Adueniat reg.t.		Intellectus		Poſſeſſio terre.
	Fiat voluntas t.		Conſilium		Conſolatio
Septem ſunt	Panē no.quoti.	Septē	Fortitudo	Septē bti-	Saturitas
Petitiones	Et dimit.n.de.n.	dona	Scia	tudines.	mīe ꝯſecutio.
	Et ne n.indū.		Pietas		Viſio dei
	Sz libera nos a ma.		Timor		Filiatio dei

	Paupertas contra ſuperbiam.
	Manſuetudo contra iram.
	Luctus contra inuidiam
Septem virtutes con-	Sitis iuſticie contra acidiam
tra ſeptem vicia	Miſericordia contra auariciam
	Mundicia cordis contra gulam
	Pax contra luxuriam

Homo ergo egrotus: deus medicus: vicia languores: petitiones planctus: dona antidota: virtutes ſanitates: btitudines felicitates ꝛ gaudia: petitionibus dona. donis virtutes. virtutibus beatitudines obijciuntur: ꝛ vicia excluduntur.

	Petitio ſanctificatio
Sanctificetur	Donum ſapientia.
nomen tuum	Virtus pax
	Beatitudo filiatio dei
	Vitium contra: quod luxuria

	Terribile. Deut. xxviij. Niſi timueris nomē eius glōſum ꝛ
Scificetur no.t.	terribile: hoc ē dn̄z deū tuū: augebit dn̄s plagas tuas.
Nomen dei	Admirabile pſal. Domine dn̄s noſter ꝙȝ admirabile ꝛc̄.
inuenimus	Laudabile ps. A ſolis ortu uſqȝ ad occaſum ꝛc̄.

	Terribile quantum ad potentiam: que attribuitur patri
Eſt ergo nomen dei	Admirabile quantū ad ſapientiam: que attribuitur filio.
	Laudabile quantū ad bonitatem: que attribuit̄ ſpūiſancto

Sanctificatur ergo id eſt in nobis firmatur.

	Terribile in cognitione ſumme poteſtatis.
Nomen tuum	Admirabile in cognitione prime veritatis.
	Laudabile in cognitione ſumme bonitatis.

Dicit ergo ſanctificetur nomen tuū. quaſi diceret. Da nobis ſpm̄ ſapientie id eſt iocunditatem internam. vt guſtemus ꝙȝ ſuauis eſt: ꝛ hoc generet in nobis pacem: ꝛ hoc contra luxuriam: quia non eſt pax oſſibus meis a facie peccatorum meorum.

¶ Dicit ergo ſanctificet nomen tuū. quaſi diceret. Da nobis ſpiritū ſapientie. id eſt iocunditatem internam. vt guſtemus q̄ȝ ſuauis eſt: ⁊ hoc generet in nobis pacem: ⁊ hoc contra luxuriam. quia non eſt pax oſſibus meis a facie peccatorum meorum. 291

Adueniat regnum tuum:
- Petitio aduentus regni
- Donum intellectus
- Virtus mundicia cordis
- Beatitudo viſio dei
- Vicium contra: quod gula.

Adueniat regnū tuū. Regnū dei dicitur:
- Militans eccl'ia. Math. Mittet filius hoīs angelos ſuos: ⁊ colligent de regno eius omnia ſcandala.
- Doctrina euangelica. Luce. xvi. Lex ⁊ prophete vſqȝ ad iohannem: ex eo regnū dei euangelizat. ⁊ omnis in illud vim facit
- Beatitudo eterna. Math. xiij. Fulgebunt iuſti ſicut ſol in regno patris eorum. De hoc precipue accipit qđ hic dr̄. Licet n̄ incongrue de alijs accipi poſſit.

¶ Dicit ergo. Adueniat regnum tuum. quaſi dicat. Da nobis ſpiritum intellectus. quo mūdati corde intelligamus te in preſenti regnare per fidem: vt in futuro videamus te regnare per ſpeciem. ⁊ hoc eſt contra gulam. de qua dicitur. Vinum ⁊ ebrietas aufert cor.

Fiat voluntas tua:
- Petitio voluntatem dei fieri.
- Donum conſilium
- Virtus miſericordia
- Beatitudo miſericordie conſecutio
- Vitium contra: quod auaricia.

Eſt voluntas dei ad:
- Creationem. ps̄. Omnia quecunqȝ voluit fecit
- Gratificationē. i. Theſ. iiij. Hec ē volūtas dei ſc̄tificatio vr̄a.
- Glorificationem. Joh. vi. Hec eſt voluntas patris mei q miſit me. vt omnis qui videt filium ⁊ credit in eum: habeat vitam eternam.

Eſt ergo voluntas dei:
- Creans
- Gratificans. ⁊ de hac accipitur hic.
- Glorificans

¶ Dicit ergo. Fiat voluntas tua. quaſi dicat. Da nobis ſpiritum conſilij vt faciamus volūtatem tuam. maxime miſericordiam: que perimit auariciam: quatenus miſericordiam conſequemur. Scḋm illud. Beati miſericordes: quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Sicut enim auaricia conſiſtit in acquirendo ⁊ retinendo. ita miſericordia in dando ⁊ dimittendo. Quid autem prodeſt ſepius dicere. Fiat voluntas tua: ⁊ nolle iuuare. Vult deus apud te eſſe pauperes. vt per eos ſalueris ⁊ corpore ⁊ anima. Cum enim defuerunt vaſa ſtetit oleum. Vos venitis voluntatem frangendo.

Panē noſtꝝ quotidianū:
- Petitio panem dari.
- Donum fortitudo
- Virtus eſuries iuſticie
- Beatitudo ſaturitas
- Vitium contra: quod accidia.

Panem no. q.:
- Corporalis Gene. iij. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo.
- Sacramentalis. i. ad Chor. xi. Quicunqȝ manducauerit panē hūc

Eſt panis — ⁊ biberet calicem domini indigne ⁊c.
Eternalis. Jo. vi. Ego ſū panis viuꝰ ⁊c. Et ille pcipue dr̄ ſupſubſtā̄lis.

Hiero. Supſubſtātialis panis ē q dicit. Ego ſum panis viuꝰ ⁊c. Qui vȝ vniuerſas ſuperat creaturas. Licet aūt ſunt multi panes myſtici. De his tn̄ tribus exponūt doctores qḋ hic dicitur. Vn̄ aug. Panis quotidianus dictus vel neceſſaria huius vite: vel ſacramētum corpis xp̄i. Oportet ergo vt pſ̄ūcte oīa iſta tria accipiant. vt. ſ. panē quotidianū petamus: ſimul ⁊ neceſſaria corpi: ⁊ ſacramētū viſibile: ⁊ inuiſibile verbū dei. Unde de his tribus poteſt accipi quod dicitur Luce. xi. Amice cōmoda mihi tres panes.

Ergo
- Primus panis eſt ad corpis ſuſtentationem.
- Scd̄s in via ad aīe refectionem.
- Tertius in patria ad eternam fruitionem.

Dicit ergo Panē noſtrū ſupſubſtantialem ⁊c. q. d. da nobis ſpm̄ fortitudinis: quo multiplici pane roboret animꝰ: ne deficiamus in pn̄ti eſuriēdo iuſticiā: p quam expellentes aciem plena iuſticia ſaturabimur in futuro. ẜm illud. Beati qui eſuriunt ⁊ ſitiunt iuſticiam: quoniam ipſi ſaturabuntur.

Dimitte nobis
Debita noſtra
- Petitio dimitti debita
- Donum ſcientia.
- Virtus luctus
- Beatitudo conſolatio
- Vitium contra: quod inuidia.

Dimit. no. de. n.
Eſt debitum
- Offenſe. Mat. xviij. Serue neqȝ omne debitum dimiſi tibi.
- Bone vite. Lu. xvij. Cū feceritis oīa q̄ precepta ſunt vobis dicite ſerui inutiles ſumus: qḋ debuimus facere fecimus.
- Pecunie. pūer. xxij. Noli eē cū his q̄ defigūt manꝰ ſuas. ⁊ q̄ vades ſe offerunt pro debitis. Agitur aūt hic de debito offenſe nō pecunie. Debitū primum malum: ſecundum bonum. tertium indifferens.

Dicit ergo. dimitte nobis debita noſtra: quaſi dicat. Da nobis donū ſcientiam ⁊ virtutem luctum. quo tam noſtra qȝ aliena peccata cogitemus ⁊ defleamus. vt nobis debita noſtra dimittas. ⁊ ita conſolationem habeamus aduerſus inuidiam. que facit hominem de alieno bono tabeſcere. Unde verſus. Inuidus alterius rebus marceſcit opimis.

Et ne nos inducas.
in tentationem
- Petitio non induci in tentationem
- Donum pietas
- Virtus manſuetudo
- Beatitudo poſſeſſio terre.
- Vitium contra: quod ira

Et ne nos inducas
Eſt tentatio
- Irritationis. Exodi. xvij. Vocauit moyſes nomē loci illius tētatio ꝑpter iurgium filioꝝ iſrael: ⁊ qr tentauerunt dominum dicentes. Eſt ne deus in nobis.
- Probatōis. Jacobi. i. Btūs vir qui ſuffert tētationē. Thobi. ij. Hāc tentationem iō pmiſit dn̄s euenire illi vt poſteris daretur exemplum patientie eius ſicut ⁊ ſancti Job.
- Male perſuaſionis. Math. iiij. Accedēs tētator dixit ei. Si filius dei es ⁊c. i. Chor. x. Fidelis deus qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis ⁊c. De hac tertia intelligitur pcipue quod dicitur hic.

 296

Dicit ergo: Et ne nos inducas in tentationem. quaſi dicat. Da nobis ſpiritum pietatis. ⁊ manſuetudinem ſpiritus: vt per ſpiritum pietatis vincamus tentationem exercendo nos ad pietatem. Et per manſuetudinem vincamus vicium iram: non reddendo malum ꝑ malo: vt ita beati poſſideamus terram viuentium. quam per ſpiritum pietatis ⁊ manſuetudinem obtineamus. Unde beati mites: quoniam ⁊c̄.

Sed libera nos a malo
- Petitio liberari a malo.
- Donum timor.
- Uirtus paupertas ſpiritus
- Beatitudo regnum celorum.
- Uitium contra: quod inanis gloria.

Sed libera
Eſt liberatio a malo
- Culpe. ad Roma. vi. Liberati a pec͠o. ſerui autem facti deo.
- Miſerie. Ro. viij. Creatura liberabitur a ſeruitute corruptionis in libertatem glorie filiorum dei
- Pene eterne. Oſee. xiij. De manu mortis liberabo eos: de morte redimam eos.

Dicit ergo. Sed libera nos ⁊c̄. quaſi dicat. Da nobis ſpiritum timoris: vt ꝑ ſpiritum timoris vincamus mala. per virtutem paupertatem ſpiritus bona adipiſcamur. quatenus excluſis vicijs: ⁊ contemptis terrenis habeamus eterna. ſcilicet beatitudinem regni celorum. quod lucifer ⁊ primi parentes per vitium inanis glorie amiſerunt.

Amen. Hiero. aut apud hebreos vnū ex tribus ſolet ſubmitti
- Amen
- Salon
- Sela

Significat
- Uere vel fideliter
- Pacem.
- Semper

Nota ꝙ dici ſolet ꝙ Amen q̄nqꝫ tenetur
- Nominaliter. Apoca. iij. Hec dicit amen teſtis fidelis ⁊ verus q̄ eſt principium creature dei
- Aduerbialiter. vt ibi. Amen amen dico vobis.
- Uerbaliter vt hic. Amē. i. omnia predicta fiant nobis ex tua gratia.

Finit Pater noſter.

¶ Reuerendiſſimo in chriſto patri ⁊ domino D. Juliano de Ruuere. Ro. Se. epiſcopo Cardinali Sabinēſi. ſancti Petri ad vincula nuncupato. maiori penitentiario. ordinis minorum meritiſſimo protectori. benefactori ſuo benigniſſimo. Octauianus aduocatus eiuſdem obſeruantiſſimus.

Expertus manſuetudinē ⁊ comitatem animi tui. ac in me charitatem auſus ſum has meas qualeſcunqꝫ lucubrationes tibi dicare. quas annotandis vite curſu ⁊ miraculis Bonauenture iuſſu tuo curioſi⁹ exegi. quas ⁊ ſi ſciam non eo artificio conſtare: nec dicendi ornatu ſplendere: vt dignas lectione tua crediderim: vel ex ea dicatione ornamentum vllū tibi acceſſurum. ſatis tamē materiam pro ſe ſufficere intelligo ad detinendū in ſui lectione oculos atqꝫ animū tuū. qui pro ſingulari religione ac pietate qua beato Bonauenture aſtringeris. nihil libentius agitas aut dictitas: qꝫ quod ad illius ſancti viri celebritatem ⁊ laudem pertineat. in quo locupletiſſimum mihi teſtem meipſum habeo. qui ſecutus dignationem tuā: principes ⁊ populos occidentis ex apl'ica legatione petentem: incredibili quodam affectu ac deſiderio vidi. T. D. teneri viſendi ſepulcri ipſius Bonauenture quo ad lugdunum perueniſſemus. vbi tametſi regni precipui preſules ⁊ ſatrapes etiam regio ſanguine orti: qui te regio imperio ſolēni pompa proſequebanť. inſtātiſſime vrgerent celerius regem adeūdū. ad quod ipſi regijs litteris vrgebanť. non tamen id prius extorquere potuerunt: qꝫ in ſalutando ſancti ſepulcro. ⁊ meritis veneratiōib⁹ in eccleſia vbi quieſcit pie perſoluendis: diem integram cōtriuiſſes. Quis preterea tantum laboris protulit ad conſequendam Bonauenture celebritatem. Quis precipuo ſtudio proprio etiā ere curauit ad principes ⁊ exteras nationes nuncios mitti ad procuranda teſtimonia: atqꝫ inſtrumenta. quibus viri ſanctitas patentius monſtrari poſſet. Quis deniqꝫ ipſi pontifici in hoc per ſe ſatis alioquin concitato: calcaria vigentiora addiderit: vt ſepoſitis etiā aliarum magnarum rerū moliminibus huic operi vacaret vnice. At ſi porro ex hoc munere honeſtari quempiam poſſe ſperaſſem. nemo profecto erat cui magis id me debere intelligam qꝫ amplitudini tue: de me optime merite. a qua tot ornamentis ⁊ cōmendatione ipſe eſſem honeſtatus. Te enim interueniente apud ſummum principem in publico conſiſtorio. publicas cauſas defendere ⁊ perorare licet. Tuo in me ſtudio factum eſt: vt ſumm⁹ princeps voluerit euocatum me ſacro affatu hortari atqꝫ efficaciter mouere: vt te ad deſtinatum munus legationis proficiſcentem ſequerer. meiſqꝫ officijs atqꝫ conſilijs fide proſequerer. Preſtitiſti rurſus vt ex tam multis ⁊ claris preſulibus: qui tuo latere illuſtrabantur. nullus me officiorum claritate ſuperaret. Tu mihi preſtitiſti: vt inter primos fidei ⁊ prudentie ſecretorum tuorū maxime participes exiſtimarer. quem ad res arduas peragēdas ac pertractandas cum illuſtriſſimis principibus idoneum iudicares ⁊ deſtinares. Tu deniqꝫ effeciſti vt nouiſſime ex tot clariſſimis collegis meis: vni mihi liceret rem tanti meriti conſequi. vt in tanto conuentu. quid amplius dicere poſſum: inſignia merita Bonauenture repercenſerem. Ubi abſoluta oratione idem clementiſſimus pontifex me ample laudatos: profeſſus me vberrime ſatiſfeciſſe muneri. apoſtolicam ſedem ⁊ ſuam ſanctitatem nunqꝫ me vnqꝫ meis cōmodis ⁊ honeſtati defuturam: polliceretur. Jure igitur te quo poſſum officio proſequor. a quo tantum in me fauoris ⁊ ornamenti acceſſit: quantum nec vnqꝫ ſperare: aut porro optare fas putaſſem. quod ſi meorum cōmodorum in hoc ratio habenda erat: vt omittam quantum ſplendoris ac nominis amplitudo tua ſit allatura huic mee lucubrationi. quis te promouet operoſius: fauet benignius: ornat amplius: donat largius. Nec tamen notā verebor quod non magis ipſi

pontificē in hoc delegerim. quo nemo religione: vite curſu: ac ſanctimonia: litterarum diſciplina. ⁊ rectiſſimis ſtudijs coniunctior Bonauenture vnq̄ȝ fuit. Expaueſcit namq̄ȝ anim⁹: virum diuinū: etiam ſacro nectare eloquiorum Bonauenture pfuſum his meis ſcriptis detinere. qui ſi tantē honeſtum duxiſſet: idem accepiſſe officium: certe ꝑ ſua ſapientia: ⁊ in te charitate. non iniocundum erit ſue ſanctitati nepotem eius chariſſimū ⁊ familie ſue decus. ea ſe beneficentia in ſui cultores preſtare. coq̄ȝ fauore apud patruū: terrarum deum: illis adeſſe: vt ipſi plane intelligant. quid in te preſtiterint tā grata mente: ⁊ ſua beatitudine ſuſceptum: q̄ȝ ſi id ſibi exibuiſſent. Accipe igitur pater ⁊ domine mi benigniſſime: officium meū qualecunq̄ȝ. ſed ab animo gratiſſimo ⁊ tibi deuotiſſimo profectum. te modo cum ſcripta relegeris meminiſſe velim. ab illo annotata. qui finem patroni cauſarum excedere neſciat. que ſi vt cetera a me in te profecta officia: vt opto: laudaueris. etiam ſi minus placuerint. erit laborum ſolaciū. ſi vero delectauerint: maximi premij loco habendum ducam.

Oratio in vitam ⁊ merita diui Bonauēture. per inſignem iuris vtriuſq̄ȝ doctorē diſertiſſimum Octauianū de Martinis Sueſſanum: ſacri palacij apoſtolici clarum aduocatum conſiſtorialem.

Iuſticia ſuffragiorū B. P. ad q̄ porigenda deſiderabar: herentem me concitauit ad indicti mihi muneris prouinciaȝ remota cunctatione capeſcendam. Neq̄ȝ enim me alioquin fallebat: q̄ȝ arduum: q̄ȝ ve anceps munus obirem: poſtulare ex merito. Sanctum Ro. ſe. decreto referri in ordinē ſiue catalogū celeſtium: qui cū chriſto regnāt auctorum. Idq̄ȝ in hoc tremendo auditorio. ſub aſpectu ſacri reuerendiſſimorum patrū ſenatus: ac ſapientum prelatorum: ⁊ virorū. quibus tua ſanctitas celeſti ſuper dono: i ſua maieſtate ſapiētiſſime preſidet. vbi n̄ ego modo qui i actōne cauſarum forenſiū: noſtri ſeculi ſtilo verſor. verum ⁊ alium quamlibet exercitatum: ac deniq̄ȝ conſummatum oratorem expauere quidem poſſe credendum ſit. Nā ꝑ immortalem deum quis tam ſapiens aut diſertus quicq̄ȝ a deo elimatum: aut ſtudioſa lugubratione excogitatum: hic proferat: quo maieſtatem loci dicendo: vel mediocriter equare poſſit. Quid porro tanto ſtudio ad inuentum: quod preuiſum ac tritum nō fuerit apud tante ſapientie patres. ac te ante alios ſanctiſſime princeps. qui cum ex multis iam annis diuinarum atq̄ȝ humanarum rerum. ac omnis deniq̄ȝ philoſophie ſcientiaȝ pleniſſime edidiceris. velut ſplendidiſſimuȝ ſidus in firmamento. in dei eccleſia ceteros illuſtrati. Que quidem reuoluenti non leueȝ animo tremorem incuſſiſſe poterāt. atq̄ȝ ab hac actione qua nulla illuſtrior penitus dehortari: niſi iuſticia meritorum: vt premiſeram: beati Bonauenture pro quo intercedimus: animum erexiſſet. atq̄ȝ confirmaſſet. Accedebat preterea q̄ princeps nō propheanus pro religioſo: aut indoctus pro litterato rogandus erat. ſed tu profecto pater beatiſſime: qui diuinis obſequijs in beati Franciſci religione: ex matris vtero celitus deſtinatus in eadem omnipotenti deo religioſiſſime ſeruiuiſti. ac demum ad eius principatum ſingularibus tuis meritis vectus: illam ſapienter ac ſalubriter gubernaſti: auxiſti atq̄ȝ ampliaſti. qui ve cum diuinorum myſterioꝝ ſcietiā per traditōnes patrū fueris nactus. Tuȝ vero ex opibus eiuſdē diui Bonauenture que diuino ſpirante numine edidit: conditoris intelligentiam certiſſime comparaſti. Ita te namq̄ȝ par erat qui conditoris vices geſturus in terris. in illius mandatis commiſſum gregem oporteret erudire. neq̄ȝ enim illius cauſe quis vices gerit: quem non penitus

novit. neqꝫ illius porro mandata recte ali-
os edocet: que non prius luculenter edidicit
Quare cum pro diuine ſapiētie patre: ordi
nis minorum generali miniſtro epiſcopo car
dinali Albanen. intereeſſurus eſſem apud te
beatiſſime pater. qui iiſdem meritis clarus:
iiſdem ve officijs glorioſe perſunctus eras.
⁊ proinde ad hoc opus tibi in hos vſqꝫ dies
diuinitus ſeruatū electus. nequaqꝫ mihi ve-
rendum fuit: ne per inſufficientiam tibi ne-
gligēter. qui [illegible] meritis fidelium paſtor
imbecillitati [illegible] clementiſſime compati
didici[illegible]. [illegible]qꝫ ego qui horrore quodā non
ſine titubatione occeperam. perſpecto tamē
qꝫ benigno vultu ac clementi nutu audientiā
indulgeas. erectus in ſpem meliorem. fiden-
tior proſequor: tuiqꝫ ſacri affectus oraculo
meis auribus illud propheticū inſonare vi-
detur. Dilata os tuum ⁊ ego implebo illud.
Et rurſus: Dabo tibi ſermonem bene ſo-
nantem in os tuum: vt cōplaceas in ore prin
cipis. ac piū obſecro pari clementia velis
fauere: dū diuino numinine adiutus: ac tuo
benigno fauore firmatus: proferam que ad
ipſius creditoris Bonauēture: ac huius ſan
cte ſedis laudem perpetuam cedere poſſint.
Exoratus a tua ſanctitate: P. B. diui Bo
nauenture canonizatōnem ingens mihi ſtu-
diū fuit: ſacrarū lrārū codices diligenti⁹ euol
uere: ad dignoſcendum quenam rei: de qua
agimus conuenirent. Quibus quidem cu-
rioſius perſpectis. quantum colligere potui.
duo potiſſimum inſpicienda. ac merito inqui
renda fuiſſe intelligo. vitam ſcilicet ⁊ mira-
cula. que ſi recitando monſtrauerim. in hoc
viro eſſe comperta qualia ad canonizatōnes
ſufficiant: tua ſanctitas: cuius arbitrio id ſu-
bijcitur: benigne dignabitur votis ſupplicā-
tium reſpondere. Et quoniam vite initium.
quod ex religione ſuſcipio: miraculoſum exi
ſtit. nemo mihi vicio vertet: ſi vitam ante mi
racula relaturus: alterū cū altero recēſendo
permiſceam. Nec rurſus mirabitur: ꝙ queꝫ
admodum pleriqꝫ. cuiuſpiam memoriam
commendaturi. non ego primordijs natalibꝫ
ac puericie diui Bonauenture inſiſtam. aut
eo altius a parentū dignitate exordiar. Pro
hibent namqꝫ crebra ⁊ clariora viri facino-
ra. ab illo in ſtatu perfectiori agitata. Nec
tamen obmittam ꝙ Bonauentura natione
tuſcus. patria balneo regius Johāne fidātia
⁊ Ritella fidelibus coniugibus ortus: ba-
ptiſmatis vnda reſperſus. que ex Johanne
medicine magiſtro: ⁊ felice Anthonij: qui ⁊
ipſi ab illis maioribus originem trahūt atqꝫ
alijs teſtibus balneoregijs probe comperta
ſunt. Ceterum pretermiſſa longiore ſe-
rie premiſſorum: vita inde exordium capi
⁊ vbi relicto mortalitatis ſtatu: mundo mo-
ritur: ac omnipotenti deo: meritis beatiſſimi
Franciſci victimam ſe perpetuam dedicauit
Glorioſus deus in ſanctis ſuis. quos ſibi ab
eterno predeſtinauit erectos. ⁊ ſecundum ne-
ceſſitatem temporis. ad ſalutem humani ge-
neris producit in lucem. cum beatum Bo-
nauenturam vas electionis ſibi delegiſſet. ac
ſuis obſequijs in religione ſancti Franciſci
deſtinaſſet. quo tamen illius cōuerſio: poſſet
aliquando a deo diſponente profecta intelli-
gi. ⁊ in illo ſue maieſtatis gloria reuelari: eun
dem in extrema valitudine periclitari per-
miſit. Cuius ſaluti anxia ſollicitudine timens
chariſſima parens. vbi phyſicorum quos
adhibuit diligentiam fruſtra experta eſt: ⁊
medelarum vires ad illum leuādum minus
valere comperit. ſolius dei opem quem ſan
cta timebat. ⁊ cui caſtos pueri mores: quos
probe vt mater nouerat: intelligebat accep-
tos. humiliter in ſalutem pueri inuocauit. ac
ſancti Franciſci ſuffragia reuerenter implo-
rans: illum ſi ſanum recuperaret: ipſius reli-
gioni perpetuo deuouit. Exaudita eſt pro di
uina clementia ⁊ ſua reuerentia. ⁊ ſanitate re
cuperata integer puer euaſit. non ſine admi-
ratione phyſicorum. preſertim qui cum ſta-
tū corporis probe in illo deprehenderant: vt
humana ope egrum leuari poſſe penitus de
ſperaſſent. Idem iam adoleſcens. ac por

ro etate prouecta cum religioni maturum ſe ⁊ illi ex parentis voto debitum intelligeret. memorqʒ diuini mādati per Dauid prophetam humano generi prolati. Vouete ⁊ reddite domino deo veſtro. Anno ſue etatis circiter ſecundo ⁊ viceſimo. habitū religionis ſancti Franciſci deuotiſſime ſuſcepit. inqʒ profeſſionis emiſſione beneficium illius his verbis aperte teſtatus eſt. Voto enim pro me lāguente grauiſſime: ad beatum Franciſcum emiſſo a matre: cum adhuc eſſem puerulus: ab ipſis iam mortis faucibus erutus. ⁊ in robur vite incolumis reſtitutus. quod cum viua memoria teneam: vera nunc confeſſione profiteor: ne tantum beneficium retiens; ſceleris arguar vt ingratus. orationemqʒ ad illum pijſſime his effundens. Accipe igitur P. beate quaſcumqʒ exiles meritisqʒ tuis ac beneficijs impares gratiarum actiones. ⁊ cū ſuſceperis vota. culpas noſtras recordando excuſa. vt a malis preſentibus eruas. ⁊ ad bona ſempiterna perducas. Igitur vir ſanctus in eadem vocatione progrediens. cum omnis ipſius vita in dei certa cognitione ac contemplatione verſaretur. ad quam aſſequedam. per ſacrarum ſcripturarum aſſiduam perlectionem; orationes ac contemplationes: intenderet. docente illum Alexandro de ales. ſacre pagine magiſtro: tantam doctrinarum perfectionem bene adeptus eſt: vt a ſeptimo ſui ingreſſus anno. conſono magiſtrorum ordinis iudicio: delectus. librum ſententiarum in pariſienſi vniuerſitate clariſſime legerit. ⁊ cathedram magiſtralem receperit. admirabilis proinde cunctis qꝫ tam paruo ſpacio eam ſufficiētiam valuerit comparare. Sed admirentur ſane. qui res hūanas ex naturali tantum curſu: non autem ex diuina potentia metiuntur. que duos diſcipulos litterarum prorſus ignaros: emaus oppidū contendentes breui itineris ſpacio comitata: diuinorum. ſcientiam pleniſſime docuit. Idē diuus. dona ſancti ſpiritus pro ſuis aſſiduis meritis conſecutus: magna indies doctrine accrementa accipiebat: que magis diuinitus inſpirata: qꝫ humanitus acquiſita videantur. Cumqʒ per tres annos ſequentes cathedram magiſtralem rexiſſet. Anno ſue etatis ſecundo ⁊ triceſimo. inter primos religione ⁊ doctrina in ordine habebatur. Namqʒ illi tanqꝫ infinitus theſaurus ſcientia erat. quo qui vſi ſunt participes facti ſunt amicicie dei Et quod notabilius ⁊ admirabilius erat: i illo; quo magis ſcientia ⁊ auctoritate emerſerat. eo magis humilitate mente deprimebatur. Nec ut pleriqʒ litterati [illegible] iſta ti vilia miniſteria domeſtica [illegible]ebat. ſed qui vix nec niſi per obedientiam: egre tamē ab illorum executione coercebatur. reputantibus prelatis indignum: ſi a talibus non vi egregius ſequeſtraretur. in quo ſancti ſpiritꝰ gratia habitare perſpicue cernebat. Nec tamen vir ſanctus: vlla charitatis officia ob litterarias actiones pretermittebat. ſed in omnes fratres oculos intendens: ſi quem forte triſtem: aut profeſſionis penitentem intelligeret: tanta dulcitudine in ſermonem conueniebat; conſolabatur: monebat: ac cōfirmabat: vt nullus ab eo diſcederet: quin libens ceptū religionis iter proſequeretur. Infirmorū preterea cura ſupra qꝫ credibile ſit delectabatur. quo vt grauioribus aut contagioſis morbis grauarentur: eo magis ſe totum illorum obſequio applicabat. Quibus officijs: cum maiorem diei partem abſumeret: non eo minor erat in publicis lectionibus ⁊ interpretationibus ſcripturarum: que tanta claritate audientibus intelligenda reddebat: ut ipſe auctor illorum merito videri poſſet. In capitulis vero: aut prouincialibus: aut generalibus: tanta ſapientia ipſius reſponſa dabant. vt iam generalis miniſter: perſpecta magnitudine conſiliorum illius: nil omnino graue exequendum putaret in quo ſancti viri iudicium non antea exploraſſet. Quibus donis ⁊ gratijs illuſtratꝰ: cū iā i religiōe eſſet omni merito clarus. ⁊ defuncto generali miniſtro ⁊ tredecimo ipſius ingreſſus anno: ex tam

talibus erant generalibus: tanta ſapientia ipſius responſa dabant: vt iam generalis miniſter proſpecta magnitudine conſiliorum illius: nil omnino grauius exequendum putaret in quo ſancti viri iudicium non antea exploraſſet. Quibus donis et gratijs [illegible] iam in religione eſſet [illegible] generali miniſtro [illegible] ipſius ingreſſus anno: ex tam multis ſanctis viris quibus religio in ſua nouitate florebat: vnus omnium ſine contradictione extitit ſubrogatus. Hic vir ſanctus: accingens ſe [illegible] actionibus: cum iam religioſi cepiſſent a fundatoris diſciplina paulisper declinare: vbi monendo: inſtando: caſtigando: ac operoſius laborando: ad meliorem vite frugem reduxiſſet. In capitulo generali: quod primum narbone tenuit. regulam beati Franciſci reformauit atque expoſuit. [illegible] in prouincias et cuſtodias [illegible] aduxit. vbi ſtrenue decertans aduerſus venenoſas oppugnationes temeratorum et obtrectatorum: qui in religionem mendicantium: ac ſanctum virum impudentius ora ſoluerant. atque artificioſis calumnijs deſitebantur. ſola iuſticia atque innocentia tutus: permanſit inuictus: tanquam qui integer vite ſceleriſque purus: non eget mauri iaculis: nec arcu: nec venenatis grauida ſagittis fuſce pharetra. Expertus fructus ſanctorum monitorum magni Baſilij diuini interpretis Homerici carminis: vbi vlixem pro meritis ad celum tollit: aſſerens poetam clara voce teſtatum. O homines ſit vobis cura virtutis. que cum naufrago enatat: et eiectum in littore venerabiliorem oſtendit. Vbi etiam libellum contra minores pernicioſiſſimum: a magiſtro Giraldo de abbatis villa: vt putant pro apologiam editum. non minus eloquenter quam ſubtiliter confutauit. Qui etiam Giraldus non longe poſt iuſto dei damnatus iudicio: meritas ſui ſceleris penas dedit. paralyticus ac miſeranda lepra reſperſus: quibus erumnis vitam finiuit. Congregato vero capitulo generali piſioreo auctore inſtitutum. vt gloria tibi domine qui natus es de virgine. vſque ad Epiphaniam continuaretur. eodem modo quo infra octauam natiuitatis dominice cantatur. et alie rubrice in breuiario reformate. et alie addite. Idem etiam piiſſimus cultor glorioſe virginis matris [illegible] ſentur ad ſalutandum eandem: ſigno [illegible] pane quod poſt completorium datur. quod creditum ſit eandem ea hora ab angelo ſalutatam. Tunc tranſlatum fuit venerabile corpus beati Anthonij ad pregrandem eccleſiam paduanam. cuius lingua ſecundo et triceſimo ſui obitus anno: recens et rubicunda reperta eſt. quam vir ſanctus in manibus deuote recipiens. ac largioribus lachrymarum imbribus perfundens. talibus reuerenter affatus eſt. O lingua benedicta: que deum ſemper benedixiſti: et alios benedicere docuiſti. nunc [illegible] apud deum. Cui oſcula deuote figens: illam honeſte collocari curauit. Cuius etiam fama permotus pontifex tunc Clemens. iiij. vt illum in partem ſollicitudinis traheret. opulenti Eboracen. eccleſie prefecit. nec tamen eſſe quiuit: vt vir ſanctus eam promotionem acceptaret. qui propoſiti conſtans: in religione maluit permanere: vbi diuitias et dignitates ſibi procuraret in celis. Cuius conſtantiam pontifex admiratus ad illum: ſta inquit in teſtamento tuo. et in illo colloquere. et in opere mandatorum tuorum veteraſce. Nunc vero ſe offert: numeroſior cumulus diuinorum ſcriptorum ipſius. cum pariſius legiſſet primum librum Geneſis nobile opus quod de ſeptem viſionibus Bonauenture intitulatur editum eſt. In libros ſententiarum celebria commentaria edidit ſecundum et quartum preſertim. quos etiam metrice extitit proſecutus. Et incipiunt. O fons ſplendoris: vas dulcioris et amoris. Quibus ob ſublime ingenium auctoris ibi inſperſum: ſententie ſententiarum Bonauenture titulus inditus eſt. Super euangelijs compendioſe et vti-

liter ſcripſit. Cruce preſertim cancellarij pie
matris ieſu. quam pectori impreſſam aſſidua
meditatione ſemper. extitit veneratus. Rur
ſus contemplatione ſancti Ludouici regis
francie: officiū de cruce deuotiſſimū edidit:
quod ab eccleſia nullo immutato receptū: in
ea ſolennitate vbiqꝫ legitur. Compoſuit ⁊ ſo
lemne officium in honorem beati Franciſci.
⁊ de ipſius vita hiſtoriam ſerioſo tractatu
primum: ⁊ ſecundo reductoric annotauit.
Compoſuit ⁊ libellum de ſex alis ſeraphin.
In mōte Aluerne duo nobilia opuſcula edi
dit: pijſſimas contemplationes flagrantia.
quorum alterum itinerarium mentis in deuꝫ
⁊ alterum in ſcipſum appellata ſunt. Cōpo
ſuit ⁊ libellum approbatoriū religionis men
dicantiū. quod defenſorium appellant. Com
poſuit ⁊ libellum de vita chriſti. ſiue medita
tionum paſſionum ipſius: quem arborem
crucis nominant. Compoſuit ⁊ breuiloquia.
Item ⁊ ſermones dominicales ſuper euan
gelijs ⁊ epiſtolis per totum anni circulum.
Item compendium veritatis ſacre ſcripture.
Item libellum ordinationis ſiue inſtitutionis
nouiciorum. Item ⁊ libellū de ſtimulo amo
ris. Item ⁊ libellum quem appellant phare
tram in auctoritatibus principalibus docto
rum approbatorum. quem per alphabetum
extitit proſecut⁹. Et alia plura opuſcula vſqꝫ
triecenarium numerum: que in partibus gal
liarum frequentius habentur in manibus.
Et cum beati Franciſci religio: quam annis
octo ⁊ decem ſctō regimine gubernauit ipſi
us monitis ⁊ exemplis: in ſolidiori ſanctita
tis ſtatu firmata eſſet: ⁊ viri claritas ob vite
ſanctitatem: doctrine eminentiam atqꝫ ope
rum diuinitatem: vbiqꝫ eluceſſeret. Tum for
te romana ſedes plurimum laborabat diffi
cultatibus: que in ꝯcilio qđ lugduni ꝯgrega
batur inextricabiles emerſerant. Greg⁹ tūc
papa. xi. ⁊ reliqu⁹ ſacer ſenatus: illecti ſtudio
viri: quem leuandis dictis difficultatibus: ac
vniuerſalis eccl̄ie regimini itelligebāt p̄limū
preſtiturum: atqꝫ ob meritū alioquin ſuble
uandum in cardinalem: quamuis reluctantē
promouerunt. ⁊ qđ rarum ex ipſo initio ob
viri excellentiam epm̄ Albaneñ. Moxqꝫ p
tractandis arduis rebus ꝯcilij. vnus omniū
delectus eſt. e deputatis qui illi aſſiſterēt. Ro
thomagenſe: ⁊ Tripolitano claris epiſcopis
illius temporis. qui ⁊ ipſi de religione ſancti
Franciſci ad epiſcopatum ob meritum vo
cati fuerant. In quo concilio de multis illius
ſapientia ſancte conſultum atqꝫ decretum. ⁊
grecorum cōpoſite hereſes. [illegible] preſente
paleogolo eorum imperatore [illegible] lugdu
num venerant libere ad rom[illegible] ſedis obe
dientiam redierunt. Ad quorum reductio
nem miſſi fuerant frater Hieronymus de e
ſculo. ⁊ frater bona gratia dalmata. ordinis
minorum religioſi eximij meriti. Quibus cō
ſiſteriis reuerſis: letus idem Gregorius: fra
tres ac prelatos qui in concilio aderant: in
lugduneñ. eccleſia conuocauit. vbi vir ſanct⁹
preclaram habuit orationem: propoſito the
mate quod legitur Baruch. v. Exurge hie
ruſalem: ⁊ circumſpice ad orientem. ⁊ vide
collectos filios tuos ab oriente vſqꝫ ad occi
dentem. Succeſſiue in ea vocatione: par
ſanctitate: ⁊ operum ſeuctu perſeuerantis: cuꝫ
in dei eccleſia diutius laboraſſet: ita vt cum
apoſtolo iure dicere poſſet. bonum certamē
certaui: curſum conſummaui. fidem ſeruaui.
Anno ſalutis. M. cc. lxxiiij. ⁊ ſue etatis ter
cio ⁊ quinquageſimo: hora matutina diei do
minici. que menſis Iulij erat tercia ⁊ decima:
ex humanis ſublatus eſt: ⁊ ſanctis patribus:
vt credere debemus: eternum victurus red
ditus. Qua die ipſius venerabile corpus
ſepulcro reconditur in eccleſia ſancti Franci
ſci lugduneñ. cum multis lachrymis ⁊ ꝯſter
natione fratrum lamentantium ſe tāti viri ſo
cietate deſtitui. qui parem ſibi in dei eccleſia
relinquere non videbatur. Gregorio. pon
tifice permaxime eum reputante: qui ibideꝫ
publice teſtatus eſt: eccleſiam dei illius mor

te magnam incurriſſe iacturā. In cuius exe-
quijs primam miſſam celebrauit frater Pe-
trus Tarantaſien. epiſcopus: cardinalis Ho-
ſtien. ⁊ ſermonem habuit propoſito themate
Doleo ſup te mi frater Ionatha: Ubi inter
ceteras commemorationes gratiarum ⁊ do-
norum: que illi deus dedit. etiam fuit ꝙ qui-
cunqꝫ eum videbat: ſtatim ipſius amore ca-
piebatur: eiuſqꝫ monita libenter recipiebat.
greci preſertim: quibus reducendis ipſius di-
uina eloquia ⁊ conſilia plurimum contule-
runt. Benignus: affabilis: omnib9 gra-
tus: ⁊ nulli vnquam ſcandalo: pius: prudens:
humilis: preditus: ſobrius: caſtus: atqꝫ quie-
tus. quarum virtutum actiones ⁊ officia ſem-
per ſtrenue exitu executus. Quod ⁊ ſi nul-
lo alio probante doceremur: ſatis ex diui-
nis ſuis ſcriptis liquido patet. quibus tam in-
tenſo affectu: ſingula premiſſa proſequitur: vt
niſi per aſſumptum de illis habitum a deo ar-
denter illis inſiſtere non valuiſſet. Tum vero
ꝙ Alexandri de ales preceptoris ipſius teſti-
monio mundus ab omni vicio probatus eſt
qui eius vita ⁊ moribus probe comperſis:
de eo dicere ſolebat. Verus iſraelita eſt iſte.
in quo Adam non peccaſſe videtur. Cuius
doctoris auctoritatem tanti apud eccleſiam
valuiſſe cōſtat: vt de illius dictis aut ſcriptis:
nephas putauerint dubitare. Conſumma-
tumqꝫ omnes teſtati ſunt diuinum oraculū:
per beatum Franciſcum: de illo editū: futu-
rum eum magnum virum in eccleſia dei: re-
ligionemqꝫ ſuam: magna per illum ſanctita-
tis incrementa recepturam. Iam intelli-
gis P. beatiſſime: quod ⁊ per te planius in-
telligebas: quis qualiſve fuerit Bonauen-
tura: de quo agimus. cuius vita ⁊ exemplis et
beati Franciſci religio illuſtrata. ⁊ doctrina
omnis terra repleta eſt. Nunc quid ſecū-
do loco aggredimur pari patientia audire
digneris. dum refero que memoranda om-
nipotens deus in illo. ⁊ ipſius virtute in ali-
os modo ſtrare dignatus eſt. A re miranda
exordior. Bonauentura adhuc in mino-
ribus agens: demiſſe mentis humilitate po-
tius ꝙ̄ ex iniuſticia. pluribus diebus abſti-
nuerat a perceptiōe ſacratiſſimi corporis chriſti
veritus ne ſi illud indignus ſumeret. iudiciū
ſibi manducaret ⁊ biberet. Cumqꝫ die qua-
dam in miſſa deuotus adeſſet: deus reſpiciēs
ad illius humilitatem: particulam conſecrate
hoſtie de manu celebrantis per angelum ac-
ceptam illius ori clementer immiſit. Reſpexit
enim ad humilitatem ſerui ſui: propter quē
beatus omnibus gentibus ꝑdicat. Rur-
ſus cum intenſo affectu ſtuderet. contemplan-
do ⁊ annotando vitam beati Franciſci. glo-
rioſus ſanctus Thomas de aquino: qui ea-
dem tempeſtate meritis claruit. ⁊ Bonauen-
ture magna charitate coniunctus fuit. acce-
dens ad illius cubiculum: per foramen ho-
ſtij illum introſpexit in contemplatiōe raptū:
⁊ a terra mirifice ſubleuatum. Tum retroce-
dens. ad ſuos ſinamus inquit ſanctum qui la-
borat pro ſancto. Simona lugdunen. bea-
tum Bonauenturam viuentem ſumma de-
uotione proſequabatur. que ſicut domino
placuit: mortuum peperit. Ad quam euoca-
tus vir ſanctus: expoſito cadauere ante illius
pedes: ⁊ mater que in lecto coram ingemiſce-
bat. ⁊ relique mulieres que aderāt: ſancti vi-
ri opem: in ſalutem mortui deprecate ſunt.
Tum vir ſanctus commiſeratus: manibus
atqꝫ oculis erectis in celum: deuotiſſime ora-
uit. Mox ſigno crucis ſuper puerum facto:
viuentem reddidit matri. Trinū ac frequēs
apud lugdunen. caſtrum villanum. ac totā
prouinciam: quod mulieres vtero laboran-
tes inuocatus exaudit: ⁊ de periculo exi-
mit. Iohanna lugdunen. octo dies con-
tinuos vtero diſtenta. atqꝫ aſſiduo enixu par-
turiendi cruciata. deſperauerat de ſalute: mo-
nita a mulieribus: que laboranti aderant: ſe
ſancti precibus ⁊ ſuffragijs cōmendauit cer-

um votum pro ſalute recuperando faciens:
⁊ ſtatim incolumis incolumē peperit. Pe
trus filius Jo. ainſe capi dextera tibia
notabiliter claudus. ita vt quattuor menſibꝰ
ſine baculo nec ambulare nec in veſtigijs
conſiſtere poſſet. precibus voto ⁊ orationi-
bus in ſepulcro ipſius factis. ibidem nouen-
nam facere cepit. ⁊ in fine ſex dierum filius
melius habere cepit: ⁊ infra nouem dies ſa-
lutem omnimodam recuperauit. Eadem in
uocatione ſimili egritudine liberatus filius
Franciſci maſſodi notarij lugdunē. No
bilis miles dominus lecorum de vincellis ⁊
de gromellis: peſtilenti febre attritus ⁊ exina
nitus erat. quem loquela: ſenſu: ⁊ motu deſti
tutū: extra ſalutis ſpē denunciauerat. Mar
cus de ferrarijs nobilis phyſicus papyen-
ſis qui in illo omnia mortalitatis ſigna pro-
be compererat. Ceterum religioſus quiſpiam
aderat frater Matulinus biblicus conuen-
tus ſancti Franciſci lugdunē. qui comme-
morare cepit: que mira omnipotens deus
per inuocationem dicti ſancti operaretur.
Et propterea illius opem in ſalutem morien
tis poſcendam perſuaſit. Tum votiua inuo-
catione per cognatos ⁊ dictum religioſum:
⁊ certo voto pro illius ſalute ad beatū Bo-
nauenturam facto: qui moriturus videbatur
ſtatim ſentire: mouere: loqui: ⁊ melius ha-
bere cepit. ⁊ breui ſalutem omnimodam re-
cuperauit. Simili inuocatione de grauiſ-
ſimis febribus liberati frater Johānes Be
nedicti ordinis ſancti Franciſci ſacre pagine
magiſter: Ludouica vxor Petri [illegible]
Gaſparda filia nobilis viri Petri [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Francisca [illegible]
nicam in collo patiebatur, cuius igni [illegible]

ſim in reliquam corporis partem ſe propa-
bat: ⁊ teneras puelle carnes miſere vrebat
atqꝫ vorabat. ſuper quam dolens Gilber-
tus Alerij infelix pater: ad venerabile ſepul
chrum Bonauenture ſe contulit: illiuſqꝫ opē
⁊ ſuffragia in ſalutem filie deuotiſſime in-
uocauit. ac certū votum in hoc fecit. Mox
domum reuerſus: extincto igne: ſanam ⁊ li-
beram miraculoſe inuenit. Stephaneta
relicta Johannes Michaelis caſu trabis
oculum percuſſa: graues dolores incurrit.
⁊ in periculum perdendi oc[illegible]um deducta
fuit. Commendauit ſe be[illegible]
re: adqꝫ illius ſepulcrum [illegible]
lam cum cerea imagine oculorū miſit. Qua
reuerſa: doloribus liberata eſt. ⁊ breui inte-
gram oculorum ſoſpitatem recuperauit. In
qua ⁊ illud notabile eſt. quod cum lugdunum
peruenisſet religioſus quiſpiam predicator: vbi
dei inditiſſetqꝫ populo qꝫ quicūqꝫ ſciret ali-
quid de miraculis beati Bonauenture: qđ
ſibi reuelare deberet. eadem Stephaneta
que in ſuorum oculorum ſalutem: etiam in-
uocauerat auxilia glorioſe virginis marie:
perplexa cuius beneficio ſoſpitatem oculorū
conſecuta fuerat. aliquādiu detractauit ꝗc-
qꝫ predicatori referre. Tum in grauiorem
oculorum egritudinem incidit. mittenſqꝫ eti
am filiam denuo vt antea fecerat ad idem
ſepulcrum. ⁊ facta oratione ⁊ voto: miracu-
loſe extitit liberata. Tum ſuum reatum agno
ſcens: ad eundē p̄dicatorē acceſſit: ⁊ rem ſe-
riem omnimodā reuelauit. Simili inuo-
catione de doloribus ⁊ periculo oculorum li-
berati fuerunt [illegible]
[illegible] Claudia de [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] pater [illegible]

ſum beato Bonauenture. et ſtatim q̄ſi ceci-
derat: ſentire: loqui: et melius habere cepit.
Tunc imponentes eum lectice: pater mater
et Petrus alter filius detulerunt eūdem ad
ſancti ſepulcrum. quem ibidem ſiſtentes: fle-
xis genibus inuocauerunt beatum Bona-
uenturam. et factis certis orationibus ac vo-
to: ſanum et liberum reduxerunt domum.
Eadem inuocatione de ſimili egritudine
liberati Franciſchus dauegnier. alias rauil
lon. Guillermus de bleiena textor. Chathe
rina de baulin. Johanna relicta petri roli-
ni. Margar[illegible] relicta Jo. de vaulx aurige.
Il[illegible] aurelianeñ. a potenti magne
britanie ſiue anglie rege captiuus detineba-
tur. vbi veterem quartanam paſſus inten-
ſos capitis et renum dolores incurrit deſtitu
tus omni auxilio opem beati Bonauenture
deuotiſſime inuocauit: in illius ſuffragijs
deuotiſſime ſperans. Et ſtatim miraculoſe
doloribus et egritudinibus liberatus in gal-
lias infra annum extitit reſtitutus. Mox lug
dunum petens: viſitauit venerabile ſancti
ſepulcrum. et oblationibus factis gratias
deo et ſancto pro acceptis beneficijs egit: et
que per illius inuocationem fuerat conſecu-
tus religioſis dicti conuentus manifeſtauit.
Laqueda vxor Nicolai Colinecti lug-
dunenſis. horrenda lepra reſperſa atq; in ſe-
cta ſuis vitabilis iam diutius detractare nō
poterat quin relicto lare cognatis et vrbe mi-
ſerabili conſortio leproſorum ſe redderet.
Que cum ſemper nomen beati Bonauen-
ture deuote coluiſſet. ad illius ſepulcra pro-
cubuit intenſius precata vt miſereretur ſor-
tis ſue deuote: et oblatione ac voto factis
mederi atq; a lepra liberari obtinuit. Mi
chael de Chel. alias de gennco. in cuius la-
tus dextrum equus vehementi ictu validū
calcem detorſerat atq; impegerat. ita vt dua
bus coſtis pene attritis: cum magno anhe-
litus impedimento: tres menſes languidus
iacuit. varijſq; fomentis delinimentis ac ca-
taplaſmatibus fruſtra adhibitis. deſperata
ſalute commendauit ſe beato Bonauentu-
re: et certo voto in illius honorem facto de
periculo exemptus et ſaluti extitit reſtitutus.
Simili inuocatione liberatus eſt etiam
de dolore coſtarum. Johannes michaelis
de cheual ſeruiens curie lugduneñ. et eadē
Margarita Jo. petit que de celſiori edium
parte delapſa ceciderat. Jo. garboti
regius ſecretarius vxorem perpetuo languo
re tabidam ſiue hydropicam nullo medico
iuuamine curare poterat. acceſſit ad venera
bile ſancti ſepulcrum ſalutem coniugis: imo
communem illi reuerenter cōmendans. et fa
cto certo voto in honorem ſancti: ſanam et
liberam domum reuerſus extitit cōſecutus.
Jo. duſolier mareſcallus lugdunenſis.
putri ac marcida tibia quattuor menſes lan-
guidus iacuit. Cumq; cruciabiles dolores
diutius perpeti non valeret: in ſola tibie am
putatione ſpem coniecerat. Nocte forte
per quietem monitus commendauit ſe bea-
to Bonauenture: atq; vxorem cum cerea
imagine tibie ad illius ſepulcrum deuotiſſi-
me miſit. Qua reuerſa doloribus penitus
exemptus eſt: et ſalutem omnimodam bre
ui recuperauit. Petrus moyer ligne
um molendinum habebat in flumine roda
no: qui affluenti aquarum colluuione elatus
et auctus: molendinum ipſum valida alioqn
catena retentū violentior rapuit et in ſe et vo
rauit. Quo conſpecto idem petrus q̄ ſemꝑ
coluerat beatum Bonauenturam ad illius
ſepulcra confugit. ac procumbens reuerenter
precatus eſt vt a ſui deuoto calamitoſam iactu
ram auerteret. Mox egreſſus: inconcuſſum
molendinum ad alteram rodani ripam in li
tore eiectum: et miraculoſe reſtitutum con
ſperit et recuperauit. Stephaneta ma
ter predicti Franciſci dauegnier: alias de ro
uellon ide ſquilincia in extremis laborabat
Que allatū dñicum corpus: nec agnoſcere
nec recipe potuit. Ad egerrime ferēs Frā
ciſc⁹ fili⁹: q̄ probe matrem magna deuotio
ne beatū Bonauenturā ſēp coluiſſe. ad illi⁹

venerabile ſepulchꝛū ɔfugit. deuotiſſime ꝓ-
catus ne ſuſtineret ſui deuotā ſine ſalutis via
tico vita decedere. Domū reuerſus fideliſſi
me ſperas in btō Bonauētura: corpꝰ dñicū
iterū afferri curauit. Quod ſtati agnitū mſr re-
uerenter recepit. Venerabilis religioſus
pr̄ Bñdictꝰ de lutino ordinis. ſ. Antonij vi-
enneñ. ꝓcurator domus. ſ. Antonij lugd. cē
ſuales libros domus amiſerat. quos multa
adhibita diligentia repire non valuit cū ma
gno ſcādalo ⁊ detrimēto domꝰ. acceſſit ad ve
nerabile ſepulcrū btī Bonauēture: ⁊ ibidē
accenſis candelis ɔmēdauit ſe eidē. ⁊ domū
reuerſus libros meruit inuenire. Pari i-
uocatiōe richardus ridani mercator amiſſa
iuſtā ꝓbatoria ⁊ alias res apothece valuit
inuenire. Iudem ⁊ fr Petrus fabri res ad
ſui vſū deputatas amiſſas. Margarita
gruelle vxor hugonis Franciſci burgūdi cal
zetarij hītatoris lugdun. intenſo podagre do
lore cruciabatur. Que cū probe noſcet me-
dicam artē ī h' parꝝ valere: ɔfugit ad iuoca-
tionē ſuffragioꝝ btī Bonauēture: ⁊ gūcu-
lāqꝫ filiā: cū cerea pedis imagine: ad illius ſe
pulcra reuerenter miſit: ⁊ ſtatī podagra ex-
titit liberata. nec illa vnqꝫ decetero grauata
fuit. Eadē inuocatione liberata Catheri-
na vxor Jo. textoris de hiſpania. Et filiꝰ ma
giſtri Frāciſci maſſedi notarii. Margari
ta vxor bñdicti garrini. filiū habuit ī inguini
bus ruptū ac vlceribus miſere putreſcētem.
Qui medica manu ſectus: in deteriorē ſtatū
ac certū mortis piculū deductus fuit. Qd in
gemiſcens mſr que ſpālius btm̄ Bonauētu
rā venerabat. ad illius ſepulcrū reuerenter
ɔfugit. ibidēqꝫ deuotiſſime ꝓcata ē vt ſue or
bitatis miſereret: nouē nāqꝫ in illius honorē
facere cepit: ⁊ octaua die ſanū ⁊ liberꝝ ɔſeq.
meruit. Petrus morgā doliū vino plenū
in cellariū inferēs: illius oneri ipar pſſus ſuc
cubuit. ⁊ ī illo ſup eū incūbēte quaſſatus fuit
ac pene ɔtritus. ɔmendauit ſe btō Bonauē
ture: ⁊ ſalutē ɔſequi meruit. Sili inuoca
tione liberata illius cognata: que caſu ſpatu-
lam ⁊ brachiū enormiter leſerat. Sūt pre
terea ⁊ alij innumeri: qui meritis eiuſdē ſcī
de varijs doloribus: egritudinibus: ac picul'
miraculoſe liberari meruerunt: quoꝝ ſingu-
los ſi recenſere pergam: pn̄ti opi detrimēto
potius q̄ vſui aut fauori idubie futurꝰ ero.
Hoc tn̄ loco nō ɔmittā vt ſilentio tranſeam
ſtupendū ac memorabile quiddaꝫ: qd oīpo-
tens deus ad ꝓhibendū certū teſtimoniū ſan
ctitatis viri in illius venerabili corpe ꝓ ſua
demētia monſtrare dignatus ē. Dū idē ve-
nerabile corpus trāſferret ad nouā eccl'am
ad titulū ſcī Franciſci lugdun. [illegible]cen
teſimo ⁊ ſexageſimo ſui obitus āno. reliqua
corpis pte alioquin exeſa atqꝫ corroſa. caput
tñ ſolidū: capillamētū hērēs: labia: dentes: ⁊
lingua: in nullo a vitali ſtatu aut colore demu
tata repta ſunt. Erat ꝓfecto diuine clemen-
tie: illud os a putrefactiōe ſeruare: qd ad ſalu
tem fidelium atqꝫ in diuis laudibus ſp̄ exti-
tit opoſum. nec dare ſctm̄ ſuū videre corrup
tionē. Extant preterea crebra ⁊ memorā
da beneficia que frequēter ɔciues balneo re
gini ⁊ vibenetani: ꝑ inuocatiōem eiuſdē ſācti
meruerunt obtinere. de quibꝰ tā multis ve
vnū aut poꝛo duo recēſere nō piget. Laol
domia vibenetana filiaꝝ ſarcina onerauerat
domū. ac ꝑinde Frāciſco matthei nebie viro
quodāmō inuiſa: qui rei familiaris anguſtia
ipar ſarcine matrimonio abſtinebat: de quo
non niſi feminas ɔcepat proficiſci. Eos cōiu-
ges conſolatus venerabilis religioſus mino
rum mgr̄ Frāciſcus de aquapendente: qui il
lis admodum cultus erat: affirmauit ſe hr̄e
documenta ex inſtitutis ſcī Bonauēture: q̄
ſi moniti ſuſcipent: maſculinā prolem ɔſe-
querent. Auſcultantibus vna mecum iquit
votiuas effundite ꝓces ad glioſum Bona-
uenturam: ⁊ pie ſperetis alſequi qd optatis.
Qui parentes monitis: pauculis diebꝰ gignē
de ꝓli opam indulſerūt: ⁊ vxor grauida ſcā
eſt: ⁊ ſtatuto menſe maſculū pepit: cui nomē
ex inſtituto eiuſdē religioſi Bonauētura im
poſuerunt. laudātes deū ⁊ ſctm̄ in cuius vir

tute mirabilia ſecum operatus eſt. Triennio poſt dum ea ciuitas Epidimie morbo atq3 internicinio grauiter affligeret: domus om nis coniugum eo veneno reſperſa eſt: ⁊ fi- liabus omnibus extinctis: Bonauentura ex- tra ſpem ſalutis conſtitutus: credebatur pa- ri mortalitate iam iã ſorores ſecuturus. Qui etiam immundorum ſpũum preſentanea in- ſtantia vexatus: nulla domus parte illorum perſecutionem effugere poterat. clamitans īfelix ſuccurrite [illegible] ⁊ iuſte. hos ſpũs ma lignis eos fugat [illegible] parentibus p̄ talium aſti [illegible] conſternatis: atq3 omni p̄r [illegible] deſtitutis ſubijt ſancti recorda- tio: cuius munere filium fuerant conſecuti. mox in ſpem adducti. illum hac prece precati ſunt. Sancte glorioſiſſime: qui benignus no bis hunc filium procuraſti: eadem benigni- tate preſta vt fugatis malignis ſpiritibus: a peſte ſaluum retineamus. Et prece facta ſpi ritus ex eo tunc excluſi: febris ceſſauit. ⁊ breui puer omnino ab egritudine ſaluus ſurrexit: cũ magna par[illegible] ⁊ ciuium leticia. gau dentium q̄ ad ſuperandas morborum ⁊ ſpi rituum malignitates: defenſoris tam validi preſidio cognoſcerent ſe munitos. Poſ- ſem forte ineptus videri: ſi ſtudens ceptis p- ſequar diem abſumere: recenſendo miracu- la. quorum3 relationi nec diem nec certe dies ſufficere ſatis ſcio. Sed quid vlterius exqui rimus miracula. quaſi vero Baſilium ma gnum: Hieronymum. ⁊ Auguſtinum no- ſtre fidei lucida ſidera. Thomam aquinatem3 ⁊ alios q̄3 plures. quos ī dei eccleſia ſanctos colimus: ob miracula: non autem ex diuini- tate doctrine miremur ⁊ veneremur. Quos tamen ſanctitatis teſtimonium nō ex alio cer tius conſecutos probe intelligimus: q̄3 ex eo rum cōmentarijs: que vt diuinitatis plena. non niſi per infuſam ſcientiam poterant edi diſſe. ex quibus ſpiritumſanctum in eis ha- bitaſſe verius comprobatur. Atſi porro mi racula exigimus. non tã que per illũ3 ī alios: q̄3 que in eo ipſo apparuerint conſideremus.

Si igitur diuum Bonauenturam ī ſuis operibus miraculoſum iam conſtat. ſi infu- ſam dono ſancti ſpiritus obtinuiſſe ſciam di- uina illius pminentia profitentur. Si chari tatis officia ardentius executum. Munda- nos honores contempſiſſe. Affectus terre- norum abieciſſe. In perſecutionibus conſtã tem manſiſſe. In beati Franciſci ac vniuer- ſali religione fructuoſum extitiſſe. Si ſuper na vocatione. vt paulum in fratrem dñi mira culoſe conuerſum. Si diuino beati Franci- ſci p̄ſagio ſctũ predicatum. Si alexandri de ales doctoris irrefragabilis ipſius precepto rio ſedula obſeruatione ſctũ comptũ3 ac iu dicatum. Si religioſorum minorum voto q̄ ſanctitate pollebant vt ſanctior ſummus pre latus aſſumptus. Si romane ſedis iudicio vt clarus meritis: ad vniuerſalis eccleſie regi- men profuturus aſcitus. Si deniq3 cōi diuum opinione fideliũ ſctũs tenet: ⁊ nominatur ⁊ co litur. Si benignus ſuccurrit quottidie inuo- cantibus ſe. Poterat ſanctitas tua etiam nul lo petente. ſanctorum q̄d vnum deerat publicos honores decernere: q̄3to magis id ōbes cel ſorum principum votis. Accedunt pientiſſi me preces ſereniſſimorum ac clariſſimorum Frederici romanorum regis ſemper augu- ſti. Ludouici francorum chriſtianiſſimi. Fer dinandi Sicilie. ⁊ etiã3 Mathie hungarie regum catholicorum. qui cum de republica chriſtiana bene mereri ſtudeant. digni certe videri debent. qui a ſanctitate tua tã ſanctam3 rem impetrēt. Rogãt preterea illuſtres du- ces: ac populi: ac loco maximi muneris hoc petunt. Calabrie. Venetiarum. Mediolani Sabbaudie ⁊ duciſſe Calabrie ⁊ barbonij. Florentini. Seneñ. Peruſini. Lugduneñ. ⁊ ciuitas balneoregij. que lʒ humilis ſitu clã- riſſima ⁊ deo gratiſſima videri dʒ. cui conti- git tantũ3 ſidus producere. Rogat preterea iſtius ordinis reuerendiſſimorum patrũ Jo. de Arogonia eiuſdem ſereniſſimi regis Fer dinandi illuſtris proles. que ſanctos qui ī eo ordine claruerunt. religioſius veneratur. ⁊

colit. Exigit deniq; ſuo iure beati Francisci ſeraſ religio. cuius alumnus vel iuſta petenti. de eſſe non poteſ. Exigit et ipſe ſanctus: ex permiſſione omnipotentis dei nomine facta: ſtre nue militantibus. ut illorum laudes cantet ec cleſia. eccleſiaſtici. xliiij. Cui obligationi ipſius vicarius ſatiſfacias neceſſe eſt. Tam multis igitur vinculis obligatum nullus iudex quã libet fauorabilis niſi ſoluentem ſoluere poſ ſet. Magnus ab inferis reuocetur Tullius umbris. et te defendat Seruius uſq; licet. non poteſ abſolui. Comperta preterea que dixi ſingulari ſtudio. quod precognoſcendis vite et mi raculis ſancti: exactiſſimum induxerint re uerendiſſimi patres Julianus de rouere ſan cti Petri ad vincula ordinis eiuſdem meri tus protector. Stephanus Mediolanen. et Franciſcus de Gonzaga mantuanus. tue ſan ctitatis in hoc commiſſarij. Mediolan. pre ſertim quem contra aduerſam valitudinem acri inſtantia colluctantem: a ſancto propoſi to nec proprie ſalutis ratio valuit retardare. Qui etiam reuerendiſſimi patres illecti ſtu dio compte ſanctitatis viri. id inſtantiſſime po ſcunt. Quid igitur tua ſanctitas ulterius diſ fert. quid cunctatur. quid alterius glorie id p rogat. Multa certe extant celebria tua geſta. que te ac tuos illuſtrant atq; perpetuo illu ſtrabunt. nil tamen ſic eque Romano pon tifici glorioſum meo captu contingere poſſe crediderim: quam ut ſancto pro meritis publi cam celebritatem decernat. Quã et tu pater beatiſſime. qui omni iure neceſſitudinis beati Bonauenture coniunctus es. auctoritate om nipotentis dei. quem ſemideus. mortalibus in terris refers: ſupplicantibus concedere nobis tua clementia benigne digneris.

Libri et tractatus una cum oratione in vi tam et miracula ſancti Bonauenture: gene ratis quondam miniſtri fratrum minorum Cardinalis epiſcopi albanẽſis et ſacre theo logie doctoris ſeraphici: per Bernardinum Miſintam pap. ſumptibus Angeli Britã nici: vigilanti cura impreſſi finiunt feliciter. Brixie: Anno gr̃e. M.cccclxxxxvij. pridie Calend. Januarij.

BIBLIOTHECA NACIONAL DE LISBOA

Ex. completo com 302 fls.